Universidad de Deusto
Biblioteca

CAIE E

Opusa

Omnia

Rome

Universidad de Deusto
Biblioteca

R. S.
—
BURGOS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

OPVSCVLA
OMNIA THOMAE DE
VIO CAIETANI, CARDINALIS
TIT. S. XISTI, IN TRES DISTINCTA
Tomos, variis Quæstionibus, cum suis Conclusionibus, ac vtilissimis Annotationibus appositis, recèns aucta atque locupletata.

INSTITUTO LIBRE

QVIBVS ACCESSERE AD OBIECTA aliqua sanè quàm acuta Responsiones, aliáque permulta, quæ sequens Index indicabit.

ITEM TRACTATVS QVIDAM CONTRA modernos Martini Lutheri sectatores, & eorum præcipuos errores, nunquàm antehac impressus.

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iunctæ.
M. D. LXVII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX OMNIVM TRACTATVVM QVI IN HOC OPERE CONTINENTVR IN TRES TOMOS DIGESTORVM.

TOMI PRIMI tractatus.

1 De Comparatione autoritatis Papæ & Concilij.
2 De Comparata autoritate Papæ & Concilij apologiæ, pars prima & secunda.
3 De Romani pontificis institutione & autoritate.
4 De Attritione & contritione.
5 De Confessione.
6 De Satisfactione pœnitentiali.
7 De Ministro sacramenti pœnitentiæ.
8 De Indulgentiarum thesauto.
9 De Causa indulgentiarum.
10 De Suscipientibus indulgentias.
11 De Modo tradendi seu suscipiendi sacros ordines.
12 De Contractu matrimonij.
13 De Vsu matrimonij.
14 De Delectatione morosa.
15 De Indulgentiis.
16 De Indulgentiis quæstiones sex.
17 De Contritione quæstio vnica.
18 De Confessione quæstiones quinque.
19 De Excommunicatione quæstio vnica.
20 De Iniunctis pœnitentiis quæstio.
21 De Sigillo confessionis quæstio.
22 De Pollutione ex auditione confessionis proueniente quæstio.
23 De Purgatorio quæstiones duæ.
24 De Pœnarum timore quæstiones duæ.
25 De Obligatione & obseruatione præceptorum tam in religione, quàm extra quæstiones duæ.
26 De Sacri ordinis collatione quæstio.
27 De Dispensatione matrimonij cum Occidentali ecclesia quæstio.
28 De Matrimonio quæstio.
29 De Reddendo debito inter coniuges, altero eorum existente adultero quæstio.
30 De Vsu sacrarum scripturarum ab Ecclesia.
31 De 17. Responsionibus ad diuersos factis, præcipuè ad quædam obiecta, quæ pro Martini Lutheri assertionibus facere videbantur.

TOMI SECVNDI tractatus.

1 De Conceptione beatæ Virginis.
2 De Eucharistiæ sacramento, & erroribus in eo contingentibus.
3 De Celebratione Missæ.
4 De Valore orationum dictarum ab audientibus Missam in die festo.
5 De Præcepto Eleemosynæ.
6 De Monte Pietatis.
7 De Cambiis.
8 De Vsura.
9 De Simonia.
10 De Vsu spiritualium rerum in peccato mortali.
11 De Voto.
12 De Solutione maleficij, opera malefici ad hoc parati.
13 De Spasmo beatæ Virginis.

TOMI TERTII tractatus.

1 De sex orationibus Romæ habitis.
2 De Dei glorioſi infinitate intensiua.
3 De Potentia neutra, & natura potentiæ receptiuæ.
4 De Subiecto naturalis Philosophiæ.
5 De Nominum Analogia.
6 De Conceptu Entis.
7 De Ente & Essentia.
8 De Solutionibus quorundam locorum sibiinuicem aduersantium in Commentariis sancti Thomæ contentorum.
9 De Vinculo Obedientiæ.
10 De Missæ sacrificio & ritu aduersus Lutheranos.
11 De Fide & operibus aduersus Lutheranos.
12 De communione sub vtraque specie, de Integritate cõfessionis, de Valore satisfactionis, de Inuocatione sanctorum.
13 De Coniugio cum Relicta fratris.
14 De Eodem coniugio.
15 De Quibusdam Responsionibus ad quosdam articulos nomine Theologorum Parisiensium editos.

AD NICOLAVM A FLISCO EPISCOPVM, CARDINALEM SABINENSEM, THOMAE DE VIO CAIETANI, TVNC ORD. PRAEDIC. GENERALIS MAGISTRI, NVNC SANCTI XISTI CARDINALIS, IN COMPARATIONEM AUTORITATIS PAPÆ & CONCILIJ, PRÆFATIO.

***

TAMETSI PVTO, Pater amplißime Fliſce, eam comparationem quam nuper de Pontificis maximi Eccleſiæq; totius autoritate ſcripſi, à multis hac tempeſtate, quemadmodum in diuerſa ſtudia ſcinduntur, ita diſſimili ratione eſſe legendam, acceptandam, diiudicandam: omnibus tamen gratum fore puto, vel minimarum rationum, quæ ad hanc rem inuſitatam, conſentaneam tamen, his temporibus afferuntur, fieri certiores. Aduerſariis quidem & æmulis, vt impugneut: amicis, vt ea quæ veritatis ſunt, defendant: cæteris autem, vt præſto ad legendum habeant quid de tanta, his temporibus concurſatione maximáque & olim ſæpe & in præſentia contentione, ſit conſtituendum. Ego Prædicatorum ordinis (Romanæ Eccleſiæ veritatiſque ſtudioſiſſimi) generalis Magiſter, hanc ſummæ autoritatis comparationem, in defenſionem quidem veritatis & ſedis Apoſtolicæ, non vt hominibus placeam (quanquam ſi id quoque aſſecutus fuero, non aſpernabor) ſed vt Ieſu Chriſti veritatiſque ſeruus ſim, liberè ſcripſi, tibíque impræſentiarum & dedico quidem rectè, & perquàm libenter inſcribo: quòd ab illa ſede, quam defendo, & quam Fliſcorum ornatiſſima familia tua ornatiſſimis viris, Epiſcopis, Cardinalibus, & ſummis Pontificibus ſemper ornauit, ipſe ſis tandem ſummis honoribus exornatus. Quúmque te optimum Prædicantium ordinis protectorem & conciliandæ conſeruandæq; eccleſiaſticæ vnitatis, & veritatis amplificandæ vehementer cupidum eſſe ſciam, nil ambigo, quin ea quæ pro veritate, & tantæ autoritatis vnitate, atque concordia ex eo ordine à me tibi inſcripta dedicatáque ſunt, grato ſis animo, & qua polles probitate & benignitate ſingulari ſuſcepturus, atque habiturus inter cætera ſempiternæ voluntatis & obſeruantiæ erga te meæ teſtimonia. In æuum vale.

TRAC

TRACTATVS PRIMVS PRIMI TOMI THOMAE DE VIO, CAIETANI, CARDINALIS SANCTI XISTI, DE COMPARATIONE AVTORITATIS PAPAE ET CONCILII, IN VIGINTI-OCTO CAPITA DIVISVS.

***

IN OCTO ET VIGINTI capita de comparatione autoritatis Papæ & Concilij, Summaria.

A

1 Quòd Papa habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei.
2 Opiniones aliorum de comparatione poteſtatis Petri primi Papæ & Apoſtolorum.
3 Rationabilis ſententia, quòd Petro ſubiecti erant cæteri Apoſtoli.
4 Solutio obiectionum contra determinationem factam de Petri primatu ſuper alios Apoſtolos.
5 Rationes tenentium quòd Eccleſia vniuerſalis, ſeu Concilium vniuerſale habet poteſtatem ſupra Papam ſimpliciter, ita quòd Papa eſt illi ſubiectus.
6 Quis ſit ſenſus, quo quæſtio de comparatione Concilij & Papæ vertitur in dubium.
7 Quòd Papa eſt ſupra poteſtatem & Eccleſiæ & Concilij vniuerſalis, vt diſtinguitur contra Papam.
8 Reſponſio ad obiectiones ſumptas ex autoritate concilij Conſtantienſis, & Baſilienſis.
9 Solutio reliquarum obiectionum contra autoritatem Papæ ſupra Concilium factarum.
10 De noua quadam fictione, quæ imaginantur aliqui Concilium eſſe ſupra Papam
11 Quòd ſecluſo Papa non eſt in Eccleſia papatus ſupplitiuè, & ſicut in regulante vſum illius.
12 Quòd ſecluſo Papa, non eſt in Eccleſia poteſtas legiſlatiua.
13 Quòd ſecluſo Papa non eſt in Eccleſia poteſtas applicatiua eccleſiaſticæ poteſtatis ad perſonam, niſi in caſu.
14 Solutio rationum contra Papam ex eo quòd Eccleſia eſt totum, & autoritas illius maior in ſex.
15 Opinio aliorum, quòd ſecluſo Papa, in Eccleſia eſt autoritas congregandi generale Concilium.
16 Quomodo verificatur, quòd generale Concilium poteſt, aut non poteſt ſine Papa congregari.
17 Initium comparationis poteſtatis Eccleſiæ & Papæ in caſu hæreſis: & primò de modo, quo Papa propter crimen hæreſis ſubijcitur Concilio, ſecundum vnam opinionem.
18 De modo, quo Papa hæreticus ſubijcitur Concilio ſecundum aliam opinionem.
19 Examen illius propoſitionis, Papa hæreticus, eſt ipſo facto priuatus Papatu.
20 Rationabilis ſententia, quòd Papa factus hæreticus, ſubeſt poteſtati miniſteriali Eccleſiæ, & non autoritatiuè ſuper Papam.
21 Diſcuſſio prædictæ poteſtatis miniſterialis depoſitiuæ Papæ hæretici.
22 Reſponſio ad rationes & autoritates allatas in capitulo decimoſeptimo ad probandum quòd Papa hæreticus, eſt ipſo facto depoſitus iure diuino.
23 Quomodo cum Papa in hæreſim lapſo, parato corrigi agendum eſt.
24 Opinio quòd Papa propter incorrigibilitatem in quocunque notorio crimine ſcandaliz. autem Eccleſiam, ſubijcitur Concilij poteſtati, ita quòd poteſt abrogari.
25 Diſcuſſio & determinatio ad quam legem ſpectet determinare caſus, in quibus Papa ſubiſt iudicio Concilij.
26 Quot caſus ſint diuina lege ſtatuti, vt poſſit Concilium Papam deponere.
27 Reſponſio ad obiectiones factas in cap. 24. ad probandum, quòd Papa ex alio crimine quàm hæreſis poteſt deponi ab Eccleſia.
28 Ac in ruentu aliquo Papa ſine culpa ſua ſubſit Eccleſiæ, ita quòd poſſit deponi.

CAPVT I.

¶ Quòd Papa habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei.

INTENDENS Reſolutè comparare poteſtatem Papę poteſtati Eccleſię & Concilij vniuerſalis, primò poteſtas Papæ ſuo loco ponenda eſt: deinde comparabitur ſpecialiter Apoſtolorum autoritati; poſt Eccleſiæ & Concilij vniuerſalis abſolutè: & deinceps in caſibus, primò hę reſis, ſecundò incorrigibilitatis, & demum in euentibus, vt ſic reſolutè habeatur & ſimpliciter, & ſecundum quid. Et intendo pro ſolis viris doctis abſque vlla paſſione rationabilia tantùm dicere: ſub iudicio tamen ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

¶ Et nę quis putet ponere me falcem in meſſem alienam, præmitto, quòd quia autoritas Papæ immediatè eſt à Deo, & reuelata in ſacra Scriptura, & autoritas Eccleſiæ vniuerſalis immediatè dicitur eſſe à Deo: vt Conſtant. Concilium declarauit ideo materia iſta primò & principaliter eſt theologorum, quorum eſt ſacram Scripturam & diuina opera ſcrutari. Secundariò autem, inquantum ſcilicet eſt in ſacris canonibus declarata: ad Canoniſtas ſpectat. Propter quod grauiter errant in hac re, Canoniſtis primò deferẽtes. Oportet ergo virũ docilem, vtroſque Theologos & Canoniſtas, in re hac perſpicere, & in ſuo quenque loco honorando theologiæ primatum dare: vtpote quæ ex propriis poteſt hoc determinare. Canonicum autem ius non niſi ad theologicam recurrat autoritatem, ſcilicet ſacræ Scripturæ: quæ vera theologia eſt.

¶ A PRIMO Igitur inchoando dicimus, quod certa eſt iſta propoſitio, Papa habet ſupremã poteſtatem in Eccleſia Dei: fundatúrq; ſuper inſtitutione Ieſu Chriſti, Matth. 16. & Ioan. vlt. Saluator ſiquidem noſter, rex regum & dominus dominantiũ, quamuis potuiſſet Chriſtianam rempublicã in terris, diuerſis modis regẽdam diſponere: voluit tamen & ſtatuit, vt non populare, non diuitum, non potentum, non optimatum multorum, aut paucorũ eſſet regimen: ſed vnius tantùm: promittẽs ſoli Petro, Matthæi decimo ſexto. Tibi dabo claues, &c. & eidem ſoli promiſsionem exhibens, curam omnium ouium ſuarum committens, Ioan. vlt. Paſce oues meas. Comparatiua ſiquidem interrogatio, à qua ſermo incepit dicens, Simon Ioannis diligis me plus his: cõiunctetiam proteruos quòd Petro vt diſtincto ab Apoſtolis preſentibus, ad quos refertur cõparatio, & nõ in perſona eorum loquebatur Dominus. Et licet hic textus ſufficere deberet, quoniã tunc factus eſt Petrus paſtor vniuerſalis, dum dictum eſt in præſenti, Paſce oues meas, non has vel illas, ſed indiſtinctẽ, vt omnes comprehenderet, vt Gregor. notat. Non deſunt tamen gloſſæ Chryſoſtomi dicentis ibidẽ, præteriens alios, Petro loquitur, Præpoſitus loco mei eſto, & caput fratrum tuorum: & Theophili dicentis, quòd commiſsionem ouium mundi Petro commendat, non alij. Et Leo papa in cap. ita Dominus, diſtinctione decimanona, & in ſexto de electionibus, cap. ſundamenta, dicit, Ita Dominus huius muneris ſacramentum ad omnium Apoſtolorũ officium pertinere voluit, vt in beatiſsimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, vt ab ipſo quaſi à quodam capite dona ſua, velut in corpus omne diffunderet. Et meritò, inquit diuus Thomas in quarto contra Gentiles c. 76. ſic Saluator noſter inſtituit: quia regimẽ Eccleſiæ eſt optimè ordi-

Universidad de Deusto

ordinatum: optimum autem regimen est vnius. Quod ex fine regiminis apparet. est enim finis pax, quæ in vnitate consistit: & cõstat quòd melius est causa vnitatis vnus, quàm multi: qui non nisi vt in vnum venientes, eam causant. est ergo Ecclesiæ regimẽ institutũ, vt vnus solus præsit vniuersæ reipublicæ. Et tu valde notabis assumptũ, scilicet q̃ Iesus Christus instituit tale regimen, vt claudas ora opponentiũ de regali regimine instituto à senatu, seu populo libero. nõ enim Ecclesia, aut populus Christianus, aut Cõcilium aliquod vniuersale, sed Christus ipse, qui viuit & regnat, instituit tale regimẽ: sic vt Petrus nõ Ecclesiæ, sed Iesu Christi vicarius esset, vt ex Cõcilio Lugdunẽsi in c. vbi periculum. de electionibus, lib. sexto, patet, vbi Papa dicitur Iesu Christi vicarius. Et in capitulo quamuis. distinctione vigesimaprima, Pelagius papa dicit. Sancta Rom. Ecclesia catholica & apostolica nullis synodicis constitutis cæteris ecclesiis prælata est, sed euangelica voce Domini & Saluatoris, primatum obtinuit. Afferuntur quoque in dicto capitulo cõtra Gẽtiles, multæ ad hoc propositum rationes, de primatu papæ & de necessitate eiusdem vltra Iesum Christum in cælis: quas poteris ibi videre. Firmatur autẽ assertæ propositio autoritate Martini quinti in Cõcilio Cõstantiensi: vbi diffinitum est, vt patet in bulla cõdemnationis Ioannis Vvicleff. In Cõcilio quoque Oecumenico Florentino, sub Eugenio quarto (vbi vnio Græcorum & Armenorum cum Romana Ecclesia facta est) habẽtur hæc verba, Diffinimus sanctam apostolicam sedem & Romanũ Põtificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificẽ successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verũ Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regẽdi & gubernandi vniuersalẽ Ecclesiam, à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditã esse. Hæc ibi. Ex quibus patet propositionem dictam non solum esse veram, sed contrariam esse erroneam, vt etiam sanctus Thomas in tractatu contra errores Græcorum, cap. 65. & tribus sequentibus, tangit: & pertinet ad errores Ioannis Huss, damnatos in Concilio Constant. à Martino quinto.

CAP. II.

¶ Opiniones aliorum de comparatione potestatis Petri primi Papæ, & Apostolorum.

QVAMVIS Autem papæ potestas Petro Apostolo primum collata, ostensa sit suprema: non desunt tamẽ qui Apostolos reliquos parem potestatem accepisse à Christo arguant. Et vt veritas clarius elucescat, sciendum quòd in hac re duo dubia inuoluuntur: quæ si separentur, perspicuam magis sortientur veritatem. Alterum dubium est de æqualitate potestatis Petri, & aliorum Apostolorum. Alterum, de modo habendi potestatem: an scilicet omnes immediatè habuerint eam à Iesu Christo, an solus Petrus immediatè à Christo, alij verò ab eodem mediante Petro.

¶ Et quo ad vtrunque dubium, duæ sunt opiniones extremæ. Prima est dicẽtium, quòd omnes Apostoli parem potestatem à Iesu Christo immediatè habuerunt. Et hi vtrũque simul multipliciter probant ex sacra Scriptura. Primò ex eo, quòd Matth. 18. Saluator omnibus Apostolis replicauit quòd soli Petro dixerat in c. 16. ait enim, Quæcunque solueritis super terram, &c. Et verbum illud Ioan. vlt. dictũ Petro, Pasce oues meas. omnibus Apostolis in sententia dictum est: quoniam pascere tripliciter sit, doctrina, vita, & correctione. Hæc autem omnia omnibus dicta sunt Apostolis. Primum Matth. vltimo, Docete omnes gentes. Secundum Matth. 5. Vos estis lux mundi: sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. Tertium Ioan. vltimo, quorum remiseritis peccata, &c. Secundò ex 2. c. ad Gal. vbi Paulus dicit, quòd Hierosolymis Petrus & alij Apostoli nil sibi contulerunt, nec doctrinæ, nec potestatis. vt ibidẽ bis habet sanct. Tho. sed dederunt ei dextras societatis: & quòd in Antiochia restitit Petro in faciem, quia reprehensibilis erat. Hæc enim nõ sunt inter superiorem & subditos, sed potius inter socios. In Actibus Apostolorum, 8. capit. legimus quòd Apostoli miserunt Petrum & Ioannem in Samariam. Constat autem, quòd maior non est qui mittitur, mittente: iuxta illud, Non est seruus maior Domino suo, nec Apostolus maior eo, qui misit illum, Ioan. 13. Et confirmatur hoc autoritate sanctorum canonũ. Primò Anacleti Papæ, distin. 21. c. in nouo. Cæteri Apostoli, inquit, cum beato Petro pari consortio præditi, & honorem & potestatem acceperunt. Secundò, Cypriani in c. loquitur Dominus. 24. quæst. prima. Hoc cæteri Apostoli erant quod Petrus fuit, pari consortio prædicti & honoris & potestatis. Tertiò, Hieronymi super epistolam ad Galatas, & habetur 2. quæstio. 7. canone, Paulus. Paulus Petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparem sciret.

¶ Altera extrema opinio est discordantium in vtroque, & dicentium, quòd nec parem potestatem, nec immediatè à Iesu Christo omnes Apostoli acceperũt potestatẽ: sed solus Petrus immediatè à domino Iesu Christo potestatẽ accepit, & omnes ei subiecti fuerunt, ab ipso potestatem habentes. Et de modo quidẽ habendi potestatẽ, scilicet quòd solus Petrus habuit eam à Domino Iesu immediatè, probant in communi quidem ex textu Anacleti, dist. 21. in nouo. Petro primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est. In speciali autem quò ad potestatem ordinis, non sacerdotalis (hanc enim constat habuisse omnes immediatè à Christo in cœna dicente, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis, quo ad actum celebrandi missas: & post resurrectionem, quo ad actum absoluendi in sacramento pœnitentiæ, dicente, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c.) sed episcopalis, probant ex consecratione Iacobi & Pauli ac Barnabæ. Iacobus enim ordinatus fuit archiepiscopus Hierosolymitanus à Petro, & Iacobo, & Ioanne: vt dicitur in can. porro. distin. 66. Et Paulus & Barnabas ordinati ab aliis fuerunt. Dicitur enim Actuum 13. Dixit Spiritus sanctus, Segregate mihi Paulum & Barnabam, &c. Et subiungitur, Imponentes eis manus, dimiserũt. glossa, in modum ordinandorum. & in c. quòd die dominico. dist. 75. Quo ad potestatem verò iurisdictionis (cùm nullibi clarius appareat, quàm Matth. 18. vbi Apostolis dicit dominus Iesus, Quæcunque solueritis super terram, &c.) probant ex hoc, quòd Christus soli Petro dixerat, Quodcũque solueris, &c. Marci 16. Ex ipso, inquiunt, ordine promissionum insinuat, quòd potestas ligãdi & soluendi ordine quodam exhibenda erat, vt scilicet per Petrum ad alios deriuaretur: vt sanct. Tho. in 4. contra Gent. cap. 76. & in 4. sentẽ. distin. 24. q. vlti. dicit. Affertur quoque autoritas Leonis suprà inducta ex can. ita Dominus, distinct. 19. clarè dicẽtis, quòd Christus hoc dispoſuit, vt ab ipso Petro quasi a quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.

¶ DE AEQVALITATE Verò potestatis Apostolorũ quatuor inueniõ expositiones, sustinẽtes cum hoc Petri autoritatem super omnes. Prima distinguit potestatem ordinis & iurisdictionis: & omnes dicit esse æquales potestate ordinis, sicut omnes episcopi sunt æquales tali potestate. Petrus autẽ super omnes dicitur potestate iurisdictionis. Secunda dicit, quòd omnes Apostoli fuerunt in potestate iurisdictionis parcs, id est, similes. Probãtque in Scriptura paritatem pro similitudine sumi, ex Leui. 18. Cauete ne vos similiter euomat, cum paria feceritis glossa. id est, similia. Tertia declarat (& est sanct. Tho. in 2. 2. quæstio. 33 artic. 4. ad secundum) quòd fuerunt pares aliquo modo quantum ad fidei defensionem. Inquit enim sic coram omnibus Paulus Petrum non reprehendisset, nisi aliquo modo par esset quantũ ad fidei defensionem. Quarta est eiusdem super epistolam ad Gal. 2. cap. quòd Apostoli fuerunt æquales, quãtum ad exequutionem autoritatis. Ait enim, Apostolus, scilicet Paulus fuit par Petro in exequutione autoritatis. non autem in autoritate regiminis.

CAP. III.

¶ Rationabilis sententia, quòd Petro subiecti erant cæteri Apostoli.

ALLATIS Duabus extremis opinionibus, media mihi via incedendum occurrit, & dicendum quòd, Apostoli inter se possunt comparari dupliciter. Primò, inquantum Apostoli: & sic omnes fuerunt æquales. Alio modo inquantũ omes Christi: ab eo hic corporali conuersatione separatæ: & sic Petrus solus est pastor, & reliqui Apostoli, oues sub illius cura. Sed quia nõ sufficit dicere, sed oportet declarare & probare sic esse, vt dicimus, declaro primò dignitatem & potestatem apostolatus. Scribitur in primis Luc. 9. c. quòd cõuocatis Iesus duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarẽt: & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos. Matt. quoq; vlt. legitur, quòd eisdem Dominus dixit, Euntes in mundum vniuersum, docete omnes gentes, baptizantes & docentes seruare omnia quæ mandaui vobis. In prima quoque epistola Pauli ad Corint. 12. c. legitur, quòd Deus posuit in Ecclesia primùm Apostolos. vbi glossa. interlinearis in verbo, primũ, dicit dignitate & tẽpore. Et in verbo, Apostolos, dicit, omnium ordinatores & iudices. In decret. distinct. 68. c. quorum vices. dicitur ex Aug. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt & cõstituti Episcopi. Et in Concilio Oecumenico Florentino sub Eugenio 4. inter documenta fidei de ministro cõfirmationis habẽtur hæc verba, Hanc, scilicet cõfirmationem nõ nisi Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum vicẽ tenent Episcopi) quòd per manus impositionem Spiritum sanctũ dabant.

¶ Diuus Tho. super prælatis verbis ex prima epistola ad Cor. 12. cap. dicit hæc verba. Maiores autem ministri in Ecclesia sunt Apostoli: ad quorum officium tria pertinent. Quorum primũ est autoritas gubernandi fidelem populum, quæ propriè pertinet ad officium apostolatus: Secũdò facultas docẽdi: Tertiò potestas miracula faciendi ad confirmationẽ doctrinæ. Hæc ille. Et postquàm subiunxit, quod tertium horum ordinatur ad secundum, & secũdum ad primum, subdit. Deus posuit primum Apostolos, quorũ regimini commisit Ecclesiã. Et tripliciter probat. Primò per illud Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut dispoſuit mihi Pater meus regnũ. Secundò, per illud Apoca. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duo

duodecim & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum. Tertiò, per illud ad Rom. 8. Nos ipsi primitias Spiritus habentes. maiori enim gradui maior datur gratia.

¶ Ex his omnibus facile est videre, quòd Apostoli, inquãtum Apostoli, habuerunt non solùm potestatem ordinis sed iurisdictionis. Autoritas enim gubernandi Ecclesiam, quæ est apostolatui propria, sine iurisdictionis potestate nõ est. Et si huic adiũxeris, quòd non habuerunt apostolatum à Christo mediante Petro, sed immediatè ab ipso Iesu Christo, iuxta illud Ioan. 20. Sicut misit me pater, & ego mitto vos: & Matth. 10. & Marci 3. & Luc. 6. patet, quòd ipse fecit eos Apostolos. Et ad Galat. 2. Paulus probat se Apostolũ: quia neque ab hominibus, neque ab homine tam mittente, quàm docente est Apostolus, Solues vtrunque dubium. scilicet & depotestatis æqualitate, & de modo habendi: quòd scilicet Apostoli quantùm ad apostolatus autoritatem fuerũt æquales simpliciter, & quòd hanc potestatem habuerunt à Iesu Christo immediatè, sicut & apostolatum. Dixi autem simpliciter: quia secundum quid nihil prohibet. vnum Apostolum habere apostolatum digniorem altero, vt Paulus aliis: iuxta glossã. interlinearem ad Galat. 1. in verbo, Qui suscitauit eum à mortuis, dicentem in persona Pauli, Et ita dignius me constituit per immortalem Christum, quàm alios per mortalem: & glossa. marginalem ex August. in libro Retractationum ex eadem radice. Propter quod Diuus Thomas ibidem dicit, Paulum ad dexteram, & Petrum ad sinistram in bullis papalibus imprimi. Dignitas enim ista ex parte status vocantis, qui scilicet est immortalis, non facit vocatum Apostolum maiorem simpliciter, sed quo ad hoc.

¶ SI AVTEM Consideremus, quòd etiam ipsi Apostoli oues erant Christi, à quo statutum est, vt sit vnum ouile & vnus pastor, sic Petrus inuenitur ille vnus pastor, cui dictũ est, Pasce oues meas nõ has, vel illas: & reliqui inueniuntur vnius ouilis oues. In cuius signum Petrus statim factus pastor, curam Ioan. suscepit, interrogans de eo, Hic autem quid? vt patet Ioannis vltimo. Quomodo autem verificari possunt hæc duo simul. quòd scilicet omnes Apostoli fuerunt pares in autoritate gubernãdi Ecclesiam, atque à Iesu Christo eã immediatè habuerunt, & quòd Petrus solus fuit institutus pastor vniuersalis Ecclesiæ, & maior autoritate super alios Apostolos, ita quòd ab ipso capite in totũ Ecclesiæ corpus potestas deriuata est difficile apparet prima fronte: sed si subtiliter contemplati fuerimus, videbimus de facto omnia vera simul fuisse. Sciendum est nanque, quòd sicut in natura dupliciter aliqua fiunt, scilicet naturaliter, vt cum homo generat hominem, & infirmus ex virtute naturæ sanatur: & supernaturaliter sicut cũ homo creatus est à Deo, & infirmus miraculo sanatur. Ita in Ecclesia duplici quoque modo aliquid fit, scilicet ordinarie, vt cũ seruato iuris ordine creatur Episcopus: & de speciali gratia à principe, vt si statim aliquis crearetur Episcopus: vt de Ambrosio contigit. Vtroque autẽ modo princeps noster Iesus Christus in primitiua Ecclesia vnus est. nam in institutione ecclesiastici regiminis ordinatio iure perpetuo seruandi monarchicum, id est vnius principatum instituit, & posuit Petrum caput vnum totius corporis Ecclesiæ: à quo in omnes potestas iurisdictionis & ordinis ordinarie deriuaretur. Et hoc intẽdunt omnes sacri autores, cum dependentiã omnium à Petro doctrinam tradunt. In erogando verò ex speciali gratia, sicut præuenit Petrum in conferendo potestatem ordinis (dum ipse Dominus per seipsum etiam alios Apostolos fecit sacerdotes in vltima cœna, & confessiones post resurrectionem, & sacramentum confirmationis in die Pentecostes) ita præuenit eundem in dando autoritatem gubernandi, ordinandi iudicandique Ecclesiam: vt ex allatis patet autoritatibus. Et quemadmodũ nihil obstat maioritati ipsius Petri capitis, quòd alij non habuerunt ab ipso potestatem ordinis (quia hoc non fuit ex defectu potestatis in Petro, aut exemptione aliorum ab ipso, sed ex præuentione superioris, qui prius dedit id subditis Petri ex gratia, quod ordinariè dandum erat eisdem à Petro) ita etiam, nihil officit excellentiæ potestatis iurisdictionis Petri super omnes quòd eius subditis Saluator superior omnibus dedit illam potestatẽ ex gratia, quam à Petro per viam ordinariam erant accepturi. Modus itaque varius dandi & accipiendi potestatem clarificat veritatem. In Petro enim, & à Petro inchoat omnis Ecclesiæ potestas, & deriuatur in totam Ecclesiam via ordinaria: & cursus aliqui Petro subditi plures potestates acceperunt a Christo immediatè, quas à Petro acceperi erant, via præuentionis gratuitæ. Et sic Ecclesia vna sub vni co tantum capite, Petro scilicet, & habet Apostolos omnes, immediatè à Christo potestatem ordinis & iurisdictionis habentes ex gratia præueniente: & habet Petrum solum caput Apostolorum cæterorum & omnium à quo in Apostolos aliquos, & in omnes ordinariè potestas ordinis & iurisdictionis diriuanda est. Sunt ergo simul vera quæ aduersari sibiinuicem videbantur.

¶ ET VT Clarius elucescant dicta, scito quinque esse differentias inter potestatem Petri & aliorum Apostolorum. Prima est in modo dandi & accipiendi: quia Petro data est ordinarie, aliis autem ex speciali gratia: vt explanatum est. Secunda est in officio (& sequitur ex prima) quòd Petrus factus est vicarius generalis Iesu Christi, alij verò facti velut legati seu delegati eius: iuxta illud Pauli 2. ad Corin. 5. Legatione pro Christo fungimur. & ad Ephes. vlt. Legatione fungor in catena ista. Et hoc ipsum Apostoli nomẽ importat, à missione sumptum: quamuis extenso vocabulo in prefatione dicatur vicarij. Tertia est in obiecto potestatis, quòd aliorum potestas iurisdictionis nõ erat supta se inuicẽ, sed super alios: Petri vero potestas erat, & super alios, & super ipsos reliquos Apostolos, dicente sibi soli Christo, Pasce oues meas: in quarum numero sine dubio erant Apostoli. Vbi Chrysost. dicit in persona Christi ad Petrum, Loco mei præpositus esto, & caput fratrũ tuorum. Quarta est in perpetuitate potestatis: quia aliorum potestas finiẽda erat cum vita eorũ: quoniã data est eis in personis propriis pro solis personis propriis, & non pro eorum successoribus. Petri verò potestas vsque ad consummationem seculi perseuerat: quia data est sibi in persona propria non solũ pro seipso, sed omnibus successoribus suis: quod sancti doctores exprimunt sub aliis verbis, dicendo, q̃ data est Petro in persona Ecclesiæ. Et ex hac differentia oritur, q̃ nullus est successor Ioannis, aut Iacobi, nec etiam Pauli Apostoli in autoritate Apostolat' vniuersalis gubernationis Ecclesiæ, sicut Apostoli gubernabant vbique: sed tantum in potestate ordinis & regiminis vnius certæ Ecclesiæ succedũt Episcopi. sed solius Petri successor est & dicitur Papa, vt patet in allegatis superius. Quinta & vltima pro nunc est in ipsa essentia potestatis: quoniam autoritas communiter Apostolis data, ex via apostolatus fuit velut potentia executiua. vnde & à Sancto Thoma vocatur autoritas gubernandi: gubernatio, enim executionem sonat. Autoritas verò data soli Petro quum factus est Papa, dicente Christo, Pasce oues meas, est potentia præceptiua: & propterea vocatur à Sancto Thoma autoritas regiminis. Propter quod dixit S. Thomas Paulus fuit par Petro in executione, non in autoritate regiminis, ad Galat. 2. & ad Cor. 11. Ecclesiæ regimen quod sonat executionem, non autoritatem regiminis, quod sonat imperium, commissum dicit Apostolis. Vnde & in præfatione non appellantur vicarij absolutè, sed vicarij operis: dicente Ecclesia ad Deum de Apostolis, Quos operis tui vicarios, quasi diceret vicarios ad exequendum. Veruntamen quia vnum pro alio quandoque poni potest, si etiam inueniretur paritas in autoritate regiminis, p̃ exponendum esset pro executiua potentia. dedit enim Saluator omnibus Apostolis communiter vt exequi possent in eis, ad quos mitterẽtur, omnia quæ poterat exequi Petrus: puta instituere Ecclesias & Episcopos, docere, excommunicare, &c. Petro autem absolute dicit potestatem omnium. Et si Paulus aliquo modo, id est executiuè erat par Petro quantum ad defensionem fidei: vt ex Secunda secundæ dictum est. Et si non penetras differentiam hanc inter potestatem executiuam & præceptiuam, vide illam in exemplo: Episcopi habent officium prædicandi, & fratres Prædicatores. habẽt etiam officium prædicandi (cùm ad hoc instituti sint) sed differenter: quia Episcopi ex propria autoritate hoc faciunt. fratres verò Prædicatores autoritate Papæ delegantis eis id officium, hanc prædicationis exercendæ potestatẽ. Sic enim proportionaliter de potestate gubernandi Ecclesiam in Petro & aliis Apostolis fuit: Petrus enim ex propria sui pontificatus officij autoritate gubernabat, alij verò Apostoli ex priuilegio domini delegantis eis gubernationis officium. Nunc superest respondere obiectis in sequenti capitulo.

CAP. IIII.

¶ In quo soluuntur obiectiones contra determinationem factam de Petri primatu super alios Apostolos.

ET AVTEM Ordinatè satisfiat obiectis, primò ad primò inductas obiectiones: & sic deinceps respondebitur.

¶ Ad autoritatem ergo ex Matt. 18. dicitur, quòd in verbis dictis Petro soli c. 16. & in verbis dictis omnibus. c. 18. perspicienda sunt duo. scilicet ordo & potestas data. Ordo fuit, quòd prius Petro soli est dictum, Quodcũque solueris: & deinde omnibus. Et ex hoc ordine insinuat Dominus ordinarium progressum potestatis soluendi & ligandi, quòd scilicet à Petro ad cæteros deriuãda est propter vnitatẽ capitis & corporis Ecclesiæ: vt ex autoritatibus sancti Thomæ allatis ex 4. contra Gent. & 4. sent. apparet. Potestas data fuit, vt dictum est, ad gubernationem Ecclesiæ potestatem pertinens, & qualis modo dicto. Et ex hoc ostendit Dominus, quòd ipse ex gratuita præuentione dare voluit Apostolis. Ambo igitur simul considerata ostendunt magis quod dicimus esse verum.

¶ Ad illud Ioannis vltimo, quamuis malè probetur, quòd correctio iurisdictionalis sit commissa omnibus per illud, Quorum remiseritis peccata: quoniam hæc verba ad correctionem fori pœnitentiæ spectant: quia tamen posset probari per illud Mat-

Universidad de Deusto

thæi decimooctauo, Quæcunque solueritis: vbi Saluator loquitur de exteriori iurisdictione, qua Ecclesiam non audiens sit ethnicus & publicanus. respondetur quòd in veritate Saluator illa verba etiam quò ad sensum, Pasce oues meas, soli Petro dixit, vt probatum est. Et quod si inueniatur aliquid simile cõmissum Apostolis (puta pastorale officium) vt ex eodem fundamento dicatur, quòd nulli cõmissæ sunt oues Christi indistinctè, vt comprehendantur omnes, nisi Petro: aliis verò cõmissæ sunt oues determinatè, saltem hac determinatione, scilicet aliæ ab ipsis Apostolis, saltẽ Petro. Et propterea alij possunt dici delegati pastores iuxta illud præfationis, Quos operis tui vicarios eisdem cõtuleristi Apostolos præsse pastores, quasi diceret, quòd gregi tuo contuleristi Apostolos præsse pastores, vt vicarios operis tui, id est missos, vt vice tua ad executionem operis tui. Petrus autem creatus est pastor ouium Christi absolutè & vniuersaliter, dicẽte Christo ipsi soli, Pasce oues meas. Vnde (vt vnico verbo dicatur) plus datum est per hæc verba Petro quàm per quæcunque alia simul congregata cæteris: quia autoritas regiminis vniuersalis simpliciter hic clauditur: quàuis totum pastorale officium executiuè concessum sit omnibus Apostolis.

¶ Ad autoritatem ex secundo capitu. ad Galat. iam patet, quòd nil doctrinæ aut potestatis accepit Paulus à Petro, non ex defectu potestatis in Petro, sed ex prærogatiua gratuita, qua à Domino Iesu habuit potestatem & scientiam, vt ipsemet in 1. cap. dixerat, Dextras autem societatis propter vnitatem fidei, quã docebant: non solum nanque soci), sed fratres in vnitate fidei sumus: iuxta illud Matt. 23. Omnes vos fratres estis. Quomodo vero in faciem restiterit, vt par, iam declaratum est, quòd de paritate in executione officij defensiui fidei intelligitur.

¶ Ad illud verò, quòd in Actibus Apostolorum Petrus & Ioannes missi sunt, facilè patet ex Theologis in primo sen. dist. 15. respõsio, quòd non oportet mittẽtem esse maiorem misso. Et nihilominus in proposito missi dicuntur consilio vel amore, non autoritate aliorum.

¶ Ad autoritates Anacleti, Cypriani, & Hiero. iam patet quid dicendum ex fundamento iam posito. Vnde vir docte: quia non vagando, sed ex eadem radice omnia soluuntur, testimonium habes quòd doctrina hæc vera est. Vero enim omnia consonant: & oportet ex quo quid est rei, omnes difficultates proprias soluere: vt Philosophus dicit 4. Phy. Ex eadem quoque radice patet de positione aliorum, quam recitauimus circa modum habendi potestatem à Christo immediatè. Patet inquã de potestate ordinis, quòd nihil refert an Dominus Iesus præuenerit Petrũ in faciendo omnes Apostolos episcopos (vt glo. in can. porrò. dist. 66. sentire videtur contra textũan eos ordinãdos Petro reliquerit: vt prælegata sonãt. Si enim Petro hoc dimisit, ordinarium progressum potestatis ordinis in statuto cursu nõ præuenit, & si ipse ordinauit per seipsum, gratuita præuentione, nõ reuocatione statuti ordinis hoc fecit. De potestate verò iurisdictionis, iam dictũ est quòd gratuita præuentione per seipsum eam omnibus exequendam dedit, qui in ordine dandi seu promittendi ordinarium progressum derivationis illius ad alios per Petrum fore statuit: vt allatæ autoritates docent. Ex his omnibus clarè liquet, quòd Petrus solus princeps caput & pastor est Apostolorum, & q̃ ei subditi fuerunt Apostoli, vt omes pastori, & quòd ordinaria via ab ipso potestatem sortiti erant ordinis & iurisdictionis. licet gratuita præuentione potestatem iurisdictionis executiuam æqualem à Domino immediatè habuerint. Potestatem autem ordinis episcopalem immediate vel mediatè, omnes etiam à Domino habuerunt æqualem. Et si prædicta perspicaciter intuitus fueris, videbis quòd Petrus licet Apostolus & Papa fuerit simpliciter maior cæteris: Linus tamen Cletus aut Clemens non sic se habebat ad Ioannẽ Apostolũ & Euangelistã, qui viuebat, sed aliquo modo vt par, & excedens, & excessus. Erant enim pares in potestate executiua regiminis Ecclesiæ: pro quanto Ioannes poterat ex Apostolatu exequi quicquid poterat Papa. Erat Papa excedens in autoritate regiminis. sicut de Petri autoritate dictum est: quia illius erat successor, & Iesu Christi vicarius ipse, non Ioannes. Erat & excessus in dignitate Apostolatus: quia Ioannes erat Apostolus. Linus autem aut Clemens non. Et quia Apostolis non Papæ condendi libros sacræ Scripturæ cõcessum est, dicente illis Domino, quòd Spiritussanctus doceret eos omnia, & omnem veritatem: vnde Aug. de consensu Euange. Lucas & Marcus scripserunt illo tẽpore quo ab ipsis in carne manentibus Apostolis probari meruerunt: ideo præualuisset sententia Ioan. sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: sicut modo præualet Euangeliũ Ioannis sententiæ cuiuscunq; Papæ & totius Ecclesiæ. Nec obstat illud Aug. Euangelio non crederem, nisi me autoritas Ecclesiæ admoneret: quia ipse Ioannes, & similiter quilibet Apostolus Ecclesia erat Iesu Christi autoritate: testante hoc ipso Ioan. qui de seipso loquens cap. vlt. dicit in persona Ecclesiæ: quam autoritate Christi gerebat. Et scimus quia verũ est testimonium eius. Et quo nanque constat Apostolorum aliquem scripsisse ad doctrinam Ecclesiæ, Ecclesiæ autoritatem habet.

¶ Ex his autem patet quòd duarum extremarum opinionum, scilicet dicentis, quòd omnes Apostoli eodem modo sint instituti a Christo vicarij sui: & dicẽtis, quòd Christus immediatè soli Petro dedit potestatem iurisdictionis neutra videtur vera: quamuis ista secunda sit non reprobanda, sed exponenda. Media autem via sola vera est, quam declarauimus, scilicet quòd solus Petrus habuit vicariatum Iesu Christi. & solus immediatè potestatẽ iurisdictionis ordinariè à Christo accepit: ita quòd ab eo alij ordinario iure acceperi erant, & ei sunt subiecti: hoc enim modo verificatur secunda opinio. Et cum hoc Iesus Christus dominus iuris præueniendo delegauit cæteris parem in exequendo potestatem (vt dictum est) & hoc veritatis habet prima opinio. Sequere ergo medium.

CAP. V.

¶ In quo ponuntur rationes tenentium quòd Ecclesiæ vniuersalis seu Concilium vniuersale habet potestatem supra Papam simpliciter, ita quòd Papa est illi subditus.

EXAMINATA Comparatione potestatis Papæ ad Apostolos ratione sui apostolatus, comparanda modo est Papæ potestas Ecclesiæ vniuersalis seu Concilij vniuersalis potestati: nunc quidẽ absolutè, postmodum verò in euentibus & casibus, vt promisimus. Et quoniam opposita iuxta se posita magis elucescunt, afferam primò rationes primarias, in quibus consistit vis: quibus probatur Papam subesse Ecclesiæ, seu Concilij vniuersalis iudicio. Et ne contingat sæpius Ecclesiam & Concilium iungere, pro eodem sumantur: quoniam non nisi sicut repræsentans & repræsentatum distinguuntur.

¶ Fundant igitur hi constitutionem dictam primò in actis Cõcilij Constantiensis sub Ioanne 23. anno Domini 1415. vbi in sessione quinta habita die 6. mensis Aprilis sic legitur. Hæc sancta synodus declarat, quòd ipsa in Spiritu sancto legitimè congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam catholicã repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet: cui quilibet cuiuscũque status vel dignitatis etiam si Papalis existat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Hæc ibi. Et subiungitur aliud decretum in hæc verba. Item declarat, quòd quicũque cuiuscunque cõditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mãdatis, statutis seu ordinationibus aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscunque alterius Concilij generalis legitimè congregati super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis, vel faciendis, obedire cõtumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitẽtiæ subiiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit, recurrendo. Hæc ibi. Ex quibus habentur tria. Primò, quòd Concilium vniuersale habet autoritatem à Iesu Christo immediatè. Secundò, quòd Papa tenetur ei obedire. Tertiò quòd ipsa synodus habet potestatem coactiuam supra Papam, dum punitioni eum subijcit.

¶ Confirmatúrque eadem sententia per Cõcilium Basiliense celebratum anno Domini 1431. sub Eugenio quarto: vbi resumpta sunt hæc decreta in sessione secunda & 18. Deinde in condemnatione errorum Ioannis Vuicleff. in eodem Concilio Constantien. sessione octaua, & postmodum per Bullam Martini quinti, sacro approbante Concilio firmata ibidem. Vbi inter alia sic damnatur articulus iste scilicet. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. error si per Romanam Ecclesiam intelligatur vniuersalis Ecclesia, aut Concilium generale, aut pro quanto negare primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur, quòd Concilium vniuersale est suprema Ecclesiarum, & consequenter est superior Ecclesia Romana, quæ est vna Ecclesiarum. Et confirmatur hanc esse intentionem Patrum: quia faciunt differentiam inter primatum Concilij & summi Pontificis: quoniam de Concilio dicunt simpliciter, quòd est suprema inter alias Ecclesias. De summo verò Pontifice dicunt quòd habet primatum respectu Ecclesiarum particularium.

¶ Fundant quoque hoc idem in Euangelio & doctoribus: ex eo quòd claues regni cælorum, officium pastorale & potestas ligandi atque soluendi, Ecclesiæ data sunt dupliciter, scilicet autoritatiuè & finaliter. Et quòd autoritatiuè Ecclesia ipsa hæc habeat testatur in primis Matth. 18. c. vbi postquam Dominus dixerat, Dic Ecclesiæ: & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: statim subdit, Amen dico vobis quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt solura & in cælo. Vbi manifestè Ecclesiæ hanc contulit potestatem vniuersalem: ad hoc enim illa verba subdit Dominus (vt Hieronymus ibidem dicit cum Hilario) ne priuata autoritate reputaretur non audiens Ecclesiam ethnicus & publicanus, sed diuina autoritate Ecclesiæ collata.

¶ Test

¶ Testatur deinde Augustinus super Ioan. (vt habetur 24. q. 1. ca. quodcunque.) vbi concluditur quòd Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit. Et rursus sermone 10. super Ioan. loquens de potestate ligandi & soluendi, dicit, Hoc Petrus cum omnibus tanquam personam gerẽs ipsius vnitatis accepit. Et iterum in sermone Apostolorum Petri & Pauli, Petrus totius Ecclesiæ gestabat personam: & propterea audire meruit, Tibi dabo claues regni cælorum. Has enim claues nõ ipse vt homo vnus, sed vt vnitas accepit, Ecclesiæ. Et in libro de Agone Christiano, Non sine causa inter Apostolos, Ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim ecclesiæ claues datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cùm ei dicitur, 3d omnes dicitur, Amas me? Pasce oues meas.

¶ Et confirmatur hoc ratione. Quia non minus iuris habet ecclesia in claubus ibi datis a Iesu Christo, quam in rebus, sed dominium rerum temporalium principaliter est in ecclesia: cum etiam Papa non sit dominus, sed dispensator rerum Ecclesiæ, vt sanctus Thomas dicit in 22. q. 100. artic. primo, ad septimum. ergo Ecclesia principalius habet claues quàm Papa. Et confirmatur hoc rursus. Quia cùm rectum sit iudex sui & obliqui, & Ecclesia vniuersalis adeò sit recta, vt errare non possit (vt patet) Papa autem errare possit etiam in fide (vt patet 40. distinctio. cap. 11 Papa) consequens est, quòd Ecclesia excellentius & prius habeat claues, quam Papa: imò quòd habeat etiam vt iudex Papæ.

¶ Quod autem finaliter ecclesiæ datæ sint claues, vt patet ex secundæ ad Corinth. 13. Potestatem mihi Dominus dedit in ædificationem, & non destructionem. Et San. Thomas in tract. contra impugnantes religionem, expressè tenet, quòd potestas iurisdictionis prælatorum est propter bonum subditorum: & propterea nulla iniuria fit prælato inferiori, puta Episcopo, quando eximitur ab eo Abbas propter bonum ecclesiæ. Ex quibus sequitur, quòd Papa est propter Ecclesiam, & non econuerso, & consequenter claues Papæ datæ sunt propter Ecclesiam finaliter.

¶ Fundant & tertio idem super principiis naturaliter per se notis. Omne, inquiunt, totum est majus sua parte: Ecclesia vniuersalis est totum, & Papa pars: ergo Ecclesia vniuersalis maior est Papa. Processus bonus. Et maior est principium per se notum. Minor est Apostoli ad Rom. 12. Multi vnum corpus sumus, singuli autem alterius membra. & Hieronym. ad propositum in cap. legimus. distinct. 95. Si autoritas quæritur, orbis maior est vrbe.

¶ Fundant demum hoc idem super hoc, quòd Ecclesia constituta est a Domino Iesu Christo iudex Papæ in casu peccati: vt patet Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic Ecclesiæ, & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Ex qua autoritate hoc loquatur in casu peccati, quia incipit, Si peccauerit, & propterea non spectet ad præsens capi. in quo comparatur Papa ecclesiæ non in casu, sed absolutè: volunt tamen elicere etiã quod Ecclesia sit absolutè supra Papam. Tum quia ordinarius iudex alicuius in puniendo est etiam ordinarius iudex illius absolutè: tum quia iudex & lex non differunt: nisi sicut animatum, & inanimatum: vt patet quinto Ethic. Ad eandem autem legis autoritatem cuius est vnus actus legis scilicet punire, spectant tres reliqui, scilicet imperare, vetare, & permittere. Ad eiusdem ergo iudicis ordinarij autoritatem spectabunt omnes iudicis actus, ad quem spectat punire. Et sic cùm ecclesia sit iudex ordinarius Papæ in puniendo, sequitur quòd erit simpliciter iudex eiusdem in imperando, vetando & permittendo: hi enim quatuor actus sunt legis, vt in 12. q. 92. arti. 2. habes à diuo Thoma.

¶ Et confirmatur hoc sacrorum autoritate canonum. vigesimaquinta enim quæstione prima contra statuta, dicit Zozimus Papa. Contra statuta Patrum concedere aliquid vel mutare, nec huius quidem sedis potest autoritas. Et in cap. 11. dicitur, Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & a constitutis Patrum nullatenus deuiare. Ex quibus habetur & quòd Papa non est supra potestatem Concilij, & quòd ad primam salutem spectãt statuta Patrum, non Papæ. Multa quoque in eadem causa & quæstione dicuntur ad hoc, quæ brevitatis causa omittuntur.

CAPVT VI.

¶ Quis sit sensus, quo quæstio de comparatione autoritatis Concilij & Papæ vertitur in dubium.

AD EVIDENTIAM huius comparationis prædeclarandi sunt termini, quid scilicet nomine Ecclesiæ seu Concilij vniuersalis intelligitur, ne in vanum tota disputatio fit. Ecclesia vniuersalis duo significare potest in proposito, aut totum corpus ecclesiasticum constans ex omnibus membris, comprehenso etiam capite, id est Papa: aut totum residuum corpus ecclesiæ distinctum contra caput, id est Papam. Concilium quoque vniuersale aut sumitur cum capite, id est Papa, vel personaliter, vel autoritate eius autorizatum, aut sine Papa vtroque modo. Et sic tres comparationes examinandæ sunt.

¶ Prima est inter Papam & Ecclesiam, seu Concilium sine capite, id est Papa omnino. Secunda est inter Papam & Ecclesiam, seu Concilium cum capite personaliter. Tertia est inter Papam & ecclesiam, seu Concilium autorizatum a Papa.

¶ Et quoniam omnes hæ comparationes supponunt Papam esse caput Ecclesiæ vniuersalis, & non solum singulorum membrorum, vt inimici veritatis glossant. hoc primò monstratur. Primo ex autoritate ipsius Constantiensis Concilij ante & post electionem Martini 5. vt patet in sessione 15. eiusdem, & in bulla Martini 5. vbi damnatur propositio illa Ioannis Huis, Petrus nec est, nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ. Et altera scilicet, Non est scintilla apparentiæ, quòd oportet esse vnum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ipsa militante ecclesia conuersetur: Hic expresè damnatur, quòd Petrus non fuit caput catholicæ ecclesiæ: catholicum enim idem est quòd vniuersale. Et similiter damnatur quòd non oporteat esse præter Christum qui in cælis est, vnum caput quod regat ecclesiam, conuersans cum ea, quod est Papa: vt latius ostendit diuus Tho. hanc necessitatem in 4. contra Gent. cap. 76. Hieronym. quoque in lib. de ortu & obitu sanctorum in nouo testamento, Petrus, inquit, in Christi ecclesia firmamentum est, Cephas corporis Christi principatus & caput est. Si Petrus est caput corporis Christi, ergo totius ecclesiæ collectiuè: iuxta illud Apostoli ad Roman. 12. Multi vnum corpus sumus in Christo. Et 24. quæstio. 1. rogamus vos, Marcellus Papa expresse dicit, quòd Petrus est caput totius ecclesiæ. Et in Concilio Lugd. Grego. 10. vt habetur in cap. vbi periculum, de elect. libr. 6. Papam vicarium Iesu Christi Petri successorem, rectorem vniuersalis ecclesiæ, & directorem gregis dominici vocat. Ritus quoque Rom. ecclesiæ habet, vt cum Papa se subscribit in aliqua vniuersalis negotij bulla, dicit sic, Ego N. catholicæ ecclesiæ episcopus. ex quibus patet, quòd cauillatio dicens, quòd Papa est caput membrorum ecclesiæ, & non ipsius simul ecclesiæ, erronea est. Quo nanque pacto diceret, aut potuit melius explicari a Sanctis, quàm per nomina collectiua? & apposita quandoque nomina vniuersitatis expressérunt ecclesiam, gregem, corpus Christi, explicando totam, vniuersalem catholicam. Dicant isti quomodo debet dici, & conuincantur saltem ex verbis ipsius Constantiensis & Basiliensis Concilij: vbi eisdem verbis significatur ecclesia collectiuè: cùm milles ibi replicatur, Hæc sancta synodus vniuersalem, seu catholicam ecclesiam repræsentans.

¶ De prima ergo comparatione (scilicet inter Papam, & ecclesiam vniuersalem sine capite) apertè constat quid dicendum sit, scilicet, quòd Papa sit super eam. Tum quia est corpus enormiter diminutum, quia est truncum absque principali membro: ac per hoc non est vniuersalis ecclesia, quæ perfectum significat: tum quia Dei perfecta sunt opera, Deuteronom. trigesimosecundo, ac per hoc non conuenit diuinæ prouidentiæ in tam imperfecto corpore supremam autoritatem locare, sed magis ipsum à capite dependere. Et si instetur, quòd apostolica sede vacante inuenitur vniuersalis ecclesia, & tamen sine capite, quod est Papa, respondetur, quòd non inuenitur vniuersalis ecclesia, nisi imperfectè: ita quòd imperfectio ista est conditio diminuens ly Vniuersalis Ecclesia, sicut corpus truncum diminuit à corpore integro. vniuersale enim vniuersitatem claudit in se membrorum officialium, quorum præcipuum est caput. Vnde tunc ecclesia est accepta: & est absque eius suprema parte & potestate. Et qui hoc negat, in errorem Ioannis Huis negantis necessitatem capitis ecclesiæ in terris (damnatum & à sancto Thoma, & à Martino quinto, cum Concilio Constant. vt dictum est) incidit. Et si de ecclesia vniuersali sic sumpta intelligatur, quod habet immediatè potestatem a Christo, & quòd ipsa repræsentatur per vniuersale Concilium erratur errore intolerabili: vt patet ex allatis autoritatibus, & inferius magis elucescet.

¶ De secunda autem comparatione in altero extremo, scilicet inter Papam ex vna parte, & ecclesiam totam, id est etiam cum Papa ex altera parte, dicitur, quòd Papa cum residuo ecclesiæ non est maioris potestatis iurisdictionis spiritualis, quàm ipse solus: quia potestas sua continet in se omnium reliquorum potestates, vt earum causa vniuersalis. Nulla enim est potestas iurisdictionis in ecclesia, quę non sit in Papa: vt patet inductiuè. Quinetiam potestas electiua ipsius Papæ, in Papæ potestate est. Quod patet tum ex facto Petri, qui elegit sibi successorem (vt 18. quæst. 1. ca. si Petrus, Dicit Ioannes tertius) tum ex eo, quòd Papa ordinat actum electiuæ potestatis, determinando quando & qualiter debet fieri electio: & quòd plus est, determinando subiectum illius potestatis, dum constituit quòd ad duas partes Cardinalium ad minus spectet electio. Probatur & ex c. si Papa. dist. 40. vbi dicitur, quòd vniuersitas fidelium suam salutem post Dominium ex Papæ incolumitate animaduertit propensius pendere. Et dist. 19. c. Ita Dominus Leo Papa dicit, Huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorũ officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium apostolorũ summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi

Universidad de Deusto

ſis quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. Vbi manifeſte patet, à Papa omne reliquum corpus Eccleſiæ velut à capite poteſtatem ſortiri. Et ſic ſumendo Eccleſiam vniuerſalem, conſtat quòd habet immediate autoritatem à Ieſu Chriſto, nihil enim mediat inter ipſum & Ieſum Chriſtum. Sed ex hoc nõ habetur quòd comparando membra aliqua, puta corpus ſine capite, ad Chriſtum, quòd habeant immediate poteſtatem ab ipſo: ſed ſufficit, quòd totum habeat immediate à Ieſu Chriſto: partes autem inter ſe ordine quodã. & ita in caput primò, quòd per caput in corpus reliquum poteſtate diffundit Saluator noſter, iuxta dicta & dicenda. Vnde patet, quòd tota Eccleſia non habet poteſtatem ſupra Papam ſolum nec econuerſo: quia Papa cum Eccleſia reliqua non facit maius in poteſtate, ſed plures poteſtate.

¶De tertia autem comparatione, quæ eſt media, & eſt inter Papam & Concilium autoritatum à Papa, ex antedictis facile ſumitur quid dicendum eſt, ſcilicet quòd non eſt maioris autoritatis, quàm Papa, à quo ſolo autorizari poteſt, vt patet 17. diſtinctio. per totum. & extra, de electio. cap. ſignificaſti. vbi dicitur, quòd omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ autoritatem, & facta ſunt, & robur acceperunt.

¶His tribus comparationibus ſecundum veritatem præmiſſis, quarta ſuperadditur ſecundum opinionem: & eſt inter Eccleſiam vniuerſalem, & quandam communitatem, ſiue Papa prima pars eius, non caput totius autoritatis in ea velit in eam conuenire, ſiue nõ, ex vna parte: & Papam ex altera parte. Et quia comparatio inter diuerſa eſt, & eiuſdem ad ſeipſum ſubiectio non eſt, ſicut nec iuſtitia, proprie loquendo, cum dicunt hi, quòd Eccleſia vniuerſalis eſt ſupra Papam, alterum duorum intendunt: aut enim intendunt per Eccleſiam vniuerſalem congregationem fidelium, velut quandam communitatem, ſiue Papa pars prima illius velit intereſſe, ſiue non, aut intendunt ipſum fidelium cõgregationem autoritate capitis, ſcilicet ſummi Pontificis factam: Ita quòd ipſum congregari, ſolũ dependeat à Papa in Eccleſia vniuerſali, in Concilio vero duo dependeant à Papa, ſcilicet congregari, & repreſentare vniuerſalem Eccleſiam: ita quòd in his intendunt, quòd ſeclusa autoritate Papæ ex quo congregata eſt Eccleſia, vel Concilium fit comparatio poteſtatis Eccleſiæ, vel Concilij ex vna parte, & Papæ ex altera. Totus ergo futurus ſermo de Eccleſia, ſeu Concilio vt diſtinguitur contra Papam, erit de Eccleſia & Concilio, ſeclusa Papæ autoritate poſt congregationẽ legitime factam.

¶Et contra hos dicentes Eccleſiam habere autoritatem ſupra Papam, ratio eſt, quia poſitio iſta peruertit ordinem regiminis Eccleſiæ: oportet namque ſecundum iſtos regimen Eccleſiæ eſſe democraticum, ſeu populare: in quo tota autoritas apud nullum reſidet, ſed in tota cõmunitate: ſicut in capitulo accidit: vt ſanctus Thomas in quarto ſentent. diſtinctione decimanona, quæſtione 1. articul. 1. q. 3. ad tertium dicit. Et hoc ipſi volunt, dum Eccleſiam velut communitatem liberam, poteſtatem ſupra Papam quaſi Regem habere dicunt: vt Senatus populuſque Romanus habebat ſuper Imperatorem. Et quia hoc ipſi non reputant inconueniens, quantum ad rem, licet vocabula horrere videantur: ideo circa rem inſiſtendo, monſtrandum eſt, quòd non communitati Eccleſiæ, ſed vni ſoli in illa Chriſtus plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ dedit.

CAPVT VII.

¶Quòd Papa ſit ſuper poteſtatem Eccleſiæ vniuerſalis, & Concilij generalis, vt diſtinguitur contra Papam.

PRINCIPIVM Huius veritatis ex Domini noſtri Ieſu Chriſti autoritate ſumitur: vbi Ioan. vlti. ſoli Petro, vt diſtincto ab aliis, dicit, Paſce oues meas, vt deductum in primo capit. fuit: in hoc inſtituens regimen Eccleſiæ monarchicũ. Et ſi ridiculoſa illa reſponſio detur: quòd Chriſtus dicit Petro: Paſce oues meas, non Eccleſiam meam: quaſi fecerit eum paſtorem ſingularum oium: non ipſius Eccleſiæ, quæ ſignificat totum conſurgens ex omnibus ouibus: manifeſte excluditur hoc ex eo: quòd in oratione dicitur, Deus omnium fidelium paſtor, rector, famulum tuum N. quem paſtorem Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti. Et in Concilio Lugdunen. de election. libro 6. vbi periculum, Papa rector vniuerſalis Eccleſiæ, & gregis dominici director dicitur: vbi patet quòd reſpectu Eccleſiæ & gregis, quæ collectiones ſignificant: & non ſolum reſpectu particularium paſtor & rector, & director eſt Papa. Et quia hęc eſt vltima fuga harum vulpecularum, vineam Domini demolientium: idcirco in omnibus auferendis vigilandum eſt, vt de ipſa collatione, ſeu communitate concludamus non præſtatam, ſed ſubditam eſſe Papæ.

¶Amplius, Ioannis decimo, Saluator inquit, alias oues habeo, &c. & ſubdit, Et fiet vnum ouile, & vnus paſtor. Certum eſt quòd ouile non ſignificat oues, ſed vnum continens oues. Et ex gloſſa interlineari in principio illius capituli, vbi dicitur, Qui intrat per oſtium in ouile, exponente in ouile, id eſt, in catholicam eccleſiam: habetur quòd per vnum ouile intelligitur Eccleſia vna ex Iudęis, & Gentilibus. Ex hac autoritate arguitur ſic, Eccleſia vt vna ex Iudæis & Gentilibus, eſt ouile: & Petrus cui dictum eſt, Paſce oues meas, eſt paſtor vnus illius ouilis: ergo Eccleſia, vt vna non eſt ſuper Papam, ſed ſub eo, vt ouile ſub paſtore. Et confirmatur hoc. Quia Eccleſia, ſeu Concilium diſtinctum contra Papam, aut eſt oues aut ouile, aut paſtor. Non oues: quia ex vtriſque ouibus ouile vnum conſtituendum dicit Dominus. Non paſtor: quia cum Petrus ſit vnus paſtor Eccleſiæ, vt monſtratum eſt: ſi Eccleſia eſſet alius paſtor, eſſent duo paſtores, contra Dominum dicentem, Fiet vnus paſtor. Ergo ouile, & cum non ſit ouile nullius paſtoris, eſt ouile vnum vnius paſtoris qui eſt dominici gregis rector & director, Papa, ſcilicet. Et confirmatur, quòd de Papa ſpecialiter loquatur: quia verbo futuri temporis vtitur ſignificante futurum fieri. Fiet inquit ouile vnum vtriſque conuenientibus, & vnus paſtor. Et quoniam quod eſt, fit, nec fiet, ipſe Dominus, qui de ſeipſo præmiſit pluries ibidem. Ego ſum paſtor bonus, non eſt poſtmodum factus paſtor vnus, ſed dum ſoli Petro poſtmodum dictum eſt, Paſce oues meas, non has vel illas impletum eſt, Fiet vnus paſtor, loco illius ſummi paſtoris, qui ſolus eſt paſtor bonus per eſſentiam Eccleſiæ.

¶Amplius, Non minus Papa eſt Epiſcopus catholicæ quàm quilibet Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ: ſed quilibet Epiſcopus eſt Epiſcopus, & ſingularum perſonarum, & totius collectionis earum in vnam communitatem. ergo & Papa eſt Epiſcopus ſingulorum, & vniuerſorum Chriſtianorum in vnam catholicam Eccleſiam collectorum. Et confirmatur hoc, Quia cùm Eccleſia ſit nomen collectiuum, & ſignificet collectionẽ fidelium (vt dicitur de conſecratione diſtinc. prima capitulo Eccleſia.) & Epiſcopus dicatur epiſcopus Eccleſiæ talis, oportet vt primò ſit epiſcopus ipſius eccleſiæ, & ſecundariò ſingularum perſonarum: ac per hoc Papa qui intitulatur Epiſcopus eccleſiæ catholicæ, & non illorum aut omnium Chriſtianorum, primò eſt epiſcopus ipſius Eccleſiæ catholicæ, & ſecundariò membrorum eius. Et verè ſic eſt: quia primò debet ſuperintendere bono proprio ipſius vnius Eccleſiæ catholicæ, & deinde bonis propriis membrorum omnium.

¶Et ſi ſtudioſè quæratur quo pacto Papa poteſt dici Epiſcopus, & caput eccleſiæ catholicę, cum eccleſia catholica intendat ipſum Papam: patet reſponſio dupliciter. primò, quòd hæc eſt diſtributio accommoda: ſicut cùm dicitur, Cælum continet omnia corpora: non quod contineat ſeipſum, ſed quia continet omnia poſſibilia contineri: pariformiter enim dicitur, quòd Papa eſt caput & Epiſcopus eccleſiæ catholicæ: non quòd ſit caput epiſcopus, rector, &c. ſuiipſius: ſed quia eſt caput omnis poſsibilis habere caput, rectorem, & Epiſcopum. Secundò dicitur, quòd quia ſecundum Hilarium ſermo rei, & non res ſermoni debet eſſe ſubiecta, ea ratione Papa dicitur caput & Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ, quia in Eccleſia catholica ipſe capitis & Epiſcopi locum tenet.

¶Amplius, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei: ergo Papa non ſubeſt eccleſiæ. Antecedens patet ex condemnatione iam dicta in Concilio Conſtantienſi, per Martinum 5. vbi de Papa loquendo dicitur, habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Conſequentia probatur: quia ſupra ſupremam autoritatem in Eccleſia Dei non poteſt maior intelligi in eadem eccleſia Dei, etiam ſi fingendi detur licentia. Imò ex hoc etiam ſequitur, quòd tam eccleſia quàm Concilium Papæ ſubditur: quia non ſunt duæ ſupremæ poteſtates in eccleſia Dei: principatuum enim pluralitas mala cùm ſit (vt patet 12. Metaphy.) à Ieſu Chriſto ſummè bono, qui vult Eccleſiam ſuam optimè diſponi, eſſe non poteſt. Et confirmatur hoc autoritate Innocentij 3. in Concilio generali. extrà, de pœn. & rem. cap. cum ex eo. vbi dicitur, quòd Romanus Pontifex plenitudinem obtinet poteſtatis. Et in capitulo, propoſuit. de conſec. præben. idem dicit, Nos ſecundum plenitudinem poteſtatis, de iure poſſumus ſupra ius diſpenſare. Et extrà de electione, in capitulo. ſignificaſti, Paſchalis dicit. Aiunt in Concilijs ſtatutum non inueniri, quaſi Romanæ eccleſiæ legem Concilia vlla præfixerint: cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ autoritatem, & facta ſint, & robur acceperint. Quæ omnia pro plenitudine poteſtatis Papæ ſupra Concilia, & conſequenter vniuerſalem Eccleſiam allata ſunt. Et confirmantur autoritate ſancti Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem: vbi dicit hęc verba, Sancti patres in Conciliis congregati, nihil ſtatuere poſſunt niſi autoritate Rom. pontificis intercedente, ſine qua etiam nec Concilium congregari poteſt. Hæc ille.

¶Amplius, Papa eſt proximus, & immediatus vicarius Chriſti, & Apoſtolorum: ergo nullam habet in terris poteſtatem priorem ſe. Antecedens patet in ſæpe dicta condemnatione articulorum à Martino 5. in Concilio Conſtantienſi, vbi vnus ex reprobatis

batis articulis eſt iſte, Eccleſia Ro. eſt ſynagoga ſatanę nec papa eſt proximus & immediatus vicarius Chriſti & Apoſtolorũ. Conſequẽtia patet: quia proximo & immediato nihil eſt propinquius & immediatius. Et ex hoc patet primò, q̃ erroneum eſt dicere, quòd Eccleſia, vt diſtinguitur contra Papam habet immediatè autoritatem à Chriſto ſupra Papam: ſic enim nõ Papa, ſed Eccleſia eſſet proximè & immediatè Chriſti vicaria. Impoſsibile eſt enim eſſe duo ſubordinata ambo æquè proxima & immediata Chriſto, vt patet iſtos fingere. Et confirmatur autoritate S. Thom. dicentis in tract. contra errores Græcorũ. c. 69. Chriſti vicarius ſuo primatu & prouidentia vniuerſalẽ eccleſiam tanquã fidelis miniſter Chriſto ſubiectam ſeruat, & oppoſitum ſentire dicit eſſe errorem. Poſtremò videatur, quæſo, diffinitio facta in Cõcilio Florẽtino: quia ex Orientali & Occidentali ſimul Eccleſia conſtatum eſt, ceteris Occidentalibus tantũ auferetur. Et ibi (vt in 1. c. verba adduximus) non ſolùm dicitur, quòd Papa eſt omnium Chriſtianorũ pater & doctor: ſed q̃ eſt etiam vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, gubernator & rector, cum plena poteſtate à Domino Ieſu Chriſto inſtitutus in beato Petro. Dicãt ipſi quomodo potuerit clarius exprimi, quòd non ſolùm omnium membrorum, ſed ipſius vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, rector & gubernator eſt, & quòd non mediante Eccleſia ſed in Petro, cuius eſt ſucceſſor, plenam poteſtatem paſcendi, regendi, gubernãdi vniuerſalem Eccleſiam à Domino Ieſu Chriſto accepit. Et videant ſi tantum luminis eis conceſſum fuerit, quòd hæreticorum more Scripturas & Sanctorum dicta oportet eos extorquere, vt eorũ proteruus error defendatur. Fortè nulla Scriptura tam clara in fide habetur, quam non poſsit extorta expoſitio ad ſuum trahere propoſitum, ſed veritas tunc inuenitur, cum planus Scripturæ ſenſus iuxta Sanctorum conſenſum quæritur.

CAPVT VIII.

¶In quo reſpondentur obiectibus ſumptis ex autoritate Concilij Conſtantienſis & Baſilienſis.

VT ORDINATE Autem obiectis diſtinctè ſatisfiat, inchoandum eſt à decretis Concilij Conſtantienſis, ad quæ duæ reſponſiones dantur.

¶Prima, negans illa eſſe autentica autoritate veri Cõcilij facta: quoniã facta ſunt rempore ſchiſmatis, quo erant tres Papæ in Eccleſia Dei, ab vna ſola obedientia, ſcilicet Ioannis 23. abſente etiam illo ſuo Papa. Quod conſtat ex eo, quòd illa promulgata ſunt anno Domini 1415. die 6. Aprilis in ſeſſione 5. & obedientia Gregorij 12. coniuncta eſt illi die 4. menſis Iulij eiuſdem anni in ſeſſione 14. & obedientia Benedicti 13. iungi cœpit anno Domini 1416. die 3. Octobris in ſeſſione 22. Vnde dicere, quòd illa obedientia conſtitueret Concilium generale, catholicam Eccleſiam repræſentans, nihil aliud eſt quam renouare antiquum ſchiſma, & damnare, vt ſchiſmaticas duas obedientias, & quòd ſemper fuit, & eſt dubium facere certum.

¶Et ſi dicatur, quòd Martinus 5. approbauit illa decreta, & illam ſynodũ, decreta quidem in ſeſſione vltima, vbi legitur, quòd dixit quòd omnia & ſingula determinata, concluſa & decreta in materiis fidei per præſens Concilij, concilialiter tenere & inuiolabiliter obſeruare volebant, & nunquam cõtra ire quoquomodo: ipſaque ſic concilialiter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Hęc ille. Conſtat autem q̃ Concilij eſſe ſupra Papam, vel Papam ſupra illud, materia fidei eſt. ergo decreta illa in ſeſſione 5. facta ſuper ſuperioritate Concilij ſupra Papam, ſunt approbata. Synodum verò in bulla condemnationis articulorum Ioannis Vuicleff, ſacro approbante Concilio, vbi interrogatoria ponẽs dicit, Vtrum credat quòd condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioannis Huſs, & Hieronymi de Praga factæ de perſonis eorum, libris & documentis per ſacrum generale Conſtantienſe Cõcilium, ſint ritè & iuſtè factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & aſſerendæ? Hæc ibi. Et cum conſtet, quòd cõtra Ioannem Vuicleff in ſeſſione 8. contra Ioannem Huſs in ſeſſione 15. & contra Hieronym. de Praga in ſeſſione 21 ſententia lata fuerit conſequens eſt, quòd tunc ante vnionem obedientiarum omnium Concilium generale fuerit, ſi Martinus in tali bulla verum dicit.

¶Reſpondendum eſt, quòd tractari aliquid in materia fidei cõtingit dupliciter, ſcilicet materialiter & formaliter. Tunc tractatur formaliter materia fidei, quãdo tractatur vt credenda vel dãnanda à fide. Tunc autem tractatur materia fidei materialiter, quando tractatur res quidem pertinens ad fidem, ſed non vt credenda, vel non credenda, ſed quæcunque alia ratione: extra formale enim infinita cõtingit eſſe. Et quia niſi ſermo intelligatur formaliter, perit certitudo: ideo verba Martini 5. in illa vltima ſeſſione formaliter ſunt intelligenda. In Concilio ſiquidẽ illo fuerat in materia fidei tractatum & deciſum formaliter: vt patet in ſeſſionibus allegatis contra illos tres ſupradictos, vt etiã in ſeſſione 19. & fuerãt multa alia tractata, ſed non vt materia fidei: inter quæ ſunt illa ſeſſionis 4. & 5. In cuius ſignũ nulli fuerũt depurati ibi ad videndum de fide: quin potius deputatio in materia fidei cœpit poſt hæc in ſeſſione 6. vt patet ibi. nulla etiã fit ibi mentio de credẽdo vel non credendo. Martinus autẽ 5. approbauit decreta in materia fidei formaliter tantùm, & non illa alia. Et hoc euidẽter etiam patet: quia illa verba dixit, reſpondens requiſitioni oratorũ Regis Poloniæ exigentium, quòd acta per Concilium contra illos prænominatos hæreticos firma eſſent, vt patet in ſeſſione vltima: & propterea bulla illa condemnationis ſubſecuta eſt. Ad inſtãtiam verò de approbatione ſynodi dicitur, quòd per illud & alia interrogatoria ibidem de Concilio Conſtantienſi poſita, totum à nobiliori parte Martinus nominauit: congregatio ſiquidem Conſtantien. quæ inchoauit in ſola obedientia ſub Ioan. 23. & iterum poſt in conuncta obedientia ſub Gregorio 12. in coniunctione obedientiæ Benedicti 13. conſummata eſt, & poſt Martinum electum autorizata, facto præſidentiæ perſonalis in Concilium vniuerſale, ab hoc nobiliori & certiori ſtatu tota Conciliũ vniuerſale vocatur & nuncupatiuè in quolibet ſtatu Cõcilium vniuerſale appellatur, nominibus vtendo vt plures. Fundatur autem hæc declaratio ſuper eo, q̃ non eſt rationi conſentaneum, Martinum voluiſſe declarare alias obedientias fuiſſe extra Eccleſiam: ſed verba proferre honeris nominibus vtendo vt plures vtuntur, abſque veritatis tamen offenſa. Vnde in illa bulla bis oppoſitum declarauit, ſcilicet in articulo, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei: & in illo, Petrus fuit caput Eccleſiæ catholicæ. Et vt inſinuaretur, q̃ Concilium ab vltima parte appellabat, in præcedenti interrogatorio, præterito adiunxit præſens, dicens, quòd Concilium approbauit & approbat, condemnauit & condemnat, quaſi præteritum non ſufficerit. Et quia iam ex iſto priore interrogatorio habitum erat, quod Concilium Conſtantienſe in præſenti ſub Martino 5. condemnat illos tres, non oportuit in vltimo interrogatorio præterito iungere præſens: iam enim præteritum ſupponebat pro Concilio ſub Martino, quia iam damnauerat. & ſic etiam verba ſaluantur verbaliter. Hæc eſt prima reſponſio ad principale motiuum.

¶Secunda autem eſt, dato quòd decreta illa valeant, intelligenda ſunt cum grano ſalis: quomodo autem dicẽdum eſt ad ſingula? In primis, cum dicitur quòd Cõcilium poteſtatẽ à Chriſto immediate habet, poteſt dupliciter intelligi. primò de Cõcilio, vt diſtinguitur contra Papam. Et ſic eſt falſum, vt patet per inductas autoritates, extrà, de elect. c. ſignificaſti. vbi dicitur q̃ robur habent omnia Concilia à Rom. ſedis autoritate: & diſt. 19. ita Dominus. vbi Leo dicit, quòd à Petro quæ ſit à quod capite in corpus omne autoritas manat. & S. Thom. in tractatu contra impugnantes religionem dicit, quòd ſancti patres in Conciliis congregati nihil poſſunt ſtatuere ſine Ro. pontificis autoritate intercedente, ſine qua nec cõgregari Cõcilium poteſt. Hæc ille. Et nota quod dicit, ſancti Patres: quia patribus non ſanctis, ſed præſumptuoſis nulla lex poſita eſt, ſed præſumptio eorũ ſibi ipſis eſt lex. Secundò poteſt intelligi de Concilio, incluſo Papa. Et in hoc ſenſu eſt verum, quòd habet immediate autoritatem à Ieſu Chriſto. Et quòd ſic interpretandum ſit, ex duobus verbis illius decreti colligitur. Primum eſt. Legitimè congregata: conſtat enim q̃ legitima congregatio Cõcilij generalis ad Papã ſpectat: vt ex nũc allatis teſtibus patet. & diſt. 17. per totum. ſecundũ eſt, Eccleſiam catholicam repræſentãs, corpus nanq; Eccleſiaſticũ vniuerſum (quod Eccleſia catholica, id eſt vniuerſalis ſignificat) nõ eſt ipſum vniuerſum corpus Eccleſiaſticum ſi ſine capite ſit vel intelligatur. Papam autem ex dictis conſtat caput eſſe totius Eccleſiæ catholicæ, ac per hoc Concilij ipſam repreſentantis. Et ſi mundi cordis oculo perſpiciatur, apparebit quòd Concilium habet, quòd repræſentet vniuerſalem Eccleſiam à Papa qui habet plenilsimam curam vniuerſalis Eccleſiæ. Quis enim Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus & prælatis paucis (vt communiter accidere videtur) contulit vota totius populi Chriſtiani, niſi Papa? oportet enim aut ipſos Chriſtianos hoc feciſſe, aut aliquem ſupplere potentẽ eorũ vota. Et cum ipſos nõ trãsferre vota ſua in eos, experiẽtia teſtetur: quin potius ſi requirerẽtur Chriſtiani infiniti inuenirentur qui te futurẽt transferre vota in alios, & per ſeipſos intereſſe mallent, aut Concilij nõ celebrãdum ducerẽt. Relinquit ergo, q̃ papa qui ſolus eſt pater, paſtor, doctor, rector & gubernator omnium, & ſingulorum Chriſtianorũ cum plenitudine poteſtatis, vota totius Eccleſiæ transfert in Concilij congregando & roborando, vt ei videtur. Propter q̃ ſine Papa Patres ſancti cõgregati nihil poſſunt & diſſolui poteſt Concilium à Papa, auferendo ab eis q̃ amplius vniuerſalem Eccleſiam rõ repræſentent autoritatiue. Nec eſt verum ſi dicatur, quòd Eccleſia ratum habet Concilium, non reclamando: ideo enim non reclamat, quia in vero Concilio Papa ſuppletur: in falſo autem quia cõtra præſumptuoſos præualere non ſperant docti, ignorãtes autem neſcij ſilent. hoc autem non eſt approbari ab Eccleſia, ſed non moleſtari ab illa.

¶Deinde cum dicitur, q̃ ipſi Concilio, ſeu eius decretis etiam Papa obedire tenetur, multis diſtinctionibus iuxta multos terminos opus eſt. Diſtinguendum eſt enim de Papa dubio, vel certo. ſicut enim quod neſcitur conſecratum, pro non conſecrato habetur: & recõſecratur ſecundũ ſacros canones (vt patet extrà de presbytero non baptizato. c. veniens. & de conſecra. diſt. 1. ca ſolennitates.)

Universidad de Deusto

sic qui nescitur legitimè electus Papa, tanquam non Papa obedire tenetur, & hoc directè pertinet ad illa decreta ratione schismatis, quando erant tres Papæ, & nullus indubitatus ex sua electione. De Papa autem certo & indubitato distinguendum est, quia vel est seruo de his quæ à Concilio & decretis eis statuuntur de iure diuino, vt ea quæ sunt fidei, vel naturalis iuris, vt ea quæ sunt virtutum & vitiorum moralium, & sic Papa tenetur obedire, nec potest contra ea dispensare. Et sic interpretanda sunt decreta illa, vnde in tribus dicit debitum obedire, scilicet in his quæ sunt fidei reformationis, & amotionis schismatis: hæc enim cum spectantibus ad ea, ad ius diuinum, aut ad ius naturale spectant. Vel est seruo de his, quæ sunt pure iuris positiui, & sic distinguendum est de obedientia, scilicet quo ad iudicium diuinum vel humanum: & dicendum quòd licet princeps sit solutus legibus, nec Concilia legem vllam coactiuam in iudicio humano præfixerint Ro. sedi, in iudicio tamē diuino tenetur Papa obedire, vt S. Tho. expressè habet in Prima secundæ. q. 96. artic. 5. ad tertium. Et in capi. confidimus. 25. q. 1. Gelasius Papa dicit vniuersalis Ecclesiæ constitutum nullum magis exequi sedem prę cæteris oportere, quàm primam.

¶ Demū cum subditur de punitione contumaciter continentium, potest dupliciter intelligi. primò indifferenter, vt quilibet etiā indubitatus Papa in quocunq; peccato contra ius diuinum aut naturale cōtumax punitioni humanæ subiiciatur. Et hic sensus est cōtra sacros canones: vt patet in c. si Papa, dist. 40. & dist. 79. cap. electionem. & in capi. aliorum 9. q. 3. Nec est acceptandum q̄ id quod infinito temporis spatio à tot est Patribus approbatum, vnico verbo destruere voluerunt conditores canonum. Secundò potest intelligi discretè secundū proportionem materiæ & personæ. & sic cum prælati cōmuniter non sint puniendi (exēplo Dei, qui nō puniuit publicè Aaron de idololatria: vt S. Th. dicit in 4. sen. dist. 46. q. 2. art. 2. q. 2. ad quintū.) & Papa non sit puniendus facto, sed verbis reprehendendus publicè (vt ex S. Thoma colligitur in 4. sentē. distin. 19. q. 2. artic. 2. q. 2. ad secundum, & in Secunda secundæ q. 33. artic. 4. in casu quo publicè in periculum Ecclesiæ peccat: vt Petrus reprehensus fuit à Paulo ad Gala. 2.) & in casu quo potest deponi, etiam facto depositionis puniri possit: consequens est q̄ sic discretè & proportionaliter intelligantur verba illius decreti.

¶ Ex quibus omnibus clarè patet, q̄ nec ex illis decretis habetur superioritas Concilij, aut Ecclesiæ supra Papam. Vnde nō oportet aliter respōdere ad eandē ex Concilio Basiliēsi, in sessione 2. & 18. De quo tamen sciendum est, q̄ licet ab Eugenio 4. fuerit approbatū quo ad inchoationē & prosecutionē, & multa pro illo Concilio in bullis suis dixerit: nunquā tamē illius approbauit decretā: quin potius in Concilio Florentino statim diffiniuit Ro. Pōti. esse caput, pastorē, doctorem, & rectorē vniuersalis Ecclesiæ: vt superius attulimus. Refert quoque domin. Ioan. de Turre Cremata (qui fuit præsens vtriq; Concilio) in lib. 3. de Ecclesia, c. 100. multos defectus qui in Cōcilio Basiliensi in confiatione illorum decretorum interuenerunt, scilicet q̄ non fuerunt vnanimiter conclusa nec cum consensu præsidentiū legatorum domini Papæ, qui talibus interesse recusarunt nec expectatis oratoribus Angliæ & Castellæ, quos in via nouerāt cōstitutos: nec auditi sunt viri multi sapiētes, videntes hæc esse contra doctrinā Sanctorum: sed promulgata sunt ad furorē hostiū apost. sedis, cū multitudine populi nullius autoritatis. Vnde ex neutra Concilio admittuntur vt valida.

¶ Nos tamen ex abundanti iustitia, illi glossauimus. Et si glossas contra intentionem autorum dixerit aliquis ex aliis actis eorum conciliorum hoc conuincens: respōdebo primò, quòd ego homo sum, & video quæ foris sunt quo ad ipsa decretorum verba: Deus autem intuetur cor. Quo ad alia verò acta eorundem Conciliorum atteſtantium aliam fuisse autorum intentionem, dicam de Constantien. q̄ sicut errauit vsurpans in vna sola obedientia vniuersalem Ecclesiam, ita errauit consequenter in procedētibus ex ea: quoniam tūc illa decreta fecit. De Basilien. verò notorium est, quòd errauit, cùm contra vnum vetū & indubitatum pontificem Eugenium 4. processit vsque ad depositionem inclusiuè, qui tamen cum successoribus suis verus Papa est. Dicam secundò quòd si honorem veritatis recusant, falsa, erronea, ac igni obnoxia sunt.

CAPVT IX.

¶ In quo soluuntur reliquæ obiectiones contra idem facta.

EXPEDITIS Autoritatibus Cōciliorum Constantiensis & Basiliensis, quæ nullius autoritatis censentur, soluendæ consequenter sunt obiectiones, quæ ex vera ac certa autoritate procedunt, iuxta ordinem, quo inductæ sunt.

¶ Ad declarationem igitur Martini quinti in condemnatione articulorum, scilicet quòd error est nō credere Rom. Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, si per Ro. Ecclesiam intelligitur Ecclesia vniuersalis, vel Concilium vniuersale: aut pro quanto negat primatum summi Pontificis super particulares Ecclesias. Respondetur, quòd quia comparatio est inter diuersa: & hæc tria, scilicet Ecclesia vniuersalis, Concilium vniuersale, & Ecclesia Romana, singula sunt quædam corpora mystica integra cōstantia ex capite & membris reliquis: & in capite non solum cōueniunt, sed identificantur (Papa siquidem caput proprium vniuersalis Ecclesiæ & Concilij & Roma. Ecclesiæ est) in membris autem reliquis distinguuntur, vel sicut repræsentans & repræsentatum, vt membra Ecclesiæ & Concilij: vel sicut pars & totum, sicut membra reliqua Rom. Ecclesiæ partes sunt membrorum reliquorum, Concilij & Ecclesiæ vniuersalis vt patet: idcirco cùm fit comparatio inter Ecclesiam, seu Concilium vniuersale, & Ecclesiam Ro. non fit comparatio secundum caput, sed secundum reliqua vtriusque membra: secundum quæ rectè dicitur, quòd tam Ecclesia, quàm synodus vniuersalis est superior Ecclesia Rom. vt ex illo articulo deducitur. Vnde admisso illius comparatiue nihil concludit contra Papæ autoritatem.

¶ Posset nihilominus dici, quòd quia esse supremam inter Ecclesias, conuenit Ecclesiæ ratione capitis, & Ecclesia Ro. ratione capitis est de essentia Concilij & Ecclesiæ vniuersalis: & nulla comparatio etiam cum dictione exclusiua excludit intrinseca, idcirco non est admittenda comparatio Cōcilij ad Ecclesiam Ro. quo ad hoc quod est esse suprema inter Ecclesias, sicut nec quo ad caput: quia sicut idem est caput, ita eadem est superioritas: & negaretur illa illatio, ergo Cōcilium est suprema inter alias Ecclesias etiam, Rom. Et ad probationem, quia Ro. Ecclesia est vna Ecclesiarum, respōdetur quòd plus requiritur ad comparationem istam, oportet enim quod sit vna, & distincta capite proprio ab Ecclesia quæ est Concilium: quod hic non est. Ex calce verò illius articuli, scilicet q̄ primatus Papæ est super Ecclesias particulares, cū sit sermo affirmatiuus de primatu super particulares: & non negatiuus de primatu super vniuersalē Ecclesiā, nihil habetur in oppositum: quod enim non fuit expressum ibi, est expressum alibi, vt additum est.

¶ Ad obiectionem sumptam ex Euangelio Matth. 18. quæcunque solueritis, &c. dicitur, quòd ad literam, hæc tria tantùm ad propositum habentur. Primum est, quòd à Christo immediatè Apostolis data est potestas ligandi & soluendi: quod superius concessimus conformiter ad capit. in nouo: distinctione 21. Secundum est quòd potestas data est vniuersalis, iuxta illa verba, Quæcunque solueritis. Sed tamen non est adeò vniuersalis vt verba sonant: sed ly Quæcunque distribuit pro subiectis ita quod sensus est, Quæcunque vobis subiecta solueritis, aut ligaueritis, &c. alioquin oportet dicere, quòd omnino occulta potuissent soluere vel ligare: contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus qui illuminabit abscondita, &c. Et quia Petrus non erat eis subiectus, sed prælatus, cùm factus fuit pastor Ecclesiæ, ideo sub illa distributiua non concludebatur Papa, vt potè non subiectus.

¶ Tertium autem est, quod ex illo contextu insinuatur, quòd Ecclesia quæliber habitura esset potestatem ita ligandi & soluendi, vt soluta & ligata ab ea, essent soluta & ligata in cælo: & hoc in sibi subiectis. Vnde sicut ridiculum est ex hoc, quòd Ecclesia Bononiensis habet hanc autoritatem, inferri ergo potest ligare aut soluere non subiecta: ita ex hoc, quòd Ecclesia vniuersalis habet hāc autoritatem, nō potest inferri nisi quòd potest in subiecta. quamuis enim multò plura sint subiecta vniuersali Ecclesiæ quàm Bononiensi nihilominus in hoc formali conueniunt, quòd nulla Ecclesia potest nisi in sibi subiecta. Ex hoc autem non habetur, quòd Papa est ei subiectus: nec etiam habetur, vt superius dictum est, quod habeat à Christo immediatè potestatem: quia modus habēdi, scilicet immediatè à Christo, ex speciali gratia ad personas suas fuit. Quòd autem alicui gratiosè conceditur, non debet ab aliis trahi in exemplum: à Christo enim habent omnes Ecclesiæ hanc potestatem, sed non immediatè.

¶ Ad autoritates Augustini dicentis, q̄ Petrus in persona ecclesiæ & vnitatis, &c. claues accepit. Dicendum est, quòd per hæc omnia intelligendum est hoc, scilicet quòd nō soli personæ Petri, sed officio suo perpetuò duraturo hæc collata sunt. Et quia officium Petri est officiū capitis, quod habet influere in corpus reliquū: ideo officio capitali data tori corpori data dicūtur & sunt. Non potest siquidem expers corpus remanere, si caput officium suum facit: vnde & Leo Papa dist. 19. ca. ita Dominus. ipsi Domino attribuit, q̄ à Petro in corpus omne potestas deriuaretur. Quia ergo vnitas officij cōmunicatiui toti Ecclesiæ claues accepit in persona Petri ideo dicitur q̄ Petrus personam Ecclesiæ gerebat, & quòd vnitas non vous claues accepit, & q̄ ad omnes dicitur, Amas me, pasce oues meas, & similia: & non propterea dicitur quasi communitas popularis, aut senatoria potestatē acceperit. Hic enim sensus contra August. & Iesum Christum est, vt ostensum est. & ipse Augustinus in quæstion. noui & veteris Testamenti aperit dicens. Saluator cùm pro se & Petro dari iubet didragma, pro omnibus soluisse videtur: quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij: ita & post Saluatorē in Petro omnes continentur: ipsum enim constituit caput eorum, vt esset pastor gregis dominici. In quibus verbis docet, q̄ in officio capitali Petri omnes subintelliguntur.

¶ Ad

¶ Ad primam autem rationem dicitur, quòd licet non minus iuris habeat ecclesia in potestate iurisdictionis, quam in bonis temporalibus, tamen non eodem, sed alio modo habet. Nam potestatem iurisdictionis obtinet vt regimen monarchicum, dominium autem temporalium, vt communitas. Et ratio diuersitatis est, quia potestas iurisdictionis est à Iesu Christo, qui tale statuit regimen, dominium autem rerum est à donatoribus hominibus transferentibus dominium quod ipsi habebant in communitatem ecclesiæ, & non in vnum aliquem. Et hoc apparet in ecclesiis particularibus, in quibus manifestè Ecclesiæ in Episcopo habent potestatem iurisdictionis, non autem dominium rerum.

¶ Ad aliam verò rationem, quòd Ecclesia non potest errare, distinguendum est de errore personali in credendo, & sententialiter autoritatiuè definiendo, & rursus de Ecclesia vniuersali claudendo in se Papam, & vt distinguitur contra eius autoritatem & dicendum est, quòd errore personali certum est quòd Papa, quia est vna singularis persona, magis potest in fide errare quàm totum residuum Ecclesiæ, sed hoc non spectat ad propositum. Errore autem iudiciali in fide est econuerso, quia magis potest errare communitas Ecclesiæ sine autoritate Papæ, quam Papa. Et ratio est, quia error Papæ in diffinitiua sententia fidei est error totius Ecclesiæ & veræ vniuersalis Ecclesiæ capitis & membrorum, quia ad ipsum spectat determinare finaliter de fide quid tenendum, & quid repellendum, vt ab omnibus inconcussa fide teneatur, vt Sanctus Thomas in tractatu contra errores Græcorum, capite sexagesimoseptimo, autoritate Cyrilli & Maximi ostendit, & in Secunda Secundæ, quæstione prima, articulo vltimo, probat ratione. Impossibile est autem vniuersalem Ecclesiam errare in fide, ergo impossibile est Papam in iudicio diffinitiuo autoritatiuè errare in fide. Secus est in aliis, vt Sanctus Thomas in quolibeto octauo, articulo vltimo ostendit. Vnde argumentum militat ad oppositum, quia Papa in huiusmodi iudicio est rectissimus propter assistentiam Spiritussancti, in iudicio fidei propter vniuersale bonum fidei, sicut promisit Ioannis decimoquarto, Spiritussanctus docebit vos omnem veritatem, & Petro dixit, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Iuxta quod etiam vigesimaquarta quæstione prima, dicit. Innocentius Papa capitulo, quoties, Quoties ratio fidei ventilatur, non nisi ad Petrum, id est sui nominis honorem, seu autoritatem habentem, recurrendum est. Et scito, quòd cùm dicitur de errore iudiciali, quòd sola vniuersalis Ecclesia errare in fide non potest, non excluditur summus Pontifex, sed includitur, quia autoritas determinandi de fide competens vniuersali Ecclesiæ, principaliter residet in Romano pontifice, vt Sanctus Thomas in Secunda Secundæ, quæstione vndecima, articulo tertio, ad tertium dicit. Imò ipsa autoritas, quæ vniuersalis Ecclesiæ dicitur, non nisi illa Papæ est, vt ex inducta autoritate ex q. 1. Secunda Secundæ, (vbi finalis sententia de fide ad Papam spectare probatur) patet. Et propterea in allegato quolibet. Sanctus Thomas iudicio Ecclesiæ & Papæ vt synonimis vtitur, aperiens expressè quòd sententiæ Papæ per assistentiam diuinæ prouidentiæ standum est. Et propterea oportet esse cautum, ne vocabulis aliter intellectis fallamur. Certi nanque sumus, quòd nec Papa, nec Ecclesia aut synodus vniuersalis integra, potest in fide errare, iudicando autoritatiuè de fide. De Ecclesia autem ac synodo acephala nihil inuenio: quia nihil autoritatis sine capite in ea video, quamuis merita multa. Et non aduertere ad hanc distinctionem de fide personali vel iudicio autoritatiuè, est causa quare à multis ignoranter & in materia fidei ecclesia, imò doctores papę preferantur: considerant enim ipsum non officium cum assistentia diuina ad fidem in officio, etsi non in persona.

¶ Ad id verò quod additur, quòd claues sunt propter Ecclesiam finaliter, concedo ingenuè quòd Papa vt potestatem iurisdictionis habens est propter bonum fidei & Pacis Ecclesiæ, vt ex capitulo septuagesimoseptimo, quarti contra Gent. sancti Thomæ apparet: & est ignobilior ipsa pace Christi, quæ exuperat omnem sensum. & hoc est, quia Papa non est princeps nisi vt minister & vicarius naturalis principis. qui est summum bonum, ad quod ordinatur bonum commune totius communitatis, vt ex 12. Metaphysic. habetur.

¶ Ad rationem ex principio illo. Omne totum est maius sua parte, dicitur concesso illo principio formaliter (scilicet de toto & parte vt sic) quòd licet Papa quo ad personam & merita, sit pars Ecclesiæ vniuersalis: secundum potestatem tamen iurisdictionis (de qua est sermo) non est pars, ita quòd potestas Ecclesiæ vniuersalis non consurgit ex potestate iurisdictionis Papæ & aliorum, vt totum ex partibus: sed potestas Papæ est tota potestas Ecclesiæ vniuersalis, & aliæ potestates sunt participationes ipsius in partem solicitudinis datæ. Iam enim dictum est quòd non plus potest Papa & Ecclesia quàm Papa solus: licet plures potestates sint potestates Papæ & Ecclesiæ, quàm Papæ solius. Et si ex ratione capitis, quia est membrum & pars corporis, instare velis, respice ad Iesum Christum, qui caput verum totius Ecclesiæ sic est, vt non solùm quo ad potestatem, sed nec quo ad nobilitatem & sanctitatem sit pars Ecclesiæ. Et vide quòd in his mysticis loquutionibus non oportet ea, quæ imperfectionis sunt (vt est esse partem) saluare in his quæ sunt superioris ordinis, quales sunt Iesus Christus, & eius vicarius generalis, qui quo ad nobilitatem & sanctitatem & personam pars est Ecclesiæ.

¶ Ad illud verò Hieronymi, quòd orbis maior est vrbe, respondetur quòd verum est quo ad multa puta merita, virtutes, scientiam, & in proposito secundum vigorem consuetudinis, non potestatis, id est consuetudo orbis prequalet consuetudini vrbis: sed potestas vrbis est supra potestatem orbis. Et quòd hæc sit intentio Hieronymi, ex contextu patet: quia de consuetudine Ecclesiarum, qua diaconi sub presbyteris sedent, loquitur.

¶ Ad rationem formatam super mandato Domini, Dic Ecclesiæ: quia aduersarij sanctas glossas refugiunt (vt pro Ecclesia prælatus vt sic intelligatur cum sacris doctoribus eadem sententia) aliter dicitur, quòd Dominus in illo mandato affirmatiuo plura ordinatè mandat. Primò actum charitatis, Coripe eum inter te & ipsum. Secundò actus iudiciales, Adhibe duos, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, & Dic Ecclesiæ. Inter hos autem actus hæc est differentia, quod actus charitatis extendit se ad omne peccatum in proximum, & ad omnem fratrem, vt patet: actus vero iudiciales non extendunt se ad omne peccatum in proximum, nec ad omnem fratrem. Et quòd non ad omne peccatum in proximum, ex eo lucidissimè patet, quòd sunt quædam peccata contra nos quibus conuincendis non possunt adhiberi testes, vt patet de peccato coniugis rentantis facto coniugem in lecto ad peccatum contra naturam, & de secretissimis sermonibus. In his enim quia non possunt testes adhiberi: locum non habet præceptum hoc affirmatiuum, Adhibe tecum duos, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum. nec illud, Dic ecclesiæ: quia intelligitur in peccatis subiectis adhibitioni testium. Quòd etiam non ad omnem fratrem, ex eodem fundamento habetur: quia scilicet si est aliquis frater, qui non sit subiectus alicui in terris, de illo non intelligitur præceptum, Adhibe tecum: nec, Dic Ecclesiæ: vanum enim hoc esset.

¶ Et quia Papa est talis frater, ideo præceptum hoc non habet locum simpliciter contra Papam. Dico autem simpliciter, vt præseuem me à casu in quo potest deponi.

¶ Et quòd hæc sit vera expositio ad literam, probatur ratione & autoritate. Ratione quidem: quia Saluator in hoc præcepto duo exprimit vniformiter, scilicet personam peccantem: Frater tuus, & peccatum. Peccauerit in te (vtrunque enim absque exceptione aliqua indefinitè ponit) & tamen oportet quo ad peccatum limitare ad peccatum eapax adhibitionis testium: ergo quo ad fratrem limitare etiam oportet ad fratrem subiectum communicantem tecum in Patre in terris. Et hoc potest accipi ex illo verbo, Frater tuus id est, purè frater, id est, qui ita sit tibi frater, vt non sit plus quàm frater: cæteri nanque prælati tui non sunt simpliciter plus quàm frater, sed quo ad aliquid: Papa verò simpliciter. Qua ergo ratione limitatio admittitur peccati, admittenda est & limitatio peccantis fratris. Autoritas est Sancti Thomæ in quarto sententiarum distinctio. decimanona, quæst. 1. artic. secundo quæstionis tertiæ ad secundum, dicentis, quòd si prælatus non habet superiorem, recurrendum est ad Deum, qui eum emendet, vel de medio subtrahat. hoc enim propter solum Papam oportet dici: quia cæteri prælati habent superiorem. Nec solus est Sanctus Thomas, sed nunc nunc infinitæ ferè autoritates afferentur, ostendentes Papam omnino non habere superiorem: ac per hoc non claudi sub appellatione fratris peccantis quo ad actus iudiciales.

¶ Ex quo patet quàm temere quidam dicant, quòd super hoc textu absque omni calumnia, plenitudo potestatis gladij spiritualis, & executio eius in Ecclesia collegiata, ac per hoc in Concilio vniuersali super quemlibet Christianum qui est frater noster, etiam si Papa fuerit, fundatur: & quòd super hoc fundatur potestas diffiniendi, determinandi, statuendi, exercendi, constituendi leges, etiam supra personam Papæ & vsum potestatis eius.

¶ Hęc enim ex dictis & dicendis patet esse erronea. & dicētes hęc, nesciunt discernere, quòd præcepta quæ dantur de actibus iustitiæ iudicialis, intelligūtur tam in factis quàm in personis subiectis, & non aliis: & quòd ista præcepta nō probant subiectionem talis facti, vel talis personę ad Ecclesiā: sed de subiectis illi quęcunque & quicunq; sint disponit. Ignorantiæ ergo est ex hoc text. subiectionem Papę arguere. Et vt cōuincantur isti, practicetur text. iste sic. Primò tex. nō magis loquif de Ecclesia vniuersali, quā particulari

pum

Universidad de Deusto

puta Mediolanensi. Et hoc etiam coniuncitur ex hoc quòd peccante in me fratre meo Mediolani, sufficit dicere Ecclesiæ illi, & si illam non audierit, erit sicut ethnicus & cætera. indistinctè ergo de Ecclesia loquitur. Tunc vltrà cùm dicitur, Dic Ecclesiæ, aut sumitur Ecclesia communiter pro collectione fidelium quomodolibet, & hoc non, quia si non audiret totam collectionem Mediolanensium absque prælatis, non esset sicut ethnicus & publicanus, vt patet. Aut sumitur Ecclesia pro collectione fidelium cum prælato, & si sic sumitur, ergo etiam Ecclesia vniuersalis, cùm sibi dicendum est, non sumitur pro acephala, sed cum capite qui est Papa. Ex hoc ipso ergo præcepto Domini intellecto proportionaliter de Ecclesia vniuersali, Papa comprehendi ostenditur non sub appellatione fratris peccantis, sed Ecclesiæ iudicantis, quia Ecclesiæ cum capite, & non acephalæ dicendum mãdat peccatum fratris peccantis. Rursus Papa non est deterioris conditionis respectu Ecclesiæ suæ, quàm quilibet Episcopus respectu Ecclesiæ suę, sed Episcopus peccans in fratrem suum, non denuntiatur Ecclesiæ suæ acephalæ, sed Ecclesiæ, id est prælato superiori, & sufficienter impletur mandatum Domini, ergo Papa non denuntiatur Ecclesiæ Catholicæ, cuius est Episcopus, acephalæ, sed superiori qui est Iesus Christus, clamando ad Deum, qui est paratus citò facere vindictam, clamantium ad se, multo magis quàm iudex terrestris, vt ipse testatur Lucæ decimooctauo.

¶ Negandum est igitur, quòd Ecclesia Vniuersalis sit iudex ordinarius Papæ in puniendo, & consequenter quòd sit simpliciter & absolutè illius iudex, & consequenter, quòd quemcunque legis actum possit super eum. An autem in aliquo euentu vel casu sit illius iudex inferius examinabitur.

¶ Repugnare quoque Sacris Canonibus, quòd Ecclesia Vniuersalis sit iudex Papæ in puniendo absolutè, manifestè patet, quia sic de quolibet peccato Papæ in proximum posset denuntiari Papæ, iudicari & puniri si fraternam admonitionem non audisset, contra capitulum, si Papa, distinctione quadragesima, & capita multa, nona quæstione tertia, scilicet patet, nemo, aliorum, facta, cuncta, & contra omnes canones Pontificũ, scilicet Bonifacij, Nicolai, Innocentij, Simachi, Anteri) & Gelasij. Et licet aliquod horum pariatur fortè glossam quòd loquitur de particulari iudice, & non de Vniuersali Ecclesia, multa tamen capitula omne iudiciũ citra diuinum excludunt, vt capitulum patet, vbi sunt de fede apostolica hæc verba, Cuius auroritatiuè maius non est iudicium. Similiter capitulum, aliorum, vbi sunt hæc verba, Aliorum causas hominũ Deus voluit per homines terminare, sed sedis illius præsulem suo fine quæstione reseruauit arbitrio. vbi etiam Papa excludit, prosequendo obiectiones in contrarium. Est & contra extranagãtem Bonifacij octaui vnam sanctam, vbi diffiniens, inquit, Si deuiat terrena potestas, iudicatur à spirituali, si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori, si verò suprema, à solo Deo, & nõ ab homine potest iudicari. Hæc ille. Et est contra multos Doctores in Theologia quidem (vt refert dominus Ioannes de Turre Cremata in libro secundo, de Ecclesia, c. nonagesimoquarto,) Hugonem de Sancto Victore, Albertum Magnum, Sanctum Thomam, Alexandrum de Ales, Sanctum Bonauenturam, Petrum de Tarantasio, Vlricum, Ricardum, Petrum de Palude, Herueum, Angustinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio. In iure autem canonico Hostiensem, Ioannem Andræam, Guidonem, Archidiaconum, Innocentium, & Auerroim.

¶ Ad vltimò allata ex Sacris Canonibus, ex eo quòd Papa non potest contra statuta Patrum, responsionem habeo diui Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem, quod intelligitur quo ad ea, quæ sunt iuris diuini vel naturæ. Et hoc etiam habetur in glossa illius & præcedentis capituli, sunt quidam.

¶ Ad capitulum, prima salus eodem modo dicendum est, aduertendum quòd Parrum appellatione venit principaliter Papa, qui est pater Patrum.

¶ Quòd autem Ioannes Gerson affert contra summos Pontifices illud Gratiani, distinctione quarta, Leges instituuntur cùm promulgantur, firmantur autem cùm moribus vtentium comprobantur, quasi examen supremum legum sit, vnde firmantur, risu magis quàm responsione dignum est. Relinquitur igitur certum & indubiè tenendum, quòd Papa est supra Vniuersalem Ecclesiam, nõ solùm secundum singulas personas & Ecclesias, sed secundum ipsam Ecclesię communitatem, solum Deum superiorem habens.

CAPVT X.

¶ De noua quadam fictione, quã imaginantur aliqui Concilium esse supra Papam.

HACTENVS simpliciter est disputatum & conclusum, quòd Papa habet potestatem super Vniuersali Ecclesia & concilio, vt caput, pastor, rector & director illius. Deinceps nouã quædam imaginatio Ioannis Gerson in tractatu de Potestate Ecclesiastica, & in tractatu, de Auferibilitate sponsi seu Papæ, tractanda confutandaque est, quoniam periculosa est valde, & sanctæ Matri Ecclesiæ plurimum nociua. Et vt melius obseruare se ab his omnes possint, recitanda est sua imaginatio.

¶ Ponit imprimis Potestatem Ecclesiasticam velut quoddam totum integrale distingui in suas partes integrales, Papatum, Cardinalatum, Patriarchatum, Episcopatum, Sacerdotiumque, Ecclesiamque integrari ex his ita vult, vt sublato non Papa, sed Papatu non sit Ecclesia Vniuersalis. Vultque proinde in Ecclesia & concilio Vniuersali siue Papa sit, siue non, claudi autoritatem Papalem, quam supremam Potestatẽ Ecclesiasticam & plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ, formaliter potestatiuè & originaliter reliquas continentem, & in solo Romano Pontifice formaliter & subiectiuè esse fatetur, à Iesu Christo Petro datam. Fatetur quoque Ecclesiæ regimen à Iesu Christo institutum Monarchicum, ita quòd hoc non nisi à solo Deo mutabile est, & Monarcham esse Papam.

¶ Cum his quoq; distinguit & bene, & potestatem Ecclesiasticam tripliciter accipi, primò, secundum ipsam, vt Papatum, secundum se. Secundò, secundum applicationem ad hanc vel illam personam, vt quòd Papatus sit in Ioan. vel Mart. Tertiò, secundum exequutionem, vt quòd Papa faciat vel non faciat hoc vel illud. Et apposita altera distinctione de multiplici modo essendi in aliquo, vult quòd licet quælibet Ecclesiastica potestas sit formaliter & subiectiuè tantùm in suppositis formaliter denominatis ab illa (puta Papalis in Papa, Cardinalitia in Cardinali, Episcopalis in Episcopo) nihilominus quilibet Ecclesiastica Potestas est in Ecclesia Vniuersali seu Concilio Vniuersali illam repræsentante tripliciter. Primò, sicut in fine, quia data est in ædificationem corporis Christi. Secundò, sicut in regulante applicationem ipsius ad personam. Tertiò, sicut in regulante vsum seu exequutionem potestatis in persona existentis. Et de primo ac secundo modo non esse dicit facultatem, de tertio autem similiter dicit, si consideretur quòd Potestas Papalis data est in ædificationem Ecclesię. Et probat sic, Papa est peccabilis, & potest hæc potestate in destructionem Ecclesiæ abuti, similiter Sacrum Collegium Cardinalium non est in graria vel fide confirmatum, ergo oportet vt aliqua sit reliqua inobligabilis & indeuiabilis regula ab optimo legislatore Christo, secundum quam possit abusus huiusmodi Potestatis reprimi, dirigi, atque moderari. Hæc autem est Ecclesia seu Vniuersale Concilium, ergo in Ecclesia Vniuersali est Papatus, vt in regulatiuo exequutionis ipsius.

¶ Et confirmatur, quia cùm medium virtutis non habeatur nisi prout sapiens iudicabit, & Papa habeat Potestatem in ædificationem, prout sapiens iudicabit, finalis resolutio huius iudicij fiet ad Ecclesiam seu Concilium, vbi est sapientia indeuiabilis. Et hic, inquit, fundantur multa, vt quòd Papa iudicari potest & deponi per Concilium, quòd concilio subiicitur quo ad vsum suæ potestatis, & sibi potest dici, Cur ita facis? & quòd in concilio est etiam Potestas Papalis quarto modo, scilicet suppletiuè, quòd scilicet supplendo facere potest quicquid potest Papa, vt Decreta & acta Concilij Constantiensis testantur.

¶ Distinguit præterea Potestatem Papæ in eam, quæ sibi à Iesu Christo tributa est in Petro, tanquam suo Vicario & Monarchæ, tam ordinis, quàm iurisdictionis in foro voluntario & inuito (& hanc vult esse supernaturalem) & in eam quæ conuenit Papæ ex iure naturæ & positiuo. Naturæ quidem, quia dictamen naturalis iuris vult, vt supremus in aliqua politia, gaudeat multis priuilegiis & honoribus super alios. Positiuo verò multiplici, & in proposito ipsius Ecclesiæ seu generalium Conciliorum, sicut communitas perfecta suo capiti dare potest. Et hanc vult esse autoritatem interpretandi dispensandique in statutis Concilij generalis, prout occurrens necessitas vel euidens vtilitas postulat, vbi pro tunc recursus ad generale Concilium non patet. Propter cuius distinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia posse Papam ex autoritate sibi à Christo tradita.

¶ Concilium igitur esse supra Papam, habereque vim coactiuam super illum, possèque illi leges imponere circa vsum potestatis, suspendere ab exequutione, & deponere cum culpa & sine culpa, infert. Comparare propterea, inquit, Ecclesiam Papæ, nihil aliud est quàm comparare totum parti integrali, & quærere quid sit maius. Constat enim, quòd Ecclesiæ seu Concilij Vniuersalis autoritas maior est autoritate Papæ in sex. Primò, in amplitudine vel extensione: secũdò, in infallibili directione: tertiò, in morum reformatione in capite & in membris: quartò, in coactiua potestate: quintò, in causarum fidei difficiliũ vltimata decisione: sextò, quia copiosior: complectitur enim saltem virtualiter omnem potestatem & omne politicum regimen, Papale, imperiale, regale, aristocraticum, & timocraticum.

¶ Cõfirmat dicta sua ex apostolorũ actibus pluribus: quia scilicet Iacobus

Iacobus non Petrus diffiniuit in Concilio, Act. decimoquinto: & ibidem non Petri nomine, sed communitatis scribitur ad Antiochiam. Apostoli & seniores, &c. & miserunt Petrum & Ioannem tanquam subditos Ecclesiæ, Act. octauo. & Petrus cõpulsus est rationem reddere de ingressu ad Centurionem, Act. vndecimo. Fundat autem super allatis prius ex Matthæi decimooctauo autoritatibus. Dic Ecclesiæ, & Quæcunque ligaueritis super terram. & Concilio Constantien. Et concludit quòd luce clarius ex principiis Theologiæ concluſa est subiectio Papæ ad Concilium. Et vsque adeò progreditur, vt pestiferam perniciosissimãque doctrinam appellet, ponentem Papam supra Concilium, aut saltem non imparem illi.

CAPVT XI.

¶ Quod secluso Papa in Ecclesia non est potestas suppletiua. & sicut in regulante vsum ipsius.

PRINCIPIVM Veritatis videndæ circa recitata à radice sumendo declarabimus. Primò, id super quod tota hæc consurgit fabrica: falsum esse scilicet, q̃ secluso Papa, quomodolibet in Ecclesia Dei sit Papatus, sicut in regulatiuo ipsius quantum ad vsum & suppletiuè. Deinde ostenditur falsum esse quòd Papa habeat aliquam potestatem ab Ecclesia: sed omnia potest ex papatus autoritate. Et deinceps sigillatim omnia examinando determinabuntur manifestata prius veritate, circa potestatem applicandi potestates ecclesiasticas ad personas, an sit in Ecclesia secluso Papa. Sic enim modo de Ecclesia, vt distinguitur contra Papam, loquimur: & sic volumus intelligi dum de his sermo est. Si papatus igitur est sic in Ecclesia cum Ecclesia non habeat ipsum ex seipsa (vt aduersarius fatetur) oportet quòd datus sit ei à Deo. Et cùm huiusmodi donata Deo nesciamus nisi per reuelationem in sacra Scriptura, vel traditione Apostolorum, vel in sanctis doctoribus, aut determinatione apostolica contentam, aut per rationem ex principiis theologicis efficaciter probantem: si in nullo horum reuelatio hæc inueniatur, sed oppositum, si theologica ratio non cõuincit, sed potius abducit ad hoc, sentiendum est oppositum. Et quidem quòd in sacra Scriptura donatio ista nõ reperiatur, ex antedictis patet: autoritates enim sumptæ ex Matthæi decimooctauo, nihil dant nisi supra subiecta Ecclesiæ indefinitè, vt prædeclaratũ est. Vnde ex eis non potest huius vel illius subiectio probari: sed haberi quam potestatem in subiecto habeat. ¶ Ex gestis verò ab Apostolis nihil tale habetur: quia Act. octauo licet Petrus & Ioannes sint missi, non tamen vt subiecti: Spiritus enim sanctus missus est à Filio iuxta illud Ioan. 16. Quem ego mittam vobis: & tamen non est subiectus. Malè theologus est, qui ex missum esse, infert subditum esse. Act. verò, 11. disceptatio eorũ qui erant ex circuncisione aduersus Petrum, nullam superioritatem: sed ambiguã æmulationẽ legis Moysi præ se fert. Et quod illa disceptatio non ab Apostolis, sed conuersis Iudæis, & præcipuè Pharisæis fuerit: textus ille iunctus cum cap. 15. (vbi illi de hæresi Pharisæorum, dicebant legalia imponenda etiam gentilibus) insinuat. Et rursus reprehensio non factis, sed verbis, subditis quãdoque licita est aduersus prælatos, vt de Petro & Paulo apparet ad Gal. 2. & superius ex sancto Thoma ostendimus. Et item Gregorius (vt habetur secunda quæstione septima, cap. Petrus) hoc soluit, quòd Petrus noluit vti autoritate sua. Act. verò, 15. non fuit Concilium vniuersale nec Iacobus dedit sententiam. & ideo nihil facit ad propositum. Quòd nõ fuerit Cõcilium vniuersale, patet ex hoc, quod non fuerunt ibi nisi tres ex 12. Apostolis, vt ad Gal. 2. habetur scilicet Petrus, Iacobus & Ioannes. Quod enim narratur Act. 15. tunc fuit, quando Paulus post annos 14. ascendisse se Hierosolymam, ad Gal. 2. refert, vt glossa ordinaria dicit Act. 15. Quod Iacobus sententiam non dederit sed iudicium suum dixerit post Petrum loquẽs, ex eo patet quod subditur, Tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia eligere & mittere, &c. scribentes per manus ipsorũ. Conclusio ergo in qua stat proculdubio sententia diffinitiua, in communi facta est, non à Petro nec Iacobo. Et scito quòd quia solutio quæstionis petebatur nõ à Petro, sed ab Apostolis & presbyteris præsentibus (Hierosolymis) vt patet in eodem decimoquinto cap. ideo Petrus simplici apostolatu non papali autoritate vsus, exhibuit se sicut vnum ex aliis in tali cõuentu: & cõmuni nomine Apostolorum appellatione cõtentus fuit. Et bene: quia omnia tempus habent: nec dum autem erat tempus vtè di plenitudine potestatis suæ: in statuto præcipuè transitorio: quale fuit propositum à Iacobo, cùm dicit, Ego iudico, id est, hoc est iudicium meum, &c. Adnenit postmodum tempus, quo Papa manifestauit suæ plenitudinem potestatis, vt patet legẽti gesta Patrum & Ecclesiæ. Quamuis & hic Petrus primus inueniatur & in electione Matthiæ & in condemnatione Ananiæ & Saphiræ & Simonis, & ex traditione successiua Apostolorum, Papam potius quàm Concilium primatum obtinere animis vocibusq; Christianorum inhibitum est vsque ad Concilium Constantiense. ad quod vsque tempus sancti doctores absque dubio hoc docuerunt. Nec Concilium Constantiense, aut Basiliense oppositum determinare potuit: quia si Hieronymi solius autoritas inniza sacræ Scripturæ præualuit Concilio (vt patet 36. q. 2. capi. tria. iuncto capitulo, placuit) quanto magis tanta lucida nubes restiũ inductorum inniza sacræ Scripturæ apertè, vt monstratum est & monstrabitur, præualet congregationi Constantiensi, ante Martinum, & Basiliensi Concilio? Omnia enim Concilia per Romanæ sedis autoritatem robur acceperunt, & facta sunt, vt ca. significasti. de elect. aliatum est. Quòd autem nec ratione ex theologicis principiis hoc habeatur, sed potius in hoc, quòd summus prouisor & legislator dominus Iesus Christus non reliquit Ecclesiam dilectissimam sine sufficienti regula & inobliquabili in remedium concurrentium defectuum: sed Papa est peccabilis, Ecclesia vero errare non potest: ergo. Hæc enim ratio ad hoc propositum non solùm non procedit ex principiis theologiæ, sed in hæresim adducit damnatã, pro fundamento enim sumitur, q̃ Ecclesia potest non errare, & Papa potest errare: aut loquitur de errore personali in gratia gratum faciente, aut de errore iudiciali, diffiniendo in quacunque re Ecclesiæ, vel in fide. Si loquuntur de errore personali in gratia, in hæresim incidit damnatam: quòd potestas ecclesiastica fundatur super charitate, & tamen hoc modo contra seipsum oportet quòd intendat iste homo, quia expresè affert pro rarione, quia Papa est peccabilis, & sacrum collegium ei assistens non est confirmatum in fide & gratia. Ex hoc ergo quòd apud ipsum Ecclesia est firmata in fide & gratia & propterea inobliquabilis, oportet dicere quòd à Deo habeat regulatiuam potestatem vsus omnis ecclesiasticæ potestatis. Et hoc quid aliud est dicere, quàm sequi hæresim illorum, qui, quoniam vbi sunt duo vel tres congregati in nomine Domini, in medio eorum est dominus, ecclesiasticam potestatem in bonis Christianis ponunt? Amplius. Quis reuelauit huic homini, quòd prælatorum congregatio in Concilio generali, secluso Papa, fit confirmata magis in fide & gratia personali, quàm collegium Cardinalium? quare non possunt omnes illi esse in peccato mortali sicut isti? Præterea, Quamuis Ecclesiæ sit promissa gratia personalis in aliquo supposito semper (iuxta illud Matth. vlti. Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi) quis hoc promisit prælatis istis sic congregatis magis, quàm collegio Cardinalium cum Papa? Quicunque enim autoritas afferatur de cõgregatis, scilicet, Vbi duo vel tres, & cætera. &, Si duo ex vobis consenserint, & similia, non magis habet locum in illa acephala congregatione, quàm in ista non acephala, quæ verè est in nomine Domini, saltem quo ad autoritatem. Nec potest dici, quòd hoc conueniat Concilio dicto ex repræsentata Ecclesia vniuersali, quia gratiæ personales repræsentari non transeunt in repræsentantem, vt pater inductiuè.

¶ Si verò loquuntur de errore in iudicialiter diffiniendo de re qualibet, constat & quòd Papa, & quòd Conciliũ simul cum Papa errare potest, malè iudicando de vno regno, quòd iste habet ius eius. & non alter, aut quòd ille Episcopus sit simoniacus, vt patet in capi. à nobis. de sententia excommun. & in quol. Sancti Thomæ, vbi suprà. Si autem de iudicio fidei sit sermo, aut comparatur Papa & concilium secũdum proprias naturas & vires: & sic tam Papa, quàm Concilium potest errare: quia omnis homo mendax. Aut secundum assistentiã diuinæ prouidentiæ: & sic falsum & erroneum est dicere quòd Papa possit errare: quia hoc esset dicere, quòd Ecclesia tota potest errare in fide: quia ad ipsum pertinet determinare de fide, vt habetur de baptismo & eius effectu, capit. maiores. & 24. quæstio. 1. capit. à recta. memor sum. &, quoties. Et quicquid determinatum est ab ipso de fide, omnes Christi fideles sequi oportet, vt patet ex hoc, quòd hæreticus censetur, qui damnatæ ab Apostolica sede conclusioni in fide, adhæret pertinaciter: & ex hoc quòd qui aliter docet & sentit de fide & sacramentis Ecclesiæ quàm Roma. Ecclesia hæreticus est vt patet ex San. Thoma, in Secunda secundæ, quæstio. 1. articu. vltim. docente quòd ad summi Pontificis autoritatem pertinet, finaliter determinare ea, quæ sunt fidei, vt ab omnibus inconcussa fide teneantur. & in quæstione 11. articulo 1. ad tertium. quòd contra Papæ autoritatem in materia fidei, nec Hierony. nec Augustinus, nec aliquis sacrorum doctorum suam sententiam defendit, & ex cap. si Papa distinc. 40. vbi dicitur, quòd ex ipso post dominum vniuersorum salus dependet: & per hoc infallibile Papæ iudicium, impletur illud Ioã. 14. quòd Spiritus sanctus docturus est nos omnia. Colligendo igitur rationis solutionem, dicitur q̃ semper altera præmissarum est erronea. Si enim est sermo de obliquitate à gratia, illa vniuersalis est erronea, s. quòd obliquũ oportet regulari in terra à recto: & est expresè damnata etiã à Concilio Constantiensi sub Martino. Si autẽ est sermo de obliquitate à iudicio fidei, illa propositio

est err

Universidad de Deusto

est erronea, scilicet quòd Papa potest errare, & reliquum Ecclesiæ non. Confirmatur hæc autoritatibus supra allatis. Et hæc responsio est ratio sumpta ex parte causæ materialis, ex hac enim habetur, quòd non magis communitas quàm vna persona in officio vicariatus Christi posita, quantum ad ea quę sunt fidei, habet quòd sit subiectum seu materia assistentiæ diuinę, cùm non sit differentia apud Deum in multis aut paucis, vno vel pluribus saluare, imo ex quo monarchicũ institutum est regimen, in vno solo constituta est potestas, vt S. Thomas in 4. sentẽ. distin. 19. quæst. 1. dicit. Ex quo patet, quòd voluntariè dicitur quòd Papa habet potestatem in ædificationem, pront Lipiensis, id est, Concilium determinabit. In his enim quæ sunt fidei secundum diuinam sapientiam in Scripturis reuelatam & sibi assistentem, in directione autem morum secundum prudentiam monasticam & politicam, quæ in principe est, ædificare Ecclesiam debet. Et ad hæc multum adiuuatur ex Concilio sanctorum Patrum. & propterea cum veneratione à summis Pontificibus suscipiuntur, ostendunt siquidem statuta iter Papæ, quod sequi secundum Deum debet, quamuis cogere ipsum nequeant, vt ex prima secundę San. Thomę allatum est. Rationes autem quæ concernunt depositionem Papæ, inferius soluentur.

¶ Ex parte vero causę formalis, quia Papatus est ex formali sua ratione suprema in Ecclesia Dei potestas, vt ex antedictis habetur, & istemet fatetur, suprema autẽ potestate in Ecclesia repugnant dari in Ecclesia superiorem, quia iam non esset suprema in Ecclesia, sed potestas in Ecclesia, regulatina Papæ quòd ad vsum est superior Papatus, ergo in Ecclesia Dei nõ est talis potestas, & consequenter nõ est in illa Papatus, sicut in regulatiuo vsus illius. Prima propositio assumpta (vt dictũ est) patet ex determinatione etiam Concilij Constantiensis, sub Martino quinto, secunda autem est nota ex terminis: tertia autem, & probatur, & est ab eo confessa. Probatur quidem, quia cum par in parem non habeat imperium, & propter ea vnus Papa non potest ligare manus alterius, oportet si Ecclesia potest ligare manus Papæ cõstituendo leges coactiuas circa vsum Papatus & suspendendo ab exequutione, q̃ potestas Ecclesiæ non sit par papatui, sed superior papatu. Confessa est autem ab hoc viro quum loquens de dispensatione facta à Papa dicit, Tenet, &c. Hęc dispensatio si non contineat errorem apertum, aut nisi fuerit superiori lege prohibita, quòd dicitur propter statuta fieri possibilia circa Papalis vsum potestatis per generale Concilium. Hæc ille.

¶ Et vt magis pareat horum fictio, aduertendum est quòd quemadmodum in adunatione omnium sensuum exteriorum in vnum subiectum, non inueniretur aliquis vnus iudex præter singulas sensuum potestates, nisi sensus superior eis omnibus & communis omnibus præiungeretur (& propterea oportet ponere sensum communem, vt patet in secundo de Anima, vnicum & communem omnium sensibilium in iudicem alteriorem omnibus, quo vno vnum subiectum habens plures sensuum potestates iudicat) ita posito, sed non concesso quòd in Ecclesia inuenirentur omnes potestates ecclesiasticæ, scilicet papatus, cardinalatus, & cætera. si ex eis non resultaret, aut quomodolibet eis iungeretur vna alia potestas, nihil posset nisi quòd secundum singulas potestates papatus, cardinalatus, episcopatus, & cætera. posset. Perinde enim est (vt dicitur in secundo de Anima) duabus potentiis iudicare, ac si duo iudices essent. Ex concursu igitur omnium potestatum in Ecclesia vniuersali etiam cum Papa, non plus potest apud sapientes tota Ecclesia cum Papa, quàm possint singulæ potestates, ac per hoc cum papatus non possit ligare manus Papæ, nec tota Ecclesia hoc potest, nisi fingatur superior quædam potestas papatu, qua Ecclesiæ communitas vtens iudicet de singulorum potestatum actibus, & si hoc fingitur, contradicitur veritati & sibiipsi, qui Ecclesiam ex papatu, cardinalatu, & cætera. componi vult.

¶ Ex causa demum finali probatur intentum quadrupliciter. Primò, quia incidit in Scyllam, cupiens vitare Charibdim. Si enim propter hunc finem, vt quilibet potens errare, habeat superiorem in terris, oportet hanc in Ecclesia supra Papam potestatem ponere, quis corriget Concilium ipsum potens errare? imò quod de facto errauit in decretis illis Constantiensi, & Basiliensi, & in multis aliis errare potest propter quod à Concilio ad Papam conceditur appellatio, vt Sanct. Thom. in quæst. de potentia Dei quæstione 10. articul. 4. ad decimumtertium dicit. E de Concilio Basiliensi, quòd quamuis legitimè congregatum, errauerit notoriè, conuincitur ex ipsius verbis in secunda cessione, scilicet, Synodus Basiliensis, decernit & declarat, quòd ipsa pro hæresum extirpatione ac morum generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda, in Spiritusancto legitimè congregata per nullum quauis autoritate, etiam si Papali dignitate præfulgeat, dissolui, aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque eiusdem synodi Basiliensis deliberatione & consensu. Hæc ibi. Vbi manifestissimè apparet, quòd etiam in his quæ sunt iuris positiui (qualia sunt tempus & locus Concilij) determinauerunt non habere potestatem summum pontificem, etiam antequam ipsa synodus congregata ibi tunc esset; quod tam erroneum est, vt argumentatione non egeat. Et hoc vnum ideo attuli, vt ostendatur & quod Concilium ritè esset congregatum autoritate Romani Pontificis, ipso absente aut non consentiente decretis errare potest, & errauit: & vt ex hoc vno manifestè falso in principio Concilij illius decreto, omnium decretorum illius autoritas quanta sit cognoscatur. Inquit enim Augustinus quod si vel minimum mendacium in sacra Scriptura admittitur, tota perit.

¶ Secundo, quia verus finis potestatis ecclesiasticæ scilicet, vnitas fidei charitatis & pacis, qua vna est Ecclesia, & peruenitur ad patriam cælestem, melius causatur per vnum, quàm per plures conuenientes in vnum.

¶ Tertiò, quia nimis derogat dignitati supernaturalis ordinis positio ista, quasi sicut Deus in naturalibus creauit hominem liberum & reliquit eum in manu consilij sui, (quo fit vt communitas libera Regem constituat cum certis legibus tacitis vel expressis) sic disposuerit Christus in supernaturali regimine Ecclesiæ, dando cõmunitati potestatẽ supra principem. Longè quippe aliter est, nam supernaturalis regiminis firmitas non super humano concilio, sed super diuina assistentia supernaturali fundatur: ac per hoc ad infallibilitatem infallibiliter cõsequendam, ipsa supernaturalis regiminis resolutio respuit recursum ad potestatẽ communitatis.

¶ Quartò, quia cùm gratia perficiat naturam per modum eius, & diuina Sapientia disponat omnia suauiter, oportet vt Iesus Christus disponat regimen Ecclesiæ suę, vt viuus non vt defunctus: propter quod non ante mortem, sed post resurrectionem in æternum non moriturus, Petrum instituit non successorem, sed vicarium suum. Commune est antẽ omnibus principibus viuẽtibus vicarios instituẽtibus, vt potestatem Reipub. super vicarium non dent, sed sibi reseruent iudicandum. Dominus igitur Iesus Christus communitati Ecclesiæ nõ dedit potestatẽ super suo vicario: sed illi suã assistentiam non defuturam aperiens Lucæ 22. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, ipsi confirmationẽ aliorum cõmisit subdens, Cõfirma fratres tuos. Et hæc ratio licet magis ex modo, quàm fine regiminis sumatur: ostendit tamẽ, quod ad consequendum Ecclesiæ finẽ ex eo modo regiminis nõ conuenit in Ecclesia talẽ ponere potestatem. Quia ergo posita potestas ista in Ecclesia supra Papam regimini Ecclesiæ per vicarium sub Iesu Christo viuente non consonat, & supernaturali resolutioni ecclesiastici iudicij derogat, & ad verum Ecclesiæ finẽ inepta est, & intentum finem correctionis omniũ errare potentium non assequitur: rationi formali papatus repugnat, assistentiæ Christi ad Papæ iudicium in his, quæ sunt fidei obstat, & nulla autoritate autentica, aut ratione efficaci asseritur, tótque sanctorum testimoniis aduersatur: concludendum est quòd frustra, ignorãter, temere atque impiè prædicatur, scribitur, & defenditur.

CAP. XII.

¶ Quod seclusa Papa, non sit in Ecclesia potestas legislatiua.

QVONIAM autẽ præter dictam potestatem duas alias in Concilio locat seclusa Papa (scilicet potestatem applicãdi potestates ecclesiasticas ad personas & potestatem condendi interpretandique autoritatiuè leges) de his aliquantisper dicendum est. Autoritas Ecclesiæ in condendis legibus conuenit Ecclesiæ secundum illum ex hoc, quòd est communitas perfecta. Vnde si quælibet communitas libera & perfecta potest condere leges, & ipsius solius autoritate possunt mutari conditæ ab ea legislatiue in Ecclesia etiam oportet.

¶ Sed vt breuiter error istius pateat, omisso quòd Ecclesia absque Papa non est communitas perfecta (quia sine capite) dicimus, quòd quia Ecclesia vniuersa distincta contra Papam est communitas subiecta à Iesu Christo Papę (vt patet ex autoritatibus inductis, testantibus ipsum esse pastorem, rectorem, episcopum, directorémque omnium Christianorum, & vniuersalis, seu catholicę Ecclesiæ) consequens est q̃ Ecclesia, ex si posit ordinare per modum societatis cuiusdã, non tamen potest aliquid statuere, habens vim coactiuam, non solum circa actus Papæ, sed nec circa quemcunque Christianum, nisi ratione autoritatis prælatorum illius, si illi ad hoc concurrunt: & si fiat de facto, non valet, nisi autoritate Romani pontificis implicitè vel explicitè roboretur. Vnde S. Thomas (vt superius adductũ est) inquit, Sancti patres in cõciliis cõgregati nihil possunt statuere, nisi intercedente autoritate Romani pontificis. Et (vt prædictũ est, recte dixit, Sancti patres: quia multi patres ex sua temeritate possunt statuere, etiã ligando manus Pontifici summo. Et cõfirmatur hoc ex diffinitione legis posita à Sancto Tho.

Thoma in prima secundæ. q. 90. vbi in vlt. ex prędeterminatis concluditur, quòd lex est rationis ordinatio ad bonũ commune ab eo qui curam habet communitatis, promulgata. Ex hoc enim patet, quòd lex Ecclesiæ nihil aliud est, quàm rationis ordinatio ad Ecclesiæ commune bonum à Papa (qui curam habet communitatis ecclesiasticæ) promulgata: ac per hoc communitas Ecclesiæ, cui suiipsius cura non est relicta à Iesu Christo, sed commissa Papæ, non potest leges autoritatiue facere. Et hoc cognoscẽtes sancti patres à Papa robur decretorũ suorum recognouerunt, vt etiam exorto hocerrore post electum Martinum Papam quintum: ipsa requisitio oratorum regis Poloniæ, quòd approbarentur decisa in materia fidei à Martino testatur, vt patet in sessione vltima. Et Basilienses multum insisterunt apud Eugenium quartum, vt decreta Basiliensis Concilij approbaret, & nunquam obtinuerunt: vt dominus Ioannes de Turrecremata refert: & in gestis Basiliensis Concilij apparet.

¶ Amplius, Autoritas Ecclesię determinatiua de his, quę sunt fidei, principaliter residet in summo Pontifice & non solũ principaliter sed finaliter, ita quòd ad ipsum spectat finalis de fide determinatio: nec spectat ad Cõcilium, sed Concilij sententia à Papa confirmatur, & à Concilio, ad Papam appellatur: vt sanctus Thomas in allatis locis, & Secunda secundæ, & quæstio. de potentia Dei: & contra errores Græcorum docet. ergo à fortiori ad Papam principaliter & finaliter spectat cætera statuere, & frustra à Concilio ad eum appellaretur, nisi institiam posset supra Concilium ministrare.

¶ Amplius, Consuetudo Ecclesiæ habet & habuit, vt Papa in omnibus quæ non sunt de iure naturæ aut diuino, possit non solum dispẽsare, sed mutare iura: nõ ergo ipse à Concilio in interpretando dependet, sed ecõuerso. Et ex hoc patet quòd capitulum frequens in Concilio Constantiensi decretum nisi apostolica autoritate firmatum sit non habet certam vim obligatiuam: quoniam in sessione 39. ante electum Martinum factum est.

CAP. XIII.

¶ Quòd potestas applicatiua ecclesiastica potestatis ad personam, non est in Ecclesia seclusa Papa nisi in casu.

DE AVTORITATE Autem applicatiua Papatus & aliarum ecclesiasticarum potestatum ad hanc personam vel illam, sciendum est, quòd potestas ista regulariter & principaliter est in Papa, & non nisi in casu in Concilio seu Ecclesia. Et in Papa quidẽ esse potestatẽ hanc quo ad applicationem potestatum inferiorum papatu, patet tũ ex gestis Apostolorum, dum singulos Episcopos per loca instituebant rum Ecclesiæ consuetudine, quæ quotidie hæc à Papa faciẽte suscipit absque conscientiæ scrupulo, tum ex ratione of ficij sui: ad eundẽ nãque spectat plena potestas supremi regiminis, & assumptio aliorum in partem solicitudinis, vt patet Exodi decimo octauo, vbi Moyses dux populi ex cõsilio Iethro elegit & cõstituit principes populi, & millenos, & cẽturiones, & decanos. Quo ad applicationẽ verò papatus, & ex gestis Beati Petri Apostoli, cũ instituit Clementẽ Papam (vt habetur octaua quæst. 3. si Petrus. ex autoritate Ioannis tertij, qui sedit anno Domini 600. tẽpore Iustini Imperatoris) & ex continua obseruatione liquet. Papa namque instituit ad quos spectet electio, & mutat & limitat sic actum electionis, vt oppositio modo sit irritus. In Ecclesia autẽ, seu Concilio non esse hanc autoritatem seclusa Papa, ex hoc patet, quòd tota Ecclesia non potest autoritatiuè mutare legem factam a Papa: puta q̃ electio non spectet ad Cardinales veros, & indubitatos quod electus à minus, quàm duabus partibus Cardinalium, sit Papa, sed bene econuerso Papa posset statuere, quòd electus à minus, quàm duabus partibus Cardinaliũ, sit Papa: & quòd electio spectaret ad tales & tot prælatos, & non ad hos qui vocantur Cardinales: quia eiusdem est destituere, cuius autoritatiuè est cõstituere in his quæ sunt iuris positiui quale est, q̃ electio spectet magis ad presbyteros & diaconos ralũ Ecclesiarum Romę, qui vocãtur Cardinales, quàm ad canonicos Lateranẽses, & sancti Petri: magis ad Episcopos Hostiensem, Sabinensem, Prænestinum, Tusculanensem, Albanensem & Portuen. quàm ad alios Episcopos. Hoc enim nec à diuino, nec à naturali iure esse constat. Si enim potestas ipsa applicatiua esset in Ecclesia, seclusa Papa, posset Ecclesia mutare statuta Papæ, circa applicationẽ huiusmodi. Vnde secundũ veritatem, Concilium, seclusa Papa, quia nihil potest nisi quod per singulas potestates in eo cõtentas potest: nec vnum quidẽ, & illum minimũ potest constituere Episcopum, si illi prælati ad quos spectat illum constituere, defuerint. Papa autem potest & eligere, & constituere Episcopos vbique terrarum sua sola autoritate; quæ non sua, sed illius est, qui graditur in multitudine fortitudinis suæ.

¶ In casu autem permissionis (puta quia Papa nihil statuit in oppositũ) & ambiguitatis (quia nescitur si aliquis est verus Cardinalis) & similium euentuum mortuo, vel incerto Papa (vt tempore magni schismatis inchoati sub Vrbano sexto contigisse videtur) in Ecclesia Dei esse potestatem applicatiuam papatus ad personam, seruatis debitis requisitionibus, ne perplexa fit, asserendũ est. Et tũc per viam deuolutionis ad vniuersalem Ecclesiam potestas hæc deuenire videtur, tanquam non existentibus electoribus determinatis à Papa ad repręsentandũ illam in hoc actu pro bono ipsius Ecclesiæ. Iam enim ostensum est, quòd Ecclesiæ cura non sibi ipsi, sed Petro à Christo commissa est: & propterea determinatio Petri ad exercendum electionis actum nomine Ecclesiæ prævalet tam determinationi quàm actui ipsius Ecclesiæ, cuius nomine, sed non autoritate fit.

¶ Quid autem de potestate depositiua sentiendum sit, inferiùs tractabitur, Domino concedente. Hæc autẽ dicta sunt, vt pateat, Concilii seclusa Papa, nec regulatiuam vsus Papalis potestatis, nec legum conditiuam & interpretatiuam, nec applicatiuam omnis potestatis ecclesiasticæ ad personam potestatem autoritatiuè habere, sed omnia à Papa mendicare ipsum oportet.

¶ Et per hæc etiam satis clarum restat, quòd Concilium non habet papalẽ potestatem suppletiuè. Et si contra hæc afferantur gesta in Concilio Cõstantiensi, iam dictũ est quòd propter incertitudinem Papæ & electorũ in his quæ electionis actus exigebat, admitti potest cõgregatio illa post vnionem trium obedientiarum. Verumtamẽ perfectum ac indubitatum Concilium absque vero, & indubitato Papa, & vno eorũ cõtradicente, esse non potuit, propter quod illius acta non nisi sub Martino quinto autentica sunt, sub quo nihil gestum est à Concilio sicut prius.

CAP. XIIII.

¶ In quo soluuntur rationes contra Papam, quid Ecclesiæ sit totum, & autoritas eius maior in sex.

QVOD VERO Dicitur, quòd comparare Ecclesiam Papæ, est comparare totum parti integrali, de potestatibus ecclesiasticis loquendo (quia de his est sermo) facillimũ est soluere: nimò sophisticum monstrare, nã sophisma est. Nam sicut vnitas est pars numeri, & senarius numerus est maior tã vnitate, quàm dualitate: ita papatus, qui est vnica potestas ecclesiastica, est pars totius numeri potestatis ecclesiasticæ. Et hoc modo potestas Ecclesiæ est maior potestate Papæ: sicut totũ parte. & hoc est dicere, quia sunt plures potestates quàm potestas Papæ: quod gratis cõceditur. Sed ex hoc non sequitur, quòd potestas Ecclesiæ sit maior, id est plus possit quã Papa: in quo sensu disputatur. Vnde puerile est, quod ex diffinitione potestatis ecclesiasticæ in papatum, cardinalatum, episcopatum, &c. inferatur, quòd quærere an Ecclesia sit maior Papa, est quærere an totum sit maius parte integrali.

¶ Quod etiã dicitur quòd Ecclesiæ autoritas est maior autoritate Papæ in sex, falsum & erroneum est: quoniã si sumatur Ecclesia vt distincta contra Papã, nullo modo est maior Papa, nisi amplitudine seu extensione numeri; quia Papa est vna potestas, illa multæ, Ex quo enim ostẽsum est, quòd papatus, seclusa Papa, non est in Ecclesia nisi potentia ministeriahiter electiua (quia scilicet potest sede vacãte Papam eligere per Cardinales, vel per seipsam in casu) & papatus est potestas suprema, ad quã spectat causas fidei determinare, & qui certus est, nõ eget amplius certificari: erroneum est dicere, quòd vltima decisio fidei non ad Papam, sed ad Concilium spectat: & tantò magis erroneum, quantò de Concilio dicitur distincto contra Papam.

¶ Et quoniam sola diuina assistentia causa est inobliquabilis directionis & iudicij in Ecclesia, & hic adest Papæ, & similiter papatus est potestas omnium aliarum potestatum, coactiuam vim habens & omnem potestatem virtualiter continens, consequens est quòd autoritatiuè Ecclesia non sit maior Papa: sed econtrario in cæteris quinque enumeratis capitulo 10. Et sic patet quanta cęcitate percussus fuerit ille Gerson, dicés q̃ luce clarius ex principiis Theologiæ deducta erat conclusio ista, quam monstrauimus erroneam. Et rursus quam præsumptuosus fuerit, appellando doctrinã Sanctorum, anno 140. approbatam, pestiferam & pernicissimam. Nec excusatur nisi affectata forte ignorantia ex declaratione Concilij Constantiensis in vna tantùm obedientia sub Ioanne 23. Papa dubio, profugo etiam & reclamante, vt dicitur.

CAP. XV.

¶ Opinio aliorum, quòd in Ecclesia seclusa Papa est autoritas congregandi generale Concilium.

ET quoniam inter singulares autoritates Romani Pontificis potestas congregandi generale Concilium computatur: & hanc aliqui putant aliis conuenire posse, idcirco in hac quoque Concilium Papæ comparandum specialiter est.

¶ Est igitur nonnullorum opinio, q̃ quamuis regulariter congregatio Concilij spectat ad Papam (vt in capit. significasti. de elect. & distinct. 17. per totum in decretis patet) in casu tamen aliquo congregari generale Concilium potest, Papa non consentiente: ac etiam inuito. Fundant hoc super illo principio, scilicet, Regulę generales patiuntur exceptiones præsertim vbi casus particulares incidunt

variabiles modis infinitis: quod probatur ex ἀνάγκαια in 5. Ethic. & gnome in fexto Ethic. virtutibus positis ab Arist. ad has exceptiones. Ex his itaque oportet dicere, quòd quandocunque observatio legis dissipat ecclesiæ unitatem, quæ est finis legis, & obesset Reipub. non esse in illo casu seruanda. Et propterea si Papa requisitus nolit necessarium congregare Concilium, non est seruanda prorsus lex, quòd ad ipsum spectat cõgregare, sed ipso inuito congregari potest. Declarat autem dictus Ioannes Gerson in specie casus, in quibus cõgregatio generalis Cõcilij fit legitimè sine Papa. Primus est dum desit electi: quod tripliciter accidere potest, scilicet vel per mortem naturalem, vel per mortem ciuilem: vt si cadat in perpetuam ἀνοίαν, aut si ad eum captiuatũ non pateat accessus: vel per mortem canonicam, puta depositionem. Secundus est, dum sufficienter requisitus Papa de cõuocando Concilium, renuit contumaciter in perniciem Ecclesiæ, præsertim si tangat ipsum. Tertius est, si Concilium postquam à Papa est legitimè congregatum, statuat certum tempus & locum pro celebrando generali Concilio: puta intra quinquennium, vel de decennio in decennium, etiam vbi Papa renueret. De autoritate autem Concilij sine Papa, dicit quòd fulcitur & vitur autoritate primò Iesu Christi indefectibilis capitis Ecclesiæ. Secundò legum suarum tam diuinæ, quàm naturalis: quæ hanc licentiam vel necessitati, vel manifestæ charitati, vel religiosæ pietati concedunt. proquo facit autoritas Domini Matth. 18. excusantis discipulos à violat, one Sabbati, exemplo Dauid, propter necessitatem.

¶Sunt & alij duo casus positi à Felino in cap. super literis, colũna decima in titulo de rescript. & ab Alexand. in decimaseptima dist. can. synodum. Primus est in casu, quo Papa potest legitimè deponi: quia ex quo Concilio contra Papam distincto inest potestas deponendi Papã, oportet quòd possit seipsum disperfum congregare vt deponat: alioquin cum Papa deponendus nolit congregare Concilium, non posset deponi. Secundus est, cum dubia est electio facta de papa: alioquin perplexa esset Ecclesia, dum nesciret se habere papam, & nõ posset obuiare. Et hoc modo consummata est cõgregatio Concilij Constantiensis, Benedicto 13. nolente Concilium autenticare, quantum sua intererat.

CAP. XVI.

¶Quomodo verificetur, quòd Concilium potest, aut non potest sine Papa congregari.

AD EVIDENTIAM Propositę ambiguitatis scire oportet, quòd aliud est loqui de conuocatione & congregatione personarum, ex quibus constitui potest Concilium: & aliud est loqui de conuocatione seu congregatione Concilij. Primum enim significat solummodo cõgregationem ad simul esse quo ad locum, tempus, collationem mutuam & huiusmodi: secundum autem significat congregationem ad autoritatiuè disponendum de vniuersali Ecclesia.

¶Et si de primo fiat quæstio, dicendum est, quòd regulariter spectat ad Papã: sicut adquëlibet principem spectat conuocatio procerum regni sui: & si ipso inscio huiusmodi cõuocatio fit: suspicio generatur coniurationis. Hoc tamen non sic spectat ad Papam: quin in multis casibus possit & sine ipso & contra ipsum fieri. Et secũdum hunc sensum verificari potest dictum aliquorum, quòd Concilij potest congregari sine Papa, & quòd Papæ potestas congregandi Concilium introducta est de iure positiuo, vt in cap. vlti mo distinctionis decimæseptimæ. Alexander dixit, pro quanto ad modum iuris positiui exceptiones patitur: & vana est quæstio de potestate sic congregandi, quando sunt vndecunque congregati Patres.

¶Sed si de secundo modo congregandi fiat quæstio, distinguendum est, quòd duplex est Concilium autoritatiuum: quoddam perfectum simpliciter: quoddam perfectum secundum præsentem statum Ecclesiæ. Vocatur Cõcilium perfectum simpliciter, quod constat ex capite & membris, quod potest simpliciter statuere & ordinare vniuersalem statum Ecclesiæ. Vocatur Concilium perfectum secũdum præsentem statum, quod constat ex membris possibilibus inueniri, Ecclesia in tali statu existente: & potest quo ad aliquid tantùm de vniuersali Ecclesia se impedire. Et vtrunque horum licet habeat latitudinem: quia Concilium perfectum simpliciter fit capite præsente personaliter. & hoc est perfectum in summo: de quo non est dubium quòd errare in his quæ sunt fidei, non potest. Quando autem fit per legatos: cùm adhuc supersit Papa, ad quem finalis determinatio eorum quæ sunt fidei, & consequenter reliquarum causarum spectat, & à quo sententia Concilij confirmatur, (vt patet ex dictis,) si erraret in aliquo. (vt de Concilio Basilien. patet,) habet correctorem Papam: sicut & illud habuit & habet. Concilium quoque perfectum secundum præsentem statum Ecclesiæ pluribus modis contingit: quia & existente vno Papa hęretico deponendo, & existentibus pluribus pontificibus summis dubijs: quale fuit Concilium Constantiense. Licet inquam latitudo sit in vtroque, quo ad congregationem: tamen sic se habent, quòd Concilij perfectum simpliciter solus Papa potest congregare. Ita quòd nec mortuo, nec hæretico, nec quomodolibet aliter se habete Papa, potest Concilium perfectum simpliciter absque Papæ consensu fieri: & si fiat, de facto nullius autoritatis est. Probatur hoc primò ex dictis: quia scilicet communitas Ecclesiæ sine Papa nõ habet potestatem papalem, nisi in potentia electiua, vt ostensum est. Concilium autem perfectum simpliciter includit potestatem papalem in actu: ergo Concilium hoc non est perfectum simpliciter. Secundò, Quia si communitas Ecclesiæ absque Papa constitueret Concilium perfectum simpliciter, cùm ad tale Concilij spectet ordinare simpliciter vniuersalẽ Ecclesiam, & hoc sit proprium vicarius Iesu Christi (vt patet) sequitur quòd cõmunitas Ecclesiæ esset vicaria Christi, & sic Iesus Christus haberet in terris duos vicarios suos: & Papa non esset vicarius Iesu Christi immediatè, sed esset vicarius vicarij, puta Concilij: acephali in terris: quod non solùm est erroneum, sed fatuum.

¶Tertiò quia cùm Papa ex cura vniuersalis Ecclesiæ habeat potestatem determinandi de fide, ordinandi symbolum, & congregandi Concilium (vt in quæstione prædicta Sanctus Thomas probat ex ratione vnitatis fidei) sicut cura vniuersalis Ecclesiæ ex iure diuino conuenit soli Papæ: ita hæc spectantia immediatè ad ipsam curam vniuersalis Ecclesiæ. Et confirmatur hæc ratio ex doctrina eiusdem Sancti Thomæ in Prima secundæ, quæst. 100. artic. 8. Quia scilicet ea quæ sunt de iure diuino determinata ab ipso Deo, non solùm in communi ratione iustitiæ, sed etiam quantum ad determinationem ad singulares actus, non sunt dispensabilia à prælatis Ecclesiæ, sed à solo Deo. Verbi gratia, quia à Deo prohibita est simplex fornicatio: quod est coniungi non suæ, non potest fieri ab Ecclesia, q coniunctio cum hac non sua fit quandoque licita, sed solus Deus hoc potest. sed De in solo Petro & successoribus posuit curã vniuersalis Ecclesię: & non reliquit ipsi Ecclesiæ curam suiipsius: & ad curam vniuersalis Ecclesiæ spectat Concilij congregatio & celebratio, vt patet ex eius officio principali. ergo solus Deus potest in hoc dispensare. Nec habet locum in hoc ἀναγκαῖον, aut gnome: quoniam expresse in 5. Ethi. dicitur q est directio iustitiæ legalis, quã nos ius positiuum vocamus: quod quia ab homine est non potẽte præuidere & prouidere singulis euẽtibus defectibile est in casu: & tũc gnome in intellectu practico, & ἀναγκαῖα in voluntate supplent: non interpretando ambigua sed manifesta spectando & eligendo, vt S. Thomas in secunda secundæ, quæst. 120. art. primo ad tertium, aperit. Non est ergo regula hæc, vt morales, grammaticales, ciuiles, aut canonicæ: sed diuini iuris, à quo excipi nequit. Et sic intelligenda sunt quæ dicuntur in distinctione de cima septima, & propterea dixit S. Thomas quòd sancti Patres nihil possunt in Concilijs congregati statuere, nisi autoritate Romani pontificis interueniente.

¶Concilium perfectum secundum præsentem Ecclesię statum potest congregari sine Papa, & eo inuito si requisitus non vult ipse illud cõgregare, sed non habet potestatem ad ordinandam vniuersalem Ecclesiam, sed ad prouidendum illi casui tunc occurrenti. Et licet casus humani variabiles sint infinitis modis, puta si cõtingeret mori omnes electores Papæ. si contingeret tale quid (quòd electores nõ possent eligere sine conuocatione Concilij ad reprimendum, discernendum, vel pacificandum, &c.) omissis his & similibus duos tantum certos casus, & qui fuerunt quandoque & possunt esse, affero, in quibus Concilium tale cõgregandum est. Primus est, si Papa propter hæresim est deponendus, tunc enim ex quo requisitus renuit, possunt Cardinales, potest Imperator, possunt Prælati congregationem vniuersalem facere, in qua erit non vniuersalis cura Ecclesiæ, sed tantùm depositiua potestas Papæ: & electio ad solos Cardinales (ad quos de iure spectat) pertinebit. Probabitur hoc, cùm de depositione Papæ inferius agetur. Secundus est, quando Papa vnus vel plures sin certa electione laborant, vt cõtigisse dicitur in magno schismate Vrbani sexti, & aliorum. Tunc enim ne perplexa sit Ecclesia, illa membra Ecclesię quæ inueniuntur, potestatem habent iudicandi verum, si potest sciri: & si sciri nequit, prouidendi, quòd electores in vnum eorum vel alium conueniant: & si certi electores nescirentur, cùm electio ad Ecclesiam deuoluta sit, ex ipso electorum defectu Concilium sic imperfectum eliget, vt in Concilio Constantiensi factum videtur in electione Martini quinti. In aliis autem recitatis casibus nulla necessitas apparet talis Concilij. nã si non sanæ est mentis perpetuò, & hoc constat, alius eligi à Cardinalibus potest: quã mortuus est Papa vita rationali non solùm in actu (vt dormiens, aut ebrius, aut phreneticus) sed in potentia naturali. Constat autẽ quòd Papa eligitur in pastorẽ Ecclesiæ secundum vitam rationalem: & propterea, nõ est trepidandũ timore, vbi non est timor. Et si dubium esset de sanitate recuperanda, expectandum est, sicut in diuturnis ægritudinibus. Posset quoque propter dubios euentus statuto Pontificis obuiari huic casui, si statueretur, quòd Papa insanus factus

factus, tãto tempore expectetur: & si post, nullũ vestigium sanitatis recuperandæ appareat, & à collegio medicorum iudicatus incurabilis fuerit, cesseatur mortuus, & Apostolica sedes vacare. Ex quo nanque quilibet sub ista lege pontificatum acceptaret: & eam non reuocaret, tacito consensu renuntiare, aut depositionẽ accepare se profiteretur, ad euenierẽ tali casu: & sic si post electũ alium Pontificem sanus fieret, Papatum repetere nõ posset, à quo semel ritè cecidisset. Ex eo autem quòd Papa captus esset, & non pateret accessus ad eum, alter non esset creandus. Perrus nãque seruabatur in carcere nullo patente accessu (vt patet ex Actibus Apostolorum) & tamen non est electus alter, sed oratio facta sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, ipsum liberauit. Nunquid abbreuiata est manus Domini, aut statuendus est terminus Domino, intra quem debeat liberare Papam? vt fecit Ozias cum illis de Bethulia: & reprehensi à Iudith sunt, dicente, Posuistis vos tẽpus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei: vt patet Iudith septimo, & octauo. Posset tamen in hoc & in præcedenti casu põtificio statuto prouideri, quòd à Cardinalibus eligeretur vnus, qui vices Põtificis in omnibus, & per omnia illo fatuo, aut isto incarcerato durante obtineret. Et tunc ille electus posset omnia facere in vtroque foro: sicut modo potest summus Pœnitentiarius in foro conscientiæ absoluere autoritate iuris, mortuo Pontifice, vel fatuo, vel detento.

¶In casu autem, quo Papa non hæreticus certus & indubitatus, renuit requisitus congregare Concilium, & statutum esset concilij generalis cũ omnibus clausulis derogatorii (vt Constãtienses cesserunt, & Basilienses appo fuerunt) nescio ad quid cõgregatio ista fieret: cùm nihil posset facere, quòd renitens Papa nõ posset irritare. Pro erronea ergo habenda est omnis opinio, dicens Cõcilium perfectum, id est habens autoritatem disponendi, & statuendi simpliciter de vniuersali Ecclesia, posset absq; Rõ. Pontif. autoritate celebrari, seu congregari: quia derogat singulari priuilegio potestatis papalis: cõcesso sibi à Christo immediatè, vt patet ex dictis.

¶Dicentibus autem, quòd quia Concilij Constantien. in sessione 39. & post Basilien. in sessione 11. constituit cap. frequens. ideo etiã inuito Pontifice de decennio in decennium potest celebrari Concilium, etiam perfectum, propter autoritatem statuti: respondendum est, quòd sunt in magno errore, & quòd in veritate schismati operam dant tales: & tanquam schismatici puniri possunt, si sic exequerentur: quoniã rebelles sunt Romano Põtif. qui est supra totum ius positiuum, & constat quòd determinatio tẽporis & loci Concilij de iure est positiuo. Et si doctores aliqui inueniuntur sentientes, quòd quia tempus interpellat, & autoritas deuoluitur ad alios, & huiusmodi, aut sunt sectatores illius erroris, quòd Concilium est supra Papam: aut loquuntur stante statuto in robore, ita quòd Papa non tollat aut interpretetur, aut dispenset aut prohibeat.

¶Quo ad negationem verò consensus requisiti Papæ ad congregandum Concilium, quia tantùm ponderatur, sciendum est quòd oportet hic differentiæ vti: nam si requiritur à viris probis, quos præterita & perseuerans vitæ, ac morum integritas cõmendat, & subest causa Concilij (puta hæresis vel schisma) debet Papa annuere, & nũquam credo q fuerit Papa, qui negauerit, sic rebus se habentibus. Si autẽ requiritur à viris, qui volunt alligare onera aliis & digito suo nolunt mouere ea, qui Priscorum Conciliorũ statuta non seruant ambitiosis, insatiabilibus suarum passionum sectatoribus. & huiusmodi pro reformatione Ecclesiæ: nonne responsio Christi conuenit? Hypocrita eiice primũ trabem de oculo tuo: & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui: præsertim quòd melius potest Papa solus reformare Ecclesiam inchoãdo sponte à seipso & suis, quam per Concilium: oportet enim primò seruare quæ scripta sunt, & deinde alia scribere statuta. Sufficiens quoque est causa negandi consensum Concilio probabilis timor vsurpandæ autoritatis à Concilio supra Papam. vt Basilien ses mox ostenderunt bis, scilicet cum primum inchoatum est Cõcilium, sessione 11. & cùm iterum redintegratum fuit ab Eugenio sessione 18. Finis enim Concilij, est pax, quæ per istam vsurpationem perturbatur, vt experientia rerum magistra refertur.

¶Ex his igitur patet, quòd inter extraneas opiniones de cõgregatione & celebratione Cõcilij absque Papæ cõsensu, media via sola vera est, quam declarauimus, scilicet quòd Concilium perfectum simpliciter, nunquam perfectum verò Concilium secundum præsentem Ecclesiæ statum quandoque sine Papa, & contra ipsum congregari & celebrari potest. Et secundum hanc distinctionem potes diuersa, si vis, dicta doctorum saluare.

CAPVT XVII.

¶In quo incipiat comparatio potestatis Ecclesiæ, & Papæ in casu hæresis. Et primò de modo quo Papa propter crimen hæresis subiicitur Concilio, secundum vnam opinionem.

ROST collatam potestatem Papæ cum autoritate Ecclesiæ, & Concilij generalis simpliciter & absolutè, & manifestationẽ superioritatis Papæ supra Ecclesiam vniuersalem, & Concilium vniuersale: consequenter comparanda est autoritas Concilij ad Papam in casibus. Et primo in casu hæresis: deinde in casu incorrigibilitatis & aliis casibus, & demum in euentibus.

¶Et quoniã innata est nobis via vt ex certioribus nobis in minus certa supponamus cum doctoribus, & communi animi cõceptione ex c. si Papa. dist. 40. quòd Papa propter crimen hæresis potest deponi à Concilio generali: & inuestigemus modum depositionis. & potestatem depositium, vt sic nosse possimus an Papa in ali quo casu sit subditus Concilio, seu Ecclesiæ vniuersali.

¶DE MODO Quo Papa propter crimẽ hæresis deponitur, varia est opinio. Quidam dicũt quòd hoc fit propter defectũ subiecti. Subiectũ nanque papatus dicunt esse hominem fidelẽ ac per hoc sicut deficiente vita corporali per mortẽ, desinit subiectum papatus: sic deficiẽte fide in illo homine qui est Papa per hæresim desinit subiectum papatus. Fundatur hæc opinio super hoc, quòd fides cõstituit viatorẽ in hoc quod est esse mẽbrum Ecclesię Christi. Huic enim adiuncta alia propositione, scilicet q negatio prioris inducit negationẽ posterioris in essentialiter ordinatis ordine causæ formalis (quæ patet inductiuè si enim non est animal, nõ est homo. & si non est color, non est albedo. & sic de aliis) subiungunt, sed esse membrũ & esse caput, sunt sic essentialiter ordinata quòd esse mẽbrum est prius quàm esse caput. vt patet, quia caput oportet esse membrum: sed non et ouerso: quod igitur non est mẽbrũ, non est caput. Et sic homo carens fide (qualis est hæreticus) non est membrum Ecclesiæ: igitur non est caput eiusdem, ac per hoc cùm Papa nihil aliud sit, quã caput Ecclesiæ, eo ipso quo fit sine fide, fit non Papa. Et hoc est, quòd sub aliis verbis ab aliis dicitur, quòd cũ Papa fit hæreticus, ipso facto iure diuino, quo fit distinctio fidelium ab infidelibus, est priuatus papatu. Et quãdo per Ecclesiã propter ea deponitur, nõ iudicatur neque deponitur Papa, sed qui iam iudicatus est (quia non credit, secundum verbum Domini Ioan. 3.) & qui iam depositus est, dum propria voluntate cessat vs extra corpus Ecclesiæ factus infidelis, declaratur iudicatus & depositus. Primã autẽ propositionẽ radicẽ huius propositionis (quę sola negari in hac ratione potest) fundãt super autoritatibus plurimis: quibus dam dicẽtes ex ratione fidei & Ecclesiæ, quibusdã ex cõsequentibus ad esse extra fidem, & Ecclesiã id restantibus. Ex ratione fidei quatuor afferuntur autoritates. Prima Saluatoris, Matth. 16. Super hanc petrã ædificabo Ecclesiã: siue enim per Petrum intelligatur Christus, siue Petrus, siue confessio fidei, in idem redit quo ad fidei rationẽ: ipsa enim semper inuenitur fundare Ecclesiã. Secunda est Abacuc 2. & Apostoli ad Rom. 1. & Hebr. 10. Iustus ex fide vivit. Sic autem viuere viuentibus est esse in naturalibus. Ita in Ecclesia viuere est esse in ea: bene viuere autem est per charitatem. Tertia est Apostoli ad Heb. 11. Fides est sperãdarum substantia rerum. Substantia enim primum locum tenet. Quarta ita est Sancti Thomæ in tertio senten. distinct. 13. quæst. 2. articulo 2. expresse dicentis, quòd homines infideles non pertinent ad vnionẽ corporis Ecclesiæ, secundum quod est vnum simpliciter. & ideo respectu horum Christus non est caput nisi in potentia, secundum quòd sunt vnibiles corpori.

¶Ex ratione Ecclesiæ affertur diffinitio Ecclesiæ. scilicet quòd est collectio fidelium, de consec. distinct. prima. capitulo Ecclesia. Ex consequentibus verò ad esse extra fidem, & Ecclesiam multæ afferri possunt autoritates, dicentes, ad statum extra fidem & Ecclesiam consequi extra cõmunionem fidelium, sine clauibus, sine potestate, sine honore, sine officio pascendi oues fieri & esse procul à communione fideliũ hæreticos faciũt: in primis Dominus Num. 16. Recedite, inquit à tabernaculis impiorum Dathã, scilicet & Abiron, schismaticorũ. Constat enim omnes hæreticos esse schismaticos. Deinde Paulus Apostolus ad Gal. 1. Si Angelus de cælo euãgelizet vobis præter id quod euangelizauimus vobis anathema sit. Et secundæ ad Thessal. 3. Rogamus vos fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum doctrinã quam acceperunt. Et 2. ad Corin. 6. Nolite iugũ ducere cum infidelibus: quæ enim participatio iustitiæ cũ iniquitate, aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cũ infideli? Demum Ioannes Euangelista 2. Ioann. 2. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert: nolite eum recipere in domum nec Aue ei dixeritis. Amissionem clauium Ambrosius in Psalm. (& habetur de pœn. distin. 1. c. verbum) explicat. Dominus pariter, & soluẽdi esse voluit & ligandi, & subdit, Certum est quòd Ecclesiæ vtrunque licet, hæresis vtrunque non habet. Honoris verò & potestatis perditionem Cyprianus promulgat: vt habetur 7. quæst. 1. capit. Nouatianus. Qui nec vnitatem Spiritus, nec communionem

Universidad de Deusto

pacit obseruat, & se ab Ecclesiæ vinculo atque sacerdotũ collegio separat, nec Episcopi potestatem potest habere nec honorẽ. Et 24. q.1.cap.didicimus, dicit omnes omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iuris. Ad idem est Gelasius ibidem in c. Agathius. Ad idem est expresè S. Tho. in Secunda secundæ.q.39. articul.3. volens quòd potestas spiritualis iurisdictionis non maneat in hæreticis, nec quo ad vsum, nec quo ad substantiam: ita quòd si quid fecerint, nihil est actum. Officium pascendi oues admit Augustinus in sermone de past. tractans illud Cantic.1. Pasce hædos tuos. & dicens, Manenti Petro dicitur, Pasce oues meas: exeunti hæretico, Pasce hædos tuos. Et hanc sententiam repetit in epistola ad Vincentium.

¶Ex his omnibus clarè patet radicalis illa propositio, quòd fides facit membrum Ecclesiæ. Si enim secluso iure positiuo (vt loquimur) cum perditione fidei remanerent membra in locis suis, non esset eis subtracta communio, non honor, non potestas, non officium: vt de se patet. imò subtractio sola potestatis sufficit ad propositum, quia Papa sola potestate iurisdictionis constituitur. Confirmatur quæ hæc positio, ex eo quòd Papa hæreticus est excommunicatus, vt patet ex glossa in capit. Agathius. 24 quæstione, decente, Hic est casus, in quo Papa Papam ligare potest: in quo Papa in canonem latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat illa regula, quòd par parem soluere vel ligare non potest: quia si Papa est hæreticus, est minor quolibet catholico, vt habetur duodecima quæstione 1. cano. audiuimus. Hoc idem Hugo dicit in capit. inferior. distinctio. 21. Est etiam accusandus, adeo (vt glossa in capit. si Papa. distinctione quadragesima, dicit) quòd Papa non potest statuere, quòd non possit accusari de hæresi. Est etiam iudicandus, vt in dicto capitulo, si Papa. habetur. Quæ omnia arguunt hæreticum non esse Papam, sed minorem. Et ad hoc est sanctus Thom. in quarto, distinctione decima nona. quæstione secunda. articulo secundo. quæst. tertia. ad primum: tractans illud ad Galat. 2. quomodo Paulus restitit in faciem Petro, dicit, quòd non debent prælati à subditis coram multitudine corripi, nisi immineret periculum fidei: tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior. Constat enim quòd non de maioritate & minoritate charitatis loquitur (quia hoc est commune omni peccato mortali) sed potestatis: quia prælatus præest subdito. ergo vt prius.

¶Ex his autem infertur, quòd in vtroque modo quo certus Papa viuens definit esse Papa, eadem est causa desitionis, scilicet propria voluntas illius qui est Papa. nam renunciando propria voluntate, abdicat à se esse caput Ecclesiæ: hæresim autem amplectendo propria voluntate aufert à se esse membrum Ecclesiæ, & consequenter esse caput. Et sic ex nullo certo modo desitionis Papæ viuentis habetur quòd Papa inuitus deponitur: propter quod remanere dicunt inconcussum, quòd Papa manens Papa, non habet superiorem in terris potestatem.

CAP. XVIII.

¶De modo quo Papa hæreticus subijcitur Concilio secundum aliam opinionem.

QVAMVIS Autem dicta positio illustrium sit virorum, & communis videatur esse: non placet tamen omnibus. cõtradicunt namque duobus ponentes duas propositiones. Prima est, quòd Papa hæreticus non est ipso facto depositus, sed deponendus. Secunda est, quòd Papa hæreticus manens Papa, habet superiorem iudicem in terris, Concilium vniuersale. Primam propositionem licet multipliciter probent, quatuor tamen solùm assumunt, quia in his consistit vis. Primò ex facto Marcellini, & gloss. distinct. 21. capit. nunc autem. qui idololatra non fuit depositus, & fuit sanctus. Et gloss. affert Hugonem dicentem, Quia papa erat corrigi, non deponitur, vt in 14. quæst. 3. dicit Apostolus. Secundò ex cap. audiuimus. 24. q. 1. vbi dicitur de Episcopo hæretico. Si autem in corde suo nouam hæresim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem dãnare potuit. Antequàm igitur prædicaret hæresim, damnare potuit: & sic non erat depositus ipso facto. Tertio, quia alij prælati non sunt ipso facto priuati, sed perseuerant in prælationibus suis redeuntes ad pœnitentiam. ergo nec Papa, cùm non sit deterioris conditionis. Assumptũ patet 1. quæst. 7. maximum. Quartò, quia (vt patet extrà de hæretic. cùm ex iniuncto) ad eundem pertinet institutio & destitutio: sed institutio Papæ pertinet ad electores: ergo & destitutio, absque ergo iudicio electorum non destituitur Papa.

¶Secundam autem propositionem, quòd Papa hæreticus, manẽs Papa, habet iudicem in terris vniuersalem Ecclesiam, probant quo ad primam partem sic, Papa hæreticus est accusandus & iudicandus secundum omnes, vt habetur dist. 40. si Papa. & non est ipso facto depositus, vt probatum est. ergo habet iudicem, coram quo accusetur, & à quo iudicetur. Quo ad secundam ex eo quòd Ecclesia vniuersalis, seu vniuersale Concilium est supra Papam in hoc casu, vt communiter tenetur.

CAP. XIX.

¶Examen illius propositionis, Papa hæreticus est ipso facto priuatus papatu.

DEMISSIS Duobus modis dicendi cõtrariis, quomodo Papa hæreticus definit esse Papa: examinanda primò occurrit illa propositio, quæ est fundamentum primi modi, An sit vera. Et breuiter facilè ostenditur, q̃ est falsa simpliciter, quamuis fortè tracta ad aliquẽ sensum, sit vera. Mõstratur igitur q̃ nec iure diuino, nec humano Papa hæreticus, est ipso facto priuatus: tali ratione, Alij Episcopi si sint hæretici, nõ sunt ipso facto priuati iure diuino aut humano. ergo nec Papa. Sequela patet: quia Papa non est deterioris cõditionis quã alij Episcopi. Assumptũ probatur sic, Episcopus discredẽs contra fidem solo actu interiori est verè, propriè & perfectè hæreticus, & nõ est priuatus potestate iurisdictionis ipso facto. ergo perfectè hæreticus Episcop. nõ est priuatus ipso facto.

¶In hoc processu sunt duæ propositiones. Prima est, q̃ solo actu interiori constituatur perfectè hæreticus. Et hæc est manifesta per se: quia hæresis est peccatum mortale oppositum fidei, quæ perfectè cõsistit in solo actu interiori, cuius effectus est confessio exterior, iuxta illud ad Rom. decimo, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Secunda autem probatur: quia potestas iurisdictionis inest huic homini, qui est Episcopus ex simplici commissione hominis, vt S. Thom. expresè dicit in Secunda secundæ. quæst. 39. artic. 3. Ex hoc enim deducitur intentum sic, Episcopus hæreticus solo actu interiori, nulli hominis iudicio subditur, ex hoc est, quia solius Dei est iudicare de interioribus puris: iuxta illud 1. Reg. 16. Homo videt quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor. Et primæ ad Corinth. 4. Apostolus dicit, Nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Propter quod talis hæreticus non est excommunicatus: non enim potest Ecclesia excommunicare quod non potest iudicare. Ergo multò minus est priuatus iurisdictionis potestate, quæ est ab hominis commissione: vtrúque enim est humani iudicij, committere scilicet, & auferre illam. & dixi multò minus, quia plus exigitur ad incurrendam priuationem ipso facto, quàm ad incurrendam excommunicationem: quoniam incursus censurarum non requirit declarationem, sicut incursus priuationis apud Iuristas.

¶Ad hanc rationem non video responsionem, nisi dicatur quòd potestas iurisdictionis nõ est ab homine, quod est primò cõtra S. Tho. Est secundò contra sententiam omnium doctorũ catholicorũ sentientium, q̃ à Petro omnis iurisdictio in totum residuũ Ecclesiæ corpus manauit & manat, iuxta illud Leonis papæ, c. ira Dominus, dist. 19. Ita Dominus huius muneris sacramentũ ad omnium Apostolorũ officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omniũ summo principaliter collocaret: vnde ipso quasi à quodã capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Ad hoc idem sunt tot auctoritates & rationes, quot sunt ad ostendendũ vnitatẽ capitis & principis in Ecclesia militante: propterea nolo immorari, sed pro constanti supponere. Et si dicatur, quòd non est par ratio de Papa & aliis Episcopis in hoc casu: quia potestas iurisdictionis in aliis Episcopis est ab homine: in Papa verò est à Deo immediatè: & propterea meritò accidit, vt Episcopi, quorum potestas est ab homine, non sint ipso facto priuati (quia homo videt quæ foris sunt) & Papa, cuius potestas est à solo Deo, sit ipso facto priuatus: quia Deus intuetur cor. Hæc obiectio facilè excluditur, discernendo inter opus Dei, & opus hominis. Quòd enim in papatu sit potestas iurisdictionis est à Deo immediatè: iuxta illud Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram, &c. Quòd autem papatus ipse habens hanc potestatem, sit in hoc homine, ab homine est (sola Petri persona excepta, quem Deus ipse Papam fecit, Ioan. vl. Pasce oues meas) nam ab homine elegitur hic homo, vt in eo sit papatus. Et quoniam cùm deponitur Papa, non aufertur potestas iurisdictionis à papatu, quod esset auferre opus Dei (quoniam, vt dicitur ad Roma 11. fine pœnitentia sunt dona Dei) sed aufertur potestas iurisdictionis ab hoc homine, in quo nõ fuit posita à Deo immediatè, sed mediante iudicio humano: ideo eadem ratio est de Papa & aliis Episcopis, quo ad perditionem potestatis iurisdictionis à Deo, seu iure diuino. In vtrisque enim à Deo cùm sit mediante iudicio humano, consequens est quòd non auferatur à Deo immediatè, sed mediãte humano iudicio: ac per hoc non aufertur per id, quòd humano iudicio secundum se non subjacet, scilicet occultam in solo corde hæresim.

¶SI QVIS Autẽ hæsitaret de illa altera propositione, scilicet quòd de hæresi interiori, Ecclesia nõ se potest impedire: propterea quia doct. dicit quòd hæretici etiam occulti, sunt excommunicati: & quia in clem. de hæret. capit. multorum, excommunicantur inquisitores, qui odio vel amore omiserint procedere. Vbi de interiori amore, vel odio Ecclesia iudicat. Facillimè certior fieri potest. q̃ hæretici vt sic foro ecclesiastico subditi, quantumcunque occulti, sunt excommunicati, & non hæretici solo actu interiori. Vnde si quis incidit in hæresim interius, & solus secum loquen

coniunctione papatus & Petri in casu hæresis: & conceditur Concilium esse iudicem in tali casu. Et per hoc patet solutio allatorum etiam in ca. 18. pro quanto contra determinationem præsentem militant.

¶Vnum tantum supereſt declarandum, an scilicet sola hæresis sufficiat, an exigatur etiam incorrigibilitas, seu perseuerantia obstinata in hæresi ad hoc, vt deponatur Papa, quòd sequens capitu. declarabit.

CAPVT XXIII.

¶Quomodo cum Papa in hæresim lapso parato corrigi, agendum sit.

AD ABSOLVENDVM demum totam hanc difficultatem de potestate cõcilij ad depositionem papæ in casu hæresis, scire conuenit quòd duæ sunt hic extremæ opiniones. Altera quòd papa propter crimen hæresis etiam confessum non potest deponi. Fundatur hæc opinio primò super facto Marcellini, & responsione Episcoporum, vt patet in vigesimasecunda distinctione, capitul. nunc autem. & sunt verba Nicolai papæ. Cùm enim idololatriæ crimen incurrisset papa, congregatum Concilium videns cum compunctum corde, dixit, Tu teipsum iudica, prima sedes non iudicabitur à quoque, & sic non depositus martyr effectus est postmodum. Secundò super glossa in dicto capit. & in capi. si papa distinctio. 40. & multis doctoribus. Tertiò super ratione: quia cùm hæreticus nomen sit vitij, & Papa hæreticus sit deponendus, tandiu deponendus venit quandiu hæreticus seu à fide deuius est: ac per hoc si pœnitet eum sui delicti, non est amplius hæreticus, aut à fide deuius, & consequenter non subiacet amplius pœnæ depositionis. Et firmatur hæc ratio super dictis Gratiani in Decretis trigesimasexta quæstione prima, de matrimonio inter raptorem & raptam, vt patet ibi in capitul. nullus. Quartò, super auctoritate Apostoli ad Titum tertio, hæreticum hominem post vnam & secundam correctionem deuita. Si enim deuitatio non sequitur crimen hæresis, sed secundam correctionem, à fortiori nec depositio.

¶Altera opinio est, quòd Papa propter crimen hæresis potest deponi. Et hæc fundatur super hoc, quòd reus est & obnoxius pœnæ criminis quicunque crimen illud admisit, etiam si non perseueret in illo, vt patet inductiuè. Qui enim semel homicidium commisit, reus est pœnæ homicidij: & simile est de adulterio, simonia, furto, blasphemia, periurio: & sic de aliis. sed papa propter hæresis crimen pœnæ depositionis reus est, vt communiter doctores ex cap. si Papa. 40. distinct. moti dicunt. Non ergo exigitur perseuerantia in hæresi, sed sicut si pro adulterio deponendus foret, sufficeret ipsum adulterium commisisse: ita quia pro deuiatione à fide deponendus dicitur, sufficit quòd hæresim incurrerit. Et confirmatur, quia alij prælati puta Episcopi ex hoc solo, quòd damnatam incurrunt hæresim, in foro Ecclesiæ sunt ipso facto excommunicati, & possunt declarari priuati, constito de crimine. Et confirmatur iterum, quia si Papa paratus corrigi non potest deponi, cùm centies in veritate possit relabi & resurgere: sequeretur quòd centies relapsus, paratus tamen corrigi, non posset deponi: quod est fatuum.

¶LICET Autem hæ duæ opiniones contrariæ videantur, ad medium tamen expositæ discordes non inueniuntur. Vnde media rationabiliſque sententia est, quòd Papa hæreticus post duas monitiones deponendus est, ipso Paulo apostolo hoc diffiniente ad Titum 3. Hæreticum hominem post vnam & secundam correctionem deuita. Et rationem quare non amplius sustinendus est assignans, subdit, Sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Vbi glo. interlinearis in verbo, Subuersus, exponit, Perditus, & in verbo, eiusmodi exponit, Incorrigibilis. Et est intentio literæ, quòd quia iudicium humanum datur secundum id, quod vt in pluribus inuenitur & secundum communẽ cursum, qui ab ea, quam vera sponte professus est, fide declinat primò, & post vnam correctionem secundò, & post secundam correctionem, tertiò, abiiciendus tanquàm incorrigibilis cẽsetur, idcirco Papa hæreticus post primam & secundam monitionem delinquens in fide, deuitandus est de-positione. Non enim possunt fideles euitare Papam manentẽ cum ea, ex eo post Dominum Iesum omnium fidei dependeat: vt dicitur 40. dist. si Papa. Quia ergo Apostolus hereticum hominẽ post duas correctiones delinquentem in fide, non sustinẽdum, sed deuitandum præcepit: consequens est primò, quòd quantumcunque Papa hæreticus post duas correctiones relapsus, paratus sit corrigi, non solùm potest, sed debet deponi. Et meritò, ne in infinitũ protrahatur humanum iudicium, sed limite aliquo terminetur. Rationabilis autem terminus est status trinus: error cum trina monitione, pri-mo, in professione fidei, & duabus post deuiationem subiunctis. ita, quòd tertius error tres monitiones contempsit. sicut hæretici relapsi post professionem, excommunicationem & adiurationem, non ampliùs admittuntur ab Ecclesia. Consequens secundò est, quòd ante correctiones non est deponendus Papa hæreticus, qui propter hæresim nõ est excommunicatus, sed excommunicandus depositione. Et propterea in eo ad literam seruandum est præceptum Apostoli de publica correctione: quòd in aliis si leuioribus propter adiunctam excommunicationem latæ sententiæ quam tulit Ecclesia contra hæreticos, non seruatur. Alij enim, quia excommunicati sunt post, ab Ecclesia ſtatim euitantur. Papa autem, quia excommunicatus non est, sicut nec excommunicati erant homines hæretici tempore Pauli Apostoli, sed excommunicãdi, post duas correctiones deuitandus est. Duplex enim correctio à Paulo concessa non abstulit potestatem ab humano iure, rigorosius procedendi contra hæreticos subiectos humano iuri, sicut concedendo ius diuinum matrimonium cum sorore consobrina, non ademit potestatem Ecclesiæ inhibendi tale coniugiũ, sed ollendit quid secluso humano iure seruandũ est. Propter quod, quia Papa vt patebit, solo diuino iure iudicandus, deponendusq; venit, quia illi soli subiectus est, ideo in eo solo apostolica regula seruanda remanſit, cæteris propter hæresim ab Ecclesia excommunicatis. Nec obstat dictis, si dicatur q̃ hæretici etiam tempore Pauli erant excommunicati ab ipso, ad Gal. 1. Cùm enim sententia illa se extendat ad superiores, scilicet Angelos de cælo, & constet quòd nullus superiorem, sub quacunque conditione excõmunicare potest, consequens est, quòd non fuit excommunicatio, sed denuntiatio, quòd à Deo anathema fieret quicunque etiam Angelus de cælo. si contra Euangelium Christi prædicaret. Et hoc est denunciare separatum esse à Deo, & dignum excommunicatione Ecclesiæ quo ad homines. Et confirmatur ex San. Tho. ibidem dicente, quòd sententia illa ab Apostolo data est auctoritate euangelicæ doctrinæ promulgata Ioan. 20. ca. Sermo quem sum locutus, ille iudicabit eum in nouissimo die. Constat namque quòd excõmunicandos ab Ecclesia non excõmunicatos ab eadẽ constituit sermo diuinus cõtradicẽs sibi.

¶AD RATIONES igitur primæ opinionis, vnico verbo dicitur, quòd Papa post secundam correctionem deuius à fide, non admittitur vt paratus corrigi apud humanum iudicium, sed tanquam incorrigibilis hæreticus censetur. Quanquam apud Deum semper possit corrigi, & fortè in veritate fit correctus.

¶Ad rationes autem alterius opinionis dicitur, quòd vbi est speciale ius, non oportet ex communi procedere iure. In hac autem causa est speciale ius apostoli, & satis ratiõi consonũ, & stylo Ecclesiæ in excommunicandis personis, præsertim in persona tam excellentis dignitatis. De aliis autem Episcopis iam reddita est ratio dissimilitudinis, quia, scilicet non sunt in illo statu. in quo erant tempore Apostoli propter superuenientem Ecclesiæ excommunicationem, quam rediti sunt statim vitandi, & propterea possunt declarari priuati: propter tamen dignitatem eorum, & fragilitatem humanam vnica correctio declarationem si præcederet, misericordia æquitatis esset. Faciunt ad prædicta quæ scripsit diuus Thomas in Secunda secundæ. quæst. 11. arti. 3. & quarto de receptione hæreticorum ab Ecclesia.

CAPVT XXIIII.

¶Opinio, quòd Papa propter incorrigibilitatem in quocunque notorio crimine scandalizante Ecclesiam, subijcitur Concilij potestati: ita quòd possit ab eo deponi.

EXPEDIT A relatione Papæ in casu hæresis ad Concilium, oportet in aliis extra hæresim casibus decernere, si papa subest potestati depositiuæ Concilij in alio casu, quàm in casu hæresis. Et nunc quidem verè casus, qui peccata sunt, tractandi sunt. postmodum de euentuum casibus fermo erit. Est igitur nonnullorum opinio, quòd Papa extra casum hæresis deponi à generali Concilio potest. Probatúrque hoc ex septem capitibus. Primò, ex ratione criminis papa potest deponi pro hæresis crimine: ergo, & pro alio quo alio. Probatur sequela. tamen primò, quia aut hoc est singulare in hæresi ratione grauitatis: & hoc non, quia odium Dei est grauius peccatum hæresis vt patet in Secunda secundæ San. Tho. quæst. 2. articulo secundo. Aut ratione damni Ecclesiæ: & hoc non, quia plus nocet Ecclesiæ Papa omnia beneficia vendens, prauos extollens, bonos deprimens, tyrannidem exercens, vitiorum lux, blasphemiæ, auaritiæ, &c. notoriè plenus, quàm si pertinaciter sentiens, quòd Spiritussanctus nõ procedat à filio, rectè alias viuat, & hanc hæresim solus teneat. Tum secundò quia in sacra Scriptura non inuenitur specifice expressum, quòd papa possit deponi magis pro hæresi, quàm alio crimine: relictum est ergo interpretationi doctorum, & canonum. Et sicut Bonifacius Papa & martyr expressit casum hæresis. distinctione 40. si papa: ita potest casus incorrigibilis notorij & scandalizatis Ecclesiam criminis, excipitur glos. ibidem sentit. Tum tertiò, quia qui potest in maius, potest in minus: vt dicitur in cap. ex parte. extra de decimis. sed Concilium potest iudicare papam de maiori crimine, puta hæresis: ergo de minore, scilicet simonia notoria, &c.

¶Secundò, ex parte abusus potestatis. constat namque, quòd gladius de manu furiosi potest, & debet auferri: inuisor, & occi-

Universidad de Deusto

cisor corporum detineri, & pertinax in proposito in custodiam
poni, quantò magis sæuiens in perditionem animarum Papa gla-
dio papalis potestatis abutens, illo priuandus est tanquam phre-
neticus & ebrius, suarum passionum commotione actus. Co-
git enim alios malefacere suo exemplo, & Apostolus restatur ad
Gal.2. dicens ad Petrum, Cogis Gentes iudaizare: glo. conuersa-
tionis exemplo. Et confirmatur, quia si Papa vellet mulierem op-
primere, vel occidere, posset & repelli & percuti & occidi, cum
moderamine inculpatæ tutelæ: à fortiori si opprimit Ecclesiam, si
occidit animas, resistendum primò: & si opus est occidendus de-
positione est. Et confirmatur hoc ex ratione finis potestatis acce-
ptæ: quia scilicet ad ædificationem est, & non in destructionem.

¶ Tertiò, ex parte obligationis ipsius Papæ. tenetur enim papa ad
purgationem sui cum infamis est de crimine scandaloso, vt patet
de Damaso accusato de adulterio: teste Hiero. de viris illust. & de
Sixto, Leone & Symmacho 2. quæstio. 7. Et probatur ratione, quia
tenetur pascere oues suas: & constat quòd scandalum depascit o-
ues. Purgationi autem subiectus si deficit, iudicandus est, igitur pa
pa potest ab Ecclesia de alio crimine, quàm de hæresi iudicari. Et
confirmatur autoritate Grego. in capit. si quis. secunda quæstione
septima, dicentis, Si quis super hoc nos redarguere voluerit, vel
extra autoritatem facere nos contenderit, veniat ad sedem apo-
stolicam, vt ibi ante confessionem beati Petri mecum iustè disce-
ptet, quatenus vnusibi ex nobis suscipiat sententiam suam. Nec
hoc inquit Gerson, ex humilitate, sed ex debito Grego. fecit.

¶ Quartò, ex parte Ecclesiæ: quia sicut papa sponsus potest dare li-
bellum repudij Ecclesiæ suæ sponsæ, renuntiando papatui: ita e-
conuerso, cùm non debeant quo ad hoc impari iure censeri: & po-
tior adducitur ratio pro ipsa contra sponsum: vel quia prostitue-
re eam quærit quantum in se est, vel tyrannide sæua laniando eam,
vel placitando, bona sua dissipando, vel quia abuti conatur ea in
perniciem filiorum. Et confirmatur hoc: quia ad communitatem
totam spectant principis correctio, vel destitutio, apud Aristote-
lem in 6. Politic. si inemendabilis perseueret. Et hæc potestas in-
auferibilis vel inabdicabilis est à communitate libera: quantò
magis hoc habebit Ecclesia?

¶ Quintò, ex parte diuinæ prouidentiæ. Cùm enim Dei perfecta
sint opera, & Ecclesia opus ipsius immediatè sit (multò magis
quàm synagoga, cui tamen dicit, Quid vltra tibi debui facere, &
non feci? Esa.5.) oportet Ecclesiæ regimini, & corpori perfectè
prouisum esse. Constat autem, quòd perfectum non est corpus,
quod non potest putrida à se membra abiicere, vel sanare, sed cum
tortius damno euidenter emergente oportet sustinere. Et simili-
ter non est perfectè dispositum regimen, quod non potest com-
mune bonum & necessarium conseruare, abiiciendo manifestè &
notoriè commune bonum vsurpantes, diripientes, &c. Hæc enim
omnia papa notoriè scandalizans simonia, luxuria, blasphemiis, ty-
rannide, promotione indignorum &c. manifestè facit contra bo-
num charitatis commune Ecclesiæ militantis, & triumphantis
bonum.

¶ Sextò, ex parte decretorum & gestorum Concilij Constantien.
& Basilien. In Concilio nanque Constantien. depositus fuit Ioan.
23. quem ipsi tenebant vt verum Papam, & Benedictus 13. de con-
sensu suæ obedientiæ. In concilio quoque Basilien. depositus fuit
Eugenius 4. & creatus Felix, Stephanus, Christophorus, Benedi-
ctus: Greg. 6. Ioan. 22. Et confirmatur locus iste autoritate multo-
rum doctorum sententiarum idem quod Concilia ista: vt patet de
gloss. in cap. si Papa, distinct. 40. & sequacibus.

¶ Septimò, ex parte naturæ iudicij humani, scilicet secundum al-
legata & probata, vel præsumpta iudicantis. Quo fit, ratione præ-
sumptæ hæresis Papa non hæreticus propter contumaciam iuxta
cap. cùm contumacia, de hære. libr. 6. Vel per mansionem excom-
municatione per annum deficiente purgatione, iuxta ca. excom-
municamus, extra de hære. Vel dum timore mortis actus hæretи-
cales exterius tantùm fecit: vt de Marcellino dicitur vel simili ti-
more verba hæreticalia absque intentione protulit: vel si per fal-
sos testes conuincitur hæreticus relapsus: vel dum suam excusa-
tionem in causa fidei probare non potuit. Ex his & similibus cre-
ditur, Papam in casibus pluribus incorrigibilibus subesse iudicio
Concilij generalis, sic vt possit ab ipso deponi.

CAPVT XXV.

*¶ Discussio & determinatio, ad quam legem spectet determi-
nare casus in quibus iudicio Concilij subest Papa.*

DICTAE AVTEM Opinioni communis senten-
tia doctorum Theologorum & Canonistarum anti-
quorum obuiat, tenens, quòd si sit catholicus Pa
pa non iudicatur à quocunque iudice in terris, iuxta
capitul. si Papa. quadragesima. distinct. ca. oues. se-
cunda quæstione septima.

Et quoniam hinc inde multum disputatur, oportet primò videre
in quo consistit hæc difficultas, vnde scilicet quæstionis veritas
pendet: quo ignorato veritas huius latet, & quò cognito veritas li-
quet. Nisi enim hoc sciatur, continget quidem aliquem verum as-
sequi, sed nescire se verum assecutum.

¶ Sciendum est igitur, quòd tota difficultas pendet ex hoc. An iure
diuino vel humano Papa in casu criminis, quodcunque sit illud,
deponendus sit potestate Ecclesiæ, seu Concilij. Si enim lex diui-
na exigitur ad faciendum exceptionem hanc, scilicet quòd in casu
criminis hæresis posit ab Ecclesia deponi, lex quoque diuina exi-
gitur, statuens quòd propter tale crimen, puta notorium, scanda-
lizans & pertinax deponi posit. Et si solum ius humanum sufficit
ad statuendum, quòd Papa in casu hæresis est deponendus, solùm
quoque ius humanum sit est ad statuendum, quòd Papa propter
notorium crimen deponatur.

¶ Dicentes, quòd ius diuinum exigitur, fundant se super hoc, quòd
licet Petrus potestate ministeriali Ecclesiæ sit iunctus papatui, fa-
ctus iam Papa diuina lege est supra Ecclesiam & Concilium: ac
per hoc nulla inferiori lege potest subiici. (nec simpliciter in casu)
Concilio, aut Ecclesiæ, sed sola diuina lege. Et quia lex diuina in so-
lo casu hæresis subdidit illum potestati Ecclesiæ ministeriali, vel vt
aliis placet autoritatiuæ: ideo in solo hoc casu iudicari deponique
potest. Quod enim casus hæresis inueniatur exceptus in lege diui-
na, patet ex multis inductis textibus sacræ Scripturæ, expressè se-
parationem ab hæretico quocunque indicentibus. Quòd autem
solus sit exceptus, patet ex sententia Saluatoris, Matt. 23. Super ca-
thedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: omnia ergo quæcun-
que dixerint facite, secundum autem opera eorum nolite facere.
vbi Dominus apertè statuit subditos debere audire Prælatos ma-
læ vitæ, & bonæ doctrinæ. Constat autem quòd doctrina ad fidem
spectat: vita autem & opera ad malos mores aliorum criminum.
secundum igitur sententiam Domini, audiendi sunt fideles præ-
lati, quamuis mali. Confirmatur quoque eadem sententia à Petro
Apostolo in prima Epistola 2. ca. Obedite præpositis vestris, non
tantùm bonis & modestis, sed etiam discolis.

¶ Dicentes autem quòd ius diuinum non exigitur, sed Deus relin-
quit hoc in manu consilij humani, sicut & multa alia, fundat se su-
per hoc, quòd opus purè humanum, secundum se nec bonum nec
malum moraliter, subiacet plenariè legi humanæ: coniunctio au-
tem inter Petrum & papatum est opus purè humanum, quando-
que bonum, quandoque malum, ergo subiacet plenariè legi hu-
manæ: ac per hoc lex humana disponere potest de illa coniunctio-
ne. quòd quando est bona, perseueret, quando mala, dissoluatur.
Dixi, Opus purè humanum, ad differentiam operationum sacra-
mentalium, quæ non sunt pure humanæ. In coniunctione autem
Petri cum papatu sola humana actio interuenit, coniungens ele-
ctionis actu vtrunque, supponendo materiam formæ: vt patet ex
hoc, quòd si cessat à papatu, (vt Celestinus fecit) nihil diuini ope-
ris in se restat, sicut restat in Episcopo renuntiante, & in sacerdote
degradato potestas ordinis à Deo data, sine pœnitentia nanque
sunt dona Dei vt dicitur ad Roma. 11. Dixi, Secundum se nec bo-
num, nec malum moraliter, ad differentiam actuum secundum se
bonorum, (vt credere, amareque Deum, &c.) & secundum se ma-
lorum: vt blasphemia Dei, mendacium, & similia: hæc enim natu-
rali diuinóque iure regulantur. Coniunctio autem Petri cum pa-
patu, quandoque bona est, vt patet in tot sanctis Romanis pontifi-
cibus: & quandoque mala, vt patet in multis eisdem sceleratis quos
vtinam nescire licuisset. Et confirmatur quia potestas ministeria-
lis existens in Ecclesia ad coniunctionem Petri & papatus, regu-
latur humana lege, vt patet de actu electionis Papæ, qui irritus &
nullus ab humana lege si non seruatur, redditur. Vnde sicut Bo-
nifacius papa & martyr promulgauit, quod in casu hæresis potest
papa iudicari & deponi, potest alia lege humana promulgari, quòd
pro simonia in beneficio possit deponi, & sic de aliis maximis ex-
cessibus, obseruata consonantia legis humanæ ad naturalem & di-
uinam. Et etiam sine noua lege (quia in defectu manifesto huma-
næ legis, locum habent gnome & ἐπιεικεῖα) posset papa ex notorio
excessu scandaloso & incorrigibili deponi, sicut pro hæresi.

¶ SI QVIS autem diligentius perspiciat, videbit, quòd
diuina lege opus est statuente casus depositionis papæ, nec vlla
lege humana potest, aut potuit hoc fieri. Quod probatur ex ratio-
ne humanæ legis breuissimè & clarissimè sic, Omnis lex ecclesia-
stica potest tolli & mutari à papa: ergo nulla lege humana potest
contra papam inuitum procedi. Antecedens constat ex eo, quòd
est Dominus iuris positiui. Consequentia est evidens: quia ex quo
potest tollere legem, & non vult subire ipsam, tollet eam: & sic
contra eum fiet.

¶ Et licet hæc ratio sufficiat: quia Papa diuina autoritate hoc
potest, & nulla deuolutione, interceptione, inchoatione, ap-
pellatione, suspensione, aut quouis alio termino potestas sua
minuitur, aut impeditur in his quæ sunt positiui iuris, attamen
ex pro

sic nemo enim sibi assumit honorem, sed qui vocatur à Deo vt
Aaron: vt dicitur ad Heb. 5.

¶ Ad confirmationem dicitur, quòd si papa sola sua renuntiatione
absque acceptatione Ecclesiæ non potest à se abdicare papatum:
hoc magis confirmat propositum, quod eius consensus non fuit
inter causas facientes. Ratio autè quare acceptatio requiratur est
quia nemo potest renuntiare iuri alterius, quod habet in se. nullus
enim qui ex pacto tenetur alicui soluere centum, potest renun-
tiare huic vinculo absque voluntate eius, cui tenetur, quamuis
ab initio voluntariè se obligauerit. Papa autem acceptando papa-
tum, obligat se Ecclesiæ ad regimen ipsius. Vnde iuri Ecclesiæ,
quòd habet in Petrum papam, non potest ipse renuntiare inuita
Ecclesia, cui tenetur. Et confirmatur, quia papatus nõ coniungitur
sibi ratione sui, sed ratione Ecclesiæ dicente Domino in creatio-
ne Petri primi papæ, non aliud: quàm pasce oues meas. Vnde non
est verum, quòd magis videatur de consensu solo electi quòd pos-
sit dissoluere, quoniam ipse non est causa efficiens etiam partialis
illius coniunctionis, sed dispositio tantum subiecti.

¶ Ad secundũ in quo pendet tota vis huius rei, dicitur quòd pote-
stas ista minor papatu habet vim coactiuam, nõ super Petrum pa-
pam, sed super coniunctionẽ papatus & Petri: non simpliciter, sed
in casu hæresis, ita quòd potestas ista relata ad Papam, est minis-
terialis: relata ad cõiunctionem Petri, & papatus in fieri vel dissolui
(subiecto existente disposito) est autoritatiua: ita quòd sententia
diffinitiua ex hac autoritate procedẽs super cõiunctione talis ma-
teriæ Petri hæretici cum papatu, dissoluit autoritatiuè cõiunctio-
nem illam. Sicut enim electio Ecclesiæ autoritatiuè super coniun
ctionem non super Papam coniungit Petrum dispositum, id est fi
delem & voluntarium cum papatuita talis sententia dissoluit: agit
enim in materiam dispositam per hæresim. Exemplum horum
habemus in naturalibus: cùm homo generatur, & corrũpitur ab
agente non potente super animam hominis, sed super coniunctio
nem animæ, & corporis ex parte materiæ. Et si quæratur quomo
do præcedentia per sententiam depositiuã fiant, cùm vsque ad il-
lã Petrus duret superior: posset dici quòd quia nec Deus, nec na-
tura deficit in necessariis, quòd eadem autoritas extẽ sit ad se om
nia præambula. Quorum nullum video oportere esse coactiuum
Petri papæ, sed sufficit, quòd sint itimatiua, reprehensiua & huius-
modi, iudiciũ enim hoc non ex confessione sua extorta præceptis,
censuris, aut tormento, sed ex euidenti facto, vel verbo hæresis in-
corrigibiliter expectatur, quòd sine eius coactione fit. Si quis au-
tem diceret, quòd non est inconueniens hanc minorem potestatẽ
indirectè posse cogere Petrum ad præambula necessaria ad sentẽ-
tiam, nõ video quare erraret, cùm Petrus papa hæreticus incorri-
gibilis, iã fit incorruptionis via: & Deus (cuius perfecta sunt ope-
ra) potestatem depositiuam in casu hæresis absque necessariis præ-
ambulis non dederit Ecclesiæ, quæ nũquam deficit in necessariis.
Et hoc dico, si aliqua præambula coactiua ex necessitate iudicij es-
sent necessaria: quòd iuristis discutiendum relinquo. Benè tamen
aduertant, quòd nõ loquor nisi de necessariis ex necessitate huius
iudicij, & non loquor de necessariis ex occasionibus euentuum,
& aliorum extraneorum à ratione iudicij.

¶ Ad tertiũ dicitur, quòd potestas ista depositiua non est in Cardi-
nalibus: quia in eis non est potestas super cõiunctione Petri, & pa
patus nisi limitate, scilicet tempore quo papatus vacat. In ecclesia
autẽ vniuersali est potestas super coniunctione ista absque limita
tione, si secluso iure positiuo loquimur. & ideo Cardinales nõ pos
sunt deponere Papam hæreticum, sed hoc spectat ad vniuersalem
Ecclesiam. Posset tamen hæc potestas committi Dominis Cardi-
nalibus à iure statuto Pontificis: sicut cõmissa est eis potestas eli-
gendi, scilicet per vim determinationis: quòd ipsi repræsentarẽt
vniuersalem Ecclesiã, sicut in eligendo, ita & in deponendo quan
do deponẽdus est. Manifestum autem exemplo fieri potest, quòd
dictum est si quis nanque Episcopus iturus in regionem longin-
quã instituat suum generalem vicarium cum plenissima autorita-
te, ordinis, quòd si institutus vicarius moriatur, aut publicus blas-
phemus fiat, Canonici possint illum amouere, & alium nominare
in vicarium absque alia confirmatione, &c. constat, quòd canonici
nullam autoritatem super vicarium haberent, neque simpliciter,
neque in hoc casu: sed super amotione eius in illo casu, quod est
habere potestatem super coniunctione vicariatus cum persona in
casu, &c. Eodem enim modo est in proposito. nam pastor. & Epi-
scopus animarum nostrarum Dominus Iesus Christus abiit in re-
gionem longinquam accipere sibi regnum & reuerti. & instituit
Petrum Apostolum in suum generalem vicarium cum plenissi-
ma autoritate, ante ascensionem dicens ei, Pasce oues meas: &
cũ effectu exhibens promissum sibi priùs potestatem amplissi-
mam, Tibi dabo claues: & quodcũque ligaueris, &c. Et ordinauit
vt si vnquam aliquis Petri successor hæreticus fiat, Ecclesia eum
possit amouere, & loco eius alium nominare 40. distinct. capitul.
si Papa.

¶ Ex hac igitur cõcessa potestate patet: quòd Ecclesia nihil potest
super papam absolutè, nec in casu hæresis propriè loquendo, po-
test supra papam, sed super coniunctionem papatus cum Petro,
quam dissoluit amotio. Et sic clare liquet, quòd potestas Ecclesiæ
est super coniunctione papatus & Petri in fieri & incorrumpi, sub-
iecto existente disposito ad fieri, per fidem & voluntatem. ad cor-
rumpi verò per hæresim vel voluntatem: & cùm hoc potestas ista
est minor papatu: & ideo non potest limitare eius potestatem. Et
sic patet, quòd papa nullam etiam in casu hæresis habet supra se
potestatem: quod erat intentum.

CAPVT XXII.

*¶ In quo resp. soluitur rationibus & autoritatibus allatis
in cap. 17. ad probandum, quòd Papa hære-
ticus, sit ipso facto depositus.
tum iure diuino.*

QVAMVIS autem ex determinatis manifesta
sit rationabilis sententia, quòd scilicet certus
& indubitatus Papa, nec simpliciter nec in ca
su hæresis est subditus, proprie loquendo Con
cilio, aut Ecclesiæ vniuersali, quia est adhuc pa
pa, sed in casu hæresis, connexio papatus cum
persona ipsa subdita est determinationi Eccle
siæ & Concilij vniuersalis, ita quòd potest de-
poni: oportet tamen satisfacere rationibus & autoritatibus tot il
lustrium virorum tenẽtium, Papam ipso facto depositum, & pro
pterea subditum Concilio.

¶ Et quoniam vis principalis consistit in hoc, quòd fides, saltem
informis, exigitur ad membrum Iesu Christi: ideo sciendum est,
q̃ baptisamus, quo primum regeneramur, & pertinemus ad Iesu
Christi corpus mysticum, quod est Ecclesia, tres quantũ ad propo-
situ spectat, facit in anima nostra effectus. primò imprimit chara-
cterẽ indelebilem: secundò fidem: tertiò charitatem. Et de tertio
quidem est actu, scilicet charitate, manifestum est, quòd licet con-
stituat membrum viuum Christi, non tamen exigitur ad haben-
dam iurisdictionis, vel ordinis potestatem. oppositum enim spe-
ctat ad hæresim pauperum de Lugduno.

¶ De secundo autem, (de quo tota est quæstio.) quòd non exigatur
ad potestatem ordinis, etiam clarum est: quoniam hæretici confla-
rant verum corpus Christi. & faciunt veros sacerdotes si seruata
forma, & intentione Ecclesiæ hoc faciant. & ex hoc ipso inchoat
splendor veritatis: quòd, scilicet licet fides informis constituat mẽ-
brum Christi secũdum quid, vt dixit in tertia parte sanct. Thom.
quæstione 8. articulo 1. ad secundum: quia tamen latitudo datur
in membris Christi secundum quid, etiam sine fide informi, ex so
lo charactere sacramenti fidei constituitur membrum Christi se-
cundum quid, remorius à Christo: hæreticus enim nisi membrum
secundũ quid Christi esset, nec corpus Christi, nec ministros con
secraret, nec sacramentum confirmationis daret. Hæc enim à so-
lis Christi membris non quibuscunque, sed in magno sacerdoti),
scilicet vel episcopatus gradu constitutis facta tenent, &c. Altius
quoque contemplando videbimus, & q̃ tanta est vis charãteris
baptismalis, vt etiam fides formata eius vices non suppleat, vt pa-
tet ex hoc quòd presbyter non baptizatus reordinatur: vt patet
ex presbytero non baptizato. cap. si quis presbyter. Et quòd ipse
character constituit membrum Christi dicente Innoc. eodem tit.
in capitulo veniens. Non solùm per sacramentum fidei, sed per fi-
dem sacramenti efficitur quis proculdubio membrum Christi.
Constat enim, quòd proprius & inseparabilis effectus sacramen-
ti fidei, (quod constat esse baptisma) est solus character, vt patet,
cùm aliquis hæreticus baptizatur secundum formam & intentio
nem Ecclesiæ nihil enim aliud recipit quàm characterem.

¶ Et si altius adhuc mẽtis oculos eleuauerimus, intuebimur, quòd
habens solùm fidei characterem, est simul & fidelis, & infidelis
membrum Christi & Ecclesiæ, & extrà membra Christi & Eccle
siæ, diuersis respectibus. & propterea à doctoribus diuersa & con
traria de eo dicuntur. Habens nanque solum characterem fidei,
quantum est ex parte sua infidelis est, & extrà membra Christi &
Ecclesiæ, quoniam voluntariè discredit ex parte autem Iesu Chri
sti, qui characterem fidei semel datum indelebilẽ conseruat, est
fidelis inuitus, & est membrum Christi & Ecclesiæ velit nolit ipse:
vpote non valens abdicare, vt abiicere à se susceptũ semel fidei
characterem. Propter quod à diuo Thoma, in secunda secundæ,
quæstione decima, articulo tertio. ad tertium, computatur talis in
ter fideles, cũ dicitur, quòd pro adulterio grauius punitur fidelis,
quàm infidelis propter sacramenta fidei, quibus est imbutus, qui-
bus peccando contumeliã facit, & in eiusdem quæstionis, articulo
quinto, numerarur inter infideles, dum ponit hæresim speciem in-
fidelitatis. Differt autem habens solum characterem ab habẽ-
te etiam fidem informem quo ad officium membri Christi, quia
habens characterem & fidem susceptit influxum interiorem à Iesu
Christo, capite quo adhuc actum viralem, qui est credere: vt sanc-
tus Thomas dicit in tertia parte, quæstione octaua, articulo tertio,

Universidad de Deusto

ad secundum. Habens autem characterem solùm, non suscipit influxum alicuius actus vt talis interius, sed tantú quo ad exteriorē operationem, sicut brachio arido potest quis vti ad alios percutiendos vel mouendo aliquid extrà. Quia ergo character fidei est primum in compositione membri Christi: quod patet ex hoc, quòd ipse à solo baptismo cū sit solus, sit inseparabilis ab eo: ac per hoc proprius effectus baptismi quo efficitur primo mébra Christi & Ecclesiæ, oportet quod sit vltimú in resolutione mébri Christi & Ecclesiæ, & consequenter quia diu character manet, nō desinit esse totaliter membrum Christi. Et quia nunquam desinet character, ideo semper erit intra latitudinem membrorum Christi, etiam cum abscissum totaliter est per damnationem in inferno. & per hoc differt a puré infidelibus damnatis: & magis cruciabitur, iuxta sententiam Apostoli ad Hebr. 10. Et hæc ratio vltra tot allata tetigit ma, ex propria efficacia sufficit: quia secundum veram theologiam diuinam & humanam, attributú alicui causæ vt proprius effectus, intelligitur attribui ei secundum id quod illi causæ proprium est: vt patet in causis naturalibus, moralibus & ecclesiasticis inductiué. periret enim aliter omnis certitudo moralis. Ex quo ergo attribuitur baptismo vt proprius effectus, quod faciat membrum Christi, oportet quod intelligatur attributum ei secundum id quod huic sacramentali causæ, quæ est baptismus, est proprium, quo differt à cæteris. hoc autem est pro quanto est caracter. Vnus characteris fidei, hoc enim solus habet hoc solum primo & infallibiliter causat solis effectibus requisitis ad sacramentum concurrentibus. Quia ergo Papa factus hæreticus licet amittat fidem etiam informem: quia tamē retinet sacramentū fidei etiam inuitus, quòd constituitur primò quis in hoc quod est esse membrum Christi: ideo rationes & autoritates quæ fundantur super hoc, quòd fides saltem informis requiritur ad esse mébrum Christi, non sunt efficaces ad inferendum ipsum non esse membrum Christi: ac per hoc ipso facto iure diuino depositum: quamuis ex defectu fidei informis optimè inferatur, quòd ipse quantum est ex se, est extrà latitudinem membrorum Christi: ac per hoc à membris Christi segregādus per depositionem ab officio capitis, & post per alias pœnas ab Ecclesia puniendus, & demum curiæ seculari tradendus.

¶ SIGILLATIM Ergo respondendo, autoritas in primis Domini Ioan. 3. non est ad propositum: quia loquitur de iudicio æternæ damnationis, in quo qui non credit, iam iudicatus est: & ex parte Dei, quia nouit Dominus qui sunt eius, vt glossa ex Aug. sumpta exponit, & hoc ex parte meritorū: quia habet in se causam æternæ damnationis, vt Chrisost. dicit: & ex parte clarè condemnationis in vltimo iudicio absque examine, vt Greg. explicat.

¶ Ad illud verò, super hanc Petram. id est fidem, dicitur quòd sacramentum fidei, quod remanet in hæretico, non est extra fidem, sed primus lapis fidei ædificādæ in quolibet, & propterea illo solo remanente lapide, super petram fidei remanet ecclesiastica potestas in via ad ruinam, quo ad illud suppositum.

¶ Ad id autem: quòd iustus ex fide viuit, si de fide informi admittatur, dicitur quòd sumitur viuere pro operatione vitali, & non pro effectu: sumitur cùm dicitur viuere viuentibus est esse.

¶ Ad diffinitionem fidei. Fides est substantia: ac per hoc primum dicitur, quòd fideles habent rationem primi sustentantis inter virtutes pertinentes ad fideles: & ideo dicitur substantia. Cū quo stat, quòd ipsius fidei sacramentum prius sit ipso ordine generationis.

¶ Ad autoritatem allatam extertio sent. S. Thomæ dicitur, quod doctrina S. Thom. ibidem est malè intellecta, & est contra istos in proposito: nam ibidem appellatione infidelium non veniunt, nisi qui nunquam actu fuerunt de Ecclesia, vt patet ex hoc quod dicit, qui nunquam actu fuerunt de Ecclesia, vt patet ex hoc quod dicit, id est respectu horum Christus non est caput nisi in potentia: secundum scilicet quòd sunt visibiles corpori. Constat nanque quòd respectu baptizatorum hæreticorū Christus est caput alterius in potentia: quia est actu caput eorum secundum sacramentum fidei: non ergo appellatione infidelium ibi veniunt hæretici.

¶ Appellatione quoque fidelium peccatorum ibi veniunt hæretici, qui per fidei sacramēcum in vno numero obiecto, fidei vnione illam (quam vnionem simpliciter autor nominat) retinent vtcunque velint nolint. Et hoc insinuatur ex hoc quod dicit, quòd velut membra arida possint non in se, sed aliis sacramenta ministrando & docendo: hæc enim omnia per hæreticos non inquantum tales, sed inquantum aliquid ipsius capitis participant, Christus facit.

¶ Ad diffinitionem Ecclesiæ dicitur, quòd quia hæreticus ex ipso est infidelis: ideo simpliciter est infidelis & extra Ecclesiam. Cùm hoc tamen stat, quòd secundum quid sit in Ecclesia ad tempus vt abiiciendus. sic enim manet Papa hæreticus.

¶ Autoritates omnes testamenti noui & veteris prohibentes communionem cum hæreticis, non probant quòd sit depositus ipso facto, sed deponendus vt non communicemus cum eo. sic enim sufficienter satisfit præcepto huiusmodi. Si enim ipso facto vitandus præciperetur à Deo hæreticus, non diuisset Apostolus ad Titum, 3. cap. Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita. Amissio clauium apud hæreticos intelligitur quatenus hæretici sunt, & quo ad licitum vsum.

¶ Honoris & potestatis iurisdictionalis perditio ipso facto intelligitur quantum est ex eorum parte, & iuris dispositione in his, qui subsunt iuri humano, & sunt in Ecclesiæ foro hæretici. sic enim interpretanda sunt Sanct. Thomæ, & aliorum in communi loquentium dicta. Tales enim soli sunt excommunicati, & consequenter priuati ipso facto, saltem per suspensionem potestatis iurisdictionis. si est crimen occultum, & declarandi priuati. Papa autem ex diuini & humani iuris dispositione: & hæresis propriæ exactione, est priuandus humano iudicio, a quo coniunctus est papatus huic personæ, vt dictum est. Officium quoque pastorale ab hæreticis, inquantum hæretici sunt, Augustinus admittit ipso facto: quia impossibile est, vt hæreticus, inquantum hæretici officium exerceat, pascat oues Christi. Possibile tamen est, vt ille, qui est hæreticus, in seipso sit hæreticus, & oues Christi pascat: officium Petri non hæretici exercens. Sed quia periculosum hoc est valde, ideo abiicien dus est ab officio pascendi oues Christi.

¶ Illud demum, quod ex glossa decreti affertur, quòd Papa cadens in hæresim damnatam, incidit in excommunicationem, falsum est. nam, cum omnis excommunicatio, quæ est ecclesiastica censura: (de hac enim loquimur) sit à iure positiuo, & ius positiuum non habeat vim coactiuam in foro ecclesiastico supra Papam, & excommunicatio coactionē importat in foro ecclesiastico: oportet dicere, quòd Papa in nullam incidere censuram potest. Et vsque adeò docent hoc doctores, vt dicat Sanctus Thomas, in 4. sentent. distinct. 19. quæst. 2. artic. 3. ad tertium, quòd Papa non potest committere alicui, quòd excommunicet ipsum. Et in eadem sententia sunt Albertus Mag. & S. Bonauent. vt dominus Ioan. de Tur. Crede illis refert. Vnde audiendi non sunt illi, qui omnia hæreticorum iura ad Papam hæreticum extendunt: dum Papa enim est, soli depositioni subiicitur: depositus autē subiicitur iuri sicut alij.

¶ Ad probationem autem (scilicet quòd si Papa fiat hæreticus, est minor quolibet catholico sumptam ex cap. auctoritatis 24. quæst. 1. & S. Thom.) dicendum est, quod cum hoc non posit intelligi de maioritate & minoritate meritorum seu charitatis: (quia extra propositum esset, & prælatus non solùm per infidelitatem, sed quodcunque mortale crimen fit minor, sic omni existente in charitate) nec de minore & maiore secūdum iurisdictionem de facto perditam (quia secundum illud prælatus cadens in hæresim sit minor secundum quod quilibet catholicus est maior,) cùm ista sint correlatiua, sed quilibet catholicus nō est maior secundum iurisdictionem: non enim ex hoc quòd papa vel prælatus meus, fit hæreticus, ergo vnus catholicus qui nihil habeam iurisdictionis, iurisdictionem acquiro super eum, aut alios, oportet sanè verba hæc intelligere & exponere tanto diligentius, quanto super his verbis sancti Thomæ magna fabrica erigitur, & dicitur quòd Papa est depositus ipso facto: dicendum est igitur aliter.

¶ Ad cuius euidentiam scito primò, quòd cùm maior & minor sint correlatiua, cōsequens est, quòd oportet proportionaliter minorem maiori referre, vt & in quo prælatus sit minor, subditus quilibet catholicus sit maior.

¶ Scito secundò, quod cum sermo sit intelligendus secundum subiectam materiam, & ibidem sit sermo de correctione prælatorum à subditis, manifestè sit comparatio inter prælatum & subditum, non quo ad personas puras, sed considerato prælationis officio. Potest igitur tripliciter dictum hoc verificari. primò, vt intelligatur de maiore & minore simpliciter, & est sensus, quòd prælatus si labitur in infidelitatem fit minor simpliciter & absolutè, & quilibet subditus fidelis maior simpliciter & absolutè. Et hoc est verum: quia quilibet catholicus, absolutè, & sine limitatione aliqua loquendo, est in Ecclesia Dei maior infideli, cum quo tamen stat, quòd prælatus do ec deponatur aut declaretur sit maior secundum quid, scilicet secundum potestatem iurisdictionis iam propè mortem. Secundo (& sequitur ex hoc iam dicto) potest intelligi quòd etiam quo ad potestatem iurisdictionis prælatus infidelis sit minor, & subditus fidelis maior, quātum est ex se, quia infidelis quantum est ex se, extra membra Christi est: ac per hoc quantum ex ipso pendet, inhabilis ad potestatem iurisdictionis spiritualis. fidelis autem quilibet ex ipsa spontanea fi de dispositus, est habilis ad potestatem spiritualis iurisdictionis in Ecclesia Christi. Et sic prælatus ob infidelitatem fit minor secundum potestatem iurisdictionis, quantum est ex se, & catholicus subditus maior. Tertiò, (& sequitur ex dicta expositione) potest intelligi de maiore & minore in officio defendendi fidem, ex eo nanque quòd prælatus à fide deuiat, & subditus permanet in fide minor fit ille in officio executiuè defendendi fidem & subditus fidelis econtrà maior fit in officio fidei defendendæ. Et hoc totum simul iunctum satisfacit literæ decreti & intentioni S. Thom. & concordat cum dictis suis aliibi. Accusandum denique esse & iudicandum Petrum Papam hæreticum, nihil aliud concludit, nisi quòd iudicem habet superiorem, non Papa (vt isti putant) sed conclun

induceret hæresim in Ecclesiam vniuersalem, quo maiùs nocumentum inferri nequit. Si verò loquimur in illo, qui non docet hæresim, & benè gubernat & dispensat, hoc est per accidens: & ideo despicicendum. Ad aliam probationem, scilicet quod non inuenitur in Scriptura sacra expressum, quòd magis sit pro hæresi Papa deponendus, quam pro alio crimineam patet responsio, quòd non inuenitur quòd magis pro hoc quàm pro alio, sed inuenitur in sacra Scriptura, quòd pro sola hæresi est deuitandus & declinandus, vt patet ex textibus inductis. Vnde non est verum quòd sit hoc relictum interpretationi doctorum, & canonum, nisi sicut explanantibus, quomodo etiam articuli fidei sunt relicti doctoribus & canonibus sacris. Sed sicut articulos fidei declarare non mutare possunt doctores & canones, ita legem hanc diuinam declarare non mutare, addendo aut subtrahendo possunt. Ad tertiam probationem dicitur, quòd illa maxima, qui potest in maius, potest in minus, si philosophicè discutienda est, inuenitur falsa, tam de actu, quàm de obiecto, quàm de effectu. Intellectus enim qui potest in actum maiorem, scilicet intelligere, non potest in actum minorem, puta odorare. Similiter visus qui potest in obiectum maius, puta lucidum, non potest in obiectum minus, puta sonum. Virtus quoque generatiua hominis potest in effectum maiorem scilicet hominem (homo enim generat hominem) & tamen non potest in effectum minorem, puta Leonem. Si autem politicè discutienda est, (vt Innocen. 3. in dicto capit. ex parte, et 3. inducit sub aliis verbis: scilicet cui concessum est maius, minus quoque concessum esse videtur) dicitur quòd intelligenda est cæteris paribus: modò autem cætera non sunt paria, quia in crimine hæresis (quod est maius crimen) subiectum mutauit Christianitatis statum, in aliis verò criminibus minoribus subiectum permanet in eodem Christianitatis statu. Et hæc est vera responsio ex parte criminis maioris & minoris. Ex parte autem maioris vel minoris effectus iudicij, negatur minor: quia maius esset iudicare Papam in statu Christianitatis de adulterio, quàm iudicare ipsum à Christianitate ruente de hæresi: quia in primo attingitur superior status gradus, quàm in secundo, vt patet.

¶ Ad secundam rationem (ex parte actus, scilicet actus) dicitur, quòd fallacia consistit in hoc, quòd aliud est auferre gladium, resistere, impedire, & huiusmodi: & aliud est facere ipsamet autoritatiuè. Auferre nanque gladium de manu furiosi, resistere tyranno, impedire oppressorem, & huiusmodi, cuilibet licet, & debitum est vt actus virtutis, sed facere ista autoritatiuè, soli superiori licitum est. Vnde licet cuilibet liceat vim in se & in proximum vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ: non tamen cuilibet licet punire eum qui vim infert. Et similiter quamuis quilibet licitè possit Papam inuasorem, se defendendo, occidere: nulli tamen licet Papam propter homicidium punire pœna mortis. Vnde huiusmodi argumenta & similia non concludunt autoritatem iudicis ad puniendum, sed cuiuslibet priuati debitum ad resistendum, impediendum, defendendúmque: nisi quis adeò desipiat, vt dicat quemlibet esse iudicem cuiuslibet. Resistendum est ergo etiam in faciem Papæ publicè dilanianti Ecclesiam. verbi gratia, quia non vult dare beneficia ecclesiastica nisi pro pecunia, aut commutatione officij: & cum omni reuerentia & obedientia neganda est possessio talium beneficiorum his qui emerunt, & allegānda est causa simoniæ etiam cum Papa commissæ: & sine dubio principes seculi & clarius gladium de manu furiosi sic cum modestia tollerent. Multæ quoque sunt viæ, quibus absque rebellione principes mundi & prælati Ecclesiæ, si vellent vti, resistentiam, impedimentúmque abusus potestatis afferrent. Sed quando principes & prælati non curant nisi quasi somniando, cur conqueruntur quòd non potest deponi cur opponunt, quòd potestas data est in ædificationem, & non in destructionem? Abusiui nanque potestatis, quæ destruit, obuiam eant congruis remediis, non obediendo, in malis non adulando, non tacendo, arguendo, aduocando illustres ad increpandū exemplo Pauli, & præcepto eiusdē, (Dicite Archippo, Vide ministerū quod accepisti in Domino, vt illud impleas, ad Col. vlt. &c.) & parum aut nihil abuteretur potestate.

¶ In responsione tamen ad quintum habebis vltimam satisfactionem huius argumenti.

¶ Ad tertiam rationem ex parte ipsius Papæ, dicitur, quòd etiam est falsa: nam aliud est purgatio ad remouendum scandalum, & aliud est purgatio ipsa coram iudice. Ad primam tenetur Papa de iure diuino, ad secundam non: vnde Damasus non coram generali Concilio, sed coram quadraginta Episcopis se purgauit, vt patet secunda quæstione septima: nos si competenter. Et Gregorius ipse testatur, quòd ex humilitate exhibuit se ad iudicium: vt patet secunda quæstione septima, capiculo Petrus. vbi ipse Gregorius dicit, Petrus potestatem regendi acceperat: & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad Gentes intrasset, non ex potestate officij (quæ posset dicere, Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant) Sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum sanctum, respondit. vbi apparet, quòd ipse imitatus est, Petrum Apostolum, non vtendo potestate sua, & quòd potuisset illa vti.

Qui potest in maius potest in minus in philicis est falsa tam de obiecto, quā de effectu; in honoribus verò est vera, cæteris paribus.

¶ Ad quartam exparte Ecclesiæ vt ipse, breuiter dicitur: primò, quòd Papa non potest inuitam Ecclesiā deserere: quia non potest iuri Ecclesiæ renunciare: Prælatus enim est propter Ecclesiam, & non econuerso: vt super Epistolam ad Col. in fine diuus Tho. dicit.

¶ Secundo, quòd non est parratio ex veraque parte: quia Ecclesia est subdita Papæ & non econuerso. Nec etiam in lege Moysi vxor poterat dare libellum repudij viro. Nec est periculum de ipsius dilaniatione: quia scriptum est, Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Ex parte verò Ecclesiæ vt communitatis liberæ, breuiter dicitur, quòd licet sit libera libertate gratiæ, est subdita tamen secundum iurisdictionem Papæ. Vnde ipsa Ecclesia non abdicauit à se potestatem supra Principem: sed Iesus Christus Dominus Ecclesiæ non subiecit eam ipsius communitati Ecclesiæ, sed suo vicario: & propterea nihil potest supra suum principem. Non sic est de alia communitatibus, de quibus affertur Aristot.

¶ Ad quintam, (ex parte diuinæ prouidentiæ, & operationis immediatè, & perfecti operis,) dicitur, quòd Deus perfectè Ecclesiæ corpus fecit, disposuit, ac ordinauit: ita vt ordinatissimum optimè exeat, & nihil opportunum desit illi. Et cum dicitur, Ergo est relictum Ecclesiæ remedium contra Papam fidelem criminosum, &c. concedendum est. Sed cum infertur, Ergo Ecclesia potest illum incorrigibilem deponere, membrum illud abscindere & huiusmodi, respondetur, quòd est sophisma consequēris à Superiori ad suum inferius affirmatiuè: a prouisione & remedio cōmuni ad hanc prouisionem, seu hoc remedium, ac si non esset alia prouisio & aliud remedium. Dicendum est enim, quòd Iesus Christus altioris ordinis remedium reliquit in Ecclesia ad repellendum sui proprij vicarij incorrigibile scandalosúmque regimen. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd sicut in naturalibus diuina sapientia inferiora per media, & media per supremas causas secundas gubernat: ita in supernaturalibus, (inter quæ est ordo gratiæ fidei & Ecclesiæ super illā fundatæ,) inferiora per media, & media per supremas causas secundas supernaturales gubernat. Rursus cùm causæ effectibus proportionalitates sint, vt superioribus effectibus superiores causæ respōdeant, & inter causis secundas prouidentia humana Ecclesia autoritate fulta, inferioris ordinis causa fit, quàm oratio, quæ in supremo ordine secūdarum causarum locata est à Deo (od ex eo pater, quòd tota creatura corporea & in corpore subiecta est illi) & prouisio supra Papam fidelē sit inter supremos effectus in Ecclesia: consequens est, quòd sapientissimè Deus disposuit remedium in Ecclesia supra fidelem Papam, non prouidentiam humanam, cui subiecit reliquum Ecclesiæ, sed orationem. Nec est minus efficax causa secūda oratio Ecclesiæ pro se petens necessaria ad salutē perseuerantes, quàm prouidentia humana: cū constet q̄ cuiuslibet particularis personæ oratio pia perseuerans, petens necessaria ad salutem pro se est causa efficacissima, & infallibilis: vt diffusè habes in tertio contra Gent. à beato Thom. cap. 95. & 96. Vnde si necessarium est ad salutem Ecclesiæ, quòd Papa talis auferatur, sine dubio oratio sic conditionata, auferret illum de medio. Et si non est necessarium, quòd auferatur, quid causamur bonum Dominū, qui negat quod volumus, & tribuit, quòd nollemus? Si est necessaria eius ablatio, non potest non auferri ab eo rogato, qui promisit, quòd nihil deesset timentibus eum. Si non est necessaria diuino iudicio, & tamen iudicio humano vtilis, & necessaria creditur, cur præponis te Deo volens illum deponere? Tu qui es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit Iesu Christi vicarius. Non dico hoc ego, sed Dominus, qui Lucæ decimooctauo docet, quòd Deus multò magis quam homo faciet citò vindictam electorum suorum clamantium ad se. Constat enim Ecclesiam electos clandere, & vindictam hanc, quia ipsi soli Domino reseruata est, ab ipso præ cæteris faciendam. Non dormitat neque dormit, custodiens Israël, qui naui culæ fluctuanti quarta vigilia noctis ex oratione surgens subuenit: qui à Sennacherib exercitu Ezechiā liberauit, Assueri cor mutauit, Nabuchodonosor prædicatorem suum fecit: Anaſiasium secundo, oratione Ecclesiæ perenisit. Leonem etiam Papam (seu Liberium apud alios) Hilarij orationi subiecit: qui etiam omnia temporalia bona superadiicienda promisit: qui demum dedit nobis Filium, & omnia donauit cum illo. Sed heu impletum quasi est illud, Putásne Filius hominis veniens: inueniet fidem in terra? nam prouisio istius tam excelsæ, & tam efficacis causæ secundæ pro nihilo habetur. Oportet, inquiunt, prouidentia nostra puniri Papam, non diuinæ prouidentiæ foli, & orationibus relinqui. Quare hoc dicunt, nisi quia prouidentiam humanam præferunt orationum efficaciæ? quare hoc dicunt, nisi quia animalis homo non percipit quæ Dei sunt? quare hoc dicunt, nisi quia didicerunt confidere in homine, & non in Domino, & ponere carnem brachium suum? Quò fit, vt fi incorrigibilis existimetur quandoque Papa in propriis vitiis, manentes subditi quotidie murmurent de malo regimine, nullum orationis remedium

adhib

Universidad de Deusto

adhiberi procurantes, nisi forte vt somniantes absque fide, & facto suo adimpleant Scripturas (quòd scilicet propter peccata populi regnat hypocrita, officio sanctus, animo diabolus) & detur ac conferuetur Rex in furore Domini. Iram enim & clemẽtiam Dei in manibus orationum nostrarum esse Spiritus sanctus in Psalmo testatur, Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam & misericordiam suam à me. glo. Quia non est amota oratio tolerãs actum, quis non auferetur misericordia. Verùm ita stolidi sumus, vt non sumus orare vt debemus: & tamen velimus orationis fructum, nolimus seminare, & velimus metere. Aut Christiani non nominemur, aut Christi prouisionem amplectamur: & sic phreneticum, furiosum, tyrannum, dilaniatorem, dilapidatorem, corruptorémque Ecclesia (cùm contingeret talem præesse) superabimus. Sed qui nosmet non superamus nostris orationibus (quia eas non vt decet agimus) quomodo conqueri possumus; quod aliorum malorum vitam non superamus orationibus, quæ non solùm in tectum non transeunt, sed nec orãtium capita propria penetrant? Et quod peius est, olim conquerebatur Deus, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Tempore reuelatæ gratiæ, nec labiis honoratur: quoniam nihil dicitur minus intelligibiliter quàm diuinum officium, nihil ram celeriter persoluitur, quàm Missa. Tempus diuini officij & Missę, onerosum est valde: loci autem & negotia ac commoda secularia distinctè dicuntur & repetuntur, & absque temporis mensura delectant. Vnde concluditur, quòd aut abscisio Papæ fidelis & incorrigibilis post humana remedia est in veritate necessaria ad salutem Ecclesiæ: & oratio sit sine intermissione ab Ecclesia: & sic habetur certa, & multo celsior, ac efficacior prouisio, quàm si autoritas deponendi humanæ esset proui lentię delegata. Aut non est necessaria vel non fit oratio vt debet: & cùnc nullus est querelæ locus, si in non necessariis abest prouisio exterminatiua: quoniam nec humana prouidentia extra veram necessitatem deberet illa vti autoritate, si eam haberet, vel si nos ipsi cõcesso remedio efficaci nolumus vti. Quamuis etiam non sit abbreuiata manus Domini, vt non possit saluare citra omnimodam necessitatem: nec aggrauatæ sint aures eius, vt non exaudiat citra necessitatem. sed iniquitates nostræ sunt, quæ diuiduut inter nos & Deum nostrum, & multas malas actiones in rectoribus nostris procurant: vt Hiero. in ca. audacter. 8. q. 1. & Greg. 7. q. 1. c. ex merito. dicunt. Et si contra hæc instetur: Quia oratio commune est remedium omnibus occurentibus malis in hac autem re proprium quæritur remedium, sicut in cæteris rebus, vltra communem causam propria assignanda est: videtur, quòd supremæ causæ quamuis sint causæ communes respectu inferiorum, sunt tamen propriæ respectu superiorum effectuum. & propterea oratio quia est inter supremas causas secũdas supernaturales respectu inferiorum est causa cõmunis: respectu autem summorũ effectuum (qualis est exterminatio Papæ fidelis, vtpote effectus reseruatus Deo) est causa propria & remediũ proprium, vltra quod sunt multa alia humana adminicula, quę scripsit Dominus Ioan. de Tur. Cre. in li. 1. de Ecclesia. ca. 106. Cum his tamen omnibus memento, quòd pessimus Papa fidelis toleratus à Deo non potest totum corpus Ecclesiæ inficere, aut in perniciem ducere, & huiusmodi: vt argumenta autumant in similitudinibus corporum. & huiusmodi. Nam Deus non potest seipsum negare: de quo scriptum est, Fidelis Deus, qui non permittit vos tentari supra id quod potestis. sed faciet etiã cum tentatione prouentum.

¶ Ad sextam, quantum ad gesta Concilij Constantien. iam dictum est, quòd Concilium perfectum secundum præsentem statum Ecclesiæ potest deponere incertum Papã: nullus enim fuit illo tempore certus Papa. Quantum ad gesta Concilij Basilien. respondet vniuersalis Ecclesia, quæ Eugenium à Concilio depositum adorauit, & adorat vt Papam, olim in persona sua, & post in successore Nicolao, quem ipse eodem anno creauerat Cardinalẽ, & sic deinceps. Et hæc responsio facti restitur quantum delirent, qui Papam Concilio submittũt. Ad priscorum temporum gesta dicitur, quòd licet multi legãtur depositi Pontifices summi, aut non erant indubitati Pontifices summi aut de facto non legitimè depositi, sunt, vt in c. 101. secundi libri de Ecclesia. domin. Ioan. de Tur. Cre. manifestat diffusè. Ad autoritatem glossæ, & plurium Canonistarum sequentium illam, dicitur, quòd glossa est contra textum, quia textus excipit solam hæresim, & ipsa leui ratione mota, extendit ad omne crimen notorium scandalizans incorrigibile: quia scilicet contumacia est hæresis. Cõstat enim quòd latro vocabulo contumacia hæresis dicitur, sicut & simonia nec æquiparanda est veræ hæresi, quæ mutat statum Christianitatis. Et quamuis glossa quia sobriè loquitur dicens, Credo, &c. m. creatur veniam, assertores tamen illius documenti super illam se fundantes, quia contra antiquam fidei doctrinam tam leuiter mouentur nescio excusare. Canonistarum autem autoritas in hac, (quia principaliter est theologica) parua est, nec maior ratione super qua se fundant, non sic est de autoritate Sanctorum, qui Spiritu sancto inspirati loquuti creduntur. Rursus secundum ipsosmet Canonistas, in materia fidei magis stando est antiquorum, quàm modernorum autoritati, licet in his quæ iuris sunt quanto iuniores, tanto perspiciores. Cum igitur hæc sit materia fidei (quia immediatum opus Dei non ratione naturali, sed sola diuina reuelatione scibile, in quæstione est): consequens est, vt sanctorum autoritas sacræ Scripturæ innixa omnibus Concilijs & Theologorum vniuersitatibus, ac Canonistis posteritatibus, imò quasi modernis ponenda sit.

¶ Ad septimam ex parte iudicij humani, dicitur, quòd conditiones iudicij humani sunt duplices: quædam ex naturali iure, vel diuino determinatæ, quædam à iure positiuo. Inter quas hęc est differentia: quia illæ quæ sunt ex iure positiuo, non possunt in inuitum Papam exerceri, quia non subest positiuo iuri, illæ verò, quæ sunt à naturali vel diuino iure, habent etiam locum in Papa. Ex iure autem diuino statuta est forma iudicij humani circa hæreticum, vt post primam & secundam monitionem euiteretur ac per hoc (vt dictum est) posset contingere vt Papa fidelis nunc: sed bis relapsus deponi possit & debeat. Ex iure etiam naturæ est, vt homo videat quæ foris sunt, ac per hoc propter actus manifestè hæreticales & verba manifestè sonantia hæretica cognita, &c. sic facta & dicta vt humano iudicio corde consentiente facta sint & dicta, iudicetur quis hæreticus. Ex ipso quoque diuino iure est, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum: vt patet Matth. 18. Et ex iure naturę vnicuique contra se creditur si est sani capitis, & cætera. Vnde ex non suspectis, &c. testibus conuictus quis de damnata & nota, &c. hæresi, hæreticus iudicabitur. & similiter si sua sponte se confitetur hæreticum quamuis coram Deo mentiatur, iudicabitur hæreticus. Ex iure autem positiuo contumax & perseuerans per annum, si quis aliux est eiusmodi, præsumitur hæreticus. Vnde primi duo casus non habent locum in Papa, qui non potest excommunicari, nec iuri positiuo subiiciuntur: sed seruanda est lex ab Apostolo Paulo in sacra Scriptura tradita. Similiter si timore mortis certo vel probabili secundum humanum iudicium absque interiori consensu gesta vel verba hæreticalia habuit, non deponitur Papa. vnde Petrus Apostolus, qui solo verbo negauit Christum, quia fides eius non defecit, sed charitas (teste Iesu Christo dicente, Ego rogaui pro te, ve non deficiat fides tua) conuersus à peccato negationis cum periurio quo perdidit charitatem, confirmaturus instituit fratres suos, non deponendus. Et hoc imitati Patres Marcellinum (qui etiam solo exteriori actu peccasse videtur) deponendum non censuerunt. dist. 21. nunc autem. Ex casibus autem in quibus propter conditiones humani iudicij iure diuino vel naturali determinatas Papa in corde fidelis, coram Ecclesia verò infidelis deponitur, non eo tantum quòd ita sit secundum humanum iudicium coram Ecclesia, quæ non videt nisi quæ foris sunt: nec verius iudicium ab Ecclesia exigit Deus, qui naturam hominis ipsique diuinum condidit. Vnde ex his nulla alia subiectio Papæ ad Concilium habetur, sed illa sola quæ dicta est, scilicet in casu hæresis propriè sumptæ. Et sic, Si sit catholicus, Papam non iudicat vllus.

CAPVT XXVIII.

¶ Sex casuum solutio, quòd in nullo euentu Papa absque sua culpa subest Ecclesiæ sta quòd deponi possit.

VT PROMISSA perficiantur, superest discutere, an in aliquo euentu sine culpa Papæ, subsit Papa Ecclesiæ, seu Concilio vniuerso, ita quòd possit deponi. Inuenio siquidem notatos sex casus, in quibus Ecclesia sine culpa quidem Papæ, sed non sine causa deponere posset Papam.

¶ Primus est cùm coram vniuersali Ecclesia testibus comprobaretur, quòd Papa, qui diu detentus erat à Saracenis, iam obiit, & Concilium determinat noui Papæ electionem: & sic fit, decernendo quòd pro bono Ecclesiæ etiam si viueret, ille nouus sit Papa, potest enim ipsum captiuum sine spe reditus deponere.

¶ Secundus est, cùm propter indispositionem corporalem, (puta dementiam,) esset inutilis, & Concilium per eum congregatum, dum sanæ mentis esset, decerneret alterum Papam creandum.

¶ Tertius est, quando cardinales omnes statim post canonicã electionem Petri in Papam morerentur: ita quòd non possent publicare electionem, tunc Ecclesia cum non teneatur istum acceptare, alium eligeret: & sic istũ deponet: quia duo simul esse non possunt.

¶ Quartus est, quando Cardinales etiam viuentes non possunt facere fidem de electione sua canonica in vnum: vt videtur accidisse in schismate magno ab Vrbano 6. vsq; ad Martì. 5. tunc Ecclesia deponit nolentes renuntiare: vt in Concilio Constan. factum est.

¶ Quintus est, quando propter communem errorem, aut æstimationem subditorum aut ipsorũ malitiam generalem: præsumitur quòd nunquam præstabunt obedientiam tali qui fuit rite electus in Papam, alteri tamen nouiter eligendo parati sunt obedire: vt si fortè Græci vellent ad vnitatẽ Ecclesię redire, dummodo tolleretur Papa iã existẽs, & nouus ritè canonicè crearetur. Et cõfertur hoc ex autoritate Iuristarũ dicentiũ religiosum professum posse vxorẽ ducere pro salute magnæ gentis, aut conuersione ad fidem.

¶ Sextus est, quando Papa verus iuramento vel voto seipsum adcessionem obligasset, sed differret adimplere in scandalum populorum putantium ex tali facto Papæ, quod nec ipsi votis aut iuramentis propriis obliganturː vt Ioan. 23. contigisse videtur in principio Concilij Constantiensis.

¶ SED EX NVLLO euentu Concilium posse deponere Papam, quamuis ex hoc haberi possit, quod supra dictum est: scilicet quòd euentus locum habeat in his, quæ humani iuris determinationi subsunt, non in his, quæ solius diuini sunt iuris, (qualis est autoritas immediatè à Christo tradita, quæ ad depositionem fidelis Pontificis exigitur) examinando tamen singulos, idem apparebit inconcussum permanere.

¶ In primo itaque euentu de Papa captiuo, duo tanguntur. primum retrogrado ordine est, quòd nulla existente spe reditus, & nullo patente accessu, potest per Concilium deponi. Quod primitiuæ Ecclesiæ gestis nõ consonat: quia Petro seruato in carcere, & sine humana spe reditus ac accessus ad eum (quia inter tot milites vinctus catenis, post tot custodias erat) non depositio tractabatur, sed oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deũ pro eo: & sic per Ecclesiæ orationem liberatus est. Secundum, quòd constito per testes de morte, licet non ita fuerit, potest eligi alter. Et hoc non aliter verum est, quàm quòd constito per testes, quòd maritus Marthæ mortuus est, licitè ipsa Martha nubit alteri, filiósque generat. & tamen adueniente primo marito, qui reuera non erat mortuus, ad primum maritum (qui solus est verè maritus) redire eam oportet, alioquin adultera esset. Sic nanque esset in casu hoc, redderetur quippe Papæ viuo sponsa sua, etiam non venienti (quia vbique præsens est) & ex humano errore electus Papa cessaret.

¶ In secundo euentu de dementia perpetua, dicitur quòd Papa non potest deponi: sed si constat de dementia perpetua, cùm sit mortuus vita rationali, secundum quam homo est subiectum papatus, sine Concilio generali possunt Cardinales procedere ad alterius electionem: vtpote sede vacante in veritate non minus quàm cùm sedes vacat per renuntiationem.

¶ Intertio euentu de morte omnium Cardinalium dicitur quòd cùm Ecclesia videat solùm quæ foris sunt, si electio Papæ nõ constat Ecclesiæ sufficienter, tunc nullus est Papa certus Ecclesiæ: & propterea Ecclesia non deponit Papam in foro suo, licet deponat Papam in foro conscientię. Hoc autem non solùm posse, sed debere Ecclesiam facere, ex eo patet, quòd ille posset eam decipere dicendo se electum, & tamen non esset. Vnde euentus iste & quæstus de defectu probationis, nihil aliud inferunt nisi quòd Papa incertus Ecclesiæ potest deponi: quod gratis conceditur. Sed non est quæstio de hoc, sed de Papa certo: paria enim apud Ecclesiam sunt non esse & non apparere.

¶ In quinto euentu rebellionis cõmunis, dicitur q; quia non sunt facienda mala vt eueniant bona, nec periculis humanis subueniendum est vsurpatione diuinæ autoritatis, nec debent mali ex iniquitate reportare commodum cum iniuria innocentis, nõ potest Papa deponi. Si enim boni faciant quod inse est, & orationi vacent sine intermissione, omnem solicitudinem suam in eum proiicientes, cui est cura de Ecclesia, impossibile est vt desit diuinũ adiutorium: scriptum est enim, Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum.

¶ In sexto euẽtu dilatæ cessionis post votũ & iuramentum, breuiter dicitur, quòd licet ipse teneatur ex voto & iuramento cedere: Ecclesia tamen non potest ipsum ad hoc cogere inuitum, quia potestatem coactiuum super fidelem Papam nõ habet. Et bene hic caue: quia non valet argumentũ, Papa tenetur ad hoc, ergo potest ad illud per Ecclesiam cogi. patet nanque quòd tenetur ad solicitè vigilandum, ad nõ fornicandum, & infinita alia, & tamen non potest cogi ab Ecclesia: vt in canone, si Papa. distinctione quadragesima pater. Quibus autem scandalum præbetur de suo periurio & voto facto, & aliis huiusmodi, præueniens Dominus dixit, Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: quæ dicunt facite, secundum verò opera eorum nolite facere.

¶ Et sic patet q; Papa ordinaria potestate à Iesu Christo tanta donatus est cùm ipsius est institutus vicarius, vt ei Apostoli, Ecclesię singula membra & cõmunitas subiecta sit: ipse verò soli ipsi Iesu Christo subiectus viuat, sic vt in nullo euẽtu nullóque casu nisi hæresis pręsumptæ iudicium aut deponi possit, nisi ab ipso domino Iesu Christo. Pro cui⁹ fide, Ecclesiæ & apostolica sede, hæc ipso donante, scripsi. Ro. die duodecimo Octobr. anno salutis millesimo quingentesimo vndecimo, ætatis verò meę quadragesimotertio. Rogo lectores omnes, vt soli veritati intenti, passiones, sectas, pater nasque traditiones, casus, voluntarias glossas omnémque nebulam à mentis acie abiiciant: & sic censores se exhibeant rectos. Ad Dei, & gloriosę virginis Marię, & Apostolorum Petri & Pauli laudem & honorem, Amen.

IN SEX CAPITA APOlogiæ primæ de comparata autoritate Papæ & Concilij,

SVMMARIA.

1 *Examen fundamẽti iuris naturæ, quo communitas Ecclesiæ supra Papam in potestate exponitur.*
2 *Examen fundamẽti iuris diuini, quo etiam communitas Ecclesiæ Papæ in potestate præfertur, & imò quo Ecclesia sumitur, cũ dicitur, Dic Ecclesiæ.*
3 *Discussio quid significet Ecclesia, cum dicitur, Dic Ecclesiæ.*
4 *An Dominus immediatè dederit potestatem iurisdictionis Ecclesiæ, & quantam autoritatem eidem dederit.*
5 *Quomodo Ecclesia habeat potestatem iurisdictionis, quæ in verbis Domini continentur: an scilicet, ratione suæ totalitatis, an ratione partis.*
6 *Quomodo intelligi possit, quòd Ecclesia ratione suæ totalitatis potest habere & habet quandoque potestatem aliquam iurisdictionis.*

TRACTATVS SECVNDI Thomæ de Vio Caietani Cardinalis, tit. S. Xisti, de Cõparata autoritate Papæ & Concilij Apologiæ, Pars Prima ad Eundem in Sex Capita diuisa.

¶ Prologus in quo ratio, intentio, ordoque operis est.

CHARITAS IESV CHRISTI, sanctæq; eius Ecclesiæ, reuerendiss. in Christo pater, protector & domine, cogit me virũ periculosum, eneruatorẽ ecclesiasticę potestatis, falsatium, adulatorem atque blasphematum, ad hæc quidem exemplum illius sequi, qui cùm maledicereturnon maledicebat, ad obiecta autem cõtra doctrinam in opusculo de comparatione autoritatis Papæ, & Concilij per me edito, tuæque reuerẽdissimæ dominationi dicato contentam pro veritate respondere.

¶ Et licet plura obiecta sint, quę à viris doctis, pro quibus solis opus illud scripsisse me ibi sum cõtestatus, facilè soluerẽtur; quia ramen sapientibus & minus sapientibus debitores sumus, qui parati esse debemus omni poscẽti nos rationẽ reddere de ea, quæ in nobis est fide: ideo respõsiones iuxta obiectorum amplitudinem extendendæ sunt. Visus est autem conueniens ordo, si obiectiones iuxta ordinem capitulorum illius libelli afferantur, atque soluantur, erunt siquidem hæc velut commentaria illius. Rogo igitur in primis omnes, vt meminerint sermonis formalis, & subiectæ materię, meditentúrque diutius, antequàm sententiam proferant. ne multiplicatis argumentis pro gloria ingenij, res tanta de qua agitur, in disputationem dialecticam, aut etiam sophisticam deducatur. Et quoniam communia singulis, & radices ramis præponi debent: ideo & latius secundum vires repetenda sunt rei huiusmodi fundamenta. Sciendum itaque est, quòd cùm iura positiua ab ecclesiastica sint condita potestate, & in quæstionem versetur ipsius autoritatis ecclesiasticæ subiectum, non ex iure positiuo, sed naturali vel diuino, aut vtroque veritas pendet vt ex causa, à positiuo autem iure vt à teste. Et secundum luminis mihi concessi facultatem duo sola sunt fundamenta, alterum iuris naturalis, alterum iuris diuini: in quibus vniuersa moles doctrinæ extollentis communitatem Ecclesiæ supra Papam in potestate, sic quòd Papa sit illi subditus, sustinetur, quæ si eunlsa fuerint, ruent omnia. Primo igitur hæc tractanda sunt sex capitulis: deinde sigillatim singulis iuxta propositum ordinem respondendum.

CAP. I.

¶ In quo fundamentum iuris naturæ examinatur.

EX naturali igitur iure stabilitur autoritas cõmunitatis Ecclesiæ supra Papam in hoc, quòd de iure naturæ est, quòd cõmunitas perfecta, & libera est, ad quam spectat prouidere sibi de principe: & tueri se contra eum quando in destructionẽ vtitur potestate, & cogere, punire, ac amouere illũ quando demeretur. Huic enim principio si adiungatur, quòd Ecclesia vniuersalis est communitas perfecta & libera, & quòd ordo gratiæ institutus à Iesu Christo nõ tollit, sed perficit naturam: manifestè concluditur, quòd ad Ecclesiam vniuersalem spectat prouidere sibi de Papa, & tueri se contra eum, & punire, ac etiam deponere illum, & vniuersaliter esse supra illum.

¶ HAEC RATIO quamuis in capit. 17. soluta sit, ex eo quòd Dominus Ecclesiã non reliquit in hoc liberam: alterius tamen eadem tractãdo dicimus, quòd natura regiminis cùm sit multiplex ex ipso naturæ fonte (nã quoddã naturaliter in vno, qui est naturale caput cõmunicationis illi⁹, residetiut patet in regimine domus: cuius autoritas, naturaliter in patre familias est, quoddam vero

natur

Universidad de Deusto

naturaliter in ipsa cõmunitate multitudinis manet, vt patet in regimine ciuitatis, (excluso omni superaddito dominio) ecclesiasticum regimen cum domesticum & ciuile complectatur (iuxta illud Apostoli ad Ephesios quarto, Ex his ciues Sanctorũ & domestici Dei) ac per hoc altius quid sit, non ex diuinæ potentiæ immensitate, nec ex diuinæ sapientiæ, iustitiæ aut bonitatis decentia (quonam non est impossibile apud Deum omne verbum, nec decet re Deum potest quic quid vult) qualis naturæ sit, sed ex ipsa natura *ecclesiastici* contemplandum est. Sicut enim domesticum regimen & politicum ex ipsis diffinimus, ita oportet ecclesiastici regiminis natura ex ipso speculari. Et quoniam naturalis propagatio regiminis sicut & aliarum rerum, ortæ rei naturam ostendit, libet intueri quòd Ecclesia nõ a singularibus aut a communitate, sed a capite homogeneo Iesu Christo initium sumpsit originis, perfectionis & potestatis, propter quod Ecclesiæ suæ dixit Ioan. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Natura igitur ecclesiastici regiminis ab ipsa sua nativitate est: non vt in communitate sit, nec vt a communitate ad vnum, vel plures deriuetur (quemadmodum accidit in regimine ciuili humano) sed vt in vno certo principe suapte natura sit. Et cùm princeps iste vnus atque idem dominus Iesus heri, hodie, & in secula viuat & regnet, secundum naturalis iuris consequentiam oportet, vt ad ipsum principem non ad communitatem Ecclesiæ spectet in sua absentia ordinare de vicario, non communitatis Ecclesiæ (quę vtpote serua nata, principan di iure caret,) sed ipsius principis naturalis Domini communitatis Ecclesię. Et hoc ipsum Saluator noster per semetipsum exequi dignatus est, dum Petrum Apostolum solum instituit suum vicarium post resurrectionem, antequam cælos ascenderet: vt patet Ioannis vltimo. Relinquitur igitur quòd sicut princeps Ecclesiæ non a cõmunitate Ecclesiæ naturaliter autoritatem habet, ita il- lius vicarius non ab Ecclesiæ communitate, sed a Iesu Christo autoritatem naturaliter habet.

¶Patet ergo primò, quòd Ecclesiæ communitas secundum propriam naturam considerata, non est talis naturæ, vt ad ipsam spectet prouidere sibi de principe: ac per hoc nec ad ipsam spectat suapte natura punire, deponere, & alia huiusmodi contra principem suum: quia serua (vt dictum est) nata est.

¶Patet secundò, quòd Ecclesiæ communitas secundum propriam naturã sumpta non est talis naturæ, vt ad ipsam spectet instituere aut destituere vicarium sui principis, qui vocatur Papa. Et si Ecclesiæ communitas potestatem aliquam habet in disponendo de vicario principis, quæcunque sit illa, non habet illam ex sua natura, sed aliunde.

¶EX HIS autem facilè patet euulsum esse fundamentũ iuris naturalis pro potestate Ecclesiæ supra Papã, quoniam falsum assumit dicendo Ecclesiam esse communitatem liberam quo ad ius principandi: licet sit summa libera libertate gratię, quin potius ex ipso naturæ iure supposita Ecclesiæ natura, quam Deus illi statuit, oppositum sequi nõstratum est: Vnde ordo gratiæ non tollit in Ecclesia naturæ ordinem, qui ibi natus est esse. Non enim in Ecclesia natus est esse ordo talis, vt eius sit ius principatus, & a gratię ordine tollitur: sed in Ecclesia ex sua natura natus est ordo talis vt ius principatus sit non in se, sed in domino suo naturali. Et hunc naturæ ordinem in Ecclesia, consequẽs est quòd gratia non tollat, sed perficiat: & Iesu Christi sapientia disponens omnia suauiter complectatur.

¶Facilè quoque patet ex hac radice prouenire, quòd omnia, quæ inducuntur, conuenire alicui corpori mystico ad ius principatus spectantia, non spectant ad communitatem Ecclesię ex sua natura. Dico autem ad ius principatus spectantia, propterea quæ ad primas personas spectant: vt vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ, & aufert gladium de manu furiosi, & si quid eiusmodi est. Hæc siquidem discernendo non fallemur. Signum autem infallibile seruitutis Ecclesiæ cõmunitatis, quo ad ius principatus est, quòd non potest sibiipsi regimen retinere, nec duobus aut tribus committere, hæc enim posse communitatem liberam, manifestum est. Potest enim & per seipsam regere, potest & tribuiratum instituere, & alia huiusmodi, etiam supra Regem quem eligunt, quod Ecclesiam non posse manifestè liquet: alioquin posset aut in pluribus simul locare potestatẽ iurisdictionis Papæ, aut officium aliquod supra Papam quo ad iurisdictionem & regimen Ecclesiæ instituere in vno vel pluribus suppositis, sic & a talibus nominandis, quod loco ipsius communitatis Ecclesiæ Ecclesiam & Papam regeret. Quia igitur naturale ius fundatum supra ipsam Ecclesiæ naturã, non instituit Ecclesiam supra Iesu Christi vicarium: perscrutandum est, an aliunde ex iure scilicet diuino Ecclesię communitas hoc habeat ius.

CAP. II.

¶In quo fundamentum iuris diuini examinatur: & pro quo Ecclesia sumitur, cùm dicitur, Dic Ecclesiæ.

ET LICET hoc à multis affirmetur, & in Constantienst atque Basilienst Concilijs diffinitũ sit, quòd ab ipso principe Iesu Christo Ecclesiæ communitas habet immediatè potestatem supra Papam ipsius principis vicarium, nullibi tamen in sacra Scriptura, in qua ius diuinum promulgatur, hoc haberi asseritur: nisi Matthæi decimooctauo, vbi Dominus ait, Si peccauerit in te frater tuus, &c. & subdit, Dic Ecclesię: & si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo: & quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo. In his enim verbis patet, quòd Ecclesia non alicui eius membro (Ecclesia enim non aliquod membrum, sed collectionem eorum significat) datum est vt audiat, excommunicet, liget, soluat omnem fratrem: & quæcunque super terram. Pluraliter quippe subiectum est, Quæcunque solueritis, ad ostendendam Ecclesiæ autoritatem.

¶Ex hoc textu apparet primò, quòd Ecclesia habet immediatè autoritatẽ à domino Iesu Christo. Per seipsum quippe hoc dixit Ecclesiæ, nõ minus quàm Petro cùm dicit, Pasce oues meas: &, Quicquid solueris super terram, &c. Apparet secundò, quòd quum vicarius principis huius sit frater cuiusq; fidelis (iuxta illud Matt. 23. Omnes vos fratres estis) & si peccauerit in me, potest denuntiari Ecclesiæ & procedit secundum subsequentia. Apparet tertiò, quia eiusdẽ potestatis est esse ordinarium iudicem vicarij principis, & aliorum singulorum membrorum Ecclesiæ, & ordinare de illis, quòd ex hoc eodem textu Ecclesiæ communitas instituta est simpliciter superior ad ordinandum de vicario Domini & aliis Ecclesiæ membris.

¶HAEC RATIO quamuis in cap. 9. Illius libelli multipliciter tractata ac soluta sit, altius tamen & latius (si fieri à me potest) repetenda est: quia hinc omnia pendent. Et quoniam principia cognoscim⁹ ex terminis, examinemus primo quomodo oportet hic sumi Ecclesiã, quum dicitur, Dic Ecclesiæ: & si Ecclesiam non audierit, &c. Oportet nanque sermonem hunc verificari de Ecclesia, aut vniuersaliter, id est de omni Ecclesia: aut singulariter de Ecclesia vniuersali, seu de Ecclesia simpliciter, aut de aliqua determinata Ecclesia, aut de Ecclesia indistinctè nõ determinãdo hanc vel illi. Cùm enim sermo sit de Ecclesia in actu audiẽdi & iudicãdi, alius modus esse nõ potest, quo de Ecclesia hoc verificetur. Oportet eũ aut omnibus, aut alicui Ecclesiæ, aut toti vniuersali Ecclesiæ cõpetere iudicium hoc à Domino traditum. Et quidem quòd non singulariter, de sola vniuersali Ecclesia sermo sit, ex hoc conuincitur quòd præcepti hoc Domini de denuntiatione peccantis proximi in me, nõ me obligat ad recurrendum ad vniuersalem Ecclesiam. Non enim oportet vt peccante in me fratre meo, & post adhibitas testes incorrigibiliter pnitioso, dicã Concilio vniuersalis Ecclesię, vt patet. Et tamen si sermo iste esset de sola vniuersali Ecclesia, præceptum Domini ad hoc obligaret: quia obligat ad dicendum Ecclesiæ vniuersali iuxta hunc sensum. Esset enim sensus, Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic Ecclesiæ vniuersali.

¶Amplius, Si in hoc text. data est potestas Ecclesiæ vniuersali, cùm non sit ei data maior intensiuè potestas quàm Petro, vtrique enim eadẽ potestas data est, dum vtrique dicitur, Quodcunque ligaueris vel solueris super terram, &c. quomodo Ecclesiæ communitas maiorem sibi quàm Petro potestatem iurisdictionis vsurpat? Quomodo rursus Christus æterna sapientia duas æquales intensiuè potestates in Ecclesia absq; tertia supra ambas instituit? mutuò enim se impedient: cùm par in parem non habeat imperium. Quomodo perplexas reliquit oues, vel liberas, vt aut obediant cui volunt, aut neutri, aut vtrique præcipienti contraria simul? Non igitur est sermo præsentis textus de sola Ecclesia vniuersali.

¶Et per idem patet, quòd non est sermo de Ecclesia simpliciter: vt distinguitur cõtra Ecclesiam talem (vt puta Mediolanensem. Bononiẽsem, &c.) hoc enim nihil aliud est dicere, quàm quòd est sermo de Ecclesia vniuersali, quod exclusum est. Et quia nõ est maior ratio de vna Ecclesia quam de alia: ideo patet quòd nõ est sermo de aliqua Ecclesia determinatè, nec de omni collectiuè aut distributiuè propter prædictam rationem: quia nõ teneor denuntiare omnibus Ecclesiis peccãtem in me fratrem: sed sermo est de Ecclesia indistinctè seu indefinitè. Ita quòd Ecclesiæ datum est iudicium fratris peccantis, non determinando hanc, vel illam. Et quoniam actiones sunt singularium, & actor sequitur forum rei, determinatur in qualibet Ecclesia a fratre peccante, ad Ecclesiam, scilicet fratris peccantis. Ita quòd sensus literalis illius textus est, Si peccauerit in te frater tuus, dic Ecclesiæ illius: & si illam non audierit, &c. Et ad hoc proculdubio obligat præceptum absque vllo inconuenienti, & communi animi conceptione ac consuetudine Ecclesiæ roboratur: disponit nanque sic intellecta doctrina Dopini omnia suauiter. Nec fallaris malè intelligendo Ecclesiam peccantis fratris: quoniam Ecclesia illius est non sola sua propria, sed quæcunque alia iurisdictionem habens super illam, vt patet.

Cap.

CAP. III.

¶Quid significet Ecclesia cum dicitur, Dic Ecclesiæ.

DE HOC rursus vocabulo Ecclesiæ videndum est quid significet in hoc textu, quum dicitur, Dic Ecclesiæ. Et ne in multitudine expositionum vagi æstimemur, admittatur Ecclesiam propriæ sumi pro conuocatione, seu collectione fidelium. Aiunt autem isti quòd Ecclesia hoc in loco significat communitatem fidelium non in seipsis, sed in prælatis eorum, siue Papa inter sit, siue non.

¶Sed quòd hic non sit sensus literalis, ex eo patet, quòd in vna & eadẽ significatione oportet intelligere in hoc textu Ecclesiæ nomen respectu cuiuscunque peccantis Ecclesia sit. Quum enim, vt ex dictis patet, indistinctè dictum sit, Dic Ecclesię peccãtis fratris (quam ille teneatur audire) & non magis de vniuersali quàm particulari, aut econtra oportet vniuocè significare Ecclesiam quum applicatur ad vniuersalem, & quum applicatur ad particularem, vt patet. Constat autem quòd cum denuntiandus est frater Ecclesiæ illius, id est communitati, siue Episcopus inter sit, siue non. Ergo cùm præcipitur dicendum Ecclesiæ indistinctè, non intelligitur communitas, siue caput velit esse, siue non.

¶Vnde sciendum est, quòd licet ex vi vocabuli, Dic Ecclesiæ, significet, Dic cõuocationi, proculdubio fidelium, ex contextu tamen literæ (quia subditur Amen dico vobis, quæcunque solueritis super terram, &c.) sumitur quod de quacunque conuocatione fidelium, sed de autoritatiua intelligitur: alioquin conuocatio fidelium Mediolan. siue eius prælato haberet à Domino potestatem iudicandi, &c. Perinde ergo est, Dic Ecclesiæ, & Dic autoritatiuæ conuocationi. Constat autem inductiuè in singulis Ecclesiis quòd autoritatiua conuocatio non est, vbi Prælatus illius conuocationis deest: igitur nec autoritatiua, conuocatio omnium fidelium est, vbi omnium fidelium pastor & rector, qui est Papa, deest omnino, scilicet tam per se quàm per alium. Et est sermo de autoritatiua conuocatione, seu Ecclesia simpliciter & absolutè, & non secundum quid, seu respectu huius: puta Papæ hæretici deponendi, vel electionis futuræ, &c. inquirimus siquidem nunc superioritatem simpliciter & absolutè.

¶Explanatur autẽ amplius quod dicimus, scilicet quòd in nomine Ecclesiæ in hoc textu claudatur illius Ecclesiæ prælatus. Quia si non includitur prælatus illius, oportet alterum duorum dicere, aut quòd communitas fidelium in Ecclesia aliqua particulari habeat etiam inuito Episcopo a Domino iurisdictionis potestatem excommunicandi, &c. aut quòd non de communitate sit dictum. Dic Ecclesiæ, & similiter quòd non est ei dictum, Quæcunque solueritis super terram, &c. Sequela patet: quia Ecclesiæ data est autoritas, & si nomine Ecclesiæ intelligitur communitas, ipsa communitas velit nolit, Episcopi autoritatem habet: & si non habet, relinquitur quòd ipsa non significatur Ecclesiæ nomine, hoc in loco. Primum autem horum affirmari nõ potest: secũdum igitur est verum. In cuius signum, sacrorum doctorum ei consonat glossa, Dic Ecclesiæ, id est Prælato vt capiti conuocationis. Iuxta hũc etenim sensum etiã ipse, qui est Papa, dicere potest crimẽ alterius Ecclesiæ, id est autoritatiuæ cõuocationi: vt Nicolaus papa II. quæstione tertia, cap. præcipuè, Lothario regi comminando scribit. Nec obstat, quòd ipsemet sit illius caput: quia hoc est per accidẽs, scilicet, quòd denuntians, & prælatus conuocationis coincidant in vnam & eandem personam. Et si benè contextus Euangelij notetur, vbi vult Dominus autoritatiuam conuocationem adhiberi in qua ex pluralitate conuocatorum Concilij vigor ex autoritate autem Prælati autoritas iudicij inueniretur. Propter quod etiam conuertit sermonem ab Ecclesia ad Prælatos: cùm enim prius de Ecclesia dixisset, Dic Ecclesiæ: & si illam non audierit, &c. nõ subdidit, Amen dico vobis, quicquid soluerit Ecclesia super terram: sed subdidit, Amen dico vobis, quicquid solueritis, in finuans per hoc communi quidem conuocationis Concilio correctionem tractandam: Prælatorum autem autoritate soluendum ligãdumque (iuxta conclusa) per Ecclesiam esse. Pluraliter autem dixit Solueritis, vel propter pluralitatem conuocatorum ad tractandum, & concludendum, vel propter pluralitatem capitum in pluribus Ecclesiis, de quibus indistinctè dixerat, Dic Ecclesiæ.

CAP. IIII.

¶An Dominus per illa verba Matth. 18. dederit immediatè potestatem Ecclesiæ, & quantam si dederit.

QVAMVIS autem ex Ecclesiæ in hoc textu suppositione, & significatione manifestum sit, quòd ad Ecclesiam vniuersalem nõ restringitur præsens litera, sed quòd indistinctè de Ecclesia est sermo: adhuc tamen obscurum remanet: & propterea declarandum, an Dominus immediatè dederit potestatem iurisdictionis Ecclesiæ indistinctè & quantam autoritatem eidem dederit. Est autem ratio obscuritatis in primo: quia si dominus dedit immediatè potestatem iurisdictionis Ecclesiæ fratris peccãtis in me, quum quælibet Ecclesia sit talis, sequitur quòd quælibet Ecclesia habeat immediatè potestatẽ iurisdictionis a Domino, quod nõ bene sonat: si autem non dedit omni Ecclesię fratris peccantis in me, quum non sit maior ratio de vna quàm de reliqua: nulli dedit in hoc textu: quod non admittitur. Ratio autem obscuritatis in secundo est: quia æqualem potestatem continent verba dicta in hoc textu Ecclesiæ: & verba dicta Petro, scilicet, Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. Non consonat autem æquales esse in Ecclesia Dei potestates iurisdictionis non habentes in eadem aliquam tertiam supra se: principatuum enim pluralitas mala est.

¶PRINCIPIVM autem huius claritatis sumẽdum puto a destructione sensus opinati, vt vel sic veritas elucescat. Dicendum est ergo primò, quòd ipsum dominũ dare immediatè potestatem illam, Quæcũque solueritis, communitati vniuersalis Ecclesiæ repugnat ordini inter Papam & Ecclesiam: quia (vt dictũ est,) ponit duas æquales intensiuè potestates iurisdictionis in Ecclesia, non habentes tertiã supra se in eadem Ecclesia, a Domino immediatè ordinatas: scilicet communitatis Ecclesiæ vniuersalis, & Papæ. Patet sequela ex textu Matth. 16. & Matt. 18. vbi (vt dictum est) eadem verba vtrique dicta leguntur. Et licet hoc sit secundum se inconueniens: maius tamen offeditur, si attẽdamus quomodo Christus æterna sapientia, principatuum pluralitatem in Ecclesia instituit, quomodo mutuò sese impedirent duæ potestates, quomodo perplexæ essent oues Christi, vt vel liberæ contraria præcipientibus, vt aut obedirent alteri ab libitum, aut neutri, aut vtrique ad cõtraria: quod est impossibile. Et quod amplius est, si hæc etiam poneretur data immediatè potestas vniuersali Ecclesiæ vnde sibi potestatem supra papam habentẽ æqualem cõmunitas Ecclesiæ vendicaret: cum par in parem non habeat imperium. Quum enim potestas intensiuè æqua sit qua ratione Ecclesia supra papã, quia mẽbrum eius iurisdictionem haberet, quia dictum est, Si peccauerit, &c. Dic Ecclesiæ: eadem ratione, quia Ecclesia est ouile papæ, quia dictũ est: Fiet vnum ouile, & vnus pastor, Papa supra Ecclesię communitatem iurisdictionem haberet, aut neuter super alterũ.

¶Dicendum est secundò, quòd ipsum dare immediatè potestatem illam, Quæcũque solueritis, &c. communitati cuiuscũque Ecclesiæ, repugnat consuetudini Ecclesiæ, & est semper sermo de communitate Ecclesiæ, vt aduersarij intelligunt scilicet siue prælatus adsit, siue non omnino. Patet hoc ex communi Ecclesiæ consuetudine, quia talis communitas inuito suo Episcopo, & Papa non potest absoluere & ligare: quæ tamen posset si a Domino immediatè haberet potestatem communitas cuiusque Ecclesiæ.

¶Dicendum est tertiò, quòd ipsum dare immediatè potestatem, Quæcunque solueritis super terram, erũt, &c. in sua amplitudine, vt sonat cuicunque Ecclesiæ autoritatæ proprio capite, nisi cuius proprium caput est Papa, repugnat Ecclesiarum ordini essentiali, & earum professioni. Ordini quidem: quia si ex hoc loco summa autoritas cuicunq; ecclesiæ autoritatæ proprio capite (vt Dominus loquitur) indistinctè data asseritur a Domino immediatè oportet dicere duo. primò, quòd quælibet Ecclesia immediatè habet autoritatem a Domino. Secundò, quòd quælibet Ecclesia habet æqualem intensiuè a Domino potestatem iurisdictionis: quamuis extensiuè vna excedat alteram, & vniuersalis Ecclesia omnes. Et cõuincitur sequela vtriusque: quia Ecclesiæ indistinctè immediatè & inæqualiter datũ est (vt patet in litera & ex dictis,) & nõ magis vni quàm alteri: vt patet ibidem. Et ex hoc sequitur vltrius vtraque pars contradictionis: scilicet, quod vna Ecclesia est superior simpliciter, & non est superior simpliciter altera. Nam ex eo quòd quælibet Ecclesia habet a Domino in suos potestatẽ, sequitur q; Ecclesia vna, puta vniuersalis, est superior simpliciter quali bet Ecclesia particulari (utpote eius mẽbro) ac per hoc potest disponere, & ordinare de illa: & ordinare aliquid de illius potestate, irritando si secus factum fuerit. Ex eo verò quòd quælibet Ecclesia habet a Domino immediatè potestatem æqualem intensiuè, sequitur quòd Ecclesia vniuersalis nõ potest aliquid super here potestati iurisdictionis Ecclesiæ particularis: potestas enim data alicui a principe, non potest ab inferiori auferri. Et consequenter sequitur, quòd Ecclesia vniuersalis non est simpliciter superior secũdũ potestatẽ iurisdictionis respectu Ecclesiæ particularis: superioris enim potestatis iurisdictionis simpliciter est posse irritare inferioris actũ, si hoc faciat. Reliqua inconuenientia quæ sequuntur ex æqualitate inter sua potestatis iurisdictionis in qualibet Ecclesia (veputa quòd subditus non teneatur magis vniuersali quàm particulari obedire, quòd par in parem habet imperium, quòd quicquid ab vna fit, a reliqua potest impediri, & reliqua) viris mediocriter doctis relinquo deducenda. Professioni autem Ecclesiarum hoc repugnat: quia Papa reseruante, vel prohibente, &c. Ecclesiæ reliquæ potestatem iurisdictionis in reseruatis prohibetis, &c. se non habere confitentur: quod non vere dicerent si illam

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto

potestatem à Domino immediatè accepissent. Et est sermo semper in huiusmodi de dare ordinario iure potestatem.

¶EX QVIBVS O moibus colligo, quum hæc potestas tam ampla soli Petri Ecclesiæ cõueniat, & hæc verba nõ soli Petri Ecclesiæ dicta sint, quòd per hæc verba aut nulla ordinaria potestas iurisdictionis data est, aut non tam ampla vt est illa data Petro. Et verè sic est, verba siquidem Domini manifestè continent potestatem iurisdictionis in Ecclesia (nec hoc vertendum est in dubium) sed non cõtinẽt quòd per ipsa data sit à Domino talis potestas, vt illa esset eadem quæ singula, & ratione manifestatur. Dicit ergo quidem per singula: nam per illud verbum, Dic Ecclesiæ, nulla datur potestas, sed præcipitur denuntiatio, per inde enim est, Dic Ecclesiæ, ac Dic iudici: vbi patet non dari iurisdictionem, sed præcipi denuntiationem. Per illud verò, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: quum perinde sit, ac si iudicem non audierit sit tibi sicut ethnicus & publicanus, manifestè patet nullam dari potestatem, sed in calu pertinaciæ euitationem illius à Domino indici. Per illud demum, Amen dico vobis, quæcunque solueritis, &c. nullam etiam dari tunc potestatẽ ex eo patet, quòd nec Petro ex eisdẽ verbis scilicet, Quicquid solueris, &c. vlla data est tunc potestas, sed post resurrectionem Domini, quum dictũ est. Pasce oues meas. Ratione autem Nam potestas iurisdictionis contenta in his Domini verbis, aut est data tunc Ecclesiæ, cui Dominus loquitur, aut non est data tunc: inter hæc enim cum cõtradictorie opponantur, non datur medium. Si non, habetur intẽtum. Si est data tunc Ecclesiæ, ergo cuilibet collationi seu conuocationi fidelium cui Ecclesiæ nomen verè cõuenit, data est à Domino immediatè potestas illa iurisdictionis: hoc autem spectat ad hæc sim pauperum de Lugduno, dicentium quòd vbi sunt fideles cõgregati in nomine Domini, ibi est potestas, eo q̃ potestas sequitur sanctitatem personæ: solùm enim differt ab ea secundum vnum & multa. Sequela autẽ patet: quia Dominus indistinctè de Ecclesia loquens, ad quamcunque Ecclesiam peccantis fratris præceptũ sententiámque extendit. Constat autem collectionẽ, seu conuocationem fidelium sine prælato aliquo inter eos Ecclesiæ nomen verè habere. Et confirmatur, quòd de talium collectione oporteat illos concedere Ecclesiam ibi dici: quia quod est, non fit, & habẽti non datur quod habeat. si ergo Ecclesia per hæc fit habens potestatem, ipsa non habet illam, ergo illa collectio in sermone est quæ nõ habet autoritatem, sed hinc accipit. Et cùm non sit maior ratio de vna quàm de alia: sequitur idẽ quod prius, scilicet quòd quælibet fidelium collectio à Domino hinc habuerit autoritatẽ iurisdictionis. Si dicatur, quòd Ecclesiæ nomine intelligitur hic collectio fidelium autorizata: tũc currit ratio prius dicta de ordine essentiali Ecclesiarũ. Et obstat ipsum dare: quia habenti non datur: & quod est potestatem habens, non fit potestatem habens.

¶QVIA igitur ex prædictis patet, quòd autoritas iurisdictionis in verbis Domini continetur: & non est per hæc verba data, dicendũ est, quòd per hæc verba, Dominus vltra præceptum de correctione fraterna, denũtiatione illiũs, ordine, efficacia ecclesiasticæ potestatis iurisdictionis ad literã expressit per illa verba, Si Ecclesiam non audierit, &c. & Quæcunque solueritis super terram, &c. ostendit enim tantæ efficaciæ Ecclesia esse sententiam, vt indubiè à nobis seruanda, & in cælo rata sit. Et hoc solum per illa verba Dominus fecit: potestatẽ enim Ecclesiæ alias supponebat. Et potest admitti, quòd promisit illam per illa verba, Quæcũque solueritis, sed ad vtrũque horum scilicet quòd potestas supposita est & promissa fit est, si quãdoque data est: & similiter quo ad modum, si mediatè, vel immediatè data est. Petro siquidẽ, ac per hoc eius Ecclesiæ immediatè potestatem dedit post resurrectionẽ dicẽs, Pasce oues meas, reliquis verò Ecclesiis mediante Petro secũdum cursum ordinarium: quamuis dissentiãt mediantibus aliis Apostolis, quibus potest cõcedi hoc esse permissum. Est ergo sensus literalis verborũ Domini, quòd tanta esset futura Ecclesiæ cuiusque autorizatę potestas in fidei subditis vt sic, vt sententia eius & eorum hominibus & in cælo esset valida. Et hic sensus est amplectendus: vtpote cui omnia consonãt, & series textus, & sensus verborum: vt autoritates Sanctorũ, & consuetudo Ecclesiæ, & euitatio omnium inconuenientium: quæ omnia propter iam dictã hic & in libello illo prosequenda omitto. Satis enim patere puto hæc, & quòd promissioni Domini sufficiat exhibitio quam mediante Petro ordinarie & mediantibus aliis Apostolis per viam legationis omnibus Ecclesiis fecit.

CAP. V.

¶Quomodo Ecclesia habeat potestatem iurisdictionis, quæ in verbis Dominicontinetur, an scilicet ratione suæ totalitatis, an ratione partis.

QVIA Autem constat Ecclesiam, de qua Dominus loquitur, habere potestatẽ iurisdictionis quantũcunque per illa verba non fit tel data & variis modis intelligi hoc potest, opportunum videtur discutere modum, quo potestas iurisdictionis est in Ecclesia.

¶Sciẽdum igitur est, quòd dupliciter potest intelligi Ecclesia ad literam cui peccatum fratris peccantis dicendũ mãdat Dominus habere potestatem iurisdictionis in foro exteriori, (de quo est sermo.) oxta duos modos, quibus de Ecclesia, quæ quodam totum significat, aliquid verificatur. Primò, ratione partis: secundò ratione ipsius totalitatis seu totius. Sicut de homine, qui etiam quoddã totum est, dicimus quòd videt, quòd audit, &c. & verificatur ratione partis: quia videt per oculum, audit per aurem, &c. & rursus dicimus de eodem, quòd perfectissimum est animalium, quod est animal politicũ, & huiusmodi: & verificatur ratione ipsius totius, vt patet. Et quidẽ quòd de Ecclesia ratione partis, (puta capitis,) verificatur quòd habet potestatẽ iurisdictionis soluendi & ligandi in foro exteriori, dubium non est: & sic solum, (vt probabitur amplius,) ad literam verificari potest sermo Euãgelij, quòd Ecclesia habeat potestatem. Quòd autẽ de Ecclesia ratione ipsius totius hoc verificetur, multipliciter imaginari pòtest. Primò accipiendo Ecclesiam quasi totum homogeneum, id est similis naturæ per totum prout Ecclesia est collectio fidelium: omnes enim fideles inquãtũ fideles, vnius sunt naturæ. Et sic esset sensus, quòd Ecclesia, id est collectio fidelium, haberet potestatem iurisdictionis, &c. Et si in hoc sensu intelligatur, Dic Ecclesiæ, sequitur quòd cum in fide non sit differentia sexus & status, quòd Ecclesia laicorum & fœminarum haberet iurisdictionem in foro exteriori. Et tenet sequela, tum quia omnes fideles sunt eiusdem naturæ: tum quia si contingat in aliqua Ecclesia mori clericos omnes remanet ibi verè Ecclesia in hoc sensu, id est collectio fidelium: & consequenter secũdum istam phantasiam illa haberet potestatem excommunicandi. Imò si bene consideretur sumendo Ecclesiam vt totum homogeneum: quoniam fides sola est eius natura, accidit illi toti, quod aliqua eius pars sit status clericalis: quia in illo toto vt sic potestas ponitur. Secundò ergo potest intelligi, sumendo ecclesiam vt totum heterogeneum, id est dissimilis naturæ, prout ecclesia constat ex omnibus membris officialibus (puta episcopo, Sacerdote, Diacono, vel al is quomodolibet assignandis membris) hoc enim totum est quasi corpus constans ex oculis, manibus, &c. Et sic esset sensus, Dic Ecclesiæ, id est connocationi integræ membrorum Ecclesię. Et si in hoc sensu intelligatur, quòd ipsum totum ratione suæ totalitatis habet potestatem iurisdictionis, obstant tria. primò quòd æqualis potestas intensiuè poneretur in qualibet Ecclesia: quoniã vna tantũ potestas à Domino nominata est, & non magis de vna quàm de alia Ecclesia, vt patet in litera, & ex antedictis. Secundò, quòd esset maior intensiuè potestas in ecclesia, quam illa. Quodcũque ligaueris, &c. Et tenet sequela, quòd potestas totius Ecclesiæ ratione suæ totalitatis ponitur superior, etiam respectu papatus. Falsitas autem cõsequentis patet etiam ex verbis Domini eadem verba replicantis, quæ Petro dixerat, scilicet, Quæcunque solueritis, &c. Tertiò, quòd non esset data à Christo immediatè, Matt. 18. quod tamen est totum fundamentum istorum. Et tenet sequela: quia tunc non erat institutum sacramentum ordinis, quod constat esse institutum simul cum Eucharistiæ sacramento, Pridie quàm Dominus pateretur. Non igitur dedit Dominus tũc Ecclesiæ, id est communitati Sacerdotum, Diaconorum & Episcoporum (qui integrant generale Concilium) potestatem iurisdictionis: quia non erant Sacerdotes, nec Diaconi, nec Episcopi, nec Clerici: non enim autem nil datur. Et si dicatur, quòd Dominus tunc non dedit, sed promisit se daturum in illis verbis, Quæcunque ligaueritis, &c. habeo intentum, quòd nullibi in sacra Scriptura habetur, quòd Dominus per semetipsum immediatè Ecclesiæ communitati potestatem iurisdictionis dederit. Et si instetur: quia quod promisit seruauit: patet responsio, quòd non promisit per semetipsum immediatè se daturum (vt patet in litera) & ideo nõ oportet quòd hoc obseruauerit: satis namque fecisset promissioni suæ sicut in veritate de facto verificauit illa verba sua mediante Petro in vniuersis Ecclesiis. Quia igitur de Ecclesiæ communitate quomodolibet sumatur, non verificantur ratione suæ totalitatis verba Domini Matt. 18. in quibus totum sit fundamentum ex autoritate Scripturæ, tota aduersariorum opinio stat in hoc, quòd communitas Ecclesiæ ratione suæ totalitatis habet potestatem immediatè à Domino: consequens est vt verba Domini verificentur de Ecclesia ratione partis (puta capitis) vt prædictum est. Et propterea commun is animi conceptio fidelium est, Dic Ecclesiæ, id est, Prælato ecclesiastico. ratione cuius Ecclesia ipsam potestatem habet.

CAPVT VI.

¶Quomodo potest (condescendendo multorum sensui) intelligi, quòd Ecclesia ratione suæ totalitatis, habere potest & habet quandoque potestatem aliquam iurisdictionis.

OBSERVANDVM Quoque est, ne fallamur, videntes quandoque autoritatem iurisdictionis ecclesiasticæ in Ecclesia ratione suæ totalitatis: & propterea falsa iudicemus prædicta. Nõ enim docuimus aut docemus non cõuenire Ecclesiæ potestatẽ quandoque ratione suæ totalitatis, sed sic non esse datam ei à Domino Iesu

Iesu Christo immediatè per illa verba Matthæi 18. Nõ nego enim quod Episcopi orientales cõuenienter, possint simul quasi vnum corpus & vnam autoritatem ex suis conficere, sed etiam singulos subiiciendo illi: & sic illa potestas in toto illo corpore ratione suę totalitatis existens, statuet supra illas Ecclesias, actúsque iurisdictionis exercebit. Sed tamen nihil poterit illa potestas, nisi quod ex potestatibus singulis, & illarũ subiectis consurgere potest. Propter quod si esset aliquid reseruatum Romano Pontifici, non posset potestas illa absoluere ab illo.

¶Et similiter omnes vniuersi orbis Prælati, mortuo summo Pontifice, vel sine illo, si conuenirent communicando in vnum corpus, & vnanimes inconstituendo, constituerent in tota synodo illa potestatem vnã super omnes Ecclesias, his tamen exceptis, quæ summi Pontificis sunt propria. Simili quoque modo, quum Papa, cùm reliquis prælatis orbis Concilium celebrando simul cum eis constituit, absoluit, damnat, &c. communicando cum aliis, quasi vnus ex eis facere videtur. In his enim omnibus, & similibus non est aliqua potestas immediatè data à Domino Iesu Christo ipsi communitati primo: nec est aliqua extranea potestas à potestatibus partialibus, sed velut potestas totalis consurgens ex partialibus. Quemadmodum enim in naturalibus inuenitur differre forma à forma dupliciter: scilicet, vt vna forma separata ab alia, vt forma Solis à formis mixtorum, & vt forma totius à forma partis, vt humanitas ab anima hominis: ita potestas papę differt ab aliis primo modo: & potestas synodi differt ab his ex quibus accumulatur, secũdo modo. Et ista potestas in tota synodo per viam cõmunionis seu accumulationis in communi à singulis partibus liberalius, vel minus liberaliter, prout partibus & præcipuè principi videtur, qui nunquam totam suam autoritatem accumulare in communi intelligitur, sed quantum ad illa tractanda expedit. In cuius signũ non intelligitur, se subiicere synodi potestati coactiue, quantumcunque statutis synodi consentiat, communibus Ecclesiæ personis. Et ex hoc patet, quòd si tota Ecclesia, secluso Papa, aliquem præficeret curæ Ecclesiæ, ille esset subditus Papæ, nec posset à casu papali absoluere: quod non esset, si Ecclesia haberet vniuersalem, & plenam potestatem immediatè à Christo ratione suæ totalitatis, secluso Papa. Et similiter Papa potest quantum est ex potestatis autoritate, tollere statuta Concilij generalis, etiam de consensu, & autoritate sua facta: quod non esset si Ecclesia integra ratione suæ totalitatis haberet potestatem vniuersalem, & plenam à Domino Iesu Christo. Ex omnibus autem dictis euulsam iam esse radicem ex iure diuino opinatam potestatis Ecclesiæ supra Papam, liquidò apparet.

TRACTATVS SECVNDI
Apologiæ secunda pars in nouem & viginti capita diuisa.

SVMMARIVM.

1 *Responsio ad obiectionem contra illud, quòd Dominus Ecclesiæ regimen sic ordinauit, vt summum Pontificem instituerit: à quo via ordinaria in reliquum Ecclesiæ posset derinare: & quòd Apostolis aliis via præuentionis gratuitæ potestatem dedit.*
2 *Responsio ad obiectiones contra illud: quòd Papa est caput vniuersalis Ecclesiæ & non solum singulorum membrorum.*
3 *Responsio ad obiectiones contra illud: quòd Concilium autoritatem à Papa, non est maioris autoritatis, quàm ipse Papa.*
4 *Responsio ad obiectiones contra illud, si communitas Ecclesiæ secluso Papa haberet potestatem supra Papam, Ecclesiæ regimen esset populare.*
5 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd Papa est supra communitatem totius Ecclesiæ ex illa autoritate, Pasce oues meas: & quòd Papa est pastor vniuersalis Ecclesiæ, & non solum singulorum ouium.*
6 *Responsio ad obiectiones contra illud ex illa autoritate, fiet vnum ouile & vnus pastor, quòd Papa est pastor illius ouilis, & non econuerso.*
7 *Responsio ad obiectiones contra illud, Non minus Papa est pastor Ecclesiæ cathedrę, quàm quilibet Episcopus Ecclesiæ suæ, inferendo ex hoc superioritatem Papæ ad Ecclesiam.*
8 *Responsio ad obiectiones contra illud, Papa habet supremam potestatem in Ecclesia, ergo est super vniuersalem Ecclesiam.*
9 *Responsio ad obiectiones contra illud, Papa est proximus & immediatus vicarius Christi, ergo nullam habet in terris potestatem priorem se, &c.*
10 *Responsio ad obiectiones septem contra illud, Papa potestas est supra Ecclesiam vniuersalem, & Concilium generale, vt distinguitur contra Papam.*
11 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd Constan. Concilium pro tempore, quo fecit decreta de potestate synodi, non erat verum Concilium vniuersalis Ecclesiæ, & quòd Basilien Concilium erravit illud sequendo.*
12 *Responsio ad obiectiones contra glossam datam ad illa verba Augustini, Quando Petrus claues accepit, Ecclesiam significauit: quòd per hoc intelligatur claues officio capitis in Petro & successoribus datas esse.*
13 *Responsio ad nouem obiectiones contra illud, quòd Papa non potest errare errore iudicialis in fide, quia ad ipsum spectat finalis determinatio de fide*
14 *Responsio ad obiectiones contra illã rationem, quare Papa non potest errare in fide: qui scilicet esset error vniuersalis Ecclesiæ, quia tenetur sequi diffinitionem Papæ in fide.*
15 *Responsio ad obiectiones contra expositionem illius verbi Hieron. Si autoritas quæritur, orbis est maior vrbe.*
16 *Responsio ad obiectionem contra multas autoritates ex libro Decretorum, quibus probatur Papam non habere superiorem in terris.*
17 *Responsio ad septem obiectiones contra illud, quòd Ecclesia Dei secluso Papa non est data potestas papalis, aut superior papali in Euangelio Matth. 18. & quòd in Ecclesia huiusmodi non est talis potestas.*
18 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd Ex missum esset, non sequitur esse subditum.*
19 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd ex 36. q. 2. c placuit, iuncto c. tria, habetur, quòd Hier. autoritas innixa sacræ scripturæ præualuit Concilio.*
20 *Responsio ad obiectionem circa hoc, quòd ex autoritate decretal. de elect. in c. significasti, dicitur quòd Concilia à Papa habent autoritatem.*
21 *Responsio ad obiectiones multas contra illud, quòd Concilium generale legitimè congregatum potest errare diffiniendo, Papa absente vel non consentiente.*
22 *Responsio ad plures obiectiones contra illud, quod potestas applicativa papatus ad personam, seu potestas electiua Papæ, est regulariter & principaliter in Papa, & non nisi in casu in Concilio.*
23 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd in Ecclesia est potestas autoritativa super connectionem Petri & papatus, non autem super Papam.*
24 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd Papa possit committere potestatem depositiuam Papæ hæretici collegis Cardinalium.*
25 *Responsio ad obiectiones contra rationem datam, quare pro infidelitate sola potest Papa deponi: quia, scilicet sola infidelitas inter crimina contrariatur ad esse Papæ.*
26 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd ex sacra Scriptura solus casus hæresis excipitur ab impunibilitate Papæ respectu Ecclesiæ.*
27 *Responsio ad obiectiones contra hoc, quòd in solo casu hæresis Papa subijcitur Ecclesiæ, ita quòd possit deponi.*
28 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd propter scandalum non est præscindendum caput iuxta Domini sententiam. Matth. 18.*
29 *Responsio ad obiectiones contra illud, quòd Deus optimè prouidit Ecclesiæ, disponens quòd orationis remedio contra malum Papam vteretur, non autem depositionis potestate.*

IN NOVEM ET VIGINTI CAPITA Apologiæ secundæ de comparata autoritate Papæ & Concilij.

ET SIC CVM VTRIVSQVE IVRIS, naturalis, scilicet & diuini fundamentum ademptum sit, ad singula obiecta descendendum est.

CAP. I.

DIXI in capite tertio illius libelli Dominum ordinasse hic Ecclesiæ regimen, vt Petrum summum Pontificem instituerit, à quo via ordinaria in reliquum Ecclesiæ posset is derinare: & quòd ipse Dominus via præuentionis gratuitæ Apostolis aliis potestatem dedit.

¶OBIICITVR contra, in Ecclesia fuit potestas electiua Papæ, antequam Petrus fuerit Papa: ergo, cum maiori apparentia diceretur, Christum cùm fecit Petrum summum Pont. præuenisse Ecclesiam: & id ex gratia Petro cõtulisse quod Ecclesia potuisset ordinare ex Christi institutione, quàm quòd præuenerit Petrum, dando Apostolis potestatem. Antecedens probatur: quia potestas electiua est in Ecclesia à Christo, Matth. 18. &c.

¶RESPONDEO, Quòd assumptum est falsum: nam, cum electio Papæ sit vicarij principis electio, & ordinariè electio vicarij vniuscuiusq; principis viui & præsentis spectet ad ipsum principem: consequens est, vt cùm Dominus vsque in diem ascẽsionis, vt princeps præsens fuerit in Ecclesia, ad ipsum ordinariè spectabat tunc electio sui vicarij. Nec vnquam inuenitur quòd in Matt. 13. ca. nec alibi Dominus dederit Ecclesiæ ius eligendi suum vicarium ipso præsente. Vnde Dominus nõ præuenierdo, sed instituendo & exequendo quod promiserat Matth. 16. Tibi dabo claues regni cælorum, &c. & Ioan 10. Fiet vnum ouile, & vnus pastor, Petrum papam, & papatum simul instituit. Rursus, (vt per antedicta patet,) Matth. 18. potestas electiua Papæ nõ est data Ecclesiæ. Quomodo autem & vnde potestas electiua Papæ sit in Ecclesia, inferius in capitulo 22. dicetur.

¶Et aduerte hic, quòd præuentio, quam ego dixi super ipsius Ecclesiæ & Sanctorum determinatione fundatur. Quòd enim à Petro ordinariè potestas in reliquum Ecclesię corpus deriuanda sit, Leo in ca. ita Dominus, dist. 19. manifestat. Quòd etiam Dominus ipsum ordinaria via instituerit, ex hoc quòd non ipsum solũ, sed in ipso omnes successores suos instituit habetur: hoc enim statuẽtis, non præuenientis est: sicut per oppositum, quia reliquos Apostolos

Universidad de Deusto

los in propriis tantũ personis, & non in successoribus suis legatos vniuersales fecit, ad præuētionem gratuitā spectat. Hæc enim Ecclesia factus Petri solius successorē vniuersali potestate cognoscens. Et per hoc etiam patet non fuisse in Ecclesia ante institutũ Petrum papam, potestatem electiuam papæ. Nam tantam potestatem habet nunc quantam tunc: quum Papa non possit illam auferre, & Dominus qui instituendo dederat, eam statim non diminuerit præueniendo secundũ illos in institutione Petri. Quemadmodum igitur poterat tunc quemlibet alium Episcopum in Papã eligere, ita mortuo Petro qui ex gratia factus fuerat à principe, potest alium Episcopum, quàm Romanum Papam instituere. Et sic Rom. Pontifex recognoscere debet se prælatum cæteris ab Ecclesia, hoc illi concedente, non auferendo, saltem: cuius tamen oppositum docet Pelagius in cap. quamuis. distinct. 21. Sancta Rom. Ecclesia catholica & apostolica, nullius synodochis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed euangelica voce Domini & Saluatoris primatum obtinuit.

¶Amplius, Si Dominus immediatè dedit hanc potestatem electiuam Papæ vniuersali Ecclesiæ, qua præsumptione clerus Romanus & populus eius, &c. vsurpauerunt sibi hanc potestatem electiuam Papæ tanto tempore antequam institutũ aut approbatum fuerit per generale Concilium de electoribus? qua côscientia tot sancti viri electionem toti Ecclesiæ à Christo commissam irrequisitis aliis à paucissimis tractauerunt, fecerũt, acceptauerunt, exercuerunt? Sed de his latior erit sermo: hæc autem dicta sunt ad ostendendam falsitatem assumpti in hac obiectione.

CAP. II.

DIXI In capit. 4. eiusdem, quòd præualuisset sententia Ioan. &c. Sed obiectio contradictionis propriè in cap. 13 tractabitur.

DIXI In cap. 6. eiusdem, Papam esse caput Ecclesiæ vniuersalis, non solùm singulorum membrorum vt inimici veritatis glossant.

¶OBIICITVR Contra hoc dupliciter. Primò, Quia falsum est Papam esse caput Ecclesiæ vniuersalis collectiuè sumptæ. Tamen, quoniam Ecclesia non est Petri, sed Christi: iuxta illud Matth. 16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, non tuam. Tum quia Papa est minister Ecclesiæ, non Dominus: Ecclesia autem est cui ministratur, ac per hoc maior iuxta dictum Saluatoris, Maior est qui recumbit, quàm qui ministrat. Tum quia omnes autoritates dicentes Papam esse caput Ecclesiæ, intelligũtur de Ecclesia pro singulis Ecclesiis particularibus, respectu quorum est caput ministeriale, & non pro tota Ecclesia collectiuè.

¶Secundò, Quia licet concederetur Petrum esse caput ministeriale etiam totius Ecclesiæ vniuersalis: non tamen oporteret omnem proprietatem capitis in eo saluari & specialiter superioritatem in autoritate respectu totius reſidui. Et hoc præcipuè, quia tota Ecclesia nõ dicitur corpus Petri, sed corpus Christi: vt patet ad Rõ. 12. Et confirmatur hoc, quia Rex dicitur caput regni, non tamen propterea est regno congregato superior, sed qualiber eius pars.

¶RESPONDEO. Et ad primi quidem probationem primam, quòd Ecclesiam non esse Petri, sed Christi, non arguit Petrum non esse caput eius: sed Petrũ non esse caput illius ex se, sed loco Christi: vt patet. Ad secundam verò probationem, quòd Petrum esse ministrum Ecclesiæ, vt cui ministrat, nõ est esse inferiorem potestate, sed exercitio: vnde ipse Dominus de seipso dicit, quòd venit ministrare, & Papa vocat seruum seruorum Dei: & sic est in veritate. Ecclesiam autem esse maiorem Papa vt finis est maior eo quod est ad finẽ, verificatur quòd est esse melius: in his enim, quæ non mole magna sunt idem est maius quod melius secundum August. papatus siquidem est propter Ecclesiam, & non econtrario. Vnde ex hoc, quòd Papa non est Dominus, sed minister, & Ecclesia maior bonitate & nobilitate, nihil habetur cõtra potestatem capitis contra quam tenditur. Ad glossam demum communem, dicitur quòd licet multæ autoritates possent sic glossari, non omnes tamen sunt illius capaces: vt in libro ostẽsum est.

¶Ad secundum autem dicitur, quòd Ecclesiã non esse corpus Petri, sed Christi, verum est: quia Christus non solùm caput mysticum eius, sed mysticum suppositum ipsius est: vt patet ad Ephes. 1. Vbi de Christo duo dicũtur quòd est caput Ecclesiæ, & quòd Ecclesia est corpus eius. Et primæ ad Corinth. 12. expresiè dicitur, Sicut enim vnum corpus est, & multa membra habet, omnia autem membra corporis cùm sint multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus. Ex hoc autem, quòd Ecclesia est corpus Christi & non Petri, non sequitur quòd Petrus nõ sit caput loco Christi, sed non Petri, non sequitur quòd Petrus nõ sit caput loco Christi, sed quòd Petrus nõ ille qui operatur per mẽbra huius corporis, sed Christus, qui per Petrum & cæteros operatur. Et similiter non sequitur, quod illud caput loco Christi nõ sit superius autoritate residuo corporis Christi, vt manifestè liquet. Ad confirmationem dicitur dupliciter. Primò quòd nullus dicit, quòd ex esse qualitercunque caput alicuius multitudinis, sequatur potestas iurisdictionis super illa multitudine, cùm multipliciter aliquid possit dici caput alterius metaphoricè. Papa autem est sic caput, quod est Pastor, Episcopus, & rector totius Ecclesiæ, & non solùm singularum: vt autoritatibus & ratione ibi probatum est. Dicitur secundò, quòd sicut Rex est caput regni, ita superior eo, & propterea rex qui dependet à regno collectiuè, nõ est caput illius: & idcirco nõ est superior eo, sed singulis partibus. Rex autem qui etiã à regno collectiuè non dependet (vt est Rex regum) est caput etiam totius congregati, & superior eo. Vnde arguere ab esse caput in Rege dependente à regno, ad esse caput in papa, nõ est rectum: eo quòd Papa non dependet à regno Ecclesiæ, nec vices Ecclesiæ gerit sicut Rex talis vices regni: sed solius Iesu Christi vicarius est.

CAP. III.

DIXI In eodem capitulo sexto quòd potestas electiua ipsius Papæ, in Papæ potestate est. Sed quia in capitulo vigesimo secũdo, latius tractatur, ibidẽ obiecta soluẽtur.

DIXI In eodẽ capit. 6. quòd nõ est maioris autoritatis Concilium autorizatum à Papa, quàm ipse Papa.

¶OBIICITVR Cõtra. Primò ex glossa in c. legimus. 93. distinct. Statuta Concilij generalis præiudicant statutis Papæ, si contradicant.

¶Secundò, quia constitutio Calcedonensis Concilij præualuit reclamationi Leonis de Constantinopolitana sede: vt patet in cap. antiqua. de priuilegiis. & 21. dist. renouantes.

¶Tertiò, qa cõsuetudo g̃alis Ecclesiæ p̃fitiale statutũ abrogat.

¶RESPONDEO. Et de glossa primò dico, quòd ipsamet non assertiuè dicit illam sententiam, sed argumẽtum ad illam dicit: vt patet etiam ex seipsa in cap. nemo. q. 9. ad quam se remittit.

¶Secundò dicitur, quòd verificatur de statuto Concilij superuenientis statuto Papæ: quoniam quemadmodum ipsemet Papa ius condendo priori contrarium, illud tollit (vt patet in cap. licet, in sexto) ita etiam Concilij autorizati à Papa constitutio, Papæ constitutionem priorem contrariam tollit.

¶De vigore autem Concilij circa sedem Constantinopolitanam, dicitur quòd non concludit superioritatem Cõcilij supra Papam, sed tolerantiam Papæ. Videmus enim continuè prælatos cedere multitudini magnatũ: quamuis si potestate vti vellent, cõpescere possent. Quamuis de reclamatione Leonis nihil in capitulis illis habeatur, imò ibi humilis est loquutio dicentium, Petimus, &c.

¶De vi autem consuetudinis vniuersalis dicitur, quòd si hoc concluderet Ecclesiam supra Papam: cõcluderet etiam Ecclesiam supra seipsam Ecclesiam: quoniã etiam statutum vniuersalis Ecclesiæ, generalis cõsuetudo abrogatur: vnde abrogatio istiusmodi non fit potestatiuè, sed executiuè, ex parte Ecclesiæ, & negatiuè ex parte principis: quia scilicet non cogit.

CAP. IIII.

DIXI In eodem sexto capit. quòd, si Ecclesia, hoc est communitas Ecclesiæ, seclusso Papa, haberet potestatem supra Papam, quòd Ecclesiæ regimẽ esset demo craticum, seu populare: in quo tota autoritas apud nullum resident, sed in tota communitate.

¶OBIICITVR Contra sequelam: quia non dicitur regimen regale, in quo sit vnicus toto residuo superior: quia tunc non esset in ciuilibus aliquod regimen regale: sed quia est vnicus, qui totius populi vices gerit quoliber particulari superior.

¶RESPONDEO, Quòd sequela est optima formaliter intellectis terminis: quia, si in tota communitate sola est autoritas: ergo vt sic constituit regimen populare: quamuis inquantum aliquem vnum præficit, constituat aliam speciem regiminis. Rursus sequela est optima de supremo regimine Ecclesiæ de quo est quæstio: quoniam si in tota communitate & sola est vniuersalis Ecclesiæ potestas, summum regimen, summũque tribunal eiusdẽ, ad quod omnia resoluenda sunt, esset populare (vt patet) quicquid esset de regimine medio per vnũ. Vnde, si in regno aliquo populus est supra regem, manifestè sequitur, & quòd communitas populi vt sic regimen est populare, & quod summũ tribunal est populare: quamuis exerceat per aliam regiminis speciem (puta per regale) supra alios iurisdictionem suam communiter. Nihil igitur obstant obiecta dictis: quoniam cum regimine regali medio, stat supremum, populare, de quo est quæstio, & formalis sermo.

CAP. V.

DIXI In cap. septimo, probãdo quòd papa esset supra communitatem totius reliquæ Ecclesiæ, ex illa autoritate, Pasce oues meas, &c. quòd papa est pastor vniuersalis Ecclesiæ, & non solùm singularum ouium.

¶OBIICITVR Respondendo dupliciter. Primò per interemptionem negando scilicet hoc. Secundo per limitationem, quòd Papa est pastor totius Ecclesiæ quantum ad administrationem pabuli spiritualis verbi Dei & sacramentorum. Hæc enim non exercentur per communitatem, sicut actus iuridici.

¶RESP

¶RESPONDEO, Et negatio quidem irrationabilis infesius in septuagesimo cap. ratione monstrabitur: nunc autoritate inducta ostenditur. Quum Dominus dicit, Pasce oues meas, illimitatè admittitur: ergo non est limitandum ad singulas & non omnes, vt negatio ista limitat: nam singulæ, & omnes suæ oues sunt. Secunda autem responsio aut nihil dicit, aut seipsam interimit. Nam dupliciter potest intelligi concessum: quòd Papa est pastor totius Ecclesiæ quantum ad ministrandum verbum Dei & sacramenta, primò autoritatiuè: secũdò ministerialiter, respectu totius Ecclesiæ. Si autoritatiuè, ergo iple verè superior tota Ecclesiæ cõmunitate est: nam autoritatiuè pascere verbo Dei & sacramentis, est actus superioris absolutè respectu illius, qui sic pascitur, vt patet inductiuè: & sic responsio interimit seipsam. Si autem ministerialiter, ergo non habet Papa ex se in pascendo plus quàm in actibus iuridicis: potest siquidẽ, & actus iuridicos omnes vt minister Ecclesiæ communitatis apud istos: & sic responsio nihil dicit. Est ergo Papa verè pastor autoritatiuè vniuersalis Ecclesiæ, & singularum personarum eius in iudicio, & iustitia & verbo Dei, &c. vice illius qui pascit omnes in innocentia cordis.

CAP. VI.

DIXI in eodem septimo cap. ex illa autoritate, Fiet vnum ouile & vnus pastor, quòd Papa est pastor illius ouilis, & non econuerso.

¶OBIICITVR, Quòd Christus dixit Petro, Pasce oues meas, non tuas: & quòd Christus dedit potestatem ouili supra pastorem.

¶RESPONDEO, Quòd Petrum esse pastorem ouium non suarum, sed Christi, concludit ipsum esse pastorem non ex se, neque loco Ecclesiæ communitatis: vt obiicientes dicunt: quoniam oues, nec sunt Petri, nec sunt cõmunitatis Ecclesiæ, sed loco Iesu Christi, cuius solius sunt oues propriè. Vnde ex hoc nihil aliud habetur nisi q̃ Petrus præst ouili non suo, sed Christi: non ex se, sed loco Christi. Quod autẽ addit ur, Christũ dedisse autoritatẽ ouili supra pastorem, voluntariè dicitur, & ipsis verbis Domini dissonat & repugnat. Dissonat quidem, quia ouile illius pastoris Ecclesiã constituit, regulare est autẽ vt pastor præsit ouili, & non econtra. Repugnat autem, vt ibidem deductum est: quia non fieret vnus pastor iuxta verbum Domini, sed duo: scilicet Petrus & ipsum ouile. Et, quia de Petro voce Domini constat dicentis, Pasce oues meas, & quòd vnus tantùm sit, eiusdem autoritate Domini patet: consequens est vt alter pastor fictus sit contra Domini sententiam.

CAP. VII.

DIXI in eodem septimo cap. quòd non minus Papa est Episcopus Ecclesiæ catholicæ, quàm quilibet Episcopus suæ Ecclesiæ: ex hac propositione inferendo superioritatem eius super Ecclesiam catholicam, & non solùm super singula membra, sicut est in aliis Episcopis respectu suarum Ecclesiarum.

¶OBIICITVR contra similitudinem. Tum quia Episcopus particularis gerit vices vniuersalis Ecclesiæ: quæ est supra suam communitatem. Tum quia Ecclesia particularis, cui præficitur Episcopus, habet superiorem in terris, qui præficit illum Episcopum.

¶RESPONDEO, Et primò, quòd ratio nõ fundatur super similitudinem: sed super proprietate huius sententiæ, Papa est Episcopus Ecclesiæ catholicæ: quamuis declararetur ex simili, imò eadem ratione in aliis Episcopis. Ambr. est Episcopus Ecclesiæ Mediolanen. &c. Vnde, cùm ex ista propositione formaliter intellecta, Papa est Episcopus Ecclesiæ catholicæ, sequitur ipsum esse Episcopum communitatis Ecclesiæ satis habetur intentum.

¶Obiecta autem afferunt dissimilitudinem, in non causa vt causa. Nã in eo, quod est esse Episcopũ catholicæ, vel talis Ecclesiæ, potest considerari quid importet esse Episcopum, & potest considerari à quo fiat Episcopus. Et obiecta quidẽ procedũt cõsiderando à quo fiat, vel fieri debeat Episcopus: ratio autem procedit considerãdo quid est esse Episcopum. Constat autẽ, quòd ad iudicandum de naturis rerum, causa formalis, & quod quid est concludit efficaciter vndecunque fiant effectiuè: siue enim homo fiat à Deo, vt Adã, siue ab alio homine, vt nos: vnius naturæ sumus. Et similiter siue Episcopus sit à Papa, siue ab vniuersali Ecclesia, siue habeat superiorẽ, siue non: vnius naturæ est, inquãtum Episcopus: quãuis alter us naturæ sit, inquantũ, subditus. Vnde vt vnico verbo dicatur, ratio de Episcopo, vt sic loquitur: obiectiones autẽ de Episcopo, inquãtum subditus alteri & alterius & ab altero. Propter quod cùm Papa sit verè Episcopus Ecclesiæ catholicæ, sequitur, vt ibidẽ dixit, q̃ est primò Episcopus ipsius Ecclesiæ catholicæ, & secundario singularũ. Tamen quia non minus est ipse catholicæ Ecclesiæ Episcopus, quã Ambr. Episcopus Ecclesiæ Mediol. esset enim longè minus, si non esset Episcopus totius, sed singulorũ mẽbrorum tãtùm. Tum quia actus proprius Episcopi, qui est superintendere, primò fertur super bonum ipsius catholicæ Ecclesiæ, & secundario super bonum singulorũ: vt patet ex hoc, quòd Papa ad hoc tenetur sub pecca to mortali ex hoc quòd est Papa: constat autẽ potestates per actus proprios cognosci. Nec ad hoc video responsionẽ: nisi diceretur, quòd Papa habet hunc actum, inquantũ gerit vices vniuersalis Ecclesiæ, cui primò conuenit, iste actus, & ex eius commissione conuenit Papæ. Sed hæc responsio potest dupliciter intelligi. Primò, quòd Papa habeat hunc actum dependẽter ab Ecclesia: sicut Rex creatus à regno, & in hoc sensu falsa est: quia sic Papa esset vicarius Ecclesiæ, & non immediatè ipsius Iesu Christi: quod demonstratum est esse falsum, & amplius monstrabitur. Secundò potest intelligi quòd Papa habeat hunc actum ex suo officio: supplendo id, quod Ecclesiæ conueniret, si non esset subdita. Et in hoc sensu est vera responsio: sed nihil obstat rationi, vt patet.

CAPVT VIII.

DIXI in eodem septimo cap. quòd Papa habet suprem am potestatem in Ecclesia Dei: & ex hoc deduxi ipsam esse supra vniuersalem Ecclesiam.

¶OBIICITVR glossando, primò, q̃ potestas Papæ dicitur suprema respectu potestatũ particularium, nõ autem respectu potestatis cõmunitatis totius Ecclesiæ.

¶Dicitur secũdò, quòd ex hoc quòd ponitur suprema potestas in Papa, & suprema potestas in Ecclesia, nõ sequitur, quòd sint duæ supremæ potestates in Ecclesia Dei: quia potestas Papæ est propter Ecclesiam: iuxta illud, Posuit vos Deus regere Ecclesiã, vbi autem vnum propter alterum, ibi vnũ tantùm: vt patet in Topicis.

¶RESPONDEO, Et glossa quidẽ allata repellitur ex magna differentia inter secundũ quid & simpliciter. De Papa asseritur simpliciter, quòd habet supremã potestatem in Ecclesia Dei, vt patet in tex. allegato ibi, glossa autẽ ponit Papam habere potestatem supremam secundum quid, quia in respectu ad aliquas, & nõ ad omnes potestates in Ecclesia Dei. Repellitur quoque ex literali expositione illius superlatiui supremam: potest enim exponi negatiuè & positiuè, id est non habens superiorem, & omni alia superior. & vtroque modo repugnat glossæ illi.

¶Quod autem obiicitur sequelæ, nihil est: quoniam si cõmunitas Ecclesiæ est tantæ potestatis, quòd Papa subest ei, oportet q̃ obiectum proprium potestatis Ecclesiæ, & obiectum proprium potestatis Papæ se habeant secũdum supra, & sub proportionaliter, sicut ipsæ potestates. Et hoc etiam est manifestum ex eo, quòd cõmune bonum Ecclesiæ totius est proprium obiectũ potestatis cõmunitatis Ecclesiæ: bonum autem singulorũ est proprium obiectũ potestatis Papæ, consequenter loquendo, quia potestas sua propria secundum illos est primò respectu singulorum: & respectu boni cõmunis totius, Papa non intromittit se, nisi vt vtès potestate Ecclesiæ: vt instrumentum illius. essent ergo verisimiæ duæ potestates supremæ, & subordinatæ simul: quod est ridiculum.

¶Ad id verò quod dicitur: Potestas Papæ est propter Ecclesiã, dicitur quòd secundum veritatem est verũ: & nihil imut: sed secundum hypothesim eorum non esset propter Ecclesiam eodem modo formaliter sumptam propter quam esset potestas illa Ecclesiæ: quia ista propter Ecclesiam collectiuè, illa verò propter Ecclesiam distributiuè. Vnde cùm regula ex vnitate obiecti non obstet, & potestas non sit propter potestatem, sed sub potestate: non video quomodo obstet regula Topica.

CAP. IX.

DIXI in eodem septimo cap. quòd Papa est proximus & immediatus vicarius Christi: ergo nullã habet in terris potestatem priorem se: & inde intuli, Ecclesiam non habere immediatè ordinariam autoritatem à Christo, & Papam non mediante Ecclesia habere autoritatem, &c.

¶OBIICITVR Glossando, quòd Papa dicitur immediatus vicarius Christi quia potestas vicariatus sui est immediatè instituta à Christo & Ecclesiæ collata: & non propterea quòd habeat à Christo non mediante Ecclesia, ita quòd Papa est immediatus vicarius Christi, sicut apud Apostolum, Reges sunt ministri Dei in vindictam malefactorum: qui tamen mediante populo fiunt.

¶RESPONDEO, Et glossa quidem repellitur ex differẽtia inter medium in instituendo principatũ: & medium in principando: differunt enim hæc sicut cælum & terra. Et esse immediatum, vel mediatum vicarium non attenditur secundum institutionem solam, sed secundum ipsum principaliter. Declaro singula breuitatis causa in exemplis. Christus instituit absque medio potestatem episcopalem & sacerdotalem, instituit mediante Ecclesia potestatem ordinum minorum, & subdiaconatus secundũ aliquos: in istis est medium in instituendo, in illis non. Papa instituit legatum, qui committit vices suas alteri: legatus principatur sub Papa absque medio: vicarius autem legati cum medio in principando: dependet enim principari huius à principatu legati. & non sola electio ipsius. Ex his autem liquet quale medium negatur, quum absolutè dicitur aliquis immediatus vicarius alicuius principis: quòd, scilicet negatur mediũ in principando, vt patet inductiuè. Vnde cùm Papa absolutè, & absque limitatione aliqua asseratur proximus,

Universidad de Deusto

& immediatus Christi vicarius,negatur medius principatus inter Christum & Papam inferior Christo & superior Papa,cuius vices gerit Papa. Si enim medius principatus talis est,vt illi concedunt ponentes Ecclesiæ totius communitatem esse talem principatum licet Papa possit dici vicarius Christi : non tamen potest verè dici simpliciter & absolutè immediatus vicarius Christi: sed immediatè vicarius Ecclesiæ, & mediatè ipsius Christi. Immediatio autè institutionis potestatis Papæ à Christo,nõ facit ipsum Papã Christi vicarium immediatum,nisi secundum quid,scilicet secundum potestatis institutionem: sic enim quilibet Episcopus potest dici immediatus vicarius Christi : quia cuiuslibet potestas immediatè est instituta à Christo.Constat autem, quòd aliud intendit determinatio Ecclesiæ & Sancti patres,cùm asseritur Papam immediatum esse vicarium Christi.Vnde ratio stat in suo robore.

¶Ad id verò quod additur de simili in Regibus,dicitur,quòd non dicuntur proximi & immediatè ministri Dei:sed vices multitudinis gerendo, Dei ministri proculdubio sunt. Longè autem aliter est de Papa, qui non gerit vices multitudinis, sed Iesu Christi.Et scito, quod inter Regem creatum à populo,vt Saul (vt stando in naturali iure sit)& Regem datum à Deo,vt Dauid: & Papam factum à Christo,vt Petrus: & Papam electum ab Ecclesia, vt reliqui:tanta est in præsentando populum differentia, quòd Rex tam creatus à populo,quàm datus a Deo,populum & eius potestatem repræsentat: licet namque in fieri differant inter se,quia alter à populo,alter à Deo præficitur: in natura tamen officij & potestatis non distinguũtur.Nam quemadmodum organum naturale (putà manus) fit a Deo miraculosè, perinde est ac si esset à natura : ita organum politicum,putà Rex cùm est à Deo perinde est ac si esset à populo.& propterea eius potestatẽ vtroque modo factus repræsentat & exercet:illúque vices gerere dicitur,& non Dei immediatè. Papa autem siue à Christo immediatè, siue ministerio Ecclesiæ mediante factus,iuxtem etiam est naturæ & potestatis: & nõ repræsentat potestatem populi ecclesiastici, nec ipsum:sed Dominum Iesum Christum immediatè, & illius solius vices gerit immediatè.Et ratio diuersitatis in Rege & Papa est:quia potestas regia naturali iure est in populo primo,& ex populo deriuatur ad Regẽ: potestas autem papalis supra naturam est, & diuino iure in persona vnica,nõ in communitate primò est: statuẽte Christo, Ioã. 10.formã supremi ecclesiastici Regis in vnica persona,cũ dixit, Alias oues habeo,& illas oportet me adducere: & fiet vnum ouile, & vnus pastor:& determinate eodẽ tale formã ad personã Petri in sita perpetua successione, Ioannis vltimo, cùm dixit illi, Pasce oues meas. Vnde Papa solius Christi vicarius est,& non Ecclesiæ. & propterea diffinitũ est per Ecclesiã,quòd papa in Beato Petro officium suũ vniuersale susceperit,vt patet ex allatis in libello, &c.

CAP. X.

DIXI In eodem septimo capitulo, conclusionẽ hanc, Papæ potestas est supra Ecclesiam vniuersalem & Concilium generale, vt distinguitur contra Papam.

¶OBIICITVR Primo autoritate Augustini in epistola ad Glorium Eleutium, Felicem Grammaticum,&c. quæ inter Epistolas est 162. vbi loquens de depositione Cæciliani Carthaginen.Episcopi, dicit, Ecce putemus illos Episcopos qui Romæ iudicarunt,non bonos iudices fuisse : restabat adhuc plenarium Ecclesiæ vniuersale Concilium, vbi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari : vt si malè iudicasse conuicti essent,eorum sententiæ soluerentur, &c. Et inter Episcopos Romæ iudicantes,comprehendit Melchiadem Papam:vt patet ex epistola illa. Ex quibus verbis manifestè sequitur,quòd à Papa & Concilio simul particulari,potest appellari ad Concilium vniuersale,& sententia eiusdem solui.

¶Secundò,autoritate octauæ synodi, can. vigesimoprimo, cuius pars habetur vigesimasecũda distinctione,in capitulo diffinimus. vbi dicitur, Vniuersalis synodus cum conuenienti reuerentia, quamlibet quæstionem de Rom.sede exortam audire tenetur, & in ea proficere:non tamen audacter sententiam in Romanum Põtificem dicere. Ex quo patet quòd licet omnem quæstionem de Romana sede diffinire habeat synodus : id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

¶Tertiò,autoritate Damasi Papæ,quę ponitur inter epistolas Ambrosij,epistola septuagesimasecũda,vbi Damasus dicit respõdendo,Cùm huiusmodi fuerit Concilij Capuensis iudicium, vt finitimi Bonoso atque eius accusatoribus iudices tribuerint, aduertimus q̃ nobis iudicandi forma cõpetere nõ posset. nam si integra esset hodie synodus,rectè de his quæ vestrorum scriptorum comprehendit series,decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc recepistis iudicium,sententiam ferre:vicem enim synodi recepistis, quos ad examinandum synodus elegit. Et infrà,Vos enim, vt scripsimus,totius synodi vice Dei decernitis : nos quasi ex synodi autoritate iudicare non conuenit.Ex quibus manifestè patet primò quòd Papa dicit se nõ posse de illa causa cognoscere:de qua posset si synodus adhuc esset integra,id est,nihil cõmisisset.Secũdò,quòd Papa cõfitetur non solùm Concilium esse in eo in iudicãdo superius sed etiam deputatos per Cõcilium,in ea causa in qua deputati sunt.

¶Quartò autoritate canonis in capit.si duo. distinct. 79. vbi dicitur,quòd si duo contenduntpe papatu,Concilium est iudex:ergo habet superioritatem in vtrunque : nullus enim est alterius iudex ordinarius, quin sit iurisdictionis superior.

¶Quintò,ratione,Papa & reliqui prælati quicquid iudicant, &c. faciunt vt ministri Ecclesiæ, non solùm finaliter (id est, propter Ecclesiã)sed effectiuè autoritate Ecclesiæ:ergo in Ecclesia est primò autoritas. Antecedens probatur: quia agere dicuntur secundum intentionem Ecclesiæ.Sequela autem est manifesta:& cõfirmatur,quia suffragia,quibus priuatur excommunicatus, & indulgentiæ non sunt prælatorum,sed Ecclesiæ. Et confirmatur iterũ: quia sicut Deus condens humanum genus,dedit potestatem regiminis ciuilis ad finem naturalem: non vni, sed communitati, &c. ita regenerans idem ad finem supernaturalẽ, dedit potestatem spiritualis regiminis ad illum finem cõmunitati Ecclesiæ,&c. Et sicut quandoque prouidit populo dando principem,vt Moysem:ita prouidit Ecclesiæ,dando Petrum. Et confirmatur tertiò : quia aliter politia ecclesiastica nõ esset : ita bene ordinata sicut ciuilis : nã ista põt prouidere sibi,principe potestate abutẽte in destructionẽ: Ecclesia autem non posset si non esset superior papa.Et confirmatur quartò:quia ipse papa esset miserabilior cæteris,si à malo cõpesci non posset.Et confirmatur quintò:quia papa est ecclesiæ filius, ac per hoc subditus. Antecedens patet ex Ambrosio in libro de Symbolo,Nõ habebit ibi Deum patrẽ,qui noluit habere ecclesiam matrem.Sequela patet Prou.10. Stultus despicit matrẽ suã.

¶Sextò etiam ratione,Si papa habet potestatem super totum rẽsiduum Ecclesiæ collectiuè, ergo potest aliquem actum iurisdictionis in illud totum etiam inuitũ exercere:sed hoc est falsum:quia non potest illud totum excommunicare aut interdicere : nec ad aliquid ipso renitente obligare : vt patet per illud August. Leges instituuntur cùm promulgantur : firmantur cum moribus vtentium comprobantur. distinct. 4. ca. in istis.

¶Septimò:quia potestas ecclesiastica prius tẽpore est in ecclesia. quã in aliquo summo Pontifice:quia illa fuit instituta & Ecclesiæ collata Matth.8.ista autem Ioã.vlti Petro data est.Et ideo si Christus Petrum papam non instituisset, potuisset hoc ecclesia facere: committendo ei suam potestatem:nec potuisset tibi iam ab eo auferre nisi ex causa rationabili:sicut populus potest respectu Regis.

¶RESPONDEO, Ex autoritate illa Augustini nõ sequitur Concilium esse supra papam,sed dupliciter argumentũ ex illa deficit. Primò:quia æquiuocat de Cõcilio.nam quæstio nostra est de Concilio distincto cõtra papã,seu seclusa papa:quod est Concilium acephalum. Augustinus autẽ loquitur de vniuersali cõcilio cum papa,vt patet ex hoc,quòd ponit præsentiam iudicũ,id est Episcorũ,qui iudicauerãt. Constat autẽ quòd non licet arguere a concilio,ad concilium acephalum. Secundò deficit:quia ex hoc, q̃ restabat refugiũ concilij vniuersalis,infertur superioritas:est enim hic sophisma consequentis. Potest enim recursus iste haberi propter multas causas,scilicet exclusionẽ suspitionis, plenioré discussionem,maiorem sapientiã, personalem tractatũ & quicquid eiusmodi est:vt patet ex continua consuetudine appellantiũ ad eundem iudicem (puta papam)plenius informandum, & causam per alios tractaturum iudices, &c. Et hoc consonat literali sensui Augustini:vbi propter præsentiam omniũ prælatorum potuisset causa ita discuti,vt etiã iudices qui primò in partibus,& qui secundò Romæ iudicarũt,personaliter præsentes rationes iudicij cõferre potuissent.& vniuersali omnium iudicio decerni, & etiã dissolui prius malè iudicatum. Ad nihil enim horũ exigitur maior autoritas intensiuè,quàm papæ:sed sua sufficit cum maiori discussione, sapiẽtia,&c. vt quotidie videmus.Est etiã cũ his omnibus in cõcilio vniuersali maior autoritas extẽsiuè,& maior solẽnitas iudicij: quę omnia sentẽtiã eius omni exceptiõe maiorẽ reddere vidẽtur.

¶Ad secundam ex autoritate octauę synodi,dicitur q̃ malè exponuntur verba synodi, dicẽdo q̃ synodus negat modum iudicandi papam(scilicet audacter)& non iudicium ipsum. Et quòd hęc expositio sit mala,probatur:quia ly Audacter,aut importat vitiũ audaciæ,aut importat autoritatem. Si primũ, cùm illud sit vitãdum respectu cuiuscunque,& non solùm respectu papæ, ridicula esset decisio synodi,q̃ ipsa non debet vitiosè, vel ex passione iudicare papam,&c.si secundũ haberetur contrarium expositionis allatæ. Vnde literalis sensus est,quòd dicere sententiã in Romanum pontificem est audaciæ vitium:illa siquidem negatio prępositã nõ modum solùm,sed totum negat. Dicendo igitur,Non tamẽ audacter dicere sententiam in Romanum Pontificẽ, significat quòd nõ nisi audacter dicere potest sententiam in Romanum Pontificẽ. Sicut cũ dicimus,quòd de manifestis licet nobis iudicare,de cordis autem occultis non licet nobis temere diffinire:nõ intẽdimus negare modum diffiniendi tantũ(puta temere,)sed intendimus determinare,quòd ipsa diffinitio de occultis cordis est temeraria. Determinat ergo ly Audacter,naturam iudicij in papã: sicut ly Temere

mere,in exemplo dato naturã iudicij in cor. Et propterea ex hac autoritate habetur oppositum eius quod arguentes intendunt.In cuius signum,synodus dicit sibi competere audiẽtiam & progressum in quæstione de Papa cum reuerentia,& de sententia subdidit illam negatiuam,quam non subiunxisset,si etiam sententia cum reuerentia sibi competeret,ipsa quippe distinctio expositionis confutatæ defectum ostendit.Cùm autem legeris hæc,memẽto quòd sermones morales de iis sunt, quæ regulariter accidunt. In casu quippe hæresis pertinacis in Papa, synodi iudicium depositiuum Papæ absque audacia esset.

¶Adtertiam ex autoritate Damasi. dicitur, quòd neutrum deductorum ex illa autoritate sequitur. Nam in illis verbis non negat potentiam,sed formam iudicandi sibi cõpetere posse. Et huius negationis causam reddit,non impotentiam aut subiectionẽ suam, sed indecentiam : vt patet in illis verbis.hoc autem familiare est principibus.Quin etiam si dixisset se nõ posse iudicare, verum dixisset,& à consuetudine principum non recessisset : qui ea se negant posse facere,quæ indecenter facerent si exaudirent. Constat autem,quòd indecens est determinationes Concilij etiam pronuncialis soluere:quantò magis Concilij generalis, quorum decreta etiam Papam in foro conscientiæ ligant,non minus quàm propria? verba,& secundum sacros canones ad Romanum Põtificem præcipuè spectat seruare statuta Patrum. Et si notaueris eandem autoritatem,contra arguentes facit:pro quanto insinuat excellentiam suam tantam,quòd eum quasi ex synodi autoritate iudicare non conuenit.

¶Ad quartum ex autoritate Canonis, dicitur quòd gratis concessum est,quòd Papa incertus subditur Concilio. Duobus enim contendentibus incertis,iudicat Ecclesia: sed si alter esset certus & indubitatus,Ecclesia nõ iudicaret,sed adiuuaret certum,obediendo,condemnando antipapam,&c.

¶Ad quintum ex ratione,quia prælati sunt ministri Ecclesiæ,dicitur q̃ prælati dicuntur ministri Christi & Ecclesiæ.Christi quidẽ & effectiuè(quia ab illo habent suam potestatem effectiuè)& supposititer,mysticè tamen:quia omnes prælati sunt velut membra Christi iuxta illud August.super Ioan. Si præpositi Ecclesiæ pastores sunt,quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius membra pastoris? Ecclesiæ autem integræ idem est cum capite suo, quod Christus est)ministri etiã dupliciter dici possunt,scilicet effectiuè ratione partis,scilicet capitis,à quo habent prælati autoritatẽ & integraliter : quia sunt membra Ecclesiæ reliquæ à capite, non vt suppositi,sed vt corporis mystici partes integrales. Et hęc dicimus loquendo de prælatis Ecclesiæ absolutè, non de festo ordinato & instituto ab illo:sic enim esset quæstio de illo alio.& sic de aliis.Ex quibus patet,quòd prælati Ecclesiæ propriè loquendo,non sunt ministri Ecclesiæ effectiuè, nisi ratione capitis, scilicet Christi:& consequenter non sunt ministri Ecclesiæ vt sonat in se,nisi ratione capitis : propter quod Paulus dicit, Si quid ego donaui,in persona Christi, & rursus, Sic nos existimet homo, vt ministros Christi.Ex hoc autem quòd ministri Ecclesiæ dicuntur agere secundum intentionẽ Ecclesiæ,non plus habetur quàm dictum est: quia,scilicet agunt secundũ intentionem Ecclesiæ in capite, & in corpore ab ipso capite diffusum. Quãuis hoc possit etiã intelligi secundum intentionem Ecclesię,id est secundum intentionem Ecclesiastico officio debitam:hac enim intentione confici, & conferri dicuntur sacramenta,&c.

¶Ad primam confirmationẽ,quia suffragia sunt non prælatorum, sed Ecclesiæ dicitur,quòd falsum est suffragia non esse prælatorũ. vt dispensatorum:quamuis sint Ecclesiæ integræ vt proprietarię: sed hoc nihil aliud concludit,nisi prælatos ab Ecclesia integra ratione capitis potestatẽ habere. Vnde omnia deficiunt ob æquiuocationem ad propositum ab Ecclesia integra ad Ecclesiã, vt distinctam contra caput. Ad secundam confirmationem de similitudine cõditionis,& regenerationis generis humani, dicitur q̃ apertissimè cõstat falsum assumi,& diuersimodo Deũ instituisse. Nam in ordine ad finem naturalem potestatem cõmunitati indidit, & non vni, in ordine autem ad finem supernaturalẽ, potestatem dedit vni,& non cõmunitati, præfecit enim Iesum Christum, secundum quòd homo est,in principẽ & caput omnis Ecclesię,vt patet, & hoc non præueniendo sicut in ciuilibus,sed instituẽdo,vt patet. Et scito, quòd argumentũ deficit ex eo, q̃ non attendit ordinem primarium regenerationis humanæ,sicut attendit primarium ordinem conditionis humanæ:sed declinat ad ordinem secundariũ Ecclesiæ,qui est in tẽpore absentiæ principis,qui abiit in regionẽ longinquam accipere sibi regnũ & reuerti.Quæ declinatio manifestè defectiua est:quia primario in vno,primariũ in altero reddẽdum proportionaliter est. Hic autẽ secundarius ordo in Ecclesia naturam si sequitur principalis, absque omni contradictione optimus videtur.Sic autẽ potestas in vno principis vicario nõ in communitate locanda est,& locata ab ipso principe in Petro.Vnde patet,quòd non præuenit princeps Ecclesiã, sed suapte natura ordinẽ regiminis spiritualis prosecutus,in Petro & eius successoribus vicariatum suum locauit.Ad tertiam confirmationem iam patet, quòd optimè prouisum est politiæ spirituali in suo naturali principe,qui peccare nõ potest,in ordinatione autẽ vicarij illius oportune quoque prouisum est,dũ suauis dispositio seruata est.Superna turale namque regimẽ (quale est papatus) suapte natura supernaturalem defectionẽ & remediũ sibi vẽdicat: quale Dominus Iesus Christus sibi autoritatiuè reseruãdo electionẽ & Ecclesiæ reliquæ ministerio orationum instituit. Hoc enim suam,& efficax est remediũ,vt in loco suo inferius amplius monstrabitur. Vnde falsum est dominũ Iesum Christũ minus bene ordinasse politiã Ecclesię etiã sub suo vicario quam politiã ciuilẽ in humanis,quoniã vtrobique non idem, sed proportionale remediũ contra malum principem datum est.Ita q̃ Ecclesia potest se & cõtra illum tueri, & deponere vota & superibus Ecclesiæ proportionatis, scilicet orationibus,ieiuniis,eleemosynis,hæc enim efficaciora sunt cæteris causis secundis quia superiores sunt reliquis,& propriè vniuersali saluti Ecclesiæ,sed non omnes capiunt verbũ istud. Ad quartã confirmationẽ,dicitur quòd immediatè susceptus sub cura Christi viuentis,& specialiter de ipso curam habentis,non est miserabilior cunctis,nisi ratione seruitutis vniuersalis & periculi maximi, & huiusmodi,talis autẽ est Papa,qui non potest coactiua pœna punirí,sed tenetur ex amore liberè operari. Fœlicitatis enim quædã inchoatio est non miseriæ, esse in statu in quo nõ sicut seruus sub lege,sed sicut liber in gratia constitutus homo adhuc mortalis est positus:vt in Papatu contingit.Ad quintũ dicitur, quòd Papa inquantum singularis persona est filius Ecclesiæ,quia regeneratus, nutritus & instructus ab Ecclesia sicut cæteri,inquantum autem Papa, est filius Ecclesiæ integræ, hoc est cum suo capite, & pater non filius reliquæ Ecclesiæ.sed in his & similibus aduerte tu, cui hæc & similia obiiciuntur,ne æquiuocatio de Ecclesiæ vocabulo te fallat, vt ea, quæ dicuntur de Ecclesia integra (siue cum capite siue cum vices capitis habente)ad Ecclesiæ communitatem seclusa capite applicata suscipias:hæc enim tradeciperent.

¶Ad sextum argumentum principale dicitur cũ Apostolo. Quòd omnia mihi licent,sed non omnia expediũt:& rursus: Omnia licent,sed non omnia ædificant. Cõceditur igitur,quòd papa potest quantumcumque potestatis suæ autoritate est,actum iurisdictionis etiã in inuitum Ecclesiam reliquam exercere:sed non expediret, si nõ ædificaret. Nec valet argumentum. Non potest illam excõmunicare,ergo non potest aliquem actum iurisdictionis in inuitũ exercere:vt patet. Ad probationem autẽ ex autoritate Augustini dicitur, q̃ potius probat oppositũ. Si enim leges instituuntur cũ promulgantur, Papa promulgando legem in totam Ecclesiã instituit absque Ecclesiæ consensu:potest igitur ipse solus instituere legẽ in illam.Firmitas autem ex consensu vtentiũ,nõ ex parte autoritatis,sed ex quationis se tenet. Quod continetur ex eo, q̃ statutũ vniuersalis Concilij integri etiam consensu vtentium firmatur,ita quòd non ligat quando vtitur dissensu vtentiũ infirmatum:& tamẽ nullus dubitat vniuersale Concilium integrum firmitatem autoritatis legibus suis dare. Prouenit autem hæc legum infirmitas ex dissensu vtentium etiam ab ipsis legislatoribus negatiuè, pro quanto tolerando dissimulant, & implicitè reuocant quod fecerunt.Et merito:quia lex (vt dicitur dist.4.cap.erit) debet esse patriæ,loco,temporique conueniens.

¶Ad septimũ dicitur q̃ falsum assumitur:nam potestas ecclesiastica primò fuit in primo summo Põtifice domino Iesu Christo,qui Põtifex assistens futurorũ bonorum,æternam redemptionẽ inuenit.Falsum quoque monstratũ est esse q̃ Dominus per illa verba quæ habentur Matth. 18. potestatẽ ecclesiasticã dederit Ecclesiæ, quamuis promiserit ei super suos subditos: vt superius diffusè discussum est.Aequiuocatio demũ inciditiã dicta ab Ecclesia, ad Ecclesiã seclusa capite declinando. Reliqua autẽ quæ arguendo asseruntur(scilicet q̃ Ecclesia potuisset instituere Petrũ Papam) quàm falsa sint,ex supradictis patet:quia si potuit Ecclesia vnquã instituere Papatũ in vno & eius successore,vt Christus fecit,posset quoque illũ instituere in triumuiratu,vel aliquo huiusmodi: quia eiusdem est instituere,& instituta mutare pro loco & tempore.

CAP. XI.

DIXI in 8.cap.quòd Concilium Constantiẽse pro illo tempore primo quo fecit illa decreta de potestate synodi,non erat verum Concilium vniuersalis Ecclesię.

Et quòd Basilien.errauit illud sequendo.

¶OBIICITVR dupliciter. Primò quòd blasphemaui. Secundò,quia Concilium Constantiense sub obedientia Ioannis 23. erat verum Concilium vniuersale : quia succedebat Concilio Pisano,in quo fuerat vnio Ecclesiæ. deposito vtroque Papa(scilicet Gregorio.12.& Bened.13.) & electus Alexander quintus, cui successit Ioan.23.qui congregauit illud Constantiense Concilium.

¶RESPONDEO, Et primò quo ad Constantiẽse concilium. ¶Si ego blasphemo,quare Gregorius 12. qui expresè recusauit in actu vnionis Ecclesię recognoscere Concilium illud pro tunc,vt Concilium illud.non blasphemus,sed vir pacis,& Ecclesiæ amator

Universidad de Deusto

habitus est vt patet in gestis eiusdem Concilij, sessione 43. Quare obedientia Benedicti 13. inter fœdera vnionis. & in actu vnionis Ecclesiæ recusationem talis protunc Concilij volens & faciens, nō blasphema, sed catholicæ vnitatis studiosa est habita? vt patet in sessione 20. & 22. Quare Sigismundus Imperator, qui præsedit illi Concilio, vt satisfieret recusationi illius Concilij, nō blasphemus, sed defensor Ecclesiæ habetur? Quare demum ipsummet tunc Constantien. Concilium, cum negauit tacto ipsum esse Concilium non semel, sed bis (primò in acceptando præsidentiam Imperatoris, & autoritatem in Concilium à Gregorio 12. secundò in accepiendo se conuocari ab obedientia Benedicti 13. & conuocare illam) non blasphemauit? Et si potius scandalum permittit debet à qualibet singulari persona, quā veritas deseratur, quomodo Concilium vniuersale à spiritu sancto rectū, potius veritatem deseruit seipsum facto negans, quàm scādalum permittere voluit iam natum? Ex his autem rectè consideratis patet, quòd Concilium illud non reputauit seipsum certum & indubitatum Cōcilium illo tempore: & propterea huiusmodi negationes admittebat dans operam vt vnum certum & indubitatum Concilium fieret cum in dubitato capite: vt tandem fuit. In quo igitur ego erro, si dubia & incerta pro dubiis incertisque habui? nihil enim dixi aliud in sententia. Nam dubia & incerta pro vera autoritate refutari constat, veritatisque autoritatem eis tribuere nephas est.

¶Ad secundam obiectionē de successione ad Concilium Pisanum, dicitur, quòd nec illud Concilium cōstat fuisse certū & indubitatū: vt cæteris omissis patet ex duobus. Primò: quia assertio ista renocaret antiquum schisma: quid enim aliud est dicere, Concilium illud Pisanum cum Alexādro 5. certum & indubitatum, quàm certē & indubitē damnare Gregorium 12. & Benedictum 13. cum suis obedientiis? Hoc autem est redire ad illud schisma. Secundò: quia ipsum Constan. Cōcilium sub obedientia Ioan. 23. licet crediderit se esse vniuersale Concilij succedēs Pisano, non tamē hoc pro certo & indubitato tenere se cōtestarū est facto suo: vt patet ex dictis.

¶Accedit ad hæc, quòd fine Papa diffiniit: & propterea si fuisset etiam tota reliqua Ecclesia repræsentatiuē potuisset errare, nec fuisset Cōcilium generale perfectū simpliciter: vt patet in libello.

¶Quo ad Concilium verò Basilien. vniuersalis Ecclesiæ responsionem replico: quæ Eugenium adorauit, Concilium Florentiæ vniuersale ex Orientali etiā Ecclesia celebrauit in materia fidei, &c. Si ego blasphemaui, quis excusat Ecclesiam à blasphemia?

CAP. XII.

DIXI In cap. 9. glossando verba Aug. Petrus quando claues accepit, Ecclesiā significauit, & similia, quòd in hoc sensu dicta sunt, quia officio capitis perpetuo, in Petro & successoribus data hæc sunt: & propterea in persona Ecclesiæ dicitur Petrus suscepisse hęc.

¶OBIICITVR, Quòd non sit iste sensus intentus ab Aug. quia sequeretur, claues datas esse Ecclesiæ finaliter, & non formaliter: cuius oppositum vult ibi Aug.

¶RESPONDEO, Quòd sequela nō tenet: imò sequitur ex illo sensu claues esse datas Ecclesiæ formaliter: tū quia quod datur capiti formaliter, verè etiā datur corpori, cuius est illud caput formaliter: tum quia datum capiti & corpori formaliter: quāuis corpori mediante capite, constat datum esse toti formaliter: sic autem est in proposito, vt patet. Sed argumētum præter hoc fallitur in ę quinoco de Ecclesia: ab integra Ecclesia in terris, capite scilicet & corpore, (de qua loquitur Aug.) ad Ecclesiam pro corpore tātum, vt quoddam vnum integrum, cuius Papa sit vicarius: quod est ficticium. Firmatur autē sensus à me assignatus, ex eo quòd exposui Augu. ex ipsomet Aug. inquit enim in lib. de Agone Christia no, Nō sine causa inter Apostolos, Ecclesiæ catholicæ personā sustinet Petrus: huic enim Ecclesiæ claues datę sunt cum Petro datæ sunt. & cum ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me, Pasce oues meas. Hæc ille. Constat enim quòd Petro vt distincto ab aliis, & pro se & successoribus datus est papatus, per illa verba, Pasce oues meas, Ioan. vlt. Et Aug. idem iudicat de hoc actu, & de acceptione clauium: ratione igitur officij capitalis & perpetui in Ecclesia diffusi August. dicebat quòd personam Ecclesiæ gerebat.

CAP. XIII.

DIXI In eodem capit. 9. quòd Papa non potest errare errore iudiciali in fide, quamuis possit errare personaliter: quia ad ipsum spectat finalis determinatio de fide: vt decret. primo: & S. Thom. post dicit: & probat ratione & autoritate Cyrilli & Maximi.

¶OBIICITVR Primò, quia duo summi Pontifices determinauerunt contraria in his, quæ fidem tangunt: ergo alter eorum errauit errore iudiciali in fide. Assumptum patet de Ioan. 22. & Nicolao 3. quorum vnus determinauit iudicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in cōmuni nec in particulari, alter oppositum: vt est videre in eorum extrauagantibus.

¶Secundò, Quia Innocentius tertius, & Celestinus determinarunt contrarii super illa propositione, Vno cōiugum ad hæresim transeunte alter qui remanet in fide, potest ad secunda vota transire: vt patet in cap. quanto, de diuortiis & glossa ibidem.

¶Tertiò, Quia aliqui statuerunt contra Euangelium: vt Pelagius, qui cōstituit vt subdiaconi Siciliæ à suis vxoribus abstinerēt, quas in minoribus duxerant, aut ab officio cessarent: quam constitutionem quia erat impia & contra Euangelium retractauit beatus Gregorius primus eius successor: vt patet in dist. 31. cap. ante triennium. in textu & gloss. sicut enim potuit iudicialiter statuere contra Euangelium, ita & diffinire.

¶Quartò, Quia sequeretur quòd summus Pontifex nō posset fieri hæreticus circa propositiones nondum determinatas, vt erat articulus de processione Spiritus sancti à Filio. Et tenet cōsequentia: quia non posset esse pertinax contra suiipsius determinationē. Sequeretur etiam quòd determinatio etiam solius summi Pontificis ligaret suum successorem. Sequeretur etiam, quòd Papa verè hæreticus malè iudicari posset: quia decideret obiecta contra eum esse intelligenda in aliquo sensu suæ assertioni consono.

¶Quintò, arguitur ad hominem, Quia ego contradico mihimet in hoc eodem libello. nam in fine quarti capituli dictū est, quòd sententia Ioannis Euangelistæ præualuisset sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, & nunc dicitur, quòd Papa non potest errare in iudicio fidei. hæc enim contradicunt, quia nō præualuisset sententia Ioannis, sed tantum fuisset standum sententiæ Clemētis Papæ quantum sententiæ Ioannis, imò & plus: quia apud Clemen tem fuisset vltima decisio fidei iuxta hic dicta, sicut apud Petrum si adhuc superuixisset.

¶Sextò, Quia frustra fuissent congregata quatuor Concilia generalia principalia contra quatuor hæresiarchas, puta Nicenum, Constantinopolitanum Ephesinum, & Calcedonen. Et tenet consequentia: quia sufficisset solius Papæ decisio: imò apud aduersarium tanta est potestatis solus Papa in diffiniendo, sicut aggregatum ex ipso residuo.

¶Septimò ex Occham, Quia Innocētius tertius (vt habetur extrà qui filij) sint legitimi in ca. per venerabilem) dicit: Cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi vocabuli cōprobatur, vt quòd ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Quæ verba si vniuersaliter secundum literalem sensum intelligantur, hæresim sapiunt: quia cæremonialia ibidem in capit. 13. & 14. non sunt seruanda. Si verò mysticè intelligantur, nihil speciale de Deuteronomio dicunt: quia omnia mysticè seruanda sunt: vt legitur distinct. 6. cap. his itaque.

¶Octauò ex eodem, Quia nonnulli summi Pōtifices inueniuntur diffiniuisse se in temporalibus habere supremam potestatem, cæteri verò oppositum.

¶Nonò, Quia non est verisimile, quòd homini potenti in iis quæ sunt fidei errare, commiserit Deus vltimam fidei decisionem.

¶RESPONDEO, Et ad primum quidem dicitur quòd falsum assumitur, scilicet quòd vnus Papa, scilicet Nicolaus determinauit iudicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in communi. Num manifestè Nicolaus (vt patet in 6. de verborū significatione exiit qui seminat) licit, Egit nanque Christus & docuit perfectionis opera: egit etiam & infirma, sicut interdum in fuga patet & loculis, sed vtrunque perfectè perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet. Hæc ille. Vbi manifestè patet, quòd Nicolaus asserit Christum habuisse aliquid: valet enim sequela, Nicolaus asserit Christum habuisse aliquid, vt imperfectis se viam salutis ostenderet: ergo asserit Christum habuisse aliquid. Ioannes ergo 22. qui determinauit hæreticum esse, tenere quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in communi, quia contrarium non determinauerat Nicolaus.

Propter duas in se naturas, duo operū genera operatus est Christus.

¶Ad secundum dicitur, quòd neuter illorum Pontificum diffiniti nè determinauit. Nam de Celestino in cap. quanto. de diuortiis, Innocentius dicit, Licet quidam prædecessor noster sensisse aliter videatur: & de ipso subiungit, respondendo oppositum. Non credimus quòd in hoc casu is qui relinquitur, viuente altero, possit ad secunda nuptias conuolare. Vbi verba ipsa (videlicet videtur aliter sensisse. & Non credimus) ostendunt quòd non diffiniendo in materia fidei loquuti sunt.

¶Ad tertium dicitur, quòd Pelagius, si statuit illud, nihil contra, sed supra Euangelium statuit. Quod manifestè patet ex hoc, quòd statutū illud suos obseruatores aut in bono supererogationis locabat, si continerentur: aut in nullo malo, si non continētes se suspendebant ab officio: vt quidam subdiaconus fecit.

¶Est autem hic aduertēdum, quantum crescat infamia per diuersiora paulatim: nam sanctus Gregorius de hoc statuto loquens dicit, & quòd diaconus autoritate tamen Papæ hanc prohibitionem fecit (vt patet. 27. q. 2. c. multorum) & quod sibi durum ac incompetens videtur, vt patet in cap. ante triennium. distinct. 31. Glossa verò ibidem auget, dicens, quòd Pelagius hoc fecit, & quòd illa constitutio fuit iniqua. arguens autem amplius auget, dicēs, quòd Romanus Pontifex statuit contra Euangelium.

¶Ad

¶Ad quartum dicitur, Negando primam sequelam, scilicet quòd papa non possit esse in non decisis hæreticus. Nam si ille, qui est papa, tenuisset pertinaciter, Spiritum sanctum non procedere à Filio, etiam si ab Ecclesia sic determinaretur, fuisset hæreticus. Per accidens autem est, quòd ab ipso vel alio determinato Ecclesiæ sit, standum est enim in formalibus & per se, & non declinandum ad ea, quæ sunt per accidens in quacunque scientia. Et ex hoc patet responsio ad secundam sequelam. Nam determinatio vnius papæ in materia fidei ligat per se omnes personas Ecclesię. quarum sunt actus credendi. & sic persona propria & successoris ligatur ad tenendam determinationem semel factam de fide. Ad tertiam autem sequelam dicitur, quòd cum id quod imputaretur papæ pro hæresi, non esset decisum adhuc per Ecclesiam, & ipse non teneret hoc pertinaciter: sed defenderet esse consonum sacrę Scripturæ & fidei Ecclesiæ, non esset hæreticus formaliter, etiam si materialiter erraret in his quæ sunt fidei. Et propterea non sequitur, quòd papa malè posset iudicari de hæresi in casu quo iudicandus est, scilicet de hæresi formaliter: in his enim non habet locum interpretatio ad istum vel illum sensum.

¶Ad quintū dicitur, quòd nulla est contradictio in dictis meis allatis. Nam bene simul stat tam Ioannem quam Clementem non posse errare, & tamen alterum esse supra alterum: possunt enim esse duo omnino recta subordinata: vt patet apud omnes de Ecclesia vniuersali præsenti, & de sacra Scriptura. Dicendo autem, quòd sententia Ioannis præualuisset sententiæ Clementis Papæ, nihil aliud dixi, nisi quòd Clementis sententia subordinata erat sententiæ Ioannis. Ad id verò, quod adiungitur, quòd sequeretur oppositum huius, negatur sequela. Nam cùm dicitur, quòd ad Papam spectat finalis determinatio de fide, intelligitur in ordine & gradu suo scilicet sub sacra Scriptura, cuius autor est Spiritus sanctus. Et, quia Ioannes Euangelista in doctrina fidei locum sacræ Scripturæ tenebat (sicut Euangelium suum hodie tenet) ideo non sequitur quòd magis Clementis quàm Ioannis esset standum sententiæ, sed ecōtrario. Et ex hoc patet responsio ad simile allatum arguendo de Clemente & Petro, quòd scilicet non est eadem de vtroque ratio: quia Petrus non ratione papatus, sed apostolatus, locum etiam sacræ Scripturæ tenebat, sicut nunc tenent Epistolæ eius, & hunc sensum expresse aperui in libelli illius loco allegato dicens, Præualuisset sententia Ioannis sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, sicut modò præualet Euāgelium Ioannis sententiæ cuiuscunque papæ & totius Ecclesiæ.

¶Ad sextum negatur sequela: quòd scilicet frustra fuissent Concilia illa principalia in materia fidei congregata. Concilia enim non propter potestatem intensiuam, sed extensiuam, & propter discussionem & collationem cum multitudine vniuersali sapientum in fide, & propter indubitabiles & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio autem sequelæ procedit, acsi propter habendam solam autoritatem intensiuam Concilij congregandum esset: quod falsum est. Nam licet papa solus tantæ intensiuæ sit autoritatis, quantæ ipse cum residuo, non tamen tantæ extensiuę non tamen tantæ sapientiæ, non tamen tantæ acceptationis indubitatæ ab omnibus (vt patet de ipsis oppositum sentientibus) non tamen tantæ solennitatis (quæ animos humanos communiter multum afficit) non demum tantæ bonitatis & gratiæ coram Deo: quæ apud multitudinem hominum multū valeret ad persuadendum quòd à Spiritu sancto regitur, errare non potest. Oportet enim ea quæ totam Ecclesiam tangunt in singulis sic fieri, vt acceptabilia facillimè omnibus sint: & ad hoc multum valent vniuersalia Concilia à probis præcipuè prælatis celebrata.

¶Ad septimum dicitur, quòd quia duæ sunt leges diuinæ (scilicet vetus & noua) & noua est secunda ordine generationis, ideo vocabulum illud, scilicet secunda lex, nouæ legi conuenit: ex vi vocabuli dicitur: & argumentum ex cōuenientia vocabuli sumpsit Innocentius. Et hoc expresit, ne intelligeretur quòd absolutè cōcluderet, sed quantum est ex vi vocabuli. Et hoc diminuit argumentum, non auget (vt patet) quoniam in voce vna latent multa. Vnde ex hac conuenientia quandam persuasionem intendebat, qua mandata in Deuteronomio, nō ad literā, sed proportionabiliter secundum conuenientiā ad tēpus gratiæ seruāda erant, quādo, vbi, &c. expediret. Vnde ipse mādatum vnum iudiciale ex Deuteronomio assumens, & tractās, non ad literā, sed iuxta conuenientiā ad sacerdotii Petri exposuit. Nec obstat quòd omnia veteris testamēti hoc modo seruari possint, cōceditur enim q; nihil speciale de Deuteronomio iustificabat, nisi persuasionem ex conuenientia nominis.

¶Ad octauū dicitur, quòd quia potestas Papæ directè est respectu spiritualium ad supremum simpliciter finem humani generis: ideo suæ potestati duo cōueniunt, primò, quòd non est directè respectu temporalium sed spiritualia: hoc enim habet ex eo, quòd ad supremum finem omnia ordinari debēt, etiam temporalia, ab eo proculdubio, cuius interest ad illum finem omnes dirigere: vt est Christi vicarius. primum autem ex natura suæ potestatis consequitur. Ex his autem sequitur, quòd vtrunque verē potest determinari de Papa, & quòd habet suprēmā potestatē in temporalibus: quoniā vtrunque verū est ad finem intellectum. Affirmatio nāque est vera in ordine ad spiritualia: negatio verò est vera directe, seu secundum seipsa temporalia. Vnde nihil ex vtraque decisione erroris accidit. Aduerte tamen, q; quia aliud est determinare de fide formaliter, & aliud de eo, quod est fidei materialiter (nam primum importat determinare quid credendum vel non credendum est: secūdum autem determinare de quæstionibus, quæ in rebus creditis accidunt) & constat, quòd cùm determinatur quæstio aliqua secūdo modo non determinari dicitur de fide, sed de tali vel tali materia: ideo, cum dicitur, quòd Papa non potest errare in iudicio fidei, nō accipio dictum esse nisi de iudicio fidei formaliter, quando, scilicet determinatur quid credendum vel non credendum. Contra quod nulla harum obiectionum procedebat, nisi prima apparenter: ne tamen fugere videar, sigillatim solutæ sunt omnes.

¶Ad nonum dicitur, quòd nō vt risimile, sed verum & humanæ diuinæque rationi & autoritati consentaneum est, vt homini potenti errare secundum seipsum, non autem vt directo à Spiritu sancto, Deus vltimam fidei decisionē sub sacra scriptura cōmiserit. Cum enim non sit differentia apud Deum in vno & in multis saluare, & omnes in Cōcilio præsentes secundū se & proprias vires cōsiderati, possint errare, malè determinando de fide: ob ignorantiam vel aliquem alium defectum, ac per hoc ad assistentiam Spiritus sancti recurratur, magis attestatur assistentiæ Spiritus sancti & eius virtuti, salus fidei per vnū quàm per totū Concilij: hoc enim humanæ sapientiæ opus esse videtur (propter omnium Patrum concursum) illud autē solius Dei opus est & apparet. Vnitas quoque fidei vnitatem quoque iudicis qui præest toti Ecclesiæ exposcit: vt in Secūda secundæ, q. 1. art. vlt. diuus Tho. affert.

CAPVT XIIII.

DIXI in eodem 9. ca. rationem. quare Papa non potest errare in iudicio fidei, quia nic error esset error vniuersalis Ecclesiæ: quia tenetur sequi diffinitionem Papæ in fide, afferens ad hoc autoritatē sancti Thomæ. & pòst Decretalis in cap. maiores. & Iesu Christi, Ego rogaui pro te, Petre.

¶OBIICITVR Negādo, q; Ecclesia de necessitate tenetur credere sententiæ diffinitiuæ Papæ in materia fidei: & dicēdo, quòd sicut Papæ præcipienti contra Euāgelium non est obediēdum, ita nec sententiæ erroneæ in fide. De autoritate S. Thomæ non est cura.

¶Ad capitulum, maiores. dicitur dupliciter, primò, quòd non pro vltima & necessariò credenda determinatione habenda. sed regulariter ad Papā est recurrendum, quia regulariter non est Ecclesia congregata. Secundo (& in idem redit) quòd referendæ sunt summo pontifici causæ fidei, vt conuocet Concilium: quia ad ipsum spectat congregare illud.

¶Ad verbum Domini, Ego rogaui pro te, Petre, dicitur quòd non pro sola persona Petri, aut successoribus orauit Christus ne deficeret fides eius. sed pro vniuersali Ecclesia per Petrū repræsentata.

¶RESPONDEO, Negationem illam confuetudo Ecclesiæ autoritatesque sanctorum confutant, & ignis experientia comprobaret, si quis nō teneret, quod sola Rom. Ecclesia determinaretur, hæreticum esse, vt patet, extrà, de hæreticis. ad abolendam in textu & glossa. Et hæc responsio manifestat, ad quid fateantur ipsimet se declinare oportere, defendendo subiectionem Papæ aliquo corpori Ecclesiæ, vel Concilij.

¶Quod autem additur, quòd sententiæ erroneæ, sicut nec præcepto diabolico adhærendum esset, verissimum est. sed nihil obstat: quoniam ex his nihil aliud quàm cōditionalis veritas habetur, scilicet si determinaret erroneè, si præciperet contra Euangelium, non audiretur. Hoc enim non solùm de Papa, sed de Angelis sanctis verissimum est, iuxta illud, Si Angelus de cælo Euāgelizet aliud, &c. anathema sit. Ex his enim consequitur, quòd antecedens, aut consequens possit esse verum, vt patet.

¶Quòd autoritas sancti Thomæ paruifiat, nōnihil est: quoniam Ecclesia non paruifacit. Sed esto, quòd sanctus Thomas paruifiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati etiā paruifient. Hieron. quoque dicens ad Damasum (vt habetur 24. quæstione 1. canone, hæc est fides) si hæc nostra cōfessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit. manifestéq; in his verbis contestans, q; ex approbata fidei confessione à Papa aliquis obstans nō catholicus sit, paruipēdendus erit.

¶Ad expositionem verò dictam de cap. maiores. dicitur, quòd literæ contradicit. Nam textus causam quare ad Petri sedem fit recurrendum, assignat veritatem Petri in confitendo fidē & indefectibilitatē eius in eadē propter orationē Christi. Ex hac enim causa manifestè sequitur, quòd ideo ad Papam referēdas esse maiores causas dicitur, quia ipse constitutus est indefectibilis iudex in fide.

Universidad de Deusto

Et quia cum, qui certus est, amplius certificari non oportet, sequitur q̃ sententia papæ in fide est finalis determinatio & necessariò credenda, secundum illam Decretalem. & sic vtraque expositio ruit. Quod autē de oratione Christi pro Petro dicitur, potest bene & malè intelligi. Malè quidem, si intelligatur quòd Christus pro ecclesia, siue cū papa fuit, siue papa orasse se dixerit: quoniam expressè Christus dixit hæc verba Petro, vt distincto ab aliis, vt patet ex contextu. inquit enim Lucæ 22. Simon ecce Satan expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando cōuersus confirma fratres tuos. Vbi manifestè patet, quòd distinguit tētationis actum ab oratione quo ad hoc, quòd communiter expetiti erant, & tamen ipse singulariter pro Petro rogauerat, dicens, Expetiuit vos, ego autē pro te rogaui. Apparet quoque idem ex eo, quòd Petro commisit vt confirmaret alios, tanquam diceret, Ego tui, tu autem aliorum cura habeas. Bene autem si intelligatur Dominum orasse pro Petro & aliis, diuersimode tamen. Pro Petro quidem immediatè, pro aliis autem mediante Petro: pro Petro in, seipso Petro, pro aliis autem in Petro ipsorum capite. Et in hoc sensu magis confirmatur intentū nostrum: vt patet. Et vt vnico verbo dicam, si hæc autoritas de Petro & successoribus verificatur (vt dictū ca. maiores asserit) satis habetur intentum quòd Petri sedes non potest errare in fide propter Christi orationem. Et cùm hoc non sit verum de errore personali, sequitur quòd verificatur de errore iudiciali.

CAPVT XV.

DIXI In eodem 9. cap. exponendo illud Hiero. Si autoritas quæritur, orbis maior est vrbe. quod verum est quo ad mulea: puta merita, virtutem, scientiam, & in proposito vigorem consuetudinis &c.

¶OBIICITVR, Tu gloriaris de maioritate meritorum, & Hieron. non dicit, si merita quærantur, sed si autoritas quæritur: & sic de maioritate potestatis, nō meritorum loquitur.

¶RESPONDEO, Satis diminutè glossa mea adducitur, nam, (vt patet in libello) ego dixi quòd dictum Hiero. verum erat quo ad multa: puta, meritum, scientiam, &c. & q̃n proposito & ad literam Hiero. loquitur de vigore consuetudinis: & obiectio in solis meritis se ponit. Propter quod etiam addo, quòd merita ad autoritatem consuetudinis plurimum valent: quoniam consuetudo non virorum malorum, sed virorum sanctorum, maximæ est in Ecclesia Dei autoritatis, & proponitur imitanda. Et propterea stando etiam in meritis Hiero. textus optimè intelligitur: vt quia orbis maior est vrbe in autoritate consuetudinis, propter maiora merita orbis quàm vrbis, ideo consuetudo orbis, quæ diaconi fuisse dicit, non præfecit consuetudinis, imitanda est. Et sic dicendo, si autoritas quæreretur ratione materiæ de quā erat sermo, scilicet de loco diaconorum, maioritatem meritorum non potestatis in causam autoritatis afferebat. Facilè tamen contendentibus in vertis dici potest, quòd orbis autoritas maior est extensiuè, non intensiuè autoritate vrbis, & similiter potestas.

CAPVT XVI.

DIXI In eodem cap. 9. multas autoritates ex lib. decretorū, quòd Papa non habet superiorem in terris.

¶OBIICITVR Duabus glosis. Prima est, quòd intelligitur hoc in crimin bus non scandalosis Ecclesiæ. Secunda est, quòd intelligitur hoc regulariter: quia regulariter ad superiorem iuxta Pontificis, Concilium, scilicet recursus haberi non potest.

¶RESPONDEO, Quòd prima glossa est volūtaria & falsa, Voluntaria quidem, quia Ecclesiæ Canonū, aut Sanctorum autoritate non roboratur: falsa autē, quia fit exceptio de solo crimine fidei: Constat enim quòd ab vniuersali cum vna exceptione facta non nisi falso alia exceptio fit. Cum ergo solum fidelitatis crimen excepti ab vniuersali sit, restat vt alia crimina omnia inclusa sint. Secunda autem glos. manifestè falsa cōincitur ex eo, quòd etiam de crimine hæresis papa diceretur non habere superiorem: quoniam regulariter Concilium non est congregatum. Tertia autem glossa q̃ autoritates istæ sunt summorum Pont. qui vt in pluribus fimbrias suas nimis extendētes, sibimet tribuerunt quòd Ecclesię est proprium: quia non procedit de Theologiæ aut sacrorum Canonum, &c. autoritate: quàm bene sonet, aduertat qui notat in quanta veneratione Decretales summorum Pontifi, in Ecclesia sunt. Et tantò plus, quantò multorū sanctorum Pontificum autoritates refutādæ fic essent: vt patet de Bonifacio, Antherio, Eusebio, & aliorum sanctorum in libello allatorum. Taceo de tot doctoribus in Theologia & in iure illustribus ibi allatis.

CAPVT XVII.

DIXI in cap. 11. quòd Ecclesiæ Dei, seclusō Papa, non est data potestas papalis, aut superior papali in Euangelio Matth. 18. & quod in Ecclesia huiusmodi non est talis potestas.

¶OBIICITVR, Quòd Dominus ibidem dixit, Si Ecclesiam nō audierit, &c. per hoc enim Ecclesiæ iurisdictionem ostendit in effectu, scilicet in pœna excommunicationis, & subdidit in plurali numero, Quæcunque solueritis, &c. per hoc enim ostendit, quòd pluribus in Ecclesia nomine contentis, dabat illam potestatem.

¶Affertur etiam ad hoc vsus primitiuæ Ecclesiæ, quando Act. 15. diffinitum est ab Ecclesia, Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil amplius oneris vobis imponere, &c.

¶Affertur tertiò autoritas Gregorij, quæ ponitur in cap. sicut sancti. vbi Gregorius fatetur se quatuor Concilia illa, scilicet Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum & Calcedonen. tenere sicut Euangelium: & subdit causam, quia dum vniuersali sunt constituta consensu, se & non illa destruit quisquis præsumit absoluere quos ligant, aut ligare quos absoluunt. Ecce, quòd non dicit, quòd summi Pont. sed vniuersali consensu: nec quos Pontifex ligat, sed quos illa ligant.

¶Quartò, ad hoc est canon, decreuit 80. dist. vbi dicitur, Decreuit sancta synodus & non dicit, decreuit summus Pontifex.

¶Quintò, capitulum, nimis, de iureiurando: vbi autoritate sancti Concilij, non propria summus Pontifex præcipit.

¶Sextò, Ecclesia potest elargiri indulgentias. ergo habet claues iurisdictionis. Probatur antecedens: quia dantur indulgentiæ de thesauro Ecclesiæ & non Papæ: ergo à fortiori Ecclesia potest dispensare.

¶Septimò, Ecclesia potest condere canones latæ sententiæ, depositionis, excommunicationis: ergo. Antecedens patet de Concilio Carthaginen. in cap. placuit 8. quæst. 1. & habetur extrà de clericis non residentibus, in cap. ex gestis.

¶RESPONDEO, Et vt his & similibus respondendi via detur, quatuor puncta præoculis semper habēda in hac materia & huiusmodi autoritatibus assigno. Primum est, aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatē plenariam ratione partis (puta capitis, sicut homo videt, audit, &c.) & aliud est Ecclesiam, seu synodum habere eandem ratione suæ totalitatis. Et propterea cauendum est, ne à primo in secundum oratio declinet. Secundum est, Aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatem plenariam, & aliud est eam habere immediatè à Domino Iesu Christo. Et propterea cauendū est, ne à primo in secundum oratio declinet. Tertium est, Aliud est ecclesiam, seu synodum habere potestatem: & aliud est eandem habere potestatem talem, scilicet coactiuam respectu talis, scilicet vicarij principis sui: potentia enim activa, cùm dicatur non absolutè, sed respectu passiuè (vt patet 1. & 9. Meta.) plenaria potestas plenissimè est, quando respectu subiectorum omnia potest. Cauendum est propterea, ne à primo in secundum oratio declinet. Quartum est, Aliud est ecclesiam seu synodum habere potestatem plenariam, & aliud est ecclesiam seu synodum acephalem seu truncum habere eandem. Et propterea cauendum est, ne à primo in secundum oratio declinet.

¶Ex his siquidem quatuor sapienter dispensatis, vniuersa quæstionis istius argumenta facilè eluescent: sic, vt nullū fortè obscurū relinquatur. Ad singulatamen descendendo respondetur. Et ad verba Domini, Matth. 18. dicitur (vt iam probatum est) q̃ Dominus non dat ibi ecclesiæ autoritatem, sed significat eam habituram potestatem: nō explicando ibi quomodo habitura sit, & an secūdum se totā primò, an ratione partis: hoc enim non negamus, sed docemus. Verba quoque illa in numero plurali nō cognat ad autoritatem ecclesiæ ratione suæ totalitatis imò absq; determinatione ad hunc vel illum modū potestatis ecclesiæ, scilicet ratione totius, vel partis oportere intelligi: ex hoc conuincitur, q̃ vtroque modo verificari possunt: vt patet ex dictis. constat enim euidenter quòd commune duobus abstrahit ab vtroq;. Potest igitur ille numerus pluralis referri ad pluralitatem ecclesiarum futurā, & ad pluralitatem conuenientium in ecclesia, ad conferendum, discutiendum, probandum, &c. & ad pluralitatem accumulantiū suas autoritates in cōmuni: propter quod ex illa litera nihil habetur obstās dictis.

¶Ad secundum ex primitiua ecclesia, dicitur, quòd gratis concedit or ecclesiam statuisse, sed an potestate partium (puta trium Apostolorum) an cōmunitatis per accumulationem in cōmuni, an aliquo alio modo (puta à Christo immediatè vt isti falsò putāt) nihil ibi exprimitur. Et propterea ex ista autoritate, & cæteris subiunctis, & similibus, nec habetur ista affirmatiua, scilicet ecclesia, seu synodus habet immediatè à Christo potestatē, nec habetur ista negatiua, Synodus non habet potestatem à Domino mediāte papa. Et de affirmatiua quidem ex eo constat: quia, cum multipliciter possit verificari synodum habere potestatem, (vt patet ex dictis) & ex his nihil aliud habeatur, nisi quòd synodus habet potestatem, oportet hoc sic communiter intelligi, vt à singulis huiusmodi sensibus determinatè abstrahat. De negatiua autem ex eadem radice constat: quia scilicet synodum habere potestatem, non oportet quòd intelligatur determinatè ad illum modum, quo excludatur habere potestatem à Domino mediante papa, (vt contingit quando per accumulationem ecclesia habet potestatem) quia omnes partiales potestates sunt à Petro, & communicatio potestatis

statis suæ cum aliis ab eodem est, qui solus à Domino, vt pote eius vicarius immediatè potestatem habet: & ratione eius solius synodus integra potest vere dici, quod habet immediatè potestatem à Christo domino.

¶Ad autoritatē Gregorij dicitur, q̃ causa reddita à Gregorio manifestè fuit mente nostra: quoniam non reddit pro causa autoritatem immediatè datam à Christo, sed vniuersalem continuitatem per hoc etiam ipsius summi Pontificis, qui caput est & propterea seipsum negaret Papa, illa negans: vt ibi dicitur. Ex hac quoque Gregorij ratione habetur quod diximus, q̃ autoritas synodi includit caput: alioquin non faceret vniuersali consensu quæ facit. Et innitur quòd potestatem habet à suis partibus ad quarum negationem deducitur negans illam. Et rursus ex hac autoritate nihil aliud habet, nisi quod synodus habet potestatem diffiniendi, &c. Et per hoc patet responsio ad quartum.

¶Ad quintum verò dicitur, q̃ cum synodus integra habeat potestatem vniuersalem, quocunque id modo contingat, & autoritas, quæ est ipsius papæ absolutè, & vt propria sit ipsius synodi pro tunc, & vt communicata, quē admodum quilibet alius posset verè dicere autoritate sacri Concilij, statuto, &c. ita ipse papa, cùm non sit deterioris conditionis aliis. Neque enim per hoc, q̃ affirmat se synodi autoritate facere, negat sua se autoritate facere: imo potius affirmat hoc, quia autoritas synodi de necessitate claudit in se autoritatem capitis. Neq; rursus per hoc, quod affirmat synodi autoritate se facere, affirmat se aliena autoritate facere: licet enim synodus sit aliud à papa, sicut ecclesia alicuius Episcopi differt ab Episcopo non tamen oportet, q̃ potestas ecclesiæ sit aliud à potestate Episcopi, sed vna & eadem potest esse vtriusq; diuersimode: Episcopi vt propria, ecclesiæ vt cōmunicata. Et per hoc etiam patet, q̃ per hoc quòd affirmat se sacri Cōcilij autoritate facere, non propterea affirmat se minorē in autoritate. Et quamuis hæc satisfaciant, veruntamen condescendendo multorum sensui, scito q̃ dupliciter papa potest dici minor synodo secundum potestatem, scilicet extensiuè, & quasi intensiue secundum quid: extensiuè quidem, quia synodus integratur ex tot potestatibus tantæ multitudinis, intensiuè verò secundum quid, hoc est secundum illam partem potestatis, quam communicat papa Concilio, quasi proportionē suā. Papa enim præsens synodo non intelligitur (vt prædictum est) totam suam potestatem totaliter synodo cōmunicare, sed tantum suæ potestatis quantum ad decernendum, &c. oportet, & sic ex eo potestatis papæ & reliquis potestatum aliorum fit vna potestas, quasi intensiuè maior, quàm id potestatis papalis solū esset. Et hæc maior potestas intelligitur esse in tota synodo tanquā in subiecto. Dixi autem quasi intensiuè: quia potestas illa papalis, eo quòd cōmunicatur vt limitata sic, vt cùm aliis potestatibus possit velut quædam singularis potestas accumularii: intelligitur & superari à tota, pro quanto tota potest vniuersale statutū condere, diffinire, &c. quòd illi vt sic non potest per seipsam solam. Sed quoniā tota potestas synodi non plus potest quām ex singulis huiusmodi potestatibus habeat. ideo non simpliciter, sed quasi intensiuè maiorem appellaui. Et ne putes me hanc opinionem papalem fingere, contemplare potestatem legatorum papæ in synodo, quando per legatum papa synodum celebrat, & videbis clarè, quòd quia papa tunc non erigit legatum illum in papam: sed potestatem committit quantam oportet pro synodo haberi, ex sola præsentiā papę in synodo nō habetur quòd plus suæ potestatis synodo impartiatur quàm oporteat, quamuis maior dignitas, & infallibilis assistentia Spiritus sancti in synodo quo ad ea quæ sunt fidei, præsentiam papę per seipsum consequantur. Vnde quamuis non cogimur, possumus tamen dicere quòd papa tanquam minor extensiuè & secundum quid intensiuè synodo, autoritate sacri Concilij dicitur facere, quod tamen de plenitudine suæ potestatis posset & facere & tollere. Et, quoniā verba prædicta (scilicet facere autoritate synodi vel Concilij) in papa habent speciem minorationis, ideo à sacris Canonibus non sunt extensiuè sed more similium locutionum sunt pię interpretationi relicta, & quasi correcta, dum papa in Concilio dicit, Statuimus sacro approbante Concilio: approbare enim cōmune est potestati, sapientiæ, consensui: nec superioritatem, nec æqualitatem potestatis in approbantibus exigit: vt patet.

¶Ad sextum dicitur, quòd licet ecclesia integra possit dare indulgentias, &c. & eius sit thesaurus meritorum, vnde fiunt indulgentiæ: vt propter cuius vtilitatem est, non tamen eius sunt vt dominæ: quoniam ipsa est serua Domini Iesu, & quicquid acquirit seruus acquirit domino suo: & ipsi dictum est, Cùm feceritis quæcunque mandauero vobis, dicite, Quod debuimus facimus, serui inutiles sumus. Vnde non magis ad ecclesiam, sed ad vicarium Domini spectat dispensatio thesauri in vtilitatem ecclesiæ, pro qua est.

¶Ad vltimum iam patet, quòd gratis concedimus, synodum quæ verè synodus est, scilicet integram potestatem habere deponendi, excommunicandi, &c. De hoc enim non est quæstio, sed de modo habendi: vt patet ex dictis. Et hæc sufficiant ad similia.

CAPVT XVIII.

DIXI In eodem 11. cap. quòd ex hoc, quòd Apostoli miserunt Petrum & Ioannem ad Samaritanos, non potest inferri eos subditos esse apostolis, quia ex Missum esse, non sequitur, subditum esse: vt patet de Spiritu sancto.

¶OBIICITVR, Ista consequentia est optima, Spiritus sanctus mittitur à Filio, ergo est ab eo, vel eo inferior: & sic oportet fateri, quòd Petrus est ab Ecclesia, ex quo non est inferior.

¶RESPONDEO, Quod consequentia illa, quæ vocatur optima, non est verè optima, cum non sit bona gratia materiæ, quoniam Spiritus sanctus mittitur à seipso, (vt patet in primo sentent. dist. 16.) & tamen non est à seipso, nec inferior seipso. Et similiter Filius mittitur à seipso, imò etiam filius mittitur a Spiritu sancto, qui est à Filio: vt patet. in eodem libro dist. 15. Et quia consequentia non est bona de forma: ideo non infert, Ergo Petrus est inferior ecclesia, vel est ab ecclesia.

CAPVT XIX.

DIXI In eodem cap. 11. quòd ex 35. q. 2. c. placuit. iuncto can. tria. habetur, quòd Hieronymi autoritas innixa sacræ Scripturæ præualuit Concilio.

¶OBIICITVR, Quod Hieronymus, & dicti Concilij intelliguntur pro diuersis temporibus: & quòd verba Gratiani ibidem inter paleas computanda sunt.

¶RESPONDEO, Quòd licet certum sit, quòd Hieronymus absolutè & non secundum hoc vel illud Concilium futurum loquatur, & quòd Cōcilium generale posset prohibere quod non est absolutè prohibitum, verba tamen Concilij non tanquam constituentia, sed declarantia ius, sumpta Hieronymi autoritati non præiudicant, & hoc intendit Gratianus, & non quòd non posset statuere. Veruntamen quicquid de hoc sit, satis habeo intentum meum ibidem, dum ex illo loco habetur fiue autoritate Gratiani, siue quacunque alia, quòd Hieronymi autoritas præualuit Concilio: & ita hodie iuxta Hieronymi, non iuxta Concilij autoritatem seruat Ecclesia.

¶Quòd autem computentur verba Gratiani inter paleas ab arguentibus nihil obstat: quia oportet quòd ab aliis & non ab ipsis solis inter paleas computentur.

CAPVT XX.

DIXI In eodē c. 11. ex autoritate Decretalis de electione in c. significasti, q̃ Concilia à papa autoritatem habent.

¶OBIICITVR, Dicendo, quòd illud est intelligendum de Concilio quantum ad suum congregari, quia regulariter autoritate Romani Pontificis congregatur: sed ex quo congregatum est, siue autoritate Romani Pontificis, siue alias habet immediatè autoritatem à Christo.

¶RESPONDEO, Quòd expositio ista repugnat textui. Nam ibi duo dicuntur habere Concilia à Rom. ecclesiæ autoritate, quòd facta sunt, & quòd robur acceperūt. & primum, vt patet, refertur ad ipsum Congregari: secundum autem nisi superfluat, ad autoritatem congregati. Et cōuincitur hanc esse absque omni ambiguitate intentionem literæ illius: quia reddit rationem, quare Conciliorum legibus Apostolica sedes non subest. Si enim dependerent Concilia tantùm in congregari a papa, ex quo leges faciunt postquam congregata sunt, nihil valeret ratio assignata ad intentum inferendum. Patet nanque manifestè quòd ex hoc, quòd Concilia regulariter non congregantur nisi per papam, non sequitur, Ergo non præfigunt legem papæ: quia fit, quòd congregata præfigant legem, si congregata non pendent ab ipso.

CAPVT XXI.

DIXI in eodem 11. c. quòd Concilium vniuersale legitimè congregatum errare potest diffiniendo papa absente aut non consentiente: & quasi dixi quòd potest errare eodem modo in his, quæ sunt fidei.

¶OBIICITVR, Quia ad Concilium generale spectat determinatio eorum, quæ sunt fidei: & ipsi promittitur, Quod docebit vos Spiritus sanctus omnem veritatem.

¶In cuius signum Act. 15. ponitur Spiritus sanctus præsidens Concilio Apostolorum, cùm dicitur, Visum est Spiritui sancto & nobis: & non dixerunt, Visum est Petro & nobis.

¶Hoc satis innuere videtur August. Euangelio non crederem, nisi me autoritas ecclesiæ admoneret.

¶Et in sexta synodo (vt patet dist. 16. c. placuit) dicitur, Placuit huic sanctæ synodo, vt ammodo confirmata & ratæ sint canonum Apostol. 85. capitula. Hoc quoque deduci potest ex illo, Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi, hoc enim successoribus Apostolorum dicitur. Concilium enim generale repræsentat Concilium Apostolorum & Seniorum.

¶Hoc idem patet ex eo: quòd quilibet fatetur se credere in vnam sanctam ecclesiā catholicam: ex hoc enim sequitur, q̃ ad eam vltima decisio eorū, quæ sunt fidei, spectat. Cùm enim papa fatetur se credere in vnā sanctam ecclesiā, nō dicit se credere in semetipsum.

¶Præ-

Universidad de Deusto

¶Præterea Ecclesia vniuersalis non potest errare in fide: & Cõcilium gaudet eodẽ priuilegio, quo Ecclesia repræsentata sicut eadem potestate. Ideo cum Ecclesia, vt dispersa nullum actũ iurisdictionis exercere possit, nec aliquid sententialiter diffinire, infallibilitas in diffiniendo ei cõpetere debet, vt cõgregatæ in Cõcilio.

¶Et si dicatur, quòd papa repræsentat Ecclesiam sicut Concilium, diceretur quòd papa repræsentat Ecclesiam remotè, Concilium autem propinquissimè: quia in eo est aliquis de qualibet Ecclesia saltem sufficienter vocatus: & priuilegium Ecclesiæ trãsit in Concilium immediatè, eam repræsentans, non autem in summum Pontificem.

¶RESPONDEO, hæc obiecta dupliciter deficiũt: & primus defectus communis est omnibus, secundus autem quibusdam obiectionibus communis. Defectus omnium obiectionum est, quia à Concilio declinant ad Conciliũ, secluso Papa. Ex cuius proprio priuilegio (Conciliũ quippe generale sine papæ cõsensu non diffinit) conitat quòd non vniuersali consensu diffinitio illa facta est, cùm papa supremum in Ecclesia Dei teneat locum, officium, & regimen etiam vniuersale. Quod autem vniuersali consensu diffinitum non est, proculdubiò à Concilio vt Ecclesiã vniuersalem repræsentat, diffinitum non est. Dico igitur, quòd propositio dicẽs, quòd Cõcilium generale nõ potest errare in iudicio fidei, est vera simpliciter & absolutè de Concilio iudicante in fide cum papa, & non est vera de Concilio Acephalo. Et hæc responsio sufficit ad omnia obiecta quantum ad intentum conclusionem: sed quantũ ad vim ipsarum obiectionũ, in speciali dicitur. Et ad primã quidem, quòd ad Concilium generale spectat vltima decisio fidei, dicitur quod hoc verificatur de Concilio ratione capitis, sicut de homine quòd videt ratione oculi. Et quòd hoc sit verum, patet de Cõcilio Ariminensi & Ephesino secundo, quorum primum errauit in fide cum Arrio, secundum autem etiam errauit in fide cum Euthicete.

¶Et quod amplius est notandum, illud secundum fuit etiam autoritate apostolica congregatum: & in neutro consensit erroneæ diffinitioni Romanus Pontifex. Et de Ephesino quidem secũdo clarè patet ex multis epistolis Leonis, & gestis Calcedonen. synodi. De Arimin. verò patet ex Rufino in ecclesiast. historia, & in historia tripartita, li. 5. cap. 39. Ex effectu igitur manifestum est, quòd verbum Domini, Spiritus sanctus docebit vos omnem veritatem, nõ dictum est Concilio dissentienti à Papa, quamuis legitimè congregato. Hæc rectè examinent omnes, qui hac de re decertant, vt caueant, & à sensatis non recedat iudicium.

¶Ad secundum dicitur, quòd etiam si Concilium illud Apostolorum, &c. fuisset Conciliũ generale, nihil aliud haberetur, nisi quòd Concilio integro cum Petro præsente & primò Spiritus sanctus præsideret: quod gratis conceditur. Sed quare ibi in communi diffinitum fit, & quod non fuerit generale Concilium illud, in libello illo diximus.

¶Ad tertium patet etiam, q̃ Augu. dixit, Nisi autoritas me admoneret Ecclesiæ, & non dixit Ecclesiæ acephalæ.

¶Ad quartum fateor me non videre quid probet, nisi contra affirmantes, quia canones Apostolorum quamuis à synodo confirmati cuamerunt: hoc enim non facit ad celsitudinem potestatis synodi quam illi intendunt.

¶Ad quintum dicitur, quòd ad literam loquitur de Ecclesia vniuersali, quæ nunquam deficiet: hæc enim est, quæ succedit Apostolis, & aliis quibus Dominus loquebatur. Ab Ecclesia autem vel etiam Concilio eam repræsentãte, ad Concilium acephalum, non valet argumentum.

¶Ad sextum dicitur, q̃ antecedens assumptum ex articulo fidei de vna sancta Ecclesia potest dupliciter legi, scilicet cum præpositione, In (dicendo, Credo in vnam sanctam Ecclesiã catholicam) & sine illa præpositione, q̃ melius indicat diuus Thomas, dicẽdo, Credo vnam sanctam Ecclesiam catholicam. Et siquidem dicatur, Credo in vnam, &c. sumitur Ecclesia pro Ecclesia integra, corpore scilicet & capite, quod est Christus dominus: ratione cuius in Ecclesiam dicimur credere. Et tũc optimè valet consequẽtia: ergo ad huiusmodi Ecclesiam pertinet vltima decisio fidei, & q̃ papa non dicitur credere in semetipsum. Sumi quoque potest pro Ecclesia in terris, vt iungitur Spiritui sancto, ratione cuius dicimur credere in Ecclesiam, vt diuo Thomæ placet. Et sic etiam patet q̃ optimè valet consequentia, quòd ad Ecclesiam catholicam iunctã Spiritui sancto, vt sic spectat vltima decisio fidei, & quòd papa non dicitur propterea credere in seipsum, sed in Spiritum sanctum, vt est Ecclesiæ rector, sed non valet vlterior consequentia, ergo Ecclesiæ acephalæ. Si autem legatur sine præpositione, tunc dicitur vt suprà, quòd creditur vna sancta catholica Ecclesia: sed non valet, ergo Ecclesia acephala. Et conceditur quod ad vnam sanctam Ecclesiam catholicam spectat vltima decisio fidei, sicut & potestas iurisdictionis, quæ conuenit ei ratione partis. Nec papa credendo Ecclesiam dicitur credere seipsum, sed dicitur credere officium suum & aliorum, in cuius signum à fide deuiaret, si non crederet officium suum.

¶Ad septimum dicitur primò, q̃ Concilium etiam integrum non admitto gaudere de necessitate priuilegio personali Ecclesiæ (quale est esse semper in ecclesia fidem formatam,) quoniam de ecclesia hoc constat, de Concilio autem nullibi inuenisse me fateor autentica autoritate firmatum, quamuis rationabile sit de facto ita esse, quòd scilicet in aliqua persona Concilij fit fides formata. Dicitur secundò, quòd non posse errare in fide iudicialiter est priuilegium ecclesiæ ratione capitis, ad quod spectat iudicium. Et ideo non est priuilegium Ecclesiæ acephalæ, nec Ecclesiæ id est collectionis fidelium, ad quã non spectat potestas iurisdictionis, quamtamen ecclesiam pro collectione fidelium omnium tamen, concilium repræsentat, & cui promisit Dominus quòd secum esset. Et ex hoc patet quantum deficit argumentum illud, nam procedit, ac si Ecclesiæ ratione communitatis conueniat priuilegium illud non posse errare iudicialiter: cum constet quòd sicut iurisdictio cõuenit Ecclesiæ ratione capitum, ita actus iurisdictionis. Et quia actus iste, scilicet iudicialiter diffinire de fide, concernit vniuersalem Ecclesiam, ideo conuenit Ecclesiæ ratione capitis, cui commissa est cura vniuersalis Ecclesiæ: sicut alij actus ratione aliorum capitum proportionaliter. Dicitur ergo tertiò formaliter, quòd Concilium integrum gaudet eodem priuilegio officij non personæ, quo gaudet Ecclesia, & eodem modo, scilicet ratione partis, puta capitis: & similiter gaudet eadem potestate, & eodem modo: sed ex hoc magis habetur intentum. Et concedo gratis, quòd infallibilitas in diffiniendo de fide conuenit Concilio integro ratione capitis & non ab Ecclesia: cui etiam hoc non conuenit nisi ratione capitis, sed à Domino Iesu, cuius caput vices gerit.

¶Quod autem dicitur de repræsentatione immediata & remota duo importat, scilicet repræsentationem ecclesiæ per papam & Concilium, & modum repræsentandi. Et quo ad repræsentationem dicitur, quòd inter papam & Concilium tanta est in hoc differentia, quòd Concilium repræsentat vniuersalem ecclesiam integram (hoc est corpus cum capite) proportionaliter: sic quòd caput Concilij repræsentat Christũ caput ecclesiæ, & corpus Concilij corpus ecclesiæ. Et hic est verus & indubitatus sensus, quo Concilium vniuersalem ecclesiã repræsentare dicitur, & à Domino immediatè potestatem habere. Ecclesiam autem in terris positam Concilium integrum quo ad potestatẽ repræsentare dicitur, pro quanto omnis ecclesiæ potestas in eo inuenitur per seipsam, vel in sua vicaria. quo ad vota vero, quia intelligitur in ipsum consentire omnium personarum ecclesiæ vota: vt patet ex autoritate Gregorij suprà inducta. papa autem vniuersalem ecclesiam integram, & in terris ecclesiæ potestatem & vota differmiter repræsentare inuenitur, nam caput Dominum, scilicet Iesum Christum participatiuè, papatum in seipso formaliter, reliquæ ecclesiæ potestatem & vota eminenter repræsentat. De differentia autem obiiciendo tacta, torum oppositum est: quia dum ratione præfaturæ Concilium ecclesiam repræsentare dicitur, & solus papa immediatè à Christo præfatus est, reliquum autem ecclesiæ corpus à Domino mediante Petro munus hoc habet, oportet dicere quòd papa, immediatius repræsentat ecclesiam, quàm Concilium: quia papa, mediante solo Christo, Concilium autem mediante Christo & Papa.

CAPVT XXII.

DIXI in capit. 13. Quòd potestas applicatiua papatus ad personam regulariter & principaliter est in papa, & non nisi in casu in Concilio, seu ecclesia, & in ca. 6. idem sub aliis verbis, scilicet quòd potestas electiua papæ in papæ potestate est. Et attuli ad hoc vtrobique duo argumenta. Primum ex facto Petri 8. quæst 1. ca. si Petrus. Secundum ex eo quòd papa determinat de actu electionis, ita quòd contrario modo factus sit irritus.

¶OBIICITVR Contra quatuor, scilicet contra hoc, quòd talis potestas est in papa: & contra hoc, in casu tantum est in Ecclesia seu Concilio: & contra vtrunque argumentum.

¶Primò ergo arguitur contra primum ex Occham. Si potestas electiua papæ esset in potestate papæ, sequeretur, quòd papa posset relinquere ecclesiam absque potestate electiua: quod est impossibile: ergo. Et tenet sequela, ponendo quòd mortuis, vel priuatis electoribus papa non ordinaret electores. Et si dicatur, quòd in tali casu deuoluitur ad ecclesiam: cõtrà, quia tunc sequeretur quòd ecclesia esset superior papa: quod tu negas. Et tenet sequela, quia nunquam potestas aliqua ex negligentia alicuius deuoluitur ad alterum, nisi sit simpliciter & absolutè superior. potestas enim papalis non deuoluitur ad Episcopum ex negligentia papæ non prouidentis alicui beneficio, sed econuerso. Præterea, si ecclesia in illo casu habet potestatem electiuam, quæritur à quo habet immediatè: cum à seipso non habeat. Si dicatur à Christo, difficile erit reperire in sacris literis fundamentum, in quo possit stabiliri quòd in illo casu habeat, & non regulariter.

¶Secundò principaliter arguitur ex Armachano. Nõ est verisimile, q̃ Dominus voluntati vnius hominis commisisset potestatem electiũ summi Pontificis: quia posset euenire, quòd vna progenies diceret, Hæreditate possideamus sanctuarium Dei: dum quilibet in fine vitæ suum consanguineum subrogaret.

¶Tertiò, Quia sequeretur, quod etiam potestas destituiua Papæ in casu hæresis, quo deponi potest, esset in Papa: & sic par in parem haberet imperium. Et rursus quòd Papa posset constituere quòd Papa hæreticus à duobus vel tribus deponi posset. Et tenet sequela: quia per eadem causas habent generari & destrui potestates istæ.

¶Quartò, Si in Papa esset potestas electiua Papæ, vel ergo est in eo potestas illa sic: quòd per semetipsum potest successorem eligere vel solùm, quia aliquibus potest illam potestatem communicare. Hoc secundum nihil habet apparentiæ. Ex primo autem si concedatur, sequitur hoc inconueniens, quòd esset in potestate duorum facere quòd alternatis vicibus quilibet per annum in ordine suo esset summus Pontifex, more Annæ & Caiphæ. Et patet consequentia: quia vnus Papa pro sua voluntate potest eligere alterum in Papam, & in fine anni ille alter reeligat eundem, & sic deinceps.

¶Quintò, Christus non contulit Papæ aliquam potestatẽ pernicio-sam Ecclesiæ: sed (vt habet glossa in ca. si Petrus) hoc est pernicio-sum, quòd aliquis eligeret sibi successorem: ergo Christus non contulit illam potestatem.

¶Contra rationem ex facto Petri allatã, dicitur primò, quòd Petrus non instituit Clementem, sed instituendum ordinauit. Dicitur secundò, quòd hoc fecit instinctu Spiritus sancti: quo etiam præuidit mortem. Dicitur tertiò, quòd Papa in casu necessitatis, quo electores non possent congregari, & pro occurrenti periculo opus sit pastore, potest Papa moriens instituere successorem.

¶Contra rationem autem, ex hoc quòd Papa statuit circa actum electionis etiam electores determinando, &c. dicitur quòd Papa non dedit potestatem electiuã Cardinalibus, sed Ecclesiæ vniuersalis in festa synodo in cap. in nomine Domini. vbi Nicolaus Papa non propria autoritate, sed sanctorum Patrum statuit. Et propterea vbi Cardinales potestate sibi tradita abuterentur manifestè, vniuersitas fidelium posset eos priuare potestate electiua Papæ, & alias eam committere.

¶RESPONDEO, Et primò declaro sensum verborum meorum in libello illo: secundò quid in hac materia mihi videtur: tertiò, satisfacere curabo obiectis.

Quantum electiua potestas principaliter & regulariter sit in Papa, non tamen potest sibi eligere successorem.

¶Quo ad primum nunquã dixi, quòd Papa potest sibi eligere successorem, nec quòd potestas electiua Papæ sit in Papa formaliter, nec quòd potestas applicatiua papatus ad personã sit in Papa formaliter: sed dixi quòd huiusmodi potestas est in Papa regulariter: & principaliter. Cõstat nanq; apud viros doctos, quod multa sunt in potestate superioris quæ nõ sunt in illo & eius potestate formaliter: & quæ etiã non potest per seipsum immediatè facere. Sunt enim in intelligẽtiis, (quas Angelos dicimus) formæ inferiorum: & eorũ potestates, non tamẽ formaliter, nec sic q̃ possint earum actus per seipsas exercere, sunt in corporum cælestium potestate formæ elementorum & eorum potestates, non tamen formaliter nec sic q̃ eorum operas possint per seipsas exercere. Stat igitur, q̃ huiusmodi electiua potestas sit in Papa regulariter & principaliter: & nõ sit in eo formaliter nec possit per seipsum huiusmodi potestatis actum exercere. Sumantur ergo verbi mea in hoc sensu, q̃ potestas electiua est in potestate Papæ virtualiter, seu eminenter, & hoc quo ad modum essendi, & quòd est in potestate papæ regulariter, id est ordinario iure, ad differẽtiam ecclesiæ viduæ: in qua est eiusmodi potestas in casu, & principaliter ad differentiã eiusdem Ecclesiæ, in qua est secundario: pro quanto in casu potest non solùm eligere, sed facere electores, & ordinare de modo electionis. Hæc de primo.

¶Quo ad secundum: quia eius est potentia, cuius est actus (vt dicitur in De somno & vigiliis,) & electionis papæ actus simpliciter & absolutè non est papæ, ideo potestas electiua papæ non cõuenit formaliter papæ. Probatur minor, Electio papæ est actus factiuus, quantum ex se est tunc papæ: ergo repugnat ei, quod præsupponat pro tunc papã. Et tenet consequẽtia: quia quod fit, non est: si enim esset, iam non fieret. Tunc vltra. Ergo electo papæ nõ est papa. & tenet sequela: quia electo præsupponitur secundum naturam electionis, & est simul tempore cum electione. Tũc vltra. Ergo actus electionis papæ nõ est papæ. & tenet sequela: quia electio papæ est actus electionis papæ. Ex hoc igitur patet, q̃ potestas electiua papæ, cuius actus simpliciter & absolutè est electio factiua ex natura sua sic papæ, non est in potestate papæ formaliter. Et cõfirmatur autoritate consuetudinis ecclesiasticæ, qua fit, vt electiones Pastorum non fiant nisi vacationis tempore, secnon diuinæ sapientiæ suauiter omnia disponentis: quæ dixit, Sufficit diei malitia sua. cæterũ cum enim dies solicitus erit sibi ipsi. In subiecto igitur opportuni tẽporis, quo potestas electiua eligere debet, locata est formaliter, & non in papa: qui solùm præueniendo solicitudinẽ crastini diei eligere posset: vt patet. Subiectum autem huiusmodi electiuæ potestatis formaliter (iuxta Peripateticam & Apostolicam simul autoritatem, qua inuisibilia ex inuisibilibus cognoscendã nobis sunt, ex ipsius electionis actus exercitatione inuestigandum est. Apparet autem absque omni ambiguitate, q̃ electio papæ ad Romanam Ecclesiã spectat computando intra Romanam ecclesiam Episcopos & Cardinales, qui velut suffraganei Romani Archiepiscopi intrò iucti videntur. Et propterea cessante omni humano statuto certisque existentibus Ecclesiæ Romanæ mẽbris, in eadem regulariter est potestas electiua papæ, non minus quàm in cæteris Ecclesiis potestas electiua suorum Episcoporum. Ex eo enim quòd Christus, Dominus Romanam ecclesiam elegit in Petri ecclesiam propriã, dum ipsine ex Roma, sicut ex Antiochia paparum transferret, inhibuit (dicens, Venio Romam iterũ crucifigi) Ecclesiæ Romanæ potestatẽ electiuam papæ non positiuè, sed negatiuè, hoc est oppositum non ordinando, concessisse dicitur. In casu autem incertorum electorum, Ecclesiæ vniuersali eandem potestatem eadem ratione (quia scilicet est Episcopus vniuersalis ecclesiæ) & eodem modo, scilicet negatiuè dedisse intelligitur. Ex statuto autem humano, apostolica autoritate contractũ per virum determinationis positiuè est sibi electiua potestatis electiuæ ad Cardinales Romanæ ecclesiæ solos. papa enim ex eminentia potestatis, curiæ ac regiminis vniuersalis, potest de electiua potestate decernere: ipsamque sic dirigere & ordinare, vt contrario modo faciendo, irrita sit in suo opere & subiecto: vt patet in gestis ipsorum Pontificum, & obseruatione ecclesiæ. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertium, respondeo obiectis pro quanto militat aduersus hæc, dicitur ad primum, quòd impossibile est ecclesiam relinqui absque papa & potestate electiua papæ: quoniã decedente papa absque vllo decreto de hoc, negatiuè relinquit potestatem electiuam eccl-siæ Romanæ: sicut Linus successor Petri immediatus electus creditur. Responsio quoque data, quòd per viã deuolutionis potestas applicatiua papatus ad personam esset in ecclesia vniuersali in casu, pro quanto ex meo libello assumitur, non intelligitur de deuolutione propter negligentiam, cõtra quam obiicitur; sed communiter. & propterea non sic arctatur Deuolutionis vocabulum, quin siue deuolutionis siue successionis, siue suppletionis, siue cuiuscũque alterius modi in hac sententia viam includat. Vnde non super negligentia electorum, sed super defectu ordinariorum electorum fundaui: & in tali non in alio casu ibi dicta intelligo. Existentibus siquidem certis electoribus, qui hodie sunt Cardinales, non succedit Romana ecclesia vniuersalis: defunctis autem omnibus Cardinalibus Romana ecclesia, à qua Linus est electus, ante humana iura nobis nota, immediatè succedit. Quia tamen pars claudi-tur in toto, & in ecclesia vniuersali clauditur ecclesia Romana, si Cõcilium generale cum pace Romanæ ecclesiæ congregaretur in casu casu papam, verus papa esset ille qui electus sic esset. A quo autem ecclesia Romana, aut ecclesia vniuersalis haberet in casu potestatem electiuã papæ, & non regulariter, facilè patet. Nam constat quòd haberet à Christo & eius vicario negatiuè: quia, scilicet neuter ordinauit oppositum, & Christus Dominus statuit Petrum in successoribus perpetuum. Scãte siquidem hoc secundo, cùm successio carnalis in nouo testamento concilio ecclesiastis, maximè conuenienti perfectissimo statui (qualis papæ est) dissoneret, voluntaria quoque quasi adoptio vel institutio successoris suaui ecclesiæ dispositioni aduersaretur: via electionis perpetuã dus relinquitur successor Petri, proculdubiò ab ecclesia sua, quæ quia est Romana & vniuersalis, nisi ipse papa determinet, qui Romanam & vniuersalẽ ecclesiam repræsentent in eligẽdo, determinationi ipsius Petri & Domini, qua facto, morte, scilicet Petri in episcopatu Romano determinatũ est, q̃ Ecclesia Romana repræsentet Ecclesiam vniuersalẽ in electiua potestate (vt patet si secludamus omne ius positiuũ per intellectum, & aspiciamus ad Ecclesiæ antiquæ consuetudinem) standum est. Vnde nõ oportet solicitari de autore potestatis electiuæ in casu, & nõ regulariter in Ecclesia.

¶Ad secundũ dicitur, q̃ non est contra sensum declaratum. Argumentum tamen non est ostensiuum, nec ducens ad inconueniens ex natura potestatis: sed ex abusu ex quo si liceret arguere, nescio quæ potestas vniuersalis rectè committi posset vni homini.

¶Ad tertium dicitur, quòd quia quælibet potestas Ecclesiæ est inferior potestate papæ cui reliquæ subiacent potestates, nullum inconueniens video concedere, quòd in papæ potestate eminenter contineatur potestas etiam depositiua papæ hæretici, & quòd posset constituere, & quòd à collegio Cardinalium posset deponi in casu quo deponendus est. Nec sequitur quòd par in parem habeat imperium: quia non supra papam, sed supra coniunctionem papatus rum personã, exercet imperium, in statu in quo coniunctio illa est in corrumpi ex diuino iure.

¶Ad quartum dicitur, quòd propriè loquendo, neutro modo est potestas electiua in papa: sed quia potest determinare electores & modum eligendi. Vnde non oportet ad inconueniens deductum respondere: quod tamen ex abusu potestatis sequeretur.

¶Ad quintum dicitur, quòd non potest is: sed abusus potestatis, si data

Universidad de Deusto

dara esset à Christo: esset pernitiosus. Ad obiecta verò contra rationem ex facto Petri, dicitur, quòd prima glossa videtur contra textum dicentem, tradente sibi Petro, & non dicit ordinate, quod sibi traderetur. Secunda verò glossa acceptari potest quamuis non sit autentica: præsertim quia mortem non instinctu Spiritu sancti, sed Domini voce agnouit, dicentis, Venio Romam iterum crucifigi. Tertia autem glossa si acceptatur, eminentiæ potestatis papæ fauet, vt pater: sed quomodo tunc fuerit talis necessitas, deberet aperiri. Videtur tamen mihi, quòd vel iuxta secundam gloss. instinctu Spiritus sancti Petrus hoc fecerit, vel de eminentia potestatis (propter quod dissolutum à Spiritu sancto dicitur factum Petri, non semper erunt Petrus & Clemens) vel potius quàm tanquam incertum factum, autoritatem firmam non faciat. Dico autem incertum, quia Ecclesia Linum & Cletum reputans summos Pontifices, computatis annis, quibus quilibet eorum rexit Ecclesiam Romanam ante Clementem, testari videtur, quòd verba illa Ioannis Papæ tertij tanquam narratiua crediti facti accipienda sint, & non vt autorizantia factum quod narratur, propter quod autoritate illa vtimur. Vt valeat quantum valere potest. Accedit ad hoc versus in glossa ibidem de Clemente dicens,

¶ Disputat hoc mundus quartum sustinet secundum.

¶Ad obiecta demum contra rationem ex hoc, quòd papa statuit de electoribus papæ, dicitur quòd manifestè constat ex illo can. in nomine Domini, quòd propria autoritate papa illud statuit in synodo: vt patet ex illis verbis, Venerabilis Pontifex decernens autoritate apostolica, inquit, Mirum est autem, quòd arguentes non aduerterint grammaticam constructionem in sequentibus, (vbi dicitur, Quapropter instructi prædecessorũ nostrorum, aliorumq; sanctorũ Patrum autoritate, decernimus, vt obcunte, &c.) & dixerint propter hæc verba, quòd papa non propria, sed sanctorum patrũ autoritate statuit: cum ly autoritate, determinet ly Instructi, & non ly Decernimus, vnde solidum stat, quòd Papa autoritate propria statutum illud fecit. Quamuis etiam omnia statuta de electione papæ, quòd summus Pontifex etiam in synodo fecit propria autoritate fecerit: & sancti Patres in synodo congregati nihil posint sine autoritate Romani Pontificis statuere. Hæc quoq; ex autoritate papæ fieri comprobãtur, dum statutum Gregorij decimi cum Concilio Lugdunen. (quod habetur in sexto de elect. vbi periculũ: disponens de electione Papæ reuocatum per Adrianum & Ioan. 19. ac deinde reassumptum Celestinum quintum & Bonifacium octauum) robur autoritatis habet: vt gl. in eodem c. dicit. Clementinam quoque ne Romani, de electione papæ, à papa non à Concilio generali factam esse patet, in clementinis de electione. Multa quoque circa electionem papæ statuta in di. 79. patet à Gratiano referri. Et nouissimè Iulius 2. qui viuit & regnat, statutum nouum edidit de electione Papæ absque Concilio generali. Vnde negare huiusmodi potestatem in papa, est negare sensum.

CAPVT XXIII.

DIXI in cap. 20. 21. & 22. quòd in ecclesia Dei est potestas autoritatiua superconiunctionem Petri & patus, non autem super Papam.

¶OBIICITVR contra tripliciter. Primò, quia contrariantur dictis in libello illo. Secundò, quia contrariantur hæc duo inter se. Tertiò, quia falsum est, quòd potestas depositiua Papæ, quæ est in Ecclesia, non sit autoritatiua supra Papam.

¶Primum ostenditur sic, In c. 6. & 13. dictum est, quòd potestas applicatiua ecclesiasticæ potestatis ad hanc vel illam personam est in solo papa, nunc dicitur, quòd potestas autoritatiua super coniunctionem est in Ecclesia. ergo contradictio.

¶Secundum autem ostenditur exemplo, quo vtor retorquendo in me. Habere enim potestatem super hominem, non est habere potestatem super animam, nec super corpus, sed super separationem animæ à corpore, cùm nihil aliud faciat occidens hominem. Quid ergo aliud est habere potestatem autoritatiuam super Papam, quàm posse papatum ab ipso autoritatiuè separare?

¶Tertium autẽ (quod scilicet Ecclesia autoritatiua super papam ipsum deponit) probatur tripliciter. Primò, quia alter Papa hæreticus citatus non tenebitur cõparere, nec erit contumax non comparens: iudicabunt ergo inauditum, aut non obligatum respondere. Secundò, Omnis actus punitiuus personę ratione proprij peccati, est ab habente iurisdictionem super eum qui punitur. Tertiò arguitur ad hominem, meipsum scilicet, Ecclesia potest excommunicare papam hæreticum antequam deponat: ergo habet autoritatem iurisdictionis super papam. patet sequela, & antecedens est: quia quum tu dicas hanc consequentiam esse bonam, non est excommunicatus ipso facto. ergo non est depositus. & ista erit bona, Non potest excommunicare: ergo non potest deponere. & ista, potest deponere. ergo potest excommunicare.

¶RESPONDEO, Et ad primũ dicitur, quòd nulla est in dictis meis contrarietas: quoniam superius de autoritate eminentię erat sermo, vbi Ecclesię potestas papæ potestati cõparabatur. Vnde dictum est ibi, quòd papa est moderator & director potestatis Ecclesiæ, & non econuerso: hoc enim ad eminentiam & non eminentiam potestatis spectat. Hic autem sermo est de autoritate efficaciæ, dum dicimus, quòd potestas Ecclesiæ autoritatiuæ potest super coniunctionem, &c. hoc enim nihil aliud sonat, nisi quòd talis potestas tanquam superior coniunctione illa potest efficere illam: agens enim vt sic, præstat eo quòd sit vt sic. Cùm hoc nonque patet bene stare, quòd potestas applicatiua potestatis ecclesiasticæ, secundum eminentiam est in solo Papa.

¶Ad secundum verò dicitur, quòd hæc duo, scilicet potestas est super coniunctionem, & non super papam, in nullo repugnant inter se, quia diuersa sunt. Et papa significat aliquid mixtum ex coniunctione: quoniam significat formam papatus, sicut dominus formam dominij. Propter quod retorsio exempli de homine nihil valet. nam non conuenit papę significatũ equiparare significato hominis & simile de vtroque terre iudicium: quia homo significat formaliter compositum ex anima & corpore, papa verò significat formaliter purum papatum, quamuis in concreto, vt patet. Sed hoc totum, petrus papa se habet vt ly homo, & concedi ur: quòd potestas illa potest super Petrum papam ratione subiecti (vt in libello dicitur) non autem super papam: quia non potest ex parte formæ. Vnde patet nullam esse repugnantiam, & quòd aliud est posse super papam, & aliud super Petrum papam: sicut aliud est posse super compositum & aliud super formam.

¶Ad primum autem cõtra tertium hoc, scilicet quòd potestas Ecclesiæ non est supra papam, respondetur, quòd Petrus papa hæreticus tenetur ad omnia quæ sunt necessaria ad iudicium depositionis ipsius: vt in libello ca. 21. expressè dictum est. vnde mirandum videtur de obiectionibus. Dico igitur, quòd Petrus papa hæreticus ratione subiecti sic dispositi, subditur potestati depositiuæ Ecclesiæ, & in omnibus necessariò præambulis & consecuentibus. Nec ex hoc sequitur, quòd potestas Ecclesiæ sit supra papam, sed supra Petrum papam, sic depositum in hoc tantum. Et per hoc patet solutio primi & secundi. Ad tertium verò dicitur, quòd (vt patet in capit. 19. libelli, vnde in positum est mihi quòd dicam illam consequentiam bonam) nunquàm ego dixi hoc, nũquàm somniani cõnexionem inter excommunicationem & depositionem: imò oppositum expressè sensi. Ego enim ex illa communi radice, id quod infligitur à iudicio humano, non incurritur ipso facto ex solo peccato interiori purè: intuli duo, scilicet negationem excommunicationis, & negationem priuationis, & dixi quòd si ex hac radice sequitur non esse excommunicatum, multòmagis sequitur non esse priuatum: quia ibi non requiritur declaratio apud Iuristas, sicut hic. Argumentum autem procedit contra dicentem illationem formalem à negatione excommunicationis ad negationem depositionis: & ideo non est ad propositum.

CAPVT XXIIII.

DIXI in ca. 21. quòd papa posset committere potestatem depositiuã papę hæretici collegio Cardinalium.

¶OBIICITVR quod non possum sic dicere do sustinere, quin par in parem habeat imperium.

¶RESPONDEO, q; facillimè patet ex hoc nõ sequi parem in parem habere imperium: quia potestas depositiua non est supra Papam, sed supra coniunctionem Petri cum papatu: quæ coniunctio non est par papæ. Quare autem huiusmodi potestas depositiua papæ, quanquam minor papatu, non sit auferibilis ab Ecclesia à papa, in promptu causa est: quia diuino iure illi conuenit contra papam hæreticum, vt patet ex dictis in libello.

CAPVT XXV.

DIXI in cap. 26. rationem, quare papa pro infidelitate sola potest deponi, quia sola infidelitas inter crimina contrariatur ad esse papæ.

¶OBIICITVR dupliciter contra hanc rationem.

¶Primò, quia falsum est quòd fides requiratur ad esse Papæ, cum papa si fiat hæreticus, adhuc sit papa apud me: sufficit enim character baptismalis.

¶Secundò, quia hæc ratio æquè fortiter probaret, quòd pro hęresi deponi non posset: quia hæresis non opponitur ad esse papæ.

¶RESPONDEO, quod ratio mea non est intellecta vt est, studiosè namque non posui inter cõditiones requisitas ad esse papę fidem, sed Christianitatem, vt excluderem hanc obiectionem. Nec assumpsi, q; infidelitas sola inter vitia contrariatur fidei, sed Christianitati, seu conditioni requisitæ ad esse papæ, vt patet in libello. Constat enim Christianitatis statui (qui membrum Christi constituit) solam infidelitatem inter vitia opponi, & quòd Christianitas requiritur necessariò ad esse papę. Et in libello eodem cap. 27. clarè manifestaui differentiam inter Christianitatem & fidem: & quòd Christianitas est status quidam Ecclesiasticus ex charactere & fide constitutus. Sed vt melius vis rationis perspiciatur, ex conclusione intenta & directa oppositione infidelitatis, considerandum est, quòd non est intenta, aut deducta conclusio ex illa ratione, quòd Papa habet non esse propter infidelitatem, sed quòd est dispositus propinquissimè ad non esse: quod significat conclusio dicens, quòd est deponendus. Et propterea non oportet, quòd infidelitas sic opponatur Christianitati, quòd auferat totaliter esse Christianum. si enim hoc tolleret, nõ deponendum: sed depositum Papam inferret, sed fit est, quòd opponatur Christianitati. sic, quòd constituat Christianum hominem, quantum est ex parte hominis in non esse Christianitatis. Per hoc siquidem non esse Christianitatis in Petro Papa, constituitur Petrus Papa in esse deponibili: quia per tale non esse est dispositus sic vt deponi possit, vt patet ex dictis in libello. Et manifestatur ex officio Papæ, cùm enim Papæ officium sit pascere doctrina & opere, cùm habet fidem formatam velut sanus viuit in papatu: cum autem habet fidem informem ob perditam charitatem, nõ pascit amplius exemplo, sed doctrina tantum: ac per hoc velut æger in papatu est. Si demum etiam fidem omnino amiserit, iam nec doctrina pascere potens est, & quasi mortuus sicut in extremis vitæ constitutus, ad omne opus inualidus dispositus est, vt morte depositionis auferatur à vita papali. Vnde patet responsio ad primum: quia non obstat rationi, quòd infidelitas stat cum esse Papæ: vt patet ex dictis. Et potes eandem sententiam vnico verbo dicere, quòd fides est necessaria ad esse Papæ simpliciter, quamuis non sit necessaria ad esse Papæ sic, scilicet quasi mortui: imò ex hoc quòd constituit Papam in esse Papæ simpliciter, & eius oppositum constituit in esse Papæ quasi mortui: manifestè sequitur, quòd constituit Papam in esse deponibili.

¶Et per hoc patet solutio secundi: hæresis enim non stat cum esse Christianum simpliciter, nec cum esse Papam simpliciter: quamuis non auferat totaliter vtriusque esse. Sed quia constituit non esse Christianum quantum est ex parte hominis, ideo constituit dispositum ad nõ esse Papæ: quoniam esse Papam simpliciter supponit esse Christianum simpliciter. Sed argumentum in hoc falsitur: quia accepit hanc rationem ac si inferret non esse Papæ sic, quòd esset depositus: cuius tamen contrarium patet in litera. Manet ergo ratio illa non inuenta adhuc minus habens, quamuis in statera posita, vt desiderare me dixi.

CAPVT XXVI.

DIXI in eodem 26. cap. iuncto 25. quòd ex sacra Scriptura solus casus hæresis excipitur ab impunibilitate Papæ respectu Ecclesiæ.

¶OBIICITVR, Quia in sacra Scriptura inuenitur etiam, alias crimino sum esse separandum, vt patet primæ ad Corinthios septimo. Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Et Dominus Matth. 18. innuit hominem pro quolibet mortali, cui annexa est contumacia, esse excommunicandum. Et glossati fuerunt hi textus de subdito in terra, sinaliter glossabuntur textus allegati per te de hæretico. Et ad dicta Saluatoris & Petri conceditur, q; quandiu bene docent & remanent Prælati sunt audiendi.

¶RESPONDEO, Quòd quum sacra Scriptura tota sit ab vno autore (qui est Spiritus sanctus,) & velut vna integra doctrina legis diuinæ, non est glossis, sed textui attribuendum quum ex coniunctione diuersorum locorum Scripturæ, sensus vnus colligitur: sic autem est in proposito. Quum enim propter hæresim maximè & propter alia etiam crimina sint diuino iure vitiosi multi separandi ab Ecclesia, & exceptio fiat de solis prælatis ab ipso diuino iure in crimin ibus aliis ab infidelitate manifestè colligitur absque nostris glossis, quòd reliqui pro multis criminibus: prælatus autem pro sola infidelitate diuino iure separandus ordinatur. Scriptura igitur loquens de hæretico, communis est prælatis & subditis: quia nulla fit exceptio in ea de prælato. loquens autem de aliis crimin ibus, prælatum simpliciter non comprehendit: quia excipit eum.

¶Ad responsionem verò datam exceptioni Domini & Pereg. (quando exceptus est prælatus Mat. 22. Super cathedram Moysi. &c. 1. Per. 2. Obedite præpositis discolis.) dicitur quòd responsio illa, scilicet quandiu bene docent & sunt prælati, potest bene & malè intelligi. Bene quidem, si sic sensus, quòd quandiu per se bene docent & sunt prælati. Et sic nihil obstat proposito, quoniam fides Christi est, qua fit doctrina, & quæ sustinet prælatum in esse simpliciter. ac per hoc quandiu habent fidem, habent vnde per se recte doceant, & sint prælati, quantum est ex ire diuino: vt patet in libello. Male autem si sit sensus, quòd non dicitur prælatus secundus, sed tolleretur, audiendus: quoniam quum in maiori includatur minus, & plus sit malos prælatos audire cum effectu, & obedire eisdem quàm tolerare (vt patet) consequens est, quòd mandatum Domini & Petri de obedientia prælati malæ vitæ & bonæ doctrinæ, laudat in se mandatum de tolerazione ab eisdem, quibus obedientiam indidit. Et sic autoritas iuris diuini allata efficax ad propositum restat, supra firmam petram fundata.

CAPVT XXVII.

DIXI in eodem 26. capitul. concluditè, quòd in solo casu hæresis Papa subiicitur Ecclesiæ, ita quòd possit deponi.

¶OBIICITVR, primò, quia in epistola Clementis ad Iacobum ex ore Petri Apostoli ordinatur, quòd Clemens Papa deponatur propter negligentiam: Ecclesia siquidem non spernit illam epistolam, quòd sufficit.

¶Secundò, quia cùm Ecclesia in casu hæresis sit iudex Papæ, & talem potestatem non habeat nisi Matt. 18. & ibi non cõmemoretur magis peccatũ hæresis, quàm quodcunq; aliud cum contumacia, sequitur quòd non solùm in casu hæresis Ecclesia sit iudex Papæ.

¶Tertiò, quia si vicarius regis absentis tyrannicè regeret, cominuniras posset illum deponere ergo Ecclesia potest deponere vicarium Christi Domini, si tyrannicè regat.

¶RESPONDEO, quòd Epistola illa eadẽ facilitate reiicitur, qua recipitur. imò maiori reiicitur, vt patet ex opposito decreto 40. dist. si papa, vbi manifestè propter negligentiã papa non indicandus dicit, quãuis pernitiosam vode nõ sufficit illius autoritas.

¶Autoritas autem Domini secundo loco allata, potestatẽ Ecclesię supra subditos sibi vt sic manifestat. Et propterea cum papa ex aliis locis sacræ Scripturæ nõ sit subditus Ecclesię nisi in casu hæresis, consequens est, vt ea illa sententia Domini non habeat Ecclesia potestatem super eũ, quia est papa, nisi in casu hæresis: quod enim ibi non est expressum, sufficit alibi inueniri declaratum.

¶Ad tertium dicitur, quòd similitudo illa deficit dupliciter. Primò, quia communitas libera habet potestatem deponendi principem, & regem, scilicet, si tyrannicè regat: & ideò non est mirum, si potest deponere rectum Vicarium illius. Ecclesia autem seruus est principis sui Iesu Christi. Secundò, quia Rex potest homo absens supponitur, & solum per vicarium gubernare. Rex autem noster sic absens est corpore, vt per seipsum audiat quere lis contra Vicarium suum ab Ecclesia & membris singulis: & propterea non est ab Ecclesia eius vicarius deponendus, sed recurrendum est ad principem audientem & optimum vt deponat.

CAPVT XXVIII.

DIXI in eodem 26. c. q. propter scandalum non est præscindendum caput iuxta Domini sententiam Matt. 18.

¶OBIICITVR, Quòd licet non sit auferendum caput totaliter sic, quòd nunquam sit futurum aliquod caput: tamen auferendum est istud caput: sine quo in corpore remanet vita, imò quod corpus inficit quantum est ex se.

¶RESPONDEO, Quòd ex verbis Domini, negatiuè tamen (vt in libello dictum est,) sumitur q; nec totaliter, nec hoc caput præscindẽdum est: quoniam expressè dicitur, si manus tua, oculus tuus, pes tuus. Pronomen siquidem adiunctum ostendit, quòd de membro hoc loquitur: & consequenter de capite isto negatiũ accipimus q; præscindatur. Fallum quoque est, q; sine isto capite sit vita, quum ipsum loco Domini saluificet Ecclesiam, vt in c. si Papa dist. 40. dicitur. Nec inficit in hoc caput, si dicrectè docet: quamuis abusus potestatis capitalis in isto inficiat quantum est ex se, Ecclesiam non hoc caput: sed abusus illius in cui, pa est: & non est præscindendũ caput, sed illius abusui congruis remediis obuiandum.

CAPVT XXIX.

DIXI in c. 17. Quòd Deus optimè prouidit Ecclesiæ, disponens, quòd orationis remedio contra Papam malum vteretur, non autem depositionis potestate.

¶OBIICITVR tripliciter. Primò, quia minus benè institutа esset politia ecclesiastica, quàm ciuilis. Et tenet sequela, quia ciuilis potest principem tyrannicè regentem pertinaciter deponere, ecclesiastica autem non posset.

¶Secundò, quia Deus ademisset cõmunitati Ecclesiæ potestatem sibi naturaliter conuenientem, & necessariam ad pacificam conuersationem, qualis est potestas depositiua principis in casu tyrannidis. Et tenet sequela: quia talis potestas naturaliter conuenit communitati perfectæ & liberæ.

¶Tertiò, quia quum Deus opportunius remedium quàm orationẽ ecclesiæ potuerit instituere (scilicet potestatem depositiuam) dicere non aliud rei esse lium quàm orationes reliquisse, est dicere politiam ecclesiasticam non benè institutam, & efficax seruum Christi ssima seruiture.

¶RESPONDEO, Quòd Deus longè melius & eminentius instituit ecclesiasticã rempublicam, quàm ciuilem: quoniam illam instituit essi proximo & homogeneo capite viuo in perpetuũ fiture portęia errandi, presente spiritualiter voris omniũ, & singulorum vbios. hęc enim est institutio reipublicæ Christianę simpliciter. De institutione autem ad tẽpus, scilicet corporalis: libertiæ principis nostri, dicitur etiã, q; optima est, quãdo consonat primariæ institutioni. Et quoniã Respu. Christiana secundũ suã primariã institutionẽ serua est nata: & tota potestas est in suo principe naturali, ideo optimè cõsona institutio ad tẽpus est, vt non cõmunitari, sed vicario principis potestas plena cõmittatur, (vt prædictũ est.) & quòd respub

Universidad de Deusto

Maxima orationis vtilitas ex trinitate cogitare potentia.

respublica quandiu Vicarius principis sub principe est simpliciter (quod fit per esse Christianum) simpliciter recognoscat principem viuum, & recurrat ad eum audientem & paratum exaudire. Et sicito quòd contingit homines in hac re falli quasi à negatione modi ad negationem rei. Quum enim deponere Papã contingat multis modis scilicet per prouidentiam humanam, & per orationem Ecclesiæ perseuerantem, & neutro modo opus sit nisi in casu veræ necessitatis, ex hoc quòd Ecclesiæ non est concessum, quòd possit deponere per viam prouidentiæ humanæ non sequitur ecclesiæ non esse concessum, quòd possit deponere Papam; quoniam alia via, scilicet orationis perseuerantis, infallibiliter potest: quæ enim per amicos possumus, per nos aliqualiter posse testatur Philosophus, quantò magis quæ per patrem possumus?

¶AD PRIMVM ergo negatur sequela: & ad probationem dicitur, quòd vtraque politia (scilicet tam ciuilis quàm ecclesiastica) potest deponere tyrannice regentem ipsam, sed diuersimode: quia ciuilis perfecta & libera potestatiue & per prouidentiam humanam: ecclesiastica autem per potestatem sui patris per orationis perseuerantiam, quando verè oportet. Et hic modus quidem excellentior, & non potens errare, sicut primus est melior, & propterea non minus bene, sed melius prouisum est ecclesiasticæ reip. de modo abiiciendi a se malum ministrum quàm ciuili.

¶Ad secundum negatur etiam sequela: quia communitas Christiana nata est seruare, ac per hoc naturali iure sibi non competit potestas super principem suum: & consequêter nec super principis vicarium, nisi à principe sibi concedatur. Vnde licet verum sit, quòd ecclesiastica communitas distincta contra principem non habeat super principem & eius vicarium tyrannizantem autoritatiuã potestatem, non tamẽ adempta est sibi à Christo, aut quocunque alio modo, sed ex natura sua: quia serua nata est, cõtraxit hanc negationem. Ad tertium autem dicitur, quòd non fuisset opportunius remedium prouidentia humana, quàm oratio ecclesiæ perseuerans. Tum quia prouidẽtia humana falli potest (cogitationes siquidem mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ nostræ) oratio autem Ecclesiæ perseuerans falli non potest. Deponeremus fortè, quando non oporteret, non prouidẽtes futura, nec occulta scrutantes. Oratio autem Ecclesiæ perseuerans non deponet quando non oportet: quia bonus dominus negat quod volumus, vt tribuat q̃ malle-
mus. Tum quia facilior, minus impedibilis: & efficacior causa est oratio Ecclesiæ perseuerans prolein necessariis ad salutẽ Ecclesiæ, quàm tota omnium hominum prouidentia: hæc enim difficile
contonat; potentia impediri potest, & omnia subiecta non habet: de scripta autẽ oratio facile contonat, non potest potentia aliqua humana impediri, & omnia sub Deo subiecta habet. Mirum est autem de subunctis scilicet q̃ dicere Deum solum orationis remedium reliquisse. &c. solum enim hoc remedium tanquàm supremum & efficax simpliciter relictũ dicimus existentibus multis aliis remediis per viam admonitionis, &c. Mirum autẽ dico, quia quum naturaliter ex eisdẽ tueamur, ex quibus sumus & conseruamur, & Christiana respub. ex oratione sit adaucta, & in vno quili constituta (dicente Patre ad Christum, Postula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam) & ex orat one conseruetur (dicente Christo ad Petrum, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua) naturali quoque ordine oratione defendenda est, contra tyrannicè regentem. Mirum dico, nisi quis putet orationem Ecclesiæ perseuerãtem pro se in vera sui necessitate posse deficere, q̃ propriè infidelitatem esse, si infidelitas non est parualo meo iudicio videtur, diuinæ siquidem prouidentiæ, quam in specie de Ecclesia sua habet, derogare videtur. Si enim natura non deficit in necessariis, quomodo Deus qui dedit semetipsum Ecclesiæ, deficiet illi in necessariis, seruatis ex parte Ecclesiæ seruandis: vt patet ex descriptis cõditionibus oration is? Mirum demũ dico, quoniam si efficax hoc orationis Ecclesiæ &c. remedium indubiè creditur, cur insufficienter prouisum Ecclesiæ dicitur de remedio opportuno? Et per hunc modum excludendi papam tyrannum ab Ecclesia satisfit omnibus quæ obiiciuntur de corpore respectu membri contagiosi. & similibus, ad omnia siquidem sat est oratio perseuerans Ecclesiæ. Pro cuius zelo hanc respõdendi curam suscepi: arbitratus quibusdam licet non omnibus friuolis obiectis respondisse, vtiuperandũ non esse hac vice. Rogo igitur lectores, vt æquos se præbeant interpretes aut censores: nihil enim hic aut alibi mihi ad rationi vel autoritati allatæ tribui volo: hoc etiam vbique & semper sub sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ correctione. Romæ die 16. Nouembris. 1512. Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, Amen.

AD LEONEM DECIMVM PONT. MAX. DE DIVINA INSTITVTIONE PONTIFICATVS TOTIVS ECCLESIAE IN PERSONA PETRI APOSTOLI,

libellus Thomæ de Vio, Caietani Cardinalis sancti Xisti.

ILLVSTREM sapientibus sententiam in vulgarem quoque lucem proferri exigunt, Pater beatissime, qui ea, quæ à seipsis manifesta sunt, ab his quæ per alia nota fiunt, non discernentes, nodum (vt aiunt) in scirpo quærunt: & meridiana in luce cæcutientes, offendunt. Obnubilandi siquidem euangelicam claritatem tanta est licentia his, qui sua nõ sunt sorte contenti, vt Ecclesiæ vultus, licet serenissimus, nouitatum inuolucris perturbetur: quippe quorum studium est certa & lucida in quæstionem vertere, ac obscuta aliis reddere. Ea propter Petri, successorũmque eius Romanorum Pontificum principatus (tot ætates, tempora, atque ætates tranquilla possessione obtenti) ius euangelico Sole fulgens, impetitum argumentationibus inuoluentibus exercitatos parum in sacris literis tueri, tenebris exuere atque in medium proferre sic intendimus, vt veritas hæc omnibus luceat, & propriis splendoribus vniuersæ creaturæ penetralia attingat. Habeat igitur catholica Ecclesia tibi credita, Pater benignissime, lucubratiunculam hanc pro rudioribus, ne obscuritatibus obruantur.

CAPVT I.

IN QVATVORDECIM CAPITA de Romani Pontificis institutione & autoritate.

SVMMARIA.

1 *Quid, quomodo, & quo ordine tractandum est.*
2 *Petri personæ & non dono reuelationis, aut beatitudinis promissæ sunt claues.*
3 *Personæ Petri in se, & non solum in persona Ecclesiæ promissas esse claues.*
4 *Verba Christi, Tibi Petro dabo, non in persona omnium Apostolorum dicta esse.*
5 *Apostola aliquem esse alias collatum quod Petro.*
6 *Solum Petrum accepisse claues, consonat ei quod est, Ecclesiam accepisse claues.*
7 *Promissum esse Petro totius Ecclesiæ pontificatum in antedictis promissionibus.*
8 *Personæ Petri quamuis charitate qualificatæ dictum esse. Pasce oues meas.*
9 *Sol. Petro, ita quòd non alijs Apostolis dictum est, Pasce oues meas.*
10 *Petro solo vniuersam commissis Ecclesiam per hæc verba Christi, Pasce oues meas.*
11 *Petro per hæc verba, Pasce oues meas, commissum à Christo pontificatum totius Ecclesiæ.*
12 *Petrum habere ex Christi institutione successorem in Pontificatu Ecclesiæ catholicæ.*
13 *Romanum Pontificem succedere Petro in pontificatu totius Ecclesiæ.*
14 *Autoritates sanctorum antiquorum & Conciliorum, affirmantes Romani Pontificis successoris Petri pontificatum super totam Ecclesiam à Christo institutum à Petro.*

TRACTATVS TERTIVS THOMAE de vio Caietani Cardinalis S. Xist. de Romani Pontificis institutione & autoritate in Quatuordecim capita diuisus.

Quid, quomodo, & quo ordine de Romani Pontificis institutione tractandum est.

PRINCIPATVS Romani Pontificis super vniuersis Christi Ecclesias, quãuis quæstionibus multis pulsatus fuerit, nostro tamẽ proposito vnica inuestigatione absoluẽdus occurrit. Nec enim vertitur hic in dubium an Rom. Pont. sit de facto caput Ecclesiæ: nec an idem potestatẽ habeat à Deo eo modo quo iuxta Apostolum Ro. 13. Nõ est potestas nisi à Deo, & quæ à Deo sunt ordinata sunt

sunt: & sicut potestas regia in vereri testamento erat à Deo: iuxta illud primi Reg. 8. Audi vocẽ eorũ, & cõstitue super eos regẽ. eiusmodi enim omnia aduersariorum multi affirmant. sed vertitur in quæstionem an à Christo institutus fuerit Rõ. põtifex super omnes Ecclesias principatus in beato Petro: ita quòd instituerit Christus Petrum cum eius successoribus suum vicarium ad gubernandum omnes Christi Ecclesias. Quo fit vt loca à rationibus & autoritatibus affirmantibus Petrum, seu Romanum Pontificem fuisse, seu esse caput omnium Ecclesiarum, à præsenti secreta sint intentione: & ea duntaxat afferẽda sint ex quibus Christum Dominum contulisse huiusmodi principatum Petro soli habetur.

¶QVIA verò ex sacris literis pendet omnis quæstionis huius veritas, & duo sunt præcipui textus, scilicet Matth. 16. & Ioan. vlt. expressè de hoc mysterio loquentes: ideo primò iuxta vtrunq; textum inuestigandũ est, an soli Petro verba Christi dicta sint. Secũdò, an per hæc soli Petro Pontificatus totius Ecclesiæ à Christo cõmissus sit. Tertiò, an hic totius Ecclesiæ Põtificatus Petro à Deo cõmissus, sit ab eodẽ Domino datus successori Petri. Quarto an sit à Christo hic Pontificatus datus Rom. Põtifici, vt Petri successori. Vt autẽ primi clara fit solutio, Matthæi textus prius discutiendus sic est: vt in primis tractetur opinio dicentiũ verba Christi nõ Petro, sed personæ qualificatæ, deinde dicentiũ non Petro, sed Ecclesiæ: posteà dicetium Petro & Apostolis aliis, demũ negantiũ soli Petro, quia Ecclesiæ dicta esse. Multifariam siquidem obnubilare conati sunt dominicam promissionem Matth. 16. relatam, Tibi dabo claues. &c. Quidam nanque adeò restrinxerunt verba hæc, vt personam etiam Petri ab illis eximerent, & ad solum diuinum donum in Petro directa intelligerent. Alij etiam restringentes & eximentes Petri personam, ad solam Ecclesiam in Petro significatam Christi verba dirigunt. Multi autem extenderunt Domini promissionem ad alios Apostolos: ita quòd Petro in persona omniũ Apostolorum dicta accipiunt. Sed & nonnulli sunt admittentes soli Petro hæc dicta: principatus tamen singularitatem collatam Petro negant: eò quòd similis potestas aliis Apostolis à Christo collata alibi legitur, puta Matthæi 18. Quæcũque alligaueritis super terram: & alibi. Hæsitante denique aliqui, quo pacto soli Petro claues datas esse verificatur, & tamẽ datas quoque Ecclesiæ esse claues omnes affirmamus. Quocirca ordine quo numerata sunt quinque hæc, sigillatim tractanda sunt. Præponendo vbique rationes dubitandi, vt opposita iuxta se magis elucescant.

CAP. II.

¶Petri personæ, & non dono reuelationis, aut beatitudinis promissæ sunt claues, &c.

NON desunt dogmatizantes pontificiam potestatem homini non immediatè collatam, sed dono virtutis mediante: ita quòd perdito virtutis dono, perire simul pontificiam potestatem necesse sit, tãquam virtus glutinum quoddam sit inngens homini pontificatum. Quo fit, vt horum iudicio claues non Petri personæ, sed eius dono collatæ sint in aliquo singulari ministro, puta sacerdote, seu iusto quocunque.

¶ARGVMENTANTVR autem hi ex huius Euangelij textu multipliciter.

¶Primo quia ante omnia Dominus beatitudinem Petri affirmat, dicẽs, Beatus es proculdubio in spe veræ fidei, nõ inchoasset enim à Simonis beatitudine nisi ad subsequentem pontificatum spectaret huiusmodi beatitudo: nihil enim impertinens dixisse Christum decet.

¶Secundò, ex eo quòd Dominus adiungit, Simon Bariona, hoc est filius columbæ: vt Hiero. exponit. Quorsum enim Petrus acceptus pontificatum, filius columbæ prænominatur, nisi vel eius simplicitas columba significata: iuxta illud, Efiote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ: vel Spiritussanctus, qui columba designatur, eo quòd in specie apparuit in Christi baptismo: ad ecclesiasticum principatum pertineret.

¶Tertiò ex ratione subiuncta, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Monstrant enim hæc non à carne & sanguine, sed diuina reuelatione infruendum esse qui, aliis præficitur in Christiana fide erudiendis.

¶Quartò, ex eo quòd Dominus addidit, Tu es Petrus: & nõ dixit, Tu vocaris Petrus, vt gloss. ibi notat, ob fortitudinẽ fidei, & confessionis constantiam. Hæc enim cum omnibus præcedẽtibus ad virtutum munera spectant, quæ vt dictum est, aut impertinenter prępositæ sunt, aut principatum tunc subsequenter promissum opportuna media sunt.

¶Vnde & quinto arguunt ex subiũcta prima promissione. Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meã. Quum enim ista sit prima promissio Petro facta, quoniã vt Cypria. Hiero. & Aug. exponunt per hanc Petram demonstratur ipse Petrus: inquit enim Hiero. super Matth. ædificabo Ecclesiam meam super te: & Augu. in lib. retract. refert seipsum dixisse, quòd in Apostolo Petro tanquam in petra ædificata est Ecclesia: nec retractat hanc sententiam. Cypr. quoque vbi supra dicit, Loquitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: super vnum ædificat Ecclesiam, &c. Quum inquam hæc sit prima promissio facta Petro, & hæc promissio non immediatè, sed mediante dono firmitatis, & soliditatis ad personam Petri pertineat vt ipse Dominus verba testantur, dum non dicit, Super te, sed super hanc Petram, hoc est, super te petram ædificabo Ecclesiam meam: consequens est, vt subsequentes quoque promissiones intelligantur factæ personæ Simonis, quatenus erat Petrus & filius columbæ, & beatus, &c. Et confirmatur: quia ista promissio non solùm est prima, sed principalis: nam præcipuum donum Petro collatum est esse fundamentum Ecclesiæ. Ex hoc autem quòd hæc promissio est prima, & principalis: consequens est vt aliæ promissiones consequentes sequantur naturam principalis: ac per hoc nulla promissio est facta personæ humanæ, nisi mediante dono virtutis: quod erat intentum manifestandum.

¶NON est difficile catholico doctori monstrare falsam esse relatam sententiam, cubitando ad damnata incõuenientia. Nihil enim aliud est huiusmodi dogma, quàm hæresis quorumcunque dicentium in malis ministris non inueniri ecclesiasticam potestatem clauesque Ecclesiæ in solis, & omnibus iustis haberi Ecclesiámque ex solis iustis constare: quæ omnia reprobata, & damnata esse constat. Verùm, ne hæretici causeutur se opprimi autoritate prælatorum, & non Euangelij, ex ipso Euangelij textu catholicæ doctrinæ reddenda est ratio. Ad cuius euidentiam aduerte duas esse in hoc Domini sermone ad Petrum partes: quarum prima secundum planum Euangelij contextum, ac sensum ad cõfessionem, quam Petrus fecerat pertinet. Nam nihil aliud continet, nisi reuelatæ confessionis actorem fructum seu præmium: & personam, seu personæ conditionem, cui reuelatio facta est. Dicendo, Beatus es, fructum, seu præmium promisit: dicendo, Simon Bariona, personam ad literam, seu conditionem personæ mysticæ, puta simplicitatem, seu spiritualitatem aperit. & dicendo, Quia caro & sanguis non reuelauit, sed Pater meus, actorem reuelationis monstrat: tota ergo prima pars sermonis ad reuelatam confessionem spectat, & non ad futurum principatum. Quod vt plenius intelligas, vide singula. Meritò ex accepta reuelatione Simon beatus dicitur: quoniam, si secundum philosophiam beatus in hac vita est, qui ad cognitionem supernarum substantiarum peruenit, & secundum Euangelicam veritatem beatitudo viatorum in spe veræ fidei consistit (iuxta illud, Beati qui non viderunt & crediderunt) longè magis Simon beatus fuit, quum ad cognoscendum Trinitatis mysterium peruenit, non innixus reuelationi aliis factæ (vt nobis contingit) sed reuelationi sibiipsi interius factæ. Ad hanc enim cognitionem Petrum peruenisse testatur verba Petri: testatus est Dominus: confessus est enim Petrus, Tu es Christus filius Dei viui. confessus fuerat olim Nathanael, Tu es filius Dei. Ioannis primo. confessi fuerant qui erant in nauicula, Verè filius Dei es, Matthæi decimoquarto. confessus fuerat, & Petrus in persona omnium, Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei, Ioannis sexto. Nunquam tamen Dominus beatitudinis præmium apposuit, nisi nunc: quia nunquam confessio facta fuerat quòd esset filius Dei naturalis, qualem modo Petrus explicauit, adiungendo illud adiectiuum, Viui. hoc enim dupliciter potest intelligi: primò, vt sit adiectiuum determinans suum substantiuum absolutè: vt ita dictum sit Dei viui, tanquam dictum fuisset Dei veri, aut Dei omnipotentis: & sic per accidens adiungeretur Petri confessioni ad maiorem expressionem, Veri Dei, ad differentiam deorum lapideorum, seu mortuorum: vt Saturni, Iouis, & reliquorum. Alio modo, vt determinet suum substantiuum, scilicet Dei in ordine ad filium, cuius enũtiatur Pater, dum dicitur, Filius Dei viui: & sic per se & essentialiter apponitur confessioni Petri, & constituit Petri confessionẽ esse per se essentialiter, ac formaliter, veram, & altissimi sensus: significatur siquidem hinc plenissimè, & formaliter modus quo Christus est filius Dei, scilicet quòd est naturalis filius Dei. Et ne altitudo sensus sententiam claram obumbret, manifestatur quod dicimus ex differenti filiatione nostra & Christi: commune nanque est Christo & pobis quòd sumus filij Dei, (secundum quòd de nobis scriptum est Ioãnis primo, Dedit eis potestatem filios Dei fieri) sed nos sumus filij Dei, quia vult, iuxta illud Iacobi primo, Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis: Christus autem est filius Dei, non quia vult, sed quia est. Ratio siquidem quare Deus nos genuit filios, est sua voluntas, qua elegit nos: ratio autẽ quare Deus genuit Christum, est sua essentia, qua genuit vnigenitum Deum, qua & ipse Deus est.

¶Hoc autem vocando ancillas ad theologicam arcem (quia viuere viuentibus est esse: vt dicitur secundo de Anima) significatum est per Deum viuum: ex eo nanque, quòd viuere viuentibus est esse, idem est, Filius Dei viui inquantum viuit, & Filius Dei inquantum est. Meminit tamen Petrus non Dei esse, neque De-

Profundissima fidei Petri expositio qua Christi expressit dicens, Beatus es: & ex his verbis, tu es Christus, tu es filius Dei viui, idest filius Dei naturalis, & consentialis Patri & Spiritui sancto, qui Christi cõfessus est.

Universidad de Deusto

naturæ,sed Dei vitæ:quoniam cuicunque est Filius,conuenit generare filium non ea ratione, qua est, nec ea ratione qua res naturalis est,sed ex ratione qua viuit. Quod si altius perspicere cupis:iunge hæc simul, scilicet Filius Dei viui: quum enim constet ex vna parte filium sonare genitum talem qualis eius parēs est, & ex altera parte parentem significari Deum viuum: si cointellecta fuerit philosophica traditio, scilicet naturalissimū operum esse omnibus viuentibus facere tale quale ipsum est(vt habetur secundo de Anima)manifestè videbis quòd dicendo Filius Dei viui, significatur naturalis filius Dei:ex eo enim quòd filius Dei ponitur genitus à Deo dicitur,ex eo autem quòd Filius Dei, inquantum est viuus,ponitur,quia naturalissimum opus viuenti quatenus viuens est, genitus significatur. Acutissimè ergo & formalissimè, Petri confessio Christum non adoptiuum Dei filium, sed naturalem Dei filium manifestat,dicendo Christum Filium Dei viui. Et si altius adhuc intuiti fuerimus, percipiemus in hac responsione claudi nō solùm duas Trinitatis personas Filiū scilicet & Patrem, & rationem ac modum generationis, scilicet quòd ille naturalis Pater & iste naturalis Filius (vt declaratum est) sed substantialitatem,coæternitatē ac coæqualitatem vtriusque. nam ex eo quòd naturalis Filius est talis qualis est Pater, & Christus dicitur Filius Dei viui, significatur quoque quòd ipse est Deus viuus: & quum non sint multi dij, consignificatur quòd est vnus Deus cum Patre, ac per hoc consubstantialis, coæternus, & coæqualis. Nec Spiritussancti persona omissa est, Christus enim sonat vnctum Spiritu sancto, vt ipsemet Petrus declarauit Act. 10. Quo fit vt hac confessione Petrus non minus diuinæ Trinitatis ac generationis mysterium docuerit,quàm Ioannes dicendo, In principio erat verbum,& verbum erat apud Deum, &c.imò licet Ioannes spiritualius, dum ad immaterialem,intelligibilémque gradum penetrauit, Petrus tamen personas nominibus propriis Filij ac per hoc Patris & generationem naturalem cum ratione generādi clarius significauit.dicens, Tu es Christus filius Dei viui: & ideo iure à Saluatore mundi beatus affirmatur. Ad hunc tam altum huius confessionis sensum intendisse inuenies Origenem, Chrysost. atque Hilar.hunc tam altum illius confessionis sensum testatur Ecclesia quotidiana veneratione repetens prima diei hora Christe filij Dei viui, &c. Meritò quoque ad eandem reuelationem spectare Barlona,dupliciter siquidem vt Hieronymus dicit,potest intelligi: vel legendo, Bar iona: id est, filius Ionæ (Bar enim idem sonat quòd filius)vel quòd vitio scriptorum detracta sit media syllaba:quum deberet legi Bar ioanna:id est filius Ioannis: Simon siquidem creditur à multis filius Ioannis:secundum tamen veritatem filius fuit Ionæ:vt patet Ioan. primo. Simon filius Iona,tu vocaberis Cephas:licet vitio scriptorum Latinorum Latini codices sint corrupti. Est ergo primus sensus,mysticus tamen, Tu es filius Iona,id est columbæ,secundus autem literalis, Tu es filius Iona seu Ioanna. Verque autem sensus propositum foueat:nam si filius exponitur columbæ, simpliciratem ac spiritualitatem personæ ipsius Petri tanquam habilis ad reuelationem suscipiendam indicat ad reuelationem namque diuinam suscipiendam simplicitas& spiritualitas maximè præparant: Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum (vt dicitur Sapientiæ primo)& animalis homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei,primæ Corinthiorum secundo. Si autem filius Iona vel Ioanna intelligitur, ad confirmationem confessiæ veritatis valde spectat: quoniam pertinet ad hæc, quòd ideo Dominus naturalis patris ipsius non Petri,sed Simonis meminit: vt subiungendo, Quia caro & sanguis non reuelauit, sed Pater meus:ex hoc ipso quòd patrem suum & naturalem Patrem Simonis è regione ponit,tanquam diceret, Beatus es Simon filius Ionæ seu Ioannis:quia non parer tuus secundum carnem, & sanguinem reuelauit tibi: sed Pater meus, qui in cælis est: ex hoc inquam ipso eruditus quisque intelligat patrem, qui in cælis est, ita esse naturaliter patrem meum,sicut Ionas est naturaliter pater tuus. Et hoc iam notauit Chrysost.dicēs, Vanum est dicere, Tu es filius Ionæ vel Ioanna,nisi vt ostēdat,quoniā ita naturaliter Christus est filius Dei,sicut Petrus filius Ionæ:insidem substantiæ cum eo qui genuit. Oportuit autem Saluatorem nostrum commēdare Petri confessionem manifestando illius actorem & præmiū, &c. vt Petri cōfessio vera habeatur:& sic ipse verus ac naturalis filius Dei credatur ex Petri confessione,non à carne & sanguine, sed à cælesti patre deriuata: nisi enim hoc manifestasset, confessionem Petri vt humanum verbum acciperemus:nunc autē vt à Deo prolatam sententiā habemus. Ex quibus omnibus clarè patere potest, quòd hucusque nihil ad principatum Petri pertinens dictum est. Tota igitur prima pars dominici ad Petrum sermonis, circa illius confessionem versatur:& ad probationem fidei de seipso Christo filio Dei viui pertinet: secunda autem ad Petro promittendum conuertitur: vnde & inchoat à reddendo vices ipsi Simoni Petro. Et ego dico tibi: tanquam diceret(vt Hieronym. notauit)Tu mihi dixisti,Tu es Christus filius Dei viui,& ego dico tibi, Tu es Petrus,& super,&c. Vbi aduerte non solum diuersas, verum non vnius,sed diuersorum generum promissiones Petro factas esse. nam prima promissio constructionē respicit Ecclesię, Aedificabo Ecclesiam meam:secunda autem autoritatem, Dabo claues regni cælorum.& quodcunque solueris, &c. illa ad Ecclesiæ substantiam, ista ad officium respicit:tantumque inter se differunt,quantum est inter substantiam & officium distantia. Et licet in prima promissione triplex inueniatur intellectus, exponendo per hanc petram vel Christum vel Petrum, vel confessionem Petri, vt Chrysostom. exponit:si tamen subtilius perspexerimus,vnicus est sensus literalis:hoc est,quòd per hanc petram demonstratur Petrus. Augustin. enim in libro primo retractationum cap. 21. lectoris iudicio relinquit quæ duarum sententiarum sit probabilior. Petrúne,an Christus demonstretur per hanc petram. Vnde hac libertate freti,ex ipso Euangelij textu dicimus, per hanc petram Petrum demonstrari:vt patet ex eo quòd Dominus dixit, super hanc petram ædificabo. Si enim seipsum demonstrasset,non dixisset,Aedificabo,sed ædifico:quoniam tūc verè super seipsum ædificabat faciendo de Simone Petrum:super Petrum autem non tunc sed post resurrectionem ædificare cœpit.& propterea dixit in futuro, ædificabo:ac si apertè diceret, Te quem nunc facio Petrum, postea faciam fundamentum Ecclesiæ meæ. Confirmatúrque hic sensus,quia aliter impertineter præmisisset,Tu es Petrus quū tamen pro maxima re hoc Petro dictum Euāgelium insinuet:quum Dominus quasi reddens vices Petro(vt prædictum est)dixerit,Tu es Petrus:quid enim tam magnum sonaret esse Petrum,aut quorsum,Tu es Petrus,nisi subsequenter demōstraretur, Et super hāc petram ædificabo Ecclesiam meam? Vnde Hieron. exponens hūc locum ait,Secundum autem metaphoram petræ, rectè dicitur ei, ædificabo Ecclesiam meam super te. Expositio autē Chrysostō. de confessione Petri,in idem redit:quoniam confessio fidei in idem redit cùm soliditate seu firmitate fidei, quam denotat Petrus:non enim differt ab ea nisi tanquam actus ab habitu, & rursus constat quòd Ecclesia magis habet pro fundamento fidē, quàm fidei confessionem. Vnde relinquitur quòd ad literam per hanc petram, demonstratur Petrus. Exactius autem loquendo,dic hāc petram, id est,in te petram,in te soliditatem fidei,in te Christū creditum, in te Christum confessum:vt complectaris omnes sanctorum expositiones.nam singulæ veræ quidem sunt,sed partem tantum veritatis explicarunt:fidem seu fidei confessionem,aut Petrum, vel Christum exponentes. Quum autem vtrunque simul iungitur,ita quòd & Petri persona & Christi seu fidem simul significari exponitur,integra veritas,integer sensus habetur literæ dicentis nō super petram,sed super hanc petram. Indiuiduatur siquidem metaphorica petra,& sit hæc:quia est in hoc demonstrato suppposito:sicut quòd licet aliud in Petro existens indiuiduatur:& fit hoc quia est in ipsa Petri persona.

¶Hoc igitur integro sensu literali patefacto &admisso,&amplius aperiendo,scito ex Euangelio omnes promissiones Petro factas conuenire in hoc,quòd omnes sunt factæ vnicæ personæ ipsius Simonis, qui dicitur Petrus: cui dictum est, Tu es Petrus. Manifestatúrque sic esse primo de prima promissione,& deinde de secunda. In prima promissione tria respice. Primò, Tu, secundò, es Petrus,tertiò,super hanc petram. Ex pronomine, Tu, demonstratur persona illa cui Christus loquebatur:persona,dico,nō qualitas aliqua,nam constat pronomen, Tu, demonstrare substantiam sine qualitate etiam apud grammaticos. Rursus ex pronomine, Tu monstratur vnica persona:vt patet. Ex coniunctione propterea huius quod est esse Petrum ad ly,tu cùm dicit,Tu es Petrus,significatur apertè affirmari à Domino illam vnicam personam esse Petrum:& quia per hanc petram demonstrat illam eandem petram quam tunc pronomine demonstratiuo mōstrabat,Tu es Petrus. Significantissimè siquidem ille articulus hanc exprimit candē monstrari petram,de qua tunc erat sermo,quæ & per pronomē,Tu es Petrus,monstrabatur:& hoc tantò clarius, quātò nulla alia petra tunc monstrata,aut nominata inuenitur in Euangelio. Esse igitur futurū Christi Ecclesiæ fundamentum,iungitur huic petræ, quæ quia iungitur personæ monstratæ pronomine,Tu oportet intelligere,quòd esse Christi Ecclesiæ fundamentum, permittitur vnicæ personæ demōstratę per,Tu:cui tunc datum est quòd esset Petrus. Et vt hoc magis ac magis notares inchoauit Dominus. Et ego dico tibi,non beatitudini tuæ,non filio columbæ,non filio reuelationis: sed tibi. De secunda autem promissione clarissimè patet:quia exprimitur pronomen demonstratiuum substantiæ,dicendo,Et tibi dabo claues. Oportet namque hæc valdè notare: quoniam hinc commenta hæreticorum schismaticorum specie tenus sancta,sed re venenosa confutantur: aiunt enim, Super petram, id est, fidei firmitatem Ecclesiam fundaram. Verum dicunt sed diuinorum: quoniam Dominus dixit quidem, super petram:sed non hoc solùm dixit,sed addidit articulum,hanc,dicens, super hanc petram: quam procul dubio tunc monstrabat, licens,Tu es Petrus:si enim super fidei soliditū absolutè ędificaturus esset,nō de articulasset soliditatē ad personā illā. Sed schismatici personalis fundamenti vnitatem

tatem à Christi Ecclesia tollere,per hæc commenta nituntur. Dominus autem hos omnes præueniens,sermonem ad Simonem Petrum sub pronomine direxit,inchoās,Et ego tibi dico. & subdēs, Tu es Petrus:tu,nō beatitudo tua,aut aliquid eiusmodi:tu,nō vos, vt vnitas fundamēti Ecclesiæ, vnitas quoque personalis à Christo affirmata intelligatur:dū dicitur,Tu es Petrus, tu vnus es Petrus futurus postea fundamentum:quando super hanc petram,id est te Petrum ædificabo Ecclesiam meam. Duplex autem aduertēda est inter has promissiones differentia prima est,quòd esse fundamentū Ecclesię non promittitur personæ Petri absolutè,sed quatenus est Petrus seu petra:claues autem regni cælorū promittitur personæ Petri absolutè. Et habes hanc differentiā ex Euangelio: dum de primo dicitur,Et super hanc petram ædificabo Ecclesiā meam non dixit,Super te ædificabo Ecclesiam meam:per hanc enim petram demonstrauit totum quod dixerat,Tu es Petrus:nam petram reddidit ad ly Petrus,& articulū hanc reddidit ad pronomen, tu, tāquam si diceret,Tu es Petrus,& super te Petrū ædificabo Ecclesiam meam. De clauibus autē regni cælorum non dicitur, Et tibi Petro,neque huic petræ,sed simpliciter & absolutè, Tibi dabo claues,monstrans per hoc,quòd dixit,tibi,quòd personæ nō qualitati per petrā significatæ.puta fidei promittebat claues:personæ ergo qualificatæ promissum est fore Christi Ecclesiæ fundamentū:personæ verò nudæ promissæ sunt claues regni cælorū. Altera differentia est,quòd in prima promissione Petro promittitur Ecclesiā sustinendi officium,non se Petro,sed Christo actore:nam nō dixit, Et super hanc petram ædificabis Ecclesiam meam:sed dixit,Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meā:tanquàm si diceret,Tu sustinebis tanquàm petra me ædificante Ecclesiā meam super te petra. In promissione verò clauium aperiendi officium, & claudēdi non sibi reseruauit Dominus,sed se datorū claues promisit:vt ille cui dantur agat aperiendo, vel claudendo regnum cælorum. Hæ ex Euangelij pleno sensu differentiæ cōstant. Ex quibus euidēter colligitur differentia inter officium Petri quo ad potestatē vtendi clauibus,& soluendi,atque ligādi,& officium eiusdem ad sustinendam Ecclesiam in fide:dum officium clauium homini cōmittitur: officium verò sustinendi Ecclesiam in fide ad Christū vt actorem,ad petram vt rationem sustinēdi, ad hominem verò Petrum, vt fundamentum suppositúmque spectare dicitur. Oportet siquidem hæc diligentius contemplari, vt sciamus hinc rationem reddere poscentibus nos de ea,quæ in nobis est fide:ex his enim facilè est perspicere,quòd claues regni cælorum nō sunt datæ sanctitati seu iustitię hominis,sed promissæ sunt homini futuro pastori ouiū Christi. Si quis autem contra hujusmodi exactam expositionem verborū Euangelij obiiciat,eo quòd Petrus non fuit ex tunc re,& nomine Petrus:quoniā nō perseuerauit solidus, ac firmus in fide, ter siquidem postea dominum negauit: ac per hoc verba Domini sonantia in præsenti,Tu es Petrus,non sunt sic exactè intelligēda: aduertat sic obiiciens se falli confundendo firmitatem fidei & firmitatem charitatis:Petrus quidē ex tunc factus est firmus in fide, dicente Christo,Tu es Petrus:vt Hieron. testatur,exponēs,Et ego tibi dico,non sermone cassō & ,nullum opus habēte,sed dico tibi, quia meum dixisse feciisse est,quia tu es Petrus. Nec deficit negando Dominum in fide,quæ in corde est, quamuis defecerit in confessione fidei:horum enim distinctio à Paulo Apostolo manifesta est ad Rō. 10. Corde creditur ad iustitiam,ore confessio fit ad salutem. Testatur siquidem Dominus Petrū non defecisse in fide, Luc. 22. dicens, Ego rogaui pro te,vt non deficiat fides tua: cōstat enim Christum in omnibus exauditum fuisse pro sua reuerētia, vt dicitur Hebr. cap. 5 Defecisse autem ipsum in charitate, & periurium manifestat,& Dominus testatur subiungens. Et tu aliquando cōuersus cōfirma frarres tuos: auersus enim fuit à charitate Christi non à fide,perseuerauit ergo semper Petrus.

¶HIS PRAEMISSIS Ad obiectiones in oppositū dicendū est. Et circa tres primas non oportet insistere, quia iam declaratum est,quòd impertinentes sunt:nam ad confessionē Petri spectant omnia,quæ in eis afferūtur. Ad alias verò obiectiones,ex illis verbis,Tu es Petrus & super hāc petrā ædificabo Ecclesiā meam, dicitur quòd hæc quidem spectant ad pontificalem gradum,nō secūdum officium clauium, sed secundum officium fundamenti. Et ex proposito Dominus dixit,Nō tu vocaberis Petrus,sed tu es Petrus,vt affirmaret,tu es Petrus re&nomine:hoc es solidus,firmus, cōstans,&c,in fide tanquā petra:vt Leo, Greg. Bedáque exponit. Nec ex his aliud potest inferri, nisi quòd sōli habēti fidem conuenit esse fundamentum sustinendi Ecclesiā in fide,quòd gratis concedimus:nam ex hoc non habetur,quòd esse fundamentū mediante charitate,seu iustitia conueniat Petro,sed mediante fide. Et rursus hinc non habetur,quòd esse fundamentum promissum sit fidei simpliciter & absolutè:ac per hoc promissum sit cuicūque in quo inuenitur fides:quoniam Christus non dixit,Et super petram, sed de articulauit eam ad personam,adiungens ly,hanc,dicendo,super hanc petram:proculdubio enim petra tunc demonstrata per præmissa verba,Tu es Petrus,repetitur:vt qui modo est Petrus futurū sit fundamentum. Quocirca clarè patet,quòd sicut solus Simō demonstratus est dicendo, Tu es Petrus, solus quoque repertus est Domino. Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Nulla ergo promissio facta est dono virtutis absolutè:sed sola prima inter eas:scilicet ædificatio Ecclesiæ facta est dono fidei,non in quocunque,sed in persona futuri pastoris ouium Christi.

¶Ad confirmationem autem inferentē simile esse iudicium de officio clauiū & officio fundamenti:respondetur,quòd ex differentibus verbis Domini manifestè declaratum est non esse simile de vtroque iudicium. Et licet accessorium sequatur naturā principalis cæteris paribus:vbi tamen(vt in proposito)maxima est in cæteris disparitas:non oportet secundarium assimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quòd in officio fundamenti homo se habet quasi totaliter passiuè,dicente Christo, Ego ædificabo super te Petro:in officio autem clauium non dixit,Ego aperiam,aut claudam,sed absolutè, Tibi dabo claues regni cælorum. Non est propterea mirum, si aliter promissum est fundamēti officium, & aliter officium clauium: illud mediante firmitate fidei,illud homini absolutè. Cōsentanea est autem huiusmodi differentia à Christo instituta humanæ etiā rationi:nam vsus clauium siue rectus,siue abusus fuerit,non in vniuersalem redundat Ecclesiam:officium autem sustinendi fidem si aberraret, Ecclesia vniuersalis rueret:de qua tamen Dominus dicit, Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Promissæ sunt ergo claues regni cælorum non dono virtutis(vt hæretici fingunt)sed personæ Simonis Petri,futuri pastoris ouium & agnorum Christi.

Ad confirmationē.

Collige omnia.

Fides magis quàm illius confessio Ecclesię fundamentum est.

Ad tres primas obiectiones.

ad alias.

Promissus Christus Petro illo esse futurū ecclesię fundamentum, non absolutè, sed vt petra.

CAP. III.

¶Persona Petri in se, & non solum in persona Ecclesiæ promissa esse claues.

NON longè à prioribus recedunt affirmantes claues regni cælorum non Petro,sed Ecclesiæ à Christo promissas,dicente,Tibi dabo claues regni cælorum:tāquàm dixerit,tibi,hoc est Ecclesiæ significatę per te,non tibi,dabo claues regni cælorum. Nam istis cum prioribus commune est, & eximere Petrum ab hac Domini promissione, & nulli singulari homini datas esse claues,sed dono Dei promissas esse claues: solùm in hoc differunt, quòd priores dono Dei in quolibet iusto, aut saltem in quolibet sacerdote,isti dono Dei in Ecclesia inuento claues datas asseuerant,eo quòd Petro non vt vni homini, sed vt personam gerebat Ecclesiæ Christum dixisse contendunt, Tibi dabo claues regni cælorum: nituntúrque hoc multis argumentis astruere. Vnde primò arguunt, Christus exponit seipsum in Euangelio,cui loquatur & cui tradat claues dicens, Beatus es Simon Bariona,caro & sanguis non reuelauit.sed pater meus qui est in cælis. Vbi apertè Petrus in hac persona non est Petrus, non est caro,neque sanguis,non Simon Bariona,omnino Petrus extra hominem ponitur:& iam non est vlla persona per se,sed reuelantis Patris auditor cui dantur claues. Nulli ergo priuato homini datæ sunt claues,sed soli Ecclesiæ, quia de nullo priuato homine certi sumus habeat nécne reuelationem Patris: Ecclesia autem ipsa est de qua dubitare non licet:ipsa est ergo ille Petrus auditor reuelationis, & acceptator clauium.

¶Secundò, ex cohærentibus, Christus enim post gloriosam istam Petri commendationem,quum ei Petrus prohibuit ne moreretur reprehendit Petrum,Vade post me Satana:non enim sapis ea quæ Dei sunt. Vt ex subsequuta post commendationem vituperatione clarum fiat illum superiorem Petrum qui claues accepit,nō fuisse Petrum filium Bariona,sed Ecclesiam filiam Dei: quæ verbo Dei genita:verbum Dei audit & cōfitetur perseueranter in finem: non aliquando non sapiens quæ Dei sunt,nec vnquam retrò abire iussa sicut Petrus.

¶Tertiò,ex eo quòd Christus dixit,Super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meam:hoc est,super fidē à Petro totius Ecclesiæ personā concessam:ac per hoc in qualibet Ecclesia, vbi est fidei petra, illic & claues. Firmatur autem hoc, quia nec ipse Petrus petra fuit in eadem perseuerans confessione: quoniam mox post acceptas claues errauit:& tamen non sunt ei claues rursum allatæ:quare non in sua,sed Ecclesiæ persona eas accepit.

¶Quartò,Quando papa eligitur,an secum affert claues vel non? si affert,ergo erat papa antequam eligeretur:si non affert à quo accepit?nunquid ab Angelo de cælo?nónne ab Ecclesia? Item,quando papa moritur cui reliquit claues, nisi Ecclesiæ à qua accepit? quid igitur potest dici contra hanc euidentissimam experientiam optimam Euangelij interpretem claues,nec Petro nec successori, sed soli Ecclesiæ datas? à qua tanquam minister accepit vsurus eis sacerdos in qualibet Ecclesia.

¶Quintò,formatur argumentum similis formæ argumento, quo Paulus Ro. 4. & Gal. 4. vtitur dicens,quòd sicut Abrahæ ex fide reputata est iustitia:ita & omnibus,qui credunt reputabitur ad iustitiam. Quare etiā hic similiter: si Petro habenti reuelationē Patris,

Universidad de Deusto

& Christum confitenti claues dantur: ita necesse est homini similiter confitenti & reuelationem habenti, claues donatas esse: quòd nulli nisi Ecclesiæ conuenire potest: quū nullus singularis fidelis constanter, certo, ac perseueranter habere possit hanc confessionem: vt etiam de ipso Petro patet.

¶ Sextò, quia non solùm (vt Aug. primo li. de doct. Christia. ca. 17. testatur) has claues Christus dedit Ecclesiæ suæ vt quæcũq; soluerent in terra soluta essent & in cælis: sed etiã, vt ipse testatur super Ioan. Petrus Apostolus propter apostolatus sui primatũ Ecclesię gerebat figurata generalitate personã, in persona ergo nõ sua, sed Ecclesiæ claues accepit. Quod ex Aug. verbis ibidem amplius firmatur quum dicit, Quod enim ad ipsum Petrũ propriè pertinet, (nam vnus homo erat gratia vnus Christianus) abundantiæ gratia vnus, idémque primus Apostolus: sed quando ei dictũ est, Tibi dabo claues regni cælorum, vniuersam significabat Ecclesiam. Cõfirmatúrque eadem sententia ex verbis eiusdem Aug. Psal. 108. Sicut quædam dicuntur quæ ad Apostolum Petrũ pertinere videtur: ne que tamen habent illustrem intellectum, nisi quum referũtur ad Ecclesiam: cuius ille agnoscitur in figura gessisse personã propter primatum, quem in discipulis habuit: sicut est, Tibi dabo claues regni cælorum: ita Iudas personã sustinet inimicorũ Christi. Ex his enim verbis apparet Petrũ non in sua, sed Ecclesiæ figurata persona claues suscepisse, dum hic dicitur nõ haberi illustre intellectũ, nisi ad Ecclesiam referatur: & ibi contra personales conditiones Petri aduersatiua coniunctione subditur: sed quando ei dictũ est, Tibi dabo, Ecclesiam significauit. Et cõfirmatur rursus autoritate Euangelistæ describentis interroganti Christo, Quẽ dicunt homines esse filium hominis? nullum certum discipulũ respondisse opiniones, quæ de eo erant. interrogãti verò de se Apostolos, vnũ certum Petrum respondere, & constanter absoluere, ac pronuntiare fidei confessionẽ, vt veram Christi cognitionem in vnitate & firmitate consistere, nõ multorum opinionibus velut arundinẽ agitari doceret. Tenet ergo Petrus ecclesię vnitatis figuram. Accedit ad hæc Cypriani autoritas habita 14. q. 1. loquitur Dominus: dicẽris, Quamuis apostolis omnibus post resurrectionẽ suam parem tribuat potestatem: tamen vt vnitatẽ manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem autoritate sua disposuit: hoc vtique erant cæteri Apostoli quod Petrus fuit, pari cõsortio præditi & honoris & potestatis: sed exordiũ ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia Christi vna monstraretur. Vnde non vnus, sed vnitas claues accepit, vt attestantur etiam capitula, omnibus. & quodcunque. 24. quæst. 1. ex Hieronymo & Augustino.

¶ AD EVIDENTIAM Horum considerandũ est, vnum dici à sanctis: scilicet Petrum significasse Ecclesiam, quum claues accepit. Duo autem exponi seu deduci: primum est, Ecclesia accepit claues, quum Petrus claues accepit: secundũ est, quòd persona Petri non accepit claues. Vnde dupliciter cõtingit hic errare, vel negando primum, vel affirmando secundum. Et negare quidem Petrum Ecclesiã significasse, est contradicere expositioni sanctorum. Affirmare autem Ecclesiam sic accepisse claues, q̃ persona Petri non acceperit, error est plusquã hæreticus: quoniã Euãgelica per hoc negatur historia, & historia in parabolã vertitur. Parũ dixi, quoniã omnis etiã veteris testamenti historia in parabolam verteretur. Declaro singula: si enim Petro nõ in persona propria, sed solùmodo in persona significatę per eũ ecclesię promissæ sunt claues, quũ dictum est ei, Et tibi dabo claues, &c. parabolicus Petrus in luctur, & nõ narratur historia, sed parabola, quũ dicitur, Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogauit Discipulos suos: cũ reliquis quæ sequũtur. Et eadẽ licentia qua hæc historia vertitur in parabolam, omnis alia historia nõ solùm noui, sed etiam veteris testamenti in parabolam verti potest: scriptum est enim, Omnia in figuram contingebãt illis. Si enim quia Petrus figurã gerebat ecclesiæ, parabolicus ponitur, & nõ in propria persona circa claues, parabolam quoque necesse est fateri de Martha & Maria, quæ figuram gerebant vitæ actiuæ & contemplatiuæ: parabolæ quoque erunt resuscitationes trium mortuorum à Christo: quia figuram gerebant trium generum peccatorũ spirituallíter resurgentium: quinimo & mors Christi & resurrectio parabola erit: quia illa nos mortuo peccato: ista nos in nouitate vitæ significat: & breuiter vniuersa ruit rerũ gestarũ fides in sacra Scriptura ex hac licentia. Vera autem & probata sentẽtia est, dupliciter aliquid significari: vno modo per modũ parabolæ (sicut filius prodigus significat peccatorẽ, & operarij conducti ad vineam, significãt cultores Dei in Christi ecclesia, & sic de aliis) alio modo per modum rei gestæ: ita quòd res verè gesta significat rem aliã: sicut transitus Hebræorum per mare rubrum significat transitũ nostrum de vitiis ad virtutem: & aduentus Magorum adorantiũ Christum, significat viatorum progressum ad cælestem patriam. Inter hos autem significandi modos hæc est ad propositũ disparitas, quòd in parabolica significatione nulla est cura de significantibus personis secundum seipsas: quoniam ad significandum tantũ n describuntur: quemadmodum apud Poetas fit in comœdiis & tragœdiis. Quum autem res gesta significat, oportet primũ omnem curam adhibere ad rem, quæ geritur, & ad personas secundum seipsas: quia sensus literalis in hoc cõsistit, ex quo solo secundũ Dionys. & Aug. efficax trahitur argumentũ. Vnde oportet primò verificare in historiis res gestas & dictas de personis secundũ seipsas ad veritatẽ fidei: & deinde potest superaddi sensus spiritualis, quo res gesta significat aliã, quo persona historica figurat aliquid aliud: & hoc ad ædificationẽ Christi fidelium non ad cõprobandum ea fidei, quæ in controuersiã veniũt. Quocirca oportet primò ad veritatem fidei saluandam sensum historicũ tenere, & personam Petri non vertere in personam parabolicã, quum de fidei agitur historia, & sensus literalis inuestigatur. Euãgelicæ historiæ, quando venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogauit primò ac secũdò, audiuit responsiones primò Discipulorũ, deinde Petri: respondit Petro, dixit, promisitque claues regni cælorum. Et firmata veritate sensus literalis, quòd personæ Petri dictum promissumque est, superaddere licet sensum mysticũ, quo Petrus figurat Ecclesiã, sicut apparet in similibus, puta in significatione vitæ actiuæ per Martham (cui dictũ est, Solicita es & turbaris erga plurima) & contemplatiuæ per Mariam, de qua dictum est, Optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: & sic de aliis. Patet ergo Petro in persona Ecclesiæ promissas esse claues, verum est sic, vt personæ ipsius Petri primò, & ad literã promissæ sunt: quia illud verificatur secundum sensum mysticum, hoc autem secundum sensum literalem.

Mysticus sensus in literali, fit datur vt in primo.

¶ AD PRIMVM ergo in oppositum dicitur, clarũ ex antedictis esse verba illa. Domini (Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit, sed Pater meus) non ad Petri primatum, sed ad ipsius confessionem. & confessionis fructum spectare: & propterea tanquam impertinentia longè sunt à proposito secundum literalem sensum. Has autem Petri cõditiones trahere mystica interpretatione ad Ecclesiam, quamuis sustineri possit, intolerabile tamen est, vt sensus mysticus excludat literalem, Petrus excludat seipsum, auditor excludat eum, qui audit, & Simon Ioannis vertatur in parabolicam personam.

¶ Ad secundum verò dicitur, falsò interpretari fidẽ, cur post tantam commendationem Petrus reprehensus fuerit: nam secundũ planum literæ sensum commendatur primò persona Petri ratione diuini doni, deinde reprehenditur ratione proprij sensus, neutrum autem secundum historiæ fidem spectat ad alium quàm ad Petrum: quoniam tam commendatio quàm reprehensio personalis fuit. Secus autem est secundum sensum mysticum: quo quilibet propri) sensus & affectus in Petro reprehenditur, & quilibet diuinæ reuelationis sectator in Petro commendatur.

¶ Ad tertium dicitur, per hanc Petram demonstrari ad literam fidem in hoc, id est Petro, vt ex dictis patet. Et propterea nõ sequitur, q̃ cuilibet partiali ecclesiæ, vbi est fides, æqualiter datæ sint claues: sed sufficit cuilibet fidei ecclesiæ datas esse in totius ecclesiæ capite, quod est hæc petra, super quã Christus ędificat ecclesiã. Et ad confirmationẽ dicitur, q̃ licet Petrus errauerit, non tamen defiit esse petra: tum quia per illa verba, quæ obiiciuntur, Abiit à te Domine, non erit tibi hoc, Petrus, nec fidem nec charitatẽ perdidit. Vnde & Dominus non dixit ei, Vade Satana: vt tentatori dixerat, sed modificauit dicens, Vade post me Satana. tanquam diceret, Sequi tu me debes, non ego affectum tuum. Tum quia, vt prædictum est, quum postea Christum negauit fidem non perdidit, sed petra fidei perseuerauit in corde. Et tamen, vt Theop. Lu. 22. notauit, Christus iterum ipsum in Apostolico gradu restituit, dicens, Confirma fratres tuos.

Vade post me satana cõuincitur dictum esse Petro non vade satan.

¶ Ad quartum dicitur, quòd quum Papa eligitur, neque fecũ claues affert neque ab ecclesia illas accipit: sed à Christo, non noua traditione, sed antiqua illamet, quã tradidit Petro. Ecclesia siquidem ministerio electionis personam deputat, quæ Petro succedat: Christus autem ipse in beato Petro cuilibet successori claues tradidit, & propterea vana est quæstio, à quo accipit, aut cui relinquit moriens: verbum enim Christi semper viuum dat claues cuilibet succedenti. & non vnus alteri relinquit.

¶ Ad quintum dicitur, argumentum esse similis formæ, sed dissimilis materiæ: & propterea non tenere. Iustitia siquidem & fides bona sunt animæ, ad vtilitatẽ ipsius credentis & iustificandi: claues autẽ potestatem significant, ad aliorum regimen ordinandam: & ideo licet cuilibet credenti imitanti Abraham, reputetur fides ad iustitiam, sicut Abrahæ: non tamen cuilibet credenti & confitenti Christum, imò nec cuilibet Petro imitanti Petrum in fide dari oportet claues: id est, potestatem aperiendi & claudendi aliis: sicut nec cuilibet imitãti fidem Abrahæ datur, quòd sit pater multarum gentium, quòd in semine suo benedicantur omnes gentes, quæ tamen Abrahæ credenti dicta sunt. Quòd autem additur, nulli Ecclesiæ conuenire posse constanter, certò ac perseueranter habere Petri confessionem, si ad singulares personas refertur Paulus Apostolus ad Romanos octauo, confutat, dicens, Quis nos separabit à charitate Christi: tribulatio, an anguſtia, &c. & subdit, Certus sum enim, &c. loquens ad literam de electis. Quòd si non contrarium. sed cõtra notitiam nostram arguitur: quia nos nescimus quis perseuerabit, facilè satisfit per hoc, quòd Deus suauiter disponens omnia, non exigit ab homine maiorem certificationem ea, quæ est fidei & humani moris, à fructibus, scilicet eorum cognoscendo homines.

Claues in telligendi scripturas diuinas.

¶ Ad sextum dicitur verũ esse & quòd Ecclesiæ datæ sunt claues, & quòd Petrus personã Ecclesiæ figuratæ gerebat, & quòd vnitas Petri vnitatem Ecclesiæ significauit. Sed in hoc fallũtur argumẽta, quòd ex his veritatibus in aliam veritatem insurgunt: hæ siquidem veritates non contrariantur huic alij veritati, quod Petrus in propria persona accepit claues: sunt hæc enim omnia simul vera. Et primũ quidem & vltimum, vt sexto patebit ca. ad veritatẽ sensus literalis spectant: quoniam ad literam Petrus in propria persona sic accepit claues, quòd etiam Ecclesia accepit easdem. Reliqua autem ad mystici sensus veritatem spectant: secundum spirituale siquidem sensum, vnus Petrus vnitatẽ Ecclesiæ significat, & vniuersalem Ecclesiam repræsentat. Vnde Cypria. Hieron. & Augustin. dicta, quæ obiiciendo allata sunt, veristima sunt, sed iuxta sensum mysticũ. Sed non aduersantur sensui literali: quo (vt Euangelica testatur historia) ipse Petrus in propria persona, cui reuelatio facta est, respondit, clauisúmq; promissionẽ accepit. Ad clariorem tamen noticiam habendam verborum Augustini: scito duplicem Euangelij sensum: hoc est, literalem (quo verificatur, Tibi, id est Petro, dabo claues regni cælorum). Et mysticũ quo verificatur ribi. id est Ecclesiæ significatæ per te dabo claues regni cælorũ esse ab Augustin. comparatum non penes verũ vel falsum, sed penes clarum vel minus clarum. Ad sensum siquidem mysticum spectat, quòd Petrus gerat in figura personã Ecclesiæ: sicut ad sensum mystícum pertinet, quòd Iudas gerat personam inimicorum Christi: ad literam autem ipse Iudas erat Christi inimicus, & ipse Petrus est cui promisse sunt claues. Vnde Augustinus quia sensus mysticus clarior est, quàm sensus literalis, in proposito (vt testantur tot quæstiones, quæ circa sensum literalem emergunt) & sensus mysticus ita est omnibus manifestus, vt etiam vulgares sciant claues esse Ecclesiæ, comparauit sensum literalem (iuxta autem claues promissæ sunt personæ Petri futuri pastoris totius Ecclesiæ) ad sensum mysticum. iuxta quem claues promissæ sunt Petro in figura Ecclesiæ: & dixit, quod mysticus sensus est clarior: hoc enim sonant illa verba, Non habent illustrem intellectum, nisi ad Ecclesiã referantur, cuius ille gesit in figura personam. Negauit siquidem illustrem, & non negauit verum intellectum nisi ad Ecclesiam referantur: constat enim illustre ad claritatem pertinere. Et hoc intendere Augustinum patet ex contextu: volens enim exponere Psalmum illum, Deus laudem meam, partim de Iuda, partim de populo Iudæorum inimico Christi, præmittit, si autem de tali genere malorum, id est inimicorum Christi ingratorum Iudæorum, omnia mihi videtur posse clarius aperiri: & statim subdit verba allata, vbi clarè videre quilibet potest non derogari veritati sensus literalis (quo personæ Petri sunt claues promissæ) ex hoc quòd sensus iste non est ita clarus sicut mysticus: neq; enim solus est tex. iste talis, sed innumeros habet in sacra Scriptura consodales: quorũ sensus illustris non nisi mysticus est. Allata quoque verba Augustini super Ioan. non negant Petro secundum propriam personã dictum esse, Tibi dabo claues: sed affirmant. Petro in persona Ecclesiæ figuratiuè dictum esse, Tibi dabo claues. Ex hac autem vera affirmatione non sequi negationem illius alterius veritatis satis patet. Ad vim autem, quæ fit in coniunctione aduersatiua, respondetur quòd coniunctio illi augmentatiua, est iuxta frequentatiuum loquendi vsum, quo dicimus aliquem virtute bonum virum, sed officio bonum ciuem: & similia. Tanquam enumeratis Augustin. quibusdam personalibus Petri conditionibus, auxerit conditionem Petri, transeundo ad extensionem eius in vniuersam Ecclesiam significatiuè, cum qua significatiua conditione stat, quòd per proprietatem pastoralis officij idem Petrus ad vniuersam se extendat Ecclesiam: quamuis hoc non sit ibi ab Augustino explicatum, qui de Petro & Ioanne mystícè tractabat, vt ille actiuæ, iste contemplatiuæ vitæ personam gerebat. Vnde quum infertur, quod non vnus, sed vnitas claues accepit, pro quanto affirmatur vnitatem claues accepisse, verum dicitur, sicut verum est Ecclesiam accepisse claues: quarenus verò negatur vnum Petrum accepisse claues, aut falsum dicitur, aut pię exponendum est. Nam si ideo negatur vnus, vt negetur Petrus, falsum dicitur contra Euangelicam historiam: si autem ideo negatur vnus, vt negetur solitudo personalis, hoc est, vt Petrus nõ acceperit claues secum sepeliendas, sed vt in ipso Ecclesia vsque ad finem seculi duraturas claues acceperit, verũ dicitur: sic enim non vnus, id est, pro se tantùm, sed vnitas Ecclesiæ in illo vno claues accepit. In nullo tamen citatorum locorum habetur negativa. Non vnus claues accepit. Et ex iis quæ diximus, soluendas similes obiectiones relinquimus: vt non sit opus omnia, quæ obiici possunt, afferre. Reliqua ex Cypria. allata de paritate Apostolorum, inferius loco suo patebunt.

CAP. IIII.

¶ Verba Christi, Tibi dabo claues, Petro non in persona omnium Apostolorum dicta esse.

EXCLVSIS prioribus erroribus, tractanda est eorũ opinio qui Petro intelligunt in persona omnium Apostolorum dictum à Christo, Tibi dabo claues, &c. Afferunt autem ad hoc argumenta quatuor. Primum ex interrogatione Domini: nam non Petrum solum, sed communiter omnes interrogauit, Vos autem quem me esse dicitis?

¶ Secundum ex persona Petri, quia Petrus primus omnium erat Apostolorum, & personam omnium induit, pro omnibus respondẽdo. Vnde Chrys. dicit omnibus discipulis interrogatis, Petrus tanquam os Apostolorum & caput pro omnibus respondet. Et confirmatur: quia nisi in persona omnium Petrus respondisset, fuisset expectanda aliorum responsio: aut rei fuissent alij Apostoli omisse responsionis ad interrogationem Domini, Vos autem quem me esse dicitis?

¶ Tertium ex fructu: quia claues regni cælorum datæ sunt omnibus Apostolis.

¶ Quartum ex communibus, quia Christus dixit, Quod vni dico, omnibus dico.

¶ ANTEQVAM autem ad hæc respondeatur, ex plano sensu tex. Euang. monstrandum est directa esse hæc domini verba ad Petrum solum. Patet siquidem hoc primò ex principio sermonis Domini ad Petrum, quum dixit. Beatus es Simon Bariona: hoc enim non potest referri verè ad omnes. Tum quia exprimitur proprij nomen Simonis: & explicatur cuius sit secundũ carnẽ filius dicendo, Bariona, id est filius Ionæ. Tũ quia falsum hoc fuisset de Iuda: quoniam non credidit in Christum: vt testatur Io. 6. cap. refert. Dominum dixisse. Sed sunt quidã ex vobis, qui non credunt: & statim subdit rationem dicti, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. Et rursus in calce eiusdem cap. dicente Petro pro 12. Apostolis: Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei: respondit ei Iesus, Nónne ego vos 12. elegi, & ex vobis vnus diabolus est? nõ potest ergo verificari quod ad omnes Apostolos dictum sit. Beatus es: quum vnus eorum non crederet, & diabolus esset. Secundo ex subiuncta ratione: quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi sed pater meus qui est in cælis. Nam ex his Domini verbis constat, Petro reuelationem factam esse à cælesti patre, ita quòd hoc negare esset contrarium fidei: sed non propterea hinc constat aliis Apostolis huiusmodi reuelationem esse factam: scriptura enim hoc non tradit, & propterea eadem facilitate contemnitur, qua affirmatur. Constat igitur hinc quòd ad Petrũ verba dirigantur, & non constat, quòd ad alios extendũtur. Tertiò, ex subiuncta affirmatione. Tues Petrus: mõstrat enim & pronomen tu. & nomen tibi prius impositũ à Christo Io. 1. Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, quod ad solũ Petrum sermo dirigitur. nam si per pronomen demõstratiuum ad sensum, adiunctis & nomine proprio à natiuitate, scilicet Simõ, & nomine patris carnalis, & nomine quo solus cognominatus est à Christo à principio discipulatus. scilicet Petrus & interiori dono reuelationis (quod non cõstat aliis fuisse cõcessum) nõ sufficienter signatum est quòd ad ipsum solùm est sermo: quibus quæso verbis describendũ fuit ab Euangelista, quòd ad solum Petrum erat sermo? Et confirmatur: quia eodẽ pronomine demonstratiuo ad sensum vsus est Dominus subiungẽs. Et tibi dabo, &c. Et confirmatur ex eo, quòd non pluribus nec maioribus circunstãtiis describitur & nominantur à notariis pertinæ hæredes, aut legatariæ, quàm persona Petri in hoc textu describta ac nominata est: vt patet colligendo, Simonem filium Ionæ Petrum ex interna reuelatione commendatum. Ex verbis igitur & ex sensu verborum clara luce patet, soli Petro esse. Tibi dabo claues, &c.

¶ AD PRIMAM autem obiectionem: in oppositum dicitur, ex hoc quod Dominus interrogauit omnes, non cogi reliquũ sermonem dirigi ad omnes frequenter enim diuertitur sermo à pluribus ad vnum, aut econuerso. Mater siquidem filiorum Zebedæi petiit, vt sederent duo filij sui, vnus ad dexterã, & alter ad sinistrã: Dominus autem ad filios respondẽdo, sermonẽ dirigit, Poterẽs bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Et si diligenter perspectus fuerit euãgelicus rex. ipsa conuersio sermonis arrestatur, quòd nõ omnẽ sermonẽ ad omnes dirigebat: inquit enim Matthæus quòd primò & secundò interrogauit discipulos communiter, deinde ad Petrum sermonẽ verrit: & rursus ad discipulos sermonẽ cõuertit: nã subditur. Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerẽt quia ipse esset Iesus, &c. Si enim totus iste sermo ad omnes fuisset directus non narrasset Euãgelista huiusmodi variam conuersionẽ sermonis. Nec officit, quòd communis Petro & aliis causa effecta Domini interrogationis sit, cũ hac enim cõmunitate stat, quòd appropriata sit Petro, nam in maiori causa, communis, scilicet tentationis, solius Petri ratio habita est: vt ipse Dominus testatur Lucæ 22.

Universidad de Deusto

dicens, Simon, ecce Satanas expetiit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ve non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vbi patet omnes expetitos a Satana: & tamen Dominum pro solo Petro orasse: Orauit, inquit, pro te, con pro vobis: imo alios Petro commendauit.

Vnd pro multi respondet triplicites contingit.

¶ Ad secundam obiectionem ex persona Petri dicitur, quòd gerere personam communem, seu respondere pro omnibus Apostolis, potest intelligi triplicites. Vel ex officio, puta quia habet curam totius Ecclesiæ. Vel per viam commissionis, puta quia Apostoli commiserunt Petro vt ipse persona omnium pro omnibus responderet. Vel per viam ratificationis: vt quia responsio data a Petro, grata fuit omnibus, vt potè congrua ac expedita. Et quidem quòd communiter Apostolis, vt potè congrua ac expedita. Et quidem quòd Petrus non gereret personam communem ex officio, ex eo patet quod nondum erat constitutus pastor eorum: neque propriè erat capax eorum, nisi sicut primus inter canonicos potest dici caput canonicorum. Similiter quòd non ex commissione Apostolorum respondet, nó solùm ex eo patet quòd huiusmodi cómissio voluntariè affirmaretur (quoniam ex Scriptura non habetur) sed ex eo conuincitur, quòd Dominus expresse testatur, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus. Vbi excludit non solùm omne humanum consilium, sed etiam disciplinam, & ex sensibili auditu doctrinæ ipsius Christi, dũ interiori spirituali reuelationi Patris, qui in cælis est, Petri notitiam, qua Christũ Filium Dei viui confessus est, attribuit. Si enim ex consideratione cũ aliis Apostolis responsum dedisset, non sibi dictum fuisset, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi: quum inter eos esset consanguinitas & carnalis propinquitas: & similiter non fuisset recursum ad actorem omnium spiritualium & designatũ tam a remotis, scilicet in cælis. Hæc enim omnia manifestè testatur Petri confessionem nó ex Apostolorum commissione, si de exteriori ipsi Petro facta reuelatione processisse. Et confirmatur hoc ex contextu Euangelij: nam præposita Domini interrogatione prima Discipulorum (quem dicunt homines esse filium hominis?) quia responsio fuit cõmunis, Euangelista dicit, at illi dixerunt: in secunda verò interrogatione corũdem (Vos autem quem me esse dicitis?) quia responsio propria fuit Petro, Euangelista dicit: Respondens Simon Petrus dixit. Et confirmatur rursus ex Ioan. 6. cap. Vbi differẽtiam aperiẽ notare posse tumus inter Petrum in persona omnium loquentẽ vel in persona propriam: ibidem loquens Petrus in persona omnium Christo Domino dicenti, Numquid & vos vultis abire? respondit ei Simon Petrus in persona omnium, Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius Dei. Et subdit Euangelista, Respondit ei Iesus, Nõne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Vbi conferendo textum Ioannis textui Matthæi, apertè apparet, quum tunc apud Ioannẽ in persona omnium Petrus respondit, loquutus est in numero plurali primæ personæ, dicens, ad quẽ ibimus? & nos credimus & cognouimus, & similiter Dominus respondit non Petro: sed eis, hic verò apud Matt. omnia sunt in numero singulari cũ pronominibus demonstratiuis: solus Petri tam in responsione Petri, quã in replicatione Domini, & promissionibus ac assertionibus, Tibi, inquit, dabo, non vobis: quodcunque ligaueris non quodcũque ligaueritis: tu es Petrus, non vos estis Petrus vt patet in litera. Huiusmodi enim differẽtia manifestat, Petrus ex propriis intus à cælesti Patre habitis solus respondet: solúmq; à Christo monitratur. Nec putet habitis solus respondet: solúmq; à Christo monitratur. Nec putet, propterea hanc eandẽ esse lectionẽ apud Matthæum & Ioannem: quoniam ista Matthæi fuit postea, quæ referuntur à Ioanne. Quod ex multis patet: illa enim Ioannis fuit post miraculum de quinque panibus, & in Capernaum: vt ibidem apparet: quod autem refert Matthæus, fuit non solum post miraculum de quinque panibus, sed etiã post aliud miraculũ de septem panibus: vt patet Matt. 16. & fuit in partibus Cæsareæ Philippi. Dicendum est ergo, quòd responsio Petri tanquam grata & rata pro omnibus, dicitur fuisse in persona omnũ, sicut frequenter cõtingit, quòd collegis pluribus interrogatis, primo bene respondente, ab omnibus, vt rata habetur responsio, & pro omnibus respondisse primũ frequentius: imo vsu dicimus. Et sic intelligenda sunt verba Chry. & glo. in terli. & quorumcunq; aliorum dicentium, quòd Petrus respondet pro omnibus: erat enim os omnũ tanquam ratificatum ab omnibus. Vnde Chry. Homel 55. super Matt. subdit: Solus Petrus respõdet: & confestim præsiliit, ac præueniens ait, Tu es Christus, &c. Vbi vides non consilio aut commissione aliorum respondisse, sed præueniesse. Et Aug. de verbis Apostoli sermone 11. ait, respõdit Petrus vnus pro omnibus, quia vnitas in omnibus. Vbi videre potes quare dicitur Petrum respondisse pro omnibus, non ex cõmissione omnium, non ex officio, sed ex vnitate omnium: quia scilicet omnes erant fratres, & quòd primus eorũ optimè respõdit omnibus placere fecit. Sicut inter fratres vnitos, ac vnanimes quòd ab vno bene dicitur, ab omnibus ratum habetur, & vt ab omnibus dictum sumitur. Et hinc patet responsio ad confirmationem subiunctam ex eo enim, quòd Christus Petri responsionẽ approbauit & commendauit, Petrũmque beauit, ac illi tot promisit, vanum apparet expectationem ingerere, vt audiantur alibi. quis enim aliud dicturus esset quam quòd diuinitus reuelatum, & sic remuneratum videt. Vnde nec remanserunt non respondentes alij: quia gratam eis esse Petri responsionem suffecit. Insinuatur autem Petri responsionem aliis Apostolis gratã fuisse non solum ex hoc, quòd est rationi consentaneum iuxta humanum morem: sed ex subiunctis statim Euangelistæ verbis, Tunc præcepit Discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Iesus. Hoc siquidem præcepto monstratur Discipulos Petri confessionem tenuisse: ideo enim ne aliis dicant inhibentur.

¶ Ad tertiam autem dicitur, quòd si intendit argumẽtum promissas per verba hæc omnibus Apostolis claues, principiũ petit: hoc enim est quod probandum erat. Si verò intendit: quod per alia verba Dominus Apostolis aliis claues regni cælorum tradiderit, ad sequens spectat capitulum, vbi hoc tractabitur. Ad tertiã.

¶ Ad quartam obiectionẽ dicitur, quòd autoritatem illam, Quòd vni dico, nullibi inuenio in Euangelio. Verum tamen vbicũque inueniatur, dicitur quòd ad litera intelligitur de dicere doctrinali: vt Marcus testatur in simili c. 8. Quod vobis dico omnibus dico: vigilate. Potest nihilominus ad proteruos dici, quòd in hac autoritate non habetur, quòd vni do omnibus do: aliud est enim dicere, & aliud dare: præsens autem sermo non de dicere, sed de dare est: in ea autoritas nõ est ad propositum. Ex quibus omnibus patere potest, quòd ex his Domini verbis Matt. 18. solus Petrus promissionem accepit clauium regni cælorum. Ad quartã. tum.

CAP. V.

¶ Apostolis aliis non esse alias cultum quæ Petro.

QVAMVIS fateãtur multi præmissum textum Euangelij ad solum Papam pertinere, affirmãt tamen nonnulli totum hoc, quod Petro promissum est, datum esse à Christo aliàs reliquis Apostolis, idque verum esse multis affirmant argumentis ex sacra Scriptura. Primo Matth. 13. Apostolis communiter dicitur, Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram erunt soluta & in cælo. Vbique apparet potestatem prius Petro promissam, ad omnes extensam esse.

¶ Secundo, Ioan. 20. Apostolis communiter exhibentur claues Petro promissæ dicendo, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

¶ Tertio, Ioan. quoque 20. Apostolis cõmuniter dicit Christus, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Et similiter Mar. vlt. & Matt. vlt. omnes cõmuniter missit ad docendũ prædicandũ, &c. Deinde manifestatur idem ex facto: nã Act. 8. Petrus missus cum Ioanne legitur in Samariam ab Apostolis, qui erant Hierosolymis. Et Act. 15. in synodo de legalium obseruatione præsente Petro Iacobus dedit sententiam, dum dixit, Ego iudico non inquietari eos, &c. Ad Gal. quoque 2. Petrus & Iacobus & Ioannes qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt Paulo & Barnabæ societatis. Ex quibus gestis æqualitas cõprobatur Petri & aliorũ Apostolorum.

¶ Affirmantur demum mille autoritates Sanctorum sonantes æqualitatem Petri & aliorum Apostolorum, vt est illa Cypria. & habetur 24. q. 1. loquitur Dominus dicentis, quòd parẽ potestatem omnibus Apostolis tribuit: & hoc vtique erãt cæteri Apostoli quod Petrus fuit, pari cõfortio præditi & honoris & potestatis. Et illa Hieronymi contra Iouin. l. 1. c. 14. At si tu dicis, Super Petrũ fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & claues regni cælorum cuncti accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur. Et quæcunque aliæ similes.

¶ AD EVIDENTIAM Horum, scito ex Euãgelico textu duo inueniri singulariter promissa Petro, quibus Orig. addidit tertium. Primũ est, Super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam. hoc enim Petri Petro promissũ legimus. Secũdũ est, Tibi dabo claues regni cælorũ, quod nulli alij inuenitur promissum. Tertiũ ab Orig. notandũ est, quod Petro dicitur, Quodcũque ligaueris super terram, erit &c. in numero plurali & similiter, Quodcunque solueris super terram &c. Apostolis autem cõmuniter dicitur, quòd erunt ligata, aut soluta in cælo, in numero singulari. Et rationem subdit: quia non sunt tantæ perfectionis, sicut Petrus.

¶ Inter quatuor ergo promissiones Petro factas, primã ab aliis differẽtia clara ex ista constat aliud significari per fore Ecclesiæ fundamentũ (quod explicat, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã) & aliud per habitarum claues, & soluere & ligare. Sed differẽtia inter secundam (id est inter claues regni cælorum) & tertiam ac quartam (hoc est ligare & soluere) nõ est vsquequaque notata. apparet siquidem iuxta literæ superficiẽ per claues potestatem, per ligare autẽ & soluere explicatos esse actus potestatis: vt efficacia clauium declararetur, quo pacto scilicet ad cælorum regnum pertingerent. Huiusmodi enim efficacia manifestatur dicendo, Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis, & quia pluraliter cælorum regnum præmiserat, ideo pluraliter dixit in cælis. Et iuxta hunc sensum promissio clauium à promissione soluendi & ligandi differũt, sicut promissio potestatis à promissione actuum illius explicatiua. Sed veram quidem, sed non totam continent Euangelij sententiam. Quod vt plenius intelligas, scito duplicis generis inueniri actus clauium: quidam enim sunt actus adæquati ipsis clauibus: quidam verò minores ipsis. Illi sunt velut actus totales, isti actus partiales. Adæquati autem clauibus actus sunt, aperire, & claudere: partiales autem sunt, ligare, & soluere. Declaro singula. Quòd aperire, & claudere sint actus adæquantes claues, & voces sonant, & officium clauium clarissimè testatur, claues enim solummodo ad aperiendum & claudendum sunt. Nec desunt Scripturarum testimonia rã ex veteri quàm ex nouo Testamento. Esa. enim 22. quum dictum esset: Et dabo clauem domus Dauid, subditur, Et aperiet, & claudet: & similiter Apoc. 3. idẽ repetitur. Quòd verò soluere & ligare sint actus clauium doctores omnes testantur. Quòd autem sint actus partiales, & non adæquati clauibus, ex hoc patet quòd soluere & ligare se habent ad aperire & claudere. vt partes ad totum: omnis enim, qui solvit aliquem, aperit illi regnum cælorum: sed nõ omnis qui aperit alicui regnum cælorum, soluit illum: & similiter omnis qui ligat claudit, sed non omnis qui claudit, ligat.

¶ Et ne per multa diutius vagemur, sed solida ratio simul cum veritate pateat, soluere & ligare actus sunt iudiciales, siue in sacramẽto pœnitentiæ, siue in foro ecclesiastico, aperire & claudere actus sunt superiores, comprehendentes sub se & actus iudiciales, & actus nõ iudiciales: vtrisq; enim clauditur & aperitur regnũ cælorum. Et quidem, quòd cælorum regnum multi claudant aliis absque vinculo iudiciali, testatur Dominus Lucæ 11. dicens, Væ vobis legisperitis, qui tulistis clauẽ scientiæ, ipsi nõ introistis, & eos qui introibant prohibuistis. Quòd verò regnum cælorũ aperiant absque actu iudicij, magistra rerum experientia monstrat: dum pastoris prouidentia, gubernatione, ordinatione, doctrina, dispẽsatione, commutatione, &c. continuè aperitur Ecclesię regnum cælorum. Differt ergo promissio clauium (Tibi dabo claues regni cælorũ) à subiunctis duabus reliquis (Et quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris: secundũ rem promissam, non solùm sicut potestas ab actibus, sed sicut potestas ab actibus inadæquatis, seu minoribus & partialibus: ita quòd quum promissæ sunt claues Petro, promissa est potestas aperiendi & claudendi regnum cælorũ: quum autem promissum est eidem, Et quodcunq; ligaueris, Et quodcũque solueris explicata est clauium efficacia in actibus minoribus) vt perceperemus: quòd si partialium actuum tanta est efficacia, multo magis adæquatorum actuum efficacia pertinget ad cælos. Quocirca promittendo claues, promittitur totum: promittẽdo autem actus soluendi & ligandi non promittitur totum, sed promittitur actus partialis. Et propterea ex hoc, quòd soli Petro promissæ sunt claues regni cælorũ, fateri oportet soli Petro promissam esse potestatẽ aperiendi & claudendi regni cælorũ: non quòd solus aperire & claudere possit cælorum regnum: nam vt prædictũ est, quicũque soluit aliquem, aperit illi regnum cælorum, sed quia solus potest quicquid pertinet ad aperiendum & claudendum regnum cælorum, nõ istis vel illis, sed Ecclesiæ ædificatæ super eum à Christo. Hunc sensum, hánceque differẽriam ad literam verificari ex tribus vltra prædicta declaratur: primò ex interposita semper, cõiunctione copulatiua in textu euangelico: ait enim, Tu es Petrus, & super hãc petram, & tibi dabo claues, & quodcunq; ligaueris. & quodcunque solueris: diuersitatem enim promissam rerum coniunctio copulatiua insinuat. Secũdò, quia Dominus non dixit, & cuicunq; aperueris, & cuicunque clauseris, sed dixit, quodcũque solueris, & quodcunque ligaueris. Si enim claues exponere voluisset per adæquatos proculdubio actus (qui sunt aperire & claudere) exponẽdæ erant: sed vbi ad ligandum & soluendum descendit, manifestauit se non exponere claues, sed a minores actus clauium transire. Tertiò, ex eo quòd nunquam Apostolis promisit, aut dedit claues regni cælorum, vel illarum adæquatos actus, scilicet aperire & claudere regnum cælorum: sed de partialibus actibus clauium locutus legitur cum Apostolis: & dicendo, Quæcũque alligaueritis super terram, &c. dicendo, Quorum remiseritis peccata, &c. Et si insteturi, quòd nec etiam Petro Dominus actus adæquatos clauium dedit, aut promisit: quia claues qui dem illi promisit, sed nunquã promisit, quòd aperiret & claudere et. Absit à diuina sapientia, vt silentio inuoluerit actus adæquatos clauium: quum enim explicauit cuius essent claues, vt aperiendi & claudendi, explanauit procul dubio actus adæquatos clauium, qui sunt aperire & claudere. Constat autem ideo apposuisse, regni cælorum, vt exponeretur, quòd claues sunt regni cælorũ, vt aperiendi & claudendi. Eo ipso igitur, quòd promisit soli Petro claues regni cælorũ, promisit soli Petro adæquatos actus clauium: seu quod idem est, claues secũdum actus ad æquatos clauibus: & post hanc promisionẽ descendit ad actus iudiciarios. Et quodcunque ligaueris. Et quodcunque solueris: vt prædictũ est. Ex Euangelico igitur textu duæ euidenter restant soli Petro promissiones: hoc est fore fundamentum Ecclesiæ, (super hanc petram ædificabo ecclesiam meam) & dandas ei claues regni cælorum: Et tibi dabo claues regni cælorum.

Quo intelligatur Petrum respondisse primo pro omnibus Apostolis cũ ipsum vaum interrogauit Vos autẽ quem me esse dicitis?

Ad confirmationẽ.

Instantia.

¶ Nec carent hæc obiectionibus. Nam contra primam promissionem opponitur aut solùm Christum esse fundamentum Ecclesiæ (iuxta illud primæ ad Cor. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter illud quod positum est, quod est Christus Iesus) aut si multiplex fundamentum admittitur, non solus Petrus est Ecclesiæ fundamentum, sed etiam alij Apostoli: iuxta illud ad Ephes. 2. Superædificati super fundamentũ Apostolorum: & Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum. Oppositio contra primam promissionẽ. Prima oppositio cõtra secundam promissionẽ. Secunda.

¶ Contra secũdum verò opponitur primò, Si promissione clauiũ promittitur tota potestas, cur post totũ promittitur partes, Quodcunque ligaueris, &, Quodcunque solueris: fuisset enim hæc promissa in toto. Secundò, Si soluere & ligare sunt partiales actus clauium, cur theologi in 18. & 19. dist. 4. sen. de clauibus tractãdo, diffiniunt eas per actus iudiciales, qui sunt ligare & soluere? diffinitio enim per proprios & adæquatos actus dari debet.

¶ Tertiò, Cur claues, apostolicæ in ordinatione presbyterorum dari affirmantur, si illis non conferuntur nisi minores actus clauiũ? Tertia.

¶ Quartò, Cur claues dicuntur claues Ecclesiæ, & nõ dicuntur claues Petri, si soli Petro primò datæ sunt? Quarta.

¶ Non est autem difficile his satisfacere. Et obiectis quidem cõtra primam promisionem Petro factam, vt foret fundamentũ Ecclesiæ, respõdetur, quòd esse Ecclesiæ fundamentũ simpliciter, id est totaliter proprium est Christo: esse autem fundamentũ Ecclesiæ secundum aliquod tempus, vel secundum aliquam rationem particularem, communicatum est aliis. Et sanctis quidem quibus reuelata est doctrina fidei pro Ecclesia, communicatum est esse fundamentum sub rationibus Apostolorum & Prophetarum. Petro autem vltra prædictam rationem promissum est fore fundamentũ secundum rationem pastoris totius Ecclesiæ Christi: secundum quam rationem non conuenit aliis Apostolis esse fundamentum. Et propterea diuersimode dicitur fundamentum de hoc triplici modo. de Christo enim dicitur cum exclusione aliorum (Fundamentum aliud nemo potest ponere, &c.) de Apostolis verò & Prophetis dicitur cum additione fundamenti totalis, id est Christi: & ad Ephes. 2. adiungitur, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. (vbi Aug. dicit: Ne Apostoli vel Prophetæ, in quibus fundata est ciuitas, de tenerent in se in Christo totum inniti cur primo fundamento: quod fundamentum in summo est non in imo, vt in corporali fabrica.) Et Apoc. 21. subiungitur. Et agni id est Christi. De Petro verò adiungit ipse Christus, ædificabo Ecclesiam meam, vt ostendatur ex Christo principaliter pendere Ecclesiæ ædificium. Ad primã contra secundã pro missionẽ.

¶ Ad quæsita verò circa promissas claues respõdẽdo, dicitur ideo post promissum totum per claues, promissas quoq; esse partes per. Quodcunque ligaueris, &, quodcũque solueris, vt mõstraretur diuersitas rerum promissarum. (Si enim sub vnica promisione omnia cõprehensa essent absque coniunctionibus copulatiuis, aut solæ claues promissæ fuissent, adæquatas putasses, & exhaustas claues per hæc duo, Quodcunq; ligaueris, &, quodcunq; solueris. Nũc autem, quia tam apertè promissarum rerum diuersitas monstrata est, exprimendo singula cum coniunctionibus copulatiuis, clarè intelligimus non totum quod promissum est Petro, promitti aut exhiberi cuicunque alteri per hoc, quòd promittitur aut datur, Quodcunque alligaueris, & quodcũque solueris, &c. sed per hoc promitti aut dari tantùm quòd tertio & quarto loco promissum est & Petro.) Et inde videres manere primas promissiones apud Petrum solùm.

¶ Ad secundum verò quæsitum respondetur, ideo claues à Theologis per actus iudicis diffinitas, quia de clauibus ordinis tractabãt: vt patet in tex. Magistri fent. tam in principio di. 18. (vbi affertur Amb. dicẽs, Tus enim hoc solis permissum est sacerdotibus) quàm in principio dist. 19. vbi dicitur, Datur hæ claues per ministerium Episcopi in promotione sacerdotij: quum enim sacerdotalem recipit ordinem simul, & has claues recipit. Et per hoc soluitur tertium quæsitum. Ad secundam. Ad tertiã.

¶ Ad quartum, autem quod non de re, sed de nomine est, & propterea extraneum quodammodo est, respondetur quòd claues dicuntur & Ecclesiæ & Petri: solus enim Petrus clauiger dicitur regni cælorum. Et Petri quidẽ sunt vt capitis vtentis, vt per quem ad Ecclesiam deriuantur: ecclesiæ autem sunt & vt finis (quia propter Ecclesiam Petrus habet claues & vt vtentis in suis episcopis & sacerdotibus: ita tamen quòd secundum earum totalitatẽ Ecclesia vtitur illis in suo capite, secundum autem partiales vsus vtitur in Episcopis & aliis ministris. Remanet ergo solida sententia dicta. Ad quartã. Ad quartam.

¶ AD PRIMVM autem argumentorum in principio allatorum, dicitur Dominũ per illa verba, Quæcũq; alligaueritis super terrã, &c. nõ adæquasse promissiones, quatuor factas Petro, sed solas duas vltimas, vt litera ipsa testatur. Et propterea nõ dixit Dominus. Dabo vobis, aut Ecclesiæ claues regni cælorum: quum tamen dixisset Petro corã eisdem, Tibi dabo claues regni cælorum. Ad primũ principale.

Universidad de Deusto

Vnde ex hac ipso, quòd aliis Apostolis Dominus dixit, Quæcunq; alligaueritis, &c. non facta mentione de clauibus manifestè habetur quòd non eorum quod promiserat Petro repetit in potestate aliorum, tanquam Petro totum, aliis verò partes commissurus.

Ad secundum.

¶ Ad secundum verò dicitur, quòd post resurrectionem dicendo, Quorum remiseritis peccata, &c. data sunt quidē Apostolis claues, sed non in sua totalitate: quoniam data sunt tantū claues ordinis, vt communiter Doct. dicunt, & bene. Vnde ad literā quum dicitur, Quorū remiseritis: constituitur iudex ecclesiasticus in sacramēto pœnitentiæ, quantū est ex parte ordinis: quum verò Matth. 18. dictum fuit eisdem, Quæcunque alligaueritis super terram, fermo erat de iudicio ecclesiastico in foro iudiciali. Vnde & communiter dicitur & bene, quòd tunc fermo fuit de actibus clauium iurisdictionis: postea autem de actibus clauium ordinis. Et quoniam (vt declaratum est) neutrum iudicium etiam simul sumptum adæquat claues Petro promissas, sed soluere & ligare in vtroq; foro partiales sunt actus clauium Petro promissorū: ideo per vtranque potestatē simul non adæquatur potestas Petro promissa. Vnde disputationibus vacantes, caueant à sophistis, opponentibus claues iurisdictionis adæquare claues Ecclesiæ. Venenum latet hic: quoniam, propriè & formaliter loquendo, claues Petro promissæ superiores sunt & clauibus ordinis. & clauibus iurisdictionis & proprerea Dominus nō per actus ordinis aut iurisdictionis eas expoluit, sed per regnum cælorum proculdubio aperiendum vel claudendum. Et quòd perspicacius intuendo (vt prædictum est) Domini verba, Tibi dabo claues regni cælorū: per illam particulam, regni cælorum, expo suit claues per actum adæquatū, scilicet aperire vel claudere: regnum enim cælorum aperiendum vel claudendum, actū aperiendi vel claudendi secum ferr: constat autem, quòd aperire & claudere regnum cælorum, actus sunt longè superiores omnibus actibus iudicialibus, tam clauium iurisdictionis, quàm clauiū ordinis. Importunè denique instantibus nouas nūc inferri Ecclesiæ claues: hactenus enim nō sunt auditæ nisi claues ordinis & claues iurisdictionis. Vnde nūc tertiæ claues in Christi Ecclesia? Respondetur, me non inuenisse, aut fingere nouas claues re, aut nomine: sed si æquo lance librare fas est, hæc cum obiectis, inuenientur obiicientes seipsos arguere. nam neque claues ordinis, neque claues iurisdictionis tradidit sacra Scriptura, sed doctores explicarunt: claues autem regni cælorum Christus Dominus ore proprio consecrauit. Ego de clauibus regni cælorum loquor, non nouitates introduco: ex ipsis Domini verbis iuxta sensum literalē perspicacius intellectum manifesto quæ dico. Oportet autem arguentes considerare subtilius Doctorū sensum, & vel ex hoc ipso quòd doctores distinguunt regnic ælorū claues in claues ordinis & claues iurisdictionis, intelligere superiores esse claues regni cælorum vtrisque, & vtrasque significare partes clauium regni cælorum, ac per hoc claues regni cælorum significare totum maius & superius suis partibus, quum simpliciter, & absolutè dicuntur, vt Petro promisse sunt: quoniam verò ad partes applicantur, significare tm claues ordinis, quàm claues iurisdictionis: vtraque enim claues regni cælorum appellantur. Vnde acuti lectoris officium erit discernere quando doctores de clauibus regni cælorum absolutè, & quando de clauibus regni cælorum applicatis ad ordinem vel iurisdictionem loquuntur.

Claues ecclesiæ, Petro, & cæteris collatæ, non eadem prorsus fuerunt.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium dicitur, quòd ipsa Domini verba testantur quòd de apostolatus autoritate sermo est, quum dicitur sicut misit me Pater, & ego mitto vos: mittere enim & mitti ad apostolatū spectat: iuxta illud Ioannis 13. Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior est, eo, qui misit illum: & propterea hinc non habetur nisi paritas apostolatus. Et similiter per alios textus, quibus missi sunt pariter ad docendum & prædicandum, &c. non habetur nisi paritas quo ad huiusmodi commissiones: Petro autem supra hæc omnia promissum est, & quòd foret Ecclesiæ fundamentum, & quòd sibi darentur claues regni cælorum.

Ad autoritatem. Act. 8.

¶ His autem quæ ex gestis Apostolorum adducuntur, facillimè satisfit. Docent siquidē concorditer Theologi in primo sententiarū tisfit. Docent siquidē concorditer Theologi in primo sententiarū non oportere missum minorem esse mittente, neque etiam esse ab illo nam Filius missus est à Spiritu sancto, quo non est minor: & à quo non est. Ad literam tamen dicitur, quòd Petrus erat tantæ humilitatis, vt inter Apostolos se gereret, vt vnus ex illis: & non volebat vti potestate quam habebat: & propterea tanquā vnus ex Apostolis ab eisdem cum Ioanne missus est. Patet autem manifestè huiusmodi Petri humilitas Act. 11. quum aduersus illum discebant alij fideles ex circumcisione: quod & Gregorius, & habetur 2. quæst. 7. cap. Petrus. notanter dicēs, Petrus potestatem regni acceperat & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij qua posset dicere, Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum sanctum respondit.

¶ Et per hæc posset similiter dici in synodo de obseruatione legalium, Petrum se habuisse vt vnum Apostolum. Veruntamen si res gesta rectè notetur, non fuit Petrus consultatus, nec soli Apostolis, sed Apostoli & presbyteri in Hierusalem, & propterea conclusio nec à Petro, nec à Iacobo facta est, sed ab Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia scribentibus tamē nomine Apostolorum & seniorum. Vnde falsum est, quòd Iacobus sententiam protulerit: quoniam sententia conclusio est quam constat ab omnibus factam: sed dum Iacobus dixit, Ego iudico, perinde est ac si dixisset, Hoc est iudicium meum. Vnde non introducitur Iacobus iudicans, sed respondens: sic enim legimus. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus: imò Petrus pastoris personam in principio gessisse videtur, quoniam ipse primus surgens allegans diuinam gratiam reprehendit eos, qui libertatem à legalibus vertebant in dubium. Legimus enim sic, Quum autem conquisitio fieret, surgens Petrus dixit, &c. vbi mōstratur Petri autoritas. Quòd dexteras demum societatis Petrus cum aliis dederit: hoc fecit quod quotidie Pontifex facit, omnes Episcopos non solùm, vt socios, sed vt fratres habens.

¶ Ad autoritates denique Doctorum sanctorū, sonantes æqualitatem Petri & aliorum Apostolorum, dicitur verificari de paritate eorum secundum apostolatū: fuerunt enim æquales omnes in autoritate apostolica. Et si insterur, sub potestate apostolica comprehendi posse omnia, quæ Petrus poterat: in promptu responsio est satisfactiua, quòd dato quòd vera esset huiusmodi comprehensio: ex ea tamen non sequeretur omnimoda æqualitas ad Petrum: essent enim eorū potestates æquales quo ad res, quas facere possent: sed non essent æquales extensiuè, neque quo ad modum. Apostoli siquidem potestatem à Christo acceperunt, vt Apostoli, hoc est, vt legati: Petro autem, supra apostolatum promissa est (vt infrà manifestabitur) potestas vt ordinario pastori Ecclesiæ. Et hinc patet tam superior gradus atque vnitas potestatis Petri quàm maior extensio: quoniam extendebat se ad ipsos etiam Apostolos vtpote Christi oues. Nec paruifacias differentiam penes modū habendi: magni siquidem lapsus periculum est si confundātur. Aliud quippe est habere claues vt Apostolos, & aliud habere claues vt caput & pastorem etiam ipsorum Apostolorum illud nō derogat Petri singulari excellentiæ: hoc autem ipsum Petrum super omnes statuit, omnibusque præficit Apostolis ac toti Ecclesiæ. Ad horum differentiam modorum spectat, quòd Dominus soli Petro claues promittit, aliis autem non dat claues, sed ea quæ sunt clauium, legat aut tribuit: siue Matth. 18. siue Ioan. 20. siue Matth. & Mar. vltimo, siue Luc. 22. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum. Et vt allatæ primum autoritates manifestentur, patet Cypria. ita pares fateri Apostolos vt tamen super vnū Petrum ædificari dicat Ecclesiam (ex verbis Domini, Super hanc petram) & autoritate sua Dominum disposuisse dicat vnitatem ecclesiasticam ab vno Petro originem habere. Hieron. quoque verba Christi apud Matth. Tu es Petrus, &c. soli Petro relinquens, ad alium se transfert locū, vbi similia Apostolis data narrantur, tria numerans. Primò fundari Ecclesium super Apostolos omnes: hoc enim fieri promulgatum est ad Ephes. 2. Superædificati super fundamentum Apostolorū: secundum verò quòd scilicet cuncti Apostolicla ues regni cælorum accipiant, Matth. 18. Quæcunque alligaueritis: & Io. 20. Quorum remiseritis habetur, tertium autem & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur, & ex relatis textibus: scilicet Matth. & Mar. vlt. & Luc. 22. Ioan. 20. aut etiam ex aliis similibus textibus sumptum est: vnde patet ex iam dictis æqualitatem Apostolorum quatenus Apostoli sunt, & in fundando Ecclesiā & in clauibus iurisdictionis & ordinis & in robore doctrinæ, miraculorū & vitæ: Ecclesiæ fortitudinem solidantiū quam Hier. affirmat) nihil officere Petri singulari autoritati, qua solus cunctæ præponitur Ecclesiæ. Vnde & Hier. ibi subjungit statim, Propterea tamen vnus inter 12. eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio. Vbi manifestè vides ita ex æquo apostolatus pares dixisse Apostolos, vt tamen Petrus electus & constitutus à Christo fit caput omniū: hoc si quidem est quod tuemur. Hoc ad differentiā modi habendi spectat, quoniā hinc habes omnes hæc habuisse vt Apostolos, præter hunc autem modum, Petrum singulariter habuisse vt caput omnium. Ex duabus autē his autoritatibus declaratis facilè esse putamus reliquas rectè interpretandas iuxta sensum prædictarū. Manifestatur autē hunc esse verum sensum doctrinæ sanctorum tripliciter. Primò, ex eo quod pares dicūt Apostolos: non solū potestate, sed honore: quod nisi ad Apostolatū referatur, constat esse falsum: quum Petrus primatū honoris manifestè habuerit secundū omnes: Secundò ex testibus euangelicis, quos Sancti afferunt ad probandā huiusmodi æqualitatē: afferunt enim istos quos nunc discussimus: ex quibus constat non plus haberi, quàm æqualitatem secundum Apostolatū. Tertiò ex ratione, qua vtuntur: quia scilicet Petrus in persona Ecclesiæ vnus accepit claues, &c. vt vnitas Ecclesiæ hinc probaretur. Vbi propter schismaticos fuit pedē: & scito dupliciter posse intelligi vnitatem Ecclesiæ per Petri vnitatem commendatam, primò, vt significata sit Ecclesiæ vnitas in Christo capite vno, vnitatéque articulorum fidei, sacramentorum

eccles

Ecclesiæ & spei ac charitatis. Secundò, vt significata sit ecclesiæ vnitas simpliciter & absolutè vnitæ in capite vno Christi in terris vicario, Petro, scilicet. Primum sensum eligunt schismatici ex Sanctorum vera ac sancta doctrina, sæpe vnitatem ecclesiæ per ea quæ in primo numerantur, sensu explicare: verè quidem, sed non totaliter, nisi sub vnitate capitis: scilicet Christi intelligatur ipse Christus in se & in suo in terris vicario, ipse Christus vt caput: Petrus autem vt vice caput. Quod propterea quandoque tacitum est: quia acceptato capite, intelligi consuetum est acceptari ipsum in se & in suo vicario, dum absens fuerit.

¶ Secundus autem sensus, (in quo clauditur primus adiuncta vnitate capitis in terra) catholicis omnibus communis est, comprobatūr: quæ quadrupliciter. Primò: quia ad designandam vnitatem Ecclesiæ in suo capite cælesti Iesu Christo, non congruit vnitas Petri, sed & sufficiebat & decentissimè congruebat vnitas ipsius Christi: quam Dominus hic non tacuit, sed expresit dicens, Ego dico tibi: & rursus: Aedificabo Ecclesiam: & iterum, Dabo claues. Diuinam autem sapientiam, (quæ est Christus,) disponentem omnia suauiter, conuenientissimè per vnitatem Petri, vnitatem Ecclesiæ in capite terrestri loco Christi significare nullam habet difficultatem. Secundò, ex eo quòd historiæ fides periclitaretur: nam quasi similis esset Petrus in his paruulo, quem Matth. 24. aduocans ad se Dominus statuit in medio discipulorum dicens, Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus, &c. sicut enim paruulus ille assumptus est ad exemplum seu similitudinem humilitatis, ita Petrus nominatus esset ad exemplum, seu similitudinem vnitatis: ac per hoc sicut ad fidem historiæ curæ non est, quis fuerit paruulus ille: ita nihil aut parum curandum Ecclesiæ esset, an fuerit Simon Petrus, cui dictum est, Tibi dabo claues regni cælorum, &c. quod tamen Doctorum omnium & totius Ecclesiæ auctoritas offendit. Sanctorum propterea sensus est, quòd secundùm historiæ fidem res ita gesta est, quòd vni Simoni Petro claues sunt promissæ, vt res rem significaret, vt vnus Petrus primò accepturus claues vnitatem significaret Ecclesiæ. Tertiò, ex eo quòd oportet saluare non solùm significationem sed etiam deriuationem: hoc est non solùm vt vnitas Ecclesiæ significetur per vnitatem Petri, sed etiam vt vnitas Ecclesiæ proficiscatur ab vnitate Petri: vt Cypria. in autoritate allata dicit, Loquitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: super vnum ædificat Ecclesiam. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatē tribuat: dicens, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum: tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem autoritate sua disposuit. Vbi manifestè vides ex hac, quòd Dominus autoritate sua disposuit originem vnitatis Ecclesiæ ab vno incipientem: non solam significationem vnitatis ab vno, sed deriuationem vnitatis ab vno assertam. Nam ad significandam autoritatem non erat opus: sed ad hoc quòd institium haberet Ecclesiæ vnitas ab vno Petro, autoritate Christi opus fuit: poterat enim si voluisset instituere vnitatem Ecclesiæ à multitudine Apostolorum proficisci. Quartò, quia vnitas Ecclesiæ catholicæ non solùm opponitur hæresi, sed schismati. Si verò vnitas Ecclesiæ attenderetur solùm penes vnitatem cælestis capitis, illiusque sacramentorum, ac rei separatæ, creditæ & amatæ, vnitas Ecclesiæ, non opponeretur schismati: nam cum huiusmodi vnitate stat schisma: vt patet ex eo, quòd schismatici habentur qui ab vnitate Apostolicæ sedis separati sunt. Ex hoc igitur, quòd vnitas Ecclesiæ per Petrum vnum significatur, non excluditur, imò magis ex modo quo per Petrum significatur, includitur, quòd Petrus vnus claues accepit, vt Ecclesiæ vnitatem non solùm significaret, sed etiam inchoaret ac conseruaret. Et si perspectum acutius fuerit hoc, quòd est Ecclesiæ vnitatem accipere claues, verius perfectiùsque & fit, & significatur accipiendo claues in suo vno capite Petro, quàm si non in Petro, sed absolutè ecclesia illas acciperet: quoniam vnitas capitis claues accipiens, vnitatem ecclesiæ non solùm significat, sed construit, sicut & conseruat: quibus omnibus careret ecclesia si de vno nō fuisset illi capite prouisum à Christo Domino. Et hinc habes vnde innumeras Sanctorum autoritates rectè intelligere queas.

CAPVT VI.

¶ Solum Petrum accepisse claues: consonat ei, quòd est Ecclesiam accepisse claues.

Oppositio vni. Confirmatio.

OCCVRRIT Post præmissa satisfaciendum his, qui quærunt quōnam pacto stant hæc duo simul. Solus Petrus accepit claues, & ecclesia accepit claues. Apparet enim, quòd si solus Petrus, ergo non ecclesia: & si ecclesia, ergo non solus Petrus. Augetúrque ma, quo cunque. Quodcunque ligueris super terram, erit ligatum & in cœlis: si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesiam: si autem & in ecclesia fit, Petrus, quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit.

¶ HVIC ENIM Quæstioni satisfieri, facilè potest ab exercitatis in sacris literis: ac scientibus has duas veritates sic connexas, quòd secunda non solùm consentit primæ, sed præsupponit & dependet à prima, secundùm Sanctorum doctrinam. Considerandum siquidem est ecclesiam inchoatam dupliciter referri ad Petrum, scilicet vt significatam & vt catholicam: Petrus enim & significauit ecclesiam vniuersalem, & inchoauit eandem, quemadmodum caput principium est corporis. Inter has autem duas relationes duplex ad propositum est differentia. Prima est, quòd significatio pertinet ad sensum mysticum, quo Petrus significat Ecclesiam: inchoatio autem pertinet ad sensum literalem, quo institutus est Petrus pastor totius ecclesiæ. Secunda est, quòd penes significationem non attenditur dependentia rei à re sed dependentia significationis à significante: penes inchoationem autem attenditur dependentia rei à re, hoc est corporis à capite. Vnde ecclesia dupliciter accepit claues in Petro: nam & accepit eas vt significata in Petro, & accepit eas, vt inchoata in Petro. Et secundū vtrunque accipiendi modum oportet præsupponere hanc priorem veritatem ad literam, solus Petrus accepit claues. Ad significationem siquidem spectando, quum significatio ista non fit per modum parabolæ, sed per modum rei gestæ (quia non Petrus parabolicus, seu parabolicè accipiens claues: sed Petrus secundum rem gestam significat vniuersam ecclesiam) oportet fateri vnum solum Petrum secundum historiam accepisse claues: vt ex re gesta significetur vnam solam ecclesiam catholicam habere claues: iuxta illud Ambros. Certum est quòd ecclesiæ vtrumque ius, scilicet soluendi & ligandi dicit er hæresis vtrunque non habet. Si enim solus Petrus secundum historiam non accepisset claues: nequaquam per modum rei gestæ figuram gereret vnius ac solius ecclesiæ vniuersalis. Dependet ergo catholicæ ecclesiæ significatio figurata in Petro ex veritate rei gestæ, quòd solus Petrus acceperit claues: & non contrariatur illi. Si ad inchoationem quoque spectetur: nulli est opus declaratione, quoniam manifestum valde est corpus dependere à capite & quòd conuenit capiti conuenire quoque corpori in suo capite: & ideo solùm Petrum accepisse claues, est solam ecclesiam, cuius Petrus est caput, accepisse claues in suo capite. Quocirca solùm Petrum accepisse claues, non excludit, sed infert vniuersalem ecclesiam illas accepisse, vt significatam & inchoatam in Petro. Esse autem hanc sanctorum doctrinam, perspicere potes ex Cypriani verbis in præcedenti capitulo declaratis vbi vtrunque modum, scilicet significationis per modum rei gestæ, & originis ecclesiæ à Petro docuit: dum dixit, Super vnum ædificat ecclesiam, & subdit, Et vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem autoritate sua disposuit. Et rursus exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia Christi vna monstretur: vt prædeclaratum est. Augustini autem verba inducta eandem confirmare sensum patet ex duobus. primò ex eo quòd aduerbio tantùm vtitur ad excludendam extensionem Petri ad ecclesiam: dixit enim, Si Petro tantùm, perinde ac si dixisset, Si Petro secundum seipsum tantùm: & non secundum quòd se extendit ad ecclesiam significandam vel figurandā vel connotandū, vt caput significat corpus, cuius est caput. Vnde non intulit August. ex secunda veritate, scilicet ecclesia habet claues, negationem primæ, scilicet solus Petrus accepit claues, sed expositionem ipsius, scilicet quòd Petrus accipiens claues significauit ecclesiam: perinde ac si dixisset, quòd non accepit secundum seipsum tantùm, sed vt extenditur ad ecclesiam vniuersam significando illam: hic enim planus est sensus verborum Augustini. Secundò, ex eo quod subjungit, Si ergo in persona Petri significari sunt in ecclesia boni, & in Iudæ persona significati sunt mali in ecclesia. Hinc enim patet, quòd de significatione per modum rei gestæ loquitur num Iudam inter Apostolos significare per modum rei gestæ malos in ecclesia, dubium non est.

Accepit petrus claues verè est historicè, tanquā caput Ecclesiæ non in Petro vt in capite corpus, & vt in quo inchoauit, & significata fuit.

Modus autoritatis claudi sufficiens ab ecclesia ex Petro in capite per successionem quàm in membris per participationē. Ad obiectionem.

¶ Intendit ergo Augustinus Petrum secundum rem gestam accipientem claues, inferre ecclesiam quoque per ipsum significatam accipere claues. Modus autem quo ecclesia per Petrum vsque ad consummationem seculi accipit claues, est suauissimè dispositus à diuina sapientia: nam vniuersalis ecclesia sicut distribuitur in caput & membra, ita distribuitur in suaui acceptione clauium, vt in capite quidem accipiat per successionem, in membris autem per participationem. In capite nanque habet claues regni cælorum secundum actus clauibus adæquatos: in membris autem hoc est partialibus ecclesiis, claues habet secundum actus ordinis, & partialis iurisdictionis.

¶ VNDE PATET oppositum esse eius quod apparebat proponendo quæstionem: quum enim dicimus, Solus Petrus accepit claues regni cælorum, socij compares excluduntur: non illius corpus ecclesia, non illius successor excluditur: imò ram Ecclesia quam successor in solo Petro includitur: quia ex hoc quòd solus Petrus accepit claues regni cælorum, infertur eādem accepisse ecclesiam inchoatā, ac significatam in suo capite: ac propterea eandem semper claues habere in capite quidem per successio-

Universidad de Deusto

nem,in membris autem per participationes: vt sic verè vnum sit corpus tota Ecclesia sub vno capite. Nec fallaris antiqua schismaticorum inuectione in catholicos,eanquā monstra fingentes,dum Ecclesiæ caput Petrum dicimus: quandoquidem Christus est caput corporis Ecclesiæ (vt dicitur ad Colos.1.) & si Petrus quoque caput Ecclesiæ ponitur, duo capita vni corpori non sine moastro iunguntur. Frigida sunt hæc: quoniam Petrus alia ratione caput Ecclesiæ dicitur, ab ea ratione, qua Christus est caput Ecclesiæ: Christus enim est caput ratione suiipsius, Petrus autem ratione Christi. Vnde Christus est simpliciter & absolutè caput: Petrus autem ideo caput, quia est vicecaput: est enim loco Christi in cælis residentis, caput in terris. Vnde totius ecclesiastici corporis vnum tantum ponitur caput simpliciter & absolutè, id est Christus, loco cuius in terris Petrus non aliud caput, sed vicecaput constitutus est. Vnde nulla interuenit monstruositas in ecclesiastico corpore, nisi apud nolentes intelligere ecclesiastica nomina in sensu, in quo dicuntur omnibus ferè manifesto. Libet autem intueri hoc in loco omnibus huiusmodi obuiationibus commune esse vnum errandi iter: inter omnes siquidem discussas positiones prima ex affirmata iustitiæ qualitate, negauit substantiæ personam: secūda ex affirmata Ecclesia significata, negauit personam Petri significantem: tertia ex affirmata Petri principaliter negauit eius singularitatem: quarta ex affirmato communi parique Apostolatu negauit vnitatem pastoralis officij in Petro. quinta ex affirmatis Ecclesiæ clauibus, negauit solum Petrum accepisse claues, sexta ex affirmato vnico Ecclesiæ capite Christo, negauit Petrum esse caput loco Christi. Et simile inuenies inferius, quum ex affirmata charitate Petri Pastoris, negabitur persona Pastoris sine charitate, & ex affirmato pascendi opere, negabitur Pastoris autoritas. Aperiantur itaque lectorum oculi, & laqueos deprehendant.

CAPVT VII.

¶Promissum esse Petro totius Ecclesiæ Pontificatum in antedictis promissionibus.

QVATVOR Promissa esse Petro à Domino Matthæus Euangelista in suprà allatis refert verbis: quorum duo vltima, Quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris, communicata quo que à Domino a- Dixit Christus Petro Ædificabo Ecclesiā meam, non Ecclesias meas: non aliquā, non omnem, non Ecclesiam non Ecclesias, non aliquid ad cēdo, sed, Ecclesiam meam. liis Apostolis idem testatur: prima verò duo, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, propria Petro perseuerarunt. In quibus promitti Petro totius Ecclesiæ Pontificatum declarandum est postquàm ambæ promissiones amplius dilucidaræ fuerint.

¶QVOCIRCA In prima promissione notanda sunt sex: significantius enim vide primò, Ecclesiam meam, non, Ecclesias meas: secundò, Ecclesiam meam, non aliquam Ecclesiam meam: tertio, Ecclesiam meam non omnem Ecclesiam meam: quartò, ecclesiam meam, non indefinitè: quintò, Ecclesiam meā, singulariter seu vnicam: sextò, Ecclesiam meam, sine additione aliqua. Attēde sigillatim, non dixit Ecclesias meas, sed Ecclesiam meam, vt vna ecclesia significaretur: quæ quamuis multas cōprehendat partiales Ecclesias, non propterea scinditur, diuiditur aut multiplicatur ecclesia: sed vnitate numerali retēta multas habet partes, sicut vrum corpus multa habet membra: iuxta verbum Apostoli ad Col iple est caput corporis Eccle się. & Cant. 6. Vna est colūba mea. Dixit non aliquam Ecclesiam meam, sed Ecclesiam meam: vt non de parte Ecclesiæ, non de particulari aliqua Ecclesia, sed de integra seu tota Ecclesia intelligeres. neque enim decebat diuinā sapiētiam aliquam Ecclesiam ædificare super vnū Petrum & aliquam non: Dei siquidē perfecta sunt opera. Non dixit, omnem Ecclesiam meam: tum quia multitudinem Ecclesiarum supponere distributiuum signū, cōtra Domini sententiā Ioan. 10. Alias oues habeo, quę non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnū ouile, & vnus pastor. Tum quia singulare distribui vniuersaliter, implicat contradictoria, nisi vniuersalitas referatur ad partes integrantes ipsum, quod est extra propositum. & inferius nihilominus declarabitur, quomodo partes Ecclesiæ ædificatæ sunt super hanc Petram. Dixit, ecclesiā meam: non indefinitè, vagum relinquendo intellectum ad quærendum quæ esset Ecclesia Christi ædificāda super hanc Petram: sicut dubium reliquit intellectū, quum in cœna dixit, Vnus vestrum me traditurus est: certificari enim sumus per hæc verba, q̄ vnica tota Christi Ecclesia ædificata est super hāc petram, & nō sumus suspensi relicti. Dixit ergo, Ecclesiam meam: vt singularem vnicam solāmq; suam Ecclesiam integram (de qua in symbolo dicitur, q̄ est vna Ecclesia catholica) intelligeres. Vnde per solum pronomē, meam, determinauit illam: vt perciperemus, quòd de illa vna Ecclesia loquitur, quę est Christi Ecclesia, sine additione aliqua (quælibet nanque partialis Ecclesia vocatur Christi Ecclesia cum aliqua additione) puta Romana, Antiochena, Constantinopolitana, &c. Et hoc non solùm secūdum modernū vsum, sed secundum sacras Scripturas: vt p̄ter in principio vtriusque Epistolæ ad Corint. vbi dicitur Ecclesiæ quæ est Corin. & in principio ad Gala. Ecclesiis Galatiæ: & ad Thessal. Ecclesiæ Thessal. &c. Habes igitur quid intelligere debeas per Ecclesiam meam: idem scilicet quod intelligis per vnam Ecclesiam catholicam. Non desunt tamen sophisticæ importunitates ex eo q̄ quælibet particularis Ecclesia verè est Christi Ecclesia arguentes. De illa Ecclesia Christus loquitur, de qua verificatur quòd est Ecclesia mea, id est Christi: sed de qualibet particulari Ecclesia Christus loquitur, quum dixit, Super hanc petram ædificabo Ecclesiā meam. Potest siquidem facilè detegi fallacia argumenti, ad rem spectando, & dicendo, quòd quælibet particularis Ecclesia est quidē Ecclesia Christi, sed non tota, nec sine additione aliqua, sed talis, puta Mediolanen. nec ita est Ecclesia quin sit pars Ecclesiæ: Christus autē loquitur de Ecclesia integra, quæ nō est Ecclesia talis, nec Ecclesia aliqua sed est absolutè ipsius Ecclesia. Nihilominus dicendum est, q̄ eo modo quo quęlib. t Ecclesia est ecclesia mea, i. Christi, illo eodē modo verificatur de ea q̄ est ædificata super hanc petram.

Obiectio

Solutio.

¶Quòd vt plenius intelligas, perspice differentiam in modo, quo Ecclesia catholica est Christi, & quo quælibet particularis Ecclesia est Christi: conueniunt siquidē omnes partiales Ecclesię cū ecclesia catholica in hoc, q̄ sunt Christi (nam quælibet partialis est Christi Ecclesia & Ecclesia catholica est Christi Ecclesia) sed differunt in modo: quia Ecclesia catholica est Christi vt totum, quælibet autē Ecclesia est Christi vt pars. & propterea ecclesia catholica est ædificata vt totum super hanc petram: quælibet autē ecclesia particularis est ædificata super hanc petram vt pars. Illo igitur modo, quo verificatur de Ecclesia particulari, quòd est Ecclesia mea, eodemmet modo verificatur de illa, quòd est ædificata super hanc petram, & propterea quia est Ecclesia mea vt pars, est quoq; ædificata, vt pars super hanc petram. Ecclesia verò catholica, quia est Ecclesia mea vt tota, est quoq; ædificata vt tota super hanc petram. Et quia totum comprehendit quamlibet partem, & ad partes se habet vt perfectum ad imperfecta & vnitas & integritas ecclesiæ pari passu currunt: ideo verbum Christi ad literam intelligitur de ecclesia vna catholica, ratione cuius intelligitur quælibet particularis Ecclesia, vt pars vnius Ecclesiæ catholicæ ædificata super Petrum sicut ratione vnius Ecclesiæ catholicæ quælibet partialis ecclesia vocari potest à Christo Ecclesia mea, tanquā pars ecclesiæ catholicę, nec aliter verificaretur: quoniam si ab vnitate Ecclesiæ diuisa esset, non esset ecclesia Christi. Nec putes aduersari hæc sacris canonibus, aut Sanctorum dictis: quæ sonare videntur Ecclesiam Rom. ædificatā esse à Christo super hanc petram. Appellatione siquidem Rom. Ecclesiæ, (vt multi putant) ex verbis Concilij Constantien. in condemnatione articulorū Ioannis Viclec, intelligitur quandoque Ecclesia catholica: & secundum hunc sensum nulla esset in proposito quęstio nisi de nomine. Sed quoniam sensus hic non consonat intentioni scribentium de Rom. Ecclesia, intell gentium ipsius nomine quandam particularem Ecclesiam, distinctam cōtra alias particulares Ecclesias: ideo aliter dicendum est Rom. Ecclesiam ædificatam esse à Christo super hanc Petram verificari, non per proprietatem, sed per appropriationem. Quod ex omnientia & differentia inter ecclesiam Rom. & alias manifestatur: commune siquidē est cuilibet particulari Ecclesiæ esse partem. Et hinc fit quòd nō per proprietatem verificatur de quacunque particulari Ecclesia, sed tantummodo de Ecclesia catholica, quòd est ædificata super hāc petram: de ipsa enim sola ad literam loquitur Christus, dicens, Super hāc petram ædificabo Ecclesiam meam: in qua tamen omnes partiales Christi Ecclesiæ clauduntur, vt partes in toto. Differt autem Rom. ecclesia ab aliis partialibus Ecclesiis propinquitate ad caput Ecclesiæ catholicę: nam Ecclesia Ro. in suo proprio capite non solùm proxima, sed eadem facta est cum capite Ecclesiæ catholicæ: ex facto enim Petri vnus atque idem factus est Pontifex Rom. & Pontifex Ecclesiæ catholicæ: secūdum seipsam verò immediatè hæret Pontifici Ecclesiæ catholicæ. Alia autem quęcunque partialis ecclesia nec secundum seipsam immediatè iungitur pastori Ecclesiæ catholicæ, nec secundum suum caput coincidit cū capite ecclesię catholicæ. Ob hāc igitur proximitatem & coniunctionem Ecclesiæ Rom. ad pastorem Ecclesię catholicę, appropriantur verba Christi ad Rom. Ecclesiam potius, quàm ad aliam: nō quòd illi sint propria, sed ecclesiæ catholicæ: vt dictum est. Promisit igitur Dominus Petro prima promissione, super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, futurum ipsum fundamentum Ecclesiæ catholicæ.

¶PER SECVNDAM Autem promissionem, (Tibi dabo claues regni cælorum,) plenitudinē potestatis ecclesiasticæ eidem promisit: quòd tripliciter manifestatur. Primò, ex ipsa re significata, per claues regni cælorū: potestate scilicet aperiendi & claudēdi cælorum regnum, nō his vel illis, sed absolutè: vt comprehendantur omnes viatores, quibus claudi vel aperiri regnum cælorū potest. Huiusmodi siquidem potestas quadruplex potestatis genus sub se cōprehendit: hoc est iudiciariā tam in foro pœnitentiæ, quā in foro Ecclesię: quoniā omnis ecclesiasticus iudex vtriusque fori, soluendo, vel ligando aperit, vel claudit regnum cælorum illi, qui soluitur vel ligatur. Potestatem quoque gubernatiuam Ecclesiæ catholicæ, nam prouidendo, gubernando, instituendo, disponendo, &c. eiusmodi faciendo, nimi aliud fit quàm aperire vel claudere regnum cælorum. Potestatem etiam ad purgatorium extensam comprehendit: vbi nota quod licet Christus non dederit Petro iudiciariam potestatem super purgatorium: dedit tamē illi claues regni cælorum, aperiendi etiam vel claudendi his, qui sunt in purgatorio. Et propterea de potestate iudiciaria loquens apposuit locum: scilicet super terram dicens, Quodcunque solueris super terram, & quodcunque ligaueris super terram: eximens per hoc eos, qui super terram amplius non sunt, a iudiciali potestate Petri. Loquens autem de claubus regni cælorum: nullum exemit viatorem, cui per Ecclesiam potest aperiri vel claudi regnum cælorum: sed absolutè & illimitatè dixit, Tibi dabo claues regni cælorum: vt posset Petrus cuicunque viatori regnum cælorum aperire positiuè, claudere verò taltem negatiuè. Hæc autem dicentes, nequaquam Augustinum, sacrosque canones potestatem Petri ad excommunicandum etiam defunctos, tuentes oppugnamus: imò hinc quod dicimus, confirmamus. Nam Ecclesiastica censura in defunctos quatenus soluit aut ligat, ad id respicit, quod super terram est, hoc est viuos, qui ligantur ne communicent, aut soluuntur vt communicent defuncto: quatenus verò aperit aut claudit regnum cælorum, ad defunctorum animas respicit, quibus verè hinc aperitur, aut clauditur regnum cælorum. Terminatur ergo iudiciaria potestas super terram, claues autem regni cælorum ad omnes viatores se extendunt. Potestatem demum imperatiuam vniuersis ad Ecclesiam quomodolibet spectantibus in ordine tamen ad regnum cælorum: exigit siquidem recta ratio, vt potestas, quæ supremum sortita est finem, reliquis omnibus imperet in ordine ad supremum finem: vt facilè manifestatur inducendo tam in artibus, quàm in rectoribus, lucibas & principibus. Quilibet nempe artifex, rector, lux, princeps, superiorem sortitus finem, ordinat alios artifices rectores, duces, principes ad suum finem, ac per hoc illis quatenus ad suum dirigantur finem, præcipit. Constat autem regnum cælorum supremum esse finem, potestatique claium Petro prom ssarum respondere: reliqua verò omnia temporaliter ad hunc finem quandoque oportere disponi. Sub hac igitur Petri potestate comprehenditur posse imperare regnis & principibus omnibus in ordine ad regnum cælorum: nec enim huiusmodi imperium aliud est quàm aperire & claudere regnum cælorum, vt de se patet. Ex re igitur promissa per claues regni cælorum, patet primo, quòd plenitudo potestatis ecclesiasticæ Petro promissa est à Christo, dicente, Tibi dabo claues regni cælorum. Declaratur deinde idem ex modo loquendi sacræ Scripturæ. Isa. quidem 22. de Eliachim summi Sacerdotis plenā potestatem dicitur, Et dabo cluem domus Dauid super humerum eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. In nouo quoque Testamento Apoc. 3. de Christi potestate dicitur, Qui habet clauem Dauid, aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Nec obstat si obiiciatur, in textu Euangelij non haberi, quòd si Petrus aperiat, nemo claudit, & si claudat, nemo aperit: quia etsi non habentur hæc verba, habetur tamen idem sensus. Ex eo siquidem quòd de minoribus actibus clauium in Euangelio habetur: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis manifestè habetur, quòd ita Petrus ligat, quòd nemo soluit, & ita solvit, quòd nemo ligat: quod enim in terra ligatum, in cælo quoque ligatum est, constat ita esse ligatum, quòd nemo soluit: & similiter quod in terra solutum: in cælis quoque solutum est, constat ita esse solutum, quòd nemo ligat. Ex hoc autem sufficienter habetur, quòd ita Petrus aperit regnum cælorum, quòd nemo claudit, & ita claudit, quòd nemo aperit: æquum est enim, vt non minus, sed potiori modo possint claues Petri ad æquatos sibi actus, quam actus minores exercere. Et aduerte, quòd verba illa Isa. 22. dicta sunt de Eliachim in persona Christi: vt gloribi dicit. In cuius signum Ioannes Euangelista eadem repetit de Christo, tanquam monstrans illum esse in Eliachim significatum: & ipsemet Isaiæ 10. cap. de Christo scripserat, & factus est principatus super humerum eius: vt offendatur clauis super humerum eius, principatus super humerum eiusdem per hoc vndique percipiamus per claues regni cælorum plenitudinem potestatis significatam. Accedit autem ad hoc testimonium à consuetudine in signum enim summæ potestatis claues regni regi offeruntur. Quocirca iungendo ambas promissiones, quum ex prima Petrus futurus sit fundamentum Ecclesiæ catholicæ (vbi in Petro officium sustinendi Ecclesium catholicam in fide i solidare statuitur, & pariter Ecclesiæ catholicæ autoritas inhærendi Petro vt fundamento imponitur ædificationis enim ratio exposcit, vt ædificium ecclesiæ sit tam habeat inhærendi petræ, super quam fundatum est) ex altera verò Petro Ecclesiæ potestatis plenitudo pollicita fit, manifestè liquet promissum huiusmodi verbis Petro Ecclesię catholicæ pontificatum esse: hæc enim duo præcipua esse in totius

Claues regni cælorum Petro promissæ. Ecclesiæ potestas inquantum

genera dimissa in ea quę est iurisdictionis, Gubernationem & eam, quæ ad purgatorium extenditur.

Christianæ Ecclesiæ Pontifice constat. Ex Matthæi Euangelistæ igitur verbis, Tu es Petrus, &c. collatis cum aliis Euang. lis, ac discussis, manifestarum credimus soli Petro Pontificatum Ecclesiæ catholicæ esse promissum à Christo.

CAPVT VIII.

¶Pascue Petri, quamuis charitate qualificatæ, dictum esse, Pasce oues meas.

EXPEDITO Tractatu de promissionibus soli Petro factis à Domino apud Mat. tractando occurrit commissi quidam Saluator Petro fecit apud Ioannem, quum tertio ei dixit, Pasce oues meas. Vbi sicut in antedictis quatuor dilucidanda occurrunt. hoc est, quod personę Petri, q̄ soli dicta hæc intelliguntur ita quod nusquam alias cæteris similia dicta sunt, quòd tota Ecclesia pascenda commissa est Petro, & quòd per hæc pontificatus Ecclesiæ catholicæ datus est Petro.

¶Quoniam autem soluere nescit, qui nodum ignorat, quę rem dubiam reddere possunt, in horum singulis afferenda sunt. Ex duobus in primis apparet, quòd non personę, sed qualificatæ personę dictū est, Pasce oues meas. Primò, ex cognominatione Petri: dum appellatus est Simon Ioannis, hoc est obediens gratiæ: neque enim frustr. (vt Beda hic dicit) sic eum Dominus appellauit: sed ad hoc mysterium insinuandum. Deinde ex trina interrogatione. Diligis me? vbi manifestè amanti dixit, Pasce oues meas. Ex his enim apparet, quòd non personæ, sed personę qualificatæ obedientia diuinæ gratiæ & amore ipsius Christi dictum est, Pasce oues meas. Primò. Secundò.

¶HOC In loco obseruandum est ne in extremos declinemus errores: sed media ire cedamus via. quum enim de qualificatę personæ officio agitur, quatuor occurrunt, scilicet persona, qualitas eius, vsus officij, & rectitudo eius. Quæ omnia licet diuersa sunt, hæretici tamen nolentes discernere inter potestatis vsum & rectitudinem vius, totum qualitati tribuunt: malos Christi ministros cognoscere reculant: nisi qua lificati Christi charitate confunt: tanquam potestas & rectus potestatis vius idem sint, vel saltem vtrunque qualificati, hoc est charitati commissum sit: vnde latius aberrantes, cuilibet iusto ecclesiasticā arrogant potestatem. Stulti autem (quorum infinitus est numerus) rectitudinem vius pertinentes, si personæ ecclesiasticam tribuunt potestatem, quicquid sit de charitatis qualitate, fecisse putant satis. Recta verò ac catholica ratio mediam amplectitur viam, personę qualificatę data & dari debere ecclesiasticam potestatem censens: ea tamen ratione, vt personæ potestas seu potestatis vius, qualitati verò rectitudo vius respondeat. Sic enim vterque vitatur error, dum sapienter qualificatæ personæ committitur, vt rectè vtatur ecclesiastico ministerio: & si contingit malos esse ministros, Ecclesia ambiguitati, aut fallaciæ periculo non subsit, sed per malos eram bona suscipiat. Et si sapiens quicunque qualificare debet personæ committere rectum vsum officij, hoc maximè decuit Sapientiam incarnatam, & propterea tertiò à Petro exigit qualitatem charitatis, committendo ei actum optimum, ita quòd exacta charitatis bonitatem actus respicit & ipsa rectitudo seu bonitas actus charitati tribuitur: vt omnes communiter Docto. sonant. Patet autem actum optimum à Saluatore Petro committi dicendo, Pasce oues meas. ex singulis trium dictionum: pascere enim est conferre nutrimentū, quo oues nutriuntur, augentur, multiplicātur & viuūt. Oues dixit, nō hœdos, non boues, non lupos, & id generis homines, luxuriosos, superbos, rapaces, inuidos, maledicos, &c. Meas addidit, vt proprio amore subtracto, amor Christi ratio pascendi oues significata explicetur. Ex quibus tribus simul iunctis perspicuum fit, q̄ actum optimum committebat Petro dicēs, Pasce oues meas: & quia (vt dictū est) actus optimus nō potest nisi à charitate Christi prodire, ideo personæ qualificatæ charitate à Domino cōmissus est. Ex hac autem non sequitur (vt hæretici fingunt) q̄ qualitati commissum est pastorale officiū: sed charitati quidem commissa intelligitur bonitas seu rectitudo vius officij pastoralis: ipse autem vius personæ commissus intelligitur. Vnde & Dominus hoc in loco ter exacta charitate non dixit, Charitas tua pascat oues meas: sed personam ter alloquitur dicens Pasce tu agnos, seu oues meas. Et sicut apud Matthæum persona Petri describitur est nomine proprio, & nomine proprio patris carnalis quo ad corpus, & ut ternæ reuelationis gratia quo ad animam, vt ex his singulariter Petro conuenientibus personam eius intelligeremus: ita quoque hoc in loco non semel, sed ter eodem nomine proprio & patris carnalis persona Petri secūdum carnem describitur, Simon Ioannis, seu Ionæ (vt correctiores codices habent) & secundum animam ex propria humiliatione, qua cor Christi scientiæ subiecit, ter repetens. Domine scis, quia amo te: & ex propria contristatione, contristatus est Petrus, &c. vt ex his sibi propriis, Petri personam aperte intelligeremus esse illam, cui Christus dixit, Pasce oues meas: ac proinde non dono charitatis, sed personæ commissum officium pastorale perciperemus: exacta autem charitate intelligeremus charitati committi rectitudinem vius officij pastoral

Senſus hiſtoricus capitis hic eſt.

Excluſio obiectionis.

Universidad de Deusto

Exclusio obiectionum

storalis: nemo enim sine charitate potest officio pastorali rectè vti, Et hæc secundum Ieralem Euangelij sensum sunt: ad mysticum verò sensum (vnde efficax non potest argumentum trahi) spectat quòd Simon Ioannis interpretatur, Obediens gratiæ. Vnde patet, quòd Christus non qualitati, sed personæ Petri qualificatæ charitate dixit, Pasce oues meas: ac proinde si decidisset Petrus à charitate dixit, Pasce oues meas: ac proinde si decidisset Petrus à charitate, non amisisset pastorale officium, sed rectum vsum illius: quoniam à charitate pendet non officium, sed rectitudo vsus: vt planum est apud quemlibet catholicum Doctorem, & solos habet hæreticos contradictores.

CAPVT IX.

¶Soli Petro ita, quod non alijs Apostolis, dictum esse, Pasce oues meas.

QVOD Autè soli Petro dictum sit à Christo, Pasce oues meas, textus ipse clarè manifestat, tum ex nomine proprio suo & patris carnalis tertiò repetito, tum ex comparatione appositа ad alios, Diligis me plus his? comparatiuum enim diuersitatè monstrat ipsius ad alios Apostolos præsentes, quibus comparatur. tum ex propria Petri passione, qui contristatus describitur ex tertia interrogatione memor negationis Christi prædictæ sibi olim ipso parato mori: ita vt locus dubitationi non relinquatur. Et quoniam hæc fuerunt Petro data post resurrectionem Domini, & aliis Apostolis, nec anteà, nec posteà inuenitur simile quid dictum, restat vt omnino soli Petro dictum sit, Pasce oues meas. Nec obstat, quòd Ecclesia Apostolos omnes vocat pastores dominici gregis in præfatione (quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores) quando hoc ad Apostolatum manifestè refertur: & propterea eo modo dicuntur pastores dominici gregis, quo ad Apostolatum spectat pastoralis cura: vt autem Apostoli nomen testatur, pastorale exercitium ad Apostolos spectat, vt ad legatos Christi: & sic hoc est, vt legati Christi dicuntur pastores dominici gregis. Petrus autem (vt ex supradictis & dicendis patebit) constitutus est, vt ordinarius pastor etiam ipsorum Apostolorum: & hoc significant Christi verba, Pasce oues meas.

CAPVT X.

¶Petro soli vniuersam committi Ecclesiam, per hæc verba Christi: Pasce oues meas.

VNIVERSAM autem commissi Ecclesiam Petro per hæc verba, Pasce oues meas, sophisticè in dubium vertitur ex sex.

¶Primò, Quia non dicitur, Pasce oues meas omnes: si enim tota Ecclesia comprehensa esset, dici debuisset, omnes oues meas: sicut dictum est: Docete omnes gentes, Mat. vlti. ¶Secundò, Quia nihil impossibile commissum est a Christo, vniuersam autem per orbem Ecclesiam pasci ab vno est impossibile. Et si dicatur, quòd vnus per alios posset pascere totum orbem: contra, quia Dominus dixit, Pasce, & non dixit fac pascere oues meas: hoc enim etiam ethnicus posset facere, committere, scilicet alijs, vt pascerent oues Christi.

¶Tertiò, Quia peccasset Petrus si non omnes solus pauisset, si omnes soli commissæ sunt.

¶Quartò, Quia Petrus, nullum Apostolum misit: & quilibet Apostolus ordinauit Episcopos absque Petri autoritate.

¶Quintò, Quia confirmatur Apostolos in diuersas mundi partes tanquam suas portiones distributos.

¶Sextò, Quia Petres circuncisionis tantum oues sortitus est: vt patet ad Gal. 2. Vbi dicit Paulus, Quum vidissent, quòd creditum est mihi Euangelium præputij, sicut & Petro circuncisionis: qui enim operatus est Petro in apostolatu circuncisionis, operatus est mihi inter Gentes.

¶QVOD Manifestè autem exorbitent hæc à vero Euangelij sensu, non est difficile aperire, dicendo siquidem, Pasce oues meas: oportet aut omnes, aut istas, aut nullas, vel vagè oues committi pascendas Et quidem quòd non has vel illas determinate commissa sit, verba ipsa testantur: quæ verò nullas veritati aduersatur, quòd autè vagè relinquerit, & Christi sapientiæ derogat, & veritati pronominis adiuncti contrariatur. sapientis enim gubernatoris & potentis diffinitè prouidere, non est vagam relinquere prouisionem suam. Et cõstat quòd ex hoc ipso, quòd solo pronomine Meas demonstrat oues, non vagè, seu indefinitè loquitur, sed ex hoc ipso, q nullas suas eximit, omnes suas comprehẽdit dicendo, Pasce oues meas. Et obstrua peruersitatẽ exponendi, quãdo apud Matth. dicitur, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, de omni Ecclesia Christi intelligendum putant, ne vnam solam Ecclesiam super petram ædificatam fateantur: quando verò apud Ioannem Petro dicitur, Pasce oues meas, indefinitè exponunt, ne oues Christi sub vno pastore comprehendant. Ibi rem singularem, vnam scilicet Ecclesiam catholicam, contra omnem rationem distribuunt vniuersaliter, hic res diuersas, multas scilicet oues distribuere vniuersaliter recusant: vt hinc videas falsos esse eorum sensus: falsum enim etiam à seipso dissonat. Et per oppositum: quia vero omnia consonant, ecclesiasticus sensus sicut habet, quòd ibi ita vnica intelligitur Ecclesia catholica, vt comprehendantur omnes Christi particulares Ecclesiæ in ea tanquam partes in toto: ita hic oues Christi ita intelliguntur explicatæ per pronomen meas: vt nulla relinquatur, quæ sub pronomine, meas comprehenditur.

¶ET PROPTEREA Non oportuit apponere omnes: quia quæcunque oues, ad quas extenditur pronomen, meas, comprehenduntur: quum dicitur, Pasce oues meas: sicut Ioan. 10. omnes comprehensæ sunt Christi oues, quum dixit Dominus, Animam meam pono pro ouibus meis: & rursus, Oues meæ vocem meam audiunt, &c. Vnde ly meas, vniuersalis signi supplere effectum altiori ratione necessariò appositum patet: & propterea non esse simile iudicium de hoc tex. & illo, Docete omnes gentes: ibi enim tam suas: quàm non suas per electionem gentes docendas mandauit, hic verò, oues suas pascendas cõmisit sufficienter, per ly meas, comprehendens omnes: vt ratione & testimonio Scripturę monstratum est clarissimè constare ex eodẽ Euangelista. Et hinc confirmatur sensus catholicus: quoniam quod ibi Christus promisit: hic exhibuit: & propterea quia ibi totam Ecclesiam promisit, hic omnes oues commisit. Et confirmatur rursus ex verbis domini. Ioan. 10. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile & vnus pastor: si enim ex ouibus omnibus ouile vnum constare debet sub vno pastore, consequens est: vt quum vnus pastor instituitur, & dicitur, Pasce oues meas: illius vnius ouilis, cura committatur. Dubitandũ enim fortè fuisse si plura haberet Christus ouilia, de quibus suis ouibus loqueretur: quum autem vnum tantum ouile se habere testetur, dubitari non potest, quas suas oues committat: nisi quis adeo desipiat, vt de parte tantum ouilis curam committat. Et confirmatur rursus hic sensus ex Sanctorum expositione: quorum autoritates latius inferius afferentur. Vnde Theophilus hic dicit, finito prandio commisionem ouium mundi Petro commendat, non alij.

Ad primã

Ad secundum.

¶Ad secundam verò obiectionem dicitur, quòd non est impossibile, sed necessarium atque vtile, omnes Christi oues pasci ab vno, vt catholicæ Ecclesiæ capit. In hoc autem pascendi modo, scilicet vt à capite catholicę Ecclesię, clauditur quòd Christi oues diuersis coadiuuantibus membris pascuntur à capite: sicut totum corpus à capite regitur coadiuuantibus aliis membris. Vnde non est dicendum, quòd Petrus pascit: id est facit pascere: sed quòd ipse vt caput per alia commembra coadiuuantia pascit omnes Christi oues, quod non posse per principem laicum, aut quemcunque alium, qui non est caput Ecclesię, fieri constat. Tantóque possibilius est à Petro pasci omnes Christi oues, quantò Petrus vicarius est Christi viuentis, regnantis & assistentis ad dirigendum, inspirandum atque adiuuandum.

Ad tertiã

¶Vnde patet solutio tertiæ obiectionis: commissum est enim Petro soli, non vt solus omni modo, sed vt solus tanquam caput catholicæ Ecclesiæ pascat omnes Christi oues. & propterea nõ peccat si per commembra adiuuatur ad pascendum Christi oues, sed peccaret si conciperet Ecclesiæ catholicæ fust ineret.

Ad quartam.

¶Ad quartam dicitur, Petrum nullum misisse Apostolũ quia prẽuentus est à Christo domino, qui misit Apostolos, Io. 20. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Et propterea poterant autoritate Apostolatus Episcopos ordinare absque habita à Petro facultate.

Ad quintam.

¶Ad quintam dicitur, quòd distributio Apostolorum ad apostolatus exequutionem spectat: & nihil penitus obstat pastorali officio Petri, sicut in nullo eius autoritas imminuta est ex hoc, quòd Christus Apostolos misit, hoc enim ad legationem, illud verò ad exequutionem pertiner.

Ad sextã.

¶Et per hoc etiam soluitur sexta obiectio: nam quantum ad exequutionem apostolatus Paulus loquitur: vt ipsa verba clarè testantur, Qui operatus est in apostolatu. Cùm his enim diuersis exequutionibus euidenter stat vnitas pastoralis curæ apud Petrum.

CAPVT XI.

¶Petro per hæc verba, Pasce oues meas, commissum à Christo pontificatum totius Ecclesiæ esse.

ECCLESIAE Totius pontificatum Petro per hæc verba collatum inficiantur aliqui.

Primò.

¶Primò, Quia pascere non significat principari aut esse primum.

Repllca.

¶Secundò, Quia verbum Christi est vel exhortatorium vel præceptorium ad pascendum, non ad subiiciendum oues. Et si dicatur, pascere non potest nisi superior, quid ad me? quære locum vbi verbi sunt conferentia Petro potestatem super Ecclesiam: hic enim solummodo pascere committitur.

Ad petitũ

¶VERVM Difficile non est pontificatum monstrare sub his verbis datum. Pascere siquidem Christi oues, actus est autoritatis in pascente, vtilitatis in ouibus, finis in Christo. Eo namque ipso q Christus suos vt oues pascendas Petro commisit, meridiana luce clarius patet, quòd ipsum præfecit aliis vt pastorem ouibus.

¶Non oportet ergo alibi quærere locum, vbi Petro potestas data est super Ecclesiam: quoniam hic locus eam attestatur datam: nisi quis vsque adeo desipiat, vt Petro dictum putet. Pasce oues meas, non officio pastoris, sed officio mercenarij. Quæ etiam insipientia confut

confutatur ex trina exactione charitatis Christi à Petro: cui enim amore Christi pascẽdæ oues cõmittuntur, procul abest amor mercenarius. Vnde etsi pascere nõ significat principari, significat tamẽ actum ecclesiastici principis, & rursus si non significat principari, præsupponit tamen principatum, quia præsupponit pastorẽ. Vnde & bene respondebatur, q pascere non potest nisi superior. Et quũ dicitur, Quid ad me? respondetur multũ profectò ex ipsa ratione connexorũ: habent enim hoc vt altero collato reliqui tributum intelligatur. Quo fit vt si pascere non potest nisi superior, cui datum est pascere, datum quoque est esse superiorem: vnde ex hoc etiam capite liquet, quòd non est alius quærẽdus locus Scripturæ, vbi Petrus factus est super Ecclesiam: quoniam hic clarè habetur.

Ad secundum.

¶Affirmamus autem Christi verbum præceptorium esse: nam si Apostolo Paulo vę est, si non euangelizauerit, multò magis Petro væ est, si non pauerit oues Christi. Sed non præceptorium solummodo est Christi verbum, sed institutorium: nam, si in conditione primæ partis vniuersi verbũ Dei instituit creaturas præcipuas, & simul propriũ earum opus præcepit (iuxta illud, Statuit ea in æternum, & in seculum seculi, præceptũ posuit, & nõ præteribit) par est, vt in creatione Christianæ Ecclesiæ primũ eius membrum eodem verbo perficerit, præcipiendo summum põtificatus opus, & instituendo ipsum pontificatũ. Eo verò ipso, quo Petro, vt pascat Christi oues, committitur, Christianus populus, vt oues iubetur se habere ad Petrum: frustra enim cõmitterentur oues pascẽdę à Petro, nisi vt oues exhiberẽtur eidem à communi Domino. Vnde necessitas nõ solũ pastus, sed subiectionis in verbis Domini significatur, quasi dicitur, Pasce oues meas. Attestante etiam hoc Augustino, exponente, pascere non solùm docere, sed regere, dum dicit, oues ipsas pascendas, hoc est docendas regendásq committit. & Chrysost. Pasce oues meas, fratrum curam suscipe: & glossa ex Alchuino, Pascere oues est credẽtes in Christo, ne à fide deficiãt, confortare: terrena subsidia, si necesse est, subditis prouidere, & exempla virtutis cum verbo prędicationis impendere, aduersarios obsistere, errantes subditos corrigere. Quo circa etsi pascere nõ significat principari: significat tamen Christi oues regere, in quo clauditur principari. etsi non significat principari: trahit tamen secum principari: sicut trahit secum requirere, reducere, alligare, consolidare, custodire & sanare: quorum meminit Dominus Ezech. 34. vnde & Petrus princeps Apostolorum, & princeps super plebem Christi constituitur dicitur: & iuxta Greg. verba ad Mauritium, Cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur.

¶Et si quæratur quare Dominus commisit pontificatũ Petro nõ sub vocabulo prælationis, seu autoritatis, vel dignitatis, seu actus pascendi suas oues? In promptu ratio est, & ex parte rei, quia prælatio, seu autoritas est propter pascere oues Christi, & non ecõtra. Et ex parte appetitus reguladi, quia non locus superior, nõ dignitas, aut autoritas ambiẽda est, sed pastus ouiũ Christi appetendus in pontificatu, iuxta quo Apostolus postea dixit, Qui episcopatũ desiderat, bonum opus desiderat. Et ex parte Scripturę adimplendi: dixerat enim ante passionem Lucæ vigesimosecundo, Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem exercent in eos, benefici vocantur: vos autẽ non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor. Hinc enim à ministeriali actu pascendi Christi oues significauit pontificatum tacitum tanquam onerosum quid, & nõ æstimandum nisi propter vtilitatem ouium Christi: cuius oppositum contingit in regibus & dominis gentium: qui ad hoc vt regnent & domini sint omnia ordinant.

¶Porrò commissum inter actus põtificios opus præcipuum, Petri monstrat pontificatum: pascere siquidem electos præcipuus est Pontificis actus. Nam sicut ad supremam diuinæ prouidentię partem spectat cura electorum (ad quorum fœlicitatem non solùm cæli morum ordinamini testante Ioan. in Apoc. capit. 6. Dictum est illis, vt requiescerent adhuc modicum tempus, donec impleatur numerus conseruorum eorum: sed etiam ipsemet descendit de cęlis, & homo factus, crucifixus, mortuus, sepultus, &c. omnia sustinuit propter electos) ita ad summã ecclesiasticã curam, quam pontificatum vocamus spectare oportet, pascere electos. Constat autẽ solos electos significari, quum dicitur, Pasce oues meas: testante hoc ipso Domino Ioan. 10. dicente, Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternã do eis, & non peribunt in æternũ, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Nec propterea Petri põtificatus quasi ad solos electos se extendit, rectè dictus est: sed subordinatus electorum pastui hinc est omnis circa alios pontificatus actus. Sicut enim secundum vniuersi ordinem vnicus cæli motus propter implendum numerum electorum, & idem tamen etiam ad propagandos non electos se extendit: & secundum ordinem gratiæ summæ bonus pastor Christus animam suam posuit pro ouibus suis, hoc est electis, & tamen eadem mors pro totius mundi vita fuit: ita in sacris mysteriis summus pontificatus propter pascendos est electos, & idem non electos comprehendit. Nec immeritò: quoniam eiusdem est cura finis & dispositio eorum, quæ sunt ad finem: vita autem electorum finis est gubernationis aliorum. Omnia, inquit Apostolus secundæ, Timo. 2. sustineo propter electos, & ad Roma. 8. Omnia electis donata testatur: & super omnia bona Domini constirmendi affirmantur electi Matth. 22. Nec silentio inuolutos propterea dixerim præcitos: quoniam sub agnorum nomine comprehendi aliquos præscitorum non inconuenit: sunt enim Christiani multi imperfecti semper discentes & nunquam ad perfectionem ouis peruenientes: quos Dominus pascendos simul cum ouibus hoc est electis, commisit Petro. Vnde bis cõmisit agnos, & tertiò oues: non solùm quia imperfecti maiore egent cura, sed vt ipso numero diuersitatem infinuaret agnorum suorum, hoc est Christianorum communem vitam ducentium, dum alij reprobi, alij electi sunt: oues autem semel & vltimò committuntur: quia omnes Christi oues inter electos sunt, & crescens oratio ad summũ terminatur. Et quum omnes pastorali Petri curæ committantur: lupi siquidem leones & vrsi commissi intelliguntur cauendi, fugiendi, aut exterminãdi. Vnde nullus à Petri pontificatu exemptus relinquitur: rectiã si solùm fuisset illi commissum: Pasce oues meas: propter quas fiunt omnia, vtpote quibus omnia cooperantur in bonum, vt Apostolus ad Rom. 8. testatur. Fit autem rursus huius excellentia commissi operis manifestior, discurrendo per pastoralia pontificiaque operamur sex illos actus pastorales Ezech. 34. positos, scilicet requirere quod perierat, reducere quod abiectum erat, alligare quod confractũ fuerat, consolidare quod erat infirmum, sanare quod erat ægrotum, custodire quod pingue & forte ad pastum ouium ordinari testatur Dominus, arguẽs de his pastores dicens, Væ pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos, nõne greges à pastoribus pascũtur? ac comedebatis & lanis operiebamini, &c. vbi rationem omissionis manifestè reddit ex eo & non oues, sed semetipsos pastores mali pascant, tanquam omnium horum operum ratio sit vacare ad pascendum ipsas oues. Actus quoque iudiciales, qui in Ecclesia fiunt tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro contentioso, ad pascendas Christi oues ordinari nõ est dubium. Aperire demum & claudere regnum cælorum ad pastum ouium sic spectant, quòd aperire regnum cælorũ est pascere oues Christi et claudere autem illud, ad pastum earundem ordinatur: qui quidem ad bonum refertur electorum quibus omnia cooperantur in bonum. Cõstat igitur, si colligantur cuncta significata per hanc promissionẽ, Pasce oues meas, commissum Petro esse totius Ecclesię pontificatum. Nec vt noua hæc cudimus, sed à patribus, quæ didicimus, proferimus, eorũdem attestatione Petri pontificatum firmantes: vt in vltimo patebit cap.

CAPVT XII.

¶Petrum habere ex Christi institutione successorem in pontificatu Ecclesiæ catholicæ.

IRMATO Petri pontificatu Ecclesiæ catholicæ oportet de successore eius tractare. Et vt intelligatur manifestè differẽtia inter catholicos & schismaticos, prænotandũ est in quo conueniamus, & in quo dissentimus. Concorditer siquidem fatemur Petrũ Apostolorum principem, &c. fuisse Rom. Pontificem, sicut Iacobus Apostolus fuit Pontifex Hierosolymit. & proptrea quemlibet Rom. Episcopum successorem esse Petri in pontificatu Rom. Ecclesiæ, sicut quilibet Hierosolymitanus Episcopus successor est Iacobi in pontificatu Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Concorditer quoque affirmamus Hierosolymitanum Episcopũ non succedere Iacobo nisi in Hierosolymitanæ Ecclesiæ Episcopatu: non enim succedit Iacobo in autoritate apostolatus. Sed istarum differentiarum, quum inferre conantur Ro. Pontificem non succedere Petro nisi in Episcopatu Rom. Ecclesię: fatentur enim catholici Ro. Pontificem succedere Petro non solùm in Episcopatu Rom. Ecclesiæ, sed etiam in pontificatu Ecclesiæ catholicæ. Vbi si perspicaciter scrutari fuerimus, videbimus duo superesse tractanda: an scilicet Petrus habeat diuino iure successorem in põtificatu Ecclesię catholicæ, & an huiusmodi successor sit Ro. Pontifex. Schismatici enim negant Ro. Pontificem Episcopum esse Ecclesiæ catholicæ: & pernegãt oportere institutione diuina aliquẽ vnum succedere Petro in regimine totius Ecclesię: & ante omnia negant Petrum institutum à Christo Pontificẽ Ecclesię catholicæ. Quum autem iam declarauerimus huiusmodi Petri põtificatum, superest vt primò an habeat aliquẽ successorem, & demũ an ille sit Ro. Põti. tractemus.

Num catholicę Ecclesiæ sit aliquis Petri successor. Primò.

¶ET IVXTA Præfixum modum asserenda censui argumenta, quibus contra vnicum Petri successorem in pontificatu Ecclesiæ catholicæ insurgitur.

¶Arguitur ergo primò ex coniunctis, Si hęc verba Christi ad Petrum, Tibi dabo claues regni cælorũ, Matt. 16. &, Pasce oues meas Ioan. vlt. extenduntur ad successorem, par est vt verba antecedentia concomitantia, & subsequentia dicta Petro à Christo, intelligantur quoque dicta non soli Petro, sed successori. sed hoc cõstat esse falsum: vt patet sigillatim discurrendo. Nam apud Mat. Dominus præmittit, Tu es Petrus: & post subiungit reprehendendo Petrum, Vade post me Satana, quia non sapis quæ Dei sunt. similiter

apud

Universidad de Deusto

apud Ioan. præmittitur, Diligis me plus his? & similia cõmitan
ter interponuntur cũ Petri responsionibus: & postea subiũgitur,
Quum esses iunior, cingebas te, &c. nihil autẽ horum spectat ad
successorem secundũ literalem sensum: ergo nec illa verba, Tibi
dabo, & Pasce oues meas, tunt ad literã dicta Petro & successori:
sed sicut reliqua mystice applicantur ad successores, ita & hæc.
¶Secundò ex similibus, Verba Christi Luc. 22. Ego rogaui pro te,
&c. non sunt ad literam dicta Petro & successori: ergo nec ista,
Tibi dabo claues, &, Pasce oues meas, &c. sunt dicta Petro pro se
& successore. Conclusio tenet à simili: præsertim quum ille tex-
tus à sacris Doctoribus afferatur pro soliditate successionis Pe-
tri in fide. Antecedens verò manifestatur ex eo, quòd ibi dicitur,
Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, si enim de quo-
libet successore hæc dicta sint oporteret successorem quemlibet
auersum quandoque esse vel fuisse, vt de ipso posit verificari, &
tu aliquãdo, conuersus: sicut Petrus auersus fuit negando Chri-
stum cum periurio, & postea conuersus confirmauit fratres suos.
¶Tertiò ex aliis eidem Petro à Domino dictis, puta, Antequã gal-
lus cantet, ter me negabis, Matth. 26. &, Vade ad mare & mitte ha
mum, &c. Matth. 17. cur enim huiusmodi soli personæ Petri ita q̃
non successori dicta exponuntur illa autem, Tibi dabo, & Pasce,
ad successorem referuntur? voluntariè enim hoc fieri videtur.
¶Quartò ex omissis, Nullibi siquidẽ dixit Christus se loqui in il-
lis verbis, Petro pro se & successore: quum tamẽ debuisset hoc do-
cere, quum hoc vt vnũ de necessario credibilibus proponatur Ec
clesiæ: & ipse Isa. 5. dixerit, Quid est quod debui vltra facere vi-
neæ meæ, & nõ feci ei? si enim totũ quod debitũ erat, effecit syna-
gogæ Iudæorum, multò magis totum effecit ecclesiæ Christianæ.
¶Et augetur hoc argumentum ex hoc, quòd Dominus Matth. vlt.
dicit, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cõsumma
tionem seculi. Vbi quia se fore in toto hoc tempore cum ecclesia
nos certificare voluit, dicendo, Ecce ego vobiscum sum vsque ad
consummationem seculi, manifestauit quòd ad discipulos pro se
& successoribus eorum loquebatur. Hinc enim arguitur, quòd si
Petro & successori intendisset hæc dicere: explicasset aut insinuas-
set successorem, sicut insinuauit ibi successores discipulorum.
¶Quintò ex coapostolis. Quænam ratio est, vt nullus aliorũ Apo-
stolorum habeat successorem in Apostolatu, & solus Petrus ha-
beat? Et rursus quæ ratio est, vt Apostolorũ successores sint, & di-
cantur Episcopi (quos constat esse æquales: vnde & fratres vocan-
tur,) & vnus tantum Episcopus successor sit Petri super totam Ec
clesiam? Et rursus vt prætactum est, quæ ratio suffert, vt Episco-
pus Hierosolymitanus succedat Iacobo in episcopatu illius eccle
siæ, & non in apostolatu: successor autẽ Petri succedat ei in aposto
latu ac pontificatu totius Ecclesiæ? hoc enim non nisi humana ra
tione, aut voluntate factũ videtur: quũ Scripturæ desit autoritas.
¶Deinde arguitur ducendo ad inconueniẽtia multa. Et primò, si
ad solum Petrum refertur Christi verbum: ergo non ad successo-
rem: & iterum, ergo cum Petro claues venerũt & abierũt. Et pro-
bantur sequelæ: quia non potest ad plus pertinere quod ad vnum
tantũ dicitur. Secundò: Quia si ad successorem extenditur. ergo
necessaria ratione, & ad alios Apostolos: quia tũc erãt præsentes,
successores autem Petri nondum erant. Tertiò: quia ridiculum
esset, quòd omnium Ecclesiarum idem Baptisma, eadem Euchari
stia, eadem Confirmatio, idem verbum Dei, idem Sacerdotium,
eadem Pœnitentia, Vnctionis, Matrimonij, & reliqua sacramen-
ta, eadẽ fides, spes, charitas, gratia, mors, vita, gloria esset, vna hæc
temporalis potẽtia vni tributa esset successori Petri per Verbum
Dei quod cõmune est omnibus. Quartò, Si vnus Episcopus iure
diuino cæteris præfertur, manifestè Hieron. in epistola ad Euan-
drum, quæ habetur 93. dist. cap. legimus. hæresim docet, non solũ
ipse, sed Petrus, Paulus, Ioannes, Lucas, quos inducit irrefragabi-
les autores. Patet enim ibi Episcopos eosdẽ esse cũ presbyteris, &
Episcopos æquales esse. Quintò: quia idem Hieron. super episto-
lam ad Tim. & habetur 95. dist. cap. olim. dicit, Sicut ergo presby-
teri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fue-
rit, esse subiectos: ita Episcopi nouerint se magis consuetudine,
quàm dispensationis dominicæ veritate presbyteris esse maiores,
& in communi debere Ecclesiam regere. Non ergo diuino iure
vnus Petri successor Episcopus maior est aliis.

Non modò Petro sed successoribus dictum est, pasce oues meas.

¶AD HVIVS rei euidentiam considerandum est, triplici
via manifestum fieri hæc Christi verba toties repetita Petro, non
solum pro se, sed pro successore suo dicta esse. Prima via ex ipsis
verbis Domini, quũ dixit, Pasce oues meas, procedit. Nã dicendo,
Pasce oues meas, vnum ouium suarum pastorẽ instituit (vt ipsa ver-
ba testãtur, absque vlteriori probatione) Pastor autem significat
ordinarium rectorẽ ouium: vt patet tum ex ipsis nominibus Pa-
storis & Ouium, tum ex ipsa ratione pascendi: tum quia oportet
eum qui ordinariè gerit curam ouium, vel mercenariũ vel pasto-
rem esse, sed mercenarius non est: quia cùm videt lupum venien-
tem fugit, & non pertinet ad eũ de ouibus: quia mercenarius est:
vt dicitur Ioan. 10. Relinquitur ergo quòd is, qui ordinarie cu-
ram ouium gerit, pastor est. Cõstat autem pastorem vtpote ordi-
narium officialem, non finiri morte illius, qui pastorale officium
exercebat, sed per successionẽ oportere durare. Et hinc fit, vt insti
tutio pastoris sit institutio perpetui officij: ac per hoc q̃ in prima
institutione pastori tribuitur, pro quolibet successore eidẽ datur.
Vnde ex hoc ipso, q̃ Dominus dicẽdo, Pasce oues meas, pastorem
totius Ecclesiæ instituit, pastorale officiũ totius Ecclesiæ statuit
ex tunc & in seculum seculi. & consequenter, quòd dedit tunc Pe
tro, significauit se dare cuilibet Petri successori in Petro. Rursus
dicendo, Pasce oues meas, perpetuitatem pastoris intelligendam
ex alio capite monstrauit: nam oues suas duraturas sciebat, & di-
xit, vsque ad consummationem seculi in præsentis miseriæ ouili
vno: & propterea eo ipso quo ouibus in vno ouili duraturis vsq;
ad consummationem seculi prouidit de pastore vno, dicendo Pe
tro, Pasce oues meas, significauit se prouidere de vno pastore vsq;
ad consummationem seculi. Habemus ergo dupliciter ex ipsis
Euangelij verbis à Domino institutum esse quemlibet Petri suc-
cessorem pastorem totius Ecclesiæ in ipso beato Petro.

¶Secunda via ex rationibus fundatis super sacra scriptura proce-
dit, tum quia decipientis est putare Christũ prouidisse de pastore
suarum ouium pro parte tẽporis, & ea minima qua, scilicet vixit
Petrus: & non pro toto & tam prolixo tempore vsque ad cõsum
mationem seculi, quo durant suæ oues. Tũ quia rationabile est vt
vniuersalitas tẽporis cointelligatur vniuersalitati locorũ: & pro-
inde quia dicẽdo, Pasce oues meas, oues suas vbiq; terrarum com
prehendit, consequens est vt easdem pro quocunq; futuro tem po
re cõprehendat. Tum quia Christus synagogæ dicens, Quid vltra
debui facere vineæ meæ, & nõ feci, insufficiẽter prouidisset Chri
stianæ Ecclesiæ constituẽs eam vnũ ouile sine vno pastore cui q
ouili: conuersãte cũ ouibus suauiter, hoc est sensibiliter secundũ
modum ipsarum ouium: vtpote, quæ viuunt non sola spirituali,
sed sensitiua natura: quum tamen de ipso scriptum sit, Attingit à
fine ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, Sapien. 8.

¶Tertia autem & ea optima pariter & certissima via procedit ex
expressa diuina reuelatione facta Ecclesiæ suæ sanctæ. Vt enim
inferius de verbo ad verbũ afferentur autoritates, manifestè habe
tur, quòd in hoc sensu à Sanctis innumeris, & à sacris Cõciliis vni
uersalibus intellecta est institutio pontificarus Petri super totam
Ecclesiam à Christo facta. Certo autem certius est illum esse verũ
Scripturæ sensum, quem concorditer tradentibus Sanctis, vniuer
salis synodi diffinitione accedẽte habemus. Fatemur igitur absq;
omni hæsitatione quemlibet Petri successorem institurum in bea
to Petro esse pastorem totius Ecclesiæ.

Ad primũ.

¶AD PRIMVM ergo argumentum in oppositũ de conco
mitantibus, dicitur, præcedentia concomitãtia & subsequẽtia in-
ueniri duplicia, vel pertinentia ad pastorale officiũ, vel non perti-
nentia ad hoc. Et de pertinentibus quidẽ ad pastorale officiũ (qua
le est illud, Vade post me Satana: vt patet in ipso Euangelij tex tu)
nõ oportet esse solicitũ an spectent ad successorẽ: de pertinẽtibus
autem dicitur, quòd eo modo, quo pertinent ad officium pastora-
le, eodem modo pertinent ad successorem. Vnde, vt ad singula de-
scendatur, quia verba præmissa apud Matth. Beatus es Simon Bar
iona, &c. non spectant ad pontificatum, sed ad cõfessionem, quam
fecerat Petrus (vt declaratum est), nec ad successorem pertinent.
Quod verò dicitur, Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. quia
ad pontificatum totius Ecclesiæ necessariò pertinet, ad succes sorem
quoque pertinere oportet: necesse est enim successorẽ Petri
esse Petrum, id est in fide solidum, vt super hanc petram Christus
ædificet Ecclesiam suam. Difficultates autem, quæ circa hoc sunt,
in sequenti tractabuntur cap. Quod autẽ dicitur apud Ioannẽ, dili-
gis me & amas me? quodãmodo ad pastorale officiũ spectat, &
quodammodo non. Nam rectitudo pastoralis officij amorẽ Chri-
sti exigit, ipsum autem pastorale officiũ sine Christi amore potest
& haberi & exerceri: & propterea amor Christi ad successionem
quoque spectat, quantũ ad rectitudinẽ vtendi pastorali officio: nõ
autem quantum ad habendum vel exercendum ipsum pastorale
officium. Et similiter quod adiungitur, Quum esses iunior, licet
cum Petro finitum sit, quantum ad prophetiæ cõsummationem:
quantum tamen ad insinuatam præparationem animi pastoralis
ad ponendum animam pro ouibus Christi, & frequentem euen-
tum persecutionum, aut mortis pro Christi ouibus bono pastori,
ad successoris rectitudinem atque fortitudinem pertinet.

Ad secundum.

¶Ad secũdũ dicitur, q̃ verba illa dñi iuxta regulã de pertinẽtibus
vel impertinẽtibus ad officiũ pastorale (quia ad pastorale spectat
officiũ confirmare fratres) Petro pro se & successore dicta intelli-
guntur. Vnde Theo. hoc dicit, Hoc autẽ Petro dixit, eo q̃ superbi-
re poterat in his, q̃ promissa erãt à Christo. Et rursus, Postquã me
negato plorauerit, ac pœnituerit, corrobora cæteros: quũ te prin
cipẽ Apostolorũ deputauerim: hoc eũ decet te, q̃ mecũ robur es
& petra ecclesiæ. Cyrillus quoq; hoc dicit, omissis cæteris venit ad
Petrũ cæteris orẽlatũ. Nec ꝓpterea oportet quẽlibet Petri succes
sorẽ cadere à Christi charitate: hęc eñ Dñi verba nõ necessitatẽ,
sed

sed possibilitatem auertionis à charitate cum indeficientia fidei
significant: sic vt si auerti contingat, conuersus confirmet fratres
suos. Indeficientia itaque fidei in Petro & ipsius successione im-
petrata asseritur, confirmatio fratrum imponitur, auersio possi-
bilis significatur, conuersio prædicitur. Et hoc insinuat aduer-
bium, Aliquando: ex hoc enim, quòd non semper, sed aliquando
conuertus prædicitur, auersio quoque, quòd quandoque futura
fir, insinuatur. Ad quod verificandum non oportet quemlibet suc
cessorem auerti: sed satis est & nimis etiam, quòd quandoque suc-
cessor aliquis auertatur à Christi charitate.

Ad tertiũ.

¶Ad tertium patere potest iam solutio: nam sola ea quę dicta sunt
Petro pertinentia ad pastorale officium, dicta sunt sibi pro se &
successore ad literam: reliqua autem ad literam dicta sunt sibi soli.

Ad quartum.

¶Ad quartum (quod maximè vrgebat) iam patet responsio: signi
ficauit enim Christus ipse in Petro, cuilibet eius successori se lo-
qui; eo ipso q̃ instituit eum pastorem ouium suarũ, tum ex parte
officij pastoralis: tum ex perpetuitate ouium suarum: vt prædec-
laratum est. Vnde non minus aperuit hic in Petro eius successo-
rem, quàm aperuerit apud Matth. in discipulis suis eorum succes
sores: ibi enim ex vno tantum capite, scilicet diuturnitate succes-
sionem significauit, hic verò ex duobus, scilicet & ex officio pasto-
rali, & ex perpetuitate ouium suarum: vt prædeclaratum est.

Ad quintum.

¶Ad quintum dicitur, quòd nõ est eadem ratio de successione in
apostolatu, & de successione in pontificatu: Apostolus enim, vt
ipsum nomẽ testatur, sonat, ab alio missum, seu legatũ (iuxta illud
Apostoli 1. ad Cor. 5. Legatiõe pro Christo fungimur: & ad Ephe.
6. Legatione fungor in catena ista) nõ est, autẽ legatorũ vendicare
sibi successores: sed finitur legatio cũ legato, nisi à domino alius
mittatur. Pastor autem ordinariũ officium sonat: cuius est habe-
re successorẽ, & propterea Ecclesia non habet Apostolos qui suc
cesserint in apostolatu Christi Apostolis, sed habet Episcopos suc-
cedentes Apostolis, non quo ad apostolatus commune m habebat
cum reliquis apostolis, parẽq̃ae in apostolatu communem habebat
per hoc par est ratio in apostolatus successione de omnibus: tum
quia experientia testatur nullius Petri successoris libellos quam ũ
cunq; sanctos inter sacras esse Scripturas: vsque ad 80. vt Epistola
Pauli ad Philemonem, quamuis commẽdatitia vnius seruuli inter
sacras computetur Scripturas. Veruntamen quia successor Petri
succedens ei in pastorali officio ouium Christi (quod est pontifica
tus mundi) ex hoc ipso succedit in præcipuo apostolatus officio:
quod, vt diuus Tho. dicit, erat gubernare catholicam Ecclesiam:
hoc enim communiter Apostolis omnibus à Christo delegatum
fuit: hoc Petro singulariter pastorali officio datum est, hoc solus
Petri successor hæreditatiter hoc ipso quòd succedit Petro in pon
tificatu ecclesię catholicę. Hinc igitur sola successoris Petri sedes,
vocatur, & est sedes apostolica: vtpote ea, in qua sola autoritas gu-
bernandi ecclesiam catholicam (quæ inter facultates legatas Apo-
stolis summum tenet locum) residet: hinc successor Petri apostoli
cus, hinc eius dignitas seu officium apostolatus, hinc eius autori-
tas apostolica vocatur: vtpote complectens supremam omnibus

Solutio quæstionũ.

Apostolis tributam autoritatem. Vnde solutio patet omniũ quæ-
sitorum: & cur solus Petrus inter Apostolos habet successorem in
apostolica autoritate: quia scilicet solus institutus est à Christo pa
stor ouium suarum. Et quo pacto cum hoc stet, Episcopos omnes
succedere Apostolis in Episcopali dignitate & autoritate, & qua-
tenus Episcopos esse omnes pares: hoc enim nihil omnino obstat
veritati declaratæ. Et quare Episcopus Hierosolym. non succedit
Iacobo in autoritate apostolica, Episcopus autem Ro. succedit Pe
tro apostolica autoritate: quia scilicet Petrus autoritatem aposto-
licam habuit, etiã vt ordinarius pastor à Christo institutus super
vniuersa ouili suo: Iacobus autem eam habuit tantum vt Aposto-
lus. Et hoc non ratione aut voluntate humana factum, sed Christi
veri Dei institutione ordinatum esse monstratũ est: dum Petrum

Ad primũ vltimo allatorum.

solum pastorem suarum ouium instituit dicens, Pasce oues meas.
¶AD ARGVMENTA deinde allata ducendo ad inconue-
niens, respondendo ad primum dicitur, sequelas nihil valere.
Ad probationem autem (quia nõ potest ad plures pertinere quod
ad vnum tantum dicitur) respondetur ad innumeros successores
posse pertinere quod ad vnum tantum officialem instituendo dici
tur: quoniam quod sibi dicitur, cuilibet succedenti intelligitur di-
ctum. & propterea dictum Petro primo pastori Christi ouium
instituto cuilibet ei succedenti in huiusmodi officio pastorali di-
ctum est. Et eadem est ratio de promissionibus eidem factis.

Ad secundum.

¶Ad secundum similiter dicitur, sequelam nihil valere: nec esse
maiorem aut parem rationem, quòd extendantur hæc verba ad a-
liios Apostolos, qui erant præsentes, quàm ad successorem Petri:
quoniam quilibet successor, licet in seipso tunc non esset erat ta-
men in ipso Petro, sed eadem officij forma: quo constat modo
non fuisse alios Apostolos in Petro: quoniam nullus sub eadem
officij forma fuit, aut futurus fuit.

¶Ad tertium dicitur, quòd non ridiculum, sed diuinæ rationi con
sentaneum est, vt omnium Ecclesiarum communicantium in eis-
dem sacramentis, &c. sicut est vnum numero ouile instituturn à
verbo Dei communi omnibus, ita sit vnus numero pastor illius
vnius ouilis institutus ab eodẽ verbo de cõmuni omnibus. Hoc
siquidem diligenter perspectum, non est vni particulari Ecclesiæ
aut personæ consulere, sed vniuersali ouili prouidere, ac per hoc sic
ut vnitas ouilis communis est ecclesiis omnibus particularibus,
ita vnitas pastoris ad omnium est vtilitatem Ecclesiarum. Et sic

Ad tertiũ.

optimè adimpletur quod Apostolus dicit 1. ad Corinth. 3. Omnia
vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas.
¶Ad quartum dicitur simul, & ad quintum, conclusiones nihil va
lere, vtpote ex impertinẽtibus ad propositũ deductas. Dicta siqui
dem à Hieron. in vtroq; loco, impertinentia sunt ad propositũ: vt-
pote quæ de Episcopis & presbyteris quatenus Episcopi & pres-
byteri sunt dicũtur: æqualitas nãq; seu identitas diuino iure inter
Episcopos & presbyteros, siue sit, siue non sit, nihil refert ad vnitatẽ
pastoris totius Ecclesię: nõ enim ideo vnus est pastor totius eccle
siæ: quia Episcopus maior est presbytero: sed ideo quia vnus est

Ad quartũ & quintũ.

successor Petri, siue presbyteratus, siue episcopatus sit maximus
in ecclesia Dei ordo. Aequalitas autem diuino iure Episcoporum
inter se quatenus Episcopi sunt, nõ eget probatione: quoniã illã
asserimus, sed impertinens est propositio, quoniã nõ ideo vnus est
pastor totius ecclesię: quia vn⁹ Episcopus est sacratior altero (cũ
enim Episcopi sunt æquales in episcopatus ordine, & nõ est magis
aut plus Episcopus successor Petri quicũq; alius Episcopus: sicut
non est magis presbyter, quàm quicũq; alius presbyter) sed ideo
vnus est pastor totius Ecclesiæ, & reliquis prælatus episcopis atq;
presbyteris, quia vnus est successor Petri. Vnde patet ex hoc, quòd
diuino iure à Christo instituto vnus presbyter, siue episcopus Pe
tri successor cæteris Episcopis & presbyteris, imò toti ecclesiæ
præfertur, nõ sequi Hier. & allatos à Hier. Petrũ, Paulũ, Ioannẽ,
Lucã, hæresim docere: vt arguẽtes audent inferre, sed prudens le-
ctor intelligit dicta horũ impertinenter deducta ad propositum.

CAPVT XIII.

*¶Romanum Pontificem succedere Petro in Ponti-
ficatu totæ Ecclesiæ.*

VPPOSITA Petri successione, oportet monstrare
qr sit ille successor Petri in pastorali cura totiꝰ eccle sie.
habet enim propria diffinitates an is sit Ro. episcopꝰ.

Primò.

¶OBIICITVR, igitur in primis ex parte tẽporis
quia Rom. Ponti. natus est per multos annos post Petri pontifica-
tum: quum prius Petrus federit Antiochiæ, & per multos annos
ante absque particulari aliqua sede fuerit.
¶Et cõfirmatur hæc ratio arguẽdo sicut arguit Apostolus ad Ro.
4. vbi probat ex circumstãtia tẽporis & facti Abraham non ex cir
cuncisione, sed ex fide institificatũ nulla alia ratione vsus, quàm q̃
Abraham ante circuncisionẽ fuerit iustus apud Deum per fidem.
Si hoc eius argumentũ, valet necesse est valere & hoc, scilicet Pe
trus quando claues accepit à Christo, nondũ erat Episcopus vr bis
Romæ, sed erat vnus inter Apostolos: ergo claues nõ sunt ei datę.
secundum quòd postea, vel factus vel mutatus est, vel loco, vel of
ficio (sicut Abrahæ non est iustitia reputata qualis unque post fi-
dem factus fuerit) sed prout fuit Apostolus tantùm.

Secundò.

¶Secundò, Si Romanus Pontifex esset Petri successor in cura to-
tius Ecclesiæ (de hac tantùm successione, ne cõtingat idem sępius
replicari, semper loquimur nisi quando q; explicemus de sola suc
cessione in episcopatu Romano nos loqui) oporteret de quolibet
Romano Pontifice verificari verba Christi sperantia necessariò
ad successorem Petri, sed non de quolibet Romano Põtifice hæc
verificari oportet: ergo Rom. ponti. non est successor Petri. Pro-
batur autem destructio consequentis, ex eo q̃ Romanus Pontifex
potest labi in hæresim, & sic non verificabuntur de eo verba Chri
sti. Tu es Petrus, id est in fide solidus: neque super hanc petram
ædificabo Ecclesiam meam: quoniam soliditas fidei in ipso, super
quam ædificãda est ecclesia: non inueniretur: nec, Ego rogaui pro
te, vt non deficiat fides tua: quæ omnia ad successorem Petri dicta

Tertiò.

esse monstratum est. Tertiò, quia nõ omnis Rom. põti. habet Chri-
sti charitatem, quam tamen tertiò Christus exegit in institutione
officij pastoralis: non est ergo Petri successor, qui exactè à Christo
tunc in Petro charitati non succedit. Quartò, quia non omnis Ro

Quartò.

manus Põt. pascit oues Christi, sed multi eorũ pascunt oues suas:
dum ad propriam gloriam, autoritatem, vtilitatẽ, & alia huiusmo
di pontificatũ exercent. Dicente autẽ Domino, Pasce oues meas:
significauit Petri successores, aut pastores esse debere ouiũ Chri-
sti, ipsum amãtes, & illas pascentes, doctrina, iustitia, & aliis huiuf
modi: aut si non amãt & docent, nihil hoc verbũ ad eos pertinere:
ac per hoc non esse Petri successores. Quintò, quia prisci Romani

Quintò.

põt. recusauerũt se vniuersales appellari. Greg. enim sensis episto-
lis hoc reprehendit: & narrat prædecessores suos hoc temuisse. Si
enim Greg. cũ aliis noluit vocari Episcopus vniuersalis, cõsequẽs
est quòd non erat aut non se credebat vniuersalẽ Episcopũ, Idem
autem sonat Põtifex vniuersalis, & Pontifex totius ecclesiæ. Non

succed

Universidad de Deusto

succedit ergo Roma. Ponti. Petro in pontificatu totius Ecclesiæ.

Sextò. Sextò concilium Nicenum (vt scribitur libr. 10. cap. 6. histo. eccles. fiast.) statuit sic. Et apud Alexandriā vel in vrbe Roma, vetusta cō suetudo seruatur: vt vel ille Aegypti, vel hīc suburbanarum Eccle siarum solicitudinem gerat, si enim Rom. Ponti. successor esse Pe tri in pontificatu totius Ecclesiæ, non præsumpsisset Nicenū cōci lium fines suæ solicitudinis decernere in suburbanis Ecclesiis. Se-

Septimò. primò, si Rom. Ponti. Christi institutione præest toti Ecclesiæ, vt Christi vicarius generalis, sequitur peccasse, & peccare omnes, qui non fuerūt, & qui nō sunt sub Rom. Pon. obedientia. Et hinc se quitur primò primitiuā Ecclesiā totam errasse: quum adhuc non esset Rom. Pon. Sequitur deinde tot Sāctos & Martyres vsque ad 400. annos post Christū, errasse: quū tūc nō recognosceretur Rom. Pon. vt pastor totius Ecclesiæ. Sequitur postea Asiam, Aphricā, atque Græciam in damnatione fuisse: vtpote non recognoscentes Rom. Pont. vt omnium caput. Sequitur demum Christianos, qui hodie sunt in Persidie, India, Scythia, totóque Oriente, damnari: eo quòd non subsunt Rom. Pont. Manifestatur autem hos non recognouisse Rom. Pon. eo quòd non ab ipso seu eius autoritate cognouerunt episcopi sunt instituti, eorum Concilia sunt celebrata. Octa-

Octauò. uò, Hieron. de viris illustr. scribit, quòd Achatius episcopus Cęsarien sis discipulus Eusebij Pamphili, impetrante Constantio Liberium papam depositerit, & Felicem constituerit. Constat autem hoc repugnare primatui Rom. Pont. si totius ecclesiæ Antistes esset. Nonò, Si vlla ecclesia est prima & mater omniū ecclesiarum,

Nonò. & à Christo Domino immediatè fundata, non est alia nisi ecclesia Hierosolymitana, quæ per multos annos fuit ante Romanam: vnde exierunt omnes Apostoli & episcopi ad vniuersum orbem terrarum. In cuius signum ab omnibus ecclesiis etiam Romana collectę soluebantur ecclesiæ Hierosolymitanæ.

Romanus Pontifex non diuina institutione, sed facto Petri caput est vniuersalis Ecclesiæ, & Petri verè successor.

¶AD HVIVS rei euidentiam consideranda sunt duo, primum vnde est, secundum vnde scitur Rom. Pon succedere Petro. Circa primum autem distinguendum est de ratione succedēdi & ratione succedentis: nam ratio succedendi est nō euangelica institutio, sed subsequutā factum Petri, quo Ecclesia Rom. appropriauit ea est Petro appropriatione firmata. Declaro singula, cautum reddēdo lectorem in primis, quòd aliud est succedere Petro & aliud est succedere Petro hunc, scilicet Rom. Pon. Ratio enim quòd Petrus habeat successorem, institutio est euāgelica: qua Dominus in Petro pastorale totius mundi instituit officiū, vt in præcedentibus manifestatum est. Ratio verò, q̄ Petro succedat hic, hoc est Rom. Pon. non est institutio euangelica: tum quia euāgelica voce nō est Ecclesia Rom. appropriata Petro, sed tota ecclesia commissa fibi, dū dicitur, Pasce oues meas: & propterea si Petrus perseuerasset vsque ad finē, vt incepit absq; appropriatione alicuius particularis ecclesię, nec Rom. pōt. nec aliquis alius particularis Episcopus esset Petri successor: sed migrante ad cœlum Petro fuisset vnus ele ctus in Episcopū catholicæ Ecclesię, qui successor fuisset Petri. Tū quia si Petrus in sede Antiochena, quam sibi prius appropriauit, perseuerasset vsque ad mortem, non Rom. Pontifex, sed Antiochenus successor esset Petri. Tum quia si Petrus discessisset ex Roma, non tantum loco, sed sede, ita quòd alibi sedē elegisset, nō successisset Rom. Pontifex Petro, sicut nec modo succedit Petro Antiocheno: quia in ley discessit mutando non solùm locum sed sedem. Ex his enim patet, non ex euangelica institutione ortum habere, q̄ Rom. Pontifex succedat Petro: euangelica siquidem institutio de his mutationibus non se impedit: sed subsequētibus factis dispanendum hoc reliquit. Quocirca ex eo, quòd appropriatione firmata, Rom. Ecclesia Petri pontificatui addicta est, inde ortum est, vt Rom. Pontifex Petro succedat. Appropriationem autem firmatam dicimus, quia Petri morte firmata est: & quia Christi autoritatem habet firmitatis obtinuit. Nam (vt Ecclesia cantat, & Ambr. in oratione contra Auxentium, de Basilicis tradendis, quam habes in lib. 5. Epistolarū Amb. post 32. Epistolam asserit, & ante ipsum in lib. 3. de excidio Hierosolymitano, cap. 2. Egesippus affirmat) volēti Petro ex vrbe Roma discedere obuiās Christus iussit, vt Romæ mortem pateretur, eidem dicendo, Venio Romam iterū crucifigi, vt non nuda Petri mors Romæ, sed mors iussa à Christo in vrbe Roma, firmaret Romanā sedē in Petri successione. Si ad ortum itaque atque initium successionis Rom. Pontificis Petro spectes rationē succedendi inuenies fuisse ecclesiæ Rom. appropriationem ad pōtificatum Petri firmatam & Petri morte & Christi mandato. Quum autem dicimus, Petrum & Rom. Pontificem & Pontificem ecclesiæ catholicæ non duos intelligas pōtificatus: nō enim sunt duo in actu, sed in potentia tantum, hoc est, quia potuissent esse duo vt patet ex dictis. Vnde nō se habēt sicut duo Episcopatus vnitim: non erat siquidem in Rom. Ecclesia Episcopatus ante Petrum: sed ipse Petrus Rom. Ecclesiā euexit in pontificatum, nō alium, quàm suum, quem secum vehebat: ita quòd pōtificatus Petri, quem à Christo habuit relatum ad Ecclesiam catholicā, retulit ipse Petrus ad ecclesiā Rom. appropriando sibi illam. Confert autem nonnihil hæc pōtificatus vnitas ad hoc, vt idem sit Romanus Pontifex, & Pōtifex ecclesiæ catholicæ: non solū vnitate personæ, sed idēritate pontificatus. In cuius signū non dātur Romano Pontifici duo pallia, sed vnum tantū: quum tamen plura dari contingat habenti plures pontificatus, quibus debentur pallia. Si autem de ratione succedentis est sermo, euāgelica institutio, ratio inuenitur succedentis. Rom. siquidem Pont. Petro succedens autoritatē habet apostolicam ab euangelica Christi voce, Pasce oues meas: nam cuilibet Petri successori, in Petro dixit Christus. Pasce oues meas. Licet itaque apostolicam sedem Rom. esse Pon. initium habuerit ex appropriatione Ecclesiæ Rom. ad Petrum: ex quo tamē firmatum fuit est eo ipso quo aliquis verus est Rom. Pon. verus est Pon. Ecclesiæ catholicæ à Christo in beato Petro institutus. Manifestū est igitur, vnde Rom. Pon. est Petri successor, ac totius ecclesiæ pastor. Scitur autē hoc diuina reuelatione facta, tum vniuersali Ecclesiæ tū sanctis Doc. innumeris, tum sacris Conciliis. Nullus siquidem Christianus dubitare permittitur ex diuina prodire reuelatione quicquid ad fidei Christianæ rationem spectās (de quorum numero hoc constat per Decre. vnam sanctam esse) contestatum inuenitur à præfatis. Communis Christianorum & olim & nunc & semper confessio fuit, est, & erit, Rom. Pon. sedem solā esse sedem apostolicā: hoc autem nihil aliud est quàm fateri Rom. Pon. Petri successorem esse rectorē catholicæ Ecclesiæ, nā in apostolica sede (nisi quis propriā ignoret vocē) clauditur apostolica autoritas: in apostolica autem autoritate facultatem regendi totam ecclesiā includi, intelligunt exercitati in sacris literis. Et hoc vsque adeò est clarū, vt concorditer dicatur Apostolicæ autoritatis à Christo orbem cōmissum terrarum: sic vt quilibet Apostolus vbicunque cōtingeret ipsum fore instituebat ecclesias, instituebat Episcopos, & id genus reliqua faciebat: vt eorum etiā gesta testātur. Vnde cū 1. ad Cor. 12. dicitur, Posuit Deus in ecclesia primum Apostolos: dicit glo. interli. omniū ordinatores & iudices: manifestans apostolicam autoritatem esse omnium ordinatricem & iudicem. Confitentes igitur apostolicæ autoritatis sedem, cōfitemur vclimus nolimus sedem ordinatricē & iudicem omnium. Hanc autem esse intētionem confitentiū ex eo etiam comperitur, quòd solum successoris Petri sedem Apostolicā confitemur. Extat siquidē Hierosolym. sedes, in qua Iacobus Apostolus sedit, cuius successor est Episcopus Hierosol. cur sedes illa, in qua Iacobus apostolus sedit (quæ prius tempore fuit, quam quæcunque alia partialis sedes) non est ipsa quoque sedes apostolica, nisi quia in illa non est autoritas apostolica, & in ista est? Nam si ex sola successione ad personam Apostoli affirmaretur, à Christi fidelibus sedes apostolica, dubium non est, quòd multæ essent sedes apostolicæ: & Hierosol. sedes esset apostolica, & Rom. sedes esset apostolica, modò autem, quòd vnicam tantum nouit Christianus populus sedem apostolicam, eamque Rom. Ponti. sedem esse plena voce confitentur, clarum relinquitur, per sedem apostolicam intelligi sedem autoritatis apostolicæ. Et cōfirmatur: quia sicut in episcopali sede clauditur pontificia autoritas, & in Archiepiscopali sede autoritas archiepiscopalis. & in sede patriarchali autoritas patriarchalis: ita in sede apostolica clauditur autoritas apostolica. ac per hoc quēadmodum Christianus populus ad huiusmodi sedes recurrēs, ad dictas autoritates recurrere intendit: ita ad apostolicā sedem recurrens, aut ipsam quomodolibet venerans, autoritatem apostolicam confitetur. Porrò in professione sedis apostolicæ clauditur eius diuinæ institutionis confessio: nam quia secūdum veritatem, Apostolica tam sedes, quàm autoritas à solo Christo est vel esse potest, à quo solo possunt Apostoli fieri (neque enim minus est apostolicam sedem ac autoritatem, quàm apostolum instituere: sicut nō minus est episcopalem autoritatem ac sedem facere, quàm episcopum) necesse est vt qui apostolicam confitetur sedem, à Iesu Christo immediatè illius esse autoritarem fateantur, diniq̄ proinde iure institutam illam esse profiteantur. Et hinc habes q̄ Doctores confitentes Rom. Pont. sedem apostolicam aut apostolatum, aut autoritatem apostolicam, fatentur Ro. Pontificem esse totius Ecclesiæ rectorem: quod notandum valde est, & secundum se, & ne oporteat sæpe repeti in autoritatibus sanctorum, &c.

Ad primū. Ad confirmationē.

¶ANTEQVAM autem autoritates adferantur, ad obiecta respondendum est. Ad primum ergo dicitur, nihil obstare successioni Rom. Pon. Petrum, quatenus Rom. Pon. fuit, natum esse post acceptas claues: sufficit enim successori natum esse ante mortem eius, cui succedit. Ad argumentum autem formatum ad similitudinem argumenti Pauli Apostoli de iustificatione Abrahæ: respondetur, militare illud non contra nostram sententiam, sed potius contra arguentes. Manifestatur autem hoc distinguēdo, sicut in Abraham reputationem iustitiæ à iustitia reputata, ita proportionaliter in Petro acceptationem clauium à clauibus acceptis. Nam quemadmodum reputatio ad iustitiam Abrahæ conuenit ex fide, & non ex circūcisione postea subsequuta: sita Petro acceptio clauium conuenit ex pontificatu ecclesiæ catho. (tunc enim datæ sunt ei claues, quando factus est pastor Christiani ouilis) & nō ex ecclesia Ro. seu Pon. Ro. postea subsequuto. Et similiter quemadmodum

modum iustitia reputata Abrahæ, non est restricta ad statum præputij, sed est extensa ad subsequutum statū circuncisionis (dicente Apostolo ibidem: ideo ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio omni semini, nō ei qui ex lege est solū, &c.) ita acceptæ claues extensæ sunt ad subsequutum postea Petri pontificatum Rom. Rursus quemadmodum Abrahæ iustitia reputata appropriata est subsequutæ circūcisioni, seu ipsi Abrahæ, vt postea pater factus est circuncisionis, sic, vt eius semen ex circuncisione prælatum sit omnibus in consummatione iustitiæ promissionum, & benedictionū Abrahæ (dicente Apostolo ad Gal. 3. Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius, qui est Christus: quem constat ex circuncisione natum) ita acceptæ claues appropriatæ sunt Ecclesiæ Rom. seu Petro, vt factus postea est Pon. Rō. sic vt per ipsum aperiatur regnū cælorum omnibus cognationibus terræ. Vnde patet quòd ex huiusmodi argumento etsi habetur, quòd acceptio clauium nō pertinet ad Petrum nisi secundum, quòd erat tunc quum accepit claues. (erat autem non solùm Apostolus, sed pastor ouium Christi) non tamen habetur, quòd acceptæ claues restrictæ sint & conclusæ ad statum illum præcise: sed subsequendo similitudinem Abrahæ habetur, quòd claues acceptæ & extensæ & appropriatæ sunt ad pontif. Rom secundum mutationem, qua & loco & officio, appropriata est Petro Ecclesia Romana.

Ad secundam.

¶Ad secundum dicitur, posse dupliciter intelligi successorē Petri seu Rom. Pon. non posse esse infidelem seu hæreticū. Vel de ipsius persona in ordine ad Ecclesiam catholicā: vel de ipsius persona secundum seipsam. Et vtroq; modo verificatur: & vtrunq; expressit Dominus in Euangelio. Fidem enim solidā in Petro & successoribus suis secundum propriās personas, significauit Dominus, & dicens, Tu es Petrus: in præsenti, & dicens, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, in futuro. Fidem verò eiusdem in ordine ad Ecclesiam significauit Dominus, & dicens, Super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meam: & dicens, Cōfirma fratres tuos. Nec obstat personæ Rom. Pontif. fidei secundum propriam personam, quòd illa persona potest esse hæretica: quoniam quamprimùm desinit esse fidelis, desinit etiam esse Petri successor secundum rei veritatem & apud Deum: apud cuius tribunal qui non credit, iam iudicatus est: vt dicitur Ioan. 3. quicquid sit secundum forum ecclesiasticum. Ex quo tamen idē habetur: nam ex hoc ipso, quòd ille homo qui vocatur Petri successor, ex casu à fide, iudicio etiam inuitus subiicitur Ecclesiæ, manifestatur ipsum nō esse amplius Petri successorē secundum veritatem: nam si verè esset Petri successor, iudex esset totius Ecclesiæ, & non esset illi subiectus inuitus. Ex soliditate autē in fide personæ Rō. Pon. in ordine ad Ecclesiā, prouenit vt errare non possit seu rēgulariter diffiniēdo de fide Christiana: quoniam in huiusmodi diffinitione constituitur fides vniuersalis Ecclesiæ, & per eam ædificatur Ecclesia Christi ab ipso Christo super petram sedis apostolicæ. Impossibile autem esse constat vniuersalem Ecclesiam errare in fide. Libet autem intueri quam suauiter cōmendata sit huiusmodi fidei diffinitio voce euangelica. fide siquidem constrtui Ecclesiam constat, quum sit (vt ad Hebræos 10. dicitur) sperandarum substantia rerum: & ideo ædificandi & confirmandi actui respondet. vterque enim substantiam ædificij respicit. Sed quoniam fides donum Dei est, idcirco Christus sibipsi attribuit ædificationem Ecclesiæ super sedem apostolicam: dicens, Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. firmare verò fideles fluctuates in ambiguitatibus & quæstionibus, quæ circa fidem emergunt, quia ministeriale opus est Petri & successoris: ideo dicitur Petro & successori, Confirma fratres tuos: quicquid enim agit sedes apostolica diffiniendo de fide, nihil aliud est quàm declarare quid sub fide à Christo data continetur: sic enim confirmat fratres suos. Vnde & in Calcedon. synodo dixerunt patres, quòd congregati in Constantinopolitano Concilio doctrinam de Spiritusanct. tradiderunt: non quòd minus esset in præcedentibus, qui apud Nicæam congregati sunt inferentes, sed intelligendum aduersus hæreticos declarantes. Et hinc oritur vt diffinitis de fide ab apostolica sede subsit etiam ipse Rom. Pontif. sicut subest fideimon enim alicui propterea de nouo subiicitur, sed quòd implicitè credebat, tenetur explicitè credere, ex hoc quòd fides sufficienter explicata est, quo ad hæc, quæ prius explicata non erant fidei veritati subesse. At si cuiquam mira in hac responsione dicta apparebunt: meminerit scripsum esse: Mirabilia testimonia tua; sunt enim hæc Iesu Christi testimonia. Sed quid mirari fidelis debet de tali tantāque diuinæ gratiæ assistētia suo in terris Vicario: quū Caiphæ Pont. synagogę minus legitimo ac persecutori ipsius Christi astiterit ad prophetādū ratione pontificatus: testāte Ioan. Euangelistā, dum dicit, Ass: metipso non dixit, sed quum esset Pontifex anni illius, prophetauit q̄ Iesus erat moriturus pro gente, Ioannis 11. Cur enim Ioannes hoc docuit, cur hoc reuelauit, nisi vt diuinam assistentiam peculiarem Pontifici esse reuelaret? Ad tertium dicitur, quòd exacta trina dilectio à Petro rectitudinē restituit pastoralis officij, & propterea, qui nō succedit Petro in dilectione Christi, nequaquā succedit eidem in bonitate pastoralis exercitij: sed pastor est officio & nomine, mercenarius autem studio &

Ad tertiū.

exercitatione. Ad quartum dicitur, quòd amare, & pascere oues Christi, spectat ad successores Petri sub ratione commissi & debiti: Christus enim commisit, vt pasceret oues suas. & ad hoc successor tenetur, & ad hoc se obligauit suscipiendo pontificatum. Vnde si nec amat nec pascit, nō propterea locus iste ad ipsum non spectat: nam multū ad eum spectat pascere Christi oues: ad quem spectat vt præceptum & ex officio debitum. Exigit quippe locus ille pascētem & amantem, quia exigit, vt amare & pascere debeat. Et quamuis non amans nec pascens indignus sit pastorali officio, & mereretur illo priuari: non esse tamen propterea priuatum, ex vtroque testamento dicimus. Ezechie. siquidem 34. reprehenduntur mali pastores, qui non Dei gregem: sed semetipsos pascebant, appositis propheticis minis priuationis pastoralis officij per ipsum Deum exercendæ, pastores tamen relinquūtur. Matth. quoque 23. Super cathedrā, inquit Dominus, Moysi, sederunt Scribæ & Phārisæi; quæcunque dixerint vobis seruate & facite, secundum verò opera eorum nolite facere. Ad quintum dicitur, Greg. prædecessorum vestigia imitarum refutasse se vniuersalem appellari, ea ratione, vt ipse millies dicit, quia si vnus vniuersalis Episcopus dicitur, solus ipse Episcopus videtur dici: & sic cæteris episcopatus tolleretur. Non autem ea ratione, quòd Rom. Pont. autoritas restricta sit, & ad vniuersalem non se extendat Ecclesiam: superbum enim vocabulum, vt pote reliquorum Episcoporum iniuriam præ se ferens, horruit Greg. & non rem Apostolicæ autoritatis extendentis se ad vniuersalem Ecclesiam. Vnde post inferius ad Mauricium Imperatorem adferenda verba de Petri autoritate super totam Ecclesiam, subiungit de Petro, Cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur, & tamē vniuersalis Apostolus non vocatur. Vbi patet Gregor. simul affirmare curam totius Ecclesiæ, & negare vniuersalis vocabulum. Propter quod posteriores Pontifices Rom. rem tenentes, nec à Gregor. humilitate discedentes, vniuersalis nomen à recto in obliquum trastulerunt: & subscribunt se in hodiernum diem, Ego enim Episcopus Ecclesiæ catholicæ. Ad sextū dicitur, quòd aliud est loqui de autoritate, & aliud de executione: cum autoritate siquidem Rom. Pon. super totam Ecclesiam, mos fuit laudabilis, vt non exequerentur Papæ ea, quæ ad particulares aliarum Ecclesiarum curas pertinebant, nisi casus aliquis id exegisset. Et hinc mos fuit, vt Episcopi ab Archiepiscopis confirmarentur, curati ab Episcopis darentur, & innumera similia fiebant. Et hæc est illa vetusta consuetudo, cuius meminit Nicenum Concilium, quod annuente Rom. Pont. ibi per suos legatos præsente de obseruatione huiusmodi vetustæ consuetudinis statuit. Ex hoc autem non sequitur statutum esse de autoritate Rom. Pon. aut læsam fuisse illius autoritatem: sicut nec hodie minuitur, aut lædituir Rom. Pontif. autoritas ex eo quòd in multis prouinciis Ro. Pont. obedientibus, huiusmodi executiones per prouinciales fiunt. Ad septimum dicitur, quod Rom. Pontif. Christi institutione esse prælatum cæteris, potest dupliciter intelligi: vel quo ad rationem initij: & sic falsum est iuxta superius declarata. Vel præsupposita appropriatione Ecclesiæ Romanæ ad Petrū, & sic verissimum est: & propterea conceditur sequela, scilicet omnes peccare & peccasse, qui eum non cognouerunt vt prælatum. Et quum infertur primò, quòd primitiua Ecclesia erraret: negatur sequela: quoniam tunc adhuc non fuerat appropriatio Ecclesiæ Rom. ad Petrum: qua præsuppositā Pon. Ro. præest omnibus. Sufficiebat siquidem tunc, quòd tota Ecclesia recognosceret Petrum, vt totius Ecclesię pastorem: post appropriatam autem Rom. Ecclesiam, oportet recognoscere Rom. Pon. successorem Petri pastorem totius Ecclesiæ, non quatenus est Rom. Pont. sed quatenus est successor Petri per se, & formaliter loquendo. Quū verò infertur secundò, quòd tot Martyres & Sācti ad quadrāginos annos peccassent, quia non recognouerunt Rom. Pont. respondetur falsum esse, huiusmodi Martyres & Sanctos non recognouisse Ro. Pon. à principio enim Ecclesiæ Petrus recognitus est, & successiuè Ro. Pon. ei succedēs: vt subsequentes manifestent autoritates Sanctorum. Et similiter quum tertio infertur, Asiam, Aphricam & Græciam errasse, quia non fuerunt subditæ Rom. Ecclesiæ manifestè erratur & quæ falsissima comprobantur induruntur: plenum siquidem registrum Greg. curis, Asiæ, Aphricæ, & Græciæ, testatur oppositum.

Ad septimum. Ad primā illationē. Ad secundam. Ad tertiā. Ad quartum. Ad quintum. Ad sextū. Ad octauum.

¶Quod demum inducitur Christianos hodie Orientales non subesse Rom. Ecclesiæ (nisi de schimaticis sit sermo) falsum esse, ex gestis in Concilio Floren. sub Eugenio IIII patere potest: ibi siquidem Iacobitæ Armeni, atque Græci Rom. Pontificē vt pastorem totius Ecclesiæ recognoscere se confessi sunt. Ad probationem autem subiuncta: quia nec Episcopi ibi à Papa instituuntur nec Concilia eorum Papæ fiūt autoritate, iam patet quid dicendum est. Scilicet, quòd huiusmodi executionū consuetudo in quibuscunque prouinciis, Papę nec tollit, nec lędit autoritatē. Verūtamē pluries nostra ætate visum est, ab Orientalibus missum ad Ro. Pon. pro suę rogādo Episcopo, seu cōfirmando electo: & tēpore Alexādri VI. & Iulij II. Ad octauū dicitur, nos de iure diuino loqui: arguentes autem obiiciunt damnatum violentiæ factum: vt ipsamet verba Hier. testantur: ait enim, Achatius in tantum claruit, vt in locum

Universidad de Deusto

Liberij Felicem Arrianum substitueret. Vnde Felix ille in catalogo Pontificum non est computandus: vt testatur Aug. in Epistola ad Generosum: & est Epistola 165. Ioi siquidē Aug. à Petro vsque ad tunc tēporis Rō. Pon. Anastasium singulos successiuè recēsens, Liberio Damasum succedentem ponit, non Felicem. Ad nonum dicitur Rō. Ecclesiæ appellatione intelligi posse, vel ipsum corpus Rom. Ecclesiæ secūdum se, vel secundū suum caput: & quòd licet Rom. Ecclesia secundum reliqua eius membra non sit prima, nec mater omnium Ecclesiarū, nec immediatè instituta à Christo: ipsa tamen eadem Ecclesia Rom. secūdum suum caput Petrum ac Petri successorem prima est ac mater & magistra omnium Ecclesiarum: & immediatè à Christo euangelica voce autoritatem ac firmitatem habens: vt prædeclaratum est. Vnde tam Canonū quàm Sanctorum sententiæ Romanam Ecclesiam primā, magistram, matremque Ecclesiarum omnium, aut à Christo Domino euangelica voce fundatā firmatāmque sonantes, veræ sunt ratione capitis. Et hoc intendunt qui hæc scripserunt: vt ex eo patet, quòd eorum sententia fundatur super verbis Domini ad Petrum, qui caput fuit, & in suis successoribus est Eccle. Rō. Vnde nihil obstant huic primatui quæ de Hierosolymitana Ecclesia afferuntur: nam illa non fuit prior Petro: sed subdita fuit Petro. Collectæ autem Ecclesiæ Hierosolymitanæ non vt prælatæ, sed vt ind genti ab aliis dabantur: vt patet ad Gal. 1. vnde impertinentes sunt ad propositum.

Ad nonū.

CAPVT XIIII.

¶ Autoritates Sanctorum antiquorum & Conciliorum, affirmantes, in Petro ac Rom. Pont. successore Petri, totius Ecclesiæ pontificatum institutum.

RELIQVVM Est, vt illis quoque fiat satis qui nesciunt a priscis Ecclesiæ Patribus in Asia, Aphrica, & Europa veneratum esse Rō. Pont. vt totius Ecclesiæ patrem non humana, sed diuina ratione, scilicet quia in Petro institutus est rector Ecclesiæ vniuersalis. Afferendas propterea censui Græcorum ac Latinorum antiquorum Ecclesiæ Patrum ac Doctorum sententias non omnes, nec omniū, sed tot vt sufficiant ad claram notitiā, quòd Rō. Pont. Petri successor est, & habitus est semper in Petro institutus Pastor & rector totius Ecclesiæ. Et à Græcis incipiendo, Chrys. homil. 55. super Matt. exponēs illud, Super hāc petrā: dicit, Petrū Ecclesiæ futuræ pastorē cōstituit. Et infrà, Deus cōcedere solus potest peccatorū remissionem, & vt futura Ecclesia tot, tantisque fluctibus impetu irrūpēribus immobilis maneat: cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis terrarum orbe reluctante admātis naturam firmitate superet. hæc inquā omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur darurum. Et infrà, Hunc, scilicet Petrum, vniuerso terrarum orbi Christus præposuit. Et licet superius glossauerit, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, id est fidem atque confessionem: inferius tamen ait, Ego dico tibi, Tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam. Et homil. vlt. super Ioan. tractans illud, Simon Ioannis diligis me plus his, &c. dicit, Aliis omissis duntaxat Petrum affatur, fratrum ei curam committit: neque negationis meminit, neque exprobrat: tantum dicit, Si amas me fratrum curam suscipias. Et infrà, tractans illud, Sequere me, ait, Inquit ei, Sequere me: quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quod si percūctaretur quomodo Iacobus Hierololymis sedem acceperit, responderem, hunc totius orbis magistrum præposuisse. Et infra, tractans illud, Domine hic autem quid? dicit, Nam quum magna Dominus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset, matyrium prædixisset, & maiora, &c.

Græci cognouerūt Romanū pōtificem Petri successorem, & cū venerati sunt.

Theophilus.

¶ Theophilus quoque Luc. 22. tractans illud, Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, ait, Postquam me negato ploraueris, ac pœnitueris, corrobora cæteros: quum te principem Apostolorum deputauerim: hoc enim decet te, qui mecum robur es, & petra Ecclesiæ. Et infrà, Quum esset Apostolus, denegauit: ac iterum per pœnitentiam obtinuit prærogatiuam, vt esset Antistes mūdi. Et super Ioan. vlt. cap. super illud, Quum ergo prandissent, ait, Finito prandio commissionem ouium mundi Petro commendabat nō alij. Et super illud, Sequere me, ait, In hoc quòd dicit Dominus Petro, Sequere me, cūctorum fidelium prælaturam ei instituit. Et infrà, super illud, Donec veniā ait, Id est, dum hunc scilicet Ioan. volens dirigam ad prædicandum: ne nanque nunc dirigo ad orbis pontificatum, & in hoc me sequere.

Cyrillus.

¶ Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in lib. Thesau. Sicut Christus accepit à Patre sceptrū Ecclesiæ gentiū, dux ex Israële grediēs super omnem principatum & potestatē super omne quodcūque est, vt ei cuncta curuentur: sic & Petro & eius successoribus plenissimè cōmisit, & nulli alij quàm Petro Christus quod suū est plenū, sed ipsi soli dedit. Et rursus, Pedes Christi humanitas est, scilicet ipse homo cui tota Trinitas plenissimā dedit potestatē: quē vnus triū assumpsit in vnitatē personæ, trāsuexit ad Patrē super omnem principatū & potestatē, vt adorēt eum omnes Angeli Dei, quē totum dimisit per sacramētū & potestatē Petro & Ecclesiæ eius. Et iterum, Petro omnes iure diuino caput inclinant: & primates mūdi tanquam ipsi Domino Iesu obediūt. Et iterū, ipsius Apostolici throni Romanorū Pontificū solius est reprehendere, corrigere, statuere, soluere, disponere, & loco illius ligare, qui ipsum ędificauit.

Maximus.

Maximus in Epistola Orientalibus directa, Omnes fines orbis qui Dominum syncerè receperunt: & vbique terrarum catholici veram fidem confitentes, in Ecclesiam Romanorū tanquā in Solem respiciūt, & ex ipsa lumē catholicæ & Apostolicæ fidei recipiunt.

Cyrillus.

¶ Cyrillus Patriarcha Hierosolymitanus, ex persona Christi loquēs dicit Petro, Tu cum fine & ego fine fine cum omnibus, quos loco tui ponam, plenè & perfectè sacramento & autoritate ero sicut sum & tecum.

Cōcilium Calcedonense.

¶ Concilium Calcedon. (vt in eius gestis legitur) tempore sancti Leonis & Martiani Imperatoris acclamauit Leoni Papæ: Leo sanctissimus Apostolicus & vniuersalis. Et prius tēpore Diocletiani & Maximiani Imperatorum (vt habetur dist. 21. nūc auten) quum Marcellinus papa, & post eā Martyr timore ductus thurificasset idolis, synodus Episcoporum collecta huius rei gratia dixit, Prima sedes non iudicabitur à quoquam. Et longe antè Anacletus Martyr Traiani tempore natione Græcus, patria Athenien. ait Sacrosā. Rō. & apostolica Ecclesia nō ab Apostolis, sed ab ipso Domino & Saluatore nostro primatū obtinuit: sicut beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues, &c. vt habetur dist. 22. Sacrosanct. 1. Et rursus, vt habetur dist. 21. in nouo. idē dixit, In nouo Testamento post Christum dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est: Domino dicēte ad eum, Tu es Petrus & super hanc petram, &c. Et iterum, Electionem summorū Pontificum sibi Dominus reseruauit 79. dist. electionē.

Marcellus.

Marcellus Papa & Martyr tempore Diocletiani & Maximiani, seu Constātij & Galeri, qui imperij gubernacula susceperunt, post Diocletianum & Maximianum in can. rogamus vos. 24. q. 1. ait de Petro, Ipse est caput totius Ecclesiæ: cui Dominus ait, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.

Cyprianus.

¶ Cyprianus quoque Martyr in tract. de Simplicitate prælatorum dicit ea quæ referuntur 24. q. 1. loquitur Dominus, quæ breuitatis causa non duxi repetenda. In illis siquidem Petri potificatus satis patet. vt declaratum superius est.

Ambrosius.

¶ Ambro. in sermone 47. de fide Petri Apostoli, & habetur dist. 50. can. fidelior. dicit de Petro, Tanquam bonus pastor tuendum gregem accepit: vt qui sibi infirmus antè fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tētatione nutauerat, cæteros fidei soliditate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarū petra dicitur: sicut ait Dominus, Tu es Petrus, & super hāc petram ædific. Eccles. meā: petra enim dicitur, eo quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam laxum immobile totius operis Christiani compagē mollémque cōtineat. Et idē in hymno Dominicali Petrū petrā Ecclesiæ appellat, dicens, Hæc ipsa petra Ecclesiæ canente culpam diluit. Testatur siquidē Aug. in lib. 1. Retrac. c. 11. hunc hymnum Amb. esse. Et in serm. 11. de mirabilibus: Hanc igitur solā Ecclesiæ nauē ascēdit Dominus, in qua Petrus magister est constitutus: dicente domino, Super hāc petrā ædific. Ecclesiam meam. Quæ nauis in altum seculi illius ita natat, vt pereunte mūdo omnes, quos suscipit, seruet illæsos. Cuius figurā iam in veteri videmus Testamēto. Sicut enim Noë arca, naufragante mūdo cunctos, quos susceperat incolumes reseruauit: ita & Petri Ecclesia cōflagrante seculo, omnes quos amplectitur repræsentabit illæsos. Et sicut tunc trāsacto diluuio ad arcā Noë colūba signū pacis detulit: ita & transacto iudicio ad Ecclesiā Petri Christus gaudiū pacis referet: quia ipse colūba, vel pax est. Et idem super Epist. 1. ad Tim. ca. 3. tractans illud, Vt scias quēadmodū oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, &c. ait: Quum totus mūdus Dei sit Ecclesia, tamē domus eius dicitur, cuius hodie rector est Damasus: mūdus enim in præuaricatione est diuerso turbatus errore: ideo illic necesse est dicatur esse domus Dei & veritas, vbi secundū voluntatē suam timetur. Et in li. de excessu fratris sui nomine Satyri, narrat, cōmēdat ac tuetur cautelā ac sapiētia eiusdā in peregrinis partibus percūctātis, si Episcopus esset catholicus hoc est cū Rō. Eccles. cōueniret: dicēs ca. 7. Aduocauit ad se Episcopū nec vllā putauit verā nisi verè fidei gratiā: per cunctarūq; ex eo est, vt ūnam cū Episcopis catholicis, hoc est cū Rō. Eccle. cōueniret. Cū Rō. dixit nō Hierosolymitana nō Antiochena, nō Constātinopolitana, &c. cur hoc nisi, quia Rō. cōmunis est omnibus catholicis, proculdubio vt caput? Simile siquidē apud Hieron. refugium inuenies. scribentem ad Damasum Epistola 7. Ego interim clamito, Si quis cathedræ Petri iungitur meus est.

Hieronymus.

¶ Hieronymus, super Matth. ait, Simoni, qui credebat in petram Christum, Petri largitus est nomen: ac secundum metaphoram petræ rectè dicitur ei, Ædificabo Ecclesiam meam super te.

¶ Rursus ad Damasum: & habetur vigesimaquarta quæstione prima, quoniam vetus. Ego nullum præmium nisi Christum sequens, beatitudini tuæ; id est, cathedræ Petri communionem consort

consortio: super illam petram ædificatam Ecclesiam suam scio. Et infrà, Quicunq; tecum nō colligit, spargit: hoc est qui Christi non est, Antichristi est. Vbi nota Hier. pro eodem cōputare Christum & Papam quātum ad ea quæ sunt fidei: de his enim eum loqui clarè patet videnti Epistolam 4. Item quoq; 1. lib. contra Iouinianū ca. 14. ait, Inter 12. vnus eligitur, vt capite cōstituto schismatis tollatur occasio. & loquitur proculdubio de electione Petri non ab Apostolis, sed à Christo: vt patet ex solutione subiūctæ mox quæstionis, sed cur non Ioannes virgo electus est? soluit enim. Ne magister bonus, qui dixerat, Pacem meam do vobis, &c. in adolescentem, quem dilexerat, causam præbere videretur inuidiæ. Idē rursus Epistola 2. ad Damasum: & habetur 24. q. 1. Hæc est fides, ait. Si hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur quicunque me culpare voluerit, se imperitum vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæretcum comprobabit. Vbi quia vides, ex sedis apostolicæ iudicio pendere esse, vel non esse catholicum, aut hæreticum summum Christi in terris tribunal agnosce re potes: ad quod de fide iudicium spectare constat.

Augustinus.

¶ Aug. non solum Petrum principē Apostolorū affirmat: sed quū consultaretur sedes apostolica de fide cōtra Pelagianā hæresim, à duobus Conciliis Carthagi. & Mileuitano subscripta inuenitur. Et respōdente Innocentio Papa ad Carthaginēses quidē Concilii. Patrum institutа facerdotali custodientes officio non censetis esse calcanda, quòd illi non humana, sed diuina decreuere sententia, vt quicquid de disiunctis remotisque prouinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad huius sedis notitiam peruenirent: vbi ex ta huius autoritate insta, quæ fuerit pronūciatio firmaretur: indēque sumerent cæteræ Ecclesiæ, velut de naturali suo fonte aquæ cunctæ procederent. Et per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent: quid præcipere, quos abluere, quos velut in cœno inemundabili sordidatos mundis digna corporibus vnda vitare? Ad Cōciliū verò Mileuitanū, Quoties fidei ratio ventilatur arbitror omnes fratres & coēpiscopos nostros nō nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris autorem referre debere: velut nunc retulit vestra dilectio, quòd per totum mundū possit omnibus Ecclesiis in communi prodesse. Et idem ad Paulinum Epistola 106. referens hæc gesta, commendat Innocentij literas respōnsiuas, subiungens, Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo quo fas erat atque oportebat apostolicæ sedis Antistitem. Rursus secundo lib. de Baptismo, cōtra Donatistas ca. 1. & habetur 2. q. 7. puto) Petri cathedrā cuilibet præfert episcopatui, quū cōparādo Cyprianum Petro ait, Vereri debeo ne in Petrum contumelio sus existam: quis enim nescit illum apostolatus principatum cuilibet episcopatui præferendum? sed & si distat cathedrarum gratia vna tamen est Martyrū gloria. Idem in 2. lib. de Doct. Christia. nō lōgè versus principium, decretales Epistolas apostolicæ sedis inter canonicas habendas scripturas censet, dicens, In canonicis scripturis Ecclesiarū catholicarū quàm plurium diuinarum scripturarū solertissimus indagator, autoritatē sequatur: inter quas sanè illæ sint, quas apostolica sedes habere, & ab ea alij meruerunt accipere Epistolas. Quid enim Decretales fidei, quas apud se habent, vel aliis misit apostolica sedes inter canonicas esse habendas scripturas affirmat, supponit proculdubio apostolicā sedē non solùm cunctis prælatā sedibus: sed diuinam vtpote fidei magistram.

Gregor.

¶ Greg. in regist. r. libro 4. Epistola 32. ad Mauricium Augustū ait: Cunctis Euangelium scientibus liquet, quòd voce dominica sancto, & omnium Apostolorum principi Petro Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est: ipsi quippe dicitur, Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur, Ecce satanas expetiit te cribrare vos sicut triticum: & ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cælorū: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solueris, super terram, erit solutum & in cælis. Ecce claues regni cælestis accepit: potestas ei ligandi & soluēdi tribuitur: cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur.

Leo primus.

¶ Sāctus Leo primus in sermone 3. de anniuersario suæ assumptionis dicit, De toto mūdo vnus Petrus eligitur qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis cūctisque Ecclesiæ partibus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit Christus. Magnum & mirabile, dilectissimi, huic viro eo commune esse cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid aliis negauit.

Beda.

¶ Venerabilis Beda super illud Ioan. 1. Intuitus autē in eum Iesus dicit, Videt cordis eius simplicitatem, animi sublimitatem: cuius merito cunctis esse præferendus Ecclesiæ.

Bernardus.

¶ Bernardus nō solùm pluries Rō. Pont. Iesu Christi vicariū & rotius Ecclesiæ caput appellat: seū in Epistola prima ad Eugenīū Papam 237. in ordine Epistolarum ait, Locus in quo stas, terra sancta est, locus Petri est, locus principis Apostolorū, vbi steterūt pedes eius: locus illius est, quem constituit Dominus dominū domus suæ & principē omnis possessionis suæ: meritò tali pastori, tali nutritio cōmissa est Ecclesia, quū adhuc teneris adhuc in cunabulis esset. Et in Epist. 242. ad Ro. quando discesserūt à Domino Papa, ait, Cur regem terræ, cur dominū cæli furore tam intolerabili, quàm irrationabili in vos pariter prouocatis, dum sacram & apostolicam sedem diuinis regalibúsque priuilegiis singulariter sublimatā, aut sacrilego incessere, aut quòque minuere honore cōtenditis? Et in Epist. 111. ad Mediol. de plenitudine potestatis apostolicæ ait, Ro. Ecclesia valde clemens est, sed nihilominus potens: fidele cōsiliū & omni acceptione dignum, noli abuti clementia, ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis, Debitā ei reuerentiā exhibebo, & nihil amplius. Esto. Fac quod dicis: quasi exhibeas debitā, & omnimodā. Plenitudo siquidē potestatis supervniuersas orbis Ecclesias singulari prærogatiua apostolicæ sedi donata est: qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest si veile iudicanerit nouos ordinare episcoparus, vbi hactenus nō fuerunt: potest eos, qui sunt alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit: ita vt de Episcopis creare Archipiscopos liceat, & ecōuerso si necesse visum fuerit. Potest à finibus terræ sublimes quascunque personas ecclesiasticas euocare, & cogere ad suā præsentiā non semel aut bis, sed quoties expedire videbit. Porrò in promptu est ei omnem vlcisci inobedientiam, si quis fortè reluctari conatus fuerit.

Cōcilium Constan.

¶ In gestis concilij Constan. inter dānatos articulos Io. VVicleff, & Io. Huss reperiuntur hi duo, scilicet Petrus non est nec fuit caput sanctæ Ecclesiæ catholicæ, non est de necessitate saluris credere Rom. Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Et subditur, Error est, pro quanto negaret primatum summi Pont. super alias Ecclesias particulares.

Cōcilium Floren.

¶ Sanctus Th. in 4. cōtra Gen. c. 76. postquā multipliciter probauit vnum Episcopū prælatū à Christo, toti Eccle. fir, subdit, per hoc autem excluditur quorundā præsumptuosus error, qui se subducere nituntur ab obedientia & subiectione Petri, successorem eius Romanum Pon. vniuersalis Ecclesiæ pastorem non recognoscentes.

¶ In concilio quoque vniuersali Florētiæ sub Eugenio 4. vbi Græcorum, Armenorum & Iacobitarū cum Ro. Ecclesia facta legitur vnio, habentur hæc verba, Diffinimus sanctā apostolicam sedem, & Ro. Pon. in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Ro. Pont. successorem esse beati Petri principis Apostolorū, & verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput & omnium Christiano rum patrem ac doctorem existere: & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi vniuersalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quēadmodū etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum & in sacris canonibus continetur. hæc ibi. Vbi non nouiter ab hac synodo inuentā fuisse hāc diffinitionem, sed ipsam contineri in aliorum vniuersalium Conciliorum gestis, & propterea hoc vnum Concilium sufficit pro omnibus ad firmandam fidem huiusmodi veritatis.

¶ Prætereo turbam Canonum & doctorum (quam dinumerare nemo potest) idem sentientiū. Tam euidēter siquidem ex his, quæ attulimus, clarum est Ro. Pont. Petri successorē, à Christo in Petro institutum esse totius Ecclesiæ pastorē, vt locus dubitationi nullus relictus sit. Si quis autē post hæc hæsitās inuenitur, aut rudis & ineptus aut cum hæreticis seu schismaticis sapit, aut certē Christianus non est, ineruditus quippe valde & indocilis est quisquis certitudinē mathematicā in omnibus quærit, vt Philosophi tradūt. Hæreticorum atq; schismaticorū proprium est sacra vti scriptura, secundum sensum tamen quo ipsi faciunt illam sonare. Christianorū autem, qui verē catholici sunt, sapientia sacram scripturam intelligit secundum sensum, quem sancti Doctores, quem sacra Cōcilia, apostolica autoritate roborata interpretātur. Hūc sciendi Christianā veritatem modum quisquis repellit Christianus nō est: ab hac via qui recedit, infidelis inuenitur. Nā licentia exorbitandi ab hac via si admittitur, Trinitatis vnā substantiam renocare in dubiū eum Arrio fas est: Spiritum quoq; sanctū procedere à filio, ambiguum adhuc cum priscis erit: panē in sacramento altaris conuerti in corpus Christi dubitatur. Hæc enim omnia nulla alia via aut autoritate sunt Christianis reddita certa & indubia fide tenēda, nisi interpretatione sacræ scripturæ, iuxta Sanctorum documenta, & sacrorum Conciliorum autoritate apostolica firmatorum diffinitionem. Quocirca cum textus euangelici ad propositum adfint, & Sanctorum doctrina conformis in proposito pateat, nullo penitus Sanctorum reluctante, sacrorúmque Conciliorum cum Apostolica autoritate inueniatur definitio, omnisque Christianorum ętas à Petro hucúsque in sancta Ecclesia catholica hoc confessa inueniatur, reliquorúmq; Doctorum testimonia innumera sint: certū ita redditur Ro. Pon. Petri successorem in Petro à Christo institutum rotius Ecclesiæ pastor, vt certior fides haberi non possit, Amen.

¶ Romæ, anno Christianæ salutis, 1521. ætatis verò propriæ 52. die 17. Februarij.

FINIS.

TRACTATVS QVARTVS
De Attritione & Contritione in quatuor Quæstiones diuisus.

SVMMARIVM.

1. *Num Attritio possit fieri contritio.*
2. *Num Contritio debeat esse singulorum peccatorum.*
3. *Num peccator teneatur ad contritionem quandocunque recordatur suorum peccatorum.*
4. *Vtrum Contritus non modo culpam, sed pœnam debitam peccatis remittat.*

PROLOGVS.

INTENTIO Mea in subsequentibus, quæ ab autore tractanda erant ad perfectionem operis, est non aggredi ordinem per quæstiones & articulos figillatim decidendo, quasi complere vellem tertiam partem (imparem enim me tanto negotio & cognosco & fateor) sed dubia aliqua vtilia necnon discussione digna tractare, & iuxta ingenij vires diuina aspirante gratia determinare. Seruabóque ordinem sacramentorum suprapositum.

¶ De partibus igitur pœnitentiæ in speciali tractandis primum occurrit de prima parte pœnitentiæ dubium circa quidditatem eius: quæ ex differentia inter attritionem & cõtritionem facilius cognoscetur.

QVAESTIO I.

¶ An attritio possit fieri contritio.

ET PROPTEREA Quæritur primò, an attritio possit fieri contritio. Videtur enim quòd non. Tum quia contritio & attritio differunt penes principia: quoniam contritio est à charitate, attritio autem est à voluntate sine charitate. Tum quia imperfectio attritionis est de ratione eius: ac per hoc remota imperfectione non remanet attritionis actus, qui possit perficiper charitatem.

¶ AD EVIDENTIAM Huius tria facienda sunt, primò dicetur quid nominis: secundò manifestabitur quotuplex est tam attritio, quàm contritio, tertiò respondebitur quæsito.

Contritio & attritio differũt penes principia.

¶ Quo ad primum attritio sonat imperfectam displicentiam peccati: contritio autem sonat displicẽtiam perfectam peccati. Et est sermo de peccato mortali. Notanter autem dico displicentiam, & non dico dolorem seu tristitiam: quoniam contritio proprie significat displicentiam quæ est causa tristitiæ seu doloris, quamuis ieuenri vsu dicatur, quod contritio est dolor, significando causam ab effecto. Quanta autem differentia sit inter displicentiam & tristitiam, quæ est in voluntate, manifestat status cælestis patriæ: ia qua sanctis displicebant peccata olim ab eis commissa, nullam tamen tristitiam de eis habebãt. Ex hoc enim quòd in prima erit displicentia, & non erit tristitia manifestatur quòd tristitia ipsa, quæ est in voluntate, non est essentialiter displicentia, sed ad displicentiam sequitur tristitia in iis, qui sunt tristitiæ capaces. Et hanc doctrinam habes superius ab Autore in q. 84. ar. 4. Hæc de primo.

Contritio & attritio dicunt imperfectum atque imperfectum.

¶ Quo ad secundum, quia imperfectum licit negationem perfecti, & negatio per affirmationem oppositam cognoscitur: ideo inchoatum lumen est à contritione, quæ est displicentia perfecta. Ex tribus siquidem constat huiusmodi perfectam displicentiam: primũ est ipsa displicentia peccatis: secundũ est propositum de cætero nõ peccandi mortaliter: tertium est quòd sit charitate informata. Et si quidem primum defecerit totaliter, nec attritio, nec contritio est: quoniam displicentia communis est vtrique. Si verò defecerit secũdum quid (puta quia adest peccati displicentia modica, seu leuis) tunc attritio esse potest, verum vsque ad quem terminum quantitas displicentiæ limites habeat, ita quòd ibi sint confines attritio & contritio, in tertia conditione declarabitur. Si verò secũda defecerit conditio (scilicet propositũ de cætero non peccandi mortaliter) tripliciter hoc contingere potest. Vel per positionem contrarij propositi in actu: puta, quia actualiter intendit peccare mortaliter: & tunc non habet locum attritio. Vel per positionem contrarij habitualiter tantùm: puta quia non intendit actualiter committere peccatum mortale, nec intendit mutare statũ suum, quo detinetur in peccato mortali, vt patet in vsurariis, concubinariis, & aliis similibus: qui cõsentunt peccata sua, displicẽtque eis peccata, habẽtque velleitatem relinquendi peccatũ, non tamen deserunt concubinatũ, aut restituunt vsuras, &c. Et hæc displicentia cum huiusmodi velleitate attritio dici potest, vel per negationem propositi explicit: puta quia pœnitens est sic dispositus quòd displicent ei peccata præterita, & non intendit peccatum mortale aliquod committere, & intendit tanquam in quodam confuso actuere à peccatis: ita quòd duo prima, scilicet affirmatio displicentiæ & negatio intentionis peccandi habentur explicitè: tertiũ autem, scilicet affirmatio propositi de cætero non peccandi mortaliter, non nisi in confuso habetur: pro quanto in voluntate non peccandi confunditur & tempus proximè futurum, & totum tẽpus vitæ suæ: ad quod non explicitè extendit se hoc debile propositũ, de quo est sermo. Et talis displicẽtia sorte est valde communis: & illa quæ communiter vocatur attritio. Circa defectũ verò tertiæ conditionis aduertendum est, quod in conditione illa claudũtur duo, quorũ vnum est in potestate nostra, & de eo certi esse possumus, alterum est ex diuina gratia, & nobis incertum. Horum primum est, diligere Deum super omnia: Secundum est, quòd huiusmodi diligere sit informatũ charitate diffusa à Spiritu sancto in cordibus filiorũ Dei. Et si quidẽ defecerit primũ (scilicet dilectio Dei super omnia) attritio non contritio est: si verò primũ affuerit, cõtritio vocatur. Esse autem hanc dilectionẽ sin potestate nostra, ex eo patet: quia sicut in potestate nostra est cõstituere nobis pro vltimo fine delectationẽ venereã, aut lucra, aut regnũ: ita in potestate nostra est habere Deum etiam vt beatitudo est Sanctorum, pro vltimo fine: ita quòd intendamus & deliberemus præferre ipsum in voluntate nostra omnibus, quæ desiderari haberive possint. Quòd etiã huiusmodi dilectio exigatur ad cõtritionem, & distinguatur ab attritione, ex eo patet, quia sine huiusmodi dilectione nõ potest esse informatio charitatis: substernitur enim huiusmodi dilectio acquisita charitatis formationi, & tunc tã sipientes, quã boni fideles, tam seipsos, quàm alios habent pro cõtritis, quũ hæc dilectio testimonium perhibet. Quod demũ huiusmodi tam dilectio, quàm contritio possit esse sine charitate, ex eo patet, quòd multi sciunt se habere hanc dilectionẽ, & nesciunt se esse in charitate. Si enim huiusmodi tam contritio, quàm dilectio nõ posset esse informis manifestè sequeretur, quòd scire possemus euidẽter, nos esse in Dei gratia: quia euidenter certi sumus de nobis ipsis quòd habemus hanc voluntatem deliberatam præferẽdi omnibus Deũ, &c. Et hæc est dilectio similis charitati infusæ intantũ quòd propter similitudinẽ actuum censet diuus Thomas non discerni à nobis, an dilectio nostra, qua Deum diligimus & proximũ, sit ex infusa gratia, vel nõ? Et ab hoc amore prouenire potest quòd Apostolus ait, Si distribuero facultates meas in cibum pauperũ, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habeam, &c. Et hinc habere potes terminos quantitatis tã displicentiæ peccati quàm propositi non peccandi: quantificatur enim vtrunque horũ ex quãtitate amoris Dei: ita quòd sicut amor Dei est super omnia amabilia, ita propositũ vitandi peccati debet esse super omnia eui tabilia, & similiter displicentia peccati super omnia odibilia. Ac per hoc displicentia peccati modica, quæ non peruenit ad displicẽtiam contritionis, est illa qua minus odio habemus peccatum, quàm aliquid aliud dãnum, & similiter propositum illud est debile ac deficiens à proposito contritionis: quo plus proponimus cauere ab aliquo alio malo, quàm à peccato mortali. Si postremò deficiat charitas stantibus reliquis conditionibus, contritio, vt dictum est, vocatur, quamuis appelletur attritio ab illis, qui sine charitate contritionem non nouerunt.

Quantum oporteat esse peccatorum displicentiã in contritione.

¶ Ex quibus omnibus colligere possumus duplicẽ esse attritionẽ & duplicem contritionem. Prima attritio est displicentia peccati cũ velleitate nõ peccandi, in statu tamẽ peccati: & hæc est attritio meretricum, vsurariorum, & aliorum huiusmodi: & hæc vocatur attritio impœnitentium. Secunda attritio est displicentia peccati cum non voluntate peccandi, & cum voluntate non peccandi in confuso: & hæc est attritio pœnitentium, qui sic in confuso, tam totum tempus futurum, quàm comparationẽ peccati ad alia odibilia, quam etiam comparationem Dei ad alia amabilia in voluntate sua habent: & hæc vocatur attritio imperfectorum. Prima verò contritio est acquisita displicentia peccati supra omne odibile, cum proposito vitandi peccatum supra omne vitabile, ex amore Dei supra omne amabile: & hæc vocatur contritio informis. Secunda autem contritio est hæc eadem displicentia condicto tam proposito, quàm amore, charitate informata: & hæc vocatur contritio formata. Hæc de secundo.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam de attritio possit fieri contritio, attritio tamen imperfectorum & impœnitentium contritio fieri non valet: Cõtritio informis contritio, qua perfecta attritio dicitur Dei munere fit contritio.

¶ Quo ad tertium, prænotãdum est, quòd aliud est quærere an de attrito fiat contritus, & an attritio fiat cõtritio. Prima enim quæstio clara est: quoniam cõstat multos peccatores paulatim ad pœnitentiam conuerti, & ex imperfecta displicentia ac ex imperfecto proposito imperfectóque Dei amore ad perfectionẽ contritionis deduci, ita vt verè contritionem charitate informatam assequantur. Secunda autem quæstio (de qua est sermo) non est vsquequaque clara: quoniam permanentia actuum interiorum in idẽtitate numerali satis occulta videtur. Veruntamen dicẽdum est, quòd attritio impœnitentium non potest fieri cõtritio. Quod probatur non solùm, ex eo quod velleitas non est idem actus cum voluntate deliberata: & similiter displicentia proportionalis velleitati nõ est idem actus cum displicentia proportionali voluntati deliberatæ, sed præcipuè ex eo quod actus vnius speciei non transit in actũ alterius

alterius speciei: displicentia autẽ summi odibilis, quæ est cõtritio & displicentia odibilis, non summi, quæ est attritio, differunt specie: quia summũ odibile ex suo genere specie differt ab odibili nõ summo: & hoc tã in genere mali, quàm in genere odibilis. Et hæc intellige formaliter, id est quia attritio est displicentia peccati sub ratione nõ summe odibilis, cõtritio autẽ sub ratione summe odibilis. Cui enim offensa Dei est summe odibilis, illi Deus est summe amabilis: & à quo Deus nõ summe amatur, illi offensa Dei nõ est summe odibilis. Attritio quoq; imperfectorũ non fit contritio eadem ratione, qua cognitio cõfusa non fit cognitio distincta: sed sicut cognitio confusa approximat intellectum ad cognitionem distinctam: ita displicentia confusa, quæ attritio dicitur, ducit & approximat voluntatem, & displicentiam distinctam, quæ est contritio. De acquisita autem contritione, quæ contritio informis dicitur dicendum est, quòd potest fieri contritio formata: quoniam potest continuari idem numero actus acquisitæ contritionis vsque ad charitatis infusionẽ inclusiuè, & sic charitate informari. Et quia huiusmodi contritio antequã informetur charitate, vocatur etiã quandoque attritio: ideo hoc tertio modo sumpta attritio potest fieri cõtritio. Et hoc iam habere potes a diuo Tho. superius in q. 89. vbi dixit, quòd contritio est vltima dispositio ad charitatẽ.

¶ Sed occurrit hic non dissimulandum dubium, per quid, seu quo modo huiusmodi attritio seu contritio acquisita sit vltima dispositio ad gratiã. Est enim quandoq; nõ vltima dispositio: vt patet ex eo quod potest esse informis. Si enim semper esset vltima dispositio, quum Deus tam in naturalibus, quàm in gratuitis det semper vltimo dispositis formã, pro qua sunt vltimo disposita, sequeretur quòd homo habens huiusmodi contritionẽ acquisitã, certus esset se esse in gratia Dei. Quandoq; autẽ est vltima dispositio: vt diuus Tho. dixit, & ratio approbat: quia gratia perficit naturã, ac per hoc rationabile est, vt à nobis acquisita displicentia peccati suprema, perficiatur quandoque gratuita charitate. Si dicatur, quòd huiusmodi transitus sit per motum intẽtionis, ita quod acquisita huiusmodi perfecta displicentia peccati, sic est remissa est attritio, & nõ habet rationem vltimæ dispositionis ad charitatem: si autẽ intenditur & crescat, est cõtritio & vltima dispositio ad charitatẽ: vt sic verificetur quasi commune dictum, quòd cõtritio & attritio differunt secundũ magis & minus. Contra: Nam loquendo de attritione tam impœnitentium quàm imperfectorũ, constat quòd differt à contritione non penes obiectum materiale: quia vtriusque materia est peccatum mortale, sed penes obiectum formale: quia contritio attingit mortale peccatũ sub ratione summi odibilis: attritio autem tam impœnitẽtium, quàm imperfectorũ attingit mortale peccatũ non sub ratione formali summi odibilis. Et propter eã neutra differt à contritione penes magis & minus, tum quia differentia secundũ magis & minus, non est differentia formalis: tamen quia quantumcunque crescerer displicẽtia mortalis peccati extra formalem rationem summi odibilis, nunquã esset cõtritio. Tertiò verò modo sumpta attritio, nec penes materiam, nec penes rationem formalẽ obiecti differt à cõtritione acquisita: quia sunt respectu eiusdem mortalis peccati, & sub ratione summi odibilis. Et quòd nec differant penes magis & minus, ex eo patet quòd minimus gradus huiusmodi displicentiæ sufficit ad charitatem operiẽ tem multitudinem peccatorũ. Quod ex Ecclesiæ testimonio comprobatur: credimus enim omnes tã nosmetipsos, quã alios esse in charitate, quum ad huiusmodi displicentiam quantumcũque remissam peruenimus. Vnde nec est verum contritionẽ & attritionem differre secundum magis & minus in eadẽ specie, licet sit verum secundũ magis & minus in diuersis speciebus: sicut album habet magis de luce, quàm viride. Nec allata respõsio satisfacit quæsito. Aliter ergo dicẽdum mihi videtur, quòd gratuita Dei motio est, quæ huiusmodi acquisitam contritionem efficit vltimã dispositionem ad gratiã seu charitatẽ: ita quòd ex hoc ipso, quòd Deus non per aliquod superadditum donum habituale: sed per gratuitam dilectionem, qua dignatur vti nostra acquisita contritione: vt dispositione vltima ad suum proprium opus, quod est charitas, quæ infunditur, transfertur nostra contritio in fore vltimam dispositionem pro gratia habituali: iuxta illud Hiere. Ad Deum: postquam conuertisti me, pœnitentiam egi. Hæc de tertio.

¶ AD ARGVMENTA In oppositum, pro quãto contra attritionem terrio modo dictã militant, respondendo dicitur: quòd quicquid sit de diuersitate penes principia in esse naturæ, diuersitas tamen principiorũ in genere moris, seu meriti non infert vnũ cundémq; actum nõ posse esse sine tali principio. & cum tali principio: vnus nãque & idem actus exterior, qui à principio non fuit similiter in proposito contritio acquisita, quæ a principio non est meritoria, potest in sui prosequutione fieri meritoria, superueniente charitate: nec oportet re nchoare actum, quo ad substantiam actus, sed sufficit quòd inchoetur actus quo ad esse meritorium. Quum enim dicitur actum meritorium inchoari à charitate, est sermo formalis: hoc est non de actu simpliciter, sed inquãtum est meritorius: & propterea stat actum esse simpliciter inchoatũ sine merito & charitate, & eundem continuari cum merito, & inchoari à charitate secundum esse meritorium.

¶ Ad secundum dicitur, quòd licet imperfectio attritionis tam impœnitentium, quàm imperfectorũ sit de illius ratione, quia penes defectum obiecti formalis attenditur: imperfectio tamen contritionis acquisitæ, quæ attritio tertio modo vocatur, non est de ratione illius: quoniã penes solam negationem potentis superuenire diuini doni attenditur. nõ enim informitas huiusmodi contritionis, seu attritionis est magis de ratione ipsius, quàm informitas fidei sit de ratione fidei. Et propterea sicut actus fidei informis potest in fui prosequutione formari charitate, ita actus acquisitæ contritionis potest superueniente charitate imperfectionem suæ informitatis deserere, & formatus continuari.

QVAESTIO II.

¶ An exigatur ad contritionem, quòd sit singulorum peccatorum mortalium.

SECVNDO QVAERITVR de materia contritionis, an exigatur ad contritionem, quòd sit singulorum peccatorum mortalium. Videtur enim quòd sic.

¶ Tum quia contritio debet adæquate cõfessionem: confessio autem comprehendit omnia mortalia: vt patet in cap. omnis vtriusque sexus: ergo.

¶ Tum quia hæc est differentia inter pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium: quòd ad remissionem venialium sufficit virtualis displicentia: ad remissionem autem mortalium exigitur, vt homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur. Et confirmatur hoc autoritate diui Tho. superius in calce corporis primi ar. q. 87. dicentis quòd displicentia virtualis non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

CONCLVSIO.

¶ Non oportet contritionem, quæ ad sacramentum pœnitentiæ ordinatur, terminari formaliter, sed virtualiter tantum ad omnia & singula peccata mortalia.

¶ AD HVIVS eui sententiam sciendum est, quæstionem hanc posse intelligi tripliciter. Primò an exigatur, quòd singulis secundum numerum peccatis mortalibus respondeant totidem cõtritiones. Et sic intellecta quæstio, facilè soluitur negatiuè: quoniã nec quo ad actum displicentiæ, nec quo ad actum confessionis, nec quo ad actum satisfactionis oportet multiplicari actus pœnitentiæ iuxta multitudinem actuum peccatorum: vnicus siquidem satisfactionis actus potest satisfacere pro multis mortalibus cõmissis. Et similiter vnica enuntiatione potest quis simul confiteri mille mortalia dicendo, Percussi millies. Et similiter vnica displicentia potest respondere mille peccatis, non minus quàm cõfessio & satisfactio. Tum quia ridiculum est ita velle adæquare numerum contritionum numero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & non in perfectione potius actus consistat virtus: quasi non possit vna perfecta displicentia æquiualere decem millibus imperfectis: quum tamen etiam in sensibilibus videamus, quòd vnum numisma aureum æquiualet mille æreis.

¶ Secundo verò modo potest quæstio intelligi, an singula peccata mortalia in seipsis, seu formaliter attingi debeant à cõtritione: ita quòd non sufficiat homini displicere sibi in generali quæcũq; commisit contra Deum, sed exigatur, vt displiceant sibi in speciali peccata à se patrata: puta decem adulteria, centum furta, mille blasphemiæ, &c. & hoc quo ad peccata, quorum memoria subest.

¶ Et sic intellecta quæstio, dupliciter examinanda est. Primò, de cõtritione relata ad sacramentũ pœnitentiæ: deinde de contritione relata ad sacramentum pœnitentiæ, sub euangelica lege incepit: cõtritio autem absolutè, post Adæ peccatum, & ante scriptã legem, & sub lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Si igitur contritio relata ad sacramentum pœnitentiæ, exigat quòd terminetur ad singula mortalia formaliter, seu in seipsis, oporter quòd hoc habeat vel ex satisfactione, vel ex cõfessione, vel ex seipsa, vel ex absolutione sacerdotali: plura enim in sacramẽto pœnitẽtiæ nõ inueniuntur. Sed nõ conuenire sibi ex satisfactione, patet ex hoc quòd vna satisfactio virtualiter potest adæquare multa mortalia. Quod nec etiam ex confessione, ex eo patet quòd ratio quare confessio exigit singula mortalia, pro materia est: quia confessio fit humano iudici, qui nõ potest iudicare, nisi de cognitis: incognita autem sibi vt iudici remanerent quæcunque non essent à pœnitente in seipsis explicata. Quæ ratio non habet locum in contritione, quæ Deo offert cor: qui non pensat quantũ aut quot, sed ex quanto offertur. Vnde de Magdalena legitur, Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum: & non dixit quo-

Universidad de Deusto

niam diſplicuerunt ei multa. Quòd etiam hoc non proueniat ex abſolutione, manifeſtat vnica abſolutio: quæ ſimul ſit abſque explicatione ſingulorum. Quòd demum contritio nõ habeat hoc ex ſeipſa, ex eo patet, quòd communis doctrina tenet ſufficere poſt ſingulorum peccatorũ mortalium attritiones, vnam contritionem in generali. Ex hoc enim dicto manifeſtè habetur, quòd licet aggregatũ ex cõtritione & attritione ſeu attritionib⁹ terminetur ad ſingula mortalia in ſeipſis, ipſa tamẽ contritio non terminatur ad ſingula mortalia in ſeipſis, ſeu formaliter, ſed tantum virtualiter.

¶Et ſi dicatur, quòd contritio ſequens tot attritiones, operatur in vi illarum, ac per hoc terminatur ad obiecta illarum formaliter, manifeſtè patet nihil valere illationem hanc, ſed deſtruere commune dictũ: quoniam hinc non ſequitur contritionem terminari formaliter ad obiecta attritionũ, ſed virtualiter tantum: ſicut non formaliter, ſed virtualiter claudit in ſe attritiones. Et falſum eſſet quòd contritio ſequens eſſet vna contritio generalis. Ex quibus omnibus apparet, quòd, proprie loquendo, contritio relata ad ſacramentũ pœnitentiæ, nõ exigit quòd terminetur formaliter ad ſingula mortalia, ſed ſufficit q̃ terminetur ad ea virtualiter. Si autẽ ſpectemus ad contritionem ſimpliciter & abſolutè, dicẽdũ eſt, quod non exigit determinari formaliter ad ſingula mortalia peccata: ſed exigit virtualiter attingere ſingula mortalia etiam oblita & incognita. Dico autem virtualiter attingere ſingula: quia per hoc ſimpliciter & abſolutè differt contritio remittẽs peccata venialia à contritione remittente peccata mortalia. Ad remiſſionẽ ſiquidẽ peccatorum mortaliũ, exigitur quòd contritionis diſplicentia ſit adeò perfecta extenſiuè, quòd formaliter, aut virtualiter attingat omnia & ſingula mortalia, quorũ pœnités eſt reus: & hoc manifeſtatur ex eo, quòd impium eſt dimidiã à Deo ſperare veniam mortalium peccatorum. Ad remiſſionem autem venialium nõ exigitur hæc extenſiua perfectio: poteſt ſiquidem vnum peccatũ veniale dimitti ſine alio, & illa tantum venialia remittuntur, ad quæ diſplicentia virtualis ſe extendit. Probatur ergo declarata cõcluſio, ex eo quòd contritio generalis virtualiter ſe extendens ad omnia mortalia, ſufficit ad remiſſionem eorũ concurrente charitate, &c. Probatur hoc: quia in inſtãti fit iuſtificatio impij, & cõuerti poteſt peccator ad Deum: ſcriptum eſt enim. In quacũque hora ingemuerit peccator, &c. Et ſi fortè obiiciatur cõtra hoc, dicẽdo, quòd huiuſmodi momentanea ac generalis contritio fert ſecũ propoſitũ ſpecialis cõtritionis de ſingulis mortalibus in ſeipſis, ſicut Baptiſmus flaminis fert ſecũ propoſitũ baptiſmi fluminis: & ideo cõtritio illa generalis vt pote imperfecta, cõcurrit ad remiſſionẽ peccati, vt tendens ad contritionem ſpecialem, quæ eſt perfecta. Aduertat hæc obiiciens, quòd voluntariè opponitur iſte ordo cõtritionis perfectæ virtualiter ad cõtritionem perfectam formaliter: tum quia nec ex ſacra ſcriptura, nec ex ſacris Doctoribus traditus, cõmuni ſententiæ ſuperius recitatæ aduerſaturinã ſi contritio perfecta virtualiter remittit peccata, vt tendens in contritionẽ perfectam formaliter, ſequeretur quòd poſt omnes attritiones in ſpeciali, ſubſequuta vna cõtritio generalis perfecta virtualiter, nõ ſufficeret ad ſalutem: quoniam exigeretur, quòd poſt generalem cõtritionem perfectam virtualiter, ſequeretur contritio ſpecialis perfecta formaliter. Si enim perfecta virtualiter, fert ſecum propoſitũ perfectæ formaliter, oporteret poſt illã hãc exequi, cuius cõtrariũ pro certo habemus. Et bene nota, quòd aliud eſt dicere contritionem generalem perfectam virtualiter coëxigere ante vel poſt deteſtationes ſpeciales peccatorũ mortaliũ in ſeipſis: & aliud eſt dicere contritionem generalẽ perfectam virtualiter, coëxigere ante vel poſt contritiones ſpeciales peccatorũ in ſeipſis. Nos enim hoc ſecundũ dicimus eſſe falſum tam nunc, quàm omnibus præteritis tẽporibus: primum autem ſacri Doctores tradũt. Et verũ proculdubio eſt tẽpore euangelicæ legis: in quo cõtritio fert ſecum propoſitũ confeſſionis ſacramentalis, ratione cuius exiguntur ſpeciales deteſtationes peccatorum: ſiue vt præcedentes contritionẽ generalem virtualiter perfectã (vt cõtingit illis, qui ſuſcipiendo actualiter ſacramentum pœnitentiæ fiunt de attritis cõtriti) ſiue vt cõſequentes ſæpe dictam contritionem, vt cõtingit illis qui ex toto corde ſtatim conuertuntur ad Deum habentes virtualiter ſaltem propoſitum confitendi ſuo tempore peccata ſua. Verum autẽ hoc ſacrorum Doctorum dictum, verũ etiam ſit de contritione ſimpliciter & abſolutè dictis apparere poteſt, quòd nõ. Nulla ſiquidem apparet ratio cogẽs ad huiuſmodi deteſtationes ſpeciales ſecluſo ſacramento pœnitẽtiæ nam & voluntas poteſt perfectè mutari & exercitari in neceſſariis virtutũ actibus & pro peccatis poteſt per fectè ſatisfieri abſq; huiuſmodi ſpecialibus deteſtationibus: vt patet ponendo peccatorem pœnitentrem, qui totum ſe diuinæ dilectioni, eleemoſynis, ieiunioſque daret: hic enim, priſco tẽpore perfectè ſatisfeciſſet pro peccatis abſque tot deteſtationibus. Et hinc patet quid dicendum ſit ad quæſtionem tertio modo intellectam: ſcilicet an contritio exigit quòd terminetur ad omnia & ſingula peccata mortalia non curando de modo terminandi. Ex dictis ſiquidem patet reſpondendum eſſe affirmatiuè: quoniam non curando de modo, hoc eſt an formaliter vel virtualiter, certum eſt oportere ſub contritione comprehendi omnia mortalia peccata cõmiſſa: ſiue ſint ſibi cognita, ſiue incognita: quoniam (vt dictum eſt) impium eſt à Deo dimidiam ſperare veniam.

¶AD PRIMVM Ergo in oppoſitum dicitur, quòd propriiſſimè loquendo, contritio reſpondet abſolutioni, & deteſtationes reſpondent confeſſioni: & propterea deteſtationes ſunt æquales numero actibus confeſſionis: & ſæpe ſunt ſimul tempore, quãdo ſcilicet pœnitens ſimul recordatur peccati, & cõfitetur illud. Vnde contritio ſecundum annexas deteſtationes, adæquat confeſſionem quo ad modum attingendi peccata, ſcilicet in ſpeciali, & non conuenit hoc contritioni ſecundum ſe.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd aſſumptum verum eſt de pœnitentia ſeu contritione relata ad ſacramẽtum pœnitentiæ: & ſimiliter intelligenda ſunt verba diui Thomæ.

¶Poteſt quoque & aliter dici iuxta differentiam vltimò explicatam inter perfectionem diſplicentiæ requiſitam ad remiſſionem mortalium & requiſitam ad remiſſionem venialium, quòd remiſſio mortalium exigit generalem contritionem perfectam virtualiter, ſic quòd actualiter homo huiuſmodi diſplicentiam perfectã extenſiuè ad omnia & ſingula mortalia habeat: remiſſio autem venialium non requirit huiuſmodi extenſiuè perfectam diſplicentiam. Sed cùm hoc quod aliquis in ſolis venialibus conſtitutus nõ habuerit generalem diſplicentiam de omnibus ſuis venialibus, ſtat quod ex aliquo feruore charitatis, in quo ſi occurrerent, diſplicerent contrariantia venialia, conſequatur remiſſionem venialium illorum, quæ diſplicerent: quod non ſufficere dicitur ad remiſſionem peccati mortalis, niſi obliti: quia (vt dictum eſt) oportet actualiter habere illam contritionem generalem perfectam virtualiter, ad remiſſionem mortalium.

QVAESTIO III.

¶An peccator teneatur ad contritionem, quando recordatur peccatorum ſuorum.

TERTIO Quæritur circa tempus contritionis, An peccator teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum ſuorum. Et quia quæſtionem hãc diſcuſſimus in quolibetis noſtris, ideo quære ibi. ſat ſit hic ſcire partem negatiuam eſſe veram.

QVAESTIO IIII.

¶An contritio remittat non ſolùm culpam, ſed pœnam debitam peccato.

QVARTO Quæritur circa effectum contritionis, An contritio remittat nõ ſolum culpam, ſed pœnam debitam peccato.

Videtur enim quòd non. Tum quia ad remiſſionem pœnæ ordinatur tertia pars pœnitentiæ, ſcilicet ſatisfactio: nõ ergo ad illam ordinatur contritio, niſi quatenus fortè habet ſatisfactionem annexam.

¶Tum quia contritio ſufficiens ordinatur per ſe ad remiſſionem culpæ nec apparet vnde habeat quòd pœnam ſenſus remittat.

CONCLVSIO.

¶Contritio non modo culpam ſed pœnam damni delet, non autem pœnam ſenſus niſi æternam: charitate autem formata pro gradu ſuæ quantitatis omnem pœnam delere poteſt.

¶AD HVIVS Euidentiam ſciendum eſt, duplicem eſſe modum dicendi de hac re: quamuis omnium ſententia in idem tandem concurrat. Primus eſt, quòd alia eſt pœna, quæ debetur incontrito, & eſt alia, quæ debetur contrito: nam incontrito debetur pœna inferni, contrito autem pœna temporalis. Et propterea quum contritio tollat pœnam inferni (nunquam enim contritus perſeuerans, ad pœnam infernalem ibit) dici poteſt, quòd contritio tollit totam pœnam peccato mortali prius debitam. Alter verò dicendi modus eſt, quòd contritio non tollit totam pœnam, ſed commutat pœnam æternam in temporalem: nam incontritus reus erat æternæ pœnæ, contritus autem reus eſt pœnæ temporalis. Sed vterque dicendi modus deficit. Primus quidem tripliciter, ſcilicet & dicendo pœnam deberi contrito, nam non niſi per accidens hoc verificatur. Contritio enim vt ſic, non ponit reatum pœnæ alioquin cuilibet contrito deberetur pœna: & dicendo alietatem pœnæ debitæ contrito & incontrito: nam, vt patebit, non alia pœna eſt quæ vtrique, ſiqua contrito alicui debetur, & inferendo, quòd dici poteſt totam pœnam incontrito prius debitam per contritionem remitti: nam, vt patebit, pars quædam pœnæ ſibi prius debitæ communiter remanet (ſcilicet pœna ſenſus) abſque æternitate tamen. Secundus autem modus deficit ponendo commutationem: nam idem eſt quòd Deus interius operatur in pœnitente, & quòd Dei miniſter ſacramentum adhibendo ſignificat: exterior enim ſacram

ſacramentalis actus ſignificat interiorem Dei operationem. Sed ſacramentalis actio in ſacramento pœnitentiæ non ſignificat commutationem, ſed abſolutionem: ergo interior Dei operatio, quæ in contritione interuenit, non eſt commutatio, ſed abſolutio.

¶Ad cuius pleniorem intelligentiam aduertẽdum eſt, in pœna inferni inueniri tria: pœnam damni, pœnam ſenſus, & æternitatem pœnæ: iuxta tria quæ ſunt in peccato mortali. Per peccatum ſiquidem mortale fit auerſio ab incommunicabili bono, cui reſpondet pœna dãni, ſeparans animam à Deo, & fit conuerſio ad commutabile bonũ, cui reſpondet pœna ſenſus: & cõſtituitur inimicus Dei, cui reſpondet æternitas pœnæ, inimicus enim quia eſt hoſtiliter exterminandus, eſt æternaliter puniendus. Quum autem peccator conteritur, quia charitate Deo coniungitur, tollit contritio pœnam damni, quæ ſeparationem à Deo ponebat, & quia per eãdem charitatem amicus Dei conſtituitur, tollit contritio æternitatem pœnæ: amicus enim non eſt æternaliter puniẽdus. Et ſi nihil aliud efficit contritio, remanet contritus obligatus ad pœnam ſenſus, ad quam prius tenebatur: ſed non æternaliter ſuſtinendã, ſicut prius tenebatur. Et ſic licet contritus perſeuerans nunquam ad infernum iret, paſſurus totam pœnam inferni: nihil tamen prohibet obligatum eum remanere ad partem illius pœnæ quæ in inferno ſuſtinenda ab ipſo erat: ſcilicet ad pœnam ſenſus.

¶Vbi vides, quòd non eſt alia pœna, quæ debetur alicui contrito, ab illa, quæ ſibimet incõtrito debebatur: ſed eſt illamet pœna ſenſus relicta, & hoc contra primum modum dicendi. Nec interuenit commutatio pœnæ æternæ in temporalem: ſed expoliatio pœnæ ab æternitate. & hoc contra ſecundum modum dicendi.

¶Vt autem reſtans dubitatio (an, ſcilicet contritio remittat pœnã ſenſus) ſoluatur, ſciendum eſt, quòd hic certa ſunt duo. Primũ eſt, quòd quanrò contritio eſt maior, tantò plus tollit de pœna ſenſus peccato debita. Secundũ eſt, quòd tanta poteſt eſſe cõtritio, quòd tolleret totam pœnã ſenſus. Ambiguum verò eſt, an quantulacunque contritio charitate informata (de tali enim eſt ſermo) tollat aliquid de illa pœna ſenſus: multi enim videntur de hoc dubitare, mihi autẽ apparet q̃ pars affirmatiua eſt vera propter duas rationes: quarum quælibet verificata ſufficiẽs eſt. Poteſt enim cõtritio ex duplici capite tollere in toto, vel in parte pœnam ſenſus. Primò ex pœnalitate ſibi annexa, diſplicentia enim cõmiſſi criminis non fert ſecum neceſſariò pœnalitatẽ: quum ſit in patria, vbi nulla eſt pœnalitas: ſed in ſubiecto ſuſceptiuo doloris ſeu pœnæ, fert ſecũ naturaliter diſplicentia pœnalitatem quandã: dolemus enim communiter de noſtris, quæ nobis diſplicẽt. Et quoniã huiuſmodi pœnam parere, contritioni conueniret ſeclusa relatione ad ſacramẽtum pœnitentiæ: ideo ſecundum hoc caput dicendũ eſt, quòd cõtritio quælibet ſimpliciter, & abſolutè ex annexa pœnalitate tollit aliquid pœnæ ſenſus: habet enim ſatisfactoriã vim pœna voluntariè aſſumpta ſecundũ Deum. Secundò ex merito paſſionis Chriſtiæ: eſt enim paſſionis Chriſti meritum remiſſiuum ſuis membris pœnæ pro peccatis debitæ, plus, & minus, prout illis cõiungitur. Quod primò apparet in Baptiſmo: vbi quia paſſio Chriſti totaliter cõmunicatur baptizato, quaſi ipſe baptizatus paſſus eſſet, tota pœna tollitur. Apparet deinde & in ſacramento pœnitentiæ actualiter ſuſcepto, dum ex vi ſacramenti cõmunicatur meritũ paſſionis Chriſti ad remiſſionem aliquantæ ſaltẽ pœnæ ſenſus. Et quia conjunctio ad meritum paſſionis Chriſti conuenit contritioni nõ ſimpliciter & abſolutè, ſed relatæ ad ſacramentum pœnitẽtiæ: ex hoc quòd contritio fert ſecum votum ſacramenti pœnitentiæ, coniungit meritum paſſionis Chriſti per ſacramenta nobis cõmunicato. Et ſecundum hoc caput dicendũ eſt, quòd quæcunque noſtra cõtritio tollit aliquid pœnæ ſenſus ex merito paſſionis Chriſti, nam rationabile eſt, quòd plus pœnæ tollat charitas extenſa ad ſacramẽtum, quam non extenſa ad illud: ſed charitas non extenſa ad ſacramentum (qualis erat antiquorum pœnitentium charitas) tollebat ex vi quidẽ charitatis, & pœnam damni: & æternitatem pœnæ: ex annexa autem pœnalitate tollebat in toto, vel in parte pœnã ſenſus: ergo charitas pœnitẽtium in noua lege, quæ eſt charitas extẽſa ad ſacramentum pœnitentiæ, plus pœnæ tollit. Minor huius rationis propoſitio clara eſt. Maior autẽ facilè ſuadetur ex eo quòd pœnitentiæ ſacramentum actualiter exhibitum, eſt proculdubio remiſſiuum pœnæ ſenſus in toto, vel in parte: ex hoc enim conſequens eſt, vt idem ipſum ſacramentum in voto charitatis exiſtens apud contritum, aliquid huiuſmodi pœnæ remittat. Simile enim quid perſpicimus in Baptiſmo: quòd, ſcilicet id quod operatur Baptiſmus exhibitus, operatur etiã in voto charitatis habitus non ita copioſè. Nec excluditur maioris huius veritas: ſi dicatur, quòd charitas extenſa ad ſacramentum, habet ex extenſione ad ſacramentum, quòd tollat illamet, quæ tollebat charitas antiquorum pœnitentium abſolutè. Nam hoc non eſt charitatem extenſam ad ſacramentum efficere plus. ſed eſt efficere pluribus rationibus vnum: & idem extenſè ſiquidem charitas ad ſacramentũ duplici ratione tollit pœnam damni, & æternitatem pœnæ, ſcilicet ex vi charitatis & ex vi ſacramenti in voto. Sed hæc veritas non excludit quin verum quoque eſſe debeat, quòd huiuſmodi extenſa charitas plus efficiat, plus pœnæ tollat: quia hoc ad vim ſacramenti ſpectat. Ex quibus omnibus patet dicendum eſſe ad quæſitum, quòd contritio ratione charitatis, qua formatur, non ſolùm tollit culpam, ſed & pœnam damni, & æternitatem pœnæ: ratione vero annexæ prenalitatis tollit aliquid pœnæ ſenſus: & ratione ſacramenti in voto tollit rurſus aliquid pœnæ ſenſus. Et tam vehemẽs, inquit diuus Thomas in 27. cap. 4. contra Gen. poteſt eſſe huiuſmodi coniunctio contriti ad meritum paſſionis Chriſti, quòd tolleret totam pœnam ſenſus.

¶AD PRIMVM ergo argumentum in oppoſitum, dicitur, quòd ſatisfactio diſtincta eſt à contritione ſecũdum ea, quæ communiter in humano genere inueniuntur: communiter enim contriti non tam vehementer iunguntur paſſioni Chriſti, vt non ſit opus ſatisfactione ad arbitrium ſacerdotis. Traditur enim tam doctrina, quàm lex mortalis ſecundum ea quæ vt in pluribus contingunt.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd iam ex dictis apparent duo capita, vnde quantulacunque contritio tollat aliquid pœnæ ſenſus, inter quæ capita coniunctio ad meritum Chriſti præcipuè perſpici debet: quoniam illud eſt de ratione contritionis: annexus autem dolor quaſi vicem ſatisfactionis tenere videtur.

TRACTATVS QVINTVS
de Confeſsione, in quinque quæſtiones diuiſus.

1 *Num omnis teneatur ad confeſſionem.*
2 *Num peccata mortalia totaliter occulta, vt in ſola conſcientia ſint neceſſariò confitenda.*
3 *Num oporteat confiteri ſingulas ſpecies ſingulorum peccatorum.*
4 *Num peccata ſemel inter confeſſa, ſubſecuta abſolutione, & ſatisfactione poſſint iterum fructuoſè confiteri.*
5 *Num informis confeſſio ſit irritanda.*

QVAESTIO I.

¶An omnes teneantur ad confeſſionem.

DE CONFESSIONE Quæ ſecunda eſt pars pœnitentiæ, quæritur primò circa eius neceſſitatem, an omnes teneantur ad confeſsionem. Et eſt ratio dubitandi: quia nonnulli ſunt viuentes abſque peccato mortali: & propterea in dubium vertitur, an omnes teneantur confiteri.

¶Videtur enim quòd ſic: quia extrà, de pœniten. & remiſ. expreſsè dicitur. Omnis vtriuſq; ſexus quum ad annos diſcretionis peruenerit, &c. Et cõfirmatur, quia quum nullus excipiatur, ſequeretur quòd Eccleſia in hoc ſtatuto præſupponeret omnes fideles ſingulis annis peccare mortaliter. Et patet ſequela, ſi ſola peccata mortalia præcipiuntur cõfitenda. Et rurſus confirmatur, ex hoc quod abſque diſtinctione aliqua omnis vtriuſque ſexus ibidem obligatus eſt ſemel in anno ad confeſsionem, & ad communionem in Paſcha: ſed cõſtat, quòd omnis vtriuſque ſexus &c. ſiue peccauerit mortaliter, ſiue non, comprehenditur ſub illo præcepto quo ad communionem: ergo omnis etiam vtriuſque ſexus, &c. ſiue peccauerit mortaliter, ſiue non, comprehenditur ſub illo præcepto quo ad confeſsionem.

CONCLVSIO.

¶Ex vi ſacramenti, & Eccleſiæ inſtitutione non tenentur confiteri, niſi mortalia peccata Chriſti fideles.

¶IN OPPOSITVM eſt, quòd nullus tenetur confiteri venialia. Ad hanc quæſtionem reſpondetur diſtinguendo & bene, de neceſsitate, vel ſacramenti, vel præcepti eccleſiaſtici. Et dicitur, quòd de neceſsitate ſacramenti, nullus tenetur confiteri, niſi peccatum mortale certum, vel dubium: quia poſt Baptiſmum non poteſt aliter remitti mortale peccatum, niſi per ſacramentum pœnitentiæ in re vel in voto. De neceſsitate autẽ præcepti Eccleſiæ duplex eſt opinio. Vna eſt, q̃ carens peccato mortali tenetur cõfiteri ſemel in anno aliquod veniale, vt ſic impleat Eccleſiæ præceptũ. Altera eſt, quòd carens peccato mortali, non tenetur confiteri aliquod veniale: quia non comprehenditur ſub Eccleſiæ præcepto.

¶Et licet prima opinio ſit tutior, ſecunda tamen eſt verior imò ſola vera: quod probatur multipliciter. Primò ex ratione præcepti: ratio enim eccleſiaſtici præcepti non eſt præcipere confeſsionem, ſed præceptam diuino iure confeſsionem determinare, quo ad tempus executionis: & propterea ſub Eccleſiæ præcepto non alia comprehenditur confeſsio, quàm illa, quæ à Chriſto eſt præcepta: ſed à Chriſto non eſt præcepta, niſi confeſsio mortaliũ: ergo ab Eccleſia ſola peccatorum mortalium, confeſsio præcepta eſt

est. Secundò, & est confirmatio præcedentis, patet idem ex verbis ipsius statuti, dum dicit. Omnia sua peccata, non enim hoc potest intelligi de peccatis venialibus: quum constet neminem quocunque præcepto teneri ad omnium venialium confessionem: oportet ergo intelligi de mortalibus. Et propterea ex explicata materia cõfessionis, licet quod sunt omnia sua peccata, clarè patet quòd de sola confessione præcepta ex diuino iure ecclesiasticú statutum loquitur: est enim materia confessionis à Christo præceptę omnia pœnitentis peccata comprehendens: materia autem confessionis venialium non cõprehendit omnia pœnitentis peccata. ¶ Tertiò patet idem ex pœna subiuncta: scilicet quòd viuus arceatur ab ingressu Ecclesiæ & moriens Christiana careat sepultura. Huiusmodi enim pœnæ nõ sunt à pia matre Ecclesia perfectioribus viris, quales sunt viuẽtes sine peccato mortali, pro omissione confessionis venialium, ad quam alij non tenentur infligendæ: quinimò ex hoc sequeretur, quòd meliores essent deterioris cõditionis. Quartò patet idem ex subiuncta causa frequentis publicationis dicti statuti: scilicet, ne quisquam ignorantiæ cœcitate velamen excusationis assumat. Hoc enim in huiusmodi confessione venialium locum habere non videtur. Et confirmantur hæc omnia ex Clemen. ne in agro dominico, de sta. mona. vbi mentruæ. non enim dicitur quòd confiteantur omnia sua peccata, vt ex hoc intelligatur astringi illos, etiam si mortali peccato careãt ad confessionem semel in mense, vnde non supradicta, sed pœna regularis disciplinæ subiungitur imponenda temerario violatori: sicut enim religiosi ex suis statutis obligantur ad alia quæ absolutè sunt bona supererogationis: ita obligantur ad confessiones statutas, etiam si mortali careant peccato. In cuius signum puniuntur in religionibus qui statutis diebus non confitentur, quãtumcunque nullum habeant mortale.

¶ AD OBIECTIONEM Ergo primam dicitur, quòd materia confessionis explicata per ly, omnia sua peccata, restringit ly, omnis vtriusque sexus, ad indigentes confessione: ac per hoc excipit omnes carẽtes mortali peccato: ita quòd sensus est, omnis vtriusque sexus indigens cõfessione, &c. Et ad primam confirmationẽ dicitur, quòd falsum assumit seu supponit: scilicet nullũ excipi ab illa vniuersali, omnis vtriusque sexus, &c. imò ideo Ecclesia apposuit ly omnia sua peccata, vt exciperet multos, quos credidit sine peccato mortali vitam ducere. Ad secundam autem confirmationem dicitur, quòd quum duo prędicata exigant duo subiecta, enuntiatio illa, qua omnis vtriusque sexus confiteri & communicare præcipitur, est enuntiatio non vna, sed plures: licet secundum vocem sit vna. Vnde sensus primæ est, omnis vtriusque sexus indigens confessione, omnia sua peccata confiteatur, &c. Sensus verò secundæ est, Omnis vtriusque sexus communicet in Pascha, &c. Et ratio diuersitatis iam dicta est: quia sibi explicatur materia restringens ly omnis vtriusque sexus respectu confessionis, & non restringens respectu communionis.

QVAESTIO II.

¶ An peccata mortalia totaliter occulta (vt sunt peccata in solo corde) sint necessariò confitenda.

CIRCA Materiam confessionis quæritur secundò, an peccata mortalia totaliter occulta (vt sunt peccata in solo corde) sint necessariò confitenda. Videtur enim quòd non. Tum quia non sunt de necessitate ecclesiastici præcepti: non potest enim Ecclesia de huiusmodi occultis secũdum se præcipere aut iudicare. Et si dicatur, quòd occultorũ confessio cadit sub præcepto Ecclesiæ indirectè, scilicet ratione integritatis, pro quanto is, qui tenetur singulis annis alia peccata confiteri tenetur quoque ex consequenti peccata cordis singulis annis confiteri, vt confessio omni anno sit integra. Hæc instantia nihil valet: quoniam posito homine, qui sola peccata cordis mortalia haberet aliquo anno, sequeretur, quòd illo anno non teneretur confiteri: quoniam tunc non haberet locum ratio integritatis.

¶ Tum quia huiusmodi occultorum confessio non est de necessitate sacramenti: quoniam sola illa peccata sunt de necessitate sacramenti, quæ sub iudicio homini commisso à Christo comprehenduntur; sed nullum iudicium commissum homini à Christo extendit se ad huiusmodi occulta: ergo occulta hæc, non sunt de necessitate confitenda. Maior patet quoniam iudicium fori pœnitentialis homini commissum est à Christo, & non Angelis, aut quibuscunque alijs. Minor verò probatur autoritate Apostoli, Nolite ante tempus iudicare, &c. Si dicatur, quòd duplex iudicium commissum est homini à Christo: alterum secundum potestatem iurisdictionis (& hoc non se extendit ad huiusmodi occulta: & de hoc loquitur Apostolus) alterum secundum potestatem ordinis, & hoc extendit se ad occulta: & est iudicium quod exercet Ecclesia per suos ministros in foro pœnitentiali. contrà dupliciter. Primò: quia iudicium pœnitentiale licet exigat potestatem ordinis: exigit quoque potestatem iurisdictionis: quoniam solus sacerdos ordinariam vel delegatam iurisdictionem habens, est minister huius sacramenti, vt patet in cap. omnis vtriusque sexus, & alibi. Secundò: quia vnumquodque recipitur in allo secundum modum recipientis: ac per hoc iudicium secundum potestatem ordinis à Christo commissum homini ex hoc ipso, quòd homini commissum est, modificari oportet secundum conditionem ipsius hominis, quæ est non se extendere ad occulta cordium: hæc enim soli Deo sunt reseruata, non minus in iudicando, quàm in cognoscendo. Et confirmatur hæc ratio ex hoc, quòd quum apud ipsum Dominum Iesum Christum resideat vtraque potestas, scilicet ordinis & iurisdictionis, non diminutè, sed plenissimè: & vtranque inueniatur Ecclesiæ suæ commisisse non imperfectè, sed latissimè (vt de potestate iurisdictionis patet Matthæi decimo octauo, & de potestate ordinis Ioannis vigesimo) sicut potestas iurisdictionis ex hoc ipso, quòd commissa est homini, non extendit se ad occulta omnino, ita potestas ordinis ex hoc ipso, quòd commissa est homini, non debet se extendere ad totaliter occulta.

CONCLVSIO.

¶ Non modo manifesta peccata mortalia Christi fideles confiteri tenentur, sed qua ita occulta sunt, vt solo corde peccata sint.

¶ AD VERITATEM Dubij huius plenius percipiendam, sciendum est, quòd licet quidam ex huiusmodi fortè rationibus, aut melioribus moti opinari videantur peccata omnino occulta non esse necessariò confitenda sacerdoti, sed soli Deo, eorum tamen error ex tribus patet. Primò ex formali ratione materiæ confessionis, seu (quod in idem redit) iudicij pœnitentialis, quum enim Dominus pœnitentiale iudicium instituerit ac commiserit post resurrectionem suam, dicens Ioannis vigesimo Apostolis iam sacerdotibus, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt: & materiam iudicij explicauerit quo ad substantiam tantum, dum remittẽdo vel retinendo explicault peccata: & non possit intelligi ita nudè, vt sonat litera (quoniam certum est, quod per huiusmodi commissionem non possunt nec potuerunt ministri noui Testamẽti remittere peccata eis totaliter incognita, incõfessa, obstinata) oportet aliquas subintelligere conditiones peccatorum remittendorum: & quia iudicium præsupponit cognitionem, & modus iudicij modum cognitionis: ideo communi catholicæ Ecclesiæ sensu subintelligitur, spontanea confessione advos delata: ita quòd sensus est, Quorum remiseritis peccata spontanea confessione reorum ad vos delata, remittuntur eis, &c. Vbi clarè patet materiam iudicij pœnitentialis esse peccata spontanea reorum confessione delata: hæc est enim formalis ratio materiæ huius iudicij: ad quam totam, se extendit, & extra quam non se extendit pœnitentiale iudicium: quoniam hæc omnia & sola remittere vel retinere potest. Ex hac autem formali ratione materiæ huius iudicij, habetur facile quod peccata quantumcunque occulta, sunt materia huius iudicij: nam quantumcunque occulta peccata, cõprehenduntur sub iis, quæ sunt spontanea confessione detegenda: nullum enim est ita latens, quod non possit eius, qui commisit, confessione spontanea aperiri. Et confirmatur ratio hæc ex parte formalis materiæ ex ipsis verbis Domini. Differenter siquidem significauit Dominus materiam iudicij pœnitentialis seu potestatis ordinis, & materiam iudicij secũdum potestatem iurisdictionis: quoniam respectu potestatis ordinis explicauit pro materia peccata, dicens, Quorum remiseritis peccata: respectu verò potestatis iurisdictionis explicauit pro materia peccatum in alium, dicens, Si peccauerit in te frater tuus, &c. Ex qua differentia docuit nos diuina sapientia, à materia iudicij pœnitentialis nullum peccatum excipi: ac per hoc comprehendi præcipue peccatum in sua primaria sede residens, hoc est peccatum cordis: sub materia verò potestatis iurisdictionis non comprehendi peccatum omne, sed exterius tantùm, quod solum potest alium offendere: & propterea ab illa excipi peccatum cordis, nisi pro quanto esset ratio exterioris commissionis vel omissionis.

¶ Secundò, ex ratione proprij finis ipsius confessionis, ex quo fine sumitur formalis ratio eiusdem confessionis, quatenus est actus pœnitentiæ: ordinatur enim confessio ad subiiciendum voluntariè reum ministro Dei offensi: vt ad arbitrium ipsius recompẽset. Et hinc confessio ipsa, quæ est actus veritatis, fit actus pœnitentiæ: dum reus veraciter proponendo in quo offendit, seipsum accusat ac subiicit ad recompensandum non de quibusdam sic, & de quibusdam non: sed omnes accusando offensas, vt de omnibus arbitrari possit minister offensi. Hoc autem constat, quòd non fieret si omnino occulta peccata cordis non accusarentur: vt igitur de peccatis cordis possit ad arbitrium offensi recompensare oportet peccatorem offensas cordis subiicere ipsius Dei offensi iudicio, in persona sui ministri.

¶ Tertiò, ex vsu Ecclesiæ. Nam communis animi conceptio Christianorũ est peccata omnia siue occulta, siue manifesta oportere in sacramento pœnitentiæ confiteri. Et ad hoc est determinatio generalis Concilij primò Lateranensis sub Innocentio 3. Vbi dicitur, quòd omnis vtriusque sexus confiteatur peccata sua omnia. nullum ergo excipitur peccatum. Et deinde in Concilio Florent. sub Eug. 4. Vbi dicitur omnia sua peccata, quorum memoriam habet, confiteatur, vbi patet etiam peccatum cordis non excipi.

¶ AD PRIMAM Autem obiectionem in oppositum dicitur, quòd Ecclesia potest præcipere & præcipit singulis annis confiteri omnia sua peccata mortalia, etiam si solùm peccatum cordis occultissimum haberet: non quia ipsa habeat iudicare de occultis, sed quia ipsius est determinare præcepta Christi ad certum tempus. Hinc enim fit, vt præcipiente Christo confessionem cuiuscunque mortalis peccati post Baptismum, siue peccatum sit solum in corde, siue ad extra prodierit, Ecclesia determinans tempus confessionis ad singulos annos, obligat ad confitendum singulis annis omnem, qui pro tunc habet aliquod peccatum mortale, siue occultum, siue non. Nam determinatio Ecclesiæ non minuit aut restringit materiam confessionis præceptę à Christo: sed tempus tantum confessionis determinat, relinquens materiam in suis limitibus.

¶ Ad secundam verò dicitur, quòd responsio ibi data vera est. Et ad primam illius impugnationem dicitur, quòd concursus potestatis ordinis & potestatis iurisdictionis, non tollit aliquid à potestate ordinis: & ideo cum hoc quòd potestas ordinis extendit se ad occulta cordium peccata, stat quòd cum ea concurrat potestas iurisdictionis, quæ secundum se ad huiusmodi occulta non se extendit. Et si perspicacius fueris intuitus, videbis quòd quo ad forum pœnitentialem potestas ordinis currit, directè respiciẽs ipsa peccata: potestas autem iurisdictionis concurrit directè respiciens personam peccatoris: vt scilicet peccator sit subditus sacerdoti, vt habeat potestas ordinis, in quem exerceat actum suum remissionis, vel retentionis peccatorum. Ad secundam verò dicitur, quòd quia omne iudicium homini commissum intelligitur de cognitis, & diuersus est institutus à Deo modus cognoscendi in vtroque iudicio: ideo ex huiusmodi instituta diuersitate modi cognoscendi, prouenit diuersitas ista: scilicet quòd iudicium pœnitentiale extendit se ad omnino occulta peccata, iudicium verò iurisdictionis purè extendit se ad externa tantùm: ideo non est miranda disparitas vtriusque potestatis in homine. Quod enim iudicium omne commissum homini à Christo intelligatur cum cognitione causæ, probatione non eget: quum non sit delegatum purum ministerium, sed commissa sit autoritas iudicandi, remittendo vel retinendo, absoluendo vel ligando. Quod etiam diuersus modus cognoscendi sit vtrobique à Christo institutus, patet: nam modus cognoscendi in potestate iurisdictionis est cognitio per testes: vt patet Matthæi 18. modus autem cognoscendi in iudicio potestatis ordinis, est spontanea confessio secreta, &c. vt vniuersalis Ecclesia testatur. Quòd demum ex hac diuersitate modi cognoscendi, proueniat differentia dicta inter materiam, & materiam, ex supradictis clarè patet: quoniam ex hoc, quòd peccatum spontanea rei confessione accusandum, est materia iudicij pœnitentialis, concluſum est sub hac materia comprehendi peccatum cordis, quantumcunque occultissimum & per oppositum, quia solum peccatum testificabile est materia iudicij exterioris: ideo peccata in solo corde manentia exempta remanent à materia ecclesię iurisdictionis. Quum ergo obiicitur, vnumquodque recipi in alio per modum recipientis: admittatur. Et quum infertur, ergo iudicium secundum potestatem ordinis commissum homini, modificatur secundum conditionem hominis, conceditur, formaliter loquendo: quoniam nullum actum commisit Christus ministro sacramenti pœnitentiæ, qui non exerceatur ab eodem secundum conditionem hominis: nam & audire peccata, & discernere inter ea, & interrogare circunstantias peccati & peccatoris, & retinere seu remittere, facit humano more, vtẽdo diuina potestate. Et ideo quum vlterius infertur, ergo non se extendit ad occulta, negatur illatio: quoniam aliunde prouenit, quòd iudicium se extẽdit, prouenit enim ex modo accusandi quo reus tenetur se accusare, scilicet spontanea confessione, &c. & hoc quia Christus sic instituit. Cognoscere autem & iudicare de occultissimis spontanea confessione accusatis, non excedit modum conditionis humanæ. vtentis potestate diuina. Vnde ad confirmationem ex simili ratione in potestate iurisdictionis, dupliciter dici potest (vt patet ex dictis) quòd non est similis ratio de vtriusque potestatis iudicio. Primò, quia modus cognoscendi in vtroque iudicio est ex diuina institutione diuersus. Secundò, quia ipse Dominus expressit diuersimode vtriusque materiam, dum vnius materiam dixit peccata absq; limitatione aliqua: alterius verò dixit peccatum in alium, limitando peccatum in alium.

QVAESTIO III.

¶ An oportat confiteri in speciali singulas species, & numerum certum peccatorum.

CIRCA Materiam rursus confessionis quæritur tertiò, vtrùm oporteat confiteri in speciali singulas species, & numerum certum peccatorum. Et est ratio dubij: quoniam pars affirmatiua communi autoritate Doctorum firmata videtur. Et ratione comprobatur. Tum quia circunstantia varians speciem peccati mortalis, est necessariò confitenda: ergo à fortiori quælibet species mortalis peccati est exprimẽda. Et similiter numerus peccatorum, quum non fit circunstantia peccati, sed multiplicatio eiusdem, necessariò est exprimendus, prout memoriæ occurrit: quum nõ magis teneatur pœnitens accusare se de decimo, quam de vicesimo secundo peccato vel econuerso. Et confirmatur, quia si non omnes species & omnia singularia oportet exprimere, consequens est quòd aut nulla species nullâque singularia, aut quædam species & quędam singularia sic & quædam ac quædam non, necesse est explicari: & quum non possit affirmari primum, oportet reddere rationem quare quædam sic, & quædam non.

¶ Tum quia pœnitens tenetur explicare omnia quæ oportet cognosci à confessore ad hoc, vt possit suo arbitrio adæquare pœnam culpæ: quoniam confitendo nihil aliud facit pœnitens quam quòd submittit se sacerdoti in persona Christi ad recompensandum secundum illius arbitrium. sed confessor non posset arbitrari de æqualitate recompensationis: nisi cognosceret diuersitatem offensarum, quæ in diuersitate specifica consistit, & numerum peccatorum: quoniam recompensa adæquans centum offensas, non adæquat mille, & sic de aliis, ergo.

¶ PRO PARTE Autem negatiua videtur esse vsus maioris fortè partis confessorum, ac pœnitentium non curantium de huiusmodi subtili discussione. Et confirmatur ratione: quia huiusmodi discussio est molesta, inutilis atque melioris boni impeditiua. Et molesta quidem satis patet expertis. Quòd verò sit inutilis, ex eo patet, quòd tam cum huiusmodi discussione, quàm sine ea pœnitentibus prouidetur eodem modo. Quòd autem sit impeditiua maioris boni, testatur experientia: quoniam & confessores circa huiusmodi discussionem soliciti impediuntur à multorum confitentium audientia, dum fortè totum tempus consumunt circa vnum: & pœnitentes minus deotè confitentur implicati huiusmodi discussionibus.

CONCLVSIO.

¶ In salutari pœnitentia iudicio confiteri oportet singulas peccatorum species, & numerum certum prout expedit ad salutem, & peccatori possibile fuerit omni ad hoc diligentia præmissa.

¶ AD HVIVS quæstionis euidentiam sciendũ est, duplex esse iudicium: quoddam est, cuius actus est propter seipsum intentus: quoddam verò, cuius actus est propter aliud. Ad primũ iudicium, quia spectat facere iustũ absolute, pertinet quoque cognoscere singula peccata, vt singula possit adæquare puniendo. Ad alterũ verò iudicium, quia nõ rendit ad punitionẽ secundum se, sed in ordine ad alium finem, puta bonum commune: sicut sufficit punire prout expedit illi fini, ita sufficit cognoscere quantum opus est ad illum finem. Inter præsentis autem vitæ tempus & futuræ hoc interest, quantum ad iudicium, q̃ nullum præsentis vitæ iudicium tendit ad punitionem secundum se, sed vt medicinalem, eo q̃ præsentis vitæ tempus non est tempus punitionis, sed in quo pœnę sunt medicinæ vel ipsius qui punitur, vel aliorum. Iudicium autem futuræ vitæ est id, quòd ad punitionem secundum seipsam tendet: quoniam ad adæquandam pœnam culpæ ordinatur: non ad bonũ puniti, nec ad cautelam aliorum, sed vt reus patiatur quod meretur.

¶ Nec putet aliquis iudiciũ quod in foro pœnitentiali exercetur, locari debere sub iudicio primo modo, propterea quia iudicium hoc est magis diuinum, quàm humanum, & confessor in tantũ personam Dei in actu illo tenet, vt nesciat ipse quod scit, vt Deus. Falsa est imaginatio ista. Tum quia iudicium pœnitentiale ad præsentis vitę tempus spectat, ac per hoc nõ est exemptum à communissima ratione iudicij præsentis vitæ. Tum quia Saluator noster hoc attestatur, dicens, Io. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hinc enim apparet, q̃ Christus non venit in primo aduentu ad iudicandum mundum per ministros suos, hoc est ad iudiciũ secundum se exercendũ, sed ad saluandũ, hoc est quantum ad pœnitentiæ sacramentum spectat, ad iudicium salutare per suos iudices exercendum: Idem est autem iudicium salutare & iudicium medicinale, & pœnitentiale iudicium ad primum Domini aduentum spectat procul dubio, ad quem spectat sacramentum pœnitentiæ. Est igitur pœnitentiale iudicium non iudicium absolutè, sed iudiciũ salutare, seu medicinale: ac per hoc non tendit ad punitionẽ secundum se, sed in ordine ad salutem, non aliorum, sed ipsius rei solius.

¶ Et quia hoc propriè est officium cõfessoris, ideo hinc perspicere oportet, quanta debet esse cognitio peccatorũ: oportet enim tantum manifestari peccata, quãrum exigit huiusmodi salutare iudicium. Si enim ad hoc salutare iudiciũ exigitur manifestatio omnium, & singularum specierum, & certi numeri singulariũ, consequens est, q̃ oportet pœnitentem hęc explicare iuxta possibilita-

tem sum: si verò huiusmodi discussio non exigitur, consequens est quòd non oporteat pœnitentem hæc explicare. Et si hæc negatiua admittitur, consequens est vt declaretur, quæ & quanta discussio exigitur ad hoc salutare iudicium. Dicamus igitur, quòd iudicium huiusmodi claudit in se duo, scilicet esse iudicii, esse & salutare: ita quòd secundi est finis primi: & propterea ex secundo manifestandum est primum: tantum enim debet concurrere de eo quod est iudicij, quantum expedit vel saltem opus est ad hoc, vt iudicium sit salutare pœnitenti. Et quia salutare pœnitenti iudicio absolutè differt (vt dictum est) quantum ad punitionem, in hoc quòd in iudicio absolutè intenditur ad punitionem secundum se, in iudicio verò saluari intenditur punitio salutaris pœnitentis: consequens est vt differentia quoque sit quo ad cognitionem. Nam quia punitio secundum se consistit in adæquatione pœnæ ad culpam, oportet in iudicio absolutè cognoscere exactè culpas omnes & singulas: vt æquari illis possit pœna. Et quia punitio medicinalis consistit in commensuratione pœnæ ad pœnitentem & illius salutem (sicut medicina consistit in comensuratione tam adinfirmũ, quàm ad sanitatem acquirendam) & commensurati pœna tam pœnitenti, quàm ipsius saluti absque exacta cognitione omnium & singularum culparum rectè iudicatur, atque imponitur (vt patet quorum ad peccatorum species de superstitionisseu diuinationis, & similium speciebus) absque discussione harum, commensurata tum pœnitenti, quàm eius saluti punitio atque prouisio fit. Quantum verò ad peccatorum numerum, ex eo quòd medicinalis tam punitio, quàm prouisio idem habet iudicium, si certificatus fuerit numerus vicenarius & si incertus relictus sit an duobus demptis, vel adiunctis: & similiter si certificatus fuerit centenarius, an dubium inter nonagenarium & decem supra centum: & sic de aliis. Hæc enim & similia manifestant quòd salutare iudicium non exigit exactum omnium, & singularum culparum cognitionem: sed ex sua formali ratione exigit omnes & singulas mortales culpas cognosci vsque ad hoc, quòd norum fiat confessori, quæ, qualis, & quanta, pœna commensurari debeat huic pœnitenti rectè disposito, & illius saluti. Dico autem rectè disposito: quia licet aliquis pœnitens sit minus deuotè dispositus, ac per hoc commensurata sit in disposito pœnitentia erit fortè oratio dominica semel: manifestatio tamen peccatorum in iudicio salutari debet perducere confessorem ad cognoscendum, quanta, qualis, &c. pœna deberet sibi commensurari, si esset rectè dispositus: huiusmodi enim indispositio pœnitentis: quia est per accidens, non variat id quod per se exigit salutaris iudicij ratio. Notanter quoque dixi, iudicium salutare non requirit cognitionem exactam omnium & singulorum peccatorum mortalium, & non dixi quòd requirit imperfectam eorum cognitionem: quoniam nec exigit nec excludit plenam eorum cognitionem. sub formali namque ratione iudicij medicinalis potest materialiter quandoque contineri exacta notitia peccatorum.

Species quæ peccatorum & quæ genera oportet cõfiteri in salutari pœnitẽtię iudicio cognosce re.

¶Et quoniam practica nimis est & valde communis notitia de confessione, idcirco ad particularia descendendo dicimus, quòd species peccatorum mortalium sunt in duplici differentia. Nam quædam sunt, quarum diuersitas diuersitatem iudicij salutaris inducit: aliter enim iudicandus est pro sua salute blasphemus, aliter detractitator, aliter homicida, &c. & tales sunt species peccatorum, quę in communi habentur notitia: vt adulterium, fornicatio, furtum, rapina, contumelia, detractio, &c. Quædam verò species sunt quæ nullam videntur facere in salutari iudicio differentiam, vt sunt species diuinationis: idem est enim iudicium pœnitentiale si quis aqua vel terra abusus fuerit: & sic de aliis, & huiusmodi videntur esse species gulæ, & vniuersaliter omnes latentes: quas fortè vix doctores discernunt. Et propterea explicare primas peccatorum species in confessione oportet: secundas verò sufficit explicare in generibus subalternis: puta peccaui in necromãtia: & sic de aliis.

¶Circa numerum verò peccatorum sciendum est, quòd dupliciter accusandus occurrit, primò secundum se, secundò vt circunstantia peccatoris. Et secundum quòd est circunstantia peccatoris, differt etiam quod ammodo inducit in iudicio salutari: & quod ammodo non inducit: quam aliter iudicandus est & medendus qui semel tantum, aut bis offendit: & aliter qui centies offendit. Sed qui toties quoties potuit offendit, eodem modo iudicatur ac medetur si millies, & si centies millies offendit: nec hoc eget probatione: quoniam experientia testatur. Secundum se autem numerus peccatorum accusandus venit, non vt facit differentiam in iudicio absolutè, sed vt facit differentiam in iudicio salutari: & propterea si nescitur, sufficit explicare illum crassa quadã æstimatione: nam salutaris iudicij ratio non variatur ex hoc. Verbi gratia, Commisit quis furtum multoties: videtur sibi quòd parum plus aut minus fuerit, quàm vigesies, non est opus solicitari, forte fuerunt viginti duo. forte 19. sed sat est, ita confusè numerum explicare vt occurrit. Quo circa numerum peccatorum tam vt circunstantiam peccatoris, quàm secundum se, si certus non est (nam ad certum numerum occultandum nulla conducit ratio) vel explicandus, est sub quodam verisimili numero: vel quum consuetudo peccandi præcessit, explicato tempore, puta quòd per decẽnium fuit in hac mala consuetudine & frequentia delinquendi, puta quòd quotidie aut ferè seu quouis alio modo multitudine maxima seu frequentia manifestata aperiendos est. Nec oportet in huiusmodi numeris pœnitentem aut confessorem multum solicitari: quoniam pars est salutaris iudicij ratio. Et quandoque vtrique nocet solicitudo circa hoc: magis enim debet manifestari frequentia cum pronitate, quàm indagari verisimilis certus numerus: puta ter centum, seu mille, &c. Vnde si meretrix audienda est ad pœnitentiam conuersa, facillimè potest quo ad hæc expediri, narrando discursum vitæ suæ in annis meretricijs: nec oportet solicitari quoties cum coniugatis, quoties cum clericis potuit peccare, sed ex discursu vitæ suę discretè manifestato arbitretur & medeatur prudẽs confessor. Hæc sunt quæ ex parte salutaris iudicij exprimenda videntur in confessione. Quibus si adiunxeris, quòd ex parte pœnitentis tenetur reus ipse accusare se de omnibus, vt reconciliatio amicitiæ fiat, dicendum est, quòd pœnitens debet habere intentionem explicandi omnia mortalia, ac per hoc sub quocunque modo dicendi debet intendere comprehendere omnia: ita quòd explicare species, vel individua tali, vel tali modo non exigitur à pœnitente, aut confessore ad occultandum aliquid, sed ad faciliorem modum explicandi omnia. Et sic dicendo cuitatur error putantium, quòd sufficit explicare numerum in communi: puta dicendo quòd pluries furatus sum, hoc enim non sufficere manifestè patet, ex eo, quòd aliter iudicandus est & medendus qui bis tantùm, & qui centies furatus est. Et vitatur molestia ac solicitudo reducendi incertum numerum ad certum: media siquidem via incedendum est, vt salutaris iudicij ratio habeatur: quod medium est inter purum iudicium & certum iudicium. Et vtraque pars quæsiti aliqualiter est vera: & autoritati Doctorum & vsui confessorum ac pœnitentium simul defertur.

¶AD OBIECTIONES Tamen primò allatas: pro quanto contra conclusi militant respondendum est. Et ad autoritatem quidem Doctorum dicitur, quòd intelligitur quando certus est numerus peccatorum: ex quo enim pœnitens intendit omnia dicere, & certus est de numero peccatorũ, nulla apparet ratio quare non debeat numerum illum explicare: de incerto autem numero in solis forte verbis ab aliquo Doctore discordare credimus. De speciebus verò dicitur, quòd Deo communiter notis speciebus verificatur eorum dictum: alioquin non relinqueretur in Ecclesia Dei millesimus quisque confessor, non errans: quum huiusmodi latentes species rarissimis sint manifestæ.

¶Et per hoc patet solutio sequentis obiectionis & suæ confirmationis: nam non dicimus quædã singularia esse confitenda, & quædam non: nec dicimus quasdam species peccatorum esse manifestandas, & quasdam occultandas: sed dicimus alio modo aperiri quasdam species, scilicet communiter notas: & alio modo aperiri quasdam alias species, scilicet quarum diuersitas est latẽs: illas in speciali, ista in vna earum, seu aliquo huiusmodi. Et similiter dicimus omnia singularia confitenda: sed non eodem modo. nam certa in numero certo, incerta autem non, excessiuæ tamen multitudinis in numero verisimili (etiam si aliqualiter crassa fuerit æstimatio) seu frequentia idem insinuante: incerta autẽ excessiuę multitudinis sufficit in confuso significare, vt prudens confessor intelligat. Et ratio diuersitatis est diuersa habitudo ad salutare iudicium: hinc enim omnia pendent. Et quia non omnes confessores sunt æqualis perspicacitatis ac prudentię: ideo aliquis applicandi modus sufficit apud aliquem confessorẽ, perpendentem inde totum quantum sufficit ad iudicium salutare, qui alteri nõ sufficeret. Similis quoque accidit quandoq; disparitas ex parte pœnitentium, quibusdam scientibus ante confessoris oculos breuissimè & clarè omnia sua peccata, vt ipsimet sciunt proponere: quibusdam autem inuoluentibus, aut laborantibus in singulorum explicatione.

¶Ad rationem autem magis vrgentem, dicitur q, vt iam dictum est, adæquare pœnam culpæ contingit dupliciter, vel simpliciter propter se vel quodammodo in ordine ad aliud. Et q primo modo exigit exactam cognitionem cuiusque tam culpę quàm pœnę: quia in æqualitate pœnæ ad culpam consistit: secundo autẽ modo nõ exigit exactam cognitionem culpæ & pœnæ: quia non consistit in vtriusque æqualitate, sed exigit cognitionem cõmensurationis pœnæ ad finem. Et quoniã primo modo non est actus iudicij præsentis vitæ: ideo ad confessorẽ non spectat actus ille: & quum potentia sit propter actum, non est opus vt confessori sic exactè nota fiat peccata: vt possit pœnam culpæ adæquare simpliciter & absolutè. Sed quia ad cõfessorem spectat commensurare pœnam pœnitenti in ordine ad suam salutem (quoniam hic est actus iudicij salutaris sibi commissi) & huiusmodi commensuratio in quadã proportione media inter pœnitẽtem & illius salutem consistit: sicut medicinam oportet esse proportionatam & sanitati recuperandæ & infirmo (sunt enim medicinales pœnæ præsentis tẽporis) ideo & vera est Doctorum sententia dicentium, q cõfessor debet posse adæq

adæquatum pœnitentiam, arbitrari, saluatur enim commensurationis adæquatio: licet non interueniat æqualitas inter culpam & pœnam. Et verum est, quòd peccatorum notitia non exacta sufficit ad adæquatam pœnitentiam arbitrandam à confessore.

QVAESTIO IIII.

¶An peccata semel ritè confessa, subsecuta absolutione & satisfactione, possint iterum fructuosè confiteri, &c.

QVAERITVR. Quarò adhuc circa materiam confessionis, an peccata semel ritè confessa, subsecuta absolutione & satisfactione, possint iterum fructuosè confiteri, &c. Videtur enim quod non.

¶Primò, quia nulla forma sacramenti est iterabilis super eadem numero materia: peccata autem sunt materia in hoc sacramento: ergo.

¶Secundò, quia oportet saluari veritatem efficacem in formis sacramentorum, quæ in hoc casu non saluaretur: falsum namque diceret sacerdos, dicendo, Absoluo te à peccatis tuis, &c. quoniam non absoluitur nisi ligatus: hic autem præsupponitur absolutus.

¶Tertiò, quia hoc sacramentum quum ministretur per modum iudicij exigit cognitionem vinculi: quæ in proposito non haberetur, si confitens denuò, peccata alias confessa solummodo exprimeret: lateret enim confessorem istum esse aliàs ab his absolutum: ac per hoc lateret ipsum, pœnitentem hunc vinculis horum peccatorum astringi vel non astringi: quod est inconueniens.

¶Quartò, quia si replicatio confessionis eorundem esset fructuosa, sequeretur quòd aliquis eidem confessori replicando solummodo in communi confessionem, puta, dico meam culpam de his, quæ aliàs dixi, &c. fructum sacramenti præciperet: & sic in vno die centies replicando, centies fructum sacramenti perciperet: quod est ponere sacramenta in ridiculum.

¶Quintò, quia iudicij semel latum sine errore à confessore, Deus sic ratificat, quòd est irreuocabile. Ergo rationabile est, inquit, Scotus q, etiam si ratificet quod sit irreiterabile, quo ad fructum.

¶Et confirmatur ex his, quæ videmus in foro litigioso: nam sententiæ diffinitiua absolutoria accusati innocentis, non replicatur: nec si replicaretur, absolueret: quia non est amplius obligatus, vt absolui possit.

CONCLVSIO.

¶Non tantum licet peccata semel confessa pluries confiteri, sed ex vi sacramenti, si ritè confiteatur peccator, maximam assequitur vtilitatem quo ad pœnæ remissionem, & gratiæ augmentum.

¶IN OPPOSITVM Videtur esse communis opinio. Ad euidentiam huius sciendum est contineri hic duo quæsita, scilicet an iterare eorundem confessionem sit licitum, & an sit fructuosum. Et est sermo de confessione non mixta, quę scilicet continet quædam peccata aliàs confessa, & quædam nunquàm cõfessa: sed de confessione continente solum modo aliàs confessa. Et similiter est sermo de fructu ex parte sacramenti, seu clauium, & non de fructu ex parte pœnitentis, scilicet erubescentia & ampliori satisfactione & huiusmodi. Nullus enim dubitat huiusmodi erubescẽtiam ac satisfactionem esse fructuosam: & similiter nullus dubitat confessionem istam esse licitam & fructuosam, saltem ea ratione, quia vel sic per inutile adiunctum non vitiatur.

¶De primo igitur quęsito non memini legisse me aliquem tenentem esse illicitum iterare eorundem puram confessionem. Et quę circa hoc ingerere possent ambiguitatem, in primis argumentis tanguntur, ex quorum solutione manifestum erit, licitum esse eadem peccata pluries confiteri purè.

¶Et quia rario, quàm in secundo quæsito adducemus hoc idem concludit, ideo transeo ad secundum quęsitũ. In quo inuenio Sco. in 4. sen. dist. 18. respondendo ad primum, tenere, partem negatiuam esse probabiliorem: ita quòd sentit iteratam confessionem non esse fructuosam ex parte eius. hoc est nec remittere culpam (quæ iam dimissa supponitur) nec remittere partem aliquam pœnæ. Mouetur autem ex argumento quinto loco allato cum sua confirmatione. Sed reuera non solùm minus probabilis, sed falsa est eius opinio. Quod sic patet: Quicunque suscipit quodcunq; Ecclesiæ sacramentum ritè ac dignè, concurrentibus omnibus requisitis ad sacramentũ (puta forma, materia, partibus omnibus, ministro idoneo, &c.) non solùm licitè recipit sacramẽtum, sed etiam recipit fructum sacramenti: sed in casu proposito pœnitens ritè ac dignè suscipit sacramentum, &c. ergo est illi fructuosum sacramentum: quod est intentũ. Maior est per se nota: positis enim omnibus tam ex parte agentis, quàm ipsius sacramenti, quàm suscipientis, non est intelligibile, regulariter loquendo, non esse fructuosum sacramentum. Et patet inductiuè in singulis sacramentis. Minor autem facilè patet discurrenti per singula requisita ad sacramentum pœnitentiæ, tam ex parte ministri, quàm suscipientis, quàm ipsius sacramenti. Vnde dicendum est, quòd fructus iteratæ confessionis, præsuppositio fructu primæ, est augmentũ gratiæ & remissio aliquantæ pœnæ: si tota, prius non est remissa. Similem enim fructum habet prima confessio, ad quam heri cõtritus hodie accessit: augmẽtauit enim gratiã, & remisit aliquantam partem temporalis pœnæ, si pœnitens adhuc debitor illius erat.

¶AD PRIMA Ergo argumenta, quæ contra primum militant quæsitum, respondendo dicitur, quòd materia sacramẽti pœnitentiæ existente duplici, scilicet remota, & propinqua (eam remota est peccatum: propinqua verò est ipse actus pœnitentis, scilicet confessio) non inconuenit super eadem materia remota, diuersa tamen existente materia propinqua, iterari formam sacramenti. Et propterea quia confessio non est eadem: licet sit eorundem peccatorum, potest licitè replicari forma, imò rectè loquendo, sicut materia propinqua est alia numero, & non est replicatio eiusdem: ita forma est alia numero, & non est replicatio eiusdem.

¶Ad secundum dicitur, quòd hoc argumẽtum patit difficultatem communẽ huic quæsito, & alteri quæsito, quid scilicet soluit quando totaliter contritus & solutus à culpa & pœna accedit prima confessione ad sacramentum pœnitentiæ, eadem est enim vtrobique difficultas. Et eadem responsione satisfit vtrique, dicendo, quòd quia sacramentum est exterius sensibile signum, secundum ea, quæ exterius geruntur, ab Ecclesia iudicatur & ministratur, ac per hoc quia pœnitẽs proponit peccata sua, vt expiabilia, ac vt ea, quibus scipsum alligauit: ideo Ecclesiæ minister absoluat, id est sacramentum absolutionis impendit licitè profitenti alligationem. Et quia in sacramento efficitur intus quod significatur extra, ideo intus communiter fit absolutio peccati, saltem quo ad aliquam partem pœnę. Et licet hoc sufficere videatur, quia ad id quod communiter inuenitur, leges respiciunt: subiungendũ tamen est stringentibus casum ad immunes etiam à pœna, quòd ipsi gratia augmentata, quæ per sacramentalem absolutionem confertur, habet rationem magis absolutorij. Quia enim sacramentum pœnitentiæ ex propria ratione habet quòd sit medicinale, & curatiuum infirmitatis peccati actualis: & peccati actualis infirmitas consistit non solùm in culpa, & vocata pœna siue æterna, siue temporali, sed in multis aliis malis (vt clarè patet in augmento vulnerum originalium) ideo absolutio sacramentalis, non solùm extendit se ad culpam, & pœnam sed ad alia ex peccato actuali incursa mala. Ita quòd gratia per sacramentalem absolutionem significata & collata, quatenus est sacramentalis huius sacramenti, eoipso, quòd extenditur ad amplius sanandum à morbo peccati actualis, habet rationem magis absolutorij à peccato, sicut gratia baptismalis, si baptizaretur quis plenè prius consequutus baptismalem gratiam ex Baptismo flaminis, esset magis ablatiua à peccato, dum à peccati reliquiis magis mundaret. Cuilibet quidem Christiano ficut conuenit orare, Amplius laua me Domine ab iniquitate mea: ita conuenit orare, Amplius, sana Domine: & amplius, Absolue Domine, &c. Nec putes nouam me introducere de effectu sacramenti pœnitentiæ doctrinam. Vide superius diuum Tho. in articulo 1. quæstione 65. dicentem, Extrema vnctio ordinatur contra reliquias peccatorum, quæ, scilicet non sunt sufficienter per pœnitentiam sublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia. Et percipe ex his, sacramentum pœnitentiæ ad tollendas etiam reliquias peccatorum se extendere, si ignorantia, aut negligentia ex parte nostra non impediat sufficientem illarum ablationem.

¶Ad tertium dicitur, q, quia confessio sit de actibus peccatorum, & nõ de esse sub peccato (debemus enim confiteri, q fecimus tale & tale peccatum: an autem adhuc detineamur illius peccati vinculo, vel sub peccato non simus, sub confessione non cadit) ideo si tis est confessori cognoscere pœnitentem confitentẽ se perpetrasse tale peccatum, & paratum ad pœnitẽtiam, &c. sufficit enim q subiiciat se iudicio, accusando seipsum, &c. Et confirmatur: quia pœnitentiam egisse de talibus peccatis, pertinet ad circunstantias alleuiãtes sententiam iudicis, quas cõstat non esse opus confiteri.

¶Ad quartum dicitur, quòd quia præcipuus sacramenti effectus est gratia prima vel eius augmentum: ideo frequentia sacramenti illis solis conuenit, qui seipsos paratos reddũt ad gratiæ augmentum. Et propterea non sequitur, quòd fructus sacramentorum exponat ea ridiculo: non sunt enim frequentanda quantumcunque fructuosa sint, nisi à dispositis ad præcipuum eorum effectum: communiter autem huiusmodi dispositio non tam frequenter inuenitur in hominibus, vt totiens expediat confiteri.

¶Ad quintum dicitur, quòd sequela nihil valet: quoniam irreuocabilitas sententiæ pertinet ad firmitatem iudicis, & iudicij, infructuositas autem supposita iterabilitate præ se fert, aut infirmitatem, aut minorem largitatem iudicis vel iudicij. Iudicis quidem, si non vult, aut non potest virtutem dare similem iterato iudicio. iudicij autem si iudicium ipsum secundum se nõ est virtuosum, quale est humanum iudicium in foro litigioso. Et per hoc patet responsio ad confirmationem. Notanter autem dixi, supposita iterabilitate: quoniam ex hoc ipso, quòd Deus iterabile instituit sacramentum pœnitentiæ super eisdem peccatis, consequens est, vt fructuosum replicet. Secus autem est in non iterabilibus sacramentis: huiusmodi enim eo ipso quòd sunt non iterabilia, vana sunt, si iterantur.

QVAEST

Universidad de Deusto

QVAESTIO V.

¶ An confessio informis sit iteranda.

CIRCA Qualitatem confessionis quæritur an confessio informis sit iteranda: videtur enim quòd sic. Primò quia instrumentum oportet moueri à principali agente, alioquin instrumenti ratio non saluatur: ergo iudiciũ pœnitentiale oportet a ministro exerceri, prout mouetur à Deo: sed confessione existente informi non exercetur iudicium pœnitentiale secundum motionem diuinam: ergo oportet denuò confiteri vt exerceatur pœnitentiale iudicium, vt instrumentum motum à Deo principaliter absoluente.

¶ Secundò, Confessione existente informi, deest vna pars sacramenti, quæ est contritio: ergo sacramentum non valet: sed est iterandum: vt patet in aliis sacramentis quando deficit aliqua pars.

¶ Tertiò, quia confessione existente informi, necesse est peccatum aliquod mortale subtrahi à materia absolutionis, ac per hoc necesse est confessionem non esse integram & consequenter esse reiterandam. Assumptum probatur, tum quia communiter confessio informis accidit propter aliquid non explicatum in confessione. Tum quia peccatum illud, quod dum absoluto sic pœnitente committitur, irreuerenter suscipiendo sacramentum, non est materia absolutionis: quoniam non potest simul pœnitens pecare & absolui ab illo peccato.

¶ Quartò, quia fructus sacramenti pœnitentiæ est remissio peccati ex coniunctione passionis Christi per sacramentum ad pœnitentem: sed confessione existente informi non fit huiusmodi coniunctio, nec habetur hic fructus: ergo vanum fuit huiusmodi sacramentum, & consequenter iterandum est.

¶ IN OPPOSITVM Est autoritas diui Tho. in 4. sen. dist. 17.

CONCLVSIO.

¶ Informis illorum confessio, & si illis diuina non absit gratia, si fecerunt quod in se est, non est infructuosa, sed valida.

¶ Circa hanc difficultatem (quę propter diuersas opiniones adhuc sub iudice vi detur esse) sciendum est quòd vitandi sunt duo extremi errores. Alter est, quòd omnis confessio informis est valida, ita vt non sit iteranda: clarè siquidem patet confessionem illius, qui propter verecundiam peccatum aliquod mortale tacuit, esse informem & reiterandam. Alter est, quòd nulla confessio informis est valida, ita quòd non sit iteranda. Nam clarè constat nescire nos an aliqua nostra confessio fuerit formata, quia nescimus nos esse in gratia, & cum hoc dubio non curare nos amplius de memoria peccatorum, vt denuò confitendorum: quum tamen oportet nos esse solicitos ad pluries confitendum, vt quandoque fieret confessio formata: & sic nunquàm finis imponendus esset confessioni, vt rutior pars eligeretur: quod constat vniuersalis Ecclesiæ aures offendere. Ex vtroque autem errore perfacilè dum est, quòd non ad ipsam informitatem, sed ad informitatis causam resoluere oportet validitatem vel non validitatem informis cõfessionis: ex eo enim, quòd aliqua informis confessio est valida, & aliqua non est valida, non ex ipsa informitate, sed aliunde, pura ipsius informitatis causa prouenire debet, quòd aliqua sit valida, & aliqua non. Et quoniam causa hæc se tenet ex parte pœnitentis, cuius duo sunt actus vsque ad absolutionem, scilicet contritio & confessio: ideo hinc scrutandum est quid veri appareat. Ex parte igitur confessionis certum est confessionem ex proposito nõ integram propter verecundiam, aut aliquid huiusmodi, esse invalidam ac reiterandam: & in hoc nulla est quæstio.

¶ Ex defectu autem contritionis tota oritur difficultas, quæ, vt clarius eluceſcat, distinguendus est cõtritionis defectus: habet enim multos gradus. Minimus autem contritionis defectus est ipsa absentia charitatis: qui enim sunt ita attriti, quòd dolent de præteritis omnibus, vt de summo odibili, & proponunt vitare mortale peccatum vt summum vitabile, si confessionem subeunt informem, non tenentur iterare confessionem, sed est eorum confessio valida. Nec alia hoc eget probatione, quàm superius adducta ex vniuersalis Ecclesiæ testimonio: omnes enim sapientes & timorati vtri sic dispositis mandant imponendum esse confessioni finẽ. In inferiori autem gradu incontritionis, sunt sic attriti, vt doleãt quidem de omnibus præteritis: non tamen ascendunt vsq; ad hoc, vt doleãt de eis tanquã summo odibili: & similiter proponunt cauere de futuro: non tamen tãquam à summo vitabili. Et hoc bifariam contingit. Primò sine discussione talis defectus: quia scilicet non discutit pœnitens dolorem suum de commisso mortali, an sit tanquam de summo vitabili, & similiter propositum suum vitãdi mortale, an intendat vitare tanquam summum vitabile: sed occurrit tantùm eis dolere de peccato & cauere de futuro (sicut si offendisset vnum hominem & doleret de offensa præterita & intenderet amplius illam non offendere) in eorum tamen animo non itado minatur affectus tam vitandi offensam in futuro, quàm detestandi commissam in peccato, vt pro summis malis hæc habeant. De horum numero vtinam non maxima pars Christianorum pœnitentium sit, quos non sicut primos puto virtute charitatis de attritis regulariter fieri contritos: sed in sua attritione absolui & communicare. Cuius signum est, quòd charitas sicut posiciuè præfert Deum omni amabili, ita facit apud habentem ipsam offensam Dei odibiliorem omni odibili, & magis vitandam omni alio vitabili, operatur enim hæc magna amor Dei, si est: & si hæc non operatur, non est charitas Dei. De istorum confessione intelligo doctrinam diui Thomę quòd confessio informis per defectum contritionis est valida, ita vt non sit iteranda: & erit eis fructuosa quando ascendent ad cor altum, vt habeant peccatum pro summo odibili & summo vitabili, & confitebuntur fictionem suam hanc, qua vt contriti sacramentum susceperunt: quum in veritate contriti non essent. Quare autem huiusmodi confessio sit valida, inferius declarabitur. Si verò huiusmodi attriti animaduerterint, se non esse contritos, simile est de eorum confessione iudicium & de confessione illorum qui sunt in tertio gradu: de quibus modò subiungimus, quòd in infimo loco attritorum sunt, qui ambas contritionis partes, aut parum attingunt, aut saltem altera carent. Ad contritionem enim quum duo spectent: dolor de peccato, & propositum cauendi de cætero, infimi procul dubio sunt, qui de præteritis quidem aliqualiter dolent, & de futuro velleitatem habent cauendi. Inter quos est etiam latitudo, non solùm secundum gradus doloris & velleitatis, sed etiam secundum differentiam percipientis, vel non percipientis statum proprium: & similiter secundum differentiam explicantis, vel non explicantis in confessione plene seipsum. Nam qui huiusmodi statum suum non percipit, ac per hoc non explicat confitendo integrè quidem confitetur quantum est ex intentione: qui autem percipit & confitetur, etiam integrè ex intentione confitetur: qui verò percipit & non confitetur, quia non occurrit sibi hoc quasi peccatum confitendum, adhuc integrè ex intentione confitetur, secus autẽ si nollet hoc confiteri: tunc enim ex proposito dimidiaretur confessio. Et similes distinctiones fieri possunt de attritis in secundo gradu positis. Quocirca de omnibus dicitur, quòd quum ex proposito tãquam peccatum sacrilegij ex tali statu pœnitentis consurgẽs confessio non est valida, sed iteranda: deest siquidem confessioni non sola contritio, sed integritas ex proposito. Quando verò confessio ex proposito est integra, omnium confessio videtur valida: ita quòd non est necessariò iterandi. Quamuis differentiã sit inter eos, quo ad vitandum sacrilegij peccatum: quoniam percipientes statum suum malum, & confitentes eundem, putantésque se non sacrilegio, sed bono operam dare, rogando confessorem, vt eos absoluat, excusantur, si bona fide cum sacerdote docto id tractent, à sacrilegij peccato. Nec obstat, si dicatur, quòd ista est ignorantia iuris diuini: quoniam in huiusmodi, quæ sunt iuris diuini positiui, excusantur indocti, quando à doctoribus iudicibus sic eruditur: statuit enim Deus leges suas ad infimos per medios peruenire. Vnde & Apostolus, mulierem à viro suo interrogare iubet, si quid voluerit scire. Illos autem qui non explicant, confitendo, huiusmodi malum statum suum, nescio excusare à nouo sacrilegij peccato: deberent enim saltem sacerdotis arbitrio iudicandos offerre seipsos in his, quæ communiter pœnitentes nosse & confiteri consueuerunt: communissimum autem est pœnitentibus omnibus confiteri voluntatem suam de non cauendo de cætero: hoc enim etiam mulierculæ & sciunt & seruant.

¶ Communis autem ratio quare attritorum omnium integra quidem, sed informis confessio est valida, ita quòd non est iteranda, assignatur à diuo Tho. quia sacramentum pœnitentiæ verum inuenitur & fructuosum non tunc, sed quando aderit contritio. Et quidem quòd verum inueniatur sacramentum, non solùm secundum illorum opinionem, qui negant contritionem esse partem sacramenti pœnitentiæ, apparet, quia nihil deest huic sacramento nisi contritio: sed etiam tenendo contritionem esse partem sacramenti pœnitentiæ, manifestatur ex eo quòd contritio non secundùm se, sed relata ad confessionem (hoc est vt est spontanea voluntas recompensandi ad arbitrium sacerdotis) pars sacramenti est posita superius à diuo Thoma. Hæc autem in proposita confessione inuenitur, dum quilibet sponte eligit submittere se iudicandum sacerdoti, &c. Quia concurrunt igitur ad sacramentum huiusmodi omnes partes eius, quæ se tenent loco materiæ, & formæ & ministeri debitus, consequens est vt sit verum ecclesiasticum sacramentum. Quòd autem existente vero sacramento, informitas non pariat reiterationem, sed fructum futuro tempore, à diuo Thoma probatur: quia sic est in aliis sacramentis, & vere sic est de Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. Nec obstat, dicere quòd hoc verificatur in istis sacramentis, quia non sunt iterabilia, aut quia imprimunt characterem: vtrunque enim per accidens se habet ad fructum pro futuro tempore. Ex quo inferri potest, quòd non oportet iterari, etiam si esset iterabile: ex eo nanque quòd sacramentum est propter fructum eius: & fructus eius potest in futurum haberi sine ipsius iteratione optimè sequitur, quòd non oportet sacramentum ipsum iterari. Amplius extrema vnctio est sacramentum iterabile: & ramen

men, si incontritus suscipit quis extremam vnctionem, & post horam conteratur, non reiterabitur extrema vnctio: nec carebit infirmus moriens illius fructu: quoniam si careret illius fructu, petenti infirmo iterari extremam vnctionem, ob suam incontritionem Ecclesia non negaret: quam tamen negat, dum super eundem morbum, &c. ordinat non repetendam. Ex hoc ergo, quòd informiter suscipiens sacramenta, siue iterabilia, siue non, ex ipsa informitate licet perdat fructum pro tunc, imò quandoque addat nouum peccatum mortale pro tunc, non tamen perdit fructum sacramenti, pro quanto erit contritus, habetur non oportere iterari sacramentum. Nec oportet aliam huius rationem quærere, quàm ipsam sacramenti vim ritúmque Ecclesiæ. Augustinus enim primus hoc docuisse videtur de Baptismi fructu: diuus Thomas ad alia sacramenta hoc extendit: & Ecclesiæ ritus hoc videtur semper seruasse: fructu quoque extremæ vnctionis attestante. Et propterea concludendum videtur hoc loco, non plus sapere quam oportet.

¶ AD PRIMVM In oppositum dicitur, quòd sacerdote præsumente soluere impœnitentem, sacramentale iudicium exercetur, vt Dei instrumentum quodammodo non, & quodammodo sic. Nam quo ad modum exercendi non procedit à Deo: quoniam sacrilegè exercetur: quo ad substantiam verò sacramenti, à Deo procedit simpliciter & absolutè. Et quia sacramentum secundum se est fructuosum, ideo à Deo procedit vt sacramentum fructuosum sortiturum effectum, quando suscipiens est dispositus. Et licet tempus dispositionis ex parte recipientis arctetur ad tunc: tamen ex diuina largitate extensum intelligimus ad tunc, vel postea, quando erit dispositus: vt in Baptismo contingit, ideo non oportet sacramentum repetere, vt Deo actore exerceatur.

¶ Ad secundum dicitur, quòd in contritione duo sunt: scilicet velle recõpensare, & charitas informans illud velle. Et respectu quidem sacramenti pœnitentiæ absolutè, sufficit cõtritio quo ad primum, respectu autẽ eiusdem fructuosi in ipsius præsentia, concurrit contritio etiam quo ad secundum: & hoc solum deest in proposito. Vnde nulla pars sacramenti vt necessaria est ad sacramẽtum, deficit: quamuis deficiat vt necessaria ad sacramenti effectũ nunc.

¶ Ad tertium dicitur, quòd quia actus morales ex per le obiecto iudicantur, ille solus dimidiat confessionem, qui ex intentione integritatem violat: & propterea quum in proposito supponatur, confessionem esse ex intentione integram, licet materialiter non sit integra, non sequitur, confessionem esse iterandam. Aduerte tamen hic, quòd sicut in aliis vitiis tam enormiter contingit errare materialiter, vt actus redeat ad naturam formalem sui generis (vt patet in detractione, contumelia, & huiusmodi: contingit enim tam graniter absque intentione detrahendi detrahere famæ proximi, vt ipsa magna læsio incursa minus æstimata, detrahendi actum in detractionis naturam reducat) ita potest cõtingere quòd ex nulla aut tam crassa & supina conscientiæ discussione: aliquorum peccatorum mortalium confessio omittitur, vt materialis violatio integritatis in formalem reducatur, tanquam dimidiationis incursus ille, qui pro nihilo æstimatus est, intentus fuerit. Vnde tales ad reiterandam confessionem inducendi sunt. In quorum numero videntur esse illi, qui cum sola velleitate abstinendi à peccato confitentur & absoluuntur, accentes huiusmodi peccatum & impedimentum, quod etiam mulierculæ nouerunt, & consueuerunt explicare.

¶ Ad quartum dicitur proportionaliter sicut ad primum, quòd licet sacrilegè sacramentum tamen coniunctionis fructuosè secundum se passionis Christi ad pœnitentem exercetur: cuius fructus etsi non tunc, quando tamen erit dispositus pœnitens, percipietur. Vnde non fuit sacramentum vanum, quòd Deus adeò acceptat, vt non exacta repetitione sacramentalem gratiã conferat, quam primum pœnitens fuerit dispositus, quam per sacramentum præsens erat daturus, si tunc pœnitens fuisset dispositus.

TRACTATVS SEXTVS, DE Satisfactione pœnitentiali in duas quæstiones diuisus.

1 *Num pœnitentialis satisfactio de aliàs debito fieri possit.*
2 *Num pro contrito & confesso peccato imposita satisfactio si exoluatur in peccato mortali sit iteranda.*

QVAESTIO I.

¶ An satisfactio pœnitentialis possit esse de aliàs debito.

CIRCA Satisfactionem pœnitentialem quæritur primò, an possit esse de aliàs debito. Et videtur quod non, primò ex ipsa ratione satisfactionis. nam satisfacere est facere æquale debitorõ: fieret autem æqualitas, si aliàs, id quod fit esset debitum. minus enim fieret quàm deberetur. Et confirmatur hoc ex simili in reliquis satisfactionibus.

¶ Secundò, quia ritus Ecclesiæ hoc habet vt pœnitentias iniungat non de iciuniis & orationibus, quæ sunt in præcepto.

¶ Tertiò, quia secundum Anselm. lib. Cur Deus homo, per illa fit satisfactio, quę non possent ab homine exigi nisi peccasset: sed præcepta possent ab homine exigi, etiam si non peccasset: ergo de præceptis non potest fieri satisfactio pœnitentialis.

CONCLVSIO.

¶ Potest homo pro peccatis suis satisfacere ex operibus aliàs Deo debitis, vel ex præcepto diuini iuris, vel positiui.

¶ IN OPPOSITVM est, quòd in casu quo martyrium est in præcepto, satisfactio per illud fit non derogat ergo satisfactioni pœnitentiali esse aliàs debitum.

¶ Ad huius euidentiam sciẽdum est plures tenuisse doctores partem negatiuam quæstionis propter argumenta inducta. Et quoniam pars affirmatiua mihi videtur vera, ideo eius veritas manifestanda est, assumendo pro fundamẽto, quod vnum & idem opus à diuersis directum seu assumptum principijs, multiplicis est efficaciæ in his, quæ sunt iustitiæ annexæ, qualis est inter hominem & Deum. Sub qua constat comprehendi satisfactionem pœnitentialem: quoniam nulla nostra satisfactio est sufficiens secundũ æqualentiam exactam a pura iustitia, sed secundum diuinam acceptationem. probatur ergo primo intentum sic: eadem pœna si à minori charitate procedit, est minus satisfactoria, & à maiore charitate procedens est magis satisfactoria: ergo pœna aliàs debita, si procedat à maiore charitate, vel à virtute clauium, erit plus satisfactoria, quàm ipsa secundum se, vt erat aliàs debita: ergo pœna aliàs debita potest aliunde in satisfactionem pœnitentialem. Assumptum est notum, & approbatur de excellentia satisfactionis in passione Christi propter excellentissimam illius charitatem, à qua procedebat. Consequentia autem est per se euidens, & tantò euidentior, quanto in satisfactione pœnitentiali pura penitentiæ quantitas ex diuina acceptatione, quam secundum substantiam operis seu pœnæ, quam pura iustitia consideraret.

¶ Præterea vnum & idem opus cum hoc quòd est aliàs debitum Deo, est meritorium de condigno æternæ vitæ: ergo potest esse etiam satisfactorium pœnæ pro peccatis debitæ. Assumptum patet: quia honorando parentes (quod est opus præceptum) mercor si ex charitate illos honoro, vitam æternam de condigno. Consequentia probatur, ex eo quòd ratio aliàs debiti non minus officit ad constituendum ius futuræ mercedis, quàm ad constituendum ius recompensandi peccatum debitum: opus siquidem aliàs debitum, si potest cum hoc efficere, vt exigente iustitia merces sibi debeatur, tam excellentis qualis est æterna fœlicitas, multò magis sufficiens est, vt constituat ius soluti pretij debiti tam minimi, quale est temporalis pœna. Et confirmatur: quia tribus existentibus virtutibus, scilicet charitate, gratificatione & pœnitentia, & actus aliàs debitus potest ex charitate efficaciam meritoriam, ex gratificatione efficaciam gratiarum actionis sortiri: cur non assumptus à pœnitentia vim satisfactoriam sortietur? nunquid diuina acceptatio tam larga in merito & gratificatione, manca est in satisfactione? an forte plus iustitiæ locum habet in amico circa solutionem pœnæ, quàm circa gratiarum actionem, aut meritum?

¶ Præterea, ad particularia descendendo, & discurrendo per concilia, quando sunt in præcepto, idem apparet: in casu enim quo tenetur quis eleemosynam facere, cur non potest pœnitẽs ordinare illam pro satisfactione pœnitentiali? & similiter in casu quo præbere alteram maxillam, vel angariari, vel esurire, aut sitire, penuriam pati, aut huiusmodi aliquid, esset in præcepto, quis sapiens prohibeat pœnitentem offerre hæc Deo in satisfactionem, aut negetur solui per hæc pœnam debitã pro peccatis? an forte huiusmodi opera debita ex præcepto, possunt absque quidem pœnitente assumi in satisfactionem pœnitentialem, sed per confessoris ministerium non possunt hæc in pœnitentiam dari. Hoc enim Ecclesiæ clauibus est derogare, maioremque virtutem humanæ intentioni, quàm Christi clauibus tribuere: tanquam humana intentio, quædum possit prosatisfactione assumere, ad quæ claues nõ se extendunt: quod à fidelibus æstimatione longè sit. In cuius signum laudabilis multorũ confessorum consuetudo antiqua, absoluẽdo pœnitentẽ dicit, Quicquid boni feceris, & facere intendis, & mala quę sustines, & sustinebis, sint tibi in remissionẽ peccatorũ, &c. & non dicit, Quicquid supererogationis boni feceris, aut mali, sustinebis.

¶ AD PRIMVM ergo in oppositum dicitur, quòd aliud est loqui de satisfactione infra limites puræ iustitiæ, & aliud est loqui de satisfactione sapiente magis naturam amicitiæ quàm iustitiæ: argumentum enim procedit de satisfactione infra limites iustitiæ conclusa, de qua non est hic sermo. Vnde & pœnitentia posita est à diuo Thoma differens à iustitia vindicatiua: quia illa ius attendit, hæc autem voluntatem offensi & offendentis, quòd amicitiæ magis est, quàm iustitiæ.

¶ Ad sec

Universidad de Deusto

¶Ad secundum dicitur, quia ecclesiasticus minister homo est, (qui non intuetur cor, quem latet pœnitentis charitas,) ideò prouidè ad tutiorem partem iudicium suum declinat: & id quod est amicitiæ præteriens, ad id quod est iustitiæ se conuertit. Et quoniam ex parte iustitiæ satisfactio habet, quòd sit de non aliàs debito, ideo confessores non imponunt ieiunia alias debita, sed opera ad quæ alias pœnitens non tenetur: cum quo stat, quòd si opera, ad quæ aliàs pœnitens tenetur, imponeret in satisfactionem peccatorum, prodesset saltem virtute clauium pœnitenti satisfactio huiusmodi exhibitate adimpleta.

¶Ad tertium dicitur, quòd autoritas non videtur adduci ad propositum, quoniam ex illa nihil aliud habetur, nisi quòd satisfactio fit per pœnalia: hæc enim sunt quæ si homo non posset, ab eo non exigerentur. De hoc enim nulla est quæstio: sed an huiusmodi pœnalia sint satisfactoria, si fiat aliàs debita, de quo nihil dicit autoritas allegata. Verumtamen scito, quòd opus hoc, quod est honorare parentes (quod etiam si homo non peccasset, præceptum fuisset) si in præsenti statu exercendum cum pœnalitate aliqua occurrat, illud vnum opus præceptum, quatenus est pietatis esset meritorium, vt est à charitate, & gratiarũ actio Deo, vt est à superexcellẽti gratitudine vocatur religio, & esset satisfactorium, quatenus esset a pœnitentia: & simile est in aliis. Vnde habes, quòd etiam per ea quæ si homo non peccasset, essent exacta. alio tamen modo post peccatum exercita satisfactio fit.

QVAESTIO II.

¶An pro contrito & confesso peccato imposita satisfactio, si exoluatur in peccato mortali sit iteranda.

SECVNDO Circa satisfactionem pœnitentialem quæritur, an pro contrito & confesso peccato imposita satisfactio, si exoluatur in peccato mortali, sit iteranda. Videtur enim quòd non.

¶Primò ex ipsa ratione iustitiæ. Ex quo enim secundum plenam iusticiam punitiuã semel imposita est pœna temporalis pro peccato, de quo verè pœnituit, nunquam pro illo debebitur, nisi pœna temporalis: & illa soluta nulla. Et confirmatur hoc in actibus humanis. Si enim alicui culpæ præcisè correspondeat secundùm legem abscisio manus, non debet secundum iustitiam manu abscissa exigi maior punitio: ergo à simili si quis remaner debitor præcisè temporalis pœnæ (puta quatuor dierum) non debet secundum diuinam iustitiam illa soluta plus exigi.

¶Præterea, Si huiusmodi satisfactio extra charitatem dicatur non sufficere, sententia nimis dura & occasio peccandi videtur: quoniam pœnitens quum hoc audierit, post lapsum in peccatũ mortale non prosequetur executionem pœnitentiæ, vtpote inutiliter: & sic incidet in nouum peccatum mortale, transgrediendo præceptum Ecclesiæ & vicarij Dei in illo actu. Et hinc formatur, inquit Scotus talis ratio, Si post lapsum non exequatur quis satisfactionem pristinam sibi impositam peccat mortaliter: ergo si exequatur, bene facit: quia actum obedientiæ facit: sed non facit actum obedientiæ nisi inquantum illud est sibi impositum, tanquam pars satisfactionis: ergo, &c.

¶Præterea, Sequitur aliud inconueniens, scilicet q̃ huiusmodi peccator si damnaretur, eternaliter puniretur pro peccatis semel dimissis: ac per hoc dimissa peccata redirent simpliciter: quia redirent quo ad pœnam æternã. Et vlterius sequitur, quòd ita æternaliter punitur quis pro peccatis dimissis, sicut pro non dimissis.

CONCLVSIO.

¶Quæuis pœnitentialis satisfactio à confessore pœnitentibus imposita, in foro militantis Ecclesiæ, quamuis extra charitatem fiat, sufficiens tamen est, & si protunc non valeat, valere tamen incipiet charitate accedente ad illum, qui ad cor aliquando redibit.

¶IN OPPOSITVM est, quòd satisfactio mortua non est satisfactio, sicut nec homo mortuus est homo. Hæc quæstio sub iudice ab omnibus cõmuniter videtur derelicta, quum ipse Scotus, qui partem negatiuam tenet (cuius sunt argumenta inducta) non audeat eam assererere: sed dicat se absque præiudicio loquiin 1. quæstio. dist. 45. 4. sentent. & diuus Tho. varia videatur sentire: Durandus soluat ad vtranq; partem, &c. Quocirca vt radicales rationes examinentur, & rationabilior pars eligatur, hanc mouimus. Et quoniam rectum est iudex sui & obliqui, hinc incipiendum reor, quòd secundum omnes nulla nostra pœnitẽtialis satisfactio apud Deum est sufficiens sine charitate: quia nulla est sufficiens secundum æquiualentiam simpliciter, sed quæcunque est sufficiens, ex diuina acceptatione est sufficiens: acceptabilem autem charitas reddit. Ex hoc communi principio oportet doctrinam procedere per se, absque diuersione ad ea quæ sunt per accidẽs, aut extranea: alioquin doctrina magis erit volũtarium dogma, quàm vera doctrina. Ex hoc autẽ principio manifestè deducitur, nullam satisfactionem sufficere nisi charitas reddat eam acceptabilem: nec oportet in hac deductione laborare: sed tantũmodo subsumere, sed hæc est satisfactio: ergo. Vnde quum reliqua ista de qua quæritur satisfactio, sit verè satisfactio pro peccati pœna, & nullam habeat conditionem diminuentem rationem satisfactionis, vtpote, non dicam voluntarium, videtur eximere huiusmodi satisfactionem à communi regula satisfaciendi: aut enim oportet negare illud vniuersale ac commune principium, aut illo concesso oportet vniuersaliter dicere, nullam satisfactionem pœnitentialem sufficere nisi secundum acceptationem: quæ extra charitatem non inuenitur. Et confirmatur ex casu simili, ponendo hominem post contritionem suorum peccatorum, & aliquot dies pœnitentiæ, citra tamen confessionem, relapsum, & nihilominus prosequi actus pœnitentiales pro peccatis pristinis. Hoc enim sic se habente, quæratur an huiusmodi actus pœnitentiales per relapsum sint satisfactorij, an non. Si dicitur quòd sunt satisfactorij, sequitur quòd non oportet recurrere ad determinationem pœnæ factam per punitiuam iustitiam clauę non errante, &c. quum in hoc casu huiusmodi determinatio per claues non interuenerit: & vltra hoc videtur negari communis Doctorum sententia. Si verò non sunt satisfactorij, quum sola temporalis pœna pro pristinis peccatis in vtroque casu remanserit soluenda, nulla est ratio, quare solutio vnius extra charitatem valeat, & alterius non: si enim iniustum est plus exigere in primo casu, iniustum quoq; est plus exigere in secundo: quoniam secundum diuinam iustitiam vtrobique debitum solius pœnæ temporalis remanet. Et si illa soluitur extra charitatem, nullius restat pœnæ debitum: si autem charitas exigitur ad hoc, vt solutio fit sufficiens, neutrius solutio aliquid valet. Concludendum igitur ex communi hoc principio videtur, quòd nulla satisfactio pœnitentialis est sufficiens nisi secundum diuinã acceptationem, quam constat (vt sæpe dictum est) extra charitatem non inueniri. Et confirmatur hoc ex ipso modo remissionis peccatorũ. fit enim remissio moralis peccati per modum amicabilis reconciliationis, ex hoc enim modo fit: vt peccator ex proprio demerito hostiliter puniendus, amicabiliter corripiẽdus restet: hoc est enim auferri reatum pœnæ æternæ, & transire in reatum pœnæ temporalis. Ex hoc autem quòd peccator de hostiliter puniendo, transit in amicabiliter puniendum hic, vel in purgatorio, sequitur quòd nisi amicabiliter pœna exoluatur, nunquam soluetur: quia quòd amicè debeo nunquam exoluo nisi amicè tribuam.

¶Ex eodem quoq; principio deducitur, exceptionem aliam de satisfactionibus relinquentibus post se effectum, non esse vsquequaque veram: sed ex famosa apparentia humanaq; compassione procedere videtur distinctio inter satisfactiones relinquentes post se effectum, & satisfactiones non relinquentes post se effectum: ita vt licet vtræque extra charitatem factæ sint mortuæ, effectus tamen primarum remanens potest verificari per subsequentem charitatem: & ideo primæ non sunt reiterandæ, secundæ autem quia totaliter transierunt, sunt reiterandæ. Fauorabilis siquidẽ magis, quàm vera videtur interpretatio hæc. Nam opus satisfactorij relinquens post se effectum (puta ieiunium, vel eleemosyna extra charitatem) si est sic per sequentem charitatem viuificabile, vel hoc habet ex sacramentalitate sola. & hoc nõ: quia sic etiam conueniret satisfactionibus non relinquentibus effectum: quoniam ipsæ etiam sunt sacramentales. Vel hoc habet ex relicto effectu solo: & hoc non: quia hoc conueniret similibus satisfactionibus factis ante contritionem & confessionem: quòd omnes negamus, dicentes cum Augustin. quòd peccator non est dignus etiam pane quo vescitur: & cum Apostolo, Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, &c. Vel hoc habet ex vtroque simul, scilicet sacramentalitate & effectu relicto & hoc non: tum quia ad hoc, quòd opus sacramentale sortiatur effectum per sequentem charitatem, non requiritur relictus effectus: vt de confessione informi patet. Tum quia huiusmodi relictus effectus non est sacramentalis: quoniam non est effectus operis satisfactorij, vt est sacramentale, aut morale, sed secundum naturam operis: afflictio enim carnis nõ est effectus ieiunij, vt est actus moralis, aut sacramẽtalis, sed vt est subtractio cibi. Et similiter diminutio boni exterioris non est effectus eleemosynæ, nisi secundum naturam operis: puta quia subtrahit illud à se: vnde effectus iste est valde remotus à sacramentalitate. Tum quia vacillans, aut claudicãs ineueniretur hoc verum: nam non esset verum vniuersaliter, sed in solo illo casu quo relictus effectus duraret vsque ad aduentum nouę charitatis: vt sic inuentus posset à charitate viuificari. Nam si non perduraret, non posset per illã viuificari plusquam transitoria quę præteriit oratio. & sic si quis extra charitatem ieiuniorum iniunctum pœnitentiam peregisset, & debilitatis seu afflictionis derelictus effectus non duraret, post duos menses (quia interim pœnitens bene se confortauit) & noua charitas non fuisset recuperata vsque ad quartum mensem, iteranda essent prædicta ieiunia.

¶Quia igitur neutra via solidè fundata videtur, occurrit media via incedendum, dicendo tria. Primum est, quòd omnis pœnitentialis satisfactio à confessore imposita etiam si extra charitatem fiat, sufficiens est quo ad forum militantis Ecclesiæ. Probatur hoc: quia satisfactio huiusmodi est sacramentalis: est enim tertia pars sacramenti, ac per hoc satisfacit Ecclesiæ, si est informis, sicut confessio informis. Et hinc oritur, vt nõ solum ieiunia & eleemosynas, verum etiam orationes non fit solita Ecclesia, iterum imponere pœnitentibus, qui eas semel soluerunt, quãuis iuniores: ex nonnulli trepidantes timore vbi nõ est timor, & adinuenerint quandam momentaneam satisfactiunculam pro pœnitentia sacramentali: & deinde arbitrantur, quasi condignam pœnitẽtiam, quæ aut non est pœnitentia sacramentalis, aut si est, vanum monstrat eorum timorem. Nec hoc facere sunt edocti à sancta catholica Ecclesia, & propterea reprehensione magis dignum est, quàm vsu. Secundum est, quòd quæcunque sacramentalis satisfactio si extrà charitatem fit, nihil tunc valet ad expiationem pœnæ pro peccato debitæ apud Deum. Hoc ex suprà dictis satis probatum est, & à Magistro sen. multis autoritatibus in 15. distinc. 4. firmatur. Tertium est, quòd omnis satisfactio sacramẽtalis si extra charitatem fit, valere incipiet quando recuperata charitate pœnitens ad cor redibit, &c. Probatur hoc ex eo quòd regulariter opus sacramentale vtpote opus Dei recedente fictione sortitur effectum (vt de Baptismo, confessione, & extrema vnctione dictum est) satisfactio autem sacramentalis pars sacramenti est, vimque habet ex clauibus: ergo, si est informis, sortietur postea recedente fictione effectum. An autem totum effectum sortiatur postquam sortita fuisset si in charitate peracta esset, non facile dixerim. Videtur tamen mihi, quòd non totum satisfactionis effectum sortiatur postea: quia sacramentalis satisfactio plus se tenet ex parte humani operis, quàm ex parte diuini, hoc est sacramenti. Cuius oppositum accidit in aliis: vt patet in Baptismo, in quo totum opus est Dei, & hominis est solum ministerium: in satisfactione verò sacramentali opus est præcipuè pœnitentis. & tam parum habet sacramenti, vt multi Doctores negent ipsam esse partem sacramenti. Et propterea rationabile videtur, quòd satisfactio sacramentalis informis aliquem effectum postea sortiatur ex illa parte qua sacramentalis est: non totum autem ex illa præcipua sui parte, qua humanum opus mortuum habuit.

¶AD PRIMVM Ergo in oppositum dicitur, quòd obiectio confecta est ex lana & lino, quoniam orta est ex amicitia, & contexta est ex mera iustitia. Supponit enim pœnitentem secundum meram iustitiam debere pœnam solummodo temporalẽ, & cum hoc reconciliatum esse ex gratia, quasi post reconciliationem satisfactio sit sufficiens secũdum æquiualentiam simpliciter, & non secundum acceptationem. Et quoniã satisfactio secundum æquialentiam simpliciter, non consonat satisfactioni amicabili & possibili inter hominem & Deum: ideo, vt prædictum est, reperitur dicendo satisfactionem impositam temporalem pro pœna peccati siue imposita sit à sacerdote, siue non, esse amicabiliter soluendam: & si amicabiliter non soluitur, nunquam soluitur. Et propterea quæ de mera iustitia & humanis punitionibus adducuntur extra propositum sunt: quoniam de vindicatiua loquuntur iustitia, in qua attenditur æqualitas rei ad reminos autem de satisfactione pœnitentiali loquimur, in qua attenditur æqualitas secundum acceptationem Dei offensi.

¶Ad secundum dicitur, quòd sententia hæc non est dura, sed dulcedine amicitiæ diuinæ plena, nec est occasio peccandi nisi fortè accepta. Et ad formam rationis dicitur primò, ipsam valde errare: vt patet applicando eam ad peccatorem communicaturum in paschate, dicendo, Si non communicat peccat nouo peccato: ergo si communicat, bene facit obediendo. Quod patet esse ridiculum.

¶Et quia multiplicate inconuenientia, non est soluere, dicitur secundò, quòd huiusmodi ratione in quacũque materia fiat responsendum est sic: Si non exequitur peccat, admittitur: ergo si exequitur condignè, bene facit: alioquin negetur sequela: quoniam & communicando & non communicando in Paschate peccat nouo peccato indigous. Dicitur tertiò quantum ad materiam quæ tangitur de nouo peccato mortali omittẽtis pœnitentiam iniunctam à confessore pro mortalibus, quòd nulla ratione apparet omissionem huiusmodi esse peccatum mortale, vt patet discurrendo per omnia concurrentia ad huiusmodi actum, iniuncta siquidẽ à confessore pro mortalibus satisfactio, quatuor habet capita. primum est, quòd est iudicata & præcepta à Christi vicario: & hinc satisfactio sit actus iustitiæ cuiusdam & obedientiæ: & hinc satisfactionis omissio non habet peccati mortalis rationem, si desit contemptus, qui contrariatur præcepto: & abiiceret gratiam iudicij facti. Secundum est ex parte pœnitentis, quod est actus pœnitentiæ & charitatis: & hinc nulla est in omissione ratio peccati mortalis, nisi actus ille iustitiæ, pœnitentiæ & charitatis sit necessarius ad salutem. Quod constat esse falsum: quia actus ille non est necessarius ad dilectionem Dei, aut suiipsius, aut proximi: quoniam versatur circa ea, quæ sunt ad finem scilicet solutionem pœnæ temporalis: quam potest pœnitens referuare sibi in purgatorio absque mortali offensa Dei. tertium, est ex parte finis, quòd est

expiatiua pœnæ pro peccato debitæ: & hinc, vt nunc monstratum est, non habet omissio, quòd sit mortale peccatum, sed quòd sit reseruatio luendæ pœnæ. Quartum est, quòd est pars sacramenti: & hinc, quòd omissio nõ constituat sacrilegium, ex eo apparet, quòd Ecclesia vtitur pœnitentiæ sacramento quandoque absque hac tertia parte (vt patet de pœnitentibus in fine, quibus non imponitur secundum canones satisfactio) & ex eo quòd si quis sua sponte ante confessionem satisfeciisset, non esset imponenda satisfactio aliqua à confessore. Nec desunt dicentes posse pœnitentem malè paratum ad suscipiendam satisfactionem in hac vita, absolui reseruata satisfactione in purgatorio: ex his enim omnibus habetur, quòd omissio huius partis sacramenti non est peccatum mortale ex suo genere. Vnde quum satisfactio à confessore non imponatur, nisi vt descripta est, & vt sic illius omissio non habeat ex suo genere rationem peccati mortalis, concludendum est peccare quidem omittentem iniunctam satisfactionem (quum agat præter obedientiam & alias virtutes) non tamẽ mortaliter, deficiente contemptu, quum nec contra obedientiam, charitatẽmve committat.

¶Ad tertium dicitur, quòd distinctio inter per se & per accidens euitat hęc inconuenientia: pœnam siquidem temporalem fieri per se æternam est inconueniens: per accidens autem æternati non inconuenit. Sic autem est in proposito: quoniam temporalis pœna amicè soluenda propterea ordinatur in inferno, quia nunquam amicè soluitur. Vnde nec propterea redeunt simpliciter dimissa peccata, nec æquè punitur pro peccato dimisso & pro nõ dimisso: si enim redirent simpliciter deberetur per se pœna æterna: & similiter peccato non dimisso deberetur per se pœna æterna. In proposito autem æternitas pœnæ inuenitur per accidens: non tamen sicut in pœna venialium: ratio enim proxima æternitatis pœnæ perseuerantium venialium in inferno est æternitas culpę: perseuerante enim culpa semper debet perseuerare pœna. Ratio autem æternitatis pœnæ in proposito est defectus acceptabilitatis: quia scilicet solutio pœnæ nunquam est acceptabilis, quia nunquam soluitur amicè.

TRACTATVS SEPTIMVS DE Ministro sacramenti pœnitentiæ, cuius vnicum est Quæsitum.

QVAESTIO VNICA.

¶An sacramenti pœnitentiæ minister possit esse sacerdos absque iurisdictione.

CIRCA Ministrum sacramenti pœnitentiæ quæritur an possit esse sacerdos absque iurisdictione. Et est ratio dubij. Tum quia confessor summi pontificis ministrat ei sacramentum pœnitentiæ sola potestate ordinis: quum potestatem iurisdictionis super eum habere nequeat. Tum quia videtur communiter dici, quòd sola potestas ordinis sufficit ad absoluendum à peccatis venialibus. tum quia videtur etiam communiter dici, quòd potestas ordinis ex se, se extenderet ad omnes absoluendos, nisi per Ecclesiam essent limitatæ iurisdictiones.

CONCLVSIO.

¶Sacerdos sola ordinis potestate fultus non est idoneus sacramenti pœnitentiæ minister, sed necessaria est illi iurisdictionis autoritas à superioribus sibi collata.

¶IN OPPOSITVM est decretum omnis vtriusque sexus.

¶Ad euidentiam huius sciendum est, quòd licet multa Doctorum verba sonare videantur, solam ordinis potestatem quandoque sufficere ad hoc sacramentum, secundum tamen rei veritatẽ nunquam sufficit, sed semper exigitur vltra potestatem ordinis, autoritas iurisdictionis aliquo modo. Et hoc quidem non solùm per Ecclesiam determinatum est, sed ex ipsa sacramenti natura habetur. legimus enim in Concilio Floren. sub Eugenio 4. quòd minister huius sacramenti est sacerdos habẽs autoritatem ordinariam vel delegatam. Ex quo patet quòd sacerdos sola ordinis potestate fultus, non est minister huius sacramenti. Et quum in proposito non habeat locum distinctio illa de ministro ex officio vel in articulo necessitatis sicut in Baptismo, oportet dicere, quòd si sacerdos sola ordinis potestate absoluat, sacramentum nullum est: quia deficit minister. Est quoque sacramentum hoc ex sua natura iudiciale: quoniam forma eius consistit in actu iudicis, vt sic, actus autem iudicialis, etiam si fingendi detur licentia, non potest intelligi exerceri, nisi in subditum: igitur non ex Ecclesiæ constitutione, sed ex ipsius sacramenti iudicialis natura exigitur potestas iurisdictionis in hoc sacramento. Dupliciter autem contingit haberi potestatem iurisdictionis: primò ex parte principij iudicandi, ita, quòd potestas ipsa iurisdictionis, sit prin

fit principium iudicij: sicut in naturalibus calor est principium calefaciendi, & in politicis potestas principis est principium puniendi, & in ecclesiasticis potestas pontificia est principium excommunicandi, & huiusmodi. Alio modo inuenitur iurisdictio ex parte eius, qui iudicandus est: sicut contingit in iudicio arbitrorum, à partibus tantum potestatem habentium, ex hoc ipso quòd illis se submittunt in illa causa. Ministro verò sacramenti pœnitentiæ quum ordinaria vel delegata à superiori potestate est minister, licet inueniatur potestas iurisdictionis primo modo: sufficit potestas iurisdictionis secundo modo. Et ratio est: quia sacramentalis absolutionis principium non est potestas iurisdictionis, sed potestas ordinis: potestas autem iurisdictionis concurrit quo ad hoc solum, quòd facit de peccatore subditum: vel simpliciter vel quo ad talia peccata. Et hinc fit, vt quicunque potest se subiicere in foro pœnitentiali cui vult, non egeat aliundè iurisdictione in ministrante ei hoc sacramentum.

¶ ET PER hoc patet responsio ad primum: ex hoc enim q̃ sumus Pontifex nulli in terris subditus est, potest seipsum subdere in foro pœnitentiali cuilibet sacerdoti, nec confessor ille habet, propriè loquendo, potestatem iurisdictionis super Papa pœnitente, à Christo, vel Ecclesia, vel ab ipso Papa tanquam à superiore: sed ex hoc ipso quòd Papa se subdit illi. Et hic modus iurisdictionis reductiuè spectat ad iurisdictionem delegatam: quamuis propriè non sit delegata.

¶ Ad secundum dicitur, quòd quia quo ad peccata venialia quilibet est liber respectu sacramenti pœnitentiæ (eo quòd nullus tenetur confiteri venialia), deo satis rationabile est, q̃ quilibet potest se subdere cui vult sacerdoti pro sacramento pœnitentiæ venialium. Et sic inuenitur hic non sola potestas ordinis, sed potestas iurisdictionis reductiue: quæ quia non est propriè delegata, tacita videtur à dicentibus, quòd sola potestas ordinis ministrat sacramentum venialibus: quum tamen secundum veritatem si nullo modo iurisdictio interueniret, nullum esset peccatum: vt dictum est. Caue tamen ne huiusmodi iurisdictionem extendas ad absolutionem ab excommunicatione minori, etiam per peccatum veniale incursa: nam quia excommunicatio minor vinculum est introductum à potestate iurisdictionis, quæ est principium iudicij, impossibile est quòd sine huiusmodi potestate iurisdictionis, quæ est principium actuum iudicialium, absoluat quis ab excommunicatione minori. Vnde quamuis habens veniam a tantum possit à quocunque sacerdote pœnitentiæ sacramentum suscipere ex hoc ipso, quòd se subdit illi non potest tamen à quocunque sacerdote absolui ab excommunicatione minori: sed si illam habet, oportet prius à proprio sacerdote ab illa absolui.

¶ Ad tertium dicitur, quòd illud dictum potest dupliciter intelligi: vel vt omnes sacerdotes à principio ex hoc ipso, quòd erant sacerdotes, poterant omnes absoluere: vel quòd omnes sacerdotes poterant omnes absoluere: vel quòd omnes sacerdotes communes: sed iudices instituebantur non solùm sacerdotes communes: sed iudices communes in foro pœnitentiali. Primus sensus est falsus: quia de necessitate sacramenti iudicialis est iurisdictio. Secundus sensus est verus, suppositâ veritate dicti, quoniam ante distinctiones parochiarum: &c. sacerdotes vtranque potestatem accipiebant: tita quòd tunc erant & sacerdotes communes & iudices communes, postea autem ordinantur quidam sacerdotes communes, fiùt autem iudices proprij, assignando eis plebes proprias. Et multi relinquuntur sacerdotes communes qui nunquam fiunt iudices, nec communes, nec proprij: vt patet de his, qui nõ sunt expositi ad audientiam confessionum, nec aliquis se subdit eis quo ad venialia.

TRACTATVS OCTAVVS, DE Indulgentiarum Thesauro in quatuor Quæstiones diuisus.

1 *Num aliquis thesaurus sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum.*
2 *Num, & quibus satisfactionibus & meritis constet thesaurus indulgentiarum.*
3 *Num satisfactiones, ex quibus est thesaurus indulgentiarum sint Christi merita, & sanctorum.*
4 *Num thesaurus indulgentiarum subdatur Papæ absque sacramentorum collatione.*

CIRCA Indulgentias post tractatum quendam aliàs editum, & plures quæstiones in secundo quolibet. positas, iam tertiò scribendum occurrit tripertita consideratione. Primò de thesauro. Secundò de causa. Tertiò de suscipientibus.

¶ Circa thesaurum occurrunt quatuor quærenda: primum, an aliquis thesaurus sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum. Secundò, ex quibus constat dictus thesaurus. Tertiò, quorum sint vsufructuarij. Quartò, an dictus thesaurus subsit dispensationi summi Pontificis.

QVAESTIO I.

¶ An thesaurus aliquis sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum.

CONCLVSIO.

¶ Non minus necessarium est ad indulgentiarum efficaciam aliquis thesaurus, meritorum Christi, quam sacramentorum.

CIRCA Primum (an thesaurus aliquis sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum) sciendum est, quòd ex duplici capite dubitatio hæc oritur. vel ex eo quòd creditur Papam posse facere effectum indulgentiæ autoritatiue, sicut potest absoluere ab excommunicatione: sic quòd ita potest absoluere à debito pœnarum temporalium, quas pœnitentes pro suis debent peccatis, sicut potest absoluere à vinculis suspensionis, interdicti & huiusmodi. Vel ex eo q̃ creditur effectum indulgentiarum non esse aliud, quàm solutionem ecclesiastici vinculi, quo pœnitens alligatus est ad iniunctas pœnitentias. Ex vtraque siquidem opinione sequitur nullo opus esse thesauro ad efficaciam indulgentiarum: vt manifestè pateat.

¶ Prima autem opinio est Francisci Maironis in 4. dist. 19. Et fundatur super verbo Christi, Quodcunq; solueris super terram, &c. Hinc enim vult Papam veluti principem Christianę Reipub. constitutum: & postea ex regulari potestate principum, qua quilibet princeps habens plenariam potestatem, potest remittere debita peccatoribus in sua politia, infert Papam posse remittere debita pœnarum temporalium, quas pœnitens tenetur in hac vita vel in purgatorio exoluere. Firmatúrque hoc, inducendo quòd sacerdos absoluendo trãsfert pœnam æternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni in forum temporalem, &c. Sed hic dicẽdi modus tripliciter errat. Primò in hoc, quòd non distinguit inter forum pœnitentialem & forum extrinsecæ iurisdictionis ecclesiasticæ: Papa enim, licet sit quasi princeps in foro ecclesiasticæ iurisdictionis exteriorib⁹ (cuius signum est, quòd est solutus ecclesiasticis pœnis & legibus, vt princeps) in foro tamen pœnitentiali est subditus: vnde & potest & solui & ligari à sacerdote in foro pœnitentiali: & potest & debet sibi negari absolutio, sicut & reliquis fictè accedentibus ad sacramentum pœnitentiæ. Pœna autem temporalis pro peccatis actualibus post contritionem & confessionem debita non spectat ad extrinsecum forum, sed ad forum pœnitentialem. Quod etiam ex eo patet, quòd est eiusdem rationis cũ suis aliis partibus, quæ remissę sunt ex virtute clauium, vel per satisfactionem pœnitentialem, vnde quo ad hoc non habet Papa à Christo potestatem tanquam princeps, sed tanquam minister. Secundò errat in hoc quòd non discernit inter causas debitorum: nam si princeps non posset remittere causam debiti, nec ipsum debitum remittere posset. Vnde quum Papa non possit remittere causam debiti (quoniam causa debiti est peccatum: Papa autem nõ potest etiam veniale remittere peccatum) non igitur ad potestatem principatus eius spectat remittere pœnam ex peccato debitam. Tertiò errat non discernens modum potẽtiæ: aliud est enim Papam posse remittere huiusmodi pœnas. Dato enim q̃d Papa possit sicut reiveritas est, quòd per istum illo Christi verbo, Quodcunque solueris, &c. non tamen sequitur, potest hoc tali modo, puta solo iussu: stat enim quòd potest hoc alio modo, puta per ecclesiastici thesauri dispẽsationem. Et hoc patet in similitudinem sicut Christus dixit Petro, Quodcunque solueris, &c. ira dixit discipulis, Quorum remiseritis peccata, &c. & sicut nõ valet, Discipuli seu sacerdotes possunt remittere peccata, ergo possunt solo iussu seu autoritate (sed stat, quòd possunt alio modo, scilicet ministrando sacramentũ pœnitentiæ) ita non valet, Papa potest quodcunque soluere super terram: ergo solo iussu seu autoritate hoc potest: stat enim quòd hoc possit diuersimode, quo ad exteriora quidem solo iussu, quo ad intima verò, peccata scilicet & eorum pœnas apud Deum mediante sacramento, quo ad peccata: mediante verò dispensatione thesauri, quo ad dictas pœnas. Nec sacerdos aliter quàm per sacramentum transfert pœnam æternam in temporalem.

¶ Secunda autẽ opinio verborum sonum habens pro se (pro quanto indulgentiæ sonant pro iniunctis pœnitentiis) fundatur super hoc, quòd pœna debita à pœnitente apud diuinam iustitiã est reseruata superiori tribunali, scilicet ipsius diuinæ iustitiæ: ac per hoc non potest ab inferiori (qualis est Papa) remitti, nisi papa posset supra ius diuinũ: quod constat esse falsum. Et hæc opinio tripliciter errat. Primò diminutiuè & exponendo remissionem iniunctarum pœnitentiarũ, dum exponit pro remissione solius vinculi: quum etiam ipsa verba sonent remissionem ipsarum iniunctarum pœnitentiarũ, & non solius vinculi iniunctionis: nõ enim dicitur, quòd relaxamus iniunctionem, sed quòd relaxamus iniunctas pœnitentias. Secundò, quod impietatem tribuit Ecclesię: nam si indulgentia liberaret à sola iniunctione pœnitẽtię, impiè ageret Ecclesia dando indulgentias: quoniã absoluendo à vinculo iniunctionis, transmitteret pœnitentes ad pœnas purgatorij, à quibus liberari fuissent

fuissent exequendo iniunctas pœnitentias. Vnde magna impietas esset, dicere se facere gratiam dando indulgẽtiam. Tertiò errat in hoc, quòd nõ discernit inter posse remittere ministerialiter, & posse remittere autoritatiuè. Licet enim Deo debita solus Deus autoritatiuè remittere possit: homo tamen minister Dei, diuina autoritate sibi concessa potest Deo debita remittere ministerialiter, nec solùm debita pœnarum, sed etiam debita culparum: vt patet in sacramento pœnitentiæ. Nec hoc est posse supra ius diuinum: sed est ministerialiter fungi autoritate diuina.

¶ HIS IGITVR exclusis opinionibus, quia ex fine necessitas medij sumitur, finis autẽ & effectus in huiusmodi coincidunt: (sanitas enim est finis, & effectus medicinæ) ideo stabiliẽdus est effectus indulgentiarũ ex his quæ certa sunt. Et quoniam certum est omni hoc attestante Ecclesia, indulgentias succedere loco iniunctarum pœnitẽtiarum: consequens est, quòd idem est effectus indulgẽtiæ, qui erat futurus effectus iniunctæ satisfactionis pœnitẽtialis. Constat autem quòd per iniunctam satisfactionem pœnitẽtialem dignè exequutam soluitur pœna temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiã (hoc enim vniuersalis credit Ecclesia) igitur per indulgentiam loco satisfactionis succedentẽ, si veraciter ac dignè acquisita fuerit, soluetur quoque tãtùm, de pœna temporali pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam, quantum apud eandem æquiualet indulgentia acquisita. Et hæc Hinc enim vult Papam veluti principem Christianę Reipub. constitutum: & postea ex regulari potestate principum, qua quilibet princeps habens plenariam potestatem, potest remittere debita peccatoribus in sua politia, infert Papam posse remittere debita pœnarum temporalium, quas pœnitens tenetur in hac vita vel in purgatorio exoluere. Firmatúrque hoc, inducendo quòd sacerdos absoluendo trãsfert pœnam æternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni in forum temporalem, &c. Sed hic dicẽdi modus tripliciter errat. Primò in hoc, quòd non distinguit inter forum pœnitentialem & forum extrinsecæ iurisdictionis ecclesiasticæ: Papa enim, licet sit quasi princeps in foro ecclesiasticæ iurisdictionis exteriorib⁹ (cuius signum est, quòd est solutus ecclesiasticis pœnis & legibus, vt princeps) in foro tamen pœnitentiali est subditus: vnde & potest & solui & ligari à sacerdote in foro pœnitentiali: & potest & debet sibi negari absolutio, sicut & reliquis fictè accedentibus ad sacramentum pœnitentiæ. Pœna autem temporalis pro peccatis actualibus post contritionem & confessionem debita non spectat ad extrinsecum forum, sed ad forum pœnitentialem. Quod etiam ex eo patet, quòd est eiusdem rationis cũ suis aliis partibus, quæ remissę sunt ex virtute clauium, vel per satisfactionem pœnitentialem, vnde quo ad hoc non habet Papa à Christo potestatem tanquam princeps, sed tanquam minister. Secundò errat in hoc quòd non discernit inter causas debitorum: nam si princeps non posset remittere causam debiti, nec ipsum debitum remittere posset. Vnde quum Papa non possit remittere causam debiti (quoniam causa debiti est peccatum: Papa autem nõ potest etiam veniale remittere peccatum) non igitur ad potestatem principatus eius spectat remittere pœnam ex peccato debitam. Tertiò errat non discernens modum potẽtiæ: aliud est enim Papam posse remittere huiusmodi pœnas. Dato enim q̃d Papa possit sicut reiveritas est, quòd per istum illo Christi verbo, Quodcunque solueris, &c. non tamen sequitur, potest hoc tali modo, puta solo iussu: stat enim quòd potest hoc alio modo, puta per ecclesiastici thesauri dispẽsationem. Et hoc patet in similitudinem sicut Christus dixit Petro, Quodcunque solueris, &c. ira dixit discipulis, Quorum remiseritis peccata, &c. & sicut nõ valet, Discipuli seu sacerdotes possunt remittere peccata, ergo possunt solo iussu seu autoritate (sed stat, quòd possunt alio modo, scilicet ministrando sacramentũ pœnitentiæ) ita non valet, Papa potest quodcunque soluere super terram: ergo solo iussu seu autoritate hoc potest: stat enim quòd hoc possit diuersimode, quo ad exteriora quidem solo iussu, quo ad intima verò, peccata scilicet & eorum pœnas apud Deum mediante sacramento, quo ad peccata: mediante verò dispensatione thesauri, quo ad dictas pœnas. Nec sacerdos aliter quàm per sacramentum transfert pœnam æternam in temporalem.

¶ Secunda autẽ opinio verborum sonum habens pro se (pro quanto indulgentiæ sonant pro iniunctis pœnitentiis) fundatur super hoc, quòd pœna debita à pœnitente apud diuinam iustitiã est reseruata superiori tribunali, scilicet ipsius diuinæ iustitiæ: ac per hoc non potest ab inferiori (qualis est Papa) remitti, nisi papa posset supra ius diuinũ: quod constat esse falsum. Et hæc opinio tripliciter errat. Primò diminutiuè & exponendo remissionem iniunctarum pœnitentiarũ, dum exponit pro remissione solius vinculi: quum etiam ipsa verba sonent remissionem ipsarum iniunctarum pœnitentiarũ, & non solius vinculi iniunctionis: nõ enim dicitur, quòd relaxamus iniunctionem, sed quòd relaxamus iniunctas pœnitentias. Secundò, quod impietatem tribuit Ecclesię: nam si indulgentia liberaret à sola iniunctione pœnitẽtię, impiè ageret Ecclesia dando indulgentias: quoniã absoluendo à vinculo iniunctionis, transmitteret pœnitentes ad pœnas purgatorij, à quibus liberari fuissent exequendo iniunctas pœnitentias. Vnde magna impietas esset, dicere se facere gratiam dando indulgẽtiam. Tertiò errat in hoc, quòd non discernit inter posse remittere ministerialiter, & posse remittere autoritatiuè. Licet enim Deo debita solus Deus autoritatiuè remittere possit: homo tamen minister Dei, diuina autoritate sibi concessa potest Deo debita remittere ministerialiter, nec solùm debita pœnarum, sed etiam debita culparum: vt patet in sacramento pœnitentiæ. Nec hoc est posse supra ius diuinum: sed est ministerialiter fungi autoritate diuina.

¶ HIS IGITVR exclusis opinionibus, quia ex fine necessitas medij sumitur, finis autẽ & effectus in huiusmodi coincidunt: (sanitas enim est finis, & effectus medicinæ) ideo stabiliẽdus est effectus indulgentiarũ ex his quæ certa sunt. Et quoniam certum est omni hoc attestante Ecclesia, indulgentias succedere loco iniunctarum pœnitẽtiarum: consequens est, quòd idem est effectus indulgẽtiæ, qui erat futurus effectus iniunctæ satisfactionis pœnitẽtialis. Constat autem quòd per iniunctam satisfactionem pœnitẽtialem dignè exequutam soluitur pœna temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiã (hoc enim vniuersalis credit Ecclesia) igitur per indulgentiam loco satisfactionis succedentẽ, si veraciter ac dignè acquisita fuerit, soluetur quoque tãtùm, de pœna temporali pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam, quantum apud eandem æquiualet indulgentia acquisita. Et hæc Hinc enim vult Papam veluti principem Christianę Reipub. constitutum: & postea ex regulari potestate principum, qua quilibet princeps habens plenariam potestatem, potest remittere debita peccatoribus in sua politia, infert Papam posse remittere debita pœnarum temporalium, quas pœnitens tenetur in hac vita vel in purgatorio exoluere. Firmatúrque hoc, inducendo quòd sacerdos absoluendo trãsfert pœnam æternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni in forum temporalem, &c. Sed hic dicẽdi modus tripliciter errat. Primò in hoc, quòd non distinguit inter forum pœnitentialem & forum extrinsecæ iurisdictionis ecclesiasticæ: Papa enim, licet sit quasi princeps in foro ecclesiasticæ iurisdictionis exteriorib⁹ (cuius signum est, quòd est solutus ecclesiasticis pœnis & legibus, vt princeps) in foro tamen pœnitentiali est subditus: vnde & potest & solui & ligari à sacerdote in foro pœnitentiali: & potest & debet sibi negari absolutio, sicut & reliquis fictè accedentibus ad sacramentum pœnitentiæ. Pœna autem temporalis pro peccatis actualibus post contritionem & confessionem debita non spectat ad extrinsecum forum, sed ad forum pœnitentialem. Quod etiam ex eo patet, quòd est eiusdem rationis cũ suis aliis partibus, quæ remissę sunt ex virtute clauium, vel per satisfactionem pœnitentialem, vnde quo ad hoc non habet Papa à Christo potestatem tanquam princeps, sed tanquam minister. Secundò errat in hoc quòd non discernit inter causas debitorum: nam si princeps non posset remittere causam debiti, nec ipsum debitum remittere posset. Vnde quum Papa non possit remittere causam debiti (quoniam causa debiti est peccatum: Papa autem nõ potest etiam veniale remittere peccatum) non igitur ad potestatem principatus eius spectat remittere pœnam ex peccato debitam. Tertiò errat non discernens modum potẽtiæ: aliud est enim Papam posse remittere huiusmodi pœnas. Dato enim q̃d Papa possit sicut reiveritas est, quòd per istum illo Christi verbo, Quodcunque solueris, &c. non tamen sequitur, potest hoc tali modo, puta solo iussu: stat enim quòd potest hoc alio modo, puta per ecclesiastici thesauri dispẽsationem. Et hoc patet in similitudinem sicut Christus dixit Petro, Quodcunque solueris, &c. ira dixit discipulis, Quorum remiseritis peccata, &c. & sicut nõ valet, Discipuli seu sacerdotes possunt remittere peccata, ergo possunt solo iussu seu autoritate (sed stat, quòd possunt alio modo, scilicet ministrando sacramentũ pœnitentiæ) ita non valet, Papa potest quodcunque soluere super terram: ergo solo iussu seu autoritate hoc potest: stat enim quòd hoc possit diuersimode, quo ad exteriora quidem solo iussu, quo ad intima verò, peccata scilicet & eorum pœnas apud Deum mediante sacramento, quo ad peccata: mediante verò dispensatione thesauri, quo ad dictas pœnas. Nec sacerdos aliter quàm per sacramentum transfert pœnam æternam in temporalem.

¶ Secunda autẽ opinio verborum sonum habens pro se (pro quanto indulgentiæ sonant pro iniunctis pœnitentiis) fundatur super hoc, quòd pœna debita à pœnitente apud diuinam iustitiã est reseruata superiori tribunali, scilicet ipsius diuinæ iustitiæ: ac per hoc non potest ab inferiori (qualis est Papa) remitti, nisi papa posset supra ius diuinũ: quod constat esse falsum. Et hæc opinio tripliciter errat. Primò diminutiuè & exponendo remissionem iniunctarum pœnitentiarũ, dum exponit pro remissione solius vinculi: quum etiam ipsa verba sonent remissionem ipsarum iniunctarum pœnitentiarũ, & non solius vinculi iniunctionis: nõ enim dicitur, quòd relaxamus iniunctionem, sed quòd relaxamus iniunctas pœnitentias. Secundò, quod impietatem tribuit Ecclesię: nam si indulgentia liberaret à sola iniunctione pœnitẽtię, impiè ageret Ecclesia dando indulgentias: quoniã absoluendo à vinculo iniunctionis, transmitteret pœnitentes ad pœnas purgatorij, à quibus liberari fuissent

æternæ & ex eo demũ quòd pœnale satisfactorium est pro pœna tẽporali pro peccato debita. soluitur enim pœna absque omni cõtradictione per opus pœnale vt sic: indulgentia autẽ non succedit loco satisfactionis pœnitẽtialis, nisi quo ad vltimum officiũ quod est satisfacere nam ex vi indulgentiæ non fit homo bonus, nec medicatur, nec meretur, sed solùmodo soluit pœnam quam per pœnitentiam soluisset. Et propterea doctores cõsulunt, assequẽtibus indulgentias, adimplere nihilominus suas pœnitentias: & merito longè melius esse prædicant quàm indulgentiã. Nec propter hoc tamen vilipendendæ sunt indulgẽtiæ: quoniam salutares sunt tollendo pœnam quæ impediret ingressum cælestis patriæ. Notãter autem dixi exvi indulgentiæ, quoniam si indulgentiæ mixtum cointelligatur opus sanctũ, quo acquiritur indulgentia, puta electmosyna, aut aliquid huiusmodi, sic mixta intellecta indulgẽtia melior esse potest, quàm satisfactio pœnitentialis. Nam nullius officium inuentorum in satisfactione pœnitentiali sibi deficit: est enim dignè data eleemosyna pro acquirenda indulgentia, reddens bonũ, & disponens ad bona opera dantem illam, & præbet medicinam cõtra cupiditatem pecuniæ, & est meritoria vitæ æternæ, & est satisfactoria ex propria pœnalitate: & vltra hæc superuenit sibi solutio pœnæ, seu satisfactio per indulgentiã. Ex hoc igitur, quòd indulgentia pura succedit satisfactioni pœnitentiali solùmodo quo ad vim satisfactiuam, manifestè sequitur, quòd thesaurus indulgẽtiarum, thesaurus est satisfactionum, quæ quia per opera pœnalia & meritoria fiunt, ideo idem dicitur thesaurus passionum & meritorum, quatenus satisfactoria sunt. Rationabile autem, vltra dictam in præcedenti articulo monstratur esse, debere esse thesaurũ hunc thesaurum satisfactionum, seu meritorum, quatenus satisfactoria, ex eo quòd vnus pro alio & in tẽporalibus, & in spiritualibus tisfacere potest: non medicatur autem nec fit bonus, nec meretur vn⁹ pro alio. sunt igitur ea quę sunt reposita in hoc thesauro, satisfactiones. Quòd autẽ non quæcũq; satisfactiones, sed solæ superfluæ in eodẽ recondite sint, ex eo patet, quod satisfactiones illæ quibus satisfacientes indiguerunt pro seipsis: iam esset error circa solutionẽ pœnarum debitarum pro propriis peccatis: & propterea non possunt pro aliis soluere. Et simile est iudicij de satisfactionibus quæ pro quibusdam determinatè oblatæ sunt: sunt enim ex ipso tantæ suum effectũ. Quia igitur oportet satisfactiones in thesauro repositas pro alienis pœnis soluedis offerri posse, oportet huiusmodi satisfactiones esse superfluas, ita quòd nec pro his qui illas egerunt, nec pro aliis hactenus satisfecerint: hoc enim est meritũ, seu opera esse superflua, quo ad officium satisfaciendi.

¶ OBIECTIONES autem, quæ ingerere videntur plus requiri ad recõdita in hoc thesauro, puta quòd nõ solùm sint satisfactiones superfluæ, sed etiã non plenè remuneratæ, in sequenti articulo monstrabuntur vanæ. Et ideo concludendum est, hæc thesaurum indulgentiarum esse: thesaurum superfluarum satisfactionum seu meritorum, quatenus superfluunt quo ad officium satisfaciendi pro pœna actualibus peccatis debita.

QVAESTIO III.

¶ Quorum sint satisfactiones, ex quibus constat thesaurus, vnde fiant indulgentiæ.

CONCLVSIO.

¶ Indulgentiarum thesaurus, satisfactionum & meritorum Christi, & sanctorum thesaurus est.

CIRCA tertium de thesauro quæritur (scilicet quorum sint huiusmodi superfluæ satisfactiones) dubitãdi ratio est: quia dicitur, quòd sunt Christi & Sanctorum: multis tamen doctoribus aduersantibus. Dum quidam nec in Christo, nec in Sanctis superfluæ concedunt satisfactiones: quidem autem ersi in Christo concedũt, de Sanctis tamen dubitant. Franciscus igitur Maironis in quarto distinct. 19 negans omni ex parte hunc thesaurũ dicit nullas esse Christi superfluas merita: quoniã omnia sunt plenè sibi remunerata: ex ta illud: Exinaniuit semetipsum, factus obediẽs vsq; ad mortẽ, propter quod & Deus exaltauit illũ, & dedit ei nomen, &c. Durãdus verò in quarto distinct. 20. Christi quidem superflua merita in thesauro hoc affirmat, de sanctorũ verò superfluis meritis dubitat duplici ratione. Prima communi sibi & Francisco: quia merita Sanctorum sunt plenissimè remunerata, imò vltra condignum: quoniam non sunt condignę passiones huius tẽporis ad futurã gloriã.

¶ Secundò, quia ad hoc quòd satisfactio vnius valeat pro alio exigitur intentio dirigens, & applicãs satisfactionem illam ad alium: de nullo autem sanctorum aut enticè constat, quòd habuerit intẽtionem satisfaciendi pro nobis: non igitur sanctorum sunt meritorum satisfactoria, ex quorum thesauro fiunt indulgentiæ.

¶ Sed horũ opinio tam in rationibus, quàm in conclusione, falsa & irrationabilis inuenitur. Et à Christo inchoãdo, falsissimũ est Christi merita esse remunerata: quũ Christus meruerit nobis, & continuè remuneretur in mẽbris suis: vt pater in baptizaris, qui nõ proprio, sed Christi merito ad cælestem peruenit patriam. A ratione

Universidad de Deusto

quoque hoc alienum est: quoniam Christus est caput mystici corporis, quod est Ecclesia, ac per hoc gratia eius est gratia capitalis, & proinde meritum eius ita se habet ad membra eius, sicut meritū priuati hominis se habet ad corpus suū: & propterea sicut quilibet homo meretur non solùm animæ, sed etiam corpori suo: ita Christus non solùm sibi, sed aliis meruit. Imò maius quid meruit nobis, quàm sibi: quia nobis meruit beatitudinem, quam sibiipsi non meruit: sed sine merito à principio conceptionis suæ habuit.

Auctoritas autem Apostoli nō dicit, meritā Christi fuisse plenè remuneratā in ipso, sed duo illius præmia narrat, scilicet exaltationem ipsius, & excellentiam sui nominis, meruit enim præter hæc multa alia Christus, vt patet ex supradictis à diuo Thoma.

De Sanctorum autem remuneratione duo dicenda sunt. Primum non curando de proprietate vocabuli: sed cōmunicādo invocabulis, cū arguētibus: deinde propriè loquēdo de remuneratione. Loquendo siquidē de remuneratione cōmuniter, siue sit propriè remuneratio, siue non, distinguendū est q̄ merita Sanctorū quo ad aliquid, sunt totaliter remunerabilia in ipsis Sāctis: quo ad aliquid verò nō sunt totaliter remunerabilia in ipsis sanctis: & quo ad hoc superfluunt in ipsis Sanctis, & ponuntur in thesauro remanētia in diuina acceptatione, remuneranda in aliis. Merita siquidem Sanctorum, licet secundum reliqua officia sua possint remunerari in ipsis Sanctis: secundum tamen hoc officium, quod est satisfacere pro pœna temporali peccatis actualibus debita, remunerari non possunt in ipso Sancto si non esset debitor alicuius tēporalis pœnæ pro suo peccato actuali: ex hoc enim ipso, quòd Sanctus ponitur non debitor talis pœnæ necessariò sequitur q̄ non sit capax talis remunerationis, scilicet quòd satisfactio sua valeat sibi absolutionem pœnæ pro se. Si supponamus ergo (quod postea probabitur) Sanctos plus satisfeciſſe, quàm pro propriis peccatis erant debitores: oportet consequenter dicere, quòd satisfactiones suæ inquantum excedūt sua debita, nō sunt remuneratæ in ipsis Sanctis: quia ipsi non indigebant solutione pœnarum: quæ est seu dicitur remuneratio satisfactionis, abusiuè (vt dictum est) de remuneratione loquendo. At si propriè loquendum est de remuneratione, dicēdum est, quòd merita Sanctorum omnia sunt plenissimè remunerata sibi: ita quòd etiam ipse eis superfluæ satisfactiones sunt plenissimè remuneratæ, vel remunerandę in ipsis Sanctis: quoniam quicquid inde meruerunt, totū eorum erit, siue sit præmium essentiale siue accidentale. Sed plenissima remuneratio non minuit vim satisfactiuam pro aliis: quoniam soluere pro se vel alio, non est meritum aut merces, aut remuneratio quæcunque: actus enim satisfaciendi, qui à Sanctis processit, pro quāto fuit mereri remuneratus est vitā æternā, &c. Et rursus pro quāto fuit tale opus pœnale sibi, remuneratus est gaudio accidentali: gaudebit enim de hoc, q̄ plus passus est, quàm peccata sua demeruerint: vnde & laureola datur quibusdam generibus operum ex ipsa exequutione. Sed propter huiusmodi & quascunque alias remunerationes non perdit actus ille officium suū, quod est soluere pro pœna temporali actualis peccati proprij) vel alieni: imò quum continget superfluam satisfactionem Laurentij soluere pro pœna debita Ioanni pœnitēti, gaudium quoddam accidentale Laurentius in cælo habebit de hoc q̄ satisfactio sua soluit pro Ioanne. Interuenit igitur in huiusmodi ratione super plena remuneratione meritorum fundata, error in hoc, q̄ satisfacere, seu soluere pœnam tēporalem pro actuali peccato debitam, inter remunerationes, seu remunerabilia computatur: quum longè sit à genere tam meriti, quàm mercedis, vt etiam attestātur doctores, tenentes huiusmodi residuas pœnas si contingat inueniri in damnatis, posse solui in inferno: vbi constat non in ueniri meritum aut mercedem. Attestatur etiam & cōmunis doctrina, tenēs in purgatorio solui huiusmodi pœnas: & tamē in huiusmodi solutione non mereri neque remunerari. Quia ergo plenissima remuneratio quantumcunque vltra condignum, nō tollit à meritis Sanctorum superfluens officium satisfaciendi pro pœna temporali actualium peccatorum: si constat Sanctorū merita plus esse satisfactoria, quā ipsi essent debitores, nihil obstabit ratio de plena remuneratione. Quòd autem sancti plus satisfecerint, quā demeruerint, testatur Iob 6.c. dicens, Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in statera: quasi arēna maris hęc grauior appareret. Vbi clarè liquet Iob plus passum fuisse, quàm pro peccatis suis debuerit pati: in superabundantia satisfactionum: vt patet ex antedictis. Simile autem esse de multis aliis iudicium, nemo dubitat. De intentione verò Sanctorum, quòd scilicet fuerit pati pro nobis, testatur Apostolus ad Colos. 1. dicens, Adimpleo ea quæ sunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius quod est Ecclesia. Vbi manifestè patet, diuinam prouidentiam disposuisse passiones aliquas in carne Sanctorum, spectare ad complementum passionum Christi pro corpore eius quod est Ecclesia, & hanc diuinam ordinationem Sāctos adimplere suis passionibus superabundantibus.

¶EX QVIBVS Omnibus patet, argumenta supradictorum doctorum falsa esse. De conclusione autem non est amplius dubitandum: quoniam iam per Romanam Ecclesiam determinatum est indulgentias fieri ex thesauro superabundantium meritorum, seu passionum Christi & Sanctorum. Quæ etiam cōclusio quo ad superabundantiam passionum Christi pro nobis fundamentū habet in Scriptura primæ Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed totius mūdi. Ex qua autoritate patet passionem Christi sufficienter satisfacere pro toto mūdo: ac per hoc quū exequutiuè pro paucis tantū satisfaciat, infinitum thesaurum satisfactionum Christi superesse in sacramētis: quibus eadem Christi passio satisfacit. De sanctorum autem superabundātibus meritis quo ad officium satisfaciendi pro nobis, fundamentū est in Scriptura in locis allegatis ex Iob & Apostolo. Vnde apparet quàm rationabiliter Ecclesia Rō. determinauerit,

¶Et si quæratur, ad quid vtilis erit tanta superabundantia satisfactionum Christi & Sanctorum, quanta secundum prædicta superest post vniuersale iudicium, quādo nulli amplius proderit, dum pro nullo amplius soluere poterit pœnam pro peccato debitā: dicendum est, quòd hoc ipsum quod est merita Christi & Sanctorū vt satisfactoria, tam excellenter superare omnes quæ soluēdæ sue rant, pœnas, non est vanū: sed ad gloriam Christi & Sanctorum, & ad commendandam libertatem saluationis electorum. Hæc enim superabundantia meritorum attestatur quòd non ex insufficientia satisfactionum Christi & Sanctorum damnati sunt reprobi, quasi solis electis illa sufficiſſent, sed ex propria iniquitate damnati sunt reprobi, pro quibus sufficiens remanet satisfactio, si diuina misericordia ad illos eam applicare veller.

¶Si autem quæritur, ad quid superabūdans satisfactio Sanctorum ponitur, quum Christi satisfactio sufficientissima sit pro toto mūdo: respondendum est, hoc propterea esse, vt Christi membra simillima essent capiti: videmus enim diuinam prouidentiam dispo suisse, quòd Christi membra præsertim præcipua, sibi assimilaren tur quantum fas est. Vnde sicut sunt Sancti quidam aliorum curatores, quidam aliorum doctores, quidam qui pro aliis merētur, de congruo tamen: quidam qui pro aliis impetrant: ita quidam sunt alienarum pœnarum satisfactores: ita vt assimilentur Christo etiam in hoc quòd pro aliis passus est, dum & ipsi qui patiuntur, plus quàm demerentur, pro aliis satisfaciunt.

QVAESTIO IIII.

¶An hic thesaurus subditus sit dispensationi Papæ aliter, quàm per sacramentorum collationem.

CIRCA Quartum de thesauro quæsitum (an scilicet thesaurus hic subditus sit dispensationi Papæ aliter, quàm per sacramentorum collationem) ambiguitas magna est: quoniam conferre effectum sacramēti sine sacramento, spectat ad claues excellentiæ, quas cōstat non esse cōmunicatas Papæ, sed reseruatas soli Christo: remissio autem pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ, est effectus sacramenti: quoniam hoc fit per Baptismum, & per tertiam partem sacramenti pœnitentiæ, quæ est satisfactio.

CONCLVSIO.

¶Aliter quàm per sacramenta dispensari potest indulgentiarum thesaurus à Papa & cæteris Ecclesiæ prælatis.

¶IN HAC Quæstione sciendum est, totam difficultatem consistere non in hoc, an thesaurus iste sit dispensabilis per Papam, sed in hoc, an aliter quàm per sacramētorum collationem possit Papa thesaurum istum communicare: quoniam nulla autoritate Scripturæ, nullāve ratione haberi videtur, quòd dispensatio talis fit credita Petro. Autoritates siquidem illæ, Quodcunque solueris super terram, & quorum remiseritis peccata: intelliguntur pro culdubio secundum subiectam materiam, vt scilicet ea, quæ spectant ad remissionem peccatorum, commissa sint soluenda & remittenda mediantibus sacramentis. Ratio quoque communiter allata, scilicet quòd communia bona Ecclesiæ sunt dispensabilia per præsidentem Ecclesiæ: eandem patitur difficultatem. Declaratur enim, quòd communia Ecclesiæ bona spectantia ad remissionem peccatorum, sunt quidem dispensabilia per præsidentem Ecclesiæ, sed non quomodolibet: sed certo modo, hoc est per collationem sacramentorum. Ratio demum ducens ad inconueniens, puta quòd superfluæ satisfactiones Sanctorum frustra reponitæ essent in thesauro: quia illæ non cōmunicantur per sacramēta, sicut satisfactiones Christi, nec possunt dispēsari sine sacramentis: ergo vanæ sunt in thesauro Ecclesiæ. Hæc inquam ratio facilè soluitur, dicendo quòd sunt in thesauro Ecclesiæ, vt à Christo dispensentur membris Ecclesiæ militātis, & quòd hoc fit quotidie, dum meritis Sanctorum petimus remissionem peccatorum, & exaudimur. Ita quòd secundum has difficultates, huius thesauri dispensatio aliter, quàm per sacramentum, reseruata videtur summo Sacerdoti Christo, qui solus nouit merita causarum circa remissionem peccatorum.

¶LICET Autem difficilis sit notitia quæstionis huius: quia tamen vniuersalis Ecclesia facto declarauit. Ecclesiæ prælatos posse huiusmodi

huiusmodi thesaurum, sine sacramentis dispensare (dum Episcopi omnes indulgentias dant non crudeliter loco solius vinculi iniunctionis trāsmittendo ad pœnas purgatorij: sed gratiosè loco ipsarum satisfactionū iniunctarū: ex hoc enim, vt in superioribus manifestatum est, oportet dicti thesauri dispensationem interuenire: quū non possint aliter ifructuosæ huiusmodi indulgentię succedere pœnitentiis iniūctis: ideo absq; hæsitatione aliqua etiā, si nulla adesset ratio, fatendum est dicti thesauri dispensationē, non solùm per sacramenta, quo ad merita Christi, sed aliter quàm per sacramenta quo ad merita Christi, & Sanctorum commissam esse prælatis Ecclesiæ: & præcipuè Papæ. Et hoc tantò magis fatēdum est, quātò per Leonem 10. determinatum est. Suffragatur autem huic veritati ratio, tantò acceptabilior, quātò magis soluit omnes difficultates accidētes in hac re. Est autem ratio hæc, Communia præsentis Ecclesiæ bona communicabilia aliter, quàm per sacramēta, sunt à Præsidente Ecclesiæ dispensabilia aliter, quam per sacramēta: sed merita Christi & Sanctorum vt superabundanter satisfactoria, sunt communia bona præsentis Ecclesiæ cōmunicabilia aliter, quàm per sacramenta: ergo sunt à Præsidente Ecclesiæ dispensabilia aliter quàm per sacramēta. Maior propositio nullā videtur habere instantiam. Minor autem ex supradictis clara est, excepta vltima particula, scilicet, quòd hæc bona sint communicabilia aliter, quàm per sacramēta. Quæ particula manifestatur ex eo, quòd hęc eadem bona potuissent si voluissent Sancti communicare, non per viam sacramenti aliis mēbris Ecclesiæ in particulari: ex hoc enim quòd ipsi potuissent hoc efficere aliter, quā per sacramenta, sequitur, quòd satisfactiones istæ ſiuapte natura sunt communicabiles aliis aliter, quā per sacramenta. Hinc quoq; monstratur validā esse ad propositum autoritatem illam, Quodcunque solueris: nam verus illius intellectus est, Quodcunq; solueris eo modo, quo illud est solubile, & sic in omni materia currit, & ad propositū efficax inuenitur. Est enim sic practicanda, Quodcunq; per sacramētum solubile, solueris, per sacramētum: & similiter, Quodcunq; aliter, quam per sacramentū solubile, solueris eriam aliter, quàm per sacramentum, &c. Et sic subsumendo, quòd pœna temporalis pro actuali peccato debita, est solubilis & per sacramentū & per alienam satisfactionem sine sacramento applicatam, infertur quòd huiusmodi pœna potest à Petro solui non solùm per sacramentū, sed etiam per alienam satisfactionem sine sacramento applicatā. Per hoc etiam saluatur ratio cōmunis de potestate Præsidentis Ecclesiæ: quoniam vera est respectiuè intellecta, hoc est, quòd bona cōmunicabilia per sacramenta solùm, potest per sacramēta cōmuni care: bona autem cōmunicabilia eriam aliter, quàm per sacramēta communicare. Illud verò quod glossando, seu respondendo dicitur, ea quæ spectant ad remissionem peccatorū commissa esse prælatis Ecclesię mediantibus solummodò sacramentis. Verum est de spectātibus ad remissionem peccatorum simpliciter: non autem de his quæ spectant ad remissionem peccatorum secundum quid. de quorum numero est remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: præsupponit enim peccatū simpliciter remissum, & secundum minimum quid tantùm, puta temporalem pœnam remittendum.

¶ET PER hoc patet solutio principalis argumenti. Nam sine sacramento conferre sacramenti effectum simpliciter, seu totalē, spectat ad claues excellentiæ: conferre autem sine sacramento id, quod partialiter potest esse effectus sacramenti, potest pertinere ad claues ministerij. Sic autem est in proposito: quoniam remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ, nullius sacramenti est simpliciter, seu totalis effectus: licet sit partialis Baptismi effectus, & possit esse partialis aliorum sacramentorum effectus & possit etiam sine sacramento effici, & sine actu clauium. Quia constat, quòd potest, vel per proprios actus pœnitentis, vel per amicorum satisfacientium pro eo actus fieri: vt patet quum aliquis mortificat seipsum ieiunando, peregrinando, &c. pro peccatis suis: vel amicus similia facit, vt pro amico satisfaciat.

TRACTATVS NONVS DE causa indulgentiarum in duas quæstiones diuisus.

1 *Num necessaria sit aliqua rationabilis causa indulgentiarum.*
2 *Num causa in bulla indulgentiarum expressa ex hoc ipso sit rationabilis.*

QVAESTIO I.

¶Vtrum necessario requiratur rationabilis causa indulgentiarum.

CIRCA causam indulgentiarū dubium duplex occurrit, primū, an necessariò requiratur causa rationabilis: secundum, an causa expressa in bulla, ex hoc ipso, quòd est expressa, sit rationabilis.

CONCLVSIO.

¶Indulgentiæ tam secundum se, quàm secundum suam quantitatem non subiacent libero imperio voluntatis prælatorum, nisi adsit rationabilis dispensandi causa.

¶CIRCA PRIMVM videtur pars negatiua vera, quoniam indulgentiæ indiscretæ, licet peccet concedens, sunt efficaces. Dicuntur autem indulgentiæ indiscretæ, quæ ex causa non rationabili procedunt.

¶Præterea dispensatio ministeriorū Dei in Ecclesia præsenti, est valida etiam sine causa rationabili facta: ergo dispensatio indulgentiarum etiam sine causa rationabili facta, debet esse valida. Antecedens patet in promotione indignorum: si enim indigni aliqui promouearntur ad episcopatum, prioratum, Abbatiam, &c. quamuis promotor peccet grauiter dispensando huiusmodi ministeria: facta tamen tenent. Consequentia verò probatur: quia sicut credita est Papæ dispensatio indulgentiarum, ita & dispensatio ministeriorum Dei: iuxta illud, Sic nos existimet homo vt ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.

¶IN OPPOSITVM autem est, quòd indiscretæ indulgentiæ eneruant satisfactionem pœnitentialem, vt dicitur extrà. de pœnit. & remiss. cap. quum ex eo. non eneruarent autem, si essent validæ, sed supplerent, adimplentes in veritate, quod per satisfactionem pœnitentialem agendum erat.

¶IN Hac quæstione aliquid supponitur, & aliquid quæritur, supponitur enim cum doctrina communi, quòd duū requisitorum necessariò ad efficaciam indulgentiæ, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quòd si daretur indulgentia ob causam prophanam (puta pro eundo ad theatrum) cōstat quòd indulgentia esset nulla. Hoc autem suppositō in quæstionem vertitur, an quemadmodum ad collationem indulgentiæ requiritur rationabilis causa, ita necessariò quòd sine illa indulgentia non est valida ita ad efficaciam tantæ indulgentiæ (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tantæ quantitatis indulgentiæ, ita quòd sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiæ est invalida.

¶Ex communibus autem applicatis ad hoc, non est difficile cōcludere partem affirmatiuam veram. scilicet ad efficaciam tantæ indulgentiæ exigitur rationabilis causa quantitatis indulgentiæ, ita quòd sine illa nō est valida. Nam si vt supponitur & communiter confitemur, rationabilis causa est sic necessaria ad indulgentiam, necessariò sequitur, quod ad tantam indulgētiam est etiam sic necessaria rationabilis causa illius quantitatis. Et probatur sequela inductiuè.

¶Verùm ad minus communia descēdendo considerandū est, quòd licet potestas Papæ super cōmunia Ecclesiæ bona tam spiritualia, quàm corporalia sit dispensativa iuxta illud Apostoli, Dispēsatio mihi credita est: res tamē subiectæ huiusmodi potestati, diuersimodè illi subduntur & diuersimodè ab illa attinguntur. Et quantum ad propositum spectat, distinguenda sunt in duo genera, scilicet valida ex solo imperio, vel non validorum ex solo imperio: sunt enim quædam in Dei Ecclesia: quæ quāuis ad hoc quòd rectè fiāt, vltra Pontificis imperium exigant rectam regulam voluntatis imperantis, si tamen absque recta regula solo Pōtificis imperio fiāt, valida sunt de quibus iura dicūt, q̄ multa fieri prohibentur, quæ tamen facta renēt. De quorum numero sunt distributiones beneficiorum, dispēsationes matrimoniorum in casibus dispēsabilibus & similia. Secundum autem genus, scilicet inualidorum, ex solo imperio, adhuc subdistinguitur: nam quædam inualida ex solo imperio, attingi cum hoc possunt à Pontifice verbo & opere per viā facti: quæda verò sunt inualida ex solo imperio, quæ cum hoc per viam facti attingi non possunt opere, sed verbo tantùm. In primo membro huius subdiuisionis cōtinetur dilapidatio bonorū Ecclesiæ. si enim Pōtifex pro suo libito Ecclesiæ terras, &c. donaret, donatio esset inualida: quoniā ipse nō est dominus bonorū Ecclesiæ. & si facto & bullis poneret eos, quibus donauit in possessionē, non propterea transferret dominium rerum illarum in illos. In secundo autem mēbro continetur dispensatio votorum: si enim vorum cessitatis solo imperio à Papa dispensetur: constat dispensationem esse nullam: & circa voti vinculū propterea per viā facti nullum actum Pontifex haberet nisi verborū: ex quorum tio enim cuiuscunq; operis Pontificij ex solo imperio emanans, nō attingit aliquid circa voti vinculum. Tribus igitur existentibus generibus rerum subiectarum dispensatiuæ potestati Pontificis, facilè patere potest quòd primum genus dupliciter à potestate pōtificia attingitur, scilicet dispensatione regulata, & dispensatione non regulata. Secundum autem à potestate quidem pontificia vnicum odo attingitur, scilicet dispēsatione, hoc est rationabili operatione: sed ab ipso Pōtifice aliter de facto attingitur, puta dissipatione, dilapidatione, &c. Tertiū verò sola dispēsatione: id est rationabili operatione (seclusis verbis, sicut & in secundo) attingi potest tā à potestate pōtificia, quàm ipso Pontifice. In quo autem horum generum indulgentiæ contineantur, facilè est discernere. Quòd enim non sint sub primo genere (quæ, scilicet sint valida ex solo imperio) ex eo patet, quòd Papa non potest dare indulgentias, hac sola ratione, quia vult: & si pro solo libito daretur indulgentia, non esset valida: vt ex communi doctrina supponimus, &

Universidad de Deusto

aliqualiter probatum est. Et iterum probatur, ex hoc quòd communia Ecclesiæ bona temporalia non potest Pontifex donare donatione valida, ex hoc solo quia vult: nō minus enim pretiosa ac chara Ecclesiæ sunt bona communia spiritualia quàm temporalia: & propterea filiorum donatio ex solo imperio est inualida, multò magis inualida erit horum effusio ex solo imperio. Nec soluitur hæc ratio, dicendo, quòd donatio temporalium est cum damno Ecclesiæ: donatio verò horum spiritualium est sine damno Ecclesiæ: iam habere damnum annexum, vel carere annexo dāno, per accidens se habet ad potestatem dispensatiuam: vt patet ex hoc, quòd etiam jn quibusdam habentibus annexum damnum Ecclesiæ, donatio ex solo imperio est valida: vt attestatur distributio præbendarum. Vnde non penes damnum, vel non damnum attenditur vis potestatis dispensatiuæ.

¶ Quia igitur cōmunia Ecclesiæ bona ex quibus efficaces sunt indulgentiæ, nō continentur sub primo genere, &à secundo genere ex hoc distant, quòd per viam facti nullū operis solius verbi actū Papa habere potest circa illa (non enim potest transferre possessorium de facto horum bonorum sicut potest respectu temporaliū) restat, vt sub tertio genere thesaurus contineatur indulgentiarum. Ex quibus potest formari talis ratio, Thesaurus indulgentiarū non potest veraciter attingi à potestate pontificia, nisi actuerit dispēsationis: ergo tā indulgentia, quam tanta indulgentia data sine causa rationabili tantæ indulgentiæ est inualida. Antecedēs probatū est, & suppونitur secundum communem doctrinam. Consequentia verò quo ad secundam partem probatur: tum quia eiusdem rationis est actus dans indulgentiam & dans indulgentiā tantam: ac per hoc si solus actus verè dispēsationis potest attingere thesaurū indulgentiæ, solus etiā verè dispensationis actus poterit attingere thesaurum tantæ indulgentiæ: tū quia si quantitas indulgentiæ attingitur aliter, quàm per veram dispensationē, oportet aliū actum fingere, puta actum imperij seu liberæ donationis respectu talis quantitatis: & tunc aut ille actus attingit thesaurum via facti, aut via iuris: non via facti, quia ad istum thesaurum nullus est humanus accessus per viam factī: nec via iuris, quia de iure sola dispensatio credita est Papæ. Sicut ergo inualidæ indulgentiæ quæ ex causa rationabili non fiunt, ita non est valida tanta indulgentia, puta mille annorum nisi fiat ex causa rationabili tantæ quantitatis: scilicet mille annorum.

¶ AD PRIMVM Autem in oppositum dicitur, quòd sententia illa scilicet indulgentiæ indiscretæ sunt validæ, verificatur de indiscretis quo ad euentū: non autē de indiscretis quo ad causam. Sunt enim indulgentiæ indiscretæ ratione euentus, quādo indulgentiæ aliàs bene concessæ pariunt propter eā multitudiē qua si contēptum, aut ipsarum aut satisfactionum pœnitentialium: & tales sunt validæ. Sed si sunt indiscretæ, quia carēt rationabili causa, aut omnino, aut quo ad tantam quantitatem, sunt inualidæ.

¶ Ad secundum iam patet responsio ex dictis: nam ministeria sunt in alio genere dispensabilium & indulgentiæ sunt in alio dispensabilium genere: illorum enim efficacia ex solo pendet imperio, horum autem efficacia absque vera dispensatione esse nequit. Et propterea non est similis ratio.

QVAESTIO II.

¶ An ex hoc ipso, quòd in bulla exprimitur aliquid pro causa indulgentiæ, sit rationabilis causa tantæ indulgentiæ.

CIRCA Secundum de causa rationabili indulgentiarum quæritur (an ex hoc ipso quòd in bulla exprimitur aliquid pro causa indulgentiæ, sit rationabilis causa tantæ indulgentiæ) pro parte affirmatiua occurrit multiplex argumentum. Primò, quia aliter prædicatio Ecclesiæ esset falsa. Secundò, quia doctrina Romanę Ecclesię periclitaretur. Tertiò, quia non esset vniuersaliter vera illa communis sententia, Indulgentiæ tantum valent quantum sonant. Quartò, quia aliter deciperetur Populus ab Ecclesia: audiens tantam indulgentiam pro tali opere, & exequens illud, vt habeat indulgentiam, & tamen non acquireret illam in veritate.

Quanquā indulgentiarū causa in bulla expressa nisi manifestius sit error tōnabilis: tantæ tamen indulgentię non opor

¶ QVAESTIO Hæc nō est mota propter difficultatē, quam in ipsa habeat, sed ad excitandos illos qui sciunt in vniuersali, & deficiunt in singulari. Vnde distinguendo de rationabili præsumpto, vel vero duo dicenda sunt. Primum, Causa indulgentiæ expressa in bulla nisi manifestus sit error, est semper rationabilis, loquēdo de rationabili præsumpto: nam sicut sententia à iudice lata, nisi errorem contineat manifestum, præsumitur iustanita causa à principe expressa in dispēsationibus præsumitur rationabilis, nisi vt dictum est error sit manifestus. Secundum est, Causam indulgentiæ tantæ expressam in bulla, nō oportet esse rationabilem in veritate. Et ratio in promptu est multiplex: tum quia Papa potest in istis errare, quum non sit hæc sententia iudicialis de his, quæ sunt fidei. Vbi scito, quòd licet accessus ad indulgentias & earum susceptio sit quædam Christianæ fidei professio, fides tamē Christiana eo modo, quo est de indulgentiis, non est de hac vel illa indulgentia. Sed sicut fides nostra circa Eucharistiæ sacramentum est, quòd sub hostia ritè consecrata cōtinetur corpus Christi, non autem est, quòd ista hostia sit ritè consecrata, neque est quòd sub hac hostia, quæ proponitur adoranda, continetur corpus Christi (quoniam vtrunque eorum potest esse falsum: fides autem Christianæ non potest subesse falsum) ita circa indulgentias non curando pro nunc quomodo spectent ad fidem, fides nostra est quòd indulgentiæ ritè datæ sunt validæ: & non spectat ad fidem, an ista indulgentia sit ritè data, an illa causa eius sit rationabilis, an ista indulgentia sit valida. Et simile est de aliis singularibus: quoniam hæc omnia possunt esse falsa: & propterea non spectant ad fidem nostram, sed ad humanam opinionem seu credulitatem, quæ est de his singularibus, & potest falli. Et propterea accessus ad indulgentias, in communi quidem est quædam fidei professio: sed accessus ad istam indulgentiam, procedit ex fide tanquam ex causa remota, & humana credulitate huius indulgentiæ, huius causæ, & huiusmodi tanquam ex causa proxima. Et quia effectus sequitur conditionem causæ proximæ sicut conclusio minorem seu deteriorem præmissam: ideo potest concursus iste falli absque Christianæ fidei detrimento. Tum quia non solùm potest Papa errare in huiusmodi, sed etiam facilè potest errare, sicut & in aliis similibus actibus. Dare siquidem indulgentias, consistit in actibus absolutionis & dispensationis: absoluuntur enim per eas pœnitentes ab iniunctis pœnitentiis, & dispensatur thesaurus meritorum Christi & sanctorū: sed tam in actu absolutionis, quàm in actu dispensationis facilè cōmitti potest error, etiam ex proposito: vt patet in dispensatione votorum, & in dispensatione bonorum temporalium Ecclesiæ, & ministeriorum ecclesiasticorū, & in absolutionibus à censuris & iuramentis in præiudicium aliorum, &c. ergo in hoc quoque singulari facto quo dat indulgentiam, seu exprimit talē causam pro tanta indulgentia, errare facilè potest. Nec est recurrēdum ad Spiritumsanctū assistētiam, & propterea piè deberet credi, & non potest Papa in istis errare. Nam in maiori causa permisit Spiritussanctus Romanos Pontifices errare, scilicet in causa spectante ad sacramētum matrimonij: in qua (vt habetur extrà, de sponsa. duorum in c. licet) Alexander 4. dicit, quamuis aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatū, quòd longè plus est quàm dare indulgentiam indiscretā ex causa: tum quia erat causa sacramentalis: tum quia iudicialiter actum est: indulgentiæ autem possunt dari passim sine consilio & sine meditatione: ac per hoc sine discretione. Quamuis igitur non spectet ad subditos, discurere & iudicare de pōtificiis indulgētiis, aut causarū meritis: dubium tamen non est, posse etiam per Papam dari indulgentias indiscretas, & quo ad causam, & quo ad euentum.

¶ AD PRIMVM Ergo in oppositum dicitur, quòd prædicatio Ecclesiæ quo ad indulgentias, tripliciter se habet. Primò narratiuè: prout scilicet narrat contenta in bullis: & hic nulla est falsitas quoniam narratio est. Secundò doctrinaliter: & hic subdistinguitur. Vel docendo doctrinam fidei, & sic etiam nullū est periculū falsitatis: quoniam sicut fides non se extendit ad istā indulgētiam aut istā causam istius indulgentiæ, ita nec doctrina Ecclesiæ extēdit se ad hæc singularia. Vel docendo opiniones doctorum: & sic potest prædicare falsū si opinio prædicata est falsa: & propterea ad præseruādum prædicationem ab huiusmodi falsitate, debent prædicatores, aut ordinariè aut reciratiuè opiniones prædicare.

¶ Ad secundum dicitur, quòd aliud est loqui de doctrina Romanæ Ecclesiæ, seu Romani Pontificis, & aliud est loqui de operibus eiusdem. Docuerunt siquidē Romani Pontifices multi indulgentias ex causis rationabilibus dari: in qua doctrina continetur quòd etiam tanta indulgētia debet procedere ex causa rationabili tantæ quātitatis, vt superius deductum est. Factum autem, quod in bullis indulgentiarum continetur, si quandoque periclitaretur non propterea Romanæ Ecclesiæ doctrina periclitaretur.

¶ Ad tertium dicitur dupliciter. Primò quòd illa sentētia communis intelligitur negatiuè, hoc est non plus valent quàm sonant: dimulgata enim videtur sententia illa ad excludendas extensiones in dulgentiarum ad ea quæ sub earum tenore non continentur. Secundò dicitur, quòd vera est de indulgentiis discretis: non autem de indiscretis quò ad causam. Potest & tertiò dici, quòd vera est in foro exteriori: in quo statur præsumptionibus iuris.

¶ Ad quartum dicitur, quòd populus potest quidē decipi in huiusmodi: sed non decipitur ab Ecclesia, sicut etiam potest decipi adorando hostiam propositam à sacerdote in missa. Si contingeret autem huiusmodi populū falli, falleretur aut à propria credulitate, aut ab humanis opinionibus, aut ab indiscreto facto dantis indulgentiam, vel ab omnibus simul: & non ab Ecclesia, ad cuius doctrinam non spectant hæc singularia, sicut nec ad eius fidem.

TRAC

tet in veritate esse rationabilem.

TRACTATVS DECIMVS
de Suscipientibus indulgentias, in duas quæstiones diuisus.

1 ¶ *Num præter gratiam ex parte suscipientis necessaria sit aliqua dispositio.*
2 ¶ *Num tempore, quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem esse in gratia.*

QVAESTIO I.

¶ An præter gratiam requiratur ex parte suscipientis indulgentiæ, aliqua alia dispositio.

CIRCA Suscipientes indulgentias, dubium duplex occurrit. Primum, an præter gratiam requiratur ex parte suscipientis aliqua alia dispositio. Secundum est, an tempore quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem esse in gratia.

¶ ET IN PRIMO Quidem dubio pro parte negatiua est autoritas doctrinæ communis, tenentis ad indulgentiam sufficere tria: autoritatem in dante, gratiam in suscipiente, pietatem in causa.

¶ In oppositum est, quod ad plenariam remissionē pœnæ per viā sacramenti pœnitentiæ, nō sufficit gratia ex parte suscipientis: ergo nec ad plenariam huiusmodi remissionem per viam indulgētiæ sufficit gratia ex parte suscipientis. Antecedens est clarū alioquin quilibet confessus in gratia, consequeretur plenariam remissionem pœnæ. Cōsequentia verò probatur: tum quia sacramentū est potius, quàm indulgentia: & distributor thesauri per sacramētum est longè liberalior, quàm quilibet Pontifex: quoniam liberalitas diuina in infinitum excedit liberalitatem humanam.

CONCLVSIO.

¶ Indulgentiarum thesaurus illis minimè prodest, qui tametsi sint in gratia constituti, negligunt tamen per seipsos satisfacere; vt autem illis prosint, ne essaria tamen illis est præter gratiam quam habent, dispositio, & solicitudo satisfaciendi per seipsos, quantum sibi possibile fuerit de iniunctis pœnitentiis.

¶ IN HAC Quæstione, quia difficile admittitur oppositum eorum, quæ cōsueuimus, censorem desidero intellectum mundum ab opinionibus. Videtur siquidem mihi rationabiliter dici quòd non sufficit sola gratia ex parte suscipientis ad veraciter cōsequendum indulgentiam coram Deo. Sunt siquidem confessi in gratia duplicis ordinis: quidā soliciti ad satisfaciendū per seipsos pro peccatis suis, qui dam negligentes satisfacere per seipsos. Primi condignas pœnitentias vel petunt à confessoribus sibi imponi, parati eas implere: vel sponte illas assumunt, dum continuè student per sua sancta opera satisfacere, ieiunando, orando, eleemosynas dando, &c. ad hoc. Secundi verò paruissimam pœnitentiam aut rogant, aut lati suscipiunt: & quum illam impleuerint (quum sciunt esse minimam) non curant amplius de satisfaciendo, reputantes sibi sufficere, quòd non ibunt ad infernum. Et hi sunt, quibus indulgentiæ nō prosunt, iudicio meo. Et ratio quæ me monet est: Nullus indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita, cōsequitur veraciter fructum indulgentiæ: sed quilibet in gratia cōstitutus negligens satisfacere per seipsum, est indignus aliena satisfactione pro pœna propriis peccatis debita: ergo nullus constitutus in gratia negligens satisfacere per seipsum, acquirit fructum indulgentiæ. Maior propositio intelligentibus terminos est cuidens: indulgentia enim per satisfactionem alienam (hoc est Christi, & Sanctorum) parit fructum, qui est remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: ac per hoc si est aliquis indignus aliena satisfactione, indignus est indulgentia. Iod quos autem indulgentia non consequi veraciter fructum illius, ram verum ac manifestum est, vt probatione non egeat, apud intelligentes. distributionem diuinorum donorum in solis dispositis habere locum: constat autem indignos non esse dispositos. & diuina operatione remissiones fieri pœnarum per indulgentias humano ministerio rite concessas.

¶ Ad euidentiam autem minoris prælibanda sunt duo: primum est, q̄ satisfactio pro pœna tēporali, actuali peccato debita, est onus personale: tenetur enim ipse qui peccauit, facere satis. Secūdū est, quòd licet tam contritio quā cōfessio sit ita personalis, quòd non possit per amicū suppleri, satisfactio tamen quia per exteriora bona fit, inter quæ cōputantur amici, ita est onus personale, quòd capax est amicabilis adiutorij. Quibus præmissis probatur minor primò sic: Indignus amicabili adiutorio est indignus aliena satisfactione, sed constitutus in gratia, negligens satisfacere per seipsum indignus est amicabili adiutorio: quoniam amicitiæ ratio poscit q̄ amicorū sit idē velle & idē nolle: & propterea, si ego pro meipso nolo satisfacere: par est vt amicus quoque hoc nolit, quin potius non amicè peterem vt me negligente satisfacere, ipse pro me paretur. Possentque rectè huiusmodi negligentes, quæ rēfelque per indulgētias satisfacere, verbo Domini reprehendi, Alligāt onera grauia & importabilia in humeros hominū, id est amicorum: digito autē suo nolunt mouere ea. Nec obstat quòd Sancti iam passi sunt: quoniā similis est ratio de passionibus præteritis & futuris, quia illis solis prosunt præteritæ, pro quibus patiēdum fuerat: & ideo si pro huiusmodi negligentibus non fuerat ab amicis patiendum, nec postea quòd passi sunt, illis amicorū prosunt passiones. Secundò probatur eadem minor similiter ex habitudine ad communem Ecclesiæ thesaurū: quia in qualibet bene ordinata repub. quantumcunq; rationabilis adesset quandoque causa dispensandi communem thesaurum in ciues grauatos ære alieno, negligentes tamen soluere, indigni censerētur adiutorio thesauri: ex eo enim, quòd possunt de suo soluere, & nō curant, indignos se reddūt tali subleuamine. Et nisi tales pro indignis haberentur, foueretur negligentia: quoniā alij horū ex ēmplo ad similem negligentiā pronocarentur: legis autem est facere non negligentes, sed virtuosos. Quum igitur Ecclesia sit à Deo ordinata, æquum non est, vt spiritualis dispēsatio thesauri, negligentes satisfacere pro dignis habeat: hoc enim verē esset eneruare satisfactiones pœnitentiales. Non prosunt igitur indulgentiæ constitutis in gratia negligentibus satisfacere per seipsos: quoniam indigni sunt indulgentia, sed oportet vltra gratiam dispositos ipsos esse, vt digni fiat alienis satisfactionibus: fiunt autem digni per hoc, quòd parati per seipsos satisfacere: sic enim sunt digni amicabili adiutorio ad satisfaciendum: parati autem ad satisfaciēdum per seipsos sunt, non qui negligunt per seipsos satisfacere, sed illi soli. quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata, quòd non retardat opus nisi impedita. Confirmatur autem hoc ex antiqua forma indulgentiæ, quum dicitur, Verè pœnitentibus. Pœnitens enim dupliciter dicitur, vel per exclusionem contrarij: quia scilicet nihil habet in suo animo contrarium pœnitentiæ: & hoc modo quilibet existens in gratia, est pœnitens, etiam si sit negligēs ad satisfaciendum. Vel per positionem virtualis pœnitentiæ: quia scilicet vis affectus pœnitētialis in eo secundum veritatem viget; & hoc modo pœnitens nō est nisi solicitus ad per seipsum satisfaciendum. Quum ergo dicitur, Verè pœnitentibus, nisi superfluè, seu ad maiorem expressionem apponitur sit ly Verè, denotat indulgentias non cōsequi pœnitentes negligētes, sed pœnitētes solicitos, qui soli sunt verè pœnitētes, significante Participio actum pœnitendi: qui non inuenitur apud negligentes, sed apud solicitos. Manifestius quoque suadetur hoc idem ex alio verbo eiusdem formæ, quòd dicitur, de iniunctis pœnitentiis: cōstat enim cōmuniter, quemlibet pœnitentem paratum esse ad iniunctam pœnitentiam peragendam, alioquin non acceptasset illā. Et propterea ex hoc verbo duo habentur: alterum est, quòd indulgentia nisi noua forma detur, non absoluit, nisi à pœnitentiis iniunctis. Alterū est, quòd indulgentia non prodest, nisi parato per se satisfacere, priorum enim horum explicitè: secundum autem implicitè (inquantum paratus ad satisfaciendum supponitur) ex eodem verbo habetur.

¶ Et hinc sequitur primò, quòd frustrà faceret quis sibi iniūgi magnas pœnitentias à confessore, non vt ipsas adimpleret, sed vt per indulgentias ipsis exoneret: quoniam hoc non est esse paratū ad satisfaciendum. sed ad imponendum amicis iugum suum. Sequitur secundò, quòd si forma indulgentiæ mutaretur, & ad nō iniunctas extenderetur pœnitētias, dispositio tamē suscipientis nō propterea mutaretur, quoniam ex natura rei exigitur ex parte suscipientis esse paratum ad satisfaciēdum secundū vires per seipsum: vt declaratum est. Nec intelligo hanc præparationem ad satisfaciendū ita strictè quin per aliquid æquiualens, aut maius suppleri possit, vt patet ex hoc quòd contingit quandoque causam pro qua datur indulgentia tale, ac tārum exigere opus vt excedat præparationem ad satisfaciendū: putā si detur plenaria pro actu quo se exponit morti pro Christo, aut perpetuę mācipationi alicuius pijsfer uitij, aut aliquo huiusmodi: & tūc causa indulgentiæ ex parte concedentis tenet locum causæ rationabilis tantæ indulgentiæ, & ex parte suscipientis supplet locū dispositionis reddentis dignū amicabili satisfactione. Secus autem est si daretur plenaria pro visitāte aliquam Ecclesiam: nam dato quòd causa esset rationabilis ex parte concedētis, vi fratio tamen ipsa non supplet vicem præparationis ad satisfaciendum: quum nec illi æquiualeat, nec excedat.

¶ AD OBIECTIONEM Autem in oppositum dicitur, quantū ad Diuum Tho. spectat, quòd aliorum opiniones sequutus est, vt ipsemet tri: illa colligendo explicat in 4. sent. dist. 20. q. 1. ar. 3. q. 2. Quantū verò ad cōmunem doctrinā, quia non nisi opinatiua est (cùm bona reuerentia dictum sit) non incōuenit adinuentis aliquid ipsis aliquid nouī superaddi, quod sub forma indulgētiæ latebat, & ratione probabili roboratur. Et scito, quòd iuxta hunc dicendi modum soluuntur omnes quæstiones, tam de nimis largo Dei foro, quàm de omittēdis suffragiis pro plenariè absolutis in morte, quàm de admiratione sapientum. & de obloquutionibus detrahentium, & excitantur Christi fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum: sicut nihil adimitur efficaciæ sacramentorum ex hoc, quòd oporter accedentes ad illa

Universidad de Deusto

esse dignè dispositos, si fructuosa sibi esse volunt: soli siquidem indigni indulgentia, ab illius fructu iuxta hunc dicendi modum excluduntur.

QVAESTIO II.

¶An tempore, quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem esse in gratia.

CIRCA Secundum verò quæsitum de causa indulgentiarum, sciendum est, quòd dupliciter dantur indulgentiæ. Vel ita quòd tempus indulgentiæ & tempus operis sit vnum & idem, vt quum datur indulgentia visitanti Ecclesiam. Et tunc non habet locum hæc quæstio: quoniam constat tempus fructus indulgentiæ coëxigere gratiam in præcipiente illam. Vel ita quòd aliud sit tempus operis, & aliud sit tempus percipiendi fructum indulgentiæ: vt quum datur indulgẽtia semel in vita & semel in morte suscipientibus crucem: & tunc habet locum proposita quæstio, an exigatur gratia tunc, quum sit opus pro quo datur indulgentia.

¶Videtur enim pars negatiua vera. Tum quia absque gratia tempore operis saluari possunt omnia requisita ad fructum indulgentiæ: nam saluatur autoritas in dante, pietas in causa, gratia etiam solicita in suscipiente tempore quo suscipit illam: ergo, &c.

¶Tum quia non minus valet huiusmodi opus pro se, quã pro alio, sed si pro alio (puta existente in purgatorio) opus hoc quis faceret sine gratia, indulgentia valeret pro illa anima, præsuppositio, vt quandoque fit, quòd possit quis accipere indulgentiam pro defuncto faciendo tale opus: ergo ad faciendum opus pro indulgentia non requiritur gratia.

CONCLVSIO.

¶Eo tempore, quo fit opus indulgentiarum, necessarium est sic operantem pro indulgentia consequenda esse in gratia.

¶IN HAC Quæstione videtur mihi non solùm tutior sed lõgè rationabilior pars affirmatiua, scilicet q̃ exigitur gratia etiam tempore operis. Probatúrque hoc dupliciter. Primo ex antiqua in dulgentiarum forma, quum ordinatè vtrunque exprimitur, ita quòd primo loco exprimitur gratia, & secundò exprimitur opus, non qualitercunque, sed vt ipsi gratia afficiat operantem: dicitur enim sic omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui visitauerint talem ecclesiam seu qui manus porrexerunt adiutrices, &c. Vbi manifestè patet, ex forma ecclesiæ cõsuera haberi pœnitentiam seu gratiam coëxigi ad tale opus, pro quo fit indulgentia. Deinde probatur hoc ratione. Sicut thesaurus ciuilis nõ nisi pro ciuili causa dispensatur: ita thesaurus vitalis non nisi pro sola vitali causa dispensatur, sed thesaurus indulgẽtiarum est thesaurus vitalis, vpote ex passionibus vitæ Christi & Sanctorũ constans, & vitæ æternæ impedimenta tollens: ergo pro sola vitali causa cõmunicatur: sed opus extra gratiam non est viuum, sed mortuum: ergo proco thesaurus indulgentiarum non communicatur.

¶Et confirmatur ex hoc, quòd reliqua requisita ad dispẽsationem thesauri indulgentiarum sunt viua: viuunt enim qui passi sunt Sancti, viuæ sunt & passiones eorũ, viuit & summus Sacerdos qui est vt principalis dispensator indulgentię, viuit particeps indulgẽtię: ergo & viuam oportet esse causam indulgentiæ: quæ est enim conuentio lucis ad tenebras, & vitæ ad mortem?

¶Nec obstat quòd Pontifex dãs indulgentiã, possit esse mortuus secundum vitam gratiæ: quoniam ipse minister tantùm est, & velut instrumentũ Christi concurrit. Ad causam enim principalem respiciendum est, vt patet in simili: quum scilicet dominus in charitate existens per reprobũ dispensatorẽ eleemosynas distribuit: est enim opus illud viuum non obstante spirituali morte ministri. Oportet ergo viuum esse opus pro quo datur indulgentia.

¶AD PRIMAM Ergo obiectionem in oppositum, dicitur falsum esse, quod sine viuo opere omnia requisita ad indulgẽtiam saluantur: nam pietas in causa claudit in se vitam operis. Ex hoc enim quòd exigitur pietas in causa, hoc est in opere, pro quo datur indulgentia: consequẽs est quòd exigatur etiam vita: nam pietas ipsa nisi sit viua pietas, non est quum nulla sit Christiana virtus sine charitate.

¶Ad secundum dicitur: quòd opus mortuum sicut non sufficit ad indulgentiam pro se pro tempore, quo erit in gratia ita non sufficit ad indulgentiã pro alio existẽte in gratia. Et si instetur, quòd eleemosyna facta extra charitatẽ pro existente in purgatorio, valet pro illo, ergo multò magis valet mediante indulgentia: respondetur quòd eleemosyna talis non valet pro defuncto per modum satisfactionis, sed per modum supplicationis: scriptum est enim: Abscondite eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orat pro vobis. Peccatorum autem supplicationes quandoque exaudiri Augustinus testatur, reprehendens verbum cæci nati: Nos scimus quia peccatores Deus non exaudit. Ex hoc autem quòd valet per modum supplicationis mortua, non sequitur quòd valet pro indulgentia acquirenda: quoniam indulgentia habet vim satisfactionis viuæ, supplicatio autem mortua, soli misericordiæ inniritur Dei, cui supplicatur.

TRACTATVS VNDECIMus De modo tradendi seu suscipiendi sacros ordines.

ARTICVLVS VNICVS.

¶Quomodo tradantur, vel suscipiantur sacri ordines.

CIRCA Sacramenta tam extremæ vnctionis, quàm ordinis nihil mihi scribendum occurrit nisi circa sacramentum ordinis cautos reddere ne pertinax quisquam, aut leuis sit circa modum tradendi, aut recipiendi ordines. Nam, si collecta fuerint quę põtificales codices, quæve ratio autoritásque doctrinæ tradidit, incerta valde apparebit presbyteratu excepto reliquorum natura ordinum. Et de minoribus quidem ordinibus & subdiaconatu Magister sentent. in 24. distinctione 4. sentent. dicit institutos esse ab Ecclesia. De diaconatu verò ambiguum magis est: quia non cõstat ex actibus Apostolorum Diaconos altaris, sed Diaconos mensarũ & viduarum institutos esse ab Apostolis Actuũ sexto, quin potius oppositum ibi dicitur quoniam Diaconi altaris ad orandũ & prædicandum ordinantur (vt in pontificalibus patet) ibi verò dicunt Apostoli, Nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus. Quocirca licet tunc non fuerint Diaconi altaris instituti, videntur tamen ab Apostolis instituti, licet nesciatur quando. & vbi. Iungit siquidẽ Diaconos Episcopis Paulus ad Philippenses secũdo, dicens: omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconibus: & primæ ad Timotheum tertio, describro Episcopo, describit qualis debet esse Diaconus. Et quia ambæ Ecclesiæ scilicet Philippensis & Ephesina (cuius erat Timotheus Episcopus) erant Ecclesiæ Gentium, in quibus non legimus vixisse in communi Christianos: vt Hierosolymis, ac per hoc non egebant Diaconis mensarum & viduarũ: ideo Diaconi altaris videntur esse isti. Et confirmatur ex Dio. ponente diaconatus ordinem in primitiua Ecclesia: vnde diaconatum ab Apostolis credimus cœpisse. Et quod magis vrget, nulla videtur certa forma in diaconatu: nam secundum antiqua pontificalia impositio manuum super Diaconũ non habet certam verborum formam, nisi orationem illam: Emitte, quæsumus, in eos Sanctum spiritum, &c. quæ secundum noua pontificalia post impositionem manuum dicenda est. Datio autem libri Euangeliorum certam habet formam verborum: sed tunc non imprimi characterem ex eo videtur, quòd ante quã Euangelium aliquod esset scriptũ. Diaconi ab Apostolis videntur ordinati, non dicendo: Accipe potestatem legendi Euangelium, sed vt creditur per impositionem manuum. Idem quoque apparet in subdiaconatu, in quo nullum pontificale habet nisi materiã sine forma, scilicet traditionem calicis vacui. &c. Taceo de minoribus ordinibus, in quibus varietas multiplex inuenitur etiam inter antiqua pontificalia: ex quibus apparet quòd huiusmodi ordines sacramentalia quædã videntur magis quàm sacramenta. Et ad hoc ducit ratio: quia per nullum dictorum ordinum potest ordinatus actum aliquem, qui si sine illo ordine fieret, esset nullus: vt patet discurrendo per singulos actus Diaconi & inferiorum. Et per hãc rationem episcopatus videtur ordo: quia aliquem actum potest Episcopus, quia non Episcopo facto nullus est: vt confirmare, præsupposita veritate decretalis extra de consuetudine, cap. quanto.

¶HAEC Autem sint collecta non ea ratione, vt nouã velimus ingerere doctrinam de sacramento ordinis: sed vt doctus quisque percipiat incertitudinem materiæ, de qua est sermo: & non velit plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: hoc est, vt sit contentus consueto põtificali Ecclesiæ, in qua ordinatur. Et si aliquid fuerit omissum eorum, quæ ex nouis pontificalibus sunt addita (puta quia non est datus subdiacono liber Epistolarũ cum illis verbis, Accipe librum, &c.) non propterea suppleri oportet in alia ordinatione huiusmodi omissum: huiusmodi enim noua additio non facit legem nouam. Nec mihi aliquis obiiciat oppositum me alibi scripsisse, dum de simultate cõtactus in primo quolibeto scripsi. Hæc enim non aduersantur illis: quoniam non nisi de his quorum contactus simul cum traditione in pontificali mandatur, loquutus sum.

¶Tutius tamen esse constat sequi antiqua pontificalia in tribus infimis ordinibus, quàm modernum, in quo ostensio materiæ prius mandatur cum verbis, & postea tactus materiæ. Et certe mirum est, quum corrector ille mutauerit ministrum materiæ in acolytatu, scilicet Archidiaconum in Episcopum, vt tutiorẽ viam eligeret quòd in præcedentibus ordinibus labori Episcopi tantũ pepercit vt nimis tutam viam eligeret. In antiquis siquidem pontificalibus diuersimodè de minoribus ordinibus habetur. Nã alicubi de ostiario & lectore habetur, Tradit sibi claues vel librum Episcopus, dicens, de exorcista verò habetur: Accipiat librũ de manu Episcopi dicentis dicẽtis sibi: de acolyto autem accipiat candelabrum, &c. de manu archidiaconi dicente sibi Episcopo. Vbi apparet semper simultas formæ & materiæ: & quòd materia non est monstratio, sed traditio & acceptio. Alicubi verò habetur, vt in nouo pontificali tempore Innocentij octaui impresso legis.

TRACTATVS DVODECImus de Contractu matrimonij in tres diuisus quæstiones.

1 *Num matrimonium contractum per procuratorem sit sacramentum.*
2 *Num contractus matrimonij clandestinus sit quandoque licitus.*
3 *Num matrimonij contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem sit licitus.*

¶De sacramento matrimonij Triplex quæsitum.

CIRCA sacramentum matrimonij pauca tractanda occurrunt. Et primò circa ipsum matrimonij cõtractum tria occurrunt dubia. Primum est, an matrimonium contractum per procuratorem sit sacramentum. Secundum, an contractus matrimonij clandestinus sit quandoque licitus. Tertium est, an matrimonij contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem, sit licitus.

QVAESTIO I.

¶An matrimonium contractum per procuratorem, sit sacramentum.

CIRCA primum ratio dubij est, quia matrimonium inter fideles verum & ratum est sacramentum: contractus autem huiusmodi per procuratores efficit matrimonium verum & ratum: ergo est ibi sacramentum.

¶Præterea, Cõiugium inter infideles est sacramentum, vt dicitur extra de diuortiis. c. p. gaudemus: ergo à fortiori cõiugium huiusmodi quod est verum & ratum est sacramentum.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium per procuratorem contractum, quanquam Ecclesiæ sacramentum non sit, verumtamen est tale cõiugium sic contractum, quod dormit omne contractum p sitã cõsummatum, & non nisi apostolica autoritate factum de cõsensu partium dissolui potest.

¶IN OPPOSITVM est, quòd nul'um sacramentum ministratur per procuratorem. Ad hoc dicuntur duo: primum directè respondendo quæsito, quòd matrimonium contractum tantùmodo per procuratorem non est sacramentũ Ecclesiæ. Quod manifestatur dupliciter. Primò, quia nullum sacramentum suscipitur per procuratorẽ: quia receptio sacramẽti est passio personalis. quum sit intus quidè receptio gratiæ sacramentalis foris verò exigat aliquam in sua persona sensibilem actionẽ vel passionem, vt patet ex communi ratione in omnibus sacramentis. Et cõfirmatur ex hoc, quòd sacramentum pœnitentiæ non potest suscipi per procuratorem: nam sicut sacramentum matrimonij consistit in cõtractibus, ita sacramentum pœnitentiæ cõsistit in actibus iudicialibus, tam autem in iudicialibus quàm in contractibus nihil prohibet multa fieri per procuratorem, nisi ratio sacramenti: potest enim quis iudicari, absolui, lgari per procuratorẽ, sed non sacramentaliter: & similiter potest quis cõtractum facere de propria persona per procuratorem, sed non sacramentaliter. Et confirmatur rursus: quia si per procuratorem posset suscipi sacramẽtum, sequeretur, quòd dormientibus ambobus coniugibus dum procuratores cõrahũt, coniuges sacramentũ susciperent, & nihil omnino à seipsis, aut ministro aliquo sacramenti circa ipsos tunc fieret: quod non solũ est absurdũ, sed non intelligibile, stante constantia sacramenti ex materia & forma, &c. & vltra hoc sequeretur, quòd dormiens peccaret mortaliter peccato sacrilegij, suscipiens sacramentũ in peccato mortali, si contigisset vt iuisset tunc dormitum in peccato mortali: non est ergo coniugium contractum inter fideles per procuratores sacramentum, donec coniuges ipsi coram ratificent contractum: quod tunc fit, quum coram positi primò manifestant sibi inuicem se habere vt coniuges.

¶Secundum est, quòd licet huiusmodi coniugium per procuratorem contractum nõ sit sacramentum: est tamen verum cõiugium, dirimens quodcunque aliud posteà contractũ consummatũ, multo magis quàm primum coniugium inter infideles dirimit secundum: vt dicitur extra de diuor. c. gaudemus. Potest tamen facilius dissolui de cõsensu partium apostolica autoritate matrimonium per procuratorem contractum, quàm per seipsos coniuges cõtractum: quoniam in illo deest sacramentum, quod non deest huic.

¶AD PRIMAM Ergo obiectionem in oppositum, dicitur quòd coniugium dicitur ratum dupliciter, vel radicaliter vel formaliter. Et quòd cõiugium fidelium per procuratores contractũ est ratum in radice Baptismi, non autem est ratum ex forma ipsius sacramenti matrimonij: coniugium autem inter infideles neutro modo est ratum.

¶Ad secundam dicitur quòd vel est loquutio intransitiva, vt dicatur sacramentum coniugij pro cõiugio: vel latiori vocabulo sumitur sacramentum: & non propriè, vt restringitur ad significandum sacramentum nouæ legis, de quo solo est nostra quæstio.

QVAESTIO II.

¶An matrimonij contractus clandestinus sit quandoque licitus.

CONCLVSIO.

¶Matrimonij contractus clandestinus nonnunquam licitus est, vbi absunt omnia scandala.

CIRCA secundum (an matrimonij) contractus clandestinus sit quandoque licitus) absque argumentis dicendum est, quòd quum contractus clandestinus nõ sit secundum se malus mortaliter, sed ratione accidentium ex illo consequentium: ideo in casu, quo cessarent omnia inconuenientia, licitum esset contrahere clandestinè, quoniam tunc etiam cessaret obligatio iuris positiui, quod propter huiusmodi inconuenientia constat emanasse. Contingit autem de facto pluries casus iste quando matrimonium contractum est in facie Ecclesiæ & cõsummatum, & tamen fuit in veritate nullum propter aliquod occultum impedimentum dirimens: puta quia præcognouerat consanguineam vxoris. Tunc enim habita dispensatione per secretas vias potest & debet contrahi matrimonium fine testibus ad euitãdum scandalũ, imò nec coniugi debet impedimentũ manifestare, sed dulciter rogare vt pro consolatione sua velit se iterum accepta re in coniugem, & parte assentiente sufficit. Sic enim euitatur omnis infamia, & intentum habetur: & nullum potest inconueniens sequi ex huiusmodi clandestino contractu.

¶AN VERO ante contractum in facie Ecclesiæ matrimonium accidere possit casus, in quo licitus sit contractus clandestinus, non mihi occurrit de clandestino per se, sed potest cõtingere de clandestino per accidens, q̃ fit aut licitus, aut sine mortali peccato. Licitus quidem, si contingeret carere testibus, & oportet contrahere: vt si in bello seu dicreptione ciuitatis salui fierent coniugati, possent personæ habiles contrahere & consummare: vt vel sic euaderent opprobria, &c. cessantibus enim omnia inconuenientia, & præter intentionem est clandestinum matrimonium. Absque mortali verò, vt si puella sub malignis tutoribus, ne tradatur viro imprudẽri cum damno debitæ sibi dotis, aut hereditatis propriæ, oblata commoditate non valens habere testes præsentes, contraheret cum viro grato, prudente &c. sciens quòd post factum publicabuntur ipsa & vir cõtractum: & sic præualebũt. Ex quo enim parati publicare, contrahunt præter intentum ex rationabili causa clam, excusantur saltem à mortali.

QVAESTIO III.

¶An matrimonij contractus non propter prolem, aut vitandam fornicationem, sit licitus.

CIRCA tertium verò an matrimonij contractus non propter prolem, aut vitandam fornicationem sit licitus: ratio dubij est, quia videtur sacrilegium. sacramentum non ordinari ad finem propriũ: finis autem proprius sacramenti coniugij est proles educanda ad cultum Dei, & remedium concupiscentiæ.

¶In oppositum est coniugium inter beatam Virginem & Ioseph, quod neutrum finem habuit ex parte virginis.

CONCLVSIO.

¶Contrahere matrimonium non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem hominibus licet, cùm non hæc tantùm finis matrimonij sint.

¶AD HOC DICITVR quòd in contrahendo matrimonium, multiplex finis potest inueniri: & quantũ ad propositũ spectat, quintuplex finis potest considerari. Primus est finis illius cõtractus ratione actus: & hic est proles, vel remedium concupiscentiæ: hic enim est finis coniugij mediante concubitu: vt patet. Secundus est ipsius contractus ratione sui: & hinc est mutua potestas corporum: ad hoc enim fit hic contractus, vt neuter cõiugum habeat potestatem sui corporis, seu alter alterius. Tertius est ipsiusdẽ contractus ratione sacramenti: & hic est sanctificatio coniugum, vt vnusquisque possit vas suum possidere in sanctificationem. Quare tus esset, si contractus iste ordinaretur à contrahente ad aliud extraneum puta ad aliquod maleficium. Quintus esset finis non contractus, sed contrahentis tantùmodo: hoc est quòd esset motium vt finis ad hoc, vt homo qui aliàs nolle contrahere matrimonium, applicaret se ad contrahendum matrimoniũ. Verbi gratia, quum Dauid cõtraxit cum Abisach Sunamite, non ordinauit coniugium ad calefaciendum se, sed applicauit se ad contrahendum coniugiũ vt per mulierem calefieret, quum non esset alias dispositus ad contrahendum matrimonium.

¶Quibus præmissis dicenda sunt, ad quæstionem motam, duo.

Universidad de Deusto

Primum directè respondendo quęsito, quòd cõtractus est licitus: quoniam sufficit coniugio habere vtrumque finem suum proximum, si is autem proximus ipsius contractus secundum se, est mutua potestas corporum: quatenus verò sacramentum, est sanctificatio. Et propterea, etiam si non intendant prolem, neque remedium concupiscentiæ, sed solummodò esse coniuges, secundum Ecclesiam, contractus est licitus. Et sic inter senes, & quoicunque non intendentes concumbere, potest licitè contrahi matrimonium.

¶Secundum est, quòd communiter extranei, seu accidentes fines alterò duorum modorũ continguntvel vt ratio non coniugij, sed coniugij cum tali:vel vt ratio applicationis ad contrahendum cum iugium. Ideo communiter huiusmodi contractus sunt liciti: quoniam vterque modus est licitus. Exemplum primi modi habetur inter Iacob & Rachelem: propter pulchritudinem enim ipsius, elegit contrahere potius cum Rachele, quàm cum Lia, dicens socero, Seruiam tibi pro Rachele filia tua minore, &c. Exemplum secundi, habetur inter Dauid & Sunamitem. Et primus quidem sæpe contingit, & clarus est omnibus: secũdus autem ampliusmanifestatur exemplo & ratione. Simile quidem est, si sacerdos aliquis nolet hodie celebrare, superueniẽte autem amico, vt illi morem gerat, applicat se ad celebrandum: ita siquis non intenderet matrimonio coniungi, superueniente autem vidua promittente maria & montes, vt sibimet vtile faciat, applicat se ad contrahendum matrimonium cum illa, intendens illã habere cõiugem, &c. vtrobique enim aduentitius finis non ponitur finis celebrationis aut coniugij, sed applicationis ad celebrandum seu ad contrahendum. Et hæc est ratio quare contractus non redditur illicitus.

¶ET PER Hoc patet responsio ad obiectionẽ in oppositum. Nam sicut sacerdos aliàs nõ celebraturus hodie, vt morem gerat amico applicans se ad celebrandum, non constituit per hoc amicum finem celebrationis, sed applicationis suæ: ita qui propter bona temporalia alias non contracturus mouetur ad cõtrahendum coniugium, non constituit bonum illud extrinsecum finem coniugij, sed mutationis suæ, qua de non volente contrahere factus est volens contrahere: coniugium verò ipsum suscipit cum fine ipsius coniugij, etiam si de fine ipsius nihil cogitet: sicut dictus sacerdos celebrationem ordinat in finem celebrationis, etiam si nihil cogitet de fine. Eo ipso nanque quod intendit coniugiũ, intendit ipsius finem, quamuis fortè ad illum non se disponat: sicut sacerdos intendens celebrare, vult ex hoc ipso finem celebrationis quamuis fortè non se disponat ad illum.

TRACTATVS DECIMVS tertius de Vsu Matrimonij in duas Quæstiones diuisus.

1 *Num vsus matrimonij ante benedictionem sit licitus.*
2 *Num vsus clandestini coniugij sit illicitus mortaliter.*

QVAESTIO I.

¶An vsus matrimonij sit licitus ante benedictionem.

CIRCA Vsum matrimonij, dubium primò occurrit, an sit licitus ante benedictionem.

¶Videtur enim quòd non. Tum quia sic fiat contra statutum ac consuetudinem Ecclesiæ: vt patet 30. quæst. 5. in pluribus cap.

¶Tum quia quum fine causa rationabili hoc fit, non euaditur contemptus: quem constat constituere peccatum mortale.

CONCLVSIO.

¶Vsus matrimonij ante benedictionem quamuis mortale peccatum non sit à venialitate alienum non est.

¶AD HOC Dicitur, quòd licet quibusdam visum fuerit distinguendum de reddente, aut petente debitum: & similiter de loco vbi est vel non est cõsuetudo huiusmodi benedictionis: & similiter de causa an sit rationabilis, vel non: Mihi tamen videtur, simpliciter & absolutè dicendũ, quòd huiusmodi actus non est peccatum mortale. Et ratio est: quia nullũ apparet in iure præceptum obligans ad mortale: imò expresse in fine c. nostratres: enumeratis concurrentibus ad nuptias, subditur, quòd hęc omnia non seruare non est peccatũ. Consuetudo quoque non obligat ad mortale plus quàm statutũ, & tantò minus hæc consuetudo obligat, quanto alicubi (vt in Germania) nobiles nocte præcedente benedictionem, cõsummant matrimonium: alicubi verò (vt in Italia) pœna apposita ab Ecclesia maritis consummantibus matrimoniũ ante benedictionem, tam leuis est, vt testetur minimũ aut nullum esse peccatum. Ex parte verò benedictionis quum nulla fiat sibi iniuria (quoniam nec contemnitur, sed suscipitur etiam consummato matrimonio) nec admisceatur propterea aliquod falsum seu mẽdaciũ, quoniã nulla fit de virginitate ibi mẽtio, nulla habetur ratio moralis peccati. Nec obstat si dicatur quòd canones præsupponũt virginitatem in benedicendis saltem in sponsa: vt patet ibidem, cap. sponsus. Quoniam hoc de congruitate, & secundum communiter accidentia intelligitur: vt patet ex hoc quòd puella corrupta ante coniugium secretè ab alio nihilominus licitè nuptialẽ benedictionem suscipit. Ex parte demum finis ipsius benedictionis idem apparet: quoniam ad duo ordinatur, scilicet ad solennem traductionem vxoris (quam constat propterea omitti) & ad diuinã obtinendam benedictionem ipsorum coniugum, quæ etiam nõ omittitur. Ex quibus omnibus potest formari talis ratio: Actus coniugij ante benedictionem, &c. quum non sit illicitus nisi quia præuenit benedictionem antè debitã, non plus habet illiciti, quàm ex iniuria vel legis, seu consuetudinis inhibentis, vel benedictionis ipsius seu eius finis contrahat: sed ex nullo horum contrahit rationem peccati mortalis, vt declaratum est, ergo non est peccatum mortale. A veniali autẽ peccato non excusari matrimonij consummationem ex parte tam petentis, quàm reddentis ex eo patet, quòd ordo ipse statutus lege vel consuetudine non seruatur, dum ante benedictionem fit, quod post benedictionem agendum erat.

¶AD PRIMVM Autem in oppositum, dicitur, quòd hoc argumentum nihil valet, Statutum seu consuetudo Ecclesiæ non seruatur, ergo est peccatum mortale: plus enim exigitur ad peccandum mortaliter, quàm violare statutum, seu consuetudinem Ecclesiæ: quoniam nec omne statutum, nec omnis consuetudo Ecclesiæ obligat ad mortale.

¶Ad secundũ dicitur, falsum esse, quòd vbi deest rationabilis causa violandi seu non seruandi statutum & consuetudinem Ecclesiæ ibi est contemptus: stat enim quòd ex infirmitate seu concupiscentia veniali fiat transgressio. & sic communiter videtur accidere in huiusmodi casibus: Et propterea quia communiter ex contemptu non fit, communiter non est peccatum mortale.

QVAESTIO II.

¶An vsus clandestini coniugij sit illicitus mortaliter.

SECVNDO Quæritur an vsus clandestini cõiugij) sit illicitus mortaliter. Et est ratio dubij: quia si pars affirmatiua poneretur: aut hoc esset ratione alicui scandali, aut ratione inhibitionis Ecclesiæ: sed scandalum tollitur, si vsus est occultus, inhibitio autem Ecclesiæ non facit peccatum mortale, quum in præcedenti artic. concluserim sit vsum coniugij ante benedictionem non esse peccatum mortale, quamuis sit contra inhibitionem Ecclesiæ.

¶IN OPPOSITVM Est, quòd vsus coniugij non legitimi est peccatum mortale: clandestinum autem matrimonium quamuis sit verum & ratum, constat non esse legitimum: ergo.

CONCLVSIO.

¶Vsus coniugij clandestini malus est, & mortale peccatum, si aliqua turpitudinis & scandali ratio adsit, secus autem veniale esse potest.

¶AD HVIVS Euidentiam recolendum est, in coniugiis dupliciter inueniri illicitum & mortale, vel quia malũ, vt cõiugium cum parente: vel quia prohibitum, vt coniugium cum affinibus seu consanguineis quarti gradus. Vsus autem coniugij clandestini vtroq; modo illicitus inuenitur, & quia malus & quia prohibitus. Est siquidem malus, non secundum se, sed secundum sibi annexa. Ad cuius pleniorem intelligentiam sciendum est quod licet clandestinum coniugium cum suo vsu habeat omnia requisita ad substantialia coniugij & eius actus, & propter hoc dicitur quòd neutrum est secundum se malum: ex naturali tamen hominis proprietate, qua est animal sociale atque politicum, prouenit turpido in clandestino coniugio & eius actu. Ex hoc nanque, quòd homo est animal sociale & politicum, prouenit quòd coniugium & ipsius actus debeant sic fieri vt sint sine offensa, & periculo offendẽdi societatem politicam: vsus autem clandestini coniugij annexũ habet scandalum vitæ socialis dum scitur commisceri personas quæ nesciuntur coniuges: nec etiam sine scãdalo appareret mulier grauida, & proles fieret, &c. Ideo verò coniugium clãdestinum annexum habet periculum offendẽdi vitam socialem: quoniam posset alter coniugum noua inire connubia, dum ignoratur ligatus altero coniugio. Est igitur tam clandestinum coniugium quàm ipsius actus, etiam si prohibitio legis non esset de genere malorum moraliter, non secundum se, sed secundum sibi annexa.

¶Vtrum autem sit mortale peccatum, considerandum restat ex vtroque principio: scilicet annexæ moralis malitiæ & legalis inhibitionis. Ex parte siquidem moralis iniquitatis distinguendum occurrit, & dicendum: quòd quando actus huiusmodi habet annexã scandali turpitudinem, est peccatum mortale: quando verò caret annexa turpitudine, non est peccatum mortale. Et horum ratio est in promptu: quia ex quo ratio peccati mortalis consurgit ex annexa turpitudine extante: illa sit peccatum mortale: & illa non extante, non est peccatum mortale. Noranter autem dixi actus huiusmodi, ad differentiam vsus: quoniã frequens actus, qui vsum constituit, impossibile est, moraliter loquendo, quòd careat scandalo: nam frequens secreta cõuentio personarũ quæ possunt esse cõiuges, semper est suspecta, & experientia teste videmus scandala maxima ex huiusmodi vsu prouenire. Ex parte autem inhibitionis Ecclesiasticæ mortale peccatum videtur: quoniam Eucaristus Papa (vt habetur 30. quæstione 5. canone, aliter) damnat huiusmodi coniugia: ita quod non coniugia, sed adulteria, vel cõtubernia, vel stupra, aut fornicationes esse non dubitat. Quod quia verum esse constat in iudiciali foro, in quo clandestinum matrimonium non est matrimonium ex autoritate Papę promulgatum, damnabilem constituit clandestni vsum matrimonij. Simpliciter igitur & absolutè loquendo, vsus matrimonij clandestini peccatum mortale est: vtpote scandalosus scandalo notabili, reddente vtrunque coniugem infamem, & à iure damnatus vt adulterium, seu fornicatio. Quocirca caueant confessores viduarum nobilium, ne consulant fornicariè, vt contrahant clandestinum matrimonium, quasi licitè deinceps satisfacturæ voluptati suæ cum clandestino coniuge: tum quia non sunt facienda mala, vt veniant bona, & multominus vt euitentur peiora: tum quia per hoc non euaditur peccatum mortale in vsu dicti coniugij. tum quia adiungitur periculum homicidij vtriusque, aut alterius coniugis: vt pluries vidimus nostra ætate: consanguinei enim multò magis vindicant talia coniugia, quàm si fornicatio sola fuisset.

¶AD OBIECTA Ergo in oppositum dicitur, quod licet actus vnus seu aliquis possit esse ita occultus, quòd careat secundum se omni turpitudine scandalosa: frequens tamen actus, vt dictum est, esse nõ potest: & ille vnicus actus omnino occultus non caret periculo scandali: quia posset inde coniunx concipere, & sic scandalum sequeretur. Inhibitio autem Ecclesiæ non similiter se habet ad vsum coniugij ante benedictionem, & ad vsum coniugij clandestini, quoniam primum simpliciter inhibet: secundum autem non solùm inhibet, sed damnat vt stupri, seu fornicationem. Et ratio est disparitatis: quia actui coniugali debetur torus publicus, hoc est, publicè præparabilis seu præparatus: vnde & coniuges contorales dicuntur: clandestini autem coniugij actui nõ potest publicè torus præparari: quum coniugium ipsum publicè habeatur tanquam non fit, quum probari non possit. Ante benedictionem verò publicis coniugibus potest publicè torus præparari, imò & de facto millies præparatur: & propterea actus coniugij clandestini meritò reprobatur ac damnatur: actus verò publici coniugij non reprobatur nec damnatur, sed solius cæremoniæ defectu accusatur: est enim præceptum cæremoniale de non præueniendo benedictionem, de non vtendo verò clãdestino, est præceptum propriè substantiale. Et hinc sequitur, quòd non solùm vsus sed etiam actus vnus coniugij per se clandestini, etiã cum sterili seu vetula, quæ non potest concipere, quantumcunque occultus est mortale peccatum, sicut & ipse cõtractus clandestinus propter damnationem Ecclesiæ damnantis omnem contractum & concubitum clandestinum in sua specie: ac per hoc omnem concubitum & contractum clandestinum: & consequenter nisi rationabilis causa subsit contrahendi clandestinè, aut clandestinè consummandi, damnationem suæ speciei incurrit.

TRACTATVS DECIMVS QVARTus de Delectatione morosa in tria Quæsita diuisus.

1 *Num voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter sit mortale peccatum.*
2 *Num vidua, quæ voluntariè delectatur de coniugali actu præterito, peccet mortaliter.*
3 *Num voluntaria delectatio de visa pulchra muliere sit computanda inter peccata mortalia delectationis morosæ.*

CIRCA Actum cõiugij, quoniam multa scripsimus in commentariis præcedentis libri in tractatu de luxuria, & quędam etiam in quoliberis, ideo ne eadem repetamus, pertransiendum est. Incidenter tamen dubia aliqua, de delectatione morosa soluendo.

DVBIVM I.

¶An voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, sit mortale peccatum.

EST AVTEM Primum dubium, an voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, sit mortale peccatum. Verbi gratia, cogitat quis de actu coniugali cum tali muliere si esset vxor sua, & voluntariè delectatur de actu cogitato, an in hoc & similibus sit peccatum mortale. Et est ratio dubij: quoniam pro parte negatiua est quòd delectatio est de actu licito, intãtum quòd consensus in huiusmodi actum non est peccatum: si enim consensus in actum non est peccatum, à fortiori nec cogitatio de illo erit peccatum. Pro parte verò affirmatiua est omnis religiosa conscientia, cauens huiusmodi delectationem: vt peccatum mortale.

CONCLVSIO.

¶Voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter est peccatum mortale, cum sit de concubitu peccati mortalis.

¶AD HOC dicitur, quòd sine dubio huiusmodi delectatio voluntaria est peccatum mortale, quia est simpliciter de concubitu peccati mortalis. Ad cuius euidentiam discernendum est inter consensum & delectationem: quoniam tam consensus, quàm desiderium ferri potest in obiectum vel absolutè vel conditionaliter: potest enim quis desiderare cibum absolutè, & potest iterũ desiderare ipsum sub conditione: puta si non esset dies ieiunij. Et quod dicimus de actu, idem intellige de delectatione consequente actum exterius exercitum: nam potest quis desiderare delectationem cibi & absolutè & sub conditione puta velle delectari in comedendo, si non esset dies ieiunij. Delectatio autem voluntaria consequens obiectum interius apprehensum & concubitum siue absolutè, siue conditionaliter, non potest distingui in delectationem conditionalem, vel absolutam: sed ex hoc ipso quòd inest huiusmodi delectatio volũtariè, est simpliciter & absolutè delectatio. Vnde cùm aliquis desiderat actum coniugij cum aliqua conditionaliter: id est si esset sua, non peccat: quoniam desiderium obiectum habet rectæ rationi consonum: sed quum delectatur quis de huiusmodi actu conditionali cogitato, delectatio ipsa non est conditionalis: quoniam conditionalis nihil ponit in esse: huiusmodi autem delectatio ponitur in esse voluntariè. Et propterea delectatio ipsa non spectat ad obiectum desideratum & cogitatũ, quatenus est conditionale: ac per hoc redit ad naturam sui generis: scilicet delectationis morosæ de illicito cõcubitu. Ex hoc nanque quòd actus vt conditionalis, non facit ipsam delectationem conditionalem: sequitur quòd relinquat eam in genere delectationis voluntariæ de concubitu secluſa conditione, quæ sola faceret illum licitum. Et hoc est nihil aliud dicere, quàm relinquere illam in specie delectationis voluntariæ de concubitu, ac si illa conditio non esset cogitata: & hoc est quod timoratæ conscientiæ vtriusque sexus testantur.

¶ET PER HOC patet solutio ad obiectum: quoniam non est idem iudicium de consensu, & desiderio in actum exteriorem illiusque delectationem sub conditione, & de præsenti delectatione voluntaria de eodem actu eadémque delectatione cogitata. Nec est verum, quòd præsens delectatio sit de actu licito: quoniam non est de illo conditionaliter, actus autem non nisi conditionaliter est licitus.

DVBIVM II.

¶An vidua, quæ voluntariè delectatur de coniugali actu præterito, peccet mortaliter.

SECVNDVM Dubium est, an vidua quæ voluntariè delectatur de actu coniugali præterito, peccet mortaliter. Et est ratio dubij ambiguitas scribentium.

CONCLVSIO.

¶Voluntaria delectatio de præterito actu coniugij non est peccatum mortale.

¶AD HOC Dicitur, quòd formaliter loquendo, voluntaria delectatio de præterito actu coniugij non est peccatum mortale. Et ratio est, quia eiusdẽ moris est delectari de præsenti, præterito, vel futuro: huiusmodi enim differentiæ non variant speciem moris de bono in malum: & propterea sicut simpliciter, & absolutè, viduæ consensu approbatiuo potest placere actus præteritus, ita potest delectari de illo. Et licet hæc ratio sufficiat, manifestatur tamen ex simili: iudex enim functus officio, potest voluntariè delectari de vindicta, quam exercuit occidendo perturbatores Reipublicæ: nec solùm intus potest delectabiliter memorari, verùm potest etiam delectabiliter hæc enarrare: vt patet. Idem autem est iudicium de voluntaria delectatione in cogitatione, memoria, narratione & facto vindictæ, & cuiuscunque alterius actus: memoria enim de iustis seu licitis, eodem more est delectabilis, quo & ipsa iusta & licita fuerunt delectabilia.

¶Aduertendum tamen est hic, quòd aliud est loqui de voluntaria delectatione præteriti actus liciti, & aliud est loqui de concomitantibus illã: nam stat quòd ipsa delectatio de actu præterito voluntaria immunis sit secundum seipsam à peccato mortali: & tamen ipsamet, vt annexum habet malum aliquod (pura pollutionem, vel delectationem interiorem, consequentem velleitatem actus similis præterito, aut consequentem, insurgentem concupiscentiam) sit peccatum mortale. Et quia venerea quantumcunque licita, quum cogitantur, annexam habent concupiscẽtiam carnis, motúsque qui etiam non præcipiente intellectu insurgunt (vt experientia testatur) ideo si viduæ delectatio periculum habet annexum pollutionis aut ruinæ animæ ad aliquem prauum consensum huiusmodi delectationum annexarum (vt communiter videtur accidere voluntariè immorantibus in memoriis talibus) tenetur euitare huiusmodi memoriam, sicut tenetur fugere huiusmodi pericula. Sine his tamen, huiusmodi memoriæ communiter sunt peccata venialia: quia carent pia necessitate & vtilitate.

DVBIVM III.

¶An voluntaria delectatio de visa pulchra muliere, sit computanda inter peccata mortalia delectationis morosæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ERTIVM est, An voluntaria delectatio de visa pulchra muliere, sit computanda inter peccata mortalia delectationis moroſæ. Et est ratio dubij, quia ſimile videtur iudicium de delectatione omnis ſenſus: ſed voluntaria delectatio de muliere tacta, ſpectat ad delectationem moroſam, ergo & de viſa.

CONCLVSIO.

¶ Delectabilis cogitatio de viſa pulchra muliere niſi in malum finem dirigatur, nullum peccatum eſt.

¶AD HOC dicitur, quòd quum nulla ſenſatio naturalis ſit ſecundum ſe peccatum (quoniam eſt à natura ipſa, cum conſequente delectatione) proculdubio niſi mulieris viſus aut tactus ſit mortaliter malus, delectatio voluntaria de ipſa viſa aut tacta non eſt mala. Verùm inter tactus & alios ſenſus eſt quo ad propoſitum differentia in hoc, quòd viſus mulieris pulchræ ſecùndum ſeipſum delectabilis, non eſt libidinoſus niſi ex parte videntis ad malum ordinetur: tactus autem per oſcula & amplexus, vt eſt ſecundum tactum talem delectabilis, eſt libidinoſus, ſicut & concubitus, niſi coniugij bono honeſtetur. Quoniam delectatio ſenſibilis ſecundum quendam tactum, ſcilicet oculorum, amplexum & huiuſmodi, eſt ſecundum ſe à natura ordinata ad venerea: delectatio autem viſus non eſt ſecundum ſe ad hoc ordinata. hinc enim fit, vt illa ob ſolam delectationem exercitata ſint libidinoſa: viſus autem minimè. Et propterea ſicut ſenſibilis delectatio oſculorum, &c. extra coniugium illicita eſt, & ſecundum ſe mortalis (vt in commentariis præcedentis libri diffuſè declaratum eſt) ita voluntaria delectatio de huiuſmodi cogitatis, mortale peccatum eſt delectationis moroſæ. Et per oppoſitũ, quia videre mulierem pulchram, non eſt ſecundum ſe ordinatum ad venerea, ideo delectabiliter videre mulierem pulchram, & ex ſuo genere nullum eſt peccatum: ac per hoc delectabiliter cogitare de viſa muliere pulchra, niſi otioſè vel ob malum fiat, peccatũ nullum eſt. Et hæc ſimiliter intellige de huiuſmodi actibus ſecundum ſe: nam ſecundum annexa pericula iudicandum eſt iuxta canones periculorum; multi enim ex aſpectu mulierũ corruerunt: vt patet de Dauid, &c.

¶ET HAEC ſufficiant pro hoc libro ſuper tertia parte diui Tho. ac per hoc pro commentariis integris ſuper tota ſumma eiuſdem: ad gloriam in primis omnipotentis Dei, deinde ipſius diui Thom. vtilitatem autem Eccleſiæ. Sub correctione ſanctæ ſedis Apoſtolicæ (in qua nũc ſedet Leo decimus Pontifex Maximus) cui & ſcripta & ſcribẽda omnia ſubmiſſa ſemper eſſe volo. Romæ die 19. Decembris. Anno Chriſtianæ ſaluris milleſimo quingenteſimo vigeſimo, ætatis autem meæ quinquageſimo ſecundo, Amen.

AD REVERENDISS. AC ILLVSTRISS.

D. D. IVLIVM MEDICEM S. ROM. ECC. PRES. BYTERVM CARDINALEM, AC VICECANCELlarium, Tractatus de Indulgentiis, Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis ſancti Xiſti.

PROLOGVS.

SATIS conſtat, pater ampliſime, inter eos theſauros qui ab apoſtolicæ poteſtatis throno ad animarum ſalutem per Eccleſiam diffunduntur, nequaquam in extremo loco ponendas eſſe remiſſiones illas, quas trito iam nomine indulgentias appellamus. De quarum vi quum varias & pontificij iuris & theologiæ profeſſorum opiniones eſſe animadverterem, libuit mihi pro mea conſuetudine, qui omnes meas lucubrationes ad Eccleſiæ vtilitatem ſemper contuli, pro virili mea hic quoque in ſummam compendiúmque redigere: quid illud denique ſit quod tanquam ratum certúmque de huiuſmodi remiſſionibus habeamus. Noſtrum verò de hac re opuſculum tibi iure optimo dedicandum cenſui, tum ſequutus illorum morem, qui principibus viris integritate, prudentia, fortitudine ac magnanimitate excultis (qualem te eſſe omnes gaudemus) libros ſuos nuncupare præſtiterunt: vt ſub illorum auſpiciis honeſtati, gratiores in vulgus prodeant. Tum quia ſanctiſſimi Domini noſtri Leonis x. benignitate, in ſacrum Rom. Eccleſiæ Senatum accitus, inclytæ familiæ veſtræ in vniuerſum, ac ſeorſum & ſingulis veſtrum, tibique præſertim (quem præcipuum mihi patronum dominúmque elegi) & meipſum, & omnes ingenij mei fœtus dedicandos eſſe cognoſco. Addo etiam quòd quum tu Rom. Eccleſiæ vicecancellarius diuo ſuffectus ſis Laurentio, cuius eſt officium ſedis apoſtolicæ tractare theſauros, ac diſpenſare: iure quodam ſuo noſtrum hunc libellum, in quo agitur de ſpiritualibus Eccleſiæ theſauris, vt patronus ac præſes tibi vendicas & aſciſcis. Oro itaque amplitudinem tuam, vt ea benignitate munus hoc quoque meum accipias, qua & meipſum maximo tuo beneficio honeſtatum dignatus es in clientelam accipere.

TRACTATVS DECIMVS quintus de Indulgentiis in Decem Capita diuiſus.

1 *Quæ à Priſcis conſtant de indulgentijs.*
2 *Quid ſit indulgentia.*
3 *Obiectiones contra aſſignatam indulgentiæ definitionem.*
4 *Quæſtiones tres contra aſſignatam definitionem indulgentiæ.*
5 *Soluuntur obiectiones in tertio cap. poſito, num indulgentia ſpectent ad iuriſdictionem.*
6 *Solutio obiectionum 3. cap. num indulgentia ſit abſolutio.*
7 *Solutio obiectionum 3 capit. quòd indulgentia ſit de iniunctis pœnitentijs.*
8 *Reſponſio ad quæſtionem de indulgentiæ cauſa 4. cap. poſita.*
9 *Reſponſio ad ſecundam quæſtionem de tempore veræ pœnitentiæ 4. cap. poſitam.*
10 *Reſponſio ad tertiam quæſtionem 4. capit. poſitam de tempore confeſſionis.*

CAPVT I.

¶ Quæ à priſcis conſtant de indulgentijs.

DE ORTV Indulgentiarum, ſi certitudo haberi poſſet, veritati indagandæ opem ferret: verùm quia nulla ſacræ Scripturæ, nulla priſcorum doctorum Græcorum, aut Latinorum autoritas ſcripta hunc ad noſtram deduxit notitiã: ſed hoc ſolùm à trecentis annis Scripturæ commendatum eſt de vetuſtis Patribus, quòd beatus Greg. indulgentias ſtationũ inſtituit, vt in 4. ſen. diui Tho. habetur. Longè ſiquidem poſt Greg. legimus, quòd quidam indiſcretas & ſuperfluas indulgentias dabant: vt Innoc. 3. in ca. quum ex eo. extra de pœ. & re. dicit. Et per 40. fortè annos antè ab Alex. 3. propoſitam de indulgentiis datis ab Epiſcopis quæſtionem ſoluram inuenimus ibidem in c. quod autem. Ex verbis quoq; Inno. 3. in c. excommunicamus: extra de hære. §. catholici: apparet conceſſam fuiſſe indulgentiam euntibus in ſubſidium Terræ ſanctæ. Et quamuis non inueniatur in iure, indubiè tamen tenetur cruciatæ expeditionem fultam fuiſſe indulgẽtia plenaria. & hoc haberi dicitur in parte deciſa decretalis ad liberandum. extra de Iudæis.

¶Ex his autem textibus non ſolùm habetur, quòd indulgẽtiarum gratia antiqua eſt in Chriſti Eccleſia, & non noua adinuentio, ſed habentur clarè quatuor. Primò, quòd dare indulgẽtiam alicui eſt illum abſoluere. Secundò, q̃ iſta abſolutio ſpectat ad forum pœnitentialem. Tertiò, quòd iſta abſolutio eſt à pœnitẽtiis iniunctis. Quartò, quòd quandoq; ſunt indiſcretæ. Et primum quidem eorum habetur expreſsè in dicto cap. quod autem ab Alex. 3. reſpondere Archiepiſcopo Cantuarien. quòd quia nullus poteſt ligari, aut ſolui à nõ ſuo iudice, ideo indulgentiæ cõceſſæ ab aliquo Epiſcopo, non ſe extendunt ad non ſubditos ſibi niſi de conſenſu propriorum iudicum. Hæc enim reſponſio clarè docet, q̃ quia indulgentia eſt abſolutio, ideo à proprio iudice vel de conſenſu proprij iudicis ab alieno poteſt fieri tantùm. Reliqua verò tria habentur ex Concilio generali ſub Inno. 3 in ca. quum ex eo. extra de pœ. & re. Quòd enim ſpecter ab forũ pœnitentialem inde habetur: quia ibi dicitur, quòd eneruat pœnitentialẽ ſatisfactionem indiſcreta indulgentia. Quòd ab iniunctis liberet pœnitentiis, clarè ibi habetur: & ſimiliter, quòd ſuperfluè & indiſcretè quandoque fiant.

Cap

CAPVT II.

¶ Quid eſt indulgentia.

Diffinitio. PRINCIPIVM Igitur inueſtigandæ quidditatis indulgẽtiæ ex his quæ conſtãt ſumendo, ab illius ſtabilito genere ex ſacris canonibus ordinamur. Et dicamus, q̃ indulgentia eſt quædam abſolutio: niſi enim per ſe & propriè indulgentia abſolutio eſſet, nõ redidiſſet per ſe rationem iuis, quare indulgentia nõ prodeſt nõ ſubdito: quia ligari abſoluive nõ niſi ſubditus poteſt. Si enim ratio eſt per ſe, oportet indulgentiã conſiſtere in abſoluendo aut ligando: conſtat autem q̃ indulgere nõ eſt ligare: igitur eſt abſoluere. Neceſſarium eſt autem afferre rationem canonis eſſe per ſe: quia ea quæ ſunt per accidẽs, repelluntur à qualibet ſciẽtia. Eſt igitur eccleſiaſtica indulgẽtia (colligẽdo omnia certa ex ſacris canonibus) abſolutio ab iniunctæ pœnitentia in foro pœnitentiali. Et quãuis prima facie videantur hæc non ſufficere ad indulgẽtiæ diſſinitionem: ſcrutando tamẽ ſingula ſubtilius, apparebit ſufficiẽs. Differt ſiquidẽ imprimis indulgentia ab omnibus priuatis actionibus ex genere, ſub quo continetur abſolutio: eſt enim abſoluere ſicut & ligare actus iuriſdictionis. Et ex hoc indulgẽtia differt tã ab actionibus priuatis (puta quũ vnus orat, aut facit pœnitẽtiam pro alio aut ſeipſo) quàm ab actionibus communibus perſonis publicis & priuatis: puta cõpenſatione vnius ad alterũ, aut ſubuẽtione dãdo alicui pretium, vnde ſoluat creditori. Nullus ſiquidem horum actuum eſt actus iuriſdictionis: quilibet enim abſque quacunq; iuriſdictione poteſt huiuſmodi actus exercere, nõ ſolũ in profanis, ſed etiã in propoſita materia: vt enim in 4. ſent. Theologi dicunt: Vnus homo exiſtens in charitate, poteſt facere pœnitẽtiam & ſatisfacere pro altero in charitate exiſtẽte. Quod Eccleſię cõſuetudine approbatur, ieiunia aliaq; opera ſatisfactoria eſſe pro pœnis debitis animabus in purgatorio exiſtentibus affirmãte, ſi pro illis à perſonis in charitate exiſtẽtibus fiant vbi patet opera ſatisfactoria priuatarũ perſonarũ abſq; vlla iuriſdictione eccleſiaſtica compenſari pro pœnis animarũ quę purgantur, & pro pœnitentiis illis iniunctis ſatisfacere: & eſt quaſi pretium q̃ priuatæ perſonæ animabus donant, vnde quaſi ſoluant & liberentur. Differt deinde indulgentia, ex hoc, quod non eſt quicunq; iuriſdictionis actus, ſed talis, ſcilicet abſolutio, ab actu diſtributionis, quo curã habens boni cõmunis diſtribuit illud partibus eiuſdem cõmunitatis: vt quũ diſtribuit princeps, aut cõmunitas honores Reip. inter ciues. Abſolutio enim eſt actus iudicis ad vnum ſubditũ nulla habita ratione æqualitatis ad alterũ, vt patet etiã in hac materia, quum datur indulgentia alicui vni: quod quotidie per cõfeſſionale aut indultum fit. Diſtributio autem vt patet 5. Ethic. fit ſecundũ æqualitatem proportionalem: quæ ſine ratione ad alterum fieri non poteſt vni quũ hoc intelligi non poſſit: vnde quum vnus tantũ quandoq; honoratur in Rep. ſi iuſta diſtributione honor talis illi deferatur, rationem illius habere ad alios eſt neceſſarium: & quantò alijs præſtat ſimpliciter vel tunc, quo ad hoc, tantum nunc honoratur. Monſtratur quoq; ex hoc, quod indulgentia eſt abſolutio, & effectiua illius cauſa ſcilicet iudex: actus enim iuriſdictionis operatio eſt iudicis: & per hoc monſtratur requiri tam autoritatem in dãte indulgentiam (nõ enim eſt iudex ſine autoritate) quàm rationem: non enim pro libito, ſed ratione ſuadẽte abſolvit, aut ligat iudex niſi cuius voluntas lex eſt: quod ſoli Deo conuenit. Et materialis, ſcilicet ſubditus, in quem exercetur: non enim abſolui poteſt niſi ſubditus: vt Alex. 3. ad hoc propoſitum in allato canone dixit. Sed materia circa quã exercetur, per ſubiũctam particulam monſtratur, quũ ſubiungitur, ab iniuncta pœnitentia. Eſt ſiquidem indulgentia ſubditi abſolutio quo ad iniunctã ſibi pœnitentiam non in foro contentioſo. ſed pœnitentiali, ita quòd ſi, in foro pœnitẽtiali determinare duo, ſcilicet abſolutionẽ & iniunctam pœnitentiam. Et eſt ſenſus q̃ indulgẽtia eſt abſolutio in foro pœnitentiali à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali. Breuiũ indulgentia, quia actus eſt iudicis, ad aliquę forum ſpectãs liquet autem q̃ non contentioſi eſt fori, pœnitẽtialis igitur erit. Et hinc patet qualitas iudicis: forus enim pœnitentialis ad eccleſiaſticum tãtum iudicem ſpectat: & propterea eccleſiaſticum oportet eſſe iudicẽ, qui indulgentiam concedit. Verùm quum pœnitentialis abſolutio ſecetur in eam, quæ eſt ordinis, quæ ſacramentalis eſt (vtpote ſacramentũ pœnitẽtię perficiens ſacerdotis miniſterio) & eam quę eſt iuriſdictionis tantum: quæ à legatis & electis tantum pontificibus exercetur: & illa directè & per ſe primò culpã reſpiciat (eſt enim abſolutio ab ipſo peccato) iſta autem culpæ remiſſionẽ præſupponat, & pœnam peccato debitam reſpiciat, non quamcunq;, quia non pœnam æternam (non enim liberat indulgentia à pœna inferni) ſed temporalem: quæ hic, aut in purgatorio exoluenda pro commiſſo peccato eſt: ideo ad differentiam ſacramẽtalis abſolutionis remittentis culpam & æternitatẽ pœnæ ſubiunctum eſt in diffinitione, ab iniuncta pœnitentia: iniuncta ſiquidem in foro pœnitentiali pœnitentia non niſi rẽporalis eſſe poteſt, & remiſſionem culpæ præſupponit. Monſtratur nihilominus ex eadem particula qualitas ſubditi, cui confertur indulgentia: quòd ſcilicet ſit vere pœnitens & confeſſus. Nam quia in ſacramento pœnitentiæ non ligat ad pœnam ſacerdos, iniungendo pœnitentiam, niſi abſoluendo à culpa: & prius natura abſoluit, quam ligat (quia obligatio ad pœnam temporalem ſupponit remiſſionẽ culpæ, abſolui autem à culpa ab eccleſiaſtico iudice nullus poteſt niſi verè pœnitens & confeſſus) ideo ex hoc ipſo, quòd indulgentia eſt abſolutio à pœna iniuncta in foro pœnitentiali, monſtratur quòd recipiens indulgentiam debet eſſe verè pœnitens & confeſſus: attẽtante conſueta forma indulgentiarum: in qua dicitur, verè pœnitẽtibus & confeſsis. Differt demum indulgentia à remiſſione pœnarum iudicialium ad forum contentioſum ſpectantium per eandẽ particulam: ſcilicet iniuncta in foro pœnitentiali: indulgentia ſiquidem non liberat à pœnis iniunctis in foro contentioſo, & vſque adeo ab illis elongatur, vt diuus Thomas propterea dicat, religioſos per indulgentiam non liberari à pœnitentijs ſibi iniunctis in capitulo, à ſuis prælatis. Ex quibus omnibus apparet quòd diffinitio indulgentiæ collecta ex ſacris canonibus, cuncta complectitur quæ ad rationem indulgentiæ concurrunt. Eſt igitur eccleſiaſtica (de qua eſt ſermo) indulgentia, abſolutio à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali.

CAPVT III.

¶ Obiectiones contra aſſignatam rationem indulgentiæ.

QVAESTIO.

¶ Num dare indulgentias ſpectet ad iuriſdictionem.

HABET Autem dicta diffinitio indulgentiæ difficultates multas & obiectiones, contra tria in illa contenta.

¶Contra illud in primis dictum: ſcilicet, dare indulgentias eſt actus iuriſdictionis, opponitur à Durando in quarto ſent. diſt. 20. Tum quia iuriſdi&o exerceri poteſt in inuitum: indulgentiam autem nullus conſequi poteſt inuitus. Tamen quia nullus poteſt vti actu iuriſdictionis, in ſeipſum: indulgẽtia autem aliis data poteſt concedens vti ſicut alij. Ab aliis verò: tum quia Archiepiſcopus poteſt in tota ſua prouincia indulgentias dare, vt patet in cap. noſtro: extra de pœn. & re. & tamen conſtat Archiepiſcopum non habere niſi in articulis quibuſdam poteſtatem in ſubditos ſuffragancorum: extra de offi. or. cap. paſtoralis. Tamen quia indulgentiæ dantur etiam defunctis exiſtentibus in Purgatorio: qui à iuriſdictione Eccleſię ſunt exempti, vtpote extra hanc vitam: & quos eccleſia non poteſt ligare, cui data eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi ſuper terram tantùm.

QVAESTIO.

¶ Num abſolutio potior, quàm diſtributio, vel compenſatio ſit indulgentia.

¶CONTRA allud deinde dictum, ſcilicet quòd indulgentia eſt abſolutio, non compenſatio, aut diſtributio, opponitur communis tam theologorũ, quam canoniſtarũ doctrina, canonizata à Clemente 6. in extrauaganti, vnigenitus: de pœn. & re. decretuentium indulgentias fieri per modum diſtributionis, & compẽſationis, ſeu ſolutionis. Dicunt enim q̃ theſaurus Eccleſiæ, in quo ſunt recõdita merita Chriſti & ſanctorum, quatenus ſatisfactoria ſunt non pro ſeipſis, diſtribuitur per indulgentias in Chriſti fideles, ita quòd pœnitentiæ noſtræ compẽſantur per pœnas Chriſti & ſanctorum, dum ex theſauro illo conceditur cuique quaſi pretiũ pœnale. vnde ſoluat Deo debitam, pro ſuis peccatis pœnitentiã. Hæc autem patet contrauenire ſententiæ, qua dicitur, q̃ indulgẽtia eſt abſolutio: quum longè diſtet actus abſolutionis, iudicialis ab actibus his: quoniam iſti actus omnes ſunt actus non iudicij proprij, ſed cõmunes tam publicis quàm priuatis perſonis, excepto diſtributionis actu, cuius tamẽ differentia ab abſolutionis actu clarè liquet. Opponitur quoque, quòd ex illo canone Alexandri 3. nõ habetur niſi quòd dare indulgentiam eſt actus iuriſdictionis in ſubditum: quòd quidem poteſt verificari ponendo, quòd eſt actus diſpẽſationis, ſeu diſtributionis. Nam hic actus eſt iuriſdictionis & ſuper theſaurum diſpẽſandum & ſuper eum, cui communicatur: quia commune bonum non niſi in partes cõmunitatis diſtribuendum eſt: & ſic ruit tota diffinitio aſſignata. Poteſt quoque & aliter exponi canon ille vt intelligatur cauſaliter indulgẽtiam eſſe abſolutionem, quia cauſat abſolutionem, diſpenſatio nanque theſauri dicti cauſat in illo, cui communicatur, abſolutionem, à pœna peccato debita, & à ſacerdote iniũcta. Et ſic redit ruina diffinitionis.

QVAESTIO.

¶ Num indulgentia ſit abſolutio ab iniuncta pœnitentia.

¶CONTRA tertium demum dictum (ſcilicet ab iniuncta pœnitentia) obiicitur. Tum quia diuus Thomas cum multis theologis & canoniſtis dicit indulgentiam liberare hominem ab iniunctis, & non iniunctis pœnitentijs.

¶Tum quia indulgentiæ tantùm valent quantum ſonant: vt communiter tenetur: conſtat autem, quòd in plenariis indulgentiis non fit mentio de iniunctis. Tum quia indulgentiæ, quæ dantur

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro defunctis, non dantur pro iniunctis: nam non præsupponitur iniunctas eis pœnitentias non perfeciſſe eos, qui ſunt in purgatorio. Tum quia quum prædicatoriarius Romæ iniungeret pœnitentiam plenariam indulgentiarum conſequutus, accepit mandatum à Papa, vt non iniungeret pœnitentiam: vt refert Petrus de Pal. in 4. ſen. diſt. 20. quæſt. 4. iu calce. Tum quia in forma plenariæ abſolutionis, quæ conceditur in morte, continetur reſtitutio ad innocentiam baptiſmalem, quæ non eſſet verè efficax, ſi ab iniuncta tantum pœnitentia abſolueret.

CAPVT IIII.

¶ Quæſtiones tres circa aſſignatam diffinitionem indulgentiæ.

QVÆSTIO.

¶ Num quauis cauſa indulgentia ſit etiam cauſa quantæcunque.

SVNT Præterea circa dicta in ſuprapoſita diffinitione indulgentiæ tres quæſtiones. Prima omniũ difficillima eſt circa cauſam effectiuam indulgentiæ. Dictum eſt enim, quòd oportet dantem indulgentiam eſſe ſultum autoritate & ratione. In dubium autem non paruũ vertitur, an quælibet rationabilis cauſa dãdi indulgentiam, ſit etiam rationabilis cauſa quantæcunq; indulgentiæ: an potius quædã ſit rationabilis cauſa tãtæ indulgentiæ (puta vnius anni) quæ nõ eſſet rationabilis cauſa multò maioris indulgẽtiæ, puta viginti millium annorum. Eſt autem ratio ambiguitatis quia pro prima parte, hoc eſt quòd cauſa legitima indulgentiæ eſt etiã ſufficiens cauſa quantæcũque indulgẽtiæ, extat autoritas diui Tho. in 4. ſen. diſt. 20. expreſsè dicentis, q̃ indulgentiæ ratio ſeu cauſa non exigitur ad menſurandam indulgentiam. Et probat hoc: quia eadem ſtante ratione Eccleſia modo maiorem, modo minorem dat indulgentiam. Et tandem dicit, q̃ licet dans indiſcretè indulgentias, ita vt homines pro nihilo ab operibus pœnitẽtiæ terrahũtur, peccet: mihilominus conſequuntur homines plenam indulgẽtiam datam. Extat (& quam continua experientia Romæ docet autoritas Eccleſiæ) dantis indulgentiam plenariam pro ſola viſitatione alicuius Eccleſ. ſine manibus adiutricibus: & in die ſancto Paſchæ data benedictione à Papa ſuper plateas S. Petri, pronunciant duo Cardinales indulgentiam plenariã omnibus præſentibus, quum infra miſſam in capella ſua ſingulis diebus dominicis aduentus & quadrageſimæ abſolutionem facit, ſi teneor tunc eſſe verè pœnitens, an ſufficiat quòd intendo verè pœnitere: & tunc, vt iſta indulgentia quinque annorum. Et ſimiliter quo ad exercitium operis, dat Papa quòd dicẽs ſeptem Pſalmos, vel dans tantam eleemoſynam, habeat plenariam remiſsionem ſemel in vita & ſemel in mortis articulo, an teneatur eſſe verè pœnitens tempore quo dicit ſeptem Pſalmos, aut dat eleemoſynam.

¶ TERTIA Quæſtio eſt, an oporteat eſſe confeſſum, ita quòd nullum ſit in conſcientia mortale peccatum commiſſum nõ confeſſum tempore, quo acquirit quis, & vtitur indulgentia, an ſufficiat eſſe confeſſum ſecundum præceptum Eccleſiæ: hoc eſt ſemel in anno. Et eſt ratio dubij: quia hinc apparet quòd verba iudicum ſunt ſecundum iura interpretanda, ac per hoc quòd ſint illo anno confeſsi. Inde verò apparet, quòd ſi non: requireretur confeſsio alia ſufficeret dicere pœnitentibus: quoniam in vera pœnitentia clauditur propoſitum obſeruandi præcepta Chriſti & Eccleſiæ.

CAPVT V.

¶ Soluuntur obiectiones in 3. cap. poſite, contra hoc, quod dare indulgentiam, eſt actus iuriſdictionis.

NON EST Autẽ difficile ad obiecta, primò contra aſsignatã diffinitionẽ reſpondere. Falſum namque eſt quod Durandus dicit, omnẽ iuriſdictionis actum poſſe in inuitũ exerceri, quũ abſolutio ſacramẽtalis ſit actus non ſolũ ordinis, ſed iuriſdictionis (vtpote à nõ proprio iudice ordinario vel delegato facta nulla exiſtens) & tamen nõ poteſt exerceri in inuitum. Sed q̃ nullus poſsit exercere actũ iuriſdictionis in ſeipſum abſoluẽdo & ligãdo ſe, verum eſt: & propterea licet alij aliter ſentiã, concedo ego, q̃ dans indulgentiã aliis, nõ acquirit illã: quia abſoluẽs alios, nõ abſoluit ſe. Nec tamẽ eſt deterioris cõditionis, quàm alij, quia & ſi non per iſtã viam: per aliam viã poteſt eandem indulgentiam conſequi, ſcilicet cõmittendo cõfeſſori ſuo: vt ſic abſoluat ipſum, ſicut ipſe abſoluit alios: hoc enim modo Papa ſubiicit ſe abſolutioni ſacramẽtali, & ſimiliter indulgentię eadẽ ratione. Archiepiſcopi quoq; poteſtas ſuper totã prouinciã, ex hoc ipſo, q̃ in quibuſdam articulis affirmatur, manifeſtatur extẽdi ad dãdas indulgentias in tota ſua prouincia: quãdoquidem ille eſt vnus illorum articulorum, qui in iure numerãtur: vt Panor. ibidem ſcripſit. Defunctos autẽ in purgatorio exiſtentes, extra iuriſdictionem Eccleſiæ quidam negãt: eo quòd ſicut ſunt medij inter nos & beatos (dum nos viatores ſumus quo ad meritũ, vel demeritum, & quo ad pœnam & præmiũ, & beati extra viam totaliter ſunt: qui purgantur autẽ quo ad meritũ, vel demeritũ extra viam, ſed quo ad pœnam, vel præmium in via adhuc ſunt) ita ſunt quodammodo ſubditi vicario Chriſti viatoribus dimiſſo: vt ſicut quo ad punitionẽ adhuc ſunt in via, ita quo ad releuationem à pœna adhuc ſubſint iudici viatorũ. Sed hęc opinio multa veradicẽs non infert efficaciter intentũ: plus enim requiritur ad ſubditum iudici viatorum, quàm adhuc participare aliquid de via. Exigitur enim q̃ poſsit cauſa ſua quantum ad illud quod ſapit vię, cognoſci à iudice viatorum: nullus enim poteſt eſſe iudex cauſæ omnino incognoſcibilis ab ipſo: cõſtat autẽ à Papæ cognitione omnino eſſe alienas cauſas exiſtentiũ in purgatorio: & ideo patet Papã nõ poſſe abſoluere, aut ligare exiſtẽtes in purgatorio. Manifeſtatur quoq; hoc idem ex verbis Domini: limitantis Petri poteſtatem ſuper terram: ita q̃ liceat effectus poteſtatis Petri penetret cælos, dicente Domino, Erit ligatum aut ſolutũ in cælis: iuriſdictionis tamen actus terminatur ad hoc, vt ſit ſuper terram dicente Domino, Quodcunq; ſolueris, aut ligaueris ſuper terrã. Scriptura autem ſacra mortuos non eſſe ſuper terrã vocat: vt patet Gen. 42. vbi de Ioſeph tanquam de mortuo loquentes fratres & pater, introducuntur dicentes, q̃ nõ eſt ſuper. Purgatoriũ rurſum non ſuper, ſed ſub terra eſſe ex eo patet q̃ Chriſtus deſcẽdit ad inferos: vbi erat limbus Patrum: nec enim fas eſt credere q̃ de purgatorio exeũtes animæ ante Chriſti mortem: & ad limbũ Patrum euntes, ad inferos à ſuperis deſcẽderint: ſed econtra ex inferno inferiori ad infernum ſuperius aſcendẽrent: quum etiam ſecundũ Philoſophos loca quantò ſuperiora, tanto nobiliora ſint. Quocirca nõ dat Papa defunctis indulgentiam autoritatiuè abſoluendo, ſed per modũ ſuffragij, quod etiam ipſæ Apoſtolicæ literæ atteſtantur, clarè apponentes iſtã clauſulã, per modum ſuffragij, quũ pro defunctis dantur indulgentiæ. Et potes videre quòd ex hoc ipſo diuerſo modo dandi indulgentiã viuis & defunctis, inſinuatur intentũ: nam ex eo quòd nõ audens Eccleſia defunctis autoritatiuè remittere pœnas ſicut viuis, ſuffragantis perſonã induit, concedendo defunctis indulgentiã, monſtratur q̃ indulgẽtia ſimpliciter & abſolutè remiſsio eſt autoritatiuè ab Eccleſia facta. Niſi enim eſſet autoritatiua remiſsio, ex applicatione eccleſiaſtici theſauri, nõ oporteret ad ſuffragij modũ deſcendere, quum ad defunctos extenditur: quibus Eccleſia non niſi ſuffragari poteſt.

CAPVT VI.

¶ Solutio obiectionum in tertio cap. contra hoc quòd indulgentia eſt abſolutio.

AD EVIDENTIAM autem ſpecificæ naturæ ipſius indulgẽtiæ oportet noſſe duo cõcurrere ad indulgentiã, abſolutionem à pœnitentia iniuncta & diſpenſationẽ ſpiritualis theſauri, applicando pœnam Chriſti & ſanctorũ ad hunc, cui datur indulgẽtia. Et primum quidẽ probatum eſt ex canone Alex. 3. ſecundum autem non ſolùm ex cõmuni Sanctorum doctrina, ſed ex allata extrauagante Clemẽtis ſexti patet. Verũ multũ intereſt ad naturã indulgentię cognoſcẽdã, an primũ indulgẽtia ſit abſolutio, an diſpẽſatio. Nã ſi indulgẽtia primo cõſiſtat in abſolutione, diſpẽſatio theſauri accesſo

acceſſoriè concurrit ad indulgentiam: vt quia Eccleſia non poteſt liberè relaxare debitam Deo pœnã pro peccato in illum cõmiſſo, ad hoc, vt remiſsio ſua ſit efficax: iungit abſolutioni diſpenſationem pœnarum ſolutarum à Chriſto & Sanctis, applicãdo aliquid earum huic, & aliquid illi: vt ſic & remiſsio fiat efficax ex adiũcta ſatisfactione Chriſti & Sanctorũ pro iſtis quibus indulgentia datur, & Deo debita pro peccato pœna exoluta inueniatur. Si autẽ primùm indulgentia ſit diſpenſatio prędicti theſauri, abſolutio ab iniuncta pœnitẽtia acceſſoriè cõcurrit ad indulgentiã: ex eo namque q̃ applicatur mihi per indulgentiam tantum de pœna recondita in theſauro, ſequitur quòd ſum abſolutus ab æquiualẽti pœna, quam debebam Deo pro peccatis meis exoluere. Quid autem horum verius ſit, non ex ratione, ſed ex facto pendet. nam rationi cõſentaneum eſt, quòd Eccleſia vtroq; modo poteſt indulgentias facere: ſed an de facto indulgentias altero tantũ, & quo aut vtroq; modo faciat, ſcire oportet ſi indulgentiæ natura cognoſcenda eſt. Apparet autẽ prima facie inſpicientibus doctores & dictã extrauagantem Clementis, primũ in indulgentia locũ tenere, diſpenſationem Eccleſiaſtici theſauri, & abſolutionẽ acceſſoriè comitari. conferenti verò poſteriores indulgentias priſcis, apparet Eccleſiã olim fuiſſe viã indulgentiis principaliter per modũ abſolutionis, quam neceſſariò comitatur diſpẽſatio theſauri: à tempore autem Bonifacij 8. primi autoris perennis Iubilęi vſam fuiſſe, principaliter indulgẽtiis diſtributione theſauri, & comitãter abſolutione à pœnitẽtia: quoniã tãta abundãtia indulgentiarũ plenariarũ quanta vix credi poteſt paſsim data: ſuper hoc fundari videtur. Et ſecũdum hoc diffinitio indulgẽtiæ collecta ex ſacris canonibus, quam aſsignauimus, nõ eſt diffinitio indulgẽtiæ quæ modo fit ab Eccleſia Ro. ſed illius quæ olim fiebat: quoniã ſacri canõ loquũtur de indulgentia, quæ erat cõſueta in Eccleſia, & nõ de illa, quæ poterat inueniri de nouo. Sunt enim diuerſarũ rationũ iſtæ & illæ quo ad naturam: quãuis ſint vnius & eiuſdem rationis quo ad vltimũ effectum, qui eſt remiſsio pœnæ tẽporalis debitæ pro peccato. Et ſic dicẽdo cõcordia fieret inter noua & vetera. Sed hęc opinio ponẽs de facto indulgẽtias diuerſarũ rationũ in Eccleſia, diſſonat ab vſu Eccleſiæ & Doctorũnã Bonifacius ipſe 8. indulgentiã Iubilęi inchoat ab indulgentiis magnis cõfeſsis à prioribus, manifeſtãs per hoc ſe ſectari veſtigia prædeceſſorũ. Rom. quoq; Pont. in hodiernum vſq; diem indulgẽtias tot annorũ, adiunctis tot quadragenis dando coram ſe in capella põtificia, teſtantur aperte ſe modo priſcorũ dare indulgentias: & apponendo ſemper explicitè clauſulã illã ſcilicet, In forma eccleſiæ cõſueta, nulli dubitationi relinquũt locũ q̃ antiquam intendunt ſequi indulgentiæ formã, & non inducere indulgentiam alterius rationis. Doctores quoq; oẽs ſiue Theologi ſiue Canoniſtę quantũ hãcten' memini me vidiſſe, de indulgẽtia, vt de vna quadã eccleſiaſtica actione, & nõ vt de actionibus diuerſarũ rationũ tractãt. Vnde vnius rationis de facto eſſe indulgentiã nunc & olim colligimus: & ipſam primò eſſe abſolutionẽ comitatã applicatione theſauri ad hũc, cui datur indulgẽtia, & nõ econtra: hoc eſt ipſam eſſe applicationẽ theſauri ad hũc comitatam abſolutione ipſius canon ſæpe dictus Alexãdri 3. monſtrat & cõuincit. Nam ſi principaliter natura indulgẽtię conſiſteret in diſpẽſatione & applicatione theſauri eccleſiaſtici ad hũc poſſet Epiſcopus Bonon. indulgentiã concedere alieno: quoniã ad communicandũ alicui theſaurum non exigitur aliquis actus iuriſdictionis ſuper illũ, ſed ſufficit autoritas ſuper theſauri diſpenſatione: vt patet in diſpẽſatione theſauri temporalis. Abſolutio autem à pœna, per viã ſequelæ comitaretur abſq; aliquo alio actu iuriſdictionis: quia iam exoluiſſet pœnã debitam, ex pœna Chriſti & ſanctorum ſibi communicata, ac per hoc alienus, qui ſolùm ad 40. dies pœnitentiæ teneretur, ab Epiſcopo Bonon. per indulgentiã 40. dierum ſic abſolueretur, q̃ ſaltem coram Deo ad nullã pro peccato pœnam teneretur: cuius oppoſitum in canone habetur, dum dicitur, quòd alieno nõ prodeſt indulgentia niſi de conſenſu proprij iudicis. At ſi quis dixerit, quòd quia indulgentia liberat eum, cui datur pœna & corã Deo & corã proprio iudice, quia liberat ab iniuncta pœnitentia: & alienus Epiſcopus licet cõmunicando pœnam theſauri non ſubdito pœnitentiã iniunctam pro illo exoluat coram Deo, nõ tamẽ corã proprio iudice, & ideo remanet ille adhuc ad pœnitentiã iniunctam obligatus coram proprio iudice (ſicut ſi ſine indulgentia aliqua per alia opera ſatisfactoria totam pœnam exoluiſſet peccatis ſuis debitã, & pœnitentiam iniunctam à ſacerdote non peregiſſet, remaneret obligatus in foro Eccleſię ad pœnitentiam iniunctam peragendã) idcirco Alexander 3. dixit quòd indulgentia non ſubdito nõ prodeſt, ſcilicet in foro eccleſiaſtico, in quo iura fiunt. Aduertat ſic dicens quòd ſi indulgentiæ natura principaliter cõſiſtit in cõmunicatione theſauri exoluẽtis pœnã corã Deo, & abſolutio iudicialis comes ponitur, nõ debebat conſultus Alexander reſpondere negatiuam ſimpliciter & abſolutè, dicendo quòd nõ prodeſt niſi de licẽtia proprij iudicis: ex quo oppoſitũ verum eſt ſimpliciter & abſolutè: quia vnaquæque res ſimpliciter & abſolutè iudicatur ſecundum ſuam naturam, & nõ ſecundum concomitantia. Imò hæc ipſa reſponſio monſtrat intentum: quia duobus concurrentibus ad indulgentiam (altero pertinente ad Eccleſiam & Deum, ſcilicet diſpenſatione & communicatione theſauri pœnam debitam exoluentis coram Deo altero pertinente ad Eccleſiã tantum, ſcilicet iniunctæ pœnitentiæ ſolutio in foro Eccleſiæ) ſi indulgentia eſt principaliter & eſſentialiter illa theſauri cõmunicatio, debebat affirmari quòd prodeſt nõ ſubditis, ex quo illã quo ad principale & eſſentiale cõſequuntur. Et quia negatum eſt illis prodeſſe, dicimus inde quòd indulgentia principaliter & eſſentialiter eſt abſolutio, quam quia nõ ſubditus cõſequi nequit, ideo indulgẽtia ab alieno nõ ſibi prodeſt tam quo ad Deum, quàm quo ad eccleſiã. Et hic eſt planus ſenſus illius decretalis abſq; extorſione aliqua vt patet intuenti. Eſt igitur indulgentia qua de facto olim vſa eſt, & nunc vtitur Eccleſia vnius rationis: & eſt principaliter ac eſſentialiter abſolutio iudicialis in foro pœnitẽtiali, annexã habens communionem theſauri paſsionum Chriſti & Sanctorum. Et cõfirmatur hoc ex forma plenariæ indulgentiæ, quando per viam commiſsionis fit. Cõceditur ſiquidem quòd poſsit plenariè abſolui in vita & in morte: cõſtat enim quòd nõ eſt ſermo de abſolutione ſacramentali, ſed ſpectãte ad indulgentias: & conſtat quòd per modum & verbum abſolutionis confertur. Et conſtat quòd eiuſdem eſt rationis indulgentia collata ſine miniſtro medio abſoluente, cùm Papa dat indulgentiam præſentibus, aut vſirantibus, &c. & quum per miniſtrũ medium concedit quòd ſemel in vita, & ſemel in morte plenariè abſoluatur. Tenet igitur abſolutio primùm in indulgentię ratione locum.

¶ AD OBIECTA Igitur ex communi doctrina fulta autoritate multorũ Rom. Pontificum, dicitur, quòd non contrariatur doctrinæ hæ aſsignatæ diffinitioni: quoniã non docet principaliter indulgentiã eſſe applicationem theſauri: ſed docet vnde eſt valor, & efficacia indulgẽtiæ ad remiſsionẽ pœnæ Deo debitæ pro peccato videlicet ex theſauri ſpiritualis diſpenſatione. Et ad hanc efficaciã ſpectat modus ſolutionis, compẽſationis, diſtributionis, communionis, diſpẽſationis & ſimiliũ, quum dicitur quòd indulgentiæ valent, aut dantur per modũ diſpenſationis, & huiuſmodi, & non ſpectant hæc ad principalẽ actum indulgẽtiæ, qui eſt iudicialis in foro pœnitentiali abſolutio: propter quẽ exigitur quòd indulgentia fiat à proprio iudice: & ſi eſt nõ à proprio iudice facta, nulla fit: vt ex ſæpe dicti Alexãdri 3. canone patet. Nec ſuſcepit canon ille obiectam prius expoſitionem, ſcilicet, q̃ indulgẽtia eſt diſtributio inter ſubditos: quoniã diſtributio arctata ad ſubditos vt partes cõmunitatis, eſt actus iuſtitię, diſtributiuæ, exigẽs æqualitatem proportionalem in ſua forma: vt patet in 5. Eth. quod alienum conſtat eſſe ab indulgentia ex ipſo Eccleſiæ vſu tam moderno, quàm antiquo. Refutat quoque alteram dictus canon, deinde obiectam expoſitionem, ſcilicet quòd ſat eſt illi, quòd indulgentia eſt abſolutio cauſaliter huius eſt, quòd eſt diſpenſatio theſauri cauſans abſolutionem: quoniã ſi ſic eſſet, nõ eſſet opus proprio iudice ad conſequendam remiſsionem pœnæ peccato debitæ ab alieno Epiſcopo indulgentiam concedente, quandoquidẽ abſolutio per viam ſequelæ comitaretur ex applicatione theſauri facta à poteſtate diſpenſare theſaurum. Diſpenſatio ſiquidẽ theſauri non exigit iuriſdictionẽ ſuper perſonis, quibus donatur, ſed ſuper theſauro: ſat enim eſt perſonis illis, vt ſint capaces cõmunionis illius, quæ quidem capacitas in propoſito conſiſtit in hoc, q̃ homo ſit verè pœnitens & confeſſus. Vrgẽtq; tantò magis canon iſte, quanto ſi creditur indulgentiam valere ad remittendas pœnitentias non iniunctas: conſtat enim q̃ reſpectu non iniunctarũ pœnitentiarum nullus requireretur proprij iudicis conſenſus, ſi indulgentia eſſet eſſentialiter communicatio theſauri. Cõmunicato ſiquidem mihi ab alieno Epiſcopo theſauro, corã Deo ſoluiſſem, & coram proprio iudice non remanerem ligatus, quippe qui nõ eram ab eo ligatus ad aliquam iniunctam pœnitentiã. Quia igitur hoc eſt falſum, reſtat vt indulgentia ſit eſſentialiter abſolutio: cui annectitur diſpenſatio Eccleſiaſtici theſauri ad hoc, vt abſolutio à pœna, ſit efficax, non ſolùm quo ad Eccleſiã, ſed etiã corã Deo. Et ſi perſpicaciter intuiti fuerimus ordinẽ manifeſtati vſus theſauri ad vſum indulgentiæ, videbimus ex eo intrinſum, ſcilicet quòd indulgentia eſt eſſentialiter abſolutio. Nam quum viderent Doctores Eccleſiam abſque ſacramẽtali medio remittere pœnas peccatis confeſsis debitas, nec ab eccleſia inſtructi eſſent quomodo huiuſmodi remiſsiones valerẽt, ſupponentes Eccleſiam abſoluere à vinculo pœnitentiarum, in varias inciderunt opiniones de efficacia huiuſmodi remiſsionis, ſeu abſolutionis: quibuſdam neſcientibus hunc Eccleſiæ militantis theſaurum: opinãtibus abſolutiones has in foro tantũ militãtis Eccleſię liberare à pœnitentiis, aliis nõ ruentibus de hoc theſauro, putãtibus ex poteſtate data Petro poſſe Papã remittere liberaliter pœnas peccatis debitas, ita q̃ nec hic, nec alibi oportet illas exoluere, aliis dicentibus, q̃ abſolutio ſeu (quod idem eſt) remiſsio efficaciã habet eſtã coram Deo ex applicato theſauro paſsionis Chriſti & Sanctorũquo: ũ dogma approbari meruit ab Apoſtolica ſede. Hæc ſiquidem manifeſtant, quòd

pro

pro certo supponebatur ab omnibus essentia indulgentiæ, quòd esset remissio, & ad inuestigandum ipsius efficaciam, tot concurrerunt opiniones multiplicatæ valde: quas nunc omitto, quia satis est proposito omnes conuenire in præsupposito genere indulgentiæ, scilicet quòd est absolutio seu remissio.

CAPVT VII.

¶ Solutio obiectionum in 3. cap. contra hoc, quòd indulgentia respiciat poenitentiam iniunctam.

NOn Patua præterea intelligentia opus est ad euidentiam habendam de pœnitentia, à qua absoluit indulgentia, dum sacri canones non nisi de iniuncta mentionem faciunt: Doctores autem ad iniunctas & non iniunctas extendunt. Et licet Doctorum opinio, quam etiam sequutum se dicit diuus Tho. magnifacienda sit: quia tamen huius rei veritas ex facto pendet, & in facto consistit, & sacri canones solùm de iniuncta faciunt mentionem, ideo tenendo certum, & dimittendo incertum, diffinita est indulgentia, q̃ est absolutio à pœnitentia iniuncta. In Concilio siquidem Lateran. sub Innoc. 3. determinatur potestas episcopalis circa indulgentiam, & expresse post tempora indulgentiæ decreta, subiungitur, De iniunctis pœnitentiis indulta remissio nõ excedat, in ca. quum ex eo: de pœ. & re. Vbi secùdum textum & omnes Doctores episcopalis potestas dandi indulgentias, limitatur: quod non esset verum, si indulgentia absolueret à non iniunctis. Nam si indulgentia liberat ab iniunctis & non iniunctis pœnitentiis, & episcopalis potestas est restricta solùm quo ad iniũctas pœnitentias, consequens est, quòd respectu pœnitentiarum nõ iniunctarum non fit limitata episcopalis potestas: quod contra textum esse constat, obuiantem expresse ind scretis indulgentiis simpliciter & absolutè: & contra Doctores ex illo textu affirmantes limitatam esse Episcoporum potestatem circa indulgentias absolutè. Quòd etiam patet in cap. nostro. co. ti. Vbi Archiepiscopum dicit nõ posse excedere circa indulgẽtias statarum illius capituli. Nec potest respõderi quòd restricta potestate quo ad pœnitẽtias iniunctas, intelligitur & restricta quo ad non iniunctas: quoniam restrictio potestatis quo ad maiora, non infert restrictionem eiusdem quo ad minora, quamuis e contrario restrictio, quo ad minora, à fortiori refrenet à maiori. Sed plus est remittere iniunctas, quàm non iniunctas: tum propter vinculum duplex ibi, & simplum hic: tum propter forum ecclesiasticum ibi, qui non interuenit hic: igitur ex hoc, quòd limitata esset quo ad iniunctas, episcopalis potestas, non propterea limitata esset quo ad non iniunctas, si indulgentia respiceret iniunctas & nõ iniunctas. Nec potest rursum dici, quòd quia pœnitentia iniuncta est principalis materia indulgentiæ, ideo prohibitio indulgẽtiæ de iniunctis infert prohibitionem etiam de nõ iniunctis, quia accessorium sequitur principale: & sic materia indulgentiæ principalis quidem, sed nõ sola est pœnitentia iniuncta. Nam hæc responsio nostrum infert intentũ: & quòd rectè diffinita est indulgentia per iniunctam pœnitentiam, (vtpote principalem materiam) & quòd iniuncta pœnitẽtia sic est principalis materia indulgẽtiæ, vt ipsa principali materia subtracta subtrahatur accessoria: ac per hoc si indulgentiæ nõ subsisternitur iniuncta pœnitẽtia, intelligitur non subsisterni eidem pœnitẽtiam non iniunctam, quod esset voluntarium: quum nullo canone, nulla ratione fultum inueniatur, si indulgẽtia liberat ab vtraque pœnitentia, quòd non liberet ab vna sine altera. Est ergo iniuncta pœnitentia & principalis & sola materia indulgentiæ secundum sacros canones intellectæ. Seruauit quoq; Ecclesia multo tẽpore hunc stylum, vt exprimeret in literis relaxationẽ ab iniunctis pœnitentiis: intantum vt Durandus cùm dixisset in 4. sentẽt. q̃ indulgentiæ tantum volant, quantum sonant, subiunxit, Sonant autem q̃ ab iniunctis pœnitentiis liberant. Quocirca quando non exprimitur, an ab iniuncta vel nõ iniuncta pœnitentia liberat, intelligitur de iniuncta: quia verba iudicis sunt intelligenda secundũ formam iuris: in iure autem solùm fit mẽtio de iniunctis: igitur de iniunctis tantùm pœnitentiis intelligẽda est indulgentia data simpliciter & absolutè. Expositio verò dicens, quòd ly ab iniunctis pœnitentiis intelligitur subintellecta coniunctione etiam (ac si dicere tur etiã ab iniunctis pœnitentiis) non est expositio, sed diuinatio: nam si liceret in textibus apponere ly, etiam, infiniti texr. subiecti essent diuinationi quandoq; etiam contra textum: vt facilè patet discurrenti. Attestatur autem sic esse intelligendũ, ratione Ecclesiæ consuetudo in viridi observantia consistens: dum Ro. Pon. singulis diebus Dominicis & Quadragesimæ & Aduẽtus, dat omnibus præsentibus quinq; vel septem annos & totidem quadragenas de vera indulgentia. Exprimendo siquidem tot annos. & totidem quadragenas, manifestat se loqui vt canones pœnitẽtiales loquũtur, taxantes pœnitẽtias per annos & quadragenas. Cùmq; de illis taxatis per sacros canones annis & quadragenis liberat illos, proculdubio qui ad illos & illas sunt obligati, mõstrat ab iniũctis pœnitentiis tantùmo lo indulgentias datas liberare. Accedit ad hoc, q̃ communis forma indulgentiarũ fit per tempora: puta dies, quadragenas, annum vel annos: quia sic taxatæ sunt pœnitentiæ in sacris canonibus. Nec obstat quã lo fit plenaria indulgentia: quoniam plenitudo etiam plenissima nõ mutat substantiam, sed auget quantitatem ipsius substãtiæ: vt patet. Et propterea si pœnitẽtia, à qua liberat indulgẽtia, est substantialiter pœnitentia iniuncta, quantumcunque indulgentia fit plenissima, nõ liberat nisi ab iniuncta. Et aliæ quidẽ liberant ab iniuncta vnius anni, vel tot annorum, aut dierũ: plenissima autem liberat à tota iniũcta. sicut si per quoram data indulgẽtia est (puta remissionẽ tertiæ partis) liberat à tertia parte iniunctæ pœnitentiæ. Et si quæratur, an intelligatur hic de pœnitentia iniuncta tam à iudice, quàm à iure, an de iniuncta tantum à iudice, respõdetur quòd quum à iure nulli sit pœnitentia iniuncta, sed taxata iniungenda, ideo dicendo quòd liberat solùm ab iniuncta, soluta est quæstio. Et probatur q̃ dicitur, quia ad pœnitentiam iniunctam ille, cui iniũcta est, tenetur: nullus autem tenetur ad pœnitẽtias taxatas in canonibus pœnitẽtialibus, nisi sibi specialiter imponãtur: igitur pœnitentiæ illæ non sunt iniunctæ. Sed Ecclesia sicut præsupponit homines egere remissione pœnarum debitarum pro suis peccatis, ita præsupponit vere pœnitentibus & confessis iniunctas esse pœnitẽtias secundũ sacros canones, pensata tamen qualitate personarũ & aliis meritò pensandis, & supponẽs illos esse obnoxios iniũctis pœnitentiis: dat illis indulgentiã seu remissionem iuxta formã canonũ pœnitẽtialium. Quocirca multum verisimile ac rationi cõsentaneum est, vt ortum habuerit indulgentia à pœnitentium vinculis, quibus olim alligabantur à cõfessoribus iuxta canones pœnitẽtiales: hinc enim perseuerat vsque hodie, vt dictũ est. indulgẽtia tot annorũ & tot quadragenarum: hinc indulgẽtia absolutio est, quam à proprio iudice fieri iura testãtur: hinc emanauit opinio illa, quãuis falsa, quòd indulgentiæ solùm valent quo ad forum Ecclesiæ militãtis: hinc omnium est cõsonantia canonum. Cum his tamẽ scito, quòd licet indulgẽtiæ tam pro viuis quàm defunctis fic sint secũdum iura interpretãdæ: quũ non sint meliores conditionis defuncti, quàm viui quo ad cõsequendas indulgentias (imò sint deteriores, quia ad eos nõ peruenĩut nisi p̃ suffragia) si tamẽ Papa daret alio modo indulgentiã, scilicet nõ solũ ab iniũctis, sed etiã à quomodolibet debitis pœnis pro peccatis, dicendum secus esset: potest enim absoluere à pœna debita licet nõ iniũcta, dummodo culpa remissa sit. Verum autem hactenus Põtifices sic dederint indulgẽtiam, nescio. Si enim verum est, quòd Petrus de Pal. refert (quod etiam Ioannes Monachus in extrauaganti Bonifacij 8. de Iubilæo expositione refert) non ex litera, sed ex intẽtione Papæ illius, scilicet Bonifacij 8. habetur, quòd non solùm ab iniuncta, sed iniungẽda intendebat liberare per illam indulgentiam plenissimã. Sed vereor, ne Bonifacius non vt Pontifex, sed vt doctor & illius opinionis sectator, illa dixerit verba. Nec inconuenit ipsum vt doctorem minus bene dixisse: quum etiam dixisse referatur ab eodem ibidem, quòd indulgentia illa liberabat etiam à votis: quod constat non nisi extortè posse bene intelligi, perspecta illa Iubilæi extrauagante. Quocirca propter huiusmodi, quæ ex literis non constant apostolicis, non est recedendum à iuris tramite recto, quo confessor iniungere debet pœnitentiam, etiam si ipsemet vt minister indulgentiæ statim absoluturus sit eundem pœnitentem plenariè à pœna.

¶ Ad id verò quod ex forma plenariæ absolutionis obijcitur, dicitur q̃ de autoritate talis formæ quicquid sit, potest dupliciter exponi. Primò, vt intelligatur edita secundũ opinionem illam valde, vt videtur, communem scilicet q̃ indulgentia liberat ab iniunctis & nõ iniunctis pœnis. Nec mirum alicui videatur si Ecclesiæ ministri in formis huiusmodi vtantur opinatis: quum in præfatione communi vtatur Ecclesia opinione dicentiũ cælos esse animatos, dum inter creaturas intellectuales cælos inseruit dicens, Maiestatem tuã laudant Angeli, adorãnt; dominationes, tremũt potestates, cæli cælorũmq; virtutes, ac beata Seraphim. Et q̃ cum formidine aliqua vtantur Ecclesiæ ministri opinione illa in hac forma, insinuatur ex eo, q̃ ibi opponitur, quantũ se extendunt cluses Ecclesiæ: titubantis enim sunt verba hæc. Secũdò, quòd intelligatur ex meritis indulgentiæ: ita q̃ restituitio ad puritatem baptismalem non intelligitur fieri simpliciter. & absolutè, sed quantum est ex parte indulgentiæ. Præsumit enim Ecclesia arbitratas ac iniunctas esse verè pœnitentibus & confessis condignas pœnitentias: ac per hoc absoluendo ab iniunctis præsupponit se absoluere ab omnibus pœnis illi debitis, & consequenter restituere innocẽtiæ baptismali. Et hoc sic esse intelligendũ attestatur: quia proculdubiò præsupponit in hac forma Ecclesia pœnitentẽ esse contritum de omnibus venialibus: alioquin restitutio ad puritatẽ baptismalẽ locũ nõ haberet. Et quia vtraq; præsumptio est facti, & tenet se ex parte pœnitẽtis: ideo forma illa efficax quãtũcx parte est indulgẽtiæ, si fiat in patiẽte bene dispositio per iniũctas pœnitẽtias, efficax simpliciter & absolutè inuenit. Et ab effectu suo deficere potest, si de facto pœnitẽs non recipiat omnia ad hoc, vt absolutio ab omnib⁹ iniũctis, sit absolutio ab omnib⁹ simpliciter debitis, p̃ peccatis pœnis habeat: q̃d tunc accidit, q̃si nõ est per susceptas cõdignas

gnas pœnitẽtias dispositus. Quę indispositio pœnitẽtibus merito imputatur: quia ob commune pœnitẽtium imperfectionem, condignæ non dantur secundum sacros canones pœnitentię. Nec debent pœnitẽtes ex impefectione sua reportare commodum indulgentiarũ: vt scilicet valeant eis ac si iniunctas suscepissent condignas pœnitentias: non enim debent æquiparari illis: qui cõdignas acceptarunt secundũ sacros canones pœnitentias: quorũ mi ter ta mater Ecclesia indulgẽtiæ leuamen illis contulit. Et meritò: quia iam ponte susceperant peragendas hic condignas pœnitentias: quod constat non amplecti à moderatis pœnitentibus, quibus pro multis & magnis peccatis exigua pœnitẽtia sufficit. Cõsonat autem hęc doctrina Eccle. Rom. consuetudini: quũ in illa viua voce, indulgentiæ concedantur apposita semper clausula ista, videlicet in forma Ecclesiæ consueta: constat enim q̃ forma Ecclesiæ nõ potest melius interpretari quam forma ecclesiastici iuris secũdum quã clausula hæc non solum denotat ly, vere pœnitẽtibus & confessis, sed etiã ly, ab iniunctis pœnitentiis. Et cõfirmatur: quia consentaneũ ratiom est, vt iudex ecclesiasticus iudicet non nisi de delatis ad suum iudicium, & non de relictis ab eodẽ se impediat, illa enim quæ ad ecclesiasticũ forum non sunt delata (qualia sunt peccata non confessa) rationabiliter ab ecclesiastici iudicis absolutione aliena sunt: vt sicut nõ, ligat nisi pro cognitis in foro Ecclesiæ ita non absoluit nisi à cognitis in eodẽ. Oblata præterea ad forum ecclesiasticum per confessionẽ, & à iudice minori pœnitentia punita, tanquam derelicta quo ad reliquam partem pœnitẽtię in foro ecclesiastico videtur, præsumit enim Ecclesia confessoritè arbitratos iudicasse pœnitẽtes esse sibi ipsis relinquẽdos, quo ad reliquũ satisfactionis, ac per hoc ecclesiastica censura pœnitentialis fori nõ se amplius impedit de illis. Quo fit, vt sicut ad ecclesiasticum iudicium nõ redit reliqua satisfactio quo ad vinculum, ita non redeat quo ad absolutionem: vt pari ligandi soluendique ritus passu currat. Ab iniuncta igitur tantũmodo pœnitentia Ecclesiastica indulgentia de iure communi liberat tam viuos, quàm defunctos: idem est enim q̃ per indulgentiam viuis & defunctis datur: licet modus dandi sit diuersus, vt patet ex dictis. Et sic valet quantum sonat sanè intellecta secũdum formam iuris: vnde nulla fraus ab Ecclesiæ ministris in his committitur si aliter quàm secũdum iura intelligant multi indulgentias. & sic illis vtantur, & cõsequi se illas credãt: nulli siquidem noxiam opinionem permittere quid nocet? At si dixerit quispiã, cùm hodie non iniungantur frequenter pœnitẽtiæ indigentes tãto tẽpore, vanus erit accessus ad indulgentias: respondetur q̃ propterea non est vanus: quia per indulgentias relaxãtur pœnitẽtiæ iniunctæ: quæ sunt factę in pecca to mortali: quæ etsi in foro Ecclesiæ exolutæ erãt non tamẽ in foro Dei: & propterea per indulgẽtias remittũtur, vtpote iniunctæ, & nõ adhuc Deo exolutæ. Doctrina igitur dicentiũ indulgentiam ad iniunctas & nõ iniuncti as pœnitẽtias se extendere, vera est quãtũ est ex efficacia populi conuenire indulgentię: nos autẽ dicentes indulgentiam remittere pœnitẽtias iniunctas tantum, verũ quoque dicimus de indulgentia secundum iuris formam concessa.

Ab iniunctis tantùm pœnitentiis liberat indulgentia defunctos, quã viuos.

CAPVT VIII.

¶ Responsio ad quæstionem de indulgentiæ causa, primò proposita in capite quarto.

AD DIFFICILLIMAM Autem quæst. de causa indulgentiæ propositam, respondere quãuis temerarium forsan censebitur, dicendum tamen est ratione duce quid sentiẽdum est de illa: oportet enim & Ecclesiæ prædicationẽ saluare, vt vera est, & fideles pascere pane intellectus. Dicendũ est igitur ad quæstionem, q̃ non quæcunque causa sufficit ad indulgentiam dandam, sufficit etiam ad quantamcunque indulgentiam dandam: ac per hoc indulgẽtia data sine legitima causa ad dandam tantam indulgentiam nõ valet quo ad quantitatẽ, in qua exceduntur limites legitimæ causæ. Probatur hoc multipliciter. Primò autoritate Cõcilij Latera. sub Inno. 3. vt enim habetur extra, de pœ. & re. cap. cũ ex eo. per indiscretas & superfluas indulgẽtias eneruatur pœnitentialis satisfactio. Ex hoc enim habeo, quòd indulgẽtiæ indiscretæ & superfluæ non adimplent satisfactionẽ pœnitentialem, sed eneruãt: nisi quis adeò desipiat: vt idẽ putet adimplere & eneruare, quæ cõstat esse contraria. Et quum constet, q̃ proprius fructus indulgentiæ est adimpletio satisfactionis pœnitentialis: cõsequens necessariò est, vt per indiscretas superfluasq; indulgẽtias (quæ proculdubiò sunt illæ quæ ex quacunq; pia causa fiunt magnæ valde) non consequatur pœnitentialem satisfactionem à nobis debitam, adimplendam esse pro nobis à Christo & Sãctis: nam si per indiscretas huiusmodi indulgentias hoc cõsequeremur, nõ eneruaretur: sed adimpleretur pœnitentialis satisfactio. Sed dum indiscretè huiusmodi indulgentiæ infructuosæ sunt secundũ veritatem ad satisfactionem pœnitentialem adimplendã, & pœnitentes putando sibi eas prodesse, omittunt satisfactionem pœnitentialẽ, eneruatur in veritate pœnitentialis satisfactio: vt facer canon dicit. Probatur idẽ secundò autoritate Clem. 6. in dicta extrauagante, vnigenitus quoniã dicit, Et proprius & rõnabilibus causis nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis, &c. vt allegatũ est in cap. 4. Si enim non solum rationabiles, sed propriæ sunt causæ nũc totalis, nunc partialis remissionis, sequitur manifestè quòd nõ sunt communes omnes causę indulgẽtię ad totalem & partialem remissionem, sed aliqua pia causa est propria & rationabilis causa partialis remissionis, quæ nõ est totalis: alioqum non esset causa propria remissionis partialis, sed cõmunis partiali & totali: cuius oppositũ literæ apostolicę sonãt. Probatur tertiò ratione iuẽ. Legitima causa in inculgentiis requiritur secũdum omnes ad saluandam intentionem Christi & Sanctorum: vt scilicet applicentur consequentibus indulgentiã patsiones Christi ac Sanctorum: ac si pro illis ex intentione specialiter illas sustinuissent: sed intẽtio Christi & Sãctorum non saluatur ex quacunq; pia causa quo ad quantãcunque quantitatem: ergo non quæcunq; pia causa sufficit ad quãtamcunque indulgentiam. Probatur minor: quia intẽtio Christi fuit pati pro Ecclesia in cõmuni: est enim passio Christi causa vniuersalis: intentio quoq; Sanctorum fuit pari vltra propriam expiationem pro Ecclesia. Est enim eiusdẽ rationis quo ad hoc, q̃ est esse communem, passio Sãctorum cum passione Christi: quia passio Sãctorum est cõsummatio passionũ Christi: itestãte hoc Apost. ad Col. 1. dicente, Adimpleo ea quæ desunt passioni Christi in carne mea, pro corpore eius quod est Ecclesia. Ex hoc quippe loco sumptus est thesaurus Ecclesię quo ad passiones Christi & Sanctorũ ab Augu. super Psal. 61. dicẽte ex hoc loco: Tantũ ergo pateris, quantum ex passionibus eius inferendum erat vniuersæ passioni Christi: ad communẽ hanc quasi remp. quisq; de nostro modulo nostro exolumus quod debemus, & pro posse virili nostrarum, quasi canorẽ passionum inferimus: paratoria plena passionũ non erit, nisi quum seculum finitũ fuerit. Quãuis quo ad passionẽ Christi ex infinitate personæ patiẽtis sumi probetur, & ex autoritate Io. in 1. c. primæ lucan. dicẽtis: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autẽ pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi: constat enim, q̃ propitiatio pro peccatis totius mundi excedit omnes pœnas debitas à consequẽtibus indulgentias. Ex quibus haberi facilè potest, intẽtionẽ Christi & sanctorũ quo ad pœnas in thesauros recõditas esse, sicut bonũ cõmune Ecclesiæ: ac per q̃ currãt cursu boni communis, constat autem q̃ bonũ commune dispensandũ suapte natura est: dispẽsatio verò, sicut aduertatur donationi ad libitum, ita cõtrariatur incõmensuratæ distributioni: dispẽsationis siquidẽ ratione absq; mensura intelligere nequeo. Est igitur intẽtio Christi & Sanctorũ, vt passiones suę nõ pro libito applicẽtur huic, vel illi sed iuxta mensurã opportunã ad finem Ecclesię dispẽsentur huic, vel illi: sicut in reliquis cõmunitatibus cõmuniũ bonorũ dispẽsatio ex mẽsura opportunorũ ad bonũ, quod est finis illius cõmunitatis, sumitur. Constat autẽ manifestè, quòd nec omne opportunum ad bonũ ecclesię est æquale, nec Ecclesiæ finis exigit æqualiter quodcunq; opportunum etiam vnum & idem diuersis temporibus, vt patet. nisi igitur iuxta mẽsuram opportunitatis, seu opportunorũ ad Ecclesiæ bonũ applicẽtur passiones in thesauro Ecclesię recõditę, non saluatur intẽtio Christi, & Sanctorum. Et si adiunxeris, q̃ variæ mensuræ opportunorum ad Ecclesiæ bonum, non omnis pia causa respondet, per species quòd non quælibet pia causa sufficit ad quantamcunq; indulgentiam. Et confirmatur: quia dilpensatio credita Petro, & successoribus imitari debet dispẽsationem factã ab ipso Christo: omnis enim Christi actio, nostra est instructio, imò sic agẽdo formam instituit nostrarum actionũ. Constat autem, quòd Christus cundẽ thesaurũ dispẽsat cõmensurarẽ iuxta concurrẽtes conditiones causarũ mediarũ: vt patet ex differenti dispẽsatione eiusdẽ per sacramentũ Baptismi, quo tota pœna exoluitur, & per sacramentũ pœnitẽtię, quo nõ tota pœna soluitur: ergo ipsi⁹ vicario cõmẽsuratã quoq; applicationẽ dicti thesauri creditã esse, rõnabile est. Et est tãto probabilior hęc ratio, quãto actio sacramẽtalis eminẽtior, & efficacior causa media est, quàm actio iurisdictionalis, qua datur indulgẽtia. Et cõfirmatur rursus: quia cõstat prælatos oẽs Ecclesiæ non nisi ministros & dispẽsatores esse: tota igitur eorũ potestas supra thesaurũ Ecclesiæ infra limites dispẽsatiuæ potentiæ clauditur. Ex quibus habemus, quòd nõ saluatur intentio Christi, & Sanctorum in applicatione thesauri sui, nisi dispensando applicentur passiones in illo recõdite huic vel illi.

¶ AD OBIECTA Autem in oppositum, dicimus, quòd inter duas extremas opiniones incedimus medij. Putantes enim efficaciam indulgentiæ quantificari secundum causam indulgentiæ extremi sunt, contra quos diuus Thomas procesit: quia causa indulgentiæ non est propria causa remissionis pœnæ, quæ est fructus indulgentiæ: sed propria causa remissionis pœnæ est passio Christi & Sanctorum applicata huic. Existimantes autem omnem legitimã causam indulgentiæ, esse legitimã causam quãtæcunq; indulgentiæ, extremi quoque sunt, cõtra quos procedimus. Media autem via est opinari, quòd causam indulgẽtiæ oportet esse legitimam causam tantæ dispẽsationis: ita quòd causa indulgẽtiæ, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non est propria causa remissionis pœnæ, ideo non quantificat illam: & quia est propria causa dispensationis, ideo quantificat dispensationem: quantitas enim effectus propriam causam consequitur. Quòd autem causa indulgentiæ sit propria causa dispensationis ex hoc patet, quòd actus applicandi indulgentiam carens legitima causa indulgentiæ, non est dispensatio, & secundùm communem Doctorum doctrinam non est indulgentia. Quia igitur concurrentibus reliquis ad indulgentiam requisitis, sola legitima causa deficiente actio dandi indulgentiam non est dispensatio: habemus, quòd causa legitima constituit actum dandi indulgẽtiam, in hoc quòd est esse dispensationem. Et si subiunxeris, vt iam dictum est, q̃ propria causa quantificat effectum, apparebit quòd sicut dispensationem oportet causari à causa legitima, ita tantam dispensationem oportet ex causa legitima tantæ dispensationis procedere: alioquin dispensatio ipsa dependeret ex causa propria legitima, & quantitas dispensationis non dependeret ex propria causa legitima ipsius quantitatis. Quod secundum Philosophiæ processus monstrum esset: quoniam in reliquis magnitudo effectus magnitudini causæ illius rei respondet: magnus enim calor ex magnitudine calefacientis procedit, & sic de aliis. Non dicimus ergo quòd remissio pœnæ attendatur penes quantitatem causæ pro qua fit indulgentia: sed dicimus, quòd actus dandi indulgentiam oportet quòd habeat causam insufficiẽtem ad hoc, quòd tanta applicatio passionum Christi & Sanctorũ ad hos nunc, &c. sit verè dispensatio earundem. Et quia dispensatio habet, vt propriam causam, bonum Ecclesiæ seu pietatem, dicimus consequenter, quòd non quodlibet Ecclesiæ bonum, seu non quæcunq; pietas sufficit ad minorem dispensationem, sufficiat etiam ad quantumcunque maiorem: sed quantitas dispensationis consequitur suaptè natura magnitudinem suæ causæ. Magnitudinẽ autem causæ dico non secundum se, hoc est non secundum quantitatẽ, quam in se habet, sed secundum relationem ad Ecclesiæ bonũ, nam idem labor, eadem eleemosyna, eadem deuotio, & huiusmodi est, quandoque vt parua ratio indulgentiæ, & quandoque vt maxima ratio indulgentiæ. Et ideo quandoque ex causa eadem secundum se datur indulgentia parua & quandoque maxima: & apparet quòd sit eadem causa totaliter, & non est eadem in veritate, sed secundum se: est enim relata valde maior seipsa absolutè.

¶Verbi gratia, visitatio Ecclesiæ sancti Petri æqualis est secũdum se hodiè, & in anno Iubilei, sed non est æqualis relata ad bonum ecclesiæ: quoniam relata ad professionem vnitatis Ecclesiæ sub vno capite Petri successore (ad quod in anno Iubilæi refertur ab vniuerso orbe terrarum) est immensa causa indulgentiæ. Et similiter manere in platea sancti Petri in die Paschæ pro benedictione, non est absolutè ratio magna indulgentiæ: sed quod profiteamur vnitatem ecclesiasticam sub vno capite, & viuam cõseruemus autoritatem vniuersalem & plenissimam Rom. Pont. Immensa est ratio indulgentiæ, & sic de aliis. Et ideo non est mirum, si ex eadem ex se causa, nunc maior, nunc minor fit indulgentia. Quãuis etiam hæc varietas possit aliunde prouenire: ex hoc, scilicet quòd causa legitima tantæ dispensationis non intelligitur ad modum puncti indiuisibilis, sed in latitudine quadam consistit, infra quam etiam si indiscretè prælatus indulgentiam det, ac propterea peccet, valet tamen. Ac per hoc habes quomodo verificare potes obiecta ex autoritate Doctorum & Rom. Ecclesiæ.

¶Ad id verò quod obijcitur ex autoritate veritatis Ecclesiæ (puta scilicet non valerent, vt sonant) dicitur q̃ quia causa indulgentiæ sortitur magnitudinem ex relatione: & relationes huiusmodi discutere ac pensare non est cuiusque, sed dantis indulgentiam: ideo Ecclesia rationabiliter præsumit pro dante indulgentiam, vtpote iudice. Præsumitur enim de iure pro iudice semper, nisi manifestè appareat error, & supponens ex causa legitima datam tantam indulgentiam, veritatem prædicat: sicut absque falsitate prædicat talem sanctum, supponẽs illum rite canonizatum. Ita quod dato, q̃ iste canonizatus non esset sanctus, sed damnatus, Ecclesiæ doctrina aut prædicatio non esset mendax aut falsa: quia hic non pertinentia ad fidem, non intelligũtur affirmari & prædicari nisi cum grano salis, hoc est stantibus communiter præsumptis. Præsumit enim Ecclesia canonizationem ritè factam, & similiter indulgentiam rite datam: & sic prædicat indulgentias valere quantum sonant. Sed sicut potest interuenire error humanus in canonizatione alicuius Sancti (vt S. Thom. dicit) ita potest interuenire error humanus in collatione indulgentiæ. Si quis autẽ putet Ro. Pontif. non posse errare in istis particularibus actionibus (quales sunt dispensationes bonorum, tam temporalium quam spiritualium Ecclesiæ) putet quoq; ipsum non esse hominem. Verùm quia nulla fortè est tam parua secũdum se pia causa, quæ non possit esse maxima ex aliqua relatione: ideo nolli velle iudicare an ista, vel illa causa posita in indulgentia sit sufficiens, si non vis errare. Habes autem ex his duo. Primũ, quomodo intelligenda sit indulgentia, si fiat principaliter per modum dispensationis, communionis, aut applicationis thesauri Ecclesiastici: quoniam hæc dicta ad huiusmodi cõmunicationem spectant. Deinde quare mentibus nonnullorum fidelium insita sit ambiguitas nonnulla de effectu indulgentiarum: quia enim latet eos rationabiliras causæ tantæ indulgentiæ, ideo scrupulum incurrunt, & admirari non desinunt quomodo verum sit, quòd pro tam paruo actu consequatur quis tam magnam indulgentiam,

CAPVT IX.

¶Responsio ad secundam quæstionem de tempore veræ pœnitentiæ propositam in quarto cap.

SECVNDA Quæstio in 4. ca. proposita de tempore veræ pœnitentiæ, facilè soluitur, dicendo quòd tempus veræ pœnitẽtiæ proculdubio est tempus vsus indulgentiæ. Oportet enim quando quis vtitur indulgentia, tunc esse verè pœnitentem: alioquin non reciperet remissionem pœnæ peccato debitę. Sed quum sint in proposito tria tẽpora (scilicet concessionis, operis, & vsus) quæ patet diuersa esse quum Papa dat danti eleemosynam talẽ, vt semel in vita & semel in morte possit plenariè absoluitur: nunc enim hodie concessio fit, & opus eleemosynæ fit cras, & absolutionis plenariæ vsus fiet fortè hinc ad annum, constat q̃ hæc tempora concurrunt quandoq; simul, vt quũ pro actu præsenti datur indulgentia absolutè, vt quum datur indulgentia omnibus hic præsentibus. Et tũc quæstio nõ habet locum: nam non est in potestate suscipientis indulgentiã differre vsum illius, quum absolutè datur pro actu præsenti: quia intelligitur dari tũc pro tunc, vt sonant verba. Et similiter dicũt aliqui de tẽpore operis, quando diuersum est à tempore vsus eadẽ ratione: quia scilicet nõ absoluitur tunc à pœna. Sed salua eorũ reuerentia oppositũ est verum. Tum quia consueta forma Ecclesiæ quæ semper in indulgẽtiis subintelligitur (etiã si non exprimatur) continet expressè, q̃ opus fiat à verè pœnitentibus: ait enim, omnibus igitur verè pœnitentibus & cõfessis, qui visitauerint, vel dederint, vel iuerint. Vbi clarè patet opus præsupponere verè pœnitentẽ. Tum quia causa indulgentię ex hoc ipso, q̃ est ratio cõmunionis passionũ Christi & Sanctorũ cum membris viuis, oportet q̃ sit infra latitudinẽ operum viuorum: quæ enim est conuentio tenebrarũ ad lucem, aut mortis ad vitam? constat autem q̃ opus factũ à verè pœnitente est opus mortuũ: non potest ergo esse legitima causa indulgentiæ: quam constat cõsistere in communione vitali Christi & membrorũ, non aridorum, sed viuorũ. Vnde si datur indulgentia alicui, q̃ dicendo 7. Psal. vel visitando tot Ecclesias, vel faciendo tale opus pium etiã si sit eleemosyna, nisi fiat in statu charitatis, non acquiritur apud Deum indulgentia. Nam licet tunc non fiat remissio semper (pura quũ absolutio futura est) fit tamen tunc meritũ remissionis quamuis mediatæ, hoc est mediante applicatione passionum Christi & Sãctorum. Adimpletio enim causæ indulgẽtiæ est meritum cõmunionis remissiuæ, ita q̃ nihil aliud exigitur ad remissionem nisi mera executio: debetur enim adimpleti causam indulgentiæ communio remissiua pœnæ. Constat autem q̃ meritum remissionis pœnæ peccato debitæ est opus viuum: Oportet ergo verè pœnitentem esse cõsequutum indulgentiam non solùm tempore vsus, sed etiam tempore operis, quod est causa indulgentiæ: vt ipsa indulgentiæ verba sonant.

CAPVT X.

¶Responsio ad tertiam quæstionem in cap. quarto propositam de tempore confessionis.

TERTIA Quæstio circa indulgentias proposita de tempore confessionis, à multis soluitur dicendo, q̃ sufficit confessum esse illo anno: quia sic intelligitur confessus secundũ præceptum Ecclesiæ. Et licet hæc solutio rationabilis multùm appareat propter dictã rationẽ, quia verba iuris non sunt intelligenda secundũ formã iuris: duo tamen sibi obstãt. Primo: quia si ista ratio esset in proposito efficax, quũ in forma indulgentiæ contineatur duę conditiones simul: scilicet pœnitentię & cõfessionis, si tempus confessionis intelligitur secundũ formam iuris, tempus quoq; pœnitentiæ intelligendum est secundũ formam iuris. Constat enim præceptũ pœnitentiæ sicut & confessionis affirmatiuũ esse, & non obligare, necessitatis articulo excepto, nisi pro loco & tempore: & Ecclesiam iam determinasse tempus vtriusque ad semel in anno. Non obligatur igitur ex forma indulgentiæ volens particeps illius fieri ad veram tunc pœnitentiam, si non obligatur tunc ad confessionem. Secundum quod magis vrget, est: quia si intelligitur confessus secundum formam iuris, vel quod idem est, secundum præceptum Ecclesiæ, sequitur vnum maximè absurdum: hoc est, q̃ indulgentiæ non dãtur nisi cõfessis, singulis annis: quia soli isti sunt cõfessi secundum formam iuris, & soli isti sunt confessi secundum præceptum Ecclesiæ, vt patet. Et consequenter quicunq; aliquo vno anno quantumcunque præterito violasset præceptũ Ecclesiæ de confessione annua, non cõprehenderetur sub capacibus indulgentiæ datæ: constat enim hoc esse contra cõmunem animi cõceptionem omnium & sapientũ & fidelium. Quia igitur solutio ista, vbi credidit extendere indulgentiã, restrinxit multum illam si rationabiliter

biliter & consequenter loqui debet, ideò cùm bona tantorum Doctorum venia omittenda est. Et dicẽdum est cum ipsis indulgẽtiæ verbis, & antiquiore, vt apparet, mihi doctrina, quòd tẽpus veræ pœnitentiæ, & tempus cõfessionis est vnum, & idem ad capessendam indulgentiam, quamuis diuersa ratione necessarium: quia vera pœnitentia exigitur ex diuino, & humano simul iure, confessio autem exigitur ex humana tantùm autoritate: quia, scilicet statuta est sic indulgentię forma ab Ecclesia, vnde Papa dare posset indulgentiam absque actuali confessione. Dicere autem quòd forma indulgentiæ intelligitur de confessis non secundum formam iuris, aut præceptũ Ecclesiæ simpliciter & absolutè, sed anno illo voluntarium est, quia nec ex forma iuris, nec ex forma iudicis, nec ex ratione hoc emanat. Nec furda pertranseũdi sunt aure, detrahentes huic, quamuis exiguæ vigiliæ, vanitatis eam accusantes, eo quòd eras existimantes quæstum pietatem, apostolicas pulsabunt aures, & indulgentias ad non iunctas extendi pœnitentias, confessisque anno illo modò verè pœnitentes sint conferri obtinebunt. Audiant hi primum, non frustrà fuisse tantillum laborem, si occasionem tanti fructus Christiano populo cõtulerit: neque enim ea scripsimus ratione, vt alios dirigeremus, sed inter certa ambigua quę discernere sat fuerit. Percipiant deinde, pias deuotasque fidelium mentes, hinc potius extirandas ad petẽdas condignas secundum sacros canones à confessoribus pœnitentias, vt vel indulgentiæ gratia ex passione Christi & Sanctorum soluant Deo pœnitentias, quas prompto animo à seipsis peragendas postulauerunt, atque susceperunt. Redirent siquidem hoc pacto aurea pœnitentium Patrum secula.

¶Et hæc de indulgentiis dicta secundum propriỉ ingenioli vires, saluo omnium melius sentientium iudicio, sufficiant. Romæ anno salutis 1517. pontificatus S. D. N. Leonis XI. quinto: ætatis verò meæ 48. die 8. Decembris.

Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xisti, vigiliseptem Quæstionum Opusculum.

TRACTATVS DECIMVSSEXTVS, de Indulgentiis in sex Quæstiones diuisus.

1 ¶*Num indulgentiæ fiant de thesauro meritorum Christi & Sanctorum.*
2 ¶*Num detur operam ad consequendas indulgentias sit imperfectionis.*
3 ¶*Num occurrenti pauperi negans eleemosynam, quã tamen dat pro indulgentia consequenda, peccet.*
4 ¶*Num indulgentia absoluendo ab iniuncta penitentijs absoluat à pœna debita peccati apud diuinam iustitiam.*
5 ¶*Num indulgentijs liberentur defuncti à pœnis Purgatorij.*
6 ¶*Nũ Papa autoritate clauium det indulgẽtiam animabus in Purgatorio.*

QVAESTIO I.

¶De thesauro indulgentiarum.

VTRVM Indulgentię Ecclesię fiant de thesauro meritorum Christi & sanctorum. Et videtur, quòd non. Primò, quia indulgentia non esset indulgentia seu remissio, sed satisfactio & persolutio vsque ad nouissimum quadrantem per aliorum opera.

¶Et sequitur vlterius, quod omnes negant, scilicet quòd concedens oneret se ad satisfactionem. Et probatur sequela: quia sic Papa non remitteret sed satisfaceret per alios.

¶Secundò, quia sic virtute clauium non fieret absolutio, sed translatio operum, contra verbum Christi, Quodcunque solueris. Et vlterius idem per claues ageretur, quod de facto fit: quia si sunt opera Sanctorum in thesauro Ecclesiæ, non permittuntur otiosa à Spiritu sancto, sed de facto succurrerent quibus possunt.

¶Tertiò, Nulla Sanctorum opera sunt relicta irremunerata: ergo. Antecedens probatur, tum quia secundum hoc opera supererogationis huius temporis ad futuram gloriam: tum quia secũdum hoc supererogationes non remunerarentur in Sanctis, sed in nobis: ac per hoc minora essent remunerata & maiora non. Et si dicatur, q̃ eadem opera sunt etiam in ipsis Sanctis remunerata: ergo nulla sunt eorum opera irremunerata relicta.

¶Quartò, Nullus Sanctorũ sufficienter impleuit in hac vita mandata Dei: ergo nihil fecerunt superabundans, ergo nihil reliquerunt pro indulgẽtiis. Antecedens probatur primò per illud Christi, Quum feceritis omnia quæ scripta sunt, dicite, Serui inutiles sumus: sed seruus inutilis non vltra, sed citra fecisse intelligitur. Secundò, per illud Matth. 25. quòd sapientes virgines noluerunt communicare de oleo suo, timentes ne ipsis deficeret. Tertiò, omnis Sanctus debitor est Dei diligendi quantum potest, imò vltrà quàm potest: sed nullus id fecit aut potuit, ergo.

¶Quartò, Sancti per Martyrium (quod est opus perfectissimum) non faciunt vltra quàm debent, imò vix faciunt quod debent, ergo multò minus in aliis operibus plus fecerunt quàm debuerunt.

¶Quintò, quia sine scripturis, doctoribus atque rationibus oppositum dicitur.

¶PROBATVR quoque idem autoritate Sanctorũ. Primò Augustinus omnibus sanctis cõuenit dicere, Dimitte nobis debita nostra, sed qui confitentur debita, non superabundant: ergo.

¶Secundò autoritate Hieron. tractantis cõtra Pelag. illud. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum: infrà, pro hac orabit omnis Sanctus in tempore opportuno. Quomodo est sanctus, si pro impietate sua orat? Et si est impius, nõ sanctus. Itaque sancti per orationem & cõfessionem suæ impietatis merentur sibi non imputari peccatum.

¶Tertiò, Aug. lib. 1. retra. ca. 19. Omnia mandata implentur, quando quicquid nõ impletur, ignoscitur. Negat enim sanctos implesse perfectè mãdata Dei, dicẽs. Magis ignoscẽte Deo quã implente.

¶Quartò, Augustinus confessorum lib. 9. Væ hominum vitæ quantumcunque laudabili, si remota misericordia iudicetur: iuxta illud Iob: si etiam iustum quippiam habuero, iudicem meum deprecabor.

¶Quintò, secundum Augustinum nullus sanctus in hac vita sine peccato fuit: iuxta illud primæ Ioannis 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, &c. ergo merita sanctorum nulla sunt superflua.

¶Et si dicatur quòd sanctis habentibus aliquod veniale, potuerũt plura facere, quàm debuerũt, contra, Opus bonũ optimè factum est veniale peccatum: ergo semper minus, quàm debuerunt fecerunt, & peccarunt. Antecedens est ex Augustino, vbi supra, Omnia mandata implentur, &c.

¶DEINDE arguitur, quòd dato q̃ sint superflua sanctorum merita, non prodessent: quia vnusquisque propriam mercedẽ accipiet secundum proprium laborem, non secundũ aliena, vt ad Ro. 5. dicitur. Nec digne ab Ecclesia expenderentur: quia solutio pœnæ est vilissimũ Ecclesiæ donũ. Nec piè Ecclesia ageret relaxãdo pœnas: castigare enim alios potius est pietatis quã remittere pœnas.

¶DENIQVE probatur, quòd merita Christi nõ sint thesaurus indulgẽtiarũ. Primò, quia assertio illa est sine autoritate Scripturæ. Et si afferatur autoritas Rom. Ecclesiæ, remaneret periculum exponendi Ecclesiam hæreticorum irrisioni: dum non possemus reddere rationem de hac, quæ in nobis est fide, atque spe.

¶Secundò, quia locum habent primò inductę rationes etiam hic, scilicet quòd indulgentiæ non essent indulgentiæ, sed satisfactiones per alium: & tamen canon docet, per indulgentias pœnitentiales satisfactio eneruatur, de pœ. & re. cum ex eo. non dixit mutatur, sed eneruatur. Et similiter claues non soluerent, sed transferent pro alio: impium est autem dicere claues nõ soluere: si solusit totum tollunt, non transferunt. Et similiter merita Christi de facto idem operantur, quia non sunt otiosa.

¶Tertiò, quia insignis fieret irreuerentia meritis Christi, si solùm pro pœnæ relaxatione expenderentur cùm ipse per ea fuerit exẽplum omnium martyrum, verissimum quippe est remissio pœnæ.

¶Quartò, sanctus Tho. & Bonauen. dicunt opera nostra bona meliora esse quàm indulgentias. & merita Christi expendi per indulgentias. Et merita Christi esse multò meliora bona, quàm opera nostra bona, constat: ergo q̃ meliores sunt indulgẽtiæ quã nostra opera bona, quod est contrarium primæ propositioni. Aut ergo indulgentiæ non sunt merita Christi: aut omissis omnibus indulgentiæ sectandæ sunt, scilicet Christi merita.

¶Quintò, Consulitur communiter à doctoribus, quòd post indulgentias nihilominus sit ieiunandũ: quia nemo scit vtrum odio, vel amore dignus sit. Tunc sic, aut ista sententia est impia in Deum & Ecclesiam: aut merita Christi nõ sunt thesaurus indulgentiarum.

¶Primò, quia sic claues Ecclesię nihil faciunt certi: quod est blasphemia: & indulgẽtia esset incerta donatio: ac per hoc impia illusio ab Ecclesia fieret, aut post indulgentiam ex meritis Christi, & sanctorum deberet quiescere ab operibus suis. Secundò, quia si per indulgentias impendũtur merita Christi & adhuc incertus sum de remissione peccatorũ, aut credo opera Christi applicata & donata mihi esse sufficientia ad remissionem aut dubito. Si credo, iam non est amplius ieiunandum: quia non debeo mea opera meliora putare, quàm Christi opera. Si dubito, quid hoc dubio execrabilius? Et confirmatur: quia merita Christi nulla proportione bonitatis excedunt opera nostra: ac per hoc aut ipsa non sunt thesaurus indulgẽtiarum, aut indulgentiæ præferendæ sunt omnibus operibus diuinorum præceptorum, nisi iniuria fiat meritis Christi. Sextò, quia ipsa appositio meritorum & sanctorum minus consonat, quasi merita Christi non sufficiant.

¶Septimò, Nulli datur gratia contritionis, quin simul ei dentur merita Christi, ergo sine indulgẽtiis habet q̃s thesaurũ meritorũ.

¶Octauo, Si meritum Christi est thesaurus indulgentiarum, ergo remittet mortẽ eiúsque pœnas. Probatur sequela: tum quia aliquin esset infirmus: tũ quia potens est remittere pœnã æternam.

¶DEMVM arguitur, Si absoluere in indulgẽtiis est dispensare thesaurum Christi, ergo alię etiam absolutiones dispensabunt thesaurum Christi: & præcipue ab excommunicatione, quando quis particeps fit meritorum Christi & Ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Si absoluere in indulgentiis est distribuere thesaurum Christi, ergo ligare est includere, vel colligere thesaurũ Christi: quod tamen non spectat ad potestatem clauium, quia sine omni indulgentiarum actu hoc fit.

CONCLVSIO.

¶Indulgentiarum thesaurus merita sunt Christi & Sanctorum.

¶IN OPPOSITVM Est sententia sacrorum doctorum.

¶Ad euidentiam huius quæstionis monstrandũ est, merita Christi & Sanctorum esse thesaurum indulgẽtiarum: & qua ratione hoc notum sit, & quid sit, & propter quid sit. Et quidẽ merita Christi & Sanctorum esse thesaurum indulgentiarũ, autoritate apostoli ea tenemus, in extrauaganti fiquidem Clementis sexti de pœn. & re. vnigenitus. dicitur de thesauro meritorũ Christi. Quem quidẽ thesaurum per beatum Petrum cæli clauigerum, eiúsque successores suos in terris vicarios commisit fidelibus dispensandũ: & propriis rationabilibúsque causis nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter quàm specialiter prout cum Deo expedire cognoscerẽt: verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum: ad cuius quidem thesauri cumulum beatæ Dei genitricis & omnium electorũ merita adminiculũ præstare noscuntur. Hæc ibi: Post multa de superabundantia meritorum dicta. Est autẽ ex duobus huius decretalis autoritas pensanda. Primò, ex decretis distin. 19. in canonicis: vbi epistolis decretalibus Romanorũ põtificum primus autoritatis locus post sacram Scripturã decernitur: & ibidem cap. vbi extrauagantes apostolicæ defenduntur. Secũdò, ex eo, quòd de vna parte sacramẽti pœnitentiæ, scilicet satisfactione docet: cõstat nã que extrà de hæreticis, ad abolendam. nulli in materia sacramẽto rũ licere dissentire ab eo quod Ro. Ecclesia facit & prædicat: credẽdum est igitur, nec in dubium aut opinionem vertendũ sic esse. Nec somniauit aut finxit sibi Ro. Ecclesia thesaurum istum indulgentiarum, sed ex Scripturæ sacræ autoritate, certáque inde ratione sacrorum doctorum sententia probata id habetur.

Meritum à satisfactione diuersũ est.

¶Ad cuius clariorem noritiam differentia inter meritũ & satisfactionem prælibenda est. Meritũ condigni (de hoc enim sermo est) appellatur opus, ex quo operãs dignus est æterna beatitudine, ita quòd debetur sibi illa: iuxta illud Apostoli, Bonum certamẽ certaui, &c. & subditur, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Satisfactio autẽ appellatur voluntaria solutio pœnæ: tũc enim debitor pœnæ facit satis iustitiæ, quando debitam pœnam exoluit: ædæquãdo enim solutionem debito, satis proculdubio facit. Nec meritũ & satisfactio adeò à se inuicem elongantur, vt non coëant sæpè in vnum idémque opus: nam de operibus ex charitate procedentibus loquendo, quãtum habet opus bonitatis, tantum habet meriti: & quantũ habet mali pœnæ, tãtùm habet satisfactionis. Verbi gratiã, Iciunium vt opus bonũ est meritorium: idémque vt est pœnale est satisfactorium. Hæc est formalis differentia inter meritum & satisfactionem. Est & alia differentia quo ad efficaciam seu fructum: nam meritum non excedit personam quæ meretur: solo Christo excepto, nullus enim potest mereri fœlicitatem æternam alteri, sed sibi soli. excepto Christo, qui meruit suis electis. Et ratio assignatur, quia gratia Christo data est gratia capitalis seu vniuersalis: gratia autem reliquorum, est gratia partialis: meritum enim Christi & nõ aliorum per sacramẽta cõmunicatur nobis & nos saluat. Propterea Paulus dicebat, nunqd Paulus crucifixus est pro vobis aut in nomine Pauli Baptizati estis? Satisfacere autem potest vnus pro altero, vt patet quum vnus implet sacramentalem pœnitentiam pro altero. Et ex hac differentia prouenit, quòd sanctorũ opera quatenus meritoria fuerunt, acceperunt mercedẽ suam in ipsis sanctis: quoniã ipsis solis profuerunt: quatenus verò satisfactoria fuerũt, primum quidem soluerũt debitam pro illorum peccatis pœnã: deinde si plus pœnalitatis habuerunt, quàm pœna ipsorũ peccatis debita exigeret, remansit illud plus tanquam ipsis Sanctis superfluum. Et hoc plus est illud, quod à quibusdam vocatur irremuneratum in ipsis Sanctis nõ propter defectũ diuinæ largitatis, aut operis aut ipsius Sancti, sed propter excellentiã ipsius personæ, quæ superabundãter passi est voluntariè. Ex eo nanq;, quòd persona patiens non habet propria pœnarũ debita pro peccatis, prouenit q; satisfactiones superfluæ non possunt in ipsis remunerari, seu rectius loquendo nõ possunt in ipsis habere effectũ solutionis. Et quoniã cõstat Sanctos multo multò plus passos, quã ex peccatis suis debuerint pati: cõsequẽs est, vt multa satisfactoria remãserint superflua ipsis Sanctis. Patet autem Sanctos satisfactoriè plus exoluisse quã debuerãt pro peccatis suis. Tum quia beata Virgo nulla satisfactione pro suis peccatis eguit (quia nullum peccatum commisit) & tamẽ satisfactoria multa subiit: eius enim vita cũctas illustrauit Ecclesias: & de ipsius dolore scriptũ est. Et tuã ipsius animã pertrãsibit gladius. Iob quoque testatur c. 7. Vtinam penderentur peccata mea, quibus irã merui, & calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Et quis est tã mentis inops, vt dicat Laurentium, Vincentium, reliquósque tãta passos martyres, omnibus illis pœnis indiguisse, vt satisfacerẽt pro pœna peccatis suis debita? Superfluunt igitur multa satisfactoria Sanctis vltra ingens pelagus superfluentis satisfactionis Christi, qui pro totius mũdi peccatis, vt Ioannes Euãgelista testatur, satisfecit: vt etiã ex hoc patet, quòd si totus mundus post omniũ peccata cõmissa baptizaretur, statim meritorum satisfactione Christi euolaret ad cælum. Et tamen constat, quòd tanta hominum multitudo damnata indignam se reddens Christi satisfactione, superfluere illam testatur, quæ pro omnibus sufficeret. Quocirca ex meritis Christi & Sanctorũ quatenus satisfactoria superfluis, thesaurũ indulgentiarum cõstitui intelligito, si non vis errare. Et quidẽ quòd huiusmodi operum Christi & Sanctorum satisfactoria remanserint, declarandi est: quòd verò remanserint pro nobis, & quòd remanserint dispensanda per militantem Ecclesiam, manifestari oportet.

Multa meritoria Christi & Sanctorũ quæ superabundãter fuerunt, communicata pro nobis satisfactoria possunt.

¶Et primum, scilicet quòd ad hoc remanserint huiusmodi satisfactoria, vt nobis cõmunicata, pro nobis satisfacerent ranquã si ipsi Sancti viuentes ea intearione fecissent, vt pœnas nostris peccatis debitas ipsi exoluerent, monstratur, cũ ex eo quòd non inania aut inutilia huiusmodi satisfactoria esse debent: essent autẽ vt satisfactoria infructuosa: si proprio fructu (qui est satisfacere) essent priuata, nó per accidẽs, puta quia desunt hi, in quibus fructificet per se, quia scilicet suapte natura omnia satisfactoria supererogationis essent infructuosa: quia nec in ipsis operãtibus, nec in aliis effectũ habere possent, eo ipso q; satisfactoria supererogationis sunt. Tũ quia vnitas Ecclesiæ exigit, vt quælibet suorum ciuiũ, quæ possint esse vtilia reipublicæ Christianæ, ordinata à Spiritu sancto Ecclesiã regente, sint ad vtilitatem ipsius Ecclesiæ. Constat autẽ satisfactoria supererogationis posse ad vtilitatẽ Ecclesiæ cedere: vt patet ex eo, quòd per propriam intentionem ipsorum Sanctorũ potuissent applicari hæc ad satisfaciẽdum pro isto vel illo Ecclesiæ mẽbro, debente satisfacere pro suis peccatis. Consentaneũ igitur rationi est, quòd hæc satisfactoria supererogatoriè facta Sanctis, ad vtilitatem allorum membrorũ Ecclesiæ ordinata sunt. Vtilitas autẽ propria eorũ est satisfacere pro aliis, ex quo pro his, qui fecerũt, satisfacere non possunt, dixit autem, vtilitas propria: quia nõ ex cõmunibus, sed propriis iudicandũ est de rebus. Tum maximè, quia Paulus Apostolus ad Col 1. hoc de suis satisfactoriis testatur dicens, Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionũ Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia. Vbi clare videre potes, intẽtionẽ adimplẽtis in propria carne passiones deficiẽtes passioni Christi ad cõficiendã mẽsam a Deo definitã pro Ecclesia. Idem autẽ est iudiciũ de Paulo & aliis Sanctis: vt ex Augustin. super Psal. 68. afferente dictam Apostoli sententiã, patet.

¶Secundũ autem, scilicet quòd thesaurus iste meritorũ, vt satisfactoria sunt, dispensandus sit per summum Pontificẽ, facilè manifestatur: quoniam cõmune omni Reip. est, vt illius princeps dispẽsator sit cõmunium bonorum illius Reip. nam sine omni cõtradictione, cui cura credita est ipsius Reip. eidẽ quoque credita intelligitur dispensatio eorum, quæ ad commune bonum illius spectãt. Huiusmodi autem satisfactoria constat esse velut bona quædãcõmunia ipsius Ecclesiæ: vtpote pro ipsa facta & relicta, vt patet ex dictis. Cõsequens igitur est, vt ad eum qui totius Ecclesiæ curã habet, spectet dispẽsatio dicti thesauri. Et quia solus Petri successor præest toti Ecclesiæ, ideo ad solum Ro. Pontificem spectat dispẽsare. non pro libito donare thesaurũ istum. Et quoniã per indulgentias remittitur pœna tẽporalis debita pro satisfactione peccatorum (vt dicta extrauagãs dicit) nec Papa potest illã remittere sine sacramento ecclesiastico, nisi applicãdo satisfactoria aliorum ad istum, cui remittit. ideo apostolica sedes in dicta extrauagãte, & sacri doctores theologi Spiritussancti lumine illustrante concludũt & rationabiliter dictũ thesaurũ dispensari per indulgentias Christi fidelibus, qui per charitatem Christi membra sunt. Vnde euidẽtissimè sequitur, quòd indulgentia absoluendo hunc à tãta pœna pro suo peccato debita, applicat illi tantum ex dicto thesauro, de satisfactoriis quantum æquiualet tantæ pœnæ, quæ relaxatur, & simul fit opus misericordiæ, remittendo huic pœnam: & opus iustitiæ, applicando huic satisfactionem aliorum pro eo, sic enim terrestris Hierusalem descendit de cælo per imitationem: quoniam vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Ex quibus patent omnia præmissa.

¶AD PRIMA Mobiectionem in oppositum dicitur, quòd indulgẽtia secundũ diuersos suos actus diuersis rationibus exprimitur. nam secundũ q; est absolutio & remissio pœnæ, sic iudicis actus est & dicitur, secundùm verò q; est applicatio satisfactionis ad hunc, sic dispensatio est & dicitur: & secundũ quòd efficit exolutionem pœnæ apud diuinam iustitiam per applicatam satisfactionem, sic opus iustitiæ est & dicitur. Vnde breuiter respõdetur, quòd indulgentia, vt respicit hunc, cui conceditur, est remissio & relaxatio: quamuis vt respicit diuinam iustitiã, sic solutio vsque ad minimum quadrantem. Est enim solutio sed non ab hoc. & istud est maximæ gratiæ, quòd soluatur debitum meum non à me. Nec hoc

hoc est mirum, aut nouum in mysteriis Ecclesiæ: quum etiam in Baptismo omnia donari gratiosè concedamus, eodem modo. scilicet vt omnia soluantur non per Baptismũ. sed per Christi meritum, quod illi per Baptismum communicatur. Celerius dicam, Tanto vinculo iunxit Deus iustitiam misericordiæ, vt peccatis nostris parcere sic voluerit, vt tamen per vnigenitum suum Filium suæ iustitiæ satisfieret pro nobis, & hoc abundantioris gratiæ fuit vt non solùm debita remitteret, sed satisfactorem daret. Nihil ergo secundũ diuinæ sapientiæ ordinem adimitur indulgentiarũ gratiæ, ac misericordiæ, ex hoc quòd interuenit ibi etiam solutio per Christi & sanctorum merita satisfactoria. Argumentum verò procedit, ac si hæc duo essent incompossibilia: quæ, vt dictum est, se consequuntur secundum ordinem dispositionis diuinæ: vt ex dictis clarè patet. Ad vlteriorem verò sequelam (scilicet, ergo concedens obligat se ad satisfactionem) dicitur quòd nec apparẽtiam habet. Et quum probatur, quia hoc modo satisfacit per alios, respondetur quòd ad bonũ sensum admittendo, quòd Papa dando indulgẽtias satisfacit per alios, hoc est, applicat aliorum satisfactionem: hinc etiam nulla ratione apparenti sequitur, ergo Papa obligat se ad satisfactionẽ: aliud est enim applicare huic alienam satisfactionem, & aliud est obligare se ad satisfaciendum pro illo ficut aliud est volare, & aliud sedere.

¶Ad secundam negatur, quòd sic virtute clauium nihil fiat: fit nan que non solùm applicatio operum sanctorũ ad istum, sed & absolutio istius à pœna pro peccatis suis debita fit: vnde & verbum Christi, Quodcunque solueris, ad literam adimpletur. Et similiter negatur, quòd sic virtute clauium nihil fieret: nisi quod de facto fit. Et ad probationem, quia merita sanctorum, si sunt, non relinquuntur à Spiritu sancto otiosa, respondetur, quòd huiusmodi sanctorum merita satisfactoria sunt facta pro Ecclesia, & non determinatè pro hoc vel illo: & ideo non operantur in hoc vel illo particulari, nisi fuerint applicata ab ipso Deo vel eius vicario ad hunc vel illum. Non ergo de facto operantur absque applicatione: quia sunt communia, nec sunt otiosa: quia ad hoc suapte natura sunt ordinata, & applicata, vt non aliter operentur.

Bona sanctorum opera tantũ vt satisfactoria sanctis superfuerunt.

¶Ad tertiam de operibus sanctorum itremuneratis, dicitur quòd communicando in abusu vocabulorũ, hoc est, accipiendo irremuneratum, prout sumitur à sic dicentibus, hoc est, non sortita suum fructum in ipsis sanctis. Sic inquam loquendo respondẽdũ est, q; opera bona sanctorum dupliciter sumi possunt, scilicet vt meritoria: & sic omnia sunt remunerata in ipsis sanctis, vel vt satisfactoria: & sic ea quæ supererogauerunt, non sunt remunerata in ipsis sanctis, sed relicta sunt remuneranda in nobis. Et contra hoc probationes non militant. Non prima, scilicet non sunt condignæ passiones huius temporis: quia de passionibus nostris secundum substantiam operis, seu, vt sunt, ex libero arbitrio intelligitur: remuneratio aũt respicit opera & passiones vt sunt ex charitate. seu gratia Dei. Non secũda, scilicet Deus præmiat vltra cõdignũ, tũ quia Dei præmio operũ vt sunt meritoria, intelligitur sententia illa: tũ quia non ex defectu largitatis præmiantis. sed ex excellẽtia sancti operantis prouenit, quòd opus suũ vt satisfactorium non remuneratur in ipso Sancto, hoc est, nõ satisfacit pro ipso: quia ipse nõ est debitor pœnæ pro qua satisfactio fit. Nõ tertia, scilicet, quòd opera supererogationis non remunerentur in ipsis sanctis. sed in nobis, &c. quoniã opera supererogationis vt sunt meritoria, remunerantur in ipsis sanctis: iuxta verbum Samaritani, Quodcunque supererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi. Sed inquantum supererogant pœnalitates, sic propter ipsorum sanctorũ excellentiam non possunt in ipsis sanctis remunerari. Vnde patet nullũ inconueniens sequi, sed omnia cõsonare, habet enim rectæ rationis ordo, vt quis prius pro se satisfaciat: & si supererogat soluendo quod nõ debet, non pro se, sed pro alio soluat. Nec ex hoc, q; diximus eadẽ opera esse remunerata in sanctis & in nobis, sequitur, ergo nulla sunt sanctorũ opera irremunerata in ipsis. Nã quasi dicitur, quædã esse sanctorũ merita relicta irremunerata, nõ fit distinctio operum, quasi quædam fuerint eorum opera remunerata, & quædam alia relicta irremunerata: vt argumentum interpretatur, & malè. sed fit distinctio conditionum etiam vnius & eiusdẽ operis. Et est sensus, quòd opera sanctorum inquãtum sunt meritoria sunt remunerata in ipsis sanctis: inquãtum verò sunt satisfactoria sunt relicta irremunerata, quantum ad illud pœnalitatis quod supererogauerunt. Vbi patet absque cõtrouersia omnia consonare.

¶Ad quartum dicitur, quòd vir sanctus potest iudicari dupliciter: primò inquantũ operatur ex suo libero arbitrio, & sic nullus sanctorum impleuit sufficienter in hac vita mandata Dei. Alio modo inquantum operatur ex gratia diuina, & in existente & assistente: & sic quilibet sanctus sufficienter impleuit mãdata Dei in his, quæ obseruasse eos laudamus. Et si contra hoc probationes assistentis afferantur, respondetur, & ad primam dicitur, quòd si verba Domini integrè afferantur monstrant oppositũ. nam Dominus dicit, Quum feceritis omnia quæcũque præcepero vobis, dicite, Quod debuimus fecimus, serui inutiles sumus. Vbi vides, quòd dicendo Quod debuimus fecimus, monstrat eos impleſſe mandata sufficiẽter, alioquin non fecerũt quod debuerunt: nã debuerũt sufficienter implere. Non est autem verum, seruum, qui fecit quod debuit inutilem citrà fecisse: quoniam si citra fecisset, iam non feciſſet quod debuisset. Sed verũ est, quòd est vt sic non supererogauit: & propterea inutilis dicitur: qui enim nõ facit nisi quod debet, inutilis dicitur. Vnde ex ista autoritate nihil aliud habetur nisi q; sancti ex hoc, quòd impleuerunt præcepta Christi, nõ supererogauerunt, cum quo stat, & quòd sufficienter mandata Christi implere potuerunt, & supererogare, vt sic non solùm fecerint quod debuerunt, sed essent serui inuriles in domo Domini. Ad secundum dicitur: quòd oleum, quod fi pientes Virgines timuerũt sibi non sufficere, ad meriti conscientiam spectat, & non ad pœnalitates. Ad tertiam dicitur, quod falsum esse constat præceptum de Deo diligendo obligare hominẽ plus quàm possit: Maledictus, inquit Hieron. dicẽs Deum, præcepisse aliquod impossibile. Falsum quoque est sub præcepto de Deo diligendo, cadere q; homo diligat quantum potest: intelligẽdo sic, quòd si dilectionis aliquem actũ possibilẽ sibi omittat quis, peccet, vt patet ex hoc, quòd multi dilectionis actus spectãt ad opera supererogationis: vt benè velle, & benè facere inimicis in particulari extra necessitatis casum. perfectionis fiquidem est hoc, nõ præcepi. Sed præcipitur, quòd homo diligat Deum ex toto corde, & ex omnibus viribus, &c. ad hunc sensum, quòd nihil contrarium diuinæ dilectioni in corde suo, in mẽte sua, in viribus suis, &c. admittat. Intellectum autem præceptum illud de actuali dilectione, vt sonat non quid agere hic debemus, sed quo tendere debemus, monstrat secundum Aug. Vnde patet quòd sancti impleuerunt hoc præceptum, & supererogauerunt.

¶Ad quartã dicitur, q; sancti per martyrii extra necessitatis articulum faciunt plus quàm debent: quia supererogant. Et rursus in articulo necessitãte ad martyrii pro confessione fidei, supererogant fæpe quo ad satisfactionem: dum plus patiuntur voluntariè quàm pro peccatis suis debeant. Ad quintam dicitur, quòd doctrina hæc, super scripturas & rationes & autoritates Rom. Ecclesiæ sanctorũque doctorum fundatur. Et non solùm remeritæ præsumptionis est contrarium dicere, verum indisciplinatæ mentis est non acquiescere tot allatis, vltra autoritatem sanctorum Tho. & Bonauenturæ, & infinitorum doctorum sequacium: oportet enim virum docilem in morali tam theologia, quàm philosophia non quærere certitudinem mathematicam: sed nisi rationi cõsentanea, simúlque à communi doctorum sententia probata in moralibus, vt certa habeamus, confundere necesse est omnia.

Ad sanctorum dicta.

¶AD PROBATIONES Deinde ex autoritatibus sanctorum respondẽdo dicitur, quòd cùm hoc, q; omnes sancti aliquod peccati debitũ habuerunt, pro quo quandiu viuunt orare possunt, non quòd oporteat eos semper peccatum habuisse coæuum, quandoque enim fine omni peccato fuerunt, sed quia quandoque peccauerũt, stat quòd multa supererogationis & meritoria. & satisfactoria fecerint: qui enim dimitti orat sibi peccata, fatetur se debitorem. Et hoc in tota vita verificatur, quantum est ex parte nostra: quamuis secus sit si secundum adiunctam Dei gratiam sancti iudicentur. Et ne sæpius idem repetatur, distinguito, quòd sancti, & sua opera dupliciter iudicari possunt. Primò secundum se, & secundum proprias vires: & sic sunt semper debitores, & damnabiles, non implentes mãdata Dei iuxta illud Isaiæ, Vniuersæ iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Alio modo secundum gratiam Spiritussancti in ipsis & operibus suis, tam informãtem, quàm assistentem: & sic implent mandata, & non sunt debitores, sed credentes, digni vita æterna ex ipsis sanctis operibus suis, nihil dãnationis habẽtes, &c. iuxta illud 1. Ioannis tertio, Omnis qui natus est ex Deo, non facit peccatũ, quoniã semen ipsius in eo manet: & nõ potest peccare, quoniã ex Deo natus est. Et illud Apostoli ad Ro. 8. Nihil dãnationis est his, qui sunt in Christo Iesu. Et illud eiusdẽ ad Tim. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo repositа est mihi corona iustitiæ, quã reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Vnde prudẽtis lectoris erit discernere, quando scriptura, vel sanctorum doctrina loquitur de nobis aut operibus nostris, secundum quòd sunt nostra, & secundum q; sunt diuinæ gratiæ: omnia enim mala verificantur de nobis, & nostris secũdũ quòd sumus nostri, vel sunt nostra: & rursus simul infinita bona verificantur de eisdem, vt sunt diuinæ misericordiæ, ac gratiæ: vt patet ex his scripturæ locis & multis aliis, quæ afferri possunt. Et hinc habes solutionẽ huius & sequentiũ. & similiũ obiectionũ: nã cum hoc, quòd omnes sancti sunt ex se debitores, stat quòd ex diuina gratia operando, supererogant. Et similiter, quòd sunt impij ex se. & orando ex diuina gratia merentur nõ imputari sibi impietatem. Et similiter Deo ignoscente, hoc est gratiam dãte implent mandata: non homine ex seipso implente. Et similiter omnia mandata tunc impleuntur, quando quicquid non ex nobis impletur per gratiam impletur. Et similiter væ vitæ hominum laudabil

Universidad de Deusto
Biblioteca

dabili, si sine gratia (diuinæ misericordię effectu) iudicetur. Et simi liter si quid iusti habuero secundum humanam iustitiam iudicem meum deprecabor. Et similiter omne opus bonũ optimè factum, inquãtum est ex nobis factum peccatũ est, sicut pannus menstruatæ: sed quatenus ex Dei gratia est, nullum peccatum, sed meritorium & supererogatiuum bonum est. Vnde si in quinta proba tione intenditur, quòd simpliciter & absolutè & non secundum quòd ex nobis est, omne opus bonum optimè ex charitate factum est peccatum veniale, non respõsione, sed sensu aut igne opus est: nam secundum hoc beata virgo in omni opere suo peccauit venia liter, cui tamen August. dicit gratiam collatã esse ad peccatum ex omni parte vincendum. Et ex hoc sequitur contra Apostolum, indignitas operum suorum ad coronam secundum iustitiam diuinam. Et ex hoc sequitur contra Ioannem Euangelistam, quòd etiã natus ex Deo facit peccatum. Et ex his patet solutio omnium obiectorum ex autoritate Sanctorum.

¶AD OBIECTA Autem contra naturalẽ vtilitatẽ ex superfluis Sanctorũ meritis, respondetur. Et ad primũ, Vnusquisq; propriam mercedem, & secundũ proprium laborẽ, dicitur, q; vt patet, de mercede loquitur: merces aũt merito respõdet: & nos idẽ dicimus q; quilibet sibi soli meretur. Nos autẽ de pœnarũ remissione loquimur, dicentes quòd vnus potest satisfacere per alium. ¶Ad secundum (quòd non dignè expenderet illa Ecclesia) dicitur quòd dignissima expendit dum satisfactoria pro satisfactore expendit: neque enim possunt dignius expẽdi. Et licet remissio temporalis pœnæ in comparatione ad dona spiritualis gratiæ sit vile donum: est tamen proportionatum & commensurãtum donum meritis Sanctorum, inquantum sunt satisfactoria: quoniam vt sic non nisi exolutiua temporalium pœnarum sunt.

¶Ad tertium (quòd nõ piè ageret Ecclesia) dicitur, quòd piissimè mater Ecclesia filiis suis remittit, quos Deus ex rationabili causa in adoptionis filios computauit: non enim omni actu debet mater castigare filium, sed omnia tempus habent.

Ad eos qui obliciunt contra merita Christi.

¶AD OBIECTA Denique contra thesaurũ indulgentiarũ ex meritis Christi, respondetur. Et ad primum iam patet ex dictis, quòd cum autoritate nõ solius Ro. Ecclesiæ, sed sacræ Scripturæ, Sanctorũ & doctorũ hoc dicitur. Et si solius Ro. Ecclesiæ autoritate diffinitiua diceretur, sufficeret ad rationẽ reddẽdã de ea, quæ in nobis est, fide, non minus, quã si autoritate generalis cõcilij diffinitũ esset. Hæretici aũt sicut refutare possunt Ro. Ecclesiam, ita & Conciliũ. Nec hoc ego somnio: sed Hier. ad Damasum Papã dicit, Si Apostolatus tui iudicio fuerit approbatũ, hæreticũ se experietur qui contradixerit. Et in Cõcilio Flor. sub Eugenio 4. acceptat professio Armenorum, dicentium, Approbamus quod approbat Rom. Ecclesia & reprobamus quicquid reprobat Rom. Ecclesia.

¶Ad secundũ iam dictum est, nisi ad subiunctã ex canone autoritatem malè allatam: quia textus non de indulgentiis, sed de indulgentiis indiscretis dicit, q; sunt eneruationes ratione indiscretionis.

¶Ad tertiũ similiter dictũ est & probatũ: q; nulla sit irreuerentia.

¶Ad quartũ dicitur, q; opera bona dicũtur esse meliora indulgentiis, hoc est, effectibus indulgentiarum: & non meritis Christi & Sanctorum, quæ non sunt indulgentiæ, sed ex eorum satisfactoria supererogatione est efficacia indulgentiæ. Vnde processus illius argumenti assumit tot falsas propositiones, vel veras causaliter & non formaliter, vt non sit mirum si seipsum interimit.

¶Ad quintũ dicitur, quòd Cõciliũ illud pium est, q; claues Ecclesiæ, sicut & alia sacramẽta, facere aliquid certi vel nihil certi, põt intelligi dupliciter. Primò, quantũ ex seipsis: & sic dicitur quòd faciunt certũ quid, & oppositũ est impiũ. Alio modo per accidẽs, puta propter indispositionẽ materiæ, vel subiecti, & sic contingit nõ solùm claues Ecclesiæ, sed & Baptismũ non habere certũ effectũ: puta, si adultus suscipiat ablutionẽ occulto animo nõ suscipiendi Baptismum: tunc enim nec characterẽ recipit. Et si cum animo solùm peccandi mortaliter accedat, licet characterem suscipiat, gratiam tamen non suscipit. Et sic est in proposito: quia propter ambiguitatẽ dispositionę subiecti dubitamus de effectu clauium in isto: & cum hoc sumus certi quòd claues habẽt certissimũ effectũ in subiecto dispositio ad earũ effectũ: & similiter indulgẽtia est certa donatio dispositis ad illã. Vnde nulla est illusio, si applicatur verè pœnitentibꝰ, nec insufficiẽtia meritorũ Christi & Sanctorũ: sed ex dubio de dispositione subiecti, quæ consistit in facto non homini solius, sed Dei miserentis, donãdo verã cõtritionẽ, prouenit q; non quiescimus à nostris pœnitẽtiis post indulgẽtias. Et quum secundo adiungitur. Aut credo mihi merita Christi applicata per indulgẽtiam esse sufficientia, aut dubito, respõdetur q; plus oportet addere, scilicet suscepta in me, seu participata à me. Credo enim indubiè merita Christi applicata per indulgentiam mihi, & participata à me, seu suscepta in me, esse sufficienter exoluentia debitas à me pœnas temporales pro meis peccatis: sed dubito an sint à me participata, quia dubito an ego fuerim dispositus pro participatione illorum. hoc autem dubium est sanctum. Et rursus si credo me participasse, volo etiam addere meas satisfactiones, non tanquam meliores satisfactione Christi: sed quia melius est duplici via satisfacere, quàm vna tantùm: & plura bona sunt satisfactio Christi & mea, quàm satisfactio Christi tantùm. Ad confirmationem dicitur, quod merita Christi non sunt indulgentiæ, sed causæ indulgentiarum efficaciæ: indulgentiæ enim, quas consequũtur Christi fideles, nihil aliud sunt quàm remissiones suarum pœnarum per merita Christi. Vnde sicut remissiones pœnarum non sunt præferendæ meritis Christi, nec præceptis Christi, aut Ecclesiæ ita nec indulgentiæ: & tamẽ cum hoc stare liquet, quòd remissiones fiant per merita Christi.

¶Ad sextum dicitur, quòd appositio meritorum Sanctorum consonat diuinæ dispositioni, non quòd insufficiens sit Christi satisfactio, sed vt plura sint in Christi corpore mystico satisfactoria. Sic enim docuit Apostolus: Adimpleo inquit ea quæ desunt passioni Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.

¶Ad septimum dicitur, q; non est hæc Ecclesiæ doctrina, vt thesaurus meritorũ Christi & Sanctorũ ita cõmissus sit Ecclesiæ dispensationi per indulgẽtias, q; fine ipsius nõ dispẽsetur à Christo summo Sacerdote. Sed ista consequentia non valet, Thesaurus ille potest haberi fine indulgentiis, ergo non habetur per indulgentias: stat enim quòd multis modis participari, poßit à Christi mẽbris.

¶Ad octauum dicitur negando sequelam, non ex insufficiẽtia meritorum Christi: sed propter diuinæ sapientiæ dispositionẽ ex parte Dei, qui non ordinauit thesaurũ Ecclesiæ ad remittẽdum pœnam mortis: & propter disparitatem pœnarũ ex parte nostri. Pœnarum siquidem nostrarum quædã sunt pœnæ naturales, & quædam personales: hoc est, quædam consequuntur nos propter peccatum naturæ, quod est peccatum originale, & quædam sunt nobis debitæ propter actualia peccata nostra. Illæ pœnæ quas incurrimus propter infectã naturam, reseruantur vsque ad renouationem naturæ, quæ in resurrectione fiet ex merito etiam passionis Christi: quoniam ipse mortem nostram vtranque, scilicet animę & corporis moriendo destruxit, & ideo non remittuntur per indulgentias: quoniam spectant ad tempus naturæ infectæ. Illæ verò, ad quas tenemur ex propriis peccatis actualibus, in hac vita remittuntur per indulgentias: præsens enim vita tempus est purgandi non naturalia, sed personalia: vnde etiam in Baptismo persona, non natura sanatur. Et quia mors cum suis pœnalitatibus est pœna naturæ, ideo merita Christi per indulgentias applicata ad pœnam mortis non se extendunt. Vnde patet, quòd non ex infirmitate meritorum Christi, sed ex natura pœnæ & status præsentis prouenit, quòd pœna mortis non remittitur per illam in hac vita. Nec ex hoc quòd remittunt pœnam æternæ mortis sequitur, ergo & temporalis mortis pœnam: tum quia æterna sensus pœna est de numero personalium pœnarum, mors autem de numero naturalium. Tum quia aliud est loqui de meritis Christi satisfactoriis absolutè, & aliud de eisdem, vt superfluunt sacramentis, vt per indulgentias dispensanda relinquuntur: ipsa enim absolutè in sacramentis tollunt pœnam damni & sensus æternam, potius per viam concomitantiæ, quàm per satisfactionis. Reconciliando quippe hostem in Dei filium adoptiuum, sequitur quòd non hostili pœna puniendus est, quod est tollere pœnam æternam. Soli enim hostes exterminatrice pœna digni sunt. Filij enim castigandi, purgandi suapte natura relinquuntur. Thesaurus autem indulgentiarum Christi merita, vt satisfactoria exhibet.

¶Ad demum obiecta contra hoc quòd absolutioni, quæ fit per indulgentias annectitur dispensatio thesauri meritorum Christi & Sanctorum, respondetur: Et ad primum dicitur, quòd non est par ratio de actu absolutionis in indulgentiis, & de aliis absolutionibus, siue censuris, siue aliis sine sacramenti exhibitione. Tum quia absolutio ista respicit tertiam sacramenti pœnitentiæ partem, scilicet pœnitẽtialem satisfactionem (supplet enim eam) Christi autem merita directè ad sacramenta respiciunt: reliquæ autem absolutiones non respiciunt partem aliquam sacramenti alicuius. Tum quia absolutio ista est à pœna debita apud diuinam iustitiam in hac vita vel alia: aliæ verò absolutiones sunt à pœnis in hac tantum vita debitis. Hinc enim fit, quòd ad istas remittendas sola potestas Papę sufficiat & efficiat: ad illas verò vltra potestatem in Papa exigatur & dispositio subiecti per veram pœnitentiam, & meritorum Christi dispensatio, non ad libitum applicatio: quoniam ministri non est remittere pœnas principali debitas, nisi dispensando. Sic enim nos existimet homo (inquit Apostolus) vt ministros Christi: & dispensatores ministeriorum Dei.

¶Ad secundum dicitur, quòd sicut in sacramento pœnitentiæ claues respectu peccatorum actum quidem soluendi exercent positiuè, ligandi autem negatiuè quo ad clauem potentiæ, quamuis positiuè ad vtrũque se habeat clauis scientiæ, ita in indulgẽtiis inuenitur, quòd clauis scientiæ positiuè decernit solutionẽ & ligationem: clauis verò potestatis positiuè quidem absoluit, negatiuè autem ligat: quia ligare hic sicut & in peccatis, non est aliud quàm nõ absoluere ex iudicio & autoritate clauis sciẽtiæ. Vnde non soluere absolutè nõ est actus clauis, qui est ligare: sed ex iudicio clauis non soluere est ligare, qui actus est clauium. Et per hoc patet, quòd licet effectus solutionis & ligationis sit sine clauibus: ipsum tamen

tamen soluere, vel ligare non est in militãti Ecclesia sine clauium exercitio. Augustæ die 7. Octob. 1518.

QVAESTIO II.

¶Num dare operam ad consequendas indulgentias sit imperfectionis.

QVAERITVR vtrum dare operam ad acquirẽdas indulgentias sit imperfectionis. Et videtur quòd sic. Primo, quia actus non meritorius est imperfectionis: sed acquirere indulgentiam, non est meritorium: ergo, &c.

¶Secundò, quia indulgẽtiæ sunt relaxationes pœnarum debitarũ: perfectorum autem est pœnas amplecti, non fugere: quoniã sitiũt ad crucẽ Christi: vt de sanctis Andræa, Laurẽtio, & Vincẽtio legitur.

¶Tertiò, quia secundum doctores sacros, habens indulgentias melius facit si per seipsum adimplet iniunctam pœnitentiã, quàm si propter indulgentias omittat illam: perfecti aũtẽ æmulantur charismata meliora: imperfectorũ igitur est indulgẽtiis incumbere.

¶Quartò, quia indulgentiæ non prosunt, nisi ad relaxationẽ pœnarum canonicarum: sed non nisi criminosis publicè imponuntur canonum pœnæ, quia sunt publicæ pœnitentiæ partes: ergo non est nisi imperfectorum indulgentiis egere, ac per hoc dare operam ad eas acquirendas.

CONCLVSIO.

¶Operam dare indulgentiis, communis est actus perfecti, & imperfecti: in charitate constituti, si pœnis adhuc pro peccatis suis obnoxii sunt.

¶AD huius euidentiam sciendum, q; indulgentiarum fructus proprius est satisfacere diuinæ iustitiæ, quo ad pœnam temporalem proprius peccatis debitam ex pœnis Christi & Sanctorum, secundum traditionem Ecclesiæ Ro. vt patet in exercitio Clementis 6 & multorum Romanorum Pon. apostolicis literis. Hac autem suppositione facta (in alia quæstione adhuc magis probanda, quàm in tractatu de indulgentiis firmauerimus) consequẽter dicendum est, quòd quum actus ille, qui est satisfacere per alium non sit ex suo genere malus, nullã enim deordinationem importet, nec habet imperfectionem moralem annexam: quoniam cum feruenti charitate & pròptissima voluntate per seipsum satisfaciendi, stat quòd tali modo, scilicet per sanctorum pœnas velit satisfacere, & nihilominus operibus sanctissimis tanto magis intendere, quanto liberior à debita pœna, & gratior esse debet propter hoc cumulatum beneficij. Sed est actus de genere bonorum morali: est enim appetitu recto appetibilis, vtpote ablatiuus impedimentorũ ad cælestẽ patriã. Pœnæ enim peccatis debitæ impediũt ingressum ad æternã beatitudinẽ, vnde tantùm oportet animas in purgatorio morari, donec exolutis pœnis omnibus debitis pro suis peccatis, liberę ab omni malo pœnæ, omnisq; bonorũ aggregatione perfectũ statũ assequãtur. Nec solũ est moraliter bonus, sed etiã meritorius, si fructuosus est: quoniã nõ nisi existẽtibus in charitate indulgẽtiæ prosunt, vt ipsa cõcessionis forma mõstrat (dicẽdo verè pœnitẽtibus) omnes aũt actus humanos ex charitate procedẽtes meritorios esse cõstat. Nec solùm est meritorius æternæ vitæ, sed cõsonus etiã perfectis viris: quoniã cõtinuè suspirãtibus ad cælestẽ patriã, & cupientibus dissolui, & esse cũ Christo cõsonãrum omnia recta eccleratiua cælestis ingressus: cõstat autẽ exolutionẽ pœnarum debitarũ pro peccatis accelerat: uã esse cælestis itineris: quoniã impedimẽta ingressus ad felicitatem tollit. Omnis igitur ex parte apparet, q; dare operã indulgẽtiis, est actus cõmunis perfectis & imperfectis in charitate cõstitutis, si pœnis adhuc pro peccatis suis obnoxij sunt. Et cõfirmatur: quia omnibus quãcunq; perfectis conuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita nostra, in quorum numero constet esse debitum pœnæ pro peccatis, quod autem consonat petere, consonat & quærere. Consonat igitur etiam perfectis quærere debitum pœnæ pro peccatis suis debitæ exolui per satisfactoria opera Christi & Sanctorum.

¶AD PRIMAM autem obiectionẽ dicitur, quòd sermo doctorum dicentiũ indulgentias nõ esse meritorias, est formalis, & verus formaliter intellectus: hoc est, quòd indulgentia, vt satisfactoria, nõ est meritoria. Cõmune est enim satisfactoriis omnibus (siue per seipsum homo satisfaciat, siue per alium viatorẽ, vel sanctũ) quòd meritoria non sunt formaliter sumpta, hoc est, vt satisfacere, non est aliud, quàm liberari à debito ex hoc autem, q; aliquis à debito liberatur non meretur: vnde & in purgatorio quilibet satisfacit, & nemo meretur. Cum hoc autem, quòd indulgentia, quæ quo ad fructũ satisfactoria, sit meritoria, hoc est, Christũ, & sanctos sonat, non est meritorium, non solùm ex genere operis (puta subuenire Ecclesiæ, aut orare) sed ex intentione facientis, qui mouetur ex charitate, ad hoc, vt impedimenta sui ingressus ad æternam vitam rollantur. Et hoc consonare perfectis, manifestum est.

¶Ad secundam dicitur, quòd perfectorum est pœnas promotiuas sui vel aliorum ad æternam vitam amplecti. Pœnas autem ex propria culpa impeditiuas æternæ vitæ, nõ est perfectorũ iterare, sed quàm citius fieri potest, liberare se ab illis: vt expeditus semper in ueniatur pro cælestis patriæ ingressu. Cõstat autẽ pœnas pro peccatis debitas esse ex propria culpa impeditiuas ingressus cælestis. & ideo à perfectis per se, vel per alium citius sunt exoluendæ.

¶Ad tertiã dicitur, quòd nihil obstat dictis consilium de meliori bono: quòd, scilicet melius facit consequutus indulgẽtiam, si per seipsum satisfacit. Nam procul dubio melius est duobus modis satisfacere, quàm vno, scilicet per alium, & per se, quàm per alium tantùm. Et rursus, per alium satisfit solùm, sed per seipsum, & satisfit & medela adhibetur: pœnitentia enim per seipsum impleta est, nõ solùm satisfactio, sed medicina. Cum his enim stat, quòd perfecti emulando charismata meliora, sectentur etiam indulgentias, vt expediti sint ad vitam æternam.

¶Ad quartam dicitur, quòd multa falsa continet. Primum est, q; indulgentiæ non prosint nisi ad relaxationem pœnarum, quæ per canones pœnitentiales impositæ sunt: patet enim hoc esse falsum ex ipsi forma conceptionis, sonantis remissionẽ pœnarum in iunctarum. iniunctæ aũtẽ sunt siue secundũ canones, siue secundum arbitriũ confessoris. Aliud falsum est, quòd pœnæ canonũ pro solis criminibus publicis imponi possunt: quũ conflet in foro pœnitentiali posse imponi: vt pro secretis secretè pœnitentiam agant. Aliud falsum subintelligitur, reprobatũ in alia quæstione, scilicet q; sub pœna canonica non includatur etiã pœna simpliciter debita peccato. Quod ex eo patet etiã esse falsum: q; non iudicat Deus bis in idipsum: iudicaret autem bis, si semel per seipsum, & semel per suũ vicarium temporalẽ pœnã satisfactoriã pro peccato exigeret, quod cõtingeret, si pœnitentia à sacerdote secundũ canones imposita, non euacuaret pro sua portione pœnã satisfactoriã apud Deum. Et hinc est quartũ falsum, scilicet quòd remissio pœnitentiæ iniũctæ adepta per indulgentias nõ fit remissio pœnæ debitæ pro satisfactione peccati apud Deum: vt in alia quæstione manifestauimus. Quocirca cuicunque obnoxio pœnæ temporali pro satisfactione cuiusque actualis peccati prosunt indulgentiæ, si non sunt actu iniunctæ secundũ canones, sine confessoris arbitrio. Et etiã si pro indulgentiæ etiã ad non iniunctas pœnitentias extendat: ut ne sint iniũctæ secundũ canones, fine confessoris arbitrio. Et etiã forma indulgentiæ etiã ad non iniunctas pœnitentias extendat: il lãve aliàs hoc, scilicet de nõ iniunctis, manifestabitur. Et quia tam perfecti quàm imperfecti, tam sani, quàm infirmi, tam morituri, quàm diu victuri, tã impediti, quàm nõ impediti in charitate constituti, rei possunt esse ad cuius pœnę temporalis pro satisfactione fuorum actualium peccatorum: ideo nullus excipitur à fructu indulgentiarũ qui voluerit earum particeps fieri, ratione videlicet: qui tamen tutius agunt si per indulgentias etiam à debitis se absolui curent. Augustæ die 2. Octobris, 1518.

QVAESTIO III.

¶Num occurrenti pauperi negans eleemosynam, quam tamen dat pro indulgentia consequenda, peccet.

QVAERITVR vtrum occurrenti pauperi negans eleemosynã, quam tamen dat pro indulgentia consequenda, peccet. Et videtur quòd sic.

¶Primò, quia agit cõtra ordinem diuini præcepti: quo quis primò seruare tenet præcepta, seu mãdata Christi, quàm acquirendis vacare indulgentiis: vtpotè quia hoc non est mandatum, sed voluntarium.

¶Secundo, quia talis agit contra illud Ioan. Si quis viderit fratrẽ suũ necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? primæ Io. 3. Et si dicatur q; sola extrema necessitas obligat ad mortale: cõtrà, tum quia secundũ hoc charitas nunquam vel rarissimè locũ haberet operandi, tum quia quilibet in necessitate constitutus, vellet non sibi expectari necessitatẽ extremam, sed prius subueniri: ergo hoc idem seruandũ est in aliis.

CONCLVSIO.

¶Negans eleemosynam, quando tenetur eam facere, vt ferunt ad tempus indulgentiæ, peccat.

¶A D euidentiam huius cõsiderandum est, q; ad hoc, quòd aliquis actus humanus sit peccatum, nõ sufficit negatio bonitatis moris, alioquin nõ daretur gradꝰ in actibꝰ bonis, sed soli sum mè boni enim à diuino ordine declinaret, peccatũ non esset. Deordinatio autẽ actus effusiuæ pecuniæ sicut & cæterarũ moralium actionũ, tunc tantũ est, quũ vel non fua, vel ad id quod nõ debet, vel quum nõ debet, & c. impẽditur pecunia, nisi enim aliquid quod debuerat adesse, desit, aut quod debuerat abesse, adsit, peccati ratio nõ saluatur: quocirca ad debiti rõnẽ oportet spectare peccati iudicium. Et hinc fit, vt licet meliꝰ faceret qui pecunias suas in eleemosynas daret, quã si expẽderet eas in humanis officiis defunctorũ, quæ sunt consolationes viuorũ nõ tamẽ peccaret expẽdens eas pro honorabilibꝰ exequiis, quia nõ tenetur illas pecunias dare pauperibus: & actus exequiarũ humanus iuxta statũ personæ & patriæ morẽ non est deordinatus. Vnde in proposito, quũ dare eleemosynã sit præceptũ affirmatiũ, obligans tantũ pro loco & tẽpore: si in casu loquimur, quo præceptũ de eleemosyna obligat, non est dubium q;

negans illā,vt det pro indulgentia peccet:non enim sunt facienda mala,vt veniant bona.Si aūr sumus extra casum,in quo præceptū de eleemosyna obligat,quāuis pauper occurrat petēs eleemosynā, licitè potest quis omittere eleemosynā &dare pro indulgentia nō minus,quam posset illā simpliciter omittere.& quā posset pecuniam illam in vsus suos conuertere. Vnde Dominus Mariam à discipulis defendit,obiicientibus quòd pretiolum vnguētum, quo multis potuisset subueniri pauperibus in vnum humanum opus perderet:affirmans quòd bonum opus operata est. Vbi ex subiuncta ratione,Pauperes enim semper habebitis, &c. docuit, quòd concurrentibus duobus bonis,altero continuo, altero pro instante commoditate, licitum est omisso pro tunc maiori ex suo genere bono,dare operam minori illo tempore occurrenti: ad hoc enim spectat,quòd pauperes semper adsint,ipse autem non semper.

¶AD PRIMAM Autē obiectionē dicitur,quòd ordo præceptorū ad confimilia est in præcepto tunc tantū,pro quanto præceptum affirmatiuū obligat:extra tēpus,siquidē pro quo obligat,liberū est cuiq; cōsilia sequi. Sic autē esse in proposito supponitur.

¶Ad secundā negatur,quòd talis agat cōtra doctrinā Ioan. Euāg. quia Ioānes loquitur pro quanto præceptū affirmatiuum obligat: certo autē certius cōstat,q; nō quelibet necessitas fratris visa cōstituit tēpus,pro quo præceptū eleemosynæ obligat. Vnde glossa ibi dē dicit in verbo necessitatē victus vel vestitus. Multi autem sunt pauperes habētes victū &vestitū:vt patet de Gabelo apud Thobiā. Et rursus glossa ibidē de substātia superflua exponit,dicens,Si superflua nō potes dare fratri,animā tiam nō potes ponere pro fratre.Non loquitur ergo Ioānes de qualibet necessitate fratris, nec de quolibet habente substantiā huius mundi:sed de superflua substantiā habente:iuxta verbū Domini:Quod superest, eleemosynā date,Luc.11.Nec propterea ego abundās teneor huic pauperi dare.quāuis tenear dare eleemosynā:si recta ratio moraliū actuū regula est. Vtrū aūr sola extrema necessitas,tēpus, p quo præceptū obligat determinet,alia quæstio est:& alibi mentio me scripsisse post S.Thomā,quòd quantū est ex parte necessitatis pauperis:sola extrema necessitas determinat tēpus,pro quo præceptū de eleemosyna obligat ad peccatum mortale. Sed extrema necessitas nō intelligitur,quādo prope mortem homo est, tunc enim nō potest sibi subueniri,sed quādo est adhuc tēpus vtiliter subueniendi,nec apparet alia via,qua illi subueniatur.si à me nō sibi succurrit:tūc enim necessitas est extrema,licet lōgē sit à morte.Rursus licet necessitas non extrema non obligaret ad peccatum mortale omittentem eleemosynam:magna tamen necessitas visa à potenti sine suo incōmodo subuenire, rationabiliter tenetur, vt obliget etiam ad peccatum,quamuis non mortale.Sicut enim secundum Philosophos in actibus bonis,quod est prope medium,id virtutis actum spectat:ita in oppositis non solū qui totaliter declinat, peccat,sed etiam qui prope ad vitium appropinquat. & secundū Theologos non solùm qui cōtra præceptum:sed qui præter præceptum facit, peccat.Et propter istam latitudinem,qua necessitas,proximi visa quandoque ad mortale,quandoque ad veniale,quandoque ad nullum obligat peccarum: Ioann. Euang. dixit, Quomodo charitas Dei manet in illo?& non manifestè asseruit charitatem Dei non manere in illo. Quamuis assertiuè intellecta verba illa ,seclusa superfluitate bonorum,de extrema necessitate accipienda sint:quoniam tunc tantùm debita negatur subuētio in notabile damnum proximi vergens:& propterea fit contra charitatem proximo debitam.Extra hanc autē necessitatē,aut subuentio non est ad hoc debita,aut non est illatiua damni notabilis proximo.& sic non fit cōtra charitatem debitam,sed aut præter eam,aut nec præter nec contra illam.Et quum contra hoc arguitur:primò, quia secūdum hoc charitas nunquam,aut rarò haberet locū operādi,negatur sequela,quoniā charitas etiā sine præcepto operari potest & frequētissimè eleemosynæ opus operatur. Et quum dicitur secūdò, quia quilibet vellet sibi extra necessitatem extremā subueniri:cōcedi tur,sed negatur sequela,ergo subuentio est in præcepto. Nō enim omne quòd volumus,nobis fieri,cadit sub præcepto, vt alij nobis faciant: quil.bet enim vellet nunquam sibi mendacium dici non tamen propterea sequitur: ergo quilibet mentiens facit contra præceptum.& sic de aliis. Augustæ die 7. Octobris 1518.

QVAESTIO IIII.

¶Num indulgentia absoluendo ab iniunctis pœnitentijs absoluat à pœna debita peccato apud diuinam iustitiam.

QVAERITVR Vtrum indulgētia absoluēdo ab iunctis pœnitentiis,absoluat à pœna debita peccato apud diuinam iustitiam. Et videtur quòd non. Primò, quia iniūctæ pœnitentiæ ab homine,sicut non obligāt nisi in foro ecclesiastico, ita earum absolutio non est nisi in foro ecclesiastico.

¶Secundò,quia pœnitentia voluntaria,de qua Christus dicit,Pœnitentiam agite,est de præcepto Christi & de essentia pœnitentię spiritualis,ac omnino de necessitate salutis: & consequenter non est in potestate sacerdotis cuiusque dimittere illam. Est enim mortificatio passionum & crux portanda post Christum.

¶Tertiò,quia potestas ligādi atque soluendi par est:sed Papa non potest ligare nisi ad pœnam canonicam:ergo non potest absoluere nisi à pœna canonica.

¶Quarto,Satisfactio sacramentalis non dicitur satisfactio, quia satisfaciat pro culpa simpliciter,sed quia satisfaciat secundū statuta Ecclesiæ:ergo absolutio ab illa non est absolutio à satisfactione simpliciter.Antecedens probatur:quia dicendo pro culpa satisfit per pœnam mortificationis propriè, & huiusmodi.

¶IN OPPOSITVM Autē est cōmunis Ecclesiæ sensus.

CONCLVSIO.

¶Quicunque absoluuntur per indulgentias ab iniunctis pœnitentijs, absoluuntur à pœnis debitis peccatis suis apud diuinam iustitiam.

¶AD EVIDENTIAM Huius sciendū est,quòd pœna canonica(hoc est iniuncta à sacerdote in confessione sacramentali) & pœna satisfactoria pro culpa secūdum diuinam iustitiam ,non se habent sicut duæ pœnæ,sed se habēt sicut pœna indeterminata & pœna determinata.Sicut etiam præceptum de confessione faciendā editum à Deo &ab Ecclesia,non præcipit duplicem confessionem, sed se habet Ecclesiæ præceptum ad diuinum vt determinatum ad indeterminatum. Illud enim idem quod præcipit Deus, præcipit Ecclesia.sed Deus præcipit,quòd confiteamur non determinando tempus,Ecclesia idem præcipiendo determinat tempus,scilicet singulis annis: vnde vna & eadem est confessio præcepta à Deo & Ecclesia.Et proculdubio vnica confessione implet,qui *fidet* præceptum Dei & Ecclesiæ: ridiculum quippe esset semel confiteri,vt obediatur Deo, & iterum vt obediatur Ecclesiæ. Simile quid est videre in proposito: nam pro peccato commisso(puta periurio)tenetur ex diuino præcepto homo satisfacere,sed non determinatè per istam vel illam pœnā.nam potest satisfacere per eleemosynā,vel per ieiunium,vel orationē. Et pro eodem peccato tenetur ex iniunctione sacerdotis imponētis satisfacere per determinatā pœnā,puta ieiunium septem annorū. Nec tenetur pœnitēs ad duas pœnas:alterā satisfactoriā apud Deum, & alterā satisfactoriā Ecclesiæ:sed implendo iniūctā ab Ecclesia, satisfecit Deo & Ecclesiæ:vel pro tota pœna debita illi peccato,si imposita à sacerdote adæquat debitā secundū diuinā iustitiā) vel pro parte illa quæ correspōdet impositæ, si pœna imposita minor est illa quæ secundū diuinā iustitiam determinanda erat. Nec hæc voluntariè dicimus:sed euidenter mōstramus discurrēdo per oēs actus præceptos ab vtrisq; scilicet Deo & Ecclesia:vt patet in præcepto de obseruatione festorū & præcepto de obseruatione ieiuniorū. Vnum enim atque idē est quod à Deo Ecclesiāque præcipitur,ab illo indeterminatè,& ab ista determinatè:& dum Ecclesiæ obeditur,non remanet homo obligatus ad Dei præceptū iterum implēdū circa illud.Et simile est in aliis.Quocirca Deo Ecclesiāq; idem præcipiente,vnus atque idem actus fit debitus duplici vinculo scilicet Dei & Ecclesiæ.Et propterea putari potest,q; si iniuncta pœnitentia relaxatur per indulgentiā,non remittitur pœna satisfactoria simpliciter & absolutè,sed solū vt est debita ex vinculo Ecclesiæ & propterea remanet,vt est debita ex vinculo diuinæ iustitiæ.Sicut quū Papa relaxat ieiunium alicui personæ,non cōcedit illi,quòd non impleat Dei,seu naturæ præceptū de ieiunio,sed quòd non arctetur ex vinculo ecclesiastici præcepti ad ieiunū.Et secundum hanc viam sicut ligat sacerdos ad pœnā nouum adiiciēdo vinculum determinandóque per qualē quantámque pœnam satisfacere debet pœnitēs:ita absoluendo per indulgentiā tollēdo vinculum Ecclesiæ & determinationē ad talē pœnā.Fallitur autē opinio hæc in hoc,quòd nō discernit inter absolutionē per viam indulgētiæ & absolutionē per viam licentiæ.Absolutio enim per viam licentiæ cōmunis est omnibus principibus ecclesiasticis & secularibus:dum quilibet potest soluere,quæ ligauit,licentiam præbendo,vt nō teneatur iussa à se adimplere: & de huiusmodi absolutione verificatur licentia ieiuniorum & similium.Sed quòd nō sit talis absolutio per indulgētias,patet ex eo,quòd innititur illi priuilegio Christi,Quodcunque solueris super terrā :certum est enim absolutionem concessam per hoc priuilegium,non esse illam,quæ cōmunis omnibus principibus est:ad quā non est opus priuilegio sed statim vt quis est princeps,habet illā. Amplius absolutio per modum licentiæ,extenditse indifferēter ad singula positiui iuris: potest enim ita relaxare obseruationē vnius præcepti iuris sicut alterius: vt patet. Absolutio autem Petro concessa ex priuilegio Christi habet pro materia ea,quæ regni cælorū sunt(dicente Christo,Tibi dabo claues regni cælorum)& specialiter culpa(vt patet ex verbo Christi:Quorum remiseritis peccata,remittuntur eis)& pœnaspro culpa,vt patet ex verbo Christi Matth.18. Vbi quū dixisset, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus subdit, Amen dico vobis,quæcunque alligaueritis super terram,&c. Amplius,si indulgentiæ nō essent nisi relaxationes vinculi à sacerdote vel canone impositi,decepta esset vniuersitas fidelium. credētium non solum vinculū,sed ipsas pœnas remissas esse. Alio ergo modo absolut

absolutionē per indulgentiam fieri,ex eo cōincitur,quòd indulgentia verè acquisita,tenet communis Ecclesiæ & doctorū sensus satisfeciſſe hominem illum,ac si pœnitentiam correspōdentē illi indulgentiæ perfeciſſet.Ex hoc enim manifestè sequitur, q; indulgentiæ absoluendo ab iniunctis pœnitentiis absoluunt non solū à vinculo per sacerdotem,aut canonem appositō:sed etiam à pœna temporali debita secundum diuinam iustitiā peccato,quanta correspondet illi acquisitæ indulgentiæ.Nec est parui momenti ratio sumpta à communi sensu Ecclesiæ & doctorū sacrorum : sed est tāte autoritatis,vt non nisi temerè liceat sentire oppositū. Et cōfirmatur sententia hæc:quoniā sic verè relucet operatio priuilegij Petro cōcessi,Quodcūq; solueris super terrā:absolueris enim à pœnis peccato debitis in foro diuinæ iustitiæ,non principis , nō iuris humani,sed diuinę est potestatis Petro cōmunicatę à Christo.Amplius,Clemēs 6.tradidit expresiè, quòd indulgētia remittit pœnā temporalem pro peccato debitam:vt patet in extrauagāte ab orbe acceptata de Iubilæo quinquagesimo quoque anno:& habetur in extrauagantium communium titulo,de pœ.& re.cap. vnigenitus. Non licet autem contra apostolicæ sedis doctrinam sentire.

¶AD PRIMAM ergo obiectionē dicitur, q; pœna iniuncta ab homine,seu canone est duplex: quædā simpliciter apposita ab homine,vel canone,vt excōmunicatio,carcer,& huiusmodi:& hę non ligant nisi in foro ecclesiastico.Quædā verò sunt appositę ab homine seu canone,& appositæ solùm quo ad quātitatē & qualitatem,vt suppositas pœnas euacuent. Et istæ obligant partim in solo foro Ecclesiæ,pro quanto non tenētur nisi in hac vita implere illas qualitates:& partim simpliciter apud Deum:pro quanto si non secundum iniunctas qualitates satisfecit, tenetur satisfacere apud diuinam iustitiam in alia vita de tota illa pœna,quæ euacuata fuisset,si secundum iniunctas satisfeciſſet. Vnde sicut pœnitentia sacramentalis obligat in foro Dei,ita absoluit in foro Dei.

¶Ad secundā dicitur,quòd Ecclesia potest absoluere per indulgētias à pœnis debitis ex præcepto & vinculo diuino.Nec hoc facit Ecclesia humana,sed diuina autoritate sibi cōcessa ex priuilegio, Quodcunque solueris:Petrus enim vt vicarius,& minister Christi agit autoritate Christi.Nec mirū,si potest absoluere à pœna debita ex præcepto Christi,& ad quam obligat interior pœnitētia, & quæ est de necessitate salutis,quia potest absoluere à culpa: quæ tantū excedit pœnā vt Iudæi dixerint, Quis pōt peccata dimittere,nisi solus Deus: Sacerdos enim ministerialiter absoluit à culpa & remittit peccata confitentiū sibi:dicente Christo: Quorum remiseritis peccata,remittuntur eis.Et multò magis potest Christi minister absoluere à pœnis:quū enim culpa & pœna impedimenta sint regni cælorū(quia & nihil coinquinatū intrabit illud,& absterget Deus oēnē lacrymā,nec dolor erit vltra, &c.) Ad claues regni cælorum spectare necesse est vtrunque impedimentum tollere:alio quin aperire regnum cælorum fidelibus non sufficerent. Constat autem sufficere in patiente dispositō, & reliquis concurrentibus requisitis. Quocirca pœna,ad quā peccator ex Dei præcepto tenetur, & quam pœnitentia interior operatura erat pro peccato,& quæ de necessitate salutis æternæ habendæ implenda erat,per indulgentiæ absolutionem verè acquisitam sublata, definit talis homo ad illam obligari,& ex diuino præcepto,& ex pœnitentia interiori,& ex fine salutis æternæ,quia iam satisfecit per aliam viam,scilicet per absolutionem indulgentiæ,& hoc Christi autoritate per suum ministrum ritè exequuta.Quod autem dicitur,quòd pœnitentia,ad quam tenetur peccator,est crux Christi, & mortificatio passionum iam à prisci solutum est doctoribus dicentibus,quòd pœnæ inquantum sunt medicinæ passionum , non supplentur per indulgentias:& propterea debemus etiam indulgentijs acquisitis pœnitentiam agere,vt medicinam passionum nostrarum:Inquantum verò sunt satisfactiuæ pro peccatis commissis,sic supplentur per indulgentias.Et similiter est distinguendum de cruce post Christum portanda , & similibus.

¶Ad tertiam dicitur,quòd propositio assumpta(scilicet potestas ligandi atque soluendi par est)est cum grano salis intelligenda:quia etsi est par quantum ad materiam(quia vtrobique Dominus dixit, Quodcūq; sicut enim dixit,Quodcunq; solueris,ita dixit, Quodcunque ligaueris)non tamen est par quo ad modum. Nam & peccata sacerdos ministerio autoritatiuo tollit, ita quòd absoluendo facit de peccatore iustum:non potest tamē ministerialiter ligādo facere de iusto peccatorē.Ex hoc enim patet,quòd alio modo soluit quam liget Petrus quantū ad culpas:& similiter fas est, vt alio modo Pontifex liget,quam soluat pœnas.Absoluit enim ministerialiter & per sacramentalem absolutionem, & per indulgētias à pœnis secundum diuinā iustitiam debitis: ligat autem ad pœnam sicut ad culpam. Num sicut ad culpam ligat, vel non remittendo, vel præcipiendo aliquid,cuius transgressio cōstituit peccatorem: ita ligat ad pœnam,vel non remittendo,vel agendo, vnde per seipsum quis incurrat debitum pœnæ apud diuinam iustitiam. Sub hac autem distinctione dicitur ad minorem, q; si sermo sit de possibilibus modis Papa potest ligare ad pœnam canonicā, & nō canonicam,hoc est absolutè apud Deū,(vt patet ex dictis)& similiter absoluere.Si verò sermo sit de posse tali modo,scilicet directè imponendo vel tollendo,sic minor est falsa:quia non æqualiter se habent quo ad modum claues in ligando &soluendo.Potest enim directè absoluere quod non potest directè imponere:vt in culpa.

¶Potest & nihilominus ad minorē aliter responderi,dicendo, q; in canonica pœna quę in foro pœnitentiæ iniūgitur in satisfactionem,claudit pœna debita peccato corā diuina iustitia: quoniā eadem est pœna supposita,& qualificata ab homine vel canone: vt patet ex dictis.Et propterea sicut sacerdos ligando ad pœnā canonicam,ligat ad pœnam simpliciter vestitā qualitatibus appositis ab homine vel canone:ita absoluēdo ab huiusmodi pœna canonica, absoluit & à pœna simpliciter. Nā absoluendo à pœna qualificata per hominē vel canone,absoluit & à pœna & à qualitate, qui enim absoluit à toto,absoluit à qualibet illius parte:quia toto includitur pars.Et sic dato q; non liget nisi ad canonicam, nec absoluat nisi à canonica,adhuc habetur intentū, q; ligat & absoluit in pœnā simpliciter debitam in satisfactione pro peccato. Potest & tertiò dici ad eandē,q; quia actus & potēria diuidunt ens,& quodliber genus entis.& ad idem propterea genus spectat homo in potentia & homo in actu & album in potētia & album in actu:& sic de aliis:ideo etiam pœna canonica diuiditur in canonicā in actu, vel in potentia.& vtraque in fra genus canonicæ pœnæ claudituR. Et quòd Ecclesia non solùm potest super pœnas canonicas in actu sed etiam super pœnas canonicas in potentia.Inò de facto Ecclesia per canones pœnitentiales &per arbitrium confessorum,nihil aliud facit quàm quòd pœnas debitas simpliciter pro peccatis, quæ sunt canonicæ in potentia facit canonicas in actu, adhibendo illis formam canonicam , puta tot ieiunij, &c. Ac per hoc Ecclesia ex hoc ipso, quòd potest super pœnas canonicas tam actu quàm potentia,potest super omnem temporalem debitam pro satisfactione peccatorum:quoniā omnes tales pœnę sunt canonicæ aut in actu aut in potentia: hoc est sunt aut determinatæ per canones,aut determinabiles,sunt aut iniunctæ per sacerdotem,aut possunt iniungi.Et propterea licet Ecclesia in indulgentijs non consueuerit nisi iniunctas pœnas remittere,quia ita ionant,posset tamen etiam non iniunctas remittere :sequitur enim hoc ex nunc probatis.& fulcitur autoritate diui Tho. aliorūmque doctorum.

¶Ad quartā dicitur,quòd ly simpliciter, in duobus sensibus sumi cōsueuit. Primò,vt æquiualeat ad ly totaliter, secūdò,vt excludat additionem,vt Aethiops nō dicitur albus simpliciter,sed cū additione dicitur albus dentes,non autem quia dicimur albi sine additione aliqua,dicimur albi simpliciter.In proposito ergo si Simpliciter sumatur,pro Totaliter, sic satisfactio sacramētalis quādoque satisfacit simpliciter,& quandoque nō simpliciter,sed partialiter, quia quandoque adæquat pœnam debitam peccatis , & quandoque non,& hoc est manifestum.Si autem sumitur pro sine additione,sic satisfactio sacramentalis semper satisfacit simpliciter,dum modo pœnitens agat illam rectè dispositus:quia non solùm satisfacit Ecclesiæ, sed Deo pro tanta pœna debita peccatis, quanta correspondet illi satisfactioni sacramentali. Nec hæc voluntariè dicimus,sed probata efficaciter sunt ex supradictis. Augustæ die 29. Sept. 1518.

QVAESTIO V.

¶Num indulgentijs liberentur defuncti à pœnis purgatorij.

QVAERITVR vtrum ob plenariam indulgentiam concessam pro defunctis,& accepram à viuis pro certis defunctis,animæ illorum defunctorum in purgatorio existentes liberentur totaliter à pœnis purgatorij. Videtur enim quòd sic: quia indulgentiæ tantùm donant quantum sonant : sed plenaria indulgentia sonat remissionem omnium pœnarum:ergo, &c.

¶Præterea, Indulgentia valet(vt dicunt doctores)per modum solutionis:ac per hoc indulgentia plenaria valet per modum solutionis plenariæ: sed facta solutione integra alicuius debiti liberatur debitor ab vniuerso quod debebat : igitur habita indulgentia plenaria liberaretur anima à pœnis purgatorij.

¶Præterea, Doctorū sententia est q; cōcurrētibus tribus ,scilicet autoritate in dante, pietate in causa,& gratia in recipiēte,indulgētia valet:sed hic cōcurrūt omnia:ergo. Et cōfirmatur ex autoritate prædicationis ecclesiasticæ:multi enim prædicando hoc dicūt.

CONCLVSIO.

¶Non omnes defunctorum animæ in purgatorio existentes per indulgentias quæ hic viuentes pro illis suscipiunt,liberantur,sed qui ita hic viuentes se gesserunt,vt diuinæ misericordiæ placerent ,illos liberari.

¶IN oppositum autem est,quia ex hoc sequeretur, quòd per indulgentias posset Pontifex expoliare Purgatorium.

¶Ad euidentiā huius difficultatis suppositō(prout rei veritas est) indulgentias nō nisi per modum suffragij prodesse defunctis, tria sunt præmittenda: & postmodū respondendum quæsito. Primum præmittendū est de ista indulgētia in se,qd sit plenaria indulgētia

Universidad de Deusto
Biblioteca

per modum suffragij. Secundum est de modo seu via, quo modo perducatur indulgentia ad animas in Purgatorio. Tertium est de ipsarum animarum in Purgatorio dispositione ad percipientam indulgentiæ fructum.

¶Quo ad primū, à quid nominis inchoando, quia suffragium auxilium significat, & in proposito de ecclesiastico suffragio est sermo modus suffragij modum ecclesiastici auxilij denotat: ita q̄ indulgentia per modum suffragij significat indulgentiam per modum ecclesiastici auxilij: hoc est per modum, quo nos per pia opera nostra suffragamur, seu auxiliamur defunctis. Nequit autem intelligi modus ille suffragij nisi ecclesiæ suffragia perspecta fuerint: quoniā ad horum similitudinē indulgētia suffragij modum induit. Et quum trifariā nostris operibus suffragemur defunctis (vel merendo bonis operibus, de cōgruo tamē, defuncti alicuius liberationē à Purgatorio, vel impetrando nostris orationibus illā, vel satisfaciēdo nostris passionibus, seu pœnalibus operibus pro illis) & indulgentiā supponamus fieri ex thesauro superabundantiū in ecclesia passionum, seu pœnalium operum, cōsequens est, si singula singulis reddenda sint, vt indulgentia quę pœnarum solutionem ecclesiastica autoritate collatā sonat, quum ad modum ecclesiastici suffragij determinatur, nō cuiuscunque ecclesiastici suffragij, sed satisfactorij suffragij modū induat. Nā quum indulgentia, inquantum indulgentia, nō sit nisi meritoria, neque impetratoria, sed satisfactoria: consentaneum rationi est, vt non induat modum suffragij meritorij, neque modū suffragij impetratorij, sed modum suffragij satisfactorij: ita quòd indulgentia per modum suffragij, est cōcessi ex thesauro Ecclesiæ, opus satisfactorium per modum ecclesiastici suffragij satisfactorij: hoc est per modum, quo nostra satisfactoria suffragia opem ferunt. Hæc de primo.

Indulgentię per modum suffragij pro sunt defunctis ex diuina misericordia & gratia.

¶Quo ad secundum, qua scilicet via indulgētia per modum suffragij perueniat ad animas in Purgatorio, in promptu est, vnde manifestum fiat. Ex hoc enim ipso, quòd indulgentia modū ecclesiastici suffragij) satisfactorij induit, vna eadē est via, per quā Ecclesiæ suffragia satisfactoria pro defunctis facta (vt ieiunia, peregrinationes, & alia huiusmodi) ad defunctorum animas perducūtur, & per quā indulgētia per modū suffragij ad illas perueniat. Et via hæc nō est via iustitiæ, sed via gratię seu misericordię: quoniā vniuersa Ecclesiæ suffragia diuinā efflagitant gratiā: qua hæc accepta sint pro animabus illis purgādis, quibus suffragari intēdim⁹. Quod ex duobus ad propositum spectantibus declaratur. primò exhoc q̄ pœnę nostra (vt diuus Tho. docuit) sunt alterius & deficientis rationis à pœnis animarū separatarū: sicut pœna pecuniaria est alterius ac deficiētis rationis à pœna seruitutis. Hinc enim fit, vt sicut seruit* pecunia non redimitur secundum iustitiæ rigorem, sed secūdum Domini acceptationē: ita pœnæ animæ separatę pœnis nostris nō redimuntur secundum iustitiæ rationē, sed secūdum diuinæ misericordiæ dispensationem. Secundò ex hoc, q̄ alter est forus nostri, in quo nos patimur, & alter ac alterior, in quo animæ separatæ puniuntur: noster est forus mitis, quasi canonicus vel ciuilis, ille rigorosus, quasi sanguinis & criminalis. Et propterea si quis hic ob debitā pecuniā in seruitutē redactus esset (vt olim fiebat) ut clericus in forū sanguinis decidisset: sicut non sufficeret amplius pecunia ad redimendū illum, nec pœnæ canonicæ sufficerent ad redimendum clerici vitā: ita non sufficiunt passiones nostræ ad satisfaciendum pro pœnis animarum in purgatorio, quæ tamē nostræ passiones sufficissent ad satisfaciendū pro eorundē delictorum pœnis in hac vita soluendis, antea scilicet quā in pœnas alterius rationis essent translatæ in foro iræ ac rigoris diuinæ iustitiæ: qualis est forus, in quo puniuntur animæ separatæ: spectant enim illarū pœnę ad statutū pœnarū inferni. Nec putes propterea Ecclesię suffragia satisfactoria pro defunctis esse vana, aut incerta, sed scito esse vtilia & certa: sicut etiā vtilia sunt & certa suffragia orationū pro illis: quæ constat diuinæ misericordiæ inniti. Bene siquidē nobiscū, & cū illis agitur, si diuina gratia acceptentur, Ecclesiæ suffragia satisfactoria ad releuamen animarū, quæ in alia vita puniuntur, deducuntur. Nō est nobis via iuris aliqua adeundi forū illum ad alicuius redemptionē, sed gratia opus est. Manifestius quoque fit quod dicimus, locum habere in indulgentiis pro defunctis, ex differentia inter modū, quo conceditur defunctis, & quo cōceditur viuis: nam defunctis conceditur per modum suffragij: viuis autē per modum absolutionis: vt patet extra, de pœn & re. & cap. quod autem. Vbi videre potes, quòd ecclesiasticus princeps vere ibi⁹ autoritatiuè habet actū dispensandi thesaurū Ecclesiæ, sed respectu viuorum superaddit actum absolutionis, respectu verò defunctorū nullum addit propriè loquendo, actum: tarius tamen loquēdo, addit actum modificatiuū ad suffragia ecclesiastica. Et meritò fit: quoniā nos, qui viuimus, sumus subditi Pontifici, & pœnæ nostræ ad forum præsentis vitæ spectant: & propterea à seruatis seruādis: indulgentia ad viuos defert viam iustitiæ per iudicis actū, scilicet absolutionem. Existentes autē in Purgatorio (vtpote extra Ecclesiæ præsentis forum) à Papa absolui nō possunt, sicut nec ligari. & ideo indulgentia, quam autoritatiuè ex thesauro ecclesiæ confert illis per modum auxilij, ad eorum subleuationē mittit confidēs in diuina misericordia q̄ acceptabitur ad subleuamen eorum, qui in foro iræ & furoris Domini puniunt purgandi. Et est simile ac si princeps ciuitatis alicuius, ex ærario publico liberaturus oēs ciues ære alieno grauatos, quorū aliquis sub suo dominio, alij in alieno iā propterea seruituti addicti essent. In hoc em̄ casu princeps ex publico ærario autoritatiuè nūmos dispensaret pro illis & illis sed degētes sub sua iurisdictione etiā iudicialiter absolueret à debito: ad degētes autem alibi seruos non posset nisi per modū auxilij subuenire cum pecunia illa, & alterius gratiā ac absolutionem expectare. Simili modo ecclesiasticus princeps ex thesauro Ecclesiæ viuorū ac defunctorum pœnas pro peccatis debitas soluturus vtrisque thesauri opes dispēsat: sed viuis applicat absoluēdo illos, defunctis autē applicat auxiliādo, hoc est, vt Ecclesiæ satisfactiua suffragia ad defunctorum liberationem dirigendo. Notanter autē dico, Ecclesiæ: quoniā satisfactiones ex thesauro Ecclesiæ dispensari intelliguntur, si propriē loquendū est: non ita vt sint illorum, quibus cōceduntur, tanquā ipsimet opera illa fecissent, aut illi, qui fecerunt fec. sent specialiter pro illis: sed tāquā ecclesię cōmunia suffragia appropriātur singularib⁹ personis. Est siquidē inter sacramētorū & indulgētiarū efficaciā differētia ad propositū: in hoc q̄ remissio pœnæ per sacramētū fit ex intētione ipsius Christi, cuius est sacramēti operatio: ita q̄ iste suscipiēs sacramētū releuat à tāta pœna, ac si ipse passus fuerit patiēte Christo: vt sacramētū Baptismi testatur: docēte hoc Apostolo ad Ro. 6. & diuo Th. in tertia par. q. 69. Per indulgētiā aūt, remissionē pœnæ cōsequimur, tāquā Ecclesia pro nobis illa passa fuerit q̄n abūdātia passionū Christi & Sāctorū Ecclesiæ dispēsatoi credita, intelligit dona Ecclesiæ, vt cōmune ipsius Ecclesiæ bonū: ac p hoc per Ecclesiæ rectores, vt ipsius Ecclesię sunt, ex intētione Ecclesię applicāda his vel illis. Deneruēt fig dē passiōes istę ad thesaurū ecclesiæ ex intētione Christi & Sāctorū ad cōmune ecclesiæ bonū in generali, & cōmissa sunt, vt ex intētione ecclesiæ ad hos vel illos. Et hoc explicat in forma indulgentiarū pro defunctis, quū per modū suffragij proculadubio ecclesię cōceditur. Deducitur igitur indulgētia ad defunctos nō iustitia, sed gratiæ diuinæ acceptatione ducē. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertium prima fronte apparet, quòd indulgētiæ sicut & alia cōmunia ecclesiæ suffragia omnibus in Purgatorio existentibus pro quibus fiūt, prosint quoniā omnes tales inter valde malos & valde bonos medij sunt: quibus secundū Augustini doctrinā ecclesiæ prosunt suffragia. Si tamē diligētius perspexerim⁹, oppositum apparebit, sc̄tādo Augustini doctrinā in Enchiridio, & in libro de Cura p mor. agē. recitatā à Gratiano 13. q 2. Videtur enim quòd Ecclesiæ suffragia saltem specialia, & similiter indulgentiæ, quæ vt specialia suffragia subrogātur, illis solis defunctis prosint qui in hac vita meruerūt, vt in Purgatorio hæc illis prodessent. Et quoniā fructus, quē ex suffragiis animę quæ purgātur percipiunt, ad præmiū accidentale spectat, quum sit pœnæ temporalis remissio: consequens est quòd non ad essentiale, sed accidentale meritū pertineat mereri in hac vita, vt suffragia prosint in alia vita. Et si his adiunxeris, quòd huiusmodi accidentalia merita non sunt omnibus in gratia decedentibus ad Purgatoriū ducendis: perspicuū erit, q̄ non omnibus in Purgatorio indulgētiæ & alia specialia suffragia prosunt: quia nō omnes hic meruerunt, vt hæc illis possint prodesse: quamuis oēs hic meruerint, vt hęc illis possint prodesse: quia hoc spectat ad meritū essentiale. Eodem enim merito, quo meruerunt vitam ęternam tandem eis exhibendam, meruerunt, vt Sanctorum cōmunione iuuari interim, & tandē frui possint. Videntur autē ad accidentalia hæc merita spectare, deuotio magna ad claues Ecclesiæ indulgētiæ donātiuas, misericordia, solicitudo ad satisfaciendū pro peccatis, studiū ad suffragandum defunctis, & similia. Et cōfirmatur quod dicimus autoritate diui Thomæ dicentis in 3. par. q. 51. ar. 8. ad primum, quòd in defectu Christi ad inferos non solum liberati sunt illi, quorū tempus purgationis aduenerat, sed illi, qui ob specialē in hac vita deuotionē ad Christi aduentū, meruerunt, vt Christo visitante liberarentur. Vbi videre potes accidentali merito in hac vita tributū, vt pœnę remissio in Purgatorio accelerata fuerit. Dicēdum ergo videtur, q̄ omnes, qui in Purgatorio sunt, possunt Ecclesię suffragiis & indulgentiis iuuari: sed de facto specialibus suffragiis & indulgētiis non omnes iuuantur, sed illi soli, qui hic meruerūt, vt illis iuuarentur. Cōmunibus autem suffragiis pię puto omnes iuuari plus tamen & minus secundum diuinæ dispositionis gratiam. Nam qui in hac vita defunctos obliuioni dant, satisfacere neque propriis peccatis negligunt, & sui ita sunt, vt vix cum gratia discedant, alienos à fructu omnium suffragiorum ibi crediderim: quāuis multa pro eis hic fiant, diuina vlciscente iustitia huiusmodi duritiam cordis atque incuriam. Hæc de tertio.

¶Ex omnibus autem præmissis facilè patet responsio ad quæsitū. Liquet namq; non omnes animas in Purgatorio oportere liberari propter plenariam indulgentiam illis concessam: tum quia multæ earum sunt fortè de illarum numero, quæ hic non meruerunt, vt huiusmodi

huiusmodi indulgentiæ illis prodessent: tum quia non constat, si huiusmodi indulgentia per modum suffragij coram diuina acceptata sit: gratia pro illa anima.

¶AD PRIMVM Ergo argumentum dicitur, q̄ indulgentiæ tantūm donant, quantū sonant: apud tamen aures doctas, apud quas indulgentia plenaria sonat remissionē omnis pœnæ pro peccato actuali iunctæ. Et si extenderet ad nō iunctā, semper subintelligeretur modus suffragij: qui nō minuit rationē plenarię, sed apponit modum, quo indulgentia plenaria sit auxiliaris tantūm.

¶Ad secundū dicitur, quòd indulgentia plenaria in præsenti foro est absolutè indulgentia: & ideo valet per modū solutionis plenariæ. Sed indulgentia plenaria relata ad forū alterius vitæ, quia vt sic induit modum suffragij, valet per modum solutionis plenariæ, suffragando tantūm: ac per hoc expectando diuinæ gratiæ acceptationem. Et propterea licet indulgentia plenaria solueret: nihil tamen fieret nisi solutio acceptetur à principe, cuius interest.

¶Quamuis posit etiam dici vltra plenariam solutionem requiri, quòd ad debitorem perueniat fructus solutionis, qui potest impediri ex hoc, quòd debitor non meruit in ista vita quòd hæc plenaria solutio ei profit: vt declaratum est.

¶Ad tertium dicitur, q̄ cōcursus illorū trium propositio nihil officit: quoniā nō est hic sermo de indulgētia simpliciter, sed de ipsa per modū suffragij, qui modus licet non muter indulgentiam, nec ipsius plenitudinem tollat: mutat tamen modum perueniendi ad eos, quibus prodest, quoniam ponit modum perueniēdi per viam gratiæ. Hoc enim, vt declaratum est, importat modus suffragij.

¶Ad confirmationem autem de prædicatoribus dicitur, q̄ prædicatores Ecclesiæ personam agunt, dum prædicant Christi & Ecclesiæ doctrinam. Dum autem ex proprio sensu aut cupiditate dicunt ea quæ nesciunt, non agunt Ecclesiæ personā: & ideo non est mirum si in istiusmodi verbis errant. Rom. 10. Nouembris 1519.

QVAESTIO VI.

¶Num Papa autoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.

VTRVM Papa autoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio. Et videtur quòd non. Primò, quia potestas Petro data non nisi super terram est: dicente Domino, Quodcunque solueris vel ligaueris super terram.

¶Secundò, quia ipse stylus literarum indulgentiæ pro defunctis expresse habet, quòd per modum suffragij indulgentia animabus datur: constat autem suffragium non spectare ad potestatem clauium, sed ad suffragantium auxilium.

¶Tertiò, quia hæc potestas non habetur ex sacra Scriptura, nec ex sacris canonibus: ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Indulgentia debito modo fidelibus collata, ad clauium potestatem & autoritatem spectant.

¶IN OPPOSITVM Videf autoritas literarū apostolicarū. ¶Ad cuidentiam huius sciēdum est, quòd quum actus clauium sit aperire, consequens est, vt actus clauium regni cęlorū Petro concessarum sit aperire regnum cælorū, proculdubiò ingressuris in illud, quos cōstat oportere esse membra Christi. Aperiri siquidem regnū, quum nihil aliud sit quàm tolli impedimēta ingressus ad illud, sicut duplicia sunt impedimēta, ita dupliciter aperiri inuenitur regnum cælorum. Sunt enim quædam impedimenta naturæ, hoc est ex peccato originali: & quædam impedimenta personæ, ex peccato actuali. Et quo ad impedimēta peccati originalis, aperuit Christus per sęipsum regnū cęlorum per passionem mortemque suam (in qua etiam portas abstulit, vtpotè nunquā claudendas) & per Baptismum, in quo cæli aperti sunt. Quo ad impedimenta verò personalia (quæ, scilicet ex peccatis nostris actualibus sunt: vt culpa & pœna pro actualibus debita) per Petrū aperire regnum cælorū statuit. Et propterea sicut ad potestatē clauium Petri spectat tollere personalē culpam per sacramentū pœnitētiæ: dicente Domino, quorū remiseritis peccata, remittuntur eis: ita ad clauium Petri potestatē spectat tollere personalem pœnam, quæ scilicet, pro actuali culpa est debita. Vtraq; enim impedit ingressum hominis ad regnum cælorū: alioquin claues nō sufficienter aperirent: dum non sufficerent ad tollendum vtrunq. genus personalis impedimenti ad regni cælorum ingressum. Et periclitaretur illa vniuersalis à Domino data autoritas, Quodcunque solueris super terram, nam si pœna excipitur actuali peccato debita, iam non ad quodcunque soluendum extenderetur clauium subiunctos actus per dicta verba. Clauiū igitur Petri actus, cùm sit aperire regnum cælorum Christi membris, tollendo personalia culpæ & pœnæ impedimenta, consequens est, vt quia indulgentiæ autoritate Ecclesiastica daræ seruatis seruandis tollunt pœnam pro actualibus peccatis debitam, ad potestatem clauium pertineant. Et si his iunctum fuerit, quòd in indulgentiæ omnes eiusdem rationis sunt quo ad causam & effectū (quia omnes sunt ab Ecclesiastica potestate dispensante thesaurum meritorū Christi & Sanctorum, quatenus satisfactoria sunt: & omnes tollūt pœnam aliquam temporalem pro actualibus peccatis secundum diuinā iustitiam debitam) consequens erit quòd indulgentia quæ pro defunctis concedirur, ad potestatem clauium spectet: ad quam spectat concedere indulgentiam pro viuis. Et confirmatur hoc ex ipso Romanæ Ecclesiæ stylo in literis indulgentiarum pro defunctis: duo enim ibi dicūtur, & quòd apostolica autoritate indulgentia pro animabus in Purgatorio conceditur, & quòd indulgentia ipsa per modum suffragij opitulatur animabus in remissionem suarum pœnarum. Docet enim per hoc Rom. Ecclesia, quòd apostolica sedes thesaurum meritorum Christi & Sanctorum pro animabus in Purgatorio dispensat autoritate clauium: sola enim clauium potestas est apostolica autoritate super aperiendo cęlorum regno ex meritis Christi & Sanctorum animabus Purgatorij, tollendo earum pœnas impedientes illas ab ingressu regni cælorum: vt patet. Et quòd ad animarum in Purgatorio pœnas relaxandas indulgentiam concessam transfert per modum suffragij, & non per modum absolutionis: quo scilicet absolutionis modo indulgentiam impedit viuis: vt patet extra de pœ. & re. cap. quod autem. Vnde patet quod indulgentia cōcessa viuis & defunctis, hoc habet commune, quòd vtraque ex potestate clauium dispensante thesaurum meritorum pœnalium Christi & Sanctorum in remissionem pœnæ temporalis pro actualibus peccatis debitæ conceditur. Sed modus, quo perueniat indulgentia ad vtrosque, diuersus est: quia ad viuos, qui illam consequuntur veraciter, per modum absolutionis peruenit, defunctos autem, qui etiam illam veraciter consequuntur, per modum suffragij liberat.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem conceditur, quòd Papa non potest autoritatiuè absoluere animas existentes in Purgatorio: sed aliud est absoluere autoritatiuè illas, & aliud est dispēsare autoritatiuè thesaurū Christi & Sanctorū pro illis, vt per modum suffragij absoluantur illæ. hoc enim Papa faciens, nō excedit fines iurisdictionis suæ: quia non soluit autoritatiuè per hoc sub terra.

¶Ad secūdam dicitur, quòd stylus literarum apostolicarum continet quidem modum suffragij, sed non tantūm: quoniam continet cum hoc autoritatiuam concessionem indulgentię. Et per ambo monstrat & autoritatem dispensandi, & modum suffragij in perueniendo ad animas in Purgatorio.

¶Ad tertiam dicitur, quòd hæc potestas satis habetur ex sacra scriptura, dum ex ea habētur claues Petri: & ex conditrice canonum Romana Ecclesia explicatum est, quòd modis diuersis claues aperiunt regnum cælorum Christi membris viuis & defunctis: vt patet ex dictis. Augustæ die 15. Octob. 1518.

TRACTATVS DECIMVSSEPTIMVS de Contritione, vnica quæstione contentus.

QVAESTIO I.

¶Num quando quis sui peccati mortalis recordatur, teneatur habere de eo contritionem.

QVAERITVR vtrum quoties recordatur quis sui peccati mortalis, teneatur habere contritionem. Et est ratio dubij: tum quia pars affirmatiua multi tenere videntur ex verbis S. Tho. in 4. sen. dist. 17. q. 13. art. 1. q. 4. dicentis: Ad contritionem tenetur homo quando peccata memoriæ occurrūt, quū incipiē in periculo mortis existit, aut in aliquo ar. 4. c.

¶Tum quia sicut quoties occurrit peccatum mortale vt a se committendum, tenetur homo refutare commissionem, ita quoties vt à se commissum tenetur illud detestari.

¶Tum quia nec per momentum licitum est stare in peccato mortali: ac per hoc statim vt occurrit tenetur illud fugere: iuxta illud Ecclesiastici 21. Quasi à facie colubri fuge peccata.

¶IN oppositum autem est. Tum quia sequeretur, quòd quotiescunque aliquis de commisso peccato occurrente sibi attereretur, peccaret mortaliter: quia non haberet contritionem. Tum quia efficax ratio non apparet præcepti ad contritionem pro tali tempore, scilicet memoriæ peccati.

CONCLVSIO.

¶Memoria commissi peccati mortalis secundum se non obligat ad contritionem pro tali tempore, sed statim, si illius secundum suum effectum.

¶AD euidentiam huius dubitationis præmittendum est q̄ non est hic quæstio de peccato mortali semel cōtrito, quoniā hic iam deletum prima cōtritione est: & sicut peccatū semel ritè confessum non tenetur homo iterū confiteri, eadē ratione de peccato semel contrito non tenetur homo iterū contteri. Non enim iudicat Deus bis in idipsum (vt dicit Naum primo) tam quo ad vindictam exteriorē, quam per confessorē exercet, quàm quo ad vindictam interiorē, quam per actum ipsius pœnitētis conterēdo peccatum, exercet: sufficit enim semel cōtrito, q̄ nō placeant sibi cōmissa à se peccata. Et hoc siue cōtritio fuerit de aliquo mortali, siue in gene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rali: dummodo fuerit contritio illa sufficiés ad salutem vsque ad tẽpus confessionis, quando singula detestando in cõfessione conteretur in speciali. Fit autem contritio generalis sufficiens ad salutem ad confessionẽ, illa, qua homo dolens de omnibus offensis Dei mutat liberatè cor ad preponendũ Deũ omnibus, etiam propriæ vitæ, intendens congruo tẽpore confiteri. Et est sermo de cõtritione: ipsius peccati secundũ se, non secundũ suum effectum, qui est retardatio à fœlicitate, ratione cuius totum tempus præsentis vitæ est tẽpus contritionis: quia tẽpus peccato occupatum irreparabile est: cum est pro fœlicitate. Nec est hic quæstio de contritione in veritate, hoc est dolore charitate informato: quoniã, quũ nemo sciat vtrum amore vel odio dignus sit, si exigeretur certitudo veræ contritionis, semper esset homo perplexus, aut nunquam cessaret obligatio contritionis: quod est falsum. Sed est quæstio de contritione quantum est ex parte pœnitentis, hoc est quòd quantum est ex parte conditionum requisitarum ad contritionem ex parte pœnitentis est vera contritio quamuis nesciatur, an sit charitate informata: quia nescitur præsentia charitatis. Et similiter est quæstio de peccato mortali à se commisso nunquàm contrito, siue secundum veritatem, siue secundum æstimationem.

¶Quibus præmissis sciendum est, præceptum habendę contritionis & esse per se primò affirmatiuũ, & claudere in se præceptum negatiuũ. Nam præcipit actum contritionis habẽdum, & per hoc est affirmatiuũ. & præcipit non esse retinẽdum odiũ Dei, in quod ex peccato mortali incurritur. & per hoc est præceptum negatiuum. Et propterea primò tractandum est de vinculo eius, quatenus est affirmatiuũ, & deinde quatenus est negatiuum: & demum quatenus est ex vtroq; mixtum. Præceptorum igitur affirmatiuorum natura quum sit obligare quidem semper, sed non ad semper, sed ad determinatum tempus, hoc est tẽpus necessitatis (vt diuus Thom. in 4. sent. dist. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. dicit) consequens est vt præceptum de cõtritione habenda non obliget nisi ad tempus vrgẽs ad contritionem, quod constat esse tempus tam mortis (quia summa est tunc necessitas cõtritionis: quoniam nõ remanet amplius tempus pœnitendi) quàm tempus ante sacramẽti cuiusque susceptionem aut administrationem: quoniã nisi tunc esset contritus, mortaliter peccaret suscipiens sacramentũ, aut exercens actum, quem sine peccato mortali oportet exercere. Tẽpus aũt occursus, quia f. memoriæ occurrit cõmissum peccatũ etiã practicè (puta vt detestandũ, seu conterendũ) nulla apparet rõne esse tẽpus necessitatis: quoniã cũ tali occursu stat hominẽ se habere circa cõmissum peccatũ neutraliter, ac si nõ meminisset, ac si dormiret. Nã occurrẽte peccato cõmisso, vt materia detestationis habẽdæ à me, possum tripliciter me habere, vel cõsentiẽdo in detestatione, vel aspnando detestationẽ, vel nec amplectẽdo, nec contẽnendo: sed vel nullũ actũ volũtatis circa illã exercẽdo, & tũc essem neuter: vel habẽdo actũ velleitatis circa illã, puta quia vellẽ habere cõtritionẽ, quãuis in veritate nõ velim: quia nõ intẽdo abstinere, &c. Si occurrẽs ergo memoria nõ necessitat hominẽ ad articulũ aliquem, quo oporteat ipsum actũ aliquẽ exercere (quo pacto tẽpus necessitatis constituit) & si rationẽ præceptorũ affirmatiuorũ perspexerimus, apparebit occursum nõ cõstituere tẽpus necessitatis: nã in præcepto baptismi quãtũcunq; memorię occurrat baptismus, vt suscipiẽdus cũ cõmoditate oblata, nõ ppterea obligatio sit pro tũc ad Baptismũ. Et similiter in præcepto cõfessiõis, & in præcepto eleemosynã dare, quãdo memorię occurrit cũ cõmoditate parata, vt patet ibidẽ ex diuo Tho. Sic ergo in aliis affirmatiuis præceptis occursus exercẽdi actus cõmodẽ, nõ cõstituit necessitatis tẽpus consequẽs est, vt nec in præcepto cõtritiõis habẽdę occursus peccati, vt cõterẽdi cõstituat tẽpus necessitatis. Oportet enim oppositũ dicẽtẽ rõnẽ reddere, quare à cõmuni regula occurrẽtis actus & materię cũ reliquis paratis in præceptis affirmatiuis excipiaꝫ occurrẽs cõtritionis cũ sua materia actus: vt, f. ipse sol habeat vim cõstitutiuã tẽporis vrgẽtis ad seipsum exercendũ, reliquis hãc vim nõ habẽtib. Et quia nulla apparet exceptionis ratio, sequamur gñalem regulã, tanquã cõmunẽ huic & aliis præceptis affirmatiuis. Negatiua verò præcepta obligãt semp & ad semper: prohibẽt enim mala, quę nullatenus cõmittenda aut incurrẽda sunt. Et licet omnia negatiua præcepta cõueniãt in obligatione ad semp, quo ad esse illicitũ: differẽtia tamẽ quædã inter ipsa præcepta extẽlo præcepti nomine est in obligatione ad semp quo ad actũ peccati. Nã negatiua præcepta de actibus peccatorũ obligant ad semp nõ solũ quo ad esse illicitũ, sed etiã quo ad actũ peccati: quia prohibẽt actũ peccati, puta mẽdaciũ, adulteriũ, blasphemiã & similia: quæ nõ solũ sunt illicita, sed quãdo adsunt peccati actũ cõmittũ. Nullus enim trãsgredit præcepta hæc, Nõ mœchieris, Nõ adulterabis, Nõ blasphemabis, nisi qui mẽtitur, adulteret aut blasphemet actu exteriori, vel saltẽ interiori. Negatiua autẽ præcepta de habituali statu peccati obligãt secũdũ se ad semp solũ quo ad esse illicitũ, & nõ quo ad actũ peccati: quia nõ prohibẽt actũ peccati, sed perseuerãtiã in statu peccati talis vel simpliciter. Præceptũ aũt, verbi gratia, de nõ retinẽdo alienũ inuito Dño, dupliciter intelligi põt: primò, de detẽtione habituali: qui nõ est actus, sed effectꝰ peccati. & sic nõ est præceptũ prohibẽs actũ aliquẽ. Quod patet ex eo, ꝙ qui abstulit etiã si dormiat, retinet alienũ inuito Dño: sed ꝙ hibet pseuerãtiã in statu peccati talis. Si militer & præceptũ nõ deretinẽdo habitualiter odiũ erga deũ, nõ prohibet aliquẽ actũ, puta actũ odij diuini, sed suppositio, ꝙ homo peccãdo mortaliter odio habuerit Deũ, ac p hoc perseueret vsq; ad cõtritionẽ in statu diuini odij nõ solũ patiuè, quia altissimus odio habet peccatores, sed ꝙ peius est, actiuè, quia perseuerat in statu peccati mortalis includẽtis in se diuinũ odiũ propter cõtrarietatẽ ad dilectionẽ charitatis, prohibet perseuerantiã in statu peccati mortalis simpliciter: quo fit, vt quia statibus, sicut habitibus, nõ meremur, nec demeremur, sed actibus nullũ nouũ peccatũ cõtra hoc negatiuũ præceptũ incurratur, nisi status talis de nouo acceptetur: puta si de nouo cõsentiatur in perseuerantiã talis status. Secũdò, de detẽtione actuali, quæ nihil aliud est, quã cõsensus efficax in detẽtionẽ habitualẽ, seu quæ est effectus peccati, & sic præceptũ est prohibẽs actũ peccati: & constat ꝙ obligat semper & ad semper, sicut reliqua negatiua, & sic ꝓpriè habet vim & nomẽ præcepti: quoniã præcepta propriè de actibus sunt. Discutiendo verò præceptũ contritionis, vt mixtũ ex affirmatiuo & negatiuo, sicut præceptũ de restitutione, inuenimꝰ, ꝙ obligat ad statim habẽdã cõtritionẽ, sicut præceptũ de restitutione obligat ad statim restituẽdũ. Et ratio est: quia tẽpus huiusmodi actuũ dilatũ annexã habet cõtrarietatẽ ad virtutẽ. Restitutio enim dilata annexã habet retẽtionẽ alieni inuito Dño, quæ cõtrariatur iustitiæ: & similiter contritio dilata annexã habet retẽtionẽ diuini odij, quæ cõtrariat charitati. Nec propterea huiusmodi mixta præcepta exorbitãt à communi regula præceptorũ affirmatiuorũ, sed sequũtur eã obligãdo tãtũ ad tẽpus necessitatis: nã implicatio inhibitæ cõtrarietatis ad virtutẽ, determinat tẽpus necessitatis ad statim: tẽpus quippe necessitatis exercẽdæ affirmationis est tẽpus ad actionẽ ill ã vrgens, sic ꝙ nisi fiat, incurritur peccatũ. Sicut igitur præceptũ de restitutione propter implicitã detentionẽ alieni obligat ad statim restituẽdũ: ita præceptũ de cõtritiõe ꝓpter implicitã detẽtionẽ odij cõtra Deũ obligat ad statim cõterẽdũ. Et hęc, peculdubiò, est veritas.

¶SED exurgit difficultas, Quãdo peccatur contra hoc præceptum? Dicere enim, vt prima facie apparet, ꝙ cõtra præcepta affirmatiua obligãtia ad statim peccetur statim (puta cõsummato furto, si nõ statim fiat restitutio, peccatur contra præceptum restitutionis, omittẽdo statim restituere: & similiter cõsummato peccato mortali, agitur cõtra præceptũ contritionis, si nõ statim cõtritio habetur) irrationabile videtur: quia huiusmodi præcepta obligãt ad singula statim, & nõ ad primum statim tantum, vt patet ex eo, ꝙ transacto primo, statim, non absoluitur à vinculo præcepti, sed remanet semper obligatus ad statim, donec adimpleat præceptũ. Si autẽ obligãt ad singula statim, sequitur quòd infinities peccet mortaliter, non restituendo quia furatus est, & non restituit statim, iuxta infinitas moras temporis intermedij inter furtum & restitutionem, si tandem fit. Magis autem rationi consentaneum est, vt contra huiusmodi præcepta tunc solùm peccetur ex præteritione temporis, quando non solum omittitur, sed committitur actus peccati determinantis præceptum affirmatiuum ad Statim.

¶Pro cuius clariori notitia aduertendũ est, quòd tripliciter inuenitur cõcurrere tempus vrgẽs ad exercitiũ præcepti affirmatiui. Primò, vt actus illius mensura simpliciter & absolutè: sicut tẽpus diei festi determinat præceptũ de audiendo Missam, & Quadragesimæ ieiunij præceptum. Secundò, vt actus illius mensura ex præparatione ad alium: sicut tempus præcedens susceptionẽ vel administrationem sacramẽti determinat præceptum contritionis: non enim tempus illud vrget absolutè ad conterendũ, sed si suscipiendum, aut administrandum est sacramentum. Tertiò vt actus illius mensura exconnexione alterius actus: sicut tẽpus significatum per ly statim, determinat præceptum restitutionis, quia actus differendi restitutionẽ habet annexum actum voluntariæ detẽtionis alieni interim. Inter hęc autẽ tempora differentia vna ad propositum inuenitur: quòd si tẽpus vrget ad actum, vt illius mensura absolutè, aduenięte illo tempore, si omittitur actus, ita quòd omissio vt voluntaria priuatè (quia scilicet potuit, & sciuit exercere actum illum puta audire Missam, & non audiuit) incurritur peccatũ omissionis contra præceptum illud. Si verò tempus vrget ad actum, vt mensura illius ex ordine ad alterum actum, aduenięte quocunque tempore, nisi ille alter actus, propter quem tẽpus vrget exerceatur, non fit contra præceptum: quantumcunque enim aliquis sit administraturus sacramentum nisi administret illud, aut proponat administrare illud in contritione, nunquã agit propterea cõtra præceptum cõtritionis: vt patet. Et simili modo eadẽ ratione quantumcunq; aliquis nõ conteratur statim nisi ad hoc deueniat quòd cõmissionis peccato incurrat detentionẽ diuini odij, nõ peccat mortaliter quãuis pseueret in statu peccati mortalis: sicut qui nõ statim restituit, nisi ad hoc deueniat, ꝙ cõmissionis peccato incurrat detẽtionẽ alieni, nõ peccatur de nouo mortaliter. Cõtra præcep

præcepta nanque hæc de non detinendo odium Dei, vel alienum, quum sint negatiua, commissionis peccato oportet quòd agatur, ac per hoc si propterea peccatur contra præcepta affirmatiua de restituendo vel conterendo, quia contra hæc negatiua agitur, non est omissio affirmatiui, nisi adsit commissio contra negatiuum. Et hæc absque omni scrupulo veritas amplectenda est.

¶Ex his autem patet quid dicendum sit ad motum quæstionẽ principalem: patet namque quòd præceptum cõtritionis non determinatur secundũ se ad tempus memoriæ, sed ad statim. Et propterea nisi memoria afferat vrgentem causam ad actum actualis detentionis odij Dei, non occurrit noua omissio contritionis, sed antiqua perseuerat. Nulla autem apparet ratio, quare memoria, aut occursus cõmissi peccati vt detestandi, constituat tunc tẽpus necessarię comissionis ad detinẽdum odium Dei magis quàm si non occurreret, nisi fortè aut ad diuinæ inspirationis sequelã dicatur occursum obligare (sed aliud est præceptũ de sequela inspirationis diuinæ, aliud de restitutionis aut contritionis tẽpore). aut occursum, seu memoriam tanquã approprians materiã constituere dicatur tempus agendi: quia tẽpus agendi est, quando materia est præsens: sed aliud est loqui de necessitate agendi, aliud de cõmoditate, seu cõgruitate agendi. Approximatio enim ad agens liberũ, non constituit tempus necessitatis, sed cõmoditatis ad agendum, nos autem, vt patet ex dictis, tẽpus necessitatis agẽdi, ita quòd nisi agatur, nouum peccatum incurritur, quærimus. Vnde restat, vt recordatio peccati commissi quantumcunque practica non obliget ad cõtritionem, sicut nec in præceptis aliis occursus materiæ obligat ad actum. Et hoc loquendo de memoria secundũ se: nam si sit sermo de memoria secũdum suum effectum, quem vt in pluribus habet (quia scilicet parit aut detestationem: aut approbationem peccati commissi occurrentis) sic obligat ad detestationem: quæ tamen potest esse attritio vel contritio, nec in approbationem lapsus fiat.

¶AD PRIMAM Autem obiectionem in oppositum dicitur quòd vox dicentiũ, quòd homo tenetur cõteri, quãdo recordatur, verificatur secũdũ id quod vt in pluribus videtur accidere: quia licet cõmuniter practica memoria in nõ dolẽte parere approbationem videtur. Diui autẽ Tho. verba si exactè librentur, non dicunt hominẽ teneri ad contritionẽ, quando recordatur: sed vnũ quando determinant per alterũ quando. Nam dicunt, quando peccata memoriæ occurrunt quum in periculo mortis existit, aut aliquo articulo, vbi apparet quòd tẽpus memorię determinatur per tempus periculi mortis, vel per tempus alicuius articuli, &c. Nec obstat quòd apponitur ly præcipue: quoniam ly præcipuè, principalitate denotat principalitatem rationis obligãtiæ ad contritionem, ita quòd tempus memoriæ est quædam ratio conterendi: sed quia non est sufficiens ratio obligandi ad conterendum, ideo additur principalis ratio obligandi, dicendo quum præcipuè periculũ, aut articulus, &c. & redit eadem conclusio. Approbat autem hanc doctrinam communis peccatorum attritio, qua fatentur sibi displicere comm ssa peccata, & dicunt, suam culpam, & confitentur quandoque circa absolutionẽ, & velleitatem habent status sine peccato. Hi enim actus sunt boni & dispositiui ad pœnitentiam, adeò vt Eccle sia tales confessiones suscipiendas dicit extra de pœ. & re. quod quidem. & tamen semper peccarent mortaliter, omittendo contritionem, si tempus memoriæ esset tempus contritionis: quum isti actus nõ sint sine memoria peccatorũ. Nec obstat, quòd isti contriti nolunt suscipere absolutionẽ, dicentes se esse impœnitentes: quoniã narrare se habituali voluntate esse perseuerantem in statu peccati, non est peccatũ: quoniam non approbatur: sed narratur in pœnitẽtia. nec proponit tunc meretrix peccare, sed narrat tunc miseriã status sui cum voluntate illius. Nolle autem absolui, actus bonus est in dispositio tunc ad absolutionem.

¶Ad secundam obiectionem dicitur, quòd etiam quando peccatum occurrit vt committendum, sufficit non consentire: nec tenetur homo dissentire.

¶Ad tertiam dicitur, quòd licet nunquam sit licitum stare in statu peccati: non tamen de nouo semper peccat perseuerans in statu peccati: vt patet ex dict. s. Romæ, 4. Martij. 1518.

TRACTATVS DECIMVSOCTAVUS de Confessione in quinque quæstiones diuisus.

1 *Num confessurus peccata sua, id potissimùm debeat cogitare, quid faceret, si non esset præceptum confitendi, an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor suum.*
2 *Num præsumptionis sit confiteri omnia venialia & mortalia.*
3 *Num circunstantia diei festi sit necessario confitenda.*
4 *Num fides ad fructuosam absolutionem necessaria sit.*
5 *Num sacramentalis absolutionis effectus sit remittere culpam.*

QVAESTIO I.

¶Num confessurus peccata sua, id potissimùm debeat cogitare, quid faceret, si non esset præceptum confiteri, an etiam vellet, & exinde iudicare cor suum.

VRUM confessurus peccata sua, id potissimùm debeat cogitare, quid faceret si nõ esset præceptum confitendi an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor suum. Et videtur quòd sic: quia nisi paratus sit confiteri secluso præcepto, iam non ex amore nouæ vitæ, sed ex timore præcepti confiteretur.

CONCLVSIO.

¶Vana & inanis prorsùm tentatio est, cogitare quid facerent homines, si sibi non fuisset præceptum confiteri.

¶AD EVIDENTIAM huius considerandũ est ꝙ actuum humanorum eligibilium duplex est differentia. Quidam enim secundum se boni sunt & ideo eligibiles, vt diligere Deum, benefacere proximo, & alia huiusmodi. Quædam verò sunt propter aliud boni, & similiter propter aliud eligibiles: vt iciunare, peregrinari, & huiusmodi, hæc enim nullus sanæ mentis eligeret, nisi propter aliud, puta mentis eleuationem, carnis domationem, diuinum cultum & huiusmodi. Actus autem iste de quo est quæstio (scilicet proponere sibi ipsi quid faceret si non esset præceptum de confessione) constat quod non est sub primo genere bonorum. Tum quia actus iste ad malum & bonum est secũdum se: est enim via ad bonum, si ad voluntatem bonam terminatur: & est via ad malum, si ad voluntatem malam terminatur. Tum quoniam actus iste non propter se, sed propter discussionem præparationis personæ exercetur ad inueniendum, an sit impræparatus homo ad confitẽdum etiam secluso præcepto. Restat ergo, vt si est eligibilis, sit propter aliud eligibilis. In his autẽ, quæ propter aliud eligenda re ciẽ sunt, oportet duo considerare, alterum est, vt consona sint fini bono: alterum est, vt conuenient eligenti. Videmus enim medicinas, vel quia non consonant morbo pellendo, vel quia proportionatæ non sunt complexionibus infirmorum, secundum rectam rationem repelli, &c. Et quidẽ, quòd actus iste, scilicet proponere sibi ipsi quid faceret si, &c. dissonet à dispositione infirmorum (quales credimus communiter esse confessuros peccata sua) ex eo patere potest, ꝙ actus ille nihil aliud est, quàm tẽtatio periculosa. Multi enim sunt casti, qui si tentarentur, virginitatẽ perderent: & multi abstinent, qui si tentarentur, non abstinerent, & sic de aliis. Non cõuenit aũtem infirmis periculum: ergo actus iste non consonat dispositioni confitentiũ. Quòd dissonet etiam à fine, scilicet bono conscientiæ ex eo patet: quòd licet tentari vtile sit ad bonum virtutis, tamen tentari à seipso dissonantiam importat secundum rectam rationẽ: quia est seipsum exponere absque necessitate periculo peccandi. Et confirmatur hoc, tum quia imitari debemus in actibus nostris Deum: Deus autem neminem tentat: vt Iacobus dixit, non ergo debeo meipsum tentare. Tum quia in cæteris vitiosum esse cõstat tentare seipsum: ergo & in hoc. Antecedens patet: quia male faceret, quis si proponerer sibi quid faceret, si mulierem in lecto, &c. haberet, & similiter si regnum mundi vno mendacio posset comparare, & aliis similibus conditionalibus seipsum tentaret. Tum quia officium Diaboli est tentare: & huiusmodi conditionalibus delicere mentem humanã. Amplius tentare se huiusmodi conditionalibus est superfluũ: ergo peccatũ. Antecedens probatur: quia perfecti nõ egẽt hac se tentatione discutere: quoniam ipsorũ charitas est adeò radicata, vt dicere cũ Paulo possint, Quis nos separabit à charitate Christi? certus sum enim, ꝙ neque mors neque vita &c. Infirmis aũt sufficit si testimoniũ habent conscientiæ suæ ꝙ Deum super omnia ament opere & veritate: hęc enim notitia humano more sufficit hominibus ad accedendũ ad sacramẽta Ecclesiæ, quãuis non in hoc iustificentur. Et hæc in cõmuni dicta sint de huiusmodi tẽtationibus cõditionalibus: quas opera Diaboli esse testatur insi ita multitudo peccatorum, quæ fierent, si huiusmodi cõditionales sibi homines ꝓponerẽt in variis & diuersis materiis: inciderẽt enim in velleitates innumeras, quæ procul dubiò essent peccata mortalia, vt de se patet. Vnde laudabiliter refert prudẽs cuiusdam respõsum ad conditionales huiusmodi propositas. Scio quid facere deberem, sed nescio quid facerẽ. Optimè dixit: quia nescimus, si diuina nobis tunc manus adesset super caput nostrũ.

¶Ad propositã autem conditionalẽ specialiter desicẽdo, apparet ꝙ multò vanior est. Tum quia præceptũ de cõfessione faciẽdæ est de secũdo ordine diuinorũ præceptorum, scilicet de bono, quia præceptũ: ac per hoc sublato præcepto, nõ teneretur quis cõfiteri. Sunt enim diuina præcepta duplicis ordinis. Quædã de ꝓhibitis, quia mala, & præceptis, quia bona: vt sunt præcepta de dilectione Dei & dilectione proximi: hæc enim sunt præcepta, quia bona sunt. Et similiter de furto & falso testimonio: sunt enim hæc de ꝓhibitis, quia mala sunt. Alia verò sunt de bonis, quia præcepta: vt præceptũ de Baptismo. Baptismus enim nisi institutus esset, non esset de genere bonorum: & potuit institui à Deo, ita quodcunq; aliud, sicut Baptismus: sed ex quo institutus est, bonꝰ est. Et similiter sunt præcepta de malis, quia prohibita: vt sunt contraria sacramẽt

Universidad de Deusto

mentis, non baptizari ens'm, & non communicare, & huiusmodi non sunt mala, nisi quia prohibita sunt à Deo post tot temporum curricula, scilicet aduenięte Christo: vt de se patet. Vnde si præcepta hæc secundi ordinis non essent, sicut stulte, inaniter, & superstitiose ageret, si quis ad Baptismum propter æternam salutẽ iret: ita si quis cõfiteretur, & alia quę nũc sunt sacramenta ageret. Et si conditionalem restringar, q̃ sacramento confessionis præsuppositio, nullus esset obligatus sub præcepto ad illud, tunc dicitur quòd inanis quoq; est ista tentatio, quid tunc faceret: nam consentiens in hoc quòd non confiteretur, in nullo peccaret: quia non confiteri non est prohibitum, quia malum, sed malum, quia prohibitum: & ideo sublata prohibitione non remaneret mali ratio in nolle confiteri. Non solùm ergo confessurus peccata sua non tenetur ad tentandũ se tali propositione, quid faceret, si non esset præceptum confessionis: sed debet alienus esse ab hac tentatione, & si fuerit sibi ab alio illata, prudenter sperare illam: vt prædictum est.

¶AD obiectionẽ autem in oppositũ negatur sequela: cum hoc enim q̃ secluso præcepto, non cõfiterer, sit, q̃ ex quo video Deũ hoc præcipere, amo & præceptorẽ, & præceptũ, & finẽ præcepti, & amore moueor ad implendum illud. Nec hoc eget probatione: quia ex se clarè patet, & experiẽtia testatur multa nos paterno præcepto imposita ex amore implere, quæ nisi præcepta essent, non faceremus: vtpotè vel nescientes Patris voluntatem, quæ per præceptum innotuit, vel scientes paternam amicitiã, non offendi si illud omitteremus, vt esset in proposito si cõfessio esset nõ sub præcepto sed sub cõsilio. Fallum ergo signũ ad discussionẽ amoris assumere ex hoc in similibus, nõ operaretur quis sine præcepto: sed & in his quæ sunt secundũ se bona vel mala, & ideo præcepta vel prohibita, non est tali discussione ideo examinandũ: quoniã sufficit homini habere corparatũ ad implendum diuina præcepta ex amore Dei: non curãdo si Deus non præcepisset, & alia huiusmodi incitamenta ad malũ. Plena est enim sacra Scriptura, q̃ est amandus, quòd præcepta sunt seruanda: & nunquam in ea legi præceptum mandatum, aut consultum, seruare præcepta Dei, si Deus non præciperet. Augustæ die 8. Octobris, Anno Domini, 1518.

QVAESTIO II.

¶Num præsumptionis sit confiteri venialia, & omnia mortalia.

VAERITVR Vtrum sit præsumptionis confiteri venialia & omnia mortalia. Et videtur quòd sic. Primò, quia impossibile est, vt quis omnia mortalia cognoscat: ad impossibile autem nemo obligatur.

¶Secundò: quia in primitiua Ecclesia solùm manifesta mortalia confitebantur, vt patet primæ ad Cor. 2. Si quis inter vos est fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Et illud ad Gala. 5. Manifesta sunt opera carnis, &c.

¶Tertiò, quia nulla sunt opera nostra etiam bona, quin sint peccata damnabilia, si Deus in iudicium intret: nobiscum iuxta illud, Non intres in iudiciũ cum seruo tuo Domine: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Itẽ, Omnis homo mẽdax: ergo, &c.

¶Quartò, quia dum volumus omnia peccata confiteri, nihil misericordiæ Dei relinquere volumus ignoscendum: quia non confidere in eo, sed in confessione nostra cupimus, & securi esse volumus, nec eius timere iudicium.

CONCLVSIO.

¶Non vanum, sed necessarium est pœnitentem omnia mortalia confiteri, humilitatis autem venialia.

¶AD EVIDENTIAM Horum, scito duo hic verti in dubium: & an omnia mortalia, & an omnia venialia confiteri. sit præsumptionis. Et de primo quidẽ clarè patere potest, quòd non præsumptionis, sed necessitatis ac virtutis est confiteri omnia sua peccata mortalia. Nam ex sexdecim conditionibus ad confessionem requisitis secundum communem doctorum sententiam, vna conditio necessaria est, quòd sit integra quo ad peccata mortalia: non esset autem integra, si quædã mortalia essent confessa, & quædam non. Est autem huius ratio: quia peccata mortalia quæcunque simul in vno homine sunt, sic se habent, quòd sunt connexa ex parte auersionis à Deo, ita quòd vnum non potest remitti sine reliquis omnibus: iuxta illud August. Impium est à Deo, dimidiam sperare veniam. Et propterea sicut in prima pœnitentiæ parte, quæ est cõtritio, necessarium est, vt omnia mortalia concludãtur (oportet enim hominem conteri de omnibus mortalibus, & non de aliquo tantum) ita in secunda, quæ est confessio, oportet omnia contineri mortalia: sic enim integrè homo submittit se ministro Christi in confessione, sicut submisit se integrè Deo per contritionem. Et ne alicui liceat sentire cõtrarium, affero textum rotundum de pœre. omnis vtriusque sexus. Vbi expressè præcipitur quòd quilibet omnia sua peccata solus cõfiteatur, p̃prio sacerdoti. Et quũ ly omnia nõ distribuat pro venialibus (vt tota Ecclesia attestatẽ) restat vt distribuat pro mortalibus, quæ sunt materia necessaria confessionis. vt etiam ibi glossa dicit. Restringere autem ly omnia, ad manifesta tantum, temeritatis est: quia sine ratione & fine autoritate, & contra communem sententiam doctorum, rationique consentanea fit restrictio ista. Imò in Concilio Floren. sub Eugenio 4. declarata est ista particula, Omnia quorum memoriam habet.

¶De secundo autem, scilicet confessione venialium, cogitari vix potest, quòd sit actus præsumptionis: quum clare liqueat quòd accusare se in confessione de venialibus, est actus & humilitatis, & iustitiæ vindicatiuæ in seipsum seu pœnitentiæ. Et licet non fit actus præceptus, est tamen consultus: consilium autem non datur de actibus præsumptuosis, sed de actibus virtutum. scilicet de bonis supererogationis. Testatur autem sic esse communis bonorum religiosorum consuetudo: nam communiter de venialibus confitentur, & crebrò. magnæ autem præsumptionis est arguere approbatos mores tot religiosorum ac religiosarum. Laudabilis siquidem mos hic vltra vim satisfactiuam, acquisitiuam gratiæ ex virtute sacramenti, habet vim cõseruatiuæ hominis in gratia Dei: nam qui minima negligunt, paulatim defluunt.

¶AD PRIMAM autẽ obiectionem dicitur primò quòd Ecclesia non præcipit, quòd quilibet cognoscat, sed quòd cõfiteatur omnia sua peccata mortalia. quorum memoriam habet: hoc enim constat nõ esse impossibile. Dicitur secundò negando, quòd sit impossibile hominem omnia mortalia cognoscere: peccatum quippe mortale, quum sit voluntariũ, non secundũ primos motus, sed secundũ rationem deliberatam, nullam habet in se causam quare sit impossibile, vt cognoscatur ab eo, qui cõmisit illud. Si enim impossibile est, vt omnia cognoscant, aut hoc est, quia sunt cognoscibilia supernaturalis ordinis (vt de gratia & diuinis dicitur) & hoc non: aut quia sunt adeò minimæ entitatis, vt cognosci non possint, & hoc non: aut quia aliqua nos cognoscere concedit: ũ quia non est quæstio de cognitione, quid est, sed de cognitione an est: nã sufficit pœnitentẽ cognoscere, q̃ ipse cõmisit talẽ actũ, puta rapinã, licet nesciat diffinitiuè quid sit rapina, tum quia actus humani deliberati cõtra Deilegẽ non sunt tamẽ minimæ entitatis. Aut hoc est, quia sunt in quolibet infinita peccata mortalia, & hoc esse falsum patet, ex eo q̃ à primo die, quo quis habuit vsum liberi arbitrij, vsque ad quẽcunque diem suæ cõfessionis nõ fuerunt exercitati à quocunq; infiniti actus deliberati: vt patet. Aut hoc est, quia sunt infinita nõ simpliciter, sed illi qui commisit: & hoc etiam non esse necessarium ex eo patet, quòd multi sunt, qui diarium operum suorum scribũt: ac per hoc finita sunt eis omnia deliberata opera sua cõtra legem Dei. Non est ergo impossibile hominem cognoscere omnia sua peccata mortalia: vel sic quòd sciat hæc esse mortalia, vel in ambiguis, quòd sciat se cõmisisse tale, de quo dubium est, an sit mortale. Et scientia hæc sufficit, & requiritur ad confitendum omnia mortalia, quorum memoriam habet: & cõmunis est omnibus pœnitẽtialibus bene instructis. Obligat enim Ecclesia ad confitendũ omnia peccata mortalia, quorũ memoriam quis habet, facta secundum humanas vires collectione omniũ suorum mortalium, siue sint manifestè mortalia, siue sint ambiguè mortalia: tenetur enim omnia confiteri certa pro certis, & ambigua pro ambiguis. Sic enim absque nostra voluntaria glossa, sanè patet planus sensus canonis omnis vtriusque sexus: sic testatur communis mos pœnitentium atque confessiones audientium: omnes enim ambigua pro ambiguis confitentur. Nec satisfacere credimus confessioni eum qui opinatur se consensisse in sacrilegium, licet non sit certus si non confitetur de illo consensu vt opinato.

¶Ad secũdam autem obiectionẽ dicitur, quòd ex neutro illorum textuũ habetur, quòd in primitiua Ecclesia, sola manifestè mortalia confiterentur homines: nam textus illi non loquuntur de confessione: vt clare patet.

¶Ad tertiam dicitur, quòd opera nostra bona possunt dupliciter considerari. Primò, vt ex nobis sunt: & sic licet dicantur damnabilia, pro quãto indigna sunt Deo & felicitate æterna: nõ tamen sunt damnabilia vt peccata mortalia: quoniam in veritate etiam, vt ex nobis sunt, nõ sunt peccata mortalia: sed indigna diuina retributione. Et propterea dicitur, non intres in iudiciũ cũ seruo tuo Domine: quia nõ iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuens, quantũ est ex se. Et ad hũc sensum multa similia inuenies scripta. Aliomodo cõsiderantur opera nostra vt sunt ex Deo in nobis operãte per suam gratiam, & destinante in vitam æternam: & sic sunt merita ex condigno æternæ felicitatis. Nec sunt dãnabilia, sed sunt remunerabilia etiam secundum diuinã iustitiam, vt patet ex verbis Apostoli, Reposita est mihi corona iustitiæ quã reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: nõ solùm autẽ mihi, sed & his, qui diligunt aduentũ eius, vbi vides secundũ iustitiam à Deo iusto iudice reddendam coronã diligentibus ipsum Deum. Non sunt igitur ignota nobis omnia nostra mortalia: quia opera nostra sunt dãnabilia quãtùm est ex nobis. Oportet enim inspicere ad opera nostra bona simpliciter, vt sũt in veritate qualificata: puta à charitate & gratia informata, &c. nõ secundum quid (puta vt sunt ex nobis) quando iudicari debent, si sunt peccata, vel non: quamuis ad beneficia diuinæ gratiæ, reuerentiam diuinam, gratiarum actiones, laudesque diuinas exercendas considerata, omnia nostra vt sunt ex

ex nobis multum profint: & non solùm in nobis sed etiam in beatis consideratio hæc creaturæ vtilitatem seu nullitatem efficiat. Propterea enim de spiritibus beatis canit Ecclesia, Tremunt potestates. In Augusta Vindelicorum, die 19. Septembris. 1518.

QVAESTIO III.

¶Num circunstantia diei festi sit necessariò confitenda.

VAERITVR Vtrum circunstantia diei festi sit necessariò confitenda. Et videtur quòd sic. Quia circunstantia repugnãs speciali præcepto, est specialiter explicanda secũdum omnes, sed tempus festiuum repugnat præcepto de obseruatione festi: ergo. Minor probatur, tum autoritate Ambr. super illud Lucæ 11. Archisynagogus indignans, quia sabbato curasset. lex enim inquit, in sabbato nõ homine curare, sed seruilia opera facere, id est peccatis grauari prohibet. Tum autoritate S. Thom. in Secunda secundæ q. 122. arti. 4. ad tertium. Magis, inquit, facit contra hoc præceptum qui peccat in die festo, quàm qui aliquod corporale opus licitum facit: assertque ad hoc autoritatem Augustini in lib. de Decem Chordis.

CONCLVSIO.

¶Non oportet confiteri circunstantiam diei festi illum, qui in festo mortale quippiam commisit.

¶IN OPPOSITVM Est multorum modernorum opinio, tenens circunstantiam temporis festiui non esse necessariò confitendam, nisi in contemptum festi peccatum fuerit.

¶RESPONDEO. In hac quæstio. duæ sunt opiniones. Vna est tenentiũ partem affirmatiuã, & hi mouentur ex ratione, quam tangit S. Tho. scilicet, quia quum in festo prohibeatur omne opus seruile, & peccatũ mortale sit magis opus seruile, quàm opus corporale (puta arare) magis quam contrarietur peccatũ mortale sanctificationi ad quam ordinatur festũ, quàm opus corporale: vtpotè per se & directè excludens illam: consequens est, quòd vtriusq; prohibitio sub præcepto cõprehendatur. Aliorũ vero opinio oppositũ sentit: & hi mouentur ex eo, q̃ ex solo sensu literali secundum Dionys. & Aug. potest trahi efficax argumentũ. Opera autẽ seruilia prohibita in festo ad literam sunt opera corporalia, qui ter ni distinguuntur à liberis: & non peccata nisi mysticè: vt Sanct. Thom. expressè dicit in 3. sentent. distinct. 37. articu. 5. quæst. 2. ad 2.

¶Et quoniã hæc opinio rationabilior est, ideo ad eius cuidentiam sciendum est, q̃ quum obseruatio festi ad literam partim sit mortalis & partim ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico præcepto innasci quicquid obligatiõis in ea est. Ex morali quidem præcepto q̃ obligatio talis nõ ꝓueniat: patet propterea quia nulla certa tẽporis pars est, quã cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicãdam censeat: quãuis enim morale sit in hoc præcepto, q̃ aliquod tempus Dei cultui exteriori deputetur: non tamẽ quòd hoc vel illud tẽpus. Vnde quum singulę partes tẽporis possint ab hac dedicatione absolui, quandocunq; peccatũ committatur, nunquã tẽpus aliquod diuino dicatũ cultui polluit, aut impeditur à diuino cultu: põ: siquidẽ alio tẽpore debitus cultus exoluit. Et eadẽ ratio est de opere corporali: solũ enim peccatũ omissionis debiti cultus, ex præcepto morali accideret. Ex ecclesiastico aũt mandato non prohiberi specialiter peccata in die festo, ex eo habetur, q̃ ecclesia nõ plus prohibet, quã id quod ex literali ceremonia antiquæ legis in Sabbato prohibeatur: imò minus, vt S. Tho. placet. Ex præcepto autẽ hoc ad literã ceremoniale triplex erat, scilicet certum tẽpus, puta dies septẽ & certus cultus, s. memoria creationis mũdi in ipsa quiete (quasi quies ipsa esset professio quædã diuinæ quietis à creãdo) & determinatio operũ, à quib' cessandũ esset, scilicet ab operibus seruilibus. Ex nullo aũt horũ peccatũ specialiter prohiberi cõuincitur: sed oppositũ potius ratione suaderi põt. Tũ quia, vt allegatũ fuit: ad literã opera seruilia rãtum sunt opera, ad quæ seruos deputatos habemus. Tũ quia ex hoc, q̃ aliquod certum tẽpus dedicat cultui Dei exteriori, nihil aliud sequitur prohiberi nisi id, quod repugnat tali cultui illo tẽpore exhibẽdo: & hoc aut ratione cultus, aut ratione tẽporis. Sed nec macula, nec actus peccati mortalis repugnat aliquo modo cultui exteriori exhibẽdo in die festo: nõ ergo cadit sub hoc speciali præcepto. Quòd enim macula, ei nõ cõtrarietur, patet, alioquin quilibet in peccato mortali, existẽs, transgrederet præceptũ hoc singulis diebus festiuis: quod superstitiosa adinuẽtione nõ est inducẽdũ, cũ his qui credũt cõtritionẽ esse in præcepto in die festo. Tũ quia finis præcepti nõ cadit sub præcepto. Tũ quia præceptũ de interiori cultu Dei (quo fide spe & charitate colitur) sub hoc præcepto nõ cadit, sub quo cultus exterior includitur & determinatur: sed Ecclesia videtur interioris cultus tempus determinasse, quãdo tempus sacramenti pœnitentiæ & Eucharistiæ decreuit. Tum quia nec Doctorum sancto rum nec Ecclesiastica doctrina, aut consuetudo hoc habet: quòd tamen si esset præceptum de iure esset positiuo: vt ex dictis patet.

¶Quòd verò actus moralis etiam non repugnet tali cultui: probãr ex eo, q̃ si cultui Dei exteriori certo tẽpore statuto repugnaret peccatũ mortale illo tẽpore cõmissum, hoc nõ esset quãdoque sic, & quãdoq; nõ, sed vniuersaliter: sed apertè videm', q̃ sub præcepto, quo Deus quotidie colẽdus à clericis horis canonicis statuitur, nõ cõprehẽdit, p̃hibitio ab actu peccati mortalis quocunq; tẽpore, ergo nec in proposito. Vterq; siquidẽ cultus exterior est, & eundẽ habet finẽ. Et habẽ saliqd moraie & aliquid ceremoniale, s. certũ tẽpus & certũ cultus modũ, nec minus licet est secũdus primo, aut minus sub præcepto cadẽs. Nec obstat si dicat nõ esse aliquã certã horã diei sub præcepto taxatã ad horas canonicas, sicut totus dies festi deputatus est cultui diuino. Hoc enim nihil adimit efficaciæ p̃cessui facto: cuius vis nõ cõsistit in determinatione tẽporis actu iã præcepta, sed possibili, vel suppositã, ac si esset. Si enim ecclesia certas horas sub præcepto deputaret horis canonicis exoluẽdis, nõ ꝓpterea abstinere ab actu peccati mortalis sub tali præcepto comprehenderet, sed satisfieret tẽporibus debitis horas exoluẽdo: sicut modo satisfit intra diẽ deputatũ dicẽdo, quantũcunq; alias peccet. Vnde quũ ecclesia ceremoniale legis præceptũ mutãdo impleuerit, p̃ die septimo Dñicũ diẽ, & p̃ cultu Missam, & quietẽ in memoriã resurrectiõis Dñicæ determinãdo, & aperibus seruilib' nõ sic arctè cõsueuerit abstinere. cõsequẽs est, q̃ nõ indicat speciali præcepto quietẽ à peccato in die festo, sed opere corporaliter seruili. Et cõfirmatur, quia quũ ecclesia nõ iudicet de actibus interioribus (in quibus solis plerũq; cõmittẽ peccatũ mortale) sat est sub eius prohibitiõe cõprehẽdi illorũ impedimentorũ amotionẽ, quæ Ecclesiastici fori sunt: quia vniuersaliter non sunt nisi opera seruilia corporaliter. Et quãuis magis repugnet satisfactioni, quæ est finis huius præcepti, peccatũ mortale quàm opus corporale licitũ secundũ se: quia tamẽ sanctitas ipsa interior, quæ finis est, sub præcepto hoc nõ cadit, cõsequẽs est, q̃ nec exclusio ipsius, quæ per peccatũ mortale fit, sub hoc præcepto comprehendatur. si enim affirmatio nõ præcipitur, ex ipsa non committur, q̃ eius opposita negatio prohibeatur, quãuis prohiberi possit.

¶AD EA verò quæ in oppositum obiiciuntur, respondetur. Et ad autoritatem Ambro. dicitur cum San. Thoma quòd sensum mysticum, & non literalem tangit.

¶Ad autoritatẽ ipsius S. Tho. dicit dupliciter. Primò, q̃ loquit de præcepto quo ad suũ finẽ, q̃ sub præcepto nõ cadit, & non de ipso præcepto absolutè: in tantũ enim dicit repugnare huic præcepto peccatũ mortale, inquãtũ excludit sanctitatẽ & applicationẽ ad diuina, quæ est finis præcepti. Secũdò, q̃ loquit de præcepto hoc indistinctè, s. & literaliter & spũaliter intellecto, vnde eodẽ cõtextu de operibus seruilibus corporaliter & spũaliter, doctrinam tradit. Et tamẽ cõstat ibidẽ in resp̃õsione ad primũ cessationẽ à peccato sub sensu spirituali huius præcepti claudi: & sic nõ numerari inter præcepta decalogi, sed tantũ secundũ sensum literalẽ, quãtum ad id quod cõtinet de iure naturæ. Ex hoc aũt q̃ aliquid repugnat præcepto huic mystícẽ, nõ põt trahi efficax argumentũ, sed rõnabilis exhortatio, vt & à peccãdo in festis abstineatur (ne de nobis dicatur. Populus hic labiis me honorat, cor autẽ eorũ lõgè est à me) & cõmissa cõfiteantur in fine confessionis perpetrata pro magna, vel tanta parte in diebus festis, quatenus reprehensi tempora sacra reuereantur. Mediolani, die vigesimaquarta Aprilis. M. D.

QVAESTIO IIII.

¶Num fides ad fructuosam absolutionem sacramentalem necessaria sit.

VAERITVR vtrũ ad fructuosam absolutionem in sacramento pœnitentiæ exigatur fides, qua pœnitens credat certissimè se esse absolutũ à Deo. Videtur quòd sic. Primò, quia oportet fidem habere in verbum Christi, Quodcunq; solueris super terram.

¶Secũdò, quia si per impossibile cõfessus nõ sit cõtritus, aut sacerdos non ferò, sed ioco absoluat, si tamẽ credat se esse absolutum, verissimè est absolutus: tanta res est fides in verbũ Christi. Probatur assumptũ ex ecclesiastica historia, quia beatus Athanasius ludẽs cũ pueris, baptizauit eos, sicut videratꝰ fieri à sacerdotibus: & baptizatos eos iudicauit beatus Alexander episcopus. Itẽ quidam mimus, vt placeret Imperatori, Iudicro Baptismo est baptizatus.

¶Tertiò, quia nõ sacramentũ, sed fides sacramẽti iustificat: secundum illud Aug. Sacramentũ abluit, non quia fit, sed quia creditur.

¶Quartò, quia plus est ãcõtente requirendũ an credat sese absolui, quàm an sit verè cõtritus: quia cõtritio nunquam est vera satis: quod si esset vera, non tamen certa, & si certa, non tamẽ satis: fides autẽ & verbũ Christi sunt certissima verissima, & sufficientissima.

¶Quintò, quia non solùm attritus absq; obice actualis peccati vel propositi, sed etiam contritus accedens ad sacramentum, à gratia consequenda est alienus, nisi crediderit in absolutionem: quia sacramenta essent in mortem, & damnationem etiam contrito.

¶Sextò, quia ad sacramentum pœnitentiæ accedit homo petens à Deo remissionem peccatorum: scriptum est autem, Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis: & fiet vobis. Et Iacobus dicit: Postulet autem in fide, nihil hæsitans: ergo.

¶IN oppositum est communis Ecclesiæ sensus.

CONCLVSIO.

¶Non est necessariũ ipsum pœnitentẽ tunc habere fidem se esse absolutũ, quamquã credere oporteat absolutionis beneficiũ per pœnitentiæ sacramentũ conferri.

¶AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD EVIDENTIAM Horum sciendum est nouitatem superexortã esse, quòd huius modi fides adeò exigatur, vt plus quã contritio requirenda sit. & dãnandi sint omnes, qui nolunt confidere se esse absolutos, donec certi sunt se satis contritos. Fúdatur autem phantasia ista, primò super cõmunissimis Scripturæ autoritatib⁹ de fide ac spem verbo Dei: puta, Mem. or esto verbi tui, in quo spem dedisti: & similia infinita. Secundò super cõmunibus de efficacia sacramentorum, scilicet q̃ fides est, quæ in sacris operatur. Tertiò, super specialis Christi verbi ad propositũ pertinentis efficacia certissima. Quodcunq; solueris super terram, &c. Ex huiusmodi siquidẽ efficacię certificatione deducitur oportere confitentem credere se absolutum, si sacerdos absoluat, siue erret, siue nõ erret, sicut etiã certus est se esse baptizatum, etiam si sacerdos erraret, ipsum baptizãdo. Adiungunt, q̃ dicendo, Quodcunq; solueris, dedit potestatẽ: dicẽdo, Erit soluũ, excitauit fidem de effectu.

¶Nouam autem hanc inuentionem alienam esse ab Ecclesiastica doctrina, facilè patet distinguẽdo de duplici fide, quã habere possumus: scilicet vel acquisita, vel infusa. Nã si sermo est de fide infusa (quæ est vna de theologalib⁹ virtutib⁹) cuius plena est sacra Scriptura, sine qua impossibile est placere Deo & per quã Sancti vicerunt regna, operati sunt iustitiam, constat, q̃ illa est necessaria ad sacramentum pœnitẽtiæ: quoniam ipsius non nisi Christi fideles baptizati capaces sunt. Sed huiusmodi fides, licet ad sacramẽta se extendat, vt patet in Symbolo: non tamen extendi se ad hæc singularia: puta quòd hoc sit sacramentum, & quòd in hoc sit effectus sacramenti: verbi gratia, tenemur credere vnum Baptismã in remissionem peccatorum: sed nõ tenemur credere, quòd dum iste sacerdos abluit Iosephadultum Iudæum, dicẽs, Ego baptizo in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, sit Ioseph verè consecutus gratiam Dei & characterem, quia ex intẽtione baptizantis vel baptizati potest occultè fuisse simulatio talis, quòd rõ intenderit ille facere, quod facit Ecclesia, aut Ioseph nõ intẽderit suscipere Baptismã, vt temporibus nostris de facto cõrigisse sibi quidam Iudæus coram me confessus est, & hæc quo ad characterem. Quo ad gratiam verò, quia potest esse, quòd Ioseph cũ proposito deliberato fornicationẽ committendi. Baptismã susceperit, ac per hoc gratię Dei obicem posuerit. Similiter posset dari exẽplum de Eucharistia: quamuis enim teneamur ex fide credere in Hostia ritè consecrata, esse verum corpus Christi, non tamen ad fidem infusam spectat credere, an ista Hostia sit ritè consecrata: tum propter intẽtionem ministri, tum etiã propter incertitudinem materiæ, & similes particulares defectus humanos. Ratio autẽ vniuersalis, quare sub fide infusa non cadũt huiusmodi particularia, est quia fidei infusæ (vtpote diuinæ veritati innixæ) non potest subesse falsum: est enim non minus circa verum, quàm quæcunq; scientia acquisita, quę non nisi verorum est. Esset autẽ quandoq; circa falsum, si extenderet se ad hæc particularia, vt patet ex infinitis similibus, quæ possunt afferri in medium. Non spectat igitur ad fidẽ infusam credere absolutionis effectum in hoc particulari, puta in meipso, sed ad fidem ipsam infusam pertinet credere absolutionem ab ecclesiastico ministro ritè factam, efficacem esse, & in suscipiente dignè gratiam operari. Hac siquidẽ fide nullus potest errare, sed credendo effectum in me vel in illo determinatè, possum errare: quia potest adesse impedimẽtum aliquod ex parte mei seu illius. Sicut in aliis sacramentis credimus & verbo Dei & sacramentis: & specialiter efficaciam certissimam illius verbi, Quodcunque solueris super terram, in subiecto dispositò: sed non habemus infusam fidem, quòd in me effectum sortiatur, quòd ego sim subiectum dispositum: quia potest in me inueniri impedimẽtum ignotũ. Ex quo autem non debet subesse falsum fidei (quæ non nisi verorum certissimorum est) excitatur, imò certificatur fides infusa per illud verbum: Erit solutum in cælis, de effectu absolutionis in subiecto dispositò, & non in me, qui fortè non sum dispositus: & sic fides esset falsi. Erronea igitur inuenitur opinio dicta de fide infusa intellectu: quia sequitur, quòd infusæ fidei posset subesse falsum.

¶Si autẽ dicta opinio intelligatur de fide acquisita, erronea quoque inuenitur: nam licet acquisita fides circa huiusmodi particularia verserur (tali nanq; fide credimus hanc Hostiam ritè consecratam esse, & hunc ritè baptizatũ, & similia) sed hæc fides non est illa qua in verbo Christi confidimus, quæ in sacramentis operatur, qua credimus efficax esse Christi verbum, Quodcunq; solueris super terrã: & reliqua, quæ fidei sunt Christianæ. Et propterea ex illis autoritatibus, quæ de fide infusa loquuntur, nõ potest acquisita fides cõcludi: nec potest fides ista de obiecto (scilicet me esse absolutum etiam per absolutionẽ in effectu coram Deo) esse certa infallibiliter: quia quilibet est dubius in hac vita: secundum cõmunem legẽ nescit, an sit in gratia Dei. Nec aliquis est qui certus sit se esse sufficienter dispositũ per gratiã Dei, quæ per absolutionẽ cõcedit: iuxta illud Iob 10. Et si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Amplius, fides ista põt esse in schismatico vel hæretico aliàs bene confitẽre: esset igitur iste verè absolutus, si errans sacerdos ipsum absolueret, & consequenter iste simul esset in gratia Dei (quia verè absolutus corã Deo) & in peccato mortali, quia hæreticus, vel schismaticus: quod est impossibile. Amplius, fides ista est, qua quantum credis, tantum habes, cum fides ista sit opus humanum (quia ista est acquisita) consequẽs est vt in opere suæ fidei confidentia suæ pœnitentiæ consistat: quod est alienum à Christiana veritate. Amplius, Quum nec ex sacra Scriptura, sacris canonibus, Ecclesiæ traditione, sacrisque doctoribus, dispositionis istius necessitas in sacramento pœnitentię habeatur, & rationi aduersetur, non videtur præsumptione, aut ignorantia ista excusari.

¶AD OBIECTIONES infinitas de fide, vt restõdeas, habeto præ oculis hanc distinctionẽ: scilicet vel ex parte sacramentorum, vel ex parte suscipientis. Et dicito, q̃ fides certissima est, & esse debet etiam de effectu sacramenti particulari in me. quãtum est ex parte sacramenti: sed ex parte mei suscipientis licitum est dubitare de illius effectu in me. Et hoc est quod Ecclesię docet dum in orationibus post cõmunionem petit sacerdos q̃ susceptũ sacramentũ non sit ad reatus pœnã, non ad iudicium, &c. Consequẽter etiam docet, omnẽ quantumcunq; credentem post confessionem & absolutionem dicere, Domine non sum dignus, &c. & non aduertere ad distinctionem hanc, est, vt puto, causa dictæ nouitatis.

¶AD PRIMAM Ergo obiectionem dicitur, quòd in verbo Dei & Christi sufficiens fides habetur, quum quis credit omnes articulos fidei, nec fides infusa, qua credimus in Deum. &c, est de effectu horum verborum in me: vt dictum est.

¶Ad secundam dicitur, q̃ peccat argumentum secundum nõ causam, vt causam, quo ad sacramentum Baptismi. Nam non ideo illi fuerũt verè baptizati, quia credebant se baptizatos, in ò credebãt fortè nihil recipere gratia: sed ideo Baptismus iocosè factus est verè Baptismus, quia intẽtio iocosa nõ ad Baptismũ, sed ad exercitiũ Baptismi refert. Simile est enim delectãdi causa Baptizare & Baptizari, sicut si auaritiæ causa quis baptizaret, aut baptizaret: vtrobiq; enim est verum Baptisma: quia delectatio & auaritia non Baptismi: sed q̃ iste exerceat, vel suscipiat Baptismũ, causa est. Secus autẽ esset, si intentio iocandi ad Baptismũ referretur, sic q̃ nõ Baptizare, sed similitudinẽ Baptismi exercere, aut suscipere, intẽderet loci aut auaritiæ gratia: tunc enim nullũ esset Baptisma. Quod autem assumitur, q̃ nõ cõritus si absoluitur credẽs se absolui, est verè absolutus nisi sit ita attritus, q̃ saltẽ virtute clauiũ de attrito secundũ quoddã fiat cõtritus: impossibile est. Nã ex eo q̃ ponitur in cõritus, & virtute clauiũ non factus de attrito cõritus, oportet q̃ aut sua fide acquisita sit iustificatus, quod est erroneum: aut q̃ simul sit incõritus & absolutus apud Deum, quod est impossibile.

¶Ad tertiã dicitur, q̃ sacramentũ abluit, nõ quia fit, hoc est nõ secundũ substantiã facti: sed quia creditur, hoc est secũdum virtutẽ creditã in eo, & nõ quia creditur à suscipiente, effectus suus in eo certissimè ab hoc. Et nota q̃ nõ dixit, quia credit minister aut suscipiẽs, sed impersonaliter quia creditur, hoc est propter rẽ creditã: nam nisi intẽdat quis facere quod facit ecclesia, nõ baptizaret. In hoc autẽ quod est imitari in illo actu ecclesiã, includ ẽres credita: quãuis nec à suscipiẽte, nec à baptizãte: vt pater, si infidelis baptizaret infantẽ, aut adultũ dicentem, Valeat quãtum valere potest.

¶Ad quartã dicitur, q̃ assumptũ nõ solùm falsum, sed & præsumptuosum est valde, cõtra vniuersalis ecclesię ritũ: cõtritio enim est summè necessaria. Ista autem fides acquisita de effectu sacramẽti in seipsa est impossibilis: quia semp̃ est. & debet esse ambigua, nec est requirẽda à cõfitente: qui nisi crederet se absolutũ, absolutioni se non submitteret. Nec obstat, q̃ cõtritio sit incerta: iusserit enim Deus ipse, vt cũ nostra hac incertitudine accedam⁹ ad sacramẽta. Quod aũt dicit, q̃ nunquã est vera satis falsum est: vt patet in multis cũ vera & sufficiẽti cõtritione cõfitẽtibus, quãuis incerta eis. Et quũ subditur, q̃ fides Christi & verissima & certissima & sufficientissima respondeat q̃ talis est de rebus subiectis fidei infusæ, sed nõ de impertinentibus ad ipsam, vt sunt ex parte nostri singulares singulorũ effectus sacramentorum. De his enim nec certa, nec incerta est fides infusa: quia nõ est eorũ: est enim fides infusa de gratia per sacramẽta certissimè conferenda suscipiẽtibus dignè illa: vt in Cõcilio Florẽt. sub Eugenio IIII. determinatum est. Et ex Apostolo assumptũ est, dicente, Qui mãducat, & bibit indignè, iudicium sibi mãducat, & bibit. Vbi etiam Apostolus, secundũ quid reputare se homo debeat dignum vel indignum, præmittit dicẽs, Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat. Vbi ex subiunctis, q̃ si nosmetipsos iudicaremus, nõ vtique à Domino iudicaremur, patet quòd probare seipsum est seipsum iudicare. cõtra se vindictam exercere: quod vocatur contritio communi vsu Ecclesiæ & doctorum: & propterea falsum ac temerarium esse constat, q̃ plus est à pœnitẽte requirendum, si habeat credulitatem de effectu in se futuro sacramenti: quàm de illius contritione: probare enim seipsum (quod est conteri) iussit Apostolus, iubet Ecclesia, exigunt omnes cõmuniter confessores. Credere autem se pœnitentem omnino effectum habiturum nouitatum exigit dogma.

¶Ad quintam dicitur, q̃ duorum, quæ ibi tanguntur, primũ, q̃ attritus non ponẽs obicem, non consequitur gratiam absolutionis, nisi

nisi credat (vt iam patet ex dictis) volũtariè dicitur, apponendo novellũ, & impertinens accidens pro dispositione necessaria ad gratiam Dei per absolutionem sacramentalem. Secundum autem, q̃ contrito in damnationẽ sunt sacramẽta, nisi credat se absolui, nõ est responsione, sed correctione dignũ: quoniam sacramentũ pœnitentiæ ab Ecclesia sufficienter traditum per confessionẽ, contritionẽ & satisfactionẽ, dãnabile cõstituit sine quarto, scilicet certa fide effectũ in suscipiẽte. Hoc enim est nouã Ecclesiã cõstruere.

¶Ad sextã de oratione dicit primò, q̃ ratio digreditur ad accidentia, quæ sunt extra essentiam sacramenti: oratio enim constat q̃ à sacramentis distinguitur, imò ponitur sub satisfactione, quæ est tertia pars sacramenti pœnitentiæ. Verũtamen de oratione ipsa etiam dicendum est q̃ fides de effectu orationis dupliciter haberi potest. Primò ex parte ipsius diuinę misericordiæ, gratiæ, potẽtię, prouidẽtię, promissionis, &c. & sic fides debet esse in oratione absque hæsitatione aliqua. Alio modo ex parte eius, qui orat, vel pro quo orat: & sic nisi piè quandoq; dubitaret de effectu petito, plerunq; fides inueniretur falsa, vt patet in Paulo orante, qui absque hæsitatione credendo, q̃ acciperet id quod peteret, iuxta Domini doctrinam, Rogauit ter, vt stimulus carnis à se discederet, & non est cõsecutus effectum petitum: vt patet 2. ad Cor. 12. Hic enim patet quòd fides, q̃ accipiamus quicquid petimus, non refertur ad rem petitam accipiendam simpliciter & absolutè, sed quãtum est ex parte diuinæ misericordię, &c. alioquin esset quandoq; falsa, & Pauli fides fuisset falsa: potest enim aliunde ex aliqua ex parte nostri ratione fieri, vt illud nõ accipiamus. Vnde Saluator de hac fide docens præmittit, habẽte fidem Dei, & subdit, Amen dico vobis, &c. ostendens per hoc, q̃ firmitas nostræ fidei de effectibus particularibus debet esse de illis, quantum est ex parte Dei & non ex parte nostri. In Augusta Vindelicorum 26. Septembris, 1518.

QVAESTIO V.

¶Num sacramentalis absolutionis effectus sit remissio peccatorum.

QVAERITVR Vtrum sacramentalis absolutionis effectus sit remissio culpæ. Et videtur quòd non. Primò, quia solius Dei est remittere culpam: vt omnis Scriptura & Ecclesia fatetur.

¶Secũdò, quia culpa est remissa à Deo proponẽti confiteri antequã pœnitens à sacerdote absoluatur: iuxta illud, Dixi, Cõfitebor aduersũ me iniustitiã meã, & tu remisisti impietatẽ peccati mei.

¶IN OPPOSITVM EST, quòd sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, secundum communem Ecclesiæ doctrinam.

CONCLVSIO.

¶Effectus sacramentalis absolutionis ritè factæ, & à debito ministro, debita forma, & super debitam materiam, est remissio peccatorum.

¶AD EVIDENTIAM Huius quæstionis, scito antequam esse hanc quæstionem: & in 18. distinct. 4. sentẽ. tractari. Vbi quia obscuræ satis sunt autoritates antiquorũ doctorum applicatæ ad hoc, Magister sent. concludit sacerdotem euangelicum absoluere, hoc est declarare absolutum à Deo, & ad Ecclesiæ cõmunionem admittere. Nouitia autem quædam opinio addit super hoc effectu pacem animi: quoniam ante absolutionem inquieta est anima de remissione suorum peccatorum, accepta autem absolutione cum fide, quòd verè absoluatur, fit secura anima de remissione peccatorum percepta, & in pace quiescit, tantique fit fides de gratia præsenti ministerio sacerdotis, quòd peccatum maneret, nisi remissum crederet: non enim sufficit remissio peccati & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

¶Verùm si Domini verba diligẽtius perspecta fuerint quũ potestatem sacramentalem dedit: aliter sentiendũ est, non enim dixit, Quorum declararueritis remissa peccata, sed dixit, Quorũ remiseritis peccata: & similiter dixit, Quodcunque solueris, neque dixit, Remittuntur eis, aut solutũ erit, quo ad Ecclesiam: sed solutũ erit, in cælis, & remittuntur eis, simpliciter & absolutè. Ideo si verba Domini sunt verba in sensu proprio, conuincunt Ecclesiæ ministros habere potestatẽ remittendi peccata autoritate Christi: par enim ratio est, q̃ verba hæc Domini ad sacramentum pœnitentiæ spectantia in proprio sensu verificentur, & q̃ verba eiusdem ad sacramentum Eucharistiæ pertinentia (scilicet hoc est corpus meum) in proprio sensu verificent. Nulla enim est ratio quare ista in proprio sensu vera esse fateamur, & illa à proprio sensu aliena faciamus: præsertim quum maius miraculũ sit, quòd de pane fiat corpus Christi ministerio sacerdotis. Vnde si verba Eucharistiæ à sacerdote prolata, vt vera sint cõpulerunt vt fateamur hoc, id est cõtentũ sub hac specie, est corpus meum, scilicet Christi: non minus compelluntur ad verificandum hæc Domini verba, (Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & Quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis) in sensu proprio, credere q̃ sacerdotis ministerio remittuntur peccata, absoluuntur peccatores à culpis suis. Nec enim minus operatorium esse debet sermo Christi per os sacerdotis, dicentis, Absoluo te à peccatis, quàm eiusdem Christi sermo per os sacerdotis dicentis, Hoc est corpus meum, vterq; igitur operatorius est eius, q̃ significat seruatis seruandis, scilicet concurrente ex parte ministri autoritate (nõ enim quilibet homo, sed sacerdos ordinariam vel delegatam autoritatẽ habens est minister sacramentalis absolutionis) & ex parte pœnitẽtis debita dispositione, vt scilicet fit absolutione dign⁹. Alioquin extremus rediret error à Hiero. dãnatus: vt pro nostro arbitrio dãnare innoxios & absoluere noxios possemus, sicut etiã in sacram ẽro altaris non quamcunque materiam, sed panis triticei tantum, consecrari per illa verba, non diaconi, sed sacerdotis ministerio prolata concessum credimus. In cuius signũ Dominus quum daret potestatẽ remittendi, retinendique peccata, præmisit, Accipite Spiritum sanctum subiungendo, Quorũ remiseritis peccata, &c. tanquam diceret, Spiritu sancto dirigente Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & non spiritu vestro instigante. Monet & diligit procul dubio Spiritus sanctus ad absoluendum vel ligandũ, quum seruatis vndique seruandis ministret Christi absoluit, vel ligat. Credendum est igitur & confitendum, q̃ effectus sacramentalis absolutionis ritè factę (scilicet à debito ministro, debita forma, supra dispositam materiam, scilicet peccatorum confitentẽ digenam absolutione) est peccatorum remissio, quam autoritatiue quidẽ solus Deus facit: ministerialiter autem minister ipse. Christi sacramẽto mediante efficit. Sic enim ad literam implebitur illud, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: non q̃ prius Ecclesia remittat, quàm Deus, tãquam Deus Ecclesiæ iudicium sequatur. Non enim dicit, Quorũ remiseritis peccata, remittentur eis, in futuro: sed remittuntur in præsenti: ad denotandum, quòd ipsa per ministrum remissio est vna atque eadem cum remissione, quam facit Deus. Illam quippe vnam & eandem remissionem peccati, quam sacerdos ministerialiter facit, & efficit Deus autoritatiuè: sicut eandem conuersionẽ panis in corpus Christi, quã sermo Christi per os sacerdotis operatur, efficit Deus autoritatiuè. Et licet olim dubia fuerit hæc quæstio, hodie tamen determinata est in Concilio Florent. sub Eugenio 4. Vbi dicitur, Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis. Absolutio, inquit non declaratio, non pax. Et rursus, effectus sacramenti huius, dixit, non effectus solius Dei. Et hinc patet, quòd sacerdos absoluendo seruatis seruandis, & in veritate absoluit à peccatis, & per viam sequelæ declarat pœnitentem absolutum, & certificat (humana tamen coniectura) peccatorem de peccatorum remissione. Remanet enim semper secũdum communem legem peccator ambiguus de coniectura ad Deum remissione: quia semper restat ambiguum nobis, an ex vel cum infusa charitate sacramentum susceperit pœnitentiæ. Quocirca nouitia opinio relata, non opinio, sed error est: pro quãto efficacism admisit sacramento pœnitentię sine credulitate effectus in seipso, & nulli conferri veniam remittente sacerdote dicit. Nisi credat sibi remitti: & quod intolerabilius est, nec intelligibile, manere, scilicet peccatum etiã remissione facta, & gratia donata, nisi credat pœnitens peccatum remissum. Indigna nempe sunt hæc non solùm eruditorum, sed quorumliber Christianorum auribus. Et quo ad illorum impugnationem seruandum est illud Philosophi, Quodliber proferente contraria, sol'citum esse, stultum est. Constat enim Baptismum remittere peccata absque tali suscipientis credulitate: vt patet in infantibus. Constat omnes ferè tremore Domini referros semper dubios de diuina in se gratia, & pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta suscipere, & sic ambiguos perseuerare. Imò & hoc sacri doctores laudant: & eius oppositum præsumptioni communiter ascribitur, aut ignorantiæ.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur, quòd diuersus remittendi modus omnes huiusmodi autoritates manifestat. Solus enim Deus peccata remittit autoritatiuè: cui quo stat, quòd minister euangelicus autoritate à Deo concessa, peccata remittat ministerialiter, mediante Christi sacramento ad hoc ab ipso Christo instituto.

¶Ad secundam dicitur, quòd sacramẽtalis absolutio dicitur operari remissionem peccatorum dupliciter, vel in voto, vel in executione. Nam qui ante confessionem remissionem consequitur, ex sacramentali absolutione in voto consequitur (iuxta illud, Dixi confitebor, & tu remisisti) proculdubio mediante confessione, ad quam tendens Dixi. Confitebor: alioquin non oportuisset dicere, Dixi, confitebor: sed fat fuisset dicere, Dixi aduersum me iniustiam meam Domino. Et si quidem ante absolutionem consequitur pœnitens remissionem peccatorum, per sequentem absolutionem augetur gratia remissiua peccatorum: si verò non prius consequutus est veniam, consequitur per absolutionem, si tamen (vt dictum est) digenus absolutione: tunc est. Nec hæc est proprio arbitrio dicimus. sed ab vniuersa Ecclesia accipimus, cõtente vnũ Baptismã in remissionem peccatorum: per omnia similiter intelligendo, vt diximus, scilicet quòd Baptismus in executione remittit peccata in illo, in quo inuenit peccata nõ remissa ex Baptismo in voto, & dignè ad Baptismum accedit: in quo autem remissa ex seipso in voto inuenit, gratiam auget. Hæc enim varietas non ex defectu sacramentorum, sed ex varia dispositione participantium sacramenta prouenit. Augustæ, die primo Octobris, 1518.

TRAC

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS DECIMVSNONVS,
de Excommunicatione, cuius est vnica

QVAESTIO.

¶Num excommunicatio priuet à participatione interiori fidelium.

VTRVM excommunicatio priuet à participatione interiori fidelium. Et videtur quòd non. Primò: quia excommunicatio non tollit plus quàm Ecclesiastica autoritas iurisdictionis potest conferre: est enim excommunicatio actus potestatis non ordinis, sed iurisdictionis: quam non dedit Christus maiorem in auferendo, quàm in concedendo, quum ipse sit magis pronus ad inferendum bona, quàm mala. Sed Ecclesiastica huiusmodi potestas non potest dare fidem, spem, & charitatem, per quas quilibet fidelis participat interius aliorum fidelium bona: ergo non potest tollere huiusmodi participationem interiorem.

¶Secùdò, quia excommunicatio communiter se habet ad iustam & iniustam: est enim vtraque efficax ad ligandum: quia, vt Grego. dicit, & habetur 11. quæstione tertia, sententia Pastoris siue iusta, siue iniusta, est timenda. sed excommunicatio iniusta non priuat excommunicatum communione interiori, sed solùm exteriori: ergo excommunicatio simpliciter non priuat nisi externa cõmunione fidelium. Et confirmatur: quia in sacra Scriptura nunquam inuenitur excõmunicatio nisi pro priuatione ab externis actibus, seu cum sola extrinseca pœna, vt patet discurrenti per epistolas Ioannis & Pauli, in quibus nihil aliud inuenitur prohibitum nisi extrinseca communio: nam quum tradebantur Satanæ, solùm extrinsecè vexabantur, vt patet ex eo, quod ibi dicitur, Vt spiritus saluus fiat, primæ ad Corinth. 5. Non nisi voluntariè ergo dicitur, quòd excommunicatio priuet spiritualibus suffragiis Ecclesiæ.

CONCLVSIO.

¶Excommunicationis sententia communionem fidelium tollit tam intrinsecam quàm extrinsecam, quo ad communia suffragia, ablatam sanctorum per charitatem communionem supponens.

¶IN OPPOSITVM est Magister sent. in 8. distin. 4. quem communiter doctores in hoc sequi videntur.

¶Ad euidentiam quæst. huius sciendum est, q oportet extremum vtrunque vitare, ne in errorem incidamus. Tria siquidè inuenitur in cõmunione fidelium, quatenus fideles sunt. Vnum est communio extrinseca in simul orando, vt fit conueniẽdo in ecclesia ad Missarum, aliorúmque diuinorum officiorum solennia: & hoc est vnum extremum. Aliud est Sanctorũ communio, quæ fit per charitatem vniẽtem Christi membra fecundum fidem formatam capiti Christo, & reliquis Christi mẽbris similibus: & hoc est alterum extremum. Tertium est communio fidelium secundum communia suffragia, quæ in Ecclesia ex institutione Ecclesiæ fiunt, vt patet in orationibus & Missis: & hoc est mediũ. Dupliciter ergo contingit in proposito errare, vel dicẽdo q excommunicatio auferat solam intrinsecam communionem, vel dicendo q excommunicatio tollit directè omnem communionẽ, vtrũque enim est falsum: vt patebit. Veritas autem est, quòd excõmunicatio tollit extrinsecam & intrinsecã quo ad communia suffragia communionem fidelium, & supponit ablatam communionem Sanctorũ per charitatem. Pro quorum intellectu (quia de externa cõmunione non est dubium) videnda est primò differentia inter dictas duas communiones internas: & monstrandum est deinde, q altera earum per excõmunicationem aufertur. Communio fidelium quum consistat in conferendo & recipiendo: oportet q interna etiam communio cõsistat in collationibus & receptionibus. Et collatio quidẽ fit meritis, orationibus, atq; suffragiis apud Deum adiuuantibus & intercedentibus pro aliis. Receptio autem fit suscipiendo ex aliorum ope, vel gratiã, vel gratię augmentũ, vel protectionem diuinæ assistentiæ à malis præseruantis, vel ad bonum promouentis, & huiusmodi. Verùm collationes horum spiritualium auxiliorum ex duplici oriuntur causa. nam quandoq; oriuntur ex charitate immediatè: vt quum in charitate cõstitutus ex priuata intentione orat, operatur, affligit q; se pro alio, & impetrat illi vel gratiam, vel gratiæ augmentum, vel adiutoriũ contra tẽtationes, & huiusmodi. Vel ex charitate mediante institutione, vel actione ecclesię, vt quum ex Missis diuinisque officijs aliquis adiuuatur ad bonum operandum, vel ad malũ vitandum: hæc enim ex charitate, sancta matre Ecclesia instituente sunt, & pro cõmuni ecclesię bono ordinata: & pro singulis eius membris agit ea, iuxta singulorũ fidem deuotionẽ q; offerentium. Et ad hoc collationum genus, spectat sacramentorum collatio, quæ Christi fidelibus dispensantur: quoniam actione ecclesiastica conferuntur. Quocirca inter communionem internam secundum charitatem immediatè & cõmunionem internam mediatè ecclesiæ institutione, seu actione, ex parte receptorum non est differentia secũdum substantiã: sed secundum magis & minus, nisi quo ad gratias sacramentales: quoniã omnia illa spiritualia dona, quæ ego possum recipere ex vna cõmunione, possum recipere ex alia, & ecõtra: excepta (vt dictũ est) sacramentali gratia, vt puta charactere in sacramento confirmationis, & similiter in sacramẽto ordinis: hæc enim nõ potest quis accipere ex communione solius charitatis: sed oportet interuenire cõmunionem secundum Ecclesiasticã sacramenti actualem susceptionem. Communio siquidem in sacramentis in voto tantum, stat infra limites communionis charitatis: sed communio in sacramentis secundum rem, ad communionem actionis ecclesiasticæ spectat. Et hinc patet, quòd recepta differunt secũdum magis & minus: quia constat, q maior gratia habetur, quum sacramenta actualiter sumuntur, quàm cum in voto tãtum. Ex parte autem collationis inuenitur magna differentia secũdum substantiã, quoniam interna cõmunio charitatis immediatę, in meritis, orationibus, suffragiisque priuatis consistit. Cõmunio autem charitatis ad intima penetrans mediãte ecclesiæ actione, seu institutione in meritis, orationibus, suffragiisq; cõmunibus (hoc est in ipsius Ecclesiæ & sacramentis & sacramentalibus) vt in actionibus consistit. Orat enim ecclesia, suffragatur, meretur, sacramenta dat & sacramentalia, ex charitate proculdubio: & his efficit apud Deũ, vt non solùm ecclesia, sed singuli fideles bonum gratię, aut augmentũ, protectionem, & reliqua bona habeamus, nisi obicem ponamus. Ad primã communionem spectat illud, Particeps ego sum omnium timentiũ te. ad vtranq; simul spectat articulus fidei, scilicet Sanctorum communionem quoniã ad illum spectat cõmunio in sacramentis. Prima communio non est propriè nisi existentis in charitate: secũda autem ad Christianos etiã in peccato mortali existentes se extendit: nam & pro peccatoribus ecclesia orat (& frequenter exauditur) etiam proteruis, ex hoc quòd Missas celebramus pro conuersione peccatorum. Hęc autem dicta sunt adeò nota, vt nulla egeãt probatione: quoniam ex ritu Ecclesiæ apparet eorum veritas.

¶His autem præmissis manifestum est, quòd excõmunicatio: quia extra ecclesiæ communionẽ ponit, ab actionibus, in quibus ecclesiasticæ charitatis cõmunio consistit in actionibus, separat: & consequẽter à receptionibus, quæ ex illis actionibus proueniũt, segregat. Et quia inter hęc multa sunt interiora bona animæ: cõsequens est, vt excõmunicatio à communione multorum internorum bonorum separet excommunicatum. Quòd autem excommunicatio extra Ecclesiæ cõmunionẽ ponat, quo ad actiones ecclesię (ex qua cætera pendẽt) manifestatur ex eo, quòd Ecclesia non orat pro excommunicatis. Cõstat enim q non licet celebrare pro excommunicatis: imò, vt Bernardus dicit, vide quàm mala fit excõmunicatio, q in Parasceue Iecclesia pro Iudæis & Paganis orat, sed non pro excõicatis. Probatúrq; hoc radicaliter ex euãgelica doctrina: cõstat enim q ecclesia nõ orat secundũ cõmunẽ legẽ nisi pro fratrib⁹ nostris: sed excõmunicati nõ sunt nostri fratres: ergo, &c. Minor patet ex eo, q Saluator noster Mat. 18. (vbi excõmunicãdi autoritatẽ ecclesiæ dedit) dixit de excõmunicato, Sit tibi sicut ethnicus, i. Gẽtilis. Vbi manifestè apparet, q excõmunicatio ex fratre facit nobis sicut Gẽtilẽ: vnde Aug. dicit: Noli illũ iã reputare in numero fratrũ tuorũ: ergo. Ampli⁹, Si excõmunicatus extra ecclesiã ponit quo ad externa tãtũ, sequitur q excõmunicatio nõ egeret autoritate Christi: quoniã quilibet princeps, quælibet ciuitas, quælibet cõmunitas potest externã suã cõmunionẽ ponere. Cõstat aũt Christi autoritate excommunicationẽ fieri. Mat. 18. vbi subiungit, Amẽ dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terrã (glo. f. vinculo anathematis) vbi Chryso. dicit, Vide qualiter duplicibus colligauit necessitatibus: & pœna, quæ hic est, i. piectione ab ecclesia, sit tibi sicut ethnicus: & supplicio futuro, q est esse ligatũ in cęlo. Amplius, ecclesia extra seipsam excõmunicatũ eiiciẽdo, ab omnib⁹ his separat, quæ suis mẽbris cõfert: sed ipsa ecclesia sua institutione & actiõe cõfert mẽbris suis cõmunes orationes, suffragia, & huiusmodi: ergo hæc tollit excõmunicãdo. & ad hæc admittit recõciliãdo. Maior patet ex eo, q excõicatio est suprema pœna Ecclesiæ: nõ esset aũt suprema, si nõ tolleret totũ quod ecclesia dedit: quoniã adhuc maior superesset pœna, si adhuc restaret separandus excõicatus ab his, quæ dedit & dat cõtinuè ipsa, suis mẽbris. Minor, pbat. quia Ecclesia instituit Missas nõ solũ q ecclesia in cõmuni, sed pro singulis: vt patet in canone, Missæ, vbi dicit, pro ecclesia tua sancta catholica, quo ad primũ: & omnibus orthodoxis, atq; catholicæ & apostolicę fidei cultoribus, quo ad secũdũ. Instituit etiã in Memẽto q aliquib⁹ singularib⁹ orari, instituit horas canonicas, & orationes, q fidelibus: vt patet. Hęc omnia esse suffragia & ab ecclesia & in persona ecclesiæ q dubitat, non eget rõne, sed sensu. Et sic patet excõmunicatũ esse alienũ ab actionib⁹ cõmunibus, quib⁹ Ecclesia cõicat suis fidelibus. Et patet consequẽter alienũ quoq; esse à fructu illarũ actionũ: hoc enim manifestè sequit. Et q i fructus actionũ illarũ sunt adiuuari ad gratiã, vel gratię augmentũ, ad bene operãdũ, ad declinãdũ à malo, ad resistendũ diabolo, &c. ideo patet q à multis internis bonis excõicatio separat. Et cõfirmatur autoritate Aug. de verbis Apostoli, sermo. 68. Omnis Christianus qui à sacerdotibus excõmunicatur, Satanæ traditur. Quomodo: quia scilicet extra ecclesiã diabolus est, sicut in ecclesia Christ⁹: ac per hoc quasi diabolo tradit, q ab ecclesiastica cõmunione remouet. Vbi habes

habes quomodo extra Ecclesiam intelligit Aug. non Ecclesiã materialem, non extrinsecam communionem, sed extra Christum. Replicando aũtẽ dicit, quasi Diabolo traditur: quia nõ traditur Diabolo possidẽndus, sed corripiendus. Ad idem est autoritas Hiero. Quorum dimiseritis peccata, &c. id est, quibus Ecclesiã interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis ianua regni cælestis clausa erit. Et habẽtur 11. q. 3. ambæ autoritates. Ex quibus patet quòd excommunicatio ab internis bonis excludit (quæ regni cælestis ianuam aperiunt) pro quanto priuat excõmunicatum à communibus Ecclesiæ suffragiis: per quæ interna bona à diuina misericordia suauiter omnia disponente ad nos descendunt.

¶AD OBIECTIONEM Ergo primam in oppositum dicitur, quòd licet omnia suffragia ex charitate prodeant, non tamen omnia eodem modo à charitate ordinata procedũt. Sed quædam procedunt immediatè per solas priuatas intẽtiones seu actiones fidelium: & horum communio spectat ad charitatem: & ista nõ tolluntur directè per excommunicationẽ, sed præsuppositiuè tollun tur per eam, quia excõmunicatio non incurritur absque mortali peccato tollente charitatem & consequenter communionem istã. Quædam autẽ suffragia procedunt ex charitate per Ecclesiæ actionẽ, vt sunt cõmunia suffragia, quæ in persona Ecclesiæ fiunt: & horum cõmunia, spectat ad fideles omnes ab Ecclesia nõ præcisos: sunt enim hæc cõmunia fidelibus omnibus etiã existẽtibus in peccato mortali, vt probatũ est. Et hæc differẽtia inter hominẽ fidelẽ existentẽ in mortali peccato absque excõmunicatione, vel cũ excõmunicatione q nõ excõmunicatus adiuuatur à pia matre cõmunibus Ecclesiæ suffragiis: excommunicatus autẽ nõ adiuuatur per illa, sed sibiipsi relinquitur vt gentilis, iuxta domini præceptũ: non tamẽ omnino deserit illos mater Ecclesia: quia requirit illos, vt resipiscãt: nec salutem eorum sicut nec Paganorũ negligit, vt Aug. vbi suprà subiungit. Et ad hanc solicitudinẽ vltra personale onus spectat, quòd Ecclesia obligat clericum excommunicatũ ad horas canonicas, sicut & omnes excõmunicatos ad ieiunia ab Ecclesia instituta. conceditur igitur quòd excommunicatio non nisi præsuppositiuè tollit cõmunionem charitatis: sed cum hoc stat, quòd directè tollit communionem suffragiorum communium Ecclesiæ: ac per hoc internorum bonorum, quæ sunt illorum suffragiorum fructus: quia ista non spectant ad communionem charitatis immediatè: de qua sola dictum est, Particeps ego sum omnium timentium te: quamuis hæc verba verius intelligenda sint in persona veri membri Ecclesiæ non præcisi ab ea: hic enim verè dicit, Particeps ego sum, &c. quia omnium simpliciter est particeps. Ad secundam dicitur, quòd propriè loquendo excommunicatio iniusta quo ad ipsam, (puta pro non crimine,) non est excommunicatio simpliciter & absolutè, sed secundũ quid tãtũ, hoc est in foro iudiciali. Et q non sit simpliciter excõmunicatio, patet ex illa vniuersali, Iniustũ iudiciũ non est iudiciũ: excõmunicatio enim quoddã iudiciũ est. Et manifestatur facilè: quia excõmunicatio actus iudicis est, actus autem iudicis est ius dicere: constat autem, quòd dicere iniustum non est dicere ius. Et similiter excommunicare est ius tale dicere, iniusta autem excommunicatio est iniustum tale dicere: non igitur est excommunicatio, si iniusta est, secundum substantiam excõmunicatio. Secus autem est de iniusta ex parte motiui, puta, quia ille potest excommunicari ex suo crimine, sed tamen ego non moueor nisi ex odio ad excommunicandum. Hæc enim excommunicatio est iusta secundum se, quamuis sit iniusta ex parte motiui: & ideo est verè excommunicatio⁹, & omnes excommunicationis effectus secum fert. Sed excõmunicatio secundum se iniusta, non fert secum excommunicationis effectus, nisi in foro exteriori: non est enim sic excõmunicatus priuatus suffragiis Ecclesiæ secundum veritatẽ: quia non est verè excõmunicatus in cælo: quia nõ est Ecclesiæ non auditor, ac per hoc non sicut ethnicus. Vnde Aug. de verbis Domini Matth. 18. cœpisti habere fratrẽ tuũ tanquã publicanũ, ligas illum in terra, sed vt iustè alliges, vide: nam iniusta vincula disrumpit iustitia. Parere tamen excommunicationi debet, ab extrinseca cõmunione se abstinẽdo: quia in foro extrinseco ligat. Et hoc est quod Gregorius docet, dicẽs quòd sententia pastoris siue iusta, siue iniusta est timenda. Secus autem (vt communiter dicitur, & bene,) esset, si sententia esset nulla, hoc est inualida etiam in foro exteriori: ita quòd inter excommunicationem iniustam, & nullam non est differentia, quia illa excommunicatio sit, & ista non, (neutra enim est excommunicatio absolutè) sed quia illa est excommunicatio in foro exteriori, hæc autem in nullo foro: & ideo nulla dicitur. Et est quãdo continet errorẽ intolerabilem vel in facto, puta si excommunicatur quis quia non tenet concubinam, vel in iure, vt si excõmunicetur post legitimã appellationem ab eodem. & huiusmodi: vt habes in glossa dicti c. Non ergo communiter se habet excommunicatio ad excommunicationem iustam & iniustam: sed ly iniusta est conditio diminuens ter ad hominem verum & pictum. Et propterea non est de natura excõmunicationis iudicandum, secundũ quòd saluatur iniusta: sed simpliciter & absolutè, prout est in sua integrã ratione & efficacia quam solùm significat excõmunicatio, propriè & formaliter loquendo, quoniam actus est iudicis dicentis ius. Ad confirmationẽ dicitur, q ex sacra Scriptura habetur excommunicatũ priuatum esse spiritualibus bonis & regno cęlorum, Matth. 18. Ex eo enim, q Ecclesiæ fit vt Gentilis, priuatur Ecclesiæ suffragiis: sicut Gentilis expers eorum est. ex eo aũtẽ quòd ligatus est in cælo, priuatur bonis soluẽtibus vincula cælestia. Habetur quoque idem ex ipsa forma excommunicationis: nã ea, quæ extrà fiunt ab Ecclesia, sunt signa eorum quæ sunt intus, si error non interuenit. Et propterea ex hoc ipso, q Ecclesia ab ecclesiastica cõmunione exterius separat hominem excommunicando, significat illum ab interna communione Ecclesiæ separari. In cuius signũ in primitiua Ecclesia etiã sensibiliter potestati dęmonum excõmunicati tradebantur, quasi à Christo excisi. Nec est verũ q in primitiua Ecclesia sola externa pœna excommunicati mulctabantur: sed vltra internas addebantur externæ pœnæ à Diabolo: sicut vltra interna bona in primitiua Ecclesia boni visibiliter visitabantur à Spiritusancto, Loquẽtes linguis, &c. Nec obstat quod dicitur, Vt spiritus saluus fiat: quoniã hoc spectat ad finẽ. constat autem quòd excõmunicatio priuat etiã suffragiis Ecclesiæ, & relinquit hominem sibiipsi, vt resipiscat, vt spiritus saluus fiat: est enim velut medicina quædam in cap. quum medicinalis. de sen. excom. lib. 6. Augustæ, die 29. Octobris 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS
de Iniunctis pœnitentiis vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶Num pœnitentia iniuncta à confessore si non impleatur in hac vita, exoluenda sit in alia.

QVAERITVR Vtrum pœnitentia secundum canones imposita à confessore, si non impleatur in hac vita, exoluenda sit in alia vita. Et videtur q non: quia nec canones pœnitentiales, nec sententiæ hominis in telliguntur imponi, nisi in hac vita, vt patet discurrendo. Et cõfirmatur, quia mortui sunt extra territoriũ humani iuris: constat aũtẽ impune posse nõ parere extra territoriũ ius dicenti.

¶In oppositum enim est communis Ecclesiæ sensus.

CONCLVSIO.

¶Pœnam canonicam panitentibus iniunctam, si in hac vita non impleatur exolui, oportet in alia futura vita, non quidem secundum pœnæ qualitatem, sed secundum substantiam, cui ex hac vita decedens semper pœnitens obnoxius est, quousque tam implerit.

¶AD EVIDENTIAM Huius sciendum est, quòd pœna rite imposita, quæ in hac quæstione nũcupatur pœna canonica duo in se continet. Alterũ est id quod pro culpę satisfactione debetur: quoniam nisi pœnitens remaneret debitor ad satisfaciendum diuinæ iustitiæ nulla deberet ei pœna imponi. Claues enim Ecclesiæ sicut nõ soluũt in veritate nisi dignos absolutione, ita nõ ligãt secundũ rei veritatẽ nisi alligatione dignos: si enim & non aliter confessor exhibet se Christi ministrũ, vtendo claue potestatis. Vnde ad discernendum dignos ab indignis, data est ei altera clauis, scilicet autoritatis discretiuæ. Alterũ est id quod cõfessor apponit, q se habet ad primum sicut determinatum ad indeterminatum, & sicut qualitas ad substantiam, seu accidentale ad substantiale. Nã ad satisfactionem pro peccato, substantialiter exigitur, q pœna sufficienter exoluatur: an aũt tali, vel tali pœna satisfactio fieri debeat pro indeterminato habẽtur donec à Deo vel homine determinetur: puta q iciunet, peregrinetur, & huiusmodi. Et quoniã possunt etiam hæ determinationes mutari (vt patet quum imposita pœnitentia cõmutatur, & substantiale debitum satisfactionis, quod erat quasi vestitum priori qualitate pœnitentiæ induit ex commutatione nouam qualitatem: pura, si prius erat sub forma orationis, & postea muratur in forma eleemosynæ: ideo vt accidentale ad substantiale, & vt determinatio ad determinabile se habet quod apponitur à confessore ad id, quod pro peccati satisfactione exoluendum restat. Important ergo canonica pœna, non solas qualitates appositas ab homine secundum canones, nec solam suppositam pœnam peccato debitam: sed vtrunque. Ita quòd inter pœnam debitam pro satisfactione peccati simpliciter & absolutè & pœnam canonicam, hæc est differentia, quòd illa primo modo significatur nuda: secundo autem, hoc est per pœnam canonicam, significatur vestita per determinationes à confessore canonicè appositas. Pœna canonica pœnitẽtibus iniungenda.

¶Quocirca ad propositam quæstionem respondendũ cum distinctione est, vt vterque extremus error vitetur. Nã si dicatur quòd pœnitens non remanet post hanc vitam obligatus, errabunt multi inferẽtes ex hoc q mors absoluit omnes à pœnis debitis pro peccatis, dũmodo hic fuerint impositæ à confessoribus & acceptatæ, quamuis non exolueriat omnes. hoc enim clarè constat esse erroneum. Et rursus si dicatur, q pœnitẽs remanet obligatus posthãc

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitam errabunt forte aliqui, sumentes ex hoc alterum extremum scilicet, quòd mortui teneantur ad ieiunia, peregrinationes, &cætera, quod est ridiculum.

¶ Dicatur ergo secundum distinctionem iam dictam & probatam quòd pœna canonica non remanet exoluenda quātum ad qualitatem ab homine appositam, & ex hoc sequitur, quòd nō teneantur ad ieiunia, & alia huius vitæ opera mortui. Remanet autem quo ad substantialem pœnam: & ideo sequitur, quòd post mortem tenentur exoluere quod hic non soluerunt. Ratio autem quare remanet quo ad substantiale est: quia satisfactio substātialis erat debita ex ipso peccato, secluſa impositione canonis & sacerdotis: & nunquam est soluta in hac vita. Ex hoc enim conuincitur primò, quòd aut nunquā exoluetur: & sic peccatū remanebit absque satisfactione (quod est impossibile in his qui saluantur) aut quòd exoluetur post hanc vitam: quod est verissimum, & à catholica Ecclesia confessum. Conuincitur secundò, quòd non est eadem ratio de remissione post hanc vitam pœnitentiæ sacramētalis quo ad substantiale, & de aliis pœnis, vel operationibus impositis à iure humano, vel ab homine: puta quòd dicamus horas canonicas, quòd ieiunemus in Quadragesima & huiusmodi. Manifesta siquidem est diuersitatis ratio, ex hoc quòd pœnitentia sacramentalis claudit in se pœnam debitam simpliciter pro satisfactione peccati, ratione cuius remanet: quia pœna simpliciter debita peccato, non hic tantùm, sed aut hic, aut in futuro exoluenda est, si in patriam cœlestem ingressus patebit. pœnæ autem & opera alia summodo præsentis vitæ excercitationes debitas continent: & ideo cum vita præsenti totaliter spirant.

¶ ET PER Hoc patet responsio tam ad primam obiectionem, quàm ad secundam: vtraque enim loquitur de vinculo canonum, quo ad id, quod ex solo humano vinculo pendet. Pœnitentiam autem sacramentalem remanere constat non ex canonis vinculo, sed ex eo quòd ipsa claudit pœna simpliciter peccato debita hic, aut in futuro, tam hominis, quàm canonis arbitrio secluſo. Augustæ, die 30. Septembris. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS PRIMVS de Sigillo Confessionis vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶ Num confessor tenetur occultam seruare deliberationem, confitentis se omnino occisurum regem, aut Pontificem summum.

QVAERITVR Vtrum confessor teneatur occultam seruare deliberationem confitentis se omnino occisurum Regem, aut Pontificem summum.

¶ Videtur enim q̄ non. Tum quia confitēs non habet cōtritionem, aut attritionem de tali deliberatione, & consequenter nō est occultanda à sacerdote, sicut nec à Deo occultatur. Tum quia peccatum cadens sub sigillo cōfessionis est cōmissum, non committendum: cùm confessio non sit de futuris. Sed homicidium est futurum: igitur licitum est reuelare, vt caueat.

CONCLVSIO.

¶ Nullo tenus licet confessori reuelare peccatum confitentis, etiam deliberatam occidendi summum Pontificem voluntatem habentis.

¶ IN OPPOSITVM Autem est autoritas Theologorum in 4. dist. 21. ibi enim communiter tenēt, quòd in nullo casu etiam infectionis hæresis licet reuelare peccatum in confessione detectum: vt patet in S. Tho. Sco. & Petro de Palude.

¶ HAEC Quæstio mota est occasionaliter quidē propter quēdam reuerendissimum dominum Cardinalem, qui hoc per contatus iussit, vt scriberem, complectiuè autem propter opinionem Panormit. in cap. omnis vtriusque sexus. de pœn. & remiſ. Vnde duo facienda sunt. Primò fundabitur illius opinio. Secundò confutabitur, ostendendo quid sentiendum: & sic satisfiet obiectis.

Opinio Panormitani.

¶ QVO AD Primum, Panormit. ex quibusdam Innocētij verbis in eodem c. motus, dixit, quòd confessor potest reuelare ne eueniat tantum malum: dixitque hoc sentire Innocētium: fundátque se super rationibus in principio adductis. Sed vt melius veritas elucescat, fundatur opinio ista sic iuxta verba Innocēti). Illa tantū cadunt sub sigillo cōfessionis, quæ à pœnitēte, inquantū pœnitēs est, dicuntur. Sed obstinatio sua ad occidēdum, non dicitur ab eo, inquantum est pœnitens: quia implicat esse obstinatū & pœnitentem respectu eiusdē: ergo. Præterea, ex parte peccati: & idē redit, Illa tantū cadunt sub sigillo cōfessionis, quæ reuelātur. vt occulta bilia sacramento cōfessionis. Sed obstinatio ad futurū homicidiū non reuelatur, vt occultabilis per sacramētum: quia implicat ponere, vt absolubile, & vt pertinax: ergo. Et similiter pōt fundari ex parte confessionis. Quia scilicet ad illa tātum se extēdit sigillum ad quæ se extendit ministerium confessoris actu vel potentia: sed ad obstinationem nullo modo se extēdit: ergo. Hæc de primo.

¶ QVO AD Secundum. Ista opinio tripliciter errat, primò à veritate: ex triplici enim capite ostenditur, talem obstinationem sub sigillo cadere confessionis. Primò, quia eiusdē rationis est cōfiteri peccatum vt absoluendum, & confiteri impedimentum prohibens absolutionem, vt patet ex eo, q̄ ad eundē iudicem & in eodem foro spectat nosse vtrunque, quid absoluendū sit, & an adsit impedimentū aliquod, alioquin nō posset nisi causaliter rectè absoluere. Sed obstinatio in peccato, reuelatur & cognoscitur vt impedimentū prohibens absolutionem: ergo eiusdē rationis fori & iudicis sunt: sed constat peccatū reuelari à pœnitēte ministro Dei: ergo & obstinationem. Et per hoc patet defectus fundamēti opinionis aduersæ, quoniam pœnitens inquantū pœnitēs non solum dicit ea, quorum pœnitenti, sed impedimenta veræ pœnitētiæ. & sic dicit se obstinatū. Et similiter non solū quod proponitur vt occultabile per absolutionē, sed quod apponitur vt impedimentum absolutionis, infra ordinē occultabiliū clauditur. Et similiter ad ministerium confessoris pertinet nō solùm absoluere, sed impedimenta absolutionis cognoscere. Secundò, quia sermones, circūstātia, & vniuersaliter quicquid dictum pādit hoc peccatum cōmissum & cōfessū huius personæ, cadit sub sigillo cōfessionis. Sed manifestare homicidium ab hoc cōmittendum, pandit peccatū iam commissum, scilicet voluntatem, qua deliberauit se homicidium cōmissurū: ergo cadit sub sigillo confessionis. Et ex hoc ruit secunda ratio in principio adducta ex Panor. Non enim videt, q̄ in cōfessione illius obstinationis reuelantur duo connexa, scilicet cōmissum propositū, & cōmittendum factum: & q̄ similiter in reuelatione quā faceret confessor, non solū reuelaret cōmittendū factū, sed cōmissum propositū. Tertio, quia si obstinatio huiusmodi posset reuelari, ergo quantū est ex natura sacramenti, nulla obstinatio de mortali caderet sub sigillo confessionis: & tunc ergo non esset reus violati sigilli confessionis, quicunq; reuelaret aliquē obstinatū in odio, in luxuria, in superbia, &c. quæ sunt manifestè cōtra cōmunē Ecclesiæ doctrinam: ergo. Et propterea S. Tho. vbi supra hāc opinionē erroneam reputauit in responsione ad primum.

¶ Errat secundò à cōmuni Theologorū doctrina in quarto vbi suprà, vbi etiā si aliquis obstinatus in hæresi cū periculo infectionis aliorū cōfiteretur, occultādus de necessitate sacramēti dicitur. Et ratio est: quia cōfessio immūda nihilominus cōfessio est sacramētalis, sicut & Baptismus immundus verum sacramentū est. Et tātò detestabilior est error iste, quātò materia hæc theologalis nō canonica est, nisi per accidens q̄ canoni inserta: sicut etiā materia de Trinitate. Errat tertiò ab ipso Innocentio, cui hāc imponit opinionem: vt enim ex plana verborum Innocenti) serie apparet duæ ibi distinctiones ponuntur: altera de confessione, altera de fine confitentis. De cōfessione quidem: quia primò ponitur cōfessio sacramētalis: secundò confessio per modum secreti: scilicet, Dico tibi hoc in pœnitentia seu in cōfessione. De fine autē, quia aut propter partem pœnitentiæ suscipiendam, & orationum suffragia & consilium animæ suæ: aut propter auxilium, vel cōsilium non animæ, sed ad alia. Et dicit ibidem Innocentius de confessione primo modo propter finem spiritualem, quòd confessor tenetur occultare, & quòd non placet sibi responsio dicentium, quòd non reuelantur vt ministro. Deinde addit de confessione secundo modo propter finem secularem: & dicit quòd tenetur manifestare non obstante confessione. Ex quibus apparet, quòd oppositum concludit eius, quod Panormitanus somniauit. Nec prima ratio in principio adducta de incontritione aliquid valet. Quia (vt patet ex dictis) & sufficit quòd manifestetur vt impedimentum contritionis, & confessio immunda verè sacramentalis confessio est, &c. Vnde tu simplex cōfessor caue à summa angelica in hoc passu: quia nescīēs quid diceret, scripsit sibi placere opinionem Panormitani. Romæ die 13. Septembris 1514.

TRACTATVS VIGESIMVS secundus de Pollutione ex auditione Confessionis proueniente, vnica Quæstione contentus.

CONCLVSIO.

¶ Num confessor cognoscens ex his quæ audit in confessione, sequi in seipso emissionem seminis sibi displicentem, peccet mortaliter audiendo, vel prosequendo tales confessiones

QVAERITVR Vtrum confessor cognoscens ex his quæ audit in confessione, sequi in seipso emissionem seminis sibi displicētem, peccet mortaliter audiendo, vel prosequendo tales confessiones. Et videtur quòd sic. Primò, quia omnis voluntaria seminatio extra matrimonium est peccatum mortale: sed hæc est huiusmodi: ergo. Probatur minor quia in potestate illius stat auferre causam pollutionis talis: voluntaria enim est auditio talium, vt patet.

¶ Secundò, Quia sicut tentatio carnis ex his prouenientes, non excusatur à peccato veniali (dicente Aug. quòd nonnullum peccatum est cum caro concupiscit aduersus spiritum) ita seminatio ex eisdem prouenientes non excusatur à mortali: est enim huiusmodi seminatio secundum se mortalis, sicut tentatio venialis.

¶ PRAETEREA, Si excusaretur à peccato mortali, hoc esset quia

quia sic esset voluntaria causa, quòd non esset volūtarius effectus. Sed hoc est impossibile in causis, ad quas naturaliter sequitur effectus, & sequela est cognita: quicunque enim vult antecedens, vult consequens, necessarium naturali necessitate & cognitum: quamuis diuersimode, quia antecedēs directè, cōsequēs verò indirecte.

¶ IN OPPOSITVM Videtur, & est multorum opinio, quia ex retractione cōfessoris ab huiusmodi, sequeretur scandalū cum pluribus inconuenientibus: puta quòd bonus confessor non posset vacare saluti animarum: imò quòd curatus, qui tenetur ad audiendas confessiones, teneretur omittere curam ouium: & quandoque (puta in Pascha) esset perplexus audiendo, vel omittendo, propter præceptum, quo alligatur pœnitens, &c.

¶ AD EVIDENTIAM Huius dubitationis, primò manuducendus est intellectus ad conclusionem. Deinde intenta responsio ratione firmanda est. Et sic demum satisfiet obiectis.

CONCLVSIO.

¶ Non debet confessor reuāquere confessionem, si ex ea sequi animaduertit pollutionem, cum non sit simpliciter voluntaria, sed in sua causa.

¶ QVO AD Primum scito, quòd aliquid est dupliciter voluntariū. Primò in seipso: cum scilicet aliquis vult illud facere, puta dormire. Alio modo in sua causa, puta cū aliquis vult bene comedere & bibere, quæ sunt causa somni: quamuis nō hoc velit vt dormiat. Voluntarium autem tantum in causa, nō refert quo ad boni tatē vel malitiā moralē, an in somno, an in vigilia fiat: ex quo enim secundū causam tantū habet rationē voluntarij, in ea quoque tantum oportet habere rationem boni, vel mali moralis: & si in causa tantum consistit moralitas, cætera erunt per accidens, & cōsequēter per accidens erit, vtrū in somno, vel in vigilia effectus expleatur. Ex hoc aūt sequitur q̄ quādo pollutio est volūtaria in sua causa tantū, non refert vtrū pollutio sequatur in vigilia, vel somno, ac per hoc, si talis pollutio in somno nō esset peccatum mortale, nec auferret virginitatem: si etiam eueniat in vigilia nō auferret virginitatem, nec erit mortale peccatum. Cùm autem in quæstione proposita seminatio non sit voluntaria secundū se ipsam, sed in sua tātum causa, idem est iudicium de tali pollutione, si cognoscitur q̄ sequitur statim & vigilādo, & si cognoscatur, q̄ sequerē nocte sequēti dormiēdo. Ad hoc ergo quæstio omnis venit, q̄ si talis pollutio in somno non esset peccatū mortale, nec in vigilia, & si in vigilia, q̄ & in somno. Nec obstat his si dicatur q̄ hoc nō sequitur, q̄a in somno homo non potest peccare, quia hoc nō est verum nisi de peccato voluntario secūdum seipsum, & quo ad actum electionis seu imperij: quia scilicet nō potest tūc illud imperare vel eligere. Peccatum autem voluntariū in causa & in seipso, potest homo cōmittere in somno vt exequēs. Mulier enim quæ ideo obdormit, vt à cōsanguineo quasi nescia opprimatur, incestus rea est, & virginitatē vtrāq; perdit, si ab eo dormiens cognoscitur: electus est enim tunc somnus, vt medium conueniens ad perpetrādum peccatum. Nec minus reus est vtens seipso dormiente ad peccandum, quam vtēs ministri alicuius opera ad explendū homicidium, quod contingit compleri dormiente eo qui præcepit. Pari igitur, imò eadem existente ratione boni, vel mali in somno vel vigilia in proposito cùm constet ex S. Tho. in 4. sen. di. 9. quòd pollutio in somnis accidens, cùm secundum se non est voluntaria, secundum causam considerāda iudicandāq; est, & quòd pollutio proueniens in somno ex cogitatione disputatoris, vel prædicatoris de materia venerea nō est peccatū, prouenies verò ex cogitatione tali & delectatione absque consensu est peccatum veniale: sequitur quòd si pollutio secundum se non voluntaria in vigilia ex eisdem contingat causis, eodem quoque modo, aut non sit peccatum, aut sit veniale. Nec obstat si dicatur, quòd sequela futura in somno, aut nescitur, aut non consideratur: sequela autem, quæ tunc est, in vigilia, & scitur & consideratur. Quoniam sequela in somnis sciri potest: tum quia naturalis causa est vt in pluribus, multiplicata enim imaginatio venereorum, naturalis est causa seminationis, vt experientia testatur: tum propriæ naturæ cognitione, tum quia si sciret aliquis sequelam futuram in somnis, non propterea peccarer. Et idem est iudicium de consideratione: potest enim quis cōsiderare hoc actualiter: & si cōsideraret, nō propterea peccaret. Non enim causa quare talis prædicator, aut disputator nō peccat aut nō nisi venialiter peccat, assignatur: quia nescit talem sequelam, aut quia non aduertit sed quia cogitatio talis nullum peccatum est, delecta tio verò sine consensu veniale. Et confirmatur hoc: quia aliter nō redderetur ratio de disputatore & prædicatore absolutè: sed tali, scilicet ignorante aut inaduertente: cùm tamen de eis absolutè fit sermo. Ex his igitur patet iam hoc demonstratū esse, q̄ huiusmodi pollutiones, quæ secundū se non sunt volitæ, sed displicēt, siue in somno, siue in vigilia, tantū habent boni vel mali, quātū in sua causa fortiuntur. Si ergo auditio taliū in cōfessione vel extrà sine peccato est, ipsa quoq; sequens pollutio sine peccato est: & similiter si cū peccato veniali ipsa quoq; venialis est: & si cū merito, ipsa quoque cum merito est. Cùm igitur confessor non solùm qui tenetur, (vt curatus,) sed quilibet vacans animarum saluti, sine peccato quandoque, & quandoque cum veniali tantum, & quādoque cum merito audiat falsi, interroget respondeatque: consequens est, vt patiendo talem pollutionem quandoque non solùm non peccet, sed mereatur, ac per hoc non virginitatem perdit, si virgo est, nec Ecclesiam polluit, si in Ecclesia hoc accidit, quemadmodum nec personam suam sacram polluit: sicut nec si in somnis hoc paterētur. Hæc de primo.

¶ QVO AD Secundum: iam habetur ex dictis vna ex cōmunibus ratio, scilicet quòd voluntarium in causa tantum, mensuratur in bonitate & malitia morali secundum bonitatem, vel malitiam causæ tantum: sed hæc pollutio, (de qua est quæstio,) est voluntaria in causa tantum. ergo, &cætera. Cum igitur causa quandoque non mala, quandoque bona sit moraliter, restat vt pollutio ipsa mala moraliter non sit. Ex propriis autem probatur dicta cōclusio, &cætera, Voluntarium indirectè, id est quia est in potestate voluntatis, non imputatur voluntati ex eo quia potest facere & non facit, sed ex eo, quòd potest & debet facere, & non facit: vt patet in Prima secundæ Sācti Thomæ quæstione sexa. articulo tertio in cor. art. vbi sic dicit in forma. Voluntarium dicitur quod est à volūtate. Ab aliquo autem dicitur esse aliquid dupliciter, vno modo directè, quod scilicet procedit ab aliquo, inquantum est agens, sicut calefactio à calore. Alio modo indirectè, ex hoc ipso quòd non agit, sicut submersio nauis dicitur esse à gubernatore, inquantum desistit à gubernando. Sed sciendum, quòd non semper, id quod sequitur ad defectum actionis, reducitur sic in causam in agens ex eo, quòd non agit, sed solū tunc cùm potest & debet agere & non agit. Si enim gubernator non posset nauem dirigere, vel nō esset ei commissa gubernatio nauis, non imputaretur ei nauis submersio, quæ per absentiam gubernatoris cōtingeret, &c. Hæc ille in forma. Voluntarium igitur indirectè, id est quia est in potestate voluntatis, non imputatur voluntati ex eo quia potest facere & non facit, sed ex eo q̄ potest & debet facere, & nō facit. Sed in proposito pollutio hęc nō cadit sub voluntario nisi indirectè (quia scilicet voluntas nō diuertit ab auditione, quæ est eius causa) & volūtas quāuis posit, non tamen debet diuertere à tali actu auditionis, cogitationis, & similiū: ergo hoc non imputatur voluntati. Declaratur minor, quia nullus artifex debet omittere inchoationē, aut profecutionē operis propter defectus consequētes ex necessitate materiæ: stultè enim aliquis omitteret cōstructionē ferræ aut gladij ex eo, quòd rubiginē contrahent: propterea quia ex ferro fiūt: & sic de aliis. Pollutiones autē & stimuli carnis in proposito contingūt ex necessitate materiæ: ex eo enim, quòd res venerea est materia purganda, lauanda, disputanda, prædicanda, cogitanda exinde naturali sequela, sequitur commotio carnis, &c. Testatur autem hoc non solùm experientia, sed doctrina tertij de anima, vbi in cap. de motiuo principio vult Arist. quòd quandoque intellectu nō præcipiente, ex imaginatione moueatur pars aliqua corporis, &c. Non igitur debet homo propter defectus contingentes ex necessitate materiæ venereæ, omittere non solùm necessaria, sed viles cogitationes, locutiones, auditiones, &c. nam alioquin oporteret aut Angelos, aut viros valde priuilegiatos tantum, de huiusmodi disputare, audire, &c. cuius oppositum ecclesiastica habet consuetudo, & ratio docet.

¶ Animaduerte tamen in re hac quatuor. primum in mente, secundum in imaginatione, tertium in ore, & quartum in corpore. In mente quidem, ne ex auditione huiusmodi multiplicetur tētatio in mente, aliud est enim tentare in mente, & aliud in carne tantum, hæc enim (vt dictum est) ex necessitate prouenit materiæ, & contra voluntatem sustineri præsupponitur: illa autem ad volitatem currit, & ad consensum trahit. Si enim aliquis ex his periculo cōsensus proximus sit: omittere debet tam inchoationē, quàm profecutionem: quoniam ad mortale peccatū nulla ratione properandum est. In imaginatione verò, ne timeat commotiones carnis: quoniam sicut imaginatio lapsus pedum facit labi (quia excitat motū circa partes imaginatas) ita imaginatio huiusmodi commotionum, quæ magna est in timentibus causat illas, euentusque actualiter timentibus: vt vnde credunt obuiare commotionibus, inde excitent. Et hoc dico de timore habēte pro obiecto huiusmodi commotiones: timor autem habens pro obiecto Dei offensam cum eleuatione ab imaginatione talium, vel iuuat contra huiusmodi si commotiones. Vnde huiusmodi confessores saluti animarū vacare sic debent, vt de huiusmodi cōmotionibus quas patiuntur quantum possunt non cogitent, quamuis sentiant: ipsa enim cogitatio in causa est. In ore autem, ne superfluas faciant interrogationes in hac materia: & quantum possunt celeriter hęc pertranseant: agentia nanque naturalia magis videntur agere ex mora, quàm ex magnitudine virtutis. In corpore demum, ne putent omnem effluxum humoris esse seminationem: est enim præter vrinam & semen, tertius quidam humor, qui ex calefactione seu ex inflammatione carnis fluit: de quo nisi cum rebellione carnis veniret, non magis curandum est quàm de sudore videtur. Nunc autem non ratione sui: sed tentationis caueda est, nō tamen tāquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

pollutio:vnde nō excedit limites peccativenialis. Hæc de secūdo.

¶QVOAD Tertium. Pro solutione obiectorum memor esto duarum distinctionū iam positarū, altera est de voluntario in seipso, & voluntario in sua causa tantum. Altera est de voluntario in sua causa tantum, aut quo ad cōditionem electam in causa, aut ex necessitate materię eiusdem. Seminatio enim voluntaria in seipsa extra matrimonium est peccatum mortale: voluntaria autem secundum causam, & non quatenus est electa, sed ex necessitate materiæ, non est peccatum, imò meritoria quandoque.

¶Et per hoc patet responsio ad primum & tertium. Idem enim est iudicium de causa & effectu & antecedente & consequente. Quamuis etiam possit ad vtrunque argumentum aliter distingui de voluntario in causa, seu indirectè: quia quoddam est quod voluntas potest, & debet in sua causa vitare, quoddam est quod potest quidem, sed non debet, & quòd primum est peccatum, secundum non. Et quia pollutio in casu proposito est voluntaria in causa tantùm secundo modo, ideo quamuis sit quodammodo voluntaria, non tamen est voluntaria imputabilis.

¶Ad secundū verò dicitur, q̄ licet omnis cōcupiscentia carnis aduersus spiritum sit cū peccato: nō tamen habet rationē peccati ex hac parte, qua procedit ex cogitatione vtili, & quandoque meritoriæ: vnde hæc causa excusat quātū est ex parte sui, & à mortali pollutione, & à veniali tentatione. Sed quia pollutio aliunde non habet rationem mortalis, ideo simpliciter restat sine mortali, concupiscētia autem carnis aliunde potest habere rationem venialis: & ideo non concluditur, quòd concupiscentia carnis interueniens simpliciter non sit veniale peccatum. Et hæc de quæstione hac dicta sufficiant. Florentiæ in sancto Marco, die 13. Octobris, 1519.

TRACTATVS VIGESIMVSTERTIVS, de Purgatorio in duas quæstiones diuisus.

1 *Num in purgatorio possit esse meritum.*
2 *Num omnes animæ in purgatorio existentes sint certæ de sua salute.*

QVAESTIO I.

¶An in purgatorio possit esse meritum, &c.

VTRVM In Purgatorio possit esse meritū aut charitatis augmentū. Et videtur quòd sic. Primò, quia vna ex pœnis Purgatorij est timor ex imperfecta charitate procedēs, qui de facto nō potest nisi charitate perfecta, quæ foras mittit timorem, primæ Ioan. 4. Probatur assumptum: quia horror mortis, qui imperfectè annexus est charitati, peccatū est: quia qui volunta riè non moritur, non obedit Deo vocanti nisi inuitus: huiusmodi autem horror animam sequitur in Purgatorio proportionaliter.

¶Secundò, quia animæ in Purgatorio sunt in via: impossibile autē est esse statum in via in qua non progredi reuerti est: vt Hier. dicit.

¶Tertiò quia virtus in infirmitate perficitur, primæ ad Cor. 12. in Purgatorio autem est maxima infirmitas.

¶Quartò, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ad Rom. 8. igitur & his qui sunt in Purgatorio.

¶Quintò, quia impossibilis est vlla creatoris perseuerātia nisi acciat magis atque magis: igitur non perseuerarent in charitate, qui sunt in Purgatorio, nisi magis ac magis acciperent.

CONCLVSIO.

¶Animæ in purgatorio existentes extra statum merendi, & demerendi sunt, non autem satisfaciendi.

¶AD EVIDENTIAM Huius sciendum est, quòd quia status Purgatorij est à nobis remotus & parum de eo in Scriptura sacra habetur, oportet nō ex certis inuestigare quod quærimus. Certum autem est imprimis, quòd status ille medius est inter nostrū & beatorum statum, dum nos omninò in via, beati omninò in termino fœlici, illi verò, qui in Purgatorio sunt, non totaliter in via, aut extra viam, & similiter nō totaliter in termino, aut extra terminū sunt. Et quidem q̄ non totaliter in via sint, ex eo patet, q̄ extra viam communem ad inferos & superos, nō possunt incurrere amplius suppliciū æternū. Et similiter quòd non totaliter sint extra viam, ex eo patet, q̄ adhuc non peruenerunt ad patriam cælestem, pro qua assequenda purgantur. Et hinc patet quoque, q̄ non sunt totaliter in termino, ad quem continua purgatione appropinquāt nec sunt totaliter extra terminum, in quo sunt sic diuina cōfirmatione fixi, vt ab illo diuertere nequeant. Hæc de Purgatorij statu, vt certa cōmuniq; Ecclesiæ sensu cōfessa habemus: ex quibus clare patet an Purgatorium sit vt via, vel vt terminus quo ad meritum. Sed quoniā status Purgatorij nō est per se, sed per accidēs medius inter nostrū & patriæ statū (vt patet ex hoc q̄ medium perse est in quod oportet ex altero procedēre extremo, primò peruenire quā in extremū: vt patet 5. Phy. & 10. Meta. constat autē, q̄ ex hac peregrinatione multi in cælestē patriam peruenerunt absq; trāsitu per Purgatorium (nō igitur est purgatorij status per se medius inter nostrum & beatorū) & propterea ex ratione medij si processerimus, facilè fallemur: cōtingit enim in his quæ sunt per accidēs etiam saepiùs falli. Quocirca oportet videre penes quid est medium Purgatorium, vt sic veritatē quæsiti sciamus: inuenimus autē ab Ecclesia diffinitū Purgatorium esse medium quo ad satisfactionē pro actualibus peccatis, nūc tantū qñ homo in charitate decedēs nō plenè satisfecit pro illis in hac vita, ita q̄ si homo in charitate decedēs satisfecit hic, nō trānsit per Purgatorium, & si nō satisfecit hic, transit per Purgatorium. Ex qua determinatione iuxta regulā nō Topicorū, sed Posteriorū Analyticorū: si affirmatio est causa affirmationis, negatio negationis, & cōtra in causis propriis, habemus q̄ purgatorium per se & propriè nō est nisi ad satisfactionem debitam pro actualibus peccatis exoluendā. Nam affirmatio satisfactionis adhuc debitæ in decedente in charitate, est causa affirmati trānsitus per Purgatorium: & negatio debitæ satisfactionis in decedēte in charitate est causa negati transitus per purgatorium. Habetur autē hæc determinatio in Cōcilio Flo. sub Eugenio 4. inter definita pro concordia Græcæ & Latinæ Ecclesiæ, vbi sic legit. Si verò pœnitētes in Dei charitate decesserint, antequā dignis pœnitentiæ fructibus de cōmissis satisfecerint & omissis: eorū animas pœnis purgatoriis post mortē purgari. Vbi apparet affirmationem debitæ pro actualibus peccatis satisfactionis, esse causam purgatoriæ pœnæ: & subditur, Illorúmq; animas, qui post Baptismū susceptū nullā omnino peccati maculam incurrerūt, illas etiā quæ post contracti peccati maculā, vel in suis corporibus, vel eiusdē exutæ corporibus: prout superius dictū est, sunt purgatæ, in cælūmox recipi & intueri clarè ipsum Deū trinū & vnum sicuti est. Vbi patet negationē debitæ satisfactionis poni causam negationis purgatoriæ pœnæ: dū & baptizatos sine adiuncta decedētes culpa: & eos, qui in suis corporibus satisfecerunt mox in cælū recipi & intueri clarè Deū sicuti est diffinitur. Ex his siquidē patet, q̄ nec pro fomite purgando (qui etiam in baptizatis remanet), nec pro reliquis quibuscunque, nisi satisfactione debita pro cōmissis vel omissis, pœnæ sunt purgatorię. Et similiter nec pro merito augendo: quoniam satisfacere pro peccatis, nec meritum, nec cum nouo merito oportet esse: quia nihil aliud est quàm exoluere pœnas debitas. Credendū est igitur & pro determinato habendū, q̄ animæ in Purgatorio non sunt in via quo ad meritum. Et confirmatur autoritate Aug. in Enchi. cap. 110. de purgatorio loquendo dicentis, quòd illis prosunt Ecclesiæ suffragia, qui hic meruerunt, vt eis prodessent. Et rursus: hic omne meritū cōparatur. Et rursus, nemo sperat quod hic neglexerit, cùm obierit à Domino se promereri, quo possit post hanc vitam releuari quispiam. Ex quibus absque alia probatione patet, q̄ ponere meritum post hanc vitā, cōtradicit sententiæ beati Aug. apertissimè. Et in literis apostolicis: vbi datur indulgentia pro defunctis, dicitur de illis, Quò magis aliorū egent suffragiis, & quò minus sibiipsis proficere valent. Cōstat autē hoc eriā rationi rectæ: quia ex eo quòd cōstat illos, qui in Purgatorio sunt, nō posse demereri (alioquin possent damnari) consequens est, vt non possint mereri.

¶Quocirca consequenter ad determinationē Ecclesiæ loquēdo, dicendum est ex similitudine in naturalibus q̄ quēadmodū naturalia corpora extra propria loca genita, (puta si lapis genitus sit in loco superiori) habēt determinationē sui ad propriū locum, à quo impediūtur propter aliquod prohibēs motū: ita decedētes in charitate habēt determinationē sui ad cælestem patriam, ad quam statim irēt, nisi prohibens pœna debita temporalis pro peccatis adesset. Et propterea sublata pœna, vel per ppriā exolutionē, vel per aliorū suffragia, statim cælū aditi: sicut graue remoto prohibēti, tēdit deorsum. Et sicut nihil acquirit graue ex remotione prohibentis: sed iuxta pristinā grauitatē tendit ad propriū locū) ita anima ex remotione prohibētis, iuxta sortitā prius charitatē, in cælestis patriæ mansionē sibi paratam intrat. Et hæc exēplariter sint exposita: & vt nouitij intelligere possint, qualiter anima in morte sortitur diffinitionē sui status quo ad meritū & demeritū: & cū hoc stat q̄ impeditur à consequutione regni cælestis propter debitum pœnam: quę absq; merito exoluitur, & aufertur à suffragātibus, velut à remouēte prohibens. Cōsonare siquidē discursū hūc determinationi Ecclesiæ de Purgatorio, q̄ sola satisfactione necessariè, cuilibet exercitato facilè patere potest. Quod tantò magis approbandū est, quantò illi ea consonare videntur, quæ de purgatorio habentur: legitur enī 2. Mach. 12. Sācta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluātur. Solui enī vinculi absolutionē importāt: detinētur enim pœnalibus vinculis suorū peccatorū. Nec obstat si in textu hoc nō inueniatur: quia maior est Ecclesiæ autoritas, ex Hiero. hoc docentis. Purgatorij quoq; nomē ideo acciperit, q̄ à peccatorū pœnalibus immūditiis animā purget: vt ido nea sit cuiis cælestis patriæ. Et quia status augmenti charitatis ad statum meriti eiusdem speciat (nam augmentum charitatis terminat illius meritum) eadem ratione, qua charitas in Purgatorio extra statum est meriti, à statu quoque augmenti excluditur.

¶AD PRIMVM In oppositū dicit, q̄ cōcesso in purgatorio timore nō dānationis, sed durationis magnę futurę pœnæ (vtpote quia incerti sunt de affuturis suffragiis diminutiuis pœnarū) non propterea sequitur q̄ oporteat charitatē augeri ad excludendum timor timorem: quoniam potest aliunde timor auferri, scilicet ex certificatione temporis & quātitatis pœnæ. Sed argumentū falsum assumit, scilicet q̄ timor omnis aut ille ex imperfecta procedat charitate: potest enim cū perfectissima charitate stare timor: vt patet de timore Christi. Nec obstat, q̄ pfecta charitas foras mittit timorē: quoniā non vniuersaliter, sed particulariter intelligitur secūdum glos. de timore, scilicet seruili, vel initiali, inquantū initiali. Falsum quoq; est, quòd horror mortis sit peccatū: quoniā naturalis est: & si cū imperfecta charitate sit, non tamen ex illa, sed ex naturali fuga mortis. Et licitum est inuolūtariè volūtate naturali mori. Et similiter volūtariè volūtate rationali mori dicēdo cū Christo: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Vbi mōstrat se nolle mortē & submittere tamē se volūtati Dei: talis autē est dispositionis quicunq; in charitate decedit. Huiusmodi autē voluntas naturalis fugiens naturaliter pœnas, comitatur animam, si ad Purgatorium accedit & facit animā tristari de pœnis: quia tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidunt: secundum Aug. Nec vnquam separatur ab anima, nisi ipsa posset separari à seipsa: sed actus eius (puta tristari, timere) cessant cessantibus eorum materiis seu causis, scilicet malis pœnæ. Et ideo non oportet crescere propterea charitatem: sed desinere obiecta tristitiæ & timoris, quæ stante æquali charitate, tolli posse constat. Quamuis etiam si anima secum aliquod timoris, vel alterius passionis peccatum deferret, non propterea oporteret nouum in illa meritum ponere ad delēdum illud peccatum, vt patet Matth. 12. in glossa super illo verbo, Neque in futuro, dicente, Quædam culpæ paruæ, scilicet in futuro laxantur, quæ quidem post mortem granant, sed & dimittuntur, si homo bonis actibus in vita, vt sibi dimittantur promeruit. Hæc ille.

¶Ad secundum dicitur, quòd animæ in Purgatorio eo modo quo sunt in via, progrediūtur: sunt enim in via quo ad satisfaciendum, & continuè progrediuntur exoluendo per se vel per alium.

¶Ad tertium dicitur, quòd ad literam Apostolus loquitur in hac peregrinatione, in qua virtus in infirmitate perficitur, non directè (infirmitas enim nō est virtus perfectiua) sed occasionaliter. Non est autem in purgatorio huiusmodi occasione opus, vbi non est status perficiendi.

¶Ad quartum dicitur, quòd diligētibus Deum omnia cooperantur in bonū cælestis beatitudinis: & sic omnia in Purgatorio cooperantur animabus in bonum cælestis patriæ, quia in maiorem appropinquationem in illud.

¶Ad quintum dicitur, quòd ly Magis ac magis potest referri, vel ad rem acceptam, vt sic sensus, Nisi maiorem rem accipiat: & sic falsum assumitur: conseruatur enim res sine augmento sui. Vel ad acceptionem, vt sit sensus, Nisi maior extensiue fit acceptio: & sic est verum nam nisi conseruatio cōtinuè extenderetur, desineret esse, omnia enim in nihilum redigerentur, nisi ea manus omnipotentis conseruaret, inquit Gregorius. Vnde ex hoc non habetur augmentum charitatis, sed conseruatio eius. Augustæ die 17. Octobris, 1518.

QVAESTIO II.

¶Num omnes animæ in Purgatorio sint certæ de sua salute.

QVAERITVR Vtrū animæ omnes in Purgatorio sint certæ de sua salute æterna. Et videtur quòd non. Primò, quia pœnæ inferni, & Purgatorij sunt eædem, ac per hoc tantus est pauor, & horror aliquarum animarum, vt impediat eas, vt nesciant in quo statu sint.

¶Præterea, Quia multæ defunctorum animæ apparuerūt nescientes statum suum, tanquam Deus sic eas iudicauerit, suspenderit tamen promulgationem sententiæ respectu illarum.

¶Tertiò, Quia nulla ratione, aut autoritate Scripturæ, aut Ecclesiæ inuenitur, quòd omnes animæ in Purgatorio sint certæ de sua æterna salute, &c.

¶In oppositum est communis Ecclesiæ doctrina.

CONCLVSIO.

¶Omnes animæ in Purgatorio existentes certæ sunt de sua salute.

¶AD EVIDENTIAM Huius quæstionis sciendū est, q̄ quum quælibet anima à corpore separata videat seipsam, & omnes species seu habitus in seipsa existentes (quoniam directè intuitus eius fertur in seipsam non impeditam à corpore, vt in hac vita cōtingit), cōsequens est, vt anima existēs in Purgatorio videat charitatem, seu gratiæ habitum in seipsa existentem, ac per hoc sciat, quòd est in statu gratiæ, & consequenter est certa de sua salute æterna. Et cōfirmatur, quia in omni anima separata, quæ purgatur, gatorio sunt de numero electorū: & scit se esse in Purgatorio: ergo est certa de sua salute. Probatur quòd sciat se esse in purgatorio: quia retinet certā fidē, quam hic habuit, secūdum quod non datur quartus gradus animarum separatarum baptizatarum, sed aut beatę aut damnatę, aut purgandę sunt statim post mortem: & scit se esse baptizatam, & extra hanc vitam corpoream, & non beatam nec damnatam: ergo purgari ad æternam salutem. Et confirmari idem potest ex parte spei: remanet siquidē in omnibus animabus Purgatorij virtus nō solùm charitatis & fidei, sed etiam spei, non

otiosę, sed tūc maximè accensę ad suum obiectum, quod est beatitudo æterna. Et quum spes sit certa expectatio futuræ beatitudinis, quā in dānatis impossibile est esse, sequitur idem quod prius.

¶AD PRIMAM Ergo obiectionem dicitur primò, q̄ licet aliquæ pœnæ sint cōmunes inferno & Purgatorio, non tamen eodem modo ex parte patiētium: quia patientes in inferno, diuersissimo modo sunt dispositi à patientibus purgatorię, vt patet. Quia qui purgātur habent voluntatē rectā & conformē Dei voluntati, amantes iustitiam Dei & sperantes in Deo ac Iesu Christi salute: dānati verò opposito modo se habent. Et propterea ignis communis inferis & purgandis nō eodem modo suscipitur à dānandis & purgandis, & ad modorū diuersitatem spectat horror: in inferno enim horror est & diuinæ iustitiæ & pœnarū propter peruersam voluntatem eorū, in Purgatorio verò dolor quidem pœnarū, sed nō horror est: quia amant diuinam iustitiam, & libenter sustinent pœnas propter diuinā iustitiam. Dicitur secundò, quòd sicut horror maximè in dānatis non impedit eos à perceptione sui status, multò minus impediret purgandos à perceptione sui status: non enim horror maior in Purgatorio quàm in inferno est.

¶Ad secundum dicendum, quòd doctrina Ecclesiæ non inhæret incertis visionibus, quales sunt istæ, quas Ecclesia non approbauit & fortè fuerunt somnia, aut extases, aut syncopæ, aut illusiones dæmonum ad noua dogmata inducenda.

¶Ad tertium patet ex dictis, quòd certa ratione habetur omnes animas in Purgatorio certas esse de sua æterna salute. Augustæ, 25. Septembris, 1518.

TRACTATVS VIGESIMVSquartus, De pœnarum timore, in duas Quæstiones diuisus.

1 *¶Num imperfecta charitas, necessariò deferat secum post mortem timorem pœnalem.*
2 *¶Num infirmus timendo pœnam, peccet.*

QVAESTIO I.

¶An imperfecta charitas, necessariò deferat secum post mortem, timorem pœnalem.

VTRVM imperfecta charitas necessario deferat secum post mortem, timorem pœnalem. Et videtur quòd sic: quia imperfecta charitas, quandiu homo est in hac vita, habet secum timorem, quoniam de sola perfecta charitate scriptum est primæ Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem, sed ex sola morte non perficitur, ergo necessario fert secum timorem: sed timor pœnam habet vt ibidem dicitur: ergo.

¶IN OPPOSITVM est: quia si sic esset, oporteret vt quilibet imperfectæ charitatis transiret per purgatorium: quoniam nullus ingreditur cælum cum timore pœnali, sicut nec cum quacunque alia pœna.

CONCLVSIO.

¶Non oportet imperfectam charitatem cuiuscunque hinc vita decedentis aliquem secum ferre timorem pœnalem, sed filialem, qui beatis proprius est.

¶AD EVIDENTIAM huius sciendū est quòd quia de statibus vitæ futuræ id tenere debemus, quod Scripturæ sactæ, aut Ecclesiæ autoritate didicimus, idcirco oportet hic supponere Ecclesiæ diffinitionem: scilicet, q̄ si aliquis baptizatus moriatur, antequam culpam aliquam committat, ipsum in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & vnum, sicuti est: vt sub Eugenio 4. in Concilio Flor. patet. Ex qua diffinitione sequitur, quòd charitas imperfecta non necessario fert secum post mortem, timorem pœnalem, quoniam constat baptizatum hodie Ioānem adultum, & statim absque cōmisso peccato aliquo defunctum, non oportere habuisse charitatem perfectam. Imò communiter baptizati sortiuntur charitatem imperfectam, quia incipiunt, & deinde proficiūt, & demum sunt perfecti: charitas enim meretur augeri, & aucta meretur perfici secundum Aug. Non consonat igitur ecclesiasticæ doctrinę charitatem imperfectam ferre secum necessariò post mortē timorem pœnalem: à ratione quoque dissonat huiusmodi necessaria cōnectio. Habes quoque ex dicta diffinitione Florēt. Cōcilij, animas nō retardari à visione Dei & beatitudine, ex hoc quòd quandiu vixerunt in corpore fomitem cum imperfecta charitate habuerūt: nam si retardarentur, non statim baptizati, qui post nō peccauerunt, beati migrantes essent. Nam quum timor seruilis, à quacunque minima charitate excludatur (quoniam per charitatē filij sumus Dei, & non per Spiritum seruitutis in timore: sed Spiritū adoptionis filiorum Dei accepimus, in quo clamamus Abba pater: secundū Apostolū) timor quicunque alius cum positibilis charitati nō necessariò ponit in actu ex sola imperfecta charitate: sed oportet aliā positiuā causā apponere: pura aliqd malū imminens. Sed stat q̄ homini imperfectæ charitatis nihil immi nentis mali occurrat post mortē: puta quia est in statu, in quo satisfecit plenè pro omnibus peccatis suis: ergo charitas illius nullum pœnalē secum ducit timorē: sed statim perficitur perfectio-

ne patriæ cælestis. Et sic licet in toto tẽpore præcedente charitas cõpassa fuerit aliquem timorẽ: ratione tamen status illius hominis (quia scilicet nulli culpæ nulliúsq; pœnæ malo pro peccato subiacere tunc inuenitur) in primo instanti quo non viuit hic, sed ibi charitas illa perficitur perfectione patriæ: vt dictum est, & nõ nisi timorem illum secum retinet, qui permanet in seculum seculi.

¶AD OBIECTIONEM dicitur, quòd glos. ibidem exponit de timore seruili, qui nec cum perfecta, nec cum imperfecta charitate manet. In cuius signum textus dicit vtrũque, & quòd timor non est in charitate, & quod perfecta charitas foras mittit timorem. Aliter exponitur primũ de timore seruili, & secundũ de timore filiali. Aliter & altius posset exponi de timore simpliciter & charitate simpliciter: vt sit sensus, Timor non est in charitate: quia scilicet nõ necessario comitatur charitatẽ. Et ratio redditur, quia perfecta charitas (quæ scilicet est perfectio & perfecta simpliciter) foras mittit timorẽ: quia timor pœnã habet. Charitas autem simpliciter fugit omni etiam passibili malo & pœnæ & culpæ est: charitas enim quum sit vna ex perfectionibus simpliciter, communis est Deo & creaturis: & in solo Deo inuenitur perfecta, sicut & sapientia & bonitas: in quo nullum compati timorem siue naturalem, siue reuerentialem, manifestum est. Et hæc expositio licet sit quo ad textum illum noua: est tamen in se vera, & non aliena à textu illo incipiente ibi, Deus charitas est, &c. & ex charitate Dei perfectionẽ charitatis in nobis imitandam proponente & docente. Sed ad propositũ sufficit expositio duplex inducta ex glos.

¶Ad id verò quod dicitur, quòd per solam mortem charitas non perficitur, respondetur quòd sola mors non perficit charitatẽ: sed solus Deus gloriosus inueniens hominem in morte liberum à culpa & pœna peccatis commissis debita perficit charitatem, lumen gloriæ illi infundendo, & ad visionem fruitionémque suæ maiestatis illum admittendo. Augustæ die 14. Octobris, 1518.

QVAESTIO II.

¶An iustus timendo pœnam peccet.

VTRVM Iustus timendo pœnam, peccet. Et videtur quòd sic. Primò, quia iustus, nihil timere debet nisi solum Deum. Tum secundo, quia timor pœnæ est ex amore sui, qui est peccatum: charitas enim nõ quærit quæ sua sunt: primæ ad Corinth. 13. & ab Apostolo vituperantur 2. ad Timot. 3. Homines seipsos amantes: & insinuæ ad hoc sunt autoritates. Tum tertiò: quia ratio suffragatur: quia odio habens pœnam plus amat suam quietem, quàm Dei iustitiam & voluntatem: hoc autem constat esse iniquum. Quartò, quia timor omnis ex diffidentia est, iuxta illud, Confidite, nolite timere, & similia: diffidentia autem peccatum est: ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Iustus sibi imminentem pœnam timendo, non propterea deserens quod verum vsum rationis decet, nullatenus peccat.

¶AD EVIDENTIAM huius quæstionis sciendum est, q; timor & dolor cõueniunt in materia hac, scilicet malo pœnæ, vt patet: & verũq; est de his, quæ nobis nolẽtibus accidũt (vt Aug. dicit) quãuis differenter: quia dolor de præsenti, timor de futuro est malo. Vñ sicut contingit recte & nõ rectè dolere de præsentibus malo pœnæ, ità cõtingit rectè & nõ rectè timere futurũ malũ pœnæ: nã si dolor, quãtũcunq; magnus sit, voluntatẽ hominis à diuinis præceptis non auertit, recte tristamur & dolemus de malo, quod patimur. Et verunq; clarè videmus in Domino Iesu: qui ait, Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ. Et rursus, O vos omnes qui trãsitis per viã, videte si est dolor similis sicut meus. Et similiter timor futuri mali pœnæ quãtuscunq; sit finon auertit hominẽ à diuinis præceptis, rectus est: & hoc etiã est videre in domino Iesu: qui cœpit pauere & tædere, Mar. 14. Tunc autẽ tantum tam dolor, quàm timor malus est, quãdo hominẽ abducit à Dei mãdatis: vt patet in his, qui dolore & timore fidem negãt, vel quicquã aliud mandatorũ omittunt. Ex quibus clarè patet, q; nec dolor de præsenti malo pœnæ, nec timor de futuro, est secundũ se malus: alioquin nũquam esset rectus. Nec dissonat ab homine mortali quantũcunq; perfectissimo, alioquin non inuentus fuisset in Christo omnium perfectionum fonte. Et hinc prouenit quòd timor pœnæ quãdoq; vituperatur, & quandoque non, sed naturæ testis est bonæ. Et propterea iustus timendo pœnam infra limites naturæ ac rectæ rationis, nullo modo peccat, nisi Christus peccauerit, quod est blasphemia.

¶AD OBIECTIONEM Primã in oppositũ dicitur, q; naturalis timor mali pœnæ infra limites rationis rectæ consistens, non est timor, alterius quàm Dei vt insligentis pœnam: quoniam non est malum pœnæ in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Timor enim solius Dei, vt punitoris, non excludit timorem rectum pœnarum, vt patet.

¶Ad secũdam dicitur, quòd amor sui duobus modis in sacris literis sumitur. Primò pro amore sui secundum id quod est ex natura libus, siue gratuitis Dei donis: & sic amor sui est de præcepto naturæ. Et ad huius sui amoris imitationẽ præcepit Deus, Diliges proximum tuum sicut teipsum: & secundum hoc Apostolus dicit: Nemo vnquam carnẽ suam odio habuit: & Dominus, Dedi dilectam animam meam in manus, &c. Alio modo sumitur pro amore sui secundum id quod ex peccato habet: puta pronitatem ad malum, auersionem à Deo, & huiusmodi: & sic amor sui non est rectus: debet enim homo odisse in se quicquid mali habet, inquantum est malum: amor enim non nisi boni est.

Amor sui absq; peccato non nunquam est.

¶Quocirca si timor ex amore sui secundũ Dei in se dona naturalia vel gratuita procedit, & infra rationis rectæ limites, fiitit, nullum peccatũ est: sed testis est bonæ naturæ, bonitatisque diuinorũ effectuum amabilium. Si autem prouenit ex amore sui secũdo modo, sic est peccatum: sicut & ipse sui amor, qui est fundamentũ ciuitatis diabolicæ. Vnde prudentis lectoris erit discernere quãdo Scriptura catholica vel doctorum loquitur de amore vel odio sui primo modo, & quando secũdo modo, & sic non falletur. Quod enim dicitur, Erunt homines seipsos amãtes, de amore sui, quantũ ad id quod peccati est refertur, & sic de aliis vituperatis amoribus sui. Quod autem dicitur, Charitas nõ quærit quæ sua sunt, multipliciter à gloss. exponitur. Primò referẽdo cõmuniter ad ea quæ ipsius charitatis esse possunt materia: & exponit apponendo ly tantum: hoc est, charitas non tantum quærit quæ pro ipsa inhabente ipsam sunt: sed etiam, quæ pro aliis sunt: secundo exponendo de temporalibus bonis, & sic vel nõ repetit ablata, vel nõ est amatrix pecuniarum. Aug. autem in regula exponit de eisdem temporalibus: quia communia propriis, nõ propria communibus anteponit. Ex quibus omnibus patet, quod in nullo obstat hæc autoritas dictis.

¶Ad tertiã dicitur, q; maior est vniuersaliter falsa: Christus enim testatur & se nolle mortis pœnam, & se tamen plus velle Dei voluntatem quàm suam, quum dixit, Veruntamen non sicut ego volo, quo ad primum: sed sicut tu vis, quo ad secundum. Et similiter accidit, in omnibus rectè tristibus & timentibus: habent enim simul nolle seu odium respectu malorum ex amore naturali quietis, à malis (& quo ad hoc August. dixit, quòd sunt de his quæ nobis nolentibus accidunt) & velle respectu diuinæ voluntatis. iustitiæ & præcepti: alioquin non fisteret tristitia aut timor infra limites rectæ rationis. Et propterea falsum esse liquet quòd odio habens pœnam & appetens non pati, plus amat se & suam quietem, quàm Dei iustitiam, præceptum aut voluntatem.

¶Ad quartam dicitur fallum esse, quòd omnis timor sit ex diffidẽtia: quamuis enim timor, quia spei opponitur, minuatur ex confidentia, & ex diffidentia augeatur; non semper tamen ex diffidentia oritur: vt patet de timore Christi, in quo nulla fuit diffidẽtia. Et de timore Hieronymi ad Eustochium dicentis, Ego ille qui timore gehennæ tali me carceri damnaueram: & tamen tunc maximè confidebar de Diuina gratia. Vnde autem oriatur vniuersaliter timor, alterius est negotij: satis est quòd non est opus culpabilem semper esse. Augustæ die 12. Octob. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS-QUINTVS de Obligatione, & obseruatione præceptorum tàm in Religione, quàm extra, in duas quæstiones diuisus.

1 *Num quodlibet præceptum obliget ad mortale.*
2 *Num religiosus factus episcopus ad obseruantias regulares ex debito legali teneatur.*

QVAESTIO I.

¶Num Quodlibet præceptum obliget ad mortale.

VAERITVR Verum omne præceptum obliget ad peccatum mortale. Et videtur quòd sic, quia communis animi conceptio est, quicquid sub præcepto positum est, ad mortale peccatum obligare, intantũ, quòd percunctantibus de aliquo actu an cadat sub præcepto, vbi responsum est affirmatiuè, statim intelligitur obligatio ad mortale peccatum.

¶IN OPPOSITVM Autem est: quia sequeretur omnẽ actum cuiuscunque vitij esse peccatum mortale: quod constat esse falsum. Et patet sequela: quia cuitatio cuiuscunque vitij cadit sub præcepto.

CONCLVSIO.

¶Ea tantum præcepta obligant ad mortale, quæ de aliquo sunt quod ad Dei vel proximi charitatem spectat.

¶AD huiũ etiam huius dubij sciendum est, quòd præceptum contra consilium distinctum in hoc à consilio differt, quòd consilium est de bonis, quorum opposita non sunt mala: datur enim consilium de Virginitate, quàm si quis noluerit seruare, non peccat: vt patet primæ ad Corinth. 7. & simile est de aliis. Præceptum autem de his bonis, quorũ omissio mala est mortaliter: soli enim illi virtutum actus sub præcepto cadunt, quorum omissio peccatum est: vt patet discurrendo. Et propterea Apostolus ibidem dicit, de Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, & subdit, quod si nupserit virgo, non peccat. Habet ergo

go præceptum pro materia actum bonum, cuius propositũ est peccatum: & econtrario omne peccatum opponitur alicui cõmissioni vel omissioni præcepti. Quod ex eo patet, quòd trifariã diuisis actibus (quia aut præcepti, aut consulti, aut indifferẽtes sunt) neque contra indifferentia, neque contra consulta agẽdo vel omittendo peccatum incurritur: restat igitur vt quod peccatũ sit, opponatur commissioni vel præcepto. Quo fit, vt euidenter hinc sequatur, nõ quicquid clauditur sub præcepto, vinculũ habere mortale: nisi quis puter omne peccatum esse mortale. Si enim omne peccatũ opponatur alicui præcepto, & non omne peccatum est mortale, clare sequitur, q; aliquod peccatum est contra præceptũ quod nõ est mortale. Sed quomodo hoc fit, declarãdũ restat. Scito ergo quòd præceptorum moralium (de quibus solis est sermo) quædam habent pro materia bonos actus quorũ contrarij contrariantur charitati: vt patet de præceptis fidei & iustitiæ. Sunt enim de credendo articulos fidei, & de tribuendo vnicuique quod suum est: quorũ contraria (vt infidelitas & iniustitia) contra charitatem sunt illa contra dilectionem Dei, ista contra dilectionem proximi. Quædã verò habent pro materia actus bonos, quorum contraria non cõtrariantur charitati: vt patet de præceptis abstinentiæ, affabilitatis, vrbanitatis, & similium. Sunt enim de obseruandis modis debitis in sumendo cibum, aut conuersando, aut iocando: quorũ cõtraria (vt species gulæ & rusticitatis) non sunt cõtra charitatem Dei & proximi, quamuis mala & peccata in genere moris sint. Spectandum est ergo ad charitatem, quum discernendũ est præcepti vinculum ad mortale peccatum: quia solùm per mortale peccatum charitas tollitur & omne peccatum mortale charitatem tollit. Si enim præcepti violatio charitatem tollit, ad mortale peccatũ obligat: si autem non tollit charitatem, quamuis tollat quãcunque aliam virtutem, ad mortale peccatum non obligat. Charitas enim est animæ vita: quæ quia per peccatum mortale tantùm tollitur, ideo peccatum tollens ipsam, mortale appellatur: tolli autem charitatem solũmodo constat per id quod cõtrariatur dilectioni Dei, aut proximi. Et propterea duo sunt genera moralium præceptorum, quædam habentiũ vinculũ peccati mortalis: & sunt illa sola, quæ præcipiũt aliquã cõmissionẽ vel omissionẽ necessariã ad dilectionem Dei vel proximi. Necessariam autẽ dico vel simpliciter: vt in quibusdam præceptis naturalis iuris: vt Deum esse colendũ, non esse adulterãdum, & huiusmodi. Vel ex suppositione: vt in quibusdam præceptis diuini, vel humani iuris: vt, sub pœnã dum esse Baptismum obseruandos esse tales dies festiuos, & huiusmodi: sunt enim hæc necessaria ad salutẽ, quia sic instituit Deus, vel Ecclesia. Quædã habentium vinculum peccati *venialis tantùm: & hæc sunt, quorum violatio stat cũ charitate Dei & proximi. Siue sint de iure naturæ: vt, non esse mentiendum, esse affabilem & huiusmodi: siue sint de iure positiuo: vt, benedicendam esse mensam à clericis, & huiusmodi. Peccant enim violãtes hæc præcepta, sed nõ mortaliter. Vnde patet, quòd nõ omne præceptum habet vinculum peccati mortalis. Et si ad hanc distinctionem aduertissent priores, non cõclusissent aliquid esse de consilio, ex eo quòd non est in præcepto habẽte vinculũ peccati mortalis. Crediderim quoq; ego multa nos habere hodie secundum animi communem conceptionẽ pro præceptis habentibus vinculũ peccati mortalis, quæ si à patribus cum hac distinctione fuissent interpretata, non haberemus hodie hæc sub præcepto vinculi mortalis: vt est præceptum de ieiunio, &c. Multa enim sunt opinione mea, & infinita positiui iuris præcepta moralia absque vinculo peccati mortalis. Sub huiusmodi siquidem morali non mortali præcepto cadit tota regula beati Aug. ex eo quòd in principio dicitur: Hæc sunt quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti: & quòd monachi carnes non comedant. de conse. dist. 5. carnem, &c.

*Alias habebatur, mortalis, seu moralis.

¶AD obiectionem ergo in oppositũ dicitur, quòd quia nominibus vtendum est, vt plures vtuntur: Præcepti nomen dupliciter inuenitur. Primò secũdum proprietatem significationis suæ: & sic præceptum in Politicis seu Moralibus distinctum contra consilium in duo secatur genera: vt declaratum est. Alio modo per antonomasiam: & sic præceptum antonomasicè dicitur solùm illud quod habet vinculum peccati mortalis. Et hinc orta videtur ista communis vox. Romæ, die 14. Februarij, 1518.

QVAESTIO II.

¶Num religiosus factus Episcopus ad obseruantias regulares ex debito legali teneatur.

VAERITVR an religiosus factus Episcopus teneatur debito legali ad obseruantias regulares. Et videtur quòd non: quia in Decretis, 18. q. 1. c. vnico, dicitur, quòd monachus factus episcopus electione canonica, est absolutus à iugo regulæ professionis monasticæ: constat enim absolutum à iugo legis, non teneri debito legali ad legis obseruationem. Et confirmatur ex glos. ibidem dicẽte, quòd non tenetur ad ieiunia: similis enim ratio est de aliis.

¶IN Oppositũ autẽ est autoritas & ratio 8. Thin Secunda secundæ. q. 185. ar. 8. dicẽtis, q; tenetur ad omnia nõ repugnãtia episcopo: quia dispositio nõ tollitur adueniente perfectione, sed magis pficitur. Et cõfirmatur hoc, q; aliter sequeretur, q; monachus epis. opus gauderet beneficio capituli explicati, extra de obser. ieiu. vbi cõceditur in die natalis Domini esus carnium, etiam feria 6 eis, qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt astricti ad abstinentiam à carnibus. Consequens autem videtur falsum: quia constat exceptionem illam cõprehendere monachos, quibus regularis institutio carnes inhibet, absque tamen peccati mortalis nota.

CONCLVSIO.

¶Religiosus factus episcopus non tenetur ex legali debito ad regulares obseruantias, sed tantum ad tria vota, morali tamen debito ad ea tantum teneri certum est, quæ non dissonant episcopali statui.

¶AD EVIDENTIAM Huius dubitationis sciendũ est, q; dupliciter aliquis tenetur ad aliquid obseruandũ, vel ex debito legali, vel ex debito morali tantùm. Dico autẽ tãtum: quia debitum legale, claudit in se morale debitum, & addit supra illud legalitatem. Appellatur autem, & est debitum morale, vinculum ex recta ratione, debitum verò legale est vinculũ ex lege. Ita q; vis obligatiua in debito morali, ex sola recta ratione, vt à coactiua virtute proficiscitur: siue habeat aliunde occasionem, siue non. Tenetur enim quilibet ex debito morali ad non mentiendũ: quia naturalis ratio sic dictat veritatẽ sectandã, vt contrariũ secundũ se prauum diffiniat: & simile est de vinculo ad vitãda quælibet vitia. Tenetur quoque princeps ad obseruationem legis cõmunis ex debito morali: iuxta illud, Patere legem, quam ipse tuleris: extra de consti. c. quum omnes: & Domicilicam reprehensionem, Matth. 23. Dicũt & non faciunt) quamuis non teneatur ad legis obseruationẽ ex debito legali: quoniam lex non habet vim coactiuam supra principem. Verum huiusmodi debitum morale ex naturali ratione solã, vt à virtute coactiua vim habẽs, occasionaliter ortum habet à lege extante: nam nisi lex maneret in suo robore, ratio naturalis nõ obligaret principem ad illius obseruationẽ, sicut nec subditos, quos lex primò, & recta ratio secundò obligat, vt vis coactiua ad legis eiusdem obseruationem. Debitum autem legale est, quod à lege *vt à coactiua virtute est: lex enim nisi habeat coactiuam virtutem, lex non est, ac per hoc respectu illius supra quem non habet virtutem coactiuam, lex non est simpliciter & absolutè: sed secũdum quid, scilicet vt directiua. Et propterea dicitur & bene, q; princeps solutus est legibus: quia scilicet lex simpliciter & absolutè non est supra eũ: quia nõ ligatur coactiua virtute legis. Et quia vis coactiua legum per legis actum punitionum exerceretur, vt proprium actum: quia pœna est proprium legis medium: per quod ad sui obedientiam inducit: vt San. Tho. docuit in Prima secundæ, quæst. 92. art. 2. ideo illi soli subsunt virturi coactiuæ legis, qui legũ pœnas incurrunt contrafaciendo. Qui autem suapte natura non ex priuilegio, legum pœnã non incurrunt, quantũcunque contra præcepta legis agant, virtuti coactiuæ legis nõ subiiciũtur. Quocirca quia religiosus factus episcopus nõ subiacet pœnis regulæ aut statutorũ regularium (quod ex eo patet, q; si puniendus est, nõ punitur secũdum regularia instituta, sed secundũ sacros canones, sicut reliqui episcopi) cõsequens est, vt religiosus factus episcopus nõ teneatur ex debito legali ad obseruantias regulares. Et quia censurarũ & peccati mortalis pœna ad vim coactiuã legis spectãt, ideo nõ incurrit cẽsuras aut mortale peccatũ, si huiusmodi ex regula, aut cõstitutionibus tantùm prohibeãtur, oppositũ faciendo, quãuis peccet mortaliter aliquod trium essentialium votorũ transgrediendo: quia ad illorum obseruationẽ ex voti vinculo, cessante lege tenetur. Tenetur tamen ex debito morali religiosus factus episcopus ad fugere religionis regulares obseruatias nõ cõtrarias, aut dissonas episcopo: q; ex ascẽsu ad perfectionis statũ nõ debet deficere à fructu prioris vitæ: vt ratio sancti Th. monstrat. Perderet autẽ, si ea quæ etiam non conferunt ad perfectionẽ episcopalem, per quæ ad illam peruenit, desereret: tale simile siquidẽ accidit istis regularib' bonis in episcopo, quæ cidit in naturalib' & disciplinabilibus dispositionibus. Videmus enim ad generationẽ ignis peruenire per calorem disponentem ad ignẽ: & propterea ignegenito calor nõ minor manet, aliter tamẽ: quia prius inerat per virtutem quasi coactiuam agentis: postea ineſt vt cõsequens naturã geniti. Et similiter frequens meditationis studiũ ad doctoratum ducit: & propterea doctor nisi cãcri more retrocedat amplius meditatur, licet aliter: quia prius quasi pædagogo cogente, postmodum tanquam actum connaturalem exercens. Ita & religiosus profitẽdo per regulares obseruantias, ad episcopalem perfectionem deducitur: qua aduenĩẽte, regulares obseruãtiæ episcopum decentes magis assunt: aliter tamen, quia prius tenebatur ad illas ex virtute coactiua legis: modò verò ex recta ratione dictãte laborem viæ non debere perire in termino, & quòd per eandem bona perfectio conseruari debet, per quæ acquisita est.

*Alias ha

¶Ex quibus patet, vtranque opinionem verum diuersimode dicere, & quòd tenetur ad regulares obseruantias, & quòd non tenetur: nam tenetur ex debito morali, & non tenetur ex debito legali. Et hinc patere potest, quòd monachus factus episcopus, licitè potest carnibus vesci in sexta feria, quãdo natiuitas Domini in illa euenit: quoniã à debito legali, quo

Potest monach* factus epi

Universidad de Deusto

copus festa 6. nati uitate Domini in ea aduenien te.

sub iugo prohibentis regulæ astringebatur, absolutus est, & debitum morale tunc non habet locum. Quia cõuenientissimum est, inquit diuus Tho. in tertia parte q. 40. artic. 2. vt qui cum aliquibus cõuersatur, se eis in conuersatione conformet: ita quòd in cibo & potu conformiter se sicut alij habeat: constat enim monachum episcopum ad conuersandum cum ecclesia sua, & specialiter clericis translatum. Et hoc præcipuè locum habet in tanta solennitate: in qua & sancti viri abstinentiæ detrahunt: decet enim tantam interim lætitiæ causam foris erumpere ad lætas mensas.

¶AD PRIMAM Ergo obiectionem pro parte negatiua ex decretis, dicitur, quod monachus factus episcopus absoluitur à regulari iugo, quod coactionẽ importat, sed nõ absoluitur a morali debito operis regularis. Et similiter glo. verificãda est, q̃ absoluitur à iugo ieiunij, & non à ieiunij debito morali. Ad obiectionem primã pro parte affirmatiua ex autoritate S. Tho. dicitur, quòd intelligendus est de debito morali, & non de legali. Quod patet tũ ex ratione ibi reddita, quæ nõ nisi debitũ morale cõcludit: tum ex eo, quòd iuxta illam doctrinam religiosus factus episcopus etiam Romanus, tenetur ad regulares obseruãtias nõ dedecentes ipsum: & tamẽ constat ipsum nõ teneri debito legali, sed morali tantũ ad huiusmodi. Ratio enim literæ illius nõ magis militat pro aliis episcopis, quã pro Romano: quũ iste teneatur esse perfectior cæteris.

¶Ad secundã obiectionem dicitur, q̃ canon ille Honorij 3. explicando restringens esum carnis in die natalis Domini ad eos, qui nec voto nec regulari obseruãtia sunt astricti, intelligitur de astrictis ex debito legali ad regularẽ obseruantiam: & nõ debis, qui ex debito morali subsunt regulari obseruantiæ. Et ratio est: quia in qualibet scientia nomina iunt interpretanda secundũ vsum illius scientiæ: cõstat autẽ solos astrictos debito legali appellari in iure astrictos lege, & non astrictos legali debito appellari solutos à lege, princeps enim solutus dicitur legib⁹, qui tamẽ secũdũ morale debitũ subest legib⁹. Et quod magis viget ad propositũ monachus episcopus à iugo regulæ monasticæ professionis absolutus dicitur, cap. statutum 18. q. 2. non cõprehenditur igitur monachus episcopus in iuris dispositione inter astrictos regulari obseruantia: sed inter absolutos à iugo regularis obseruantiæ, si iuris textum vnum secundum eiusdem iuris textum alium intelligere debemus. Et tu lector memento scripta nostra de huius quæstionis materia in Commentariis super Secunda secundæ, ad hæc referre subtilius discussa. Romæ 15. Februarij 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS-sextus de Sacri ordinis Collatione vnica Quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶Vtrum in collatione sacri ordinis sufficiat tactus corporalis post completam prolationem verborum, in quibus consistit forma.

QVAERITVR, An in collatione ordinis sufficiat tactus corporalis post completam prolationem verborum in quibus consistit forma. Et videtur quòd sic. Primò, quia de facto ritus hic seruatur alicubi absque reprehensione, vt à fide dignis dicitur. Porrigitur siquidem ab episcopo dicẽte semel tantũ formæ verba in numero plurali, Accipite potestatẽ, &c. calix præparatus: & quotquot sunt ordinandi in sacerdotes, sigillatim accedunt ad contactum calicis episcopo nõ repetente, neq; cõtinuãte verba, sed deinceps silente: absurdum est autem damnare tantam multitudinem: ergo, &c.

¶Secũdò, quia vbi est diuersitas opinionum, non est diffinitiuè asserendũ, nisi liquidẽ manifestata sit veritas, ergo multò magis vbi nihil inuenitur etiam opinatum, non est damnãda altera pars, sed quilibet sensui suo relinquẽdus. Sed de simultate cõtactus corporalis in sacrorum ordinum susceptione, nihil apparet etiam opinatum, quin potius de cõtactu ipso corporali diuersę sunt opiniones: vt S. Tho. in 4. sentent. dist. 24. dicit. Non sunt igitur damnandi, qui tetigerunt quidem calicem præparatum, &c. quamuis non simul cum prolatione verborum.

¶Tertiò, quia si contactus & verborum prolatio deberent esse simul tempore, hoc esset quia verba formæ aliter non verificarentur. Sed hoc non accidit in proposito, nam in verbis imperatiui modi satisfit, si incõtinenti obeditur secundum intentionem imperantis. Episcopo autem porrigenti & dicenti, tot ordinandis, Accipite, obeditur incontinẽti secundum eius intentionem: quoniam episcopus etiã explicitè dicit, Ego intendo omnibus conferre ordinem sic successiuè venientibus: ergo, &c.

¶RESPONDEO In hac difficultate: primò declarabitur veritas de necessitate contactus: secundò, de simultate contactus & verborum, tertiò satisfiet oppositis.

CONCLVSIO.

¶Corporalis contactus in sacri ordinis susceptione necessarius est, vt simul fiat cum prolatione verborum.

¶QVO AD Primum scito, quòd nõ opinatiuè, sed assertiuè dicendum est, q̃ contactus corporalis necessarius est in sacramento ordinis, non solũ quia simile est in cæteris sacramentis, in quibus adhibetur extranea materia (Baptismus enim fine contactu aquæ, cõfirmatio fine contactu manuum, vel chrismatis, & extrema vnctio fine cõtactu olei non fit, &c.) sed quia propria ratio formæ sacramenti ordinis hoc exigit, vt diuus Tho. in præallegato loco docuit. Oportet siquidẽ verba, in quibus consistit forma ordinis veri ficari sic, quòd actus significati impleantur: alioquin inefficacia vanáque sunt: sed in verbis formæ percipitur actus susceptionis corporalis: ergo oportet impleri tale imperium per corporalem acceptionem. Probatur minor: quia cum dicitur, Accipe, aut imperatur solus actus interior, aut cum exteriori acceptione. Non interior solus, quia de interioribus solis Ecclesia non se impedit: ergo iunctus exteriori acceptioni. Et confirmatur: quia cùm sacramenta consistant in rebus & verbis sensibilibus (vt patet in principio 4. Sententiar.) demonstrationes iussionésque sacramentales ad sensum impleri oportet. Propter quod sicut cùm in forma Eucharistiæ dicitur. Hoc est corpus meum, oportet fieri demonstrationem non ad intellectum tantùm, sed ad sensum: ita cùm in forma ordinis dicitur, Accipe, oportet fieri iussionem ad sensum. Et sicut ibi oportet monstrare contentum sub his sensibilibus speciebus panis, &c. ita hic imperari acceptionem sensibilem, quæ contactu corporali perficitur, &c. Et hæc ratio nõ solùm infert q̃ oportet corporalem susceptionẽ interuenire in illis traditionibus, quibus imperatur explicitè acceptio alicuius rei corporalis, (puta cum dicitur, Accipe librũ vel claues, &c.) sed etiam cum dicitur, Accipe potestatem, vel accipe Spiritũ sanctum: idem enim est vtrobique iudiciũ, quia idem est in vtrisque imperatum. Meminisse enim oportet, quòd sicut in consecratione sanguinis Iesu Christi, non demonstratur ex vi verborum id quod continetur sub specie vini, quod tamen deberet demonstrari sicut in consecratione corporis: sed demonstratur calix cõtinens illas species dicendo, Hic est calix, &c. & iuxta tropum metonymiæ ponitur continens pro contento, ad insinuandum, quòd conuersio fit in sanguinem, vt potabilem: ita in sacramento ordinis iubetur ex vi verborum quandoque acceptio spiritualis rei (puta potestatis seu Spiritus sancti) & iuxta eundem tropum ponitur * quod dicitur pro eo quòd fit, id est acceptio potestatis pro qua acceptio corporalis fit, loco ipsius acceptionis incorporalis, quæ in rei veritate imperatur. Oportet enim (vt dictum est) iussionem sicut & demonstrationem sacramentorum, ad sensum impleri, &c.

* Alias dicere.

¶Amplius, Non minus oportet impleri quòd fit in sacramento, quàm quod dicitur. Sed in sacramento ordinis si fit traditio calicis actiuè, & non accipitur, constat quòd non impletur quod fit. nulla enim actio impletur sine passione, vnde episcopus & verbo (vt dictum est) iuxta tropum prædictum, & facto, ipsa scilicet porrectione calicis, vel actiua manuum impositione, imperat corporalem susceptionem. Propter quod sicut non sufficit episcopum manus imponere actiuè tantum: sed oportet corporaliter tangi ordinãdum, & obedire, contactum corporalem sustinendo: quamuis ex vi verborũ Spiritus sanctus accipiendus iubeatur in illa impositione: ita non sufficit calicem cum verbis porrigere, sed oportet ordinandum obedire, ad corporalem tactum accedẽdo, quamuis ex vi verborum potestas accipienda dicatur imperatiuè, &c. Confirmatur quoque hoc autoritate decretalis de ia. non iter. cap. presbyter. Vbi expressè apostolica traditione tactum corporalem debere interuenire Gregor. 9. dicit, &c. Non deest quoque autoritas S. Thomæ, & Petri de Pa. & rubricarum librorum pontificalium, &c. Hæc de primo.

¶QVO AD Secundũ scito, quòd oportet corporalem contactum fieri cum prolatione verborũ, in quibus consistit forma simul tempore in toto, vel in parte, &c. quoniam nulla oratio verificatur, aut adimpletur, nisi significatum ponatur in tempore consignificato. Tempus autem consignificatum per orationem, quæ est forma sacramenti, non se extendit extra torum tempus prolationis eius: ergo intra tempus prolationis verborum, oportet acceptionem significatam impleri, &c. Maior est per se euidens: minor autem continet duo: vnum est quòd tempus consignificatum fit præsens: alterum verò quòd tale tẽpus præsens non extendatur extra tempus prolationis verborũ: his enim duobus euidenter habitis, tota ratio clara erit, ac efficaciter inferens intẽtum. Primum autem horum euidens fit ex conditionibus verbi imperatiui: nam inter præsens indicatiui, & præsens imperatiui, & futurũ eiusdem (verbi gratia, accipis, accipe, & accipito) conuenientia est in significatione: singula enim acceptionem significãt. In modo autem significãdi differẽtia est, quoniã ly, accipis significat acceptionẽ indicatiuè, ly verò, accipe, & accipite, significant acceptionẽ imperatiuè. In tẽpore verò differentia est, sed aliter, quoniam tam ly accipis, quàm ly accipe, significãt acceptionem in præsenti, ly verò accipito, significat acceptionem in futuro. Vnde inter ly accipis, & ly accipe, neque in significato, neque in tempore est differentia aliqua, sed in modo tantum: quoniam dicendo, accipis, acceptionem præsentẽ in te indico: dicẽdo verò, accipe, acceptionem præsen-

præsentem tibi impero, &c. Et ex hoc sequitur, quòd sicut verum non est dicere, accipis, te in præsenti nõ accipiẽte (indicatur siquidem esse in præsenti quod non est) ita efficax nõ est dicere, accipe, te non in præsenti accipiente, imperatur siquidem esse in præsenti quod nõ est. Ex proprietate igitur consignificati temporis in forma sacramẽti ordinis consistente in verbo imperatiuo præsentis tẽporis, apparet q̃ oportet impleri quod iubetur in præsenti tempore. Quod autẽ tale præsens nõ extendatur vltra tẽpus prolationis verborũ, probat. Primò ex ipsa ratione tẽporis consignificati. ¶Ad cuius euidẽtiam aduerte tria. Primum est q̃ differentia temporis verborum non tenet se ex parte prolationis, neque ex parte proferentis, sed ex parte significati, nam si ad tempus prolationis inspicias, ita mensuratur tempore præsenti accipiam, & accepi, sicut accipio, &c. similiter si ad intentionem huius, vel illius proferentis aduerteris, ita potest intendere præsens tempus vnius anni, mẽsis, vel dici, &c. sicut huius, nunc, &c. sed si significationẽ verbi perspexeris, & mensuram durationis eius consignificatam consideraueris, inuenies, quòd tẽpus consignificatum vt mensura ipsius actus significati ex vi talis verbi intelligitur. Secundum est, quòd consignificatum tẽpus est, & dicitur præsens, præteritum, vel futurum in respectu ad tempus, quo verbum ipsum significans profertur, quilibet enim fatetur se falsum dicere si dicendo, credo, non habeat in se credulitatem quando hoc dicit. Et similiter si dicendo, credidi, scit se nunquã nisi tunc, quando dicit, habuisse credulitatem, falsum dicit, &c. Et verba igitur præsentis temporis significant actum coëxistentem ipsis verbis quãdo dicuntur, & præterita præteritum, & futura futurum. Tertium est, quòd licet secundum veritatem nihil de tempore sit vnquam præsens nisi instans, apud Grammaticos tamen tempus præsens dicitur & consignificat, quod cuicunq; parti orationis coëxistit, propter quod in sacramentorum actionibus apud Theologos effectus quidẽ, quia in instanti fit, in fine prolationis verborum fit. Actus autem sacramentalis tam actiuè, quam passiuè in quacunq; parte mensurante prolationem verborũ coëxistat, sufficit. Ex proprietate igitur cõsignificati temporis euidenter patet, quòd tempus præsens consignificatum in forma sacramentorum non extenditur vltra mẽsuram prolationis eorum. Et confirmatur, quia sicut in Eucharistiæ confecratione cum dicitur, Hoc est corpus meũ, ly est non consignificat tempus extra prolationem verborũ, ita in sacramẽto ordinis, cum dicitur, accipe, non consignificatur tẽpus extra mensuram prolationis verborũ, vtrobique enim est verbum præsentis temporis, & non differũt nisi in modo, indicatiuo, scilicet, & imperatiuo. Mẽsura autem non ex parte modi sed temporis se tenet, & propterea eadem est vtrobique ratio. Et ex hoc habes non solùm, q̃ ex proprietate verbi se tenet, sed q̃ talis rigorosa proprietas in sacramentis Ecclesiasticis seruatur, intenditur & exigitur, idem enim esse de omnibus iudicium debet. Et confirmatur, quia nisi tẽpus præsens cõsignificatum intelligatur præcisè terminari cum prolatione verborum, nulla esset certitudo quantum hoc præsens duraret, & sic posset aliquis semel dicẽdo decẽ millibus hominũ, Ego vos baptizo, &c. per totum diem effundere aquam super singulos, & essent baptizati, quod cõstat esse falsum. Hæc de secũdo.

¶QVO AD Tertium, ad primum in oppositum dicendum est, quòd non est mirũ, si Spiritus sanctus permittit aliquos episcopos errare in istis, quoniam manifesta apparet in eis demeritoria causa, quia scilicet nõ submittunt actus suos rubricis pontificalibus, sed sensum proprium sectantes, euanescunt in cogitationibus suis: & dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Episcopi tamen mutantes numerum singularem in pluralem, & dicẽtes, pluribus simul tangentibus, accipite, in nullo errant: sicut nec baptizãs plures simul aspergẽdo & dicẽdo, Ego vos baptizo, &c. illi quoq; qui interdicendum semel verba formæ pluribus successiuè tangentibus porrigunt, dicendo, accipite, satisfaciunt sacramento: quia etiam si vni tantum porrigant, dicendo, accipe: non exigitur quòd à principio formæ vsque ad finem semper adsit cõtactus: sicut etiam in Baptismo non oportet ablutionem vnius durare: quandiu durant verba formæ: sed sat est si in aliqua parte verborum durante fiat hic ablutio, fiat ibi contactus, &c. Illi autem qui ante vel post prolationem verborum tangunt, nihil suscipiunt: sicut nec essent baptizati, qui ante vel post prolationem verborum abluerentur.

¶Ad secundum verò dicitur, quòd autoritas rubricarum pontificalium, expresẽ statuentium contactum & eius simultatem cum prolatione, & rationes autoritatésque supradictæ, excludunt huiusmodi opiniones, & determinant.

¶Ad tertium autẽ iam patet, quòd non saluatur veritas seu efficacia orationis imperatiui præsentis tẽporis, nisi illo tempore præsenti fiat quod imperatur: & quòd sacramentorum efficacia certa exigit tempus præsens, non ad libitum ministri, sed secundum naturam ipsius sacramenti intelligi. Vnde intentio episcopi erga his, quæ iurisdictionis sunt, possit præsens ampliare: in his tamen, quæ ordinis sunt, non potest, sed oportet ipsum in captiuitatẽ reducere intentionem suam in obsequium Christi, & Ecclesiæ, &c. Nec obstant his dicta doctorum sentiẽtium, quòd sacerdotes noui in sua ordinatione formam cõsecrationis Eucharistiæ proferunt, & omnes referunt intentionem suam ad instans, quo terminatur prolatio formæ consecrationis eucharistiæ ab episcopo. Hoc enim non est intelligendum, quòd fiat ex vi intentionis nouorũ sacerdotum, quasi ipsi possint suspendere effectum verborũ in aliud tempus, hoc enim non minus possent perfecti sacerdotes. Sed quia sic fit in ecclesia à Spiritu sancto gubernata, vt omnium consecratio efficax inueniri possit, humana ratio tentauit suadere, adhuc tamen nõ persuasit, sed in captiuitatem ducto intellectu actus fit. Et hæc dicta sufficiant. Pisis, die 10. Nouembris. 1519.

TRACTATVS VIGESIMVS SEPTIMVS de Dispensatione Matrimonij in Occidentali ecclesia, Quæstione vnica contentus.

QVAESTIO.

¶Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum sacerdote occidentali Ecclesiæ, vt accipiat vxorem.

QVAERITVR Vtrum summus Pont. possit dispensare cum sacerdote Occidentalis Ecclesiæ, vt accipiat vxorem.

¶Videtur enim, quòd non. Primò, quia traditum alteri non potest absque iniuria ab eo tolli: sed corpus sacerdotis occidentalis traditum est diuinis obsequiis in castitate: ergo, &c.

¶Præterea, Secundũ S. Tho. in Secunda secundæ. q. 83. artic. 2. dicitur, quòd summus Pontif. non potest dispensare religiosum ad contractum matrimonij: ergo nec sacerdotem.

¶IN OPPOSITVM est, quia castitas annexa est ordini sacerdotali ex statuto ecclesiæ. ergo per eam potest tolli.

¶IN HAC quæstione iuxta tria, quæ apparent in sacerdote Occidentali, discutienda sunt tria, vt plenius satisfiat, & cuiusdam reuerendissimi domini Cardinalis votis, & Parisiis nuper exorta quæstio clarius appareat.

¶Videndum est igitur primò de sacerdotio absolutè, quomodo se habeat ad matrimonium: secundò de annexo voto continentiæ: tertiò de statuto ecclesiæ. Ex his enim, & non aliunde impediri contingit sacerdotem à matrimonio.

CONCLVSIO.

¶Potest summus Pontifex salua conscientia dispensare in matrimonio cum sacerdote occidentali ecclesiæ etiam si non adsit aliqua publica vtilitatis ratio.

¶QVO AD primũ ergo duo dicuntur. Alterum affirmatiuum scilicet q̃ sacerdotium impedit matrimoniũ contrahendum: alterum negatiuum, scilicet q̃ non dirimit contractum. Et primũ quidem intelligendum est de congruo: quoniam nec ratione, nec autoritate probatur, quòd absolutè loquendo, sacerdos peccet cõtrahendo matrimonium, quin potius & ratio ad oppositũ ducit: quoniam, vt patet in 27. dist. 4. sen. nec ordo inquãtum ordo, nec ordo facer inquantum sacer est impeditiuus matrimonij: & in Ecclesia occidentali olim diaconi poterant contrahere matrimonia, vt dicitur capi. diaconi. dist. 28. Manifestè quoque in 31. dist. in canone, alter: dicitur, quòd Orientales in sacramentis constituti copulantur matrimoniis. Nec admittenda est glossa exponens, copulantur: id est, copulato vtuntur: quoniam manifestè series textus de contractu matrimonij loquitur, vt confirmat etiã aduersatiua subiuncta, scilicet quòd Occidentales non sortiuntur coniugia. & cætera. Secundum verò dictum intelligẽdum est, quòd non dirimit matrimonium contractum siue ante, siue post. Et hoc (vt dixi) secluſis omnibus legibus Ecclesiasticis, stando tantum in his, quæ à Christo & Apostolis habemus. Et confirmatur vltimò vtrumque horum ratione. Si ordo sacerdotalis ex natura sua impediret matrimonium contrahendum (ita quòd contrahere esset peccatum) aut dirimeret contractum, sequeretur quòd in nullo casu quantæcunque necessitatis, aut vtilitatis per Ecclesiam militantem posset dispensari cum aliquo sacerdote, quòd contraheret matrimonium. Hoc consequens est & contra Theologos & contra Canonistas & contra autoritatem: qua de facto vtitur Rom. Ecclesia. Consequentia autem manifestè patet ex exercitatis in Philosophia saltem rationali: quoniam quod est secundum se prauum, nulla ratione potest fieri licitum. Hæc de primo.

¶QVO AD secundum, duo discutienda occurrunt: Alterum est, an secundum veritatem sacerdos voueat castitatem: alterum est de efficacia illius voti. Quidã putant sacerdotes Occidentales in hoc differre à religiosis, quo ad debitum seruandi continẽtiam: q̃ religiosi astringũtur voto solenni: sacerdotes autẽ nõ voto, sed statuto ecclesiæ. Verùm hi manifestè errant: quoniã expresè mandatur episcopis, q̃ neminẽ ordinent, nisi vouerat castitatem, vt patet di. 28. in c. nullũ. ex quo formãlis ratio, Aut omnes episcopi occidentales sunt transgressores præcepti Apostolici, aut nõ. Non est dicendũ primũ: cũ cõstet multos esse viros timoratos & sanctos

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec reprehendi se à conscientiis propriis, quòd in actu ordinandi sint transgressores huius præcepti, ergo obseruant hoc præceptū, ergo suscipientes ordines sacros intelliguntur vouere castitatem ipso facto, non verbo, sed facto suscipientes ordinem sacrum Occidentali ritu. Nec putes Scotum, Durandum, & Petrum de Pal. his aduersari, eo quòd dicunt, quòd non potest quacunque ecclesiastica autoritate annecti votum ex facto extrinseco, quia votum est actus voluntatis intrinsecus & liber. Stant enim hæc simul cum prædictis, quoniam ex antedictis habetur, quòd suscipientes ordines sacros absque peccato fictionis vouêt castitatem. Ex hoc autem habetur, quod absolutè loquendo possunt suscipere ordinem sacrum absque voto castitatis, quia voluntas non compellitur, sed tamen (vt dictū est) cum peccato fictionis, mētiuntur enim facto profitentes se vouere, & interiori actu oppositū intendētes.

¶De efficacia autem solennis voti, diuersa est Theologorum opinio. Scot. nanq; & Pet. de Pal. in 4. dist. 38. putant eandē vim habere simplex & solenne votum quo ad Deum, ac per hoc nullum, ex natura sua dirimit matrimonium contractum. Potestque eorum positio fundari super hoc q; si solenne votum ex natura sua dirimeret matrimonium post contractū, nullo casu posset dispensari. San. Tho. autem & Ricar. vbi suprà tenent votum solenne dirimere ex propria natura matrimoniū ea ratione, quia ponit ipsum Deum, seu ecclesiam in possessionem proprij corporis. Addit tamen in secunda secundæ S. Tho. 88. aliam rationem ex parte consecrationis, quia scilicet quod semel sanctificatum est Deo, non potest in alios vsus conuerti. Nec valet responsio Scoti ad primam rationem, solentis eam per interemptionem, dicendo q; non plus ponit in possessionem votum solenne quā simplex, eo quòd nihil intrinsecum voto habet solenne, quo careat simplex, vt patet in actu interiori voluntatis, cuius est vouere. Hæc inquā derisio derisibilis est, quoniā manifestē patet, q; vouēs votū solenne, nō solum promittit, sed mutat de facto statū, ac p hoc vouēs soleniter vt sic, nec erat interiori actu mutationē status, p̄mittēs viuere de cætero in illo, &c.

¶Videtur autem mihi rationabilior via S. Tho. si tamen rectè intelligatur. Puto enim quòd ad mentē eius, & secundum veritatem distinguēdum sit cum ipso in Secunda secundæ, vbi suprà q; solenne votum est duplex. Quoddam per se solenne, vt professo, religiosorum, & quoddam per accidens solenne, vt votū castitatis annexum ordini sacro. Est autem ratio huius differētiæ, quia solēnitas, siue consistat in exhibitione, siue in consecratione, per accidēs coniungitur voto suscipiētis ordinē sacrum. Quoniam talis exhibet seipsum, & consecratur nō ad castitatem sed ad actus ordinis. Religiosus verò benedicitur, & exhibet se ad religionis statū, qui importat per se negationē propriæ voluntatis, corporis & bonorum. Hæc verò distinctione stāte duas dico propositiones. Altera est, quòd votū annexum ordini sacro, per se non dirimit matrimonium contractū, & ratio est, quia est solēne per accidens. Nec etiā per accidēs sit ibi exhibitio corporis proprij ad aliquid repugnās matrimonio, sed promissio tantùm, vt patet in c. nullum, distin. 28. Altera est, quòd votum religionis per se dirimit matrimoniū contractū, tum quia in eo fit exhibitio corporis ad statum repugnantem matrimonio, tum quia tanta vis est, vt soluat matrimonium prius legitimè contractū & non consummatū, non ex statuto ecclesiæ, sed ex propria natura. Et hanc rationē bene notabis contra Doct. discrepantes à S. Tho. ipsimet enim vtūtur voto professionis quia morte ciuili, cum ad matrimonium prius contractum disputatio trahitur, cùm verò ad sequens matrimoniū dirimendum sermo conuertitur, dicunt professionem nō plus efficaciæ habere, quàm votum simplex, manifestè in sinuantes viris doctis doctrinę suæ ruinosum fundamentū. Eadem siquidem ratione & efficacia, qua professionis votum dirimit prius contractum, eadem dirimit post contractum, imò minor vis requiritur ad dirimēdum consequens matrimoniū, quàm antecedens, vt patet in ordine sacro dirimente consequens matrimonium, & non antecedēs. Non enim post contractum matrimoniū per verba de præsenti, si quis inuira vel consentiente sponsa Sacerdos fiat, propterea solutū est matrimonium, sed illa non potest alteri nubere cum tamen constet, q; si religiosus fuisset factus, soluta esset à vinculo coniugali. Nec obstat, quòd in libro 6. de voto & voti redempt. dicitur, q; solennitas voti per solam ecclesiæ constitutionē est adinuenta. Hoc enim verum est, quemadmodum etiam consecratio calicis per solā ecclesiæ constitutionē adinuenta est. Cum hoc nanque stat, q; quemadmodum nec consecratio calicis in solo ecclesiæ statuto cōsistit, sed in diuina benedictione, ita solēnitas quoque voti in diuina benedictione consistit, vt in Secunda secundæ. quæst. 88. dicitur, iuxta illud Num. 6. Inuocabit nomen meū super filios Israēl, & ego benedicam eis. Et rursus, sicut calix iam consecratus ex propria natura repugnat profanis vsibus, sic prof. ssus solenniter, ex propria natura repugnat proprietati rerū, & actibus venereis, & cæteris. Cum his tamen teneo, quòd apud S. Tho. potest ecclesia dispensare in vtroq; voto, scilicet religionis & ordinis, pro aliqua maxima necessitate. Et quòd Ecclesia quidem possit, nolo aliter probare, quàm ex facto, quia scilicet summus Pont. Regem Aragonum (vt Pet. de Palu. refert) dispensauit, imò compulit, vt religione dimissa vxorem duceret, &c. propter regni illius dispositionē. Quòd autem hoc fit de mente S. Tho. manifestè concipi potest ex initio & fundamento positionis suæ in contrarium in Secunda Secundæ, loco allegato. Ibi siquidem volens cōcludere, quòd Papa non possit dispensare cum religioso, pro radice positionis assumit autoritatem Decretalis, dicens, Sed quia Decretalis, cum ad monasterium manifestè dicit, &c. & deinde vt conformaret se Decretali adinuenit illam adaptationem de consecratione, vt ibi patet. Ex quibus omni passione semota, quilibet perspicacis ingenij elicere potest, quòd si tempore suo summus Pont. dixisset oppositū verbo vel facto (vt postmodum fecit) quòd ipse quoq; accommodasset rationem inobedientię sedis apostolicę. Et propterea illa opinio non est sua, nisi pro quanto sustentabatur ab illa Decretali.

¶POTEST Igitur ad rationes suprà tactas, quæ videntur concludere indispensabilitatē voti solennis religionis resōderi. Et ad illam quidem de consecratione, potest cum aliis dici, quòd semel sanctificatum Deo, non potest in alios vsus passim conuerti, sed bene in magnæ necessitatis articulo. Liceret siquidem bibere in calice consecrato, vbi aliquis non posset aliter bibere, &c.

¶Ad aliam verò de exhibitione, eodem modo dici potest, q; quamuis res alteri tradita dono, non possit regulariter ab eo auferri, potest in casu necessitatis, quo ablatio esset magis vtilis, quàm possessio propter cōmune bonū, quod præeminet bono particulari.

¶Ad aliam verò, quæ adducta est pro fundamento positionis aliorum doctorum, dici potest, quòd magna differencia est inter aliquid esse per se tale, & posse per se tale qui i. Quod enim est per se tale, nullo casu, nullāque dispensatione potest non esse tale, sed quod potest per se in aliquid, contingit impediri, vt effectum intentum non producat, vt patet in agentibus naturalibus. Dico ergo in proposito, quòd votum religionis est potens per se in hunc effectum, id est dirimere matrimonium sequens, contingit tamen (& hoc rarissimè) vt intentum effectum non habeat propter concursum alterius causæ, scilicet eccl. siæ autoritatis & publicæ vtilitatis non paruæ. Hæc de secundo.

¶QVO AD Tertium (scilicet de ecclesiæ statuto) cōstat iam, quòd hodie ex ecclesiastico statuto tam ordo Sacer, quàm votum professionis in aliqua approbata religione, impedit matrimoniū contrahendum, atque dirimit contractum. Et quoniam ordo Sacer non dirimit post contractum ex natura sua, nec ex natura voti impliciti (quia nō est solēne nisi per accidens, vt patet ex dictis) sed ex statuto ecclesiastico, idcirco cum summus Pontif. possit ad libitum relaxare statui vinculum, sequitur necessariò, quòd si Sacerdos Occidentalis contrahat matrimonium de licentia summi Ponti. absque vlla rationabili causa, quòd matrimonium ipsum est verè matrimonium, & contrahentes sunt verè coniuges, & proles est verè legitima. Quamuis contrahendo tale matrimonium sic peccet mortaliter vterque contrahens, contra votum castitatis agens absque rationabili, aut dubia saltem causa licentiatus, & consequenter nec ipse Ponti. à mortali excusaretur, sed si causa rationabilis dispensandi in voto castitatis abfit, contrahens dispensatus tunc contrahit, ac contracto vtitur. Et hinc patet, quòd cum rationabilis causa dispensandi in voto castitatis possit esse non sola vtilitas publica ciuilis aut ecclesiastica, sed aliquod aliud ma.' bonū nunc & hic, & ab hoc, & cætera, quam seruata castitas, cōsequens est quòd summus Pont. non solùm potest, sed etiam salua conscientia potest dispensare cum Sacerdote Occidentali, quòd contrahat etiā cessante causa publicæ vtilitatis. Et propterea sumptuosa fuit quorundam determinatio dicens absolutè, quòd absque tali causa Papa non potest. Cùm tamen, vt ostendimus, Papa absque causa vlla possit, peccando tamen, & cum causa rationabili quacunque absque peccato, & vtrobique matrimonium est validum. Romæ die duodecima Aprilis, 1505.

TRACTATVS VIGESIMVS-octauus de Matrimonio, vnica quæstione contentus.

QVAESTIO VNICA.

¶Num matrimonium legitimè contractum inter Christianos per verba de præsenti, possit ante carnalem copulam dirimi autoritate Papæ absque religionis ingressu.

QVAERITVR vtrum matrimonium legitimè contractum inter Christianos per verba de præsenti possit ante carnalē copulam dirimi autoritate Papę absque religionis ingressu. Et arguitur quòd nó. Primò, ex ipsius natura, quandocunque est aliqua res transiens, ad cuius positionē per se ponitur aliquid concomitans, impossibile est poni rem illam transeuntem, & non poni illud concomitās, quia quod conuenit alicui per se, conuenit necessariò & inseparabiliter. Sed sacramento matrimonij coniungitur indiuisibilitas & inseparabilitas personarum, quæ sunt coniuges, quod probatur, quia hoc ponitur in diffinitione matrimonij. Ergo in matrimonium positum est actu, & transit, impossibile est quin restet inseparabilitas, sed nulla dispēsatio potest inperimpossibile, ergo.

¶Secundò ex parte institutionis, Matrimonium est de iure diuino, vtpotè institutum à Deo in paradiso (dicente, Crescite, & multiplicamini) secundum quod est officium naturæ, & à Christo, secundum quod est sacramentum Ecclesiæ sicut cætera sacramenta, vnde Mat. 20. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non separet, & ad Ephe. 5. Sacramentum magnum in Christo & Ecclesia. Papa autem non potest suprà ius diuinum, ergo.

¶Tertiò ex parte ipsius sacramenti, Non minoris efficaciæ est sanctificatio veri sacramenti sanctificatione consecrationis Ecclesiasticæ. Sed res consecrata, puta calix non potest dispensatione Papę definere esse consecratus, quandiu est calix, ergo vir & mulier sanctificati coniuges ipsō sacramēto matrimonij, non possunt quandiu viuunt de nnere esse coniuges. Et confirmatur, quia sicut Papa non potest facere, quòd hostia semel consecrata desinat esse consecrata, ita non potest facere, quòd vinculum matrimonij semel contractum desinat esse inter personas, inter quas est cōtractum.

¶Quartò ex parte talis sacramenti, Matrimonium inquantum sacramentum significat coniunctionem spiritualem Christi & Ecclesiæ, vt patet per Magistrum sen. in 4. dist. 26. Sed coniunctio spiritualis inter Christum & Ecclesiam est inseparabilis, quoniam scriptum est Mat. vlti. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Ergo matrimonium inquantum sacramentum, est inseparabile. Et confirmatur hæc ratio autoritate San. Tho. in 4. distio. 33. q. 2. articu. 1. ad tertium, dicentis, quòd matrimonium ex quo institutum est vt sic sacramentum est indispensabile, nisi fortè à Deo. Et confirmatur, quia tria sunt bona matrimonij fides, proles, & sacramentum, id est indiuisibilitas.

¶Quintò ex autoritate. Quia ista videtur communis sententia Theologorum.

¶IN OPPOSITVM est autoritas Canonistarum vt patet in cap. ex publico de conuersione coniugatorum.

¶IN HAC dubitatione intendo Theologaliter veritatem inquirere & concludere præcipuè secundum doctrinam S. Tho. vnde tria agenda sunt. Primò ostendetur in quo stat ratio ambiguitatis. Secundò ipsa ratio tractabitur. Tertiò satisfiet oppositis.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium legitimè contractum per verba de præsenti potest autoritate Papæ dispensari absque religionis ingressu.

¶QVO AD primum, sciendum est, quòd cum matrimonium dupliciter confiteretur, (scilicet vt est officiū naturæ, & vt est sacramentū Ecclesiæ) si attendamus in omnibus & singulis conditionibus, quas habet, secūdum quòd est naturæ officium, quæstio hæc clara est, quia constat matrimoniū esse dissolubile etiam post consummationem, vt patet de coniugio infideliū. Vnde à presenti disputatione resecanda sunt quæcunq; spectāt ad matrimonium, inquantum est naturę officiū. Et propterea rationes omnes ex institutione in paradiso, & ex traditione mutuæ potestatis in corpus proprium, & ex cōmixtione carnali, & ex inseparabilitate his annexa, non conuincunt intellectum ad confitendū indispensabilitatem, hæc enim omnia ad matrimonium, secundum q; est naturæ officium, spectant, & de naturæ iure sunt, recipere tamen dispensationem in aliquo casu patet, &c. 1. ad Cor. 2. & à S. Tho. in 3. dist. 31. quæst. 1. artic. 1. & 2. Si verò consideremus matrimonium, secundum quòd est Ecclesiæ sacramētum, tunc distinguere oportet singulas eius cōditiones. Sunt autē hæ quatuor: scilicet sacramētum tantum, res & sacramentū, res tantū significata & contenta, & res significata & non contenta: vt patet ex 4. sent. Sacramentū tātum, vocantur actus sensibiles, quibus cōtrahitur matrimonium, (non absolutè (sic enim spectant ad naturæ officiū) sed vt ex diuina institutione signū & causa sunt inuisibilis gratiæ. Res & sacramentū vocatur ipsum vinculū coniugij, non absolutè, (quoniam sic spectat ad naturæ officiū) sed vt ex institutione significat aliquid sanctum (puta coniunctionē spiritualē inter Deum & animam) & disponit ad gratiā. Res tantum significata & contēta, est gratia gratum faciens, quæ in hoc sacramēto cōfertur ad sanctè posse vti coniugio. Res autē significata & non cōtenta triplex assignatur, scilicet cōiunctio spiritualis per charitatem inter Deum & animā, & coniunctio etiam per charitatē inter Christum & Ecclesiam, & coniunctio per vnionē personalem inter verbum & humanam naturam: quæ vocatur conformitas in natura Christi ad Ecclesiam. Si igitur ex nullo horū habeatur indispēsabilitas, dissolubile erit: si autē ex his habetur inseparabilitas, dispensari non potest. Si diligenter attē dspiciamus, nihil inuenitur in omnibus his suprà ea, quæ ad naturæ officiū spectant nisi signū & signatum, & causa & causatū: hæc enim tantum addit sacramenti ratio suprà naturæ officium. Et ex parte quidem causæ & causati, manifestè patet non haberi omnimodam inseparabilitatem matrimonij: quoniam nihil in hoc sacramento causatur indelebile, cùm nō imprimat characterem, sed fit iterabile etiam viuentibus coniugibus: vt patet si alter religionē profiteatur: gratia quoque hic causata amitti potest, in ò quandoq; fit sacramētum hoc sine gratia, cū scilicet celebratur in peccato mortali in cōtrito. Ex ratione igitur signi & signati oportet inseparabilitatem hanc esse si ex sacramenti vi sit. Et si quidem sacramentū hoc, primò significatū habet inseparabile, oportet inseparabilitatē sequi: si autem primarium eius significatum, non est inseparabile, ipsum quoque seperari potest. Notanter autem dixi primò seu primarium eius significatum: quoniam dixi à S. Tho. vbi supra, quòd contra prima præcepta sacramēti, non admittitur dispensatio, nisi fortè à Deo. Prima autē præcepta signi circa primarium significatum constat attendi: sicut vniuersaliter prima præcepta cuiuscunq; gradus, vel officij circa principalem illius finem. Ad hoc igitur tota quæstio hęc reducitur, an sacramentū matrimonij significet primò aliquid indissolubile. Et hæc de primo.

¶QVO AD SECVNDVM Duos ego in hanc rem inuenio dicendi modos. Magister siquidem senten. in 4. distin. 10. expresse tenet: quòd matrimonium contractum, est signum coniunctionis spiritualis inter Christum & Ecclesiam. Et quoniam coniunctionem hanc constat esse inseparabilem, oportet secundum ipsum, & eius sequaces, quòd matrimonium ratum etiā non consummatum, sit omnino indispensabile. Hanc opinionem videntur sequi omnes Theologi, qui partem negatiuam quæstionis renent, ponentes tertium bonum matrimonij (quod sacramētum dicitur) indissolubilitatem coniugij, non absolutè, sed inquantum signum indissolubilitatis inter Christum & Ecclesiam ponit.

¶Sed hæc opinio salua tantorum virorum reuerentia, falsa videtur: q; dupliciter ostenditur. Primò, Si matrimonium contractum ac ratum, sacramentum esset cōiunctionis inter Christum & Ecclesiam, sequeretur q; maritus relictæ ante cōsummationem matrimonij esset verè bigamus, hoc est falsum: ergo. Probatur sequela: quia ratio bigamiæ est defectus sacramenti: quia scilicet nō est vnicus vnius: sicut Christus vnus vni tantum vnitus est Ecclesiæ. Hic autem defectus manifestè adest secūdo coniugio, si matrimonium ex solo cōtractu, sacramentum est coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Falsitas consequentis patet ex determinatione Ecclesiæ, extra de bigamis, capitulo debitum. Et scito, quòd sumpta est hæc ratio ex illa decretali, & conuincit me, quoniam à destructione consequentis ad destructionem antecedentis est optimus & necessarius processus. Et attestatur eidē ipse Magister sent. quoniam sicut tenet antecedens, ita etiam affirmauit consequens in 27. distinct. 4. Vnde à nobis sicut non sustinetur in cōsequente ita nec in antecedente tenendus est, quin potius Ecclesia determinando oppositum consequentis, determinauit oppositum antecedentis: connexa quippe sunt hæc. Vnde inaduertenter loqui videntur, qui in materia bigamiæ dicunt bigamum non fieri ante consummationem plurium coniugiorum, & in materia matrimonij dicunt, matrimonium non consummatum sacramentum esse coniunctionis Christi & Ecclesiæ: hæc enim (vt suprà ostensum est) habent contradictionem implicitam. Secūdò, si matrimonium solo contractu significat coniunctionem inseparabilem inter Christum & Ecclesiam, sequeretur quòd nec etiam per ingressum religionis naturaliter solueretur, hoc est falsum, ergo Consequentia probatur, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona. Violatio autem sacramenti coniunctionis inter Christū & Ecclesiam malum non est paruum, cùm sacrilegium sit. Et fieret per huiusmodi ingressum: quoniam solueretur matrimonium, & consequenter sacrum signum, & consequenter daretur intelligi, quòd significatum esset solubile. Falsitas autem consequentis ex eo patet, quòd non dispensatiuè, sed regulariter licet cuilibet ante consummatum matrimonium ire ad religionem: imò secundum sanct. Thom. dantur coniugibus duo menses ante consummationem ad hoc: & (vt in c. ex publico de cōuer. coniug. patet) Papa nō dispensando, sed sequendo Ecclesiæ morē determinat matrimonium solui per religionis ingressum. Sunt etiam contra hoc autoritates, quæ infra afferētur.

¶Alii igitur sequentes determinationē in prēallegato c. de bigamis factam, dicunt, q; matrimonij sacramentum, quo ad significationem, non est completum vsque ad carnalē copulam inclusiuè: ita q; matrimonium contractum significet coniunctionem Dei ad animam per charitatem, consummatū verò coniunctionem Christi ad Ecclesiam. Et in quantum prima coniunctio est solubilis, secunda non: ideo matrimonium contractum tantum solui potest, consummatum autem minimè: vnde Dominus Mat. 19. non dixit, Quos Deus coniunxit homo non separet, nisi post illa verba, & erunt duo in carne vna. Et Apostolus ad Ephe. 5. non dixit, Hoc sacramētum magnum in Christo & Ecclesia, nisi post illa verba, Et erunt duo in carne vna. Et ideo Leo papa (vt refertur Magister in 2. dist. 1. & Gratianus 27. q. 2.) ait, Societas nuptialis ita est à principio instituta, vt præter cōmixtionem sexuum non habeat Christi, & Ecclesiæ sacramentū. Hęc ille. Vbi clarè videas affertum à tanto doctore, quod probare laboramus nos. S. Tho. quoq; in 4. di 27. q. 1.

q.1.arti.3.q.1.expresse dicit duo notãda ad propositum. Primum est in responsione ad primum, quòd quia matrimonium contractum significat coniunctionem spiritualem inter Christum & animam, & hæc est solubilis, ideo religionis ingressus aufert sacramentum. Secundum est in responsione ad tertium, q; quia matrimonium contractum tantum non est perfectum, ideo non habet omnimodam indissibilitatem. Ex his enim confirmantur omnia dicta. Et colligere potes, hanc rationem sic, Si matrimonij sacramentum non consummatum esset indissolubile autoritate Papæ, hoc esset, quia omnimoda indissolubilitas esset de ratione eius, sed hoc est falsum, ergo. Probatur falsitas consequentis, quia aut est de ratione eius, inquantum est officium naturæ, aut inquantum est sacramentũ, sed neutrum est, vt probauimus, ergo. Potest quoque idem probari sic, De sacramentis Ecclesiæ illud tenẽdum est, quod Rom. Ecclesia tenet, sed Rom. Ecclesia dispensat de facto Apostolicis literis super huiusmodi matrimonia contracta, ergo. Minor patet in Martino 5. & Eugenio 4. quorum bullas super hoc refert Archiepiscopus Florentinus se vidisse, & nostris temporibus pluries hoc factum videtur. Non deest etiam naturalis ratio, quòd sit dispẽsabile. Videmus enim in vniuerso tria genera rerũ, quædã enim sunt necessariæ simpliciter, quas scilicet impossibile est aliter se habere, vt sunt motus cælestes, & quædam sunt cõtingentes simpliciter, vt res voluntariæ, & quædã necessariæ nõ simpliciter, sed vt in pluribus, vt naturalia istorum inferiorum. Et inter hæc manifesta est hæc differentia, q; necessaria nõ possunt impediri, contingentia possunt fieri, vt libet, necessaria verò vt in pluribus possunt quidẽ impediri, sed rarò. Cum autem indissolubilitas sacramenti matrimonij non sit de genere contingentiũ (vt patet, quia non potest ad libitum dissolui) nec sit de genere necessariorum simpliciter (quia potest quandoque impediri, vt patet, si alter cõiugum ingrediatur religionem) restat vt sit de genere necessariorũ vt in pluribus. Et vere sic est, essentia nang; matrimonij annexam habet indiuisibilitatem possibilem impediri ex concursu alterius causæ. Et hoc dupliciter, vel causę quasi eiusdem ordinis & hæc est professio regularis, vel superioris ordinis, & hęc est autoritas apostolica cum causa aliqua rationabili. Vtrum autẽ discordia orta inter coniuges huiusmodi sine spe remedij, sit rationabilis causa dispensandi, crediderim q; sic, consensu coniugũ accedente. Tum in fauorem animarum, ne scilicet in adulteria adolescentes ruant, aut permanere quasi cogantur, dum separati perpetuò manerent. Tum ad euitanda homicidia, quę à desperatis cõiugibus facilè procurari possunt, præsertim, cum hac de causa Moyses libellum repudij permiserit. Tum ad bonum pacis restituendum inter eos, sublato hoc vinculo, quod causa discordię est, præsertim quia coniugij finis vnitas est. Et hæc de secundo.

¶QVO AD TERTIVM Respondetur ad primam obiectionem, & dicitur, quòd in diffinitione matrimonij non ponitur indiuisibilitas simpliciter, id est omnino, sed quantum est ex se, id est nisi impediatur. Et propterea posito matrimonio, ponitur indiuisibilitas personarum sic non omnino, indiuisibilitati autem sic non repugnat impediri.

¶Ad secundum verò iam patet ex dictis, quòd institutio refertur ad sacramentum perfectum in significando, & nõ inchoatum tantùm. Quamuis posset etiam dici & bene, quòd Deus non instituit matrimonium indissolubile omnino, sed quantum est ex se, vt dictum est. Et ideo Papa non dispensat contra institutionem diuinam, sed vcitur potestate sua, qua potest impedire aliam causam impedibilem institutam etiam à Deo.

¶Ad tertium dicitur, quòd coniuges nõ aliter sanctificantur hoc sacramento, quàm per gratiam gratum facientem, & repræsentationem Christi & animæ per charitatem vnitorum. Vnde cum vtrunque sit separabile, nulla est hic sanctificatio habens effectum perpetuum. Vnde quamuis non possit fieri quòd coniuges nõ fuerint sanctificati, potest tamen auferri vtraque sanctitas ab eis. Et propterea non est simile de eis & de calice consecrato, a quo non potest consecratio auferri. Nec est propterea minoris efficacię sacramentum quàm sacramentale, quoniam longè maius est facere sanctum formaliter, etsi amitti possit illa sanctitas, quàm facere sanctum ministerialiter, & secũdum quascunque alias huiusmodi denominationes. Vnde sacramenta omnia, quia gratiã conferunt, magis sanctificant cæteris consecrationibus, licet non ita diuturnos habeãt effectus propter variam dispositionẽ subiecti. effectus enim consecrationum & benedictionũ non exigunt nisi constantiam subiecti, gratia autem & significatio vltra substantialẽ constantiam subiecti, exigunt immutationem voluntatis & status, & propterea mutatis his desinunt. Ad confirmationem autẽ dicitur, q; peccat supponendo id quod probare debet, & quod in dubium vertitur, hic enim nihil aliud dubitatur, nisi an vinculum ex sacramento matrimonij contractum semel, sit inseparabile à personis, quæ contraxerunt, & argumentum hoc supponit, quia supponit, q; se habeat ad personas sicut corpus Christi ad species panis semel consecrati, quod constat se habere inseparabiliter. Vnde nequaquam est similitudo, quia vinculum matrimonij non habet necessariam connexionẽ cum personis, sicut corpus Christi ad Hostiã, necessaria nanque connexio est, quæ impedit dispensationem.

¶Ad quartum patet responsio ex dictis, negamus, scilicet significari coniunctionem Christi ad Ecclesiam per contractum matrimonij. Posset quoque dici, quòd coniunctio spiritualis Christi ad Ecclesiam potest considerari dupliciter. Primò secũdum suam rationem, & sic est solubilis: quia est coniunctio per charitatem viæ, Secundò, secundum extrema, inter quæ est, scilicet Christũ & Ecclesiam, & sic est insolubilis. Et quia primo modo vnio spiritualis consideratur per se, secundo per accidens, ideò potest dici, q; vnio illa est solubilis, vnio autem in conformitate naturæ est omnino insolubilis, quoniam est secũdum esse diuinum hypostaticũ. Hæc responsio licet quo ad solubilitatem sustineri possit, non tamen euadit inconuenientia de vnitate, & propterea non est totaliter ei innitendum. Ad confirmationẽ verò ex autoritate S. Tho. dicitur, q; loquitur de matrimonio consummato, vt manifestè patet. & ex articulo præcedente in responsione ad secundum cõincitur. Ad alteram autem confirmationem de bono sacramẽti, dicitur, quòd propriè & formaliter loquendo, sacramentum quod est tertiũ bonum matrimonij, inuenitur quidem in matrimonio contracto, sed imperfectè, quia non nisi causaliter, inchoatiuè & impedibiliter, vt patet ex supradictis. In consummato autem inter fideles inuenitur formaliter, completè. & vt necessarium simpliciter, & propterea consummato repugnat dispensatio, vt San. Thom. docuit.

¶Ad autoritates tenentium oppositum nescio quid dicam, nisi quòd si diligentius hæc animaduertissent, fortè sententiam mutassent. Romæ, die 24. Ianuarij 1507.

TRACTATVS VIGESIMVSNONVS
de Reddendo debito inter coniuges, altero eorum existente adultero, vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.
¶Num vxor teneatur sub peccato mortali abstinere à carnali commercio viri publici concubinarij.

QVAERITVR An vxor teneatur sub peccato mortali abstinere à carnali commercio viri publici concubinarij. Et videtur quòd sic. Vir tenetur ad abstinendum se ab vxore publicè adultera, ergo econtrario. Antecedẽs patet in Scriptura, quia patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris, vt in ca. quemadmodum de iureiurando dicitur, & in sacris canonibus extra de adulte. ca. fi vir. & 32. quæst. 1. c. 1 & cap. si quis vxorem. & sacris doctoribus in 35. distinct. quarti sent. Consequentia autem probatur, quia vir & vxor ad paria iudicantur circa fidem, libertatem, & debitum matrimonij.

¶IN OPPOSITVM Autem est, quia vxor non tenetur ad correctionem viri, sicut econtrario, quia vir est caput mulieris, vt dicitur primæ ad Corinth. 1.

CONCLVSIO.
¶Vxor innocens & in amaritudine posita de viri adulterio, non amplius sperans per actus coniugij abstinentiam, viri emendationem, non tenetur ad abstinendum ab eo. sed potest licitè vti matrimonio tàm petendo, quàm reddendo.

¶AD EVIDENTIAM huius sciendum est, quòd actus coniugij, quum secundũ se licitus sit, ad hoc quòd reddatur illicitus ex alterius crimine, oportet vinculũ aliquod nouum in innocentẽ deriuari ad hoc: vt teneatur abstinere. Crimen autem mariti publici adulteri, quadrupliciter potest cõsiderari, primò inquãtum offensiuum vxoris, secundò inquantũ emendabile pro bono ipsius mariti, tertiò inquãtum punibile pro bono cõmuni, quartò inquantum quandam mali speciẽ in coniugẽ ducit. Si primo modo sumatur crimen propositum, ipsum quidem virũ in lege coniugij errantem fidem violando priuat iure exigẽdi, non petendi actum coniugij. Iustum quippe est, vt iniuriam faciens matrimonio, & à fide recedens, ius cogendi alterũ ad seruandum sibi promissum perdat. simplici tamen petitione actum cõiugij postulare nõ prohibetur à volente sibi consentire, sicut in aliis debitis, quãuis extinctis iure potest creditor petere à volũtario debitore, qui nõ vult iuris rigore vti. Sed ex hac ratione vxorem offensam in nullo ligat, non est enim addenda afflictio afflictio, sat est q; quatenus offensiuum est, ipsam affligat. Si secundo modo, vxor innocens non tenetur ad abstinẽtiam actus coniugij, nisi vt habet rationem remedij curatiui criminis viri, & hoc quia non tenetur ad hoc nisi ratione præcepti de correctione fraterna, ac iuxta mãdatum Domini Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. si monitio verbis facta per se, vel alios nõ sufficit, (quũ ipsa nõ possit verbere virum adducere ad pœnitentiã, sicut econtrario) tenetur adhibere pœnalem medicinã, abstinẽdo ab eo, & denũtiare Ecclesiæ, si hoc nõ sufficit. Sed, quoniã præceptũ de correctione fraterna nõ habet locum, vbi nõ est spes pœnitẽtiæ, (quoniam finis eius est bonũ ipsius peccatoris,) ideo, si vxor non sperat pœnitentiam per hoc remedium, non tenetur ad illud faciendum, & tantò minus si credit q; peior fiet. Si tertio modo, sic quum procurare bonum commune in huiusmodi fiat per viam accusationis, non tenetur vxor & solo crimine adulterij viri, quum hoc non sit in corruptionem spiritualem vel corporalem boni cõmunis, nisi annexam haberet corruptelam fidei Christianæ, vel proditionem patriæ, & huiusmodi. Si quarto modo, tunc pro tanto habet speciem mali, (vt communiter affirmatur,) quòd innocens misceatur adultero publico, pro quanto videtur illius peccato consentire, correctionem debitam non apponendo. Constat autem, quòd si non est spes pœnitentiæ per huiusmodi abstinentiam, correctio hæc non est debita secundum veritatem, & quod si notum est, quòd vxori hoc valde displicet, & propterea ducit in amaritudine animam suam, (vt communiter accidere videtur) cessat ratio apparentis mali & scandali actiui in vxore. Ex omnibus igitur consideratis opportunis concluditur, quòd vxor innocens, & in amaritudine animę posita de viri adulterio publico, non sperans per abstinentiam actus coniugij emendationem viri, non tenetur ad abstinendum ab eo, sed licitè potest matrimonio vti tam petendo, quàm reddendo.

¶ET AD Obiectiones in oppositum dicitur, quòd nec vir tenetur ad abstinendũ, nisi subsit spes correctionis futurę & ratione scandali. Sed quia ad virum spectat corrigere vxorẽ etiam facto, ideo tenetur ad vtendum omnibus remediis vtilibus, sibi tamen conuenientibus, puta ad verberandũ eam, segregandũmq; à practica, & huiusmodi, inter quæ remedia computatur abstinentia à thoro illius, quando creditur expedient. Tenetur quoq; magis ad euacuandum à se scandalum actiuũ, quia non facilè creditur vxorem publicè adulterari sine tacito cõsensu viri. Propter hæc nanque duo omnes autoritates allatæ damnant virum nõ separantem se ab adultera, vt patronũ turpitudinis. Nec sacri canones intelligendi sunt condidisse nouum ius, sed applicasse doctrinam diuini iuris ad materiam matrimonij vnde & patrocinium peccati & patronatus turpitudinis, & huiusmodi quæ diuini iuris sunt, afferũt. Et hæc de quæstione hac sufficiant. Romæ die 14. Martij 1513.

TRACTATVS TRIGESIMVS DE VSV
sacrarum Scripturarum ab Ecclesia vnica quæstione contentus.

QVAESTIO VNICA.
¶Apostolica sedes in sacris canonibus abutatur verbis sacræ Scripturæ.

CHARITATE Iesu Christi cogente, quæritur an Apostolica sedes in sacris canonibus abutatur verbis sacræ Scripturæ. Et videtur quòd sic. Primò, quia Clemens sextus in Extrauaganti, vnigenitus, de pœ. & re. abutitur autoritate Prouer. cap. 7. dum ad thesaurum, ex quo fiunt indulgentiæ, applicat eam, dicens, quòd est thesaurus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Constat enim quòd per indulgentiarum gratiam non fit homo particeps amicitiæ Dei, sed solum modo satisfacit pro pœna debita.

¶Secundò, quia Pelagius Papa in Decre. dist. 21. ca. quamuis, probat sedem Apostolicã esse prælatam cunctis Ecclesiis Euangelica voce Mat. 16. Tu es Petrus, & quodcunq; solueris, &c. Et tamẽ cõstat per illum Domini sententiã non esse Petrũ prælatum cæteris.

¶Tum quia verba illa dicta sunt Petro in persona omnium, sicut ipse Petrus respondit pro omnibus. Vnde & sacri doctores intelligunt ibi non vni, sed vnitati æqualitatis omnium dictum. Quodcunque ligaueris, &c. Tum quia ipse Dominus replicauit in plurali eandem sententiam, Quæcunque alligaueritis, Matth. 18. Tum quia Dominus dicit, Quod vni dico omnibus dico, Mar. 13.

¶Tertiò, quia extrà de consti. ca. translato, aff rtur autoritas Apostoli. Translato sacerdotio, necesse est vt trãslatio legis fiat. Et decretalis sententia est, sacerdotium est translatum à Moyse in Christum, & à Christo in Petrum, sic interpretantur Iuristæ & Pontifices. permittit seu approbat. Constat autẽ impium esse dicere sacerdotium trãstitum à Christo in Petrũ: abusiuè ergo apostolica sedes in suis decretalibus sic eram Scripturam affert, vinque illi infert.

¶IN OPPOSITVM Est ipsius Apostolicæ autoritatis dignitas.

CONCLVSIO.
¶Proprio sensu ac germano sacrarum Scripturarum Ecclesia semper vtitur in sacris canonibus.

¶QVAESTIO Hæc mota est charitate vrgẽte. ne hi, qui minus eruditi sunt legẽtes vulgaras has iniurias apostolicę sedi illatas, putent veras esse. Et si forte hi, qui nouerãt ibus istis studẽt, didecet fiquidẽ pastori & doctori omnium Christianorũ R. o. Pontifici iam fi quandoq; trãsumptiuè vteretur aliqua autoritate Scripturæ, vt crebro doctores sacri faciunt, detrahere, non modo contumeliam irrogare: publicè scribẽdo, q; abutitur sacra Scriptura, quòd vim infert sacro eloquio. Nunquam hoc ab Augustin. Hier. Ambr. aliisque sanctissimis doctoribus didicimus. Si quis, inquit Iacobus Apostolus, putat se religiosum esse nõ refrenãs linguam suam, &c. huius vana est religio. Reducẽdus quippe est potius aut intellectus, aut fermo in captiuitatem in obsequiũ Christi in suo vicario, quando videntur nobis minus consona eius verba, modò fides salua sit: nec ponamus os in cælum, præsertim quòd humanum sæpe fallitur iudicium, & quòd vnus putat abusiuè dictũ alter intelligit propriè dictum. Et quia sic accidit in proposito, nulla fiquidem inductarum autoritatum abutuntur sacri canones, sed in proprio sensu illarum qualibet vtuntur, vt sigillatim manifestabitur, ideo paruulum hunc laborem non subterfugi.

¶Clemens imprimis VI. non abusiuè, sed propriè vtitur autoritate Scripturæ: quoniam thesaurus, de quo loquitur Scriptura, est thesaurus diuinæ sapientiæ: est enim thesaurus meritorum Christi, qui est ipsa diuina sapientia, & fons sapientiæ. Et quicunque thesauro hoc verè vsi sunt, efficaciter consequendo indulgentias, cum perseuerantia sine qua quocunque thesauro vanè vtimur, verè participes fiunt amicitiæ Dei consummatæ. Cuius nullus potest esse particeps, quandiu obnoxius est pœnæ alicui pro quocunque peccato: quoniam Dei amicitia consummata non nisi in cælesti patria habetur in quam nihil pœnæ subiectum ingredi potest. Quia igitur indulgentiæ tollunt ab homine impedimenta diuinæ amicitiæ consummatæ, verè & propriè dicitur thesaurus indulgentiarum esse, quo qui vtuntur, participes fiunt amicitiæ Dei. Nec valet argumentum, Thesaurus diuinæ sapientiæ fuit ante indulgentias, & illo potest quis vti sine indulgentiis. ergo indulgentiæ non spectant ad illum: quoniam thesaurus diuinæ sapientiæ continet multa in se diuinæ sapientiæ opera: vt sunt actus sapiendi secundum Deum, & merita Christi vt meritoria, & eadẽ vt satisfactoria. & multa alia. Et vt thesaurus ipse prior indulgentiis, non dependet ab indulgentiis: sed econtra indulgentiæ dependent ab illo. Et potest aliquis vti thesauro illo diuersimode, propterea potest quis vti illo sine indulgentiis, & per indulgentias. Et similiter potest aliquis fieri particeps diuinæ amicitiæ consummatæ, & sine indulgentiis & per indulgentias. Non docet fiquidem Romana Ecclesia indulgentias esse medium, sine quo non possit diuina amicitia consummata haberi: sed esse medium, per quod potest haberi, tanquam remouens prohibens: vt declaratum est.

¶Quod autem secundò obiicitur de autoritate euangelica, perspicaciter intentum Pelagio Pontifici absque abusu suffragatur: nam quòd illa Domini verba ad solum Petrum dirigantur, ex multis habetur. Primò ex hoc, quòd eidem facta est promissio, cui exhibita est promissa res: sed solum Petrum cõstat à Domino constitutum caput Ecclesię, vt patet Ioan. vlti. vbi Dominus post resurrectionem Petro, vt distincto ab aliis Apostolis, dixit, Pasce oues meas. fecit enim comparationem Petri ad alios, dicens, Diligis me plus his? & si tarim ipsius, non ipsius & aliorum martyrum: pastoralis officij fructum subdidit. Quum esses iunior, & cætera. Et hoc ibidem confirmat Chrisostom. Præterieas inquit, Dominus alios Apostolos, ad Petrum dixit, Si amas me, &c. Secundò ex eo, quòd Dominus dixit, Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis, &c. certum est enim, quòd ex hoc Dominus non beatos dixit omnes Apostolos, nec quòd singulis Pater reuelauerit quod Petro reuelatum est. Et confirmatur, quia inter discipulos erat tunc Iudas, qui non erat beatus nec in re, nec in spe, quum esset fur: vt Ioan. Euangelista testatur. Tertio patet ex hoc, quòd Dominus inchoauit sententiam à Petro: vt ab aliis distincto dicendo, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc, &c. constat autem quòd nec de Andræa, nec de Ioanne, nec de Iacobo, &c. verificatur, Tu es Petrus. Verba igitur textus Euangelij manifestant, quòd Petro singulariter dictum est, Tibi dabo claues regni cælorum: ac per hoc Pelagius Papa non abusiuè sed propriè vsus est autoritate illa ad probandum Petri sedem à Domino voce: & sensu cæteris esse prælatam. Nec fuit Pelagius primus, qui hac eadem autoritate vsus est ad idem probandum, quoniam Anacletus martyr sub Traiano hoc idem dixerat, vt habes in decreta. distinct. cap. sacrosanct. Ad primam obiectionem respondetur, quòd Petrus dicitur respondisse pro omnibus, quia Dominus communiter interrogauit, Vos autem quem me esse dicitis? sed sicut reuelario, reste Domino, soli Petro dicitur facta: ita responsio non ex consilio aliorum, sed ex diuina reuelatione à solo Petro facta est. Sed quia omnibus placuit responsio pro omnibus respondisse dicitur: frequẽtissimè siquidẽ accidit q;multis collegis præsentibus quod vnus optimè dixit, tanquã si ab omnibus fuerit dictum, habetur illaus tamen solius est illius qui sapiẽter respondit. Sacri autẽ doctores accipiẽtes hęc verba nõ pro vno, sed pro vnitate nõ obstãte quia vera sunt. Nec aduersanẽ dictis, quia de vnitate ecclesiastica loquũtur, quæ est vnitas ordinis, caput vnũ habẽs. Imò interpretatio hęc. Pelagij sensum confirmat, quoniam verba illa dum vnitatẽ Ecclesię respiciunt, caput vnum designant: per quod vnitas Ecclesiæ claues habeat regni cælorum, & ordine quodã à Petro ad alios in partem solicitudinis assumendos potestas absoluendi atque ligandi deriuetur. Et propterea non vnus Petrus in persona, sed in omnibus successoribus suis, nec vnus Petrus cũ successoribus solus suscepit

cla

Universidad de Deusto
Biblioteca

claues, vt solus retineat, sed vnitas Ecclesiæ per vnũ susceptum, dum Petrus susceptæ communicãdas in vnitate Ecclesiæ. Quod autem affertur in argumẽto de vnitate equalitatis, falsum est, nec est Sanctorum sententia de vnitate æqualitatis sed Ecclesiæ, quã constat esse vnitatem ordinis. Et aduerte, q̃ non solum glossa ordinaria, sed Cyrillus inter priscos Patres Orientales nulli secundus in libro Thesau. de Petro & successoribus in Ro. Eccl. hoc intelligit, vt in cath. au. Mat. 16. habes. Ad secundã verò obiectionẽ dicitur, quòd Dominus nõ replicauit de clauibus regni cælorum, quum omnibus cõmuniter dixit, Quæcunq; alligaueritis, in hoc discernendam reliquens excellentiam Petri super alios. Et rursus ordo ipse dum primo soli Petro, & deinde communiter aliis loquitur, insinuat quod prius Petro, deinde aliis Episcopis autoritas conuenire debebat absoluendi atque ligandi. Ad tertiam autem, Quod vni dico, omnibus dico, respondetur, quòd Dominus non dixit, Quod vni do, omnibus do. (non enim omnibus discipulis dedit apostolatus dignitatẽ, nec etiã omnibus debit dignitatem Septuagintaduorum) in proposito autem non est quæstio de Dicere, sed de Dare, Tibi inquit Dominus, Dabo claues, &c. Vnde patet extra propositũ esse, quod vni dico, omnibus dico, q̃ de doctrinali dicere ad literam voluit cælestis Magister intelligi, vt instructio quam vni impendebat, omnibus impensa nuncupetur.

¶ Ad tertium argumentũ principale de autoritate Pauli Apostoli dicitur, quòd Decretalis illa nec somniauit vnquã quod sacerdotium sit translatũ à Christo in Petrum, quũ Petrus non nisi Christi sacerdotij minister fit, & Christi vicarium esse decretales clament, Vnde nulla culpa est Pontificis, si iuristę malè eã intellexerũt, nisi quis adeò desipiat vt Põtifici imputet omnes errores doctorum, quia non reprobat eos. Admiratione profectò dignũ esset, quòd in Papã, in Decretalem, sensum alienum retorquent arguentes isti, nisi manifestior lapsus, testimonium eorũ ludio perhiberet, subdunt enim pluſquam octingẽtorum annorũ Christianos totius Orientis, & Africę nunquam sub Romano Pont. fuisse. Nam si Chalcedonẽsem synodũ (vnam ex quatuor, quas sicut sanctum Euangeliũ Greg. excipit) perlegissent, Patrũq; decreta ac gesta librassent, vidissent contigua omnium ætatum testimonia, primatũ Rom. Ecclesiæ præferentia, falsissimumq; esse Africę Orientisq; Christianos Ro. Eccl. subditos non fuisse. Ad quod pro nũc sufficiãt duo testes ante annos mille ferè. Alter est ex Græcis, Cyrillus, scilicet in libro Thesau. vt habes in cathena au. Mat. 16. dicens, Secundũ hanc Domini promissionẽ Ecclesia apostolica Petri, ab omni seductione hæreticą; conuẽtione manet immaculata, super propositos Episcopos, & super omnes primates Ecclesiarum & populorũ in suis põtificibus in fide plenissima & autoritate Petri. Alter ex Latinis, Gregorius scilicet ad Ioannem Episcopum Syracusanum scribens, Cõstantinopolitanam Ecclesia, quis eam dubitet sedi apostolicæ esse subiectam, vt habes in Decre. distin. 22. ca. de Constantinopolita. Maguntiæ die 22. Martij, 1519.

TRACTATVS TRIGESIMVS PRIMVS Ad Leonem decimum Pontificem maximum de septemdecim Responsionibus ad diuersa precipuè obiecta, quę pro Martini Lutheri assertionibus facere videbantur.

IN XVII. RESPONSIONES TRACTATVS trigesimiprimi, Summaria.

1 *De expositione quinque articulorum Lutheri reprobatorum. Primus articulus est, Verum est prouerbium, & omnium hominum doctrinis de contritione adhuc traditis præstantius, quòd summa pœnitentia est non amplius peccare, & quòd optima pœnitentia est noua vita. Secundus. Nemini remittuntur peccata, nisi credat sibi remissa esse, quando Presbyter remittit, &c. Tertius. Error illorum magnus est qui vadunt ad communionẽ sacramentum sub hac confidentia, quòd sunt confessi, & quòd cognouerunt esse sic sine peccato mortali propter preces & præparatoria præmissa, &c. Quartus, Thesaurus Ecclesiæ vnde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & Sanctorum. Quintus, Si Papa cum magna parte ecclesiæ haberet hanc vel illam opinionem & non errarent tamen nec peccatum est, nec hæresis contra sentire (præsertim in re nihil pertinente ad animæ salutem) donec alterum per generale Cõcilium reprobetur vel approbetur.*

2 *Quid sentiendum de sex propositionibus, in laudem beati Ioseph à quodam Theologo prædicatis. Prima, quòd Ioseph fuit magni meriti, & pater putatiuus Christi, qui Christũ ipsum paſcauit, & eo familiariter vsus est. Secũda, quòd Ioseph sanctus fuit verus vir virginis Mariæ, iuxta illud, Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, Tertia, quòd fuit verum matrimonium inter Virginem gloriosam, & sanctum Ioseph, quod nõ potuit esse nisi per mutuam corporũ donationem, quæ fuit inter Ioseph & Virginem Quarta, quòd istud matrimonium fuit priuilegiatum, quoniam in isto matrimonio Virgo non dedit vsum corporis, licet per matrimonii dederit corpus, docta à Spiritu sancto, vbi regulariter per contractum matrimonij datur corpus & vsus copulæ carnalis. Quinta, quòd Virgo Maria dando corpus suum Ioseph, dedit & sanguinem totius corporis, ex quo sanguine fuit completum corpus Christi. Sexta, quòd hæc propositio est vera: Ex sanguinibus Ioseph fuit formatum corpus Christi, id est ex sanguinibus propriis Virginis Mariæ à Ioseph sancto dato per contractum matrimonij, fuit formatum corpus Christi.*

Ao matrimonium contractum à iuuene, post quam religionem post discretionis annos ingressus est animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamen annum egressus est ad secularem vitam & habitum, sit validum.

Ao adulter ipso facto sit priuatus iure exigendi debitum à coniuge innocente.

Ad quatuor dubia. Primum, An iuridicè inquisitus de aliquo crimine teneatur, & debeat nominare complices, si non sunt infamati, & antè correptionem fraternam. Secundum, An si ipse tales nominauerit, possit iudex contra tales procedere ad inquisitionem. Tertium, An iudex sciens defectum alicuius ãtribui, vel quatuor non per modum iudicij, possit ipsum cogere ad dicendum veritatem. Quartum, Ao infamatus de aliquo possit de omnibus inquiri.

Ao vis, qui ex Iudæa originem ducunt, si in nullo culpabiles inuenti, nec aliter suspecti, nisi ratione originis sunt, possit negari ingressus religionis, & si fuerint nouitij, negari possit professio absque peccato mortali: an sit hoc contra præceptum charitatis.

Ao N. ingressus religionem quandam mendicantium, in quodam illius conuentu regulariter vita, cum animo deliberato perseuerandi vsque ad mortem in illa particulari religione, & in illo particulari cõuentu in seruitium Beatæ Virginis, cui Ecclesia illa dicata est, post quam multos menses ibidem degit, possit ob scelera ibidem impunita ad seculum intra probationis annum redire.

Ao is qui in choro sic diuinum officium persoluit, quòd sui chori versus submisse sibipsi sic dicit, alterius verò chori versus audit tantummodo satisfaciat præcepto Ecclesiæ de persoluendis canonicis horis.

Ad vtes quæstiunculas, primum, An vsura soluta ab accipiente sint necessitate pecunia mutuò sit reddenda illi, qui soluit. Secundum, An pertinaci etiam vsque ad mortem in aliquo veniali, non ex contemptu, sed quia est veniale, sit deneganda absolutio de cæteris peccatis. Tertium, Quomodo intelligatur delictum publicum, vt sine peccato possit reuelari, an quia potest probari, an quia fuit de eo cõuictus coram iudice, aut quouis alio modo.

Ao possit annua pensio ex beneficio ecclesiastico debita, pro certa summa pecunia semel persoluenda, vendi.

An Petrus consignans centum florenos apud Paulum mercatorem, vt eis proparte lucri capitali saluo, assignet v. illo residuo lucri sibi reseruato, licitè contrahat, & ad restitutionem illorum in foro animæ non teneatur.

Ad v. dubia primum, An sit simpliciter de necessitate salutis pœnitentem confiteri de singulis peccatis numeraliter in eadem specie, quando potest ea sigillatim ad memoriam reducere. Secundum, Quando circunstantia loci sacri sit necessariò confitenda. Tertium, An si tam venditor, quàm emptor sciat naturam rei & valorem, nullum subsit peccatum si res vendatur pro maiori vel minori pretio. Quartum, An principes terrarum per consuetudinem possint sibi licitè appropriare feras. Quintum, An dicti principes possint ita districtè prohibere dictarum ferarum captionem, vt nullus subditus possit eas capere, quin grauissimè puniatur, etiamsi capiat eas, vt se à damno præseruet, quod inferunt in bladu, v. l huiusmodi.

Ad vij. dubia primum, Quomodo stent hæc simul, licet vendere Iudæis res quibus ipsi viuuntur in sua sacrificijs, & non licet cooperari ad readificationem synagogæ Iudæorum. Secundum, Quomodo stent hæc simul, occultissima per accidens subiacent Ecclesiæ censuris, & autor homicidij occultus non est sub iudicio humano, quia persona est occultissima. Tertium, An hæc sibi inuicem repugnent, nullo modo licet inducere ad minus malum etiam paratos, & licet inducere, vt peccent minus. Quartum, Quomodo hæc se compatiantur, Excusantur qui omnino cœnaturis tempore iejunij exhibent cœnam, & non licet exhibere vinum volenti omnino se inebriare. Quintum, Quomodo hæc, Sicut in aliis iniurijs sufficit restituere, & non oportet petere veniam, ita nec in contumelia, & quando translatio non est omnino voluntaria, oportet non solùm reddere pretium agri, sed aliquid correspondens illi conditioni inuoluntarij, sicut semper in restitutionibus faciendum est. Sextum, Cur neque in textu, neque in Commento totius Secundæ secundæ, tractatur de famoso murmurationis vitio. Septimum, Quid importet scrupulus conscientiæ, quo stante licitè operamur oppositum.

Ad quinque dubia. Primum, Cur permittitur simul stare bonitatem substantialem & veniale peccatum. Secundum, Quomodo verificetur, quòd non oporteat restituere cum damno in re superioris ordinis, quum ex hoc videatur sequi mulierem, quæ ex adulterio suscepit prolem, non teneri ad se prudendum, quantumcunque veri hæredes inde damnificentur. Tertium, An hoc sit solidum fundamentum tenentem malitia alterius, semper petere debere aliquid absque peccato præstabile. Quartum, An sicut votum abstinentiæ vxoris sic & votum continentiæ viri irritari possit, sit vxor secura sit atque tuta. Quintum, An sit mens diui Thomæ in 4. sentent. distin. 18. quæst. 2. arti. 1. quæst. 4. quòd excommunicatio iniustè priuat suffragijs Ecclesiæ.

Ad duo dubia. Primum, Quomodo sustinetur, quòd votum est de meliori bono, id est bono supererogationis, & quòd religiosæ personæ veneretur vacantes agant contra votum. Secundum, An is qui ad occidendum hominem pergit, quoties interrupta cogitatione intercedum renouat voluntatem peccandi, toties nouum peccatum committat, an totum sit vnum numero peccatum, & cætera.

Ad duo dubia primum, Quomodo sit vnum conceptus mentalis entis. Secundum, Quomodo hæc stent simul, analogum non absoluitur ab his, quibus analogum dicitur, & ens habet conceptum vnum simplicem, ad quem omnia prædicamenta & transcendentia addunt in quem resoluuntur, qui est primò notus.

Ad quinque articulos circa emptionem rerum raptarum in bello iniusto. Primus est, An huiusmodi rapta etiam difficillimè reparabilia, sint iudicanda tanquam habita pro derelicto.

Secundus est, An capta à priuatis possint licitè emi post diem seu certum tempus, vt nonnullæ leges admittunt.

Tertius est, An in huiusmodi casibus, in ementibus scienter tota resolutio sumenda sit ex intentione vtilitatis proprię, vel Domini, & cætera.

Quartus est, An dictum cuiusdam doctoris dicentis sic probabiliter credo, quòd totaliter emens paratus reddere vero Domino, si compareret, credens tamen quòd non comparebit, & consequenter sperans pro se habiturum, non peccat, quia verisimiliter potest de veri Domini voluntate præsumere, sit in conscientia tutum & aliis diuulgandum. Quintus est, An emat rectè quis ex pietate calices, & huiusmodi sacra dedignatus, quòd manent apud infidelis, datorum propria autoritate ea occurrenti Ecclesiæ habito pretio, & an Dominus talium sit censendus omnino ignotus stante notitia regionis, puta Hungariæ.

PETRI Apostoli vestigiis inhęrentes, parati sumus rationem reddere omni poscenti nos de ea, quæ in nobis est fide. Quibusdam proinde Christi fidelibus viris probis, piè trepidantibus circa quinque articulos in apostolicis literis contra Martinum Lutherum inter reprobatos contentos, opem luminis ferre volentes, aperire intendimus, quare reprobati meritò fuerint, subnectendo sigillatim dictos articulos cum dubitantium obiectionibus, prout ad nos delati sunt, & cuiusque rationem reddendo.

RESPONSIO I.

¶ Super quinque Martini Lutheri articulos, Primus Lutheri articulus, Vera pœnitentia est, non amplius peccare, & nouam prorsus ducere vitam.

PRIMVS Igitur articulus est. Verum est prouerbium, & omnium hominum doctrinis de contritione adhuc traditis præstantius, quòd summa pœnitentia est, non amplius peccare, & quòd optima pœnitentia est noua vita.

¶ Obiicitur, In hoc articulo, omnes sancti Patres videtur contentire cum Luthero, & ideo nec error potest esse hic, nec hæresis.

¶ RESPONDEMVS Hunc articulum meritò reprobatum tam secundum illius articuli sensum, quàm secundum quòd à Luthero prolatus est. Et quidem si ad proprium sensum verborum spectetur, falsus cõprobatur, nam nec summa, nec optima pœnitentia est, qua non fit remissio peccatorũ, promulgauit enim Salua tor pœnitẽtiam Christianam esse remissionem peccatorum, Luc. vlti. Oportet, inquit, prædicari pœnitentiã in remissionem peccatorum. Hæc autem duo in articulo posita (videlicet, Non amplius peccare, & Noua vita) constat non sufficere ad pœnitentiam in remissionem peccatorum, quãdoquidem exigitur præter hæc & dolor de præterito peccato (Petrus enim post peccatũ commissum fleuit amarè) & recursus ad diuinam misericordiam cum publicano, Deus propitius esto mihi peccatori. Vnde Eccl. 21. dicitur, Fili peccasti, ne adiicias iterum, sed pro pristinis deprecare vt dimittantur tibi. Vbi & etiam Augustin. notauit, non sufficit dicere, Ne adiicias iterũ, sed adiuncta est deprecatio pro pristinis remittẽdis. Non est igitur summa pœnitentia, non amplius peccare, nec est optima pœnitẽtia, noua vita, quæ dolorem pro peccatis & deprecationem pro pristinis in se nõ claudit. Et videtur q̃ præcipitem daret pœnitentem hic articulus, nam secũdum eundem summè & optimè pœniteret anarũ, si ab auaritiæ actibus cessaret, & liberalem deinceps vitam ageret. Et similiter accideret intemperato, si à passionibus intemperatis cessaret, & deinceps continenter viueret, & sic de aliis, hoc enim significat nõ amplius peccare, & noua vita. Et si hæc summam, optimãmq; pœnitentiam constituunt, inanis fides nostra tam de necessario fletu peccatorum, quàm de recursu ad Deum pro remissione eorundem inuenitur. Meritò igitur secundum ipsius sensum articuli reprobatus est.

¶ Si autem idẽ spectetur articulus vt à Luthero manauit, reprobatus quoq; rationabiliter inuenitur, nam huiusmodi prouerbium allatum cõprobatur à viro negante duas partes pœnitentiæ, scilicet contritionem & satisfactionem, & ad hoc per huiusmodi prouerbium tendit vt tam necessitatẽ contritionis, quæ præcipuè cõfistit in dolore pro peccatis quã satisfactionis tollat, vt patet in libris suis & aliis eius articulis damnatis. Non cõsonat ergo dictus articulus sanctis Patribus tam secundũ seipsum, quàm vt à Martino manauit, quãuis si in sanctis Patribus huiusmodi sententia inueniretur, piè esset interpretanda, & ad bonum sensum reducenda.

ARTICVLVS II.

¶ His procul dubio remitti peccata certum est, qui sibi remissa esse credunt presbytero illa remittente.

SECVNDVS Articulus est, Nemini remittuntur peccata, nisi credat sibi remissa esse, quando presbyter remittit.

¶ Obiicitur, Hic articulus synceram videtur cõtinere veritatem, vtpotè quæ stabilimẽto fidei innitatur.

¶ RESPONDEMVS Credere sibi esse remissa peccata absoluente sacerdote, contingit dupliciter, vel quantum est ex parte sacramenti, vel quantum est ex parte ipsius, qui absoluitur. Credere primo modo, necessarium est ad remissionem peccatorum, quoniam potest pœnitens, qui absoluitur, piè dubitare de propria dispositione, an scilicet dignè suscipiat illud sacramentum. Verebar, inquit Iob, omnia opera mea & Isaiæ 14. dicitur, Vniuersæ iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Et cum hac pia dubitatione, stat quòd dignè suscipiat sacramentum absolutionis, & consequatur remissionem peccatorum, quoniã huiusmodi pia dubitatio non contrariatur stabilimẽto fidei infusæ, sed firmitati fidei acquisitæ, ad quam constat, quòd spectat credere de seipso an sit, vel non sit sufficienter dispositus. Sequitur igitur, articulum comprobari falsum ex hoc, quòd alicui remittuntur peccata, qui non credit, sed piè dubitat ex parte propriæ dispositionis remissa sibi esse peccata absque præiudicio stabilimẽti fidei Christianæ, quæ nõ est de hoc obiecto, scilicet mihi esse remissa peccata, sed de hoc, quod est, remissa esse peccata mihi dignè suscipienti sacramentum pœnitentiæ. Sicut nõ est fides Christiana, quòd sub hac Hostia est corpus Christi, sed quòd sub hac Hostia concurrentibus vndique omnibus requisitis necessariò ad sacramẽtum Eucharistiæ, est corpus Christi. Non cõtinet igitur hic articulus synceram veritatem, sed meritò reprobandus fuit, vtpotè falsus.

ARTICVLVS III.

¶ Vana est illorum fiducia, qui ad cõmunionis sacramentum accedunt, putantes se sine mortali accedere cum sint confessi, & cæteris externis actibus defuncti.

IERTIVS est, Error illorũ magnus est, qui vadunt ad communionis sacramenta sub hac confidentia, q̃ sunt confessi, & quòd agnoscunt esse se sine peccato mortali propter preces & præparatoria præmissa, &c.

¶ Obiicitur, Et hic articulus nititur firma fide, & ob id non videtur erroneus, nedum hæreticus.

¶ RESPONDEMVS, Etsi ad sacramentum communionis accedere cum dicta fiducia ranquam iustificatrice magnus error est, contra apostolicam doctrinam dicentem, Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, accedere tamen cum eadem confidentia tanquam præseruatrice à peccato indigne accessus ad sacramentum Eucharistiæ nullus est error, sed consilium apostolicũ. Docens siquidem idem Apostolus, quo pacto quis ad dictum sacramentum non indignè accedat, nec ad iudicium sibi mãducet & bibat, inquit, Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Vbi manifestat cũ qui, phauit seipsum, securè ad sacramentum accedere, ita q̃ non est reus & corporis & sanguinis Domini, nec ad iudiciũ sibi manducat & bibit. Et quoniam populus Christianus frequenter vtranq; Apostoli doctrinã audit, & vt vnusquisq; potest de seipso testari, quilibet ante communionis sacramentũ probans seipsum contritione, confessione, oratione, &c. vtrutur hac fiducia tanquam præseruatrice à peccato indigni accessus, & non tanquam iustificatrice, ideo articulus iste Lutheranus tanquam pernicios⁹ sanctæ fiduciæ Christianæ plebis, & scãdalosus, & inimicus apostolicæ doctrinæ reprobatus est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Indulgentiarum Thesaurus, non sunt merita Christi.

QVARTVS Articulus est, Thesaurus Ecclesiæ vnde Papa dat indulgẽtias, nõ sunt merita Christi, &c.

¶ Obiicitur, In hoc articulo nulla autoritate Lutherus potest conuinci, hoc tamen facere decretum est, & bullam confirmare.

¶ RESPONDEMVS Prænotando non vno atque eodem modo, nec æqualiter conuinci autoritate posse Christianũ hominem de ecclesiasticis mysteriis, sed licet quædam plus, quædã minus explicata inueniantur in sacra Scriptura, cõuinci tamẽ omnia autoritate affirmamus. Exempli gratia. Sacramẽtũ Baptismi autoritate conuincitur, quia tam materia, quàm forma eius in sacra explicatur Scriptura, sacramentum verò cõfirmationis, quamuis nec materia, nec forma, nec institutio illius in sacra explicẽ Scriptura, conuincitur tamen ex autoritate, qua Apostoli imporebat manus, & Ecclesia vtitur, & simile est in multis aliis. Proinde si in articulo de thesauro indulgentiarũ, Lutherũ non posse cõuinci autoritate dicit quia nõ ita explicitè sicut Baptismus in sacra habetur Scriptura, verũ dicitur, sed deliratur, quærẽdo equalẽ certitudinẽ in omnibus Ecclesię mysteriis. Si autẽ piè quæritur autoritas, qua

Luther

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lutherus potest de Thesauro indulgentiarũ conuinci, non est difficile respondere, dicendo, cõuinci posse Lutherũ autoritate sacræ quidẽ Scripturæ radicaliter, vniuersalis verò Ecclesiæ implicitè, Romanæ autem Ecclesiæ, & multorum sanctorum Doctorum explicitè. Ex sacra quidẽ Scriptura habetur thesaurus superefluentium passionum Christi & Sanctorũ, quatenus satisfactorię sunt. Et quòd Christus quidem plus patiendo satisfecerit, quàm exigat satisfactio omnium illorum, quibus quandoq; applicatur passio Christi, & secundum se liquidũ est, & ex sententia Ioannis Euangelistæ habetur, Ipse est, inquit, propitiatio pro peccatis nostris, & non pro nostris tantũ, sed pro peccatis totius mundi. Cõstat enim ex eo, quòd passio Christi quo ad effectũ non satisfacit pro peccatis totius mundi, q; tota illa satisfactionum multitudo, quæ possent satisfacere pro his, qui pereunt, superabũdat. De passionibus verò Sanctorũ quòd scilicet plus passi sunt multi eorum, quàm satisfacere pro propriis debuerint peccatis, testatur Beatus Iob dicens, Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram meruí, & calamitas, quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior apparet. Simile est autem iudicium de Iob & multis aliis Sãctis, præcipuè martyribus, qui tot superauerũt tormẽta, & Beatissima Virgine, quæ quum pro nullo proprio satisfactura esset peccato, sustinuit tamen, iuxta Simeonis verbum, vt suam Christi gladius pertransiret animam, vnde plusquã martyr iure dicitur. Nec inueniri tantum thesaurũ istum ex sacra habemus Scriptura, sed ex eadem quoque habemus thesaurũ istum ea intentione à Christo & Sanctis conditũ, vt Ecclesiæ vtilitati prodesset, testante hoc Apostolo ad Colosſ. quum ait, Adimpleo ea, quæ desunt passionũ Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia. Simile est autẽ iudicium de Paulo & aliis Sanctis plus patientibus, quàm satisfacere debeãt pro propriis peccatis. Nec huic tam sanctæ sententiæ obuiat alia eiusdẽ Apostoli sententia, qua ait, Non sunt condignæ passiones huius temporis ad superuenturam gloriam. Nam passiones Sanctorum, quatenus meritoriæ sunt, & ad præmium respiciunt, sunt proculdubio non condignæ, & remunerantur à Deo supra condignum, & hoc explicatur quum dicitur, quòd non sunt condignæ ad gloriam superuenturam. Eædem tamen passiones Sanctorum quatenus satisfactoriæ sunt, sæpè superabundãt, quotiescunque scilicet plus patiũtur pro Christo sancti, quam sit pœna debita pro propriis peccatis actualibus. Ex hoc enim ipso, q; ipsi mẽ incapaces sunt huiusmodi superabundantium satisfactionũ, vt satisfactoriæ sunt (quia carẽt peccato, pro quo satisfaciant) relinquuntur superabundantes, ac per hoc, vt Apostolus promulgauit, pro corpore Christi, quod est Ecclesia, relinquuntur.

¶ Conuinci igitur potest Lutherus ex autoritate sacræ Scripturæ, & q; in Ecclesia Dei est thesaurus meritorum Christi & sanctorũ, quatenus superabunder satisfactoria fuerunt, & quòd hic thesaurus est pro corpore Christi, quod est Ecclesia. Et si his adiunxeris, q; vniuersalis Ecclesia probat indulgentias, vt pia matris Ecclesiæ dona succedentia loco satisfactionis pœnitentialis, quæ est tertia pars sacramenti pœnitentiæ, perspicuũ fiet, quòd indulgentiæ inueniuntur apud diuinam iustitiam satisfactrices pro pœna actualibus peccatis debita, quam exoluisset apud eandem diuinam iustitiam pœnitentialis satisfactio. Ex hac autem vniuersalis Ecclesiæ approbatione oportet alterum horum fateri, aut q; indulgentiæ ex sola autoritate huiusmodi vim satisfactiuam habẽt, aut quòd ex dicto thesauro fiant. Et primum quidem horum, quoniam tanquam absurdum non admittitur, restat vt ex dicto thesauro indulgentiæ vim satisfactiuam habeant, quod autoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum magistræ expressum est pluries. Nec desunt autoritates Sanctorum, Thomæ, Bonauenturæ, &c. Intelligat ergo eruditus quisq; falsum esse quòd nulla potest Lutherus autoritate conuinci de thesauro indulgentiarum.

ARTICVLVS V.

¶ Papam posse errare hanc vel illam opinionem habendo, vel ipse vel cum maiori parte Ecclesiæ, non est hæresis.

QVINTVS Articulus est, Si Papa cum magna parte Ecclesiæ haberet hanc, vel illam opinionẽ, & non erraret, tamen nec peccatum est, nec hæresis contra sentire (præsertim in re nihil pertinente ad animæ salutem) donec alterum per generale Concilium reprobetur, vel approbetur.

¶ Obiicitur, Qui hunc damnarunt articulum, sentiunt Papam esse super Cõcilium generale, quod nunquã vlla bona autoritate Scripturæ probari potest, vt apertè declarat Patriarcha Antiochenus in libello de cõparatione Pont. maximi ad sacrosanctũ Concilium.

¶ RESPONDEMVS, Falsò creditum ab obiicientibus est damnationem huius articuli procedere ex opinione superioritatis Papæ ad Concilium. Nulla siquidem cura huius quæstionis habita, damnatio huius articuli procedit aliunde, ex hoc scilicet, quòd summus Põtifex habet autoritatẽ determinandi quæstiones fidei. Quam autoritatẽ in summo residere Pontifice sacri canones clamant, Hiero. ad Damasum testatur dicẽs, Quòd si hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunq; me culpare voluerit, se impertum, vel maleuolum, vel etiã non catholicum, non me hæreticũ comprobabit. Et Dominus aperuit dicẽs Petro, Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquãdo conuersus confirma fratres tuos. Articulus siquidẽ iste propter latẽs venenum in ly, donec, alterũ per generale Concilium, &c. reprobatus fuit, vtpotè dogmatizans, summi Pontificis diffinitiuã in quæstionibus fidei sententiam non ligare, sed contrà sentire nec peccatum, nec hæresim esse. hoc enim refert ly, donec approbetur, vel reprobetur per Concilium generale. Et quoniã magistra rerum experientia testatur, multas hæreses damnatas à sede esse apostolica sine generali Cõcilio, idcirco articulus iste meritò reprobatus est.

¶ Hæc sunt pater beatissime, quæ inter tot aduersas corporis valetudines obediẽtiæ tuæ gratia ex prõpto animo sub apostolatus tui censura protuli. Tacitis obiicientibus, vt nemine accusato, cuiusq; in pectus, liberũ habeat veritas aditum. Romæ, die 6. Iunij, 1511.

RESPONSIO II.

¶ Super quadam dicta in laudem S. Ioseph.

¶ Ad reuerendissimum Dominum Nicolaum de Fliſco S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem.

QVIDAM Magister in theologia in commendationem sanctissimi Ioseph & in laudem eius, dixit dum sermonem haberet ad populum Latino sermone, quæ sequuntur.

¶ Primò, quòd Ioseph fuit magni meriti, & pater putatiuus Christi, qui Christum ipsum palpauit, & eo familiariter vsus est.

¶ Secundò, quòd Ioseph sanctus fuit verus vir Virginis Mariæ, iuxta illud, Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ.

¶ Tertiò, quòd fuit verum matrimonium inter virginem gloriosam & sanctum Ioseph, quod nõ potuit esse nisi per mutuam corporis donationem, quæ donatio fuit inter Ioseph & Virginem.

¶ Quartò, quòd istud matrimonium fuit priuilegiatum: quoniã in isto matrimonio Virgo non dedit vsum corporis, licet per cõtractũ matrimonij dederit corpus, edocta à Spũ sancto, vbi regulariter p cõtractum matrimonij datur corpus & vsus copulæ carnalis.

¶ Quintò, quòd Virgo Maria dando corpus suum Ioseph, dedit & sanguinem totius corporis, ex quo sanguine fuit completum corpus Christi.

¶ Sextò dixit, quòd hæc propositio est vera, Ex sanguinibus Ioseph fuit formatum corpus Christi. quam propositionem ita exposuit, Ex sanguinibus propriis Virginis Mariæ, Ioseph sancto datis per contractum matrimonij fuit formatum corpus Christi.

REVERENDISSIME Domine protector, vidi schedulam à dominatione vestra reuerendissima mihi transmissam, sed dictorum à quodam magistro in theologia in commendationem sancti Ioseph. Et respondeo quòd in tertio, quarto, quinto, & sexto vnum est non perspicacissimè dictum, quia non plenè discussa est differentia inter copulam coniugalem & copulam carnalem. Si enim hæc nota fuisset, nõ dictum esset hic, quòd verum matrimonium esse non potuit sine mutua donatione corporis, nam per copulam coniugalẽ non donatur corpus coniugi, sed potestas vtendi corpore cõiugis, iuxta illud Apostoli primæ ad Corinth. 7. Vir non habet potestatẽ sui corporis, &c. Vbi nota, q; dicitur corporis sui non alterius, dicit & potestas in alio. Nõ datur ergo corpus quo ad vsum per coniugalem copulam, sed potestas vtendi tantũ, sed per copulam carnalem datur corpus quo ad vsum. Et ex hoc fundamento patet, quòd minus perspicaciter in quarto dicitur, q; regulariter per contractum matrimonij datur coniugi corpus, & vsus, & cætera. Constat enim falsum esse, quia non per cõtractum absolutè, sed adiuncta consummatione datur corpus & vsus, imò si puella contrahat verè matrimonium animo ingrediendi religionem, si Deus dederit sibi Spiritum bonum, verum contrahit matrimonium nec perdit ex hoc virginitatem mentalem, quia consentire in copulam cõiugalem, non est consentire in copulam carnalem, nisi in potentia, quæ est conditio diminuens, vt patet. Et propterea Beata Virgo non perdidit virginitatem mentalem ex consensu in copulam coniugalem, nec exposuit se periculo perdendi propter priuilegium diuinæ reuelationis, sicut modo propter statutum Ecclesiæ concedentis duos menses sponsis ad consummandum matrimonium: vel ingrediendum religionem, contrahentes matrimonium nisi intendant consummare, nec se exponunt periculo perdendi virginitatem, nec perdunt virginitatem mentalem. Ex eodẽ fundamẽto patet minus perspicaciter in quinto dicto dictũ esse, quòd sanguis Beatæ Virginis datus est Ioseph, & absurdè dictum in sexto, quòd corpus Christi fuit formatum ex sanguinibus Ioseph, quoniam sanguis Beatæ Virginis non fuit datus Ioseph, ac per hoc non fuit Ioseph etiam vt datus, vt patet ex dictis. Quamuis habeat & aliam dissonantiam ex hoc, quòd sanguis non dicitur alicuius simpliciter, nisi sit ipsius vt pars, quæ scilicet est, aut fuit pars eius eo modo, quo sanguis dicitur pars animalis) & nõ ex eo qđ est alicuius possessiuè, vt ager aut seruus, aut quia

aut quia potest vti eo, sicut equus conductus. Videtur ergo mihi, quod vltimum dictũ sit simpliciter falsum: reliqua verò quo ad supra dicta minus perspicacia, & breuiter quòd sententiam tenear, linguam cohibeat, qui hæc dixit. Nihil tamen contra aut præter fidem hic apparet.

RESPONSIO III.

Quantum valeat matrimonium contractum à nouene post religionis ingressum & egressum.

SVMMA.

Si quis nouerit contrahat matrimonium post religionis ingressum, vel post egressum, dummodo tacuerit vel expressè non fuerit professus in termino anni probationis, validum est matrimonium.

MAgnifice domine salutẽ, & cõmendationem. Ad casum mihi propositum. An, scilicet matrimoniũ contractũ à iuuene, positquã religionẽ post discretionis annos ingressus est, animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamẽ annũ egressus est ad secularẽ vitam & habitũ, sit validum. Breuiter respondeo, q; absque dubio matrimonium illud est validũ, quia, vt expresse dicitur in 6. de voto. c. 1. solũ votũ, vel sacri ordinis, vel professionis tacitæ vel expressæ, dirimit post cõtractũ matrimoniũ. Cõstat autem ex capitulo non solùm, de regularibus, libro 7. quòd iste casus distinguitur contra casum professionis tacitæ, vel expressæ per notã disiunctionis. Vel ergo iste casus nõ habet vim professionis tacitæ vel expressæ, quo ad matrimoniũ dirimendũ. Textus aũt in oppositũ soluũtur facilè ad litera: quia capitulum non solũ, & in fauorẽ animæ nouitij, & propter ius religionis noluit prohibere fratres ab impeditiõe istius, ne rediret ad seculũ: cùm etiã votũ simplex in seculo de ingressu religionis fecisset, religio cõtra ipsum agere posset. Capitulũ verò beneficiũ. ibidem 1 quod tantũ põderatis) nõ obstat: quia renũtiatio beneficij, quã iste nouitius ex facto suo præsumit facere, dũ manifestat se omnino vitã velle mutare, tunc sufficit ad hoc: vt beneficiũ possit alteri cõferri: quæ tamen nõ sufficit ad professionẽ tacitam, vel expressã. ista ergo duo nõ pacificãtur, nec equiparãtur in textu.

Sed nec quo ad vacationẽ beneficii hic casus æquiparat: quia in professione tacita, vel expressa est vera, renũtiatio: hic autem est præsumpta, quare, &c. Bene vale. Caietę, die 22. Octobris, 1505.

RESPONSIO IIII.

De iure petendi debitum matrimonij ab adultero.

Ad R. Patrem Fratrẽ Cherubinũ de Florẽtia diuini verbi concionatorem.

QVAESTIO Proposita est, an adulter ipso facto sit priuatus iure exigendi debitũ à coniuge innocente. Et est ratio dubii diuersa, vt videtur, sententia doctorum.

SVMMA.

Adulter, quamuis non sit ipso facto priuatus iure exigendi debitum à cõiuge innocente, in foro tamen conscientiæ, ea iure priuandus est.

IN Hac dubitatione præaduertenda sunt tria. Primum est, q; nõ est ambiguitas aliqua nisi in foro cõscientiæ: nã in foro iudiciali cõstat non statim esse priuatũ adulterantem cõiugem. Secundum est, q; etiã in foro conscientiæ tam quãdo adulterium vnius publicũ est, quàm quãdo occultum est notũ, tamẽ est certitudinaliter innocẽti absolut⁹ est, si vult innocẽs, a vinculo reddendi debitũ: ac per hoc adulter nõ potest exigere actũ matrimonij, quãuis possit petere illum. Exigere siquidẽ importat cõactionẽ, & est in proposito petere actũ matrimonij vt debitum, petere autẽ nuda petitione actus significat: petimus enim etiam quę gratiosè concedenda putamus. Tertium est, q; tota hæc difficultas cõfluit, quãdo adulterium cõmissum latet innocentem cõiugem. Et est ratio pro parte affirmatiua: quia statim q; alter cõiugum in adulterium declinat reliquus innocẽs secundũ rem est absolutus à debito reddendo, & solũ deficit sibi notitia facti perpetrati, scilicet adulterij. Si nanque sciret factum, constat q; esset absolutus: notitia enim nõ absoluit, sed factũ ipsum ex notitia sua, dilponente sic iure naturali & diuino. Naturali quidẽ propter violatam fidem: diuino autem propter autoritatem Domini, Matth. 5. vbi excipitur fornicationis causa in præcepto de non dimittendo vxorem. Pro parte vero negatiua est communis (vt videtur) animi conceptio, scilicet q; adulter occultus post pœnitentiam potest exigere debitum ab innocẽte, ex hoc nanque arguitur, q; non statim innocens coniux fuerat absolutus à debito, ac per hoc nec adulter priuatus iure exigendi. Manifeste quidẽ statu est, in quo erat ante pœnitẽtia adulterij: quoniã pœnitẽtia alterius nõ fecit ipsum de absoluto ligatum. Si ergo post pœnitentiam alterius tenetur secũdum rem reddere debitum, etiam ante tenebatur secundum rem: & sic ante pœnitentiam non tenebatur secundum rem: sequitur, quòd etiam post pœnitentiam illius, non tenetur secundum rem.

HIS Præmissis natradum est primò, quid appareat veritatis pro altera parte, deinde inueniganda est causa. Quum cõiugum ergo societas quædam sit, ex aliis, natura vel volũtate cõtractis forẽ debitus, sumere possumus negatiuã partẽ esse, scilicet, quòd nõ sit statim priuatus, sed priuãdus iure exigẽdi. Inter patrem siquidẽ & filium naturale ius est, sic vt si filius patrẽ etiam occultè offendat, nõ teneatur pater hæredẽ illum habere: similiter inter patrẽ, & filium adoptiuũ simile ius est: inter socios quoq; negotiatores violata ab altero side reliquus non tenetur. In his tamen omnibus, & similibus apparet, q; licet cuilibet, qui fidẽ violauit, vti iuribus societatis illius: filius siquidẽ tam naturali, q; adoptiuo iure post crimẽ in patrẽ grauissimũ latẽs Patrẽ, potest etiã in foro cõscientiæ hæreditatem adire. & similiter conregotiator, modo damnum non intulerit: quia obligaretur ad restitutionẽ. Quo sit vt adulter occultus, quamuis violari fœderis reus sit, non prohibeatur à matrimonii usu, sed prohibendus: sicut in supradictis similibus priuandus est violator fidei iure illo.

¶ Et quoniam hæc ita esse mihi videntur, ratio reddẽda est. Occurrit autem mihi vna communis horum ratio, & est, q; pœnæ illæ, quæ in potestate patris, vel iudicis sunt ita constituræ, quòd iudice, vel parte sciẽte & eodem modo se habente, vt prius aliquis non punitur, non incurruntur ipso facto: constat aũt tales esse pœnas priuationum iurium, de quibus est sermo: ergo. Maiorem propositionẽ differentia pœnarum clarificat: pœnę nãq; ecclesiasticarũ censurarum non sunt ita in potestate iudicis, aut partis, vt iudicis, vel partis, vt prius perseuerantia excuset contra facientem ab incursu censuræ, pœnæ autem aliæ, siue conuentionales, siue à iure: nisi pars, aut iudex sciẽs velit, nõ ligant. Minor autem clara est, quia si innocens cõiunx sciat adulterium alterius, & pater offensam filii, &c. & eodem modo se habeant cũ eis, vt prius non sunt priuati. Consonat aũt hæc ratio specialitati pœnę consequentis incestum cum consanguinei coniugis: ad huiusmodi enim incestum comitatur ipso facto priuatio iuris exigẽdi: nec est in potestate partis nõ imputare crimẽ hoc ad hãc pœnã, nec etiã in potestate iudicis, quãuis possit dispensare. Ad adulterium aũt simplex, priuatio cõsequens est in potestate partis, scilicet offensi cõiugis, vt pater. Differẽtia igitur inter vtrũq; adulterũ est: q; ille sic incestuosus est priuatus ipso facto, iste autem adulter est nõ priuatus, sed priuãdus: alioquin nihil speciale de adulterio sic incestuoso diceretur. Et hæc positio nõ dissonat forte ab aliquo doctorũ: nã illi qui videtur pro parte affirmatiua, ad hoc tẽdunt, vt, scilicet adulter priuãdus sit ab altero innocẽte in foro cõscientiæ, quia dicunt, dignus est vt nõ seruetur fides ei, vel aliquid huiusmodi. alij autem pro parte negatiua volũt, q; non ipso facto sit priuatus & vtrumq; est verum.

¶ Ad rationẽ autem pro parte affirmatiua, negatur quòd secundum rem innocens ipso facto sit absolutus: est enim ipso facto habens ius, quo seipsum posset absoluere in foro conscientiæ, si sibi constaret de facto. Romæ, die 20. Decembris, 1513.

RESPONSIO V.

Ad eundem.

De Nominãdis Cõplicibus à Reo in aliquo iudicio, & de eorũ sententia.

DIVERSITERIS Tuis frater charissime perlectis, in quibus quædam dubia soluenda mihi proposuisti, respondere distuli aliquot diebus, occupatus in aliis: verùm ne omnino charitati tuæ deesserem, in hodiernum diem censui eximendum ab aliis.

SVMMA.

Non tenetur de aliquo crimine inquisitus complices in crimine nominare, vel accusare, nisi ipsorum crimen fuerit inquisitis terminis per se circumstantia, & in damnum publicum: vel aliorum boni, & iudex ex zelo sui officij procedat.

AD Primũ itaq; dubiũ, an iuridicè inquisitus de aliquo crimine, teneatur & debeat nominare cõplices, si nõ sunt infamati, & ante correctionẽ fraternã: & similiter ad fm, an si iple tales nominauerit, possit iudex cõtra tales procedere ad inquisitionẽ: & eorũ ratione (quia cõsuetudo secularium iudicũ habet, q; tormẽtis cõplices requirũt, & q; cõtra nominatos procedũt: in oppositũ tamẽ est ordo fraternæ correptionis) & occultũ complicis peccatũ. Respõderi vnico verbo potest, q; hæ quæstiones decisę videtur extra de cõfessis, cap. cũ monasterij. Vbi dicitur, q; secũdum vtrumq; iuris statuta de se cõfessis, super aliorũ conscientiis interrogari nõ debẽt, crimine læsæ maiestatis excepto: & q; cõtingat aliquos nominari, tales nominati nulli sunt pœnę subdẽdi, si tamẽ infamia huiusmodi nominati laborãt inducẽda est purgatio tribus sui ordinis adiũctis sociis. Quia tamen multæ fiũt exceptiones ab ista regula, & multi multa dicunt: vt diffusè habes à Panor. super dicto capitulo, videtur mihi in primo dubio, q; triplici distinctione vtrendum sit in proposito, prima est, si nomẽ complicis est, vel nõ est circũstantia actus proprij illius, q; inquiritur. Secũda, si crimẽ de quo inquiritur, pẽdet in pernicie publici boni, seu aliorũ. Tertia est, si iudex ex solius illi⁹ causę ritu, & meritis procedit, aut ex zelo proprii officii. Nam si nomen complicis esset circũstantia proprii actus, quum quilibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex cognoscēs de aliquo actu habeat ex meritis illius causę ēt iudicare de illius circūstantiis, fūc iudex pōt inquirere, & tenetur inquisitus cōfiteri cōplicem, sicut quā do in foro pœnitētiali pœnites nō potest aliter exprimere peccatū suū nisi nominando cōplicē, debet reuelare cōplicem, puta cū quis cognouit p̄pria matrē. Cōstat autē inter circūstantias annumerari, quibus auxilijs aliquis fecit. Difficile tn apparet accidere casum, in quo nomē cōplicis sit circūstātia proprij actus in foro iudiciali, nisi per accidēs, puta quia probabiliter aliūde iudex dubitat, q̄ reus fatcatur id q̄ non cōmisit, vt euadat forte tormēta, quonia tunc ex nominatis cōplicibus cognoscere potest, an verū dicat: sicut ex aliis circūstantijs, puta loci, vel tēporis. Sed hoc ex parte iudicis licitū videtur: sed ex parte rei, qui scit se verū dicere, non debet infamia alterius occulti testari culpā suam; ex quo cōplicis nomē nō est actus sui circūstantia, quātum est ex parte ipsius actō perpetrati. Similiter, si crimē pēdet adhuc in periculō Reip. Ecclesię, aut aliorū priuatorū: puta, quia sunt multi corruptores fidei, aut cōspiratores, aut latrōes, aut subuersores alicuius: debet iudex ex officio inquirere, & reus hmōi perseuerantes in malo pnitioso omnino occultos (de his sermo est) debet reuelare, nisi forte pbabiliter crederet correctione fraterna eos amplius nō peccaturos, q̄ non facilē credēdum est de religiosis, p̄rsertim huiusmodi sceleribus irreritis: sed dubitādum potius videtur, q̄ singēt se emēdare. Et propterea rutius est in huiusmodi casibus, prælato poteti p se vel aliū, & volēti saluare, non perdere oues suas, & curā famæ proximorū solito habere, vt pallorem decet, cōplices siue nō cōplices tales reo notos reuelare. Si autem crimē in detrimentū aliorū non pēdet, non tenetur reus occultos alios reuelare, sed ordinē fraternę correctiōis præponere. Illud præ oculis est semper habēdum, q̄ quemadmodum in communi p̄cepto inquisitiōis, si quis scit, &c. subintelligitur seruato iuris ordine: ita cū quis inquiritur in genere de cōplicibus, subintelligitur fm iura reuelādis, quia nō potest plus prælatus, seu iudex de cōplicibus inquirēdo, si intentio infra iuris limites consilit. Et similiter non peccāt inquisiti si omnino occultos taceat, aut dicūt se non habere cōplices aliquos, habendo occultos tantum: quia responsiua verba intelligenda iuxta sensum interrogationum sunt: intentio tamen oportet, quod sit infra iuris limites.

S V M M A.

Contra nominatos à Reo aliunde prorsus occultos non est procedendum.

IN Secundo autem dubio, si aliūde omnino occulti sunt, qui nominati sunt, non est procedēdum contra eos: quoniā ex alis rēuelatio non sufficit ad accusandum, nec ad denuntiandum, nec ad infamandum, seu clamorosè insimulandum: propterea omnis via procedendi, quæ in tribus dictis inchoat, aufertur.

¶Ad id verō, quod de consuetudine opponis seruari: quia cōsuetudines patriarum cōsistunt in facto, ipsi viderint si ita est. Non tamen credo ita esse, nisi in quibusdam criminibus exceptis: & hoc propter sequaces Bartoli: & quòd nihilominus aliqua inter ueniant indicia contra sic nominatos.

S V M M A.

Non potest iudex quempiam cogere vt dicat defectum quem non iudicariè nouerit.

AD Tertium autem dubium vtrum iudex sciens defectū alicuius à tribus vel quatuor non per modum iudicij, possit ipsum cogere ad dicēdum veritatem: respondeo q̄ quæstio hęc decisa est extra de accusa. cap. inquisitionis. Vbi expressè dicitur, quòd si non extat infamia, vel clamorosa insinuatio, nō debet fieri inquisitio, etiam si duo vel tres iurati dicant se vidisse delinquentem, aut alicui libellum secreto tradant. Vnde patet quòd non potest prælatus cogere talem ad dicendam veritatem.

S V M M A.

Non nisi de crimine, cuius præcessit publica infamia potest quis inquiri.

AD Quartum dubium, vtrum infamatus de aliquo possit de omnib⁹ inquiri: vt tenet Petrus de Pal. in 4. sent. respōdeo quòd nō potest inquiri de illis de quibus nō laborat aliqua infamia: iuxta dictā decretalem dicētem, Super illis solummodo fieri Inquisitio debet, de quibus clamores aliqui præcesserunt. Dictum autem Petri de Pal. (cū bona reuerētia dictum sit) tantum valet, quātum sua ratio, scilicet quia iudicare de occultis nō propter peccatum, sed propter peccatorem prohibetur. Hæc enim ratio falsum assumit: quia occulta ex ipsa ratione, qua occulta sunt, ab humano iudicio exempta sunt: & proportionaliter occulta in tali iudicio, seu processu ab illo exempta sunt suapte natura.

¶Hæc sunt pater venerande, quæ mihi occurrerunt scribēda ad tua dubia, non plus autoritatis habitura sunt, nec cætera mea, quàm ratio eorum mereatur. Bene vale, & Deum pro me ora. Romæ, die 5. Nouembris, 1518.

R E S P O N S I O V I.

De Negando religionis ingressu, & professione Iudæis aliàs ideonea ad hæc.

Ad R. Patrem F. Matthiam de pace sacræ Theologiæ Salmanticensem Regentem.

S V M M A.

Tametsi in quibusdam locis mortale peccatum nullum sit negare religionis ingressum natis Iudæis, aliàs ad religionis ingressum & professionem idoneis, hoc tamen illaudabiliter faciunt.

REuerende pater salue: Humillimis paternitatis vestræ literis perlectis, quibus petit an illis, qui ex Iudæis originē ducūt, si in nullo culpabiles inuēti: nec aliter suspecti nisi ratione originis sint, possit negari ingressus religionis: & si fuerint nouitij, negati possit professio absq; peccato mortali, an sit hoc contra præceptum charitatis. Respondere, vt par est, volens, paucis me absoluam: eo quòd cum sapiente sit sermo. Actus recipiendi ad religionis statum, vt à prælatis ipsarum religionū egreditur, & terminatur ad aliquem indeterminatę, licet habeat rationem debiti (quoniam religiones institutæ sunt non solum propter præsentes, sed etiam futuros) vt tamē terminatur ad hanc, vel illam conditionem personarum, vel hanc, aut illam personam: caret debiti ratione, nisi necessitas aliqua debiti rationem inducat. Et de persona quidem determinata, patet ex hoc, quòd charitas non arctat ad diligendum seu benefaciendum alicui particulari non alias coniuncto, nisi in articulo necessitatis, vt testantur præcepta charitatis tam in corporalibus de eleemosyna, quàm in spiritualibus de correctione fraterna. Vnde & diuus Tho. in quolibetis dicit, q̄ habens de superfluo, non tenetur obuiāti pauperi, ac petenti eleemosynam dare: quia licet teneatur superfluum elargiri, non tamen dare huic. Et in Secūda Secundæ de correctione fraterna dicit, q̄ cadit sub præcepto, secundum q̄ est necessaria ad fratris emendationem. Cōstat autem quemlibet idoneum ad religionis statum cōmuniter inuenire alibi gratiam, si ab vna religione repulsatur. De conditione verò personarum patet ex hoc, quòd religionis prælati statuto possunt cauere, vt genus aliquod hominum sine eorum culpa ad religionem nō admittatur: vt testatur statutū de nō recipiendis illegitimē natis. Nec multum refert inter recipere huiusmodi ad habitum, & receptos ignoranter relicere ante professionem, quoniam non minus libera est religio intra annū probationis: quam nouitius: quum annus probationis in fauorem vtriusque datus sit, nec vlla pollicitatio implicitè fiat magis hinc: quam inde. Constat autem ex sacris canonibus, vt patet extrà de regu. cap. statuimus. nouitium posse liberè intra annum probationis redire ad priorem statum: igitur religio potest nouitium liberè à se excludere. Et confirmatur, quia quemadmodum nouitius si perlectis nouiter censuris in iure latis contra religiosos, & inhabilitatibus mendicantium, quas tamen in seculo præscire potuisset, relicta religione potest ad priorem statum redire: ita religio cognita origine nouitij prius indiscussa potest illum refutare. Quum igitur natio eorū, qui ex Iudæorum genere sunt, conditionem habeat quibusdam minus gratam propter tot eiusmodi publicam apostasiam, in Hispania si religionis alicuius prælati statuto, vel opere eos recusent recipere ad habitum, vel ignorantes recepros nolint ad professionem admittere, nullum ex hoc mortale peccatum ex suo genere incurrunt.

¶Et quāuis ita esse mihi videatur: irrationabile tamen mihi videtur, perpetuum statutū aut opus huiusmodi refutationis respectu illorū, qui nulla alia suspicionis nota sunt affecti, nisi quòd originem ex Iudæis traxerunt. Tum quia salus nostra ex Iudæis est, ex quibus natus est Christus fm carnē, & Apostoli & plurimi patres fidei: & ingrati inuenimur, sui generis filios repellendo. Tum quia occasio daretur Iudęis, vt ad fidē non conuertantur, dum intelligunt cōuersorum filios in generatione & generatione repulsos à religione. Tū quia religionis status est talis, vbi ipsi porius si in aliquo dubitant solidari in fide, quam alios inficere possunt. Hæc sunt Pater reuerende, quę mihi occurrunt respondenda, in die sancti Matthæi Apostoli, Senis. 1514.

R E S P O N S I O V I I.

De Vinculo perseuerandi in religione, cum quis hoc proposuerit.

S V M M A.

Ingressus religionem cum proposito perseuerandi in illa vsque ad mortem, non tenetur in ea stare nisi huic deliberato proposito fuerit adiuncta aliqua implicita promissio.

CHarissime Fili, quæstioni tuæ ob occurrentis de facto casus necessitatē interpositis aliis respondendā duxi. In casu ergo proposito, cū scilicet N. ingressus est religionē quandam mendicantium, in quodam illius conuentu regularis vitæ, cum animo deliberato perseuerādi vsque ad mortē in illa particulari religione, & in illo particulari conuentu in seruitium beatę Virginis, cui Ecclesia illa dicata est: & postquā multos menses ibidem egit, ob quorundam scelera ibidem impunita, ad seculum intra annum pro-

bationis rediit. Scito ex duobus capitibus p̄cedi posse: primò, ex assumpto habitu cū deliberatione perseuerandi vsq; ad mortē: secūdò, ex intentione particulari ad hūc cōuentum, frustrata ob inopinatum successum malæ vitæ inuētæ in conuentu illo. Et vt à primo incipiamus, quæstio ista petita fuit ab Innocētio III. vt patet extrà de regu. & tran. ad religio. in c. cōsulti. & ab ipso distincta: & posmodū à Greg. 9. in c. statuimus, magis explicata.

Est autē eorum sententia, q̄ suscipiēs religionis habitum volēs absolutè vitam mutare, ad religionem tenetur. Quod potest benè & malè intelligi. Si enim per voluntatem absolutè mutādi vitā intelligatur deliberatum propositum perseuerādi vsque ad mortē, & nihil aliud, malè intelligitur: si autem per voluntatem absolutè mutādi vitam, intelligatur deliberatum propositū perseuerādi vsq; ad mortem cum promissione implicita huiusmodi perseuerātię benè intelligitur. Quod patet dupliciter. Primò ex eō, quòd votum requirit tria: propositū, deliberationē, & submissionem: ita quòd absque promissione nullum est votū. Secundò ex eo, q̄ rario quare talis volens absolutè mutare vitam, tenetur etiā ad religionē, expressè assignatur in dicto capitulo: quia ipse renūtiat anno probationis in fauorem suum, sic suscipiendo habitū. Ex hoc enim habetur, q̄ voluntas illa est voluntas renūtiantis probationi, & faciētis hodie quod post probationē erat acturus: quod nihil aliud est quā promittere perseuerentiā vsq; ad mortē, quod est vouere religionē. Et si hanc distinctionē vis plenius intelligere, finge in religiōe duos modos distinctos sensibiliter & notorie omnib⁹ esse regulariter institutos ad ingressum religionis: alterū, cū anno probationis, & alterū sine vlla probatione: & finge rursus duos iuuenes ambos cū proposito deliberato perseuerādi vsq; ad mortē, ingredi religionē illā, sed alterum per illū modum, cui adiungitur annus probationis, & alterū per reliquū modum, cui nulla adiungitur probatio. Et discernes volūtatē vnius à voluntate alterius in hoc, q̄ iste secundus cū deliberatiōe promissionem, imò exhibitionē sui habuit, ille nō: & videbis, q̄ de primo nō verificatur, quòd vult absolute mutare vitā, sed de secūdo tantùm. Suscipere igitur habitum nouitiorū (siue sola benedictione distinguatur ab habitu professo rum, siue aliter) cū deliberato proposito perseuerandi vsque ad mortem, ita etiam q̄ vellet hodie esse finem anni, vt posset tanc profiteri, nō obligat hominē ad religionē in particulari, aut in cōmuni: sed liberum relinquit, vt redeat ad seculū. Dixi autem nouitiorū propter suscipiētem voluntarie habitū professorum, sciēdo q̄d hoc importat: talis em factō exhibet seipsum religiosum professum: & quia volūtas cōformis est factō suo volūtario, in volūtate non solū est deliberatio, sed promissio ac exhibitio cū renūtiatione probationis. Nihil tamē scrupuli in re hac accidit, si nouitius cōtinuē gestet habitū veterē benedictū pro altero, etiā si liberius denotiōis causa: quia benedictus creditur, gestetur: quoniam habitus professorum vbi sola benedictio distinguit, penes benedictionem, quæ sit propriè professionis tempore, attenditur: vt eo dicto cap. statuimus, sumitur.

ET Licet hæc ad propositi casus claritatem sufficiant: vt tamē dēsiderio tuo, an etiā si interfuisset promissio, teneretur: respondebo iuxta secundum caput. Scito quòd si simplicis voti promissio comes fuisset, duo cōsideranda essent. Primò ex parte intētionis, dillinguendo inter intētum & attractum: quia stat quòd attractuū alienius ad particulare religionē & Ecclesiam, sit deuotio ad aliquam figuram beatę Virginis, conuersatio cum quibusdam religiosis, grata amœnitas loci, & huiusmodi, intensa ficut sunt illi religiosi, qui possunt ad arbitriū prælati secundum regularia statuta inde mitti ad alios conuentus: hoc enim restatur intentionē non esse limitatā ad hunc conuentū solùm. Et si intentio alicuius fuisset limitata ad vnum solū conuentum, euentus ille inuentorū scelerum considerandus est, an sint crimina communia, an paucorum, an cum spe prouisionis, an fine spe prouisionis. Si enim impune scelera communiter licet committere, nec spes humano more sit superuenturæ prouisionis, non obligatur iste ad obseruandam voti sui legem, quam cōstat in tali euentu non esse inuentam. Vtrum enim religionis quasi ad tutum portum tendens non debet esse vinculum detentium hominis in tali pereunti periculo: scriptum est enim, Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris, &c.

¶Hæc sunt fili charissime, quæ mihi videntur ad quæstionis tuæ solutionē dicenda: tuum erit applicare ad particulare factum, & meliori, vbi opus est, iudicio vtendo, de N. casu iudicare. Bene vale, & Deum pro me ora. Romæ, die 11. Nouembris, 1512.

R E S P O N S I O V I I I.

De modo euolendi & dicendi horas Canonicas in choro. Ad eundem.

QVÆSTIONI Tuę frater charissime, an is qui in choro sic diuinū officiū persoluit, quòd sui chori versus audit tantummodo, satisfaciat præcepto, Ecclesiæ de persoluendis canonicis horis, respōdere eo pacto proposui, vt quia diuersi diuersa decere videntur, vtriusq; partis rationes pensentur, & sic veritas eluceseat.

¶Opinio igitur dicentium, quòd in casu proposito satisfit Ecclesiæ, fundatur super hoc, quòd nullus in choro, vel comitatus soluens diuinum officium tenetur dicere totum: sed sufficit medietatem dicere & medietatem audire secundum alternationem versuum huius, & inde: vt consuetudo Ecclesię testatur: sic aūt fit in proposito, quia iste vnius partis versus dicit, & alterius audit: ergo satisfacit. Sed contra istam rationem militat: quia vt itur eo, quod est per accidens loco eius, quod est per se.

S V M M A.

Persoluens officium sic vt in choro suum versum dicat, & alterum audiat non satisfacit diuino officio, sed tenetur secretè dicere.

AD CVIVS Euidentiam claram scito, quòd præceptum Ecclesiæ est, vt quilibet dicat totum officium, vt patet extrà de celebratione missarum. cap. presbiter. Sed quoniam aliquem dicere totum officium contingit dupliciter, scilicet communicando cum alio in officio, & sine communione cum altero: ideo duobus modis satisfit diuino officio: scilicet persoluendo sine alterius communione, & tunc, quia cum alio non communicat, totum solus dicit, & communicando cum altero: & tunc alternando, totum quilibet communicans directe censetur, dum quilibet communicans in persona communicantis secum dicit id quod dicit. Vnde in hoc modo dicendi officium, scilicet alternatim, aliquid concurrit per se, scilicet communio dicentium, quo fit, vt quodlibet ab altero dictum sit commune alteri: & aliquid per accidens, scilicet, quòd iste partem dicat, & partem audiat. Constat autem, quòd quum aliquis sic partem suam dicit, nō vt communem, sed vt propriam, non communicat in ea cum altero: talis autem est dicens partem sui chori sic submisse, quòd sibi soli dicit. Non communicat igitur iste in proposito casu cum altera parte chori: ac per hoc non satisfacit. Et confirmatur: quia etiam in choro dicere partem suam non qualitercunque, sed vt communem, est pars chori. Dato ergo, quòd Ecclesia non præcepisset dicentibus officium cum aliquo, nisi dicere partem suam, adhuc sequitur, quòd iste non satisfacit in proposito: quia non dicit id officij, quod dicit, vt partem ex quo id, quòd dicit vt partem communis officij sibi & alij, sed vt propriam sibi: quia non communicatur alij per audibilitatem. Et confirmatur: quia si sufficit medium dicere & medium audire, possem medium matutinale officium solus in camera dicere, & deinde audire aliū legentem reliquum: quod est ridiculum. Concludendum ergo mihi videtur absque ambiguitate, quod in casu proposito iste non satisfacit officio. Et hæc intelligenda sunt de toto officio: nam in aliquo particulari versu deficere, non est contra præceptum. Romæ, die 3. Nouembris, 1514.

R E S P O N S I O I X.

De Vsura & in Veniali pertinacia, & publico delicto.

RECEPTIS Literis vestris reuerēde pater, inueni tria in illis dubia à me requisita. Primum est, an vsura soluta ab accipiēte sine necessitate pecunias mutuò, sit restituēda illi, q̄ soluit. Et est ratio dubii, quia videtur hic iniustitia esse etiā ex parte dāntis. Secundum est, an pertinaci etiā vsq; ad mortem in aliquo veniali, non ex contēptu, sed quia est veniale, sit denegāda absolutio de cæteris peccatis. Tertium est, quomodo intelligatur delictum publicum, vt sine peccato possit reuelari, an quia potest probari, an quia fuit de eo conuictus corā iudice, an quouis alio modo.

S V M M A.

Restituenda est vsura accipienti pecunias mutuò sine necessitate.

Non neganda est cæterorum peccatorum absolutio pœnitere non volenti etiam in mortis articulo de Veniali, quod Veniale est.

AD Quæ prouit paternitas vestra exposcit, breuiter respondendo dicitur, quòd vsura sic soluta proculdubiò restituēda est ei, qui soluit: quoniam ex parte dantis non est iniustitia secundum ipsam dationem, sed secundum causam tantùm, puta si propter pompas faciendas accepit mutuum sub vsuris, datio enim ipsa secundum se non habet vnde sit illicita. Liquidum quoque est, quòd pertinaci proposito, cùm venialium ordinem non trāscendat, nec venialia remissionem mortalium impediant, nec vnum veniale connexionem cum aliis venialibus habeat, impendenda est absolutio cæterorum peccatorum.

¶Ad id verò, q̄ tertiò quæritur, dicitur q̄ per se publicum (quod per accidens verò infinitis modis inueniri potest) est, quod ex se habet, vnde in cōmunem notitiam perueniat. Vnde non censendū est publicum aliquid ex hoc, q̄ probari potest, cùm hoc non adhuc habeat, vnde ex se in communem notitiam veniat, quāuis hoc habere possit: sed bene constituit in esse publico ex hoc, q̄ confessus est iudicialiter, nisi per accidens à iudice inhibeatur executio publicationis. Cōtingit enim nō solū prędicto, sed multis modis humana delicta deuenire ad prędicta publi ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem, vt puta si delinquatur in communi hominum presentia, loco, scriptura, & aliis huiusmodi: quibus contingentibus sine detractionis vitio possunt delicta hæc tanquam publica dici.
¶Hæc sunt doctissime pater, quæ pro responsione occurrût: quæ tu ipse optimè inuenire potuisses, si voluisses. Bene vale, & o Deum pro me. Florentiæ in Sancto Marco 16. Octobris, 1509.

RESPONSIO X.

De Annua pensione recipienda ex beneficio ecclesiastico debita.

SVMMA.

Annuæ pensionis pecuniam recipiens, eal certam pecuniarum summam, & liberatur ab onere exigendi, &c. non incurrit simoniam.

AMantissime Frater, quæstioni tuæ an possis annuam pensionem tibi ex quodã beneficio ecclesiastico debitam ab aliq; simoniæ vitio pro certa summa pecuniæ semel persoluenda vendere, respondendo dico nullã intercessisse in hoc cõtractu simoniæ labẽ: q; annuæ pensionis ius purè tẽporale est, nihil spiritualitatis habẽs. Quod ex duob⁹ patet, eo q; solos fructus beneficii ecclesiastici respicit: nã annua pẽsio nõ est beneficiũ ecclesiasticũ. Probatur 2o quẽdo: sed beneficiũ ex quo tibi annua debet pẽsio, illius est qui tibi dẽbet annuã pẽsionẽ de fructibus: proprer q; solus ipse beneficiã hoc habẽs, tenetur ad diuinũ officiũ horas canonicarum: tu enim ex pẽsione hac nõ teneris ad diuinũ officiũ, vtpote non propterea habẽs aliquod ecclesiasticũ beneficiũ. Ex eo q; potest etiã laicis, cõcedi: sicut & cõceduntur eis decimæ Ecclesiis debitæ. Vt enim D. Th. in Secũda Secũdæ q. 100. art. 4. ad tertium dicit, cõcedit Papa decimas Ecclesiarũ laicis, nõ intelligitur cõcedere ius spirituale decimarũ, sed tẽporalẽ actionẽ circa fructus decimarũ. Et similiter est dicẽdum in proposito, q; concessio annuæ pẽsionis nõ est niũ purè tẽporalis rei donatio, ac per hoc põt licitè pro certa summa pecuniæ beneficiũ ab onere pẽsionis liberari. Nec obstat, q; in bullis pensionis apposità est, q; si nõ annuã soluerit pẽsionẽ beneficia sit ruũ ipso facto: quoniam hæc & similia nõ ad ipsius pẽsionis naturã, sed ad pœnã non soluentis spectãt: iudiciũ aũt de cõtractibus non fm adiunctas accidẽtes pœnas, sed secũdum eorum naturas attẽditur. Et hæc accipe cessante fraude, quam scio in te non habere locũ. Nã si quis in fraudem Simoniæ, vnico contextu renunciat beneficio, reseruat sibi pensionem, & extinguit pensionẽ pro tanta summa, non solũm apud Deum (qui venditionem beneficii palliatam inspicit in corde) sed etiam in foro humani iuris ab æquo iudice dãnaretur: sicut in similibus dãnantur contractus in fraudem vsurarum. Bene vale. Romæ, die 16. Februarii, 1512.

RESPONSIO XI.

De recipientium & soluentium pro locatis, percepta quinque pro centum salua capitali ad Magistrum Conradum Kælum.

SOlicitudini Tuæ pater reuerende deesse nequaquam possum, cùm ex fonte pietatis illam procedere videam. Quæstionis igitur in qua meũ poscis iudiciũ, propterea quòd nuper in partibus germaniæ est exorta casus de verbo ad verbũ est ille: Vtrũ Petrus cõsignãs cẽtum florenos apud Paulũ mercatorẽ, vt ei, p parte lucri capitali saluo assignet per annũ quinq; florenos, reliduo lucri sibi reseruato, licite contrahat, & ad restitutionem illorum in foro animæ nõ teneatur. ¶Et est ratio dubii: quia iste cõtractus, vt proponitur: est manifestè illicitus, sed vt exponitur, dicitur licitus. Exponitur aũt, q; cõtractus iste includit virtualiter res cõtractus: primo contractũ societatis negotiatiuæ inter Petrũ ponentẽ cẽtum florenos, & Paulũ ponẽtem industriã: secũdo contractũ assecurationis extraneæ inter eosdẽ. Paulo assecurãte Petrũ de suo capitali: non enim licet minus Paulo, quàm cuicũque alteri assecurare Petrũ: & propterea ponitur hic capitale saluum: tertiò contractũ venditionis & emptionis lucri sperati inter eosdẽ, Petro vendẽte lucrũ speratũ Paulo pro certo pretio scilicet quinque pro centũ. Et iste similiter contractus non est minus licitus Petro cum Paulo, quàm inter Petrum, & quemcunq; tertium: & propterea determinatur hic certum lucrum, scilicet quinque pro centum.
¶Hic est casus vt proponitur & exponitur. In quo tria dicẽda occurrũt: primò q; cõtractus iste falsò exponitur: quia iste cõtractus secũdum suã formam manifestè est contractus societatis: & si includit alios duos, aut includit eos ex natura sua, aut ex cõditionibus appositis. Nõ ex natura sua: quia cõtractus societatis est cõtractus diparatus ab illis adinuicem: nam q; omnes isti cõtractus velut singulares quædã species non ordinatæ sicut numeri aut figuræ. nec sicut causa & effectus virtualiter inclusi in causa, vt patet ex hoc q; singuli seorsum sine alio inueniri possunt, nõ includit ergo iste societatis cõtractus alios duos ex natura sua. Nec ex conditionibus appositis: quia ista cõditio, Saluo capitali, nõ infert cõtractũ assecurationis. Probatur: quia cõtractus assecurationis capitalis est cõtractus cõmurationis: ac per hoc debet fieri dato aliquo honesto pretio pro assecuratione: alioquin cõmutatio nõ est: in proposito aũt casu nihil omnino datur, aut promittitur à Petro pro assecuratione: nõ igitur ex illa cõditione apposita, s. saluo capitali, habetur cõtractus assecurationis capitalis, vt expositor fingit. Similiter altera cõditio, s. assignet quinq. florenos pro parte lucri, reliduo lucri sibi reseruato, nõ infert cõtractum vẽditionis & emptionis lucri, sperati incerti: quoniã cõtractus vẽditionis & emptionis lucri sperati incerti est etiã cõtractus cõmurationis, & debet ita fieri cũ Paulo sicut fieret cũ tertia persona. Cõstat aũt, q; tertia persona nõ emeret a Petro lucrũ speratũ ex centũ hoc modo, s. vt ipsa tertia persona nihil in præsenti aciperet, sed solã spẽ habẽdi lucrũ vltra quinq; pro cẽtum. & ex ista sola spe obligaret se ad dãdum Petro singulis annis quinque pro centum ex lucro illorũ cẽtũ. Et circa hoc nõ oportet aliã probationẽ afferre: quoniam mercatores ipsi locupletissimi testes sunt, quòd quilibet interius hũc contractum, pretium aliquod vltra illã spem exigit pro sua obligatione & periculo. Et quia in casu proposito ista certificatio sperati lucri abiq; pretio aliquo imponitur Paulo, manifestè patet q; non intercessit hic contractus emptionis & venditionis sperati lucri, sed solus contractus societatis cum illis conditionibus, falsò ergo exponitur contractus iste. Hæc de primo.
¶Quo ad secundum, licet dicti tres contractus in veritate in casu posito nec formaliter, nec virtualiter sint: quia tamen fieri possent distincte & seorsum dicti contractus cum appositis pretiis, dicendum occurrit quomodo licitè, vel illicitè fieri possunt.
¶Dupliciter autẽ cõtractui societatis possunt dicti duo contractus cõiungi, scilicet ex pacto, & sine pacto. Et siquidem cõtractus societatis habeat hæc pacta annexa, s. vt Paulus teneatur assecurare capitale, & certificare lucrũ sine aliquo pretio, manifesta est iniquitas, nec eget declaratione aliqua: quoniã ex dictis satis patet, quòd esset societas hæc leonina. Si verò cõtractus societatis habeat hæc pacta annexa, scilicet vt Paulus teneatur assecurare capitale, & certificare lucrum pro eodem pretio, quo tertia persona assecurarer, & certificaret, adhuc Paulus in nulle aliquantulum grauaretur, quantum est ex ratione iustitiæ: quoniam contractũ societate habente suã æqualitatem nõ debet secũdum iustitiæ rationẽ super adiũgi Paulo hoc grauamen, scilicet quòd teneatur assecurare capitale & certificare lucrum illo pretio, quo alius faceret. quoniam constat, quòd ex æqualitate societatis ad hoc non tenẽtur, licet gratiosè posset hoc facere, sicut non est licitũ ex pacto obligare accipientem mutuũ, vt teneatur remutuare: quãuis hoc gratiosè possit & debeat facere. Dixi autẽ secũdum iustitiæ rationẽ: quia si ex quasi condicto cõmuni pacta hæc in cõsuetudinem deducta, vt licita essent (fiat pactũ de retrouendẽdo introductum cõmuniter est in detestationem fraudis vsurarum) tolerari possent ista pacta ratione huiusmodi consuetudinis, quæ tamen non esset introducenda: quia in fauorem est fraudis vsurarum. Aperitur enim per hæc pacta via palliandi vsuras cum damno virorum industriorum, qui hæc pacta subeunt, quia egent pecuniis, vt possint de suis industriis viuere, & minus malum est eis hæc pacta subire, quam dum malefico interesse inuenire pecuniam eis opportunam.
¶Sine pacto autẽ ũ dicti contractus superueniãt cõtractui societatis, ita vt cõtractus societatis fiat libere ex omni parte cũ debitis cõditionibus societatis & sociorũ, sed seorsum ac disparate superaddatur isti cõtractus, vt Petrus à cura solicitudine que le exoneret, & a timore fraudis se liberet, dicẽdum occurrit. quòd cõtractus assecurationis capitalis, & cõtractus certificationis lucri ita possunt licite fieri inter Petrũ & Paulũ socios sicut inter Petrũ & tertiam personam possent licite fieri: adhibitis scilicet honestis pretiis secundum iudiciũ sapientũ in illa arte, illo tempore, in illo loco, cũ tali persona, & breuiter cõsideratis individualib⁹ cõditionibus, quæ scientificæ determinationi nõ subsunt. Constat nanque quòd tali tempore, vel propter talẽ personam, vel propter talẽ artem in tali loco vix inueniretur assecurator, aut certificator lucri non solũm quinq; pro cẽtum, sed nec in minimo. Et propterea non videtur absque vsurarum fraude fieri si promiscue præsupponatur cũ qualibet persona, aut in quolibet artificio lucrum certificandum quinque pro cẽtum, aut capitale saluum. Experientia siquidem rectis est multos ex vitio personæ multos ex tempore euentu, &c. deficere. Hæc de secundo.
QVO Ad tertium, satis patet ex dictis, q; absolute loquendo in quæstione casus propositi, tam vt proponitur quàm vt exponitur, iniustũ est societatẽ hãc inire, & Petrum teneri in foro animæ, ad restitutionẽ, ũ huiusmodi societate cum Paulo de facto contrax

contraxit: quoniam eum iniquè grauauit, de facto conditiones vsurarias apponendo capitalis salui, & lucri certi: vt manifestum esse puto ex dictis.
¶Hæc sunt pater amantissime, quæ mihi occurrunt pro solutione quæstionis propositæ. Rogo vt oretis Deum pro me. Romæ, die prima Aprilis, 1515.

RESPONSIO XII.

In quinque dubiorum solutionem distributa ad eundem.

ACCEPI reuerende pater schedulam quinque dubiorum: nescio cuius viri notabilis scrupulosæ conscientiæ petentis à me satisfieri: quum tamen P.V. docti ssima optimè illi satisfacere potuisset, si mihi hanc sarcinam imponere noluisset. Vt ergo charitati vestræ & illius conscientiæ non desim, quamuis conualescens, respondere curabo repetente reuersuro labore responsionem brenem.

SVMMA.

Non opus est penitenti conteri singulis peccatis numeraliter in eadem specie peccati.

EST igitur primũ dubium, an sit simpliciter de necessitate salutis pœnitentẽ cõteri de singulis peccatis numeraliter in eadem specie, quãdo potest ea sigillatim ad memoriã reducere. Et est ratio dubij: quia hoc videtur cõmuniter doctores in 4. sent. sentire. Ad hoc dubiũ breuiter dicitur, q; licet quidam videantur hoc sentire, quãtum ad integritatẽ satisfactionis (ita quòd sigillatim in singulis peccatis mortalib⁹ adimpleuit voluntatem suã cõtra Deũ, ita si integrè satisfacere debet oportet q; sigillatim toties de esset ur crimina sua) fi quis tamẽ diligẽter cõsideret, nec ad contritionẽ, nec ad cõfessionem, nec ad satisfactionẽ exigit huiusmodi numeralis de articulatio peccatorũ. Et de contritione quidẽ patẽt ex veteri testamẽto (quia in quacunq; hora ingemuerit peccator, omniũ iniquitatũ eius nõ recordabor) & ex nouo: quia dimissa sunt mulieri peccatrici peccata multa, quoniã dilexit multũ. Impossibile siquidẽ est, in quacunque hora ingemiscimus, relinquendo peccatorũ multitudinem copiosam, omnia dinumerare: & ratio dimissionis peccatorũ nõ detestario multiplex, sed multa dilectio redditur. Et veriusque ratio est: quia momẽtanea cõtritio virtualiter extẽdens se ad omnia crimina cõmissa, sufficit ad saluté & tanta posset esse q; sufficeret ad omnimodã satisfactionẽ: vt de Latrone creditur. Nõ minus siquidẽ satisfacit debitor cẽtum quadrãtum, si dat vnum aureum valentẽ cẽtum quadrãtes, quàm si daret cẽtum quadrantes numeraliter. De cõfessione verò clarum est, q; vnico verbo potest cõfiteri cẽtum millia peccatorum: nec oportet sigillatim singula numeraliter dicere. De satisfactione autẽ eadem est ratio, quæ de cõtritione dicta est: vnum siquidem opus pœnale magnũ multis paruis æquiualet, & rãto melius est, quãto maioris est virtutis vnũ magnum opus quammulta parua facere: vt patet in Ethicis. Sententia igitur doctorum quarto verificatur in hoc, quod oportet de singulis, aut formaliter, aut virtualiter cõteri.

SVMMA.

Circumstantia loci per se est necessariò confitenda.

Secũdum dubiũ, quãdo circũstantia loci sacri est necessariò cõfitẽda fm doctrinã S. Tho. & fm veritatem. Ad hoc breuiter dicitur, q; tũc tantum quãdo actus peccati cõmissus directè contrariatur sanctitati loci, id est, ei ad quod sanctificatus est locus, verbi gratia: Locus cõsecratus est ad sepulturam, vel ad cultum diuinum, & ex cõsequenti ad libertatem confugientium & depositarum rerũ, & huiusmodi: quando ergo fit contra ista, tunc & nõ aliter venit confitenda circumstantia loci sacri necessariò.

SVMMA.

Tam venditor, quàm emptor sciant naturam rei, & valorem peccati si rem maiori vel minori pacto veneat, quàm valeat.

Tertium dubium est, si tam venditor, quàm emptor sciat naturam rei & valorem, an nullum subsit peccatum si res vendatur pro maiori vel minori pretio. Et est ratio dubij, quia sciẽti & volenti non fit iniuria, & si in casu subsit peccatũ, declaretur vnde oriatur peccatum illud. Ad hoc breuiter dicitur, quòd si res venditur pretio, quod est extra totam latitudinem iusti pretij, nec aliqua hic interuenit donatio (vt præsupponendũ est) sine dubio peccatũ est. Nec oportet quærere aliã originem huius peccati, quàm inæqualitate rei ad rẽ, scilicet pretij ad rẽ emptã: in hoc enim cõsistit ipsa iniustitia opposita cõmutatiuæ iustitiæ. Occasiones autem peccandi, cũ possint esse diuersæ & sint per accidens, extra artem relinquãtur. Communiter tamen necessitate compellente id fieri videtur, quæ causat inuolũtarium mixtum. Nec est simile, q; pro simili adducitur de puella pauperrima, quæ nubit viro seni diuiti non nisi necessitate paupertatis cogente ducta: matrimonium enim non est contractus in æqualitate rei ad rem consistens, sed socialis cõiunctio: ad quam per accidens se habẽt diuitiæ & paupertas, & consequenter merus, seu fuga paupertatis, & cætera spectantia ad id. Fit ergo satisfactio iuxta casu posito scienti, & volenti voluntario mixto.

SVMMA.

Possunt principes per consuetudinẽ sibi terrarũ suarũ feras appropriare.

Quartum dubium est, an princeps terrarũ per cõsuetudinem possint sibi licitè appropriare feras. Et est ratio dubij: quia auctoritate legis naturæ, feræ durante earum naturali libertate appropriãtur quilibet occupãti: vt patet inst. de re. diui. §. ferę. Et cõsuetudo cõtra naturę ius videtur irrationabilis & similiter præscriptio ab hmõi iure introducta, non videtur iuuare principes.
¶Ad hoc dicitur, q; quum proprietas rerum ex iure fit positiuo, & cõsuetudo ad ea se extẽdat, quę iuri subsunt positiuo, cõsequens est, q; sicut lege positiua appropriari possunt alicui ferę, & ita consuetudine potest huiusmodi appropriatio fieri. Et hoc manifestum est in piscibus, dum venduntur iura piscandi. Et constat quòd populus habẽs dominium alicuius syluæ, posset legem ferre, q; solus rector possit ibidem venari. Nec in hoc præiudicium fit iuri naturæ: quoniã de iure naturæ nõ sunt ferę cõmunes, nisi negatiuè: hoc est, quia nulli eas appropriauit. Cũ quo clarè stat, quòd à superueniente iure legis, vel consuetudinis potest appropriatio fieri, sicut de reliquis. Nec est cõtra allatam legem, quæ loquitur de feris, quæ in nullius bonis aliquo iure sunt: dictas enim feras consuetudo in bonis principis posuit.

SVMMA.

Citra damnum tamen tales principes tantam iurisdictionem habent.

Quãtum dubium, an dicti principes possint ita districtè prohibere dictarum ferarum captionem, vt nullus subditus possit eas capere, quin grauissimè puniatur, etiam si capiat eas, vt se a damno præseruet, quod inferũt in bladis vel huiusmodi. Et huic annectitur aliud, an confessores principum possint eos absoluere si nolunt huiusmodi statuta reuocare.
¶Ad hoc dicitur, q; licet principes possint huiusmodi venationes prohibere, nõ tamẽ possunt prohibere in dãnum aliorũ: imò tenentur ad restitutionẽ principes de damnis illatis à suis feris ex hoc, q; non permittũt alios venari sicut habẽs bouẽ cornupetam sibi notũ, & non prouidens, tenetur de dãnis subsequutis. Et ex hoc patet quid debeãt facere cõfessores talium principum: cùm enim iniustitia sit peccatum mortale de genere suo, & mutuum hoc sit iniquum, non debent ipsos absoluere, nisi desistant à peccato. Bene valete, & pro me orate. Romæ, die 2. Maij, 1514.

RESPONSIO XIII.

In quorundam locorum contradictoriorum super eammen. Secunda Secundæ explanationes distributa ad eundem.

LIteris tuis, pater venerande, petentibus quædam in cõmentariis nostris super Secunda secũdæ tãquam dubia, seu obscura declarari, distuli hucusq; responsionem ob impedimẽta imbecillitatis, & occupationũ aliarum. Nactus verò nũc aliquid otij, satisfaciẽdum charitati tuæ duxi, vt nouitiis quibus hæc obscura videntur, magis eluescant: Breuiter tamen, quia res clarę sunt.
Primum igitur dubium propositum est: quia in q. 10. arti. 4. dictum est, quòd licet vendere Iudęis res, quibus ipsi vtuntur in suis sacrificiis: in q. autem 169. arti. 2. ad quartum dictum non est licere cooperari ad rædificationem synagogæ Iudæorum.

SVMMA.

Licet Iudæis vendere ea, quibus ipsi vtuntur in suis sacrificijs, dummodo non sint per se superstitiosa.

¶Facilè respõderur. in primo loco sermonẽ fuisse de his rebus, quę nõ per se ordinantur ad superstitionẽ Iudaicã: sed de rebus indifferẽtib⁹, quib⁹ tamẽ ipsi Iudęi abuẽtur ad superstitionẽ suã. In secundo autem loco sermo est de synagoga, quę præsupponitur per se ordinata ad superstitionem Iudaicam. Et propterea eadem vtrobique seruata est sentẽtia, vt pater legenti vtrunq;
Secundum est. In q. 11. ar. 1. dicitur quòd occultissima per accidens subiacent Ecclesiæ censuris: in q. verò 69. arti. 2. dicitur, quod autor homicidij occultus, nõ est sub iudicio humano: quia persona est occultissima.

SVMMA.

Occultissima vitia subiacent Ecclesiæ censuris, quamquam humano iudicio non subdatur, vt se prodat.

¶Soluitur & hoc facillimè, remittendo ad locum secundò allegatum, vbi expresse dicitur, quòd occultissimus autor notorij incendij non subest humano iudicio, quo ad hoc, vt teneatur se prodere: subest tamen humano iudicio, quia potest excommunicari: humano iudicio.
Tertium est: In q. 78. art. 4. dicitur, Nullo modo licet inducere ad minus malum etiam paratorũ. quærtem 85. arti. 2. in 5. causa duelli, videtur dici, quod licet inducere, vt peccent minus.

SVMMA.

Tametsi ad omne peccandum quempiam inducere non liceat, ad peccatum tamen minus inducere fatuum est.

¶Soluitur hoc dubiũ declarando differentiam, quam non penetrarunt mouẽtes hoc dubiũ. Aliud est enim inducere ad totum hoc, scilicet minus peccãdũ: & aliud est inducere solãmodo ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ly, minus. Primum nunquam est licitum, & hoc in primo loco dicitur. Secundū est non solum licitum, sed sanctum, imò Angelorū officium, & hoc in secundo loco dictū est. Et hinc fit vt adulterum cum aliter nō valemus retrahere, ad simplicē fornicationem licitè prouocemus, non hortando, vt fornicetur, sed si fuæ vult satisfacere voluptati, alieno non iniurietur toro. Nec tamē oportet huiusmodi conditionales semper exprimere, sed sufficit quandoq; eas mente retinere pro loco & tempore vt sapiens iudicabit: hoc enim non est inducere ad malum maius vel minus, sed est secundum rem retrahere à malo maiori. Fitque, frequentissima exercitatione hoc à redimētibus vexationē suam: vt fecerunt illi decem viri apud Hieremiam.

Quartum est: In q.147. dicitur: Excusantur qui omnino cœnaturis tempore ieiunij exhibēt cœnam: & doctor sanctus dicit non licere exhibere vinum volenti omnino se inebriare.

S V M M A.

Volenti se inebriare ministrare vinum non licet sicut exhibere cœnam cœnaturi tempore ieunij.

¶Soluitur hoc, dicendo q̄ exhibēs cœnam, ministrat homini, nō vitio: exhibēs autem vinum, manifestē ministrat vitio. Quod patet ex differentia inter vacantem cœnæ & vacantem ebrietati: nam vacans cœnæ, vacat actui humano: & deformitas vitii, solummodo se tenet ex parte circunstantiæ cœnantis: puta quia quando non debet, cœnat: Vacans autem ebrietati, vacat actui per se deformi: ebrietas enim præsupponitur per se prava.

Quintum est: in q.71. art.3. dicitur. Sicut in aliis iniuriis sufficit restituere, & non oportet petere veniam, ita nec in contumelia. in quol. autem, q. illa, an in vsura transferatur dominium, contrarium videtur dici. Vbi habetur, quando translatio non est omnino volūtaria: oportet non solūm reddere pretium agri, sed aliquid correspōdens illi conditioni inuoluntarii: sicut semper in restitutionibus faciendum est.

S V M M A.

Non oportet in cæteris iniurijs & in contumelia veniam petere, propter quòd ibi subest aliqua honoris gratia.

¶Soluitur hoc, dicendo quòd petere veniam, dupliciter concurrere potest: vno modo, vt pars restitutionis. Et sic si cōtingat ad restitutionem honoris oportere venia petere, ita necessaria est veniæ petitio, sicut necessariū est quodlibet aliquid requisitum ad integritatem satisfactionis. Et hoc nunquam negatū est quoniam semper affirmata est integra satisfactio, quæ proculdubio intelligenda est cum omnibus requisitis ad eius integritatem: ac per hoc cum petitione veniæ si ex parte restitutionis honoris exigitur. Alio modo petitio veniæ concurrit, vt res contra restitutionem distincta. Et sic dictum est, quod nō est necessaria: quoniam sicut in cæteris iniurijs sufficit integram exhibere satisfactionem, & non oportet petere veniam, ita & in contumelia: quia enim petitio veniæ vltra restitutionem honoris annexam habet submissionem petentis veniam, ad quam submissionem non facilè quilibet facti potest, ideo prudentis viri concilio relinquitur si casus accidat, in quo integritas restitutionis honoris debiti contumeliam passo exigat petitionem veniæ.

Sextum dubium est: cur neque in textu, neq; in commēto totius Secūdæ secundæ Tractatur de famoso murmurationis vitio.

S V M M A.

Omissa est in parte tota murmurationis tractatio quia circuit omnia tota, & quid imperfectum, & in eorum explanationibus habita de ipsis est aliqua ratio.

¶Ad quod dicitur, q̄ murmuratio non est genus aut species alicuius vitij, sed circuit multa vitia, vt imperfectū quid in multis speciebus vitiorū: & propterea non debuit specialis de murmuratione fieri tractatus, cū de generibus & speciebus vitiorū tractarum est. Neque tamen silentio inuolura est, quoniā murmuratio vt imperfectū quid sonat in vitijs verborū (puta cōtumelia, detractione & susurratione) tractata intelligit inter impfectas cōtumelias, susurrationes: & detractiones: & similiter quatenus sonat imperfectum quid in vitijs actionū vel passionū, inrus vel extra: vt in obediētię, impatientię, vel præsumptionis) tractata quoq; intelligitur cum imperfectā inobediētia, impatientia, &c.

Septimum dubium est, quid importat scrupulus conscientiæ, quo stante licitè operamur oppositum.

S V M M A.

Putāi sibi hic & nunc hoc operari magis licitum esse, quàm illicitum, quāuis ignoret num licitum, vel illicitum sit, si non peccat operando sicut peccaret ex cōscientia si sciret, & dubitaret de licito tūc operādo quod non malū & illicitū esset, quod licitū per rationē nouit.

¶Ad hoc quæsitū dupliciter videtur ab aliis respōderi. Quidam enim distinguendam putant quantitatē ambiguitatis: ita q̄ quī quis scrupulū habet de aliquo actu exercēdo (puta an liceat pulsare in die festo, si sic fluctuat, q̄ plus aut æque credit esse illicitum) scrupulus est, quo stare non licet sibi pulsare in die festo: si verò plus credit licitū esse, cū hęsitatione tamē liciti, scrupulus (inquiūt) est quo stāte licitū est illi pulsare in die festo. Quibus dā autem videtur ad rationē liciæ operationis exigi fidem certam excludētem omnē hæsitationē, alioquin periculo peccandi cōtra conscientiam exponeret te operās cum formidine alterius partis. Et apud istos scrupulus, cōtra quē licet agere, nō est hęsitatio aliqua de opposito: sed cōsistit potius in quadā apparētia.

¶Mihi autē occurrit dicēdum, q̄ siue scrupulus occurrat ex parte appetitus (vt contingit timentibus peccare in aliquo actu. & nescīūt quare) siue ex parte ratiōis, vt cōtingit iis, qui ex aliqua ratiōe magna, mediocri vel leui fluctuāt, distinguere oportet de modo, an hmōi hæsitatio seu vacillatio sit modo speculatiuo, vel modo practico: hoc est, an dubitet de licito, vel illicito sm se, vel vt est ratio operis sui hic & nūc. Nam si quis dubitaret, an pulsare in die festo sit licitum vel illicitū, & tamē nō dubitaret sibi tūc esse licitum pulsare, iste nō peccaret pulsando, quātumcūque magna esset dubitatio apud eundē de actu pulsandi secūdum se, an sit licitus vel illicitus, & similiter quantūcunq; esset maximus timor de eodē. Et per oppositū si quis esset certissimus de actu pulsandi secundum se, q̄ est licitus in die festo, & tamen fluctuaret de exercēda nunc à se pulsatione, ita q̄ ratio applicandi se ad pulsandū cū ambiguitate applicar, illicitè qs pulsaret: intellectus siquidē speculatiuus nihil dicit de operādo. Et si'certitudo speculatiua exigeretur, nō solū rudes, qui sola certitudine adhęsionis alienæ doctrinę sunt cōtenti, sed doctores aliorū passim periculo se exponerēt: eo q̄ innumera sunt dubia, quorū alteram partem sic amplectūtur, vt absq; scrupulo operētur, & tamē an veritatem speculatiuę euidenter habeant, non pertinaciter asserūt. Difficilē enim, inquit Aris. est nosce se scire: quia difficilē est discernere ac scire an ex ꝓpriis, &c. sciatur. Et diuersitas ipsa opinionū circa aliquod vnū nata est reddere intellectum speculatiuū nutantem. Non est ergo in hoc quęsito spectādum ad hęsitationē magnam vel paruā, ad fidem certam vel incertam, de licito vel illicito absolutè, sed ad rationē operandi in singulari. Si enim applicatio ad operandū certa est, quicquid tam in ratiōe, q̄ in appetitu fluctuet, scrupulus est. quo stāte licitè oppositū operamur: si aūt applicatio ipsa ad opus fluctuat circa rectū vel obliquum moris, scrupulus est cōscientiæ, cōtra quē illicitè agitur, & obliquitas mortalis incurritur. Ratio autem horum est, quia in proposito cōscientia non significat scientiā, sed applicationē cognitionis ad opus exercendū: & propterea scrupulus cōsciētiæ, q̄ per se opponitur cōscientię in ipsa applicatione cōsistit, & eadem ratione scrupulus omnis ad ipsam applicationē nō se extendēs, conscięntiæ non opponitur. Hinc enim fit, vt vacillatio conscientiæ in applicatione cōsistens deformē reddat actionē, quoniam fit applicatio modo, quo nō debet, debet enim potētia ratiōalis determinari ad vnū, si rectè exire debet in actū, alioquin discrimini exponitur vtriusq; oppositi, si fluctuāte illa quis vtitur. Fluctuās enim quantū sapit fluctuationis, tantū sapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi. Et hoc ambæ supradictæ opiniones fortè intendebant. Prima enim ad hæsitationem intellectus in se videtur respexisse: secunda autem de fidei certitudine, vt est ratio operis, intelligenda est. Bene vale, & ora pro me. Romę, die 9. Februarii, anno salutis, 1521.

R E S P O N S I O XIIII.

In quorundam locorum in Commento. Secunda Secundæ sibi invicem oppugnantium conciliationes distributa ad eundem.

PVllas venerande Pater, frequenter me piis dubitationibus, non vt discas, qui alios gloriosè doces & verbo & scripto, sed vt explicē potius sensum meū. Vnde charitati tuæ satisfacere cupiens, propositis quæstionibus breuiter respondere curaui.

S V M M A.

Potest quis fiam in peccato veniali existens substantialiter bonus esse non tamen meretur peccando in opere substantialiter bono.

QVAERIS Ergo primò, cur in cōmentariis nostris super Secunda Secundæ, quæstione trigesimatertia articulo secundo, responsione ad tertium, & quæstione octuagesimatertia articulo quinto, in fine permittitur simul stare bonitatem substantialem atque veniale peccatum. Inde nanque confurgere videtur, vt iustus in bono quolibet opere ob aliquam accidentem imperfectionem simul mereatur, & peccet venialiter: vt Lutherani nouiter dogmatizant.

¶Huic quæsito respōdetur primùm, non esse in cōmentariis nostris scriptum, vnū atque eundem actum numero esse simul bonū bonitate essentiali & malū venialiter, vt patet intuēti. Nā in primo loco allegato peccatum veniale dicitur omissio: bonitas aūt essentialis saluatur in animo seu in virtutis habitu. in secūdo quoq; loco bonitas ponitur in actu oratiōis, peccatū aūt veniale in obmissione. Deinde dicitur, ad rē potius spectando quam ad verba, q̄ magna est differentia inter has duas cōbinationes, scilicet bonitate substantialem cum peccato veniali, & meritum cum peccato veniali. Nam prima cōbinatio frequēter simul concurrit in eodē numero actu, dum sæpe facimus actus moraliter bonos ex suo genere, cū aliqua circūstantia moraliter mala: vt cū quis reddit mutuū, non tamen ea hilaritate qua debet, & sic de aliis. Secūda autem cōbinatio nunquā simul Inuenitur in eodē actu: quoniam nullus peccādo meretur vitā æternam. Est enim tāta vis peccati veniale, vt tollat ab actu quē afficit meritum æternæ vitæ: quāuis non tollat æternę vitæ meritum à persona: multi enim sancti viri absque hoc q̄ perdunt æternæ vitæ meritum, peccant venialiter: verum per illos actus qui peccata sunt venialia, non meretur vitam æternam. Hinc clarè patet, ex hac & sana doctrina non sequi, quòd iustus in quoliber suo bono opere peccet. Nam etsi posset in opere aliquo bono ex genere peccare, in nullo tamen opere meritorio potest peccare.

S V M M A.

Mulier suscipiens ex adulterio prolem, non tenetur se prodere: etsi inde hęredes damnum patiantur.

SECVNDO Quæris ex eisdem cōmentariis q.62. art.6. circa responsionem ad tertium, vbi dicitur, Non oportet restituere cum damno in re superioris ordinis, &c. quod videtur ex hoc sequi mulierem, quæ ex adulterio suscepit prolem, nō teneri ad se prodendum, quantumcunque veri hęredes inde damnificentur: quod tamen sententiæ notabilium virorum refragatur.

¶Huic obiectioni respōdetur, mulierē quæ ex adulterio genuit, & propterea veri hęredes dānificantur. non teneri ad dānificādam seipsam in fama, vt quantum in se est, veros hęredes à dano hereditatis preserver. Quoniam qnēadmodum cessante iudiciaria coactione nō tenetur homo perdere vitā aut libertatem, vt satisfaciat debito pecuniario, ita nec tenetur mulier huiusmodi perdere famā, aut vitam pro euitando dāno alieno in re pecuniaria. Et si hoc aliquibus (vt dicis) viris notabilibus graue videtur, mirandum potius mihi videtur de ipsis: cum decretalis de pœ. & remiss. cap. officiis. expresse dicat, mulieri, quæ timet viro suo hoc indicare, non esse denegādam pœnitentiam. Constat enim quòd certitudo de perdenda fama pensanda est, sicut timor, &c. cùm non solùm melius sit nomen bonum, quàm diuitiæ multæ: sed tolerabilior sit mulieris seruitus, aut mors, quam eius infamia si communi consanguineorum voto creditur.

TERTIO quæris ex eidem comm. q.78. circa arti.4. & nescio quo opusculo nostro: vbi dicit, vtentē malitia alterius semper petere debere aliquid absq; peccato præstabile, si solidū est hoc fundamentū. Nam videtur quibusdam hoc nō oportere. ob id q̄ apud August. licitè petitur iuramentum ab eo, qui per falsos Deos iurat: ita q̄, si per verum Deum iurare vellet, no admitteretur iuramētum: vt proinde petitur inquantū per falsos Deos iurat: ergo petitur, q̄ sine peccato fieri nequit: ergo potest et etiam peccatu licitè peti, dūmodo nullum agatur præiudicium salutis.

S V M M A.

Vtentem alterius malitia non licet petere de peccato, cui non obstat idolatras nonnunquam posse per deos suos iurare.

¶Ad huiusmodi obiecta respondetur, solidissimū esse iactū fundamentum, scilicet nunquā licitum esse petere peccatum, & implicare contradictoria: petere peccatū, & non agere in præiudiciū salutis: quoniā ipsum petere peccatum, est peccatum. Quod ex eo paret, q̄ quicquid licet petere, licet etiam appetere: cum petere actus humanus sit ab appetitu ratiōali, qui volūtas est, præcedens. Sed constat q̄ non licet appetere peccatū alterius quantumcunq; paratis: scriptū est enim de charitate, quòd nō gaudet super iniquitate: ergo nō licet petere peccatū alterius quātumcunq; parati. August. autem, vt patet in epist. ad Publicolam, nō dicit Barbari iuramentum, si vellet iurare per verū Deum, non esse admittēdum: sed vtentē fide Barbari firmata iuramento per falsos Deos, nō cōmunicare peccato illius, quo per falsos Deos iurat, sed fidei, id est fidelitati, qua dicta fiūt. Vnde petens iuramentū ab idololatra, petit opus sanctū q̄ ille potest si vult absq; peccato præstare: quia nihil aliud petit nisi fidē iuramēto firmatā: quod ille præstare potest si vult, credēdo in vnū solum verū Deum & iurādo per illū, sed ex sua infidelitate apponit ipse iniquitatē iurādo per falsos Deos. Falsum ergo opponitur, dicēdo, q̄ si vellet iurare per verum Deum, iuramentum non admitteretur, nisi fortè obiicientes referāt hoc ad irrisoria iurationem: quasi idololatra nō vt iuramēto, sed vt vana & superstitiosa iurādi adinuētione, illo vereretur iuramēto per Iesum Christū. Iuxta hūc enim sensum, fateor quòd non admitteretur, nō ex defectu Christianorū, sed ex defectu idololatrarū exhibentium hoc non vt iuramentū. Sed ex ista refutatione si accideret, nō sequitur, ergo petendum esset, vt iurarent per falsos Deos, sed ergo peredum esset, vt iurarēt, & non irriderent veram fidem. Et tunc, vt prius dicebatur, non petitur nih iuramentum: quamuis sciatur, quòd iurans, iniquitatem apponet iurando per falsos Deos.

S V M M A.

Non potest fieri Quæris totum continentia irritare sicut totum abstinentia.

QVARTO quæris ex eisdem commen. q.88. circa art.8. An sicut vorum abstinentiæ vxoris sic. & votum continentiæ viri irritare possit, sic vt vxor secura sit atque tuta.

¶Huic quæstioni respondetur, non esse eandem rationē de vxoris voto circa abstinentiam, & circa continentiam quo ad irritationem a viro: quoniam potestas irritādi vota vxoris, spectat ad virū, quatenus gubernator est, & vxor est illi subdita. Circa actus autem continentiæ, vir & vxor ad paria censentur: & propterea non spectat ad potestatem viri irritare votum continentiæ vxoris, quod non potuit facere, nisi quantum ad petitionem debiti, secundum quam libera est, nec viro subditur.

S V M M A.

Sententia excōmunicationis iniusta privat Ecclesia sufferentiq; quoad speciale Ecclesiæ intentionem pro illo orantis & cap. facientis non autem quoad eius communem intentionem pro suis membris bona operātis.

QVINTO quæris, an sit mens S. Tho. in 4. sent. dist. 18. q.2. art.1. q.4. prout quidam sibi imponūt, quòd excommunicatio iniusta priuet suffragiis Ecclesiæ, cuius contrarium in quadam q. specialiter nostra legisse dicis.

¶Ad hāc ambiguitatē respondetur, duos esse modos, quibus cōmunia Ecclesię suffragia participantur à Christi fidelibus. Primus est per cōmunem Ecclesię intentionem qua communia suffragia pro Ecclesiæ membris cōmuniter fiunt. Secundus est per specialē alicui⁹ fidelis, & præcipuè ministri ecclesiastici intētionē, qua communia suffragia dirigūtur pro illo particulari, vt cum aliquis dicit, vel facit dici Missam pro ista singulari persona. Excōmunicatio autem iniusta habet suū effectū in priuando suffragiis Ecclesiæ, hoc secūdo modo: quia timēda est, nō solum ab excōmunicato. sed ab aliis: ac per hoc alij prohibētur celebrare speciali intētione pro illo, & pari ratione alia cōmunia suffragia pro illo specialiter agere. Et iuxta hunc sensum intellige diuum Thomā dicentem excōmunicationēm iniustā habere effectum. Primo autem modo excōmunicatio injusta non priuat excōmunicatum suffragiis Ecclesiæ: quia rationabiliter interpretamur cōmunem Ecclesiæ intentionem in suffragiis cōmunibus esse cōformem diuinæ dispensationi secūdum veritatem, & non secundum apparentiam, aut errorem humanū (descēdit enim imitariuē militās Ecclesia à cælo) constat autem q̄ excōmunicatio iniusta ex errore humano procedit, ac per hoc sub cōmuni intentione Ecclesiæ, qua excōmunicati priuantur cōmunibus suffragiis apud Deum, non comprehenditur priuatio excommunicatorum iniuste: non enim intēdit addere afflictionem afflicto: & quos cogitur ex humano iudicio, excommunicando priuare vno modo, non propterea intendit priuare vtroque modo. Et sic intelligenda sunt quæ alibi scripsimus, quòd excommunicatio iniusta non priuat communibus Ecclesiæ suffragiis.

¶Hęc mihi occurrerūt amantissime pater, ad quęsita tua scribenda: quę si satisfecerint, gratię referātur Deo: sint aliter, suppleat peripicacia tua. Bene vale, & ora ꝓ me. Romæ, die 2. Iunij, 1522.

R E S P O N S I O XV.

De natura boni, & bonitate numerali peccati, actu exteriori. Ad priorem Sancti Marcelli.

CHARISSIME frater, acceptis literis tuis consulentibus me de duobus, considerans solutionem huiusmodi dubiorum multis profuturam, statim respondere inter tot occupationes curaui.

¶Primum igitur dubium natum ex ratione voti est: Quomodo sustinetur, quòd votum est de meliori bono, id est bono supererogationis, & quòd religiosæ personæ venereis vacantes agant contra votum: quandoquidē cognoscere non iuam, seu alienam secundum se malum est: & abstinere ab huiusmodi, bonum est non supererogationis, sed necessitatis.

¶Alterum dubium est: An is qui ad occidendum hominem pergit, quoties interrupta cogitatione inter eundum renouat voluntatem affectumque occidendi, toties nouum peccatum committat, an totum sit vnum numero peccatum, an aliquanta mora & quanta distinguat hæc peccata? Per quid enim, inquin, individuantur voluntatis actus.

S V M M A.

Quanquam totum sit de meliori bono, potest tamen tota materia esse quicquid necessarie seruandum nobis est, & ex hoc religiosi tenerent illicite tentei agant contra totum.

AD primam dubitationem facilè dici posset, q̄ propria quidem voti materia est bonum supererogationis: communis tamen non materia est etiā bonū necessitatis, nō quatenus necessariū, sed quatenus volūtariū est, vnde & Iacob Genes. legitur vouisse habiturū se dominū in Deum. Et multi vouerunt se suscepturos Baptismum, seu Christi fidem: vt Gallicanus, & Clodoueus. Et si quis vouerret se non comissurum adulterium, si contraiceret, nō solū adulterij, sed tracti voti reus esset. Vnde religiosæ periculo nō solum abstinētiam à cōiugio, sed ab actu venereo vouisse dici possunt: testāte hoc animi sermonisq; cōceptu ac viu: credi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus nāq;,& faremur omnes caſtitatis votū in omni eſſe religione. Cōſtat autem q̄ caſtitas continentiā non ſolū;a cōiugio, ſed à cæteris venereis ſignificat. & ſic vòtū caſtitatis nō ſolum caſtitatē ſupererogationis, ſed omnem reſpicere poteſt & reſpicit.

¶ Perſpicacius autē dici poteſt, q̄ quia per votum religionis perſona diuino cultui dicatur,ac per hoc ſit alterius Dei, ſ. ſpecialiter quo ab abdicatiōne etiā licitorum venereorū à ſe,vt cogitet quę domini ſunt.ideo nō ſolùm ſi coniugē de facto accipiat, ſed etiā ſi alterī⁹ uxorē accedat,vel quomodoliber aliter venereis operam det,ſacrilegium cōmittitur:dum perſona diuina violatur.Et hoc in ſuo ſimili patet.Mulier cum nubit,nihil aliud ſibi illicitū cōiugali fide reddit,niſi libertatem alterius cōiugij. Cognoſci enim à quocūq; nō ſuo.omnino eſt illicitū erat: nupta tamen non ſolùm alterum de facto coniugiū cōtrahit,ſed ſi cuiuncq; alteri cōſenſerit,adulterij rea eſt,propter dictā rationem: quia ſcilicet perſona ſua'iā eſt alterius. Sicut igitur ſtat,q̄ fides cōiugij non reſpiciat ad propriā materiam niſi debitum coniugale hnic & nō alteri coniugi (alteri enim perſonæ cōiugi omnino illicitum ex ſe eſt)&tamen cum quacūq; perſona alter cōiunx coëat,adulterium committit:ita fiat quòd votum religioſi, vt propriam materiam reſpiciat,abſtinētiam à coniugio, & tamen quomodolibet religioſus coëat,ſacrilegium committit. Et vtrobiq; (vt dictum eſt)eadem eſt ratio : quia vtrobique perſona fit alterius quo'ad partem generatiuam, ac iniuria ſemper fit illi alteri,ſcilicet Deo, vel coniugi. & ſic quemadmodum fides coniugalis redundat in omnes actus venereos extra cōiugium: ſic votum religionis in omnes actus venereos ſimpliciter.

SVMMA.

Vnus numero peccatis actus eſt,quamuis interioris actus voluntatis interrumpatur.

AD SECVNDAM verò dubitationem dicitur, quòd ibi eſt vnum tantùm numero peccatum,tantò grauius, quanto pluries firmatum.

¶ Ad cuius euidentiam non oportet inſpicere per quid voluntatis actus individuatur, ſed per quid peccatum ſit vnum vel plura.Multi enim actus voluntatis ſunt vnum numero peccatum:vt patet,cùm quis actum intentionis,fruitionis,electionis,&c.&ad delectabile vnum habet. Peccatum autem formaliter,cum deordinationem actus voluntarij importet,vbi eſt vna numero deordinatio,ibi eſt vnum numero peccatum. Cùm autem aliquis actualiter pergit ad occidendum ,conſtat quòd in eo eſt actualiter voluntarium deordinatum in ſpem homicidij, ita quòd & verum eſt,quod hic actualiter peccat in ſpem homicidii,& quòd voluntas eius eſt actualiter peccans tali peccato : alioquin non voluntariè iret ad occidendum.Interrumpendo autem interiores actus circa idem non fit noua deformitas : ſed multiplicatur actus voluntarii:ita quòd quod prius erat voluntarium imperatum, modo eſt imperatum & elicitum : ſed quotquot multiplicātur,in eandem incidūt deordinationē voluntarii,quam inueniunt augendo illam.Ita quod quemadmodum lumen aduenies diaphano iam illuminato,non conſtituit aliud lumen, ſed ſedit in identitatem cum eo quod inuenit, quamuis ſecundum ſe conſtitueret lumen nouum:ita quilibet actus elicitus circa homicidiū in pergente ad illud cedit in identitatem actualiter inuenti voluntarii homicidii, quamuis ſecundum ſe cōſtitueret nouum peccatum homicidii : regulare quippe eſt, quod accidens eiuſdem ſpeciei in eodem identificatur inuento.

¶ Hæc ſunt,amantiſsime frater, quæ mihi circa veſtra dubia occurrūt. Supereſt,vt vna cum fratribus tibi creditis ores pro me, & bene valeas.Florentiæ,die 27.Auguſti, 1508.

RESPONSIO XVI.

De concepta entis ad M. Franciſcum Ferrarienſem.

AMantiſsime Pater ex acceptis veſtræ ſolicitudinis literis percepi libellum noſtrū de analogia nominum vos perlegiſſe duoq; dubia de conceptu entis mērem veſtram tenere,ſoluique à me familiariter flagitatis. Ego autem quamprimum cōpleui expoſitionē librorum de Anima (cuius ſini incumbebam,cum veſtras recepi) reſpondere curaui:ne præclaro ingenio'tuo deeſſem.Primum igitur dubiū fuit ad hominem,me ipſum ſcilicet, quia in cōmentariis de ente & eſſentia,ſuſtineo vnum conceptū mentalem repræſentatiuū entis:& in tract.de Analogia nominū videor hoc negare.Secūdum autē eſt ad diuum Thomam:quoniam ego in præfato libello ſuſtineo Analogum non abſolui ab his quibus Analogum dicitur, &diuus Tho.in q.de veri.q.1.art.1.docet ens habere conceptum vnum ſimplicem,ad quem omnia prædicamenta & tranſcēdentia addunt,in quem reſoluuntur.qui eſt primò notus. Hæc enim inuicem ſibi aduerſari videtur:quandoquidem ſi ens abſolui nō poteſt a naturis rerum,nō erit ſimpliciſsimus, nec primò notus, nec in quem vltimo reſolutio fiat,& ad quem omnes addunt.

AD Euidentiam horum,& ſpecialiter primi,recolito,q̄ quicquid eſt imago alicuius ſimilis alteri, eſt etiā imago illius alterius, quatenus primo aſsimilatur : ac per hoc omnis conceptus creaturæ eſt cōceptus Dei,ſicut omnis creatura aliqua eſt ſimilitudo Dei.Hinc ergo fit,q̄ cùm vnū proportionabilitate vt ſic, habeat ſingula mēbra ſimilia proportionabiliter, oportet q̄ habeat etiā vnum cōceptum mētalem repræſentatiuū illius vnius proportionabiliter.Nec huius oppoſitū teneo in tract. de Analogia nominū,ſed cōceptus iſte vnus numero in mēte ſecūdum eſſe ſubiectiuum,eſt vnus Analogia ſm eſſe repræſantatiuum:nec repreſentat vnā ſolam naturā,ſed vltra vnam, quam determinatē repræſentant (à qua eſt impreſſus)repræſentāt implicitè cæteras ſimiles illi primo repræſentatę ſm id,in quo proportionabiliter eis ſimilis eſt:idem enim eſt iudicium de ſimilitudine rerum inter ſe,& cōceptus mētalis & rerum. Quemadmodū enim oſsis natura ſimilis eſt naturæ ſpinę in ſuſtinēdo carnes animalium(in quo analogantur ita cōceptus mētalis oſsis,vt ſuſtinēs carnes,eſt ſimilis oſsi & ſpinę:ſed oſsi determinatè,ſpinę autem implicitè, ſicut etiam ipſum os nō eſt ſimile pinæ determinatè, ſed quatenus ſpina ſuſtinet carnes,ſicut ipſum os.Hic eſt primus modus quo Analogū habet vnū conceptum mētalem:ac per hoc ens,cùm Analogum ſit,vnum hoc pacto habet cōceptū in mente à rebus impreſſum. Alter autem modus ſuper ipſius intellectus opere,quo narus eſt adunata diuidere,fundatur : & eſt tunc conceptus ſimilis vnus numero in mente repræſentās Analogū quidem determinatè, nullum autem eorum quæ fundant Analogiam explicitè.Contingit autē hoc,cū intelligens mētalem conceptum quem paulò ante diximus, expoliat ab illa determinata natura,quam repreſentabat,& loco illius naturæ concipit pronomen aliquod referēs,naturas fundantes Analogia indeterminatè,verbi gratia:Si cōceptus oſsis,eſt os ſuſtinēs carnes: intelligens loco oſsis ponat quid,& dicat quòd ſuſtinet carnes: tunc enim manifeſtè repræſentatur Analogū explicitè, implicitè autem tātum natura fundātes Analogiam. Eſt autē inter hos duos cōceptus:non ſolùm dicta ex radicibus differentia:ſed etiā quia primus ad quid rei ſpectat Analogi:ſecundus autem ad id nominis neuter tamen perfectè repræſentat Analogum.De quo ſcilicet perfecto, ſeu adæquato explicitè conceptu Analogi interpretandum eſt,cū à me vel ab alio ſcriptum inuenſtur, quòd nō poteſt Analogum , vnum numero mentalem cōceptum habere, ſed vnū Analogia tantùm. Et quoniam cōceptus mentales ſunt imagines rerū repræſentatarum (niſi ſint fictitij) quemadmodū in mēte conceptus adæquatus Analogi nō eſt vnus,ſed exigit repræſentationem omnium fundātium Analogiam : ita ſignificatum Analogi adæquatū & perfectum non poteſt ſic abſtrahi, vt obiiciatur, repreſentetur aut cōcipiatur abſque fundantibus rebus.Et ſicut in mēte duplex cōceptus imperfectus reperitur, ita res ſignificata , extrā poteſt obiici dupliciter, imperfectè ſcilicet,vel in vno explicitè , in quo cætera obiiciuntur indeterminatè:vel in nullo explicite,ſed omnia implicite,in ſolo formaliſſimo ſignificato explicite.Nec prędicta cōtrariantur doctrinę S. Tho.ens enim primò notū ordine generationis eſt ſm conceptū imperfectum:ordine autem diſtinctæ cognitionis eſt ſecundum cōceptum perfectum. Ens quoq; habere conceptum ſimpliciſsimum,conſonat dictis, quoniam cùm ſimplicitas cōpoſitioni opponatur , & vnum Analogia non ſit vnum compoſitione aliqua, nō habet ens ex hoc,quòd Analogum,compoſitionem admixtā. Et vt exercitatione reſolutio mōſtretur , ſi ſubſtitiam in ens vis reſoluere,ſi in cōceptū diſtinctū entis reſolutio queritur, reſolūetur in ipſam naturā ſubſtantiæ,quatenus eſſe fundat:quod eſt ſimpliciſsimum,cui & addit ipſa ſubſtantia,& addunt tranſcendentia.Et ſi in conceptum conſuium,quod eſt,reſolues:q̄ etiam eſt ſimpliciſsimū,cui etiam prędicta addūt. Sed occaſio errandi multis eſt,quia in reſolutione diſtincta quærūt reſoluere in vnū Analogia,ſicut conſueuit reſolui in vnū vniuocatione. Ita quòd quęrūt in Analogia,quaſi vnū numero terminum,ſicut in vniuocis : cùm tamen terminus in Analogia ſit vnus proportionabiliter tantùm.Ita quòd & ſingula reſolubilia reſoluūtur in conceptus ſimplices obiectiuos & mentales.& omnia in conceptū obiectiuum & mentalem,ſimplicem, & vnum proportionabiliter. Ita quòd (vt vnico verbo re abſoluam) ens eſſe primò notum,in quod fit omnis reſolutio,in quod omnia addūt, per modum Analogi interpretandum eſt:cū quo ſtare poteſt, quòd ens ſecūdum perfectum adęquatumq; conceptum nō abſtrahit à naturis prædicamētalibus : ſicut nec aliquod Analogum a fundātibus Analogiam. In hoc pēdet tota vis claritatis rei huius:vt ſemper animaduertatur ſecundum Analogorum morem hæc dici.

¶ Plura nunc non mihi occurrunt ad propoſitum dicenda : ſed prolixior fui accuſtiſsimo ingenio tuo:quo ex vnico verbo concepiſſes cuncta. Bene vale,& pro me orare digneris. Romæ,die 27.Februarij,1509.

RESPONSIO XVII.

De rebus in bello iniuſto raptis , ad Fratrem Thomam Raguſinum ordinis prædicatorum.

DILECTE Fili piis precibus tuis ſatisfacere volēs,cō fideraui in literis tuis quæſtionē diſtinctā in quinque articulos circa emptionē raptarū rerū in bello iniuſto. Primus eſt,an huiuſmodi rapta etiā difficillimè reparabilia,ſint iudicanda tāquā habita pro derelicto.Ad quē reſpondetur negatiuè:q̄ nec veri domini(quāuis nō poſsint recuperare res ſuas)abdicauerūt à ſe dominiū illarū:nec ex cōditione rei,loci aut tēporis derelicto huiuſmodi cōſurgit , vt in theſauris,& ſimilibus.Diſtinguendū tamē eſſe inter rē & rem, videm⁹ Romæ:quoniā ſeræ,vectes,& id genus reliqua publicè expoſita,Romæ nullum inueniētia dominū,quia nullus ſcit diſcernere ſeras ſuas ab alienis(quū etiā vēderes lateat cuius fuerint) pro derelictis habētur per accidēs & licitè emūtur publicè.Dixi per accidēs:quia diſcernere nemo poteſt cuius fuerint:& publicè:ac promiſcue quiſlibet emit, quāuis nō dubiteſ,quòd para direptionis Romanæ fuerint:hęc enim ſigna derelictionis ſunt.

¶ Secūdus eſt,an rapta à prælatis,poſsint licitè emi poſt diē ſeu certū tēpus:vt nōnullæ leges admittūt.Ad quē reſpōdetur negatiuè in foro cōſcientiæ,quāuis ciuiles leges impunitatē concedāt ad euitādas lites.Et ratio illicitæ emptiōis in vtroque articulo eſt,quia emitur res aliena ſine conſenſu veri domini.

¶ Tertius eſt,an in huiuſmodi caſibus in emētibus ſciēter tota reſolutio ſumēda ſit ex intētione vtilitatis ꝓpriæ, vel dūi:ita q̄ emētes pro ſua totaliter vel principaliter vtilitate,ſint malæ fidei poſſeſſores: emētes aūt ꝓ domini principaliter emolumēto rectè faciāt,pretiūque repetere poſsint.Ad quē reſpōdetur , q̄ per ſe loquēdo nulli licet emere rem alienā ſine cōſenſu veri domini:& ſi quis emit,etiā bona fide , tenetur ad reſtituendū rē emptā,quā habet,vero domino:nec poteſt pretiū ſolutū petere à vero domino:quia tenetur ad reſtitutionē nō ratione iuſtæ adeptionis,ſed ratiōe rei alienæ,quæ apud ipſum eſt.Nec hoc eſt vertendū in dubiū loquēdo per ſe,& propriē.Dico aūt propriē:q̄ magni refert emere vel redimere:nā emere huiuſmodi aliena nō licet:redimere aūt licet:ſed redimit is ſolus, q̄ vice veri domini redimit occupatā ab aliis rē illius:vnde nō redimit,niſi qui perſonam veri domini induens, ſignificatus eſt vero domino,vt rem ſuam recuperet redemptionis pretio ſoluto.Nec ſolū licet,ſed pium eſt redimere viliori pretio hmōi res.Emere aūt propriē,& p ſe nō licet.Dico autē per ſe : quia ꝓ accidēs pōt eſſe licitū:vt ſi cognoſcam res raptas fuiſſe cōſanguinei mei,impotēris redimere & deſtituti omni ſpe recuperādi res ſuas,& præſumēs gratū eſſe cōſanguineo meo, quod ego fruar rebus ſic irreparabilibus,emam illæ.Sed eorum, quæ contingunt per accidens,non eſt certa regula.

¶ Quartus eſt,an dictū cuiuſdam doctoris dicētis ſic.,ꝓbabiliter credo,quòd taliter emēs,paratus reddere vero domino, ſi cōparuerit,credēs tamē q̄ non cōparebit:& cōſequēter ſperās ꝓ ſe rē habituri, nō peccat:qa veriſimiliter poteſt de veri domini volūtate preſumere,ſit in cōſcientia tutū. & alius diuulgādū. Ad quē paret ex dictis reſponſio,ſcilicet quòd nec ꝓ ſe eſt licitū (quoniā ratione rei alienæ tenetur ad reſtituendū vero domino ſine pretio,quādiu res eſt apud eū : nec ipſa adeptio caret iniuria,ex eo quòd notum ementi eſt ,quòd res eſt aliena)nec per accidens apparet aliquid ſpeciale excuſans adeptionem: quoniam communia tantùm proponuntur in articulo.

¶ Quintus eſt.an emat rectè q̄s ex pietate calices & huiuſmodi ſacra dedignat⁹,q̄ manēt apud infideles,datur⁹ ꝓpria autoritate ea occurrēti Eccleſię,habito pretio.Et huic adiūgit, an dominus raliū ſit tenendus omnino ignotus,ſtāte notitia regionis pura Vngariæ.Ad quā reſpōdetur,quòd hoc eſt vnū ꝓ accidēs reddēs licitā emptionem.Zelus enim Dei humanis omnibus prę ferendus eſſicit,vt licitè quis hæc redimat de manibus infideliū redditurus,etſi nō illi eccleſiæ calicis dominæ:quæ neſcitur,at tamen Eccleſiæ Chriſti ſignificādo Eccleſiæ cui datur vt quantum in ſe eſt,& publicet & teneat p.o Eccleſia cui⁹ erat, & eſt reſtituto pretio redēptionis.Et quamuis non cēſenda ſit Eccleſia omnino ignota,cuius regio ſcitur:eſt tamen maior præſumptionis locus ex hac religioſa cauſa vni Eccleſiæ de alia quam mihi de conſanguineo meo:quoniam vnica domus eſt vniuerſa per orbem ſparſa.Chriſti Eccleſia.Hæc ſunt , filli chariſsime, quę mihi occurrerunt reſpondenda.Bene vale, & ora pro me. Romæ die 27.Nouembris, 1529.

Primi Tomi opuſculorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S.Xiſti finis.

TOMVS SECVNDVS OPVSCVLORVM THOMAE DE VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI XISTI CVIVS SVNT TREDECIM VTILISSIMI TRACTATVS.

1. *De conceptione beatæ Virginis*
2. *De Euchariſtia ſacramento.*
3. *De celebratione miſſæ,*
4. *De ſalute orationum dictarum ab audientibus miſſam in die feſto.*
5. *De præcepto eleemoſynæ.*
6. *De monte pietatis.*
7. *De cambijs.*
8. *De uſura.*
9. *De ſimonia.*
10. *De uſu ſpiritualium rerum in peccato mortali.*
11. *De uoto.*
12. *De ſolutione maleficij operæ maleficij ad hoc parati.*
13. *De aſſumpto beatæ Virginis.*

TRACTATVS PRIMVS DE Conceptione beatæ Mariæ virginis ad Leonem decimum pontif. maximum, in quinque capita diuiſus.

1. *De duplici uia diſcernēdi ea quæ fidei ſunt, uel ei aduerſantur.*
2. *Quæſtio de conceptione, quomodo non ſit de neceſſario credendis.*
3. *Quæ de conceptione ſententia fidei aduerſetur.*
4. *Sententia tenens beatam Virginem fuiſſe in originali conceptam, quam probabilius exiſtat.*
5. *Quantum ualeant argumenta quæ tenent oppoſitum.*

CAPVT I.

De duplici uia diſcernendi ea quę fidei ſunt, uel ei aduerſantur.

FAVSTVM felixq; ſit, Leo 10. Pon. Maxime quòd de ſuprēmo poteſtatis tuæ opere prima offerēdæ tuæ beatitudini lucubratiuncula cauſa eſſe obtulit. Definitio ſecretorum Chriſtianæ fidei,quæ noſſe ſoli Deo natura conuenit,in medium venit,propſitumeſt,vt decernas in Lateranenſi ſynodo,vtrum De⁹ beatiſsimam Virginem Mariam à peccato originali præſeruauerit,an manducauerit.Quocirca duo occurrunt ſcribēda.Primo,viæ decernēdi ea quæ ſunt fidei, modique quibus aliquid huiuſmodi credendum decernitur, explicabuntur,deinde iuxta ſingulos modos per vias ipſas ſermonis egreſſus dirigentur.

¶ Duę ſunt vię, quibus decerni pōt religioni Chriſtianę quid credēdū ſit,altera ordinaria,altera extraordinaria.Ordinaria eſt diuina reuelatio facta i primis autorib⁹ ſacræ Scripturę cōtēta in canonicis libris Biblię,traditiōibuſq; Apoſtolorū ſym bolo & aliis,quę cōſtat eccleſiā p Apoſtolos ſuſcepiſſe:vt ſacra mēta.Reuelatio deīde facta apoſtolicę ſedi, ſiue cū ſynodo, ſiue ſine ſynodo.Hęc enim differetia ad ſolēnitatē & cōgruitatē ſpectat iudicij apoſtolici de his quę ſunt fidei,& nō ad neceſſitatē: vt vniuerſa teſtaī Eccleſia,Hæreticos indubiē tenēs,qui ab apoſtolica ſede damnatā hęreſim ſectantur.Reuelatio demū facta ſacris doctoribus, his præcipue, quorum & vita & doctrina approbata eſt ab Eccleſia.Sed eſt inter hęc diſtātia multa: quoniā reuelationi cōtentę in ſacra Scriptura,& decretalibus fidelibus hęremus tanquā neceſſarijs:ita quòd ſe hęreticū cōprobat quicunque pertinaciter alicui horū aduerſatur.Reuelationi autem facte ſanctis quorū doctrinam Eccleſia ſuſcipit, tanquam probabilibus inhæremus:vt diui Aug⁹. Thomaſque ſcripſerunt,& magiſt

Diuina reuelatio, uel in ſacris literis cōtenta, ſidelibus patribus facta, uel ſedis apoſtolicæ cū ſynodo, uel ſine ſynodo, uel diuinis reuelationibus cōſirmata eſt, decernū de quo fides eſt uel ad fidē ſpectans.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magistra retũ experientia cõtinua testatur. Nec refert in sacra Scriptura & aliis,an aliqd sit reuelatum explicite (vt creatio mũdi,incarnatio Verbi Dei,& alia eiusmodi)an iplicite vt sunt omnia illa quorũ opposita nõ possunt sustineri cũ veritate sacræ Scripturæ & aliorũ quæ certa fide scimus:nisi q ingenio,labore,rõne,& intellectu opꝰ est,vt manifestetur hæc quæ implicite dicunt cõtineri esse necessario cõnexa illis in qbus cõtinẽtur dicunt. Quo fit,vt in iliusmodi rebus antequã cõstat quid ne cessario connexũ sit certis & indubitatis fidei traditionibꝰ,vniquique liceat quod rationabilius sibi videt amplecti,sine pertinacia tamẽ.Et hinc rõnibus locus datur ea,quæ sunt fidei vt.f. asserant rationes ostendentes cõsona,aut dissona esse fidei,quæ in dubiũ vertunt.Propter q oportet oẽs rationes ad ea,quæ sunt fidei nõ ex solo naturali lumine,sed ex lumine diuinæ reuelationis in prædictis cõtentę ꝓcedere,& in diuina reuelationẽ in prædictis contentã resoluere.Et ideo nõ ratio,sed diuina reuelatio,nõ cuicũq;sed prædictis facta est,cui fides nostra innitit:& sic eam oportet decernere quicquid in fide decernẽdũ est.Extraordinaria,verò via,qua potest aliquid decerni in fide, esset,si miraculo,quod verè miraculũ esset,Deus attestaret aliquid ad fidẽ spectãs.Sed hic esset opus cautela magna:tum ex parte operũ mirorũ:quoniã Angelus Sathanæ trãsfert se in Angelum lucis:& signa & ꝓdigia facere multa potest,quę nosvre miracula à solo Deo factibilia putaremꝰ: vt opera sanitatis, & elemẽtorũ,& similiũ.Vnde & Antichristꝰ facturus dicit tot miracula in oculis hominũ,vt si fieri posset,& electi fallẽrẽtur. Tum ex parte illusionũ,vt contingit in præstigiis,tum quia signa teste Apostolo 1.ad Corinth.14.& beato Gregorio in homilia 29.data sunt infidelibus,non fidelibus,Ecclesiæ verò tanquã fideli.non infideli data est reuelatio prophetica & apostolica. Vnde via signorũ etsi est à Domino data Marci vlt. ꝓpter infidelex & ab Ecclesia approbata quo ad fidẽ personalem.f.dicentis se missum à Deo:vt in cap.eximiunctio.extrà de hære.,tamen nisi corã Rom.Ecclesia euidẽtissime fieret,verũ &ſ indubitatũ non mirũ,sed miraculũ,expressè ad testificãdum hoc esse verũ, non deberet Romanus Pontifex determinare aliquã fidei ambiguitatẽ ex hac via.Et ratio est, quia habemus à Deo ordinariã viam decretorũ fidei:in tantũ vt si Angelus de cælo oppositum huius ordinariæ viæ diceret,non esset ei credendũ: vt Apostolus dicit ad Gal.1.Accedit ad hæc,q̃ miracula quę ab Ecclesia suscipiũtur in canonizationibus Sanctorũ,quæ tamen maximẽ autentica sunt,quum humano testimonio innitãtur(errum scilicet qui tribuitur) non oio certa sunt: quoniã scriptum est: Omnis homo mẽdax:licet sint certa more humano, fidei autẽ Christianæ certitudo nõ humano more certa esse debet,sed infallibile oio debet habere testimoniũ: quale nullus homo,sed solus Deus præstare potest.Vnde & Petrus Apostolus cælestis vocis in transfiguratione Domini à se auditæ proprio testimonio tanquã humano vtens,subiũgitur.Et habemus firmiorẽ propheticum sermonẽ,subiũgẽdo q̃ nõ volũtate humana prophetia allata est.diuino ergo testimonio, non humano certitudo haberi debet in decernendo iudicialiter res fidei.

¶ Ex dictis autẽ patet,nõ solũ decernẽdi via duplex,sed & modus duplex,quo credẽdũ esse decerni potest. Nã quędã decernunt credenda tanquã necessariò credẽda,ita q̃ cõtrarium sentiens est hæreticus,quædã verò tanquã probabiliter & pie credenda,ita q̃ contrariũ sentiens non est hæreticus:vt de assumptione beatę Virginis cum corpore, & sanctificatione eius in vtero matris,& aliis huiusmodi cõmunis. Ecclesiæ pietas ꝓbabiliter credit.Ratio autẽ quare oĩs via tam ordinaria, quàm extraordinaria decernẽdi ea,quę sunt fidei sola reuelatio diuina est,in promptu est:qa scilicet ea, quæ sunt fidei, lumẽ humanę mentis excedũt,& ex solo diuinę voluntatis beneplacito depẽdent iusmodi singularia.scriptũ est autẽ,q̃ quæ sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis,& quæ sunt Dei, nemo nouit nisi Spiritus Dei,& cui voluerit Spiritus reuelare.Hæc de prio.

CAPVT II.

Quæstio de conceptione quomodo non sit de necessario credendis.

Beatam Virginẽ a peccato originali esse mũdatam falsò credunt pro-fessati sunt quę tenet beatã Virginẽ à peccato originali mũdatã, certũ est opinio ſ q̃ fidei cõsonat,tum quoniã vniuersales propositiones de peccatũ sunt de caro originali in omnibus purè hominibus, in sacra Scriptura necessario habentur:vt patet ad Ro.3.& 5.& 2.ad Cor. 5. tum quoniã vni credendis uersali redẽptioni Christi in sacra Scriptura traditę cõsonat, tum quoniã innumera sacrorũ doctorũ & sãctorum multitudo hanc partẽ explicite tenuit,vt infrà patebit.De parte autẽ alte-

DICTIS autẽ viis,intendẽdo, vt propositum deinde fuit,manifestat primo,q̃ neutra pars quæsiti vt in dubiũ vertitur,est necessariò credenda.Et ratio est, quia neutra in sacra Scriptura certisque fidei dogmatibus necessariis explicite habetur,& vtra que pars sustineri potest cũ veritate sacræ Scripturę reliquisq; necessariò creditis à Christi fidelibus. Et de parte quidẽ illa, quæ tenet beatã Virginẽ à peccato originali mũdatã, certũ est ex parte carnis se tenet.

ra credente scilicet beatam Virginẽ præseruatã a peccato originali,licet quidã scripserit,quod cõtrariatur sacræ scripturæ & determinationi Ecclesiæ,quidã asit quod nõ:mihi tamẽ theologorum minimo distinguẽdũ videt circa sensum huius opinionis. Nã potest dupliciter intelligi.Primò,vt beata Virgo sit præseruata totaliter a peccato originali,ita quòd fuit exempta ab oibus ad dictũ peccatũ spectantibus.Secũdò,vt beata Virgo sit præseruata a sola macula peccati originalis p infusionẽ gratiæ personalis.Et autem inter istos duos sensus maior distãtia,quat inter cœlũ & terrã.Nã cùm anima alicuius hominis qui generatur,incurrit originale peccatũ, nõ solùm macula originalis peccati,contrahitur,sed in primo instanti,in quo ãia rationalis creãdo infunditur,& infundẽdo creatur, prius secũdũ naturæ ordine caro seu materia,cui ãia infunditur,est infecta: vtpote genita ex cõmixtione vtriusque parẽtis,& propterea anima, quæ infundit illi carni,cõtrahit maculã in seipsa originalis peccati,quia infunditur carni infectę:neque solã maculã ex carnis infectione contrahit persona in vtero genita,sed multa alia.f. carũ clausæ cæli ianuæ,fomitẽ peccati,& pœnã mortis tẽporalis:ita quòd infecta caro,cui infundit anima est, in qua fundatur ratio nõ potẽtię cõtrahendi originale peccatũ, sed ratio cõtractiin propria persona debiti,quòd contrahatur in anima rationali sua peccatũ originale,& secũdũ maculã,& secundum reatũ pœnarũ spiritualis & tẽporalis,imò est talis carnis infectio peccati originalis initium inexistens in persona. quę tũc simul concipitur,& cõcepta est.Quocirca positio dicens beatã Virginẽ præseruatã totaliter a peccato originali dicit ipsã nõ cõtraxisse carnẽ suã infectã:ac per hoc nõ solũ sine macula peccati conceptã & reatibus & fomite:sed etiã sine debito in propria persona habendi hęc.Posito verò dicẽs beatã Virginẽ præseruatã solùm a macula peccati originalis ,& iis quę a macula sunt inseparabilia(vt est reatus ęternæ pœnæ dãni)non negat beatã virginẽ carnem habuisse infectam:ac per hoc in propria persona debitũ cõtrahendi maculã originalis peccati, & quo ad maculã,& quo ad reatus omnes,& fomitẽ:sed præseruante Dei gratia,non redundauit in animam illius macula peccati originalis,licet redundauerit & fomes,ligatus tamẽ per gratiã & reatus clausę ianuę vitæ æternę,& mortis temporalis: quia hęc pœna.f. mortis,erat naturę ex parte carnis:illa.f.clausę ianuæ erat natura ex parte tẽporis: quia scilicet Christus adhuc nõ aperuerat per suam mortẽ ianuas paradisi clausas per originale peccatum:& similiter fomes ex parte carnis se tenet.

CAPVT III.

Quanam de conceptione sententia fidei aduersetur.

INTER has igitur opiniones hęc mihi videt quo ad fidẽ differẽtia, quòd positio dicẽs beatã Virginẽ esse præseruatã a peccato originali & reatibus &c. est cõtraria fidei catholicę : quoniã repugnat his,quæ in sacra Scriptura & aliis documẽtis fidei certis & necessariis cõtinẽtur.Oportet nãque de beata Virgine firmiter credere,q̃ Christus est mortuꝰ ꝓ ipsa.& quòd ipsa est mortua morte peccati:quoniã in sacra Scriptura habetur illa cõditionalis.Si Christꝰ est mortuus ꝓ omnibꝰ,oẽs mortui ſunt vt patet secũdùm ad Cor.5.c.Cõstat enim q̃ omnis cõditionalis vera est necessaria:& quòd a destructione cõsequẽtis ad destructionẽ antecedẽtis valet argumentũ.Formata ergo ratione clarè apparebit,Scripturam esse falsam,& fidẽ nostra procedẽdo sic:Si Christos mortuus est pro omnibꝰ,omnes mortui sunt:sed per istã positionẽ.Nõ omnes mortui sunt,quia beata Virgo nõ est mortua morte peccati:ergo Christus nõ est mortuꝰ pro omnibus:quod est manifesta hęresis.Nec põt hic locus glossari .q̃ Omnes,distribuat generaliter,& quòd patiẽ exceptionẽ, & simulia:quoniã cõstat.quod in hac ꝓpositione illud signũ, Omnes distribuit pro oĩbus sine vlla exceptiõe:quoniã hæreticum cõstat esse,dicentẽ Christũ non esse mortuũ pro omnibus sine vlla exceptiõe.Nec etiã põt negari,quin de morte peccati sit sermo in cõsequẽti:vnde Aug.in 6.cõtra Iulianũ,tractans hæc verba Apostoli,cõcludẽdo dicit hęc verba.Cõsequẽs ergo esse voluit vt omnes intelligãtur mortui, si pro omnibus mortuus est.Quia ergo nõ in corpore,restat vt in peccato mortuos esse omnes,pro quibus mortuus est Christus,nemo neget, nemo dubitet,nisi qui se negat,aut dubitat esse Christianũ.Hæc ille.Vnde cũ opinio illa neget beatã Virginẽ mortuã morte peccati,ac per hoc Christũ nõ mortuum esse pro ipsa, iudicio meo nõ põt.Et ne lõgius protrahatur , hoc oportet summarie ante oculos habere,quòd ităque quinque propositiones sunt omnino cõsitendę,scilicet,Christus mortuꝰ est pro beata Virgine: beata Virgo est aliquo modo mortua morte peccati:beata Virgo est recõciliata Deo ꝓ Christũ:beata virgo ẽ redẽpta p mortẽ Christi,beata virgo ẽt potł sanctificatione sui no nisi ꝓ Christi mortẽ aditũ habuit paradisi apertũ.Quibus addũtur alię aut

per se notæ (scilicet q̃ omnis reconciliatus fuit inimicus: & q̃ beata Virgo mortua est morte tẽporali)haut determinate ꝓ Ecclesiã,scilicet omnis homo redẽptus à Christo fuit verè captiuus,& mors est pœna peccati originalis,ꝓ rima enĩ harũ refert Aug.ad optatũ de origine aię à Papa Zozimo decreti,dicẽs in epistola Zozimi sic legitur:Nullus,nisi q peccati seruus est,liber efficitur:nec redẽptus dici potest,nisi qui verè p peccatum fuit ante captiuꝰ,sicut scriptũ est.Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Et subdit.In his verbis Apostolicę sedis tã antiqua atq; fundata certa & clara est fides catholica,vt nefas sit de illa dubitare Christiano.Hęc ille.Secundã verò, scilicet q̃ mors est pœna peccati originalis,cõstat decreta esse à Cõcilio Milevitano:vt patet de cõs.dist.4.cap.placuit.Vnde patet q̃ distinctio illa de redẽptione præseruatiua, vel liberatiua,quo ad homines reprobata est,ꝓ Rom.Ecclesiæ determinationẽ: quamuis sanctus Bern. super cãticis sermone 22. illã vsurpauerit quo ad Angelos.Sunt & aliæ vniuersales ꝓpositiones certę & indubitatę,s.per vnũ hominẽ peccatũ trasiit in omnes,& p peccatum mors,ad Ro.5.& Omnes in Adã peccauerunt,ad Ro.3.Et quisqs hominẽ aliquẽ esse putat cui necessaria nõ fuerit remissio peccatorũ, excepto vno Mediatore, contrariꝰ est sacræ Scripturę, inquit Aug. in lib.de pfectione iustitiæ. Et solus Christꝰ habuit similitudinem carnis peccati. Et alię huiusmodi,quę aut nullo modo,aut vix possunt saluari ab huiusmodi opinione,si tũ opinio nominãda est,quũ videatur manifestus error in fide. Vnde Sixtus 4.in extrauaganti,graue nimis: de hac positione se impediuit,sed solùm de præseruatione beatæ Virginis à macula peccati originalis:vt expressè patet legenti illã.Damnanda ergo videtur specialiter positio,quę assereret beatam Virginem totaliter præseruari à peccato originali, vt scilicet nihil eius incurrerit:quamuis neminem adhuc sciam hoc tenuisse.

¶ In secundo autẽ sensu intellecta opinio de præseruatione beatæ Virginis,scilicet q̃ præseruata est à macula peccati originalis,& nõ ab infectione carnis,ac ꝓ hoc nec à debito in propria persona illius maculę,nec a fomite & pœnis, nõ est cõtraria sacræ Scripturæ,nec determinationi Ecclesię,nec aliquibꝰ necessario creditis, quoniã beata Virgo ſeruata ex speciali preuentione gratiæ à macula originalis peccati, & habẽs cætera q̃ diximꝰ, nõ est extra latitudinẽ mortuorũ inimicorũ, indigẽtiũ remissioni peccatorũ,captiuorũ, habẽtiũ carnẽ peccati,obnoxiorũ morti & clausuræ cœli. Et cõsequenter nõ est extra latitudinẽ eorũ ꝓ quibus Christus mortuꝰ est,recõciliatorũ, liberatorũ,redẽptorum,mundatorũ, introductorũ denique; per Christi mortẽ in vitam æternam animæ & corporis . Et an prompta rõ est: quia ex eo q̃ habuit carnẽ infectam cũ fomite ligato & reatibus, egebat futuro remedio per incarnationem & mortẽ Iesu Christi exhibendo. Et ex eo q̃ in propria persona habuit debitũ contrahendi maculã originalis peccati sino initiũ,vndę redundare in ãia suam debebat originalis peccati macula, gratia illa quæ preueniendo sanctificauit eã, ligando etiam fomitem habuit rationẽ gratiæ mũdatiuę,reconciliatiuæ,redẽptiuę &c. Liberans nanq; aiam a macula nõ actualiter habita,sed ex propria carne tunc debita,& in eadẽ carne tunc initiata.nõ exera latitudinẽ liberantiũ a peccato,mũdantiũ a sorde,redimẽtiũ à captiuitate. Neque enim vno modo tantũ quodliber horũ dicitur,sed latitudinẽ habet. Dicitur nanq; captiuus non solùm qui totaliter in captiuitatẽ est redactus:sed qui cœpit in sui aliqua parte duci in captiuitatẽ & obnoxius est captiuitati. Et simili ter dicitur mors peccati, nõ solum ipsa actualis mors, sed debitum & initiũ in propria persona habendi illã.Et similiter dicit à peccato originali mũdatus, nõ solũ qui à cõtracta actuali macula mundatꝰ est: sed qui à macula quidẽ in debito & initio in propria persona fundato;& reliquis rot quasi partibus peccati originalis actualiter cõtractis mundatus est:& sic de aliis. Nec putet quisquã de mea hac phantasia me ꝓferre:sed videat diuũ Tho.in Prima secundæ,quæst.81.art.3 (vbi inter alia tractat etiã illud ad Rom.5.Per vnũ hominẽ peccatum trãsiit in omnes, & per peccatũ mors)sustinentem q̃ per morte sufficit intellige re debitum.seu reatũ in propria persona mortis,quãuis nunquã actualiter aliquis moreretur.Ex quo habetur,q̃ cùm Apostolus duo simul dicat(scilicet q̃ in omnes peruenit peccatũ & mors sicut ſm scilicet mors sufficienter saluatur,exponẽdo mortem vel in actu vel in debito in propria persona,ita & primum scilicet peccatũ,saluatur exponẽdo peccatũ in actu,vel in debito in propria persona.Dixi autẽ rones in propria persona:quoniam si debitũ aut initiũ peccati originalis nõ ponitur propriũ illius,qui cõcipitur sed cõmune;iam non saluaretur:q̃ illa persona esset mortua,redẽpta,recõciliata,& c. Nec esset formalis differentia inter errorẽ Iuliani contra quẽ scribit August.ponẽtis per gratiam redẽptionis Christi filios Christianorũ præternatos à pec cato originali , quod habebant in debito cõmuni: sed esset materialis differentia, quia ille gratiã præseruationis communẽ Christianorũ filiis posuisset,hic autẽ poneretur propria vni.Saluatur quoque manifestè in hac positione singularis prærogatiua Iesu Christi,q̃ solus cõceptus est sanctus, & nõ in carne peccati,sed in similitudine carnis peccati: nõ solũ ea rõne,quia ipse ex vi,seu natura suæ cõceptionis, quæ natiuitas in vtero vocat,sanctus nascebat(iuxta verbũ Gabrielis ad beatã Virginẽ,Quod ex te nascetur,sanctũ)sed etiã quia beata Virgo concepta est cum carne infecta,sed cũ anima sancta ex gratia impediente redundãtiam infectæ carnis in maculã animæ. Saluantur & omnes vniuersales propositiones in Scriptura & Ecclesiæ determinationibus vt facilè puto apparere exercitatis ingeniis ex dictis.Nec obstat dictis si obiciatur q̃ reatus & omnes dicti cõsequũtur infectã carnẽ mediate macula in anima: ac per hoc si macula nõ est subsecuta, nec ista sunt secuta, imò videt q̃ sine maculę incursu,iniuste anima rea remaneat, quũ pœnæ iste propriæ culpæ originalis tamen sint pœnæ. Hoc inquã nõ obstat:quia mediatio maculæ,licet sit ordinaria,non tamen est sic necessaria. vt impedita macula oporteat impeditã esse cõsecutionẽ aliorũ: sufficit enim, q̃ omniũ horũ communis radix,scilicet infecta caro, sit in infãti illo, quo ãia infundit infectæ carni.Nec est iniustũ q̃ habenti culpã in proprio debito & initio,actualis culpę incursus impediat & reatus pœnarũ naturæ remaneant:quoniã extra propriã culpã originalem omnino non est qui in proprio debito & initio illam habet.

¶ Et quoniã in hoc sensu prędicatur hodie beata virgo præseruata a peccato originali ab his qui dicunt ipsam sine originali peccato cõcepta(ita q̃ per peccatũ originale intelligũt maculam peccati originalis:vt patet ex prædicta bulla, seu extrauaganti Xixi quarti edita in fauorẽ huius opinionis de præseruatiõe a macula originalis peccati:& ex studio.Scoti i 3.sen.dist.3. q.1.ad hoc tẽdẽtis,vt 2 culpa, offensa inimicitiaq; aiam beatæ Virginis in cõceptiõe pseruarent:a qua pueri nũc per Baptismũ, & olim per circũcisionẽ liberi sunt effecti. Et ex defensionibus Franciſci de Maironis in 3.sen.dist.3.q.2.in qbus conat ſaluare sanctitatẽ formaliter,cuius sola est ãia susceptiua in beatæ Virginis cõceptione præoccupãtẽ peccatũ originale)iudicio, quũ de duabus opinionibus de cõceptione beatæ Virginis erit reliquus sermo,an mũdata,an præseruata fuerit ab originali peccato,de ipsa macula originalis peccati intelligẽdus est.Quocirca cœrcẽdę sunt ꝓdicatorũ linguę, scriptorũq; manus in hac quęstione:& neutrã debẽt damnare partẽ vt erroneã, vt fideis vt sacræ scripturæ,aut Ecclesię determinationi cõtrariã.sed sobriè scribere & loqui debent,& nõ plus sapere,quam oportet, iuxta apostolicæ sedis præceptũ a Sixto quarto editum.

CAPVT IIII.

Sententia tenens beatam Virginem fuisse in originali peccato conceptam quam probabilis existat.

QVVM igitur neutra pars sit necessariò credẽda opotet videre,an altera an vtraq; sit probabilis. Quòd enim pars illa quæ tenet beatã Virgine esse a peccato originali mundatã, probabilis sit, ex eo patet q̃ tot sancti doctores,& tot illustres doctores in Theologia,& in iure canonico,qui scripserũt,hanc partẽ nõ in cõi,sed in singulari noiatim de beatissima Virgine Maria loquẽtes docuerũt.Et ne fingere videar, noiatim sanctos in suis locis afferre censui, ita vt eorũ nõ solũ nomina & loca, in quibus hæc scripserunt, sed verba afferantur.Occurrunt ergo quindecim sancti.

Sanctus August.super Psalm.34.dicit, Adam est mortuus ꝓpter peccatum,Maria ex Adam mortua est propter peccatum, caro autẽ Domini ex Maria mortua est propter delenda peccata.Et in libro secundo de Baptismo parvulorũ dicit, Solus ille homo factus manens Deus peccatum nullũ vnquã habuit,nec sumpsit carnẽ peccati,quãuis de materna carne peccati. Et in lib.10.super Genesim ad literã dicit,Corpus Christi quãuis ex carne fœminæ assumptum sit,quæ de illa carnis peccati propagatione cõcepta fuerat: tamen quia nõ sic in ea conceptũ fuit, quomodo fuerat illa cõcepta, ideo ipsum nõ fuit caro peccati sed similitudo carnis peccati . Sanctus Ambrosius super, Beati immaculati,dicit, Venit Dominus Iesus,& in carne,quæ peccato in matre fuerat obnoxia,militiam virtutis exercuit.

Sanctus Ioannes Chrisostomus super Matthęum dicit, Quãuis Christus non esset peccator, naturam tamen humanam de peccatrice suscepit.

Sanctus Eusebius Emissenus Episcopus in secundo sermone Natiuitatis Domini,q̃ incipit,Nostis charissimi,ait: A peccati originalis nexu nullꝰ imunis extitit,nec etiã ipsa genitrix Red.

Sanctus Remigius super Psalmum, Deus Deus meus respice dicit,Beata Virgo Maria fuit ab omni macula peccati mundata , ita vt ex ea cõciperet sine peccato homo Christus Iesus.

Sanctus Maximꝰ in sermone de Assumptione beatæ Virginis dicit, Beata Virgo gloriosa fuit in vtero matris sanctificata ab omni cõtagione originalis culpę antequam nasceretur, & per

Spirit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritum sanctum mundata.

Sanctus Beda in homilia sup Missus est (& habeē in glossa ordinaria) dicit, Spiritus sanctus superueniens in Virginē mētem eius ab omni vitiorum sorde castificauit, & ab omni cestu concupiscentię carnalis cor eius temperauit atque mundauit.

Sanctus Anselmus in libro, Cur Deus homo, cap. 16. dicit, Licet ipsa Christi conceptio munda fit, Virgo tamen ipsa vnde assumptus est, in iniquitatibus concepta erit, & in peccatis concepit eam mater eius.

Sanctus Bernard. in Epistola ad Lugd. dicit, Beata virgo post conceptū in vtero iā existens sanctificationē accepisse credit, quę excluso peccato sanctā fecerit natiuitatē, nō cōceptionē.

Sanctus Erardus Episcopus & martyr in sermone natiuitatis beatę Virginis dicit, O fœlix puella, quę concepta in peccato purificatur ab omni & peccato, & filium cōcipit sine peccato.

Sanctus Antonius de Padua ordinis Minorum in sermone de natiuitate beatę Virginis dicit, Beata Virgo fuit in vtero matris a peccato per gratiam sanctificata, & sine peccato nata.

Sanctus Thomas de Aquino in tertia parte, quęstione 27. articulo 2. dicit, Beata virgo Maria, quia fuit concepta ex commixtione parentum, originale peccatum contraxit.

Sanctus Bonauentura ordinis Minorum in 3. sent. dist. 3. quæst. 1. arg. 2. dicit. Dicendū est ꝙ beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & quo eius sanctificatio subsecuta est peccati originalis cōtractionem. Hic modus dicendi est cōmunior, & rationabilior & securior. Cōmunior, quia fere omnes id tenent. Rationabilior quia esse naturæ precedit esse gratię, &c. Securior quia magis cōsonat fidei pietati, & sanctorū autoritati &c.

Sanctus Bernardinus ordinis Minorū in sermonū suorum opere tertio incipiente, Ignis a facie eius exarsit, in tractatu de beata Virgine, sermone quarto, incipiente, Sicut sol oriēs mūdo, dicit, Tertia fuit sanctificatio maternalis, & ista remouet culpam originalē, cōfert gratiā, & remouet penitus ad peccādū tam mortaliter, quā venialiter, & hæc fuit in Virgine matre.

Sanctus Vincentius cōfessor in sermone de conceptione Virginis dicit, Beata virgo Maria fuit i originali peccato cōcepta, sed, eadem die & hora statim post animationem fuit per sanctificationem à peccato contracto mundata.

¶ Præter dictos autem Sanctos multitudo magna antiquorū doctorū conuenit dicens in indiuiduo beatam Virginē conceptā in peccato originali, quorū dicta aut in fonte, aut in libris domini Ioānis de Turre Cremata, & magistri Vincētij de Castro nouo, de cōceptione Beatæ Virginis compilatis, vnde sumpta sunt inuenire quilibet potest.

¶ Hi sancti atque doctores probabilem valde reddunt fidē credentium, beatam Virginē in originali peccato conceptam.

ET Quia autoritates illæ, nō de humano genere, aut Christi anis in cōmuni, sed de beata Virgine in indiuiduo expressa loquuntur, ideo glossa illa, qua Sanctorū autoritates intelligēdę, dicuntur de lege cōmuni, & nō de priuilegio singulari, locum hic nullū habet, tum quia glossa huiusmodi de lege cōmuni, aut priuilegio locū habere potest, quando est sermo in cōmuni, seu vniuersali (propter quod non attuli vniuersales propositiones Sanctorū solum Christum à peccato originali excipientiū) sed quando est sermo de aliquo singulari indiuiduo nominato, locum nō habet glossa, ꝙ intelligatur de lege communi: nisi hoc (scilicet sermonē esse, quantū est ex lege cōmuni) specificetur, vel ex ignorātia, aut maleuolentia, aut dissimulatione hoc procedat, quæ oīa longe à Sanctis, & eorū autoritatibus allatis esse cōstat. Tum quia ex eo ꝙ sancti & doctores beatā Virginē in particulari explicāt, subiacere legi communi in conceptione cū peccato originali, & excepiunt ipsam beatā Virginē à cōmuni lege aliorū in duratione peccati originalis (quia dicunt ipsam ex priuilegio sanctificatā in vtero) cōstat ꝙ sancti & doctores antiqui beatæ Virginis priuilegia scrutati nullū de præseruatione eius à macula originalis peccati priuilegium admiserunt.

¶ Excludunt quoque dictę autoritates glossam aliā, s. de facto, vel debitis, vel (& in idem redit) quantū est ex se, vel ex causa extrinseca. Quasi Sancti intenderint ꝙ beata Virgo incurrerit peccatū originale nō de facto, sed de debito: hoc est quia debuit cōtrahere originalē macula, sed nō contraxit de facto, similiter ꝙ quantū est ex se, beata Virgo cōtraxisset peccatū originale: sed de facto nō contraxit ex causa extrinseca, Deo ſ. præseruante p suam gratiā. Hanc, inquā, glossam excludunt, tū quia ly de debito, & ly quantū est ex se, est condītio ſm quid aut diminuens: quoniā habens aliquid quantū est ex se, vel de debito non habet illud simpliciter & absolutē, sed si solum ex debito habet, ſm quid habet: & si solum quantū est ex se habet, nō habet illud, sed oppositum illius. Sancti autem & doctores dicunt quod beata Virgo habuit peccatum originale sine vlla conditione ſm quid, aut diminutione, ac per hoc simpliciter & absolute. Tum quia non deerant vocabula sanctis & doctoribus, quibus debitum originalis peccati in beata Virgine, & nō peccatum ipsum explicarent. Tum quia perendum est ab iis, si verba ista, beata Virgo fuit cōcepta in peccato originali, & similia, non explicanteꝙ ipsa de facto cōtraxit originale peccatum, quibus verbis vti debebant sancti & doctores ad hoc explicandum. In his nanq; explicatur persona beatæ Virginis nominati, vt subiectū originalis peccati: explicatur tempus cōceptionis, explicatur originale peccatū, explicatur factū per ly cōcepta est, cōtraxit & similia: quid vltra debuit apponi? Et si ista hic nō significant, consequens est, vt dicentes oppositum, scilicet beatam Virginem non esse conceptam in peccato originali, non significant hoc quod dicunt. Fatuę ergo arq; temerariæ sunt huiusmodi non extorsiones, sed corruptiones autoritatum, locutionumque Latinarum.

¶ Repellunt etiā dictæ autoritates glossam de cōceptione ante infusionē animæ, vel in ipso instanti infusionis animæ, quasi Sancti & doctores intendant, ꝙ beata Virgo fuit cōcepta in peccato originali, quo ad cōceptionem ante infusionē aię, & nō quo ad conceptionē in infusione animæ. Tum quoniā sancti & doctores ita loquuntur de cōceptione beatæ Virginis in peccato originali, sicut de cōceptione aliorū hominum per cōmixtionē seminum genitorū: constat autem ꝙ sermo semper est de conceptu in infusione animæ: ergo. Tum quoniā ante infusionē animę nō habet locū peccatū originale: quoniā sine anima rationali nō inueniꝫ Culpa originalis. Tū quoniā loquunf de beata Virgine, cōstat autē ꝙ ante infusionē animæ nō erat beata Virgo: Restat ergo, vt sola illa stultitia pro glossa Sanctorū & antiquorum doctorū admissione digna fit, scilicet si sancti & prisci doctores nunc essent, dicerent oppositū. Hanc ergo glossam ita verā putauerim, quēadmodū verum puto, ꝙ si Christus nūc in terris conuersaretur, mutaret doctrinam fidei suæ vt conformaret se populis, & c. Stant igitur solidæ allatę Sanctorum & doctorum autoritates ad sustinendum beatam Virginem conceptam esse in peccato originali: & propterea rationabilē probabilemque esse partem illam constat.

CAPVT V.

Quantum ualeant argumenta tenentium Beatam Virginem ab originali fuisse præseruatam.

ALTERIVS autē partis (scilicet ꝙ beata Virgo præseruata est de specialissima gratia à macula peccati originalis) probabilitas affertur ex nouē ex autoritate doctorū multorum, ex determinatione synodi, ex cultu ecclesiastico, ex indulgētia cōcessa, ex cōmunitate sequacium, ex scādalo piarum aurium, ex pietate opinionis, ex reuelationibus nouis, ex miraculis. Quæ singillatim examinanda sunt pro veritatis honore.

DOCTORES tenentes beatam Virginem esse præseruatam sunt numero infiniti, si ad modernos spectemus, Paulo antea tamen aliqui, licet pauci fuerunt, vt Scotus, Franciscus de Maironis. Et beatę Brigidæ reuelatum dicitur beatam Virginem præseruatam esse ab originali peccato.

¶ Sed hæc probabilitas valde exigua est: tum quia est cōtra tot Sanctos: & nullus est inter istos Sanctus. Sanctæ autē Brigidæ è regione ponitur sancta Catharina de Senis, ſ quæ dixit sibi reuelatum esse oppositū: vt refert Archiepiscopus Florētin⁹ in prima parte Summę suæ titulo 7. cap. secundo, circa finem.

Et maiori fide digna videtur sancta Catharina: quia canonizata est sicut cæteri sancti: sancta vero Brigida canonizata est tēpore schismatis, quo nullus habebatur cert⁹ & indubitat⁹ papa, à Bonifacio in sua obediētia nono. Tū quia in iis, quæ sunt Dei, magis sentiendū est cum antiquis, quam cū modernis. Tū quia ipse Scotus, qui prim⁹ doctor, aut inter primos introduxit hanc opinionē, timet hanc opinionē sequi. Nam in 3. sent. dist. 3 quæstione 1. post tractatas de conceptione Virginis cum peccato, aut sine peccato originali opiniones dicit, Quod autem horum factum sit, Deus nouit: si autoritati Ecclesię, vel autoritati Scripturæ non repugnet, videtur probabile quod excellentius est attribuere Mariæ.

¶ Quod aut noui sint omnes doctores, hanc opinionē tenentes patet ex eo, ꝙ Magister senten. de Sanctorum testimonio in re hac dicit in 3. dist. 3. Sanè dici potest, & credi oportet iuxta Sanctorū attestationis cōuenientiā, ipsam (scilicet carnē Christi) prius peccato fuisse obnoxiā sicut & reliqua virginis caro: sed sancti Spiritus operatione ita mundata, vt ab omni peccati cōtagione immunis vniretur verbo. Hęc ille. Et sanct⁹ Bonauētura in 3. sen. dist. 3. q. 1. loquēs de autoritate sanctorū dicit, Nullū autē inuenit dixisse de iis, quos vidimus & audiuim⁹ auctib⁹ nostris beatā virginē fuisse ab originali peccato immunē in sui cōcepitōe. Et Adam angelic⁹ in 3. sēt. d. 3. dicit, Si credēdū est dictis Sanctorū tenendū est beatā Virginē fuisse cōceptā in peccato originali: & nullus Sanctorum inuenitur dixisse contrarium. Hæc ille. Et ipse Franciscus de Maironis, in 3. di. 3. q. 2. ar. 4. dicit, ꝙ nō obstāte ꝙ B. Virgo fuerit præseruata à peccato originali, propter dicta tamē Sanctorū possumus dicere ꝙ aliquo modo peccatū originale cōtraxit. In quibus verbis ipsemet ostendit, ꝙ dictā Sanctorū cogit ad cōtrendū peccatū originale in beata Virgine. ipse enim labor illorū ad glossandū dicta Sanctorū testatur, ꝙ sancti cōtrariū suæ opinionis sonāt. Quānis vanus sit eorū labor, nisi ad autoritates Sanctorū, quæ in cōi de humani generis originali peccato loquūtur, referatur. Illæ nanq; quæ de originali peccato in beata Virgine in indiuiduo contracto loquūtur, glossari nequeūt: vt patet ex dictis. Propterea nō est mirū, si nullus Sāc. nullus illustris doctor antiqu⁹ pro hac parte afferat, nisi forte à fallsariis. Vñ autoritates quorundā Sanctorū (s. Augustī. quū de peccatis agitur de Maria ꝓpter honorē domini, nolo habere q̄stionē. Et Anselmi, decuit, vt mater Domini ea puritate niteret: &c. Et S. Tho. in primo sent. Immunis fuit ab oi peccato, &c. & si quæ sunt similes quæ pro hac opinione afferuntur) licet scholastica disputatione nō sint indignæ: à iudicio tamē veritatis procul esse debēt: quoniā nō ex dictis facilē veras glossas & expositiōes rationabiles habentibus extorqueri debet hæc singularis veritas: sed debēt afferri autoritates Sāctorū & antiquorū nō in genere. sed in specie peccati originalis maculā negātes à beata Virgine, nō tpe conceptionis Iesu Christi, sed tēpore conceptionis ꝓpriæ: vt nos fecimus, ꝙ opposita opiniōe, prętermittēdo cōia. Cōstat ni hilominus allatos tres Sanctos exprese docuisse beatam Virginē cum peccato originali conceptā: vt patet ex allegatis.

Argumentum ab autoritate Basiliē. synod.

DETERMINASSE quoque dicit Basiliē. synodū in sessione 36, pro hac opiniōe in hæc verba, Nos diligēter inspectis autoritatibus & rōnibus, &c. doctrinā illā asserentē gloriosam Virginē preuenientē & operāte diuidi numinis gratia, singulari nunquā actualiter fuisse originali peccato, tanquā piam & consonā cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi & sacræ Scripturę ab omnibus catholicis approbādā fore tenēdam & amplexandam diffinimus & declaramus, nulliq; de exnō Domini, 1439. 15. Cal. Octobris.

¶ Sed istiusce determinatio multō minus prodest quā prima: tū quoniā congregatio illa Basiliē. tunc tēporis nō erat synodus, nec Cōciliū, sed erat schismatica: vtpote scissa à capite Ecclesię Eugenio quarto: vt patet ex ordine sessionū nam in 34. sessione 7. Cal. Iulij deposuerūt de facto Eugeniū, & post in sessione 36. iv. Cal. Octobris sequentis determinarunt de cōceptione Vnde hinc non nisi synagogę Satanæ autoritas afferri potest: ꝙ licet etiā ipsa verba allata cōraria dictis Sanctorū, vt in suprā allegatis patet, manifestent, vniuersalis tū Ecclesia adorās tūc & post continuę vsque hodie dictum Eugeniū & Nicolaū quintum eligens ac suscipiens superstite antipapa Basilien. cōciliabuli Amadeo locupletior testis est. Quocirca allegare Basilienses synodum pro tempore illo, quo fuit schismatica, perinde est ac si allegaretur Pisanū nuperrime cōtra Iulium ſm celebratū conciliabulū: quod vidimus omnes, & manibus retigimus fuisse schismaticum. Tum quoniam dicto cōciliabulo è regione opponitur verum ac venerandum Concilium ex Ferraria in Florentiā translatum Græcorū & Latinorū sub predicto Eugenio quarto: vbi inter dogmata fidei traduntur hæc verba, Firmiter credit, profitetur, & docet sacrosancta Roman. Ecclesia, neminem vnquam ex viro fœminaq; cōceptum à diaboli dominatu fuisse liberatum, nisi per fidem Mediatoris Dei & hominū Iesu Christi domini nostriqui sine peccato cōceptus, natus, & mortuus, humani generis peccata delēdo, solus sua morte prostrauit, & reconcilians omni sua successione perditum, reseruauit. Hęc ibi. Quæ, ꝓtā vniuersalis Ecclesia solum Christū excepit ab originali peccato: quod nō erat dicendū, si beata quoq; Virgo excipienda esset.

Argumentum ab ecclesiastico cultu.

ECCLESIASTICVS Deinde cultus affertur, ꝙ iam per omnes fere Ecclesias Latinas festum cōceptionis nō sanctificatō originali: sed cōcepta est sine illo beatissima Virgo.

¶ Sed hęc probabilitas dupliciter deficit. Primo quia, multę Ecclesię sunt per orbē diffusę celebrātes in illo die sanctificationem non conceptionē. Et in hoc Ecclesia vnaquæq; in suo tenore sibi abundare permittit. Secūdō, quia cōstat ꝙ à quibuscunq; catholicis celebratur hoc festum, celebratur rōne sanctificationis beatę Virginis in vtero matris. suæ illa sanctificatio fuerit præcessim, vt opinio ista dicit, siue fuerit mūdas ab originali peccato cōtracto, vt altera dicit opinio. Quocirca omnes cōueniunt in sanctificatione beatę Virginis: & ꝙ fuit in vtero, & ꝙ est ratio celebritatis iuxta illud, Tu solus sanctus, Maria sanctificās. Licet differant in effectu sanctificationis in scilicet præseruare

rit, an mundauerit à macula. Et propterea rationabiliter ab omnibus deberet celebrari dies conceptionis sub nomine sanctificationis vt nomen consonaret rei.

INDVLGENTIA verò cōcessa nihil cōfert huic opinioni sicut nec festi celebritas: quia ad honorē beatę Virginis ob gratiā proprie sanctificationis in vtero fertur, relinquēdo ambiguū an præseruās à macula, an mundās fuerit gratia illam dictū est. *Argumentum ab indul. gentiæ.*

¶ Quod autē iam cōmunis facta sit hodie ista opinio (ita vt omnes fere catholici Latinę Ecclesię arbitrent obsequiū se præstare Deo in huiusmodi sequela opinionis) ex eo reddit opinionē probabilē: quia, probabile est quod multis videt. Sed probabilitas hęc vulgaris autoritatē non excedit: & eisdem cōtra ponitur, ꝙ probabile in veritate est, quod videtur sapientib⁹, qui vt paret ex supradictis cōtrariam secuti sunt opinionē. Vulgus autē pro babile in apparentia non in veritate constituit. *Argumentum a sequacibus.*

¶ Quia scandalosa deinde dicitur opposita opinio & piarū aurium offensiua à multis etiā vniuersitatibus Theologorū, probabilis reddit ista opinio. Sed quoniā vniuersitates cōtra tot Sanctorū & cōmunem priscorū doctrinam in his, quę sunt fidei, præsumptuosæ sunt, & scandalum hoc nō actus, sed passium insipientium est potius quam piarum aurium imo Phariseorum cōuinceretur esse. declarata eis veritate, ideo nihil ex hoc probabilitatis fortitur opinio hęc nisi apud ignorantes. *Argumentum a scandalo.*

¶ Pietas denique huius opinionis magna esse dicitur: quoniam pium valde est credere, ꝙ beatę Virgini æquid gratiæ cōferri potuit sub Christo tū, totum collatum est: quoniā illi dixit Angelus, ꝙ erat plena gratia, &c. sed hęc radix zelo quidē inniti, sed non fm scientiam: propter quod à fide ad deuia multa abduceret: iuxta hanc siquidē vocatā pietatis regulā liceret eas credere, ꝙ beata Virgo fuit cōcepta de Spiritu sancto, & tamē sub Christo: quia propterā non esset Deus & homo. Possemus quoque dicere, ꝙ beata Virgo erat in hac vita simul viatrix & comprehendens: & tamē sub Christo, quia nō in tam alto beatitudinis gradu. Possemus etiā adhuc dicere, quod ipsa fuit Deus & homo: & tamē sub Christo, quia Christus masculus, & ipsa mulier: Christus vniuersalis redēptor per suā mortē, ipsa non. Et multa forte alia erronea aliquis ex tali pietate deduceret. De solo nanq; vnigenito Dei credimus, ꝙ nō ad mensurā datę est Spiritus beatę autē Virgini, & reliquis sanctis ſm mensurā donationis Christi plus & minus, prout voluit, datū credimus. Si tamē restringat ad actualem mūditiā à peccati macula dicta ꝓpositio, & dicat ꝙ pīū est credere, ꝙ beatæ Virgini quicquid gratiæ, sub Christo tamen cōferri potuit ad actualem mūditiā a peccati macula collatum est, fateor quōd pia esset credulitas ista, nisi Sanctorū autoritates obstarent. Quod Scotus timuit: sed minus docti non timent: propterea fortassis, quia ad pauca respicientes de facili enuntiant. *Argumentum ab auri piætate.*

¶ Nouæ autem reuelationes contra tot sanctos, & antiquos doctores, Angelum lucis transformatum, aut phantasias, vel etiam figmenta sapientibus ingerere videntur. Hæ siquidem cum vocatis miraculis, quæ in hac causa afferuntur pro mulierculis non pro sacra sunt synodo: vade nec censeo digna de quibus verba fiant.

EX OMNIBVS autem dictis facilè est colligere, ꝙ neutra pars propositæ quæstionis in sensu quo vertitur in dubium, est necessario credenda: & ꝙ altera (scilicet dicens, beatam Virginem esse mundatam ab originali peccato) est probabilis: altera vero) scilicet dicens, beatam virginem esse præseruatam à macula originalis peccati) est tolerabilis: & apud sic affectos vel affuetos, aut verē Theologię sanctorum patrum, aut nihil habentes probabilis.

¶ Hæc sunt, beatissime pater, quæ sanctitati tuæ, cuius correctioni atque iudicio hæc, & reliqua à me tam scripta, quā scribenda submitto, offerenda occurrunt. Vnde cuiderer cernitus para credens, beatissimam Virginem ab originali peccato mundata in sinu Sanctorum, & sacrorū doctorum priscorum quiescens, nihilq; sibi timens à sacrosancta synodo (quandoquidē à Spiritu sancto, quo inspirati locuti sunt sancti Dei homines cōtrarię in fide sententiæ prodire nequeūt) quin potius sperat, si decernē dum aliquid est, seipsam tāquam probabiliorē, & sanctorū ac doctorū dictis consonā approbandam: exēplo Viennen. synodi sub Clemēte quinto, quæ de Baptismi effectu decreuit partem probabiliorem, dictis sanctorū & doctorū consonā. Pars vero reliqua credēs, beatā Virginē a macula originalis peccati præseruatam, multitudine sequacium & fauoris amplitudine conspicua apparet. Superest igitur, P. S. vt inter quindecim sanctos (Augustinū, Ambrosium alioſq;, quorum expressa iunt nomina) nec nō innumeros Doctores antiquos ex vna, & pauidū in causa hac Scoti, Franciscum est Maironis, Petrum Aureoli (cōtra tamen patres sui ordinis) modernos, & promiscui vulgi clamores ex alia, medius tu arbiter à Christo dat⁹, in hac sancta Lateranensi synodo religionis Christianę vel veritatē firmiter amplectēdā

trad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ttadere, vel à publicis locutionibus & scādalis cōsulere digne ris: memor illius oraculi, nō in multitudine, nec in cōmotione Dñs. Vale felix semper Auguste. Romæ anno salutis 1515.

¶ Tractatus de conceptione beate Mariæ virginis, editi per Thomam de Vio Caietanum Cardinalem Sancti Xisti: finis.

TRACTATVS SECVNDVS
Thomæ de Vio Caietani Card. S. Xisti De Erroribus cōtingentibus in Eucharist. Sacramento in duodecim capita diuisus.

1 Quomodo Ioannis 6. Dominus non modo de fide formata in ipsum habenda, sed de ipsius spirituali manducatione in Eucharistiæ sacramēto locutus fuerit.
2 Quod Dominus Ioannis sexto dicens, Caro non prodest quicquam, non excluſit ab Eucharistia sacramento carnem suam, nec veram corporis sui spiritualem manducationem.
3 Quod falsum sit Theologos opinari in Eucharistia sacramento corporaliter & perceptibiliter sumi corpus Christi.
4 Quomodo non falso, sed vere existimant Theologi fidem venire hominis iudicio & electione, & extendi vsque ad sensibilia.
5 Quod sibimutuo minime aduersentur hæc, in Eucharistia sacramēto verum Christi corpus esse, & spiritualiter tantum manducari.
6 Quomodo non docuerunt Theologi nō esse cogitandum de mysterio Eucharistiæ.
7 Quomodo catholice sint exponenda verba ipsa forma Eucharistiæ.
8 Quomodo non falsum, sed verum sit deleri peccata per hoc sacramentum Eucharistiæ.
9 Quomodo Eucharistiæ sacramentum sit sacrificium & in missa offerri sit institutum à Christo, vel Apostolis.
10 Quomodo non sit idolatria adorare sanctū Eucharistiæ sacramentum.
11 Quod nullus vnquam sanctorum doctorum verbis suis fouerit Christi corpus esse in Eucharistiæ sacramento vt in signo.
12 Quod non duæ, sed vna tantum sit salutis via hīs, qui fidem habēt de Eucharistiæ sacramento.

PRIMVM caput est, quòd Dominus Ioann. 6. non loquitur de Eucharistia, Tum quia loquitur de fide & fiducia hominum in Christo, Tum quia ibidem dicitur, Qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Constat autem multos sumere Eucharistiæ sacramentum, & non manere in Christo per fidem charitate formatam.

CIRCA hoc aduerte erudite lector, aliquid dici verum, & aliquid falsum. Verū quidem est, ꝙ in cap. 6. Ioan. Dominus loquitur de fide formata charitate in ipsum habenda: vnde & prius loquitur de credenda diuinitate sua, & deinde de credēda morte sua pro vita mundi. Falsum autem dicitur: pro quanto excluditur à sermone illo fides sacramenti Eucharistiæ.

¶ Ad cuius euidētiam memēto, ꝙ tria inueniuntur in Eucharistia: scilicet ipsum sacramentum, quod adoramus, & manducatio sacramētalis, quæ est cōmunis bonis & malis, dicente Apostolo. 1. ad Corint. 11. Qui manducat & bibit indigne, vbi clarè patet indignos manducare & bibere sacramētali māducatione & potu: hoc est, sumunt hostiam sacrā vt sacramentum, non vt panē, sumunt enim credēdo illud esse sacramentū corporis Christi. Tertiò interuenit manducatio spiritualis, quæ est propria bonis, quæ fit per fidē formatam charitate: quæ est profectio animæ secundum vitā spiritualem, secundā vitam, de qua dicit, Viuo ego, iam nō ego, viuit vērò in me Christus, ad Gal. 2. His autē tribus inuentis circa sacramentū Eucharistiæ, ex eo ꝙ in hoc capite Dominus nō loquitur de vno eorū (scilicet de sacramentali māducatione) non verè infertur, ꝙ excludātur reliqua duo, stat enim ꝙ de reliquis duobus loquatur, de sacramento ipso, & de manducatione spirituali sacramenti. Et quidem ꝙ loquatur, de māducatione spirituali, verba ipsa sonant dicendo, Qui manducat meā carnē, & bibit meū sanguinē, in me manet, & ego in illo, Manducare enim spiritualiter Eucharistiæ sacramentum, est per fidem formatā charitate in Christo manere, & ecōuerso Christū in ipso manere. Quòd de sacramēto quoque ipso loquatur, apparet, tum quia in futuro loquitur, dicens, Panis, quem ego dabo: nondum siquidem instituerat sacramentum Eucharistiæ, quū hæc diceret in synagoga Capernaū: constat enim ꝙ sacramentum Eucharistiæ institutū est Hierosolymis in nocte, qua tradebatur. Tum quia distinguit manducare & bibere, dices, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, nō habebitis vitam in vobis. Si nanq; de fide solius mortis suæ pro vita mūdi loqueret, sat fuisset explicare mortē suam pro vita mundi per separationem carnis a sanguine, quæ in cruce facta est: sed vbi non solū carnis & sanguinis separationē pro vita mundi, sed carnē præcepit manducandā, & sanguinem bibendum. si virum vellemus habere in nobis ipsis infinuauit, ꝙ sacramentum erat instituturus corporis & sanguinis sui per modum cibi & potus: ita ꝙ nisi spiritualiter māducauerimus, & bibermus carnē, & sanguinem in cruce immolanda & in sacramento cōtinenda: non haberemus vitā in nobis. Significat siquidē per hoc, ꝙ de necessitate salutis tenemur credere etiā Eucharistię sacramentum.

¶ Accedit ad hęc ꝙ Ioan. Euangelista (cuius studium fuit scribere altissima Christi mysteria, minus ab aliis Euangelistis explicata) tractans cœnā Domini, nihil de sacramēto Eucharistię scripsit: quia sacramēralem vsum alij Euāgelistæ expresserat, spiritualem aūt cū illius effectu, ipse hic descripserat: dicens, Qui manducat meā carnem, & bibit meū sanguinē, habet vitam æternam, &c. Nisi enim tanti sacramēti ratione Ioānes habuisset, nō tanta fuisset vsus diligentia ad distinguendū actus manducādi & bibendi, ad declarandū vtrunq; coire in vnā in præsenti (scilicet manere in Christo, & ecōuerso) ad declarandū effectum perpetuū vtriusque vitam ęternā, ad declarandā vtriusque necessitatem, Nisi māducaueritis, &c. Hæc enim omnia collecta præse ferūt, ꝙ de manducatione & potatione spirituali non solū mortis Christi, sed sacramenti mortis Christi sub specie cibi & potus, Euangelista scribebat.

¶ Ex his omnibus collatis cū textu euangelico, videre facilē, potes, erudite lector, ꝙ licet verum sit & ꝙ de fide formata Christi filij Dei ac mortis eius pro vita mundi, & ꝙ nō de manducatione sacramentali est sermo in cap. 6. Ioan, non ramen verum est excludi à capite illo fidem formatam seu manducationem spiritualem sacramenti Eucharistię. Hæc de primo.

CAPVT II.
Quod Dominus Ioannis 6. dicens, Caro non prodest quicquam, nullo modo excluſit ab Eucharistiæ sacramento corporis sui veram ac spiritualem manducationem.

SECVNDVM caput est, ꝙ Dominus Ioan. quoque 6. dicens, Caro non prodest quicquā, excluſit à sacramēto Eucharistiæ veram suā carnem: quia sensus proprius est, Caro comesta nō prodest quicquā. Et hunc esse naturalem sensum, patet ex eo ꝙ Iudęis quærentibus, quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandū? Dominus dixit, Caro nō prodest quicquam. Ex hoc enim, ꝙ quæstio & sermo de māducatione erat, consequens est vt de carne relata ad manducationem dictum sit, Caro non prodest quicquā: quod est dicere, Caro comesta non prodest quicquā. Hinc enim sequitur, ꝙ caro in hoc sacramento non comedatur, ꝙ nulla sit in hoc sacramento caro (vtpote quę nihil prodest) nulla debet in hoc sacramento de carne quæstio esse: quia caro non prodest quicquam.

CIRCA Hoc caput, quia pro fundamento fit missio totius erroris assumitur, & milies repetitur, aduerte primò non esse naturalē sensum literæ Caro non prodest quicquam, glossare, Caro comesta non prodest quicquam: quoniam expresè contradicit euangelico contextui. Nam ibidem, eodęque cōtextu Dominus dicit, carnem suam comestam dare vitam æternā: ait enim, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinē, habet vitam æternam. Non solū ergo contra sensum, sed contra verba Domini est glossa illa, Caro comesta nō ꝓdest quicquam. At si quispiam excuset glossam dicendo, ꝙ mens glossatoris est non de comestione spirituali, sed de comestione carnali glossare, habes tunc intentum: quia verba Domini sic glossata non excludunt carnem Christi ab hoc sacramēto, quoniam Ecclesia nō docet carnem Christi carnaliter māducari in hoc sacramento. Si enim caro carnaliter comesta excluditur: à sacramento, optimè excluditur: sed nō potest propterea inferri, Ergo vera Christi caro excluditur à sacramēto: quia caro Christi vera spiritualiter concludenda est in hoc sacramento: & comesta spiritualiter in hoc sacramento, dat vitam æternam. Et vsque adeò spirituali comestioni hoc tribuimus, vt fateamur, ꝙ quantumcunque caro Christi sumatur in sacramento nisi spiritualiter manducetur, non prodest quicquam.

¶ Aduerte secundo, ꝙ germanus sensus dupliciter potest exprimi: & vtroque modo in vnā & eandē veritatis sententiā redit. Vbi nota, quod Christus nō loquit in illis verbis plus de carne sua, quam de aliena, sed simpliciter, absolutè de carne: non enim dicit, Caro mea non prodest quicquam. sed, Caro non prodest quicquam. Rursus Christus loquitur de carne, è regione distinguendo carnem a spiritu: vt contextus tollatur euangelicus, dicens, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam proculdubio ad viuificandum.

¶ Alter itaq; modus intelligēdi est, Caro sola nō ꝓdest q̄quā: ita ꝙ ly sola excludat spiritū. Ac si dictū sit, Caro sine spiritu nō prodest quicquā ad vitā æternā, quia spiritus est qui viuificat. Et hæc glossa fundat, tū super verbū, Caro, absolutè ꝓlatū: constat enī carnē simpliciter & absolutè sine spiritu nihil cōferre ad vitam

vitam æternā. Tum ꝓper distinctionē carnis contra spiritum à Domino inductā. Firmat quoque hęc glossa: quia applicata ad propositū inuenitur quadrare. Tum quia de carne Christi, quę descripta est dans vitā æternam māducata, modo aperit, quòd sine spiritu nihil ꝓdest ad vitam æternā. Et verè sic est, ꝙ caro Christi quātumcunque crucifixa pro nobis, nihil ꝓdest sine spiritu adoptionis filiorū Dei. Tum quia Iudæis quærentibus, Quomodo potest hic nobis dare carnē suam ad manducandū, directè respondet, ꝙ non de sola carne fuit sermo, quū dictum est, caro mea vere est cibus: & Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. quia caro sola nō prodest quicquā ad vitā æternam: sed de carne comitata spiritu: ꝙ Spiritus est qui viuificat: vt sic intelligere possent, ꝙ eius caro quidē esset manducanda, sed Spiritu interueniēte, sed Spiritu faciēte manducationē: nam efficiente Spiritu māducationē carnis meæ erit quod dixi, Qui mā ducat meam carnem, habet vitam æternam.

¶ Alter modus est, ꝙ caro non est nomē substātiale, sed carnalis officij: hoc i loco, & significat cibū carnalē. Ita ꝙ sensus est, Cibus carnalis nō prodest quicquā. Et sic sensus ex eodē ꝓcedit fonte: quia. s. de carne absolutè, nō de carne sua specialiter dicit, Caro nō ꝓdest quicquā, & caro distinguit cōtra spiritū: & vbi de māducatione est sermo, & dicit, spiritus est qui viuificat caro nō prodest quicquā: sensus est, quod carnalis cibus nō prodest quicquā, spiritualis aūt cibus est qui viuificat. Et hoc directè respondet quæstioni Iudæorū, qui nō de substantia, sed de modo quærebant, Quomodo potest hic nobis dare carnem suā ad manducandū? Præsupponebāt carnē, & quærebāt modū. respondet Dominus ꝙ modus nō est carnalis, sed spiritualis: quia caro, id est, cibus carnalis, non prodest quicquā ad vitam æternam, spiritualis autem cibus est, qui viuificat animam.

¶ Quod enim in scriptura sacra caro sumatur, quādoq; non pro substātia carnis sed pro officiis carnalibus, patet in Apostolo primę ad Cor. 15. dicēte, Caro & sanguis regnū Dei possidere nō possunt. Cōstat eni ꝙ nō excludit à regno Dei substātia carnis & sanguinis (Quoniā resurgemus, sicut Christus, carnē & ossa habētes) sed carnalia officia. Quòd autē in hoc loco caro non sumat pro substātia carnis, ex ipsomet euāgelico cōtextu patet. Nam ibidē Dominus dixit de substantia carni, suæ, Qui manducat meā carnē, & bibit meū sanguinē, habet vitam æternā. Hinc enī clarē patet, ꝙ substātia carnis eius spiritualiter māducata prodest multū, & viuificat: vtpote dans vitam æternam. Non ergo de ipsa substātia carnis dictū est, Caro non prodest quicquā. Quòd aūt de carnali officio ad literā sit intelligendū, patet tū ex eo, ꝙ Iudęis carnaliter quærentibus, Quomodo potest hic nobis dare carnē suā ad manducandū, directē respondetur, ꝙ caro, id est carnalis cibus, ꝓdest quicquā, sed spiritualis cibus facit vitā æternā, vt per hoc intelligere non possent ꝙ quū dictū est, Nisi māducaueritis carnē filij hominis, & Caro mea verè est cibus, &c. non de carnali cibo, sed de spirituali fuit sermo. Tum ꝙa sicut Nicodemū alloquēs Dominus de generatione spirituali, postquā dixerat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu nō potest introire in regnū Dei, statim subiunxit ad excludēdam generationē carnalē: Quod natū est ex carne caro est: & ꝙ natum est ex Spiritu, spiritus est. Ita Iudæis quærentibus, Quomodo potest hic nobis dare carnē suā ad manducādū: dixit, Spiritus est qui viuificat, caro nō ꝓdest quicquā: significans ꝙ cibus carnalis nō prodest nisi carni, cibus autem spiritualis est qui viuificat. Et si vnico verbo vtrunq; modū exponendi placet coplecti, dic, Caro carnaliter nō prodest quicquam ad vitam animę, spiritu autem prædita viuificat.

¶ Ex his omnibus habes erudite lector, ꝙ licet verum sit, ꝙ de carne relata ad manducationē Dominus loquatur, dicēs, caro non prodest quicquā: falsum tamen est, ꝙ loquatur de carne, comesta: sed loquitur de carne, vt cibo carnali. Falsum quoque est, ꝙ per hæc verba excludatur ab Eucharistia vera Christi caro. Et si proteruos ex euangelicis verbis vis cōuincere, petito, an caro Christi manducata spiritualiter, prosit ad vitam æternam: si prodest, ergo vera Christi caro comesta ꝓdest: ergo ex hoc, ꝙ Dominus dicit, Caro non ꝓdest quicquā, nō excludit ꝙn caro Christi spiritualiter manducata possit. si nō prodest, quia caro non prodest quicquam, ergo falsum est quod Dominus ibidem dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Hæc de secundo.

CAPVT III.
Quod falsum sit Theologos opinari in Eucharistiæ sacramento corporaliter & perceptibiliter sumi corpus Christi.

TERTIVM caput est, ꝙ Theologi prætendunt corporaliter & perceptibiliter in Eucharistia sumi corpus Christi: iuxta coactā cōfessionē Berangarij, de consecratione, distinctione 2. Ego Berangarius.

CIRCA Hoc caput cōstat falsissimū esse, ꝙ Theologi dicunt corpus Christi corporaliter & perceptibiliter sumi: quoniam & spiritualiter & nō percipiendo (sine sensu, sine intellectu) sed credēdo dicūt corpus Christi sumi in Eucharistia: sacramentales autem species corporaliter & perceptibiliter sumuntur.

Verba aūt cōfessiōis Berēgarij ex rōne dicēdi interpretāda sunt. Quia enim Berēgarius errorē, quē iste suscitare conat, secutus est. (si quòd in sacramento Caro Christi erat sicut in signo tātū, & Ecclesia catholica fatet carnē Christi nō solū significari, sed cōtineri in hoc sacramēto) ideo Patres in cōcilio de creuerūt in detestationē talis erroris, ꝙ cōfiteret Berengarius, corpus Christi sensibiliter sumi manib⁹ sacerdotū, tractari, & dentibus cōteriri: vt intelligerēt Christiani per hęc verba, ꝙ fideles sumēdo Eucharistiā, sumunt nō solū sacramentū (hoc est sacrū signū carnis Christi) sed sumunt etiā specie cōtinētē carnē Christi, qđ hæretici illi negāt, & ipugnant. Et nō intelligebāt Patres, nec volebant intelligi, ꝙ caro Christi in seipsa sentitur, tangit, conteritur dētibus, hoc enim nec somniant Christi fideles. Tota itaq; differētia in hoc cōsistit, ꝙ qui prius cōfitebāt Christū manducari in signo tantum, coactus est à fide catholica confiteri carnem Christi manducari non solū in signo, sed in continente sacramento Eucharistię. Hæc de tertio.

CAPVT IIII.
Quomodo non falsum, sed vere existimant Theologi Fidem venire hominis iudicio & electione, & vsque ad sensibilia extendi.

VARTVM caput est, quale Theologi errent in duobus. Primo quòd putant fidem ex hominis venire iudicio atque electione. Secundo, ꝙ fidem ad res sensibiles extendunt: quum nullas credat quod sentit, aut videt.

CIRCA hoc caput scis erudite lector, falsum esse, ꝙ Theologi dicant primū: quoniā cū Paulo Apostolo ad Ephe. 2. fatentur fidem donū Dei esse, ꝙ quia non cōtertur inuito: sed volenti, sed dispositio ad illud voluntaria electione Christianitatis, ideo dispositiue verificat fidē pendere ex hominis electione.

¶ Secundò aūt dictū nostri posse bene & male intelligi. Nam si intelligeret fidē extendi ad res sensatas tanquā ad res creditas, falsum esset: cōstat enim, ꝙ quę creduntur, nō sentiūtur. Sed in hoc sensu nō dicunt Theologi fidē extendi ad sensibilia, nā fatentur cum Paulo ad Heb. 11. ꝙ fides est eorū quæ non apparēt. Si aūt intelligitur, ꝙ fides extēditur ad res sensibiles tanquā ad extrema rerū creditarū, optime dicit, & pessime reprehenditur, nam multæ res creditę continētur in connectione rerum sensibiliū cū rebus insensibilib⁹: hāc per hoc quū oporteat credere cōiunctionē rei sensibilis cū re insensibili, necesse est tūc fidem extēdi ad rem sensibilē tanquā ad alterum extremū coniunctionis creditæ. Et patet quod dicimus in mysterio incarnationis. Fide credimus, ꝙ Verbū caro factū est, & consistit mysterium hoc in cōiunctione Verbi ad carnem sensibilē: nec potest credi illa cōiunctio, nisi credulitas extendatur ad carnem. Ita ꝙ si videremus Christū hic præsentem, nō crederemus carnē, quam videremus, sed crederemus cōiunctionem diuinitatis cū carne: ac per hoc extenderet fides nostra ad carnem visam, nō quatenus videt, sed quatenus est extremum inuisibilis connectionis cū Deitate. Vnde habes clarē: ꝙ qui negat fidem sic extendi ad sensibilia, negat fidē Christianā esse de mysterio Verbi incarnati. Sic aūt est in proposito: quoniā non creditur, sed videmus species sacramenti Eucharistię, creditur aūt præsentiam corporis Christi sub illis speciebus: ita ꝙ coniunctio ineffabilis illarū specierum ad corpus Christi, sub fide cadit: & non species ipsa, quæ palpatur, & videtur. Hæc de quarto.

CAPVT V.
Quod sibimutuo minime aduersentur hæc in Eucharistia sacramento verum Christi corpus esse, & spiritualiter tantum manducari.

VINTVM Caput est, ꝙ simul stare non possunt hęc duo, in sacramēto Eucharistię esse verū Christi corpus, & spiritualiter māducari, qa spiritus & corpus adeò a se diſtant, vt neutrū possit alterū esse & dicere corporalē carnē spiritualiter manducari, nihil aliud est quā dicere spiritū esse corpus, & ecōuerso.

CIRCA Hoc caput, qa ridiculū est argumentū, manifestē videre potes, prudēs lector, ꝙ digredię à re ad modū rei. Nullus ita insanit, vt dicat spiritū esse corp⁹: sed dicim⁹ corpus Christi habere modū essēdi spiritualē i hoc sacramēto: qa eū qdē in sacramēto verū corpus, sed nō p modū corporis i sacramēto exsistit. p modū qdē corporis exitit in cœlo, in sacramēto aūt non exitit p modū corporis: nō eīm exitit occupādo locū: sed spirituali nō incōprehēsio ab intellectu humano: sicut etiā incōprehensus est mod⁹ vnionis verbi Dei ad humanitatē assumptā: sicut etiā incōprehensus est mod⁹, quo vnus Deus est trinus in personis. Credim⁹ enim hæc oia, quauis nō cognoscam⁹ illa. Et similiter māducat verū Christi corp⁹ in sacramēto, sed nō corporaliter, sed spiritualiter. Et hoc ē dictū, ꝙ māducatio corporalis nō

Universidad de Deusto

masticat Christi corpus, quãuis conterat sacramẽrales species corporis Christi, sub quibus cõtinetur vera caro Christi: sed spiritualis mãducatio, quæ per animam fit, ad Christi carnem, in sacramento existentem pertingit. Hæc de quinto.

CAPVT VI.

Quomodo non docuerunt Theologi nan esse cogitandum de mysterio Eucharistiæ.

SEXTVM caput est, q̃ Theologi docuerunt, vt non cogitent Christiani in mysterijs Eucharistiæ, vt eo pacto veritas non prodiret in lucem.

CIRCA Hoc caput, ridiculum fere est respondere. Quia conflat Theologos iuxta qualitatẽ personarũ consilia dare: & idiotas ac simplices hortari, vt sufficiat eis credere tã ea quæ sunt Trinitatis, quã ea quæ sunt huius sacramenti & prædestinationis & similia: iuxta illud, Altiora tene quæ fieris: viros autem idoneos ad capiendũ mysteria fidei hortari ad inedita dum & sciendum ex sacris literis mysteria fidei & sacramenti Eucharistiæ. Hæc de sexto.

CAPVT VII.

Quomodo catholice sint exponenda verba ipsa forma Eucharistiæ.

SEPTIMVM caput est, q̃ in verbis cõsecrationis, Hoc est corpus meũ: verbũ, est, nõ est intelligẽdũ fm propriam significationẽ: sed vsurpatur extra propria significationẽ, ita vt sumatur Est, pro, Significat: & est sensus, Hoc significat corpus meũ, Vnde corpus Christi nõ est in hoc sacramẽto nisi sicut in signo. Vbi quatuor dicunt. Primũ q̃ in sacra scriptura pluries vsurpatur Est, pro, significat: vt patet Gen. 41. & Matt. 13. & Luc. 8. Sedo reddit ratio, quare cogimur intelligere in verbis cõsecrationis Est, pro, Significat, q̃a oportet alterũ duorũ dicere aut q̃ Christus falsum dixit, dicẽdo, Caro nõ prodest quicquã, q̃ est impiũ: aut q̃ Est. sumit pro, Significat. Et patet sequela: q̃a si Est sumit proprie, esset in hoc sacramẽto vera Christi caro vtilis ad vitã æternã: & sic falsum dixisset Christus, caro nõ prodest quicquam. Tertiò assignat alia ratio ad idẽ ex fide: q̃a quicquid corpus est, vel quod percipi aut tãgi potest, nullo pacto ad fidẽ pertinet. Quarto assignat ratio ad idẽ, quia oia quadrãt, intelligẽdo Est, pro, Significat, Quadrat enim quod dominus dixit, Hoc facite in mei cõmemorationẽ. Quadrat quod Paul⁹ dixit: Quotiescunq; manducabitis panẽ hunc & calice bibetis, mortem Domini annũtiabitis, Quadrat q̃ in primitiua Ecclesia describitur fieri, primæ ad Corinth. 11. de cõuentu Christianorum in Ecclesia ad cœnam Domini, &c.

CIRCA hoc caput, singula sigillatim notãda sũt. Quod igitur imprimis dicit, in Scriptura sacra vsurpari quãdoq; Est, p̃ significat, verũ dicitur: sed in hoc errat: q̃ non discernitur diuersus loquẽdi modus Scriptura siquidẽ quãdoque loquit metaphoricẽ, & quandoque proprie. Et quũ sermones sunt metaphoricẽ, tunc Est æquiualet ad Significat: puta: Petra autẽ erat Christus, Ego sum vitis verã, Ego sum ostiũ, & similia, In his enim vis sermonis similitudinarij cogit ad intelligendum esse, Est, erat, sum, fui, nõ fm proprietatẽ, sed secundũ similitudinẽ. Et in hoc genere constat contineri omnes textus scripturæ, quos iste allegat: vt patet intuẽti. Quũ autẽ nõ fm similitudinẽ, sed secundũ proprietatẽ Scriptura loquit, nunquã Est, esse, erat, fuit, trahitur extra propriã significationẽ, sed secundũ proprietatẽ suæ significationis intelligitur. In proposito autẽ constat, Christum non loqui de corpore suo similitudinarie, sed de vero & proprio corpore suo. dicendo, Hoc est corpus meum: vt etiãipsi aduersarij confitẽtur. Erratur ergo vsurpando hic est, p̃ Significat. ex eo quod in loquutionibus metaphoricis & parabolicis Est vsurpatur, pro, significat.

¶Quum autẽ secundo affertur ratio, quia caro nõ prodest quicquã, ampliore instructione non eget. Monstratũ siquidẽ est in secũdo cap. q̃ per illa verba, Caro nõ prodest quicquã, Dominus nihil aliud significat, nisi q̃ caro sola, seu carnalis cibus, nõ prodest quicquã ad vitã æternã. Cum qua veritate optimẽ quadrat hæc etiam veritas, quod hoc, id est substantia sub his accidentibus est corpus meũ: quoniã corpus Christi in hoc sacramento cõtentũ, nec est cibus carnalis, nec prodest sine spiritu.

¶Quum verò tertio loco affertur ratio ex parte fidei, dicendo, q̃ quicquid est, corpus nullo pacto spectat ad fidem: mirum est tam manifestam falsitatem ingeri. Plenũ est symbolũ fidei, q̃ credimus Christum crucifixum, mortuum & sepultum, q̃ ascẽdit in cælum, credimus carnis resurrectionem: hæc omnia corpora sunt, Quomodo ergo dicitur, q̃ ad fidem nullo pacto spectat quicquid corpus est?

¶Quum demum quartò affertur, q̃ omnia quadrant scripta de hoc sacramento, &c. aduerte venerũ. Verũ siquidẽ est, quòd sacramentum hoc est memoria recordatioq; mortis Christi: imò quod plus est, q̃ est signũ corporis Christi. Scis enim plenis buccis Theologos in quarto sent. sonare, q̃ species sacramentalis est signũ geminę rei. s. corporis Christi naturalis, vt rei contentæ & significatæ. & corporis Christi mystici, vt rei nõ cõtentæ, sed significatæ. Hęc enim omnia vera esse affirmamus, sed iste homo ab affirmatiõe signi, memoriæ & huiusmodi, infert negationẽ carnis Christi cõtẽtæ. Quasi nõ stent simul, q̃ in sacramẽto hoc sint ambo, signũ. s. & signatũ: que tamẽ cõstat verissimẽ stare simul: sed iste homo ex veritate non integra excludit aliã veritatẽ. Et per hoc patet, q̃ conuentus Corinthiorũ ad cœnã Domini & annuntiatio mortis Christi, & id genus reliqua, vera sunt, affirmant q̃ verum est: sed non negant alteram veritatem de existentia corporis Christi in eodem sacramento.

¶Vbi etiam libet intueri, q̃ conuentus Corinthiorũ ad cœnã Domini, ab Apostolo Paulo monstratur, q̃ non erat conuentus ad gratiarum actionẽ tantũ, ad panẽ significatiuũ tãtùm, sed ad verum corpus Christi sacramentaliter sumẽdum: alioquin non dixisset, Qui mãducat & bibit indignẽ, iudiciũ sibi mãducat & bibit. Et quare subdit, Non diiudicans corpus domini. si ad signũ tantũ corporis Domini cõueniret sumendũ, non esset rẽ corporis & sanguinis Domini indignè sumẽs: quia constat nõ esse reũ corporis & sanguinis Dñi qui indignè pacẽ in Ecclesia sumit, qui panẽ benedictũ (vt in multis Ecclesijs fit) comedit. q̃ diuinitus interest officijs, vt Christianus. Et tamẽ ad hæc oia cõuenientes in Ecclesia, p̃fitemur nos esse Christianos, nos pertinere ad corpus Christi mysticũ: vtpote Christianos: sicut apud illos hæreticos cõueniẽtes ad cœnã Domini, p̃fitetur se esse de corpore Christi mystico. Vnde ex ipsa Apostoli doctrina circa illũ cõuentũ, docemur cõuentũ ad cœnã Dñi plus importare, quã ad panẽ significatiuũ: dũ instruimur, q̃ reus erit corporis & sanguinis Dñi, qui indigne sumit. Quærat ab istis, quib⁹ verbis debuisset vti Apostolus ad significãdũ verũ Christi corpus, si hæc nõ sufficiũt: q̃bus verbis Christus vti debuit, si illa nõ sufficiũt, Hoc est corpus meũ: Cõfunde demũ illos, querẽdo ab eis Si hęc Christi & Pauli verba nõ sat sunt ad docendũ verũ Christi corpus esse in sacramẽto Eucharistię, dicite, queso vos, q̃b⁹ verbis vtendũ erat, vt exprimeret verũ Christi corpus esse in hoc sacramẽto? Si hæc Christi verba (Hoc est corpus meũ) proprie, imò, propriissimè significãta substãtia demõstratã sub accidentibus panis esse corpus Christi, nõ sufficiũt, si locutio fm proprietatẽ sermonis nõ sufficit, nullus sermo sufficiet, Si metaphoricus fuisset sermo, varius esset sensus: si circũlocutione vsus fuisset, minor inueniret certitudo, minor inueniret veritatis explicatio: omnis enim sermo alius à p̃prio, minor est proprio. Dicite, quæso, quib⁹ verbis Paulus mãducationẽ sacramẽtalẽ veri Christi corporis debebat explicare, dicẽdo, Qui manducat, & bibit indignè, iudiciũ sibi mãducat, & bibit, nõ diiudicans corpus Domini, explicãdo, Reus erit corporis & sanguinis Domini, non explicauit? Hæc enim tam clarè significant, vt clarius explicari nequeat. Reus, inquit, erit corporis & sanguinis: non signi corporis, aut sanguinis. Erubescant ergo.

CIRCA clarã intelligẽtiã verborũ cõsecrationis, Hoc est corp⁹ meũ, recolito primò, q̃ verba hæc sortiũtur veritatẽ suã in fine p̃lationis, & nõ antè. Et hoc nõ est propriũ huic locutioni, sed est cõmune ei & omnibus locutionib⁹ enũciatiuè comitat significationẽ eius: constat enim q̃ nõ prius locutio enũciatiua est vera, quã significet: ac per hoc æquã habeat cõpletam significationẽ, nec est vera, nec falsa. Cõstat quoq; q̃ vlq; ad fine prolationis non cõpletur significatio orationis: & cõsequẽter non est vera nec falsa ante finẽ prolationis. Et hinc est, q̃ si sacerdos nõ finiret verba hæc nõ solũ significãt verũ, sed etiã efficiunt veritatem, quam significãt. Significant enim hoc esse corpus Christi (quod est verissimũ prolatis his verbis in persona Christi: in cuius persona cõstat sacerdotẽ affirmare, hoc est corpus meũ) efficiũtq; hoc esse corpus Christi. Et significationẽ quidẽ verba ipsa sonãt (efficiẽtiam autẽ exercere fides Christiana confitetur: credimus enim verba hæc esse conuersiua panis in corpus Christi. Et ad hoc sola fides sufficit.) Collige cõsequẽter, verificari in fine p̃lationis horũ verborũ duo simul. s. esse & fieri, id est hoc fieri, & esse corpus Christi. Nam significationi verè respõdet esse, id est hoc esse corpus Christi, vel autẽ efficaciæ respõdet fieri, id est hoc fieri corpus Christi, ita q̃ simul & semel in eodẽ instanti verificatur hoc fieri, & esse corpus Christi. Quod si quis philosophiæ naturalis expers mirabile reputet aliquid simul in eodẽ instãti fieri, & esse, habes in proptu canonẽ philosophicũ de efficientijs instãtaneis, quibus idẽ simul in eodẽ instãti fit & est tale: vt patet de ære, qui instantanea illuminatione simul in vno instanti & fit, & est diaphanus actu.

Aspice mea sub hac secunda plana.

His præmissis patet prio, q̃ in istis verbis, Hoc est corp⁹ meũ, pronomen Hoc, neq; demonstrat panẽ, neque demonstrat corpus Christi: q̃a demõstrationi panis repugnat veritas essendi: nũ sensus esse, hoc, id est, iste panis, est corp⁹ meũ: q̃ cõstat esse falsũ

falsissimũ. nã nec in fine sermonis, nec postea, nec antea iste panis est corpus Christi: quoniã nunquã panis est corpus Christi. Quãuis enim sacramẽto cõfecto, & ipso durãte, verũ sit, q̃ id q̃ fuit panis, est corpus Christi, nunquã tamẽ verũ est q̃ panis est corpus Christi. Demõstrationi aũt corporis Christi repugnat verũ fieri, seu veritas efficientię, quoniã corpus Christi nõ fit corp⁹ Christi. Si enim pronomẽ hoc demõstraret corpus Christi esset sensus, Hoc, id est, corpus meũ, est corpus meũ: quod cõstat non fieri per hæc verba, sed esse verissimã ante ista verba prolata. Verè ergo significationi verborũ repugnat, q̃ pronomen, Hoc, demõstret panẽ: quia panis nunquã est corpus Christi. Et verè efficiẽtiæ eorundẽ verborũ repugnat, q̃ pronomẽ, hoc, demonstret corpus Christi: q̃a corpus Christi nõ fit corpus Christi, non cõuertitur in corpus Christi. Oportet igitur per pronomẽ, hoc, demõstrari id quod cõgruit vtriq;, scilicet & esse & fieri: vt illud demõstratũ simul & semel & fiat & fit corpus Christi. Quod (vt prisci Patres docuerũt) est indiuiduũ substãtiæ absq; determinatione naturæ tã panis quãm corporis Christi. Nec hoc volũta riè asserũt: sed quia pronomen, hoc, est demõstratiuũ substãtiæ, proculdubio singularis, ideo affirmãt demõstrari substãtiã indiuiduã. Et quia nõ plus exigit vis pronominis quum etiã apud grãmaticos significet substantiã sine qualitate: id est, sine determinatione naturæ) & huiusmodi demõstratio quadrat tã respectu fieri, quã respectu esse: ideo cõcludũt q̃ pronomẽ hoc, in his verbis demõstrat substantiã, quæ sub illis est accidẽtibus, nõ explicãdo naturã panis aut corporis Christi. Quadrare autẽ hãc demõstrationẽ tã ad fieri, quã ad esse, clarissimè patet. nam per hæc verba in fine prolationis substãtia cõtenta sub his accidẽtib⁹ fit corpus Christi: & rursus verissimũ est in fine prolationis, q̃ substãtia cõtẽta sub his accidẽtib⁹ est corpus Christi. Vbi manifestè videre potes iuxta hũc sensum verificari & verã significationẽ verborum, & eorũdem veram efficientiam: quia per hæc verba in persona Christi, plata (scilicet hoc, id est hæc substãtia, est corpus meum) hæc substãtia fit, & est corpus Christi.

¶Ampliato & magnificato hęc, eo quòd nulla in hoc sensu interuenit extorsio, nulla improprietas, nulla mendicitas, sed sistitur infra proprietatem verborum & fidei Christianæ confessionem. Hæc de septimo.

CAPVT VIII.

Quomodo falsum non sit, sed verum, deleri & remitti peccata per hoc sacramentum Eucharistiæ.

OCTAVVM caput est, quod falsa est fides sacramẽtum hoc delere peccata: quia sola mors Christi nostra delet peccata.

CIRCA hoc caput errorẽ facile deprehendes si vim rõnis inspicias. Ex hoc em̃, q̃ sola mors Christi nostra delet peccata, nõ sequit, Ergo applicatio mortis Christi ad nos nõ delet peccata. Sicut nãq; ex hoc, q̃ solus artifex facit sphęrã, nõ excludũtur instrumẽta artificis, q̃b⁹ sphęrã operat: ita ex hoc q̃ sola mors Christi delet nostra peccata nõ excludũ tur sacramẽta Ecclesię, q̃ sunt instrumẽta, quibus mors Christi applicat ad nos, alioquin delere oporteret ex symbolo, Cõfiteor vnũ baptisma in remissionẽ peccatorũ. Si enim ex hoc, q̃ sola mors Christi delet nostra peccata, excluderẽt sacramẽta, Baptismus quoq; excludit à deletione peccatorũ. Et sicut fm veritatẽ nõ excludit Baptismus, ita nec alia sacramẽta excludunt à deletione peccatorũ. Nihil ergo valet inducta ratio. Hęc de octauo.

CAPVT IX.

Quomodo Eucharistia sacramentum sit sacrificium, & in Missa offerri sit institutum à Christo, vel ab Apostolis.

NONVM caput est, Falsa est fides tenẽs, q̃ Eucharistiæ sit sacrificiũ. Tum quia sacrificiũ Christi semel in cruce oblatũ sufficit in æternũ: vt patet ex doctrina Pauli Apostoli ad Hebr. 10. Vna enim sanctificatione cõsummauit in æternũ sanctificatos. Et cap. 9. Per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta. Tum quia falsum est Christum offerri in Eucharistia, nam Christus non offertur in sacrificium nisi moriatur, nisi sanguine intercedente: vt patet ex doctrina Pauli Apostoli etiã ad Hebræ. 9. dicentis, neq; vt sæpe offerat semetipsum, alioquin oportebat eũ frequẽter pati ab origine mũdi, &c. Constat autẽ Christum in hoc sacramẽto non mori, nec posse mori. Tum quia nec à Christo, nec ab Apostolis instituta est Missa.

CIRCA hoc caput, aduerte errari in hoc, q̃ existimatur sacrificiũ altaris esse diuersum sacrificiũ a sacrificio q̃ obtulit Christus i cruce: quũ rẽ in veritate sit illudmet: sicut est illudmet corpus Christi, & illemet sanguis Christi, in altari, & in cruce, & in cælo modo. Differẽtia aũt est in modo offerẽdi: quia tũc oblatũ est corporaliter, mõ offert spiritualiter: tũc est oblatũ in re mortis, nũc offert i mysterio mortis. Et hoc intellige referẽdo oblationẽ tã ad rẽ cõtentã q̃ figuratã in sacrificio hoc, Quod dico: quia si ad ipecies sacramẽtales refert, oblatio corporalis & sensibilis manifestè est. Nec propterea spiritualis hæc oblatio fit, q̃ insufficiẽs fuerit sacrificium Christi, sed vt in sacris mysterijs Christus eiusq; sacrificium iugiter recolatur, iuxta Christi mandatũ: Hoc facite in mei cõmemorationẽ. Vnde patet rationes allatas ex doctrina Pauli ad Hebr. ad æquiuocũ afferri, quoniã Paulus Apostolus loquitur de corporali oblatione Christi, quam fatemur esse vnã & sufficientissimã in æternum, quũ autem de Eucharistiæ sacrificio est sermo, ad spiritualem oblationem Christi trãsitur. Et bene nota, quòd non dicimus spirituale corpus Christi offerri in sacrificio altaris: sed dicimus spirituali oblatione offerri naturale Christi corpus in sacrificio altaris.

¶Et hæc erudite lector intellige spectando ad rẽ contentam in hoc sacrificio, corpus. s. & sanguinẽ Christi: nã si ad mortẽ Christi sacrificiũ altaris referatur, signũ tantum, & non res inuenitur: nam neq; mors Christi neq; status mortis Christi est secundum se, sed Christus viuit, & regnat in cælo, & cõsequẽter in sacrificio hoc nõ cõtinetur, sed significatur mors Christi. Intelligę sanè iterũ duo: Christus in hoc sacrificio significatur, & cõtinetur: mors verò eius significatur quidẽ, sed non cõtinetur. Vnde non oportet, & quoties hoc sacrificiũ offertur, verificare, q̃ Christus moritur, sicut oportet verificare q̃ Christus in eo continetur, in eo offertur, in eo tãquã res existẽs cõtenta & oblata. Significatur autem Christi mors hoc sacrificio non solùm quia verba cõsecrationis illam explicant, (dicendo, Qui pro vobis, & pro multis effundetur,) sed etiam quia sanguis seorsum à corpore consecratur: ipsa enim separatio sacramentalis significat separationẽ realem sanguinis à corpore Christi in morte ipsius.

¶Quum autẽ obiicitur, sacrificium altaris non esse institutum à Christo neq; ab Apostolis, aduerte, q̃ ex verbis Pauli Apostoli in epist. ad Corinth. prima, colligitur, Christũ instituisse hoc sacrificium, & tẽpore Apostolorum fuisse in vsu nõ solum vt sacramentũ, sed vt sacrificium. Inquit siquidem Apostolus Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniã dominus Iesus in qua nocte tradebatur, &c. Ex hoc enim Paulus dicit se tradidisse Corinthiis, antequam scriberet eis primã Epistolam, quod accepit à Domino de Eucharistia, duo dicimus. Alterum est, quòd multa Apostoli tradiderũt Ecclesiis seruanda, quæ tradita fuisse ab Apostolis non est scriptũ in sacræ Scripturę libris. Ecce vides hic q̃ nisi subsecuta fuisset hæc epistola, nesciremus Paulum tradidisse Corinthiis id, quod accepit à Domino de Eucharistia. & tamẽ in rei veritate ipse tradiderat Corinthiis ante Epistolã doctrinam Eucharistię, quam acceperat à Domino: vt ipse testatur. Alterũ est, quòd id quod acceperat à Domino, tradiderat Corinthiis de Eucharistia, est illud, cui⁹ in præcedẽti capitulo meminerat tãquam ritus iã in Ecclesia Corinthiorũ vsitati, dicẽdo. Fugite ab idolorũ cultura: calix benedictionis cui benedicimus, nonne cõmunicatio sanguinis Christi est? & panis, quẽ frangimus, nõne participatio corporis Domini est? quoniã vnus panis & vnum corpus multi sumus: omnes qui de vno pane & vno calice participamus. videre Israẽl secũdum carnem, nonne qui edũt hostias participes sunt altaris? Quid ergo, dico q̃ idolis immolatũ sit aliquid, aut q̃ idolum sit aliquid? sed q̃ quę immolat Gẽtes, dęmoniis immolãt, & non Deo, nolo autẽ vos fœcios fieri dæmoniorum, non potestis calicẽ Domini bibere, & calicẽ dęmoniorum, non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. In quibus verbis, in quo textu & cõtextu clarissimè patet, q̃ Apostolus supponit ritũ Ecclesiæ, qui tũc & nunc seruatur: scilicet q̃ sumentes Eucharistiam, sumunt de sacrificio altaris, & ex hoc ipso quòd sumunt de sacrificio, de immolatis Deo, monet Corinthios vt fugiant culturam idolorum, afferens ex veteris ritu legis, q̃ edentes hostias, erant altaris participes. & similiter Gẽtiles dæmoniis immolãtes, mensæ dæmoniorũ sunt participes, &c. Habes ergo ex hoc singulari textu, q̃ calix & panis Domini tempore Apostolorum in sacrificij vsu erat: nisi quis adeò desipiat, vt impertinẽter hęc omnia ab Apostolo tã accuratè allata putet. Et hic textus iunctus ei, quod dixit apostolus, Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, sufficit ad testimoniũ p̃hibendum quod Christus instituit non solùm hoc sacramẽtum, sed etiam hoc sacrificium, & quod Apostoli docti à Christo tradiderunt Ecclesiæ hoc sacrificium.

¶Si extra sacrã scripturã aliis scriptorib⁹ credẽdã est, inuenim⁹ Iac. fratrẽ dñi Missę celebrationẽ addidisse, vt sexta synodus refert de cõse. d. 1. cap. Iacobus. Inuenit tpe Telesphori Papę (qui VIII. cõputat Papa a B. Petro) Missas celebrãdas esse nocte natiuitatis Dñi: vt patet de cõse. d. 1. c. nocte. Nota hic, nõ institutio nẽ sed testimoniũ sextę synodi de additione facta à Iacobo fratre Dñi circa Missã: q̃a nõ Romanus Pontif. nõ Latina Ecclesia, sed Græca, sed Orientalis tpe Agathonis Papę & cõstantini Iunioris Imp. Cõstãtinopoli cõgregata centũ quinquaginta Patrũ, testatur Missã a Iacobo Apost. ordinatã: si vnius historici scriptoris testimonio credit, certè indubia debet fides centũ quinquaginta Patrũ testimonio. Taceo quòd etiã vt dictum est tẽpore Te-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iesphori Papæ q ôctauus à beato Petro Papa recêsetur (quãdo Ecclesia Romana nullo têporali gloriabatur imperio, sed triũpho martyrũ) inuenitur sacrificiũ missæ in nocte natalis Domini offerêdum: vt patet de cõsec. d. 1. c. nocte. Et si gestis martyrum autenticis apud Ecclesiam fides ab istis datur, habes ante Constantini tempora, quum Ecclesia Romana nõ gloria temporali, sed martyrio floreret) sacrificium Eucharistiæ viguisse: vt patet ex verbis Laurentij ad Sixtum: Quo Sacerdos sancte fuge diacono properas? tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consueueras. Ecce quod Sixtus sacrificium offerre consueuerat, proculdubio Eucharistiæ. Vnde de se diacono subdit: Experire vtrum idoneum ministrum elegeris: cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem.

¶ Aduerte hic demum q etiã si nihil esset scriptũ, ipsa successiua traditio nõ vnius partis mundi, sed vniuersalis Ecclesiæ toto orbe diffusæ sufficiẽs testimoniũ prẽberet sacrificiũ hoc institutũ esse a Christo & traditũ ab Apostolis, vt patet ex eo, q autoritas Ecclesiæ sufficit ad maiora. Ex autoritate siquidẽ Ecclesiæ habemus omnes libros sacræ Scripturæ: nã Euangeliũ Ioannis nesciẽs magis, q̃ Bartholomei nisi me autoritas Ecclesiæ admoneret: & sic de aliis. Si sacrificiũ hoc Latina tãtũ Ecclesia haberet, aut de nouo in Ecclesia Dei esset introductũ, esset fortè locus suspicioni, q adinuẽtio fuit Romana: sed vbi Græci, Latini, Barbari, &c. hoc semper habuerũt sine initio alicuius mẽdi) cõportis etiam si Scripturæ testimoniũ deesset, sufficere deberet: quanto ergo magis, cùm tot scriptis testimoniis. Hæc de nono.

CAPVT X.

Quomodo non sit idolatria adorare sanctum Eucharistiæ sacramentũ.

DEcimũ caput est, q idololatria est adorare Eucharistiæ sacramentum, Tum quia pura Christi humanitas nõ est adoranda. Tum quia solus Deus, quem nemo vidit vnquam, adorandus est, adorantes autem Eucharistiam, adorant quod vident. Tum quia non legitur, Apostolos adorasse Eucharistiam in cœna.

CIRCA Hoc caput, facile patet error primæ rationis: quia in sacramẽto hoc nõ adoratur humanitas Christi pura, sed adoratur Christus verus Deus, & veram habes carnem assumptam. Et per hoc idẽ patet error secundæ rationis, quia nõ adoramus accidentia illa panis & vini, quæ videmus, sed Christum contentum sub accidentibus illis.

¶ Circa id verò quod tertio affertur: quia nõ legitur, Apostolos adorasse Eucharistiã in cœna, duo dicito. Primum, q non legitur eos adorasse Christum præsentem in cœna, quid mirũ si non legitur, adorasse sacramẽtum ipsius Christi? si propterea q non legitur, Apostolos Christũ adorasse in cœna argumentũ valet, ergo nec a nobis Christus est adorãdus. Deinde dicito, nõ valere argumentũ vniuersaliter: nõ legitur hoc factũ ab Apostolis, ergo nũ est faciẽdum. Nusquã enim in sacra Scriptura legimus, eos cõdidisse symbolũ fidei, & tamen fecerunt illud: nusquam enim legitur in sacra Scriptura approbasse eos Euangelistã Lucę & Marci, & tamẽ ab illis credimus approbatũ. Hæc de decimo.

CAPVT XI.

Quòd nullum vnquam Doctorum ac sanctorum verbis suis senset Christi corpus esse in Eucharistia sacramento, sed in signo.

VNdecimum caput est, quòd Tertullianus, Augustinus, Origenes, Hilariúsque fouent, quòd in Eucharistia corpus Christi est, vt in signo, &c.

CIRCA Hoc caput (in quo iste homo multa affert, quæ facilè ab erudito quoque ex supradictis cõprobatur inutilia ad errorem istius) aduerte, quòd autores cõsti vbi quandoque affirmant sacramentum esse figuram, aut signum corporis Christi, aut aliquid huiusmodi, vera dicunt: non tamen propterea negant cum hoc signo inueniri etiam rem signatam figuratã & cõtentam Christi carnem. Ratione siquidem speciẽrum sacramentalium appellauerunt, & appellant doctores sacramentum hoc signum, figuram, & id genus reliqua: non tamen propterea negant rem contentam sub tali signo.

Vbi etiam aduerte, quòd sapienter sacri doctores frequentiam sacramentorum ponunt virtutibus: quia virtutes sunt bona propria bonis hominibus, sacramenta verò cõmunia sunt bonis & malis. Hæc de vndecimo.

CAPVT XII.

Quòd non duæ sed vna tantùm sit salutis via his, qui fidem habent de Eucharistia sacramento.

DVodecimum caput est, quòd si fides effet de Eucharistia, effent duæ viæ salutis: vna fidei in Christum, altera fidei in sacramentum.

CIRCA Hoc caput scis, erudite lector, ridiculum esse. Nõ em duæ sunt artes in aurifice, altera operãdi aurea, altera vrẽdi instrumẽtis ad faciendũ aurea opera. Non sunt duæ fides: altera ad Christũ, altera ad instrumẽta Christi, quibus mediantibus nobis suã virtutem salutiferam applicat. Sacramenta

siquidem Ecclesiæ instrumenta sunt Christi ad nostram salutem ab ipso instituta, & qui fidem sacramentorum negat, deleat ex Euangelio, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei. Hæc de 12. anno. 1525.

TRACTATVS TERTIVS de Missæ celebratione, in duas quæstiones diuisus.

QVAESTIO I.

Vtrum sacerdos sumpta ablutione, licitè possit sumere reliquias Eucharistiæ in calice vel extra remanentes?

QVAERITVR Vtrum sacerdos sumpta ablutione, licitè possit sumere reliquias Eucharistiæ, in calice vel extra remanentes. Et videtur quòd non. Primò quia verè non est ieiunus ieiunio naturæ: quoniam sumpta ablutio vinum vel aqua est, quorum vtrumque soluit ieiunium naturæ.

¶ Secundò, Quia si hoc liceret, cũ ita sit perfectè corpus Christi in qualibe particula relicta, sicut in tota hostia, pari ratiõe pot set vnã aliam hostiam consecratã sumere: quod cõstat esse illicitũ. Et rursus pari ratione posset aliã missam celebrare, q non esse licitum, patet ex 1. iu Ecclesię in nocte natalis Domini, &c.

¶ Tertiò, Si liceret sacerdoti post ablutionẽ sumere reliquias Eucharistiæ, liceret quoque communicantibus: sed hoc non licet, vt patet: ergo, &c.

CONCLVSIO.

Sumpta ablutione potest Sacerdos sumere Eucharistia reliquias intus vel extra remanentes.

IN Hac dubitatiõe scito primò diuersas esse opiniones. Quidã enim (de quorũ numero est Scotus in 4 sent. d. 8.) putãt non licere post sumptã ablutionẽ reliquias Eucharistiæ sumere propter primam rationem: quidam autem sentiunt oppositum.

¶ Et quoniã hæc opinio rationabilior ate, Ecclesię ritui cõformior est, ideo declarãda firmãdaq; est. Scito ergo, p vnũ (vt patet 5. Met.) cũ multipliciter dicat, q̃tum ad ppositũ spectat, dicitur dupliciter: s. simplicitate & perfectione. Quod nõ solùm est verũ in rebus, sed in actibus: nã nõ solùm aliqua res est vna simplicitate (vt albedo) & latqua pfectiõe (vt calce" cõstãs ex omnibus ad ipsum requisitis) sed aliqua opatio est vna simplicitate, vt visio: & aliqua pfectione, vt prãdere cõstãs ex multis opationibus requisitis ad prãdium: vt sumerere panẽ, carnẽ, vinũ, &c. Qui igitur examinãr actus sacerdotis sacrificiũ offerentis & sumẽtis, sm naturã actuũ simpliciũ, cogãtur cõsequenter dicere, q sumpta ablutiõe nõ possunt sacerdotes sumere reliquias. Qui autẽ actus sacerdotis sm naturã actuũ perfectorũ constantium ex pluribus ad sui perfectionẽ, discutiãt, dicunt q sicut oblatio corporis & sanguinis est vnũ perfectũ sacrificiũ, & sumptio eorundẽ sub speciebus panis & vini est vna perfecta refectio constãs ex cibo & potu: ita tota sumptio Eucharistiæ, reliquiarum, & ablutiõis est vnus cõsummatus actus: ac per hoc reliquiæ tũc sumptæ ad eundem numero actũ perfectum spectãt, non vt necessario requisitæ ad integritatem illius, sed vt partes materię.

¶ Quòd aũt actus sumptionis Eucharistiæ & actus ablutiõis cõputari debeãt, nõ tanquã diuersi simplices actus, sed pro vnico actu ritus Ecclesiæ cogit omnes cõfiteri, ex hoc, q nõ saluari rectè aliter possunt difficultates accidẽtes in huiusmodi sumptionib", & sic optimè saluantur. In primis nõ potest aliter saluari, quomodo reliquiæ Eucharistiæ adhærẽtes palato, vel dẽtib", possint licitè post ablutionẽ deglutiri. Et patet: rõ, quia sumptio cibi vel potus, quo ad ieiuniũ naturæ, & quo ad veram cometionẽ & potationẽ, nõ est absq; deglutione. Cũ igitur in casu hoc nõ sit ieiunus, quomodo hoc saluabis, nisi dicẽdo q totũ pro vnico actu cõputatur? Nec officit intento, si quis dicat, q non est simile de reliquiis in calice, patena, & in ore: q̃a istæ sunt semel sumptæ, ille non. Nã satis est in proposito, q oporteat acceptari ab omnibus hoc, q actus isti nũ iudicãtur vt diuersi sm se, sed cõputãtur pro vnico, adhuc enim Eucharistia etiam tota remanẽte in ore, etiam absolutione sumpta, licite sumitur absque dispensatione ieiunij nõ alia ratione, nisi quia totũ pro vnico actu cõputatur. Nam si singuli actus seorsum acciperẽtur, nõ posset ille ieiunus Eucharistiã verè sumere, id est deglutire: sumptio enim in ore sola, nõ est sumptio, sed inchoatio eius: quia non est cometio, neq; potatio. Nõ potest quoq; deinde aliter saluari quomodo in paraſceue, quãdo hostiæ parã vino posita remaneret in calice, sumpto vino, sumi à ieiuno rectè põt, nisi totũ p vnico actu cõputãdo: sm enim simplices actus iã nõ ieiunus sumeret. Nõ pot quoq; saluari, quomodo diffinctis hausti" sumpta etiam prima ablutione, licitè sumitur à nõ ieiuno (quod tamẽ oportet) nisi totũ pro vnico actu cõputando. Quòd autem oporteat primam ablutionẽ, si statim sumitur, sumi à nõ ieiuno, ex eo patet, quod statim adhuc est ibi verus sanguis Christi. Cũ enim semp in calice maneat aliquid humiditatis post sumptũ sanguinem: & illud non

non sit sine subiecto si vinum fuisset, proculdubio retinet adhuc vini speciem: & cùm non tam cito corrumpatur, restat vt in secundo haustu sanguis Christi adhuc sumatur mixtus vino: qui non nisi à ieiuno sumendus est, sicut nec pars hostię mixta vino, &c. Non potest quoq; aliter reddi rario, quare liceat ablutionẽ sanguini mixtam statim duobus haustibus sumere, & particulam hostiæ post primũ haustũ in calice remanẽtem oporteat reliquere quare enim magis licet sanguinis reliquias vino mixtas, quàm hostiæ post primũ ablutionis haustum sumere: Nõ potest aliter saluari differẽtia in præfatis casibus inter hominẽ sumpta ablutione, & hominẽ, qui prius tantũdem bibisset. Et tamẽ qui bibisset, ab omnibus iudicatur inhabilis ad sumẽdas etiam reliquias: hic autem, qui ablutionem sumpsit, in omnibus prædictis casibus absque dispensatione excusatur. Nec hoc est aliunde, quam ex hoc, quòd absolutio non computatur cõtra reliquias.

¶ Quòd verò reliquiæ Eucharistiæ vt partes materiæ se habeãt, ex ritu Ecclesiæ, & ratione apparet. Ex ritu quidem: quia nõ dicitur bis cõmunicare, qui post sumptam hostiã sacrã particulas reliquas sumit, eriã si credẽs se nihil amplius accepturũ, adorantum iuit ante ablutionem: vt in religione fit. Et tamẽ si aliã hostiam sumeret, quantumcunq; ieiunus, iterum cõmunicaret, nisi forte vt reliquias communionis susciperet: quod confirmaret intentum: quia scilicet ratio reliquiarum haberetur. Ex ratione autem: quia sicut in aliis rebus duplices assignantur partes, scilicet speciei & materiæ, ita in Eucharistia vt partes speciei sunt species sacramẽtales panis & vini: hęc enim in diffinitione cadũt: vt partes verò materiæ sunt particulæ specierum panis & vini: quæ etsi in diffinitione nõ ponerẽtur, sicut nec semicirculus in diffinitione circuli, ad integritatẽ tamẽ materiæ spectãt. Vnde quãuis Eucharistiæ sacrificiũ sumpta hostia & sanguine, perfectũ sit essentialiter, adhuc tamen perficiẽdum restat quo ad partes materiæ: quæ reliquiæ sunt. Et quoniam ablutio necessariò immiscetur his partibus, ideo sumptio ablutionis & partium huiusmodi pro vnico actu rationabiliter cõputantur.

¶ Ex prædictis igitur, tu studiosè collige quid est in hac difficultate, super quod rationes fundari & difficultates solui possint: & est q sumptio reliquiarum Eucharistiæ & ablutionis earũ p vnico actu cõputatur. Oportet enim hęc duo simul concurrere: s. rationẽ reliquiarũ, & rationẽ ablutionis earum ad hoc, vt ad vnũ spectent actum: propter quod nõ est idem iudicium de alia hostia, & de reliquiis, nec dẽ potatione præcedẽte & de ablutiõe: nec de ablutione quã pro reuerẽtia sumunt cõmunicantes sub specie panis, & ablutiõe sacerdotali quã ista est ablutio reliquiarum extra manentium, illa non, sed aut pro intus tantùm manentibus, vt pro reuerentia. Et quoniam ablutio sacerdotalis non est ablutio specierum sanguinis tantùm, sed corporis: idcir co reliquiæ corporis & sanguinis post sumi possunt. Et quoniam particulæ hostię remanentes in patena vel corporali de numero reliquiarum sunt, quamuis non ablutæ, sumi sicut ablutę possunt alioquin particula hostiæ ex frigidore frigoris fortè paritibus interioribus calicis inhærens, non ablutа sumi non posset cũ abluris: quod est ridiculum. Ex quo enim saluatur ratio tam reliquiarũ quàm ablutionis reliquiarum, quãuis nõ omnes sint actu ablutę, omnium sumptio pro eodem actu cõputatur. &c.

EX His patet responsio ad obiecta. Nam ad primum dicitur, quòd ieiunium naturæ debet præcedere totum actum sumptionis sacramenti, & non singulas eius partes, &c. reputatur enim ieiunus totum sumere, qui ieiunus cepit vt dictum est.

¶ Ad secundum patet responsio: quia licet quo ad rem sacramenti: scilicet corpus & sanguinem Christi idem sit de toto & partibus iudicium: non tamen quo ad species ipsas: quæ sunt sacramentum tantum, vt ritus Ecclesię conuincit.

¶ Ad tertium autem dicitur, q̃ communicans statim vt ablutionem reuerentialem acceperit, refectionẽ suam compleuit. Nec est amplius de numero discumbentium: vnde est mirum, si non potest sumere reliquias. Sacerdos autem qui ablutionibus reliquiarum sumendis vacat, adhuc est in actu refectionis: propter quod nõ est mirũ scilicet sibi reliquias sumere. Et simile est iudicium: de sumentibus particulas hostiarum sacrarum in vino calicis: potest enim post primũ haustũ remanentes reliquias secundo & tertio haustu assumere, & hærentem sacerdotis digitis particulam fingere: quandiu sumendis vacat reliquiis & ablutioni carũ. Et hęc dicta sufficiant. Pisis, die 20. Nouembris, 1509.

QVAESTIO II.

Vtrum sacerdos celebrans pro pluribus, satisfaciat pro singulis.

QVæritur, Vtrum sacerdos obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accipiens eleemosynam ab altero vt celebret pro eo, satisfaciat dicendo vnam tantum Missam pro vtroque.

¶ Et videtur q nõ. Primò, quia effectus missę, p quo habedo Missa peritur & promittitur, est finitus. Finitũ aute diuisum, minus habetur à singulis, quàm si totũ haberetur ab vno.

Quicquid igitur datur secundò, adimitur à primo, & sic neutri satisfit. Assumptum scilicet quòd effectus Missę sit finitus, Probatur ex eo, quòd pro eodem dicuntur plures Missæ.

¶ Præterea, Cùm idem sit iudicium de duobus & de valde multis, imò de omnibus, si potest Missa promissa vni satisfacere pro altero, satisfactiua ergo est pro omnibus: & sic Ecclesia non bene instituisset Missas pro aliquibus determinatè, sed debuit omnes pro omnibus offerre: vt bonum commune sine detrimento particularium procuraret, communis mater omnium.

¶ Præterea, Si satisfacit hic sacerdos vnica Missa p plurib". pariratiõe satisfacit etiã vnica Missa pro quatuor missis pmissis eidẽ, accepta ab illo eleemosyna p quatuor Missis. Hęc aũt constat esse falsa: dãnaretur enim ab Ecclesia, q vnica Missa dixisset se satisfeciss̃e p missis beati Gregorij, q̃ sunt triginta: ergo, &c.

IN Oppositũ est: quia virtus Missæ est infinita: quia est virtus Iesu Christi in seipso. Infinitũ aũt potest quibuscunq; applicari, & ab eis participari absque vllo singulorum damno: ergo, &c.

CONCLVSIO.

Sacerdos super ipsum eleemosynã. & pro aliquo celebret, si accipiat à pluribus eleemosynam, pro omnibus satisfacit, iuxta illorũ deuotionem.

IN Hac quæstione, quia Missa continet duo: scilicet orationem & sacrificium Eucharistiæ, primò de sacrificio (quod est principium in Missa) deinde de oratione dicendum est. Rursus, quia effectus vtriusque est multiplex: scilicet meritum, impetratio & satisfactio, figillatim definiendum est. Rursus, quia effectus dupliciter oritur, scilicet ex opere operato, & ex opere operante. vt perfecta habeatur de quæsito notitia, singularis, examinatis, decernetur quid simpliciter respondendum sit quæsito.

¶ Sacrificium igitur Missæ dicit duo. Est nanq; sacramentum & sacrificium: & inquantum sacramẽtum, non est ad propositum: quia effectus eius est respectu sumentis tantùm. Inquantum verò sacrificium est ad propositum, & distinguitur ex parte operis operantis, & ex parte operis operati. Et sumptũ hoc sacrificium secundum opus operatum consideratur dupliciter, scilicet secundum seipsum absolutè: & secundum seipsum applicatũ huic: si enim consideratur hoc sacrificium secundum opus operatum absolutè, sic est immolatio Iesu Christi, ita quòd res oblata est Iesus Christus. Et quantitas huius sacrificij est infinita, ita quòd est impetratiuum, meritorium, & satisfactiuum infinitè: vnde effectus eius infinitus est sicut & passionis Christi: est enim Deo acceptius, quàm sint exosi omnes peccatores, &c. Verumtamen sicut infinitas effectus Christi crucifixi est secundum sufficientiam, & non secundum efficientiam, & secũdum naturam causę vniuersalis, indeterminatæ, scilicet & non determinatæ ad hũc aut illum: ita hoc sacrificium est ex suiipsius natura infinitæ sufficientię, & indeterminatę efficacię. Et sicut efficacia passionis Christi determinatur ad hunc per hoc vel illud sacramentum: ita efficacia huius sacrificij per hanc vel illam deuotionem. Et quoniam deuotio pertinet ad applicationem sacrificij, ideo loquendo de effectu huius sacrificij ex solo opere operato secundum q̃ patet nullum habere particularem effectum in quocunque homine, sed tantum in ordine ad Deum habet acceptibilitatem, gratiarũ actiones, cõmemorationem, & si quid est huiusmodi. Vnde in hoc videtur cõmunis multorum error, q putant, vel certam satisfactionẽ, quę applicatur huic vel illi: hoc enim nõ esse verum, iam patet. Et confirmatur: quia cũ ex opere operato sit infinitę virtutis, etiã in satisfaciendo nõ esset maior ratio ex se, quare magis tamã & non maiorem satisfactiõe daret.

¶ Si autem sumatur hoc sacrificiũ vt applicatũ isti vel illi, sic effectus eius est finitus iuxta quantitatẽ deuotionis offerentium, vel eorũ, pro quibus offertur: ita q̃ quia in applicatione huius sacrificij duo sunt: scilicet applicatio ipsa ad hunc vel illũ, & effectus particularis in hoc vel in illo, duo quoq; actus cõcurrunt ad hãc determinationem: intentio, s. & deuotio: intentio enim applicat hoc sacrificium huic vel illi, deuotioni autem effectus respondet: vnde intentio propria est sacerdoti, deuotio autem cõmunis est ei & aliis. Vnde & in canone Missę sacerdos auctũ intentionis applicatiuè huius sacrificij exercens, dicit. Tibi offerimus pro Ecclesia tua sanctã Papa nostro, &c. &. Memento Domine famulorum famularumq;, &c. & omnium circunstantium. Deinde actum deuotionis subiungit, Quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio. Hoc enim nõ solũ ad circunstãtes, sed alios refertur: ex his infinuãs applicationẽ huius sacrificij non solũ intẽtione, sed deuotione adiuncta perfici: ita q̃ quãta est horũ deuotio, tãta applicat eis ex illa infinitate satisfactio.

¶ Et ratio est: quia in sacrificiis & oblationib" quãtitas deuotionis magis pensatur, quã quãtitas rei oblatę. Vt pater de verulx oblatiõe Luc. 21. & ex autoritate Greg. in homi. Ambulãs Iesus iuxta mare Galilęę dicẽtis. Nõ perpẽdit Deus quãtũ in ei" sacrificio, sed ex quãto p̃feratur. Et q̃ ex parte rei oblatę est infinitas in hoc sacrificio, & p vnicã deuotionẽ nõ exhauritur, nec mi

Universidad de Deusto
Biblioteca

muitur, cõsequẽs est vt nõ solũ pluribus, sed infinitis deuotionibus vnicũ sacrificiũ sufficiẽter respondeat, cuilibet certam pariendo satisfactionem. Nihil igitur adimitur alicui facienti pro se offerri hoc sacrificium, ex quantitate effectus huius sacrificij secundum se & applicati ad ipsum, ex hoc, quòd alter procurat eandem pro se dici, nec econuerso: sed vnicuique respondet tantundem, quantum si pro se solo diceretur: quia vnicuique sufficienter, & efficienter iuxta quantitatem deuotionis sux.

¶ Et confirmat hoc ex ipso canone Missæ, in quo nõ solũ generaliter pro Ecclesia, p principibus & omnibus Christianis: sed specialiter p his q in Memẽto cogitatur, & omnibus circũstantibus offerri dicitur hoc sacrificiũ. Constat nãq; q nõ est determinatus numerus cogitadorum in Memẽto: & muleò minus determinatus est numerus circũstantiũ: & q nullus ex alterius cõsortio minus habet de effectu Missæ: & q hæc non referũtur ad orationẽ sed sacrificiũ: quoniã ibi expresè dicitur, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerũt hoc sacrificiũ laudis. Et q nõ solũ pro impetratione, sed pro satisfactione offertur quoniam expresè dicitur, pro redẽptione animarũ suarũ: redẽptio enim à malis est, & vt ipsum nomẽ testatur, satisfactio per modum solutionis est: sicut Christus redemit nos soluendo pretiũ Deo patri. Potest igitur fine cuiusquam detrimẽto pro infinitis sacrificium hoc offerri, & satisfacere iuxta singulorum deuotiones.

Caue tamẽ hic ne fallaris, putãs ex hoc sequi, q vna Missa tãtũ satisfacit si dicatur p vno quantũ pro pluribus. Hoc enim nõ sequit ex dictis: quoniã nõ diximus, q effectus huius sacramẽti respõdet intẽtioni, sed deuotiõi. Nõ enim ẽtũ intẽdo ex hoc sacrificio satisfacere tãtũ satisfacio, sed quãtã deuotionẽ habeo, tãtum, ex illo haurio. Vũ si ego offerẽs hoc sacrificiũ, habeo deuotionẽ tãtã, q ei respõdet in hoc sacrificio satisfactio vnius anni & intẽdo celebrare p satisfactiõe vni⁹. ille releuabitur satisfactiõe vni⁹ anni. Si aũt intẽdo satisfacere p duob⁹ æqualiter quilibet releuabit̃ p medio anno tãtũ, si p tribus, pro tertia parte anni: & sic de singulis. Et similiter etiã dico de satisfactiõe respõdente deuotioni Martini, qui facit celebrari eãdẽ Missam, q si p vno sit, totã sortit ille: si p pluribus, dimiditur inter eos. Et similiter dico de quodcũq; alius faciẽtib⁹ eandẽ Missã celebrari. Sæpe enim satisfactio cuilibet deuotiõi respõdens est finita, & si ad plures p intẽtionẽ applicetur, diuiditur, & minus à singulis participatur. Et sic verificatur Theologorũ sententia, dicentiũ effectũ huius sacrificij finitũ & diuisum minorari in eis quibus applicat. Intelligit enim (vt patet ex dictis) nõ in ordine ad plurium deuotiones: sed vti participatũ ab hac vel illa deuotione.

¶ Ex his ergo patet, q Missa rogata à pluribus, plus satisfacit, cæteris paribus, si rogata à pauciorib⁹: quia ex plurib⁹ deuotionib⁹ offert: & similiter Missa rogata, p aliquib⁹, plus valet illis, quã si ex sola deuotiõe faceret dotis, p illis diceret: quia ibi effect⁹ est iuxta deuotionẽ etiã rogãtium, hic nõ. Et ex hac doctrina (q̃ accepi ex tertia parte diui Th. q. 79. art. 5.) soluũtur omnes difficultates accidẽtes in hac materia, quo ad valorẽ sacrificii. Hinc sequit infinitas sacrificii secundũ se, & finitas effectus in vnoquoque, & autoritas doctorũ & ritus Ecclesiæ in celebrãdo p particulari, & maior fructus in vno, q̃ in pluribus & cõsuetudo tã offerentiũ pro vna Missa (vt in parochiis accidit) quam celebrantiũ pro pluribus perentibus eãdem sine fraude, vt in solennitatibus accidit. Si autem cõsideretur hoc sacrificiũ ex parte operis operantis, sic etiã quãtitas effectus eius attenditur secundũ quantitatem deuotionis offerentium. Sed quoniam ex hac parte non est quæstio, nec ex ista parte petita, aut promissa intelligitur Missa (sola enim intẽtio sacerdotis applicatiua sacrificii ad hunc, petitur & promittitur communiter) ideo pertranseo,

ET Ad secundam partẽ Missæ, quę est oratio, descendendo, dicẽdum occurrit, q oratio cũ fit actus religiõis, cuius est cultũ Deo exhibere (vt ex Secũda Secũdę, q. 83. patet: per orationem enim mẽs ipsã Deo offertur: vt Diony. Greg. & S. Tho. dicũt) ex proprio genere infra latitudinẽ sacrificii cõtinetur: iuxta illud Oseę vlt. Reddemus vitulos labiorũ nostrorũ. & ad Heb. vlt. Per ipsum ergo offeramus hostiã laudis semper Deo, id est fructum labiorũ confitentium nomini eius. Addit tamẽ aliquid speciale ex propria ratione, inquãtum est petitio: ppter quod distinguitur de oratione, inquãtum est meritoria, vel satisfactoria, vel impetratoria, vel cõsolatoria. Et quia nullus meret̃ de cõdigno nisi sibi, & similiter, quia cõsolatio spiritualis est effect⁹ in ipso orãte, ex attẽtione & meditatione propria procedens, nulla est hic difficultas de oratione, inquantũ meritoria & consolatoria, vbi de oratione secũdum eius cõmunicabilem effectũ est quæstio. Imperatoria autẽ vis, fidei principaliter innititur ex parte nostri: iuxta illud Mar. 11. Quicquid orãtes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. ex parte verò Dei innitit̃ suę misericordiæ. Et quoniã nec fides de vno petito minuit fidẽ de alio obtinẽdo, nec liberalitas diuina circa vnũ minuitur ex alterius largitione: ideo oratio, inquantũ impetratoria, non minus, si pro pluribus, q̃ pro vno fiat, valet: sed magis pro quãto ex maiori fiducia diuinæ largitatis: & ampliori charitate procedit. Inquantũ autẽ satisfactoria, vim habet ex duobus, scilicet ex deuotione (sicut & alia sacrificia) & ex pœnalitate orãtis, sicut cætera opera pœnalia. Et quoniã de omni sacrificio verũ est, q satisfacit iuxta quantitatẽ deuotionis offerentiũ (vt patet ex autoritatibus adductis) vel eorũ, pro quibus offertur (vt patet ex respõsiõe ad 5m, in q. supradicta tertiæ par.) ideo idẽ est proportionabiliter iudiciũ de satisfactiõe oratiõis & sacrificii Eucharistię, nõ quo ad quãtitatẽ oblati, sed quo ad quãtitatẽ deuotionis & satisfactiõis illi respõdentis: & ppterea sicut dictũ est, istud posse p pluribus offerri, ita & orationẽ. Quo ad pœnalitatẽ autem resultantẽ in orãte, cũ sit personalis, & oratio de genere suo nõ sit opus pœnale, nulla etiã apparet difficultas in proposito: quia nõ peritur ppriè à sacerdote afflictio (vt in ieiunio) sed mrẽtio applicãdi orationes ad impetrandũ p se primò, & ad satisfaciendũ: quoniã dũ peritur oratio, tale sacrificiũ, s. petitorũ postulatur. Ex his aũt patet quid dicendũ sit etiã de ipso sacrificio Missę, inquantũ impetratoriũ vel meritoriũ. Nec restes dubius propter meritũ cõgrui. qm̃ cũ cõsistat in quadã cõdecentia (vt scilicet nobis faciẽtibus q in nobis est, Deus faciat q ipsum decet) vis meritoria de cõgruo in sacrificiis & postulationibus attẽditur fm deuotionẽ & fidẽ offerentiũ, vel eorũ, p quibus offerẽ. Et ideo multitudo nihil nocet singulis ex hac parte: sicut de aliis dictũ est. Et p hæc patet, q affirmatiuè respõdendũ est quæstioni.

Vnũ tamẽ dubium restat in prædictis, an appellatione deuotiõis eorũ, pro quibus offertur, veniãt defuncti & remoti, nihil sciẽtes de hac Missa, quæ offertur pro omnibus fm eorũ deuotionẽ: quoniã si omnes intelliguntur, par erit cõditio procurantis, & nõ procurãtis Missam: omnino enim fm suã deuotionem erit eius particeps. Si verò nõ omnes intelliguntur, non erit vniuersaliter verũ, q hoc sacrificiũ valeat secũdum deuotionẽ eorũ, pro quibus offertur: pro omnibus enim offertur. Sed hęc ambiguitas ex ipso cõcursu deuotiõis ad sacrificia, soluitur. Cõcurrit nãq; deuotio, vt causa quædã determinatiua sacrificii ad hãc effectũ: vnde Greg. in autoritate allegata, affectus deuotionem ponit vt causam, dicẽs q perpẽdit Deus ex quãto profertur. Vn de deuotio quãtificans effectũ sacrificii non se tenet ex parte accipiẽtium effectũ, quãuis indisposito taliũ ad impediendam receptionẽ talis effectus sufficiat: sacrificiũ enim non operatur per modũ agẽtis vt sacramẽta, sed per modũ oblationis: sed tenet se ex parte cõcurrẽtiũ ad tale sacrificiũ causaliter, quomodoliber fit causalitas ista, puta petẽdo. ministrãdo, consulendo, adiuuãdo, fauẽdo, &c. Quo fit, vt defunctis secundũ præcedentem eorũ deuotionem in cõmunibus vel in specialibus, & secundum deuotionẽ viuentiũ pro eis offerẽtium, viuẽtibus verò circũstantibus ranquã seruitorib⁹ ad minus: vniuersis aũt rãquam cõmunicãtibus in tali oblatiõe iuxta eorum deuotionẽ prosit. Quũ enim sacerdos oret, & offerat in persona Ecclesię, & quilibet fidelis sit mẽbrum Ecclesię, cõsequẽs est, vt quilibet per sacerdotis actus oret, & offerat: & sic causaliter cõcurrat ad sacrificiũ, ac per hoc quęlibet Missa singulis fidelibus prodest etiã satisfactoriè iuxta eorũ deuotionẽ, quam habẽt in cõmunibus Ecclesiæ orationibus & sacrificiis: sicut habẽtes deuotionẽ in orationibus & Missis alicuius personæ participes fiũt illarũ iuxta suã deuotionẽ ex generali cõmunione Sãctorũ. Nec propterea æqua est rogãtis & nõ rogãtis cõditio: sicut nõ est magis & minus deuoti æqua cõditio: sicut non est æqua vno tantũ & vno & altero modo faciẽtis sibi aliquid debitum cõditio. Rogare enim & eleemosynã pro hoc tribuere, corporaliter venerari, & huiusmodi, & maioris sunt deuotionis, & faciũt vt non ex cõmunione sanctorum tantũm, sed ex tali actu etiam hoc assequatur.

AD Primum argumẽtum in oppositum iam patet respõsio ex dictis, q effectus, scilicet Missæ est finitus cuilibet secundũ suam fidem, quo ad impetrationem, & secundum suam deuotionem, quo ad satisfactionem propterea vtrunque dicitur in canone, Quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio. Est tamen infinitus in multitudine: quia infinitis potest respondere, singulis suas satisfactiones finitas, & impetrationes pariendo.

¶ Ad secũdum dicitur, q canon Missę testatur Missas ita ab Ecclesia ordinatas p particularibus, vt tamẽ semper pro omnibus vinis & defunctis explicitè celebrẽtur: vt pater intuẽti. Vñ provida simul & pia Mater voluit, vt ex deuotiõe sua omnib⁹ sacrificiũ prodesset, & specialiter capitib⁹: & ex deuotionibus privatis his vel illis ppdesset, & sic sine fraude, & sine cuiusc̃ũq; dãno excitat priuatas deuotiões p se vel aliis, vt iuxta eorũ deuotiones fruct⁹ referãt speciales. Est ẽr ali⁹ fruct⁹ ex specialib⁹ Missis qm̃ enim naturaliter vnicuiq; amabile est ppriũ bonũ, & q cõmune est negligit, exitamur magis. Adiũgit quoq; nõ paruipendẽdus effectus in sacerdote: q & de propria deuotiõe offert pro particularib⁹ à quibus suscepit eleemosynas, vel quib⁹ afficitur.

¶ Ad tertium dicitur. q si offerentes & pro quibus offertur haberent tantam deuotionem in vna missa quantam habent in trigin. a vna missa satisfaceret pro triginta, Sed quia non est sic (manifestè enim patet petentem habere maiorem deuotionem in triginta & meritò, quia maior honor exhiberur Deo in pluribus quàm, in vna cæteris paribus) ideo qui promittit dicere triginta, tenetur dicere triginta. Et hæc de hac quæstione dicta sufficiant. Romæ, 1510. die primo Decembris.

TRACTATVS QVARTVS
de Valore orationum dictarum ab audientibus Missam in die festo, vnica quæstione contentus.

Num ad Canonicas horas obligatus, aliquam earum, infra Missam exaudiens, ad quam ex die festo obligatur, satisfaciat vtrique.

QVAERITVR an obligatus ad canonicas horas exoluens earũ aliquam infra Missam ad quam in die festo obligatur, satisfaciat vtrique. Videtur nanque quod non. Iprimó ex numero cultus: quia cultus Missæ distinguitur contra cultum horarum canonicarum. Nam sicut tenetur quis ad Primam & Tertiam, vt duos cultus, ita tenetur ad Missam & horas vt diuersos cultus, ac per hoc sicut nõ potest simul duas horas exoluere, ita nec Missam & horam. Et confirmatur, quia homo tenetur interesse Missæ attentè, sicut tenetur exoluere horas attentè. Cuius signum est, quòd si quis ex proposito per notabilem partem Missæ non curaret attendere secundum suum modum, sed mentem ad alia diuerteret, non satisfaceret præcepto de missa: quia nõ diceretur interesse Missæ pluspuam dormiẽs. ¶ Secundò ex tempore, quia sicut Ecclesia totum diem festũ determinauit ad cultum Dei per cessationem à seruilibus, ita partem temporis, scilicet qua Missa celebratur: determinasse videtur ad cultum Dei positiuum, ae per non licet occupare hoc Missæ tempus ad quemcunque alium cultum proprium exigentem tempus, vt est quælibet canonica hora.

IN Oppositum autem est, quia obligationes istæ sunt de cõpossibilibus simul, quia Missa exigit solam præsentiam, & hora exigit quòd attentè dicatur: constat autem quòd vtrunque potest simul fieri. Quod autem ad Missam sufficiat presentia, patet ex eo q aliter tam surdus & cæcus, quàm multitudo maxima vnia) non satisfaceret præsens Missæ: quod falsum reputatur.

¶ Præterea in huiusmodi Missa, præsentibus licitum est orationes vocales priuatas dicere, saltem quum sacerdos nõ auditur, aut non intelligitur: sed nulla hora canonica, nulla oratio iuncta propœnitẽtia est, quam quis non possit dicere, vt priuatam orationem: ergo pari ratione vtrunque licet. Et confirmatur, quia duobus dicentibus in Missa Tertiam, aut Psalmos pœnitentiales, altero pro debito horæ, seu pœnitentiæ, altero ex sua deuotione, & vtroque pari attentione dicente, aut neuter minuit debitum Missæ, & habetur intentum, aut vterque violauit debitum Missæ, quod omnes negant: aut alter tantùm, qui debitor erat horæ, aut pœnitentię: & tunc nisi voluntariè hoc dicatur, oportet reddere rationem differentiæ, quum conueniant ambo in oratione dicta, & illius quantitate, & in attentione. Si dicatur, q quia differunt in ratione debiti, quia alter debet, alter non: ideo ille non satisfacit, & iste sic: hæc differentia nihil facit ad propositum, quia ratio debiti per accidens se habet ad impediendum vel non impediendum cultum Missæ. Si enim huiusmodi oratio impedit cultum Missę, ita impedit, si sponte, quàm si ex debito dicatur: & si non impedit ita, potest solui ex debito sicut sponte: tota enim ratio illiciti si est, pendet ex hoc, quòd vnum impedit seu tollit aliud tanquam sibi incompossibile.

¶ Præterea, Quum de hoc sint contrariæ opiniones, & contingit aliquem de facto exoluisse infra Missam in festo horam, aut pœnitentiam, si non licet, erit iste reus omissionis aut missæ (& sic errauit irreparabiliter) aut tot horarum: & sic commisit tot peccata mortalia omissionis: quod est durum. Et præterea quæ est maior ratio, quòd sit reus amissionis horarum, quam Missarum aut econuerso, quum alterum impedierit.

CONCLVSIO.

Quanquam minus liceat infra præceptam Missam orationes aliàs præceptas dicere: dicens tamen, illas satisfacit vtrique.

AD Euidentiam huius quæstionis primo præmittendum est, quid sub præcepto cultus Missæ comprehenditur quantum ad Populum. Secundo declarandum est in quo stat difficultas. Tertiò respondendum quęsito.

¶ Quo ad primũ, quia Missa principaliter importat sacrificiũ & secundariò doctrina (vnde pars doctrinalis vocatur Missa catechuminorũ, puta ad eruditionem ordinatur: sacrificium verò vocatur Missa ine additiõe aliqua) ideo sicut ministris præcipit vt sacrificiũ offerat: ita populo præcipit, vt interfit corpore & mẽte. Si enim sola corporalis præsentia sufficeret, posset quis se præsentẽ sacrificio facere & volũtariè dormire: & rursus posset mẽtẽ ad quęcũq; voluntariè diuertere: quorũ vtrũq; est absurdum. Præceptũ enim Ecclesiæ hominibus factũ de interessendo sacrificio, intelligẽdum est more humano, vt. s. interfint vt ratiõales. Ita q sicut clericos præceptũ de horis canonicis dicendis obligat vt dicãt ore & mente, hoc est proposito, seu animo vacandi Deo: qa præcipitur cultus diuin⁹ homini, vt homo. hoc est vt rationali: non colit aũtẽ ratione vtens, qui animum ad alia sponte diuertit, quia ratio ipsa dictat oppositũ) ita populus ex hoc, quòd obligatur ad Missæ cultui interessendũ tenetur corpore & mente interesse: hoc est cũ animo vacãdi Deo quantũ Deus dederit.

¶ Est autẽ in missæ cultu inter sacerdotem & populum cõuenientia & differẽtia. Conueniunt siquidẽ in duobus, scilicet in attentione & materia, scilicet Missa: nã vterq; tenetur attẽdere Missę, & de sacerdote quidẽ clarum est. De populo autẽ vltra dicta, declarat ex quatuor. Primò ex eo, q ipsi dicitur, Orate fratres, &c. vbi mãdatur petitio: vt petat, i. sacrificij acceptationẽ. Secũdo ex eo q eidẽ dicitur, Sursum corda: vbi indicit oratio: hoc est mẽtis eleuatio ad instãs sacrificium. Tertiò, ex eo q idẽ dicitur, Gratias agamus, &c. vbi inuitatur ad gratiarũ actionẽ. Quarto ex eo q institutio Missę habet, vt populus & audiat q̃ doctrinę sunt, & dicat quæ laudis sunt. ad populũ enim (iuxta Patrũ instituta) spectat hymnũ cãtare. Sãctus, Sãctus &c. dũ sacerdos agit sacra mysteria. Cõmunis est igitur vtriq; attẽtio ad Missam. Sed differũt in exteriori occupatione: qa sacerdos est exteriori operatiõe occupatus circa Missam tã dicẽdo q̃ faciendo: populus aũt secluso auditu eorũ, quæ altè dicũtur, eũ intelligũtur, ab exteriori occupatione vacat, & in sola attẽtione ad Missam relinquitur. Et quoniã imperfectorũ, (qui sola mẽte circa Missam occupari nõ sufficiũt,) magna est multitudo, inde fit vt licitè populus aliquã vocalẽ oratione, dũ sacerdos diuina facit, aut secretò dicit, & pari ratione dũ altè dicit, si non intelliguntur quę dicũtur, assumat ad excitãdam, aut conseruandam mentem attentam seu vacãtem Deo durãte sacrificij tẽpore. Hæc enim in adminiculũ humanę imperfectionis ad vacandum mente tanto sacrificio fieri pie intelligũtur: melius enim, imò recta via esset vt sola mẽte aut quasi sola mente circa tantũ sacrificium occuparẽtur præsentes, petẽdo vt sacrificiũ gratũ fit pro Ecclesia, p se, pro defunctis, &c. gratias agẽdo Deo de tãto beneficio passionis Christi & presentiæ ibi, &c. Nec ppterea laqueũ inijcimus animabus: quoniã sicut clericus obligatus ad horas & sacerdos celebrãs, si præter intentionẽ euagatur, excusatur ab attẽtione: ita & populus: satisfit enim huic præcepto ex proposito, quo qui libet vadit ad Missam, vt faciat quod Ecclesia ordinauit, dummodo voluntariè postea non ponat obicem, diuertendo aduertenter mentem ad alia notabiliter: quia modicum pro nihilo reputatur. Hæc de primo.

QVO Ad secundum difficultas consurgit ex eo, q hinc licitum est populo assumere quãcunque orationem ad habendam mentem Deo vacantem tempore sacrificij: ac per hoc non prohibetur ad hoc assumere orationem votiuam, aut pœnitentialem, aut etiam horam canonicam: quum nihil horum habeat aliquid in se repugnãs ad finem, ad quem assumitur: imò quodlibet horum ad sacrificium Missæ optime ordinatur. Inde autem obstat, quoniam si sic fieret, ex duobus cultibus debitis non solueretur, nisi vnus tam quo ad attentionem, quàm quo ad tempus: nam, quum in Missa dicuntur Psalmi pœnitentiales, licet dicatur Missa & dicantur Psalmi: vnica tamen attentio est, qua quis attendit Missæ & Psalmis: & similiter vnicum tempus est, quo persoluitur vtrunque: quum tamen duo disparati cultus (quales sunt propositi) expoſcant suas duas attentiones (sicut quælibet duæ disparatæ materiæ exigunt suas duas disparatas formas) & similiter exigant duo sua tempora. Vnde fraus committi videtur quo ad numerum cultus, secundum attentionem & tempus, ex duabus debitis attentionibus persoluendo vnam, & ex duobus temporibus soluendo vnum. Hæc de secundo.

QVO Ad tertium duo occurrũt pro respõsione ad quæsitum dicẽda. Primũ est. Nõ licet in Missa præcepta dicere orationes alias præceptas. Probatur, tũ quia disparati cultus debiti sunt in sua disparatione exoluẽdi, alioquin non suauiter exoluũtur. Tũ quia oppositũ faciẽdo interuenit cõfusio attẽtionũ & tẽporum dũ duę attẽtiones cõfundũtur in vnã. & duo tẽpora in vnũ. Tũ quia minus soluit, qm̃ pro duabus attẽtionibus soluit vna, & pro duob⁹ tẽporib⁹ dicatur Deo vnũ. Tũ quo ad horas, q a priuata autoritate nõ licet vnũ publicũ cultũ subordinare alteri publico cultui disparato: q tamẽ fieret, si vna hora canonica diceret infra Missam: quia assumeretur ad habẽdam mentem vacantẽ Deo tẽpore sacrificij. Et sic verificatur opinio tenẽs, q nõ possunt hæc infra missam præceptã dici. Nõ tamẽ p hæc intelligas, quin dum cantatur Kyrie, possit licite sacerdos lectis legendis dicere horas canonicas: quoniã tũc nõ tã Missa quàm Missę solẽnitas agi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cur:& ipse nihil omittit Missę,sed est tępus, & per accidens vacans,& idem est iudicium de ministris & aliis in choro, qui gradualia lecto,dum canatur,horam persoluunt residuam.

¶ Secundum est.Si infra præceptã Missam aliqua oratio aliàs præcepta dicitur,vtrique satisfit: quãuis minus bene,vt dictũ est. Et loquor quãdo secreta dicũtur,vel quãdo sacerdos non auditur. aut non intelligitur. Et similiter loquor de satisfacere, quantũ ad vitandũ peccatũ mortale omissionis vtriusq;: nõ aũt quantũ ad meritũ:quia nullus peccãdo venialiter,meretur vitã æternã. Et propterea si peccatũ est dicere hęc infra præceptã Missam, tollitur meritũ,quod haberetur per talem actum, si rectè fieret. Hãc itaq; conclusionẽ non pono, eo q illius rationẽ affirmatiuã videã,sed quia non video vnde sit falsa:vt patet discurrendo p singula. Rationes enim quę inferunt præcedẽtem cõclusionem, quauis sufficere videatur ad concludendum esse illicitum exoluere vtrunq; debitum simul,nõ tamẽ sufficiũt ad concludẽdum, non valere solutionẽ vtriusq; si de facto fiat. Quod enim multa debita ex diuersis præceptis possint simul & vnico actu Deo exolui,nõ est dubiũmã si quis vouisset exponere se martyrio, & antequam implẽdi votum tempus transeat, occurrit casus, in quo quis ex præcepto cõtinẽdę fidei tenetur exponere se martyrio, non est dubium,q exponẽs se satisfacit & præcepto vori reddẽdi,& præcepto Christi de martyrio,& præcepto de satisfactione p peccatis cõmissis. Potissima igitur ratio in oppositũ est, quia diuparati debiti cultus nõ exoluũtur vt sunt (vt.s. diuersi & diparati sunt)si simul exoluunt. Sed hæc recipit distinctionẽ: qm diparati cultus sunt duplices. Quidã,quorũ materiæ sunt simul incõpossibiles,vt duę horę canonicę,& similes, quorũ. s. vterq; exigit occupationẽ exteriorẽ:& hos oportet diparatos solui vt sunt,Quidam verò quorũ materiæ sunt simul cõpossibiles. quia alter nõ requirit occupationẽ exteriorẽ: & possunt vtrooq; modo exolui:& diparatẽ,& simul subordinando vnũ alteri. Et tũc licet nõ exoluãtur,vt sunt totaliter diparati,exoluitur tamẽ diparata materia:quia vtraq; materia,Missa.s.& pœnitẽtialis oratio,exoluitur. Et hoc sufficit: quia nullibi hoc præceptũ inuenitur vt nõ valeãt,nisi exoluãtur,vt totaliter diparati. Et sic quando populus nõ occupatur exterius circa Missam, põt orationem pœnitentialẽ vel votiuã assumere ad mẽtem Deo vacantẽ habẽdam tẽpore sacrificii: sicut potest quãcunq; aliã assumere : & sic cultui vtriq; faciet satis. Quod verò de duabus attentionibus & tẽporibus obstare apparet,euaditur ex eo q licet præceptum sit,q quilibet cultus exoluatur attentẽ: nõ tamẽ inuenitur præceptũ,q omnes duo cultus duabus attentionibus exoluantur. Et propterea si duo cultus possunt sub vnica attẽtione exolui,nulla cõuincitur præcepti trãsgressio.sat enim est,q quilibet exoluitur attente. Et ide dicitur de duobus tẽporibus,nullum enim inuenitur præceptũ de duobus tẽporibus: propterea si multi possunt sub eodẽ exolui tẽpore,nullã præceptum violatur. Et similiter dicitur,q licet minus quantũ ad numerũ attentionum & tẽporum exoluatur,nõ tamen huiusmodi minoratio detrahit valoré cultuũ debitorũ.Et similiter licet male faciat aliquis subordinãdo priuatã autoritate horam canonicã Missę,non tamen propterea euacuat alterũ cultũ. Et sic verificatur altera opinio.

Vnde patet responsio ad primum argumentum. Conceditur enim, quod peccatum est simul hæc exoluere:si tamẽ fiat, valet.

¶ Et idẽ dicitur ad secundum, addẽdo q non est simile præceptũ de festo præcepto de Missa : quia illud datur directẽ de tempore:& ideo tẽpus oportet in illo præcipue considerare:in quo tamen licet dicere votiuas & pœnitẽtiales orationes: quia tẽpus festiuũ habet indeterminatam materiã positiuam,in qua homo occupari debet: & libertati Christianę relinquit,in quo sancto opere, siue alias debito,siue nõ,quis se in festo occupet.Illud vero datur directe de cultu Missę,& tẽpus missam mẽsurans p accidẽs respicitur. Si enim tẽpus Missę per se præciperetur, quum habeat materiã determinatam, scilicet Missam, non satisfieret vtrique cultui : quia non satisfieret vtrique tempori, vt patet.

¶ Rationes autem ad alteram partem allatæ non concludunt,q liceat vtrũque simul exoluere.Prima enim soluitur:, quia suauis exolutio exigit duas diligentias attentiones in duobus diparatis cultibus. Missa enim exigit solam præsentiam sed non solius corporis,sed etiam mentis:vt declaratum est.

¶ Ad secũdam dicitur,q nõ est par ratio : quia hic sunt duo cultus diparati debiti,vt iunt:non sic autem est in spontaneis orationibus,Et per hoc respondetur ad confirmationem. Et quum instatur,quia ratio debiti est per accidens ad impediendum,respondetur,quod non ideo illicitum interuenit in hoc casu, quia vnus impedit alium, sed quia vnus occupat attentionem & tempus & suauitatem alterius:quod per se oritur ex hoc,quòd vterque est debitus seorsum suauiter.

¶ Ad vltimam dicitur,q non interuenit mortale peccatum: & si reatus omissionis esset,omissa esset oratio assumpta:quia principale,quod est Missa,intelligeretur nõ violari per adiunctã orationem aliàs debitam:quia ad vacandum Deo sacrificij tempore assumpta intelligitur.

TRACTATVS QVINTVS
de Præcepto eleemosyna ad mentem S.Thomæ,in sex capita diuisus.

1 *Operis ratio ac intentio,atque falsa quorundam opinionis super mẽtem diui Thomæ circa necessitatem largitionis eleemosynarum, relatio, & possibilis origo.*
2 *Quam falsa fuerit æstimatio eorum,qui imponunt D.Thom. quod negauerit necessitatem eleemosynæ.*
3 *Verborum D.Thomæ,ex quibus reprobata opinio pullulauit explanatio.*
4 *Quorundam obiectionum solutio ponitur,qua falsum sentẽtiam D. Thomæ impositam confirmare videbantur.*
5 *Solutio obiectionum in primo capite positarum pro fundamento illius falsæ opinionis.*
6 *Expositæ opinionis S.Thomæ ex Sanctorum,& illustrium virorum auctoritate confirmatio.*

CAPVT I.

Operis ratio ac intentio: atque falsa quorundam opinionis super mentem diui Thomæ,circa eleemosynarum largitionis necessitatem re Latio & possibilis origo.

CHARITAS Christi vrget me,vt propter fratres meos & proximos meos loquar pacem:hoc est, ordinis tranquilitatem in eleemosynarum largitione necessariò seruandam: intuitus siquidẽ sum ob quorundam scripta minus bene doctrinam sancti Thomæ intelligentium,multos facilè periclitari. Et quamuis omnis quæstio de peccato mortali, periculosam habeat à vero deuiationẽ,& ea maximè timenda ac cauenda sit à veritate declinatio,qua lariori quis se credit viæ:tum quia proni sunt sensus hominis ad assensum præbendum his,quæ libenter sequuntur: tum quia facile est viam latam ingredi quum multorum sit, & peccati expers vix esse potest : in hac specialiter quæstione tanto maius imminet periculum, quanto vltra prædictas causas viri celebres,quorum consilio confessores reguuntur, sanctum Thomam docuisse id quod in re hac falsum esse ostendetur,asserũt. Sane Abbas Siculus in iure Canonico doctor famosus super secundo Decretalium de iureiurando cap.si verò. & frater Antonius Archiepiscopus Florentinus veteribus Christiani gregis pastoribus non minor , in secunda parte suæ Summæ titulo primo,c.14.de inhumanitate,scilicet:& quidam frater ordinis Minorum qui Summulam fecit Rosellam nomine, inde eleemosyna & mutuo:non malitia:sed minus perspicaci intellectu in hac re ducti imponunt sancto doctori ex Secunda secundæ.quęst.32. erroneam & procul ab humanis finibus opinionem circa eleemosynarum largitionis necessitatem. Aiunt,quod secundum S. Thomam ibidem homo non tenetur de necessitate salutis facere eleemosynam,nisi concurrentibus his duabus conditionibus simul,scilicet quòd dans habeat aliquid superfluum , nedum naturæ,id est vitæ,sed personæ,id est decentiæ status, tã sibi,quàm suis (quorum scilicet ei cura incumbit) & quòd appareat pauper patiens extremam necessitatem,aliàs licet bene faciat quis eleemosynam faciendo,non tamen tenetur.

Concipere autẽ poterũt hunc sensum ex sancto doctore propter duo.Primò ex eo,q art.5.32.q.vbi disputat,an dare eleemosynam sit sub præcepto,in corpore articuli determinãs hãc quæstionem,dicit hæc verba.Quia præcepta dãtur de actibus virtutũ,necesse est,q hoc modo donũ eleemosynæ cadat sub præcepto,sm q actus est de necessitate virtutis: scilicet secundum q recta ratio requirit : secundũ quam est aliquid considerandum ex parte dãtis,& aliquid ex parte eius,cui est eleemosyna danda.Deinde subdit,quæ sunt ista considerãda:& dicit,quòd sunt superfluitas,non solùm naturæ, sed personæ ex parte dantis , & extrema necessitas ex parte pauperis,& subdit deinde: alias autem eleemosynas dare est in consilio. Ex his enim videtur haberi , quòd ad hoc q eleemosyna cadat sub præcepto , oportet simul cõcurrere aliquid ex parte dantis, scilicet superfluitatem, & aliquid ex parte recipientis,scilicet extremam necessitatem.

Secundò,ex eo q in sequenti articulo determinãdo dicit, q quãdo occurrit extrema necessitas alicuius priuatæ personæ, vel etiam aliqua magna necessitas reipublicæ.laudabiliter aliquis prætermitteret id , quod ad decentiam sui status pertinere videtur,vt maiori necessitati subueniret. In his eũ verbis expresse dicit, q cõcurente altero prædictorũ tantũ ,scilicet extrema necessitate alicuius,non habẽs de superfluo personæ , id est decentiæ status sui laudabiliter eleemosynam facit.Quod si laudabiliter,igitur nõ de præcepto,sed de cõsilio est eleemosynã dare:nisi vtraque supradicta conditio concurrat,Cõfirmatur hoc:

quia ante hæc verba loquens de necessario personę præmittit hæc verba : De huiusmodi ergo dare eleemosynam est bonum, & non cadit sub præcepto,sed sub consilio.Hæc ille.

CAPVT II.

Quàm falsa fuerit eorum æstimatio,qui imponunt D.Thom.quòd negauerit largitionis eleemosynarum necessitatem.

QVOD Autem prædicta expositio non sit secundum mentem & doctrinam S.Thomæ liquet primò ex eo,q S.Thomas in 4.sen.dist.15.quæst.1.art.1.quæst.4.expresse determinat oppositum. Tenet enim has duas conclusiones.Prima est,Habens superfluum naturę & personæ tenetur de præcepto erogare pauperibus illud superfluũ, etiã si non patiatur extremã necessitatem. Secũda est, Pariẽti extremam necessitatẽ tenetur de præcepto habẽs superfluũ naturæ licet non personæ,subuenire. Superfluum naturæ & personæ dicitur,quòd sm statum præsentẽ non est necessariũ sibi,vel his, quorum sibi cura incũbit crassa pẽsatione: attẽtis tamen futuris casibus , qui probabiliter futuri æstimabũtur,& nõ omnibus, qui possunt contingere:hoc enim ad cõsiliũ nõ pertinet, vt dicitur tertio Ethi. Extrema aũt necessitas vocatur , non quãdo aliquis iam spiritũ efflare cernitur,& subsidiũ recipere nõ potest: sed cùm apparẽt signa probabilia futuræ necessitatis extremæ , nisi subueniatur, nec apparet nec in promptu est qui ei subueniat.Determinat autem has cõclusiones adeò clarè , vt inficiari impossibile sit. Sunt siquidem verba eius ibidẽ ista. Quum eleemosyna sit actus virtutis , oportet quod aliquo modo cadat sub præcepto : quia præcepta legislatoris ad virtutem inducere intendunt : vt dicitur 2.Ethi.reducitur autem ad hoc præceptũ.Honora parentes. Honor autem ille sm August.ad reuerẽtiam & subuentionem in necessariis pertinet,& nomine parẽtum omnis proximus intelligitur : sed præcepta affirmatiua non obligant ad semper quãnis semper obligent,sed obligãt pro loco & tẽpore, & secũdum alias determinatas cõditiones.Quum autem vsus diuitiarum sit ordinatus ad subueniendum necessitatibus præsentis vitæ quæ quidem subuẽtio debet esse ordinata, patet q qui diuitiis nõ vtitur ad subueniẽdum necessitatibus præsentis vitæ , vel inordinatè vtitur,à virtute recedit.Ordo autem subuentionis talis debet attẽdi,quãtum ad duo.Primò ex parte eorũ , quibus subuenitur,vt primò sibi postea sibi cõiunctis subueniat,deinde extraneis.Secũdò,ex parte necessitatis talis debet esse ordo:vt prius absolutis necessitatibus subueniatur , q̃ alicui necessitati cõditionatę,quę est quũ quis indiget aliquo ad sui status decentẽ cõseruationẽ.Et ideo præceptũ legis ad hoc obligat, vt illud quod superest alicui post subuentione pfectã,sibi & sibi cõiunctis,puta familię, quã gubernare debet , respectu vtriusq; necessitatis in eleemosynas expẽdat ad subueniendũ aliis respectu vtriusq; illarũ necessitatum: sicut etiam natura id quod sibi de alimento superfluit ab actu nutritiuę,in quo attẽditur necessitas absoluta & actu augmẽtatiuę in quo attẽditur quasi necessitas cõditionata,parat ad cõseruationem speciei, generatiuæ virtuti subministras.Et similiter præceptũ legis obligat , q etiã necessitati extraneorũ absolutę,primò iubueniatur,q̃ proprię vel propinquorum cõditionatæ: & ideo dicitur cõmuniter, q dare eleemosynam de superfluo cadit in præcepto, & similiter dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate. Dare autem de eo quod est necessariũ necessitate secũda, non autem de eo q est necessariũ necessitate prima : quia hoc esset cõtra ordinem charitatis.Hæc ille. Vbi apparet,quã apertè supradictas cõclusiones asserat atq; cõfirmet: & consequenter manifestè cuiq; liquere potest,q doctrina suæ consona non est opinio illa sibi imposita ex Secũda Secundę. Quod si aliquis dixerit hoc , q dixim quarto sentẽt. retractata ab ipso S.Thoma in Secunda Secundæ,aduertat se in errorem lapsum propter septem.Primò.quia nõ est cõsuetudinis suæ,vt opinionem quam alibi nõ solùm sequutus est, sed ꝓbauit retractet absq; memoria,vel suæ olim opinionis.Secũdò,ex eo,quòd illorũ,qui sequitur eã,vel ipsius opinionis.Secũdò,ex eo,quòd illa sententia non solùm sua,sed cõmunis antiquorũ fuit : vt ipse refert in supradictis verbis.Quis autem vnquam inuenit S.doct. reprobare sua olim,& communem aliorum opinionẽ, si non illius opinionis meminerit,ac aliqua cã ratione refellerit.In hac siquidem Secunda Secundæ,quæst.88. art.2. opinionem , quam in 4.sent.distinct.38.quæst.1.artic.4.secutus fuerat circa dispensationem voti per professionem solennizari reprehendens, expresse eius minuit. In tertia quoque parte,quę.q.9.art.4.opinionem,quam tenuit in 4.sent.distinct.14.art.3. circa scientiam animæ.Christi retractans,explicite seipsum reprehendit. In tertia similiter partem quæst.70.art.4.opinionem,quam in 4.sent.dist. 1.quæst.2.art.4.circa gratiã circuncisionis secutus est.reprehendens,expresse etiam seipsum mutasse opinionem asserit. Alibi quoque similiter facit:sed sufficiat hæc tria adduxisse , vt ostendatur mos eius.Si ergo hæc est eius consuetudo, quomodo hoc in loco suam & communem ipso teste sententiam reuocat,nullam penitus innuẽs illius memoriã. Tertiò, patet hoc idẽ ex eo, q nõ sine suę glorię macula potuit intendere retractationẽ suę olim & cõmunis opinionis verbis adeò obscuris & externè exponẽdis,absq;,vt dictũ est,suę intẽtionis propalatione.Hoc siquidẽ & est cõtra promissionem à se factã in proœmio totius Summæ: vbi dilucide sm q materia patietur,se prosequi cũcta velle ipso det.Et est cõtra tãti doctoris prouidẽtiam: quis enim (nisi desiperet) in re tã ardua verbis oppositum præ se ferẽtibus vereretur, potẽs claris vti:Nũquid timebat hic seipsum ac alios reprehendere & alibi æquanimior factus est?An forte diuites odio habebat,vt veritatẽ eos celare vellet? Quartò, ostenditur hoc idem. ex verbis S.Thom. in Secũda Secũdæ ibidem cõcludendo enim ait,Si ergo dare eleemosynã de superfluo est in præcepto,& dare eleemosynã ei,q est in extrema necessitate,alias aũt eleemosynas dare est in cõsilio.Quũ enim S.Tho. Latina scripserit lingua,& dilucidè,is sensus ex iis est sumẽdus verbis , quę verba ipsa significãt.Accersito aũt quẽcunq; optimũ grãmaticum , & proponas sibi quid intelligẽdum sit ex iis verbis.Præceptũ est, vt fiat hoc,& fiat illud,respõdebit certe, q duo præcipiũtur : & q scilicet hoc fiat,& q illud fiat.Quũ aũt verba S.Tho.talia sint, quare nõ talis sumẽdus est sensus.Dixit enim,In præcepto est dare eleemosynã de superfluo,& dare eleemosynã ei qui est in extrema necessitate.Duo ergo grãmaticaliter intelligẽdo præcipit, cũ dicit,& q detur eleemosyna de superfluo,& q detur eleemosyna patienti extremã necessitatẽ.Quintò,cõfirmatur hoc idem ex verbis S.Thom.in eadẽ Secũda Secũdę.q.66.art.7.in cor. vbi ait.Res,quas aliquis superabundãter habẽt, ex naturali iure debẽtur pauperũ subsistẽtationi:vnde dicit Ambr.& habetur in Decretis dist.47.Esurientiũ panis est,quẽ tu detines;nudorũ indumẽtum est,q tu recludis:miserorũ redẽptio & absolutio, est pecunia,quã tu in terra effodis. Sed quia multi sunt necessitatem patientes,& non potest ex eadem re omnibus subueniri , committitur arbitrio vnicuiusq; dispẽsatio propriarum rerum, vt ex eis subueniat necessitatẽ patientibus. Hęc ille. Vbi cernere potes primã conclusionem.Secunda autem ex his , quę addit ibi in corpore,& in respõsione argumẽtorũ, elici potest. Sextò confirmatur hoc idẽ ex verbis S.Tho. in eadẽ Secuda secundę, q.87.art.1.ad quartũ: vbi ait,Tertię verò decimę,quas cũ pauperibus comedere debẽbat,scilicet in veteri testamento , in nouo lege augẽtur,per hoc,q Dominus non solũ decimã partem, sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi,secundũ illud Lucæ 11.Quod superest date eleemosynã.Hęc ille. Vbi aperte cernis iussisse , nõ cõsuluisse Dñm Ieium superflua erogari pauperibus sm doctrinã S.Tho. Septimò cõfirmatur hoc idem ex verbis S. Tho.in eadẽ Secũda Secũdæ.q.118.ar.4.ad secundum: inquirens enim ibi an auaritia.semper sit peccatũ mortale,arguit secundo loco ad partẽ affirmatiuã sic, Minimũ in auaritia est , q aliquis retineat sua inordinatè : sed hoc videtur esse peccatum mortale.dicit enim Basilius , Est panis famelici, quem tu tenes : nudi tunica,quam tu conseruas.Indigentis argentum,quod tu possides:quo circa tot iniuriaris,quot exhibere valeres:sed iniuriari alteri est peccatum mortale , quia cõtrariatur dilectioni proximi.ergo multo magis omnis alia auaritia est peccatum mortale. Deinde respondendo huic argumẽto ait. Ad secũdum dicẽdum, q Basilius loquitur in illo casu, in quo aliquis tenetur ex debito legali bona sua pauperibus erogare, vel propter periculũ necessitatis,vel propter superfluitatem habitorũ. Hęc ille. In quibus verbis clarissimè vtraq; conclusionem posuit, quomodo ergo in Secunda Secundę retractauit quod dixit in 4.sent. si in tot locis in Secunda Secundę expresse confirmat quod determinauit in Quarto.Caue ergo ne de cętero talia S. doctori imponas.

CAPVT III.

Verborum D. Thomæ ex quibus reprobata opinio pullulauit,explanatio.

VERVM Quia non sat est falsam expositionem destruere,nisi vera apponat,ideo declarãda sunt verba eius,quę illi minus bene intellexerũt.Verba ei* in loco allegato(scilicet in Secũda Secundę , q.32. ar.5. vbi inquirit,an dare eleemosynã sit in præcepto) sunt ista : Quũ dilectio proximi sit in præcepto, necesse est omnia cadere sub præcepto,sine quibus dilectio proximi nõ cõseruatur. Ad dilectionẽ aũt proximi pertinet:vt proximo nõ solùm velimus bonũ,sed etiã operemur:secundũ illud 1.Ioan.tertio.Nõ diligamus verbo neq; lingua,sed opere & veritate. Ad hoc autẽ vt velimus & operemur bonum alicuius, requiritur q eius necessitati subueniamus : q fit per largitionẽ eleemosynarũ:& ideo eleemosynarum largitio est in præcepto.Sed q præcepta dantur de actibus virtutũ: necesse est q hoc modo donum eleemosynę cadat sub præcepto , sm q actus est de necessitate virtutis,scilicet quòd recta ratio requirit,secundum quã est aliquid cõsiderandũ ex parte dantis,& aliquid ex parte eius,cui est eleemosyna dada.Ex parte quidẽ dantis considerandũ est, vt id

Universidad de Deusto

quod in eleemosynas est erogandū, sit superfluū: secūdum illud Luce 11. Quod superest, eleemosynā date. Et dico superfluū non solū respectu suiipsius (quod est supra id, quod est necessariū indiuiduo) sed & respectu aliorū, quorū cura sibi incūbit, q̄ a prius oportet q̄ vnusquisq; sibi prouideat, & his quorū cura sibi incūbit, & postea de residuo aliorū necessitatib⁹ subueniatur: respectu quorū dicitur necessariū personæ, secūdum q̄ persona digne & importabiliter & natura primò accipit tibi, q̄ est necessariū immediate ad nutritiuæ: superfluū aūt erogat ad generationem alterius p virtutē generatiuā. Ex parte aūt recipiētis requirit, q̄ necessitatē habeat: aliquin nō esset rō, quare ei eleemosyna daretur. Sed cū nō possit ab aliquo vno omnibus necessitatem habētibus subueniri, nō omnis necessitas obligat ad præceptū, sed illa sola, sine qua is, q̄ necessitatē patit sustentari nō potest: in illo em̄ casu locū habet q̄ Amb. dicit: Pasce fame moriētem: si nō paueris, occidisti. Sic ergo dare eleemosynam de superfluo est in præcepto, & dare eleemosynā ei, q̄ est in extrema necessitate: alias aūt eleemosynas dare in cōsilio est sicut & de quolibet meliori bono dātur cōsilia. Hęc ille. Ex quibus talis est accipiēda sentētia: Eleemosynarū largitio est in peceptorio q̄ dilectio proximi nō solum ſm affectū: sed effectū, est in præcepto. Tunc aūt est in præcepto, quādo est necessaria virtute charitatis, ita q̄ sine tali eleemosynę donatione charitas manere nō pōt: quia est actus eius. Tūc aūt est de necessitate charitatis, quādo rectā ratio ad hoc necessitat. Necessitatia aūt ſm rectā rationē ad eleemosynę actū sunt duo: aliquid scilicet ex parte dātis, & aliquid ex parte eius cui eleemosyna est dāda. Ex parte quidē dantis necessitās ad eleemosynæ actū est superfluitas bonorū non solum naturæ, sed personæ. iuxta Christi præceptum, & naturę processum. Ex parte aūt eius, cui eleemosyna est danda necessitans ad eleemosynæ actū, est necessitas, seu indigentia, nō quæcunq; (quia ab vno etiā habēte superflua nō potest omnibus necessitatib⁹ apparētibus subueniri) sed extrema, iuxta verba Ambrosij. Vnde & dare eleemosynā de superfluo est in præcepto ratione superfluitatis: & dare eleemosyna ei, q̄ est in extrema necessitate, est in præcepto ratione necessitatis extremæ: aliās autē est in cōsilio. Quod aūt ille sit verus sensus, patet ex eo, q̄ secūdum illū sensum nulla extorsio est literæ, nullū sequitur incōueniēs, nulla discordia inter principia & cōclusiones, nulla cōtradictio inter dicta ei⁹ hic & in aliis locis supra allegatis: sed oīa inueniūtur cōsona, nō solum supradictis, sed etiā aliis dictis S. Tho. In quæstionibus siquidē de malo, q. 13. art. 2. ad quartum, exponēs supradictā autoritatē Basilij ait, Basilius loquitur in casu illo, quādo aliquis tenetur bona sua' pauperibus erogare: puta si sit et superfluū ſm illud Luce 11. Quod superest, date eleemosynā. In quolibetis quoq; quolibeto 7. vel 8. apud aliquos codices, q. 6, art. 2. vbi quærit vtrū ille, q̄ nō dat pauperi petēti, si habeat de superfluo, peccet, ponit eandē primā cōclusionē in hæc verba: Circa hoc distinguēdū est: suppositio enim, q̄ aliquis habeat de superfluo & respectu indiuidui, & respectu personæ, q̄ tenetur pauperib⁹ erogare, aut videt in paupere petēte euidētia signa extremę necessitatis, aut nō: si videt, certū est, q̄ tenetur dare, & peccat nō dādo: in hoc enim casu loquitur Ambr. Pasce fame morientē: si nō paueris, occidisti. Si verò non apparēt, tunc nō tenetur dare pauperi petēti: quia quāuis teneat dare superfluū pauperibus, nō tamē tenetur omnibus dare, nec huic dare, sed tenetur distribuere, secūdum quòd sibi visum fuerit opportunum. Hęc ille. Ex quibus prima conclusio euidenter apparet.

¶ Fundantur aūt hæ conclusiones super rationes multas. Quum enim bonū cōsurgat ex causa integra, malū aūt ex particularib⁹ defectib⁹ (vt Dio. dicit 4. c. de Diui. nomi.) charitas ipsa erga p̄ximū indigēte cōseruari nō pōt, nisi ex parte vtriusq; omne corrupriuū tollatur: cōtrariatur aūt dilectioni proximi (vt ex dictis & dicēdis patet) ex parte dātis superfluū personæ indigentibus negare, ex parte verò pauperis extrema necessitas nō adiuta: & ideo quodcūq; illorū inueniatur, charitas nō saluatur, & cōsequēter malū culpę mortalis cōsurgit: & hęc est ratio quā tetigit S. Tho. in q. 32. loco prælegato: cū dixit, q̄ actus eleemosynæ est de necessitate virtutis, ſm q̄ recta ratio requirit, secūdū quā aliquid est cōsiderandū ex parte danris, & aliquid ex parte eius, cui dāda est eleemosyna. Amplius: Quū ordo charitatis sit in præcepto (vt refert S. Thomas in Secūda Secūdæ, q. 44. arti. vltimo,) & ex charitate diligēda sit vita corporalis proximi: ſm omnes plus tenemur diligere vitā proximi, quā bona nostra exteriora, sicut plus animā proximi, quā corpus nostrū. Sed decentia status est quodda bonū exterius: igitur tenemur de necessariis ad decētiam status nostri subuenire vitę corporali illius qui est in extrema necessitate. Et similiter cū charitatis ordo exigat, vt decētiam status proximi superfluitatibus nostris præponamus (quoniā tale bonū charitas proximo vult) hoc aūt malū abiicit, tenemur ex superfluo naturæ & personæ aliorū necessitatibus subuenire. Et hæc est ratio, quam adduxit S. Thom. in 4. sent. vbi suprà. Amplius: Cum virtuti duo sint extrema cōtraria, s. superabūdantia & defectus, (vt dicitur 2. Ethic.) charitas autē licet ſm se extremo superabūdanti careat (quia, vt inquit Bernard. Charitatis modus est abiq; modo esse: ex eo q̄ obiectū nō potest tātum amari, quantum est amabile) vtrunq; tamen extremum habet secūdum exteriores operationes: vt ex Secunda Secūdę q. 26. artic. 7. habetur: vnde ex superabundantia & defectu exteriorum operum corrumpitur. Ad excessum autem in proposito pertinet plus de corporalibus bonis, quā oporteat attribuere tā sibi, quam aliis: quia amicabilia quę sunt ad alios, sunt ex amicabilibus, quę sunt ad se, vt dicitur 8. Ethi. Defectus verò est minus corporalibus bonis, vti quam oporteat & ad sui, & aliorū sustētationē. Quū autem superflua naturæ & personæ habēs, nec indigētibus dispensans, plus sibi, quam oporteat huiusmodi bonorū applicet (aliter superflua nō sunt) manifestum est, q̄ in charitatis extremū cōtrarium secūdum superabundantiam incidit: sicut & ille, qui in superfluis & voluptuosis cōmuniis plus aliis, quam deceat, tribuit, & cōsequēter vterq; peccat mortaliter. Similiter quum negās necessariū personæ patiēti extremam necessitatem, minus aliis, quam oporteat, cōmunicet huiusmodi bona (quia debentur exteriora bona ordine naturali sustentatiōi vitę humanæ primò, deinde cęteris cōmoditatibus) patet q̄ in extremū secūdum defectum declinat, sicut & ille, qui sui ipsius ob suam miseriam corporali saluti subuenire negligit: vnde & vterq; à charitate recedit: & cōsequenter mortaliter peccat. Et hęc est ratio, quam tetigit S. Thom. in quolibeto 6. q. 7. Amplius: Quū de iure naturali omnia sint cōmunia, & ius gentiū res appropriauerit quo ad vsum, procurationē & dispensationem (vt dicit S. Tho. in Secunda Secundæ, q. 66. art. 2.) constet quoq; q̄ a iure gētium nihil inordinatum vim iumit (quoniam a natura vt rationalis est, oriatur) impossibile est ea, quę huic superfluę quo ad naturā & personam, eius esse quo ad vsum (vsus enim superfluorum inordinatus est, aliter superflua nō sunt) licet illius sint quo ad procurationem & dispositionē. Si autē ex iure gentium eius nō sunt quo ad vsum, indigētibus ex iure naturali debētur: dispensanda tamen secūdum arbitriū possidētis, cui (vt dictum est) dispensationem iusgētium appropriat. Cōtra ius ergo naturale est superflua naturæ & personæ indigentibus non largiri. Similiter licet necessariū personę sit habētis, ertā quo ad vsum, simpliciter loquēdo: in casu tamen, quo extrema necessitas alterius appropriat, vt superfluū censetur eius vsus respectu illius patiēris extremā necessitatē, & iuris naturalis vis exigit, vt tanquam superfluū patiēti debeatur. Nō enim ratio, à qua ius gentium derivatur, ita necessariū personæ appropriat huic quo ad vsum, quin iudicet in casu necessitatis alteri deberi ob iuris naturalis vim. Cuius signū est: quia si ab illo possidēte necessariū personę in tali casu nō dispēsetur patiēti extremam necessitatē, laudabiliter ab eo auferri potest, vt extremis necessitatibus subueniatur. Est igitur & cōtra ius naturale, non subuenire extremæ necessitati de necessario personę. Et hęc est ratiō, quam tetigit S. Tho. in Secūda Secūdæ, q. 32. in hoc ar. In respōsione ad ſm & est iumpta ex verbis Basilij & Ambro. Ille enim exponens verba Diuitis, Lucę 12. dicētis, Cōgregabo omnia, quę nata sunt mihi, & bona mea: at, Dic mihi quę tua, vnde ea sumpsisti in vitam tuā? Ille: licut qui prqueniens spectacula, prohiberet aduenientes sibi, appropriādo, q̄ ad cōmunem vsum ordinat: similes sunt diuites q. cōmunia, quę prǫoccupauerūt, æstimāt sua esse. Si enim q̄libet suę necessitatis sufficientia recipiēs, relinqueret superfluū indigēti, nō esset diues, nec paup. Cęterū si fateris ea tibi diuinitus pęnire, an iniustus est Deus, inęqualiter exnobis distribuēs: cur tu abūdas, ille verò mēdicat, nisi vt tu bonę dispēsatiōis merita cōsequaris, ille verò patiētię brauium decoret? Nōne spoliator es, q̄ dispēsanda suscepisti, ppria reputādo? Et panis famelici, quē tu tenes, nudi tunicæ, q̄ i coclaui cōseruas: discalceati calceus, q̄ penes te marcescit: inopis gētis argētū, q̄ tu possides inhumatū: quocirca tot iniuriaris, quot dare valeres. Ambr. aūt eadē parabolā tractās: vt in Decretis habet d. 47. ficut Hi. ait, Propriū nemo dicat q̄ est cōmune: q̄ plus q̄ sufficeret sumptui, etia violēter obtentū est. & subdit, Quis em tā inimicus, q̄ qui tā multorū alimenta nō suum vsum, sed abūdantiam & delitias facit? neq; enim minus est criminis habēti tollere, q̄ quū possis & abūdas indigētibus denegare. Cōcludendo igitur ſm veritatē & S. Tho. doctrina, duas diuinæ radices necessitatis ad eleemosynę opus producendum dicimus, superfluitatem scilicet naturę & personæ ex parte dātis, & extremam necessitatem ex parte indigentis.

CAPVT IIII.

Quarundam obiectionum solutio ponitur, quæ falsam diui Thomæ impositam sententiam confirmare videbantur.

ANTEQVAM Autem satisfiat moriuis vnde orta creditur illa falsa expositio alias quasdam obiectiones contra determinatam veritatem ad illius fallæ expositionis robur afferenda censui.

¶ Quadru-

¶ Quadrupliciter igitur instat, primò sic: Quum eleemosyna sit ad alterū, oportet coniūctim vtriusq; cōditiones cōsiderare, & nō dimisim: sicut & de iustitia dicitur 5. Ethico. vnde & S. Tho. in hoc art. 2. it, q̄ nulla est rō, quare eleemosyna alicui detur, quātūcunq; alias habeat superflua nisi iste egeat: ergo copulatim oportet intelligere, q̄ duo sunt cōsiderāda ad præceptū eleemosynæ. s. superfluitas & extrema necessitas. Secūdo. quia si nō cōiunctim intelligatur, sequit deficiens doctrina, & quodāmodo impossibilis adimpleri. Deficiēs quidē: quia dicit, quod habens superflua, tenet largiri eleemosynaliter, & nō dicit cui: & similiter q̄ patiēti extremā necessitatē sub præcepto subueniendū est, & nō dicit à quo. Impossibilis verò quādoq;, q̄ a in aliqua patria null⁹ est pauper, & tamē aliquis habebit de superfluo. Tertio, quia posit art. illū quærit S. Tho. vtrū corporalis eleemosyna sit dāda de necessario: ex hoc enim arguit sic: Si in præcedēti ar. iā determinatū est, q̄ patiēti extremā necessitatē tenemur dare de necessario: personę, quid op⁹ erat dubitare vtrū sit dāda eleemosyna de necessario? Quarto, quia S. Tho. in quolib. 6. quæst. 7. seu art. 12. in respōsione ad primū, dicit hęc verba, Non semper peccat mortaliter quotiescunq; nō dat pauperi q̄ superfluū habet, sed quando necessitas imminet. Quādo aūt sit talis necessitas, q̄ obliget ad mortale, nō potest ratione determinari: sed cōmittit prudētię. Et in respōsione ad ſm dicit, Dare oīa sua pauperib⁹, cadit sub præcepto ſm animi pręparationē: vt. s. homo sit paratus hoc facere, si necessitas immineat. Minor tamen necessitas requiritur ad superflua erogāda, quam ad oīa exhibenda: ramē hoc totum ratione vniuersali determinari nō potest, sed committitur prudentię vt dictū est. Ex his enim videtur q̄ superflua erogare secundum S. Thomam non sit in præcepto nisi tempore necessitatis.

AD HAEC Respondetur. Et ad primū dicit, q̄ aliud est loqui de exequutione præcepti eleemosynæ: & aliud de obligatione eius. Licet enim ad exequendum eleemosynæ præceptū exigant duo, scilicet superfluitas naturæ & personæ ex parte dantis, & indigētia naturæ vel personæ ex parte ejus cui est eleemosyna dāda: vel superfluitas naturæ ex parte dātis, & indigentiæ naturæ, id est extrema necessitas ex parte patiētis (quia aliter nō est ratio, quare dāda sit eleemosyna) obligat tamē q̄s per se loquēdo, ex hoc solo q̄ superfluū naturę & personæ habet illud distribuere. Solo aūt dico, excludēdo nō omnē sed extremā alterius necessitatē, quā hic S. Tho. superfluitati combinat, oportet enim q̄ si vni superesset, alteri deficiat: vt Basilius dixit. Et ſ militer ipsa extrema necessitas ailcuius quantū est ex se, obligatiua est ad hoc vt sibi subueniat. Per accidēs autē est, q̄ hic, vel nunc quis nō teneatur, puta quia latēt eum indigentes. Vnde quia S. Tho. radices præcepti inuestigabat, & nō exequtionem, ideo disiunctim intelligendus est (vt probatū fuit) aliter in maximos scidet errores. Et ſi subtiliter aspiciat quis, videbit quod & ad ipsam obligationē præcepti duo cōcurrūt, scilicet superfluitas naturæ, vel personæ ex parte dantis, & necessitas naturæ vel personæ ex parte patiētis: quoniā præcepta moralia dantur de his, quæ vt plurimū eueniūt: vt plúries Arist. in Ethic. dicit. Cōmuniter aūt imò potius semper, superfluitas vnius, est indigētia alterius: sed quia nō ex parte indigētiæ est obligatio ad mortale, nisi sit extrema, neq; ex parte superfluitatis est præceptum, nisi sit vltra personæ dignitatē, ideo summariè loquēs S. Tho. ea, quæ, cōplēt rationes præceptorū, assumēs, ad aliaq; loca tanquam ad cōmentaria, quæ se scripisse nouerat remittendo, assumpsit, & conclusit dicens duo præcipi. & dare de superfluo, & dare extremā necessitatē patienti.

¶ Ad ſm dicitur, q̄ doctrina sufficiens est, & quia summariè tradita, & quia alibi explicata est, & quia facilè subintelligi potest, cui danda sunt superflua (indigēti scilicet & patiēti extremam necessitatē) & à quo subueniēdum est, ab eo. l. qui nouit & potest. Posse autē quēlibet superfluū naturę habentē, clarū est. Nec est verū, q̄ quandoque impossibile sit hoc obseruare, quoniā secundū Euangelica doctrina pauperes semper habemus nobiscū, & dato q̄ nō appareret aliquis indigens obseruaretur præceptum, futuris pauperibus thesaurizando. Dicitur secundo q̄ quia (vt dictū est) sermones morales sunt secundum subiectam materiā, quæ vt in pluribus hoc habet, ideo si in aliquo particulari casu aliquid occurrat quod impedire videtur obseruationem præcepti, nihil vigoris ipsi præcepto admittur.

¶ Ad tertiū sufficiēter respōdetur quātum ad ppositū spectat, quia rendo ab obligentibus ad quid sanctus doctor in 4. senten. distinct. 15. posit articulū adductū, in quo expresse has cōclusiones determinauit, mouit illamet dubitationē (an scilicet eleemosyna danda sit de necessario (in eadē qō. artic. 4. Causa enim quam reddituri sunt, quare hoc fecit in 4. est illa quare hoc fecit in Secūda Secūdæ, & quū in 4. videāt, q̄ talis articuli quæstio non repugnet veritati huius prioris determinatiōis, nec super fluæ dāta sit, zeatur fallax assumpsisse signū in Secūda Secūdæ ad hanc expositionē probandā. Est autem in promptu causa, quare vtrobiq; talē articulū adiecerit, quia specialē scilicet præsefert difficultatē necessariorum distributio, quum enim audis necessarium, distribuendū non videtur. Vnde licet ex præcedēti articulo facilè deduci potuisset conclusio illa, q̄ necessariū personę erogandum est patienti extremā necessitatem, tamen tota quæstio an scilicet liceat necessarium erogare, nota non erat, quare, & c.

¶ Ad quartum dicitur, q̄ oportet intelligere respōsionū termi nos secundum q̄ in argumentis oppositis assumpti sunt. In illis autem argumentis nō est iermo nisi de necessario naturæ & superfluo naturę, vt patet in primo ex præcepto Ioannis Baptistę Luc. 3. quod inducitur scilicet, Qui habet duas tunicas, det vnā non habēti, duę enim tunicę sunt superfluū naturę, nō personę: vt glossa ibid. dicit, & Petrus de Palude in 4. dist. 15. & ratio concincit, tum propter temporū variationē naturalem ſm calidum & frigidum, serenitatē & intemperiem, tum propter communem humani generis morē. Vnde verba illa, quæ in solutione primi dicit, cōfirmāt secundā conclusionē supra determinatā, quia necessariū personę quod est naturę superfluum, in articulo necessitatis extremę erogandum dicit sub peccato mortali.

¶ Secundū autem argumentum replica est contra hāc respōsionem hoc modo. Dare omnia etia necessaria natura, est in præcepto in articulo necessitatis, quod tamen simpliciter est in cōsilio, ergo dare superflua naturæ, quod est in præcepto, obligat extra articulum necessitatis. Tenet consequētia, q̄ præceptū obligat plus quā cōsiliū, ergo malē respōsum est, q̄ præceptū illud de duabus tunicis, & similia intelliguntur in articulo necessitatis. Et ad hoc respōdet, quod vtrūq; est in præcepto secundum præparationē animi pro articulo necessitatis: sed articul⁹ necessitatis habet latitudinē. Necessitas enim obligans ad necessaria naturæ cōmunicāda, est nō quæcunq; extrema necessitas pauperis, sed illa, qua q̄s etia vitam propriā tenetur discrimini exponere ꝓpter illū, si enim pro fratribus mori aliquado est in præcepto, cōsequēs est q̄ priuare se necessarius vitæ adminiculis, cōmutādo se dānis proximitię in aliquo casu præceptum sit. Necessitas autē ad superflua obligās naturę cōmunicanda, est minor: sufficit enim ad hoc, q̄ pauper nō habeat vnde sustentari queat. Vnde ex hac respōsione secunda cōclusio iterum confirmatur, sicut & per corpus illius articuli.

CAPVT V.

Solutio obiectionum pro fundamento illius opinionis in prima ea adductarum.

DE A verò, quæ in principio pro fundamēto illius expositionis adducta sunt respōdetur. Et ad primū quidē respōsio ex dictis aperta est. Iam enim declaratum & probatum est, quomodo duo considerāda sunt secundum rectam rationem ad necessitatem virtutis eleemosynariæ.

¶ Ad ſm verò dī, q̄ ly laudabiliter, potest dupliciter sumi. Vno modo, vt distinguit contra. Necessario, & sic ide ionat laudabiliter qđ bene, sed nō de pr̄ cepto, sed de cōsilio. Alio modo vt distinguit cōtra, vituperabiliter: & sic idē ionat quod virtuose. in ꝓposito S. Tho. accepit laudabiliter tcđo modo, & nō primo. Et nihil aliud voluit dicere, nisi q̄ illis casibus trib⁹, quos enumerat nō inordinatē, sed virtuose q̄s necessaria plonæ largiretur. Ex hoc aūt q̄ virtuose hoc fieri dī non sequit, ergo no de præcepto: quoniā actus virtutis cōis est præceptis & cōsiliis. ¶ Fit q̄ hoc verbū arbitror fuisse occasione errādi aliis & falsā fouisse expositionē, ꝓterea q̄ creditū est q̄. S. Tho. vteret ly Laudabiliter, prio modo cū tēdo q̄ sed à nō accepit Laudabiliter ex quatuor. Prio ex art. tit. ac S. Th. more Qui em cōsueuerit diuina ei⁹ ingenia q̄stionib⁹ rādere sermone formali, ꝓpter qđ vniuersaliter ꝓfundę tit eius sentētię, & occultę mīn⁹ pīpi cacib⁹: & tit. artic. nō hī, an de necessario fieri eleemosyna debeat sub ꝑcepto vel cōsilio, sed an de necessario dare liceat eleemosyna, sua nō ītereras indēdo differere, q̄ hoc sit i cōsilio vel ꝑcepto: sed q̄ hoc sit cōis virtutē vel ſm virtutē, licet ad ꝑfectionē doctrinā potuisset poni subingere: & hoc no solū est ſm virtutē, sed etiā in præcepto. Quod dixit. Ergo laudabiliter virtuose exponenda est, ſi difficultati motę; formaliter respōsū esse fateri volumus. Secūdo, ex prima parte corporis illius articuli, ait em ibi, q̄ nō licet dare de necessario naturæ, nisi ad sustētationē reipublicę, vel Ecclesię in aliquo casu necessitatis. Tūc enī laudabiliter, inquit, scilicet, & licet mortis exponeret periculo: q̄a bonū cōe p̄ponēdū est ꝓprio. Ex hoc arguit sic: Certū est, q̄ in aliquo casu tenet q̄s de ꝑcepto, nō tm̄ mortis periculo se exponere, sed etiā mori pro fratribus: ergo quū S. Th. dixit laudabiliter hoc fieri in aliquo casu nō accepit laudabiliter, vt distinguit cōtra necessario, seu de præcep.o, q̄a falsum dixisset, quū in ꝑcepto hoc esset nō sit dubiū i aliquo casu, accepit igit; laudabiliter. i. virtuosē. Quod si hic hāc acceptas glossam, quare non infra in ꝓposito nostro? nulla liquidem est quæstiōis aut ityi disparitas. Tertio, ex regula generali, ex qua

Universidad de Deusto
Biblioteca

excipiens profert hęc verba, Quū enim distinxisset necessariū in necessariū naturę & personæ, & de necessario naturę regulā tradidisset, q̄ non licet dare ex eo eleemosynā, & exceptionē fecisset ad necessariū psonę tranſiēs, ipsum absolutē cōsiderās (vt quæst. exigebat) duas regulas tradidit. Prima est, q̄ dare de necessario psonę, simpliciter scilicet & absolutē cōsiderādo ipsum, est bonū sub cōcilio tantū, nō præcepto. Secunda autem quasi adnexa huic addita est, q̄ inordinatū est dare tantū de necessario personę, q̄ de residuo nō possit cōuenienter vita peracta. Et ab hac secunda regula excipit tres casus, ingressum religionis, facilē reparationē, & extremā necessitatē priuatę personæ, vel magnā reip. quia in his laudabiliter necessaria personę eroganť. Ex his verbis videre quispiam potest clara luce, q̄ laudabiliter posuit cōtra inordinatū. Regula enī erat, q̄ necessariū personę nimis à seipso subtrahere est inordinatum. Excepto autē est, q̄ in tribus casibus hoc fit laudabiliter, id autē est dictū laudabiliter, vt distinguitur cōtra inordinatē & cōtra vidē laudabiliter, vt distinguitur cōtra inordinatē & cōtra vitiose laudabiliter. Quarto patet hoc idem ex 4. sent. dist. 15. q. 2. arti. 4. q. 1. ibi enim tractās hunc articulū, eandē regulā tradit, & eosdem tres casus excipit ab illicitis. Cōstat autē q̄ ibi iā determinauerat, quod nō solū licitū, sed præceptū erat dare de necessario personæ vltimā necessitatē patienti, nihil ergo obstat præterminatę sententię, q̄ id quod præceptū dixerat, post laudabile aut licitū dicat, exigente hoc noua difficultate, quia forma liter sibi vult respōderi. Laudabiliter igitur, id est virtuosē dixit dari eleemosynā de necessario in articulo necessitatis.

¶ Et per hęc patet, qualiter intelligenda sint verba illa, quę ad confirmationē dicebant scilicet dare eleemosynā de necessario personę, est bonū, & nō cadit sub præcepto, sed cōsilio. Quū enim hęc verba in eodē sint articulo, accipiēda sunt, vt quę situ formaliter determinat. Queritur autē ibi, an nō liceat de necessario dare elemosynā in tali vel tali casu, sed, vt dictū est quia ipsum Necessarii nomē erogationē excludere, videtur, quęrit an cōsiderando id quod necessariū est alicui absolutē & simpliciter, liceat eleemosynā de eo dare. Ad hoc autē quę situ facta distinctione de necessario naturę & personę, subtiliter & optimē quo ad necessariū personę dictū est, q̄ licet seu bonū est de cōsilio, tamen nō de præcepto. Ex hac tamen responsione nō sequitur, ergo in nullo casu vel in casu extremę necessitatis hoc nō cadit sub præcepto, quę sita enim aliter à sapientib⁹ determinantur solitariè sumpta, & aliter cōiuncta alicui casui, siue sini. Si enim quęras, an occidere hominē sit bonū, optimē respondebit q̄ non, q̄ si addas in casu, quo iustitia exigit, respondebitur q̄ hoc est in præcepto. Similiter si quæras an exponere se mortis periculo, sit bonū, optimē respōdebit q̄ non, q̄ si addas propter actū virtutis, dicetur q̄ hoc quandoq; cadit sub præcepto, & similiter de alijs euidenter apparet, q̄ aliā responsionē sibi vēdicāt solitariē quæsita, & alia cōiuncta cū aliquo alio. Vnde ad insinuādū S. Th. q̄ dare de necessario personę solitariē sumptū bonæ affectionis est, dixit q̄ sub cōsilio, nō præcepto cadit. Ad insinuandū autem, q̄ hoc in aliquo casu sub præcepto cadit. supra dixerat, & infra dicit, & alibi, vt est allegatū, q̄ de necessario personæ extremæ necessitatis sub præcepto tenetur quis subuenire. Patet igitur ex dictis, q̄ S. Tho. sententia est, q̄ duo sunt præcepta circa eleemosynā faciendā, scilicet dare de superfluo aturæ & personæ indigentibus quibuſuis, & dare de necessario personę patienti extremam necessitatem.

CAPVT VI.

Expositæ opinionis S. Thomæ ex multis illustribus doctoribus antiquis & modernis, confirmatio.

ET Quia hoc videtur multis forte nimis graue, & S. Tho. quem prius imitabantur, sequendū, non putabūt, & coacerabūt sibi magistros prurientes auribus, vt omnino inexcusabiles reddantur, appo nendos censui multos illustres doctores eandē tenentes sententiā, licet non paruipendendum sit verbum illud San. Thomæ, in 4. quando ait hanc esse comunem sententiam.

¶ Primam ergo cōclusionē, scilicet q̄ habens superfluū naturæ & personæ, tenetur alijs subuenire ratione superfluitatis licet pauper nō appareat in extrema necessitate, tenēr imprimis Ba. & Ambr. in verbis supra adductis. Augustin. quoq; ad Macedoniū vt habetur 14. q̄. 4. c. quid dicā, idem sentit in his verbis. Nōne omnes qui sibi videnť gaudere cōquisitis, eisq; vti nesciunt, alienum possidere cōuincimus? hoc enim certe alienū non est, q̄ iure possidetur, hoc autē iure, quod iustē, & hoc iustē, q̄ bene, omne igitur quod male possidetur, alienū est, male autem possidet, qui malē vtitur. Hæc ille. Vbi apparet superfluū naturæ & personæ alienū esse quo ad vsum, & cōsequenter dispensandū, aliter iniustē possidetur, quia habens nō rectē vtitur illo. Eandem cōfirmat sententiā Hier. dist. 47. c. hospitalitatē, dicens, Aliena rapere cōuincitur, qui sibi vltra necessaria retinere pbatur. Hæc ille. Theophil⁹ quoq; sup illa verba Luc. 18. Facilius est camelū, tractās an hęc dñi sententia impossibilitatē ostēdat circa diuitum salutē: affirmansq; impossibilitatē, ait, Reuera ita est, aliud enim est diues, & aliud œconom⁹, nam diues est, qui sibi reseruat diuitias: œconom⁹ verò siue dispēsator, qui ad opus aliorū has tenet. Porro attendatur, q̄ diuitē quidē impossibile dicit saluari, possidentē verò diuitias difficile, quasi dicat Dives, q̄ captus est à diuitiis, & famulat eis, nō saluabitur. habēs verò illas, qui scilicet eis dominat, vix saluabitur, causa humanæ fragilitatis. Hæc ille. Vbi manifestē dānantur omnes reseruantes sibi diuitias, id est superflua, & q̄ eis famulant. Quod autem talis famulat⁹ excludēs à vita æterna, sit ipsa custodia superfluorū, apparet ex verbis Chry. ibidē dicētis, Nō, phibet ditari, sed opib⁹ famulari, vult vt in necessariis vtamur eis, nō vt custodiam⁹, nā famuli est custodire, sed domini dispēsare. Si cō seruari eas vellet, nō tradidisset eas hominib⁹, sed fineret eas in terra iacere. Apparet etiā ex verbis Domini, Matt. 6. Nō potestis Deo seruire & Māmonæ, vbi Hieron. exponēs qd sit seruitus diuitiarū, ait, Audiat hoc auar⁹, audiat hoc q̄ censet vocabulo Christian⁹, nō posse simul diuitijs, Christoq; seruiri, & tamē nō dicit, Qui habet diuitias, sed, Qui seruit diuitijs, q̄ enī diuitiarū seruus est, diuitias custodit, vt seru⁹, qui autē seruituris excusit jugū, distribuit eas vt domin⁹. Hæc ille. Vbi expressē apparet, q̄ est impossibile superflua custodire, nō dispensando, & Christū amare, diuitijs enim amatis, se odio haberiť necessariū esse, ibidē dicit Domin⁹. Beda quoq; super illud Luc. 11. Quod superest. date eleemosynā, ait, Neq; enim ita faciēda iubet eleemosyna, vt reipsum cōsumas inopia, sed vt tui cura corporis expleta, inopē quantū vales, sustentes. Hæc ille. Vbi iuberi exponit sustentationem inopum post necessaria nobis.

¶ Inter posteriores verò doctores Petrus de Palude in 4. dist. 15. q̄. 3. expressē ponit hoc cadere sub præcepto. Richardus quoq; in 4. dist. 15. quæst. 2. hoc idem confirmat. Durandus autē & Romanus ibidem, quasi mortale pauidi timent.

¶ Secundam autē cōclusionē (quòd scilicet dare eleemosynam existēti in extrema necessitate de necessario personę sit in præcepto) Ambr. dist. 86. cap. pasce, cōfirmat dicēs, Pasce fame morientē, si nō pauisti, occidisti. Grego. quoq; in homiliis suis ait, Quia enim in lege scriptū est, Diliges proximū tuum sicut teipsum, minus proximū amare cōuincitur, qui nō cum eo in necessitate illius etiā ea quæ sunt sibi necessaria, partitur, idcirco de diuidendis cū proximo duab⁹ tunicis datur præceptū. Hæc ille. Vbi euidenter apparet, q̄ necessaria, nō cōmunicata necessitatibus absq; dubio extremis, minorē debito dilectionē Christi cōuincunt. & cōsequenter charitatis extinctionē, quæ dimi nutionē non patitur. Basilius etiam super illud Luc. 3. Qui habet duas tunicas, ait, Hic autē docemur, q̄ ex omni eo quod affluit supra proprij victus necessitatē, tenemur erogare illi, qui non habet, propter Deū, qui quæcunq; possidemus, largitus est. Hæc ille. Vbi clare sonat intentā sententiam. Iuniores quoq; scilicet Petrus de Palude, Richardus, Duran. & Roman⁹ in 4. sen. dist. 15. intrepidē asserūt teneri quemlibet de necessario personæ subuenire extremæ necessitati pauperis. Non absq; temeritate ergo à tot doctoribus ac rationibus subtrahet se quispiam, volēs magis hominibus placere, quam veritatē sequi. Quòd si mihi illud Rosellæ obieceris, q̄ scilicet diuitum cōfessiones audiri non possent, & cōfessores damnationem incurrerent, audi Dominū Iesum Christum in Euangelio, diuitibus dicentē, Facilius est camelū transire per foramen acus, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Confessoribus autem, Si cæcus cæco ducatū præbeat, ambo in foueam cadunt.

¶ Et sic patet regula generalis, circa eleemosynarū necessariā largitionē, applicatio autē eius ad particularia scientificæ determinationi nō subest, sed prudētiæ cōmittit, quæ circa particularia versatur. Est autē magna opus circāspectiōe, vt cōcludatur hūc habere superflua, oportet siquidē cōsiderare statū, filios filias, seruos, alumnos, hospites, conuiuas, diuisionē, munificentiam, magnificentiā, & si qua sunt huiusmodi, & habere semper præ oculis, q̄ necessarium personæ non consistit in indiuisibili, multis enim adiunctis, non apparebit superfluum, & multis subtractis, non censebitur quis indigens. Et hæc de eleemosynæ præcepto dicta sufficiant. Anno Domini, 1496. Finis.

TRACTATVS SEXTVS.

De monte pietatis in quindecim capita diuisus.

1 *Quid sit Mons pietatis, qua eius capitula, & quid discutiendum.*
2 *Ex quib⁹ & quomodo procedēdū est ad huius veritatis inuestigationē.*
3 *In quo genere, & in qua specie virtutis, vel vitij operationes ista locentur.*
4 *Conditiones iusti commutatiui & distributiui.*
5 *Prima opinio dicētiū nihil usurę, aut iniustitiæ inueniri in cōtractib⁹ Montis pietatis stando infra limites iustitiæ commutatiuæ.*
6 *Examinatio prædictæ opinionis cum determinatione quod in his contractibus committatur multiplex iniustitia.*

Secunda

7 *Secūda opinio examinantur, soluenda duo dubia concernentia dicta in præcedenti capitulo.*
8 *Solutio rationum arguentium, quod contractus prædicti secundum communiam iustitiam sint iusti.*
9 *Determinatio, quod in prædictis contractibus cōmittitur usura.*
10 *Opinio dicentium iusta esse capitula Montis pietatis secundum formam iustitiæ distributiuæ.*
11 *Examen prædictæ opinionis determinant, quomodo hic sit distributio.*
12 *Determinatio quod secundum iustitiæ distributiuæ formam multiplex in hoc Monte iniustitia committatur.*
13 *Opinio dicens in monte hoc nullum esse proprie mutuum sed societatē potius quandā piissimi capituli, ad cōmune bonum exstitam.*
14 *Examen prædictæ opinionis determinans iniustitiæ nihil minus inuenirī in capitulis Montis secūdū hāc qualiter, quā secundū alias supradictas.*
15 *Exclusio quorundam extraneorum dictorum concludens vltimo in tam tam sententiam.*

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Mons pietatis quæ eius Capitula, & quid discutiendum.

Quid Mōs pietatis.

MONS Pietatis in multis iam Italiæ populis erectus, & nunc discutiendus, vocatur summa quædā pecuniæ ad perpetuū vsum pauperum deputata, hoc modo. Cōpatientes diuini verbi prædicatores aliqui inopię multorū pauperū quorum facultates (q̄a nō semp in promptu habere cōtingit, vnde sinis, puideat necessitatib⁹) ab Hæbreorū vsuris vocant, induxerūt populū, vt pietatis intuitu oblatione volūtaria quisq; quod sibi placeret, offerret, quatenus ex multis oblatis vna quædā fieret nūmorū summa, cōseruanda integrè ad hoc, vt pauperi cuique mutuari possit, vnde sibi prouideat. Et quoniā charitate plena res est hæc, fructuosa fuit prdicatio, adunataq; est pecunia multa sub communibus custodibus repōsita, quę Mons pietatis dicitur, Quūque modum cōueniętem & perpetuū humano more recto res ciuitatis statuere vellēt, quo pauperibus prædicta pecunia distributione perpetua & æquali mutuari possit, statuerunt bonos ciues ad hoc exequendum cum his capitulis.

¶ Primò, q̄ custodiant dictā pecuniam, & stent parati ad mutuandum egentibus tot aureos (puta tres ad summum) & intra tantum non plus temporis (puta annum) restituendos, & hoc vt bonum possit esse communius.

¶ Secundo, q̄ pignora ab accipientibus mutuū sumant, & suo periculo custodiāt in domo ad hoc cōducta, & restituētibus intra annū reddāt, non restituentiū verò publicè vendant, & ex venditione pecuniā exigerēt reddendā domino vēditi pignoris, deducto prius eo, quod Mōti debet, & horū omniū & totalis suæ administrationis rōnes scriberēt, & redderēt. Et hoc totum fit, vt perpetuari possit Mōs, & futuris pauperibus prōdesse.

¶ Tertiò, q̄ vltra pecuniā mutuatā exigant ℔ numerū librarū singulis mensibus tot denarios à prædictis debitoribus, ita q̄ quotlibras aliquis mutuò susceperit à Monte, tot denarios singulis mēsibus, quibus illas retinet, dare teneatur. Et hoc nō vt aliquid vltra sortē Monti accedat, sed pro recōpensatione operarū custodum & ministrorū, qui publico pauperum bono in su prædictis cum suo periculo & labore deseruiunt, & expensarū quę pro pensione domus, & emptione librorū, & cęteris ab eis fiunt. Hęc sunt capitula Mōtis pietatis. Quorum duo prima, quoniam per se notum est esse sancta, tertium examinandū restat, an sit licitum aut illicitū: & si illicitum, an vsuram sapiat.

Quid ex facti specie hoc cōtractu sit.

CAPVT II.

Ex quibus & quomodo procedendum est ad huius veritatis inuestigationem.

OPORTET Autē huius dubitationis, sicut & cuiusq; alterius verā solutionē ex eius propriis principiis indagare. Quū autē quæstio hęc moralis sit, & ab homine naturaliter scibilis, nō est ex autoritate diuina aut humana, sed moralis philosophiæ principijs tātū, p̄cedēdū. Ex autoritate siquidē diuina in cano nicis sacræ Scripturæ libris cōtenta quędā per se ponunť credēda: & hæc sunt, quę humani excedūt vires ingenij (quoniā fides est, sed est argumētū rerū nō apparentiū) vt puta q̄ Deus sit trinus, & ex p̄cia alia huiusmodi. Quędā quasi per accidēs: & hęc sunt multa rōne naturali cognoscibilia tā credēda, quā operāda, vt citius, cōs, & tutius veritas humano generi innotescat, vt puta q̄ Deus sit vnus, q̄ adulteriū est malū, &c. In neutro autē horū genere præsēs cōtinetur quæstio, scibilis siquidē naturaliter est, & nullibi in sacra Scriptura de ea inuenit. Ex traditis autē in quantū creditas, sed lumine naturali notas. Hoc autē est ex principijs moralibus, nō ex diuina p̄cedere autoritate. Autoritas verò humana tam canonica, quā ciuilis duo similiter tradit operū genera. Quæda ideo bona, q̄a mādata: vel mala, quia prohibita, & quæda ideo præcepta, q̄a bona, vel p̄hibita, quia mala. In horū primo ordine cōtat hos, de quibus agimus, actus nō contineri: in secūdo autē claudi, nullibi explicitè habetur. Implicitè autem probari non potest ex iuris principijs, inquantū humana sunt autoritate firmata: sed oportet recurrere ad philosophiam moralem, vt ex eius rationibus naturali lumine fulgentis ostendatur, an hoc sit secundum se malum, aut bonum.

¶ Ex hoc autē, q̄ nulla autoritas quæstionē hanc propriam sibi vendicat, euidenter quatuor patere possunt, Primò, quod præsentis quæstionis decisio, nec canonici, nec ciuilis iuris doctores, nec purū Theologū secundum q̄ Theologia vltra philosophicas disciplinas est simpliciter necessaria, expoſcit, sed moralē philosophū. Secundo, q̄ sapientes in hac parte nec habēdi, nec vocādi sunt doctores prędicti: sed ponēres potius falcē in messem alienā. Gratię tamen sunt eis babēdę, qui fm iura, quātum licuit, hąquęstionē hāc ventilarūt. Tertiò, q̄ non est mirum, si tot huiusmodi homines in re hac min⁹ bene dixerint: quoniā tractant fabrilia fabri. Quarto, q̄ ex eo quod tot & tales dixerit vel dicturi sint in re hac suas opiniones, aut decisiones, nemo hęc intelligens debet, aut potest conscientiam suam eis credere: sicut nec corporeę infirmitatis periculum aromatarijs, nisi stulte committeret.

¶ Nec obstat q̄ agere de cōtractibus & vsura, ad iura spectet, & ad Papā & principē decernere: hoc enim verū est quo ad cōtentiosa fori exercitia, & humana iudicia. Inter homines siquidē summi Pōtificis est vsurarū ambiguitates determinare, & non simpliciter. Dupliciter enim aliquid ad ecclesiasticū iudiciū spectat. s. per se, & simpliciter. Et sic summi Pontificis iudicio subsunt ea tantū, quæ sunt fidei: eo q̄ ipse est constitutus à Christo doctor & rector fidelīū, inquantum fideles sunt, & nō hominum, inquātum homines sunt, & sibi promissa est omnis veritas de necessarijs ad salutem fidelium: & nō omnis veritas naturaliter icibilis, aut moralis. Aliquid verò subditur Ecclesię iudicio per accidens, & fm quid: si scilicet illud necessarium certa ratione nescit, aut si ratio verē scita ab aliquibus, nō capitur ab aliis, &c. & de horū numero conſtat ex dictis quæstionē hanc esse. Et ꝓpterea sicut in his, quę sunt fidei summi Pontificis autoritas omnibus præest rationibus: ita in his scibilibus suprà tam ipsum, quā quemcunque alium iudicem, ratio naturali lumine roborata locum obtinet: contra quā sola autoris naturę autoritas statuere, aut decidere aliquid potest. Et quoniā solus veritatis amore opus hoc agitur, & materia moralis, est vt omnib⁹ amabilis veritas reddatur, nemo opinās nominabit, aut mordebitur quouis modo sed opiniones discutiemus, bene dicta suscipientes, minus autem bene, ordinantes, & secundū vires fraternitate & charitate emendantes.

CAPVT III.

In quo genere, & in qua specie virtutis, aut vitij operationes ista locentur.

Opera qua in Monte pietatis exercētur, non modo ad commutatiua iustitiæ rationem reducūtur, sed etiā distributiua.

VMANA Opera virtutis, aut vitij susceptiua, in duo secantur genera. Quædam enim sunt, quorum bonitas vel malitia in ordine ad operantē consistit, vt cōcupiscere irasci, timere, audere & vniuersaliter humanæ passiones. Talis siquidē rectitudo sufficienter habetur, si ipse operās in se ipso aliqualiter se habet, puta si passio secundū rationē refrenetur, &c. Alia autē sunt, quorū propria & per se primo bonitas aut malitia consistit in ordine ad alterū, licet ad completā virtutis bonitatē etiam in ordine ad operātem bona esse oporteat: vt reddere depositum, restituere accōmodatum. & vniuersaliter operationes, quæ iustitiæ subiacent. Ad horum siquidem rectitudinem propriam, id est ad hoc vt iusta opera sint, sufficit q̄ alteri æqualiter commensurata sint, puta q̄ restitutio acceptioni æquetur. Nō enim refert qua quis intētione depositum reddat, aut debitum persoluat, si operis iustitiā inspicimus: licet plurimū interfit, si iustitiæ virtutē operanti attribuere volumus, Propter quod hoc est singulare in iustitiæ operibus, quòd iusta operari possunt carentes iustitiæ virtute, cæterarū autē virtutum opera nemo absque virtute illa explere sufficit. Quod ideo (vt ex dictis patet) accidit, quia cæteræ virtutes perficiunt hominē in his, quæ sunt ad se, iustitia verò in his, quæ sunt ad alterum, vt in quinto dicitur Ethic.

¶ Quum autē clara luce liqueat opera hæc, de quibus præsens agitur quæstio, in numero eorū, quæ ad alterū sunt cum æqualitatis ciuili debito contineri, eorum bonitatem, vel malitiam ex ipsa ratione iusti, quod ad alterū est, secundū æqualitatem ciuiliter debitā, considerare oportet. Et ob hoc omnes rationes quæ in re hac adducunt, ex rectitudine volūtatis & pietate intētionis comunitatis & ministrorū defectiuę sunt, nō eni astringūt ad opus, fm se, an iustū vel iniustū sit. Et quoniā iustū nō humana lege positū (quoniam illud non est ad propositum, eo q̄ non habet locū nisi in differentibus) sed naturale, id est ex ipsa rei natura æqualitate aliqua alteri commensuratum in duas secatur species scilicet, fm iustitiam cōmutatiuā & secūdū iusti

iustitiam distributiuã, oportet non latere, ſm quam iusti ſpeciẽ opera hęc examinare oportet, non enim eodẽ modo iusti ratio in vtraque inuenitur. Quamuis autem primo aſpectu ad cõmutatiuam iuſtitiã oĩa huiuſmodi opera ſpectare videantur (quia vel reſtitutionis, vel recõpenſationis, vel locationis actus ſunt) quia tamen ſm multos diſtributiua admiſcetur iuſtitia, idcirco primo ſecundã formam iuſtitiæ commutatiuæ, deinde ſecundũ admixtam diſtributiuam, & demum quandam ſingularem opinionem examinando procedemus.

CAPVT IIII.

Conditiones iuſti commutatiui & diſtributiui.

Cõmutatiua iuſtitia exigit, vt aliq̃ detur et accipiatur inter ſingulares perſonas ſecũdum æqualitatẽ arithmeticã. diſtributiua vero exigit diſtributionẽ a principibus, vel ciuitate factam ſingulis perſonis ſecũdã æqualitatẽ geometricã

QVIA Verò ignoratis rationibus terminorum, impoſſibile eſt intelligere cætera, prohibandũ eſt quid rõ iuſti in cõmutationibus exigat, & ſimiliter quid rõ iuſti in diſtributionib⁹ requirat, ad hęc enim aſpicientes, oportet reliqua examinare. In ciuitate, quo totũ quoddã ſit triplex debiti ratio, ſine qua iuſtum nõ inuenitur, cõſiderari poteſt. ſ. partis ad partem, tot⁹ & ad partes, & partiũ ad totum. Primus ordo dirigitur à iuſtitia ĩcommutatiua, ſecundus à diſtributiua, tertius à generali, quæ legalis alio nomine dicitur, de qua in quinto Ethicorum dicitur, q̃ neq; heſper⁹ neque Lucifer eſt ita fulgens. aut admirabilis. Partes ſiquidẽ ciuitatis ſunt ſingulares perſonę, quarum & res & opera & perſonas cõmutare adinuicẽ oportet, vt quod vni deeſt, abſq; damno ab altera habeatur. Bonum ſimiliter vel malũ cõmune eſſe eſt ſingulis proportionaliter diſtribuere, ſingulorumque bona ad comune bonum ordinanda eſſe nemo dubitat.

¶ Sed omiſſa pro nũc tertia hac iuſtitia (quoniã vt poſt patebit, non eſt ad propoſitũ) ſciendũ eſt, q̃ iuſtum ſecundum iuſtitiam cõmutatiuã requirit tres cõditiones. Prima eſt, q̃ ibi ſit datio & acceptio ex parte vtriuſque extremi, aliter cõmutatio nõ eſſet, & cõmutatiuæ iuſtitiæ (quę directiua comutationum eſt), propria deeſſet materia. Secũda eſt, q̃ ſit inter partẽ & partẽ, id eſt ſingulares perſonas, aliter à diſtributiua, aut generali iuſtitia nõ diſtingueretur, vnde ſeruitiũ cõmunitati exhibitum, recõpenſatur ab ea, vt ſingularem perſonã induit, ſicut & vendit & emit, vt perſona ſingularis. Tertia eſt, q̃ ſeruetur æqualitas arithmetica, id eſt quãtitatiua, vt ſcilicet quantũ fuit ſeruitiũ, tanta ſit merces, & quanta læſio, tanta vindicta, & c. aliter commutationes iuſtæ non eſſent. Mutuanti enim quatuor, niſi quatuor reſtitueretur, iniuſtitia eſſet. & ſimile eſt in aliis.

¶ Iuſtum autem ſm iuſtitiam diſtributiuã⁹, tria ſimiliter exigit. Primo, q̃ ibi ſit diſtributio, q̃ Propria iuſtitiæ diſtributiuæ materia, vt ex eius nomine patet. Secundò, q̃ ſit inter totũ & partes, ita quòd à toto ad partes terminetur. aliter debiti ratio & diſtributio in vnũ nõ coirent. Diſtributio nanq; petitioẽ ſonat alicuius, q̃ niſi totius eſſet, partibus debitum, vt diſtribueretur, non eſſet. Vocamus autem totum cõmunitatẽ vel principem vt ſic, partes autem ipſos ciues. Tertiò, q̃ ſeruetur æqualitas geometrica, id eſt, proportionalis, vt ſcilicet talis ſit ꝓportio eius quod datur de cõmunibus bonis vni perſonæ ad id quod datur alteri, qualis eſt inter perſonas ipſas, id eſt, vt quãta vna perſona præcedit alterã in illa repub. tantũ quod vni datur excedat id, quod datur alteri. Aliter æqua nõ eſſet diſtributio, q̃a boni totius partibus debiti tãtò plus alicui parti debetur, quãto pars illa principalior eſt in illo toto, quę principalitas in diuerſis politiis ſecũdum diuerſa attenditur, ſcilicet ſecundum virtutem aut diuitias, aut aliquid huiuſmodi.

CAPVT V.

Prima opinio, dicentiũ nihil vſuræ aut iniuſtitiæ inueniri in cõtractib⁹. Montis pietatis, ſtãdo infra limites iuſtitiæ commutatiuæ.

Mutuãtes in mõtepietatis & quomodo nulla ſit vſura, vel iniuſtitia macula incurrant.

HIs igit̃ præmiſſis illorũ occurrit opinio, qui terminos cõmutati uę iuſtitiæ non egrediendo, contract⁹ omnes huius Montis, nec vſurę nec iniuſtitiæ aliq̃ ſapere credunt. Et quoniã hi duabus incedunt viis, illa primò adducenda eſt, quę hos contractus adeo ſecundum ſe iuſtos dicit, vt ſi de cuiuſque priuatæ perſonę intẽtione recta conſtaret, ſicut de pia communitatis & Montis intentione modò cõſtat, cuilibet liceret pecunias ſuas cum ſupra dictis contractibus pauperibus mutuare.

¶ Vt autẽ huius ambiguitatis veritas clarius eluceſcat, ex quo non refert ſm hanc viã, quis mutuet, publica ſcilicet an priuata perſona, nec refert cuius ſit quod mutuo datur, an. ſ. mutuantis ſit an alterius, ponamus in terminis caſum diſcutiendũ, præſuppoſita recta intentione mutuantis, quã tamen præſupponere non eſt opus, quia cõtractus ſm ſe iuſtitiam quęrimus, quę in æqualitate cõmutatiõis cõſiſtit quacunq; id intentione fiat. Sit ergo Petrus mutuis indigentiũ exponens 10000 ducatos, cõducatq; miniſtros ſcriptores, & cuſtodes pignorũ, ſine quibus mutuum nulli dare vult, exigatq; vnũ denariũ pro qualibet libra ſingulis menſibus à ſingulis accipientibus, & retinentibus mutuum, ſuppoſito q̃ tanta quantitas pecuniæ requiratur ad mercedem reddendam debitam miniſtris, & cuſtodibus, & c. Dicit itaque his ſtantibus hæc prima opinio tria. Primo, quod hic ſunt tres contractus, ſecundò quod in his nulla inreruenit vſura, tertiò quod in his nulla Inuenitur iniuſtitia.

¶ Primum horũ declaratur diſtinguendo cõtractus. Eſt ſiquidẽ hic primò cõtractus mutui inter Petrum mutuantẽ & Ioannem pauperẽ. Eſt deinde cõtractus pignoris inter Ioãnem pauperẽ & ipſũ Petrũ, ſeu miniſtros eius q̃ idẽ eſt, q̃a in mutuantis perſona pignus ſuſcipiunt. Eſt & tertio contractus locationis, quo miniſtri operãs ſuas locãt ad ſcribendũ, cuſtodiendum & excutiendum pignora, & c. & pauperes mercedem eis debitam retribuunt, vnum denarium pro libra ſoluendo.

¶ Secundum verò, ſcilicet q̃ hic nulla ſit vſura, probant ex ipſius vſuræ ratione dupliciter. Primò, quia vſura eſt quãdo aliquid vltra ſortẽ ex mutuo quæritur, ita quod mutuũ ſit non occaſio aut cauſa ſine qua nõ, ſed ratio & cauſa propter quã aliquid pecunia æſtimabile vltra ſortẽ percipiẽ. Cõſtat autẽ ex diſtinctione contractuũ, quod hic nihil propter mutuũ vltra ſortẽ quæritur, ſed tantũ propter locatas operas miniſtrorũ, cuius euidẽs ſignũ eſt, q̃ ſi miniſtri gratis hæc facere volũt donãtes ſingulis illos denarios, nemo turbabitur. Secũdò, Quia ſi iſta miniſtrorũ merces eſſet vſuraria, à quocũq; redderet, eſſet vſuraria, non enim refert, an fœneratori vſurę denẽ ab accipiẽte mutuũ, vel à principe, vel à quocũq; alio. Sed cõſtat q̃ prædictis miniſtris abſque vllo ſcrupulo poteſt tanta merces pro his laboribus à communitate vel principe reddi, vt Mediolani, & Brixiæ, & Veronæ ſit, ergo non eſt vſura.

¶ Tertiũ autẽ. ſ. quod hic nulla ſit iniuſtitia, declarat ſic, Si hic eſſet iniuſtitia, aut eſſet iniuſtitia iſta ex parte miniſtrorũ, vt ideo iniuſtitia ſit exactio iſta, quia ipſis gratis tenent operas ſuas impẽdere & hoc nõ, qa nõ ſumus in caſu extremæ neceſſitatis aut ſuperfluitatis extra quos eleemoſyna nõ eſt in præcepto. tum qa principes, etſi teneant pauperum curam habere, & eis ſubuenire, nõ tamẽ tenent hoc modo ſubuenire, vt de le patet. Si ergo nullꝰ inuenitur, q̃ ad hoc teneat, reſtat q̃ pauper ipſe teneatur. Secũdò, quia morale principiũ eſt q̃ ille debet onera rei ſuſtinere, in cuius fauorẽ res agitur, cũ autẽ cõſtet, q̃ miniſtrorũ opera propter pauperes fiant, vt habeant vnde ſuis prouideant neceſsitatibus, cõſequens eſt, q̃ ipſi pauperes debeant miniſtrorum operas recompenſare.

CAPVT VI.

Examinatio præpoſitæ opinionis cum determinatione, quod in his contractibus committatur multiplex iniuſtitia.

QVOD aũt prędicta opinio in multis à veritate deficiat, nõ ex opinabilib⁹, ſed ex per ſe notis principiis moralibus deducendum eſt. Aſſumamus itaq; duo principia in cõmutationis cõtractibus per ſe euidentia. Alterũ affirmatiuũ, ſ. ille tenetur mercedẽ reddere, in cuius fauorẽ opus agitur. Alterũ negatiuũ, ſcilicet, q̃ nullus tenetur mercedẽ reddere ꝓ opere facto in alterius fauorem. Hęc principia ſtãda infra limites iuſtitię cõmutatiuæ per ſe nota ſunt, quoniã ex ſeipſis æqualitatẽ iuſtitiæ clarè cõtinet, & ideo indiſciplinati eſſet quærere eorũ probationem. Sub his autem principiis oportet ſubſumere propoſitiones minores, quas difficile eſſet intelle ctu penetrare niſi prius operationes miniſtrorũ interuenientes in cõtractibus iſtis diſtinguerentur, & ſigillatim diſcuteretur quæ in cuius fauorem fiat, hac enim deciſione habita, ſtatim tota ratio integrè patebit. Sed ad hanc deciſionem abſque errore habendam, oporter ex his, quę per ſe inueniuntur in operatione qualibet, & non ex his, quæ per accidens inſunt, & ex propriis & immediatis cuiuſque conditionibus, & non ex communibus & remotis ſententiam proferre. Propter quod non eſt, in hac conſideratione immiſcendum, q̃ hoc, vel illud opus in fauorẽ boni cõmunis, aut aliud huiuſmodi, ſmis ſiquidẽ cõmunis & remotus eſt vniuerſitatis bonũ in particularibus cõmutationibus. Tã enim ſtabilitũ ſuperius eſt, q̃ iuſtum ſm iuſtitię cõmutatiuæ formã attẽditur ſecundũ æqualitatẽ cõmutationis huius perſonæ ad illam perſonam, & non ſecundum ordinem ad communitatem.

¶ Ex per ſe ergo & proximis cõſideraturi, diſtinguamus in primis operas has miniſtrorũ, dicẽtes q̃ harũ operarũ quædã ſunt quaſi per ſe cõmuniter intentæ, & hæ ſunt illæ, quę vſq; ad vẽditionẽ pignorum interueniunt. Quędã verò ſunt ſpecialiter, & per accidẽs intentę, & hæ ſunt ſubſtitutio & vẽditio pignorũ, & his annexa, quæ ex mora quorundã debitorũ accidũt. Diſtinguẽdo aũt ſigillatim prima opera, dicim⁹ ea eſſe hæc, ſcilicet cuſtodiã pecuniæ, præparationẽ ad mutuandã actũ mutuandi, ſumere pignus ſcribere hæc, cui annectuntur expẽſę pro libris, & c. cuſtodiã pignorũ: cui coniungitur cõductio domus ꝓ eorũ conſeruatione, & tandẽ reſtituere pignora. Horum autẽ pars maior & periculoſior in fauorẽ ſit Petri mutuãtis, aut vniuerſitatis pauperũ cuſtodia enim pecuniæ acceptio pignorũ, eorũ cuſtodia, ſcribere hęc expenſę pro libris cõductioq; domus (in quib⁹ totũ periculũ eſt) ad alterius vel vtriuſq; ordinanẽ ſecuritatẽ. Reliqua autẽ paucula, ſcilicet præparatio ad mutuãdũ, & ipſe actꝰ mutuandi & reſtituţio pignoris ad huiꝰ pauperis ordinãt ſe vtilitatẽ.

ET Vt clarius eluceſcant hęc, videamꝰ ſingula. Cuſtodia imprimis pecuniæ, in illius fauorẽ proximè ſit, cui cuſtodienda reponitur: pecunia autẽ hęc cuſtoditur duobus, ſcilicet Petro mutuanti, cuius eſt directũ dominiũ huius pecuniæ: & vniuerſitati pauperũ, cuius eſt quaſi dominiũ vtile eiuſdẽ. Nulla enim alia ratione hãc pecuniã oportet cõſeruari, niſi vt Petrus ſit ſecurꝰ, ſi quando vellet rehabere pecuniã ſuã, & vniuerſitas pauperũ ſit certa, q̃ cõmunis ſit etiã futuris pauperibus vtilitas iſta. Acceptio ſimiliter pignorum, quũ ad cõſeruationẽ & ſecuritatem capitalis ꝓximè ordinet, cõſtat q̃ in fauorem ipſius Petri & vniuerſitatis pauperum ſit. Et ſimile omnino eſt de ipſo actu ſcribendi, & expẽſis pro libris. Hęc enim omnia nulla alia ratio ſieri cogit, niſi ob integritatem & ſecuritatẽ pecuniæ. Ioannes enim pauper mutuũ accipiens, non curat q̃ hæc deſcribãtur, aut quòd pignus ab eo exigatur: ſed hæc omnia pecuniæ dominus ſecuritati ſuæ conſulens fieri vult.

¶ In cuſtodia autẽ pignorũ cõſiderandũ eſt, q̃ ſicut pignus habet in ſe duo: ſcilicet q̃ ſit pignus, & q̃ ſit talis res, (puta veſtis) ita in ipſa pignorũ cuſtodia diſtinguẽdũ eſt, q̃ ipſa eſt cuſtodia pignoris, & q̃ eſt cura talis rei. Si cõſideretur formaliter pignorũ cuſtodia, manifeſtè paret q̃ in fauorem Petri mutuantis, & vniuerſitatis pauperũ ſit, quia proximè ordinatur in ſecuritatem pecuniæ rehabendę. Vnde quia cõtractus pignoris ſm veritatẽ eſt in in fauorem accipientis, ideo accipiens ipſũ tenetur ad reſtitutionem eius, ſi etiã perdidit illud, vt cõuincitur ex illo morali principio reſtitutionũ poſito à S. Thoma in Secũda Secũdę quęſt. 62. q̃ aliquis tenetur ad reſtitutionẽ non ſolũ ratione rei acceptę, ſed etiã ratione acceptionis tenetur reſtituere, etiam perdita re. Et in hoc differt accipiens depoſitũ ab accipiẽte pignus, q̃ ille depoſito perdito, nõ tenetur ad reſtitutionẽ, quia obligatur ad reddendũ depoſitũ ratione rei acceptę, & nõ ratione acceptionis, quia depoſitũ datur in fauoiẽ deponẽtis: iſte aũt ſi accipiens pignus, quia tenetur & ratione pignoris accepti, & ratiõe acceptionis (quia pignꝰ datꝰ in ſecuritatẽ petẽtis ipſum) obligatur ad reſtitutionẽ nõ ſolũ quãdiu pignus habet, ſed etiã ſi nõ habet: ſuo enim periculo tenetur naturali iure illud cuſtodire, ſicut q̃ accomodatũ accipit eadẽ ratione, & c. Si autẽ cõſideretur cura talis rei, quæ eſt pignus (puta excuſio veſtiũ & huiuſmodi ſolicitudo) ſic quia hoc accidit pignori, de ſui ratione nõ exigitur, q̃ ſit in tali materia, ſed ſufficit ſibi q̃ ſit tãti pretij, vt ſecura ſit pecunia rehabẽda, ideo nõ eſt eadẽ ratio de ſolicitudine exercenda, & de ipſa cuſtodia. Hæc nãq; cura quãtis in fauorẽ vtriuſq;⁸ dãtis ſcilicet & accipientis eedat (dũ pignoris domino res ſua illęſa ſeruat, & huic creditori pignoris pretiũ cõſeruatur, vnde poſſit mutuatã rehabere pecuniã) ſimpliciter tamẽ & per ſe ſit in fauorẽ domini pignoris, quia mutuãs licet exigat pignus, nõ tamẽ exigit qualitate ejgnoris, imo hãc onoroſa cõditionẽ refugit naturaliter. Vnde paciſci poſſet cũ domino pignoris talis, q̃ ipſe nõ vult ſolicitudinẽ hãc, ſed q̃ Dominꝰ ipſe mittat tẽpore curę rehabẽdę ad excutiẽdas veſtes ſuas, & alia huiuſmodi. Nec obſtat, q̃ ſi nullo interueniẽte pacto veſtes in pignus acceptas cõtingit ĩgni, retinens ipſas tenetur ad ſatisfaciendũ domino pignoris. Hoc enim nõ prouenit ex eo q̃ retinẽs tale pignus teneatur per ſe ad curã eius, ſed ex eo q̃ per accidens iſte renebatur ad hoc, quia ſcilicet nõ fuit proteſtatꝰ, manifeſtando domino pignoris, q̃ talis pignoris curam retineret. Implicitè enim obligatur quilibet ſumẽs pignꝰ qualecunq; ad eius curã, (expenſis tamẽ domini) niſi aliud præſtetur. Dominus aũt cõductio, inquãtũ deſeruit cuſtodię pecuniæ & pignorũ, &

in fauorem eſt Petri mutuãtis, & vniuerſitatis pauperũ. Inquantum aũt pignorũ expanſioni & curę vtilis eſt, in horũ pauperũ fauorem hę. Reliqua autẽ tria opera, ſcilicet actus mutuandi, & pignora reſtituẽdi, & ꝑaratũ eſſe ad mutuãdum, in fauorem manifeſtè ſunt Ioannis pauperis. Sed prima horũ, ſcilicet actus mutuandi, & reſtituendi pignus, ſub mercede nõ cadunt, quoniam actui mutuãdi reſpõdet actus reſtituendi acceptũ mutuum, & actus reſtituendi pignus reſpõdet actui dandi ipſum pignus, ſicque par pari refertur. Tertiũ autem ſub mercede eſſe per ſe patet, pecunia ſiquidem æſtimabilis eſt obligatio ad ꝑaratũ eſſe ad mutuandum. Opera verò in altero diuiſionis membro poſita. ſ. quæ ſpecialiter reſpectu quorundam accidunt, (vt venditio pignoris, & cætera annexa, non opus eſt diſcutere, in cuius fiant fauorem, quoniam propter moram debitoris ab ipſo ſoluenda ſicut & expenſę, quæ poſt eius moram fierent ſuſcitatione corã iudice & litibus, & cætera.

EX OMNIBVS igitur his colligendo, cùm pateat vnum tãtum actum mercenariũ proprię, & per ſe ordinari vniuerſaliter in fauorem cuiuſque ſingularis pauperis, ſcilicet obligatam præparationẽ ad mutuãdũ, ex ſupradictis principiis facilè veritas intenta deduci poteſt, conſiſtens in quinque concluſionibus. Prima eſt negatiua. ſ. Nullus pauper tenetur ad reddendam mercedem debitam miniſtris huiuſmodi pro cuſtodia pecuniæ vel pignoris, pro opere ſcribendi libros ratiocinij, aut pro domo ad hæc conducta. Patet iſta ex illo principio negatiuo, quo dicitur, q̃ nullus tenẽ mercedem reddere pro opere facto in alterius fauorẽ. Ex dictis enim iam cõſtat iſta opera nõ eſſe facta in fauorẽ Ioãnis pauperis, ſed alterius, puta Petri mutuãtis, vel vniuerſitatis pauperum, vel vtriuſque. Secunda eſt etiam negatiua. ſ. Non omnis pauper accipiẽs mutuũ, tenetur ad reddendam mercedẽ miniſtris pro cura pignorũ, aut domo ad hæc vtili. Patet iſta ex eodẽ principio: quia nõ omnis pauper offert pignus tale, id eſt, onoroſum, & cõſequẽter non omni pauperi ex hibetur hoc ſeruitiũ, ac per hoc nec à quolibet reddendam eſſe mercedem iuſtitia exigit commutatiua. Nec obſtat, ſi quis ſingat omnes teneri ad hoc: quia licet hic nõ det mihi pignus excutiendũ: ego tamẽ qui ignorabã quale pignus eſſet allaturus, iam conduxi excuſſorum in ſeruitiũ eius & aliorum paratum. Ignorãtia ſiquidẽ hæc nõ ſuffragatur, quoniã probabile cognitionem (quę in huiuſmodi, certitudini par eſt) Mõs habet, quòd pauperũ indigẽtium mutuo alij afferent pignora excutiẽda, & alij non: vt quotidiana experiẽtia teſtatur. Et cõſequẽter cõducendus eſt ſibi excuſſor pro quibuſdã, ab illis mercedẽ recepturus, ſi iuſtitiæ cõmutatiuæ æqualitas ſeruari debet. Tertia eſt affirmatiua. ſ. Petrus mutuãs, ſiue vniuerſitas pauperum tenetur ad ſatisfaciendũ miniſtris pro operibus in prima cõcluſione poſitis. Cuſtodia pecunię & pignoris &c. Patet iſta ex affirmatiuo principio, quo dicit, q̃ ille tenẽ mercedẽ reddere, in cuius fauorem opus agitur. Patet equidem ex dictis, q̃ opera iſta in vtriuſque vel alterius horũ fauorem per ſe fiunt, nõ Ioannis pauperis. Quarta etiam eſt affirmatiua, ſcilicet. Quilibet pauper mutuum ſumens tenetur ſatisfacere pro obligata præparatione miniſtri ad mutuandũ, & illi pauperes tenentur ad ſatisfaciendũ pro cura pignorum oneroſorum & particula penſionis domus inquãtum deſeruit ad hoc. qui pignora talia afferunt. Patet iſta ex eodẽ principio: patet enim ex dictis obligatã præparationẽ ad mutuandũ in fauorẽ ſingulorum pauperum eſſe, & excuſionẽ pignorum in fauorem Dominorum. Quinta cõcluſio principaliter intẽta, (quę ex prędictis aperte ſequitur) eſt iſta: Iniuſte exigit à quolibet paupere vnus denarius pro libra ſingulis menſibus, & mercede reddenda ſupradictis miniſtris, & cætera. Clariſſima eſt iſta: quia cũ iniuſtè exigatur ab aliquo id, ad quod nõ tenetur, & ex dictis cõſtet, q̃ pauper quilibet non tenetur ad oia ſoluenda (ſed ad vnum, ſcilicet obligatam præparationem ad mutuandũ) conſequẽs eſt, q̃ iniuſte exigatur à quolibet merces pro omnibus miniſtrorũ operibus reddenda.

CAPVT VII.

Secunda opinio examinatur, ſoluendo duo dubia concernentia dicta in præcedenti capite.

ANTEQVAM Soluanẽ obiectiões ad oppoſitũ factę & examinetur, an vſura hic inueniatur, duo circa ſupradicta relicta ſoluenda ſunt: inferendaq; horum ſolutioni eſt ſecunda opinio, quia eius deciſio ſimul apparet. Reſtat igitur dubiũ primo, an Petrus mutuans an vniuerſitas pauperũ, an vterque ſimul teneat ad ſatisfaciendũ miniſtris pro illis operibus, pro quibus Ioannes pauper nõ obligat. Sed ſi prædicta diligenter inſpiciãt, patere poteſt, q̃ nõ Petrꝰ mutuans, ſed vniuerſitas pauperũ tenẽt ad hoc. Adductũ enim iã eſt principiũ, dicẽs q̃ ille, in cuiꝰ fauorẽ res agit, tenẽt ad mercedẽ reddẽdã: cõſtat aũt, q̃ cuſtodia ſeu confectatio pecunię integrę (ad q̃ cętera hęc opa ordinãt) nõ i Petri fauorẽ, ſed pauper

Pauperum q̃ vniuerſi. tas ad ſolutioni eſt ſecunda opinio *cætera ſoluẽda tenetur,* *iuſte ſolet natus* *pertas in*

pauperũ vniuersitatis sit, quia Petrus non propter se custodiẽdã pecuniã deponit, ipse enim per seipsũ custodiret pecuniam propriã, nisi pauperũ vtilitas exponendã pecuniã suam custodibus exposceret. Patet etiã hoc idem ex eo, q̃ pecunia hæc nõ custodit̃ periculo Petri offertis, quoniã restituenda est sibi nõ solum ratione rei acceptę, sed ratione acceptionis, & iã dictũ est, q̃ quando aliquis tenetur ad restituendũ ratione acceptionis, etiam re perdita tenetur, Petrus igitur gratis offerens pecuniã mutuis, licet non donet, nõ tenetur, sed pauperũ vniuersitas.

ET Tunc iurgit fm dubium, cur iniustè dicatur exigi à Ioane paupere particula quædam eius, ad quod vniuersitas pauperũ tenetur, cũ Ioannes pars sit totius pauperũ vniuersitatis: sicut autẽ vniuersitas tenetur ad integrã satisfactionẽ, sic pars eius ad partem. Quinimo impossibile est, q̃ aliter vniuersitas pauperum satisfaciat, quoniam præter pauperum res nihil habet.

¶ Sed ad hoc quoq; dubiũ ex dictis respõsio facile haberi potest. Iniustam siquidẽ esse huiusmodi exactionem ratio indicat commutatiuę iustitiæ, infra cuius latitudinẽ stãdo, a parte exigi non potest id, ad quod totũ tenetur, eo q̃ totũ vt extremũ est cõmutatiui iusti partis rationẽ habet, idẽq; est a parte exigere fm iustitiam cõmutatiuã id, ad quod totũ fm eam tenetur, ac si exigeretur ab vna parte id ad quod pars alia tenetur quod iniustissimum esse costat. Ex prædictis autem sufficienter habetur, quòd omnes huiusmodi operationes secundum iustitiæ cõmutatiuæ formam modo examinantur. Quid autem dicendum sit fm iustitiam distributiuam, si locum in hac re habet, proprio loco dicetur. Sat sit tunc scire, q̃ iniuste exigunt̃ hec a Ioanne paupere, si infra iustitię cõmutatiuę limites res agat̃, vt opinio prima dixit.

EX Præmissis autẽ patere potest defectus alterius opinionis defendẽtis cõtractus fm iustitiã cõmutatiuã, licet nõ ita amplè sicut prior. Propius siquidem accedens secunda hæc opinio ad casum Mõtis pietatis, & nõ curans an singulari personæ liceret pecuniam propriam tali mutuo exponere, casũ in terminis ponẽs, licet in cęteris concordet cum præcedenti, in hoc tamẽ differt, q̃ Petrum ponit abdicantẽ à se proprietatẽ & dominiũ pecuniæ mutuandæ, sicut & illi qui Mõti pietatis pecunias offerũt, donãt. Et sic casus omnino idem cum Monte pietatis est iste. Petrus vocato populo cum eius rectoribus offert donationẽ liberã & irreuocabili 10000. ducatos, ad hoc vt inde perpetuo pauperibus mutuetur, hac donatione facta statuuntur postmodũ a populo & rectoribus ministri, &c. vt supra. In isto dicit casu, cũm dominiũ pecuniæ nec Petri, nec alicuius alterius sit (cuius signũ est, q̃ absolutè loquẽdo, quicunq; eã distraheret, iniustè hoc faceret, vtpote cõtra expressam intentionẽ ꝑtam donantis, qui nõ nisi ad hoc donauit) cõsequens est, q̃ obligatio ad mercedẽ reddendam ministris, ad singulos deriuetur pauperes. Cõmunitas enim ad hoc non tenetur, cùm extra casum necessitatis extremæ & superfluitatis res hęc agatur, & vt dictum est, nõ tenetur ad habendũ determinatũ modũ subueniendi. Patet siquidẽ huius opinionis defectus ex cõsideratione principiorũ supradictorũ, nihil enim minus iustitiæ in hoc accidit casu, quàm in præcedẽti. Tum quia Ioannes pauper etiam hic non tenetur ad mercedem reddendã, quia non fit opus in suum fauorẽ, & nihil refert, an hoc opus fiat in fauorẽ Petri mutuantis, an cõmunitatis, an vniuersitatis pauperũ, an etiam ipsius Dei. Sufficit nanq; Ioanni pauperi ad hoc, q̃ ipse non teneatur, ista negatio, scilicet q̃ opus hoc non fiat in suũ fauorem, quia in hoc casu inueniri probarũ fuit. Principium enim negatiuũ adductum est, q̃ nullus fm iustitiam commutatiuã tenetur ad mercedem reddendam pro seruitio alteri impenso. Alterum autem esse etiam ipsum pauperũ collegiũ a singulis pauperum, in primo Politicorum patet, & in fra iustitiam cõmutatiuam stãdo, probatum est prius.

¶ Tum quoniam vniuersitas, siue collegiũ pauperum ad hoc tenet etiã in isto casu, & cõsequenter iniuste a singulis pauperib⁹ mutuum accipientibus hoc exigitur. Eadem siquidẽ ratio, qua vniuersitatẽ pauperũ ad hoc teneri prius dicebatur, hic locũ habet, quoniam nõ ratione dominij ipsius pecuniæ ad hoc tenebatur, sed ratione quasi vtilis dominij, id est quia pecunię securitas, & integritas in suũ per se & proximè fiebat fauore, q̃ in hoc casu manifestè ius fieri apparet. Et ideo vniuersitas ipsa pauperũ ad satisfaciendum ministris pro operibus illis, quę nõ sunt in fauorem Ioannis pauperis, tenetur. Fiat igitur multiplex secundum istam viam in contractibus his iniustitia.

CAPVT VIII.

Solutio rationum, arguentium quod contractus predicti secundum commutatiuam iustitiam sint iusti.

OBIECTIONVM autem in oppositum adductarum prius cõuenit illas soluere, quę iniustitiã ab his cõtractibus auferre conabantur, & postmodum illos examinare, quæ de vsura eorum agebant. Dupliciter igitur hic inueniri iniustitia ex dictis patere potest, scilicet ex parte modi exigendi, & ex parte pauperum à quibus exigitur. Ex parte siquidem pauperum, quia ipsi non tenẽtur ad satisfaciendum ministris, nisi quo ad aliquid tãtùm. Nec est inter modica deputandum id, in quo aggrauãtur, quoniam, vt ex dictis liquet, non tenetur fortè quilibet pauper ad tertiã partẽ soluẽdam eorũ, quæ ab ipso modo exigũntur, vniuersaliter enim nõ tenetur nisi ad satisfaciendã pro obligata præparatione ad mutuandum, quod cum omnibus suis appẽditiis si mercedis nõe exactè tertiam partẽ sibi vendicat, sufficientem recõpensationem habet, vnde cum grauetur Ioannes pauper in duabus partibus, non in modico grauatur. Imo si immediate, vel tertia, vel quarta, vel decima parte grauari eum necesse esset, iniustitia esset non inter modica reputanda, tum quia decima pars aliquid notabile esse potest, incerta siquidem est eius quantitas, quoniam secundum Montis diuitias plus & minus poterit mutuari, &c. tamen quia iniustitia modica non reputatur, nisi quãdo per accidens incurritur: in proposito autem ex intentione committitur vnde iniustitiæ mortale peccatum non euitatur.

AD Id autem quòd obiiciẽdo quęritur, quis teneatur ad hoc si Ioannes pauper nõ teuetur, dico duo. Primò, quòd de iuris rigore tenetur vniuersitas pauperũ, cui pecunia cõseruatur ꝑ pignora, &c. Et teneretur ipse Petrus mutuãs si nõ in fauorẽ vniuersitatis pauperũ pecuniã custodiendam exponeret, aut donaret. Et ad id, quod in contrariũ adducitur: scilicet quòd nullus mutuans tenetur aliquod dãnum incurrere ex hoc, quod beneficium mutui impẽdit, quinimo poterit si quod dãnum ex hoc incurrit, secundum omnes doctores exigere, dico q̃ hoc commune dictũ est summè verum, sed malè applicatur ad propositum, quoniã expensæ istę nõ causantur ex beneficio mutui, licet occasionẽtur & remotè ex mutuo proueniãt, sed causantur ex cõtractu pignorũ, quod formaliter est in fauorẽ mutuantis. Dixi notabiliter, quòd occasionãtur & remotè proueniũt expensę istæ ex cõtractu mutui, & nõ dixi, ex beneficio mutui causantur, q̃ mutuũ non est causa, sed occasio harũ expẽsarum, non proximè sed remotè, nec habet rationẽ occasionis huiusmodi, inquãtum est in fauorẽ accipiẽtis mutuum. Propter quod ratio ista concludit oppositũ sui intẽti, eo quòd sicut iniquum est mutuantẽ ex hoc, quòd mutuat dãnificari, ita iniquum est dantem pignus ex hoc lædi, a qua enim est vtriusq; conditio per se loquẽdo. Vnde exẽplum quod adducũt, quod opinionẽ hanc plurimum fouisse videtur, ad propositũ non est. Dicunt enim Si Petrus Mediolani exist̃s Ioanne petenti ibidem pecuniã mutuo, frater dicat, Pecuniã quam petis Genuæ habeo, mittamus tuis expensis, ꝑ illa, & sic mutuũ gratis accipito, cõstat quòd Petrus non exigit iniustè à petente mutuũ expensas illas, quia non tenetur incurrere dãnum hoc ex hoc quod mutuat, ergo à simili, neq; in his contractibus iniustũ est expẽsas exigere. Ad propositũ, inquam, non est exemplum hoc, quia clarè patet quòd expensæ istæ fiunt ad hoc vt pecunia ad mutuum petentem perueniat, & consequenter in eius fauorẽ per se & proximè ordinantur, in proposito autem nostro expensas istas nõ ordinari per se in fauorem. Ioannis pauperis mutuum accipientis, ex dictis clarissimè constat.

¶ Propter quod aduertãt cuiusq; ordinis viri, vt exemplis nõ fallantur, quoniã multa in eis dissimilia inueniũtur, quorũ quodlibet, quia nõ facile est cuilibet discernere, duo subiungẽda duximus ex quibus cætera facilius diiudicari possint. Creditur enim primò, q̃ sicut Martinus qui mutuat Bernardo indigenti, accepit pecunias à fœneratore, & expẽsas fecit, vt pignora per famulos tutè deuehantur, licitè potest à Bernardo paupere exigere nomine interesse huiusmodi expẽsas, & vsuram, quam solit, sic in proposito fieri posse à Petro, seu communitate qui ad has expensas cogitur ex alio opere facto in fauorẽ Ioannis pauperis, scilicet mutuo. Creditur quoq; secũdò, quòd sicut à petente mutuũ licitè potest mutuans exigere securitatem, & si accipiens mutuum, chirographo eum facere tutum eligat, notariógi mercedem reddat, non iniustè grauatur, & tamen chirographũ fit in fauorem mutuãtis, ita in proposito petens pignus non iniustè grauat Ioannem pauperem circa expensas, ex quibus nihil sibi vtilitatis accrescit, sed sola indemnitas Montis seruatur.

¶ Sed in his & limõi plurima est dissimilitudo. Et primũ quidẽ exẽplũ à Mõtis natura differt, q̃ expẽsas illas Martinus facit, & Bernardi personã induit indigẽtis subsidio tali, quasi sibi pignora accõmodans, vt mutuũ inueniat, & ideo nõ est mirũ, si expensas tales Bernar. tenetur subire: nihil enim minus tenetur quã si ipse ꝑ seipsum à fœneratore mutuũ sumẽs, expẽsas illas faceret, ꝓpter hęc accidẽtia. In casu verò Mõtis, nec Petrus, nec cõmunitas in ꝑsona Ioã. pauperis expẽsas has facit, sed collegij pauperũ, vt ex dictis patet, & ideo Ioã. pauper iniustè grauat in huiusmodi expẽsis. Circa fm verò exẽplũ sciẽdũ est, q̃ vt dicitur in 4. Met. nisi cuiq; quęsito respõdẽat formaliter omnis eertitudo destruet, eo q̃ extra rõnẽ formalẽ vagãtib⁹ infinita occurrũt circa q̃libet. Vũ in ꝓposito solicitè semp attẽdẽdũ est q̃ formaliter q̃rat, aut rõcinado adducat. Aliud enì est petere securitatẽ rehabendæ pecuniæ, & aliud est petere talẽ securitatẽ, scilicet habentẽ expensas annexas, puta Chirographũ: quãdmodũ etiã superius distinctũ est, q̃ aliud est loqui de pignore, & aliud de tali pignore. Petẽs enim securitatẽ nihil petit in sui fauorẽ habẽs annexũ damnũ eius, à quo petit illã: sicut nec petẽs pignus. Vnde si accidat, q̃ petitã securitatẽ aut pign⁹ ego dare nõ possim, nisi cũ aliqua expẽsa, quã qualibas securitatis aut pignoris à me electa parit, ego ipse dãnũ mihi hoc infero: sicut in exemplo adducto cõtingit. Nõ enì ex securitate petita, sed ex qualitate securitatis à me oblata expẽsæ istę ꝑ se ꝓueniũt. Et ideo teneor ego notario mercedẽ reddere: sicut & expẽsas illas subire, q̃ ex pignoris emãnãt accidẽtibus. Petẽs verò securitatẽ talem (puta chirographũ) cũ in fauorẽ sui petat rẽ habẽtẽ expẽsas annexas, & iniquũ sit ex eo, quod in fauorẽ sui agit, alterũ dãnificari iniustè, granat eũ à quo illã petit ad reddẽdã mercedẽ notario debitã. Vnde euidẽter patet, q̃ Mõtis natura ab hoc exẽplo distat in hoc, q̃ hic petẽs securitatẽ, nihil petit, ex quo ꝑ se oriat expẽsa aliqua: in Mõte autẽ volẽs pign⁹, vult sibi à Ioann. paupere solui pro custodia aliis, ad quæ ipse tenetur naturali iure, aut q̃ ipse fieri vult nõ in Ioãnis pauperis fauorem, vt ex dictis patet. Omnes ergo iterũ atque iterũ monitos esse rogo, quatenus caueãt ne exẽplis inhæreant: quoniam multa latent in eis acciden tia, ex quibus etiam sapientes contingit falli.

¶ Secũdo dico, q̃ non sufficienter arguendo probatur, cõmunitatẽ aut principẽ nõ teneri ad soluendam ministris mercedem. Licet enì rectè cõcludat̃, q̃ non teneant̃ simpliciter: nõ tamen ex hoc cõcluditur, quin teneantur ex suppositione, id est supposito q̃ hunc modum mutuandi statuãt. Et licet verdictum est, vniuersitas pauperum de iuris rigore nõ cõmunitas aut princeps ad hoc teneatur, quia hęc omnia ad cõmutatiuã iustitiam spectãt, & absque publica autoritate facta iniusta nõ essent: æquitas tamen a iustitia non multum remota exigit, q̃ princeps aut communitas ex publico ærario pauperib⁹ etiã hoc modo subueniat.

¶ Modus autẽ accipiendi, q̃ etiã iniustitiam contineat, manifestatur. Cùm duo genera operũ sint, pro quib⁹ hæc à paupere exiguntur (scilicet illa pro quibus nõ tenetur vel quia nullus pauper ad hoc tenetur (puta pro custodia pignorũ) vel quia hic non tenetur, puta pro excussione pignorũ (quia ferreas virgas in pignus dedit) de modo exigẽdi mercedẽ, pro istis non oportet ꝑbare, q̃ sit iniustus: quia si exactio est iniusta, modus eius iustus esse nõ potest. Sed & modus exigẽdi ꝑ his, ad quę Ioan. pauper tenetur, scilicet ꝑ obligata præparatione ad mutuãdũ, iniustus oſtẽditur: ex eo q̃ obligatæ præparationi ministri ad mutuãdũ, nec ratione periculi, nec ratione laboris, aut cuiusuis occupationis, aut dãni cõmensuratur diuturnitas tẽporis, quo mutuũ accepit ũ tenetur, aut quãtitas acceptæ mutuo ipsius pecuniæ. Nisi quis diceret damnũ incerti ex eo, q̃ nõ potest tã frequẽter mutuũ iterare: ac pro hoc cessat ministri merces à pluribus suscipiẽda. Sed subtiliter cõsiderãti apparebit, q̃ ex hoc nõ habetur q̃ oportet mercedẽ istam quãtitati mutui & tẽpori quo retinetur, cõmensurare: sed q̃ oporret cõsideratis omnibus, certũ salarium sibi statuere, & illud summariè ac verisimiliter, calculatis prudentiũ arbitrio pauperibus venturis ad suscipiendũ mutuum, soluendũ æqualiter taxare, eo q̃ æqualiter ad omnes huiusmodi se obligat. sic enim merces ministris debita reddetur absque ambiguitate & iniustitia aliqua. Nec incõueniẽs contingere pauperẽ pluries indigẽtẽ plus soluere minus paupere, quoniam merces hæc reddit nõ mutuũ, aut quantitati pecuniæ mutuatæ, sed obligatę præparationi ad mutuãdũ, q̃ æqualiter omnes respicit, & pauper pluries sumẽs, duorũ rationẽ habet. Nec est op⁹ prudentiũ virorũ iudicio ista tantũ submittere, quia scientiæ subtacẽt, sed eorũ arbitrio, vt dictũ est, relinquitur quãtitas stipẽdij ministris debiti. & taxatio quãtitatis pecuniæ à singulis soluendę æqualitate suppositа, & alia huiusmodi singularia.

CAPVT IX.

Determinatio, quod in predictis cõtractibus cõmittitur vsura.

RELIQVVM quo ad hãc partẽ est, vt videatur, an in iustitia, quę in his inuenitur contractibus, vsurę rationẽ habeat, quod ex duobus cõsiderandum est.

¶ Primo ex eo, q̃ vsurã duobus modis cõmittit, scilicet augendo ex mutuo capitale, & exigendo recõpensationẽ damni, quod non propter mutui beneficium incurritur. Neque enim minus vsuram sapit velle ab accipiente mutuũ recompensari onẽ damni, quod ab hostibus vel latronibus passus est, quam velle ad augendas opes aliquid vltra sortẽ. In proposito autẽ, cum iam pateat, Montem pietatis, siue vniuersitatis pauperum, & breuiter volentẽ sibi pecuniam Montis integrè & securè saluari, quicunque sit ille, exigere a Ioãne paupere mutuũ petentę expensas, quæ nõ in illius fauorem fiunt, cõsequens est q̃ exigat recompensationẽ damni, quod nõ ex mutui beneficio incurritur, sed propter pecuniæ rehabendæ securitatem. Nec obstat aliqualiter, quod damnũ hoc ex mutuo emergit, saltem occasionaliter, nihil siquidem refert, vnde damnum hoc proueniat, aut à quo inferatur, dummodo ex eo, q̃ sit in fauorem Ioã. Pauperis vt sic, nõ causetur. ista enim negatio sufficit ad hoc q̃ iniustè exigatur ab eo. & cõsequenter quod vsurarie, ex quo vt dictum est, non refert ad vsuram, damnum indebitũ à pẽdẽte mutuum exigere, aut lucrum quærere.

¶ Secundo ex eo, q̃ non minus vsurarium est, mercedem alteri debitam, nõ ex seruitio impenso ad mutui beneficiũ vt sic, ab accipiente mutuum exigere, quàm quodcunque aliud lucrum vltra sortẽ petere, neque enim ab vsura remotius est grauare iniuste accipientem mutuũ ad soluendum aliquid vltra sortem alteri, quacunque ex causa quàm sibi ipsi mutuanti. Constat autẽ, q̃ hic grauatur iniustè Ioannes pauper, dum accipit mutuum ad soluendum ministris pro operibus, pro quibus non tenetur. quãquam nihil ad Montis mutuantis augmentum exigatur. Non igitur subterfugi potest, quin vsuraria sit exactio ista, secundum iustitię comutatiuæ formam loquendo.

AD Euidentiam verò solutionis obiectionum in oppositum diligẽtèr attendendũ est, q̃ hic sunt duo, scilicet reddere mercedẽ ministris, seu (quod idẽ est) ipsos ministros accipere mercedem pro locatis operibus, & hoc est iustissimũ & omni æquitate plenum, quia eius causa est locatio operum suorũ. Alterum est exigere huiusmodi mercedem à Ioanne paupere, & hoc iniustum & vsurarium est, quia eius nulla causa alia est, nisi mutuum, quoniam operæ illæ colatę non sunt Ioanni pauperi, vt propter illas ab eo exigi merces possit.

¶ Vnde prima ratio peccat, assumendo q̃ hic nihil vltra sortem quęritur propter mutuũ, sed tantũ propter locatas operas, quoniã fm veritatẽ ex mutuo, exactio ista causatur, vt ex dictis patet. Vel (& in idem redit) verbaliter respondẽdo dicatur, q̃ exigere propter locatas operas potest contingere dupliciter.

Vno modo propter locatas operas in fauorem accipientis mutuum: & tũc bene sequitur, ergo non propter mutuũ: quia locatio operarũ in huius accipientis mutuũ fauorẽ facta, causa proxima est, q̃ ab eo iustè merces hęc exigatur. Alio modo propter locatas operas nõ in fauorẽ huius accipiẽtis mutuũ, sed alterius, quicunque sit ille, & tũc malè infertur: ergo nõ propter mutuũ: quoniam causa proxima huius exactionis est vel mutuũ, vel locatio operarũ: sed locatio operarũ causa secundum iustitiã esse non potest, eo q̃ operæ non sint in fauorẽ huius accipientis mutuum locatæ, igitur mutuũ huius exactionis causa proxima est, ac per hoc vsura cõmittit. Nec obstat id quod cõfirmãdo subdebatur, scilicet q̃ si ministri donare hoc volũt, Mors nõ turbabitur. Ex hoc enim nihil aliud haberi potest, nisi q̃ Mõs lucrum ex hoc nõ quærit, sed non habetur quin Ioannes pauper graueť ex accepto mutuo ad mercedẽ reddendã ministris, ad quã non tenetur sicut si pauper ab aliquo mutuũ sumat, cum onere, q̃ rusticũ cultori vineę mutuantis mercedẽ reddat, vsura non deficit ex eo quòd rusticus potest illi pauperi absque mutuantis turbatione donare merce dem propriam.

¶ Secunda autem ratio cõcludit, mercedem ministrorũ nõ esse vsurariã. & hoc proculdubio verũ est, quoniã iusta & sanctа est, sed nõ probat quin mercedis exactio à Ioã. paupere, qui non tenet, sit vsura: debet enì merces illa exigi ab eo, q̃ tenet, da illã & nõ ab hoc paupere. Et ideo si reddat̃ merces talis ab eo q̃ tenet iustitia est, vel charitas, si pietatis intuitu ab aliquo, qui nõ tenetur. Si autẽ exigatur ab eo, qui nõ tenetur clarè cõstat, q̃ quãtis merces sibi debeatur, iniusta tamẽ exactio est, quia hic nõ tenetur. Et si adiunxeris, q̃ exactio ista non nisi pro optet mutuũ mandatur, vsuraria manifestè apparebit: quod in casu isto cõtigere iam patet. Est igitur infra iustitiæ cõmutatiuæ terminos loquẽdo, mul tip lex iniustitia & vsura in capitulis Montis pietatis.

CAPVT X.

Opinio dicentium, iusta esse capitula Montis pietatis secundum formã iustitiæ distributiuæ.

VNT Igitur alii subtilⁱ naturã Mõtis huius speculãtes, qui infra iustitiæ cõmutatiuæ limites stãdũ non credunt, sed iustitiã distributiuã insertã dicentes se cundũ eius formã iustitiã in his capitulis saluari defendũt. Hi casũ Mõtis pietatis illũ esse approbãtes, qui in cap. 7. positus est: in quo scilicet Petrus vocato populo donat 10000. ducatos nõ cõsumẽdos, sed mutuãdos perpetuo tẽpore paupẽribus, & c. vt supra. nõ inferũt iustitiã distributiuã ipsis cõtractib⁹ mutui, vel, pignoris, vel locatiõis operarũ, sed inuẽtiõi mercedis reddẽdę opariis. Si nanq; superi⁹ dicta adunent ad hoc deuẽtũ est q̃ pauperũ vniuersitas tenet reddere mercedẽ ministris Mõtio: & ideo ipsa vniuersitas pauperũ ex quo in cõi nihil possidet, inuenire volẽs, vnde soluere possit mercedẽ hãc ministris sibi deseruiẽtib⁹ onus hoc distribuẽdũ esse in suos partes pauperes. statuit. Vnde ipsa mercedis redditio ĩ iustitię cõmutatiuæ terminis relinquitur: sed intentio mercedis reddẽdę secun-

Universidad de Deusto

secundū iustitiæ distributiuæ formā fieri secundum hanc opinionem potest, & de facto in Monte hoc fit.

¶ Dicit igitur duo hęc opinio. Primò, ꝙ secundum distributiuam iustitię formam in vniuersitate pauperum inuenienda est merces reddenda ministris. Secundo, ꝙ inuentio ista iuste secundum iustitiæ distributiuæ equalitatem in capitulis huius Montis ordinatur, ita quòd nullus pauper iniuste grauetur.

¶ Primum probatur dupliciter. Primò, quia cum vniuersitas pauperū teneatur de suo satisfacere his ministris, sunt autem non sit nisi altero modo, vel quia in cōmuni aliquid habetur, vel quia suarū est partium, & in proposito vniuersitas nō possideat aliqd in cōmuni, restat vt de his, quæ partiū sunt, satisfacere debeat, partes autē pauperes esse patet. inter eos igitur oportet pecuniam hanc inueniri. Et cum cōstet, ꝙ cōmunia onera iustè distribuendam sunt, cōsequēs est ꝙ secundum iustitiā distributiuā inuentio hęc fieri debet. Secundò, quia sicut bonū totius partibus est debitū, & ideo proportionaliter eis distribuendū, ita & malum totius partes quoq; proportionaliter sustinere tenentur, onera autē oīa inter mala cōputantur, onus igitur huius mercedis soluendæ partes vniuersitatis pauperū proportionaliter sustinere tenentur. Hoc autē est inuenire pecuniā illam in vniuersitate pauperum ſm iustitiæ distributiuæ formam, quod erat probandum. Secundum autē, scilicet ꝙ de facto nulla iustitia in modo distribuendi hęc onera inueniatur, probatur etiam dupliciter. Primò, quia in hac vniuersitate bonum est ipsa subuentio & releuatio pauperū, malum verò est onus soluendi mercedem, æquum autē est, vt qui, plus boni percipit, plus etiam mali sentiat: cui igitur maior sit subuentio, is magis onus solutionis subire debet. Et sic statutū est in hoc Mōte, vt scilicet cui plus & maiori tēpore mutuatur, plus onus soluendi ministris sentiat. Secundò, quia ꝙ unum est, vt cōmuniū onerum illis plus imponatur, qui maiorem occasionem subeundi talia onera vniuersitati præbent. Illi autem quorū pignora maiori tēpore & periculo custodiuntur, sunt huiusmodi, quoniam maiorē mercedē tenetur reddere vniuersitas ministris pro custodia illorum, quàm aliorum, ergo illi, qui diutius pignora ibi tenent, & similiter illi, qui pretiosiora offerunt pignora, ex hoc ꝙ maius mutuum sumunt, debent amplius gravari, quòd in capitulis Montis pietatis continetur. Non est ergo iustitiæ distributiuæ violatio in capitulis istis.

CAPVT XI.

Examen pradictæ opinionis, determinans quomodo hic fit distributio.

Cōstituit hoc distributionem inuētio quemerredes redden da operarijs, à quocū que hac distributio mandatur.

VT eodem autem ordine ostendatur, opinionem hāc deficere, primum dictum examinādo oportet ex cōmunibus animi cōceptionibus incipere, & ostēdere quomodo ratio distributionis hic saluatur. Quia ergo, vt dicitur in 5. Ethi. iustū in distributionibus cōtinetur omnes ſm dignitatē quandā oportere esse, ita ꝙ sicut iustitia cōmutatiua dignitatem personæ non considerat nisi inquantum in quantitatē rei redundat, vt puta cùm cōsiderat dignitatem principis percussi, quia percussio ex hoc crimino sior est, ita iustitia distributiua quantitatē rei non ponderat, nisi inquantū redundat in dignitatem personæ. vt puta cùm magnificit virtutis egregiū actum, ex hoc ꝙ dignior persona ill æ ex tali opere redditur, ex hoc inquā, cōsequens est, ꝙ distributionis ratio absque dignitate nō inueniatur. Dignitatem autem dicimus non quodcunq; bonū hominis, sed illud, ex quo homines fortiū tur, ꝙ partes sint totius vniuersitatis, siue illud sit virtus, vt politia, aristocratia, siue rerum abundantia, aut nobilitas, vt in oligarchia* siue libertas, vt in democratia, siue quodcunq; aliud. Et cùm talis partiū dignitas ad cōmune aliquid opus, quod totius prium est, ordinetur, oportet si hāc pauperū vniuersitatem in cōmunitatem quandam erigere velimus, inuenire & quid sit totius opus, & ſm quid partium dignitas attendatur. Est autem hic opus totius perpetua cōmoditas mutui inueniendi, propter hoc enim oīa fiunt, & hoc sequitur mediatē pecuniæ mutuādę (quę Mōs dicitur) integra cōseruationē. Dignitas verò indigētia est id enim in qualibet cōmunicatiōe dignitas dicitur, ꝓpter quod aliquis debet admitti, & iniustè repelli putatur, vt discurrēdo p omnes supradictas politias apparet. Sola autē indigētia existente, mereꝫ quis de hoc esse collegio, & iniustè expelleret, suppositis sēper his, quę ſm legē ordinata essent, puta ꝙ tantùm pauperes ciuitatis admittā tur, igitur indigētia ꝓ dignitate in hac vniuersitate habetur. In digēriā autē dicimus nō quācunq;, sed talē quę .i. pignoribus possit securū facere Montem. Hic est modus, quo vniuersitas pauperū velut cōmunitas quędā distributionis est austrix & capax. Qui licet sit sustantabilis, clarius tamē & verius distributionis forma in ea saluatur dicendo ꝙ sicut si militibus vltra debita stipendia propter res bene gestas pro republica distribuenda statuatur quædam pecunię summa, distributionis iustus modus erit, vt quanto melius hic illo egit, tāto maius sit quod huic, eo quod illi datur, & sic modus & forma distributiuę iustitię seruatur absque tot' difficultatibus. Ita si pauperibus multis onera distribuenda sunt, vt hic accidit, sufficit ꝙ distributionis iustæ forma seruetur, quæ exigit æqualitatem proportionis, vt dictum est, quæ tunc tantum seruatur cū æqualibus æqualia, & inæqualibus inæqualia imponuntur.

¶ Et quoniam siue hoc, siue primo modo ponatur distributio in pauperū vniuersitate, nō refert quo ad præsētē quæst. idcirco cōcedantur distributionē inueniri in inuentione mercedis reddēdæ operariis Montis, à quocunq; distributio ista mādetur, siue à principe, siue à cōmunitate, siue ab ipsa pauperum vniuersitate

CAPVT XII.

Determinatio, quod secundum iustitia distributiua formam multiplex in hoc Monte iniustitia committatur.

RESTAT ergo considerandū ſm, scilicet, an distributio isto modo facta iusta sit. Vbi præmittendum est, ꝙ licet in distributionibus cōmuniter minus seruetur iustum etiā absque cōscientię periculo, quā in cōmutationibus, eo ꝙ comparationes personarum sunt odiosæ, & pacis bonum tollunt quod cęteris bonis cōmunibus præstat, statuta tamen distributionū dispositiua tanto iustiora esse oportet, quanto facilius ab eis declinare quodammodo cogimur. Si enim ipsa statuta à iusto declinare inciperent nimia possimodum in distribuēdo elongatio à medio fieret, sicque iustitia corrumperetur. Et ideo diligenter oportet distributionis huius statuta examinare, ne lex iniusta suj obseruatores ad iniustitiam deducat.

¶ Sciēdum est igitur, ꝙ aliter bonū, aliter malum distribuendū est inæqualibus partibus alicuius totius. Bonum siquidē distribuendū est sic, vt digniori maius bonū detur. Et ratio est, quia bonū totius, quod est debitū alicui parti, tantò maius est, quāto pars illa maiorē principalitatem habet in toto, & tantò minus quātò pars minorē habet dignitatem in toto. Malū autem ecōuerso distribuendū est vt scilicet digniori parti minus malū, & minus dignè maius malū imponatur. Et huius ratio est, quia ex quo minus malum habet rationem boni, ivt dicitur in 5. Ethico. quia eligibilius est quàm maius malum, eiusdem rationis est, ꝙ alicui debeatur plus boni & minus mali, & consequenter parti principaliori, cui debetur maius bonum, debetur etiam minus malum & proportionaliter parti viliori, cui minus bonorum debetur, plus malorum imponendum est. Et loquimur semper de bono & malo totius quod partibus distribuendum est.

¶ Suadet quoq; hanc distributionis esse æqualitatē naturę operatio. quę alimētū distributa mēbris, ad principalia mēbra digniores partes, & ad viliora viliores transmittit, infirmitatē autē si potest à principalibus membris ad viliora propellit, experiētia cōtinuè docet. Vnde si in pauperū vniuersitate, quę super indigentia fundatur, bona distribuēda essent, quātò aliquis esset magis indigēs, tantò maius bonū sibi deberetur, eo ꝙ maiorē principalitatem habet in tali toto, sicut magis dines maiorē principalitatem habet in politia, quę fundatur supra diuitias, quæ oligarchia vocatur. Et cōsequenter quātò aliquis est magis indigens tantò minus mali communis sustinere debet. Et quia onus hoc mercedis soluēdę inter mala cōnumeratur, oportet ꝙ secūdū iustitiæ distributiuæ formā magis indigens minus soluat. Magis autem indigētem inter pauperes esse cōstat, qui maiori eget mutuo, & minus cito potest soluere. Nō ergo iustè statutū est, ꝙ plus mutui sumentes & maiori tēpore retinētes, plus teneantur soluere. Nec impeditur cōclusio huius processus, si quis cauillationibus fortè adinuētis nō susciꝑiat, id quod tamē probatū est, scilicet vniuersitatē hanc super indigētia fundari, aut ꝙ ista non sit vere cōmunitas quædā. Stat enim vis rationis in hoc ꝙ distributio onerosa non debet cōmensurari indigentiæ, ita ꝙ quantò quis plus eget, tantò plus cōmunis oneris sustineat, hoc enim ꝓpter mutationē non eget. Sub hoc autē principio, siue vera distributio, siue modus distributionis hic saluetur, subsumitur ꝙ ista distributio est onerosa, ꝙ manifestè patet, ergo nō debet quāto quis magis eget, tantò plus grauari. Sed ſm capitula huius Mōtis quātò pauper magis eget magis grauat, ꝙ manifestè patet, quia magis grauat diutius plus mutui retinēs, hic autem est magis egēs ergo. Cōmittitur etiam vltra hęc iniustitia hic dupliciter & ea scilicet, ad quę aliqui tantum secundum iustitiam cōmutatiuā tenētur, omnibus imponendo, scilicet mercedem pro excussione pignorum, & ea, ad quæ omnes æqualiter tenentur, scilicet mercedē pro obligata præparatione ad mutuandum. imponēdo inæqualiter, quoniam omnia in vnum adunando, ad formam seu modum distributionis, & quę commutatiuæ iustitię sunt cōfundantur, & quæ distributiuę sunt violantur.

EX his autem facile est soluere rationes in oppositū. Prima siquidem peccat, primo in medio termino, in quo tota vis rationis cōsistit. Assimit enim æquū esse, vt qui plus boni totius percipit, plus etiā eius mali sētiat, hoc autem fallum esse mōstrati est. Iniquum quippe secundum iustitiæ distributiuę formā est, vt is plus cōmunis mali sustineat, qui plus boni suscipere debet, quia vt dictum

vt dictū est, minus malū quoddam bonum est. Sed aduerte diligenter, ꝙ dicētes plus, aut minus boni, vel mali, de quantitate absoluta ipsius boni, vel mali loquimur, & nō de quātitate ꝓportionali. De hac enim loquendo æquale malum, & æquale bonum omnibus partibus de cōmunibus dandum est, quia iustum in distributionib⁹ in æqualitate proportionali cōsistit: vt superius ex 5. Ethi. diximus. Et quia parum malum magis lædit nobilem partem, quā magnū vilem, vt patet in membris corporis: & in proposito plus pauperculus lædit ur ex solutiōe duorū solidorū, quā artifex minus egēs ex solutione quatuor: ideo nō vsquequaque fallum est, illud assumptū, scilicet æquū est, vt qui plus percipit boni, plus sentiat mali: sed vt tamen patet. etiā sic non est pro opinione illa. Secūdò peccat in eo, quod subsumit, scilicet subuentio mutui est bonū commune huius vniuersitatis pauperum. Releuatio nāq; pauperis ex accepto mutuo ex ipso mutui beneficio causat. Mutuū autem ad iustitiam cōmutatiuam adeò spectat, vt id iustitiæ distributiuæ attribuere ridiculū sit, nisi fortè distributio mutui statueretur, quod hic nō fit. Iniusta deinde lex esset, si quæ statueret, ꝙ ex subuentione, quā ex mutui beneficio quis percipit, aliquid pecuniæ æstimabile mutuādi daret, & similiter cuicūq; alteri, cui ex alia causa nō tenetur. Ex hac siquidē causa nulli ciuiliter obligatur, quāuis amicabiliter debeat. Si mutaretur quoq; argumentū, & esset sermo nō de subuētione ꝓ mutuū, sed de cōmoditate perpetua mutui inueniēdi, quā totius commune bonū esse dictū est, nō potest adhuc cōcludi iustitiā seruari: quoniā si penes cōmoditatem illam, distributio oneris agēda est, cū cōmoditas illa omnibus mutuū sumētibus æqualiter respōdeat, inæqualiter distribui solutionis onus nequaquā deberet: licet, vt ex dictis patet, iniquum sit, malum distribui, sicut & bonum.

¶ Secūda verò ratio, quæ meritur onus soluēdi iuxta datam solūedi occasionē, facilè soluitur, dicēdo, quòd aut occasionis vocabulo proprie vtitur, aut cōmuniter, vt etiā causam occasionē vulgariter dicimus. Si ꝓprie loquatur, fallum est, ꝙ huiusmodi occasionibus cōmensurandæ sint distributiōes boni aut mali cōmunis, quod debetur partib⁹, vt patet in omni politia: secus aūt de graruitis dicendū esset remunerationibus. Si autē occasionē pro causa ponit, tūc fallum subsumitur: causa enim harū expensarū est vniuersitas ipsa, quæ pignoribus tutē vult pecuniæ Mon tē saluari. Et ex hoc clarius patet veritas primi mēbri: quia pauper ipse occasio valde remota est, & nō nisi ipsa mediāte, & cauſante vniuersitate, quæ soluere tenetur, vtpote nō cōcurrens ad hoc nisi propter mutui petitionē, ex qua occasionem sumit mutuans, ꝙ pignus vult, ex quo deinde prouenit, quòd vniuersitas teneatur soluere. Patet igitur ꝙ occasionibus huiusmodi nulla iustitia distributiones æquari debent. Ex his autem formari alia potest ratio ad principale intentum ralis. In hac pauperum vniuersitate quatuor sunt, commoditas perpetui mutui habēdi, releuatio ex mutuo suscepto, remota occasio non data, sed sumpta, alicuius expensæ & indigentia. nulli horum distributio oneris huius iustè commensuratur in hoc Monte: vt patet ex dictis: ergo in capitulis Montis iustitia distributiua non saluatur.

CAPVT XIII.

Opinio dicens, in Monte hoc nullum esse proprie mutuum, sed societatem potius quandam pijssimi capituli ad communem bonum gestam.

SVrrexit propter has fortè rationum angustias opinio alia, nedū hęc capitula: sed alia quæ ab omnibus repulsa videntur cōmunitatibus pietate plena defendere volēs. Hæc quantum ad propositū spectat, tria dicit. Primò, quòd hic est contractus societatis positiuę & perpetuò cōseruatiuæ. Secūdò, quòd non est hic contractus mutui proprię, sed tēporalis vsus cōmunis depositi. Tertiò, ꝙ hic est contractus locationis operarū ad custodiam pignorum, &c. cui à pauperibus merces reddēda iuste exigit, &c. Primū declaratur explanādo naturā huius Montis sic. Pauperes ciues cōuenientes media interceſsione prędicatorū, &c. à diuitibus & à seipsis quandā pecuniæ summā dono obtinēt, non distribuēdam, sed perpetuo vsui eorū per modū mutui conseruādam, eiusq; custodię ac prædicti vsus dispēsationi, & pignorū custodiæ, & curę & cęteris, vt suprà, pro securitate cōmunis pecuniæ ministris quidā a pauperum patribus præponūtur, reddendaq; statuit eorū operib⁹ merces a singulis pauperibus, vt suprà: scilicet vnus denarius ꝓ libra singulis mēsibus, &c. Hæc est pauperū ciuium societas, deponēs summam illam sub cōmunibus custodibus per modū mutui: eius pauperibus dispēsandam, & reddēs mercedē custodib⁹ debitā, &c. Et quia in societate ista nūquam intēditur diuisio capitalis cōmunis, scilicet depositi, nec ſm totum, nec secūdum partem, sed potius procuratę augmentum, & cōseruatiōe illius tota quilibet aliquid solui: puta duos denarios ꝓ libra, &c. ideo hic est cōtractus societatis nō diuisiue, sed positiue & perpetuo cōseruatiue. Secundū verò, scilicet ꝙ non fit hic cōtractus mutui: ꝓbatur ex parte rei, quæ mutuari dicit, & ex parte extremorū, inter quæ mutuū dicitur. Vbicunq; nan-

que est proprie mutuū, ibi & res mutuata aliena est à iure petentis mutuū: & mutuās omnino à petēte mutuū distinguitur. Sed hic neutrū istorū inuenitur: quia pecunia, quę mutuat, cōmunis est eis quibus mutuatur, & mutuās est ipsum cōmune depositū, seu ipsa societas, quæ à pauperib⁹ societatis mēbris nō omnino distinguitur: ergo nō est hic proprie mutuū. Maior propositio assumpta, quo ad vtranq; sui partē ex ratione iustitiæ cōmutatiuę in mutuis patet: quia iustitia cōmutatiua nō est inter totum, & partes: & mutuū nō est, nisi de eo ꝙ alterius partis, id est singularis personæ est, & cōsequenter omnino alienū ab hoc petēte mutuum: vnde quando pauperā Mōte mutuum propter penuriam vocabulorū perit, tēporalem vsum communis depositi secūdum veritatē perit nō mutuum. Et ex hoc vlteri⁹ manifeste sequitur, ꝙ vsura hic nō est, quæ mutuum explicite vel implicite comitatur. Tertium autem, ꝙ, scilicet hic fit, cōtractus mercenarius inter ministros & pauperes, & consequenter, ꝙ pauperes iuste teneātur reddere eis mercedem, &c. vt per se notum relinquitur.

CAPVT XIIII.

Examen predicta opinionis, determinans iniustitiam nihil minus inuenirī in capitulis Montis secundum hanc, sicam, quàm secundum alias suprà dictas.

QVoniam autem opinio hæc tanquam singularis cōmuniter derelicta videtur, duo in eius examine faciēda occurrūt, vt, scilicet primò ostendamus male formatum esse ab ea casum Mōris pietatis: & propterea cōmuniter minus eius dicta recipi. Deinde admisso casu, ꝙ iniustitiam non euitet, manifestādum est, quòd cōtractus iste nō sit socialis: vt ex Pauli secūdi Pōtificis Maximi literis ad Perusinū legatū habetur: vbi monet ne vltra stipēdia ministris debita aliquid accrescēs habeatur, ne forte vsuræ labex aliqua, incurratur. In contractu em̄ socialiter hoc, ꝙ socii ad cōmunis boni augmentum tendunt, ridiculum est, in dubiū apud sedē maxime apostolicam verti, an sit vsura. Quòd etiam sit cōtractus mutui, ex literis pluribus plurium Romanorū Pontificū patet. Semper enim mutuari dicūt pecuniā pauperibus à ministris Mōtis: & distributionē mutuò sic annectūt, vt vere mutuum reſtet: quoniā mutuari secūdum quandam distributionem dicūt, vt, scilicet plus egētibus, si constat, plus mutuetur, infra tamen statuti latitudinē. Nec sufficit fugiēdo dicere, quòd penuria vocabulorum huius causa est. Tum quia in prōptu vocabulorū temporalis vsus, cōmunis depositi vel boni cum. Tum quia expresse in literis huiusmodi pecuniā collectā Montē pietatis vocari dicitur: & depositata pecunia apud eos, qui mutuaturi pauperibus sunt, appellatur. Si enim mutuū vere nō interueniret, mutui nomen quādoq; mutatū quoq; esset, & saltem circūlocutione aliqua nō esse mutuū infinuatum esset: præsertim quia omnes forte huiusmodi literæ emanarūt ad instantiā eorū, qui vsuram in hoc Mōte nō esse cōtendunt. Qua enim faciliore & magis apparēte via excludi vsura potuisset, quā mutuū non interuenire declarādo? Sed quid in probabilib⁹ morōr? probatur ratiōe nō esse huiusmodi cōtractum facilē absque mutuo, vt dicitur: Vbicunq; iustum est ſm æqualitatem simpliciter rei acceptæ ad daram, ibi vere est iustitia cōmutatiua: sed contractus ille, qui mutui vocatur, inter Mōtem & Ioannē pauperē est iustus secundū æqualitatem simpliciter pecuniæ redditæ ad acceptam: ergo est contractus iustitię cōmutatiuę. Sed iustitia commutatiua non vertitur inter totū, seu totius boni vt sic, & partem, sed inter partē & partem, ita ꝙ etiam totum, vt extremum cōmutatiuæ iustitiæ partis rationē habet: vt ex dictis patet, quę ex S. Th. expresse habētur: ergo cōtractus iste nō est inter Montem inquātum est totum, siue cōmune bonum, & Ioannem pauperem inquātum totius partem: sed est inter totū, inquātum partis rationem habet, & Ioannem pauperē vnum de populo, &c. & cōsequenter est vere contractus mutui. Admisso autē talis locationis contractu, quę si non est, posset tamē fieri, iniustitiam omnino ibi cōmittit: sic declaratur. In cōtractibus illis, de quibus est sermo, aut standū est infra limites cōmutatiuæ iustitię, aut infra limites iustitiæ distributiuę, aut vtriusq;, aut neutrius. Si secundum iustitiæ commutatiuæ puræ formam agimus, cùm cōstet, quòd totum apud eam, vt pars reputatur, id ad quod totum tenetur, à parte exigi non potest: & cōsequenter quāuis societas pauperum teneatur soluere mercedē ministris, iniuste tamen ab hoc paupere exigitur: quia non in eius fauorē fit. Et breuiter eodem modo hic cōuenitur iniustitia & vsura, quo superius infra iustitię cōmutatiuę terminos probauimus inueniri. Si secūdum iustitiam distributiuā puram procedendū esse credit ur, quoniā cōtractus locationis operarum non est inter ministros & singulos pauperes, sed inter ministros & societatē pauperū, vt superi⁹ dicebat: manifestus error statim patet, quoniā locatio operarū & eius merces, & similiter acceptio pecuniæ, quę mutuata dicitur, & eius restiturio, fingi nō pōt quin æqualitatem cōmutatiuę iustitię requirant. Si autem vtriusque

Universidad de Deusto

iustitię forma miſcetur, ſm veritatẽ idem eſt caſus iſte cum eo, quẽ ſuperius ſecundũ diſtributiuę iuſtitię modũ diſputauimus, & cõcluſimus iniuſtũ eſſe. In hac ſiquidẽ ſocietate diſtributio nõ aliter, quàm ibi miſcetur: niſi q̃ iſta opinio ponit ipſam pecuniã per modũ mutui etiam diſtribui in vſum, &c. Sed hoc nihil pentus variat caſum quo ad rationẽ iuſti vel iniuſti: quia in ſocietate iſta aut omnes habẽtur ęquales, aut non. Si omnes ęquales, ergo iniuſtè vnus plus alio grauatur onere ſolutionis, ad quãſocietas tenetur quonã ſm dignitatẽ iuſtũ in diſtributionibus attẽdit. Si inęqualitas inter eos ponitur, cùm nõ niſi ratione indigẽtię ponatur, quia plus egenti plus mutuandũ ſtatuitur, infra latitudinem tamen aliquam: puta 10. ducatorum: tunc manifeſtè rẽdit iniquitas illa in diſtributionib⁹, qua plus accipiẽs cõmunis boni, plus cogitur ſentire cõmunis mali: & diſtributio cõmunis oneris cõmenſuratur ſingulorum indigẽtię. Et manifeſtius accidit hic iniuſtitia, quæ in gabẽllis pro rebus, quæ deferuntur ad vſum, inuenitur. Vtrobiq; enim iniuſtũ ex natura rei inuenit ex eadẽ cauſa: quia ſ. ſupportatio cõmunis oneris commenſuratur neceſſario vſui, vſus autem neceſſarius commenſuratur indigentię, & ſic de primo ad vltimũ perſeitate ſeruata, oneris cõmunis diſtributio indigẽtię ciuiũ & pauperum cõmenſuratur, quod eſt iniquum. Refugit enim omnis auris, q̃ tantò quiſque communibus grauetur, quantò magis propriis indiget. In hac enim ſocietate quãtò quis magis eget, vt ꝓpriis poſſit prouidere neceſſitatibus, tãtò maius mutuũ ſumit. & diutius retinere cogitur, & tãtò plus exigitur ab eo pecuniæ debitę a ſocietate ꝓ ſeruitiis ſibi impẽſis: vt patet. Et ne iterũ dicta repetãtur, eodẽ eſt modo hic iniuſtitia diſtributiua, ſicut ſuperius eiſdẽ rationib⁹. Si autẽ neutrius iuſtitiæ formã introduci oportere quis putet, ſed iuſtitiam legalem tãtum, quę cõmune bonũ per ſe reſpicit, & ad illud oĩa dirigit, cũ fraterna quadã ſocietate errat in primis, ad fraternã ſocietatẽ cõfugiens: quoniam operationes hic interueniẽtes ſecũdum genus ſuũ ad iuſtitiam non ad amicitiam, &c. ſpectant, quoniã ſunt operationes ad alterum cũ ciuili debito ædualitatis, in quibus ratio iuſti cõſiſtit. Nec fraterna volũtas omnia cõmunia volẽs, hic apparet, niſi apud mẽtis propriæ parum compotes: qui omne voluntariũ iudicãt ſimpliciter voluntarium. Erratq; deinde quia ſub iuſtitia legali ſeu generali nõ cadũt niſi in differẽtia, & quæ aliarũ ſunt virtutũ & vitiorum. Expreſsè nanque in 5. Eth. habetur, q̃ omnis particularis bonitas aut malitia ſub iuſtitia legali cadẽs, ſua aliqua alia virtute aut vitio neceſſe eſt cõtineatur. cùm ergo cõſtet, q̃ actus hi indifferentes nõ ſint, & nõ ſint omne bonũ aut omne malum, oportet quòd ſub alia virtute aut vitio comprehendantur. Et ſi huic iunxerimus ſupradicta, q̃ ſcilicet ſpectant ad iuſtitiam, oportet ad commutatiuam vel diſtributiuam deſcendere, vt fecimus: ſecundum quas iam patet, iniuſtitiam euitari in capitulis huius Montis non poſſe.

AD Rationes ergo quibus probatur q̃ hic nõ interuenit mutuum, dicẽdum eſt, q̃ inter aſſumpta & caſum eſt implicatio contradictionis, repugnat enim, quòd ſit cõtractus rei inter totum vt ſic, & eius partem, & q̃ ſint ſm ædualitatẽ rei ad rem. Si nanque eſt ſm ędualitatẽ rei ad rem, ergo eſt iuſtitia commutatiua: ergo inter partẽ & partem: ergo nõ inter totũ vt ſic, & partem. Et ſimiliter ſi eſt inter totũ vt hic, & partẽ, ergo eſt ſecũdum dignitatẽ partiũ in toto: ergo non ſecundũ ædualitatem rei acceptę aut datæ, conſtat autem, q̃ hic ſeruatur ędualitas rei ad rem, dum à paupere mutuũ reſtituitur, & tamen ſecũdum iſtam opinionẽ inter totũ vt ſic, & partẽ cõtractus eſt. implicatio igitur accidit. Eſt autẽ cauſa defectus in huiuſmodi ratione, quia nõ diſcernitur inter per ſe & per accidẽs. Accidit enim Monti, inquantum pecuniã reddendam tribuit pauperi, vt ſuis prouideat neceſsitatibus, quòd totum ſit: hoc enim ſnb partis ratione facit. & ideo mutuãs hic eſt omnino alius à mutuũ ſumẽte, ſi formaliter conſiderẽtur: quoniã ſingulariũ perſonarũ quo ad hoc locũ tenent. Et ſimiliter accidit pecuniæ in quantum ſic Ioanni pauperi mutuatur, q̃ communitatis, aut communis ſocieratis, aut cuiuſque alterius aut nullius ſit: ſufficit enim, q̃ Ioannis pauperis ſic non ſit, q̃ ad eius reſtitutionem integrè teneatur. Accidit quoq; defectus: quia inter totum & partes neceſſaria diſcretio omittitur: huiuſmodi enim totum ſpecie à parte differt: & q̃ toti debetur, parti non debetur. Et ſimiliter ad quod totum tenetur, pars non tenetur, loquendo ſemper ſecundum ædualitatem rei ad rem, quæ hic eſt: quoniam pro ſeruitiis ſocietati impenſis, nõ in fauorem huius, qui accipit mutuum vt ſic: ſed totius perpetuę ſocietatis tenetur ipſa ad mercedem reddendam miniſtris (vt ſuprà patuit) & reſtitui ſic ac conſeruari pecuniam vult.

¶ Accidit & tertiò defectus in hac via: quia non diſtinguit inter aliquid fieri in fauorem pauperis mutuum ſumentis, proximè & remotè. Quod enim in fauorem communis, perpetuæque ſocietatis fit, non niſi remote fit in huius pauperis fauorem: vt ex dictis patet. Nollo igitur modo capitula huius Montis pietatis iniuſtitiam ſubterfugere poſſunt.

TRACT. VII.

CAPVT XV.

Excluſio quorundam extraneorum dictorum, concludens vltimò intentam ſententiam.

PEragratis omnibus his opinionibus, quæ aliquid ad propoſitũ ex moralibus rationibus adduxerunt, reſtat primò nominãda tantùm opinio dicens Mõtem hũc pietatis cum ſuis capitulis non mutuum facere. ſed rem quandam diuinam eſſe, & hominibus ineffabilẽ, & propterea rationib⁹ huiuſmodi, quę humanos ſcrutãtur actus, non omnino cõmittendum eſſe iudicium huius Mõtis, &c. Nos enim cum ſua diuinitate veluti loquentes, in aëre relinquere oportet. Remanet deinde eis ſatisfaciendũ, qui cõtractus huius Mõtis ab apoſtolica ſede approbatos dicũt, aut audiũt ac per hoc rationes ſophiſticas putant, etiã ſi ſoluere neſciãt. Sciãt igitur hi Montẽ quidẽ pietatis ab apoſtolica ſede approbatũ, ſed nõ illius capitula: vt exemplo literarum approbationis cõiicere potui. Appellatur aũt Mõs pietatis (vt in eiſdem dicitur) ſumma illã pecuniæ pię collecta, & ſub cuſtodibus depoſita, ad perpetuã releuationẽ pauperũ mutuo mediãte. Vbi nota quòd Mõs ipſe eſt ſimpliciter approbatus & erectus ab ipſo ſummo Pontifice. Eius aũt capitula ſupradicta ſunt approbata cum hoc adiectiuo, f. ſacris canonibus non cõtraria: vnde ſi qua capitula ſunt ſacris canonibus cõtraria, approbata non ſunt. Hęc aũt eſſe ea, quę iniuſtitiã cõtinent, nullus dubitat. Nõ ſunt igitur approbata capitula illa quæ iniuſta eſſe ſuperius mõſtrata eſt: ꝓpter quod ſi ita eſt, nõ paruũ peccatũ fuit, facere imprimi ſummi Põt. bullas trũcatas ubiq; illa particula, f. ſacris canonibus non contraria. Laqueus ſiquidẽ eſt animarũm quem ego incidiſſem, vel ſaltẽ abſque ſuſpẽſione nõ fuiſſem, niſi viua voce audiſſẽ ſic haberi in originalibus, & calamo ſcriptã particulã illam in bullæ Mantuanæ copia vidiſſem. Ex hac quoque eadem radice ſatisfit illis, qui ex priuilegiis & indulgẽtiis cõcelſis à Romano Pontifice illis, qui ad Mõtis cõſeruationem, aut augmẽtum manus porrigũt adiutrices arguũt. Iam enim patet, quòd Mõs ipſe ſanctus eſt, & in ordine ad illum hæc omnia cõcedũtur. Annexa tamen mala ex hoc non approbantur: ſed potius tolerantur ad euitationem maioris mali, quo per publicos vſurarios res pauperum vorantur.

EX Rationibus Ergo propriis iuſtitiæ commutatiuę, & iuſtitia diſtributiuę, clarum iam eſſe cuilibet patet, nõ ſolùm q̃ nullo prædictorum modorũ iniuſtitiæ macula abeſt à capitulis Montis huius, ſed etiam quod quocunq; alio modo caſus formetur, iuſtitię ędualitas non ſeruatur. Nec oportet omnem ſigillatim obiectionem excludere: quoniam ex ſupradictis (quæ ex Ethicis Ariſtotelis & doctrina S. Tho. adeò ſumpta ſunt, vt ſi ſigillatim alligatio fieret, omnia plena allegationibus eſſent) cuilibet in moralibus exercitato facilè eſt omnibus ſatisfacere, vt omnes veritatẽ agnoſcãt, quæ à prima eſt veritate. Cui honor & gloria ſit ex hoc opuſculo Papię in ſancto Apollinare completo hodie, id eſt die 13. Iulij 1498. per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Tractatus Thomæ de vio Caietani ſancti Xiſti de Monte Pietatis finit.

TRACTATVS SEPTIMVS

de Cambijs in octo capita diuiſus: ad Dominum Andream Brixienſem Brixiæ priorem.

1 *De tribus generibus cambiorum.*
2 *De opinionibus dicentium, in cambijs realibus eſſe mutuum.*
3 *De opinionibus dicẽtium, in cambijs realibus eſſe cõtractum permutatiõis.*
4 *De opinione ſingularis circa cambia.*
5 *De natura artis cambſoriæ.*
6 *Quemadmodum oporteat numiſmatum commutationes fieri ad hoc, vt reſtitui debeat ſeruetur.*
7 *An talia cambia propoſita ſint verè cambia, & iuſtificata.*
8 *De alijs cambijs propoſitis ex parte accipientium cambia.*

CONCESSVM Mihi his diebus otium, venerande amantiſsimeque pater, ad edendum promiſſum paternitati tuę tractatum de cambijs inuitans poſt auditos cambſores, plerſque diuerſorum de his opiniones, ac diutinam meditationem, ad ſcribendum tandem impulit. Tanta ſiquidem eſt rei huius obſcuritas & inuolutio, vt hinc conſuetudine non abſque tautoribus, & inde doctoribus plurimis, modernis tamen, iſtentibus (antiquis ſiquidẽ propoſita difficultas hæc non fuit) racendum potius videretur. Verùm vbi plures dies lectioni meditationiq; iam dediſſem, & infidelis promiſsionis reatus occurreret, diuina fretus ope, tria de cambijs tractanda cenſui. Diſcernenda ſunt primo dubia à certis. Adducẽdę ſunt deinde opiniones aliorum de dubijs. Firmandum eſt demũ quid mihi videtur de his ſentiendum.

CAP.

CAPVT I.

De tribus generibus cambiorum.

CAMBIORVM modi quamuis multi ſint, quo ad differentiam tamen certi vel dubij, trifariam ea diuidere ſuffiçit. Quædam ſiquidem ſunt, quorum iuſtitia clara eſt. Quædam verò, quorum iniuſtitia ſimiliter aperta eſt. Et quædam: quæ an ſint iuſta, vel iniuſta, in dubium inter doctores vertitur.

¶ Iuſtificata ſiquidẽ ſunt, quę ſiũt his tribus modis. Primò, quum in cãbio minuto cãpſor moderatè lucratur ſecũdum patriæ cõſuetudinem. Vocatur autem cãbium minutũ, cum campſor pro aureo ducato monetã dat conſuetam in patria illa expendi, vel ecõuerſo, aliquid minus dãdo, quàm recipiat. Hoc enim cõtinet naturalem ædualitatem, ex eo q̃ induſtrię & operæ cãpſoris ratio habẽda eſt. Quum enim cæterarum artium miniſtros liceat in cõmutationibus propriis laboris, induſtrieq; mercedem componere, campſoribus, qui cõmutationibus numiſmatum deſeruiũt, id quoq; licere nõ eſt dubium. Propter quod nõ irrationabiliter dicũt opinantes tale lucrũ campſoribus rãtum licitum: ita quòd priuatus homo ſi cãbire debet ducatum aureum, nihil debet lucrari. Cõmutatio nanque numiſmatũ patriæ non vagatur quo ad valorem (quemadmodum cæterę cõmutationes) ſed determinata eſt: puta q̃ ducatus aureus valet duodecim marcellos. Et ſicut in cæteris cõmutationibus ædualitatem violare iniuſtum eſt, ita in cõmutatione numiſmatũ. Vnde niſi vel propter mercedẽ ſeruitij, non in numerãdo pecuniam, vt quidã putant (quoniam cõtingit ſæpe minus numerare cãpſorem, quàm accipientem, & aĉ numerãdi nõ eſt propriè mercenarius, ſed ſolitus gratis cõcedi, vt vſus libri. & numerationi cãpſoris reſpõdet numeratio dãtis aliã monetã) ſed in arte cãpſoria Reipublicæ miniſtrãdo, vel propter incõmodũ, quod quis incurreret ex ablatione talis generis pecuniæ à ſe, vel qualitatem numiſmatũ (in infrà declarabitur) nõ licet plus in cãbio minuto accipere, quã detur. Quorum nullũ locũ habet vniuerſaliter in ſingularibus hominibus non cãpſoribus. Secundò quum campſor moderatè lucratur, ex eo q̃ Petrus habẽs certam ſummã pecuniæ Mediolani, dat eam cãpſori, qui faciat ædualem ſummam Romæ dari ſibi vel alteri. Si enim ex hoc cãpſor mercedem exigit, iuſta eſt exactio: campſor enim tranſlatoris in hac parte locum tenet, nec eſt ęquum, vt merces ſuo ſeruitio ſubtrahatur. Tertiò, quando campſor lucratur, ex eo quòd monetam alicubi minus valentem congregatam tranſfert in locum, vbi plus valet. Hæc enim eſt negotiatio numiſmarum: ex qua primò ortum habuiſſe videtur ars campſoria, vt videtur in primo Politicorum. Et eſt licita ſicut cæteræ negotiationes ad augendas opes ſicent.

Cambia inuſta. Iniuſta verò abſque dubio cambia illa ſunt, quæ his duobus modis fiũt. Primò, cum campſor lucratur, aut lucrari intendit, ex eo q̃ Petro egenti Mediolani dat certam ſummum pecuniæ ſub nomine cãbij de Lugduno vel Londris: & tamen ſecundũ veritatẽ ibidẽ reſtitutio faciẽda vtrinq; ſcitur, ſiue fiant literæ cambij, & non præſentẽtur, ſiue non fiãt literæ. Interuenit ſiquidem hic manifeſtè ſolo nomine cambium, & ſecundum rem mutuum cum lucro, aut ſpe lucri, ſecundum quòd diuerſimodè ſit.

¶ Secũdò (& in idẽ redit) cùm campſor, vt lucretur, dat Mediolani Petro egenti centũ ducatos, recepturus ab ipſo Petro ibidẽ hinc ad mẽſem tantũ, quantum valebũt, tunc Venetiis. ſecũdum curſum cãbiorum decem, libræ groſſorum, quæ æquiualent centum ducatis regulariter, ſed in curſu cambiorũ Venetiis quãdoque excedũt, & quandoq; exceduntur. Hic enim ſecundum veritatẽ eſt cõtractus mutui, Cambii nomine palliatus: & ſit cum ſpe lucri contra illud Luc. 6. Mutuum date, nihil inde ſperantes. Et celebratur cõmuniter cum probali coniectura, quòd erit ibi lucrum: quia cõmuniter ſolẽt tũc valere plus decem libræ groſſorum, quamuis quandoque, ſed rarò minus valeãt: & propterea eſt hic vſura. Nec poteſt excuſari, niſi in caſu in quo Petrus egeret illis centum ducatis, & campſor haberet in promptu verum cambium agendum cum illis centum pro Venetiis illo modo, & ad inſtantiam Petri illos ſibi eo pacto daret. Et hoc ſi contractus talis veri cambii eſt ſicitus, de quo infrà erit ſermo.

Dubia autem cambia, quædam ſunt ex parte cãpſorum, quædam ex parte accipientium cambia. Ex parte quidem cãpſorum ſunt, quę dupliciter fiunt: aut, ſcilicet appretiando numiſma extraneum. de quo reſtitutio fienda eſt, minus quam valeat cõmuniter in loco vbi debet fieri reſtitutio: aut appretiãdo numiſma propriũ quod datur, magis q̃ valeat cõmuniter in loco, vbi reſtitutio debet fieri: ad hos enim duos modos, qui valde ꝓpinqui ſunt, & in idẽ redẽnt omnia cãbia ſicca reducuntur pro quibuſcunq; locis fiãt. Ad primum enim modum ſpectat cambium Lugduni, in quo Petro indigenti marca auri, quæ cõmuniter valet ibi 60. ſcutos, cãpſor Mediolani dat 60. ſcutos, non ſm valorem ſcuti Lugduni, ſed cũ ibi cõmuniter valeat ſcutus 30. groſſos, appretiatur hic 29. & ſic dat ſibi tãtam ſummã pecuniæ, quæ alcendat ad 60. ſcutos ad rationem 28 groſſorum pro ſcuto.

¶ Ad ſm verò modũ ſpectat cãbium tã Londẽſe, quàm Burgenſe, in quo Petro egẽti Ianuæ dat cãpſor Ianuæ 1000. ducatos, nõ ſecundũ valorem ducati currẽtem Brugis aut Londres, ſed cùm ibi valeat ducatus 50 groſsos, appretiatur Ianuæ 52. ita q̃ pro quolibet ducato tenetur accipies cãbium reſtituere Brugis, vel Londres 52. groſſos. Cætera autem cãbia ex parte cãpſorum ſimilia ſunt. Nec fiat vis ſi in iſtis exẽplis vera quãtitas monetarũ non recitatur: quoniam exempla ponimus, vt additcentes intelligant. Auget autem cãbiorum prædictorum ambiguitatem incerta temporis ratio: fatentur enim campſores, quòd quãtò tempus reſtitutionis eſt diſtantius, tantò minus appretiatur moneta in primo modo, & tantò magis in ſecundo modo.

¶ Ex parte aũt accipiẽtium cãbia, ſex modis variãtur cambia ſecũdum differẽtiam eiuſdem, vel diuerſæ monetæ, & differẽtiam certi vel dubij, aut accidẽtis lucri: hęc enim videntur aliquã per ſe differẽtiam in cãbiis facere. Contingit primo modo, q̃ Petrus dat Mediolani cãpſori centũ ducatos Florẽtinos aureos, & vult totidẽ florẽtinos Florẽtiæ. Cõtingit ſecũdò, q̃ Petrus pro dictis ducatis vult Florẽtię monetã argẽteam: puta groſſos Florẽtinos, ſed tot quod æquiualeant florẽtiæ ducatis 100. florẽtinis aureis. Contingit tertio, q̃ Petrus pro dictis ducatis vult bonã monetam aureã, vel argẽteam Florentiæ, ſecũdum quòd tẽpore ſolutionis (puta in nundinis) cãbia valebunt Florentiæ. Et quolibet horũ cõtingit dupliciter fieri, ſcilicet ſimpliciter, vt propoſitum eſt, & cũ adiũcto aliquo certo lucro ita, ſ. q̃ Petrus vult non ſolũ dari quatuor alios ducatos. Et quoniam de his non principalis eſt quæſtio, ſed de illis quę ſe tenẽt ex parte cãpſoris communiter: ideo de illis erit ſermo diffuſus, de iſtis aũt in fine tract. dicetur. Et ne nugatio, aut ęquiuocatio accidat legentibus, vocentur in ſequentibus cambia nunc diſcutienda cambia realia: quamuis à multis cambia ſicca, aut per literas nuncupentur.

CAPVT II.

De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe mutuum.

QVONIAM Autem ſecundum diuerſa præſuppoſita diuerſimodè inueniuntur doctores locuti de huiuſmodi cambijs, & ex aliis principijs procedunt ſupponentes huiuſmodi cambia mutui contractum ſapere, & ex aliis procedunt negantes hic mutuum interuenire: ideo figillatim diſcurrendæ ſunt ſingulorum rationes.

¶ Vnde eorũ occurrũt primò opiniones, qui aſſerũt aut ſuſcipiũt cõtractus cãbiorum realiũ ſecundum veritatem eſſe contractus mutui, licet cãbia vocẽtur. Sunt autẽ cõtrarię horum opiniones: dum quidã dicũt talia cãbia eſſe iniuſta & vſuraria, quidã verò q̃ ſunt licita. Et illi quidẽ, qui aſſerunt vſuraria, licet multis rationibus moueantur, hoc tamẽ habent pro fundamẽto: quia vſu rariũ eſt mutuare ſub ſpe & pacto verſimilis lucri. vt patet: cõ ſtat autem omnes cãpſores ſpe lucrãdi hæc cambia exercere: & ideo pacta ſupradicta adiicere, vt verſimiliter lucrum euenire poſsit, quãuis nõ ſemper eueniat, vt ipſimet fatẽtur. Vſurarium eſt igitur hæc cãbia facere. Quòd aũt verè ſupponatur hic eſſe mutuũ probãt ex eo, q̃ cõtractus ille dat pecuniam, quæ eſt inuẽdibilis cũ tranſlatione Dominii, & recipit pecuniam: has autem eſſe cõſtat conditiones ad mutui contractũ ſufficiẽtes: muniturq; opinio hęc autoritate Gof. & Hoſt. in ſumma de vſuris: & Archiepiſcopi Floren. in 2.& 3. parte Summæ, vbi etiam dicit multos viros doctos & timoratos fuiſſe huius opinionis.

¶ Acceptãtes autem mutuũ hic eſſe, & tamen abiq; vſura cambia fieri, fundãtur ſuper ratione intereſſe, & operarũ locatarum. Et quo ad intereſſe quidẽ quia etiã in cõtractu mutui licet ſeruare ſe indẽnem: conſtat aurẽ, q̃ mutuans Ianuæ 100. ducatos aureos, damnũ incurreret ſi Brugis reſtituũtur ſibi totidẽ aurei, vel eis ęquialẽs ibi præciſe. Tũ quia plus daret, quã reciperet: ex eo q̃ ducatus aureus plus valet Ianuæ, quàm Brugis. Tũ quia oportet ipſum ſubite expenſas delatorũ pecuniæ, vt Ianuæ rehabeat, vbi cõtractus mutui celebratus eſt: ergo licitũ eſt ęſtimare ducatum aliquid plus, vt mutuãs nullũ damnũ incurrat: & hoc, in iſtis cambijs accidit. Quo ad locatas verò operas: quia quum nullus debeat propriis ſtipendijs militare, & campſor & miniſtri publicę vtilitati deſeruiant in opere licito in mutuis faciendis prędictis, conſequens eſt quòd propriam mercedem reportare debent: quemadmodũ miniſtri Montis pietatis. Et quia induſtriæ accedẽtis operi licito, ratio eſt habẽda, aliquid etiam mercedis ei de ri debet: quo ſit, vt omnibus penſatis talis excreſcentia ſit licita.

SED reuera neutra harum opinionum veritatem aſſequitur. Primę enim fundamentũ ruit: quoniã (vt infrà patebit) hic non eſt cõtractus mutui. Secunda autem & falſum aſſumit, & conſequenter non loquitur. Falſum quidem aſſumit, dum dicit in his cambijs illud plus ſumi, vt vitetur intereſſe: hoc enim cãpſores rectatur eſſe falſum, & dicunt q̃ non vt damnum euitent, ſed vt lucrẽtur huiuſmodi cambijs inſiſtũt: & quòd ſi accipiẽtes cam-

Universidad de Deusto

bia obligaret se ad restituendū precisè quantum accipiūt in loco vbi accipiūt, ipsi non mutuarent, quia lucri causa artem hanc exercent: et ex hoc patet, q̄ nec pro interesse ipsi pēdū ministrorum plus sumitur. Si enim cāpsores ex cābis nihil aliud quærerēt, quam se seruare indēnes, cabia non aggrederētur: sed pecunias suas secū tenerēt, aut aliter exponerēt, vt ipsimet testāturi. Consequēter autē non loquitur: quoniā non est licitum artem mutuatiuā in ciuitatib⁹ exigere, & ministros statuere, & laborū industriæq; ratione habita, inde etiā sustentatorū lucrum quærere, quoniā hoc esset vsurā ratā arte facere moderatā, vt patet. Ministris aut Mōtis pietatis quomodo & qualiter liceat merce dē reddi, & à quib⁹ oporteat reddi, in tractatu speciali de hoc diffusè diximus. Hic autē satis sit nosse, & q̄ non est simile: quia in cābis intenditur lucrum, & quōd experientia teste nō licet artem facere mutuatiuā, vt operarij periculorū & industrię ratio nē habēdo, plus sorte recipiatur, vnde ipse cum familia sustēteatur: sicut in artibus & negotiationibus licet. Est igitur vsura in his cābiis, si contractū mutui implicāt. Propter q̄ Gof. & Host. sub Mutui nomine casum tractātes (cū scilicet mutuat, vt restituatur alterius generis moneta cū ipe lucri) vsurā esse dixerūt.

CAPVT III.

De opinionibus dicentiū in cambijs realibus esse contractū permutationis.

Mersit ergo propter prędicta forte aliorum opinio, dicentium in his cābiis non esse contractum mutui, sed innominatū, scilicet do vt des: vel si nominari debet, esse cōtractū permutationis. Et horum contrarię quoque sunt opiniones aliis asserentibus hęc cābia licita, & aliis illicita. Et illi quidē, qui dicūt esse licita, stu diū suū adhibēt non tā ad probādam eorum iustificationē, quām eorū naturā extra mutui rationem esse. Et quāuis multiplicent rationes, ex tribus tamen conditionibus separant cambia hæc à mutuis. Primo ex periculo. Mutui enim natura periculū mutuatæ sortis in accipientem motuū transfert, cambium verò reale, damni periculū campsori relinquit; si minus forte cōingat accipere: vt quādoq; (licet rarò) contingit. Secundò, ex diuersitate rei restituendę & locinā mutui ratio exigit, vt eiusdē generis & bonitatis res restituatur, & ibidem. Nec sufficit reddere æquiua lēs: autum enim pro auro & triticū pro tritico restituendū est, & addncit ad hoc textus iuris ciuilis. ff. de solut. Paulus. In cambiis autē realibus fit permutatio monetarū diuerlorū generum & in diuersis locis. Tertio ex modo cōtractus: quia in cābiis realibus est vēditio vel contractus similis vēditioni, dū ducatus vēditur 52. grossis Flandrensibus: & æstimatur vna moneta cū alia q̄ licere patet extra, de cens. cap. olim causam. & cap. cum canonicis. in mutuo autem nihil horum fit. Quum igitur contractus mutui non sit, sed permutationis & negotiatiuus, pro licito relinquitur, spes enim lucri in his non damnatur, & industriæ laborum, periculorum, expensarūmque ratio habenda est.

¶ Dicētes verò cābia hæc nullo modo licere, & tamen mutuum non implicare, quāuis non inuenerim ex dictis tamē ab his, qui absolutē cābias hæc damnāt: aut dubitant illicita esse, triplex ratio colligitur. Prima ex eo, q̄ cambia hæc in fraudem vsurarum introducta videtur, cūm permutationem monetarum campsor non intēdat, sed necessitatibus indigētis nolens gratis mutuare, nomine permutatiōis monetę mutuū palliat, vt lucretur: præsertim cū plerūq; cōtingat in eadem fieri moneta restitutiones, & hoc in cābiis infra Italiam: & periculū, quod raro accidit, ponderādum non sit in cōmutationibus, quæ regulandæ sunt secundum communiter euenientia. Secundo, ex eo, q̄ ratio temporis in contractu emptionis & vēditionis haberi nō potest: in huiusmodi autem cābiis, vt patet in casu posito, quāto distātius est solutionis tēpus, tāto plus sibi solui pacisci tur cāpsor. Tertio, quia etiam in contractu venditionis, vēdere plus quam nunc aut hic valet, non est licitum: nisi vendēs intendebat vsque ad tempus illud seruare, vt in cap. nauiganti, extrā, de vsuris: aut intendebat ad illum locum deferre: vt dicit Rayn. Inno. & Io. And. & Ioan. Calder. campsores autem non intendunt seruare, aut transferre pecuniam: sed paratam ad huiusmodi cambia tenent. Quid autem de his sentiendum sit, in decisione manifestum erit. Nunc autem ad aliam properandum est opinionem.

CAPVT IIII.

De opinione singularis circa cambia.

Post prędictas opiniones egregij cuiusdam doctoris in Theologia opinio singularis occurrit, tenens huiusmodi cābia esse licita, & eria singulariter dicens.

Primum est, q̄ cōtractus iste, quem innominatum vocant, nomen habet: quoniam vt S. Thom. dicit in Secunda secundæ, q. 77. negotiatio tripliciter fit, aut commutando res pro rebus, vt vinum pro tritico, aut res pro pecunia, aut pecuniam pro pecunia. Et quum primus contractus vocetur vulgo baratio, secundus vocētur venditio, &c. & tertius cambium, ita quod cambium est permutatio pecuniæ pro pecunia.

¶ Secundum est, quòd in cābiis non cōsideratur pecunia, vt pecunia, seu vt mēsura est, sed vt res quędā est. Cōstat enim secundū omnes vtroq; modo posse accipi pecuniā, vt pater de locātibus pecuniā ad ostentationem. Et quòd cāpsores pecuniam vt rem cōsiderent, ex S. Tho. autoritate probat in secūdo de regi. principentis, quòd numisma potest accipi, & vt mensura, & vt quædam res est: & hoc modo vtuntur eo cāpsores. Fabricatq; super hoc fundamēto doctor ille vendibilem esse pecuniam à campsoribus, vt pote rem quandam, & eius pretia variari sicut aliarum rerum, iuxta temporum locorúmque diuersitates, &c.

¶ Tertium est singularissimum, q̄ licitum est campsoribus plus accipere, quando tēpus solutionis distātius est. Distinguit siquidem accipere plus ratiōe tēporis dilati dupliciter, vno modo, q̄ sola tēporis dilatio excessum pretii operet, & hoc dicit esse vsurarium. Alio modo, q̄ res in dilato tēpore considerata pretium augeat in cōmutationibus: & hoc dicit esse licitum. Et dat exemplum in emptionibus rerum in futuro assignandarū. Si quis cēt hyeme emit lanas assignādas sibi in vere, minus quā valeant in hyeme, eo quòd lanæ tēpore veris creduntur minus valituræ, iustē emit: eo q̄ res in tempore illo sumpta pretium minuit. Si autem, minus emeret, quia nisi anticipat solutionē, vsurā cōmitteret: quia propter solā tēporis moram pretiū variatur. Subditq; cāpsores non plus accipere ratione dilati tēporis, sed ratione rei in dilato tēpore cōsideratæ. Quoniam, verbi gratia, marcha auri soluenda in nūdinis Ianuarii, nō ideo minus emitur à campsoribus Mediolani mense Octobri, q̄ Nouembri, quia longius distat secūdum tēpus: sed quia marcha illa cōsiderata in tali tempore, minus æstimatur cōmuniter à negotiatoribus, & magis in tēpore proximiori. Et merito, vt dicit: quia cū negotiatoris finis sit commutando lucrari, nec ideo emat, vt empta habeat, sed vt iterū cōmuret cum lucro: licitū est sibi considerare quāto tempore pecuniam occupatā in re empta tenere oportet, carius eā emitur quod citò distrahitur, quam quod longo oporter tempore retinere, ne pecuniæ mortuæ teneātur. Signum autem, quod cāpsores nō rationem tēporis dilati, sed rei in tempore habeāt, est quòd non semper secūdum tēporis approximationem pretiū crescit: sed quandoque instantibus nundinis contingit pretium minui, adeo vt minus vendatur tunc marcha auri in proximo assignanda, quām fuerit vendita tribus mensibus antè.

Sed hæc opinio (cum bona venia) multipliciter à veritate deficit, quauis bono zelo ad veritatem accedere conetur. Primum in primis dictum secundo non consonat: quoniam nomina formaliter sumpta intelligi oportet, vt 4. Met. tradit Arist. alioquin periret certitudo à locutione: quoniam extra formale significatum infinita sunt, vt ibidem dicitur. Vnde si in cambiis pecunia consideratur vt res, non vt pecunia, vt dicit, contractus iste, non debet permutatiuus pecuniarum vocari: nec debet in tertio loco contractuum à S. Tho. dictorum reponi, sed primo.

¶ Secūdum deinde dictum verū non sonat, & S. Tho. verba male interpretari videtur. Verba siquidem eius in secūdo de Regi. prin. c. 14. sunt ista: Numisma quāuis sit mēsura & instrumentum in permutationibus, tamē per se aliquid esse potest: puta si confletur, erit aliquid. videlicet aurū vel argētum: ergo semper non ordinatur ad permutationes. Et hoc etiā habet veritatē in aliis speciebus pecuniarū: imò amplius, vt in campsoria, quæ nō propriè ordinatur, vt sit mēsura rerū venalium: sed magis ad permutationem numismatis. Ex quibus verbis non habetur: quod pecunia consideretur à capsoribus, nō vt mensura, sed vt res. sed habetur quòd pecunia non vtuntur campsores vsu primario: propter quem est inuenta, scilicet vt mēsura seu pretium sit rerum venalium: sed vsu secundario, ad quem est transfata, inquantum tamen pecunia, scilicet vt permutetur cum alia pecunia: vterque siquidem vsus conuenit pecuniæ per se: & secundus campsoribus conuenit: vt infrà patebit ex primo Politicorum.

¶ Quid autem de tertio dicto sentiendum sit, in decisione dicetur. Hæc igitur sunt quę hactenus de cambiis dicta sunt.

CAPVT V.

De natura artis campsoria.

VT Autem natura cambiorum vniuersaliter & faciliter percipi possit, tali ordine procedendum credimus, vt scilicet primò de ipsa arte capsoria dicatur, & quid sit, & quam licita sit: deinde de cōditionibus requisitis ad eius actus rectitudinē tractetur: & demum ad cābia prædicta descēdendo videatur, an artis sint campsoriæ, & quid in eis licitū, aut illicitū est, obiectiones factas solūedo. Sic cūi de huiusmodi cābiis sermone cōpleto, ad alia ꝓpositā procedi libere poterit. Principiū aūt ad declarandā capsoriā, oportet sumere ex primo Politicorū, eius vestigia sequēdo.

¶ Sciēdū igitur inde est, quòd rei vlus per se est duplex: scilicet ꝓprius & communis: seu primarius & secundarius. Est autem ꝓprius cuiusq;, siue naturalis siue artificialis rei vlus ille, ad quē ex ipsa rei natura primò ordinatur, vt vestis ad vestitū, panis ad esum.

cium & vinū ad potum, &c. Communis autem siue secundarius est, quo res inquātum talis, alteri tamē à primo fine applicatur, vt cōmutatio respectu calcei aut tritici, & aliorum huiusmodi. Calceus enim cū vēditur, inquantū calceus cōsideratur: nō enim pro simplici pelle vēditur: non tamē propter vēditionem est calceus, sed propter calceationē: & sic de aliis. Quēadmodū ergo cæterorū, sic & numismatis duplex est vsus: vt ibidē dicitur. Primus est cōmutatio ꝓ rebus venalibus necessariis, scilicet ad vitā humanā, scilicet tritico, panno, aromatibus: &c. propter huiusmodi enim cōmutationes numisma inuētum esse cōstat, dum ea quę vni patriæ desunt, aliūde haberi nō possent, niū datis pro eis ęquivalētibus: & multū incōmodi esset, res semper transferre æquales (ob hoc enim aurū, argentū, æs, & quicquid huiusmodi est facilè portabile & vtile statuerūt cōmutandis rebus adæquarū iri; & propterea numisma dicitur mēsura rerum venaliū. Refertur enim ad naturalia, ad vsum necessaria, vt mensura ad mēsurata: propter quod charactere insignitum est, in testimoniū qualitatis & pōderis: sicut & cęteris mēsuris publicis cōsueuit signū imprimi, testās earum iustificationem. Secūdus autem numismatis vsus est cōmutatio pro alio numismate, vt ducati aurei pro carlinis. Nō enim propter hoc factū est: & tamen hāc cō mutationem subit, non inquātum aurum aut æs absolutē, sed inquātum numisma, vt cōtinua experiētia docet. Orta autem videtur hæc commutatio ex inæqualitate numismatū, dum vel ad supplendā rei naturalis æqualitatē, ad numisma maius paruula numismata addebantur: vel habēti maius minora erāt commodiora, aut ecōuerso. Lucrū autem ex numismatum cōmutatione primo quidē, vt Philosophus quidē dicit: casu euenisse videtur, dum accidit aliquid puta aureū numisma, plus alicubi æstimari, sicq; pro illo plura ærea dari ibi, quàm dentur ibi, vnde ductum fuit. Humana deinde industria artificiosè circa huiusmodi numismatum cōmutationes lucri vias composuit: sicq; ars campsoria conrexta est. Vnde nihil aliud cāpsoria est, quàm negotiatio in commutatione numismatum: materia siquidem & actus & finis eius sufficienter in hoc explicantur, vt patet.

¶ Quātus autē à Philosopho cāpsoria vituperetur, & ratione materiæ: quia tantū numismata tractat, à ꝓprio numismatis vsu diuertēs, & ratiōe finis: quia lucri gratia, quod fine caret: & vtriusque simul: quia pecunię, vt instrumēta œconomicę & politicæ, habēdę quęrēdæq; sunt non propter se, sicut nec quodcūq; aliud organū per se appetitur. Si tamē ex hominis cāpsoris fine honestetur (vtpote ad familiæ, & status sui decentem sustentationem ordinata) licita est, quēadmodum & alię negotiatiōes. Pōt enim id quod solitarię cōsideratum cōsonum non videtur, ex adiūcto fine honestū reddi: vt patet de hominis occisiōe, quę absolutē re pellēda est: si tamē addatur propter iustitiā, &c. præcipiēda est: sicut ecōuerso ars ex se honestissimū finem habēs, vt medicina sanitatē vituperabilis ex fine medicantiū reddi potest, dum lucri causa medētur. Quū ergo experientia esse pareat, quòd multa necessaria ciuitatib⁹ plurimis deessent, nisi mercatores essēt: & ipsi nō cōmodè possint absque cābiis negotia sua exercere, necessariū, & honestum est campsoriam in ciuitatibus esse: non quatenus purè cāpsoria est, sed quatenus œconomicę politicęq; ministra est, vt ex dictis patet. Et sic cāpsores nedum possunt seruare se indēnes, sed etiā lucrari, & industriæ rationem habere, quum negotiationi licitæ & vtili Reipublicæ illam apponant.

CAPVT VI.

Quomodo oporteat numismatū cōmutationes fieri, & restitudo seruetur.

NOn solum autem oportet declarare quid rectitudo cambiorum in cōmuni exigit, sed in speciali quomodo in hoc, vel illo modo rectitudo seruāda sit, dicendum est: omissis tamē singularibus, quę scientificæ determinationi nō subsunt. Quum ergo cāpsoria circa cōmutationem numismatū versetur, necesse est iustitię cōmutatiuæ canones in ea seruari, sicut & in cęteris cōmutationibus.

¶ Ex quinto verò Ethi. patet q̄ vniuersalis regula commutationū est, vt seruetur ęqualitas rei ad rē: vt, scilicet æquale sit datū accepto & ecōuerso: vnde si cōmutatio numismatum iusta esse debet, æqualis valoris oportet esse commutanda numismata. Et quoniam hoc pluribus modis cōtingit seruari, ſm differentiam numismatū, & locorum & tēporum, ideo potest æqualitate salua lucrum prouenire cāpsoribus. Quod quomodo cōtingat, videri potest, si prędictas differētias seruari fuerimus. Numisma igitur cùm vbique duplex esse cōsueuerit, scilicet expendibile ibidem, & nō expendibile ibidem, contingit dupliciter cambium fieri. Aut dādo numisma expēdibile, pro non expendibili, aut pro expendibili. Et vtrunq; horum cōtingit dupliciter, aut dando numisma melius cōmodius, & magis amatum cōmuniter, pro minus bono, commodo & amato, vt aureum pro argenteo vili, vel æreo, &c. aut econuerso. Et quodlibet rursus horum potest fieri pro eodem vel alio loco, & similiter pro eodēm vel alio tēpore.

¶ Et quia simplicia priora, & certiora cōpositis sunt, à primis incohandum est, nulla locorum aut tēporum diuersitate admixta: sed in sola talium numismatum cōmutatione sistendo. Si igitur cōmutandum est vnum numisma expendibile cum alio expēdibili, quātum est ex parte cōmutationis oportet numismata cōmutāda æqualis valoris esse: quoniam vtrunq; lege aut cōsuetudine certū habet pretiū. Nec saluaretur in cōmutatione æqualitas, si ex aliqua parte excessus esset. Cōtingit tñ ex parte ęqualitatis numismatum in se vel in ordine ad campsorem, q̄ sit hæc cōmutatio iusta, numisma minoris pretij absolutè dādo. Ex hoc est quando cāpsor dat bonam monetam pro mala non falsa, aut defectiua: vt ducatos aureos pro argēteis, quę vix argenti nomē merētur. Tunc enim licet campsor det minus in aurea pecunia, quām accipiēs det in illa moneta: ęqualitas tamē seruatur ex eo, q̄ centū ducati in moneta sic bona, & portatili æquivalent centū & duobus. Verbi gratia, in moneta tā vili, vt patet, si conflāda essent numismata, & ex vtilitate, quę pōt ex illis percipi in facīdo ex eis vasa, & ex vtilitate expēsionis secundum locū & tempus: bona enim numismata quāuis antiqua aut extranea, libēter acceptantur: & ex periculo, quoniā malæ monetæ, vtpote exosæ facilè possunt à principibus inexpendibiles reddi, & de facto in prouinciis benè ordinatis & non orbatis reddūtur. Nec obstat determinatio valoris monetarū per legē: quoniā illa respicit numisma, quòd ad per se primū vsum eius, qui est cōmutatio pro venalibus. Lege siquidē vel cōsuetudine statuitur, q̄ aureus ducatus & nonaginta solidi in cōmutationibus œconomicis & politicis æquivaleant: in quibus pecunię pro rebus cōmutantur. Commutatio autem numismatū, arbitrio sapiētum iuxta eorum qualitatem, aut abundantiam, &c. dimittitur: vt experiēria testatur. Similiter quoq; seruatur æqualitas, si quis cōmutans numismata minus dat pro eo q̄ dāda à se numismata cōmodiora sibi erant: sicut etiam licet vendere rē carius, quām absolutè valeat, ex eo q̄ vendenti cōmodior est. Vnde habēs ducatum aureum, si à volēte cōmutare paruam monetam pro illo, solidum vnū exigat, quia ille sibi cōmodior, nō peccat. Qui tamen non vult absq; lucro cōmutare ducatos Ianuēses pro aliis ducatis æquè pretiosis, & sibi cōmodis, quia petenti cōmutationem commodiores sunt Ianuēses ad deaurāda sua vasa, peccare videtur, eo quòd vēdit alterius cōmodum. Et quia in istis non ex cāpsorum expēsis aliquid plus accipitur, sed aliunde (vt patet) ideo cuilibet ex istis causis licet in huiusmodi cābiis minus pecuniæ dare, quàm accipere. Campsori autem vltra hæc, licitum est in cambio minuto (etiam si meliorem & cōmodiorem, quām det accipiat) aliquid plus accipere propter expensas, &c. vt superius dictum est.

¶ Si autem fiat cōmutatio numismatis expendibilis pro non expēdibili, notabile potest inde lucrū prouenire: ex eo quod nō solum haberi pōt ratio materiæ & cōmodi, sed etiā extraneitatis: qua fit, vt tales pecunię in tali cōmutatiōe multū à numismatis ratione declinātes, quasi vt res quędā cōmutētur. Duplici enim existēte pretio numismatis (scilicet inquantū est talis res, puta aurū, & inquantū numisma) & secūdo excedēte primū, ex hoc q̄ aliqua pecunia alicubi inexpendibilis est numismatis pretiū ibi perdit, magisq; vt res quędam commutanda venit: quam tamen campsor in locis, vbi numismatis pretium obtinet, procurans habere ipsam commutando, multum lucrari potest. Et quoniam pretia rerum prudentis arbitrio relinquuntur, erit in hac commutatione æqualitas seruanda, pensata quantitate extraneitatis, & aliis conditionibus vt sapiens determinabit.

Loci autem differentia tripliciter potest omnibus prædictis cōmutationibus admisceri. Cāpsore enim existente & dāte suas pecunias Mediolani, & recipiēte alias alibi, aut cōtractus commutationis fit pro Mediolano, aut pro alio loco, vbi accipiēs cābium habet pecunias (puta Lugduno) aut pro vtroque simul.

¶ Si contractus fit primo modo, s. Mediolani & pro Mediolano, tūc cū accipiēs cābium ex vi talis cōtractus teneatur Mediolani dare pecunias, quas cōmutat, nulla diuersitatis locorū ratio habēda est, sed tāquā cābium manuale agendū est, eorū, quę suprà dicta sunt, rationē habēdo. Ex eo tamen q̄ accipiēs cābium vult se liberare ab obligatione, & onere & periculo deuehēdę pecunię ex loco vbi habet, Mediolanū, & cāpsor vult hęc subire, licitū est mercedē exigere. Sed hoc potius ad cōtract⁹ locatiōis, & cōductionis spectat, q̄ cābij, & ideo iuxta eorum canones regulētur, si accidat. Quod tamen raro credo euenire. Si verò contractus fit secundo modo, s. Mediolani quidem, sed pro Lugduno, tunc nulla Mediolani ratio habenda est: sicut nec in contractu emptionis, quo absentes merces pro loco, in quo sunt emuntur. Oportet enim loci sicut & tēporis, ꝓ quo cōtractus fit, rationem habere, nō in quo fit, si pro alio loco aut tēpore tantū cōtractus fit, vt nūc proponitur. Et hoc siue certificetur Mediolani cōmutatio cōiectādo verisimile pretiū loci, ꝓ quo fit. Et quāuis talis modus cābij nunquā forte fiat: fieri tñ posset hoc modo, q̄ Petro habēti Venetiis Venetā monetā, & egēti Mediolani centū ducatis, q̄ cāpsor Mediol. det 100. ducatos aureos recepturus de illa

moneta Venetiis tãtum, quantum Venetiis pro illis cõmutatur in cambio manuali,& non in cursu cambiorum quæ fiunt pro locis distantibus. Sicut etiam triticum existens in villa emitur ab his qui sunt in ciuitate tanti, quanti venditur in villa, vbi assignatur,& non quanti venditur assignandum Mediolani.

¶ Si aũt cõtractus fiat tertio modo (vt cõmuniter accidit, scilicet Mediolani p Mediolano & Lugduno simul) tũc vtriusq; loci simul, ac p hoc distãtię eorũ, periculorũ expẽsarũq; intercedentiũ adhibẽda est ratio sicut & in cõtractu emptionis. Cõstat enim q aromata Alexandriæ assignãda Ianuę, empta atq; soluta vt Ianuã deuehantur, lõgè minꝰ valẽt, q̃ si manualiter Ianuę assignarẽtur: qa res cõducenda à tãta distãtia, cùm tot periculis & expensis, &c. lõgè minor est Ianuẽsibus seipsa cõducta, & tot periculis ex pẽsisq; libera. Et hoc modo in cõtractu cõmutationis numismatũ p locis diuersis celebrato, numismata ipsa sic expedit & oportet adæquare: vt loci cõditiones in ordine ad aliũ locum ex vna parte cõputẽtur. Sicq; fiet, vt si cẽtum ducatis aureis Mediolani, trecẽti argẽtei Lugdunẽses adęquarẽtur, Lugduni assignari ducẽti & nonaginta fortẽ adęquãtur, cõcurrentibꝰ etiã aliis suprà dictis rationibus: & fortè pauciores. Viliora siquidẽ sunt cõducẽ da cũ periculis & expẽsis, q̃ manualiter habita. Nec obstat q̃ cãpsor Mediolanẽsis habet fratrẽ, aut factorẽ Lugduni, aut omnino erat Lugduni tantã summã pecuniæ expẽsurus, p aliis suis negotiis, hęc eñ oia p accidẽs se habẽt ad cõtractus naturã, in cuius æqualitate iustitia cõsistit. Quid enim ad cõtractus cõmutatiuos, in quibꝰ æqualitatẽ rei ad rem fieri oportet, si ex industria mea, aut casu ego affines habeo ĩ diuersis locis, aut ministros ferè gratis inuenio, & exinde viarũ ministrorumq; expẽsas lucrãs diues fio, dummodo rerum cõditionibus pẽsatis æqua fiat cõmutatio?

DE Temporis autẽ differẽtia, bimẽbris tantũ distinctio consideranda est, s. præsentis tantũ, aut futuri tantum, vtriusq; enim simul ratio habita nullã iustã diuersitatẽ pretij in cõmutationibus facit, vt infrà patebit. Potest ergo in cõmutatione numismatũ iuxta tẽpus cõtractus æqualitas sumi. Et hoc siue fiat manualẽ cãbium, siue nõ, & siue in eodẽ loco sit æquialẽs reddẽdum: siue alibi, locorũ tũ ratione habita. Vnde põt cãpsor dãs aureos & recepturus aliã monetam vel eõuerso, certificare quãtitatẽ reddẽdę pecuniæ, ac si tũc manualis cõmutatio fieret. Potest & futuri tẽporis quo scilicet assignatio reddẽdæ pecuniæ erit, rationẽ habere. Et hoc dupliciter: aut incertè cõmutationẽ relinquẽdo: sit. s. pro centũ aureis nũc datis teneatur accipiẽs post duos mẽses dare tot argẽteos, quot post illos duos mẽses æquialebũt centũ aureis, aut certificãdo cõmutationẽ: vt scilicet habito respectu ad futuras cõmutationes post duos mẽses stabiliatur nũc cõmutatio cõmensurata illis, ita q̃ parũ plus aut parũ minus verisimiliter credatur cõmutanda esse talia numismata. Vt si creditur q̃ hinc ad duos mẽses, cũ assignãda erit pecunia ab accipiẽte cãbium 100. aureis æquialebũt 1000. argẽtei. vel 1002. & 20. potest ex nũc certificari cõmutatio q̃ pro centum aureis datis teneatur accipiẽs assignare tũc 1000. & 10. argẽteos, siue plus siue minus tũc cõtingat cõmuniter assignari. Patẽt autẽ hæc ex aliis cõmutatiõibus: vt in cõtractu emptionis rei assignãdæ futuro tẽpore manifestũ est: & habetur expresse extrà, de vsuris. cap. nauigãti. in secũdo casu: in ista enim cõmutatione numismatum tẽpus assignandi numismatis attẽditur. Nec aliquid plus aut minus sumi diximus, ex eo quòd prius campsor sua numismata dat.

¶ Vtriusq; autẽ tẽporis simul differẽtia nullã diuersitatẽ videtur in quibuscũq; cõmutationibus facere, sicut vtriusq; loci, quoniã res in tẽpore futuro dãda nõ est deterioris cõditionis ex hoc, q̃ absens à præsenti, & reducenda ad præsens, sicut res in loco distãti ex hoc q̃ reducẽda ad locũ præsentẽ. Nec subiacet periculis, & expẽsis, industrię aut ministris, vt ad præsens ſm tẽpus fiat, sicut ſm locum. Nisi quis dicat, q̃ subiacet periculo perditiõis, quia põt mori debitor, aut interim pauper effici, &c. Sed hæc pericula p nihilo in cõmutabilibus reputari patet, tũ ex eo q̃ aut tã rara sunt, q̃ cõsilio nõ subluntur (vt de statu deiectiõe dicit intra tã breue tẽpus) aut alia sunt, q̃ ẽt si accidẽrẽt adhuc ruti essent creditores: vt de morte, & hmõi patet. Tũ quia ex mutuis & aliis cõmutationibꝰ experiẽtia teste patet, hmõi pericula nõ cõsiderãda esse: nõ enim q̃ mutuat, aut vẽdit licitè aliquid, plus exigit ꝓpter hmõi pericula quę in tẽporis dilatione possunt accidere vendẽdo ad tẽpus, aut mutuãdo. Et qa breuitas & prolixitas tẽporis, differẽtię sunt tẽporalis distãtię, cõsequẽs est q̃ nec in cãbiis nec in aliis cõmutationibꝰ ex quãtitate tẽporis aliqua cõditio rei cõmutãdæ accedat p se ex qua posset vilior aut pretiosior iustè ęstimari. Notãter aũt dico p se: quoniã p accidẽs cõtingit res æqualis bonitatis eodẽ tpe assignãda, diuersa notabiliter habere ptia & iustè, vt si triticũ assignãdũ mẽse Iulij, Ianuario præcedẽte emat iuxta ęstimationẽ cõmunẽ pretij assignationis tẽporis futuri, & deinde mẽse Martii subitis exortis bellis credaſ multò plus vendẽdũ, fiet aliud pretiũ p eodẽ tpe ab aliis ementibus: & si in n. ẽle Maii cõtingat bella augeri, aut ipicas g ã ĩnibus percuti, &c. augebitur pretiũ pro illo met tẽpore. Sed hoc nõ operatur tẽporis prolixitas aut breuitas: sed euẽtus incidẽtes, ex quibꝰ res ęstimaẽ vilior aut ptiosior, vt de se patet. Vnde singularis illa opinio, dicẽs, in cõmutationibꝰ plix tatis tẽporis rõnẽ haberi posse nõ rẽne tẽporis: sed qa res in tpe prolixiore cõsiderata minꝰ valet, &c. à veritate deuiat in hoc: quoniã res nec ex eõ q̃ in tpe nec ex eo q̃ in tãto tẽpore sumpta cõmutaẽ, ęstimaẽ vilior aut pretiosior, sed ex tali euẽtu in tẽpore: puta bello, penuria aut abũdãtia, &c. Ex hoc verò q̃ pecuniæ diutius occupatæ sunt tenẽdę in hac cõmutatione, res cõmutãda nec pretiosior nec vilior cõmuni pretio redditur: vt S. Th. expresse dicit in Secũda secũdę. q. 78. ar. 2. ad primũ, asserẽs q̃ mercator vendẽs rem aliquã ad tẽpus, nõ potest vẽdere plus cõmuni pretio ex hoc, q̃ pecunias suas mortuas tãto tẽpore tenebit. Et si hoc licitũ diceretur: ĩa vsura nõ esset dãnata in vẽditione ad tẽpus, &c. Quod aũt merces cariꝰ emãtur quã citius cõmutandæ sunt, prpposito nõ obstat: quoniã celerior venalitas æstimata, à maiori vsu aut necessitate illiꝰ rei, p̃cedit. Res aũt quãto magis necessaria aut vsitata alicubi, tãtò ibi est pretiosior, & ideo merito ibi cariꝰ à primo vẽditur, & à mercatore emit reuẽdenda. in rẽ igit cõmutãdam redundantẽ conditionẽ aliquã sub tẽpore, ex qua res cõmuniter pretiosior aut vilior ęstimetur, & nõ quãto tẽpore pecunia occupeẽ, cõmutationũ natura pẽlat: quę æqualitatẽ rei ad rẽ exigit sic lõgissimo adiũcto tẽpore, ac si manualiter cõmutatio perficeretur. Propter q̃ cãpsoribus nõ licet mẽsurare tẽpus mediũ inter dationẽ & acceptionẽ, aut rem seu pecuniã prolixiori tẽpore dandã vilius ęstimare quãuis liceat in dido æqualitatem cõmutationi statuere, iuxta præsentem æstimationem de futuri tẽporis cõmutationibus, quę secundum diuersos euentus temporibus diuersis varia est sicut & in cæteris commutationibus.

CAPVT VII.

An cambia proposita sint verè cambia & iustificata.

FAcile autem est ex prędictis videre, an prędicti cõtractus à cãpsoribus nuper inuenti, de quibus quæstio præsens est, sint verè cãbia, & iustè fiãt. Quũ em cãbii contractus in commutatione numismatũ, & in propositis casibꝰ nulla alia commutatio nisi numismarũ fiat, cõsequẽs est q̃ prædicti cõtractus ex sua forma verè cambia sunt, diuersorũ tamen graduum. Quadrifariam nanq; numismatum cõmutatio in huiusmodi cambiis fit. Aut totaliter, vt si in cãbio Burgensi, & Lõdrensi, in quo totaliter alia est moneta data ab accipiẽda. Aut partialiter, vt fieri contingit, quãuis non semper in cambio Lugdunẽsi, in quo marcha auri accipitur in tribus monetis, scilicet scutis, aureis & argenteis, &c. & cõtingit q̃ dans dat etiã scuta. Aut quasi nihil: vt fieri cõtingit in cãbiis infrà Italiam, in quibus numisma datũ ab accipiendo parũ, aut nihil quandoq; differt propter proximitatẽ locorũ & & cõmunicationem in nummis. Aut omnino nihil: vt fieri cõtingit & in Italia, & fortè extra, quãdo nulla ratione habita qualitatis numismatũ, sed sola quãtitate datę & accipiẽdæ pecuniæ in alio loco pẽsata cãbium dicitur fieri, vt cũ Petro habẽti Romę pecunias suas, & egẽti Mediolani 1000. ducatis, cãpsor dat Mediol. mile ducar. p mile & 10. verbi gratia, assignãdis sibi Romæ.

¶ Et in primis quidẽ tribus modis, cum cõmutatio numismatum semper interueniat, licet plus & minus cõtractus cãbii saluatur. In quarto autem modo cambii nomen non nisi æquiuocè saluari videtur: nulla siquidem ibi numismatum cõmutatio in pactum ducitur, & manifestè patet, quòd contractus commutationis numismatum non est, qui si manualiter fieret, nullam numismatum cõmutationem requireret, sicut nec cõtractus vẽditionis est rerum distantiũ ille, qui si manualis cõmutatio fieret, vẽditio non esset: vt patet. Cõstat autem q̃ si campsori mediolani pro datis 1000. ducatis darentur 1000. & 10. ducati, nulla esset commutatio numismatum, nisi quia alii numero essent dati ab accipẽtis: quod est extra propositum. Propter quod videtur quòd contractus iste mutui sit, sed cambii nomine palliatus: ac per hoc non licet lucrari campsori ex eo: sed se tãtùm seruare indemnem, vt superius de mutuantibus pro locis remotis declaratum est.

¶ Si quis tamen diligẽter contractũ cõsideret, videbit nec mutui nec cãbii propriè contractũ esse: sed contractũ quasi emptionis & venditionis, p quandã analogiã ad cãbia pertinentẽ. Quãuis enim in cõtractu hoc numisma pro numismate non cõmutetur: cõmutatur tamen numisma præsens cum numismate distãte localiter. Et numisma in hac cõmutatione materialiter, & vt res quędã accipitur: cõmutatur enim vt res tãti pretij præsens cum re æquali distãte, habita vtriusq; ratione loci. Conflat aũt q̃ res distans à Mediolano vilior est Mediolanẽsibꝰ seipsis Mediolani sita, ꝓpter expẽsas & pericula, & cętera ad vẽdendũ ipsam requisita. Vnde quemadmodũ emitur pecunia in naui fluctuãte cõstituta minus, quàm absolutè valeat, quia nõ emitur inquantũ pecunia, sed inquantũ res tãti pretij sub tali periculo constituta: & sicut pecunia debita Ioãni à malo debitore emitur à Petro minus quã valeat, quia est res sub tali labore possidendi cõstituta: sic pecunia absens, inquantũ res subiacẽs periculo, & expẽsis declarationis emitur minus, q̃ absolutè in se valeat. Et ꝓpterea nec mutui, nec cãbij cõtractus ille est propriè, sed ad cambium quodãmodo reducitur, pro quanto res præsens, & res absens, quę cõmutantur, numismata sunt. Et quia hic contractus per modum conditionis omnibus suprædictis adest, ideo pensandus est in cæteris.

¶ Iustitia verò in his cãbiis tunc erit, quãdo nec excessus fiet in æstimãdo, sed pensatis cõditionibus numismatũ ex qualitate & distãtia & aliis ad rem facientibus & industriæ ratione habita, æqua fiet cõmutatio. Seruabitur aũt hoc, quãdo secũdum cõmunem æstimationẽ cõmutatio regulabitur, aut sapientum in hoc arbitrũ imitatũ fuerit: nec tẽporis prolixitas aut breuitas pensabitur: sed semper in veri æstimatione pretii stabitur, siue citò siue tardè pecunia assignãda sit. Si enim hoc defuerit, vsura est ratione impliciti mutui: sicut in venditione plus iusto pretio ad tẽpus. Si autem primum de esse cõtigerit vsura quidem non est, sed iniustum lucrum, & restitutioni obnoxium: sicut quando res plus iusto pretio vẽditur. Vnde proposita cambia, si seruatis his duabus conditionibus necessariis ad iustificationem etiam cæterarum cõmutationum celebrantur, instè fieri possunt.

¶ Ex his autem patet non licere cãpsoribus, aduenientibus nũdinis Brugẽsibus, vel Londrensibus, debitori tũc ex accepto prius cambio dilationẽ solutionis cõcedere vsque ad sequentes nundinas, & ex hoc plus recipere, q̃ prius deberet, aut pacisci sibi deberi sicut in sequẽtibus nũdinis cãbia current. hic enim est contractus mutui cum spe lucri iolo cambii nomine fulti: & prolixitatis tẽporis ratio manifestè habetur. Campsoribus quoq; pro Lugduno, vel alio loco: iuxta prolixitatem, aut breuitatem temporis medi inter dationem, & acceptionem marcham auri, aut reddendam quamcunque monetam plus & minus ęstimantibus, æterna ex hoc paratur damnatio: vtpote vsurariis.

¶ Nota tamen diligẽter hoc in loco, q̃ sufficiens signum Iniusti cõtractus non est minus dare pro cãbio multo interiacẽte tẽpore vel ad nundinas, & plus dare quãdo proximæ sunt nundinæ: quoniam cõsuetudo hæc quãuis prima facie introducta videatur, p habẽda ratione tẽporis medii quo accipiẽs pecunias Mediolani redditurus in nũdinis Lugduni vtiſ illis pecuniis acceptis: perspicacius tamẽ scrutantibus occurrit, q̃ consuetudo hęc introduci potuit propter inuentionẽ, aut non inuentionẽ camporum tenentium loca, quasi vẽditorum: vel propter multitudinem, aut paucitatem eorum. Propter quod licitum est, quod in huiusmodi cãbiis accipientes Mediolani pecunias pro assignanda marcha auri Lugduni in nũdinis, qui sunt quasi vẽditores mercẽ auri absentis loco, & tẽpore cõmuniter cũ suo dãno cãbium hoc faciũt: scitẽs semper quantũ dani ex tali vẽditione incurrẽt. Ex hoc aũt prouenit cõsequẽter, q̃ nullus simpliciter loquẽdo, inuenitur quasi vẽditor in hmõi cãbiis: sicut nec in quacunque alia cõmutatione, in qua certum ẽt & vẽditorẽ dãnificari. Nec propterea cẽsenda est illicita cõmutatio: quia, l. vẽditor nocumẽtũ incurrit: q̃ a dũmodo res absens, vel præsens vẽdatur iusto pretio, correctè cũ licitus, quia cũ ꝓ paris inde nocumẽtũ incurrat. Ex hac quoq; radice pro cẽnit, q̃ tũc cãpsores inueniuntur quasi vẽditores in illis cãbiis, quando mercatores egẽt pecuniis, & volũt potius tales inire vẽditionis cõtractus cũ aliquali damno, quam à maiori lucro vel cõmodo abstinere, q̃ ex accepta pecunia paratum, vel acquirendũ sperãt. Vnde nisi esset huiusmodi indigẽcia pecuniarũ cũ inter medio tẽpore, quo negotiatiõibꝰ suis ꝓsidere ex acceptis pecuniis possent illis q̃ sunt quasi vẽditores, nullus vnquã inueniretur quasi vẽditor, in istis cambiis. Quemadmodũ ergo tẽpus intermedium est occasio, q̃ inueniantur quasi vẽditores, ita multum tẽpus intermedii est occasio multo tũ vẽditorum cõmuniter, & paucũ tẽpus minorũ emptorũ. Ac per hoc multo interiacẽte tẽpore, propter abundantiam vendito rũ rationabiliter minus datur à solutoribus, qui sunt quasi ementes marchas absentes: & modico interiacẽte tẽpore, ꝓpter abũdantiã emptorũ plus absentis de quasi emẽtibus soluitur. Adeoq; discretus abundare quãdoq; emptores ꝓpter nũdinas, vt nihil lucretur, imo cũ dãno suo cãbia faciãt, quia nõ inueniũtur venditores, & hoc cõtingit quãdo friget negotiatoria ars. Vnde cũ contractus cãbiorum huiusmodi abstracta ista temporum differentia luciti sint (vt ex dictis & dicẽdis patere potest) & hæc tẽporis differẽtia ĩnari non possit: quia prædicto modo saluari potest, restat q̃ si petata loci absentia, &c. alias iustè fiat talis numismatum commutatio iniusti iudicari nõ debent cõtractus tales. Quod si plenius vis cõspicere, finge Ianas vel quaslibet alias rem absentẽ loco vẽdi, & emi in huiusmodi cõtractibus. videbis enim clarius veritatem: quoniam cum numismatũ cõmutatio tractatur inter nũmos hinc & inde mes ponta, semper ad mutui cõtractus declinare conueuit. Vtrũ autem de facto moderatũ sit lucrũ, q̃ ex huiusmodi cãbiis reportatur, scitẽrinec no tuberi decisioi, quę ad singularia nõ defecẽdit, illud tamẽ ratiõi cõsentaneũ videtur, q̃ moderatum censendum sit lucrum, q̃ communis consuetudo approbat: vt, scilicet cambia fiant, secũdum quia tunc currãt pro locis illis communiter. Pensanda autem diligenter & applicãda subtiliter hæc sunt pro cambiis Bruges, & Londres. &c.

Nec obstãt prædictis rationes ad propositũ in tertio cap. adductę. Faliũ siquidẽ supponit primũ, q̃ cãbia hęc fiãt in fraudẽ vsurarũ: imò ꝓ cõmuni bono mercatorũ sunt introducta. Nec ex eo q̃ Petrꝰ nõ mutuaret pecuniã, q̃ cõmutare, ꝓpter spẽ lucri est paratus, peccat: quoniã nec opus, nec in ẽtio defectu mitatẽ continet: quia nõ tenetur ad mutuum, & iustis cõmutabilibus vacat.

¶ Secunda verò ratio concludit, non illicitos contractus, sed illam temporis conditionem non posse apponi sine vsurę vitio sicut etiam in venditione ad tempus.

¶ Tertia aũt cãbia hæc nõ subtiliter scrutat: qa cãpsor emẽtia rẽ in futuro assignãdã magis, q̃ vẽdẽtis rẽ cõseruãdã, aut trãsferendã locũ tenet in vtroq; mõ cãbij: quoniã etsi in secũdo mõ videatur vẽdere ducatũ ex hoc, q̃ ęstimat ipsum 52. grossis, ſm tũ veritatẽ emit tot grossos Flãdrẽses Brugis assignãdos vno ducato. Illa siquidẽ æstimatio ducati cõcurrit ibi, vt modꝰ cõputãdi faciius quantitatẽ ducatorũ, & grossorũ cõmutando, & non vt ducati venalis pretiũ. Et autẽ interpretatio hęc meritò admittenda, ex eo q̃ ipsi cõtractum realis, seu veri cãbii dicũt se facere, qui tali modo interpretandus est, vt iustitia cõtineat: cãbij siquidẽ nomen sensum hũc admittit. Quid ergo de cambiis his & de recitatis opinionibus sentiẽdum sit, ex dictis manifestũ. ſt. Nũc ad reliqua cambia ex parte accipientium proposita tractemus.

CAPVT VIII.

De aliis cambiis propositis ex parte accipientium cambia.

RElicta igitur in fine primi capituli proposita cambia examinando, distinguendum videtur: & dicendum quid de facto sit, & quid possit fieri. Aliter siquidem hæc cambia fieri ex eorum verbis percipitur, aliter fieri possent.

¶ Cõsiderando ergo q̃ sit, omnia illa cãbia ex parte nõ cãpsorũ, sed Petri dãtis pecuniã cãpsori alibi sibi assignãdam, iniusta esse videntur, per se loquẽdo: cùm enim campsor non accipiat pecuniam à Petro in fauorẽ sui, sed Petri cui assignanda est alibi: nulla æquitas esset campsorem ex hoc damnum aliquod pati. Pateretur autem in his cãbiis damnum ad minus duplex. Primũ est, q̃ seruitium suum, quo pecunias Mediolani acceptas Florentiæ, perinde ac tutò delatas assignat, irremuneratũ remanet, & tamẽ seruitiũ mercenariũ est. Secũdum est, q̃ plus dat aut debit campsor, vt sperat Petrus, q̃ acceperit: quoniã ducati Florẽtini minꝰ valẽt Mediolani, vbi dãtur cãpsori, quàm Florẽtiæ, vbi assignatur. Vnde cãpsor si se indẽnẽ quo ad hoc seruare debet, deberet mittere eos Florẽtiã, & sic expẽsarũ dãnũ maius incurrere: aliquin expẽdendo eos extra Florentiã, cõstat q̃ plus datũ q̃ acceperit. Et hæc duo in tribus primis modis locũ habẽt: in aliis autem tribꝰ, in quibus vltra prędicta Petrus vult quatuor ducatos vltra illos centũ. Tertiũ damnum campsori adiũgitur. Dixi autẽ hæc esse illicita secundum q̃ fiunt: quia huiusmodi homines ex gunt hæc à cãpsoribus, vt dicitur, ꝓpter vsum pecuniæ, cum dano, in tempore medio à datione vsq; ad assignationem. Dicunt enim cãpsori. Tu lucraberis cũ his pecuniis interim, & negotiis tuis eas accõmodabis, & ꝓpterea volo, & ego aliquid commodi. Sicq; lucrum ex industria cãpsoris non ex pecuniis prouenẽs immunẽ pensando lucrari volũt nõ abiq; vsura. Dixi autẽ, per se loquendo: quoniam per accidẽs cõtingit, abiq; culpa hęc fieri vt in tertio casu quibusdam videtur, si Petrus ex abutione mercatorũ & cãpsorum nesciẽte põt quamtũ ducati sui Florẽtię valent, & sic egẽs pecuniis suis ibi, cõiectat iustum prout cãbia valebunt tunc, non ex spe lucri: & sic cũ cõsuerint ad primã petentium vocẽ campsores seruitiũ suũ gratis impẽdere, ne forte volentes ires trãsferre pecunias cabi contractũ iecum velle inire depoſcãt, & sic æqualem promittunt Florentiæ summam pecuniæ, videtur posse tranbre. Quamuis enim hoc faciant campsores propter vsum pecuniæ: quia tamen eorum seruitium in his onerosum non est, quia omnino mittunt pro aliis negotiis, & cambiis, & ministris soluunt, parum & conſuetum pro nihil haberi videtur, sicut de viu libri in pignus dati, sanctus Thomas dicit.

SI Autem de cambiis his loquamur, vt fieri possunt, quia scilicet Petrus posset emere Mediolani a cãpsore 100. ducatos Florẽtinos assignandos Florentię, vel cõmutare numismata, attenta qualitate numismatũ, & distantia locorum (vt de contractibus campsorum dicimus) tũc omnia cambia prædicta iustificari possent: quoniam contingit interdum 100. & duos emi alibi 100. vt ex dictis patet. Nec obstat, q̃ Petrus non attendat peccuniam absentem præsentem facere, sed potius præsentem absentare, quoniam ex industria Petri hoc prouenit, q̃ abientaturus pecuniam suam, exponit eam tali commutationi numismatũ, aut cõtractui emptionis rei assignandæ in illo loco, vt sic vbi tũ dano suo transiisset ea impliciter, per talem negotiationem transferat cum

Universidad de Deusto

lucro. Nec est hęc industria damnabilis tanquã in fraudẽ inuẽta, sed laudabilis, tanquam ad inuẽtiua viarũ iustarũ & vtiliũ simul, vnde Prou. c. 11. dicit, Simulator decipit amicũ suũ, insti aũt libe rabũtur scientia. Et quoniã multos cõtingit esse volentes trãsfer re pecunias suas de loco ad locũ, & audientes alios ex huiusmodi trãslatione lucrari saltem propter veritatem monetarum, & ne sciẽtes distinguere cõtractũ simplicis trãslationis ab huiusmodi cõtractibus cõmutationum: & cõsuẽ intendentes licitẽ lucrari nõ ex vsu pecunię quã dant cãpsori, sed ex cãbio, ex quo credũt alios lucrari non videtur, quòd ipsi sint dãnandi, sed in meliorẽ partẽ eorũ potius contractus sint interpretandi. Ex hoc enim q̃ ex cãbio dicunt velle lucrũ, iam contractũ, quem nescĩũt se velle inire, insinuare vidẽtur: præsertim si arguãt, ideo se hoc lucrũ velle: quia si ipsi cãpsores ecõuerso contractũ talem cum eis facerẽt, maius lucrũ exigerẽt. Ex hoc enim iam manifestẽ patet, q̃ cõtractus cãpsorios supradictos inire intendunt: & tãto iustius, quãto mitius q̃ cãpsores. Accedit ad hæc. q̃ non videtur verũ. q̃ de facto cõmuniter volẽtes suas pecunias transferre cum lucro, dicãt se hoc pro vsu pecuniæ velle, sed fortẽ aliqui mali sunt hoc dicentes vel (q̃ verius puto) verba illa ignoranter à quibuldam dicũtur, credentibus se rationabilẽ causam assignare. Et siquidẽ ignoranter assignantes huiusmodi rationẽ, intendãt cõtractum cãbij inire & propter hoc lucrũ referre, quãuis in ratione assignãda errent: iniustũ tamen non faciũt. Sicut si quis credat se in cõtractu venditionis & emptionis licitẽ lucrari propter tempus, quo pecunias suas occuparas tenet: & tamen non vendit, aut emit, nisi iusto pretio. Signum aũtẽ ad cognoscẽdum, qui sunt qui hoc intendant potest accipi duplex. Primum est, si in animo habent, nullo pacto vsurariis contractibus se immiscere: secũdum verò est, si assignant aliam rationem tangentem contractum licitum, puta quòd ita eis licere credunt, sicut campsoribus. Et hæc de cambiis dicta sint. Mediolani in conuentu sanctæ Mariæ Gratiarum, Anno Salutis 1499. die 9. Decembris.

¶Hęc sunt pater venerande quę mihi de cambiis tenienda videntur, saluo semper omnium melius sentientium iudicio. Tu ergo perspicaci ingenio, quo polles, dicta scrutando perlege, & si votis rem parem feci, omnipotenti Deo, diuoq; Thomæ gratiæ referantur: Sinautem, da veniam: ego enim secundum ingenioli mihi præstiti vires, quod potui, feci Bene vale. Finis.

TRACTATVS OCTAVVS
De Vsura, in sex quæstiones diuisus.

1 *Num in vsura transferatur dominium.*
2 *Num mutuans sub spe aliquid vltra sortẽ habendi, non aliter mutuatur, absque omni tamen conuentione sit vsurarius mentalis.*
3 *Num vsurarium mentalis teneatur ad restitutionem.*
4 *Num omnia bona vsurarij sint obligata eĩ, à quibus vsura extorta sunt.*
5 *Nũ altero hærede vsurarij nõ potente restituere alter teneatur in solidũ.*
6 *Nũ quãdo licet petere dominiũ lucri cessãtis possit peti totũ lucrũ cessant.*

QVAESTIO I.
Vtrum in vsura transferatur dominium.

QVAERITVR Vtrũ in vsura trãsferatur dominiũ. Et videtur q̃ sic. Primò, quia cum homo sit dominus rerũ exteriorũ per voluntatẽ, ex volũtaria trãslatione rei suę in alterũ, trãsfertur dominiũ, sed accipiẽs mutuũ sub vsuris volũtariè trãsfert plus sorte in alterũ. ergo. Si dicatur q̃ vsurę solutio nõ est simpliciter voluntaria, & ideo nõ transfert dominiũ: Cõtrà. Voluntarium mixtum: quale est in vsura, est voluntarium simpliciter, quãuis nõ sit omnino volũtarium: quia habet aliquid inuolũtarij admixtum: vt patet ex tertio Ethic. & ex eo q̃ si quis taliter voluntariè consentiret actui peccati (puta stupro) non excusaretur à peccato mortali, quod non potest nisi voluntariè cõmitti: quãuis enim malè libenter, omnibus tamen cõsideratis volũtariè hoc eligit. ¶Præterea, In his quę tradũtur metu mortis, trãsfertur dominiũ. ergo & in vsura. Cõsequẽtia ꝓbatur: quia ibi tãtò minus est de volũtario, quãtò metus mortis maior amissione, vel defectu rerũ exteriorũ inducente ad accipiẽdum mutuũ sub vsuris. Titulus quoq; habendi & possidẽdi iniustior est in extorquente aliquid metu mortis, quàm in extorquẽte per vsurarium mutuũ. Si ergo ibi trãsfertur dominium, necesse est hic quoq; transferri.

IN Oppositum est S. Thom. in Secunda secundæ, q. 77.

CONCLVSIO.
Nullum à solẽte in hac vsurã rei dominium transfertur.

RESPONDEO, In hac dubitatione sunt tres opiniones. Prima est tenẽtium in vsura transferri dominiũ: & hi mouentur rationib⁹ adductis. Habetq̃; opinio hæc antiquos sectatores; vt S. Tho. in 4. d. 15. dicit. Sequitq̃ eã videtur Sco. in 4. dist. 15. q. 2. ar. 3. & Per. de Palu. ibidẽ & glo. 14. q. 4. si quis vsuram. Secunda est tenẽtium in vsura transferri dominium aliquorum, scilicet eorum, quorũ vsus nõ est eorũ consumptio. Sed quia hæc distinctio nulla ratione fulcitur; ideo dimittẽda est nouitas hæc. Nõ enim ex qualitate rei per vsurã extortę, oriri potest ratio transferẽdi vel non trãsferendi dominium, cùm res data, materialiter concurrat in huiusmodi cõtractibus. & translatio dominii ex voluntate & iustitia depẽdeat. Tertia autem opinio est dicentium in vsura nõ trãsferri dominium: & hæc habet omnis generis sectatores. Tenẽt autem eam S. Tho. & Bonauentura, hic quidem in 4. dist. 15. ille verò in Secunda secundæ, q. 77. ar. 3. vbi in calce corporis articuli dicit hæc verba. Si quis domum vel agrum alterius per vsuram extorsisset, nõ solùm tenetur restituere domum vel agrum, sed etiam fructus inde perceptos: quia sunt fructus rerum, quarum alius est dominus. & ideo ei debentur.

ET Quia hæc opinio iuditio meo rationabilior est, ideo intendo probare eius veritatem tripliciter. Prænorando primò, q̃ traditio rei & trãslatio dominii illius rei nõ sunt inseparabiliter cõnexę. Contingit enim rem puta vestem alteri tradere absque trãslatione dominii: quia põt multis rationibus tradi in depositum, s. vel in pignus, &c. Cõtingit & dominiũ rei, puta vestis alteri tradere ablq; ipsius vestis traditione: vt patet cum donatur alteri res à tertio occupata. Ex hac aũt separabilitate manifestẽ habetur, q̃ ad voluntariam traditionem rei non sequitur necessariò volũtaria translatio dominii illius rei. Ad q̃ enim non sequitur trãslatio dominii, fieri non potest, vt sequatur trãslatio dominii volũtaria. Constat autem q̃ voluntariã traditionẽ rei, dominii translatio non sequitur: vt patet cũ traditur in depositũ. Non comitatur igitur necessariò volũtaria trãslatio dominii volũtariã traditionẽ rei. Hoc ergo stãte arguitur sic: In vsura aut transfertur dominiũ ex ipsa volũtaria vsurę exhibitione, aut ex adiuncta volũtaria trãslatione dominii, aut ex vtroq; simul: sed nihil horũ hoc effĩcit: ergo. Diuisio est sufficiens, quoniã homo est dominus rerũ exteriorum per voluntatem: & in proposito necesse est si dominiũ trãsfertur, volũtate soluẽtis vsuras hoc fieri. quoniã constat lege, aut quacunq; aliena volũtate hoc non caulari. Volũtate autem soluẽtis hoc fieri, duplici tantùm via potest: aut per exhibitionẽ rei, aut per ipsam translationẽ dominii. Aut cũ transfertur dominiũ eo q̃ soluens vsuras voluntariè dat vsurario plus sorte, aut quia intendit transferre dominium illius excrescentię à se in vsurariũ, vel propter vtrunq;. Sed quòd dominiũ non trãsferatur ex vi volũtariæ traditionis illius excrescentiæ, ex dictis patere potest. Iam enim patet, q̃ ad hoc non sequitur necessariò trãslatio dominii. Ex hoc enim quòd vsurario dominũ ducatũ pro vsura, nihil aliud necessariò cõuinci potest, nisi q̃ voluntariè illum ei assigno: nec potest ex hoc conuinci, quòd trado illũ ad hoc, vt sit suus. Et si quęratur. Ad quid ergo das ducatũ illi? in promptu responsio est: ego quidem do, quia mutuare aliter non vult. Et cõmunitur: quia sicut soluens vsuras cõsentit in solutionem ducati: & tamen nõ cõsentit in eam, inquãtum iniusta est quia nullus patitur iniustũ volẽs, vt dicitur in 5. Ethi.) ita cõsentit in nudam traditionem ducati ablq; hoc q̃ consentiat in translationẽ dominii illius. Quòd verò in soluente vsuras nõ sit intentio trãsferendi dominiũ, patet ex eo q̃ in huiusmodi partim inuolũtariis traditionibus quãtò minor abdicatio iuris proprii saluari potest, tãta censenda est & non maior: vt patet de proiciente merces proprias in mare, orta tempestate. Quamuis enim proiectio talis sit volũtaria, nõ tamẽ habẽtur res proiectæ pro derelictis: sed intẽdit proiciẽs, si res casu saluãtur, vt suas habere. Vnde & delatas à maris impetu in terrã si quis acciperet, teneretur domino petẽti & offerenti suas esse, liberè tradere. Cõstat aũt q̃ minus abdicat à se ius quod habet in re: dans eam retinẽdo sibi dominiũ, quàm transferendo dominium, & referẽdo sibi tantùm ius repetẽdi: quoniam primum claudit secundum, & non ecõuerso. Constat quoq; ex dictis, q̃ vsurę solutio voluntaria saluari potest ablq; intẽta abdicatione dominii: quia aliud est volũtariè dare, & aliud est volũtariè dare ad hoc, vt sit suum. Non igitur est intẽtio, aut volũtas transferendi dominium in soluẽte vsuram. Et cõfirmatur: quia cùm contra vsurarios oĩa iura clamẽt, interpretãda sunt omnia, quantum veritas permittit in odiũ eorũ: & si res hæc pẽderet sub dubio, contra vsurarios declinandum esset. Liquet autem quòd translatio dominii multum fauet vsurariis: ergo non est censenda, nisi ratio ad hoc cogat, ex supradictis autẽ apparet rationem ad oppositũ esse: ergo. Et per hæc sufficiẽter patet tertium mẽbrum, q̃ scilicet in vsura non trãsfertur dominiũ propter vtrunq; simul, scilicet voluntariam assignationem rei, & intẽtionem transferendi dominium.

¶Secũdo principaliter probatur idẽ sic: Si in vsura trãsferretur dominiũ extorquẽs agrũ vsurariè non teneretur ad restitutionẽ dominii fructuũ, sed satisfaceret restituẽdo agrum vel eius pretium: sed hoc est falsum, & cõtra omnes: ergo in vsura non trãsfertur dominiũ. Cõsequẽtia (in qua sola cõsistit tota difficultas) declaratur ex differẽtia, quę est inter æqualitatẽ seruandam in recompẽsatione rei fructificãtis, quando trãslatũ est dominiũ, & æqualitatem seruandam in recompẽsatione eiusdem, quando non est trãslatum dominium. Cum enim ager trãsit de domino in dominum, quocũque titulo id fiat, sufficiẽter satisfit primo domino, si dat sibi tantũ, quantũ valet subtãtia agri, pẽsata virtute fructificatiua, & aliis cõditionibus, quæ in cõtractu vẽditiõis eius pẽsandę fuisse tunc plus exigit iustitia cõmutatiua, quoniã ter uatæ æqualitatis rei ad rẽ cõplera est ratio iustitię. Quãdo verò ager manet quidẽ possessorẽ, sed nõ dominũ sm veritatẽ, nõ sufficiẽter satisfit domino eius, dãdo pretiũ agri, sed oportet omnes fructus pceptos, & qui potuissent à diligẽti cultore percipi, restituere, q̃ sunt fructꝰ agri, cuius alter est dominꝰ. Si ergo in vsura trãslatũ est dominiũ agri p vsurã extorti, sufficiẽter fieret restitutio dãdo agrũ tantũ, vel pretiũ æquale, pensata subtãtia agri & eius virtute fructificatiua, nõ aũt fructibus pceptis quo niã vsurarius pecpit fructus de re sua. Et cõfirmatur hoc ex ratione, qua cõstat, quod fructus pceptos ex agro empto ex pecunia vsuraria nõ tenetur restituere: qa sunt fructus agri sui. Hęc enim eadẽ ratio cũ efficax sit, si vi illius vniuersalis tenet, nullꝰ tenetur restituere alteri fructus agri sui pprij, nisi eni vel is hæc verificaret, ratio ex particularib⁹ cõsisteret, & cõsequẽter ruet. Si ergo agri per vsurã extorti trãsfertur dominium in vsurariũ, sequitur q̃ nõ tenebitur ad restitutionem fructuũ, quos p viginti forte annos percepit, q̃ erat deducendũ. Si dicatur q̃ in trãslatione dominij omnino volũtaria (qualis est vẽditio, &c.) verũ est, quod sufficit reddere æquiualẽs agro: sed in trãslatiõe inuolũtaria aliqualiter (qualis est vsurę solutio) nõ sufficit reddere pretiũ agri, sed oportet, fructus quoq; pceptos restituere. Hoc non euadit: quoniã tota differẽtia ex hac ratiõe assignaꝫ propter, omnino voluntarij & volũtariũ mixtũ. Ex hac autem differẽtia nihil aliud oritur nisi quod vbi trãslatio nõ fuit omnino volũtaria, oportet non solũ reddere pretiũ agri, sed aliquid correspõdẽs illi cõditioni inuolũtarĩ: sicut semp in restitutionibus faciẽdũ est. Nec habetur ex ea, q̃ teneatur restituere fructus: nisi enim ratione põt vnquã cõuinci, quòd teneaꝫ aliquis restituere alteri fructus agri proprij? Si dicaꝫ, q̃ restitutio fructuũ faciẽda est nõ ratione dominij, sed rõe dãni, quod patitur ille, à quo ager extortus est p vsurã, dãnificaꝫ siquidẽ est non solũ in agro, sed in fructibus pcipiendis, & ideo quãtis vtrorũque trãslatũ sit dominiũ à se, cõpetit tamẽ repetitio. Hæc respõsio falso innititur fundamẽto, s. q̃ dãnificatus in agro sit dãnificatus in omnib⁹ fructibus pcipiẽdis: sic q̃ restitutio debet adequare & agrũ, & fructus. Tũ quia hoc nõ habet locũ, quãdo trãsfertur rei fructificantis dominiũ: quia ftatim trãslato dominio rei, omne damnum aut emolumentum futurum dominio rei cedit. Tum quia etiam quando non transfertur dominium vniuersaliter verum non est.

¶Ad cuius euidentiã, subtiliter & breuiter, tangendũ est, quare & quando aliquis teneatur ad restitutionẽ fructuũ, & quãdo & quare nõ. Hoc aũt ex duobus principiis regulãtib⁹ restitutiões haberi põt. Primũ est, q̃ sufficit restituere simpliciter: sm est q̃ aliter restituendũ est dãnificato in his quæ erãt eius in actu, & aliter in his, quæ erant eius in potentia. Ex his enim habetur, q̃ si ponatur quòd Petrus rapuerit agrũ Martini, quem subitò cõsumserit ac inutilẽ totaliter reddiderit, &. idẽ Petrus rapuerit similem & æqualem agrũ Ioannis, quę seruauerit fertilem: & elapsis 10. annis Petrus vtrique satisfacere velit, nõ tenetur tantũ dare Martino, quantũ Ioanni: sed Martino sufficit restituere tantũ quantum valebat ager tempore rapinę & combustionis (subintellecta semper satisfactione iniuriæ & interesse) Ioãni verò oportet reddere & agrũ & fructus p decennium pceptos. Quia quũ sufficiat reddere simplum q̃ simplum ablatũ est, & à Martino sit ablatꝰ tãtũ ager cũ fructibꝰ in potẽtia, q̃ in potẽtia fructificatiua agri pẽsaret, quando vẽderet ager, sat est reddere tantũ, quantũ valebat ager fructificatiuꝰ. Quia verò à Ioãne nõ tantũ ablatus est ager, sed fructus actu producti per decennium occupati sunt, quoniã fructus agri nascũtur dño agri, nõ satisfieret Ioãni, si æquale agro & potẽtiæ fructificatiuæ restitueretur: sed oportet æquale fructibus actu perceptis reddere. Statim enim vt producũtur fructus, sunt actualiter sub dominio eius qui est agri dominus, quamuis nõ possideat: & ideo oportet tãquam res, quę fuerunt actu alterius restituẽdo recompensare.

¶Ex his aũt omnibus id quod intendimus euidẽter habetur: q̃. s. fructus restitutioni obnoxij nõ sunt, nisi quia sunt fructꝰ rerum quarũ alius est dominus: ita quod dominij fructuũ nõ quodcunque, sed actuale exigitur ad hoc, q̃ fructus agri sint sibi restituẽdi. Sed si in vsura trãsferatur dominium, nec actuale nec potẽtiale proximè dominij fructuũ remanet apud eũ, à quo extortus est ager: quia nõ remanet actu dominus agri, qui est dominus in potẽtia proxima fructuũ producendorũ. Nulla igitur ratione vsura tenebit ei de oĩbus fructibus pceptis: sed sat erit, si vel precium agri tantũ reddet, vel secundũ hæc vltimò tractata si satisfaciet quo ad tractus perceptos ad arbitrium boni viri: sicut dãnificans aliqnem in his quæ habet in potentia. Vtrunque autem horum est contra omnes doctores & veritatem. Fatendum est ergo absolutè, quòd in vsura non transfertur dominium.

ET PER hęc patet responsio ad obiecta. Ex dictis siquidem in prima ratione patet solutio vtriusq; primi quidẽ, q̃ plus requirit ad trãslationẽ dominij, quã volũtaria traditio illius rei: exigitur enim quod volũtariè tradat eã alteri ad hoc vt sit sua: quod soluẽs vsuras non facit, sit per hoc idẽ negatur assumptũ secundi: meticulosus enim quãuis voluntariè det pecuniam ꝓpriam inuitori non tamen ad hoc, vt sit sua, sed ipse viderit. Et ideo nõ trãsfert dominiũ illius à se, Medio. die 13. Aprilis. 1500.

QVAESTIO II.
Vtrum mutuãs sub spe aliquid vltra sortem habendi, nõ aliter mutuaturus absque omni tamen conuentione, sit vsurarius mentalis.

QVAERITVR vtrum mutuans sub spe aliquid vltra sortem habendi, non aliter mutuaturus absque omni tamen conuentione, sit vsurarius mentalis.

¶Et videtur quòd sic. Primò, quia spes principalis alicuius muneris habẽdi ex mutuo vsurã parit: iuxta illud Luc. 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. & cõmunem sententiam doctorum: ergo in casu proposito inuenitur talis spes: ergo.

¶Præterea, Taliter mutuãs, malè agit: vt patet extra. de vsuris, c. cõsuluit: & vt ibi dicitur, tenetur ad restitutionẽ. Constat autem quod nulla alia prauitas hic interueniat nisi propter aliquid vltra sortem speratum ex mutuo, quod pertinet ad vsurariam prauitatem: ergo talis mutuans est vsurarius mentalis.

IN OPPOSITVM est commune hominum iudicium, causans eum, qui non vult amplius mutuare amico, qui noluit sibi remutuare, sed vult mutuare alteri amico, à quo sperat q̃ accidente casu remutuabit sibi. Talis enim manifestẽ sperat obsequiũ à manu mutuãdo: & nisi crederet illud futurũ nõ mutuaret: vt patet ex eo q̃ nõ vult priori amico amplius mutuare, qa noluit sibi remutuare, & tamẽ sm cõmunẽ sententiã nõ peccat. Nõ est ergo vsurariũ mutuare sub spe aliquid vltra sortem consequendi.

CONCLVSIO.
Mutuans spe aliquid vltra sortem accipiendi ex amicabili quadã affectu eius, cui mutuauit non autem ex mutuo, vsuram non incurrit.

RESPONDEO, Ista quæstio mota fuit coram Vrbano 3. (vt in decretali allegata patet) nec fuit aperte decisa: sed gl. ibidẽ distinguit de duplici spe (principali scilicet, & secũdaria) & dicit quod spes principalis constituit vsuram, non autem secũdaria. ¶Subtilius autẽ dicẽdo, occurrit ex dictis S. Tho. q. de malo, q. 13. ar. vl. ad decimũ tertiũ, notandũ quòd dupliciter aliquid põt à mutuãte sperari. Vno modo, quasi debitũ ex aliqua obligatione racita vel expressa. & sic quodcũq; munꝰ sperẽt, illicitè speratur. Alio modo, vt gratuitũ & absq; aliqua obligatione præsũdum. & sic quodcũq; munus sperẽt, licitè speratur. Licite autem sperari a mutuãte dico, quodlibet munus gratuite & amicabiliter retribuendũ sibi ab eo, cui mutuat, etiã si alias nollet mutuare. Et hoc probatur dupliciter: ratione, s. & autoritate. Ratio siquidem huius est: quia licitũ est ex mutuo affectu beneuolẽtię spe etiã principali intendere. Ex vero aũtẽ amore, & solo ipso sufficienter emanat gratuita, & amicabilis recõpensatio: & propterea ciusdẽ rationis est sperare amicitiã, & sperare gratuitã remunerationẽ. Vnde si mutuans spe principali affectus beneuolentiæ, nihil illicitè sperat, cõsequens est, quod mutuans spe gratuitę remunerationis nihil illicite speret. Et confirmatur: quia quũ gratuita remuneratio sit mutuãti debita secundũ naturale ius, & ipsa sola speretur in proposito, nec in ciuile deducatur, cõsequẽs est, quod nihil vltra sortẽ & debitũ speretur. & quod sicut rationabiliter à mutuãdo desistit desperãs de restitutione mutuandæ sortis, ita rationabiliter quoque desistit desperans de amicabili affectu. Vtrũque horũ mutanti naturali iure debetur, quamuis difformiter: quia primum ciuili etiam obligatione reddendum est, secundum naturali gratitudine tantum.

Autoritas antè ad hoc habetur, differentia assignata ibidem a S. Th. inter spem in vsura & simonia, scilicet quòd quia in simonia id quod datur, est Christi, & nõ dãtis: ideo nullũ munus debet sperari. In vsura vero mutuãs dat id quod suũ est, ideo põt sperare aliquã amicabilẽ recompensationem. Ex hac siquidem differẽtia patet, quod de se principali loquit, sine qua, scilicet res non fieret: aliter differentia nulla esset: nam constat quod etiam in traditione spiritualium, oculus sinister seu spes secundaria potest dirigi circa aliquam remunerationem temporalẽ. ¶Quũ ergo quærit an mutuãs sub spe aliquid vltra sortẽ habẽdi aliter nõ mutuatur⁹, oĩ tũ cõuentiõe & petitione cessante sit cora Deo vsurarius? Absolute quidẽ respõderi põt q̃ vsurari⁹ est: qa q. talis, sic ꝓpposita, sonat spẽ mutuãti iesse, vt ex mutuo aliqd habeat vltra sortẽ q̃ est illicitũ. Sed si addat tit. quæstiõis ly amicabiliter, aut gratuite (vt scilicet quærat, an mutuãs sub spe alicuius muneris amicabiliter cõsequẽdi, alias nõ mutuaturus, &c. sit vsurari⁹) dicẽda est q̃ nõ q. nihil sperat ex mutuo vltra sortẽ, sed ex affectu amicabili. Vnde breuiter posset cũ distinctiõe ad quæstionẽ motã dici, quod, aut talis mutuãs sperat

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquid vltra sortem ex mutuo:& sic vsuram committit, aut ex assensu amicabilis ainis cui mutat:& sic non peccat.

ET PER HAEC patet responsio ad obiecta:quoniam mutuum dantes iubentur nihil inde,id est ex mutuo sperare.Et id decretali illa dicitur male agere:quia nisi ex mutuo ad id ipse rarēt emolumenti,nō mutuarent.Ex dictis autē patet hoc esse verū,nec obstare determinationi,quia dictū est licitum esse ipse rare aliquid gratuita voluntate.Mediolani,die 6.Aprilis.1500.

QVAESTIO III.

Vtrum vsurarius mentalis teneatur ad restitutionem.

VAERITVR vtrum vsurarius mentalis teneatur ad restitutionem.

¶Et videtur quod sic.Omne alienū restitutioni est obnoxium,sed omne lucrum vsurarium est alienum vel quia non est translatum dominium, vel saltem quia competit repetitio:ergo.

¶Præterea,Extra,de vsuris cap.cōsuluit:dicitur q vsurarij mentales ad ea, quæ taliter sunt accepta restituendū in animā ū iudicio efficaciter sunt inducendi:ergo ad restitutionē tenentur.

IN OPPOSITVM autem est,quia nullus tenetur ad restitutionem eius, quod nullo modo occulte aut manifeste extorsit per se vel alium,quamuis intendat extorquere;sed vsurarius purē mentalis nihil directe,vel indirecte extorquet,quamuis hoc intendat:ergo non tenetur ad restitutionem eius, quod fiat vltra sortem datum est secundum spem suam.

CONCLVSIO.

Oblatum & donatum lucrum ex recipientis mutuum amare,quanquā praua & vsuraria intentione mutuanti,nec ille qui donauit,nec pauperibus,neque alicui restituendum est.

RESPONDEO in hac dubitatione præmittendum est, quis & quotuplex sit vsurarius mentalis:deinde respondendum est quæsito.Ad vsurarium mentalem tria requiruntur.primo q intendat preter mutuatam sortem aliquid lucri:aliter vsuræ ratio non saluaretur.Secundò, q talis intentio sit talis quod sine ipsa non mutuaret:ipse enim secundaria vsuram non facit.

Tertiò, q illud lucrū nō intendat quasi gratuitē & amicabiliter habendū,sed vt ex obligatione,propter mutuo præstitū dandū: vt enim in alia quæst. ex doctrina sancti Th. diffinitum est, spes habēdi aliqd vltra sortē gratuitē & amicabiliter vsurā nō facit,sed licita est.Et sic vsurarius mentalis est q intēditex mutuo aliqd vltra sortem non gratuite dandū aliter nō mutuaturus.

¶Quamuis autem propriē loquendo duplex tantū sit vsurarius mentalis(de quo est quæstio) extēto tamē vocabulo triplex intenitur. Primus est,cui lucrū sperātum succedit modo sperato: id est nō gratuitē, sicut & ipse sperabat nō gratuitē sibi dandū. Secundus est,cui lucrum sperātū succedit nō modo sperato, sed meliori:quia lucrum quod sperabat ex obligatione dandū,gratuitē sibi datū est.Tertius est,cui lucrū sperātum datur ppter aliquam tacitā eius petitionē.Et quia vsurarius tertio modo,est non pure mentalis propter exteriora signa,quibus tacite petit aliqd vltra sortē ex mutuo.& hoc parum differt a perfecta vsuræ rōe,quo pacto aliquid plus exigitur: & id o de hoc non est præsens quæstio,constat enim tale teneri ad restitutionē.Quia etiam vsurario mentali primo modo lucrum,q;datur, nō datur omnino voluntariē,& prava intentione ab eo sperat, cōmuniter & bene dicitur eū talē teneri ad restitutionē.Sed de vsurario tertio modo(cui.l.gratuitē donat quod prava intentione sperat)diuersa doctorū videtur esse opinio Io.And.in Mercurialibus,regula,pactum,Inno. Host.& Panor.in.c.contulit de vsuris & gl.in c.mandato.de simonia:dicentibus talē obnoxiū restitutioni.Richardo vero & Scoto in 4.d.15.cū sequacibus hoc negātibus.Et illorū quidem ratio duplex est:Prima,quia omne lucrū vsurarium est lege vtriusque testamenti prohibitū,& restituendū indistincte a Theologis dicitur.Cōfert autē tale lucrum,quāuis dono datum,esse vsurariū ex eo quod mutuū fuit vsurariū ex prauitate intentionis.Secunda:quia cōtractus a principio vitiosus effectum sortitur vitiosum, contractus autē talis mutui est vitio vsurę deprauatus ex intētione lucri cōsequēdi ergo effectum inde secutū,scilicet lucrū dono datum,vitiosum necesse est esse,& consequeter restitutioni obnoxiū. Illorū autē ratio super donatione libera illius lucri fundatur, adiutusque hoc exemplo furti mentalis,dicentes, Si alicui intendēti furari aliquid,illud a domino donetur,licite accipit absq; obligatione ad restituendū.Simile enim quid patet accidere in vsurario mentaliintēdēte nanq; iniuste habere lucrū,melius tamē sibi succedit quia donatur.Dicētiq;quoq; vsurariū mētalem teneri ad restitutionem,alij asserunt restituendum esse ei, qui donauit: quia regulare est,quod lucrum vsurarium reddendum est ei a quo habitum est.Alij autem affirmant dandum esse tale lucrū pauperibus,nō illi qui dedit:quoniā ex quo sponte dedit,repetitionis ius a se abdicauit:ex quo vero vsurarius iuste accepit retinere illud nō potest,ac per hoc pauperes Christi succedūt.

¶Et quoniā(vt ex inferius dicēdis patet)opinio dicens tale vitium tractum nō teneri ad restitutionem ve iuriter asseritur: ideo declarāda sunt tria.Primò quod nō tenet restituere illi,qui dedit:secūdo,quod tenetur restituere pauperibus:tertiò quod absoluté nō tenetur restituere.Primū declaratur sic:Restitutio iuxta cōmunem Thelogorum doctrinam nō ideo est necessaria:vt ab illo qui lucratus est,lucrū auferatur:sed in cōmutationibus inuoluntariis,vt danoum passo satisfiat, & in cōmutationibus volūtariis,vt illi qui minus habet, qui debet habere,reddat quod est sibi debitū.Sed in casu proposito ille qui dedit nec est damnū passus,q nullus patrimonio volēs,nec minus habet quā sibi debeatur,quia libere donauit: donū autem, est dario irredibilis:ergo sibi nō est restitutio facienda.Secūdū declaratur dupliciter.Primo quia(vt patet ex Theologis in 4.sen.d. 15.)duo sunt genera lucri illiciti,pauperib⁹ erogadi,Alterū prohibitū ex ie vt simoniacū,&c.Alterū prohibitum secūdū iuris cautam tatum,vt meretricū.Cōstat autem lucrum propositum nec esse prohibitum secundū se(quia datio nō est iniusta quum fit libera donatio)nec secundū iuris cautam: quia supponitur libere & iponte hoc donari.& non ex obligatione mutui accepti.ergo nulla ratione pauperibus est erogandū.Secūdo si pauperibus erogandū esset,hoc nō esset ob aliud, nisi propter iniustam accipientis intentionē:sed ex hoc nō sequitur obligatio ad restituēdū:ergo.Declaratur minor:quia suscipiēdo illud lucrū secundū veritatem dono datum,aut credit illud donari:& tunc patet etiā receptionem esse iustā,quamuis prima mutuantis intētio fuerit prava,& adhuc perseuerer,sicut quod etiā si nō donaretur,velit aliqd lucri.Aut credit illud nō donari,sed male libenter sibi dari:& tūc cum secundū veritatē illud donetur,& donū licite accipi possit,iste iniuste accipit non ideo,quia agat contra aliquod ius,sed quia agit contra conscientiam dictantē sib. q̄ receptio hęc sit iniusta,quum(vt dictum est)secundū veritatem sit iusta secundū se,& in promptu sit,vnde possit discerni,quod iusta sit:ex eo nāque quod nec directe,nec indirecte ipse aliqd petiit,& ille ipse offert cōtinere poterat quod libera donatio erat.Ex hoc aūt solo,quod acceptio est cōtra cōscientiam nulla ratio iuxta nos infert obligationē ad nō retinēdū illud acceptū.nisi dorate tali cōscientia:potest nāque postmodū cōscientia erronea deponi & incipere iuste possideri.quod cū peccato retinebatur.Si autē talis cōscientia deponi non posset ab aliquo,reddendū esset nō pauperibus,sed illi qui dederat:quia nō est acceptata donatio,qua non credit esse.Aut neutrum credit,vel quia nō cogitat,vel dubius est:& tūc quicquid sit de peccato,ex ipsis rationibus habetur,quod ad restitutionē nō tenetur:quum nō sit deterioris cōditionis in hoc tertio casu,quam in secundo. Tertiò autē declaratur soluēdo simul ratione alterius opinionis.Vbi scito,quod aliquod esse lucrū vsurario dupliciter cōtingit,scilicet per se,& p accidēs.Vsurariū per se, integratur ex duobus:quorū secūdum sequitur ex primo, scilicet ex eo q est pretium rei iam solute,vel nō ex tantis,& quod ista liquo modo suolūtariū,hęc eni est natura vsurę,vt patet exercitatis. Vsurariū autem per accidēs est,quod secundū se has non habet condiciones,sed secundū quod stat sub intētione,vel opinione alicuius.& propterea contingit esse volūtariū ac per hoc nō esset vsurariū,secundum quod vsurariū lucrum speciēs est lucri inuoluntarij. Quum autem restitutio ex natura lucri nascatur, quod secundum se alteri debitum est,vt reddatur(quia est actus iustitiæ cōmutatiuę,cuius terminus & obiectū est id quod secundum se est iustū).quod opponitur iniusto secundū se, non secundū accidēs(cōsequēs est,quod lucrum vsurariū per accidēs non est restitutioni obnoxiū,sed tantū lucrum secundū se vsurariū.Et quia in casu proposito lucrum perceptū non est vsurarium per se(quia nec datur pro mutuo nec inuolūtariē, sed ex affectu gratuito sponte donat)sed est vsurariū per accidēs propter intētionē,scilicet corruptam suscipiētis:cōsequēs est quod tale lucrum non sit restitutioni obnoxiū.Et quoniam scientia est de his quæ sunt pleraq; & sermo Theologorū dicens indistincte vsuram esse restituendā,intelligitur de vsura per se. nō per accidēs.qualis est in proposito,Lucrum siquidem vsurariū per se est effectus ipsius prauæ intentionis adiuncta mutuo,& datur non omnino volūtarie.Quod autem sponte dono datur,quāuis ex prava intētione iuscipientis vsurarium per accidens sit,non illius prauæ intentionis effectus est,sed ex gratuito affectu donantis procedit,& ideo restitui non oporret.

ET per hoc idem fundamentum patet responsio ad obiecta in principio,quia licet vsurarium per se sit alicuium,non tamen vsurarium per accidens,quale est illud. Decretalis quoque illa de lucro vsurario per se intelligenda est,non de eo quod est p accidens.Mediolani die 8.Aprilis.1500.

QVAESTIO IIII.

Vtrū ea bona & vsurarij sint obligata eis à qb⁹ vsuræ extortæ sūt.

VAERITVR vtrum omnia bona vsurarij sint obligata eis à quibus vsuræ extortæ sunt.

¶Et videtur quod non.Quia obligatio realis trāsit cū re:sed multę res vsurarię possunt alienari absq; aliqua obligatione eas concomitante:vt patet de bonis patrimonialibus: non ergo omnia bona vsurarij sunt obnoxia vsuris reddendis.

¶Præterea,Si oīa vsurarij bona essēt obligata,nec gener vsurarij posset accipere dotem ab eo q habet alias,vnde posset restituere,nec aliqs posset aliqd ab eo emere simpliciter:& creditorib⁹ cōpeteret actio sup illis rebus:& sic multi illaquearēt etiā bona fide indecētes. Hęc autem omnia absurda sunt: ergo.&c.

IN OPPOSITVM Est glossa,extra de vsuris in cauna nos.& in 6.in cap.quanquam.

CONCLVSIO.

Quauis bona vsurarij per vsuram extorta sint obligata eis à quibus extorta sunt realiobligatione,cætera verò etiā bona alio quocunque modo habito sunt eidem obligata personalis obligatione.

RESPONDEO In hac quæstione sunt duę opiniones: vt refert Panormita.extra de vsuris in c.quū tu.& in c.tua nos.Cōmunis siquidem antiquorem canonistarū opinio fuit,quod omnia bona vsurarij sunt tacitē obligata eis,à quibus vsuræ extortæ sunt.Ioannes autem And.& Host.& ipse Panorm.& moderni tenent oppositum:quia nullo iure probatur talis obligatio, & quia aliter multi illaquearentur.

¶Sed si diligenter cōsideraūimus,inueniemus vtranque opinionem aliquo modo verū dicere.Sciendū est ergo triplicia bona posse habere vsurariū,s.extorta per vsuram,& empta ex pecunia vsuraria,& alia quæ omnino mūda sunt ab vsuris.putapatrimonialia.Obligatio quoque alicuius rei est duplex, realis & personalis.Obligatio realis est,quæ cōuenit rei ex iure, q habet super re illa particulari.Obligatio verò psonalis in ppositō est quæ conuenit rei,nō ratione sui,sed ratione personæ cuius est. Differūt autē hę obligationes tripliciter.Primò in radice iā tacta:quia,scilicet realis orit ex ipsa re,quæ alteri obnoxia est vt patet de re furto ablata.Personalis verò redūdat in rē ex persona domini obligati ad satisfaciendū,puta ad reddendū creditoribus 1000 ducatos,quos accepit.Secundò: quia realis semper comitat rem ad quēcunque & quocūque res trāseat: vt patet de re rapta:psonalis verò non semper comes est rei,sed quādoque res liberat ab illa obligatiōe,perseuerāte tamē obligatione in domo eius.Quū enim domus,verbi gratia,nō est obligata creditori,inquantū hęc res.sed inquantū est debitoris, statim vt desinit esse debitoris,desinit esse obligata:cessat ènim obligatiōis ratio.Ex hoc autē differūt tertiò, quia res obligationē realē habens annexam,nec vendi,nec emi aut quocunque alio modo alienari liberē potest,obligata autem ratione personæ. alienari liberē potest,quandiu apud personā illam remanet vn de creditori satisfacere possit.Patet hæc in bonis furis, non tamen furto ablatis,& in cæteris debitis.

¶His igitur stantibus deduco duo.Primò,quòd bona per vsurā extorta sunt obligata eis,à qb⁹ extorta sunt obligatiōe reali. Secūdò,q bona cætera siue empta ex pecunia vsuraria, siue nō, sūt obligata vsurario obligatiōe psonali,nō reali.Primū patet ex eo,q vnaquęq; res occupata ab altero habet realē obligationem ad dominū suū:sed res p vsurā extortę occupātur ab vsurario absque trāslatiōe dominij:vt alias diffinitū est:ergo sunt reali obligatiōe obnoxiæ eis,à quib⁹ extortæ sunt. Cōfirmatur quoque hoc ex iure fructuū.Res enim ex sui natura nō fructificans possessori,sed alteri,illius alterius actiōi reali subiecta est: alioquin enim ex sui natura nō fructificaret illi:sed res p vsurā extortæ si fructificāt nō vsurariis,sed illis,à quib⁹ extortæ sunt, fructificāt,nō ex aliquo pacto aut cōtractu superaddito, sed ex natura rerū:vt patet:ergo.Secundū verò quo ad omnes partes à S.Tho.quoque in Secūda secundę,quæst.97.artic.3. ad secundum,habetur:& ratione probatur.Quod enim nō sit in eis obligatio realis,patet ex eisdē mediis negatiue sumptis:quia.l.talium bonorū vsurarij sunt verē domini,& eis fructificāt.Quòd verò personalem habeant obligationem annexam, patet & ex eo quod parsi vsurā habent actionem super omnibus bonis vsurarij.si vsurarius soluere tenuit, sicut quilibet alius creditor: non enim deterioris est cōditionis is,cui vsura restituenda est alijs creditoribus.Et ex eo quod sm Thologorū sententiā,filius illius,cuius bona nō excedūt vsuras reddēdas,nullus potest tuta cōscientia vxorem accipere cum dote:hoc aūt nulla alia ratione dicitur,nisi quia supponitur omnia bona illius obligata esse eis à quibus vsuræ extortæ sunt.Et sic tam antiquorū:quam modernorum opinio saluari potest,vt illorum sermo de personali,horum verò de reali obligatione accipiatur.

AD OBIECTA verò,quāuis ex dictis possit petere responsio:quidam tamē vnicā distinctionē addendā censetur,scilicet de titulo lucrativo & onerosō dicētes quòd si bona vsurarij trāsiunt ad alterū titulo onerosō(puta emptiōe vel dote, &c.)q̄ transeunt absque obligatione aliqua:si verò trāseunt titulo lucrativo,q̄ remanēt obligata.Alij verō huic distinctioni aliāsu peraddūt de bonis emptis ex pecunia vsuraria, & bonis aliter habitis:& credunt distinctionem illam de duplici titulo locū habere in bonis emptis ex pecunia vsurariarū& hoc ex officio iudicis,& non in aliis bonis.

¶Et quoniam nulla necessaria ratione hęc firmare videnē,dicēdum est sequēdo Theologos(quorū est de vsura determinare) quod loquēdo de bonis nō p vsura extortis,sola tēporis distinctio cōsideranda est,scilicet quod aut tēpore,quo res vsurarij ad me deuenit,quocunq; titulo,vsurarius remanebat potēs. ad restituendum aut non. si remanebat potēs,res trāsit absque aliqua obligatiōe: si remanebat impotens,trāsit cum obligatiōe. Et sic ego teneor ad satisfactionē pro illa parte, quocunq; titulo ad me res deuenerit:& mihi imputandū est,si ab illo emi, vel dotem accepi,cuius erāt tot debita,quod adequabant vel excedēbāt bona propria.Nec distinguo inter empta ex pecunia vsuraria & alia bona,quonīā idem esse iudiciū de eis & de aliis ratio suadet,ex quo vere habet eorū dominiū & fructus:& S.Th. vbi supra dicit hęc sicut alia bona obligata esse.Et ideo i decre. cum tu,extra de vsuris.Alex.3.non mandat ipsa restitui,sed vendi vt prætium habeatur,exquo possint vsuræ reddi.Mediolani die 4.Aprilis,1500.

QVAESTIO V.

Vtrum altero hęrede vsurarij non potente restituere,alter teneatur insolidum.

QVAERITVR vtrūm altero hęrede vsurarij non potente restituere,alter teneatur insolidum.

¶Et videtur quod sic.Primò quia hoc sentit glos.in cap.tua nos.de vsu.& eam communiter sequuntur doct.vt Panor.ibidem dicit.

¶Secundo,quia filij tenētur ad restitutionē sicut parētes sui si viuerēt:vt in prædicta decre.dicitur:sed parentes tenētur secūdum totā facultatem suam:ergo filij tenentur secundum totā hęreditatem:sed absque consumptione mediæ hæreditatis quādoque restitutio integra fieri posset:vt patet in magna hæreditate,& paucis paruisque vsuris,ergo altero hęrede non soluendo alter tenetur insolidum.

IN oppositū est generalis regula soluendorū debitorum.s. quòd hæredes tenentur secundū hęreditarias portiones tantū.

CONCLVSIO.

Altero hęrede vsurarij nō potēte restituere,alter minime tenet insolidū.

RESPONDEO quod canonistę(vt allegatū est)tenēt partem affirmatiuā:aut quia credunt oia bona vsurarij esse tacitē obligata eis,à quib⁹ vsuræ extortę sunt,ac p hoc quilibet hæres tenetur ratione hæreditatis obligatę:aut q̄ putāt hoc esse practicandū in fauorē defuncti,vt eius anima citiꝰ liberet. quāuis nō credāt de iuris rigore esse necessarium.Mihi aūt secundum Theologalia principia videt oppositū:& ratio est, qa sufficit restituere simplum,quod simplū ablatū est.Cōstat autem, quod in diuisione hæreditatis admixtæ vsuris diuidit simul & æs alienum:ac per hoc sm portiones hæreditarias fiūt, & vsurarum, vt,scilicet succedēs in duabus partibus hęreditatis,suscipiat ēt duas partes lucri vsurarij,&c.Si igitur vnus restituere vult, sat est quod tantū reddat quantū hęreditauit:vel vt melius loquar quantū hæreditasset secundū propriā portionē hæreditatis. Di eo autem hoc,quia etiā si nihil vsurarum ad heredem peruenit, nihilominus tenetur secundū portionē hæreditariam, quia per sonam patris induit secundū suam portionem,& cōsequenter eius obligationē participat.Et cōfirmatur quia nullus tenetur ad restituendum pluspquā obligetur:sed obligatio paterna diuiditur in hęredibus proportionaliter,sicut hæreditas : quēadmodum & ius exigendorum:non ergo tota obligatio ad alterum transit hæredem,& consequenter non tenetur insolidum.

Nec obstat si dicatur,quod regulariter hęredes vsurarij tenentur sm hæreditarias portiones:sed in casu,quo alter efficit impotēs ad soluēdū,& vires hæreditariæ i altero sufficiūt,alter tenetur insolidū.Hoc enim esse voluntarium ex eo patet,quod quū ex iure successionis,& hæreditatis præceptę manifestū sit, nō teneri nisi secundū portionē hæreditariā,ex hoc quod alter in mora restituēdi fuit,nō debet alter grauari:alioquin sequeretur,q si alter hæres in principio successionis, secundū portionē suam restituisset,altero nolēte satisfacere,& postmodū impotente reddito,quòd ille innocēs tūc teneret satisfacere etiā p portione cohęredis:quod est manifestē absurdū,& cōtra rationē:quia quū hæreditas sm iustitiam adeūda sit, deducto ære alieno,cōsequens est quòd ille,qui portionem hæreditatis sibi debitæ percipit,proportionaliter satisfacturus quo ad æs alienum,etiam secundum iuris rigorem nullo reatu alterius remaneat.Non ergo tenetur alter insolidū cohęrede impotēte esse cto:& hoc per se loquendo:posset enim per accidens contingere,quod teneretur insolidum,si in diuisione,aut successione hęreditatis induxisset cohæredem ad retentionem vsurarum.

¶Rationes autem alterius opinionis facilē soluuntur ; quū enim obligatio omnium bonorū vsurarij,ad vsuras restituendas non sit rea

Universidad de Deusto

sit realis,sed ratiõe psonę (vt superius dictũ est)cõsequẽs est quod diuisa persona vsurarij in hęredes,diuisa quoq; pportionaliter trãseat ad heredes obligatio illa,ac per hoc nullꝰ heres teneꝫ ex hoc,nisi secundũ sua portionẽ.Et nota quod obligatio illa bonorũ quodãmodo augetur,& quodãmodo minuit in diuisione hereditatis.Minuitur quidẽ pro quanto diuiditur sicut hereditas.Augeꝫ vero pro quãto singulę partes illius obligationis singulos hęredes sic afficiũt,vt trãseat in omnia eorũ bona etiam aliũde habitacta quod omnia bona cuiusque hęredis vnetiam aliũde adquisita adueneriut,sunt obligata ratiõe psonæ ad satisfaciendũque illa adueneriut,sunt obligata ratiõe psonæ ad satisfaciendũ pro illa parte obligationis,ex quo illa obligationẽ in se semel hic hęres suscepit,hereditatẽ adeundo.Hęc enim est natura tacitę obligationis bonorũ ratiõe psonæ, vt omnia bona illius inquantũ illius sunt, non absolute afficiat.Practica autẽ quæ in fauorem animæ creditur exercenda,nullum fundamentum iustitiæ habet:sed eleemolynariæ largitatis tantũm : non enim debet,cogi aliquis ad id,ad quod non tenetur.

AD PRIMVM ergo horum,quæ in principio obiecta sunt, dicitur quod quũ gl.fundetur super obligatiõe totius hereditatis ad restitutionẽ vsurarũ,& ex hoc nõ sequatur cõclusio sua, s.quod alter teneaꝫ insolidũ,admittẽda nõ est glosse autoritas, nulla sufficiẽti ratione fulca,sed sola turba sequacium.De qua non est curandũ:quia voluntarię sequuntur glossam, negando ejus fundamentum(vt moderni)vel errãt in fundamẽto, vt antiquiores;quemadmodũ in præcedenti quæst.dictum est.

¶Ad secundum vero dicitur,quod filij tenentur,sicut & pater, obligatione.s.personali omnium bonorũ suorũ.Sed in hoc est differẽtia.quòd pater est tota illa persona,ac per hoc habet totam obligationem:quilibet autẽ hæres est pars illius personæ & consequẽter partem tantum obligationis subit ; & ideo quẽ admodum viuente patre omnia sua bona erant tacitè obnoxia ratiõe personę eis à quibus extortæ sunt vsuræ quo ad omnes vsuras extortas sic diuisa hæreditate cuiusque hęredis bona omnia sunt tacite obligata ratione personæ eisdẽ quo ad partẽ vsurarum iuxta portionem hęreditariam.Nec aliud potest cõcludi ex decretali illa.Mediolani die,18.Aprilis,1500.

DE PETITIONE

lucri cessantis.

QVAESTIO VI.

Vtrum quando licet petere damnum lucri cessantis, possit peti totum lucrum cessans.

QVAERITVR vtrum quando licet petere damnũ lucri cessantis,possit peti totum lucrum cessans.

¶Et videtur quod sic.Primò,quia hoc videtur decisum in ca.nauiganti.de vsuris in fine, vbi excusatur vendens rem seruandam tanti,quanti vẽdenda creditur tempore ſtatuto:hoc enim nihil aliud est,quàm totum lucrum sperատum in futuro ex nunc percipere.

¶Præterea,Secundũ doct creditor potest moram debitoris põt petere interesse lucri cessantis:sic quod põt petere tantũ quantum verisimiliter ille lucratus fuisset,cũ illa pecunia,si est mercator industrius.Hoc aũt est totũ lucrum cessans petere,ergo.

IN OPPOSITVM est differentia inter interesse damni emergentis,& lucri cessantis:quia illud est æqualiter compensandum,hoc autem non.

CONCLVSIO.

Quamuis nonnunquam liceat petere damnum lucri cessantis,non tamen licet totum petere,dum illud actu minimè adsit.

RESPONDEO, Quòd quia contingit scire in vniuersali,'& ignorare in particulari.1.Polle.ideò quũ cõmunis animi cõceptio & Theologorũ & Canonistarum sit,quòd inter habere aliquid in actu & habere illud in potẽtia multũ refert, sic magna debet esse differẽtia inter recõpensationẽ eius, quod habetur in actu,& illius quod possidet in potẽtia.Cõtingit ramẽ,quosdam nõ aduertẽtes,quod lucrũ cessans sit de numero eorũ,quæ habẽtur in potẽtia,& veritati & sibiipsis cõtradicere,dum asserunt posse peti totum lucrũ cessans,quado dãnũ lucri cessantis recompensandũ venit.Manifestè siquidà patet.lucrum cessans nondũ actu haberi,sed in potẽtia tantum esse,vel fuisse,, ac per hoc multipliciter possibile impediri,vnde absq; dubio quauis licitũ sit quãdoque petere damnũ lucri cessantis , non tamẽ est licitũ petere totum lucrum cessans,sed secundum propinquitatem & elõgationẽ potẽtiæ ab actu,& alias particulares circũstantias ad arbitrium boni viri recompensatio facienda est.

AD PRIMVM ergo in oppositum dicendum,quòd decretalis illa nõ habet rationẽ lucri cessantis,sed tẽporis , pro quo res vẽditur.Quũ enim regulare sit,quod pretiũ rei venalis ſtatuitur secundũ tempus,pro quo fit venditio nõ in quo ille , qui erat seruaturus suas merces:& tame nũc vẽdit,supponit quod vendat pro tẽpore,pro quo intẽdebat vẽdere tunc ; nunc vero

contractum celebrare cum rei exhibitione: & ideo potest vendere quanti creditur tunc videnda.Quamuis autem etiam Decretalis hoc non dicat,sed solum quòd potest vendere amplius quàm tempore contractus valeat.

¶Ad secundum dicitur,quod doctores illi imitandi in hoc non sunt,quia sibiipsis etiam contradicunt.Vnde in multis particularibus casibus(quos hic non oportet enumerari)quando doctores dicunt,quòd licet plus forte accipere ratione interesse , quã negationibus licitis aut agris emendis pecunia exposita esset, non intelligas,quod liceat petere tantum,sed aliquid ad arbitriũ sapientum.Mediolani die,24.Aprilis.1500

TRACTATVS NONVS

De simonia in tres quæstiones diuisus.

1 *Non emptio ecclesiasticorum beneficiorum sit simoniaca,quia prohibita vel prohibita,quia simoniaca:hoc est,vtrum sit in eorũ emptione simonia de iure diuino,aut positiuo.*

2 *Num emens & acquirens episcopatum,non intendendo soluere promissam pecuniam,sit simoniacus.*

3 *Num vacante sede & quærentibus omnibus pontificatum per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam,& Ecclesia ruinam,liceat viro probo & digno quærere pontificatum adhibendo promissiones & exhibendo temporalia & beneficia,&c. pro suffragijs propter hunc finem & in sede posita Ecclesiæ profit, & illam reformet.*

QVAESTIO I.

Vtrum emptio beneficiorum ecclesiasticorum simoniaca,quia prohibita, vel prohibita,quia simoniaca,hoc est,vtrum sit in eorum emptione simonia de iure diuino,aut positiuo.

DVBITATVR vtrũ emptio beneficiorum ecclesiasticorum sit simoniaca,quia prohibita:vel prohibita,quia simoniaca:hoc est, vtrum sit in eorum emptione simonia de iure diuino,aut positiuo.

¶Videtur enim quod sit iuris positiui.Primò:quia titulus præbendæ annexus est ecclesiasticis ordinibus à iure positiuo.vt patet ex eo quod in primitiua ecclesia erant pastores & ordines absque prębendis:imo vsque ad Vrbanum primum Ecclesia Romana dicitur absque redditibus vixisse.

¶Secundò:quia quandocunque sunt duo coniuncta alterum spirituale & alterum temporale:emere illud totum ratione temporalis non est illicitum secũdum se,vt patet de vasis sacris ; & decimis,&c.sed in beneficiis est vnũ spirituale(puta ordo aut cura animarum)& alterum temporale,scilicet præbenda:ergo licet hęc emere ratione præbendæ:sed omnes, qui emunt , non nisi ratione præbendę emunt:ergo nullus committit simoniam, nisi forte agat contra ius positiuum.

IN OPPOSITVM videtur communis Theologorum sententia.

IN HAC QVAESTIONE tria agenda sunt.Primò ponentur opiniones.Secundò,examinabuntur.Tertiò, respondebitur obiectis.

CONCLVSIO.

Emptio beneficiorum ecclesiasticorum,qua clericatui sunt annexa, & non solum illorum,quæ habent claustum administrationem, vel ordinis executionem,est prohibita,quia simoniaca,& non simoniaca,quia prohibita.

QVO AD PRIMVM tres sunt hic opiniones,duæ extremę,& vna media.Prima extrema est,quod simonia in beneficiis vniuersis est tantũ ,phibita iure positiuo.Et cõsequẽter quẽ Papa sit supra ius positiuum,ipse non solũ cẽsuras,sed peccatũ euadit simonię vẽdendo ecclesiastica beneficia: quãuis non euiteret peccatũ scãdali & acceptionis personarũ in huiusmodi.Et hãc opinionẽ sequuntur gl.in c.ex parte de officio deleg.& ibidem Ant.de But.Imo.& Cardinalis in ca.primo de simonia.Secunda opinio extrema est,quod simonia in omnibus beneficiis; ecclesiasticis est prohibita iure diuino,ac ꝑ hoc quũ Papa diuino subdatur iuri,peccatum simoniæ incurrit hęc vendẽdo,quãuis iuris positiui pœnas euadat.Et hãc vidẽt cõmuniter Theol.sequi. Ratio huius opinionis ponitur a S.Th.in secunda secũdæ.quę.ſt. 100 artic.4.quia scilicet beneficia ecclesiastica non possunt esse esse sine spiritualibus antecedẽtibus & cauentibꝰ ipsa.Ex hoc enim sequiꝫ,quod vẽditis prębẽdis eriã spiritualia venditioni subiiciãtur.Tertia aũt opinio media est,quod simonia in beneficiis quibuslã est ,phibita iure diuinino.& ꝛ quibuslã iure humano.In habẽtibꝰ siquidẽ administrationẽ ordinis , vel executionẽ clauium,sin on a prohibetur diuino iure: in nõ habẽtibus autẽ horũ(vt sunt administrationes hospitaliũ,&c.) simonia iure tantũ humano cõmittitur.Et cõsequenter in illis Papa inuoluitur vitio simoniæ si vẽdit,& in his non. Et hęc est opinio Panor.in c.primo de simonia.& in repetitio:quia vero in c.extir pandę.de præb.Et fundatur hęc opinio super duobus. V num est quod ordo est de iure diuino:quod ,bat,quia erat in veteri testamẽto.Alterum est,quod in connexis vẽdito vno,vẽditur re-

liquum

liquum.quod probatur infra.q.3.si quis obiecerit.Ex his enim arguit,quod in horũ venditione venditur executio ordinis : ac ꝙhoc quodammodo ordo ipse,quod est in se simoniacum.Nec potest dici,quod annexum temporale tantùm vendat:quia secundum inuenditum relinquitur.Hæc de primo.

QVO AD SECVNDVM,Quia omnium opinionum rationes ex duobus pendẽt,scilicet distinctione eius , quod est ex iure positiuo ab eo,quod est ex iure diuino.& cõnexiõe eorum:ideo tria sunt perscrutanda.Primò,quod in his ecclesiasticis beneficiis sit ex iure diuino,& q̃d ex iure positiuo.Secũdò,an id ꝙ est in eis ex iure positiuo , sit venale.Tertio, an connexio talis efficiat,vt vno vẽdito,vtrũque necessario vendat.His enim elucidatis,opiniones omnes radicitus examinatæ erunt;& veritas simul totius quęstionis apparebit.

¶In ecclesiastico beneficio duo sunt:clericat⁹ ad minus,& prębẽdę titul⁹.Clericatũ esse ex iure diuino cõstat,ramen ex eo ꝙ clericat⁹ nihil aliud est,quã addictio ad ministrãdũ sacrificiis diuinis:vnde & à sacerdote nomẽ accepit:qa in sorte Dñi,qui diuinis sunt:electi sunt.Fuerũt enim oi tẽpore clerici. Ante legẽ quidẽ primo geniti clerici erãt:vnde & primogenituræ ius sacrũ erat.Sub lege aũt tota tribus Leui sanctificata est ad diuina officia. Tum ex eo ꝙ spirituale quoddã est.omnis enim clerici officiũ in spiritualibus actib⁹ cõsistit:vt patet discurrẽti. Vnde in primaroũra ex vtraque parte præciosa corporalis in capite sit,s.secundũ partẽ superiorẽ,in qua sit tõsura:& secũdum partem inferiorẽ,per quatuor singulos,in qua inciduntur capilli, ad significandũ,quod à tẽporalibus vndiq; præcisi, ad superna, quæ spiritualia sunt, ministri deputãtur. Tum autoritate S.Th. in secũda secundæ.q.100.ar.4.qui officiũ clericale nõ spirtuali annexũ,sed spirituale esse a Deo dicit,vt ideo beneficiũ ecclesiasticũ spirituali annexũ,cẽseat,quia clericali officio cõiũctũ est.Spiritualiũ aũt autor Deꝰ est,quãuis ex illitutione ecclesię sit modus faciẽdi clericos.Et ex hoc patet ꝙ opinio Panormitę diminuta est,enumerãdo executionẽ ordinis & clauiũ,& prætermittẽdo officiũ clericale.Quãuis enim in spiritualibus sint gradus,& ordo sit spiritualior clericatu:& claues sint magis spirituales multis ordinibus,omnia ramẽ in spiritualiũ genere sunt: & omnia inuẽdibilia sunt:quia totũ genus spiritualiũ est materia repugnãs venalitati. vt pulchrè in eadẽ quęst.ar.4.ostendit S.Tho. Est ergo in omnibus ecclesiasticis beneficiis vnum spirituale & omnino inuendibile,scilicet officium clericale.

¶Alterum vero,scilicet prębẽdæ titulus multa in se cõtinet.Prębẽda enim duo dicit.s.stipendiũ clericale,& certã determinationẽ talis stipendij secundũ quantitatẽ(puta 1000.ducatorũ) secundũ tempus(puta annuũ)secundũ locum:puta ex fructibus talis territorij,&c.Et consequẽter in prębendę titulo possunt considerari quatuor:primo ius stipẽdij:secũdo stipendium:tertio ius talis & tãti stipẽdij in tali loco.&c.& quarto ipsum tale & tantũ stipẽdiũ ibi,&c.De quibus figillatim est dicẽdum.Ius stipendij proculdubio ex diuino est iure & spirituale : quia eo ipso est,quo officium clericale.Ex hoc enim ꝙ aliquis diuinis est addictus ministeriis,ius habet vt faciãtur à populo, ꝑ quo Deo ministrat.Vnde si sacerdotibꝰ Aegypti ex publico ꝙuideaꝫ vt dicitur Gen.47.& tribus Leui,quia his hoc habebat, partẽ inter fratres suos nõ accepit,& vt dicit.1.Cor.9.Qui altari deseruiunt,de altari participãt:& rursus,Quis militat suis stipẽdiis vnquaꝫ?Stipendiũ vero ipsum tẽporalis res est , sed diuino iure debitũ,vt probatũ est:iuriquũ quippe esset, vt absistẽtibus Deo ꝑ nobis,& oportuna nõ daremus.Ius aũt talis aut tãti stipẽdij, ex iure:prouenit positiuo,si tale ius à primo iure aliud est:si enim idẽ est cum primo,quũ primum sit ex diuino iure & spirituale, hoc quoque erit ex diuino iure & spirituale.Quòd autem non sint duo iura(vnũ scilicet respectu stipẽdij,& alterum respectu quãtitatis & qualitatis stipendij)sed vnũ tantũ,probatur dupliciter:ratione scilicet.& autoritate.Ratio est: Quia ita se habet ius clericale ad beneficiũ ecclesiasticũ,quemadmodum ius sacerdotis ad curã habendam animarũ:imo magis & arctius conjungitur ius clericale cũ prębẽda,quã ius sacerdotis, cũ anima rum cura:quia ibi est ratio debiti:hic non clerico enim debetur stipendiũ,sacerdoti autẽ nõ debetur cura animarũ. Sed sic est, quòd per hoc quòd sacerdoti ex iure positiuo datur cura talis Ecclesiæ,aut autoritas audiendi cõfessiones,nõ cõfertur ei no tum ius,sed iuri,q; habet à Deo,determinat ab Ecclesia materia,circa quã operaẽ.Nõ enim sacerdos parochialis habet duas autoritates(alterã a Christo,& alterã ab Ecclesia)sed vnã tãrũ à Christo,qua sacerdos põt absoluere & ligare indeterminatẽ.Et quũ ab Ecclesia determinaꝫ,q; psonę talis loci,aut volũtatẽ.Et quũ ab Ecclesia determinaꝫ,q; psonę talis loci,aut volũtate subiiciantur ei potestas illa determinatã ia habẽs materiã potest exerceri,quæ prius ex defectu propriæ materię exerceri non poterat:ergo a fortiori per hoc,quod clerico confertur certa prębenda,non confertur ei nouum ius,sed determinatur iuri quòd,à Deo habet certa possessio. Ita quòd ius clerici à Deo est indeterminatũ,nec magis exigit hoc quã illud stipẽdiũ:sed Ecclesia dãdo certos reditus,determinat illud, assignẽdo illi ꝑ oprià materiã.Vnde nõ sunt duo iura in clerico respectu beneficij:sed vnũ tantũ.& à Deo indeterminatè datũ quo ad materiã,& ab Ecclesia postmodũ determinatũ.Et cõfirmat hęc ratio ex multis similibus:scilicet præcepto de sanctificatione festorũ & de cõcessione faciẽda,& decimis soluendis,&c. Hæc enim ota ex iure diuino sunt indeterminatè , & ab ecclesia sunt quo ad determinationẽ temporis,quãtitatis,modi,&c. Et ramẽ nõ sunt duo præcepta de custodiẽdis festis(vnũ ex iure diuino & alterũ ex iure positiuo)sed vnũ tantũ de iure diuino indeterminatè.& ab Ecclesia determinatũ , & similiter est de aliis.Quãdmodũ ergo in præceptis indeterminatè datis à Deo & determinatis ab Ecclesia,non multiplicamus præcepta, ita i iure indeterminatè a Deo,& determinato ab Ecclesia,nõ multiplicaꝫ ius:sed vnũ reꝫtat in seipso.Autor itas est S.Tho.in quæst.prætata ad tertiũ:vbi dicit,quod ius accipiẽdi decimas est spirituale.Cõstat enim idẽ esse iudicium quo ad propositũ de iure decimarũ & prębendarũ:quia vtrobique est aliquid ex iure diuino,scilicet quod aliquid indeterminatè detur,& aliquid ex iure positiuo:scilicet quod illud aliqd sit decima pars aut quod sit tale vel tantũ,hic vel ibi,&c.Si ergo ius decimarũ est spirituale,& tamen decima est de iure positiuo,quo ad determinationem(vt patet.& S.Tho.expresse dicit in secunda secundæ,quæstio.87.articul.1.)consequens est,quod ius prębendę est spirituale,& de iure positiuo non sit,nisi quo ad determinationem temporis quantitatis,&c.Eorum igitur,quę in clerico beneficiato sunt.omnia de iure diuino sunt.nisi quarrum,scilicet determinatio stipendij.Ex iure siquidem positiuo à prælatis Ecclesiæ actum est,vt annua stipendia,& tanæ quantitatis,&c.i illa aut illa sint Ecclesia,& tali ministro applicata sint, &c.Et sic patet primum quod dicutiendum erat.

¶Secundũ autem(quid,s.sit hic veniale,& quid non)ex his facile haberi potest.Quum enim spirituale vẽditiõis materia esse non possit,& ius omne clericale tam respectu stipẽdij indeterminatè,quã respectu talis & tãti stipẽdij spirituale sit,sequit necessario quod ius prębẽdæ venale nõ sit;& si vẽditur , simoniacum est,nõ qa prohibitũ,sed quia in se est simoniacũ:Ipsum autem stipendiũ,seu ipsa prębẽda,quum sit purè tẽporalis,res,vendi potest.Vnde sanctus Thomas in prætata quę.100.dicit, quod quum Papa concedit decimas militibus , non concedit eis ius spirituale accipiendi decimas,sed tantummodo res temporales quæ decimæ appellantur.

¶Ex his aũtẽ patet tertiũ propositorũ,an, scilicet cõnexio ista excludat venalitatẽ.Est enim hic duplex cõnexio.Iuris prębendę ad clericatũ:& ipsius prębẽdæ ad hunc clericũ.Et prima quidẽ connexio venalitatẽ omnino excludit: tamen ex natura cõnexorum,quia vtrunq; est spirituale, vt patet ex dictis : tum ex natura cõnexionis:iam enim patet,quòd ius prębẽdæ nõ est connexũ ,quasi aliena res cõiũcta,sed est connexũ per idẽtitatẽ aut quasi idẽtitatẽ cum ipso clericali officio. Noranter autem dixi,aut quasi identitatẽ:quoniã forte ius prębẽdæ se habet ad clericatum,vt passio ad subiectum,& nõvt omnino idem.Vnde S.Tho.in quæst.prætata beneficiũ ecclesiasticũ annexũ clericatui,& pendere ab eo dixit.Sed in proposito nihil refert:eiusdẽ enim rationis est,obiectũ & passionẽ vẽdere,vt stipidẽ & proprietatem eius.Secũda aũtẽ est connexio venalitatem & cõpatitur,& excludit diuersimode.Cõpatitur quidẽ respectu ipsius clerici actiue:quia potest ipse vendere,& locare fructus beneficij sui.Excludit aũtem respectu eiusdẽ passiue:quia,scilicet non põt sibi vendi propter duo.Primo,quia vẽdi nõ potest res à non domino:nullus autẽ prælatus,nec summus Põtifex est dominus fructuũ percipiẽdorũ:reditus enim omniũ ecclesiarũ quamuis sint Papæ,vt principalis dispẽsatoris:non tamẽ sunt eius,vt domini & possessoris:inquit S.Tho.vbi supra,art.1.ad septimũ.Secundo,quia cõferendo alicui clerico beneficiũ & vendẽdo sibi fructus percipiẽdos,nihil aliud est quã vendere illi executionẽ proprij,& spiritualis iuris:pars aũtẽ sunt vendere ius & illius executionem.Vnde & duo peccata hic concurrunt , iniustitiæ, quia vẽditur clerico quod est ius:prius enim intelligitur habere titulum,qui dicitur gratis dari:& deinde executionem, quæ habentis iam titulum ipso iure est.Et simoniæ, quia vendi conuincitur exequutio temporalis iuris.

¶Ex prędictis aũtẽ patet solutio quæstionis.Liquet siquidẽ ex rationibus adductis,quod emptio ecclesiasticorũ beneficiorũ quæ clericatui sunt annexa,& nõ solũ illorũ, quæ habent administrationem clauiũ,aut executionem ordinis,est prohibita,qa simoniaca,& non simoniaca:quia prohibita:quia emptionis materia est res spiritualis,quæ venalitati omnino repugnat, quod quia non aduerterunt alij domini Canonistæ,errauerunt.

Et cõfirmatur hęc conclusio,quia cuiens beneficium procul dubio intẽdit emere ius talis prębẽdæ.Vnde, si Papa vellet sibi ven-

vendere fructus absque iure prębendæ, aut non emeret, multò minus solueret. Sed ius talis prębendæ est spirituale, sicut & ius decimarum, ergo vel ínt nollint res spiritualis est, quę venditur & emitur. Et consequenter simonia, non quia prohibita, sed in se committitur. Hęc de secundo.

QVO AD tertium satisfaciendũ est obiectis. Et ad primũ (quod est fundamẽtũ totius erroris) dicit primò, quod peccat secũdũ nõ causam vt causam. Dependentiã nãque ex iure positiuo nõ est causa venalitatis, sed negatio ipiritualitatis, vnde spiritualia, quæ ex iure positiuo pẽdẽt, venialia nõ sunt, vt patet de cõsecratiõe sacrorũ vasorũ & vestiũ, & de benedictiõe nuptiarũ, &c. Oportet ergo pro fundamẽto assumere, q̃ titul' prębendæ est res tẽporalis, & nõ quia est de iure positiuo vt post fit secundũ se materia vẽditiõis esse. Secũdò dicit, quod aliud esse de iure positiuo cõtingit dupliciter. Vno modo quo ad substantiã rei: vt sunt officia tẽporalia, & alia huiusmodi. Alio modo quo ad determinationẽ tantũ. Prima quia sunt totaliter ab homine, venalia sunt: alia vero, quia ſm spiritualẽ eorum substantiã sunt, & ab Ecclesia tantũ modificationẽ & determinationẽ recipiũt, venalitati repugnãt. Rursus, prima Ecclesia potest annullare, vtpote totaliter sua opera: secunda vero potest mutarẽ, & aliter determinare. Vnde quãuis in potestate Ecclesiæ sit separare à iure clericali determinationẽ prębendæ, quam acceperãt & statuit: si tamẽ sustinet, ex quo spiritualis iuris determinatio est, vendi nõ potest. Quemadmodum in potestate Ecclesiæ est, subtrahere consecrationem virginum quam determinauit: si tamen sustinet, vendi non potest nisi simoniacè.

¶ Ad secundũ etiã dico duo. Primò, quod loquẽdo de iure prębendæ, falsum supponit quod sit res tẽporalis. Secũdò, quod loquẽdo de ipsa prębẽdã tẽporali, distinguẽdũ est de cõnexione quia cõnexio rei tẽporalis cũ spirituali (vt sanctus Tho. ibidẽ dicit) cõtingit dupliciter. Vno modo, quod tẽporale se habeat ad spirituale vt ad consequens, ita quod temporale ordinatur ad spirituale aliquod exercitiũ, & in his connexũ potest vẽdi ratione tẽporalis: vt patet de calice. Alio modo vt tẽporale se habeat ad spirituale, vt ad precedẽs, ita quod tẽporale oriẽ & cõseruatur ex spirituali, & in his cõnexũ nõ põt vendi ratione tẽporalis. Tale autẽ est beneficium ecclesiasticũ: quoniã ex clericatus gradu, quo addict' quis est ministeriis diuinis, ius inna scitur prębẽdę: & stãte illo, prębendæ stipendiũ debetur diuno naturalique iure. Ratio autẽ diuersitatis hui' inter hæc duo connexorũ genera assignatur ibidẽ: quia in istis in quibus temporale dependet ex spirituali, intelligitur vẽdi spirituale, in illis nõ. Et ratio est: quia paria sunt vẽdere effectũ, & vẽdere causam eius in fieri & cõseruari (quum ex tali causa omnino pendeat effectus) sed non est par vendere rem & ordinem ad vsum illius, modo prębenda (vt dictũ est pendet ex spirituali in fieri & esse: cuius autem & similia nõ põ dẽt ex spirituali vsu, ad quẽ sunt sacrata. Romæ die 28. Decembris. 1504. inchoante.

QVAESTIO II.

Vtrum emens & acquirens episcopatum non intendendo soluere promissam pecuniam, sit simoniacus.

VAERITVR Vtùm emens & acquirens episcopatum, non intendendo soluere promissam pecuniã sit simoniacus.

¶ Et videtur quòd non. Tum quia peccatum principaliter consistit in voluntate: voluntas autem istius non ferrur ad simoniam. Tum quia non sequitur actus completus, traditio, scilicet temporalis pro spirituali.

IN OPPOSITVM Autem est: quia hic interuenit acceptio spiritualis, scilicet episcopatus ex passione procedens, & consequenter simonia: vt patet ex diffinitione simoniæ assignata per Host. in titulo de simonia.

AD EVIDENTIAM Huius dubitationis duo sunt videda. Primò, an secundum rem sit hic simonia. Secundò, an secundum Ecclesiæ iudicium sit hic simonia, sacris canonibus punita & excommunicata.

CONCLVSIO.

Simoniacus ut prouidubio est, & punicndus ecclesiasticis censuris.

QVO AD PRIMVM, quum actus exterior ad genus moris nõ nisi propter actũ interiorẽ spectet, quũ simonia vitiũ morale sit oportet primò ipsam intus inuenire. Et quũ nõ circa passiones, sed actiones liberas versẽt, in volũtate oportet eam studio inquirere. Vnde & in eius diffinitione dicitur, quòd est empto/volũtas, &c. vbi igit deest omnino emendi volũtas. ibi emptio secũdũ veritatẽ non est. Sed in proposito casu, hic nõ inrẽdit emere: nullo ergo est secũdũ rẽ emptio sed emptionis tantum modo simulatio. Et quia emptio & vẽditio correlatiua sunt nec claudicare possunt, consequẽs est quod nulla sit hic venditio secundum rei veritatem, quamuis sit vẽditionis affectus, cũ opere subsequuto, iis quantum est ex parte vendentis. Neque enim intelligi põt, vt vendat quis nulli ementi: quãuis fieri possit, vt velit & credat quis se vendere emere simulanti. Vbi aũt nec emptio nec vendirio ſm veritatẽ est, & secundũ apparentiam, ibi nec simonia secundũ veritatẽ est, sed secũdũ apparẽtiã tantum, si de spiritualibus agitur, vt in proposito. Et quoniam pœnæ iuris institutæ sunt cõtra ipsa vitia secundum veritatem, non secundum apparentiam tantũ (non enim apparentes simoniaci, sed simoniaci) suspendũtur & excõmunicantur: apparẽtia enim est conditio diminuẽs, sicut pictura: nõ autẽ homo pictus est homo, & ita nec apparẽs simoniacus) ideirco in hoc casu nulla incurritur cẽsura. Nisi quis dicat propter affectũ intentionis cum opere subsequuto, venditorẽ tanquã simoniacũ puniri cum cẽsuris iuris: iuxta dicta extra de biga. nuper, & c.ã nobis. Sed illud videtur singulare ius: nõ enim qui facit aliq̃ q̃ credit prohibitũ cẽsuris excõmunicationis & irregularitatis, &c. contemnẽs illas, incurrit easdẽ: & tamen in eo est affectus intentionis cum opere subsequuto. Quamuis autem simulator hic a propria simonia & pœnis illius excusetur: nõ excusatur tamẽ a peccato mortali multiplici. Primò participationis cũ simonia mentali vẽdentis. dãdo ad hoc operã efficacẽ. Secũdò infamiæ propriæ: sufficienter siquidẽ mẽtitur se simoniacũ: quòd si cõtra proximũ ageret, detractionis vitio nõ careret: quanto magis contra seipsum, quem plus proximo diligere tenetur? Tertiò scandali manifestè siquidẽ dat occasionẽ scãdali aliis: vt patet. Quarto mẽdacij, dũ fingit quod nõ habet in corde: quod est secundũ se prauũ (vt dicitur tertio Ethi) nec vlla potest intentione rectè fieri. Quod quamuis veritati perniciosè opponatur, ac per hoc officiosum videatur: secundum tamen veritatem propter predicta perniciosum est. Hæc de primo.

QVO AD SECVNDVM, Sciendũ est, quod non vertitur hic in dubium, an in iudicio Ecclesiæ staretur testibus. & nõ excusationi istius simulatoris, qua dicerer se finxisse, quoniã liquidum est quod secũdũ ea quæ exterius acta sunt, Ecclesia iudicaret. Sed quod multis ingerit dubitationẽ. est quia nõ est cõsummate perfectus actus exterior. Interuenit siquidẽ hic vltra pactionem datio & acceptio spiritualis. sed deficit datio & acceptio tẽporalis, s.pecuniæ promissę pro spirituali. Vidẽtur enim Canonistæ oẽs dicere, quòd ad hoc vt incurratur simonia punita ab Ecclesia, requiritur actus exterior, nõ tãtũ interior aut pactio, sed cũ intentione & pactione executio: an aũt completa vel incõpleta: non dicũt quantũ vidisse me memini. Sciendum est igit, quod tria numerata. (s. intẽtio, pactio, & executio) ita se habẽt ad simoniã punitã ab Ecclesia, quòd quodcunque horũ defecerit, non incurritur verè simonia punita. Si enim intentio deficit, vera simonia non est. Et si intentio est absque aliis, mentalis tantũm est. Et si intẽtio cũ pactione absque executione est secundũ Tancre (vt refert glo. in c. tua nos. de simonia) videtur ista simoniæ punita: quia sola pactio apud ipsum facit simoniam. Et satis rationabiliter videtur hoc dici: quia vbi est intẽtio cum pactiõe, ibi est vera vẽditio & vera emptio spiritualis. &c. & cõsequẽter vera simonia: & est exterius subiacẽs iudicio Ecclesiæ. Vnde nulla apparet ratio, quare pœnas iuris statim pactiõe facta simoniaci incurrere nõ debeãt. Et cõfirmãt, quia simonia in contractu emptiõis & vẽditiõis cõsistit in rei veritate: executio enim nihil aliud est, quã ponere in possessionẽ rei iã emptę & promissi pretij. Vnde nulla ratione cogẽte: sed sola autoritate veterũ credit requiri tertiũ, scilicet executionẽ. Quod ex Host. diffinitione apparet: inquit enim quod simonia est acceptio vel datio spiritualis ex pacto temporalis. &c. q̃ueniens. Vbi manifestè patet, q̃ in simonia punita ab Ecclesia pactũ locatur, vt causa: ipsa vero executio locatur vt substãtia simoniæ. Facẽdo ergo quòd hęc tria requirãtur, restat videre, an executio incõpleta & claudicans ex altera parte. s. temporalitũ sufficiat. Et breuiter ex tribꝰ colligo quod sic. Primò ex prædicta diffinitione Host. quæ cõmuniter acceptatur: in ea enim dicitur, quod acceptio siue datio spiritualis ex pactione rei tẽporalis, est simonia punita ab Ecclesia: ergo. Secũdo ex cõmuni dictorũ, scilicet quod quãdo cõcurrit ex pacto, collatio spiritualis, est simonia punita: nec vllus vnquam addit, quod requiratur acceptio etiã temporalis. Tertiò ex c. si quis. de simonia. vbi expressè inducitur simoniacus conferens ordinem ex pacto rei futurę.

¶ Sed tũc insurgit dubitatio, an sit etiã simonia punita, si claudicat executio ex pte spiritualis: puta ille dedit ex pacto tẽporale (puta pecuniã) & hic accepit: sed nõ dedit adhuc spirituale. puta episcopatũ. In hoc siquidẽ casu nulla interuenit datio aut acceptio spualis: sed intẽtio & pactio vtriusq; executio aũt solũ tẽporalis. Auditẽ libenter decisionẽ. Crediderim tamen ego, q̃ nõ incurrãtur cẽsuræ ex defectu excutiõis. Nec est eadem ratio de claudicatione ex hac parte & ex illa: quia spirituale tenet principale locũ, & est ratio & radix totius repugnãtiæ ad venalitatẽ: & ideo penes illius executionẽ videtur attendi executio simoniaca. Quia ergo in casu nostro Ecclesia psupponit simoniacã intentionẽ, & cõstat de pactione & de acquisitione spiritualis & deficit tantùm executio temporalis pro spirituali iudicabit Ecclesia simoniã esse sacris canonibus vetitã & punitam: & vtrãque partem excommunicatam. Hæc de secundo.

¶ Nec oportet aliter respondere ad in principio obiecta: quia satis patent ex dictis. Romæ die, 4. Ianuarij. 1504.

QVAESTIO III.

Vtrum vacante sede, & quærentibus omnibus pontificatum, per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam ad Ecclesiæ ruinam liceat vro probo & digno quærere pontificatum, adhibẽdo promissiones & exhibẽdo temporalia & beneficia, & cætera pro suffragijs, propter hunc finem, vt in sede posita Ecclesia prosit & illam reformet.

QVAERITVR Vtrùm vacante sede, & quærentibus omnibus põtificatũ per fas & nefas propter ambitionem & auaritiã an Ecclesiæ ruinam: liceat viro probo & digno quærere põtificatum, adhibẽdo promissiões, & exhibẽdo tẽporalia & beneficia, &c. pro suffragijs, propter hũc finẽ, vt in sede positus Ecclesię prosit, & illam reformet. Est aũt ratio dubitãdi: quia vtrinq; rationes sunt.

¶ Quòd enim hoc sit licitum, quadruplici ratione videtur. Primò: qui a cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum: constat autem finem huius operis sanctum esse: ergo.

¶ Secundò: quia non magis obligant iura prohibentia huiusmodi promissiones & emptiones. quàm votũ & iuramentum sed constat, quod quãdo votum & iuramentũ seruata in publicæ vtilitatis damnum redundat, seruanda non sunt quãuis alia iusta & sancta essent, ergo nec huiusmodi leges seruari debẽt in tali casu: in quo ecclesiasticæ reipu. ruina imminet manifestè.

¶ Tertiò. Quia si hic interueniret aliquod peccatũ hoc nõ esset nisi simonia. Sed simonia hic nõ est, probatur quia in beneficiis ecclesiasticis simonia est de iure positiuo: vt multi canonistæ asserunt. Cõstat autem quod nullum ius positiuum contra communem Ecclesię vtilitatem ad eiusque ruinã seruandã est: quoniam omnia (vt Bernardus inquit) statuta tandiu seruãda sunt, quandiu contra charitatem non militant: ergo, &c.

¶ Quartò. Quia vnicuique licet redimere vexationem suam, & proximi & præcipuè publicã: sed in hoc casu nihil aliud fit, nisi q̃ redimit vexatio ꝓpria & publica totius ecclesiæ: ergo licet.

PRO OPPOSITA Autem parte est, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona: sed emere spirituale est malum: ergo nõ est faciendum propter quodcunque bonum.

AD EVIDENTIAM Huius quæstionis quatuor agam. Primò ostendam distinctè in quo stat difficultas. Secũdò, quia difficultas stat in duobus, respõdebitur quo ad vnum illorum. Tertiò, quo ad alterum. Et quartò satisfiet rationibus in contrariũ.

CONCLVSIO.

Illicita omnino & simoniaca esset procuratio ista pro seipsa.

QVO AD PRIMVM, Sciẽdum est, quòd operationum humanarum quinq; sunt genera. Nam prima diuisione distinguuntur in bonas, malas & differentes. Et rursus bonæ distinguunt sunt omnino bonas & in bonas non omnino: & malè quoque distinguuntur in secundum se prauas, & in solitarie malas. Vnde sunt quinque genera: duo bonarum, & duo malarum, & vnum indifferentium. Omnino bona opera sunt, quæ non solũ bona sunt, sed nõ possunt malè fieri, vt interior charitatis actus proprius: nõ enim potest quis Deũ amare ex charitate, & tamẽ male: vt pater. Bona aũt nõ totaliter sunt, quæ licet in seipsis bona sint, possũt tñ mala intẽtiõe fieri: vt dare eleemosynam, colere Deũ exteriorib' sacrificiis, &c. possũt enĩ hęc ꝓpter inanẽ gloriã fieri, Mala vero secundũ se prava sunt, quæ nulla possunt intẽtione bene fieri: vt mẽtiri, adulterari: & alia huiusmodi. Mala aũt solitarie vocantur illa opera, quæ si sola nudaque cõsiderãtur, nocumentũ aliquod important: quæ tamẽ possunt tot circũstantiis vestiri, vt bona & sancta sint: vt occidere, mutilare aut priuare hominem rebus suis. Hęc enim si sola considerãtur, cũ vnde bona sint nõ habeãt, mali rationẽ prætendunt, pro quãto mala proximorũ afferũt: & tamẽ si hæc fiant propter bonũ publicũ ab habẽte autoritatem, seruato iuris ordine, &c, iusta & sancta reddunt. Indifferentia demũ opera' sunt, quæ secũdũ suã speciem nec boni nec mali rationem habent: leuare festucam de terra. His autem stantibus liquet, quod actus iste, de quo disputamus, scilicet dare aliquid tẽporale pro episcopali sede habenda, secũdũ se nõ est in genere bonorũ nec indifferentiã quũ sit prohibitus. Sed dubiũ est, an cõtineatur in genere malorum quæ sunt secundũ se prava, an inter ea, quę sunt mala solitarie. Si enim est secundũ se prauus: nulla intentione, nullaque circũstãria poterit fieri licitus, de talibus enim malis intelligit illud Apostoli, Nõ sunt facienda mala, vt veniant bona. Si aũt nudè sumptus speciẽ habet mali honestabilẽ per adiũctas circunstantias, poterit aliqua intentione & ratione rectus redd i quamuis sit prohibitus, quia vt plurimũ malè fit. Vt autẽ manifestetur, in quo genere continetur, prius distinguere oportet in quot speciebus locari põt operatio proposita. Potest siquidem reponi in specie duplici, scilicet emptiõis, vel quasi emptiõis, & in specie redẽptionis. In specie quidẽ emptionis, aut quasi, inquantũ datur vel promittitur pecunia pro suffragiis habẽdis. In specie vero redẽptionis, inquantũ promittitur vel datur pecunia pro redimenda vexatione Ecclesiæ aut propria. Vnde ad hæc duo vnica quæstio ducit: an scilicet emptio talium suffragiorum aliquo casu sit licita vel an hic habeat locum redemptio vexationum: altero enim horum modorum oportet saluare actum istũ, si licitus est. Vnde si emptio est illicita, redemptio non haberet locum, non video tertium modum quo quis singeret actum istũ bonificari posse. Hæc de primo.

QVO Ad Secundum dico, quòd actus iste est simoniacus. Quod probo sic: In episcopatu sunt multa appetibilia: vt habes à v. Th. in secũda secundæ. q. 185. puta cura animarũ, excellentia gradus, sufficientia tẽporalium, &c. quæ quantum ad propositum spectat, ad duo reducũtur. scilicet ad titulum pastoralẽ, & titulũ prębendæ computando cum prębenda omnia tẽporalia, honorem, gloriã, &c. Aut iste vir probus & dignus pontificatu, intendit directè ad acquisitionẽ autoritatis pastoralis, aut ad titulũ prębendæ. Si intẽdit directè emere suffragia pro titulo prębẽdæ, tunc insurgũt diuersæ Canonistarũ opiniones: credentibus quibusdã hoc esse simoniacũ, q̃a prohibitũ: aliis vero prohibitũ quia simoniacũ. De qua difficultate erit quæstio specialis post: quia in ꝓposito cõstat, quod nõ refert, quę harũ opinionum sit vera. Ex casu nanq; ꝓposito patet, q̃ iste nõ directè intendit ad acquisitionẽ tẽporaliã: sed directa & principalis intẽtio eius est acquirere episcopalẽ potestatẽ, quæ posset reformare Ecclesiã. Si ergo intẽdit directè ad pastoralẽ autoritatẽ manifestè & statim liquet, q̃ intendit directè emere suffragia pro spirituali autoritate habẽda: & cõsequẽter secũdũ omnes committit simoniã, nõ iuris positiui sed diuini. Autoritas nãq; qua cura habetur animarũ, qua præsul populo ꝓdest, qua ve cõtinuari, ac reformari ecclesiasticũ corpus põt, est spiritualis, & a Christo data Petroq̃ dixit. Pasce oues meas. Et cõfirmat: quia ista duo obiecta. s. pastorale officiũ, & titulus prębẽdæ oppositio modo se habẽt respectu intẽtionis, & respectu emptionis. Respectu nanq; intẽtionis vituperatur titulus prębẽdę quia auaritiæ, aut ambitionis esse videt affectus episcopat' propter annexa tẽporalia. Cõmendatur aũt pastorale officiũ: quia charitatis est velle aliorũ incũbere saluti. Sed respectu emptionis magis vituperatur pastorale officiũ, quã prębenda: quoniã illud est materia nullo mõ vẽdibilis, hæc aũt est aliquo modo vẽdibilis, aut magis appropinquat ad naturã rerũ venalium. Vnde emptio in casu proposito, quãuis videatur habere in se quandã pietatis specie ex intẽtiõe bene vtendi pastorali autoritate, est tñ secũdũ genus suũ grauius simoniæ peccatũ, quã intendẽtis emere suffragia propter annexa tẽporalia: quia actus emptionis cadit super materia magis repugnãte. Et quia omnis actus moralis trãsit super materia sibi repugnãte est ſm se prauus, cõsequẽs est, vt actus iste sit secundũ se prauus: ac per hoc nulla possit rectitudine intentionis bene fieri. Hæc de secundo.

QVO ad tertiũ, an, scilicet redẽptio vexatiõis hic habeat locũ, distinguo: q̃a aut est sermo de redẽptione vexationis ꝓpriè. Et de hac dico, quòd nõ habet locum: quoniã secundũ S. Tho. & cõmuniter doctores, in consequutione beneficiorũ redemptio vexationis propriè nõ habet locũ, ante ius acquisitũ: constat autẽ quòd hic non est acquisitũ põtificatus ius. Aut est sermo de redẽptione vexationis Ecclesiæ. Et de hac dico, q̃ esset habere locũ in proposito, si vna circunstãtia amoueretur: quia Ecclesię debetur bonus & dignus pastor: nec est dubiũ q̃ sit illius quæsitũ de hoc, & q̃ electores tenentur sibi prouidere de talicapite. & excellentis esset charitatis: si volentibus electoribus caput perniciosum eligere, pecuniã quis eis daret, ne tã immane sacrilegiũ committerẽt, sicut volentibus materiale tẽplũ spoliare, pecunia laudabiliter dat, ne hoc faciãt, & incidentes in latrones: licitè offerunt ꝓ vita aut libertate redimẽda pecunias & si iuramento se obligent ad aliqd eis dandũ, tenent seruare promissum. Tãto aũt magis in casu nostro licitũ & laudabile est pecuniã dare & promittere, quãto vita ouiũ Christi omnibus rebus tẽporalibus præponẽda est: quũ ꝓ his, domin' animã posuerit, cæteriq; ponẽdã mãdauerit non solũ exteriorem substantiã, sed vitã quũ oportuerit. Circũstantia autem auferẽda est velle sedẽ episcopalem pro seipso, siue pro quocũque alio in particulari, cui ius quæsitũ non est. Hæc nãque circunstantia reliqua polluit. Et ratio est, quia redẽptio vexationis (vt eius nomen sonat) nõ importat acquisitionẽ boni, nisi iure debiti, & exclusionẽ mali iniustè illati. aut inferẽdi. Ecclesiæ autem vexatio satis redimitur, si malum non eligunt, sũ bonus, & dignus, non autem hic, vel ille eligitur. Quocirca quamuis liceat & sanctum sit, anaris electoribus aliquid dare, & bonũ & dignum

in com

Universidad de Deusto
Biblioteca

in communi eligant (quia eiusdem rationis est dare, ne malos eligatur, & vt bonus eligatur, propter ea q̃ minus bonũ quã optime, mali ratione habet) nõ tamen dare licet, vt ille vel ille bonus & dignus eligatur. Et propterea quũ in casu proposito quæratur pontificatus a viro digno pro seipso, consequẽs est quòd hic non quærit redimere vexationem Ecclesiæ, sed suam: & qa hoc non licet, igitur casus iste nunquam est licitus.

¶ Sed insurgit tunc dubium: quia dicere quispiam potest, quòd in casu isto sunt duo actus disparati: scilicet dario pecuniæ, & petitio pontificatus pro se: & quòd pecunia datur pro redimenda vexatione Ecclesiæ non propria, & seorsum petitur pontificatus pro se digno propter vtilitatem Ecclesiæ & pastum ouium Christi. Fateor ingenuè, quòd si sic fieret, quòd liceret, & ab excellentissima hoc charitate procederet.

¶ Aduertẽda tamẽ sunt hic tria. Primò quòd in casu ꝓposito nõ est sic: qa acquisitio pontificatus, p se ꝓponitur cadere sub cõuentione pecuniæ datæ aut dãdæ, quãdo autẽ actus isti sunt diuisi, oportet q̃ seorsum fiat redẽptio vexationis Ecclesiæ & seorsũ petitio pontificatus fiat rogãdo absq; omni cõuentione. Vinculum tamẽ iuramẽti addere liceret, si tamẽ in æquè bonũ & dignũ, aut meliorẽ nõ mutaretur sententia: nõ enim licet ponere obicẽ Spiritui sancto & Ecclesiæ liberrati ad æquè bonũ, aut saltẽ ad meliorẽ. Secũdò, quòd quia sæpe mẽs sibi ipsi mẽtitur (vt Greg. dicit in pastorali) & fingit sibi ipsi de bono opere amare quòd nõ amat, solertissime, solicitissimè & cautissimè scrutãdũ est, quo quis animo mouetur: & vt idẽ Grc. in homi. Pentecostes dicit) de dilectiõe Cõditoris & proximorũ ꝓpter eũ nõ mẽs tantũ, sed manus requirat. Si enim quis in minoribus cõstitutus coaceruauit diuitias, nec proximis egẽtib⁹ distribuit, quo modo nũc tã repẽte tãta affluit charitate, vt pro sola Ecclesiæ vexatione redimenda omnia dare velit? Signũ aũt infallibile ad sciendũ quid ipsum moueat, est, si in veritate daret omnia illa quæ dat pro redimẽda Ecclesiæ vexatiõe, etiã si alius fieret Põtifex æquè bonus aut melior. Nam si nõ daret, cõuincitur q̃ pro seipso aut illo sublimãdo soluit, & nõ tantũ pro Ecclesiæ redẽptione. Tertiò quòd in casu proposito fit mentio nõ solũ de pecunia, sed de beneficiis ecclesiasticis. Nõ enim etiã pro sola redẽptiõe vexatiõis Ecclesiæ licet dare beneficia ecclesiastica indignis: quales supponũtur esse auari electores. Dare enì ecclesiasticũ beneficiũ indigno, est actus secũdũ se prauus: & nulla potest excusatiõe, aut intẽtiõe recte fieri. Vnde sicut nõ licet dicere mẽdaciũ pro saluãda Ecclesia, ita nõ licet dare ecclesiasticũ beneficiũ indigno. Quare cõcludẽdo, casus iste, vt proponitur, omnino est illicitus: potest tamen, diuidendo actum redemptionis ab actu petitionis, licitè fieri, pecuniam non ecclesiastica beneficia dando. Hęc de tertio.

CONCLVSIO.

Exercens actus sacros aliqua consecratione sanctificatos in peccato existens mortali peccat mortaliter, non autem si exerceat actus sanctos, vel iustos, non consecratos tamen.

QVOAD quartũ respondendũ est obiectis. Et ad primũ dicitur, quòd illa maxima tenet in nõ malis: ita quod cuius finis bonus est, ipsum quoq; bonũ est, si nõ sit de genere secundũ se prauorũ. Non enim furari est bonũ, si fiat propter elemosynã largiendã: quia est secundũ se prauũ. Sic autem est in proposito quia talis emptio est secundum se prava: vt patet ex dictis.

¶ Ad secundum dicitur, quòd ratio illa deficit in duobus. Primò quia hic loquimur de actu secundũ se malo: iuramẽtũ autẽ & votũ tũc non sunt implẽda, quando sunt respectu minus boni: aliud est enim præterumittere minus bonũ & aliud est committere se malum. Secũdo quia simonia ista (vt patet ex dictis) est directè respectu spiritualium, ac per hoc totaliter sub iure diuino tantum. Vota autem & iuramenta partim ex iure diuino, partim humano pẽdent: & ideo maius est vinculum huius prohibitionis, quàm voti & iuramenti.

¶ Ad tertium dicitur, quòd hic non est sermo de simonia respectu tituli præbendæ, de qua est dubiũ inter Canonistas: sed respectu spiritualis potestatis directæ, quæ non vertitur in dubiũ.

¶ Ad quartum iam ex dictis patet, quomodo liceat Ecclesiæ vexationem redimere: quomodo potest hic interuenire. & quo modo non. Romæ die 26. Decembris. 1500. inchoante.

TRACTATVS DECIMVS DE VSV SPIRITVALIVM, CVIVS EST VNICA QVÆSTIO.

QVÆSTIO.

Num quilibet vtens spirituali in peccato mortali, peccet mortaliter?

VAERITVR vtrum quilibet vtens spirituali in peccato mortali peccet mortaliter.

¶ Videtur quòd sic. Primò, quia indigne exequẽs officium prælatiõis, peccat. ergo par est de aliis spiritualibus officiis ratio.

¶ Secundò, quia minister debet conformis esse principali agenti, Deus autem & Ecclesia, cuius sunt ministri Officiales spirituales, sancti sunt. ergo, &c.

¶ Tertiò, quia docere sacram Scripturam ex officio, siue prædicando, siue legendo, siue corrigendo, siue, &c. peccatum mortale dicitur. ergo, &c.

IN OPPOSITVM est, quia sequeretur q̃ qui tenẽtur ad horas canonicas, & cãtores i choro, & prælati dãdo licẽtiã vni fratri eũti ad emẽdũ panẽ, si essent in peccato mortali, peccarent mortaliter: quod nõ solum durum, sed dissonũ satis est.

IN HAC QVAESTIONE quæ propter verba diui Thomæ mota est, primo rem tractabo: Secũdo ad verba sancti Thomæ descendam.

QVOAD primum sciendũ est quod ex duplici capite pendere potest, quòd peccator exercens spirituale actum secundũ se licitũ, propter finẽ debitum, &c. peccet. Primò ex parte sanctitatis ipsius actus. Secũdo ex parte sanctitatis officij, seu potestatis qua vtitur. Et si quidẽ actus sanctitatẽ attendamus, cũ constet quod nõ quilibet sanctus actus male agitur à peccatore (vt patet de oratiõe, voto, iuramẽto, eleemosyna, &c) distinguere oportet. Similiter cũ cõstet q̃ non quodlibet sacrũ officiũ malè exercet à peccatore (vt patet de officio clericali officiãdo ecclesiã, & in exactione decimarũ: ius eim decimarũ spirituale esse cõstat a S. Tho. in secũda secũdæ. q. 87. ar. 3.) distinguere quo que hic oportet. Et quoniã potẽtia est propter actum distinguitur cũ S. Tho. ex 3. parte. quæst. 64. art. 3. actus sanctus in duo genera. Quidã enim sancti sunt, quia cõsecratione aliqua sanctificati: & hi propriè sunt actus sacramentorũ. Quidam vero sunt sancti: quia sunt secundum se mundi, & ad Deum ordinati: & hi sunt omnes actus virtutum. Et proportionabiliter officiã, seu potestates duplicis generis sunt: nam quædam in consecratione consistunt, vt patet de potestate ordinis: & quædam non, vt patet de potestate iurisdictionis Ecclesiæ.

¶ His præmissis pono duas cõclusiões. Prima est. Quilibet existẽs in peccato mortali vtẽs sacro officio secũdũ actũ sanctũ id est cõsecratione aliqua sanctificatũ, peccat mortaliter peccato sacrilegij. Et ratio est: quia quantũ est in se, pollut sancta, quãuis incõtaminabilia ẽm se sint sacramẽta. Et hæc cõclusio communiter cõceditur, habetur que in 4. sen. dist. 5. & in Tertia parte. quæst. 64. art. 6. Secunda est. Exercẽs in peccato mortali actũ sanctos, id est iustos, quoscũque, non consecratos tamẽ, nõ peccat mortaliter, per se loquendo. Et probãt hęc cõclusio: primò, quia si hoc esset peccatũ esset sacrilegiũ: sed hic sacrilegiũ esse nõ potest, cũ sacrũ propriè nullum sit. Et: si dicatur quod licet nõsit sacrũ aliquod ex parte actus, est tamen hic sacrũ aliquod ex parte officij: puta prælatiõis, vel ministerij Christi & Ecclesiæ. Nihil obstat: quia cũ potentia sit propter actũ, nullus potẽtia, vt sacra, vtitur: qui sacrũ actum non exercet, sacrilegiũ aũt tunc tantũ cõmittitur, quando cõtra sacrum, vt sacrum est, agitur. Secundò, quia si in huiusmodi exequutionibus peccatoris esset per se peccatum mortale, non esset in quibusdam sic & in quibusdam nõ: sed aliquod vniuersale oportet inuenire, cui hoc per se conueniat.

¶ Et si diligenter attẽdamus distinctionibus factis, ad hęc oportet venire: oportet inquæ aut ex sanctitate actus tantũ (puta tangere corp⁹ Christi) aut ex factitate officij tãtũ (vt exigere suas decimas) aut ex sanctitate vtriusq; peccatũ mortale oriri. Sed ex sanctitate actus tantũ hoc nõ est etiã si cõsiliat in sanctitate cõsecrata quia licet peccatori tãgere corpus Christi, leuando ipsũ de luto: & baptizare i casu necessitatis sine solẽnitate. Nec ex sanctitate officij tantũ qa oportet actũ ipsũ esse sanctũ, aliquin Episcopus aut Curatus exigẽdo debita subsidia, si esset in peccato mortali, de nouo peccaret: qa officij sui actũ exequitur hoc aũt est ridiculũ. Ergo ex sanctitate vtriusque. Et cũ non ex sanctitate large sumpta (quoniã sic nõ liceret peccatorem clericũ orare: quoniã officij sancti opus est sanctũ) relinquitur, q̃ ex sanctitate stricte in cõsecratione consistente ratio peccati sumatur. Dixit autem, per se loquendo, quoniam etiam orare in peccato mortali, est peccatum mortale per accidens: vt patet in celebrando Missam in peccato mortali. Hęc de primo.

QVOAD secundum verba diui Tho. in 4. di. 5. & di. 19. ar. 1. quæst. 2. & in secunda secũdæ. quæst. 33. artic. 5. & quæst. 60. art. 2. ad tertiũ. & in Tertia part. q. 64. art. 6. & specialiter ad primũ consona non videntur. Nam in sententiis durè nimis lõqui videtur, & prælatum expressè dicit peccare corripiendo, & omne aliud proprij officij exequẽdo, si est in peccato mortali. In summa expressè dicit peccatorẽ corrigere absq; nouo peccato, si humiliter hoc facit: & similiter iudicẽ non peccare arguendo & iudicando: & vtrũque super eadẽ Aug. auctoritate fundat. Si enì peccatorẽ prælatũ ista facere esset secundũ se peccatũ mortale nulla humilitas stãs cũ peccato mortali, faceret, vt esset licitũ vt

vt hic docemur. Et in tertia parte vbi suprà docuit nos illam distinctionẽ de duplici sanctitate tam actus: quàm ministri. Et per illam ostendit, quòd peccatores ministrantes Deo in operibus charitatis non peccãt: & tanti eam facit, vt vtatur ipsa iuxta illam regulã: Si affirmatio est causa affirmatiõis, negatio est causa negationis. & econuerso: dum ex negatione sanctitatis consecratæ, infert negationem peccati in ministro peccatore: & ex affirmatione consecratæ sanctitatis. infert affirmationem peccati in ministro peccatore. Et quia super hoc tota hæc decisio fundatur, optima censenda est: procedit enim ex per se causa.

¶ Ex quibus credo ego, q̃ dicta in sentẽtiis ad doctrinam in summa tradita tãquam resolutionem sint reducenda, & non econuerso. Vnde cum omnes actus in arguẽdo allati sint sancti: quia sunt actus virtutũ, & nõ consecrati (vt patet discurrendo in singulis) eos in peccato mortali exercens: per se loquẽdo, nõ mortaliter peccat, nisi ꝑdicatio excipiatur: qa est actus Sacerdotis, aut Diaconi: quãuis hęc exceptio non necessaria videatur: quia prędicatio nõ est actus ordinis, per se loquẽdo: & cõsequenter cũ non sit nisi secũdo modo actus sanctus: idem videtur de ipso & allis iudicium: non tamẽ ex æquo: quia præcipuus est pastoris actus: dicẽte Christo in institutiõe põtificatus Petro: Pasce oues meas. Et cõfirmatur hoc de prędicatiõis ministro, qa in synagogis Iudæorũ & tẽplo etiã non Sacerdotes, aut Leuitæ prædicabãt: aliquin nõ fuisset Christo permissum prædicare. & Act. 13. non fuisset à principibus Synagogæ requisitum, & concessum, q̃ Paulus prædicasset in synagoga. Cùm hoc tamen stat quòd fortẽ prædicare ex officio (sicut Episcopus prædicat) cum solennitate, sit mortale: sicut baptizare ex officio, vt S. Thomas dixit.

¶ Ad rationẽ ergo primã (quæ in 4. sen. mouit autorem) dicitur q̃ indignè pro nõe sumitur dupliciter: scilicet priuatiuè, & contrariè & q̃ indignè priuatiuè exequens non semper peccat sed nõ meretur id q̃ priuata dignitas adimit. Indignè aũt cõtrariè faciẽs aliquid, peccat: sed tũc hoc restat probãdum, q̃ prælatus exequẽs officiũ suum quo ad actus charitatis & iustitiæ scilicet corrigere, docere, &c. indignè agat cõtrariè. Quid enim cõtra sanctitatẽ horum actuũ facit persona macula non dico manifesta aut scãdalosa, sed absolutè ipsa macula peccati? Certè nihil video, nisi q̃ priuat illos actus bonitate meritoria: quod non est de nouo peccare mortaliter. Nec autor ibidem ex hac ratione cõcludit peccatum mortale, sed peccatum tãtum, vt patet intuenti. Hãc autem rationẽ ipse modificauit in tertia parte quasi addens, quòd tũc est indignus contrariè, quando est respectu actus sancti: id est cõsecratione mystica sanctificati. Et in Secunda Secundæ ad propositum idem scilicet de correctiõe fraterna, explanauit quòd reddit ipsum correctore indignũ, sic quòd quoddam impedimentum correctioni proximi confert non tamen tale, q̃ per humilitatem peccatoris non possit suppleri seu honestari. Vnde actus iurisdictionis quorũcunq; prælatorũ & superiorum & actus per accidẽs ministrorũ ordinis & vniuersaliter non cõsistentes in consecratione aliqua à peccatoribus exercitati non pariũt per se nouum peccatum mortale. Ministratio autem sacramentorum, & eorum susceprio puritatem à mortali crimine exigit. Verùm scitò quòd nec vero contritus nec credens se contritum quia diligenter & si non sufficienter discussit seipsum censetur in peccato mortali quo ad hæc existere: aliquin quilibet qui peccauit mortaliter, exponeret se periculo peccandi mortaliter, cũ ad ministrandum, aut ad suscipiendum sacramẽta accedit: cum nemo sciat, vtrũ odio vel amore dignus sit: & hoc expresse sentit S. Thomas in 4. distinctione 9. &c.

¶ Et per hęc patet respõsio ad obiecta. Romæ die 24. Aug. 1506.

TRACTATVS VNDECIMVS
De voto non nubendi & de nouitiis, in tres quæstiones diuisus.

1 *Num votum non nubendi æquiualeat voto castitatis.*
2 *Num emissurus professionis votum possit absolutè renũtiare propinquis hæreditatem, quam probabiliter dubitat male adeptæ are infectam.*
3 *Num per votum, quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini beatæ Virginis sit acquisitum iur illi Ecclesiæ.*

QVÆSTIO. 1.

Num votum non nubendi æquiualeat voto castitatis?

VAERITVR vtrum votum non nubendi æquiualeat voto castitatis.

¶ Et videtur quòd non. Primò quia minus non æquiualet maiori. Sed votum castitatis maius est, quam non nubendi: sicut seruare castitatem plus est quàm non nubere. ergo.

¶ Præterea, duorum conuertibilium quicunq; destruit vnum, destruit & reliquum: sed committens fornicationem agit contra votum castitatis, & nõ contra votum nubendi: ergo hæc duo non conuertuntur.

CONCLVSIO.

Votum castitatis, & votum non nubendi propriè sumendo votum, æquiualent atque idem sunt, & eadem ratione dispensabilia seu indispensabilia, quamuis communiter capiendo votum aliquo pacto diuersa esse videantur.

RESPONDEO, Quòd hæc quæstio duplicem sensum habere potest. Primò, vtrum hęc duo vota simpliciter æquiualeãt. Secundò vtrum æquiualeant quo ad indispensabilitatem aut incommunibilitatem: ita quòd nulla autoritas posita in alterum quæ non potest in reliquum.

¶ Et in primo quidẽ sensu licet prima fronte propter argumenta adducta videatur, quòd non æquiualeãt: attentius tamẽ considerãtibus apparet, q̃ distinguendum est de voto. Potest enim dupliciter sumi: vt placet Theologis in 38. dist. primi. Vno modo propriè: alio modo cõmuniter. Voti siquidẽ propriè sumpti materia tantũmodo est bonum supererogatiõis. eo q̃ de ratione voti est, q̃ sit de meliori bono. Voti verò cõmunè materia: est eriã bonum, ad quod quis aliàs tenetur, non inquãtum huiusmodi, sed inquantum voluntarium. vt patet de voto in Baptismo emisso. Si ergo loquamur de voto castitatis propriè, cui sub tali voto non cadat, nisi castitas supererogationis, quæ nihil aliud excludit nisi cõtum matrimonialem (quia ad seruandam extra matrimoniũ castitatẽ quilibet ex præcepto tenetur) consequẽs est tale votum & votum non nubẽdi æquiualent. Si verò loquamur de voto castitatis cõmuniter, cùm sub tali voto claudatur omnis castitas, cõsequens est quòd tale votum, & votum nõ nubẽdi non æquiualẽt: sed longè maius est votum castitatis.

¶ In secũdo verò sensu quid tenendum sit, ex modò dictis cõcludendum est. Quidam enim, quia sedi apostolicæ vltra illa tria vota peregrinationis, duo tantùm inueniuntur reseruata, scilicet religionis & castitatis, & reseruationes non sunt ampliandæ, sed potius restringendæ (quasi odiosa prælatis, quorum autoritas restringitur) & votum castitatis omnem cõtum secundum cõmunem loquẽtium vsum excludere intelligitur, credũt hęc vota non esse æquè incõmutabilia: sed in voto nõ nubendi Episcopũ, in voto verò castitatis solùm Papam dispẽsare posse.

¶ Sed opinio hæc à veritate lõgè est: q̃ tripliciter probatur. Primò: quia hęc duo vota æquiualẽt quo ad id q̃ per se & simpliciter in voto castitatis, absolutè loquẽdo, inuenitur. sub voto cũ castitatis, absolutè loquẽdo, cadit castitas supererogationis ꝑ se & simpliciter: vtpote tãquam ad quod institutum est: castitas aũt ad quã omnes necessariò tenẽtur, non cadit, nisi forte secundum quid: constat aũt q̃ in voto non nubẽdi claudatur tota castitas supererogationis. Relinquitur igitur, q̃ eiusdem rationis est dispẽsare vtrunq;. Secundo: quia votum castitatis intantum est reseruatum Papæ, inquãtum est ab eo dispensabile. Non est autẽ dispensabile, nisi quo ad castitatem supererogationis: in qua eiusdem rationis est cum voto non nubendi. Ergo hæc duo vota inquãtum dispensabilia non solum æquiualẽt, sed iunt idem: nihil enim aliud dispensando in voto castitatis concedit Papa, nisi nubere, & pro nullo alio obtinẽdo vult se adiri sedes apostolica ab habentibus votũ castitatis nisi pro coniugio. Vnde dicere, votũ non nubẽdi non esse reseruatum, vt votum castitatis, est propriam ignorare vocem. Tertiò, quia nisi aliunde ad oppositum quandoq; cogamur, verba iuris propriè interpretanda sunt. Alioquin nulla posset expositio certa haberi: sed omnia ambigua essent, dũ propriè vel impropriè intelligi dubitaretur. Voti autẽ nomen (vt ex dictis, & ex suo proprio fine, ad quem inuẽtum est, patet) obligationem ad ea, quæ supererogationis sunt, propriè importat: nulla enim est necessitas votiuę obligatiõis ad ea, ad quæ ex præcepto tenemur. Vnde applicatũ ad materia veneream, dicẽdo votum castitatis, obligationem ad abstinẽdum à venereis, quę licuissent, propria significatione insinuat. Quum ergo reseruatum apostolicæ sedi dicitur, propriè sumitur. Sic autem æquiualere, imò idem esse q̃ votũ non nubendi, ostensum est. Relinquitur ergo quòd vtrunq; apostolicæ sedi eadem ratione & reseruatione reseruatũ est. Nec fit hic aliqua reseruationis ampliatio: nec vocabula extra communem vium doctorum trahuntur, quãuis vulgares largius loquantur.

AD vtranque autem rationem in oppositum simul dicitur, quòd nihil aliud concludunt, nisi quòd votum castitatis large sumptum, & votum non nubendi, non æquiualent simpliciter: quod (vt ex dictis patet) non contrariatur determinationi nostrę: qua diximus, quòd votum castitatis propriè, & votum non nubendi, simpliciter æquiualent: & quod votum castitatis, absolutè loquendo, & votum non nubendi, quo ad dispensabilitatem vel indispensabilitatem æquiualent. Mediolani, die 18. Decembris 1500. In sancta Maria Gratiarum.

DE NOVITIIS.

QVÆSTIO II.

Num emissurus professionis votum possit absolutè renuntiare propinquis

Universidad de Deusto

nuis hæreditatem, quam probabiliter dubitat malè adepto ære infectã.

VAERITVR Vtrùm emissurus professionis votum, possit absolutè renuntiare propinquis hæreditatem, quam probabiliter dubitat male adepto ære infectam.

¶ Et videtur quòd sic. Primò, quia vnusquisq; potest licitè uti iure suo, etiã si inde alterius damnum sequatur. Ius autẽ renũtiandi cõpetere cõstat tali nouitio, qui nodum adiit hæreditatem: potest igitur iure huiusmodi uti.

¶ Præterea, Nullus tenetur cõstituere se debitorem alteri, nisi propter aliquam acceptionẽ, aut rem acceptam. Constat autem quod in hoc casu nouitius adhuc nullo modo concurrit ad aliquem acceptiõis modum, nec res peruenit ad eum, quamuis sit in potentia proxima ad perueniendum ad ipsum. Et adeundo hæreditatem infectam, constitueret se debitorem his, à quibus res iniustè extortæ sunt: ergo non tenetur ipsam acceptare.

¶ Et confirmatur: quia hæreditati grauatæ debitis nouitius indubiè posset renũtiare. & nõ se cõstituere debitorẽ: ergo hæreditate obnoxia, multis restitutionib⁹ idẽ poterit: neq; eũ magis ad hæc, quàm ad illa tenetur: imò ẽm quosdam solutio debitorũ ex mutuo vel empt̃ione, &c. præcedit restitutionẽ malè ablatorum.

¶ Præterea, In professione religionis homo moritur mõdo, ac p hoc debet abdicatis omnib⁹ solicitudinib⁹ seculi huius in nouitate se virę trãsferre. Cõstat aũt q; si restituendi in se onus suscipit, continget multa opus esse solicitudine, rebus præsertim dubiis extãtibus: rum videlicet & examinãdo rationcinia multa antiqua & difformia: tum in rerũ vẽditione, vt possit ex prętio singulis satisfieri: tum in creditorum infinitorum inuestigatione, & aliis quamplurimis, quę cum religiosi animi quietẽ nõ stant.

¶ Oportet ergo, si renuntiare non potest aut professum solicitari circa ea, quę mundi huius sunt, multo tempore, aut paternum obligationem obicem sibi esse ad professionis holocaustum offerendum. Quorũ vtrunq; videtur inconueniens: quum beatus Matthęus, qui rapere solebat aliena, teste Beda, relictis omnibus securus legitur Dominum, Lucæ 5. fie quòd vt glos. dicit, etiam rationes incompositas dereliquit: ergo.

IN Oppositum est, quòd ius naturæ expressum à Domino, Matth. 7. Quæcunq; vultis vt faciant vobis homines hæc eadem illis facite, inuiolabiliter seruãdum est. Constat autem, q; ipse nouitius si esset in statu creditorum, à quibus res iniustè extortæ sunt, vellet regulata voluntate sibi satisfieri à bene dispositis ad restituendum, & non remitti ad mundanos, qui naturaliter abhorrent restituere: ergo & ipse debet hoc facere aliis.

CONCLVSIO.

Potest nouitius hæreditatem, quã probabiliter dubitat malè adepto ære infectam, propinquis, quos indubiè credit restituturos, absolutè renuntiare, nouitiam si secus nouit, debet ita renuntiare, vt omnino quæ restituenda sunt restituantur, apponendo tot & tales conditiones fixæ renuntiationi, vt vel per propinquos vel alios restituantur alienæ.

RESPONDEO Cum distinctione: & dico quatuor. Primò, quod si propinqui, ad quos post renuntiationem perueniret hæreditas, sunt tales quòd indubiè credantur restituturi, quando, quantum, quibus, &c. debetur, potest nouitius absolutè renuntiare insinuãdo illis propinquis dubitationem, quam habet, & vnde eam concepit, &c. Secundò, quòd si propinqui prędicti sunt tales, quòd indubie credãtur, nunquam, aut quasi nunquam restituturi, non potest nouitius absolutè renũtiare. Tertiò, quòd si propinqui medio modo se habent, scilicet quòd dubitetur, an restituent vel ne, non potest nouitius absolute renũtiare. Quarto, quòd in his duobus vltimis casibus, & vniuersaliter in omnibus casibus extra primum, tenetur nouitius sic prouidere, vt ubique dubio credatur restituturio futura tempore debito, &c.

¶ Ad quorũ euidẽtiam aduertendum est, quòd renuntiare hereditati duo importat: vnũ explicite, scilicet nolitionẽ hæreditatis: & alterũ implicite, scilicet diuersionẽ hæreditatis ad aliũ, vel alios. Renũtiante eũ aliquo, hæc duo sępe se inseparabiliter comitãtur: sic q; renũtiãs, directe hęreditatẽ nolle se fatet: & ex hoc naturali necessitate sequit, q; ad alterũ hæreditas declinet. Et si in renũtiatiõis quidẽ actu sola nolitio cõsideretur, hæreditaris, difficile & forte impossibile est, impedimentũ aliquod afferre vetus talẽ nouitium a libera & absoluta renuntiatiõe: quoniã nec prędicta restitutiõis ad hoc ipsum cogũt. quũ ad ipsum adhuc se non extẽdant: quia nõ cõprehenditur sub aliquo nouẽ generũ personarum ad restitutionẽ obligatarum secũdum doctores in illis versibus, Iussio, consiliũ, &c. vt patet discurrẽti per singula. Nisi quis crederet, q; nolẽdo hęreditatẽ, fieret nõ obstãs detentioni rei alienæ, quum possit nõ renuntiãdo obstare: ac per hoc obnoxius heret restituiõi. Sed hoc nõ videt necessarium: quia, vt S. Thomas in Secunda Secundę quæst. 61. art. 7. ad tertium dicit, tũc solùm nõ obstare obligat aliquem ad restitutionẽ, quãdo præsupponit obligationẽ ad obstãdũ in eo, qui nõ obstat: in hoc aũt nouitio nulla præsupponit obligatio, sed quærit an in eo sit. Nec apparet aliquod ꝓceptũ charitatis ad hoc obligãs: sed (vt obiiciẽdo tactũ est) apparet oppositũ ex eo q; cuilibet licitũ est vti iure suo: & null⁹ omnino expers tãti, q; rei tenetur se inuoluere nouis quæstionibus & obligationib⁹, vt alteri satisfiat. Si verò in renũtiationis actu cõsideretur declinatio hęreditatis ad aliũ vel alios, quãuis prima facie videatur, q; quicquid hinc sequatur, ponderãdum non sit: eo q; renuntiãs non est autor talis diuersionis, nec intendit eã, sed ordinario cõcomitatur intẽtum à renũciante. Scilicet nolitionem hæreditatis: diligẽter tamẽ cõsideranti videri facile potest, declinationẽ illã esse, etsi non principaliter: secũdario tamen intentã à renũciãte: quoniã scit principali suũ intẽto annecti declinationẽ hęreditatis ad tales, & pot impedire cõnexionem talis declinationis, renũtiando aliis, vel modificãdo, &c. Attẽta ergo in renũtiationis actu diuersimode hæreditatis ad tales ꝓpiquos, verificãdi habẽt via per quatuor supradictas cõclusiones. Quũ enim huiusmodi hæreditatis declinatio ex voluntate liberã renũtiantis procedat, non vt casualis, sed vt per se secũdò intẽtus effect⁹ (vt patet ex se & ex dictis) & ex hac depẽdeat detẽtio aut restitutio alieni æris hęreditati immixti (quoniam ex illa declinatione ius hęreditatis acquiritur, & dominiũ facti respectu æris alieni: etsi ad auaros diuersio fit, pleuerabit detẽtio alieni: si verò ad bonos viros fiet restitutio) cõsequens est, q; talis diuersio debeat sic à renũtiare eius autore modificari, quatenus nullius ius ex illa violet: alioquin ipse reatũ iniustitię euadere nõ potest. Et cõfirmatur: quia renũcians, inquãtum est autor talis deuotiõis, quãuis implicite, positiue tamen disponit de hęreditate infecta. Cõstat aũt, q; ordinãs & disponens de hæreditate infecta, immunẽ ab iniustitia nõ se seruat nisi prudenter & fideliter disponat de ære alieno restituẽdo: nec protestatione aut renũtiatione aliqua excusari potest. Tenetur igitur huiusmodi nouitius ad sic prouidẽdum, vt restitutio fiat: alioquin vt mutus subtractione præcepti, ad quod tenetur in dispositiõe hę reditatis infectæ, ad restituendum ipse tenebitur. Nec refert in proposito, an certũ aut dubium verisimile sit de infectiõe hęreditatis: quoniam quẽadmodum disponẽs de hęreditate tenetur, quę constat aliena esse ordinare, vt omnino instituatur: sic tenet de dubiis bonis ordinare, vt certitudo habeatur, etsi aliena cõperiantur reddatur: quia ad hoc teneretur ipse si hæreditatẽ in se susciperet. Quia igit huiusmodi libere renuntiationi nihil obstat, nisi restitutio alieni quam ante professionẽ fieri non pot se supponitur ob sui intricationem: consequens est q; renuntiatio licita sit, si annexam habet debitam prouisionẽ restitutionis agẽdę: siue hoc sit propter cognitam fidelitatem bonorũ propinquorũ succedentium polt liberã renũtiationem, vt prima conclusio dixit: siue hoc sit ꝓpter multas cautelas & fideles executores electos, & alias huiusmodi circũstantias in modificata renũtiatione, vt quarta cõclusio ꝓpolit. Et quia oppositorũ eadẽ est disciplina, ex eisdẽ principiis patet illicitũ esse absolute renũtiare, q̃do ex hoc scitur, aut dubitatẽ ad tales restitutio aris alieni diuoluẽda, quib⁹ exoia est restitutio: vt secũda & tertia cõclusiõe dictũ est. Nec est in dubiũ vertendũ, an fideliter restituẽt cohęredes, qui proportione sua infecta nõ curãt satisfacere: vocẽ etenim Domini dicit Matt. 7. A fructib⁹ eorũ cognoscetis eos.

AD Argumenta ergo in oppositum pro quanto inferre intendunt licitum esse absque distinctione aliqua absolute renuntiare, respondendum est.

¶ Ad primum ergo dicitur, quòd nouitio non competit ius absolute & libere renuntiandi hæreditati infectę in omni casu: sed tunc tantum quando ex tali renuntiatione hæreditas deuoluitur ad non detentores alieni: vt ex dictis patet.

¶ Ad 2m dicitur, q; quum in renũtiatione interueniat dispositio quędã rei alienę hęreditati immixtę, nisi talis dispositio debitis circũstantiis fulta fit, dãnificarentur ex hoc illi, quib⁹ res debet restitui. ac per hoc acceptio quędã alienę rei suboriretur in ipso renũciate, obligas ipsũ ad restitutionẽ acceptionis liquidẽ nomine omnis damnificatio intelligitur in hac materia. Vnde tenetur nouitius non debitorẽ se constituere, sed sic ordinare, vt satisfiat: non propter aliquam præcedentem acceptionem. sed ne in ipsa dispositione alienæ rei, acceptio interueniat. Ad confirmationem verò dicitur, q; ideo grauamen debitorum patiẽditur, quia creditoribus conuenit etiã à detentoribus alieni satisfieri, & propter contractum cautiones, & propter suorum quaternorũ fidem seruandam, & alia huiusmodi. Vnde si contingeret ex renũtiatione ad tales hęredes deuoluẽdã esse hęreditatẽ grauatam debitis, quos crederetur nõ soluturos, & propter potẽtiam, vel aliquid aliud nõ posse cogi (vt plures contingit circa grauamen legatorũ ad pias causas) eadem esset regula seruanda, quæ circa restitutionem male ablatorum dicta est.

¶ Ad tertium dicendum, q; nouitius perplexus non remanet in hoc casu, ed absoluere se absq. multa difficultate põt ab huiusmodi solicitudinibus, etiã quãdo haber ꝓpinquos auaros adhibẽdo necessarias cautelas in renũtiatione. Quod põt multipliciter fieri vel renuntiando aliis quos nouit non detenturos alienum, vel renuntiando quidem auaris propinquis, sed substituendo alios hæredes, nisi intra certum terminum sub certis iudicibus discussum sit quid restituendum sit, & restiturum: vel renuntiando quidem auaris propinquis, sed ordinando, q; hæreditas ad eorum manus peruenire nullatenus possit quouslibet tales electi ab ipso renũtient, non inquisierint, examinarint, iudicauerint & restituerint, ut quicquid restituendum est. Et quoniã nemo militat propriis stipẽdiis legare debet huiusmodi iudicibus & executoribus cõdignam & honorabile mercedem, vt accendantur ad fideliter cuncta peragenda. Et sic horum aliquo, vel quouis alio modo recte disposita renuntiatione Christum nudum nudus sequi profitendo poterit. Matthæus enim non ante restitutionem pauperem Christum pauper sequutus est, quum Zachęus Lucę 19. legatur restitutionem pollicitus. Nec Euangelista de vtu rerum simpliciter, sed de affectu quidem simpliciter, de vsu verò pro tunc dixit, Relictis omnibus sequutus est eum: nam postmodum conuiuium magnum fecit in domo sua sumptibus propriis. glossa quoque illa eodem est intelligenda modo. Mediolani, die vigesimanona Septembris, 1500.

QVAESTIO III.

Vtrum per votum quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini beatæ Virginis, fit acquisitum ius illi Ecclesiæ.

VAERITVR Vtrum per votum, quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini beatæ Virginis sit acquisitum ius illi Ecclesiæ.

¶ Et videtur quòd sic. Primò: quia per promissionem acquiritur ius illi, cui fit promissio. vnde potest agere cõtra eũ, qui promisit, si non seruauit ꝓmissum, sed in talibus votis fit ꝓmissio nõ soli Deo, sed etiã tali Ecclesię implicite vel explicitè ergo p tale votũ acquiritur ius illi Ecclesiæ. Minor patet ex eo, quòd sic vouẽs intendit se obligare nõ solùm ad offerendũ Deo tale quid, sed ad offerendũ tali Ecclesię vel imagini. Si dicatur, q; illa promissio non est acceptata à prælatis illius Ecclesiæ, & ideo nõ acquiritur illis ius. Contra hoc est: Tũ quia est acceptata implicite: quoniam quemadmodum cõstat Deum acceptare promissionẽ sibi factã, ita Ecclesiam. Tum quia acceptatio non exigitur ad hoc q; acquiratur ius in huiusmodi: vt patet in legatis factis Ecclesiis. Præterea, Si per tale votum non esset acquisitum ius Ecclesiæ, non posset Ecclesia ipsa agere contra vouentem: sed ecclesia agit contra non seruantes talia vota: vt patet extra de sensibus, capit. ex parte, & ab Innoc. & ab abbate ibi, & ex glos. 12. quæst. 1. cap. scimus. & Archi. ibi. Ergo.

IN OPPOSITVM Est Guilielmi, & Summæ Pisanæ sequaciúmque opinio.

CONCLVSIO.

Nullum alicui ecclesiæ, seu imaginibus acquiritur ex eo, quod quippiam ibi offerendum vouetur quacunque id quispiam ratione vouerit fludere, tamen vnusquisque debet implere quod vouit, nec sine dispensatione, vel commutatione, votum praeterire: aliter peccat mortaliter.

RESPONDEO, Quidam tenent vel absque ratione aliqua, vel propter rationes adductas, quòd tali voto acquiritur ius illi Ecclesiæ, cui res offerenda vouendo decreta est: & proterea talia vota esse incommutabilia, ac per hoc mortaliter peccare commutantes huiusmodi vota. Alij verò oppositum sentiunt, dicentes hæc vota esse commutabilia, sicut cætera: quando scilicet necessitas vel vtilitas id expoicit.

¶ Et horũ, iudicio meo, opinio vera est, & cõformis Theologorũ antiquorum sentẽtiæ. Vera quidem: quia cùm ex voto nulli ius aliquod acquiratur nisi ex obligatiõe vouẽtis: obligatio aũt vouẽtis ex sola eius promissione oriatur, secundũ q; in voto inuenitur promissio, iudicãda est obligatio & iuris acquisitio. Cũ autem in voto sint duo, s. promissio, & res promissa, & cõtingat quãdoq; rem promissam vnã aliam promissionem esse (vt patet in voto ꝓfessionis) necesse est duo esse genera votorũ: quędam quidẽ illa quæ vnicã tantùm continent promissionem soli Deo cui promissio illa necessario fit, ius æquirũt, talia aũt sunt omnia vota, quibus Deo rãtum aliquid ꝓmittimus. Vota aũt quæ dupliciter implicãt promissionẽ (altera vt materiam voti, altera vt essentia voti) duob⁹ ius acquirũt, & creaturis illis quibus aliqua boni ꝓmissio fit, & creatori cui vouetur implẽda promissio creaturis illis facta. Talia aũt sunt vota, quibus sanctis aut prælatis aliquid pollicemur vt S. Thom. in Secunda Secundæ. q. 78. ar. 5. docuit. In huiusmodi siquidẽ votis, promissio obediẽtię, vt plato, & materia voti, promissio aũt, qua Deo, ad id nos seruandũ obligamur, essentia voti est, & actus latriæ. Et quoniã ꝓmissio rationis actus est, expectatione partis in eo, cui fit promissio, nõ potest fieri nisi ratione habẽtibus: & consequẽter nulla promissio sub voto cadere potest, nisi quæ Creatori aut rationali creaturæ fiat. Ac per hoc ex voto nulli pot ius acquiri, nisi Creatori aut creaturæ rationali: sola enim promissio in voto ius parit. Cũ ergo in huiusmodi votis, quæ fiũt alicui imagini Crucifixi aut beatæ Virginis, &c. nulli fiat ꝓmissio nisi Deo & sãcto alicui, nulli cõsequenter acquiritur ius nisi Deo & Sanctis. Eiusdẽ autẽ auctoritatis est dispensare, vel cõmutare promissiones factas Deo & suæ curiæ cælesti: cũ non sit minor auctoritas Ecclesiæ in concernentibus cælestẽ curiam, quàm in spectãtibus ad eius principem, nec aliquod dãnum ciuibus cælestibus prouenire possit, quibus Deus ipse est omnia: vnde omnia huiusmodi vota cõmutabilia sunt, habita ratione gloriæ illorũ Sanctorũ quibus promissum aliquid erat. Nec cõtendat aliquis implicari in his votis ꝓmissionẽ prælatis illis Ecclesię: ex eo q; res, quam vouẽs promittit offerre illi Ecclesię, intelligit prælatis Ecclesiæ ꝓmissa. Hoc enim fallum esse ex eo cõstat, q; in huiusmodi votis locus, in quo implendũ est votum, nõ cadit sub voto, vt persona, cui fit promissio, sed vt circũstantia rei promissę: sicut tępus & quantitas, & alia huiusmodi. Nihil enim aliud huiusmodi votis agitur nisi q; promittitur Deo talis res, tali tẽpore, & in tali loco offerẽda, vbi patet nullã promissionẽ prælatis Ecclesiæ esse materiã voti, sed tantũmodo rem talibus circũstantiis vestitam. Nec refert an tales circunstantiæ sint locus, tempus quãtitas, &c. an sint personę humanæ. Si quis eñ vouerit nutricũ se tales pauperes Christi vno die, quãuis teneatur hoc facere, potest tamẽ eius cõmutationem procurare & obtinere, sicut & aliorum supradictorũ: quia personę illę non cõcurrunt in illo voto, vt quibus fit promissio aliqua, sed vt circunstãtia eleemosynę offerendæ Deo vt dicit S. Thomas in 4. dist. 38. q. 1. art. 1. q. 1. ad quintum

¶ Nec oportet in huiusmodi votis obliquos nominũ casus põdere: an scilicet vouẽs dixerit secũ, Promitto Deo & beatę Marię offerre cereũ in tali Ecclesia. an dixerit, Promitto Deo & tibi beatę Marię talis Ecclesię offerre cereũ: vt credatur p hãc differẽtiã in secũdo casu acquiri ius illi Ecclesię, ꝙa imago illius Ecclesię significatur ibi cõcurre, vt persona, cui fit ꝓmissio. Hoc enim friuolũ esse ex duobus patet. Primò quia imaginẽ vouens non alloquitur, nisi secundum id q; repręsentat, scilicet beatam Virginẽ in cælo regnãtem, & cùm nõ promittat nisi ei, cui loquitur: ipsi soli promittitur: & sic cætera concurrũt, vt circũstantiæ rei ꝓmissæ. Secũdò quia omnia, quæ implicitè in voto inueniũtur infra voti limites. secundum voti rationẽ interpretanda sunt. nisi ex intẽtione vouentium aliud habeatur. voti aũt ratio Deo promissionẽ fieri exigit. Aliã autem promissionẽ vt materiã habere tũc tantùm promittitur, quãdo alicui creaturæ rationali promissio seruãda. Voto vel promissioni adiũgitur, vt ex dictis patet. Cõstat autem ex intentione vouẽtium, qui nõ nisi vouere intẽdunt (q; promissionẽ supernę curię creditur importare) q; talis promissio non adiungitur voto. Relinquitur igitur quòd omnia vt circunstantię rei promissę intelligantur, & sola superna curia concurrit vt persona cui fit promissio.

¶ Cõformis autem Theologis opinio illa est, quia indistinctè cõmuniter Theologi scripserit, omne votũ esse commutabile in votũ religionis. Cõstat autem id de quo est ius acquisitũ alicui Ecclesię: non posse cõmutari in votũ religionis. Non enim satisfit pẽsioni debitæ Ecclesię cathedrali, si debitor ingrediatur religionẽ, nec ab obligatiõe soluẽdi legati, aut cõtractus, ingressus religionis absoluit. Nec acceptãda est cuiusdam glossa, dicẽtis hoc intelligi de votis personalibus, non autẽ de votis realibus. Voluntaria enim est. Admirandũ quippe est valde, si restringẽdũ dictũ cõmune foret, cur eorũ aliquis explicitè vel implicitè nõ restrinxerit. Imo Richardus omnia ad realia vota extendi vult: vnũ tantùm excipiens: scilicet de notabili subsidio Terræ sanctę: in quo Papam cõsulendum dicit: S. Thomas quoq; in Secũda Secundę. quæst. vlt. expressè sentit q; obligatus voto simplici religioni imperfectiori, reus fracti voti non est, si perfectiorem religionẽ ingrediatur: quia in maiori claudit minus. Ex hoc apertè insinuãs, per votũ non esse acquisitum ius religioni illi imperfectiori: si enim acquisitũ ius alteri religioni esset, no posset absque violatione voti proprio motu alia religionẽ perfectiorem ingredi: quoniam in his, quę alterius ius cõcernunt, locum non habet propositio dicens, q; in maiori claudit minus. Nõ enim q; debet centũ alicui Ecclesiæ, si soluat centũ quinquaginta alteri Ecclesiæ, vbi sanctius viuitur, &c. absolutus est à debito. Si igitur ex voto simplici nõ acquiritur religioi ius personę voto ꝓmissę cõsequẽs est, q; nec aliarũ rerũ. Nõ acquiritur igitur ius aliquod Ecclesię ex eo q; aliquid ibi ad offerẽdum vouetur (siue ad ornatũ, siue ad subsidiũ, siue ad quodcũq; aliud cõmodum Ecclesiæ spectet) tenetur tamẽ vouẽs implere q; vouit, & ibi offerre, vbi se oblaturũ vouit: alioquin si abiq; dispẽsatione vel commutatione votum integrè non seruaret, mortaliter peccaret.

ET Per hęc patet responsio ad primum. Falsum est enim, quòd in his votis fiat aliqua promissio prælati Ecclesiæ: iā enim patet, quòd cum dupliciter promissio possit in voto inueniri, scilicet formaliter & materialiter, de illa, quæ est essentia voti, constat quòd creatori tantum fit: materia autē voti si promissio esse debet oportet quòd creaturæ rationali fiat. Et si indispensabilis aut incommutabilis, oportet quòd fiat creaturæ rationali militanti Ecclesiæ: cui ex commutatione damnum & præiudicium fieret: quod hic non accidere ex dictis liquet.

¶ Ad secundum dicitur ſm Theologiam loquendo (ad quam spectat de votis tractare) q Ecclesiam posse agere cōtra vota huiusmodi non seruātes, pōt dupliciter intelligi. Vno modo, vt Ecclesia agat pro iure suo cōtra eū qui vouit: & sic nec iure probatur, nec rationi consonat, q agere possit: quia nulla sibi pollicitatione facta, nullum sibi exigēdi ius cōgruit. Et Decretali siquidem illa hoc non habetur: quoniā ibi agitur cōtra eos, qui iam antiqua obseruatiōe se debitores Ecclesiæ cōstituerūt ex votis emissis: cōcurrit q; ibi obligatio votiua quasi p accidēs: ex qua cunq; siquidē causa longis tēporibus cōtinuē persoluissent certam frumēti mensurā, eadem quæstio emersisset. Autoritas aūt Innocēti), Abbatis, Archidiaconi & glos. non est maior rationibus super quibus fundātur quas cōstat non cōcludere acquisitū esse ius Ecclesiæ alicui. Innocēcius em opinās monasteriū posse agere cōtra eum, qui vouit ingredi illud: fundat se super hoc, q votū est obligatorium. Ex hoc aūt nō sequitur, q illud possit agere: sed ille cui promissio facta est, Deus scilicet. Abbas verò super verbis illius Decretalis: scilicet, Cogēdi, Exigenda. Sed ex his nihil habetur ad propositū: quia, vt patet, textus loquit quādo Ecclesiæ erat ius acquisitū ex ipsa vouentiū antiqua obseruatiōe. Glossa verò illa, quia vniuersaliter, absolutè & imperialiter loquitur, dicēs q ex nulla pollicitatione potest quis cōueniri, nihil obstat. Quāuis super nulla ratione fundetur, si ad hoc adducatur propositū. Archidiaconus verò prædicta sequitur. Posset quoque & forte melius dici, quòd doctores isti, licet dicāt, quòd Ecclesia possit agere: non tamen ideo, quia habeat ius acquisitum, sed potius propter obligationem vouentium: vt patet ex rationibus suis. Alio modo contingit Ecclesiam agere, vt vices Dei gerit, cui est facta promissio. Et hoc modo Episcopus quidem ex officio agere potest contra nos seruantes talia vota: aliæ verò ecclesiasticę personæ possunt indirectè agere, suggerendo in fauorem diuini cultus. Et quia hoc medium est inter posse conuenire ab Ecclesia, vt illi dicebant, & non posse conueniri, vt alij sentiebāt: ideo non est mirū, si diuersa senserūt: ad medium enim ex extremis venitur. Mantuæ, die 13. Martij, 1500.

TRACTATVS DVODECIMVS de Maleficijs, cuius est vnica quæstio.

QVAESTIO.

Num liceat maleficium soluere operā malefici ad hoc parati vtendo.

QVAERITVR Vtrum liceat malficium soluere opera malefici ad hoc parati vtendo.

¶ Et videtur q sic. Quia necessitate exigente, licet vti iniquitate alterius ad cōmodum proprium: vt patet in petente mutuū ab vsurario. Sed hic nihil aliud interuenit, nisi vti iniquitate alterius parati, & c. ergo est licitū. Et cōfirmatur: quia nō minus malum est iurare per idola: quā simplex maleficiū: sed ſm August. ad Publicolā, licitū est vti iuramēto alterius per idola in pacis fœdere cōponendo: ergo licitum quoq; erit necessitate vrgente vti maleficio alterius.

IN OPPOSITVM Est cōmunis sentētia Theologorum.

CONCLVSIO.

Non licet maleficium soluere, vtendo malefici ad hoc parati opera, nisi forte simplici dissolutione, & absque aliquo maleficij opere.

RESPONDEO. Quamuis præsumptuosa quædam ac temeraria opinio senserit licitum esse non inducere ad maleficiū faciendum: sed necessitate extante vti iniquitate parati ad maleficium faciendum propter rationem supradictam: indubiè tamen ab omnibus fidelibus oppositum retinendum est. Tum propter diuinum præceptum promulgatum Leuit. 19. & 20. & Deut. 18. Prohibetur siquidem in his locis recursus ad magos ariolos, diuinos, & c. Constat autem quòd tales sunt parati ad huiusmodi sacrilegia & homines, vt plurimum necessitate aliqua consueuerunt declinare ad eos. Autoritate ergo diuina damnantur recurrentes ad eos, qui parati sunt maleficia agere: & mortis pœna puniendi dicuntur & abominabiles Domino. Illicitum est igitur vti iniquitate sortilegorum maleficorum, & aliorū huiusmodi ad suum commodum, quacunque id necessitate, volunariè tamen fiat. Tum propter rationem.

AD Cuius euidentiam sciendum est, non semper licere vti iniquitate alterius parati ad peccandū, sed tūc solū quando pōt hoc fieri absq; participatiōe in crimine: quādo aūt hoc contingat hic sumendū est. Duo sunt genera operū, quę malè exerceri possunt à paratis ad peccādum. Quędā sunt quę deformitatem peccati habēt necessariò annexā: sic q ab his non possunt, etiā si vellēt, absq; peccato fieri: vt patet de meretricio actu. Quędā verò sunt, quę ſm se bona vel nō mala sunt, quæ tamen ex voluntate operātium semper habēt annexū peccatū: vt patet de mutuo vjurario: mutuare enim nō exigit peccatū, sed vsurarius paratus est annectere semper mutuo vsurę vitiū. Ex hoc autem sequitur alia differētia, q primos actus nullus pōt petere aut consentire, vt ab alio fiat, quia sunt ſm se mali: & Rom. 1. dicitur. Digni sunt morte non solū qui talia agūt, sed etiā qui consentiunt facientibus. Secūdi verò genus actus licitè potest quis petere, & eis cōsentire: quoniā deformitatē peccati nō ex se trahūt: sed voluntatem alterius adiunctā sustinēt. Ex hoc aūt sequitur tertia differētia, q scilicet in primis actibus nō licet vti iniquitate alterius, quia hoc fieri nō pōt absq; propria. In secundis verò licitè potest quis vti iniquitate parati ad hoc: quia ipse, petit actū bonum. puta mutuum, sed ille adiungit iniquitatem sibiipsi.

¶ Duobus quoq; modis cōtingit maleficiū à maleficis solui. Primo, per simplicem dissolutionē seu destructionē maleficij prius facti: puta dissoluēdo ligaturā capillorū cū annulo ligneo, & c. Et hoc absq; dubio licitū est, nec est opus malefici, vt maleficus est, sed hominis scientis impedimētum boni proximi sui. Quoniā hic nulla cuenit demonū inuocatio, sed sola dissolutio signi, quo durāte Diabolus statuerat malū cōseruare alterius. Secūdo, per inuocationē dæmonum, seu aliud maleficiū. Et hoc est absq; dubio peccatū mortale: & est opus malefici, inquātum maleficus. Et quia tale opus non ex voluntate malefici, sed ex necessitate deformitatē peccati sibi cōiungit, ideo non solū agētes, sed petentes & cōsentiētes, peccato se subiicitūt. Et ideo quāuis liceat debita prudētia adhibita, ire ad maleficū, & rogare vt factum maleficiū destruat simplici dissolutione: nō tamen licet ire ad eū, petēdo vt alio maleficio aut inuocatiōe dæmonum primum destruat. Nec etiā licet absoluē ire, ad maleficū, & absoluē petere, vt succurrat maleficiato. Tum quia malefici opus, vt sic petitur, quādo absoluē petitur, sicut cū quilibet alius artifex exposcitur. Tum quia particulare opus necesse est petere, & non vagē relinquere arbitrio viri diabolici petitionem propriam.

ET Per hęc patere potest responsio ad obiecta. Tunc enim tantū licet vti iniquitate alterius ad propriū cōmodum & c. quādo petēs petit actū bonum, vel nō malum, sic q potest a rogato fieri absq; peccato: quēadmodum cōtingit & in acceptione mutui sub vsuris, & in postulatione pacti pacis cum infidelibus. Ille enim petit mutuū, quod potest gratis concedi: & hic petit fœdus pacis, quod potest ab illis principibus fieri, & habiliri absq; peccato, veniendo ad fidem, & iurādo per verum Deum quamuis sciatur, neutrum id velle facere absque peccato: quia parati sunt ex bonis petitis sumere occasionem peccandi. Sed à maleficis id quod petitur, fieri non potest absque peccato: quoniam subuentio demoniaca petitur necessariò ab his, qui non possunt aliter subuenire, quām per dæmonum inuocationem. Mediolani die 16. Martij, 1500.

TRACTATVS DECIMVS tertius de Spasmo beatæ virginis Mariæ, cuius est vnica quæstio.

QVAESTIO.

Num quod de spasmo gloriosissimæ virginis Mariæ matris Dei dicitur sit canonicum.

SVPPLICANTIBVS Quibusdam, indulgentiamq; petentibus in festo spasmi beatæ Mariæ, & eius octauis (quod celebratur à dominica in passione vsq; ad dominicā palmarum inclusiue) iussum est, vt ego consulerē, si id, quod dicitur de spasmo sit canonicum, cui præcepto pro eo ac debui confestim obtēperans: quid mihi videtur, & qua ratione, scribere curaui, quatuor dicturus. Primò quid intelligatur ratione spasmi beatę Mariæ. Secundò, si illud fuit spasmus propriè dictus. Tertiò, si fuit spasmus vulgariter. Quartò respondebitur directè quæsito.

QVO Ad primum, cum Saluator noster tēpore passionis exiit à domo Pilati in Caluariæ locum, baiulās sibi crucem (vt dicitur Ioan. 19.) & tres alij euāgelistę (vt patet Matt. 27. & Marci 15. & Lucę 23.) narrant Simonem quendam Cyrenensem angariatum, vt portaret crucem Domini, euidenter elicitur q Saluator noster adeo debilitatus erat q crucē solus toto itinere portare nequiit. Sed præter hæc, quę ex Euangelio habentur: scripū inuenimus, nō tamen autentice, quòd Saluator noster ante angariatū Simonē, sub cruce cecidit. & quòd beata virgo mater eius cōpatiens, etiā cecidit spasmata, & q ad perpetuam memoriā ædificata est Ecclesia ibi, vocata sancta Maria de spasmo. Festū igitur spasmi beatæ Marię significat festū illius tristitię in illo casu habitę, & tātę assertę, q fuerit spasmus. Hęc de primo.

QVO

QVO Ad secundum, spasmi nomen dupliciter sumitur. Vno modo propriè, vt sumitur à Physicis. Alio modo vulgariter, vt cōmuniter idiotę cōsueuerūt dicere aliquē cecidisse in spasmo. Prius ergo de spasmo propriè dicto videamus, si in beata virgine fuit. Vid. est em q in ea fuit vel esse potuit: quia posita causa, ponitur effectus: sed excellēs dolor quandoq; est causa spasmi ſm Auic. in tract. de Spasmo. igit cū dolor Christi beatę virgini fuerit maximus: vt patet per Damascenū in lib. 3. dicēte, q dolores, quos mater domini euitauit in partu, passa est in passiōe filij: tūc ei impletū est illud Simeonis, Lucę 2. Et tuā ipsius animā pertrāsibit gladius: ergo potuit causare spasmū propriè dictū. Sed si diligētius cōsideretur, neq; literę, neq; rationi hoc cōsonat. Dissonat quidē rationi Beatā Virginē ægritudinē aliquam passam fuisse. Tū quia similis debeat credēdi filio per omnia, quantum fas est: de filio aūt restatur Chrysostomus, q nō fuit cōueniens ipsum aliquo morbo lāguescere. Tum quia hoc prēstitū videtur Ioāni Euāgelistę, dicēte Hieronymo in prologo Euāgelij Ioannis, q positus est ad patres nostros tā extraneus à dolore mortis, quam a correptiōe carnis inuenitur alienus: spasmū aūt propriè cōstat esse morbū cōtrahentem neruos: non igitur conuenit ipsū asserere in beata Virgine. Dissonat quoq; à litera Euangelij: nā Ioan. 19. dicitur, q beata Virgo stabat iuxta crucē: & si spasmū (id est neruorū tam dirā contradictionē) in itinere passa est quomodo tam citò liberata ad crucē venit, nec sedet, sed stat per tertium nō subtracta, sed potius crescēte causa doloris spasmaris? Nec curādum est ad miracula, sed q verisimile ac rationi cōsonum dicendū. Nec largē putes Euāgelistā dicere stantē, quasi dixisset manentē. Tū quia Euāgelista replicat, subdēs: cū vidisset Iesus matrē & discipulū stantem. Tum quia cōsueudo literæ euāgelicę est quādo rē gestam narrat, proprietatem situs designare: vt patet Ioannis primo de Ioāne Baptista, Stabat Ioannes, &c. & Ioā. 4. Iesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontē. hora aūt erat quasi sexta, &c. & Lu. 18. Duo homines ascenderūt in templum, vt orarēt, vnus Pharisęus & alter Publicanus. Pharisęus stās hęc apud se orabat. &c. & infra. Et publicanus à lōge stās. & infra. Stans aūt Iesus iussit illū adduci ad se. Et nisi nomina, pprię interpretemur, omnia cōfusa erūt: vt Philolophus docet in 1. Met. Tenēdum igitur indubie mihi videtur, q nec neruoꝝ cōtractio, nec morbus alius in beata Virgine fuerit. Et quāuis dolor ingens spasmū causare possit, nō tū necessario causat. potest enim & nō causare spasmū: vt patet in Saluatore nostro: cuius dolor fuit maximus absq; spasmo. Hęc de secūdo.

QVO Ad tertium: quia nominibus est vtēdum, vt plures vtūtur ſm Philosophum. 2. Topi. non inōuenit etiam de spasmo, vt vulgus loquitur, tractare. Dicitur igitur vulgō spasmatus aliquis cecidisse cū præ doloris magnitudine syncopem seu ecta-sim patiēs cadit: occurritur enim tūc ad sustinēdum, & aqua in vultū aspergitur. Et iuxta hūc sensum, crediderim ego dici beatæ Marię spasmū. Huiusmodi aūt doloris modū in beata Virgine fuisse ex magnitudine suę tristitiæ credi pōt. Sed reuera neque illo mō spasmus in beata Virgine fuit: cū ex fuerit gratia plena, Lucę 1. oportet corporales defectus de ea negare, q plenitudinē perfectionēq; gratię impediūt. Cōstat aūt q dolor extra se personā faciēs: exercitiū rationis impedit pro tūc: & tūc erat tēpus maxime actualiter ſm rationē cōsiderādi passionē Christi. Igitur huiusmodi dolor, gratiæ perfectionē secūdum actualem cōsiderationem rationis turbasset, quod est valde inconueniēs: nō fuit igitur huiusmodi cāusa in beata Virgine. Et confirmatur, quia gratius erat Deo, q beata Virgo cōpateretur ei secūdum rationē, quam ſm partē sensitiuam: quia illa pars est nobilior, & pprie meritoria. & per le grata. Oportuit ergo, vt dolor beatę Virginis ita esset summus, quod tamē tota pars sensitiua regularetur. & subderetur rationi eius vigilāti: stāte aūt rationis exercitio, ac dominio actuali super partē inferiorē nō accidit dolor extra se faciēs personā & casum. Quare spasmus vulgariter dictus lōge à beata virgine videtur fuisse. Hęc de tertio.

CONCLVSIO.

Nulla diuina, sed humana autoritate firmatum canonicum est id, quod de Spasmo beatæ Virginis dicitur.

QVO Ad quartum ex supradictis motus, dico ad quæsitum id, quod de spasmo dicitur, non esse canonicū multipliciter. Tū quo ad radicē: quia nō est autētica. Tum quo ad veritatē significatā per nomē: quia Spasmi nomē nec propriè propter dignitatē corporis, neque vulgariter sumptum propter dignitatē animæ verificatur. Tū quo ad tēpus: quia vestigiis sanctorū Patrum inhęrēdo Dominica in Passione, & Dominica in Ramis palmarum etiam si festum Annunciationis beatæ Virginis cuenit, non celebratur, sed transfertur: sunt enim priuilegiatæ Dominicæ illæ. Et tamē isti non quandoque, sed perpetuò, præfatis diebus volūt noua festa celebrare, & cōtemnere antiqua delere. Octauæ quoque si iuges illo tēpore permittūtur. Missæ Quadragesimales aliaque vetusta officia cessare possunt. Accedit ad hęc, q cū in cœna Domini sacramēta corporis & sanguinis Christi instituta nascātur, Ecclesia tamen transtulit festū corporis Christi in aliud tēpus: quoniā circa corporis Christi venerationem illo tēpore occupata, distrahi in alia quamuis bona non debet. Vnde si festū doloris beatæ Virginis celebrandum est, in aliud, iudicio meo, tēpus & nomen mutādum est. Hæc sunt reuerendissime domine, quę mihi visa sunt in re hac dicenda. Apostolicæ tamen sedis censuræ omnia submitto. Romę, die 17. Iulij 1506.

¶ Secundi Tomi opusculorum Thomę de vio Caietani, Cardinalis sancti Xisti, Finis.

TOMVS TERTIVS OPVSCVLORVM D. THOMAE DE VIO CAIETANI S. R. E. CARDINALIS DIGNISSIMI TITVLI S. XISTI CVIVS, SVNT QVINDECIM VTILISSIMI TRACTATVS.

1 De ſsi cultum diuini & orationis efficacia.
2 De Simone verbi cum natura humana.
3 De causa & origine mali: & cur homines plura & maiora mala inuasorint magis quam cætera animalia.
4 De immortalitate animarum.
5 De modo, qua anima patiātur ab igne corporeo, & de corporū cruciatu.
6 De Eccl sia & Synodorum differentia.

TRACTATVS PRIMVS, in sex orationes diuisus.

ORATIO PRIMA.

De ſsi cultus diuini, & orationis efficacia, coram Alexandro sexto Pont. Max. Domin. prima Aduentus, Anno Iubilæi, 1501. habita.

RESPICITE Et leuate capita vestra. Luc. 21. cap. Ingenij mei vires mensus. S. ac B. pater, mihi ipsi satis esse ad dicendum coram maiestate tua, pollicitus non sum. Noui siquidem quāta mentis actie, quanta orādi arte & consuetudine, quanta disciplinarum omniū vberrate opus sit, vt in hoc celeberrimo orbis Senatu dignus quis ad orandum habeatur. Nec adduci potui, vt mea huc sponte conscenderem, sed malo parendo tanto me discrimini credere quam minus auscultando in turo silentii portu me commorari: præsertim quòd non aduētitium sed proprio annexum officio munus explendum est. Verum quia etiam ignorantibus quid agere debeamus, hoc superest refugij, vt oculos nostros ad Patrem luminum dirigamus, eius opem quo vberius impetremus, reginam cæli vna precor adeamus. Aue Maria, &c.

EXCITATVRVS Torpētium cordia fideliū Dominus ac Redēptor noster prodigia illa tremenda cōmemorauit, quibus vniuersus cōquatietur orbis: & vbi cunctorum animos ingenti pauore soluendos respexit, tremefactis discipulis, orationis protinus patefecit auxilium. Respicit, inquit, mētis proculdubio lumine, ad quam maxime spectat oratio, & leuate capita vestra, intellectū & affectū ad superiora erigite: his nāque partibus suis, duabus veluti librata alis, tribunal Altissimi mēs petit humana: cui nimirū ascensum ppriè orationē appellamus. Ea de re à Dnicæ exhortationis instituto nequaquā diuertēs, de vi orationis aliquid in mediū afferēdum censui quod & tāto consensu indignū non sit. & mentis vtranque partem vel mediocriter oblectet.

¶ Apud maiores nostros, eoldē studiosissimos viros, non negli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gẽda illa ambiguitas exoritata iãpridẽ fuit: quis votorũ mortaliũ precũue ad Deũ proprius fructus sit, quorsum orationes, obsecrationes, extremoniæ sacrificia, omnisq; Dei optimi maximi cultus. Epicurei siquidẽ Stoici, Peripateticorũq; nõnulli (diuerso quãuis calle) cõtra Deum hominũq; cõmercia progressi sunt: in eam tamen sẽtẽtiam cõuenere, vt eorum, qui diuinis rebus operã dãt spem omnẽ deludãt, frustrari nãq; expectationem laborum, oblationum, venerationũ, & id genus humanorum officiorũ omnẽ existimarãt. Aegyptij verò, supplicationibus, processionibus, reliquóve diuinarũ rerũ cultui eam tribuere potestatẽ, quo ipsam mundi rectorẽ mouere, atq; in alterutram partẽ flectere posse crediderint. Christiana autẽ religione Spiritus sancti virtute fundata, & splendore pariter illustrata, orationum effectus tam pulchrẽ moderata est, vt neque diuinæ prouidentiæ quippiam ademptũ autumet, neque mobilem eam quouis pacto fatẽtur. Quocirca pro huius tantæ difficultatis veritate disputanda, prouinciam suscipiẽs, primum, quòd oratio in numero causarum, deinde quod in effectiuarum ordine, demum quòd in suprema earum sede locanda sit, differre constituis.

¶ Omnipotẽs Deus etsi solus quęcũq; facta infectáve simul non implicãt, efficere potest: quẽadmodum tamẽ diffundẽdæ bonitatis suæ gratia, res omnes, quęcũque sint, exsistentia donauit: ita res fere cũctas omni relegata inuidia ad suprema deitatis participationẽ asciuit. dũ agẽdi eis virtutes liberali largitiõe cõcessit: & tãto fordere secũdas sibi causas deuinxit, vt nec illius immẽsitas quãrulãcunq; efficacia absorbẽdo cõsumeret, aut præuertẽdo impediret. nec harũ interuẽtus, illius ad vltima quæque aditũ obtrueret. Illaplus enim quidã diuini numinis adeò intimẽ sit, vt cælũ ac terras camposq; liquẽres. Lucẽremq; globum Lunæ, Titani, q; astra, Spiritus intus alat: totãq; infusa p artus, Més agitet molẽ, & magno se corpore fundat. Distribuit quoq; ea lege totã agentiũ seriẽ in tres ordines (corruptibilium, cælestiũ & immaterialium), vt & inferior superiori obtẽperet, atq; extrã. quin potiꝰ supra omnes, ipse totiꝰ orbis princeps moderato præsideat: neq; eũ fas est aliis primã cõnumerare causam, quasi partis cuiusdã naturã locũ teneat: quãdo totiꝰ bonitatis fons, origo custodia, cõsummatioq; sola ipsa exsistit. Quamobrẽ pelagẽ Aristotelis gloriosum Deũ summũ bonũ vniuersi, nõ in ipso claudum sed extra ipsũ tradidit. Nec ipsi sola natura, cuius scãs naturalis ordinis legiꝰ est absoluta: verũ diuinas ẽ quasdã participationes fatemur exẽptas. Credimus modũ quẽdã rerũ esse, quas etsi impartiri plerisq; intellectu fiditis nõ ambigimus, cõnaturales tñ alicui nulla autoritate fieri posse prædicamus. docemꝰ, demẽ stramus: sunt aũt gratia, charitas, lumẽ glorię, & id genꝰ multa. Quę idcirco super omnẽ eleuãtur naturã & creatã, & q̃ creari posset, quia diuinũ assequũtur ordinẽ, veluti deitatis (si fas est dicere) aprietates. Eodẽ quippe naturæ vinculo, quo vltimæ præparatiões cõsequentesq; vires propriis cõnexæ sunt formis, & parẽ esse oportet naturę cuiusq; & comitũ cõmunicationẽ, eodẽ inquã vinculo q̃ memorauimus, excellentissimę illi naturę cõiungunt diuinę: nec minus vis omnis seipsam excedẽs illiꝰ fieri cõtendit, q̃ rerũ harũ fiat principatio insignis: nec deitatis capax esse quisquã magis põt, q̃ earundẽ perfusiõe reddatur. Has itaq; creaturarũ eminẽtissimas qualitates naturaliũ causarũ ordines trãscẽdere ea farẽdũ est rõne, vt inf causas secũdas annumeratę, primarũ obtineãt. Vniuerso itaq; agentiũ principiorũ ambitu, quo differuimus mõ dispositio, q̃ promissimꝰ orationũ causadi vim, diuersos causarũ gradꝰ inuestigando perscrutemur. Familiariꝰ quidẽ nobis rerũ principiis, producẽdum q̃d efficalore retolli: frigore cõprimi, humido fluere, ariditate illi, raritate extẽdi, densitate cõstringi, affectionibꝰ reliqs sub iici, fluxa atq; oppressa pugnãrium inter se virtus exigit. Mẽs autẽ, cuius orare ꝓprium est, quantũ hęc aspernet, his præstet, horũ ñtra se subiecerit potestatẽ, nec illos quidẽ latet, quibus Philosophia, sensuũ quoq; opera ab his libera esse mõstrauit. sed quibus in temetipsis vel hoc aduertere datũ est, q̃ immutati cõtemplemur. Paulo superius artiũ genus, organorũ series secreto vehit nexu: illisque adeptis otiosi reddũtur opifices. At q optimam elegerint Mariæ partẽ, exterioribus sese negãtes, publicas priuatáque actiões solicitudinẽ sque reuiant. Bonorũ deinde officiorũ virtutis, morũ, totiúsve animi ornatus, quæ indita à natura femina sunt intra singulos quoq; cõtinentẽ: neq; fieri põt, vt altero voluptates à se abdicãte, parsimoniã iectãte, ira moderãte, timorẽ depellẽte, ius vnicuiq; reddẽte, disciplinæ cuiusuis operã dãte, mẽtemque quomodolibet excolẽte, cõtinens, tẽperatus, mãluetus, fortis, iustus doctúsve efficiatur alius. Diuinarum vero obsecrationũ vis, in angusto orãtis angulo nõ arctatur, sed ad extrema quęq; diffunditur, omnia perluitrat cũctorũ fines attingit, penetrat, pertrãit. Sydera quoque potestas quinæ intergratur essentię a terminis aitrorũ, cursu, luce, occultóve influxu perficitur. Supplicationes verò sacras cælestis naturæ, motus, lumina influxuque expertes vtroq; patet esse modo: agere cum nostra istiusce cælestiũ more nemo (nisi desipiat) credit. Agi autẽ superiorũ corporũ affatu, spinãtes intellectiuã animę portionem (vt princeps Physicorũ ait) a sensitiua separare nescierunt. Intelligẽtię denique (quas Angelos appellamus) aut absque orbis motu effiecre possunt nihil, aut certẽ solis localibꝰ (vt Theologis placuit) præsunt mutationibꝰ. At precibus puro de pectore emanãtibus hominũ subdi omnia, obsequi, subterfugerẽq; nihil earũ imperiũ, veriras testat: Quicquid orãtes petueris, credite inquit, q̃ accipietis, & euenięt vobis. Quapropter si naturales, factiue, actiuę, cęlestes spiritualesque causę nostrarũ intra se nõ claudũt orationũ potentiã, solusq; supernaturaliũ diuinarũq; ordo superfit, in hoc rerũ fastigio humanarũ precũ si causę sunt, reponendam esse dignitatẽ mẽtemq; quis non videt? Verũ cum altissima sit ista hęc rerum series. Creatoriq; soli cognata fieri quo pacto potest, vt obseruãtiæ huiusmodi (humana quidem ficta) nostro subditę arbitrio, in tã excelso rerũ cacumine locandæ credãtur? Incredibile autẽ dissonumq; ne cuipiam hoc esse videatur, humana vota bifariã perspiciẽda sunt: vt hominis nuda opera, atq; iterũ vt cælestis gratiæ afflatu decorata. Nostra si cõspecta fuerint, cõgenitam boni cupidinẽ ad bene beatęq; viuendi facultatẽ præse ferũt, & veluti semina terræ cõmendata, Sole, imbre, rore, cultúque reliquo pullulant, crescũt, florescunt atque fructificant: non secus latens in homine spiritus, frequenti officio, disciplina, studio, diligentiáque excultus quicquid virtutis exculpi potest, proferet, louebit, alet, atque perficiet.

¶ Et quia natura superuacanea abhorret, nec rõ suader alterius opẽ quęrere vbi possis ipse pficere, nulla adhuc supplicãdi necessitas, nulla tot precũ vtilitas apparet. Quo fit, vt posthabẽdi penitꝰ nõ sint magno excellẽtiq; ingenio pręditi Philosophi, si ad vulgares cõpescẽdas insolẽtias, ad effrenẽ moderandã audaciã, ad bonos inferẽdos mores, cultũ ithũc adhibẽdum tradiderũt. Insitas scrutati vires, singularẽ de hominis salute clementissimi Dei solicitudinẽ, ex qua nostrarũ petitionũ oritur efficacia, pmissum q̃ cernẽ virę beatitudinem quæ eisdẽ fructũ præbet, ignorarũt: absecẽdit enim hæc Deus pater arcana à sapientibꝰ & prudẽtibꝰ huius seculi, quæ suis erat parulus quãtoq; reuelaturus. Ornata aũt humana nãs gratia, fide, spe, charitate, cęteris quę pfusa cælestibus habitibꝰ, primæ summæq; bonitatis amore rapitur, illius intuitũ cõcupiscit, inhiat, anhelat. Et qa oculus nõ vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis nõ ascẽdit, q̃ præparauit Deus diligẽtibus se: & non modo debilis, infirmus, deficiens omniũ hominũ & Angelorũ conatus, verum etiam nullus fore cõprobatur: hinc potẽtissimi Dei inuocãda est manus, hinc implorandũ auxiliũ, hinc expetẽdus ducatus, hinc nitris quidẽ veris tamẽ modis, & immoto cõsilio diuina exoratur clemẽtia & orationũ nostrarũ non petit efficacia. Quemadmodũ enim generi animãtium inanimarũq; rerũ omniũ est à natura tributus appetitus quidã inquirẽdi boni: id tamẽ assequi nequaquã potest, nisi secretis adhibitis adminiculis ab eo qui operatur omnia in omnibus, eoũq; ducatur: ita sane cõcitata in nobis per Spiritum sanctũ summi boni desideria, expletum iri humili intercedente postulatione, cõgruit. Expoſcit nãq; diuinitatis perspecta lex ab optimo omnia nedum prona ad bonũ fieri, sed opem sortiri, qua sese ad id diuerso ferãt gradu: si enim effusa diuinæ bonitatis qualitas ũq; similitudo res omnes cõstituens, atque decorãs secundũ afferat, nisi cõtingens quidpiã præpediat innati cuiusq; appetitus finẽ voluptatęq; natura, quatò magis impressa sanctissimæ Trinitatis imago ineffabili gratiæ splẽdorẽ coruscãs cõtrahet, vequẽ à facie Domini cõcepimꝰ, & parturiuimꝰ Spiritũ salutis, ꝓpriis nexibꝰ quãdoq; patiamur. Cõmonẽtis præterea officiũ est, si quos ad oprandũ, aggredienduũ, agẽdumq; impleuit eorũdem electione, aggressu, actiõe vti, cœptaq;, quo ad eius fieri potest, perficere: propterea quidẽ qua ratione moueãtur singula, eadem & quiescũt. Natura etenim lata, natura assequũtur, natura manẽt, vi aũt expulsa vi trahũtur viq; cõsistunt. Fecit autem sapientissimus Deus nos ad se, & inquietũ est cor nostri, donec requiescat in se. Scimꝰ nãq; q̃ omnis creatura ingemiscit, & parturit, & intra nos metipsos gemimꝰ adoptionẽ filiorũ Dei, expectãtes redemptionẽ corporis nostri. Suũ igit erit pios, quos miseriæ affectus, quibus ad cũ suspiramus, quos petẽdo accẽsimus, nõ excludere, sed admittere, fouere, beare. Cur rõnalis creaturę sublimitas scribit, prædicat, extollitur, vt diuinę naturę cõlortes, vt filij Dei nominemur & sim.ᵘ, si Dei cooperatores nũ sim.ᵘ? Si ad capessendũ paratũ nobis ab origine mũdi æternitatis regnũ opera nostra efficiũt nihil, miserabiliores ꝓfecto nõ mo narionibꝰ, sed viliſsimis ẽ quibusq; rebꝰ filij Dei sunt, si reliquorũ furtiuæ, actiones & inertię tãtæ cogandẽt, eis vero acceptæ naturę ad quæ ob tinẽdã eis ratio lubricãcta sit. Quorsũ diuinę amicitię munꝰ humano collatu est generi, si amicorũ iura seruare nõ possũt? si cum iusq; hois apud Deũ nulla est auctoritas? si q̃ optat q̃s optimum potẽtissimi Dei amicꝰ efficere nequit? si aqua est petẽtis atq; petẽtis cõditio, & par vtriusq; facultas? Pręstare nẽpe obiectæ

non id infert, vt aliquid velit aut malit immutabilis Deus: sed vt opera nostra fiat, q̃ aliàs factũ nõ fuisset, sed vt accommodẽ causæ efficiẽdis adhibeantur rebus. Secundarũ quippe causarũ leges nõ norũt: non ideo negãt vanas esse, quòd summi opificis potẽtiam augeãt, aut volũtatem mutẽt: sed quia status ordo seruatur quia effectus cognatas etiam habẽt causas, quia à summo bono descendũt cõsono gradu rerũ perfectiones. Ita nanq; sapiẽtia attingit à fine vsq; ad finẽ fortiter, & disponit omnia suauiter. Proinde quæ seruorũ Dei pauperiatẽ, cælibatum, seruitutẽ, ieiunia, vigilias, solicitudinẽ, orationes, cæteroſq; superuæ vitæ gratia susceptos labores desperãt, & causare nihil contendũt, defendãt vana esse singula hominũ studia: accusent auidos agricolas, arguãt solicitos negotiatores, milites, omniũ artium opifices, & variis literarũ disciplinis operã dãtes, dãnent ipsam deniq; naturã: quę sicut ad vitæ status gloriæque cõmoda possidẽda, laborandũ esse suggerit, si ad felicitatẽ habẽdam orandũ esse docuit fidelissimo naturę testimonio, omniũ nationum, omnium prorsus seculorũ ritu cõprobante: neq; enim vel noua vel singularis obsecrationum est religio: sed ętates, tẽpora, quitatẽsq; si recẽseas, vetustissimam hãc obseruationem totóq; orbe terrarum diffusam, tantẽsi diuerso cultu, semper inuenies. Quod autẽ indefinitis apud omnes perseueraꝝ, à natura inditũ, aut immobiliori aliqua causa institutũ esse, omniũ philosophantiũ schola cõfirmat. Non vana itaq; nec parua potestate donati sumus, quãdo interpellãdę nobis diuinę maiestatis facultas concessa est, quãdo nostræ orationes: nostri exẽplo efficiuntur causæ desiderij. hoc de primo quidem diuisionis membro diximus.

In ordine Horum causarũ locanda est oratio & quam sit ardua ne superbiat præsumat causa.

Deinceps vt erat propositũ, ad quod genus causarũ referenda sit oratio, paucioribus absoluamus. Quamuis P.B. arguta dicãs, quæ differimus, secioli, plerique putent: retundere tamen quam assentire malũt. Causarum inquiũt, genus quadrifariã diuisum cum sit, vestra isthęc religio, si earum cõtinetur ambitu, quam deniq; subit causandi rationẽ, finis, forma & materia eorum, quę in sacrificiis obtẽta creduntur, ab humana longè sunt opera: efficiẽs verò cùm oporteat rẽ aliquã dare factis, & hominũ vota nil oratione tribuãt impetratis, procul esse ab agẽtium finibus fatẽdum est. Deficiũt præterea nunquam aut certè rarò, rerũ per se actiua: oratur autẽ plerunq; expectatione vana: fortuita igitur, aut nulla huiusmodi cultus vis est. Animaduertisset profectò hi argumẽtationũ suarũ, quàm friuola sit ratio, si mentis oculos ad geminã cõiecissẽt sectionẽ. Alterã agẽtis in disponens, adiuuãs, cõsulens, & perficiẽs: alteram modi agendi in imperiũ, suffragiũ, atq; ministerium. Relucet in his agẽtis nomine etiam suffragãtem admitti, nec enim duntaxat dicitur dare qui tribuit, led & qui interpellat, vt detur. Nec ab re: vt eũ, ꝑcipies effectiuũ esse constat (quia obtẽperantem executorem ad agẽdum promouer) sic & petẽt qui actorẽ ad faciẽdum flectit: quia & apud gramaticos idẽ imperatiuus & depcatiuus est modus. Nec indignũ rationali cẽleax creatura, q̃ reliquis quietum esse ex propriis viribus sit à natura collatũ, ipsi aũt tã humili actione alienã opem implorare necesse sit. Meminisse enim oportet, q̃ in ardua difficultate de cælestibus motibus differẽs autor Peripateticorũ protulit sentẽtiam: Meliorem inquit fore agrotantis fortunam cõpluribus auxiliis perfectã assequi sperãtis valetudinẽ, quã paucioribus exiguam. Librãdas rerũ naturas ex hoc volait, nõ quia potiũdi boni potẽtia est maior, sed quia bonũ potiũdum est maius. Nõ minor itaq; rationalis est creatura, q̃ externo destituta auxilio optimũ in tota natura cõsequi nõ valet, sed eo altiorẽ cõscendit gradũ, quo excellentior & omni cogitatu superior illi fœlicitas ꝓposita atq; parata est. Nõ officit ẽt q̃ nostris optatis plerunq; oratio nõ respõdet: causarũ enim nõ quouismodo: sed rite dispositarũ lex est nunquã aut raro delicere. Vegetabilũ quippe semina non aliter, q̃ vdis mãdata sulcis suo tẽpore opportunaq; diligẽtia exculta obtinẽt: vt sæpe fructus afferat. Sol cũ homine hominẽ, cum Leone Leonẽ, cum singulis animãtibus singulorũ genera semp fere generat, mõ quedã nõ desinit præparatiões. Quocirca si Dominũ precãtes, nulla affectio causarũ more, efficaces ialtẽ frequẽter redderet, meritò causalis eos ordo à se abdicaret: sed cũ corũ tãtus sit vigor, vt torens absit oratiõis effectꝰ, nõ sine quo incassũ ligãs, sed cũ quo fructũ referãt expectatũre inter effectiuas causas locũ sibi vẽdicãt. Accepimus verò petẽtes pie perseuerãter, pro se necessaria ad salutẽ obtinere no sæpe: sed semper efficere quod cupiũt. Pie quidẽ petendũ est, alio quin licet multiplicauerimus orationes, petimꝰ, & nõ accipimꝰ: eo q̃ malè petimꝰ: q̃ enim declinat aure sua, ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis: & cũ is qui displicet ad impetrandũ mittit, irati animus ad deteriora ꝓuocatur. Dedit equidẽ postulatibus regẽ in furore suo: & respexit in orationẽ humiliũ, q̃ volũtatẽ timentiũ se facit, & depcationẽ eorũ exaudit. Perseuerãter autẽ: quia pater misericordiarũ & Deus totiꝰ cõsolatiõis rogari iniũriosissimè vult, ne oblata aut illico impetrata vilescãt: & nõ pios ad percipiẽda promissa deuotiõis igne accẽsos præparemus. Clausis ostiis intẽpesta nocte sepueriſq; suis summũ capientibus, euãgelicus amicus post negatũ mutuũ, post inerepata molestiã improbitate pulsantis vicꝰ, quotquot opportunitari fuerãt panes elargitus est. Pro se verò quãdoquidẽ obstare ei, cui petimꝰ aut oramus sceleta, ne etiã Sãctorũ preces admitrãtur. Hieremiæ cõtestatus est Dominus: Tu, inqt, noli orare ꝓ populo hoc nec assumas ꝓ eis laudẽ & oratione, & nõ obsistas mihi quia nõ exaudiã te. Et rursus. Si steterint Moyses, Iob & Samuel corã me, nõ est aia mea ad populũ istũ. Necessaria demũ ad salutẽ æternã petẽda sunt, quid enim reliquorũ oremus, sicut oporret nescimꝰ, nouit aũt cælestis Medicus, quid ægris salubre sit: & ideirco sæpe non tribuit q̃ volumus, vt tribuat q̃ malluemus. Si enim nos cum simus mali nouimus bona data dare filiis nostris, nec credẽtibus se petere panẽ, quẽ, au piscẽ, lapidem, scorpionem, aut serpentem porrigimus, quanto magis pater noster cęlestis quæ obfutura videt, clemẽtius negat, q̃ indulgeat: Iacobus & Ioãnes individui Christi comites, dextrã lævamq; regni sedẽ petitum mittũt, & audiũt, Neſcitis quid petatis. Paulus vas electiõis stimulũ carnis suæ angelũ Sathanæ agrẽ ferẽs ter Domino rogato pro illius ablatione exaudit⁹ nõ est. qa si illo caruisset, saluus esse nõ potuisset. Efficit ergo semper optatũ, modò suis partibus cõstet oratio: reliquũ est, vt in suprema sicut præmissimus, reponaꝝ. Tãti nos fecit munificẽtissimꝰ Deus, vt ex infimo genere vota hmõi in altissimo posse causarũ solio, omni ei creatura subacta statueret, declararet, factisq; cõprobaret. Orationẽ nãq; terra aperta est, & deglutiuit Dathã, & opta cõgregatiõe Abiró rursus clausa est. Iordanis vnda perpetẽ suũ meatum retorsit: aẽr mẽlibus sex & annis tribus serenitatẽ seruauit: ignis à castrorũ cõbustiõe cessauit. Oratiõe grãdo, tonitrua, pluuia, musęq; ranę, locustę fugatę sũt, Rebecca à sterilitate soluta, Maria à lepra mũdata, exęcati & rursus illuminati Syri, Ezechię tergni adiũcti sunt anni, vita functi pueri reuixerũt. Oratiõe Moyses Amalecitarũ ꝑligationẽ, Samion extremũ robur. Salomon iapiẽtiã. Daniel visiorum reuelationem, Hester Assueri gratiã, Mardocheus populi liberãtionẽ, Susanna intẽtatę mortis vltorẽ obtinuit. Oratiõe sol cõmoratus in cælo longiorẽ triumphanti populo diẽ præstitit: solis recessus indecimũ pertrã sitæ vię gradũ, Esaię vaticinio testis adsit. Oratione immanissimꝰ draco, cui permissũ est animas seducere, in angustũ detenti carcerẽ detẽtus est, dęmonũ genus apostolicę autoritati resistẽs eiicitur, Angelus Domini cẽtũ octogiota quinq; virorũ milia interemit, Michael Iudęis præsidium tulit, Gabriel Danielẽ solatur, Raphael Tobię lacrymis assuit: sed quid præteritas vagor? Creator nẽpe ipse humilimi famuli sui orationẽ detẽtum se fatetur. Dimitte, inqt, me, vt irascat furor meus. O humilis lacryma, quãta est potẽtia tua, vincis inuincibilẽ, & superas Omnipotentẽ. Tua sunt hęc Deus optime opa, q̃ seruos tuos tã inefabiliter magnificas: quippe cũ eorum interpellationibus desideriũ, vniuersam subiecerit creaturã, tu amicos tuos tam admirabili gloria decorasti, vt quicqd à natura, virtute, fortuna, spiritu, atq; à temetipso expectandũ est hoc totũ illorũ votis cõmiseris. Vere misereris omniũ Domine, & nihil odisti eorũ, q̃ fecisti: quãdoquidem exci illiꝰ in Christũ tuũ adhuc caliganti sentẽtiã (qua dixit, Nos scimus q̃ peccatores Deus nõ exaudit) dũ Nabuchodonosor, Achab, Publicani, Petriq; preces admitus, cõfutasti & ad flagitiosos quosq; exorãdi munus ostẽdisti. Habet itaq; Ecclesia tua B.P. factũ cultũ nõ vanũ, aut fortuitũ, sed inter causas effectiuas supremi ordinis omnia sua dictiõe cõcludentẽ. Nec in vaccuũ obiecro rantã Dei gratiã, largitatẽq; recipiamus, regnũ tuũ Domini Iesu est oratiõe cõparatũ: dicẽte ad illũ Patre, Postula à me, & dabo tibi Gẽtes hæreditatẽ tuam, & possessionẽ tuam terminos terræ. idẽ est ejusdẽ orationẽ cõfirmatum, dicẽte ipso ad Petrum: Ego rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua: propter q̃ Romana Ecclesia immaculata fide perseuerat. Collapsum ergo idẽ præceps ad prope ruinam cum videamus, experiamur, lentiamũq;, surgum respiciamꝰ, & leuemus capita nostra. Oremus mẽte, oremus & spiritu, ne vox illa repetat, populus hic labijs me honorat: cor autem eorum lõge est à me: cui debetur omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

ORATIO II.

De Omine verbi cum natura humana, coram eodem Alex. 6. dominica prima Aduentus, anno Salutis 1502. habita.

Videbunt filium hominis cũ potestate magna & maiestate. Luc. 21. cap. Admirabile sacramentum, quo filius Dei se nostra cum humanitate cõiunxit, Dionysius Areopagita B.P. profundius scrutatus, quàm à nobis explicari possit. Silentium tamen ob hoc nobis non indixit, sed mysterij altitudinem cõmendauit. Quamobrem studiosas mẽtes, quę ad difficilima quæq; perscrutãda sese rapuit, prouocauit ad huius tãtæ rei contẽplationem nõ minus salutarem, quàm difficilem. Tali concitatus desiderio statui apud me ipsa vnione verbi cum natura hominis aliquid tam subtili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cer, tamq; modestè differere, vt tãto loco dignum quippiam asserrem, & professioni meæ videretur aptissimum. Attamen primum Mariæ numen, vt præsens nobis adsit, humiliter implorem⁹, dicentes, Aue Maria, &c.

VM Adæ dificationem perpetui tẽpli solius atque omnipotẽtis Dei, in quo vos B.P. & reuerendissimi Domini, tãquam colũnæ positi stat⁹, illud immutabile fundamẽtum iaceretur. Verbũ quod in principio erat Deus, caro factũ est, admiratione pariter & stupore cõmoti sunt plurimi, subtiliũq; inuestigare molientes, quomodo vnus atq; idẽ verus Deus & verus homo esse possit, ad philosophiam sese cõtulere. Cumq; in illa prospexissent, q; omnis vnio aut ẽx substãtiam, aut ẽx accidẽs sit, vtrang; perscrutati, diuersa vtrinq; obstacula offenderũt. Etenim si substantialis est ipsa Dei hominisq; cõiunctio, aut diuinitas erit humanitatis forma, & perinde, vt Apollinaris somniauit, tertia quædam natura ex vtriusq; cõmixtione cõflata est. Si verò accidentalis affirmatur, siue diuinũ dicamus Verbũ habitare in illo homine, veluti in tẽplo, siue vt indumẽto cõnexum (quẽadmodum duas hypostases in eãdem persona cõponentes cõcedere oportet Nestorianã impietatẽ à finibus Ecclesiæ iam pridẽ à Patribus explosam vltro reuocaremus. Quo fit, vt nodosa nimis quæstio Christianæ religionis professoribus obiecta videatur. An forte satis erit nobis pertrãsire crassa (vt aiũt) Minerua: & ruditer arbitrari talẽ fuisse illã vnionẽ, qualẽ Deus voluit, aut qualem Ecclesia credit. Sed si hæc fides sufficit, vana est admonitio principis Apostolorum, quã nos paratos esse iubet de ea, quæ apud nos est incõaulla fide, omni poscẽti nos rationem reddere. Quo itaq; fœdere Verbum caro factũ sit, quantum à sanctis Patribus accepimus, & nobis tribuere dignatus est qui omnẽ hominẽ ad se humiliter properãtem adiuuat & illuminat, paucis mihi prosequẽdum restat. Et quoniã omnis de aliqua re institutio à diffinitione debet proficisci, vt intelligatur quid sit id de quo disputatur, imprimis prælibandum reor, quid sit vniri in natura, quid, ve in persona. Vniri in natura dicuntur, quæcunq; ẽ diuerso veniẽtia ad vnius naturæ integritatẽ perficiẽdam concurrunt siue informatione quadam, vt anima & corpus hominẽ integrãt: siue cõtinuatione qualibet à natura instituta, qualẽ animalis mẽbra præ se ferũt, siue quauis alia enascentium cõuersatione rerũ id euenire cõtingat. Cùm autem ex philosophia, nedum à sacris literis, didicerimus diuinitatẽ & in seipsa omnis cõpositionis expertẽ: & in cuiuslibet alterius cõcretionem venire nõ posse (vtpote, cuiuslibet imperfectionis ratione illi repugnãte) assumptio hominis à Dei verbo vnionem in natura repellit. Vniri verò in persona illa dicũtur, quorũ vna eadẽq; existit à Græcis, hypostasis appellata à nobis autẽ subsistãtia indiuidua. Addidi autem, indiuidua: quoniam cõsuetudo Latinorũ, & quæ cõmunis est substãtiam vsurpat. At vnio hæc secũdum personã non vno tantum modo intelligi potest: nã quodliber accidẽs ab eo, in quo est, cõstat secundũ personã indistinctũ esse: partes vel integritatis vel essentiæ cuiuscunq; hominis, quantũ ad personã attinet, eædem sunt cũ eo, cuius partes esse dicũtur. Verùm cũ diuino verbo fas nõ sit quippiã accidere, & ordo rerũ nequaquam patiatur humanitatẽ, quæ ad substãtiam spectat accidẽtis essentiam subire, intelligi nullo modo põt, vt humana natura deuincta Deo personaliter sit: quẽadmodũ accidẽs subiecto suo inhæreret. Quòd si ad alterũ modum recurras, quo partes atq; membra personæ copulantur, incidis in Scyllam cupiẽs vitare Charybdin. Deum enim aut hominẽ partis diffinitionẽ subintrare fatendum esset: quorũ vtrunq; riderent philosophi, alterũ orthodoxa detestare tur Ecclesia. Quid ergo: succũbendumne nobis erit? minimè gẽrium. Perspicacius quidem intuẽtibus videri potest quòd membra cuiusq; hominis & partes sunt & organa: partes quidẽ, quoniã totum integrãt: organa verò, quia ad officia muneraq; propria accõmodantur. Organa autem dixerim non quæcunq;, sed cõnexa. Habent siquidẽ artifices & alia instrumenta à ipsis abiuncta, quæ à prioribus tãtùm distant, vt nequaquã valeat alter alteri manus aut oculos, quẽadmodum ensem aut calamũ commodare, propterea q; nostra isthæc mẽbra nobiscum subsistunt, illa verò remota à nobis sunt, & existũt p seipsa. Nec partes & quę diximus cõiuncta organa, tam mutuo inter se cõnectuntur vinculo, vt neutra possint ab alterutris separari: quãdoquidem & simullum intelligatur genus partiũ: possunt nihilominus huiusmodi instrumẽta remanere. Nã & sensorię quęque partes nõ eo quod partes cõpares habẽt, organa sunt, sed quoniã ad suas aptę sunt functiões: vnde si senex oculũ solũ iuuenis assumeret, videret vtiq; sicut iuuenis, & si quis præterea corpus totũ animæ organũ dixerit, nullus erit error. Quocirca modus quidam relinquitur, quo personalis aliqua cõiunctio desiniri põt, nulla se vel partiũ, vel accidẽtiũ natura cõmiscẽre, quãdo organũ implicitũ assueuauim⁹ cuipiã tributũ esse personæ, atq; hoc nimirum pacto nostrã naturã Dei verbo vnitã citra omnem dubitationẽ cõfitẽmur. Et quoniã in tota earum, quę apud nos sunt, vniuersitate rerum, nihil eam simile verbo Dei, quàm intellectiua anima reperitur, ab ipsa exẽplo qualicũq; sumpto, ea quæ diximus, fortassẽ subobscura pẽdantur. Cernere liber nostrã animã, præter q; corporis est forma, vtroque potiri instrumẽti genere dum & sui corporis efusq; partiũ perinde ac congenitorũ organorũ vtiẽ ministerio, & externa adminicula perficiẽtis adhibet operib⁹: hominis enim corpus cõiunctũ intellectiuæ animæ organũ putandũ est nõ ob id esse, quia ipsa illud informat & perficit: sed ob eã potius causam, q; idem cũ ipsa sortirũ est subsistere. Enimuero si sola vi intelligẽtiæ adimeret⁹ animę, hoc ipsum q; corporis perfectio est, retineret nihilominus secũ illud idem corpus, quatenus instrumẽtũ cõiunctũ: vt Platonici omnes, Peripateticorũ verò illi, qui vnũ hominibus dedere intellectũ, affirmãt. At si incredibile aut ambiguũ adhuc cuiquam videtur, vt spiritualis aliqua substãtia corporeũ habeat quippiã eiusdẽ secũ esse participãs, quo proprias absoluat actiões, & tamen eius forma nõ sit, ad seipsum redeat, seipsum intueat, de seipso dubitet. Nõne intellect⁹ hominis ad explicãdos eorũ q; intelligit, cõceptus lingua vtitur, q; corporalis est, & eadẽ omnino persona cũ illo cõsãs, & tamẽ intellect⁹ nullius corporis est actus? Quẽadmodũ itaq; intellectiua anima miris quidẽ, veris tamẽ, modis geminũ habet instrumentũ iunctũ & abiunctũ: nõ secus protectò gloriosus Deus vniuerso creaturarũ genere veluti organo vtitur separato, dũ per secretũ, intimũq; illapsum se rebus immiscẽs, ad suæ volũtatis arbitriũ deducit omnia, & cũcta in singulis, & singula in cũctis operatur. Illã autẽ humanitatẽ, quæ in Christo permanet, tãquã organũ cõiunctũ assumpsit: atq; ad illa magnifica & excellẽtissima soli⁹ Dei opera, redẽptionẽ generis humani, sanctificationẽ peccatorũ, æterni regni aditũ, & id genus multa accõmodat, agit, exercet. Quare pclarè Athana. vnionem animę ad corpus, nõ vt materiã, sed vt instrumentũ propriũ intimus dixit, sicut anima rõnalis & caro vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus. Cũ igit vnio omnis (vt primo loco dicebamus) vel ẽx personã sit, vel ẽx essentiã, & essentialem pcul à proposito repulerimus: supereſt vt personalẽ vnionẽ hãc asseramus. Rursus cũ personalis vnio interdũ penes substãtiam cõstare possit, interdũ autẽ penes accidẽs, & quæ accidẽtis est similiter prætermissa sit, vtiq; substãtialis remanebit. Postremò, quia & hæc in eã, quæ assciscit partes: & in eã quæ organis contẽta est distincta reperiũtur, cõstet verò partium proprietates vtriq; repugnare natura: cõstantẽ est, vt diuinitas atq; humanitas Christi in vnã coẽant nõ naturã, sed personãnõ accidẽtaliter (vt ita loqui liceat) sed substãtialiter: nõ vt partes, sed vt altera humanitas, q; veluti instrumẽtum quoddã (vt sæpe dictũ est) adiunctũ diuinę personę sit: atq; ita sanè adiunctũ, vt corpus illud verũ Dei corpus, & aĩa illa vera Dei anima verè atq; cõstãter possit appellari. Nec officit quicquã nobis, q; cõiuncta organa ad integritatẽ naturę eius, cui⁹ sunt, spectare videãtur, nõ eũ oportet id cõtinuè verũ esse, vt sexti digiti quacunq; ex causa cõgeniti exẽplo, þbari põt. is enim de speciei humanę integritate nõ est, & tñ organũ connexũ est hominis habẽtis illũ. Cęterũ, quo nullus hæsitãdi locus excellẽti cuiquã ingenio relinquat, nihil obesse scito, q; ipsum Dei verbũ sola vi intelligentię ad assumptã naturã refertur: hoc eũ minoris refert q; curandũ sit. Relatio nãq; sola nõ rãtum habet momẽti, vt hominẽ Deũ faciat, verũ suũ inspiciendũ est, ex quo oriũ fundamẽtum. Quod hoc in loco si attẽderis, in eo cõsistit, q; filⁱ Dei ad idẽ omnino esse personæ subsistãtiæq; suæ naturã hominis cõplexus est: hæc enì eiusdẽ esse indiuisio, est qua De⁹ homo est. Quę & rãta tãq; singularis habẽt, vt in tã numerosa rerũ cõditarum multitudine nullã diuus Bernardus repererit, quã nõ fateret ab ea excedicũ docẽre Aug. didicerim⁹ potiorẽ vnionẽ obtinuisse hominẽ i filio Dei, q̃ (mirabile dictu) ipsemet filⁱ in Patre, cũ quo tã singulariter vnus Deus. Hęc est q prodigiis omnibus adeò prẽstat, vt ne dicã cętera mirabilia Dei opera (quę vel renuente inspectа laudamus, miramur & obstupescimus) sed miraculo vniuersa quæ fieri posse credimus lõgo iupereminet interuallo: quãdoquidẽ homo, q̃ nat⁹ est in ciuitate carnis nostrę idẽ ipse est Altissimⁱ, qui fundauit eã. Hoc est magnũ illud, atq; apostolicũ sacramentum: quo secũdus Adam tãquam spõsus procedẽs patrẽ reliquit & matrẽ, quãdo forma suscepta seruili splendore maiestatis obtexit, & synagoga dimissa nouę spõsę inhęsit, factiq; sunt duo, Deus inquã & homo in carne vna. Hęc est ardẽtis simulq; incõbusti rubi flagrãtia: qua Deus noster (q̃ ignis cõsumẽs appellari voluit) quã asciuit humanitatẽ, absq; cõsumptione cõtinet atq; illustrat. Nec secus q̃ ros in vellere abditur, & tanquã lapis fine manibus humani operis de mõte virgineę altitudinis abscissus creuit in montẽ maximũ, omnia implẽtẽ, quando vniuersa & quæ in terris: & quæ in cœlis sunt: instaurat: magnificat: beat. Hæc demũ est quę mortalitatẽ nostram abiectam atque profligatam supra nę dicam sydera: sed Angelorum quoque altitudinẽ effe-

rentes diuinitatis cõsortium adeo nobis impartiuit, vt nũc qui dẽ essemus & appellaremur genus electũ, regale sacerdotiũ, gẽs sancta, populus acquisitionis eius qui de tenebris nos in admirabile lumẽ suũ vocauit, & demũ quando apparuit, similes ei sim⁹ immortales, impassibiles, nullius egẽtes, sancti, gloriosi, beati. Agnosce ergo quisquis Christiane professionis cẽseris, dignitatem tuam, & diuinæ iam consors factus naturæ noli in veterem vtilitatem degeri cõuersatione redire. Memẽto cuius capitis, corporisq; mẽbrũ sis. Etenim si præ oculis nostrã hanc tantũ præstantiã in prõptu haberemus, & ad illã mores nostros metiremur & cogitatus, quã parata & expedita esset nobis via ad bene beateq; viuendũ. Quicunq; nẽpe salutis suę curã nõ negligit, in hac vnionis gratia, qua Christo insertus est, standũ, aut ad eã redeũdũ sibi fore facile prospicit. Nã quia nos insani per impietatum nostrarũ iniquitates ab vno vero summoq; bono resilientes eua nueramus, in multa discissi, per multa inhęrẽtes multis, nutu deniq; Dei nostræ perditionis miserẽtis, venit Emanuel vnus. & se nobiscũ effecit vnũ, vt à multis exonerati, applicaremur ad vnũ amaremus vnum, frueremur vno, persisteremus vnum, qui cum Patre & sancto spiritu viuit & regnat Deus. Amen.

ORATIO III.

De causa & origine Mali, & cur homines plura & maiora mala inuaserint quam cætera animalia coram Alex. 6.

Dominica 1. Aduentus anno salutis, 1501. habita.

IESVS est Iesus in desertũ à spiritu vt tentaretur à Diabolo. Propositum hodie singulare duellũ, S. ac B.P. admirandũ vniuersæ creaturæ spectaculum exhibet. Vnigenitus nanque omnipotentis Dei, idemque Deus omniporens trabea nostræ mortalitatis indutus nõ in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati progrediẽs, alter pugillum media veluti in arenã, & totius orbis theatrũ prosiliit, contrà principẽ tenebrarũ pugnaturus. Quis nõ miretur: quis nõ stupeat: quis nõ omnibus prope sensib⁹ deficiat? Magnitudo rei & scaturientiũ multitudo mysteriorum rationis virtute omnẽ circũfundit. Cùm autẽ cuncta mẽs nõ valeat humana cõprehendere, & quæ pereipere darũ est, enumerare singula orationis modus nõ libẽter finat, ad vnũ illud oculos inieci meos nõ aliorum potissimũ, sed q; exilibus ingeniis (quale meũ fateor) & tractatu facilius, & ad nostrã maximè respicit natura. Cũ enim intueor Saluatori nostro eidemq; Deo optimo, creaturã suã, quam bonã sanctamq; condiderat, obuiã fieri, culpam suadere, & nequitiæ suæ venenũ ad fontem vsq; bonitatis extẽdere tentare, id modo verſatur in animo De⁹ omnipotẽs maximus autorẽ ommũ, eorundẽq; & singula bona, & cũcta valde sunt bona, vnde igitur malũ rebus adiunctũ est? quis malum mũdo inseruit? Operæpretiũ itaq; esse arbitror, quã breuissimè discutere prius vnde malũ in vniuerso sit, deinde ob causam hominũ genus præ cæteris plus mali occupauit. Verũtamẽ nostro vt aspiceret instituto, Mariã sũmi boni parẽtẽ adeam⁹. Aue Maria, &c.

MALI Originem inuestigare tentantibus ille quàm primum occurrit quæstionis nodus. Malum ab alio productũ, an vero ex seipso suborũ sit. Si ab alio, à bono igitur, aliud nempe à malo, non nisi bonũ est. Quo autẽ pacto à bono malũ manare potest, cõpugnent inter se, nec solùm cõtraria, sed cõtrariorum quoq; causæ sint? Si ex semetipso malũ est, Manichęi redit error, nec vnus vniuersi est princeps (vt Stoici & Peripatetici rationibus affirmarunt) sed duo rerum prima principia, alterũ quidẽ bonorũ, alterum verò malorũ (vt Pythagorici finxisse visi sunt) cõfiteri necesse sariũ est. Implicitè autẽ huius difficultatis nexũ, qui sibi absolutu explicatiq; desiderat, eorũ quæ sunt, geminã aduertat esse naturã. Altera quidẽ ad propriũ boni ita dispositur, vt ramẽ ab ei⁹ cõsecutione deficere possit: qualia sunt ea oĩa, quę in hoc vltimo orbe frequẽti & alterna generatione atq; corruptione variantur. Altera verò (ad quorũ numerũ cœlestia pertinent corpora) infallibili ratione propriũ bonum cõsequũtur. Nascuntur autẽ hæc rerũ disparitas ex ea, quę præcedit diuersitate mutabilitatis atq; cõstãtiæ. Illud quippe rerũ genus cui opportuna quaq; principia ad vltimũ suæ naturæ adipiscendũ mutabilia sunt, frau dati profectò suo bono potest. Cui autẽ vel obtẽri vel obtinẽdi necessaria oĩa prẽsto certoq; assũt, hoc à suo desiderio decidere (etiã si fingere liceat) impossibile esse videtur. Plãtæ etenim & semina idcirco ab intẽro germine inueniunt quidẽ defeciſſe, q; per impedimẽta obuiãtia naturalis eorũ profectus interceptus est, Sol verò ab instituto nunquã diuerrit ob eam causã, q; inuariabili ordine natus est mouẽri. Oritur & hæc diuersitas ex priore differẽtia ẽx potentia, & ea nam Græci endelechiã, nos vetero actum atq; perfectionẽ appellamus: variabilitas quippe connexionis cuiusq; ex potẽtia surgit, inflexibilitas verò ex illa rei cõsummatione firmatur: quæ potentiã omnẽ ad quoduis repugnans procul abegit. Nunquã enim obtinent animalia: si rãta esset perfectio vitæ: quæ omnẽ moriendi potentiam excluderet. Sunt

ramẽ nõ pari ratione tantæ inæqualitatis prima principia actus & porẽtia. Ille enim primã sedẽ tãta sibi autoritate vendicant, vt antecedẽs omne secũdum quodcũq; genus abiiciat. Hęc autem & prius se fundamentum cõsequi nõ recusat: possibilitatis nanq; cuiusq; radix cẽsetur ex nihilo esse (vt nostri) vel non ex se esse (vt Philosophi tradũt) cũ porẽtia mater est defect⁹. Quẽ ex nõ ex se esse pullulare ab aere proferamus exẽplum. quẽadmodũ enim aer, quia nõ ex se lucet, quicquid luminis habet, alio vtiq; illustrãrẽ habet: quotusquisq; verò fulgoris gradus illi defuerit, ex hoc ipso prouenit, q; nullũ ex seipso aspirat lumen. Haud aliter creatura quælibet: q̃ nõ ex se existit quicquid perfectionis possider, alio largiẽte quocũq; fortitur: defectus autẽ omnis, qui afluerit, propterea aduenit, q; nihil ex se est. Quamuis aũt cuiuslibet possibilitatis ipsum nihilũ radix sit: nõ omnia tamẽ, quæ in nihilũ reuertẽtur, nisi illa manus omnipotẽtis tueretur, huiusmodi habẽt potẽtias: sed sua cuiq; pro naturę atque proprij finis ratiõe accõmodata est. Quocirca licet ea, quæ suapte natura ad singulare aliquod bonũ prona sunt, diuerso calle ex nihilo prodierint (dũ alia id boni tãto sibi fœdere copulãrũt, vt nullus sit relictus cõtrario aditus (alia verò ab illo nihilo vnde veniũt, tam parũ discesserũt, q; nõ modò ad destinatum finem tẽdere: sed in contrarium possunt inter ea remeare, quæcũq; tamen ad vniuersale bonũ capescendum facta sunt (qualia sunt cũcta intellectu prædita) vno eodẽq; interuallo ex nihilo proficiscẽtur: quã doquidẽ eorũ nullũ ad finẽ propriũ necessariò pertingit, sed omnia ingenito possunt arbitrio & ad propriũ se agere bonũ, & in aduersam parrem reniti, pergere, peruenire. Diuinitatis nãque cùm propriũ sit, vniuersum bonũ esse, ipsiq; met sibi legẽ existere, & habere denique rationẽ eandẽ, quã & voluntatẽ, reliqua natura quæ intellectus ratiõis est particeps, liberrate donari haud alia valuit quam quæ ex nihilo potuit exire: hæc autẽ cũ particulare quoddã bonum assequitur, & alterius legi, cui vniuersum bonũ est, naturale subiicitur, & voluntatem ex se defectricẽ afficit. Eiusdẽ enim rationis est, esse creaturam liberã absq; potẽtia diuertẽdi ab eo, ad q; destinata est, vniuersum bonũ, & creaturã vniuersum bonum esse: quod prosectò nõ solum nõ fieri, sed ne cogitari potest. Qui ergo tãta quidẽ viget libertate, vt à bono discedere nequeat (cũ bonũ omne voluntas possit appetere) totã bonitatis naturã, eandẽq; immobilẽ in semetipso habeat necesse est, nã aliter pro ea parte, qua minus habet, aut mutabilis est, posset plane decidere. Quãobrẽ Areopagita Dionysius, malũ partic. lari bono comitẽ alligauit indiuiduũ. Quũ igitur malũ ex naturaliboni defect⁹, ex mutabilitate, mutabilitas ex possibilitate, possibilitas ex finitate, finitas demũ suborĩat ex nihilo: cõsequẽs est, vt quęcũq; mala sunt, ideireo sint, quoniã illa, quę malis subiiciũtur, ex nihilo veniũt. Et cum porestari nõ subiaceat diuinę, vt creaturę sint, & non ex nihilo ineuirabile est, quin malum sit: si tamen subsistere mundus debet. Verùm inter malum naturę atq; moris tantum interest, vt illud quidem & posse & esse necessarium sit: hoc autem posse similiter necessarium, facere autem libertatis fuerit. Percũctantibus itaq; vnde malũ, ex se an ab alio, iam liquet malum quidem posse quatenus in malũ tẽdit, nec ex se (quia ex nihilo exurgit) nec ab agẽte autore q; aliquo, siue volẽte, siue nolẽte, aut p se, aut per accidẽs prouenire. Quẽadmodũ nõ frigescere, ignẽ inseparabiliter comitatur: nullã tamen causã petenda est, quę ignẽ efficiat non frigidum. Malũ verò ipsum à bono nascitur, sed per accidẽs: dũ quędã bona appetũtur, quibus mala implicita sunt aliorũ. Nullus enim operatur aspiciẽs ad malũ, sed ad bonũ ipsum, aut saltẽ apparens bonum agẽtis: omnis studium cõtendit. Nemo profectò lacessitus tanto vnquam furore vltionẽ experiẽtiæ, vt alterius malũ primaria optione eligeret: sed dum bonis quibusq; nostris (vtilia, delectabilia, honestaue sunt) acquirẽdis tuẽdisq; operam damus, aduersa quæq; declinãda, refellenda, destruendaq; occurrunt. Hæc est origo atque via, qua malum mundo obrepere cœpit, extremalq; eius partes ambas iam penetrat, lustrat, occupat. Sed de mali origine hactenus.

Deinceps vt promisimus, quare tãta mali inũdatio homines præ cęteris inuaserit pauciorib⁹ absoluamus. Singularis humanę naturę miseria atq; calamitas S.P. fẽda potiⁿ q̃ disputãda esset. Cęlũ enim & terras & mixta quęq; cõspiciens, intueor rerũ omniũ species ad proprios certatim fines extendere, intẽtis bonis potiri, vel in nullis, aut certè in paucis singularib⁹ desiderių falli, & impedimentũ ppeti. Humanũ aũt genus omne, terra vorago vitiorũ (q̃ verè mala sunt) sic cõplexa est atq; absorbuit, vt Rara auis in terris, & nigro simillima cygno. Vir bon⁹ & sapiẽs, qualẽ vix reperit vllũ Minos ẽ cũctis hominũ cõiuⁿ Appollo. Cur ĩo lũ humanũ genus Deus optimè cor ac tãtis malis relinquit? aut certè inuolui passus es? Nũq d oĩa certo fine gubernas hominũ? solos despicis act⁹? nũq d totⁱ hui⁹ operis abiectissima pars homines sumus? Hęccine est imago tua Domine? Vbinã illud Prophetæ tui de tua erga nos misericordia admirãtis: & tanti homines

Universidad de Deusto

feceris,q; eorũ pedibus,cuncta subiecueris,oues & boues vniuer sas,quin & pecora campi:si exteris animãtibus præstamus.quãtã obsecro,& qualis excellẽtia hęc, si cõmunem nobis, & illis optimæ appetitionẽ congeneraſti,& illa ferè omnia finem assequuntur,nostrum autem paucissimi voti compotes euadunt.

¶Multa aliquid accidere rebus factis ex philosophia didicimus, ex electione ipsius artificis,vt accomodũ quippiã sit ad boni alicuius aliquid.& rursus ex materiæ necessitate.quæ cõtat veluti ex pura,vtpote,& ex ferramẽtis quibusq; corrodẽs emergit rubigo. Quapropter licet faber serã facturus,durã ferri eligit materiã, & ad secandũ idoneã,q; autẽ rubiginẽ contrahat, tamẽ abest, vt oportet,vt quo ad possit,studeat propulsare, haud aliter plasmaturus Deus hominẽ, quoniã animæ actiones instrumẽto indigebant pro tãgendi sensũ nobilissimo (ob idq; moles carnes, bene aptos mentę, docilesq; videmus) oportuit tale effingere corpus,quod earũ qualitatũ,quæ tactu percipiũtur, mediũ temperamẽtum haberet,Cõpositũ proinde oportuit fieri hominem ex intellectuali & sensitiua natura,& spiritu & carne,ex rãnali appetitu atq; sensibili.Electa nimirũ sunt ambo, vt sensibilibus bonis pariter & intelligibilibus certa quadã rõne fruerẽmur.Nunc aũt cũ simulatq; editi in lucẽ & suscepti fumus,sensibilibus assuescimus bonis,cũ vtilibus, tum delectabilibus, atq; itaq; hæc sensuũ blãdimẽta naturali nobis necessitudine iuncta frequẽti viu adeo familiaria fiũt,& tã vehemẽter nos impellũt, vt & infignẽ metis nobilitatẽ obnubilent, & putemus nos sensitiua natura primò cõstare,cõsectamur' ppterea blãdientẽ libidinem,nullũ habentẽ modũ nullumq; finẽ,& toto impetu paulati ferimur,imò rapimur in istas sensuũ oblectationes. Delecta hęc nõ sunt,vt in homine essent,sed ex cõnexione partiũ pullularũt hinc siquidẽ caro cõcupiscit aduersus spiritũ, & spiritus aduersus carnẽ,hinc Apostolus quæritur,Video etiã legẽ in membris meis repugnãtẽ legi mẽtis meæ,& captiuantẽ me in lege peccati,& rursus,Non quod volo bonũ,sed quod nolo malũ hoc ago. Hinc manifesta carnis opera fornicatio,immũditia,impudicitia luxuria,auaritia,veneficia,inimicitiæ,æmulationes,cõtentiones, iræ,rixę,dissensiones,sectę, inuidię, homicidia, ebrietates,comessationes,& idgenus multa,quibus nõ sat est animũ inficere, nisi etiã corporis mala tot tãtaq; secũ ferãt,vt in nobis ipsis experiamur nulla fere hominibus ęgritudinẽ accidere,quę ex animi huiusmodi perturbationibus originẽ nõ traxerit,ob eaq; causam cęteris animalibus,crebrioribus & grauioribus molestiis,infirmitatibus,morbis & ęrũnis infestatur,& quatit genus hominũ. In sola igitur nostra natura,mirũ nõ est si tãta vtriusq; mali rubigo residet,quãdo sola ex sensu & intellectu cõstat,& eo viculo,vt sensus,& quę illius sunt manifestã,facilia domesticaq; no biscũ coalescãt,intellectus autẽ & eius bona obscura,ardua,alienaq; appareãt. Accedit ad hęc,q; ficut à sanctis Patribus accepimus,aduersarius noster Diabolus circũ quęritãs quem deuoret, & menti falsa suggerere, & suas delicias sensibus suadere, & si qua sunt spiritualiũ bonorũ desideria vel extinguere, vel inficere nõ desistit. An sunt nobis fortasse lõgius aut ignota exempla petẽda? audacissimã eni bestiã illã & infensam Dominũ Ieiunio paulo ante audiuimus, quã importunissimę aggressã. Et primò quidẽ esurientẽ ad ea quę carnis erãt,sola tamẽ externa suasione inuitauit,nõ enim decebat immaculatũ agnũ, qui venerat tollere peccata mũdi,interna carnis pugna tẽtari,cũ (vt diuus ait Augustinus)nonnullũ peccatũ sit cũ caro concupiscit aduersus spiritũ. Deinde religionis sanctimonia ad egregiã popularis famę extẽsionẽ prouocãs, si illęsus per ærã descenderet, quæ mũdi sunt subministrauit.Demũ ratus,q; si peccare licet,repugnãdi gratia maximè licet,oia regna terrarũ pollicitus est.Et sic dum res gesta geminatos hostes(intimos scilicet & externos) habere nos admonet,causam simul affert quare rempublicã humanã malis crebrescentibus labefactatam singulariter videmus.

¶Nec propterea virtutis nomẽ tãquã impossibile pauẽdũ nobis est,& via desperanda salutis, bonorũ enim officiorũ omnium semina à natura nobis indita sunt,& aduersantia quæque valemus pro nostro integro arbitrio superare.Adiice q; intus & extra ad vtriusq; generis inimicos supplantãdos,magna & munitissima præsidia posuit Cõditor omniporẽs & gloriosus victor noster.Exteriora quidẽ arma illamet,quibus ipse vius est,ad vtendũ cõtulit,sacrorũ nempe librorũ doctrinã,nulla siquidẽ ratione alia quã sola Scripturę autoritate certamẽ totũ ad victoriã vsq; perduxit,cõpertu suo experimẽto id esse monẽs, vt quicquid credendũ,agendum,omittendũque occurrit,hoc sacri eloquij lance librãdum esse censeamus.Interius verò auxiliũ tribuit,quãdoquidẽ antequã ducerẽ à Spiritu sancto,vt tentarẽr ũ Diabolo,aquarũ fluẽta benedictione propriį Baptismatis cõsecrauit,& deinceps cũ primũ in nouã creaturã sacro fonte regeneramur,suæ gratiæ & charitatis aliarũque omniũ virtutũ muneribus sic protegit,vt omnia nequissimi tela igneo veneno armata,facile possimus obrũpere,retorquere,& extinguere.Minimã nanque charitatẽ diuus Tho.edocet ad omnium generũ exquisita tentata sufficere.Quis nos,inquit Apostolus, separabit à charitate Christi?tribulatio, an angustia, an gladius, an fames? certus sum,q; neq; mors,neq; vita,neq; angeli,neq; principat', neq; creatura alia poterit nos separare à charitate, q̃ est i Christo,qui cũ Patre & Spiritu san.viuit & regnat in secula.Amen.

ORATIO IIII.

De immortalitate animorũ coram Iulio 2.pontifice maximo Dominica prima aduentus anno Salut.1503.habita.

ROPE EST Regnuum Dei, Luce 21. Postquam rerum humanarũ atque earũ,quę intra nos sunt,diuinarũ culmine,potita est beatitudo tua,sanctissime Pater,agnosco hoc orãdi munus eadẽ spectante felicitate mihi sorte obtigisse.Ea propter omnes aut expectare catalogũ quendam laudum tuarũ à me recensitũ iri, aut inuidere arbitror mihi fortunã meam. Magnorũ enim oratorum animi excelsa virtutũ tuarũ fastigia cõmẽdare gestiẽtes optassent vehementius hunc sibi locũ dari,quò tam in latum cãpum riuos totius effundere liceret eloquentitiæ.Hos ego tantũ abest vt reprehendam, vt ingentes quoque gratias piis eorum affectibus,sanctitatis tuę nomine,agendas putauerim.Atamen ab ita procul valde sententia meum cõsilium distraxit, spectãs enim ad magnimitatem tuã, quam præclara facinora luculentius ostendunt,quãve mortales omnes pleno ore congratulantes prædicant,auram istam popularem ventosamque orationẽ, quã animi magnitudo vti cętera quæque caduca atque fluxa spernit,omittẽdam censui.Verũ maximã de immorralitate animorum difficultatem, & eam penitus explicaram (si tamen ita dici sine arrogantia licet)maiestati tuæ offerendam attuli. Ad primum siquidem mortalium principẽ,pastorẽque animarũ, primaoratio à prima religione,prima de hominũ re iure habeẽ, Verum quo tam arduum negotium dignius tractemus, diuæ Marię numen imploremus, Aue Maria,& c.

PRINCIPIO veluti basim quãdã atq; totius orationis fundamẽtũ id firmiter ab omnib' teneri velim, ad cognitionẽ latentiũ substantiarũ, occultarũque rerum,propriis earum effectibus deducentibus,nos rite saneque peruenit. Effecta nãque si tollas,nullã notitię de arcanis relinquitur locus, cùm (vt inuisibilia mittamus)de corporibus cœlestibus, de Sole,de Luna,deque reliquis astris,sublaris officiorũ suorũ actionibus quis vel tenuẽ cõiectũram caperet?Quis ignẽ leuem,terrã grauẽ,illũ calidũ,hanc frigidã dignosceret,si ascensus atque descẽsus,si calefactio frigefactione nunquã fuissent sensibus exploratæ?Hinc igit maximus ille philosophię parens Arist.exorsus, Si animus inquit, aliquã habet operationẽ propriã, fieri poterit eũdẽ à corpore quoque separatũ nihilominus manere atque viuere,si nullã sibi vẽdicat, sed omnẽ(vt ita dixerim)suppellectilẽ habet cũ corpore cõmunẽ,cũ ipso quoq; corpore intereat opus est.Hoc itaque iacto fũdamento,subtilius est inquirendũ, an animus per se solum agat quicquã.Et quoniã si quippiam solus perficit,id præcipuè est cõtemplationis opus,ad hoc vniuersa deducit quæstio, nũquid intelligere solius animi sit, an vero animi simul atq; corporis? Vt autẽ quod quærimus,clarius,facilius,tutiusq; inuestigemus,rebus omnibus distributa pariter & accõmodata officia legere atque accuratius distinguere operæpretiũ duxi. Quatuor esse actionũ genera philosophi tradidẽre,quarũ duæ extremę sunt, reliquæ autẽ mediæ.Et illarũ quidẽ vnũ genus est, quod in solo corpore materiaque versatur,quales sunt affectiones,quæ à calido frigidoque,humido,sicco,duro,leni,atque his similibus proficiscãt. Alterũ verò est,q; a rerum sensibiliũ mole eleuatum,ad spiritualium naturã solummodo refertur. Nostrã autem intellectionẽ ad neutrum horũ generum pertinere facilè cõstat, nec enim cũ intelligimus affectus (quos modo dicebã patimur corporales, quin potius si intẽta mentis acies nimis fuerit,quanquã extrinsecus illa nobis admoueantur nõ sentimus. Neque rursus tã alta petimus,vt corporeis imaginibus non immisceamur: oportet enim intelligentẽ phantasmata speculari. Inter mediorũ verò generũ alterũ,quod mali est propiquius(in quo & actiones sensuũ cõtinẽtur)ab eiusmodi affectionib' liberũ est,sed corporeo organo expletur.audiẽtes nempe vel vidẽtes, & si nõ frigemus aut æstuam', quibusdã tamẽ corporeis intercedẽtib' portionib' sonos,colores,odores,cęteraq; sensata percipim' . Relquũ aũt spiritualib' actionib' affine,qõ solũ ab elementaris' qualitatib' sed a corporeo quoq; instrumẽto sese eleuat,obiectis tamẽ non corporibus,sed corporũ imaginib'(quę phãtasmata philosophi appellant)naturali quadã necessitudine deuinctũ est.In hoc affecto actionũ genere nostrã intellectionẽ locari quisquis veri iudicis naturã nouit, pequaquã ambigit, experimur nanq; nosmetipsos intelligere discernereq; nõ genus hoc aut illud,sed vniuersam corporum naturam. Decernere autem recte non contingit aliter,quam si is qui arbitratur, omni vacet affectu.

Probant hoc quotidianæ cõtrouersiæ:quibus sedandis iudicẽ ad neutrã partẽ propẽsum exquirimus atque laudamus.Probãt interni mores, affectus passionesq; quibus manifestũ, sit neminẽ oĩ hora sapere, sed qualis,vnusquisq; inuenirẽ,talis & finis videtur.Probãt naturæ experimẽta:vt eni verè discernam' qd amarũ, quidve dulce sit,nullo affectũ sapore gustũ seruare oportet: ægro nãq; ideo cũcta videntur amariora, quoniã cholerica amaritudo sensoriũ infecit.Nec dissimile reliquis sensib' accidit,vna siquidẽ omnis iudicii cõmunis est rõ,vt sit qui iudicet,à reb' iudicãdis alien' :mã si illarũ aliqua inhęserit,aut totũ sibi iudicium inflectit,aut falsam facit aliarũ afferre cẽsurã.Quocirca quoniã vniuersa ac singula q̃ materiæ cõcreta sunt intellectu nos discernere,atq; hęc ipsa spiritualib' diligiure experimẽto cõprobam',necesse est vt noster hic animus vniuersę naturę corporeę natus arbiter,ab omni sit corpore alien'. Vnde pręclare Anaxagoras atq; Arist.intellectũ oportere esse immixtũ dixere,tametsi diuersis rationibus ducerent,ille eũ vt libero expeditoq; imperio cũcta disponat : hic autẽ vt recto sanoq; iudicio oia decernat. Nec audiẽdi sunt nobis q̃ acriori se ingenio præditos e cælli mãtes,organũ quidẽ (hoc est quãdã corporis portionẽ) mẽti nõ assignã ab vniuerso tamẽ hominis corpore eadẽ ad ũgi rõe q̃ arculimus, aiũt nõ satis pbarũ iri . Tam irrationalis est illorũ cauillatio,vt nisi velim eos nosse eam me scire, atq; à sententia eadimotũ, referendã putassem minimẽ.Dicãt obsecro illi.si intellectũ ab oi parte corporis oportet esse liberũ, vt oẽ possit corpus diiudicare, quo pãcto vni tõti corpori mersus, vniuersę rei corporeę æquus erit iudex : siue enim pars siue totũ,nõ corpus aut corporeũ aliquid sit,cui intellectiuã vim quispiã affixerit ad certã trahit,flectit definitq; cognoscẽdorũ corporũ speciem: quæ nõ solum amplissimã illa de omni mole corporea cognitionẽ prohibet, impedit,atq; obstruit, verũ intellectũ quoq; ipsũ cõsensu miscet, solaq; vocabuli differẽtia alterũ secernit ab altero.Quod si ablonũ valde est(quãdoquidẽ nihil differam' ab animãtibus) oportet,vt stellæ & exercitia solius animi esse fatea mur,& no animi corporisq; cõmune cõmodũ sent ire. Quæ unque aũt speciesoperationũ quippiã,sola efficit,retinet ac suffert sustinentis alius alicuius adminiculo nõ eget. Alteri nanque si inniteretur,eoq; submoto labesceret,nequaquã sola eã actionẽ cõtineret:sed cõmunẽ magis reciperet cũ eo, sine quo subsistere nõ posset.Quòd si alieno sulcimẽto diuinæ huic formæ opus non sit,sua tantũ virtute subsistere quis dubitabit? Alterum enĩ ex duobus fateri oportet:aut illã per seipsam stare,aut hærere, & si quidem per se cõstat,in portu(vt aiunt)nauigamus. Si autẽ subuenirur,quomodo cõtemplationem suã in suo tantùm sinu complecti,fouere,gerereq; valet?Si species itaque omnis, quæ propriã sibi vel vnam vendicat operationem, communi Philosophiorum sententia contians atque perennis est, inficiari profecto nemo poterit, quin nostra mens(quam dum cõtemplamur, per se solam agere cõprobauimus)per se quoque solam esse manereque possit ac viuere. Immortalem ergo animũ esse hactenus à propria actione probauimus.

Argumẽtũ a natura desiderii.

DEINCEPS Eiusdẽ sempiternitatẽ à naturali eius desiderio monstrandã curabo.Si cuiquam P.B.à natura inditũ est,vt semper esse desideret;rem hãc Philosophi pariter & Theologi perpetuam fore,ea potissimũ ratione sunt arbitrati,q; naturæ appetitus inanis esse nõ posset,quare si noster animus suapte natura sempiternã cupit vitam, eam immortalitate vigere nemo dubitabit.Quod autẽ ita sit à natura instituius vt opter se semper fore,manifestũ sic fiet,Appetitionũ duo sunt genera,alterum rebus omnibus cõmune, quo vnumquodque ad accommodũ iuuans profuturũque fertur.Alterum eorũ,quæ cognitione pollet propriũ quo metuũr, cupiuntque, dolent gaudentque,& mille aliis variantẽ affectibus.Vtrunque tamen pro tuendo esse contẽdit,quandoquidem nulla prorius res est,quæ se esse non amet.

¶Quẽadmodũ autem cõmunis ille appetitus,nõ vno tantum in tuẽ modo in his, quæ certis finiuntur ætatibus, & in his quæ nunquã desinũt(quãdoquidem quę senescũr,effundere desiderii in omne tempus nõ audent,quorũ aut vigor tẽporis diuturnitate non lẽtescit,perseuerare semper eadem magnopere concupiscum)haud secus appetitus alter, quẽ cognoscẽtium diximus esse propriũ,diuersa ratione reperitur in his.quæ sensu tantum mouẽt,atq; his,quæ intellectu præstant.Illa enim quoniam solũ quod adest,aut immineat,apprehẽdunt,in longũ appetitiones nõ sulpẽdunt,qa vniuersa varietatũ,mutationum,tẽporũq; volumina cõtemplatione pariter & prouidentia excellunt, reliquum est,vt parem vim appetendi sortita non hoc tantùm aut illo tẽpore,sed in æuum deducere vitã cupiãt. At si ambigam, subobscurũ,aut leue testimoniũ hoc habeam, & obiciatur, noimetipsos intellectu quidẽ præditos non dubitamus, semper tamen viuere,aut natura appetimus minimè,aut morientes fallimur.Eleuate obsecro paulisper mẽtis oculos.cõtactissima vniuersalia naturę leges intendite,sanctiones spectate duas, Alcerã,qua æqualia pariter cõgenerani omnibus, durandi desiderii & permanẽdi robur,ita vt quãdiu quodq; duraturũ est, tãdiu esse desideret.& aũto tẽporis experir exilisere, tãtũper permã surũ sit. Altera,qua appetitus omnis quo vnusquodq; esse perseuerareq; subinde cõcupiscit,aut ad quãdã tẽporis mẽsurã claditur,aũt vltra quãcunq; tẽporis lõgitudinẽ se extẽdit, cõparata sunt hęc in his, quæ de cœlo naturę scripsi:interpres. His autẽ iunctũ si fuerit,q; intellectualis spiritus desideriũ tendat adesse non hac aut illa ætate cõclusim , sed ab omni tẽpore eleuatum (quoniã intellectu apprehẽsum solũmodo cupit bonũ,q; ab omnium temporũ differentiis,quia vniuersale est, constat esse, ab solutum)consequens est vt is quo intelligimus & sapimus, animus,in vniuersum tempus effusum habeat viuendi desiderium cum pari robore,euadere quippe q̃ ita non poterit,quin aut certo tẽpore,aut semper esse desideret,cũ definito non subsit tempori,relliquum est vt ad sempiternam se extendat. Immorralem perinde esse non hominem, sed seipsum noster animus propria appetitione(quæ prava fallaq; esse nequit)testatur.clamat,demõstrat ipsius quippe animi propria est cupido hæc,veluti ipsi' cupidinis parẽs intellectiua cognitio, nos autẽ semper viuere nequaquã optamus,nisi quẽadmodum volare interdũ cupimus. Sed quid diutius quæ domi sunt versamus?nonne & quę extra à nobis sunt,cælestẽ hunc vigorẽ,& diuinũ nostrũ proferentur animũ?ex illo quippe naturę vultu,quẽ dixere chaos,rudem, indigestãque molẽ,res omnes eo ordine propagatas, eo fœdere dispositas atque cõnexas esse perspicimus, vt ab imis ad superiora cõscendẽtibus perfectionũ incremẽta sensim appareant fucerescere & quę cõiuncta sunt, alterũ alteri paulũ admodum præstare.Cõsurgũt siquidẽ veluti deprensi quidã gradus aut numeri rerũ species.& ab his,quę singulis proxime sunt, nullo distant interuallo:atque idcirco adeo similes cognatasq; habent habitudines naturas,actiones,atq; figuras,quę sibi mutuò contiguę sunt vt non facilè plerũq; sit illas distinguere. Peragratis autẽ vniuersis corporũ,plantarũ, animantiũq; naturis, ad hominẽ cũ venit, idẽ grauis ascensus, quo sensim pedetẽtimque procedebat,neq;quaq̃ seruat:sed sursum repẽte natura trahit, & ad alteram,eaque remotissimã cõtignationem eleuatur. Maiori nanque interuallo homo à suprema animãtium specie quã summũ animal ab infimo non modo viuẽtium,sed abiectissimorum quoque corporum genere distat.Ne autem hoc abique ratione dicere videamur,citẽtur nostra,alienaque genera cõditiones actionesque.Genera in primis,quandoquidẽ cætera omnia.ex materiæ tranimutatione profluiscuntur.nostra autẽ mẽs deforis venit. Conditiones deinde: illa enim tenui supellectile cõtenta,pauca quibus indigent, ab ipsa natura simulatque, eduñt in lucẽ accipiũt.indumẽto ũ vice cortices, testas coria, spinas, villos,setas,pilos,plumã pẽnas,squamas, vellera: pro armis autẽ cornua, vngues, dentes,rictus,rostra aculeos,morsus, calces, venena.Homo autẽ pro vniuersis his, & aliis quã plurimis & variis & magnificis iludiosas facilesque solas manus accepit.Actiones demũ,quia singulis speciebus aliis, definitus est agendi modus:homo autẽ tot tãque dissimilibus vtitur viis, vt hic solus sit hominibus operandi modus,sine vllo certo agere modo.Alia sola salus inuat:hominẽ verò tam sensu quam ratione apprehensa.etiã si nil aliud vtilitatis accessurum sit delectant.Alia de prole eiusque solicita pugnant: homo autẽ famã extendere factis audax,nomen & gloria soboli,saluti, vitæque anteponit . Alia postremò à cõtinuo illis bono raro deficiunt: homo autẽ (proh dolor)suum vere bonum sępissimè amittit.Vnde igit tanta dissimilitudo inter hominẽ cæteraique naturas?vnde solitæ pedetẽtim scãdere,tãtus repẽte naturæ saltus?vnde quę cõsueuerat per similiora in similima duci,in tam disparia tantim eleuata cõspicitur? Nullã profecto causam aliã reddidisse tãterit,nisi animũ è summo rerũ fastigio venisse dixerimus. q; in alterũ rerũ ordinẽ natarã transfert,supremis infima iungit,caduca immortalibus inferit,orizõ a cernitatis & tẽporis cõstituit: sic nẽpe omnis admiratio disparitatis cedit,si ex duabus naturis spiritu & corpore intellectu & sensu,immortali & corruptibili hominẽ cõtare nõ dubitamus. Quas ob res si animi nostri (de quo agim',) facultas certi aliquid comperire poteit,& veritatis quippiã de tempo percipere, si fortissimis argumẽtis fides vlla adhibẽda est,si rõne inuestigata & ad sensuũ vsq; explorationẽ deducta humanæ sententię quiere tribuunt, hæruditi, indocilis, tardi,hebetis,stupidique est immortalitate animorũ in problema reuocare neutrũ.O quã sibi melius cõsuleret illi qui se rerũ occultarũ scrutatores profitentes, quę natura in sole expoliũt, offundat atque obtegat, si suam cęcitatem silẽtio opprimeret: meliores nanque haberentur Philosophi , dum tacerent, quam imperitiores,dum tam inepte garrirent.

¶Sed quid nobis cũ re temeraria animarũ. P.B.fortitt sunt fumus mudũ,purũ,splendidũ,diuinũ thesaurũ profecto pretiosissimam in vilis lutis fictibilibus recondirum? Mundum inquam

accep

Universidad de Deusto
Biblioteca

accepimus, quandoquidē nō ob merita (vt Origenes fabulatur) corporeis vinculis est addictus, neque vt luteū viuificādo corp⁹ eiusdem sordes cōtrahat, sed vt naturæ fœdere vitā influat, cupiditates, libidines, reliquosq; aut tollat, aut moderetur affect⁹, humana quantū par est, disponat, æterna intēdat, ad ea cūcta dirigat, & se totū dedat. Accepimus præterea purū pariter & splēdidū, vt quia illustriū spirituum vltimus, fulgorem micantissimę lucis cum aliis nō sustert, obumbratū materiæ tenebris lumē vel oculo noctuæ similis inspiceret, intelligibilia colligeret, atque vniuersa natura alcita seipsū oia faceret. Accepimus deniq; diuinū, verumnum bonū intelligeret, intelligēdo amaret, amādo possideret, possidendo frueretur. Seruemus igitur obsecro, seruemus depositū quale accepimus, curemus ne temporaliū cōtagione polluatur. Timeamus propheticum illud, Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumētis insipientibus, & similis factus est illis. Excollamus virtutū semina nobis indita, tenebrarumque operibus procul reiectis, induamur Dominum Iesum Christum quo fœlici immortalitate, atque immortali fœlicitate randem perfruamur. Dixi.

ORATIO. V.

De modo, quo animæ patiuntur ab igne corporeo, & de corporū cruciatu coram Iulio II. Dominica prima Aduentus, anno 1504. habita.

ASCRENTIBVS Hominibus præ timore & expectatione eorum, quę superuenient vniuerso orbi. Lucæ 21. Si humanæ mentis imbecillitatem & abyssū caliginis, quas in se rerum varietas recōdit, animo re nolaerimus, B. P. nihil ferè est, de cuius explorata cognitiōe placere nobis, & gloriari valeam⁹. Non enim ea solum, quę procul à nobis natura reposuit, sed illa quoque quæ in promptu habemus, quę ipsi sentimus, ambiguitatis nebula offusa sunt. Hoc qui aduertit & sapit, sic difficillima quęque cunctabundo ingenio stilog; attingit, vt præclarè secū actū putet, vbi de occultis rebus probabile potuit quippiam attulisse. De subterraneis igitur pœnis reproborū, dæmonum hominūque siue alas, siue corpora postremo cruciaturis, dicturum hodie me eo aio quęso, audite, vt cū rationi maximè cōsentanea patefecere, malitis vecūq; cōcipere, quā vel sensu vel certa demōstratiōe callere. Quod si vires siue corporis siue aīę huic puūritioi succūbēt aut impares erūt, date precor veniā valetudinario. Diuæ itaq. Mariæ tribunal solita prece veneremur. Aue Maria.

EXCELLENTISSIMVM illud genus rerum quæ solo spiritu cōstant, & intellectu vigēt, an pœnas aliquas subire dignū sit, quoque pœnarū genere affligi possit, diuersos autores varias legimus attulisse sententias. Quorū opiniones recensere & à side aut veritate discrepātes sine interuallo refellere ea ratiōe constituī, vt purgatis erroribus, credibilis magis veritas fiat apparentq; plurimi Philosophorū intellectualis naturæ præstantiam meritēs, ab vniuerso pœnarū genere eam humanas animas, quā angelicas omnes substātias liberarūt, ex potissimū ratione persuasi, q⁹ malū omne citra orbē Lunæ (infra quem duntaxat potest aliquid præter inrētionē obuiare) conclusum est, neutraque proinde illarum naturarum potest inuoluere, quæ à corporibus vniuersi sunt segregatæ. Horū error facilē deprehēditur si recti operis ratio, si creatę voluntatis natura in medium deducta fuerit. Rectū quippe opus, & opus est & rectum, quare ad nobus necesse est proficiscat principiis, quorū altero opus, altero rectū sit, illud voluntas, hoc lex est. Quocirca illa quidē voluntas, quę simul voluntas & lex est, errare potest minimē, quæ verò volūtas tātum est, nō lex, nec legi immobiliter hęrēs, à rectitudine declinare quaptē natura valet. Cùm autē liberi arbitrij vniuersa lex, perfecta omnis boni ratione in se claudat (quadoquidē ad omnia liberi arbitrij appetitio extēdit) & nec fieri nec cogitari valeat, vt creata volūtas oē bonū sit, aut cōgenita natura possideat, cōsequēs est, vt ipso summo bono excepto, reliqua libertatē sint flexibilē ad bonū & malū sortita. Potest igitur in separatis ab vniuersa corporea mole spiritibus malū culpę inesse & quoniā iussisti Domine, & sic est, vt omnis inordinatus animus sibiipsi sit pœna, oporret malū quoq; pœnæ eis inesse. Ex ppria igit officina cōfutatis Philophis, aliis pœnis afficī posse autumat Angelos, verū omnē eorū ærumnam in mœrore amissæ felicitatis cōsistere arbitrati sunt. Hos gemina peccati malitia statim arguit. Vt eni peccātes duo mala faciūt (dū Deū reiiciūt, fōtē aquę viuæ, & eiternas propriarū affectionū sibi fodiūt dissipatas) par est, vt duplici etiā in pœna dolore cōterāt, & dāno cōtēptæ fœlicitatis & supplicio inuolutis calamitatis. Alii aiarū supplicia asseuerātes, finxerunt nasci ea ex terribilibus corporū quorūdā imaginibus, quas aspiciētes, peridē aiūt pauore cōcuti ac dormiētes, aut phrēneticos, quos inania vel infōnia terrēt, vel phātasmata alligāt, tribuūt siquidē separatis animis organū quoddam cælestis naturæ, quo terrificas formas cōcipiāt ad se cruciādas. Fabula quippe hæc est quasi reditū animis ad cōpares stellas pollicita. Et quāquā tā ineptè cōposita sit, vt digna non habeatur quā vel philosophia nedū diuina sapiētia coarguar, dedit tamē quibusdā ex nostratibus occasionem, etsi nō stultius cogitādi, à veritate tamen nihilo errandi minus. Quantum enim puduit peritos viros has ineptias secturi, tantum de nouo suo commento gloriati sunt, asserentes non sensibilibus, sed intelligibilibus corporū figuris mentes torqueri. Verūm hoc Philosophorū Theologorūque schola confutat, eo, q⁹ intelligere omne per seipsum delectabile est. Argutos autem eorū intellectus decipi, vt tristitia putent quæ verè nō sunt tristia, aperta fictio est. Nonnulli denique eorum eo igne cremari mentes astruere conantur, verum ne puerilis sententia videretur, nescio quem habitū illas induerūt, quo fieret, vt ignis vstionem persentirent. Voluntariè profectò sunt hæc conficta & vana, nulla ratione, nullaque autoritate constantia.

Duo pœnarum genera Philosophis confutanda.

¶ At qui in Philosophię gymnasio, sacrarūq; literarū ornatissimo domicilio versati sunt, duo pœnarū genera spiritibus infligenda docuerūt, alterū iacturæ summę beatitudinis, alterum detrusionis termino ignis carceri. Et quoniā damnū in aperto est, de igneo ergastulo libet parūper disserere. Detrusum iri dicimus abiectissimo loco nō modo illustres dęmonū animarūque substātias, sed insignes quasq; earū vires, intellectum, liberū arbitriū, actiuāque potestātē. Coērcetur autem vinculis, catenisque igneis, non eo quidem modo, quo corpus corporeis nexib⁹ prępēditur, sed quēadmodum humanus animus terraceo huic corpori tanto fœdere implicitus est, vt suo arbitrio inde emigrare nō possit, & tamē illū spiritū esse, hoc autē corpus nemo dubitat, non secus spiritus illi tartareo deuinciuntur igni. Sed rantū refert, q⁹ noster animus hoc, in quo tenetur, corpus, viuisti car, illi vero spiritus, quibus alligātur corporibus, vitā minime præbēt. Perspicua autē detrusio hęc nobis fiet, si modū ordinēque, quo corpori spiritus iūgitur ac deuincit, in medium deduxerimus. Spiritus omnis præter Deū certo loco suapte natura communi physicorū cōsensu potest definiri. Definitum autē etiā nolentē detineri naturę vigore noster animus testatur. Quod si tanta est naturę vis, vt iunctum corpori spiritū manere cogat, quanto magis omnipotēs cōditoris naturæ autoritas addītum loco spiritum detinere etiā inuitum potest? Definitus igitur nō natura, sed vi detētus in loco spiritus, naturalē libertatē ac dignitatē, qua nulli subiicitur corpori, qua omne corpus euincit, qua omni corpori præeminet præsidęq; infelicissim⁹ perdidit, & perdidisse miserrimè mœret, atq; mœrendo ineffabiliter cruciatur. Afflictatur intellectus, quādo suę captiuationis ærūmnā non recogitare subinde nō potest. Cūque simul multa meditari nequeat, ab aliorū omniū, quę leuamē afferre possent, considerātiōe prohibetur. Et quāquam meditatio pœnę pœna non sit, cùm liber quis meditat solū nihil aduersi sentiens aut metuēs, attamē vbi præsens est doloris obiectū, vbi suam vim exercet in meditantem, vbi denique meditatio ipsa coacta est, nihil acerbius animū quā eiusmodi cōsideratio afficere potest. Afflictatur voluntas, quippe ab omni delectabili depulsa id ferre cōpellit, quod dedignat, respuit, abhorret, quā maximè odit Dei iustitiam, cui præcipuè inuidet diuinā celsitudinem magnificari in propria & ea abiectissima pœna, dolet, gemit, cor odit. Afflictant deniq; actiuę potētię, siquidē direxigni addictę nulla aut certè modica possunt exercitatione sese subiectis admouere rebus. Quòd eo intolerabilius est, quò tanta eis vis inest, vt cōmouere nutu singula possent. Accidit ad hæc q⁹ iugis perennisque est eis definitus carcer & dolor, itavt nulla valeat minuere aut molire aduentās conditio, sed semper vti ab initio acerbissimè mœrere opus est, neque enim detrusi spiritus oblitōe mederi, meditationi vacare, affectū deponere, sese adhortari, facere (vt aiunt) de necessitate virtutē vsquequaque valent. Nulla eis clementiæ aut varietatis spes, nulla in prætereūtis, temporis euētu expectatio, sed quas luunt pœnas, nunquā terminādas aut minuendas certissimè sciunt, imò inuiti ad mœroris culmē clara luce videnr. Hæc paucissima de spirituum pœnis attingerimus.

DEINCEPS de corporū cruciatu aliquid afferamus. Corporeum ignē esse, P. S. apud inferos corporibus infestum ex nostris quidā imprudēter negarunt, scripturas autem sacras, quæ illius meminerunt, metaphoricè asserūt interpretādas, nō ruinā quā cum tineam, vermen, fletūque ad terrendos flagitiosos minantur, quēadmodum econtra cibum, potūque, & humanas mille delitias iustis & sanctis in beatitudine pollicentur.

¶ Quidā verò opinionē hanc tanquā absonam reiquētes, in aliā vulgarem magis quā sapientem inciderūt. Verum enim affirmātes ibi ignem fore, falso tamen æstimauerunt eius incendio corpora ipsa affici, calore æstuare, citra consumptionem ardere, & nihil tandem à nostro, quo vtimur, igne, in actione differre.

¶ At hi, qui & vi ratiōis, & lumine cælesti perfusi secreta rerū diuinaq; mysteria indagarūt, mediā via sectati sunt. Aiunt nanq; corporeum verūque illic ignem flagrare, citra corporis tamen calefactionē: mox vim atque incendiū irrepere in neruos, in medullasq; sequire, fibrasq; illas rapere ac torquere, é quib⁹ dolor nascitur. Corporeū quippe ignē credim⁹, tū quia corporalis pœna nullo aptius modo, quā per corpus infligitur. Tū quia in exponēdis sacris eloquiis ea est lex, vt quòd propriè intelligi potest, ad metaphoricū sensū à literali expositione minimè trāsferat, nāsecus nulla definiri posset Scripturę certa interpretatio. Cùm autē in pœnā reproborum paratū ignem Saluator noster fuerit cōminatus, positumque eū aptissimè sic accipere, tanquā perspicue locutū, vt quid parabolice dictū putamus, & nodū in scirpo quęrimus? Ignem Saluator noster cominatus est, verū ignē intelligere prohibet nihil, corporeū ergo ignē fateri oportet. Non calefactū autem iri illic corpora, sed ignē illū spirituali pariter, & sensibili afflictione corpora vexaturū ratione dicimus. Primi orbis motu iuxta Euangelicā lectionē trāseunte, reliqua omnis corporalis affectio atq; alteratio ab illo vtiq; depēdēs, definet, & quēmadmodū cœlestis corporis, cui primus ille inerat motus sensibilis, quędā supererit actio qua lucet, illuminat, atque videetur (quā nostro vocabulo intentionalē appellamus) haud secus in cęteris quoq; corporibus eas aptitudines atq; affectiones æstimandū est remāsuras, quibus videri, tāgi, audiriq; possit. Duo enim hęc genera actionū corporibus inesse, neutrūq; ab altero pēdere, in his quę de aīa præclarè scripsit Arist. dedicimus. Quocirca ignis omnis geminā in corpora nūc exercet actionē. Alterā, qua calefaciendo vrit, & id a cœli motu pendet. Alterā, qua speciē non calidā tactui imprimēdo sentitur, quemadmodū annulus aureus figurā nō auream cęrę imprimit, & hæc ab altero actionis genere, q⁹ paulò ante cœlo inesse dicebamus, pendet. Proinde nūc vtraq; actione & agit & offēdit, qui sēcte autē cœlo illa duntaxat vacabit, quę à motu proficiscitur. Reliqua verò perpetua remanebit, hæc nimirū posterior in reproborū corpora exercebitur, sequet, affliget. Ned est doloris huiusmodi ratio quærēda alia, quā excellētia sensibilis sēius organo admoti, habet enim quilibet sensus ex his, q̄ in rerū natura sensibilia constituntur, vū aliquod sibi propriū ac peculiare, quod Philosophi obiectū appellant vt visus colorē, auditus sonū, olfactus odorē, quo cum tāta cōciliatione atq; necessariè cōiunctius vinculo deducitur, vt sine eo agere possit nihil. vt quādiu suæ facultati & potentię aptē cōgruit, est; maximè accomodatum, iocundissimos fructus capiat naturalis amicitiæ. Vbi verò sēsibile in immēsum excedit, quasi dissoluta amicitia, quæ mutua quadā proportione, certaq; rationis tēperamēto posita erat, sensū ipsū protinus irritat, lacessit, vexat, torquet. Stridēs enim sonus turbat auditū, visus aciē, lux immēsa retundit ac dissipat, & si regentē manum præ algoris magnitudine, ad ignē vehementē propius admouēris, protinus intimū irrepit atq; cruciat incendiū, vt hominem prope conficere videatur, Vnde quæso tūc ille dolorēnū ex calore nequaquā, tam enim nihil aut paruū admodū caloris inhęsit, vt si altera manu attentes, pl⁹ frigere sentias, quam calescere, immoderata itaq; vis sensibilis, huiusce doloris reliquitur causa. Patimur igit̄ atque sūmo dolore sensibili cruciamur, cū vehementer calida absque eo, q⁹ caleamus, tāgendo sētimus, cū sēsus suscipit excellentis sensibilis speciē sine materia. Talē fatemur esse apud inferos corporum cruciarū. Hoc tantum pacto credimus reproborū corpora ab igne pati, & tamen nō calefieri, nec consumi. Nec quicquā obest id, quod rectè dici solet, sensuum passiones eos perficere, nō offendere, sed eò educere, quo maximè euadere posttemò valeant. Volebat sane autoritas illa ostendere quantū hę spirituales sensuū passiones ab his, quę circa corpus fiunt, alterationibus differāt. Tanta siquidem est inter eas distantia, q⁹ hæ semper impressionis aliquid secum vehūt illas autem puras atque synceras contingit aduenire, quāuis nō semper ab omni sese eximāt admixtione mali. Obiectorū enim incompactiones ac incongruę disparitates, sensibus ipsis (vt decebamus) maximè aduersantur atque officiunt. Quocirca in prō pręcausa est, cur glorificato corpori dolorem excellens sensibile non infert. Dote nanque impassibilitatis protectum vehemētiam obiecti nequaquā admittit. Corporalis itaque cruciat⁹ nulla deest causa apud inferos subtracta vulgari hac visione, quam calentes experimur. Et vt fūman rei vno verbo cōplectar, corpora supplicii in hoc completur, q⁹ malum & id corpori admodum passibili sensu percipitur. hæc vbi sunt, dolere opus est secūdum sensitiuæ animæ partem, quam affectiuam dicimus. Ea prōpter tam ingens tangibilis excessus, quantus in igne est, malus cum sit corporei temperamento: dum passibilem reproborū sensum inuadit, acerbissimo dolore afficit, vexat, cruciat. Neque audiendi sunt, qui nescio quā turbationen sensoriq; harmoniæ addere, atque interponere voluerunt. Temporalis enim est commotio omnis: sentire autem omne siue accommodatum, siue excedens, absque mora contingit. Quare intemperatum immēsū que sensibile suapte natura sensui non aduersaretur, nisi simul atque coniunctis alterum alteri officeret: necque vnigenia cōtra rietas foret, si in momēto no cōsūmaretur. Attestatur planè his, quæ diximus dissimilium pœnarū alteratio: etenim quonā alio pacto ab aquis niuium ad calorem nimium, rursusque ex hoc in illas sine dolore interstitio aut mitigatione transibūt? Si enim æstum atque algorem corporaliter sentirent, non solas spirituales vexationes excipientes, sepissimè dolore vacarent. Perēnis autem atque continuus erit dolor: quoniā iuges ac viuaces aderunt causæ, & homo ipse sine morte posibilis erit alterum reparata natura, alterum culpa exigēte. Si igitur ignē illū tartareū vere corporeum esse non ambigimus, si vnum atque eundē dæmonibus hominibusque reprobis paratum credimus, cōsequens est, vt vtrique corporeo addicti sint igni. Sed tanti refert, quod spiritus cæteris afflictione: corpora autem sensibilis quoque intentionis effusione continue, perpetuo, acerbissimeque torque buntur. Arescentibus itaque hominibus præ timore: tam dirę gehennæ manifestādæ vniuerso orbi, nobiscum bene actum erit, si timor Domini initium fuerit sapientiæ, si ceu sera filium amorem honesti bonarū artiū, optimorūque officiorū introduxerit. Non enim accepimus spiritum timoris in seruitute, sed Spiritū filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Sit Redemptoris nostri læua sub capite nostrarum actionum, vt dæmum dextera amoris illius amplexetur nos, cùm tradiderit regnum Deo & Patri, qui viuit & regnat gloriosius in secula. Amen. Dixit.

ORATIO VI

De Ecclesia & Synodorum differentia coram Iulio secundo in secunda sessione Concilij Lateranen. 17. Calen. Iunij. 1512.

VM ANIMADVERTAM, Iuli secunde Pontifex maxime, reliquas omnes ecclesiasticæ reipublicæ consuetudines actionesque singulas, esse singulis ecclesiasticę partibus accommodatas: generales verò synodos vniuersalē Ecclesiā penitus respicere, eāque tā quam finem sibi proprium attendere: existimaui me facturum rem & vtilem & omnibus gratiā, si hodierno die primum de Ecclesia ipsa deinde de synodis huius temporis, illarumque differentia ac diuersitate dicerē. Sed cum his diebus ex hoc loco viri doctissimi (qui hoc oratorio munere magna cum laude perfuncti sunt) de his fere rebus verba grauiter sapiēterque fecerint: ego qui ingenio illis & doctrina inferior sum quò meis viribus minus confido, Pater sancte, eò humilius atque propensius tuam humanitatem & clementiam mihi propitiam esse, & summisse oro, & suppliciter peto. Sed quoniam nihil est, quod homo de se nectipto fine auxilio opeque diuina possi polliceri, ad gloriosā ipsam virginem Dei matrem, primum conuerram orationē meam Aue maria. &c.

EVM Dilectus Christi discipulus & Euāgelista, multa nobis ex prophetica illa mysticaque visione nūtiare instituisset, de Deo, de agno, de Dei agnique gloria, deque venturis præteritisque temporibus ac rebus diuinitus retulit: atque is eitam Christianam rempublicam & Ecclesiā cōtemplatus, in hūc modū ipse aut per ipsum potius sanctus Spiritus locutus est. Vidi ciuitatē sanctam Hierusalē, nouā descendētē de cælo. Magna profectò & diuina maximaque insuper atque omnem humanæ rationis terminum exuperātia Ioannes vidit. Vidi, inquit, ciuitatem, vidi sanctam, vidi Hierusalē. vidi illam nouā, ac de cœlo descēdentē. Quæ est ista ciuitas, quā Ioan. vidit? quę est ista, quā megister discipulo, Christus Apostolo, Spiritus sanctus Euangelistæ ac vati figuris & allegoriis reuelauit? Certè ciuitas hæc Christianæ reip. vrbs est q̄ nō vallo aliquo terreno, nō caduco murorū mœniūq; ambitu cincta est, sed multitudine copiaque innumerabili clausa est ac permunita. Quāuis enim huius mundanæ sapiētiæ antistites, certo quodā & præscripto ciuium numero ciuitates cōstitui oportere arbitrati sint, nimiāque & nimis late diffusā multitudinem sūmouerint, neque inter cētes cētena millia (vt ipsi aiūt) commerciū fieri posse vllū existimauerint, solum tamē Christianum gen⁹ tāta, tamque mirabili à Deo optimo max. cognitionis, necessitudinis, societatisque copula deuinctū aut cōiunctū est, vt in vnitate maximā multitudinē, vnius vrbis ambitu spatiū amplissimū, in vna denique ciuitate totum orbem complectatur, Nam cùm in cōdenda & constituenda qualibet ciuitate duo in primis requirātur: primū vt partibus suis omnibus ipsa cōstituatur respub. Deinde vt hæ partes inter sese ciuili amicitia quadā & cōsensione conspirent: licet cognoscere, quo priuatis publicisque in rebus ambab⁹ his partibus nostra hæc Christiana ciuitas excellat. Quòd enim ea partes omnes perfectissimę reipub. habeat atq; cōtineat ea in primis sacra q̄ sacramēta appellam⁹, oītēdūt: quæ tātæ sūt efficaciæ & virtutis, parti vt hominū generationes matrimonio propagēt, partim vt Deo filios Baptismate gignat, tū genitos cōmunicatione corporis Christi alāt & vegetēt, deinde diuina Christi mati s virtute corroborēt: vbi corroborauerit, potestate atq; autoritate ecclesiasticis ordinib⁹ augeat

Universidad de Deusto

mox aliquo errore lapsos cõfessione restituãt, & postremò humanis culpis abluẽdis fructi olei vnctione perungant. Preter hęc aũt diuina & præclara munera multa habet alia hęc ciuitas cumulatissime, habet nãq; Apostolos, habet Euãgelistas, habet Prophetas, habet Pastores, Doctores, Martyres, habet sermones sciẽtiæ, sermones sapiẽtiæ, genera linguarum, interpretationes sermonũ, discretiones spirituũ, gratia sanitatum, fidẽ, vaticinia miracula, & eam cœlũ claudendi, rursum aperiendi potestatẽ, vt quicquid in terris ligauerit, quicquid soluerit, denique id cõtinuò in cœlo dissoluti vel ligati sit. Et quãquã hęc magna maxi mãq; sunt, satis tamen nõ fuit tot tantaq; Ecclesiã habuisse, nisi & Angelorum reuelationes, illuminationes, defensionesque habuisset. Quibus omnibus actionis nostrę contẽplationisq; studia non tueri modo ac defendere, sed propensius etiã & augere, & ornare, & perficere conatur. Ciuitas igitur hęc diuina illis reip. partibus illustratur, quibus nulla vnquã alia vel melioribꝰ vel ornatioribus illustratã est. Quod autem ciues ipsi arctius in hac copulatiusque quã in ciuili alia cõmunitate deuinciãtur, vel hic patet manifestè, q hi non iam ciues sũt aut aduenę, sed ciues sãctorum, sed domestici Dei, sed membra Christi, & ita vnius ciusdemque mystici corporis membra, vt alij aliis & membra sint, & quemadmodũ sunt, mutua sese cõmunicatione ac societate consoueãt. Cùm igitur hæc ciuitas experfectissimæ reip, partibꝰ perfectissimis cõstituatur, ipsiusque ciues interiore & cognatore, quam omnes alię societates genere colligẽtur, patet certe, hanc vrbem aliis esse digniorem, perfectiorem, excellẽtiorem, ipsãque præstare omnibꝰ honore, decore, & (quod maximũ est) humana beatitudine ac fœlicitate, Quanquã enim cuiusuis ciuitatis proprium esse videtur, sufficienter ex se beneque ac beatè viuere, nulla tamẽ alia nisi hęc nostra hoc ipsũ habere cumulatè ac largiter potest, sed ne imitari quidem. In aliis nanque finis ciuilis amicitiæ, & societatis est optima, inter se hominũ cõiũctio, in hac verò nostra, in qua hæredes Dei omnes, cohęredes aũt Christi sũt, ad Deũ ipsũ, vt propriũ Christiani generis finẽ cũcta referuntur. Hęc cùm ita sint, rectè Christi Ecclesia, nõ tã ciuitas ab Apost. Christi, quã ciuitas facta a viro factissimo cõmemorat.

Ecclesia ciuitas est facta

ID autem Patres (vt nũc vos alloquar) mox extrema oratiõe ad hũc summũ Pontificẽ caput omniũ reuersurus, id inquã patres qua & ego quoque ratione demonstrauero, quæso intelligite. Sanctitas ipsa (vt à diffinitione incipiamus, vt q; Dionysio Areopagitæ placet) immaculata, libera, perfectaque mũditia est. Proinde tametsi hoc sũmis antiquorum nostrorũque rationibus firmatum sit, in Deo vniuersorum autore & gubernatore, omnium rerum naturas, excellentias, dignitatesq; cõsistere: Deus tamen ipse per his omnibus propriã ita sibi vendicat sanctitatẽ, vt etiã summi philosophi Dei substantiã mundiciã & sanctitate definirent. Nam cũ inuisibilia Dei per ea, quæ facta sũt, sempiternam quoq; eius virtutẽ ac diuinitatẽ intellectu conspicerent vellẽtque, Dei naturã & voluntatẽ, ac quicquid in Deo est, vnica aliisque rebus incõmunicabili proprietate exprimere, non virtutis quidem, non diuinitatis aut reliquis tantæ maiestati cõtẽtaneis nominibus vsi sunt sed munditiæ & sanctitatis significationibꝰ, solã enim deitatis substantiam, a totius potẽtiæ macula & labe liberam remotamq; esse perpendẽtes illamque ob id esse dicẽtes actũ purũ, eadem certe ipsã diffinitione hac mundissimam esse factissimamque dixerunt. Nec mirũ si talis tantaque factitas tantum in mentibus hominum & numinis habuit & maiestatis, quandoquidẽ intelligentiis etiã beatis (quas Angelos dicimus) hymnum carmenque Deo propriũ cõstituit, Angeli namque atque Archangeli, Cherubin quoque & Seraphin repetitis imaginatisque vocibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus proclamant, quo fit, vt Dei quoque ciuitatẽ (in qua magnus Dominus est) deceat sanctitudo. Atque hanc partẽ (quę paucis demonstrari potest) breuissimè ostendant. Omnibus rebus, tũ natura, tum arte constitutis hoc principio attributũ ingeneratumque est, vt cũ aliæ aliis iungendæ sint, pari mutuaque dispositione ac similitudine cõueniant, hoc ipsũ formæ secundũ materiæ recipientis merita distributæ testatur, hoc ad propria peculiaria; munera obeunda aptè appositeque nostrorũ membrorũ habitudines manifestat, denique hoc cõfirmant innatæ materiis ipsis (vt ita dicã) patientiæ, quibꝰ ipsæ res hominũ artificio subiectæ obtemperant. Hæc nanq; oia & reliqua id genus, siue natura siue arte componẽda sint, nisi primùm amica inter se consensione conueniãt, cõponi coniungiue non possunt. Cùm igitur factitas & munditia propria Deo sit, illique conueniatmaximè, cùmque coniungẽdas res ipsas habiles inter sese ad coniunctionẽ esse oporteat, nemini dubiũ esse puto ecclesiasticam ciuitatẽ, quæ Deo cõiunctissima est, purã, mũdam, sanctã, immaculatamq; existere. Veritate etenim prima, qua confirmatur, ac in qua fundatur, & errorũ omnium expers pura mente perseuerat, & dilectione perpetua, qua ipsa in Christo, & Christus in ipsa manet vsq; ad seculi cõsummationem ab omni vitiorum sorde & cõtagione remota est, atque ita virtute bonitateq; perficitur ac vallatur, vt neque mors neq; vita, neque instãtia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundi, neq; creatura alia illã possit à Christi amore separare. Recte igit ciuitas hęc nostra (quã dogdẽ omniũ cœlestiũ virtutũ præcipua) adeò pollet factitate omnibꝰ ac cæteris mũdi dignitatibꝰ, vt potestatibus imperiis antecellit, satis esse arbitror ciuitatis demõstratã sanctitatẽ. Quæ ciuitas, quia facta est, iure optimo à sancto Spiritu nomen illi impositũ est præclarissimũ, is enim hanc sanctã ciuitatem Hierusalẽ appellauit, quod profectò nomẽ ob hanc causam adepta est, q Hierusalẽ nõ modò pacẽ ipsam, sed ea etiã, quæ pacis sunt, innuere, factorũ interpretatione tradatur. Tria igitur in hoc sunt, nam & hoc Hierusalẽ atque pacis optimũ est, & id verum huius ciuitatis nomẽ, & postremò huic ciuitati ita propriũ, vt nulli prętereà alteri verè cõuenire possit. Optimũ certè est, nam optima res pax est, adeoque magna & diuina, vt vniuersa creatura hãc appetere, & per quã desiderare videatur, Cũ enim pax ipsa (Augustin. teste) trãquillitas ordinis sit, & trãquillitas ordinis tũc sit, cũ seclusis cõtrariis quibusq; ordo cõquiescit, constat res omnes (siquidẽ naturaliter fines suos appetat, & impedientia cũcta sũmopere cõtendãt) pacẽ appetere, pacisq; & quietis fructꝰ, vt adipiscãtur, summa ope laborare. Quod aũt Hierusalem pacisq; nomẽ verũ nostræ ciuitatis nomẽ sit, is testis bonus est, qui dixit, Et factus est in pace locus eius, Dei sci. qui & huiusce verbis fines pacẽ posuit, & tantã in ea voluit propagari abundantiã pacis, vt ciues ipsi nõ modò cũ Deo pacis autore & principe, nõ modò inter se omnes pacẽ haberẽt, sed singuli etiã pacis trãquillitatisque abũdantia, & intelligẽdo in veritate, & apperẽdo in ipsa bonitate cõquiescerẽt. Ea verò pax, hęc vrbs Hierusalẽ, hoc sanctissimũ Dei hominũque domicilium, nõ quidẽ inpiorũ hominũ est (qui quò non vera bona sectãtur, ita nec verã pacẽ inquirunt) sed illorũ est, Patres, qui pacifici sunt, qui pacis domũ vnanimes inhabitant, qui pacẽ his qui prope & his qui lõgè sunt, annũciant, qui his, ad quos diuertũt, pacẽ deferunt, & cũ hospitio recepti non sũt, redeuntem ad se pacem ipsi recipiũt. Illorum est hęc sanctissima Hierusalem, quæ ex viuis lapidibus cõstruitur, de qua Dauid loquitur, & cuius portarũ seræ ac claustra à Domino cõfortatur. Hęc est illa Hierusalẽ, Patres, in qua sicut paulò antè inter diuinas res perlectũ est, rex pacificus pacẽ reliquit nobis, pacẽ suã dat nobis. Sed non quomodo huius mũdi homines dant, ipse dat nobis, hi enim pacẽ dant, vt molestiæ careant, sed pax ibi verè non est, vbi nec vera cõcordia est, nec corda hominum coniũcta, sed disiuncta sũt. Ea aũtẽ pax, quam Christus dat, & quę in testamẽto pacis & in Hierusalẽ inuenit, ea, est, Patres, amoris vinculũ, trãquillitas animi, simplicitas cordis cõstortiũ diuinitatis. Quis vnquã vidit vel audiuit talia? q d fuit tam singulare, tam nouũ, tam inusitatũ? Pax Christi non mõ nostra corda & nostras intelligẽtias custodit. sed omnẽ etiã & humanũ & angelicũ sẽsum exuperat, omnisque homo sanctꝰ vocatur, qui scripsus, & qui relictus, & qui residuus fuerit in Hierusalẽ. Hanc itaque præclaram in mutatione mũdi rerũ nouitatem vides Ioannes ciuitatem hanc nõ solũ sanctam, nõ solũ Hierusalem, sed nouam etiam Hierusalẽ Spiritu sancto dictante appellauit. Noua est enim, nam qui in throno sedebat, & qui de thesauro suo noua & vetera profert, noua in ea fecit oia. Fecit nãq; vt neq; langueſceret aut veteraſceret vnquam, neq; senio conficeretur. Ex quo fit, vt hęc lõgè sit, origine, dignitate atq; auctoritate eminẽtior Hebræorũ synagoga, quę peràtique legis vetustatẽ cõsumpta cultũ & notitiam veri olim q promissi Dei filij solita pertinacia atq; animi obstinatione repudiauit. Nã cũ in synagoga ipsa in hodiernũ vsq; diẽ vet⁹ homo sit, vet⁹ lex, vet⁹ fermẽtũ, prillina cõuersatio, in nostra certè hac Hierusalẽ oia nouata sũt, nouũ cor, noua lex, nou⁹ homo, noua conspersio. Quę enim maior nouitas esse potest, quàm Deũ hominẽ esse, & rursus hominem Deũ, cundẽque verũ Deũ hominem, clauis cõfixũ, ipsius coronatum, & innumeris affectũ contumeliis, non aliis ipsium armis, quam cruce, quam morte, quam vulneribus infernum vicisse, cœlos ascendisse, ad Patris dexteram cõsedisse, propterque suũ nomen ac legẽ trucidatos, & gloria & honore & felicitate perpetua affecisse? Quid? q illius discipuli rudes, pauperes, abiecti, obscuriq; homines, cũ vnuerl⁹ fere terrarũ orbis ignorantię tenebris muolueret, & errorib⁹ ac superstitionib⁹ sceleribusq; obtẽperaret (tot atq; tantis vt dæmones omnis gẽrij dominare tũr, ac sũmopere ab hominib⁹ colerẽtur) hũc tamẽ ipsũ mundũ immũdũ Christi discipuli hi ex inima pleb̃e viri cõtra synagogę Pontifices, cõtra mũdi Imperatores, cõtra humani generis nationes, cõtra leges, cõsuetudines, opiniones, nõ armis, nõ opib⁹, nõ vt aut ferro vicerũt, sed fide tantũ, spe, & charitate superarunt, purgauerũt, illuminauerũt. Tam aũtẽ ꝓpria est nostrę Ecclesię diuina atq; sempiterna nouitas hęc, vt nulla hominũ ętas fuerit, nulla vnquã ciuitas aut resp. quę nõ ab hac Christiana Ecclesia cũcta acceperit, q nliorũ Dei adoptionis ꝓpterue exititũ. Nã (vt à diuo Thoma prędicare scribitur) summũ illud Dei beneficium quod

Ecclesia ciuitas est Hierusalem

quod nostri gratiã appellãr, & quo Dei filij efficimur, id à Deo noui Testamẽti est, vt à mũdi creatiõe sancti sãctęq; omnes qua tenus naturæ diuine participes fuerũt, eatenꝰ sub nouo Testamẽto cõprehẽdãtur, ad quod Veteris oia sunt referẽda. Verũ cùm hoc fieri nequiuerit, vt excellẽs hæc diuini humanique cõsortii nouitas ex terra terrenisque rebꝰ oriretur (quod enim natũ est ex carne, caro est, & quod natũ est ex spiritu, spiritꝰ est) par certe & cõsentaneum rationi fuit, vt de cœlo ciuitas hęc facta & noua Hierusalẽ descenderet. Descendit nanque de cœlo vrbs hæc noua, cuius fũdamenta nec in poẽtarũ figmentis, nec in humanę sapiẽtiæ persuasibilibus verbis, neq; in cuiusuis mortalis aut creatæ volũtatis appetitu seu opinione iacta sũt, sed q̃ in mõtibꝰ sanctis, hoc est in patriarcharũ figuris, in prophetarũ testimoniis in prœconiis Apostolorũ, in supplicijs martyrũ, in admirandis Christi operibꝰ, in sanctorũ proborũmq; hominũ purgatissimis mẽtibus, in virtutis deniq; & Spiritus ostẽsione incõcussa ac firma persẽuerat. Descendit aũtẽ de cœlo nõ gressibꝰ corporis, sed imitatione ac similitudine. Illius nãque exẽplo quę in cœlis est reip. beatissimæ, huius, quæ in terris est, regime cõstituit Deus, vt illud nõ penes omnes aut multos, sed penes vnum Christi vicariũ & dominici gregis pastorẽ cõsistat. Nam sicut in Hierusalem illa quæ in cœlis est mater nostra, vnus tãtùm Dominus est Iesus Christꝰ, ita in hac Hierusalẽ illius filia, quę Christi sanguine irrigata & matris est illustrata splẽdoribus, vnus tãtùm princeps est vicarius Christi, & Pontifex maximus, cui oẽs descendẽtes Hierusalẽ ciues & incolæ, nõ, solùm vt separatim singuli, sed etiã vt simul vniuersi obedire debeãt, quãdmodũ qui in superna sunt Hierusalẽ sancti, cùm singulatim, tamen vniuersæ diuinque ac simul oẽs, vni omniũ Creatori subsunt, parent & obtemperant. Vt verò præclarissima hęc sunt? At dicet fortẽ quis, Cũ his tẽporibꝰ duæ nobis Ecclesiæ & duæ synodi ꝓponãtur (vna Romana, Pisana altera) vtrũ ambæ de cœlo descenderũt? Alterã enim earũ tantũmodo descẽdisse necesse est, sponsã Christi sponsa vna est. Sinite me hoc in loco Patres, respirare Paulisper, nã quid à vobis in hac re cõstituẽdũ sit, paucis dicam.

QVINQVE CHRISTI Ecclesiæ cõditiones, nobis (vt audistis) sanctus Euãgelista proponit, illã enim in primis esse ciuitatẽ, deinde sanctã Hierusalẽ pòst. tum nouam esse, & de cœlo. Postremò descẽdisse affirmauit. Illam igitur synodum & in terris Ecclesiã militãtem, quàm de cœlo credimus descendisse cõsentaneã esse prescriptis cõditionibus, & in cœlo triumphantis Ecclesiæ formulis, pculdubio reperiemus. Ea verò, quæ à supernorum imitatione prolapsa in præceps, ab illis defecẽtia, non vtique de cœlo descẽdisse, quin potius ab inferis ascendisse iudicabimus. Hoc quãdo ita se habet, nõ descendit de cœlo, Patres, Pisana nuper Patrũ illorũ Ecclesia, nõ descẽdit de cœlo infaustus vbique & inuisus cœtus, non tantũ è cœlo facinus. Non descẽdit inquã, sed ruit. Quãobrem, quia non obseruat ea, quæ cœli sunt, nõ imitatur quæ cœlorum regni esse traditur. At quare hoc rursus? q prorsus altera est à reuelatis Apostolo conditionibus. Vt aũtẽ eas cõgruo ordine percurramur, quis vestrũ putabit, Patres, illũ cõuentũ, qui vnius tantùmmodo nationis est (si tamẽ vnius est, & nõ dimidiatæ, vel nullius potius gẽris legitima cõitio) is putabit illũ vniuersam cogẽsse synodum eius ciuitatis, ad quã fortitudo gentiũ venit, ad quam multitudo matris cõuertitur, ad quã omnes per circuitum orbis terrarũ congregantur, cuius nimirùm in mille est, & paruulus in gentẽ fortissimã? Tantum enim abest, vt Ecclesia illa Pisana vera Dei ciuitas sit, quantũ abest vt sancta & legitima sit, tantũque recedit à candore sanctitatis, quàtum ad errorũ sordes accedit; accedit aũtẽ plus rãto, quàto magis & Petrũ Ecclesiæ, & Papam Concilio, & illo cõciliabulo summũ, verum certũque Christi vicariũ subiicere conatur. Quod tamẽ nil aliud est, mea sententia, quã naturæ ipsius rationisque ordinẽ peruertere, & filios patri, & membra capiti, pastorisq; ipsi suarũ greges ouiũ pręficere. Sed & illud perpicuũ est, Hierusalẽ nomẽ illi Ecclesiæ nequaquã conuenire: propterea q nec pacem habet, nec ordinis trãquillitatem, quodque tam excellentẽ Ecclesię ordinẽ subuertere cõnitatur vtpote quę contra Romanã Ecclesiam rogata armataque bella cõmouerit: quęque ad quoscunque diuerterit, nõ modò pacem illis nõ attulerit, sed spẽ omnẽ pacis funditus euerterit, quę singulatim omnia cõmemorarem, nisi intelligerem nimio etiã plus quã vellem esse manifesta. Non igitur Pisanum synodus, synodus Hierusalem est, sed ciuitas ac turris Babel potius: quæ in terra Senaar cõfusionẽ fecit, & concordiã ędificatium diffecit. At dicent nonnulli Sathanẽ vna ex multis, & quasi ex quinque præscriptis cõditionibus Pisano cœtui conuenire: nouitas scilicet. Quid enim tam nouũ & inusitatum ac mirabile est, quã esse qui conẽtur efficere, vt miles duci, & filius patri, domino seruus imperet, oues pastori: denique pedes & cętera mẽbra capiti? Fateor equidẽ & ego quoque noua hęc esse, sed tamẽ alienа ꝓrius ab illa sempiternę sanctissimęque ciuitatis nouitate.

Multũ enim inter hãc illãque interest nouitatẽ noméve rusque commune est, sed res & significatio diuersa. Hęc enim Hierusalẽ nouitas à Spiritu sancto est, & æterna est: at illã Pisanã vnica tantũ obediẽtia & Ecclesiæ parsitate efficit, cũ schismaticis illius tẽpore. tres ita maximi Pontifices habebãtur, vt nullus eorũ aut certus quidẽ, aut absque ambiguitate verus Petri successor existimaretur. Hęc itaque nũc Pisana nouitas Constantię tũc ortum habuit, & euanuit, basileę repululauit, & exposita est: atque his etiã temporibus (si vos viri eritis) interibit: quẽadmodũ sub Eugenio quarto summo maximoque huiusce sedis Pontifice repressa est. Neque enim de cœlo descẽdit, atque ob id diuturna nõ est, neque vnius principatũ amplectit, qui & in illa triũphãte Ecclesia est, & hanc militãtẽ cõseruat: quẽque synodus Pisana amplecti deberet, si è cœlo descendisset, & nunquã multitudinis regimini (vti facit) inuiti. Lõge igitur ab hac Christi Pisarum Ecclesia diterepat, hęc enim fidelis est, illa cautilatiũ: hæc domesticorũ Dei, illa aberratiũ: hęc Christianorũ hominũ, illa vero eorũ, qui Christi vestem cõscindere, & a mistico Christi corpore mystica Christi mẽbra seiungere nõ verentur. Haberis: Patres, quid de Pysana synodo cõmunicer constituendũ sit: nũc de nostra Laterana & de sensu animi mei pauca dicam.

CVM Ecclesia Pisana de cœlo nõ descenderit (vti ã vidimus) & alteram ex propositis descendisse necessarium sit (hoc enim posuimus paulo ante) patet Ecclesiã nostrã, quam Lateranen. synodus perfecta refert, diuinã illam esse ciuitatem, quæ habet sanctitatem propriam, pacisque abundantiam, & ęternæ nouitatis azymos & synceritatis panes, quæque cũ vno summo vnius Christi vicario, priuciparũ, de cœlo descendit. Hæc tametsi magno nobis esse debeãt argumẽto, Concilii nostri rectũ, factũ atque legitimũ esse: huc accedit tamen primum, q concilij hoc à Rom. Pontifice indictum, inchoatumque est, deinde q præclara nostrorum maiorum Concilia non imitatur modò, sed corũ etiam multa Apostolici splendoris præsentia exuperat, quodque eidem postremò propterea quia presentia hac illustratur. Dominus promittit Spiritum veritatis omnem illi veritatem esse patefacturum. Quę cùm ita sint, nequaquam illis assentior, Patres qui solo Concilii nomine audito, rem sanctam & vtilem continuò arbitrabantur effectam esse. propterea q qui aptius & calidius fallere consueuerunt, hi prauis rebus honesta vocabula prætendere sunt soliti. Et tamen Concilium illud probo, q suis partibus omnibus absolutum perfectumque est, quodque illa habet quę & necessaria consilia sunt: & a sacrosanctis requiruntur atque expectantur. Expectantur autem multa hoc tẽpore, & requiruntur: atque hæc potissimũ Ecclesię videlicet reformatio, morum prolabentiũ restitutio, exorti iam schismatis oppressio, cõuersio infidelium, reuocatio hæreticorum, roboratio optimarũ legũ atque sanctionũ quę ad salutẽ vniuersę fidei Christianę pertinẽt. Atque illa etiã quæ palsim depranata & deformata cernimus, vt ecclesiasticę dignitates bone meritis tribuãtur, virtutes præmiis honorẽtur, vitia aut seuere puniãtur, aut saltẽ ab honoribꝰ & præmiis arceãtur. Hoc enim nostrũ Lateranẽle Cõcilij, q pia origine & ab autore suo factẽ & legitime inchoatum est, si ad propriũ quoque & cognatũ finẽ corrigẽdi atque emendãdi quæ detorta sũt prętederit, nulla erit ratio, quare q cõtradicere, aut vllo pacto opponere se voluerint, temerarij, amẽtes scelerati insuper & nefarij hoies nõ merito existimẽt. Quare si Cõciliũ hoc nostrũ eũ finẽ exitũque habere desideratis, quę sanctissima semper florentissimaque Cõcilia habuerũt, de his Patres (quę iã dixi), puidendũ est diligẽter, atque de hoc celeriter omni cura diligẽtiaque cõstituendũ, q nec hodiernodie dissimulare possim, neq; silẽtio vllo pacto prętерire. Iactanti em voces (quę etiã ad aures meas pueniit) percussum pastorẽ, oues disperas, Pisanã synodũ summo Pontifice & in terris Deo potestate autoritateq; iterdixisse. Maximis Ecclesiã, Patres, & dissensionibꝰ iuolui & nouis quibusdã vexari & perturbari malis iãpridẽ videmus: sed hęc tãta, tã exitiosa, tã periculosa haberi Cõcilia à Patribus illis, quis quęso vnquã putauisset? Nũc quicqd est, quãtũ ad vos delatũ dedecus, & facinus admissũ sit videtis, memoria teneris, Patres: legistis enì quãplurima. Quid aliqñ viri clarissimi & sapiẽtissimi in Calcedonẽsi synodo cõtra Ephesinã iedam & illius principẽ Dioscorũ, qd in Cõstãtinopolitana (quę octaua fuisse dr) cõtra Fortiũ omniũ discordiarũ satorẽ decreuerũt, propterea q Ephesinus cœtus grauiter erraverit, Dioscorus in Leonẽ virbis Episcopũ sẽtẽtia scripserit: Fort⁹ aũt no solũ absq; Romani Pontificis autoritate Cõcilij cõgregauerit (q quidẽ alienũ est ab homine Christiano) sed in Nicolaũ etiã summũ Pontificẽ anathema protulerit. Quẽadmodũ igitur conuentus Pisanus Fortiũ & Dioscorũ est secutus delinquẽdo, ita vos consulẽdo atque animaduertendo, celeriter synodum Calcedonensem illamque Cõstantinopolitanã imitemini incumbite, Patres, ad ouium gregem, ad pastoris autoritatem, salutemque Ecclesiarum omnium respicite, prouidete (quod ipsum & facile factũ

Alius tantum

est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, & fieri debet) prouidete, Patres, nequis ralia posthac vnquã nõ mõ ppetrare,sed ne cogitare qdẽ,aut desiderare possit.

VERVM ne sãctissimo Cõcilio nostro in tot aduersis rebꝰ ad cõmunẽ salutem & cõseruandã & ampliscandã legitima præfidia desint,quin potius(quod omniũ votis expetitur,desideriisque postulatur)ad debitum finẽ perueniat,ad te cõuertor, Iuli pontifex maxime,q̃ ea abs te peto,quæ tuę virtutis,tuæ dignitatis,tuæ potestatis propria sunt,Antea enim cùm in singulis rebus insistemus,alios ordines Ecclesię inferiores sumus allocuti,nũc de summa rerũ dicturi breuiter,summũ principẽ & caput omniũ appellamus. Te itaque,Pater beatissime,obtecro atque obtestor(tua eni posit Deũ maxima est potestas,tuũ est imperiũ,tua rei,gubernatio,Christianę fidei defẽsio)obsecro,iquã & obtestor, hoc omni studio cures atq; efficias,vt hęc synodus Lateranẽsis per te cõgregata,quẽadmodũ Ecclesia, quã refert, de cœlo descendit(vti Ioanes vidit) ita cum illa rursus alcendat in cœlũ,hoc enim vniuersi totis deuotisq; animis deprecamur.Assequẽ aũt hoc,te volẽte,req; imperante, si tuipse Pater sancte,omnipotẽtis Dei(cuius vices in terris nõ solũ honore dignitatis,sed etiã studio volũtatis gerere debes) potentiã,perfectionẽ,sapiẽtiãque imitaberis.Atqui vt in primis potentiam imiteris,accingere,Pater sancte,gladio tuo,tuo inquã accingere, binos enim habes,alterũ tibi reliquisq; huius mũdi principibus communẽ,alterũ tibi proprium, atque ita tuũ, vt illũ alius nemo nisi à te habere possit.Hoc itaque gladio tuo (qui ecclesiasticæ potestatis est) accingere potentissimẽ, & accingere super femur tuũ, id est, super vniuersas humani generis potestates. Cumq; accintus fueris,tũ intẽde cõtra errores, cõtra hæreles, contra dissensiones,deniq; cõtra inferni portas, errorũ, hæresium,& dissensionũ autores,nec intẽde solũ,sed etiã procede& regna. Procede in primis,& pspere procede, gentes quæ bella volũt,dissipãdo,tũ regna sacerdos & rex,quæ pacis sũt cogitãdo,inquirẽdo,perseqũdo,is nãq; idẽ quẽ imitari debes, & Rex regũ est,pacisq; princeps & Dominus dominãtiũ, rexq; pacificus,Hanc aũté summã potentiam tuã,diuina perfectio comitet, perfectio hæc misericordia est,qua Pater ille cęlestis & perfectus,Solẽ suũ oriri facit,super bonos & malos, pluitq; super iustos & peccatores,Nam si tãta vbique misericordia præstabis, vt nõ modò amicos,sed inimicos etiã ac hostes ad tui nominis reuerẽtiam, ad apostolicæ sedis cultũ ad Christi Ecclesiæ vnitatẽ,ad huius Concilij manifestã professionẽ venire cõpellas, rectè pater sancte, Dei perfectionẽ imitaberis humano more. Nulla enim de virtutibus omnibus,nec admirabilior,nec excellentior misericordia est,nulla magis principi propria,nulla potentiæ summę cognata magis atq; amica est.Hęc te præ regibꝰ terrę excellẽtissimũ,hæc te vniuersis populis adorandũ, Deoq; in super te & gratũ & amicũ & similimũ redder.Verũ cũ multos multarũ nationum gẽtiumq; viros claritissimos per Dei tuãque misericordiã ad hanc synodũ venturos accessuroſque existimemus,vna se tibi ad hanc rem offert diuina sapiẽtia, quæ à fine ad finẽ fortiter attingit,& disponit omnia suauiter, Huius nuper exẽplo,à fine ad finẽ tum attigisti fortiter Pater sancte, eom indicto Cõcilio hoc atq; inchoato, vniuersos ad bene de Christiana repub.sperãdũ excitasti. Dispones aũté suauiter,pmidẽdo sapiẽter,ne vocati à te iuste,quæri possit,se,vt par erat, in re tãta expectatos non fuisse. Quare postquã hodierno die (quod bonũ,faustum,felixq; sit)de singulis,quæ ad huiusce sanctissimæ synodi cõseruationẽ & statũ,spectare videbunt, cõstitutũ fuerit,tum de his quoque cõstituat nationibus,quæ quũ intellexerint Romæ & à Romano Põtifice Concilũ synodũque haberi, & defideri se atque expectari, cunctæ proculdubio nobiscũ vnà ad Christianæ religionis disciplinã, ad apostolicæ autoritatis maiestatẽ,ad cõmunẽ fidelis populi salutẽ, ad labentiũ rerũ restitutionẽ, ad totius prætereæ Ecclesię defensionem & rem,cõuertentur. Sic nanque,hoc sacrosanctũ Concilium in cœlum ascender,cũ catholica Ecclesia,quam refert, & quã Ioanes ciuitatem esse,sanctã esse Hierusalem nouãque esse, atque de cælo descendisse contemplatus est.Dixi.

¶Sex Orationum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis sancti Xisti,finis.

TRACTATVS SECVNDVS
De Dei Glorioſi infinitate intenſiua,vnica quæſtione contentus.

Thomæ de Vio Caietani,Cardinalis sancti Xisti,subtilissima de in Dei glorioſi infinitate intẽsiua.

Vtrum Deus glorioſus ſit infinitæ virtutis.

VAERITVR verũ Deus glorioſꝰ ſit infinitæ virtutis. ¶Et arguitur q̃ nõ. Primo,Quia aut Deus mouet cœlũ effectiue & imediate,aut nõ effectiue, sed vt finis tantũm,vel effectiue & mediate.Si primo modo, & est infinitæ virtutis,ergo motus cœli esset in nõ tempore,quod est contra sensum. Cõsequẽtia patet ex 8. physi.tex. 79.& primo cœli,tex.62.& secũdo cœli.com.58,& alibi,&c.Si secundo modo,aut tertio.& est infinitę virtutis,ergo habet in rerum natura vna virtus, quæ si moueret effectiuè & immediatè, motus fieret in non tẽpore.Tunc vltra,sed possibile est virtutem illã infinitã mouere effectiue & immediatè,ergo possibile est ex ea sequi motũ in nõ tẽpore,quod est impossibile simpliciter.Prima cõsequẽtia ex antedictis est euidẽs. Assirmatio verò vltimi antecedẽtis patet ex eo q̃ virtus infinita nec est alligata causalitati finali motꝰ,nec mediatè causalitati effectiuę ciusdẽ qui possibile sic ipsã ab his absolui,alioq; infinita virtꝰ nõ esse. ¶Si dicatur q̃ hæc ratio supponit Deum agere naturaliter,tnõ quãtum vult,sed quãtum potest, & quod hoc nõ est necessarium, quia Deus est natura intellectualis cuius propriũ est agere fm intellectus sui diffinitionẽ,vt artifices facere videmus, & consequẽter Deus tanta)velocitate mouet,nõ quin plus possit, sed quia sic explicãdæ suę artι expedire videt. Contra hoc primò, Quia saltẽ habeẽ intetum fm Arist.& Auer.cæterosque Philosophos,tenentes Deũ,licet intellectualẽ, naturali tamẽ necessitate agere.Demõstratio siquidẽ posita in primò cœli text. 95. ad ostendẽdam vnitatẽ mundi,manifestè supponit hoc,vt patet ex dubio ibidẽ moto ab Alex.& Auer.& S.Tho.& cæteris. Venatio etiã numeri intelligẽtiarum fuxta numerũ motuũ cælestiũ in 12.Meta.tex.45.hoc idẽ ponit. Numerus enim motorum non adequatorũ,non potest ex motuum numero efficaciter concludi,cum posset facile quispiã dicere,plures motus ab eodẽ excedente notore fieri.inconueniẽs quoque reputatur ab Aristo. 8. Phy.tex.79.q̃ virtus finita & infinita possint æquali tempore mouere,quod tamẽ ex hac respõsiõe sequereꝰ. Auer, quoque sentire videtur.Secũdò,Quia vt dicitur primo Priorũ,& primo cœli,textu centesimodecimonono,id ad quod sequitur falsum impossibile,est simpliciter impossibile,sed ad virtutẽ infinitã positã in rebũ natura,licet agentẽ liberè sequitur falsum impossibile scilicet posse fieri ab ea motum in non tẽpore, ergo ipsum esse in rerum natura,est simpliciter impossibile.Probat minor. Tum quia nõ est impossibile.Deum velle vt tota virtute sua, vt inductiue patet in omnibus agentibus. Et vt dicit in primo cœli.tex.102.ab vniuersali manifestata per inductionẽ in omnibus sensibilibus,nõ est refiliẽdũ. Tum qa cõsiderata tãtũ virtute diuina infinita,nõ considerato modo agẽdi,q̃ est posterior,agere per libertatẽ,sequitur motũ fieri in nõ tẽpore,quãuis nõ de facto,tamẽ quantũ est ex ratione potẽtię motiuę. Const tamen nõ solũ esse impossibile illud ad quod sequit de facto poni aliquod impossibile in rerum natura, sed etiam illud ad quod sequitur aliquod impossibile simpliciter.Vnde hoc posset exẽplificari sic.Quemadmodum positio tua duo dicit,scilicet quod est virtus infinita,& q̃ agit liberè, sic consequenter ego deduco duo.Ex primo quidem,q̃ fieret motus in non tempore,ex secundo autem q̃ de facto hoc falsum est.

¶Ex quibus simul infertur q̃ ad infinitam virtutem licet agentem liberè,sequitur aliquod falsum impossibile, & consequenter ipsam inueniri est impossibile.

¶Secundò arguit sic,Omni potẽtiæ actiuę in natura respondet aliquod possibile ex potẽtia pa ſsiua, & econuerso, vt dicitur in primo cęli com.124.vel saltẽ respõdet aliquod possibile manifestatiuum totius illius virtutis actiuę vt sic, aliter frustra esset, cùm potẽtia sit ꝓpter opus 2.cęli,text.17.Sed virtus diuina motiua est infinita per te,ergo sibi respõdet saltem possibiliter aliquis motus manifestatiuus infinitatis illius,hoc autẽ est impossibile,quia aut ille motus esset corporis infiniti,quod impossibile est inueniri,aut corporis finiti in tẽpore æterno, vt est motus cęli & hic nõ cõcludit infinitã virtutẽ motoris, sed immutabilẽ & immaterialẽ,alioquin oẽs motores cęlorũ essent infinitæ virtutis.Et cõfirmaꝰ quia quãtitas virtutis actiuę ex effectus quãtitate cognoscit,vt dicitur in primò cęli,tex.116.Vnde cũ Deus non possit producere effectum infinitũ, vt cõmuniter tenetur, & à Philosophis & à Theologis,consequens est q̃ virtus diuina infinita non sit.Et confirmatur secundo ex quarto Physicorum text.centesimotrigesimoprimo sic,Si impossibile est esse mobile impossibile est esse motuum,& econuerso, & similiter, si impossibile est esse mobile velocitate infinita, impossibile est esse motuum velocitate infinita,sed impossibile est tale mobile inueniri,ergo & motuum infinitę virtutis.

¶Tertiò arguit à credẽtibus se aguere ex cõmentario 38. secũdi de cęlo,vbi Auer.dicit,q̃ si motor nõ haberet potẽtiã termi natam,ergo neq; naturam terminatam,& sic intelligeretur ex sua natura motores infiniti,& nõ intellig. rentur ex luo esse res proprię ei, & cętera.Ex illo enim commento arguunt, quòd infinita virtus est ens impossibile inueniri in rerum ordine, quia si ponatur, sequeretur, inquiunt, quiddam, quod totum non esset maius sua parte:accepta enim virtute illa infinita, & diuisa fm intellectũ in duas quasi partes: ex quo quãta est virtualiter,cũ quęliber pars infiniti sit infinita,& vnũ infinitũ non sit maius alio. consequens est q̃ tota virtus infinita est æqualis cuiliber suarũ partium:quod est impossibile.Et ad hoc deducit ibi Auerr.cũ dicit,q̃ si esset motor infinitus, intelligerentur ex sua natura motores infiniti,Alij verò eandem inde volẽtes deducere conclusionẽ,dicunt ideo esse impossibile ens habẽs virtutem infinitã:quia infiniti propriũ est occupare totum:& ideo si daretur infinitũ secundum virtutem,occuparet omnẽ virtutem:nec compateretur secum aliquam aliã virtutem:& sic periret ordo vniuersi.Et quia infinita natura contineret, & occuparet infinitas naturas,natura aũt est primũ principium motus, ideo dixit,quòd intelligerentur ex sua natura infiniti motores. Potest tamen difficilius,& ad mentẽ Auerrois:ibidem argui sic: Causa finitatis intensiuæ est distinctio formarũ: & hęc est communis formis materialibus,& immaterialibus: ergo finitas illa est cõmunis omnibus formis. Antecedens probatur: tum quia distinctio formarũ mouentiũ est causa finitatũ proportionũ ad mobilia:nisi enim esset diuersa natura mouẽtis Solem, à natura mouẽtis Saturnũ,nõ posset reddi ratio suarũ cõmensurationum ad mobilia propria.Tum quia cõstitutiua formarũ,ex quibus oritur earũ distinctio,sic se habere necesse est, quòd vnum aliquid claudit positiuum,quòd reliquum non claudit,& econuerso.Ab infinito autem nullum positiuum excluditur: ac per hoc periret multitudo, & differentia motorum.

Quartũ argumẽtum. ¶Quartò arguitur sic. Si Deus esset infinitę essentiæ, sequeretur,quod nullum ens esset perfectius alio:hoc est falsum, ergo. Consequentia probatur supponendo, quòd perfectio attendatur penes accessum ad summum:quod eriam habetur in proposito ex decimoMetaphysicorum commẽto septimo vbi dicitur, quòd primus motor est mensura omnium substantiarum. Hoc enim stante deducitur consequentia sic: Eorum,quorum nullum est alio propinquius summo,nullum est alio perfectius:sed si Deus est infinitus, nullũ aliorum entium est sibi propinquius alio:quia à quolibet distat in infinitum:ergo inter entia alia à Deo non datur perfectius,& minus perfectum.

Quintũ argum. ¶Quintò arguitur autoritatibus. Et primò Auer.octauo Physicorum com. septuagesimonono. vbi negat primum motorem esse infinitum.Secundò, in secundo cæli, commento allegato trigesimoctauo: & trigesimonono, vbi subdit quod infinitas intensionis impossibile est quod inueniatur in formis, inquantum sunt formæ.Et confirmatur hoc idem in commẽto septuagesimoprimo:& in de substantia orbis,cap.tertio.&c.

Aristoteles quoq; in secũdo cæli, textu septuagesimoprimo: testimoniũ huic parti perhibet,dum dicit,q̃ si adderetur stellæ orbi erratico,vltimus orbis esset in labore.Cõstat enim vt ibidem,& in cõmento 58.declarat Auer.quòd vltimum orbem reuoluere alios,est motoré eius hoc facere, quem omnia desiderant:quem constat esse Deum: & consequenter nihil aliud est dicere,vltimũ orbis esset in labore,quàm Deus esset in labore. Hoc autem non sequeretur, si Deus esset infiniti vigoris, ergo.

IN oppositum est autoritas Arist. octauo Phyi. textu comment. vlti.vtentis infinitate pro medio termino ad concludendum Deum esse incorporeum.

CONCLVSIO.
Deus ſecundum mentem Ariſtotelis & Auerrois eſt ſimpliciter infinitæ intenſiuæ.

IN HAC quæstione tria sunt agenda.Primò declarabitur titulus. Secũdò probabitur pars affirmatiua. Tertiò respondebitur rationibus ad oppositum.

Quæſtio eſt de quantitate diuinæ perfectionis.

QVOAD primũ, Cũ finiti & infiniti ratio quãtitati congruat,vt dicitur primo Phy.tex.15.& quãtitas diuidat in successiua & permanentẽ,& hæc in quantitatem motus, & perfectionis,supponamusq; Deũ esse incorporeum, & immortalem,&c. cõsequẽs est,q̃ nec de quãtitate durationis,nec molis quæstio præsens sit:sed de quãtitate pfectionis,an infinita sit.Quia verò infinitũ negationẽ claudit,non est putandum priuatiue teneri, sed,vt cõmuniter,& verè dicitur,negatiuè:quoniam nõ quæritur,vtrũ Deus nõ habeat pfectionis terminos,quos sua vel alicuius alterius natura nata est habere, sed simpliciter quæritur vtrũ nullos habeat pfectiõis terminos. Et licet mutuò se cõsequãtur infinitas virtutis,& infinitas essentię:diuersa tn quę sita formaliter sunt:& diuersa habẽt ꝓpria media, Propter q̃ diuus Thomas in septima quæstiõe primæ partis,tractat infinitatẽ essentiæ Dei:& in quæst.25.infinitatẽ suę potentiæ.Vnde quæstio nostra de infinitate virtutis inquirés,si infinitatẽ essentiæ quasi pertrãsibit,arguenda insufficientię nõ est, Vertitur ergo hoc in loco in dubiũ,aut virtus,seu potẽtia Dei glorioſi sit tãtæ perfectionis,q̃ nullis pfectionis limitibus angustetur,an non. Verbi gratia,applicãdo quæstionẽ ad virtutem motiuã,an virtus motiua Dei glorioſi sit tãtę perfectiõis,quòd quantũ est ex se,nullo limite claudat:sed quæcũq; velocitate data possit facere maiorẽ:an cõcludatur aliquo termino:puta q̃ vltra velocitatẽ vigintiquatuor horarũ nõ possit facere maiorẽ.Et hęc de primo.

Primã ſupplementi. Deus eſt ipſum eſſe per eſſentiam & omnium rerum perfectiones eminenter continens etiã ſimpliciter.

QVOAD secũdum,quia non est intentionis præsentis discutere difficultatem hanc, nisi inter Peripateticos: & horum duos tãtùm,principem,scilicet eorum,& Auer. à quibus Metaphysicalia media propria ad infinitatem substantiæ diuinæ,aut non habemus,aut sic,vt nefas videatur mordaci multorum imperitiæ exponere:ideo duabus tantùm viis propositum ostendetur.Vnum tamen de ipsa diuina essentia præmittendo, scilicet quod est ipsum esse per essentiam, & totam essendi virtutẽ præhabẽs,super excedẽsq; nobilitates omnium rerũ, quæ fuerunt,& quæ sunt,&quæ possunt esse,etiã simul sumptarũ.Quòd enim sit ipsum esse per essentiam.Aristot.2.Met.tex 4. & Auer. 12.Meta. com.51.testantur. Quòd verò ipsum esse per essentiã, totam essendi virtutem præhabeat, apud sapientes penetrãtes terminos, in dubium verti non potest:sed cõmunis animi conceptio est,quemadmodum incorporalia non esse in loco.Expri mitur quoque ab Auer.in commento 21.5. Meta.vbi dicitur, in Deo contineri nobilitates omnium generũ:cuiusque siquidem rei nobilitas,secundum aliquam essendi rationem est.

Confirmatur q̃ ab eodem in 12.Meta.com.18.& 36.vbi dicit, in primo motore omnia cõtineri actu,& in com.51. Quòd autẽ omnium nobilitates simul sumptę,deficiant à nobilitate prima: ex eo patet,q̃ cùm ipse ita sit summum ens,quòd exterorũ nobilitates claudat in se nobilissimo modo,quantò omnibus præstat, quantò eorum in se naturas nobiliori habet modo. Habet enim omnia in se p modũ sui,qui est purus actus omnino.Vnde ridiculũ est,q̃ quidam nõ sunt veriti scribere, s. quòd cùm dupliciter possit intelligi,Deũ habere in se perfectiones omniũ, vno modo sic, vt habeat in se vnã simplicem essentiam præhabẽtem omnia.vt pura actualitas, alio modo sic, vt habeat in se gradus perfectiona'ex correspõdentes singulis pfectionibꝰ cõtẽtis. Si secũdo modo verificaretur, nũc Deus esset perfectior, exteris simul sumptis:si verò primo modo,nõ cõcluditur, Deũ esse perfectiorẽ omnibꝰ simul,sed singulis.Et quia primo modo verificatur,ideo ex his nõ habetur, Deũ esse perfectiorẽ omnibus simul sumptis.Ridiculũ inquã est: quia puerile est in philosophia,æquare perfectiões particulares perfectionibus vniuersalibus.Nõ enim est possibile fm rem, neque fm intellectum, etiam data fingẽdi licentia, vt aliquid sit melius ipsa bonitate per essentiam aut magis ens ipso esse per essentiam,aut magis viuẽs,aut intelligẽs,&c.quam ipsa vita.& ipse intellectus p se sentiã. Si ergo Deus fmvnitatẽ est huiusmodi,quomodo potest aliquid eo perfectius fingi? Vnde Arist.12. Meta.tex.39.notanter cõcludit Deum esse viuum.& sapientem,&c.vt Platoni attributum dogma constaret, quòd nobilitates entium diuisit ponens aliud esse per se vnum, & aliud per se ens, & aliud per se vitam,&c. Vnde sicut Leo Platonicus esset perfectior nõ solùm singulis,sed omnibꝰ Leonibus simul,quatenus Leones sunt, etsi infinities, infiniti Leones particulares essent, omnes à per se Leonis nobilitate deficerẽt:sic omnia entia per participationem à primo per essentiam entre necesse est deficere, Quod etiã ex causalitate æquinoca primi sup omnia, manifestè patet. ¶Hac igitur primi entis nobilitate prehabita, ostẽdendum est, an virtus eius sit infinita intensiuè.

PRIMA ergo via ex fine 8. Phys. sumitur sic: Arist.vt Auer. com,vlt.inquit,cõcludit in secũda figura.Deũ nõ esse virtutem in corpore sic:Nullũ corpꝰ aut virtus in corpore est infinitũ:primus motor est infinitꝰ:ergo primus motor nõ est corpꝰ,nec virtus in corpore. Probat maior, q̃ virtus infinita aut esset in corpore infinito,& hoc nõ dabitur in corpore finito,& hoc ostensum est esse impossibile.Minor verò quia mouẽs tpe infinito est virtutis infinitę:primꝰ motor est hmõi:ergo, Iste est processus Arist.i quo manifeste vtit infinitate virtutis ꝓ medio termino. Nec refert siue sic,siue aliter formetur ꝓcessus Arist. quoniam quodcunque modo formetur,in idem redit,vt patet in textu.

¶Quidam autem peruertentes textũ,dicunt,q̃ Arist.sumit quidẽ pro medio infinitã virtutẽ, sed virtus infinita potest esse dupliciter.Vno modo intẽsiuè:& sic nõ accepit Arist. Alio modo secundum durationẽ:& sic intellexit.Ita quòd maior est,Nulla virtus in corpore est infinita fm tempus,&c.Sed contra hos ex hoc processu arguitur sic.In præmissæ alicuius syllogismi probatæ anterioribus syllogismis,in eo sensu sunt sumendæ, in quo fuerũt cõclusæ in præcedẽtibus rationibꝰ,ista patet de se.Sed præmissæ syllogismi facti in tex.vlt. fuerũt probatę per alias rationes factas:vt ibidẽ fatetur etiã Aristoteles: ergo accipiẽdę sunt in sensu,in quo probatę sunt. Cõstat autẽ q̃ præmissæ illę probatę sunt loquẽdo de infinitate intẽsiua,ergo accipiẽdę sunt,vt loquũtur de infinitate intẽsiua.Discursus bonꝰ & vltima tãtum propositio restat declarãda. Quę sic declarat.Maior huius syllogismi fuit cõclusio ꝓbata in tex.septuagesimonono:quo ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd virtus infinita nõ potest esse ĩ magnitudine finita, & fuit cõclusio probata in 3. Phys. Ergo processus, quo ad hoc, quòd magnitudo infinita nõ datur. Sed in tex. 79. nõ põt inficiari, quin loquat de virtute infinita intẽsiue, ergo prima præmissa loqtur de virtute infinita intẽsiue. Minor vero est cõclusio ꝓbata ab Arist. in hoc textu ex cõclusione tex. 78. Probat enim hic primum motorẽ esse virtutis infinitæ, quia mouẽs tẽpore infinito est virtutis infinitæ: vt ibi probatũ fuit. Ad illum enim textum expresse in hoc loco se remittit Arist. dicẽs, ꝙ impossibile est à finito moueri aliquid ꝛm tẽpus infinitũ, monstratũ est nunc. Constat enim ꝙ nullibi probatum est, nisi in tex. 79. Apertissimè autẽ liquet etiã cæcis, ꝙ in tex. 78. non est sermo nisi de finita & infinita virtute intẽsiue. ergo altera etiam præmissa loquitur de infinitate intensiua. Superfluum autẽ esse duxi adducere demõstrationes Arist. in tex. 78. & 79. vt ostendam ibi sermonem haberi de finitate & infinitate intẽsiua. Rationes enim adeò apertæ sunt, vt ostẽsione hac non egeãt, exigitur tamẽ ad hoc, vt videãtur. Et ne suspẽsum quẽpiam reddamus, donec libru Phy. viderit fideliter ipsas demõstrationes adũximus. Demonstratio ergo habita in tex. 78. ad ostẽdendum quòd motus in tẽpore infinito nõ potest fieri à virtute finita, est ducẽs ad impossibile. Et accipit primo ab aduersario eius positionẽ, scilicet ꝙ sit ita ꝙ A virtus vt cẽtum, moueat B mobile centum cubitorum in C tẽpore infiniro. Deinde adiũgit huic propositionem possibilẽ, scilicet ꝙ D virtus vt decẽ, quæ est decima pars virtutis, vt cẽtum moueat E mobile decẽ cubitorũ, quod est etiam decima pars primi mobilis, in tẽpore Z. Et tũc arguitur sic: Hoc tẽpus, in quo mobile decẽ cubitorũ mouetur à virtute vt decẽ, non est æquale tẽpori illi, in quo mobile centũ cubitorum mouetur à virtute vt centũ. sed minus eo. Quia demõstratum est in 6. ꝙ cæteris paribus totũ mobile, seu mobile maius, maiori tempore eget ad pertranseundũ aliquod certũ signũ, quã pars eius seu mobile minꝰ ad sensum patet. Vel secũdum Auer. (& in idẽ redit) quia maior potẽtia mouet maiori tpe, scilicet maius mobile respectu alicuius signi pertrãseũdi, seu quod idẽ est cõdiuidendo tẽpus mobili, aliter nõ esset verum: quia vt dicitur in 7. Phys. tex. 36. media potẽtia mouet mediũ mobile in æquali tpe per æquale spatiũ. Cùm ergo illud tẽpus sit infinitum, restat ꝙ hoc sit finitũ. Sit ergo tẽpus Z decẽ horum. Et tunc arguitur sic, Si augeatur virtus vt decẽ donec cõsumat, aut adæquet virtutẽ vt cẽtum, & similiter augeatur mobile 10. cubitorũ donec cõsumat vel æquet mobile centũ cubitorũ, necesse est ꝓportionali ẽ augeri tẽpus Z decẽ horarũ, donec cõsumat aut adęquet tẽpus, in quo virtus vt cẽtum mouet mobile centũ cubitoru, quia necesse est equales virtutes mouere æqualia mobilia tpe equali. Sed infinitũ non potest cõsumi, nec aliquid põt ei multiplicatũ æquari, ergo tempus quo virtus vt centum mouet, impossibile est esse infinitũ: quod erat probãdum. Demõstratio autem posita in tex. 79. probãs ꝙ in magnitudine finita non potest esse virtus infinita, est etiã ad impossibile. Et primò supponit tria. Primũ est ꝙ maior virtus motrix facit æqualẽ motũ in minori tempore. Secũdũ (quod ex primo sequit) est, ꝙ infinita virtus facit plus in æquali tẽpore quàm finita. Tertium est, ꝙ omnis motus est in tẽpore. Quibus statibus arguit sic: Si in magnitudine finita esset virtꝰ motiua infinita, sequeretur ꝙ in æquali tẽpore æqualiter moueret virtus finita & virtus infinita: hoc aũt est impossibile. ergo. Consequẽtia declaratur ibidem sic: Sit A tẽpus vnius horæ in quo virtus infinita mouet: & sit B tẽpus nulle horarũ, in quo virtus finita: puta vt cẽtum, mouet. Tũc cùm quãtò virtus motiua fit maior, tãtò tẽpus in quo mouet, fiat minus per suppositiones, augeat vir tus motiua, vt centũ, in tãta ꝓportione, quanta tempus vnius horæ exceditur à tẽpore mille horarũ: & tũc manifestè patet, quòd in æquali tẽpore æqualiter mouebit virtus illa finita in milleclupa, ꝓportione ad virtutẽ vt cẽtũ, & virtus infinita quod erat impossib ile deducẽdũ. Ex his iã manifestè patet, ꝙ nunqua fit sermo de infinitate durationis, sed semper de infinitate & finitate intẽsiua: vt ꝙ his oblatis hoc nõ videt, nõ egeat medio sed sensu intellectuali. Et cõfirmat, Prẽmissæ istius vltimi syllogismi intellectæ, vt dicũt, de infinitate durationis, aut assumũtur ab Arist. vt p se notæ, aut vt ꝓbatę. Nõ vt p le notæ, quoniã sunt aut falsæ: aut maximè dubitabiles: tũ quia Sol habet virtutẽ motiuã tpe infinito motu alterationis: tũ quia totũ corpus cæleste mouet actiue motu locali sphæram ignis, & iupremũ aeris tẽpore infinito: & tamen cõstat ꝙ hæc sunt corpora: nec ꝛm veritatem apparet aliquid cogẽs, nisi loquẽtes ad dicẽdum, quòd virtus corporea actiua est necessariò finita secundũ durationẽ. Vnde Arist. assumẽs vt per se notat eã, quæ sensus perhibent esse falsa, plurimùm peccasset. Nec vt probata: quia nullibi inuenmntur in hoc sensu probatæ. ergo.

¶ Et quoniam quæstionẽ hãc nõ aggredimur ea ratione, vt iciamus qd ſeſerit Arist. quoniam hoc a philosophia extraneũ est: sed vt iciamus, qua ratiõe hoc cõclusu sit. & in processu præcẽto ambiguitas magna est circa ꝓbationẽ minoris (quę est quæstiõis huius obiectũ) ideo videdum hic est quam efficaciter minor illa probetur. Est aũt ratio dubitãdi: quia cõ. tex. 78. scilicet mouẽs tẽpore infinito est infinitũ, ex qua ꝓbatur minor tex. vlt. ſ. primus motor est infinitus: loqtur de mouẽte tẽpore infinito ex parte mobilis: vt patet ex ratione ꝓbante ipsam: condiuidit enim tẽpus mobili. Minor aũt ista loquitur de mouente tẽpore infinito ex parte magnitudinis, seu spatij super qã fit motus: vt patet in motu cæli. Primus eñ motor non aliter mouet tẽpore infinito, nisi quia mouet cælũ tẽpore infinito. Cõstat aũt quod nec tẽpus, nec motus cęli habet infinitatẽ ex parte mobilis: sed ex parte spatij infinities pertrãseundi. Cõstat aũt, ꝙ ad mouendum tpe infinito primo modo, requritur virtus infinita: vt patet ex demõstratione Arist. tex. 78. & hoc siue virtus illa sit corporea siue incorporea, permanet verũ. & ꝙ ad mouendum tẽpore infiniro secũdo modo, nõ requiritur virtus infinita: vt patet de motore orbis Lunæ, ꝙ est virtutis finitæ. & sufficiẽs est mouere motu ęterno. Eodem siquidẽ vigore, quo semel potest mouere suũ orbẽ, potest infinities iterare morũ illũ: quia est inalterabilis & immutabilis virtutis: & vt dicitur in 8. Phys. tex. 85. semper similiter se habens in se & ad mobile, semper idem facier. ¶ Et vt clarius percipiatur modus quæstionis, sciendũ est ex 6. Phys. lõgo processu, ꝙ tẽpus motus cõdiuiditur mobili, & cõdiuiditur magnitudini super quã est motꝰ. Et similiter dupliciter infinitũ esse cõtingit, vno modo ex parte ꝙtitatis mobilis, alio modo ex parte quatitatis spatij. Mobili quidẽ cõdiuiditur tẽpꝰ, & ex eo infinitatur: quia si aliquod certũ signũ in aliquo spatio designatũ sit pertranseundũ, prius pertrãsitur ab vna parte mobilis, ꝙ ab alia: & si pertrãseundum est à pluribus mobilibus inæqualibꝰ vno decẽ cubitorũ, & altero viginti, &c. & cęteris paribus quæratur quãtum erit tẽpus mensurãs trãsitus istorum: nisi stẽ patet ꝙ si mobile decẽ cubitorũ trãsit illud signũ in vna hora, ꝙ mobile viginti cubitorũ pertrãsibit illud in duabus: sicut etiã illudmet signũ prius trãsit media tas mobilis, ꝙ totum. Oportet enim seruata æqualitate motus, quãto mobile est maius, tardius pertrãsire signũ illud. Verbi gratia: Si primus orbis & orbis Lunæ æqualiter moueꝛtur, signatum pũctum Orientis orbis Lunę tãto citius pertrãsiret, quãto minor est primo orbe. Ita ꝙ quãdo orbis Lunæ peregisset suũ transitum, fortè adhuc nec millesima pars primi orbis punctũ illum oriẽtis trãsisset: & idem est in motu recto. Vnde si infinitũ est mobile, infinitũ necesse est esse tẽpus, in quo datũ signum pertrãseundum est. Magnitudini verò cõdiuiditur tẽpus, & ex ea similiter infinitatur: quia finitũ mobile prius trãsit vnam partẽ magnitudinis quàm aliã. & sic cęteris paribꝰ quãto maior fuerit magnitudo pertrãseũda, tãto maius erit tẽpus mensurãs motũ: & si infinita infinitũ, vt in motibꝰ ꝓcelsiuis manifestũ est. Nec refert in proposito, an magnitudo seu spatiũ coincidat ratione materię in idem realiter cũ quãtitate mobilis: vt ſ motu cæli cõtingit. Nõ enim est aliud spatiũ pertranseundũ à primo corpore, quã quantitas ipsius, vt Auer. dicit in 2. cæli, com. 46. Patet enim ꝙ cęlũ prius pertrãsiret partẽ spatij, quę est ab Oriẽte ad Meridiẽ, quàm illã, quę est à Meridie ad Occidẽs, nihilominus quam si ibi esset realis distinctio ꝙtitatis spatij & quantitatis mobilis. Similiter nõ refert ĩ, ꝓpositõ, an quãtitas spatij quãtitatẽ tẽporis augeat, ex quãtitate suarũ partiũ nunquã ab illo mobili pertrãsitarũ: vt cõtingit in motu recto & prima revolutione circulari: an ex quãtitate earũdem partium, quę plaries pertranseundę sunt: vt cõtigit in reflexiõe motus recti, & in secũda revolutione circulara, & deinceps. Spatiũ enim idẽ secundo pertranseundũ, alteriùs spatij æqualis primo rationẽ habet: & perinde quantificat & extendit tẽpus, acsi alterũ æquale primo esset (seu vt melius loquamur) acsi esset altera pars totalis spatij æqualis primę parti: & similiter est de omnibus revolutionibus circularibus.

¶ Ex his igitur patere possunt tria. Primum, ꝙ tẽpus, quo mouetur cęlũ perpetuò, est infinitũ nõ ex parte mobilis, sed magnitudinis seu spatij: quia cęlum corpus finitũ est. & ideo tẽpore infinito mouet quia spatiũ ab Oriẽte i Occidẽs infinities peragit.

Secundum, quòd tempus, quo probauit Aristo. in tex. 78. non posse fieri motũ à virtute finita, est infinitũ ex parte mobilis: quo niã manifestè ibi fit diuisio tẽporis ſm diuisionẽ mobilis: dum augẽdum proportionaliter dicitur secũdum augmentationem mobilis & motoris: vt contra proteruos syllogizetur sic, Quantitas tẽporis aucta & diminuta proportionaliter secundũ augmẽtationem & diminutionẽ potentiæ motoris & quantitatis ipsius mobilis, est quãtitas se tenẽs ex parte mobilis. patet ista ex terminis, & ex 7. Phys. tex. 36. sed quãtitas hęc temporis, de qua loquitur Arist. est huiusmodi, vt patet de se: & Auerrois, in com. expresse asserit cum cęteris expositoribus: ergo.

Ex his autẽ liquet tertiũ principaliter intentũ, quòd scilicet processus Arist. nõ sufficiẽter videtur probasse minorẽ, scilicet primas motor est virtutis infinitæ: sed æquiuocationẽ videtur cõmisi

cõmisisse in medio termino, qui est mouẽs tẽpore infinito: dum in maiore, ꝓsyllogismi, quę fuit cõclusio tex. 78. sumitur ꝓ tempore infinito infinitate se tenẽte ex parte mobilis: cũ dicitur, Omne mouens tẽpore infinito est virtutis infinitæ: & in minore sumitur pro tẽpore infinito infinitate se tenente ex parte spatij, cùm dicitur, Sed primus motor mouet tempore infinito. Restat igitur ambiguitas non parua in hoc processu.

¶ Omissis aũt opinionibꝰ pluribus, quę à diuersis de vi huiꝰ demõstrationibus dicta sunt, Sco. eñ in quolibet. q. 7. ad primum credẽs ꝛm Aristo. primũ motorẽ infiniti vigoris intensiuè, dixit hoc cõcludi ex eo, ꝙ mouet à se: quia quod mouet à se, est à se. & cõsequenter habet plenitudinẽ actualitatis & entitatis, quæ absq; infinitate intẽsiua non est. Aegidius verò in 8. Phys. eredẽs idẽ, dixit hoc cõcludi ex eo ꝙ totus motus infinitus est ꝓprius effectus Dei: quia qđ potest in infinitum morũ, quo ad tuam totalitatẽ, potest nihil minus in ipsum. tã si sit vnius mobilis absolutẽ, ꝙ si sit vnius mobilis infinities iterati: & consequẽter est virtutis infinite: quia à propria causa effectus recipit mẽsuram. & speciem. His inquã omissis, quia absq; probatione dicta sunt, quod mihi videtur scribẽdum est. Mirũ enim & (vt melius dicamus) extraneum valde est, ꝙ Arist. medium terminũ tacuerit, & tãtum studiũ appoluerit circa id, sine quo sua ratio ex tacito medio tenetur: vt Sco. dicit. Non eñ in 8. Phy. aliud mediũ assumitur, nisi mouere tempore infinito: & de hoc magna solicitudo fuit, ꝙ exigat virtutẽ infinitã. Cõstat autem quod hoc abstrahit à mouere à se, vel non à se: & quòd motioni à se accidit, quòd sit in infinito tempore: nihil enim minus concluderetur, si esset in tempore finito, vt ipsemet fatetur.

Nec valet ratio dicẽs, ꝙ infinitas non dependẽs. sed prima est propriũ mediũ ad virtutem infinitã: quia secundũ hoc primitas motus esset propriũ mediũ, siue ille motus sit finitus: sue infinitus: & sic idẽ quod prius. Vnde finitas & infinitas motꝰ vndique per accidẽs cõcurrunt, & sic Arist. scilicet scientiarum artifex: tacuisset ea quę sunt p se in medio termino, ſ. primitatẽ motꝰ: & solicitus fuisset circa ea, quę sunt in eo per accidẽs, scilicet infinitatẽ tẽporis, cuius oppositũ vbique docuit faciendum. Aegidij verò deductio quãuis veritatẽ à longe tangere videatur (vt in sequẽtibus patebit) veritatẽ tamẽ assequitur nõ eligẽs ex eo ꝙ totus motus cæli ponitur effectꝰ alicuius causæ p se, nõ est ab eo nec sequacibꝰ deducta infinitas intẽsiua illi causæ, sed assũpte sunt ꝓportiones volũtariæ vel remotæ: ypoto ꝙ proprius effectus à p se causa recipit speciẽ, & mẽsuram. Ex hac enim non habetur, ꝙ totalitas infinitatis extensiuę necessariò fiat p se ab infinitate intensiua: sicut nec ex hac effectꝰ infinitꝰ fit a causa infinita. cũ nõ apparear, quare ipsa totalitas, ꝙ vnitas infiniti motus nõ possit p se inesse, & fieri à virtute finita. immobili ad cõtinuandum & conseruandũ perpetuò inferiorũ successionẽ, &c. vt dicitur in secũdo de generatione. tex. 16. & 12. Meta. com. 306. Latius igit q ſ mihi in re hac apparet, prosequẽdum est eo quòd difficultatẽ motã directè discutit, & ad principale propositũ propriè viã docet, & Arist. tam menti quã verbis cõlona videtur. Premittendũ est ergo primò, quod perpetuitas motus sicut, & alia quãtitas dupliciter imaginari potest, ꝙ fiat ab aliqua virtute. Vno modo p se primò: secundo modo nõ p se primò. Et ne in æquiuoco laborem, illud dicitur fieri p se primò ab aliqua virtute, in qđ potest virtus illa ex ꝓpria ratione: in illud aũt dicit posse aliqua virtus ex propria ratiõe, in qđ potest ex perfectione clausa infra latitudinẽ ꝓpriã illius virtutis. Et per oppositum illud debet fieri nõ p se primò ab aliqua virtute, qđ quidẽ fit ab illa virtute ex aliqua cõditiõe annexa illi virtuti: quę est extra latitudinẽ illi virtutis formaliter sumptæ, verbi gratia: & est exẽplũ deficiẽs, ꝓposito: Virtus calefactiua vt octo ſignis duratis certis annis: põt in duos effectus, ſ. & calefacere vt octo, & certum annis cõtinuare hũc calefactionis modũ. sed primũ potest ex ratione ꝓpria inquantũ est virtus calefactiua tãtæ perfectionis, scilicet vt octo: hęc enim perfectio intra latitudinẽ virtutis calefactiuę clauditur. Secundũ verò non potest ex propria ratione, alioquin omnis virtus calefactiua vt hoc octo posset: qđ patet fallum in D. igne durãte per diẽ tãtum. sed pot ex annexa sibi duratiõe certi anni: quia patet esse extra rationẽ virtutis calefactiuæ, & cuiuscũq; alterius virtutis motiuę formaliter sumptæ. Ideo, enim ignis põt cõtinuare calefactionẽ per certum annos, quia virtus eius durat certum annis: vt de se patet. Tũc ergo perpetuitas motus dicitur fieri p se primò ab aliquo, quãdo ex perfectione infra latitudinẽ potentiæ agẽtis clausa causatur, tũc autem non per se primò, quando nõ ex ratione propriæ potentię agẽtis, sed ex conditione illius fit. Ex hac aũt distinctione ex parte effectus manifestè petere põt alia distinctio ex parte causę. Põt siquidẽ dupliciter imaginari aliquã virtutẽ esse certum annis aliquam motus tẽpore infinito. Vno modo per se primo, id est ex ratione ꝓpria, vt expositum est, & alio modo nõ p se primo, sed ex annexa eius conditione: vt etiã expositum est. Differũt aũtẽ vis perpetuatiua motus per se primò, & vis perpetuatiua nõ per se primo, ex assignatis rationibus adhuc dupliciter. Primò in hoc, ꝙ vis perpetuatiua p se primò respicit infinitatem durationis, vt per se primò effectum, & per se primò terminũ: quia ex ꝓpria latitudine in illã potest: sicut vis calefactiua respicit calefactionem, seu calorem: vt per se primò effectum & terminum. Vis autem perpetuatiua nõ per se primò respicit infinitatem durationis, non vt per se primò effectũ, sed vt conditionẽ ꝓpriꝰ effectus.

¶ Secũdo in hoc, quod illa respicit quãtitatem durationis: vt p se proprium effectum. quia infinitas durationis quędã quãtitas durationis essẽtialiter est, omnẽ quãtitatis durationẽ in se claudẽs. Ista aũtẽ non nisi per accidẽs quantitatẽ durationis respicit, scilicet vt conditionẽ necessariò comitem sui ꝓpriꝰ effectus: quia nõ ex propria ratione, sed ex annexa cõditione hoc facere supponitur. His verò prælibatis, oportet secũdò rem cõditionales habilitates quarũ veritate ꝓpositi ratio habebitur.

CONDITIONALIS PRIMA,
Si quid per se primò mouet tempore infinito, est infinita virtutis intensiuæ.

PRIMA cõditionalis est: Si A per se primò mouet tẽpore infinito: A est virtutis infinitæ intẽsiuæ. Declarat ista: quia stãdo intra latitudinẽ virtutis p se respicientis quãtitatem durationis vt propriũ effectũ, quæ potest vocari virtus quãtificatiua motus, intelligẽdo de quãtitate durationis: valet argumentũ. Ad continuandũ aliquãto tẽpore requiritur aliquãta virtus, ergo ad maius tẽpus, maior virtus, ergo ad infinitũ infinita. Et fundatur hæc cõsequẽtia super illã regulã: Sicut simpliciter ad simplicitẽr magis ad magis, & maximũ ad maximũ. Quare absq; dubio vniuersaliter & necessariò tenet in his, ꝙ se respiciũt p se primò, vt S. Th. in 3. cõtra Gen. c. 119. dicit. Fundatur etiã super illud principiũ Metaphysicũ: Cuiusque potẽtiæ propria latitudo ꝓportionabiliter respondet ꝓpriæ latitudini sui p se primo effectꝰ. Quod patet inductiuè in omnibꝰ: ergo virtutis quãtificatiuæ motus, si esset ꝓpria latitudo, responderet ꝓpriæ latitudini ꝙtitatis durationis sed ꝓpria latitudo quãtitatis durationis arte conditur penes extensionẽ durationis: quia duratio nõ augetur p intensionẽ, vt qualitas, sed extẽsionem, vt quãtitas: ergo virtus ꝙtificatiua quãto maiorẽ posset quantitatẽ durationis ꝓducere, tãto maior esset, ergo si infinitæ infinita. Vnde, ꝓpartio virtutis ꝙtificatiuæ, seu cõtinuatiuæ motus, ad ꝙtitatẽ per se durationis est sicut ꝓportio virtutis calefactiuę ad ꝙtitatẽ per se caloris. Et nulla est differẽtia proportionũ: quauis sit differentia rerũ subtractarũ proportionibus, quia quantitas per se caloris est ꝙtitas intẽsiua, quãtitas verò durationis est extẽsiua. Quod tamẽ, vt ex dictis patet, proportionẽ nõ variat: eo ꝙ hæc est materiale, & p accidẽs. Formale enim est, vniuer ſaliter loquãdo, ꝙ latitudo cuiusq; potentiæ actiuæ respõdeat latitudini ꝓpriæ sui p se primò effectus. An verò latitudo propria effectus arter datur secũdum extẽsionem, vel intẽsionem, accidẽs esse cognoscitur ab exercitatis in metaphysica. & ideo eadẽ ratione proportionis tenet cõsequentia supradicta, qua tenet illa. Ad producendũ aliquãtum calorem requiritur aliquanta virtus calefactiua, ergo ad maiorẽ maior, ergo ad infinitam infinita. Si quis autem dixerit, supradicta principia non habere locũ, nisi quãdo quãtitas per se effectus est quãtitas intensiua: cum Philosophia abhorreat voluntariũ, oportet huius restrictionis rationẽ reddere. Nulla aũt ratione fulta apparet hæc respõsio, nisi forte dicatur, ꝙ quia magnitudo virtutis non est, nisi secũdum quantitatẽ perfectionalẽ, ideo non respõdet, nisi quãtitati perfectionali effectus: quãtitas aũt perfectionalis nõ est quãtitas durationis. Nõ enim quanto maior duratio, tentò perfectior effectus fit: sed æqualis perfectionis est ignis durans per horã, & per duas horas, & per tãpus infinitum, vt dicitur primò Ethico. c. 7. Sed hæc ratio in hoc deficit, & quasi æquiuocat: quoniã dupliciter cõtingit loqui de quãtitate durationis, vno modo secũdum se, alio modo vt est cõditio aliarum rerum. Si cõsideretur vt est cõditio rerum, puta hominis, aut albedinis, sic cùm sit extra rationes formales rerũ, non auger propriã perfectionem alicuius rei: nõ enim est perfectior calor durãs cẽtum annis, quam durãs vno die. Et hoc modo est sermo de quantitate durationis in primo Ethic. vt patet ibi ex com. Auer. & S. Thom. & consequenter hoc modo verificatur, quòd quantitas durationis non est quantitas perfectionalis, nec sibi proportionatur virtus actiua alterius effectus.

¶ Si verò cõsideretur primo modo, scilicet ſm se: sic cum bonũ dividatur in decẽ prædicamẽta, sicut ens, vt in 1. Ethic. Ibidem dicitur: & quãtitas durationis sit quędam entis species: quadam etiam bonitatem ſm se necesse est ponat. Ac per hoc manifestè patet: quod si duratio aliquam perfectionẽ secũdum se ponat, maiorẽ maior ponet, & infinita infinitam. sicut etiã quantitas molis aliquã perfectionẽ dicit. aliquin inter entis species nõ

Universidad de Deusto

esset:& maior maiorē. & infinita infinitā: nō minus In suo ordine q̄ calor infinitus. & tamē quantitas molis maior & infinita dicitur secundum extēsionem. Quod ergo quātitas durationis sit quātitas perfectionalis: pōt dupliciter intelligi. Scilicet conditio aliorū. & sic est falsum: quia est extra latitudinem rationis formalis cuiuscunq; alterius rei. Alio modo ſm se, & sic ipsa quantitas durationis est quę dā perfectio vēdicans sibi quantitatem perfectionalē secūdum suam extēsionem: quemadmodum caloris vendicat sibi eam ſm suam intensionem. Vnde ad rationem in oppositū dicēda sunt duo. Primū, q̄ nō oportet quantitatem durationis esse quantitatē perfectionis: sed habere illam infra suam latitudinem: sicut nec calor est quātitas perfectionis, sed habet illam. Secūdo, q̄ falsum est, quōd quātitas durationis secūdum se non ponat quanto maior maiorē perfectionē, quamuis nō ponat maiorē perfectionē huius, puta caloris vel hominis. Et quia sermo in prædicta cōditionali habitus, non est nisi de quātitate durationis ſm se: cōsequens est q̄ firma stet veritas illorū principiorū eriam in his effectibus, quorum propria quātitas est quātitas extensiua. Talia enim maiorē semper ponunt ex augmentata extēsione perfectionem suæ speciei. Manifestē aūt patere possunt omnia quæ de perfectione quātitatis durationis diximus in hac solutione ex quātitate molis: applicādo distinctiones factas & cætera dicta ad ipsam: vt facile est cuiq; exercitato deducere. Vnde potest formari ad principale propositum ratiocinalis. Magnitudo virtutis respōdet proportionaliter magnitudini p se effectus: sic quod aliquāta virtus, ad effectum aliquātæ perfectionis, requirit, & maior ad effectum aliquātę perfectionis, & infinita ad infinitæ p̄fectionis effectū. sed duratio est effectꝰ aliquātę perfectiōis: ergo ad faciendū per se primò aliquātam durationē requiritur aliquanta virtus, & ad maiorē maior, & ad infinitam infinita: cum maior duratio maiorem dicat perfectionem, & infinita infinitam.

Quanti-tati du-rationis quomodo se habeat ad durationē quātitas.

Rogo, omnes iterū atque iterum, ne auertēdo mentis intuitum ab eo q̄ est per se, ad id, quod est accidēs, fallātur, innitēres supra adductæ glossæ: abiq; ratione dicendo q̄ si ad effectū aliquātæ perfectionis requiratur aliquanta virtus, ad effectum maioris perfectionis intēsiuę requiritur maior virtus: nō aūt ad effectū maioris perfectionis extensiuæ, qualis est maior & minor duratio. Hæc enim glossa, vt ex dictis patet optima est, loquēdo de causa p se primo illius effectus, cui vtraq; quātitas cōuenit, intēsiua infra propriam latitudinē, & extēsiuam extra: sicut est calor, &c. Vniuersaliter autem loquēdo de quantitate causæ in ordine ad propriū effectū, & eius quantitate infra latitudinis suæ limites clausa, nulla opus est distinctiōe: eo q̄ eadem ratio saluatur in proportione causæ & effectus, siue ſm propriā rationē augeatur intēsiue, siue extensiuē: ratio scilicet maioris perfectionis ſm propriam rationem suæ speciei. Non enim tenet illa regula i effectib⁹ quātitatis intēsiuæ alia ratione, nisi quia quāto effectus p se primò alicuius est pfectior infra latitudinē propriā, tāto perfectior causam exigit. Propter hoc enim ex maiore quantitate extēsiua caloris producti non cōcluditur maior virtus calefactiua, sed intēsiua tantū. Illa enim auger perfectionē caloris extra propriā latitudinē caloris: ista aūt intra. Hæc autemmer ratio saluatur in effectibus quātitatis præcise quāritate extēsiua: quotiā eorū propria perfectio augetur infra propriā latitudinē secūdum extēsiuam augmentationē. vnde vniuersaliter loquēdo, effectū esse perfectiorem intēsiuè vel extensiue, accidit effectui perfectiori secūdum p̄priam latitudinē suę rationis formalis: quōd per se cōsideratur in hac ratione, & est ratio vtriusque eorū: q̄ perfectioré causam exigat & cōcludat: sicut esse album vel nigrū accidit colorato: & est ratio eorum, q̄ sint visibilia. Fallit autem multos cōtingit in re hac ex eo, q̄ in ceteris entibus à quātitate manifestē videmus, q̄ sola augmētatio intensiua effectus per se concludit maioritatē virtutis per se primò actiua illius: & nullā perhibent sensus virtutem actiua per se primò quātitatis propter quod nūquam intellectui oblata apparet augmentatio virtutis ex intēsiuo cremēto effectus. Quicquid enim sit de virtute actiua per se primò quātitatis, siue permanētis, siue successiue, discernēdū est intellectus acumine, vt dictū est, inter entia, quorū propria perfectio cōsistit in intensione, & quorū propria pfectio cōsistit in extentione: quoniam in illis extendi est extra limites rationum formaliū suarū: & propterea non concludit maiorem perfectionem virtutū actiuarum illorū entiū. In illis aūt extendi est infra rationes formales eorū, & est ipsum eorū intēdi: & ideo idē exigit & cōcludit in virtute eorū actiua per se primò, quod in illis infert intendi, si inuenitur virtus per se primò, actiua quāritatis. Vnde nō obstat proposito si quis dicat nō dari in rerū natura huiusmodi virtutem quātificatiuam motus: nobis enim sat est veritas cōditionalis, quæ permanet etiā antecedēte & cōsequente impossibili. Similiter puerile est, si quis putet dictū processum, ideo nō tenere in effectibus quātiratis extēsiuæ, sed intēsiuæ: quia in extēso id quod additur licet perfectio quædā sit, nō includit in se minus extēsum, & aliquid vtrā: intēsius autē includit in se remissum, & aliquid vltra per fectionis addit. & ideo hoc requirit maiorē virtutē, illud vero æqualem. Puerile inquā dixi, quia sic se habet maius secūdū extensionem ad minus pura spatiū duarum horarum, ad spatiū vnius, aut bicubitum ad cubitū: sicut maius intensiue ad minus: puta calor vt quatuor, ad calorē vt duo, vtrobiq; siquidem maius claudit minus, & aliquid perfectionis ꝓpriæ rationis minus addit. Cōstat autem ex dictis, quōd in prædicto processu nulla est ratio exigens aut supponēs aliā similitudinem proportionū inter intensum & extensum, nisi maioris ad minus. Arguimētatā enim semper est hoc modo. Potēs p se primo in aliquātū, est aliquātæ virtutis, ergo potens in maius, est maioris: ergo in infinitū est infinitē. Nihilominus diligēter aduertēti apparebit, q̄ quemadmodū in extenso pars addita priori non includit priorem, & ideo seorsum nō infert maiorē virtutem: ita in intenso gradus, verbi gratia, additus nō includit priores, nec est maioris perfectionis gradus quartus albedinis, quā sit primus: nec ex perfectiōe maiore quarti gradus seorsum infert maior vis calefactiua: sed ex eo q̄ totū calidum, puta habēs quatuor gradus caloris, est perfectius, quā calidū vt duo, quemadmodum etiam arguitur ex eo, quōd totū extensum est perfectius. ¶ Triplū quoque omnino est, si quis admittat prædictū processum tenere quo ad effectus quāros quātitate permanēte, nō autem fuge elsiua. Oporteret enim abradere principia tradita in sexto & septimo & octauo Phyſ. de virtutibus motiuis & earū proportione: cūm motus & tempus, & de quibus ibi est sermo, successiua entia sint. Stat ergo veritas primæ conditionalis.

SECVNDA CONDITIONALIS.

Si quid mouetur per se primo tempore infinito Quum motum continuum, oportet tale esse immobile.

SECVNDA autē cōditionalis est ista, Si A mouet tempore infinito vnū motū continuum. &c. A est mouens immobile. & accipimus mouet proprie, vt distinguit cōtra mutare. Et rursus accipim⁹ mouet, vt motor, nō vt instrumentū motoris. primum propter illuminationē, secūdum propter corpus cæleste trahens secū ignem: quem nihil minus traheret, si idē ignis numero perpetuo cōseruaretur, secundū totū & partes: & etiam propter primum orbem trahentem secum alios: vt multis placuit, quamuis nō sufficienter. Probatur ista cōsequentia octauo Phyſ. text. 85. ex proposito: & 12. Metaphyſ. tex. 43. ex hoc q̄ motor mot⁹ nō semper eodē modo se habet aut in se, aut in ordine ad mobile: id autem, à quo semper prouenit idem eodem modo se habere necesse est vtroque modo: vt patet. ergo.

¶ Ex his autem duabus cōditionalibus verificatis antequam veniamus ad tertiam ſam patere potest distinctio superius præmissa cū suis membris in speciali. Liquet enim iam quod perpetuitas motus duabus attestatur causis, scilicet infinitati virtutis per se primò causantis ipsam aut immobilitati motoris: & cōsequenter q̄ diuersimodè ab illis dependet. & illas infert: quoniam infinitatē non infert nisi in virtute per se primò (seu ex proprię latitudinis perfectione) illā causante. Immobilitatē vero virtutis infert in omni virtute causāte ipsam. Et meritò, q̄ a immobilitas est extra latitudinem perfectionis virtutis tam motiuæ quam quantificatiuæ motus. Infinitas autem rationis formalis cuiusq; infra ipsius latitudinē clauditur. Gradualitas enim alicuius speciei (puta caloris) etiam si in infinitū creſcat, caloris naturā nō exit. Immobilitas verò conditio est extra rationem latitudinem caloris. Siue enim intelligatur calor vt quatuor siue vt mille, siue vt infinitus: nūquam peruenietur ad hoc, q̄ sit immobilis infra limites caloris stādo. Et quod de calore exemplificauimus, de cæteris virtutibus actiuis, formaliter sumptis, siue ſm rem sint in materia, siue non, intelligi volumus. oportet enim Philosophū formaliter loqui. Vnde distinctio iā probata in terminis specialibus repeti pōt sic. Perpetuitas motus dupliciter pōt imaginari, q̄ fiat. V no modo à virtute per se primò ipsam causante: & sic oportet, q̄ fiat à virtute infinita intēsiuè: vt patet ex prima cōditionali. Alio modo à virtute nō per se primò ipsam causante, sed per se primò causante talē motū secundario causante elus perpetuitatē, vt illius conditionē. & sic oportet q̄ fiat à virtute motiua immobili, quæ ex pfectione suæ virtutis caulet talē motū puta Saturni. & ex immobilitate eiusdē semper perseueret idē faciens. Vt sic cōditio virtutis sit causa cōditionis effectus sicut in primo modo ꝓpria perfectio ipsi⁹ virtutis est causa ꝓpriæ perfectiōis effectus. & ꝓpter hoc Arist. 8. Phyſ. in tex. 78. infinitatē tēporis motus adscripsit infinitati virtutis, & in tex. 81. adscripsit immobilitati motoris: vt iuueniret fundamēta & ad primū motorē, & alias intelligētias inuestigādū: vt ibidem D. Th. notauit. Ex primo enim primū motorē octauo Phy. tex. vlt. & 12. Metaph. tex. 41. cōcludit. Ex secūdo verò numerum intelligentiarum text. 43, & 44. Non enim ibi inuestigatur numerus infiniti motoris (vt quidam rudes & cęci dicunt) sed numerus motoris inalterabilis & immobilis: vt patet ex fine textu. 41. & ex ipso textu 43. vbi semper est sermo de immobilitate motoris tempore æterno. &c.

TERTIA CONDITIONALIS.

Si calum mouetur tempore infinito, primum mouens ipsum est infinitæ virtutis intensiuè.

TERTIA igit cōditionalis, cui⁹ antecedēs supponit Arist. cum suis sequacibus esse illa. Si cęlū mouetur tēpore infinito, primū mouens ipsū est infinitæ virtutis intensiuè. Et aduerte differmitatē inter hāc cōsequētiā & priores. In priorib⁹ enim inferebatur, A mouet, &c. ergo. A est infinitæ virtutis: vt in prima: vel, ergo A est virtutis mobilis: vt i secūda. In hac verò nō iferimus, ergo mouēs cęlū: nec, ergo quilibet motor cęlestis: sed, ergo primū mouēs est virtutis infinite intēsiuè. Probat ista sic: Cęlū mouet tēpore perpetuo: ergo ab aliqua virtute p se primò & directè potēte in sempiternitatē mot⁹, talis est infinita intēsiuè: vt patet ex veritate primę cōditionalis, pbatę: ergo inuenit aliqua virtus infinita intēsiuè. Aut igit ista virt⁹ est in quolibet motore cælesti, aut i primo tantū. Non i quolibet: tū quia nō oportet tū quia neuter ab altero dependeret i sempiternē mouere: fatuū enim est ponere infinitum vt sic dependere: tum quia aliquid cōuenirer pluribus primo, scilicet mouere sempiternē: q̄ est impossibile, vt mōstrat. primo. Poster. ergo in primo motore tantū. Totus ꝓcessus clarus est & firmus, si prima cōsequētia ꝓbabitur. Cui⁹ vis cōstitui ista categorica, Sempiternitas motus causat ab aliqua virtute, p se primò itēdente & potēte in ipsam. Hæc igit ꝓpositio ꝓbata, nihil remanebit huius rationis ꝓbandū. Probat ergo primo, q̄ hoc sit possibile: deinde q̄ sit de facto. Primū probat: quia si esset incōueniens aut impossibile, sempiternitatē motus causari ab aliqua virtute actiua per se primò hoc nō esset, nisi vel q̄a duratio mot⁹ cuius species est sempiternitas, nō est res separabilis a motu, sed simul est & nō est. & sic & nō sit cū motu ac p hoc insufficienter sit à quolibet mouēte, sicut & mot⁹: vel q̄a duratio motus passio motus est: eo q̄ tēpus, vt dicit 14. Phyſ. tex. 130. & 12. Meta. tex. 29. aut est idē motus, aut eius passio. Passioni aūt nō debetur aliud agēs quā ꝓductiuū subiecti: vt patet inductiuè: Vel 9a. vt superi⁹ tactū est. duratio motus nō est nisi cōditio eius: cōditionib⁹ autē rerū nō debetur propria virt⁹ actiua: sed sat est conditiones actiui seq. Praeter enim hęc tria nō apparet ratio, quare impossibile aut incōueniēs sit sempiternitatem vendicare sibi virtutē p se primò ei⁹ actiuā: sed nihil horū impedit. Inseparabilitas siquidē durationis formaliū, etsi cōcludat, q̄ Producens vnam in rerū natura producat alteram: nō tamen concludit, q̄ a quocunque producatur per se primò vna: aly eodē producatur p se primò & altera. Quauis enim esse ens sit inseparabile ab esse tale vel tale ens: & p hoc habeatur, q̄ causans tale ens causet etiā ens: nō tamen sequitur, ergo si est causa per se talis entis, inquātum tale, ergo & inquātum ens: vnde Arist. in 6. Metaphy. i principio venat principia, & causas entiū inquantū entia. Durationem autē passionē esse motus est iuerum sit quo ad aliq̄d: puta q̄a sub ratione tēporis diffinitur per motū, & tieparabiliter cōcomitatur ipsū tanquā posterius suū prius: non tamen est verū simpliciter: quia constat q̄ verē, & simpliciter passio alicuius sic producitur consecutiue ad productionē subiecti vt a virtute per se primò ꝓductiua subiecti, secluso quocunque extrinseco. sufficienter emanet. Duratio autē siue sempiternitas mot⁹ nō emanat à virtute motiua, vt sit ratione ipsi⁹ virtutis: sed cōsequitur conditionē existentiæ ipsi⁹ virtutis, scilicet durationē eius, vt patet inductiue. Nō est igitur passio proprie loquēdo sed potius conditio inseparabilis. Nec ex hoc q̄ talis conditio potest poni in esse ex conditione virtutis motiuæ, concludi potest, ergo superflue quæritur alia causa: qm nō quærit causa ad hoc, vt fiat absolute: sed ad hoc vt per se primò fiat.

¶ Nō enim superflue quærit à quo p se primo fiat animal, quātis sciamus ipsū fieri à generante hominem & bonum. Nec inconueniens aliquod sequitur, si tā nobilis cōditionis mot⁹, qualis est sempiternitas, ꝓcialis causa quæratur, & nō sat sit credere, q̄ fiat vt cōditio præcise: nihil enim cōtra principia naturalia, aut metaphysica, aut quascunque alia apparet sequi. Immo inuestigatio hęc cōsequēs est, peculiaⁱ Arist. in 6. & 7. & 8. Phyſ. vbi ex diuersis motus aptauit secūdum diuersitas ꝓportiones ad ei⁹ durationē. Non est igitur impossibile aut incōueniēs, sempiternitatē motus talē esse effectū. q̄ possit ꝓduci ab aliqua virtute per se primo. Quod aūt hoc sit de facto, pbatur primo: quia vt dicit 2. Phyſ. tex. 26. & 8. tex. 30. semper ponēdi est id q̄ est aut causat p se ante: id q̄ est aut causat p aliud. Cōstat autē quod causans sempiternitatē motus, q̄a immobile causat eā per accidens: seu p aliud a virtute ina actiua. ergo debet præcedi ab eo q̄ ex ap⁹ria perfectione suæ virtutis actiuę sempiternitatē facit: hoc enim tātū est quod per se primò illā causare potest. ¶ Secūdo: quod sempiternitas mot⁹ cælestis est effectꝰ dignissimus: vt eius effectus ostendit. s. perpetuitas omnīū generabilium & corruptibilium: ad quā tota sphæra actiuorū & passiuorū & singula in ea contenta ſm vires conātur & procacgunt, quicq̄d agunt: vt Auer. dicit 2. Cœli. com. 17. & Albert. Magn. ibid. confirmat. Irrationabile est aūt effectū adeo nobilem in rerū natura abiq; per se primò causa actiua fieri. Et confirmat: Quia cū in motu cælesti sint duæ condiriones. s. sempiternitas, & determinata velocitas, quæ in sui ratione claudit tēpus: vt patet in 4. Phy. tex. 96. & sempiternitas eiꝰ sit nobilior determinata velocitate, vt ex effectib⁹, & de se patet, & 12. Meta. com. 41. habetur: vbi certa velocitas finita virtutis sempiternitas vero infinitati attribuitur motoris abiq; potētia omnino: secundo quoque cælitex. 17. dicitur, q̄ sempiternitas est ꝓprium diuinitatis opus. & Platonicis confirmātibus, ibidē à S. Thoma cognouimus entia tantum sempiternitatis, quantū diuinitatis sapere: & determinata velocitas abiq; dubio habet causā p se primò ipsā causantē apud oēs Physiosophos: quę demēria esset sempiternitatē cælestis motus causa p se primo priuare? Relinquitur igitur ratio tota, & stabilis & efficax: cū etiā fugiēdi via cōcessa nō sit. Duob⁹ enim modis poterat ens tantum laborē sine priuare. Vel dicēdo q̄ sempiternitas mot⁹ nō habet causam p se primo actiuam q̄ esse nefas ostensū, est. Vel dicendo, q̄ habet quidem sed illa est virtus infinita, immobilis. Et hoc ostensū est esse ignorātiam propriæ vocis: q̄a nulla virtus p se primo actiua alicuius, est actiua illius ex aliquo extra eius ꝓpriam rationē formalē. alioquin esset actiua illius, circūscripto omni alio, & nō circūscripto omni alio: q̄ implicat. Impassibilitas autē & vniuersaliter immobilitas, vt de se patet: & superi⁹ declaratum est extra latitudinē est cuiusq; rationis formalis virtutis actiuæ formaliter supra. vnde dicere q̄ virtus A sit per se primò actiua sempiternitatis, & dicere q̄ ideo est actiua sempiternitatis: quia est immobilis: & semper manet eodem modo: est ignorare propriam vocem.

¶ His ergo præmissis ad motū dubiū contra processum Arist. redeundo, dicimus q̄ quia sempiternitas motus exigit in p se primo motore seu in eius ꝓpria potētia actiua infinitatē intensiuam & hoc nō habet ex eo q̄ ponitur i motu infinito ex parte mobilis, nec ex eo q̄ ponitur in motu infinito ex parte spatij infinities iterati, sed inquantū est secūdū se effectꝰ quidem, cui accidit q̄ hoc vel illo modo soluetur: ideo ex ꝓpria ratione sempiternitatis motus siue saluetur i motu infinito p se, siue infinito per accidens concludi optimè pōt ab his equinoccatione infinitas intēsiua primi motoris potēris p se primò in sempiternitatē. Vnde attēta sempiternitate mot⁹ formaliter, & relata ad virtutē actiuā per se primo illam respicientē, quāmuis æque bene cōcludatur infinitas intēsiua illius virtutis, siue hoc siue illo modo ponatur. Arist. tamē a notioribus doctrinā subtilissimā tradens, deduxit in tex. 78. ex sempiternitate motus posita in motu infinito ex parte mobilis, infinitatē intēsiuā potētiæ: & in textu vltimo ex eadē sempiternitate mot⁹ posita in motu infinito ex parte spatij cōclusit infinitatē primi motoris. Infinitas nihil obstare rationi supte ex sempiternitate formaliter accepta iquouis motu saluari ponat. Propter q̄ i tex. 78. nō potuit mobile infinitū, sed tēpus tantū: vt docerer, q̄ nō cōcludebat ibi infinitatē potētiæ ex infinitate mobilis, sed ex ꝓpria ratione infinitatis tēporis. & in tex. vlti. secundū viāq; translationis nō sat fuit Arist. subsumere, q̄ primū mouens mouet motū perpetuū, aut tepore infinito, sed subsumpsit vtrūq; simul: vt ostenderet, q̄ nō ignoie abiolute ex hoc q̄ mouet per petuo (cuni hoc sit commune omnibus motoribus exli) sed ex eo, quod sic mouet tēpore perpetuo: vt ipsam infinitate temporis per se primo causet: alioquin negatio commissa esset in illa minore: quam nefas est Aristoteli imponere.

¶ Formaliter ergo dubiū soluēdo dicimus, q̄ medium ad probandā illam minorem, scilicet primus motor est virtutis infinitæ, est hoc, mouens p se primò tēporis infiniti: ita q̄ maior syllogismi supra ex tex. 78. est ista. Mouens p se primo tēpore infinito, est virtutis infinitæ. Minor vero supra i textu vltimo est ista, Primꝰ motor mouet p se primo tēpore infinito, ergo primꝰ motor virtutis infinitæ, vbi nulla æquiuocatio interuenit. Et maioris ꝓbatio ex infinitate tēporis saluati i motu infinito ex parte mobilis, nō obstat, sed magis attestatur, ceu fiat, quia ꝓportio virtutis p se primo respicientis durationē motus, ad finitatē & infinitatē temporis, absolute declarata, & cōclusa est ibi in materia clarius eā respiciente, scilicet in motu infinito p se: vt ex notioribꝰ fieret doctrina. Differt autē deductio hæc à subtilissima deductione, qua D. Thomas, 8. Phyſ. docuit in duob⁹ vltimis in medio termino. Cum enim medii Arist. sit moues tepore finito, ille apponit ly p se. ly finito. nos vero supra ly motus. Secundo i minore q̄a apud nos minor est vera

Universidad de Deusto
Biblioteca

de facto quo ad operationē primi motoris: apud illū vero minor est vera quo ad virtutem primi motoris. Non enī de facto primⁱ motor mouet tēpore infinito p se: sed oportet eū cē tāte virtutis, q̄ quātum ex pte virtutis suę, posset mouere tpre infinito per se: qa causæ per se oportet respōdere effectū per se. Primⁱ aūt motor est cā per se infinitatis motⁱ, ergo siue sit possibile tps infinitū per se inueniri, siue nō, oportet primum motorē tāte virtutis esse si est per se cā infinitatis motus. Cōueniūt tamē hæ deductiōes in cōclusione (qa vtrobiq; cōcludit infinitas intēsiua primi motoris) & in radice: qa vterq; p. cessus ponit primū motorē esse per se cām durationis infinitæ ipsius motus. Sed ille, p̄cedit ex eo q̄ causæ per se oportet esse tantā virtutem vt possit in effectū per se: quod fundatur sup̄ secūdo Phys. tex. 36. Iste verò, q̄ causam per se primò alicuius, oportet proportionaliter augeri ſm augmentum proprium effectus sui, cuius fundamenta superius dicta sunt.

¶ Et vt multis philosophātibus cōplaceamus quivolūt potius cū Auer. errare q̄ cū aliis verū sequi: ostēdendū superest hoc idem Auer. docuisse. In 12. liquidem Metaph. com. 41. postquā conclusit iuxta demonstrationē 8. Phys. q̄ virtus infinita requisita ad mouendū tēpore infinito corpus cæleste, nō est in magnitudine quia moueret in nō tēpore: mouet statim dubiū cōmuniter tactū a doctoribus 8. Phys. scilicet, cur si ponitur virtus infinita in magnitudine: sequitur motⁱ in nō tēpore: & si ponat extra magnitudinē, nō sequitur motⁱ in non tēpore, quæ est ratio differentiæ? Et statim respōdet, q̄ hoc ideo est qa motⁱ cæli sit à duobus motoribus: quorū alter est finitę motionis, & est ālia cæli, & alter infinitæ, & est potentia ojo sine materia: & q̄ motus cæli à motore finito habet, q̄ sit in non tpe, & à motore infinito, q̄ sit tpe perpetuo. Vbi à plano sensu tpe nō diuertēdo, manifestè patet, q̄ ipse est opinatus primū motorē esse infinitæ virtutis intēsiuæ, & ppter illā infinitatē causare per se p̄rio sempiternitatē motⁱ cæli. & in hoc differre à cæteris intelligētiis quæ cū sine imobiles, possunt virtute ppria causare ppetuitatē motus, per accidēs tñ: vt ex dictis patet. Et qa p̄dicta verba Auer. aliis locis eiusdē cōtradicere videnť (vt adduximus arguendo ad oppositū) ideo à diuersis diuersimodē exposita, vel potiⁱ extorta sunt: put q̄libet voluit nō se Auerroillā, sed Auerroim sui facere, vnde oportet expositiones eorū afferre, vt firmeť veritas. Quidā igit dixerunt, q̄ Auerrois intendit q̄ sit finitus intensiue primus motor, infinitⁱ autem ī duratione: nō tātū formaliter, sicut alii motores: sed etiā causaliter: quia sempiternitas motⁱ ascribit fini ipsiⁱ motⁱ, qui est purus actus ojo, & p hoc differt a cæteris motoribus. Et hi diuisi fūt in duas vias. Nā q̄dā eorū dicūt q̄ illa distinctio motoris infinitū & infinitū: est distinctio realis: q̄dā vero q̄ est distinctio rationis in primū motorē ſm q̄ est finis, & ipsūmet ſm q̄d est agēs, & secūdū quod agens mouet in tempore: qa est vigoris finiti intēsiue: ſm vero quod finis, ppetuat motū: & ideo dicit infinitus in duratione causaliter. Alij vero dixerūt, q̄ primus motor nō est virtutis finitæ nec infinitæ intēsiue: qa nō est virtutis actiuę, sed dicit infinitæ causaliter, causalitate finali: vt dictum est. Alij autē dixerūt, q̄ illa verba Auerrois examinăda & glossăda sūt ſm determinationes factas inde subtātia orbis, & c. vbi magis ex proposito tractauit rē hāc, vbi manifeste negauit infinitatem intensiuā. Sed q̄ omnes huiusmodi respōsiōes errāt, manifestatur. Et primo q̄ loquāť de infinitate intēsiua, p̄bāť primo sic: Quādocūq; fit ali quā distinctio proposita habētia plures significationes & alterū oppositorū declaratur ab ipso distinguēte quo ad q̄d nominis, ſm quā intēsionē sumit, reliquū debet sumi ſm oppositā intēsionē. Patet ista: alioquī pire tomni certitudo diuisionū, & syllogismi diuisim, & c. sed Auer. diuisit motorē cæli in motorē finitæ motionis: & infinitæ motionis: & descripsit alterū mēbrū, sc. motorem finitæ motionis p finitatē intēsiue, vt patet: qa ibi expresse subdit. Dicere finitatē, est dicere pportione motoris ad motā rem: ergo reliquū mēbrū. sc. motor infinitæ motionis est describendū ſm intensionē oppositā sc. q̄ dicere infinitatē est dicere im, pportionem: & sic erit motor infinitus intensiue. Secūdo sic: Termini quæstionis & respōsionis ſm artē demōstratiuā nō differūt, sicut nec quæstio differt à cōclusione in terminis, sed in modo. Cōstat autem q̄ motor infinitus de quo est sermo in quæstione, est infinitus intensiue: quoniā est ille, de quo dicit in 8. Phy. tex. 79. q̄ mouet in nō tempore: ergo finitas & infinitas de qua est sermo in respōsione, est etiā intensiua. Tertio sic, Quælibet respōsio à sapiente data, debet sumi ī sēsu in quo quæst. motæ respōdet: sed ista nō respōdet quæst. motæ, nisi intelligat de infinitate intensiua: ergo: & c. Declarať minor: qu. est cur virtⁱ infinita requisita ad mouēdū tēpore infinito, posita in magnitudine, infert motū in nō tēpore & posita extra magnitudinē, nō. Huic autē quæstio nō satisfit dicēdo, q̄ hoc ideo est, qa ibi sūt duo motores separatio & abo finiti, sed alteractiue, & alter vt finis: & ex motore vt finis est sempiternitas, ex motore vero vt agens est q̄ motus sit in tēpore. Hoc enī siue verum, siue falsum sit, est impertinēs quæsito: & solicitudo superflua. Tota enī quæstio est quare ī virtute separata nō sequitur motus in nō tēpore, sicut à virtute pōsita in magnitudine. Et cōstat q̄ est sermo de virtute actiua. Hæc autē quæstio vt & nouiti possint Percipere (sicut & quælibet alia) aliq̄d certū supponit scilicet ſinitatē virtutis siue in magnitudine, siue extra. Et quærit dubiū quare si illa infinita virtus ponitur in magnitudine, mouet in nō tēpore: & extra nō. Quæratur ergo ab istis prio: Qualis est illa ſinitas virtutis, quæ supponitur intēsiua, ā durationis? si intēsiua, habeť intēsitⁱ si durationis, quę sit, & nulla & ridiculosa est. Nulla q̄dē: quia a virtute actiua infinita in duratione posita ī magnitudine, non sequī motus in nō tēpore: vt patet de virtute alteratiua Solis a qua res aliqua alterať, & tamē in tēpore. Nec potest dici q̄ illud est verū tātū de virtute motiua vnico motu locali tantū: quoniā expresse Arj. in 8. Phy. tex. 79. vnde hoc sup̄ū est, dicit hoc verificari in omnibus virtutibⁱ motiuis quocūq; motu. Ridiculosa autē: qa puerile est quærere, quare a virtute finita in vigore, infinita autē duratione separata a materia, puenit motus in tēpore, & nō in nō tēpore. Quis enī est adeō rudis, vt ignoret finitatē & infinitatē intensiua virtutis, seq̄ velociratem certā vel incertā motⁱ, & nō finitatē & infinitatē durationis? Vltimū igit refugiū horū est, q̄ quęllio illa neutrā infinitatem determinatē supponit, sed infinitatē in cōmuni: quoniā ex motu ppetuo neutra infinita determinatē cōcludit, sed in cōmuni cōcludit, q̄ oportet virtutē motiuā tēpore ppetuo esse infinitā. Vnde dicūt q̄ quæstio Auerrois est, cū sit q̄ virtⁱ motiua tēpore infinito sit infinita, abstrahēdo ab hac & illa infinitate, quare posita in magnitudine infert motū in nō tēpore, & extra magnitudinē nō. Et respōsio est supponēdo q̄ si aliqua virtⁱ posita in magnitudine, debet mouere tēpore ppetuo, oportet q̄ sit infinita intensiue, ex 8. Physicorū, textu 78: & consequenter moueret in nō tēpore, ex textu 79. & addendo q̄ si aliqua virtus motiua tempore perpetuo ponatur extra magnitudinē, & illa est necessariò infinita ſm durationē, & distinguit in motorē & agēs, & sic est finitę motiōis, id est, mouet in tēpore, & motorem vt finis, & sic est infinitæ morionis: id est, mouet infinito tempore, quod q̄ virtuti positę in magnitudine cōuenire nō potest. Non enim potest distingui ī motorem vt agens, & vt finis: & ideo oportet, q̄ virtus motiuę tempore infinito, sit in magnitudine, moueat in nō tēpore extra magnitudinem, nō. Sed verē istī innitūntur telis aranearum. Deficiūt enim dupliciter, ſ. in re ipsa, & in expositione Auer. In re ipsa q̄dem, quia falsū est, q̄ virtus motiua tempore infinito, ponitur in magnitudine, est infinita intensiue si extra magnitudinē, nō. Quæratur enim ab ipsis (ne in æquiuoco laborem") de quali infinitate tēporis est sermo. Diuisicta est enim superⁱ ex 6. Phy. q̄ est duplex: ex parte mobilis, & ex parte spatij: seu p se & p accidēs. Si est sermo de virtute motiua tempore infinito ex parte mobilis, nulli dubiū est, q̄ illā oportet esse infinitā intēsiuę: in tex. enī 78. nō est sermo de tali virtute, sed de prima, vt ex dictis patet. Amplius: Cū Philosophⁱ obedire debeat rationi, oportet reddere causā, quare cū ad mouendū B mobile certa velocitate, puta motu vniⁱ horæ: reqrať tāta virtus intensiuę, puta vt cētū: & ad cōtinuandū illū motū tēpore perpetuo sufficiat ex parte virtutis motiuę, q̄ semper perseueret in eodē vigore: quare, inquā, est q̄ virtus talis si ponať in magnitudine, sequit q̄ sit infinita intensiuę? Hoc enim neq; ex parte perfectiōis virtutis, nec ex natura magnitudinis oritur: & tū hoc est super q̄ istī fundāntur. Quod si dicat q̄ hoc oritur ex hoc, q̄ illa virtⁱ actiua sęper remanere debet in eodē vigore, hoc puerile est: quia ex hoc nihil aliud sequit, nisi q̄ illa virtⁱ oportet q̄ ponat in magnitudine inalterabili & icorruptibili. Ex hoc autē, q̄ virtⁱ actiua ponitur inalterabilis & icorruptibilis, infinitæ q̄ durationis siue in quāto, siue extra, nō habeť maior perfectio intēsiua: vt de se patet in primo Eth. c. 7. ab Arist. & Auer. dicit. Et dat exēplū de albo: q̄ ex hoc, q̄ ponit perfectū, nō sequit, ergo est albius: quia differētia maioris & minoris rationis non infert differentiā ſm magis & minus. Vnde rudiculū est, q̄ quidē inter Philosophos se locates dicat, q̄ ideo non potest esse virtus motiua actiue tempore perpetuo in magnitudine, quia oportet ipsam esse durationis infinitæ, & per hoc infinitam intensiue. Debeť enim inferre, ae per hoc inalterabilem & incorruptibilē: ad q̄ sequitur infinitas intensiua.

Pudet autē adducere quorundā fatuitatē dicentiū, q̄ processus non fit ab Auer. & Arist., ad concludendū, primū motorem esse incorporeum absolutè, sed ad cōcludendū, ipsum esse incorporeū, id est nō immersum materiæ, ad esse quę est tātū apud eos in generabilibus & corruptibilibus. Rationis liquidē est capax, vt patet ex dictis. Vnde causā actiuā p se determinatę velocitatis posuit animā, sempiternitatis verò primū motorem. Si finaliter, hoc pōt dupliciter imaginari. Primò, vt sit sermo de dependētia cōmuni: qua oia causantur in genere causę finalis à primo. Et hoc est cōtra Auer. ibidē: quoniā hoc mō nō saluať sua differētia inter terminatā velocitatē & infinitatē motⁱ & eiⁱ sempiternitatē: hoc etenim mō vterq; esseť depēdet finaliter à primo motore. Secūdo, vt sit sermo de aliquo speciali mō dependēdi, ī genere tamē causæ finalis. Et quantū verba eorū sonāt, videtur dicere, q̄ quodā singulari modo sempiternitas est a primo fine, quo nō est determinata velocitas: sic q̄ sempiternitas motus in hoc differt ab eiⁱ velocitate, q̄ illa sufficiēter fiat ab agēte, illa aut nō nisi adiūcta causalitate finali primi motoris. Sed qa facile est dicere difficultionē in qualibet re q̄uis ardua, & inexercitati est admittere illā in aēre: ideo quæramⁱ ab illis, quomodo sit ista differētia. Hoc enim nō pōt nisi triplicit imaginari, ſ. aut sic, q̄ sempiternitas careat causa actiua, & finali tātū attribuať. Et hoc est ridiculū: quoniā nō est intelligibile, q̄ aliq̄d effectiuē, p̄ducat motū, & nō, p̄ducat eiⁱ durationē, maxime cū tēpus, q̄ est duratio illa (vt 12. Meta. tex. 29. dicit) aut est ipse motus, aut eiⁱ passio. Cōstat aūt q̄ hæc ab eodē fiāť actiuē ſm rē, quāuis non eodē modo: pōt enim eorū, quæ sunt idē realiter vnū p accidēs, produci ab agēte inferiori, & alterū per se vt patet cū Sortes generat Platonē: tūc enim licet fiat Plato p se, fit tamen corpus vel mittū per accidēs: vt dicitur in primo Phys. text. 76. Aut sic, q̄ ad determinatā velocitatē causa actiua sufficit abiq; finali. ad sempiternitatē aūt, non. Et hoc etiā est ridiculū: quia finis est causa caterarū causarū: nullūq; est effectus naturæ aut artis absq; fine. Aut sic, q̄ ad determinatā velocitatē causa actiua cum fine cōmuni sufficit, ad sempiternitatē aūt nō, sed requiritur specialis ratio dependentiæ ad primū motorē vt finem. Et hoc est iterū loqui in aēre: nisi huiusmodi ratio assignetur. Nec apparet alia ratio, quàm illa, quæ in eodem com. 41. ex intētione Themistij subditur, ſ. q̄ motor qui mouet ad cōsequēdū aliquid, vel cōseruādum aliquid trānmutabile necesse est q̄ quandoq; cesset. Motor aūt q̄ mouet ppter aliquid semper in actu & immutabile, qua ratiōe mouet vno tpe, mouet sęper. Et sic habeť specialis ratio dependentiæ sempiternitatis ex fine, q̄ nō habeť in velocitate motⁱ. Sed adducere hoc ad ppositū, nouitiorū est. Cū enim omnes aīæ cælestes prima intētione operētur ppter se (vt dicit 12. Meta. com. 36. & secūdo Cæli. com. 17. & 21.) & ipsarū natura sit immutabilis in actu: & earū opa sint sicut opera artis: vt dicitur 12. Meta. com. 44. & finis sit principium in operabilibus: vt dicit in 2. Phys. tex. 88. Quemadmodū ex actualitate immutabilis finis sumunt animæ illæ rationem sempiternitatis in suis operibⁱ, ita ex aliis cōditionibⁱ nobis ignotis sumūt rationē tāte velocitatis: & quare magis ab Otiē te moueāť versus hemisperiū superius, & alia hmōi. Hęc enim omnia fiūt ppter melius: vt ex secūdo Cæli. tex. & com. 34. habeť. Et ex fine necesse est bonitatē eorū fieri. cū naturalia agātur ppter finem, vt dī 2. Phy. tex. Vnde ex hoc nō magis habeť, q̄ sempiternitas specialiter dependeat a primo: q̄ certa velocitas: vtrūq; enim eorū habet hoc mō specialē rationē dependentię ex fine. Amplⁱ. Cū rō sempiternitatis motⁱ sufficiēter sumatur ex his finis cōditionibⁱ, ſ. q̄ sit ī se actu, & habitu & mouēs immutabilis: & hęc sit cōia omnibⁱ motoribⁱ cęlorū respectu ppriarū essētiarū: nihil ppriū primo motori dixisset Auer. sed totū q̄ dixit cōuenit omnibⁱ animabus cęlorū ī rōne finis: nec pōt dici, q̄ dictū Auer. cōmune quidē est omni motori separato ī rōne finis, sed appropriat primo, ppter dependētia aliorū a primo & in rōne finis: qa sic nō saluat differētia inter sempiternitatē & velocitatē: vtrāq; enim, ppter independentiā primo est attribuēda fini. Quòd si tanē ad vltimū refugiū recurrēdo dicať, q̄ sempiternitas motⁱ dependet a primo fine quodā singulari mō ignoto nobis: & hoc cognosci ex hoc q̄ oēs motores cælles cōueniūt ī sempiterne mouere: nō aūt ī velocitate motⁱ (hoc enī ideo esse credēdū est, qa rōnē sempiternitatis habēt respiciēdo primū: velocitatē verò respiciēdo ppria.) Hoc est contra Auer. q̄ expresse dixit in secūdo Cęli, com. 58. q̄ motores inferiores sumūt rōnes suarū velocitatū: ſm q̄ magis desiderāt assimilari primo. Et loquit nō solū de motu diurno, sed ēt in circulo obliquo. Deide hoc nō est sufficiēti rōne firmatū: q̄ enim cōueniāt oēs in sempiternitate motⁱ: vt dicit Auer. in secūdo Cęli, com. 38. & 71. & alibi; est qa cōueniūt oēs in hoc q̄ sunt motores immateriales. Et ideo hoc non oportet cōlligere, q̄ sit ex singulari modo dependendi a fine cū clare pateat, q̄ finis cōmunis cū immaterialitate motoris sufficiat, nec locⁱ est cōiecturis in manifestis. Amplⁱ: Velocitas de qua ibi loquit Auer. vt patet ī cōmen. nihil aliud est q̄ temporalitas, in qua oēs motores cæli cōueniūt, sicut & ī sempiternitate, nullⁱ enim mouet ī nō tpe. Restat ergo, q̄ de infinitate intēsiua sermo Auer. ibidē fit. Et licet euidēciores sint p̄dictæ rōnes si duo motores ſm rē in primo orbe ponātur: efficacies tamē sunt etiā si duo ſm rationē, vnus autē secundum rem ponitur, vt patere potest cuilibet

intēdētis ostēdere impartibilitatē primi motoris: vis est ex natura quāri & extēſi siue corruptibilis, siue nō: vt patet: & i tex. vlti. rationē formans ex efficacia probatorū, & nō aliter, cōcludit primū motorē impartibilem: vnde hoc est simpliciter error nimis fatuus. Amplius, Hoc dictū, ſ. q̄ virtus motiua actiuè tempore ppetuo si est in magnitudine, est infinita intrēſiuę, si extra, nō oportet vel ex rationibus formalibus terminorū intelligibiliter deducere, vel sensibilibus assumere. Sed ia ostēſum est ex rationibus terminorū hoc nō deduci: sed oppositū quo ad primā partē, & sensibilia idem testātur: ergo hoc est volūtarię dictū. Ex sensibilibus enim habemus, q̄ virtⁿ alteratiua Solis est motiua actiuè, & est in magnitudine: & tamē nō est infinita intēsiuè, nec alterat in non tpe. Nec potest dici, q̄ quia sermo est de virtute actiua motⁱ localis, ideo inflātia nō militat. Tū quia eadē est ratio quo ad mouere in nō tempore, & infinitatem intēſiuam de virtute alteratiua & motiua ſm locum, & vniuersāliter motiua si ponantur in magnitudine, vt dicitur 8. Phys. tex. 79. vt ia adductū iterū est. Tum quia si idem alterabile semper supponeretur alterationi Solis, tūc Sol vnū numero motū perpetuū posset continuare, nulla facta augmentatione suæ virtutis, quicquid sit de antecedēte huius cōditioālis: & sic virtus finita intēſiuę, infinita durātiōe, moueret in tēpore infinito vnū motū continuū & nō in nō tēpore: vnde q̄ de facto nō sit hoc, est per accidēs, quantū est ex efficacia virturis. Accidit enī tantæ virtuti, q̄ vnum vel plura subliciātur, &c. & nihil minus posset in vnum semper, quàm plura. In expositione aūt verborum Auerrois errāt: quia ex huiusmodi sensu non habetur respōsio ad quæstum: esset enim respōsio, quòd ideo virtus motiua rem pore infinito posita in magnitudine moueret in non tēpore, & posita extra magnitudinem, non: quia virtus extra magnitudinem distinguitur in motorem vt agens, & motorem vt finis: in magnitudine autem, non. Ex hoc autem quomodo haberi possit quæsita differentia, centum iuga boum non deducerent.

¶ Quartò principaliter probatur, quòd de infinitate intensiua sit sermo Auer. ibidem: ex eo, quòd ibi dicit, quòd motus cæli inquantum est ab anima cæli, sortitur determinatam velocitatem, inquātùm verò est à primo motore, sortitur sempiternitatē. Ex hoc enim arguitur sic: Aut intendit, quòd motus cæli habeat sempiternitatē à primo motore effectiuè, aut finaliter. Si effectiuè, cùm in hoc ponat differentiam inter primum motorem, & animam cæli, tripliciter potest hoc imaginari.

Primò, q̄ anima cęli, aut non efficiat aut non sufficiēter possit efficere sempiternitatē motⁱ, & ideo attribuatur primo motori tāquam causę sufficiēti, & hoc cōuincitur demōstratiuè ex se fallum supponēdo, animā cæli esse virtutē motiuam immobilē: vt patet ex 8. Phys. tex. 85. & ex supradictis. Secūdò q̄ anima cæli dependenter illā faciat, primus aūt motor independenter, & ideo attribuitur primo motori, vt eius causæ actiuæ inde pēdenter. Et hoc cōuincit esse cōtra Auerroim ibi: aut loquitur de cōmuni dependentia, qua omnia entia alia à primo, & actiones eorū dependent à primo: & sic non saluatur cōmentum, posnēs differētiam inter sempiternitatem & determinatā velocitatē motus cæli in hoc, q̄ illa est à primo motore, hęc ab anima cæli, tali enim dependentia cōmuni tā sempiternitas, quàm determinata velocitas est à primo motore mediante anima cęli. Aut loquimur de singulari dependētia: qua in faciēdo talē effectū, ſ. sempiternitatē motus, anima cæli dependet à primo motore. Et hoc cōuincitur esse impossibile, tenēdo primū motorē finitū intēſiuè: & deducitur sic, Motore sufficiēte ex his quę in se intrinsecē sunt, applicato mobili dispōsito, circūscripto quocūque alio, excepta cōmuni dependentia ad primū, necessario puenit effectⁿ, pprius illiⁿ motoris. Patet ilta ex terminis: aliquin nulla esset via ad probandā cōsecutionē causę ad effectū, & econuerso. Sed anima cæli est actiuū sufficiēs ex suis intrinsecis respectu motⁱ æterni: ergo circūscripto quocūque alio excepto cōmuni influxu primi, potest in motū æternum, ergo nulla est opus speciali dependentia. Probatur minor ex eo q̄ anima cæli habet ex suis intrinsecis duo requisita ad faciendū sempiternitatem motus, ſ. tāram virtutem intēſiuè (puta vt mille) & immobilitatē: quilibet enim motor habēs hæc duo, pōt sempiternū facere motū, quāuis non per se, vt dictū pluries est. Tertiò, quòd anima cæli licet sufficienter, tamen per accidēs facit sempiternitatē motus, primus aūt motor facit eā per se: & ideo attribuitur primo motori, vt eius causæ actiuæ per se primò intēdenti illam. Et sic habetur intentum: quia, vt ex prima conditionali, p̄bata patet, ex hoc sequit, ergo primus motor est virtutis infinitæ intēſiuæ. Et in rei veritate ista videt mēs Auer. in illo loco. Loquit enī de actiua causalitate, vt quæstio mota ostēdit, & nō intēdit subtrahere ab anima cæli causalitatem actiuā sempiternitatis, sed perfectitatē causalitatis: cuius nulla virtⁿ finita est capax, vt patet ex dictis. Vnde causā actiuā p se determinatę velocitatis posuit animā, sempiternitatis verò primū motorem. Si finaliter, hoc pōt dupliciter imaginari. Primò, vt sit sermo de dependētia cōmuni: qua oia causantur in genere causę finalis à primo. Et hoc est cōtra Auer. ibidē: quoniā hoc mō nō saluať sua differētia inter terminatā velocitatē & infinitatē motⁱ & eiⁱ sempiternitatē: hoc etenim mō vterq; esseť dependet finaliter à primo motore. Secūdo, vt sit sermo de aliquo speciali mō dependēdi, ī genere tamē causæ finalis. Et quantū verba eorū sonāt, videtur dicere, q̄ quodā singulari modo sempiternitas est a primo fine, quo nō est determinata velocitas: sic q̄ sempiternitas motus in hoc differt ab eiⁿ velocitate, q̄ illa sufficiēter fiat ab agēte, illa aut nō nisi adiūcta causalitate finali primi motoris. Sed qa facile est dicere difficultionē in qualibet re q̄uis ardua, & inexercitati est admittere illā in aēre: ideo quæramⁿ ab illis, quomodo sit ista differētia. Hoc enim nō pōt nisi triplicit imaginari, ſ. aut sic, q̄ sempiternitas careat causa actiua, & finali tātū attribuať. Et hoc est ridiculū: quoniā nō est intelligibile, q̄ aliq̄d effectiuè, p̄ducat motū, & nō, p̄ducat eiⁿ durationē, maxime cū tēpus, q̄ est duratio illa (vt 12. Meta. tex. 29. dicit) aut est ipse motus, aut eiⁿ passio. Cōstat aūt q̄ hæc ab eodē fiāť actiuè ſm rē, quāuis non eodē modo: pōt enim eorū, quæ sunt idē realiter vnū p accidēs, produci ab agēte inferiori, & alterū per se vt patet cū Sortes generat Platonē: tūc enim licet fiat Plato p se, fit tamen corpus vel mittū per accidēs: vt dicitur in primo Phys. text. 76. Aut sic, q̄ ad determinatā velocitatē causa actiua sufficit abiq; finali. ad sempiternitatē aūt, non. Et hoc etiā est ridiculū: quia finis est causa caterarū causarū: nullūq; est effectus naturæ aut artis absq; fine. Aut sic, q̄ ad determinatā velocitatē causa actiua cum fine cōmuni sufficit, ad sempiternitatē aūt nō, sed requiritur specialis ratio dependentiæ ad primū motorē vt finem. Et hoc est iterū loqui in aēre: nisi huiusmodi ratio assignetur. Nec apparet alia ratio, quàm illa, quæ in eodem com. 41. ex intētione Themistij subditur, ſ. q̄ motor qui mouet ad cōsequēdū aliquid, vel cōseruādum aliquid trānmutabile necesse est q̄ quandoq; cesset. Motor aūt q̄ mouet ppter aliquid semper in actu & immutabile, qua ratiōe mouet vno tpe, mouet sęper. Et sic habeť specialis ratio dependentiæ sempiternitatis ex fine, q̄ nō habeť in velocitate motⁱ. Sed adducere hoc ad ppositū, nouitiorū est. Cū enim omnes aīæ cælestes prima intētione operētur ppter se (vt dicit 12. Meta. com. 36. & secūdo Cæli. com. 17. & 21.) & ipsarū natura sit immutabilis in actu: & earū opa sint sicut opera artis: vt dicitur 12. Meta. com. 44. & finis sit principium in operabilibus: vt dicit in 2. Phys. tex. 88. Quemadmodū ex actualitate immutabilis finis sumunt animæ illæ rationem sempiternitatis in suis operibⁿ, ita ex aliis cōditionibⁿ nobis ignotis sumūt rationē tāte velocitatis: & quare magis ab Otiē te moueāť versus hemisperiū superius, & alia hmōi. Hęc enim omnia fiūt ppter melius: vt ex secūdo Cæli. tex. & com. 34. habeť. Et ex fine necesse est bonitatē eorū fieri. cū naturalia agātur ppter finem, vt dī 2. Phy. tex. Vnde ex hoc nō magis habeť, q̄ sempiternitas specialiter dependeat a primo: q̄ certa velocitas: vtrūq; enim eorū habet hoc mō specialē rationē dependentię ex fine. Amplⁱ. Cū rō sempiternitatis motⁱ sufficiēter sumatur ex his finis cōditionibⁿ, ſ. q̄ sit ī se actu, & habitu & mouēs immutabilis: & hęc sit cōia omnibⁿ motoribⁿ cęlorū respectu ppriarū essētiarū: nihil ppriū primo motori dixisset Auer. sed totū q̄ dixit cōuenit omnibⁿ animabus cęlorū ī rōne finis: nec pōt dici, q̄ dictū Auer. cōmune quidē est omni motori separato ī rōne finis, sed appropriat primo, ppter dependētia aliorū a primo & in rōne finis: qa sic nō saluat differētia inter sempiternitatē & velocitatē: vtrāq; enim, ppter independentiā primo est attribuēda fini. Quòd si tanē ad vltimū refugiū recurrēdo dicať, q̄ sempiternitas motⁱ dependet a primo fine quodā singulari mō ignoto nobis: & hoc cognosci ex hoc q̄ oēs motores cælles cōueniūt ī sempiterne mouere: nō aūt ī velocitate motⁿ (hoc enī ideo esse credēdū est, qa rōnē sempiternitatis habēt respiciēdo primū: velocitatē verò respiciēdo ppria.) Hoc est contra Auer. q̄ expresse dixit in secūdo Cęli, com. 58. q̄ motores inferiores sumūt rōnes suarū velocitatū: ſm q̄ magis desiderāt assimilari primo. Et loquit nō solū de motu diurno, sed ēt in circulo obliquo. Deide hoc nō est sufficiēti rōne firmatū: q̄ enim cōueniāt oēs in sempiternitate motⁱ: vt dicit Auer. in secūdo Cęli, com. 38. & 71. & alibi; est qa cōueniūt oēs in hoc q̄ sunt motores immateriales. Et ideo hoc non oportet cōlligere, q̄ sit ex singulari modo dependendi a fine cū clare pateat, q̄ finis cōmunis cū immaterialitate motoris sufficiat, nec locⁱ est cōiecturis in manifestis. Amplⁱ: Velocitas de qua ibi loquit Auer. vt patet ī cōmen. nihil aliud est q̄ temporalitas, in qua oēs motores cæli cōueniūt, sicut & ī sempiternitate, nullⁿ enim mouet ī nō tpe. Restat ergo, q̄ de infinitate intēsiua sermo Auer. ibidē fit. Et licet euidēciores sint p̄dictæ rōnes si duo motores ſm rē in primo orbe ponātur: efficacies tamē sunt etiā si duo ſm rationē, vnus autē secundum rem ponitur, vt patere potest cuilibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

eas applicare sciẽti. Vnde omnes expositiões cõmenti prędicti falsæ apparent. Vltima aũt ordinẽ librorũ Auer. non pensauit. Cũ enim cõstet ex secũdo cæli com.3. q̃ tũc iam fecerat libellum de substantia orbis: & ex pluribus cõmentis, quæ tũc etiam fecerat sup libros Phys: & ex 12. Metaph. com. 65. q̃ iuuenis erat q̃do fecit super lib. de Cęlo, & sperabat in com. 352. se pfecturũ Astrologiã: & q̃ senex scripsit super Metaphysica, manifeste liquet, q̃ omnia dicta Auer. sunt examinãda ad 12. Metaphysicæ eius, & nõ econuerso: quoniam opus illud testamẽtum eius est.

Secũdus mod⁹ ꝓbẽdi infinitã tensiuã primi motoris.

¶ SECVNDA aũt via ad ostendendã infinitatẽ virtutis Dei glorioſi sumpta ex S. Tho. breuior est. Et supponit Deũ esse causam actiuã alicuius substãtiæ, siue mũdi, siue primæ intelligẽtię, siue omniũ incorruptibiliũ, siue ab æterno, siue in tẽpore: nihil enim horũ refert, dũmodo cõcedatur p simplicẽ emanationẽ (quã nos creationẽ dicimus) Deũ aliquid produxisse. Hoc aũt nũc supponãt: Tũ quia cõmuniter excellentes viri hoc concedũt etiã de mente Arist. & Auer. Tũ quia expresse contra Algazelẽ pluries Auer. hoc dicit. Tũ quia hoc exigeret specialem quæstionẽ, quã alibi tetigimus. Acquiescentibus ergo huic suppositio, hæc via paratur: iuxta quã arguit prælibãdo rationes terminorũ: s. q̃ virtus creatiua est virtus actiua effectus ex nulla potẽtia passiua: siue sit creatiua ab æterno, vt Plato, & Arist. cũ sequacib⁹ posuerũt: siue in tẽpore, vt fides Christiana determinat. Cæteræ aũt virtutes actiuę sunt effectuũ ex aliqua potẽtia passiua ꝓsupposita: vt patet in naturalib⁹ & artificialib⁹. Arguit ergo sic, loquẽdo semper de quãtitate virtutis seu pfectionis: Omne quãtum excedẽs aliud quantũ, sic q̃ quantũcunque excessum crescat, nunquã inter ipsa est aliqua proportio, est necessario infinitũ intẽsiue. Ista patet ex terminis, quoniã, vt dicit in 8. Phys. tex. 79. si excedẽs est finitũ addẽdo sẽper q̃rum ad excessum, quãdoq; æquabitur & excedetur. Sed virt⁹ creatiua est aliquãtæ pfectionis: & sic excedit virtutẽ factiuã rerum ex potẽtia subiecti, q̃ quãtumcunque augeat nõ est inter eas proportio: ergo virtus creatiua est infinita intẽsiue. Probat minor quo ad vltimã partẽ (quę sola eget ꝓbatione) & ducẽdo ad impossibile: quia sequeretur q̃ virtus tãtum actiua ex aliqua potẽtia, & virtus actiua ex nulla potẽtia possent esse æquales: quod est manifeste impossibile. Tenet cõsequẽtia supponẽdo vnũ, q̃ ꝓbatione nõ eget, scilicet q̃ quãto aliquod actiuũ potest educere rẽ de remotiori potẽtia ad actũ tanto est virtuosius. Ad sensum enim patet q̃ ad educẽdum caloręde potentia aquæ, maior virtus requiritur, quã ad educẽdum ipsum de potẽtia aẽris: hoc igitur supposito arguit more Aristotelico sic: Sumat⁹ virtus ꝓductiua alicui⁹ (puta Bouis) ex nulla potẽtia, & sic A. Sumatur quoq; virt⁹ ꝓductiua Bouis ex aliqua potẽtia puta C. & sit virt⁹ illa B. Tũc sic: Istæ duæ virtutes: s. A & B per te habẽt aliquam ꝓportionẽ, sit ergo ꝓportio cẽtupla: ita q̃ A excedat B nõ pl⁹, q̃ in centuplo. Et tũc sumatur potẽtia passiua in cẽtuplo magis cẽlogata ab actu q̃ sit C, & sit illa D. Cũ ergo oporteat tãto virtuosius esse agẽs quãto elongatior est potẽtia ab actu, necesse erit virtutẽ actiuã Bouis de potẽtia D. esse in ꝓportiõe cẽtupla ad B. ac p hoc esse æqualẽ ipsi A. Et sic virt⁹ ꝓductiua ex aliqua potẽtia, & virt⁹ ꝓductiua ex nulla erũt æquales, q̃ est impossibile. Imò etiã eodẽ processu põt deduci, q̃ illa sit etiam maior: quod est impossibilius. Nec potest inficiari quispiã hũc processum ex eo, q̃ non põt sumi in rerũ natura potentia remotior ab actu quacũque potẽtia data: oportet enim sic dicẽtes negare processum Arist. 4. Phy. tex. 92. vbi assumit plenũ subtili⁹ quocũque pleno. & 6. Phy. tex. 15. vbi assumit motũ velociorẽ quocunque motu: & breuiter destruere doctrinã traditã i lib. Phy. Saluatur eũ efficacia horũ & similiũ processuũ ex rationib⁹ formalibus terminorũ, & ex veritate cõditionaliũ: quicq̃d enim repugnat veritati cõditionalis, est falsum & impossibile: vt Auer. dicit i 8. Phy. tex. 78. Vnde, ꝓposito sufficit veritas cõditionaliũ: puta, si virt⁹ aliqua ꝓduceret ex potẽtia in cẽtuplo remotiori, esset in cẽtupla ꝓportione, &c. Stat ergo rõ firma: q̃tis quidã nesciẽtes, aut nõ volẽtes eã formare, soluisse se arbitrati sunt: vt de Scoto patet prima dist. quarti. Qui ideo credidit se soluisse: q̃a S. Tho. nõ solicit⁹ circa terminos, q̃ in autẽticis ratiõibus solẽt subintelligi, fecerat maiorẽ huiusmodi: Eorũ, inter quę nulla est proportio, alterũ est infinitũ: soluit Scotus, q̃ hæc non est vera, vt patet de pũcto & linea: & tamẽ punctũ non est infinitum. Propter quod notãter nos posuimus in maiore virtũque esse quantũ: vt has pueriles cauillatiões effugeremus. Et hæc de secũdo.

Q V Æ S T I O.

Num Deus moueat 9t finit, 9el 9t agens.

RESTAT IGITVR argumẽtis in oppositũ respõdere. ¶ Ad primum ergo (quod tres difficultates tangit, vnam principaliter & duas ex consequenti) tali est ordine dicendum, quod duas annexas difficultates, scilicet an Deus moueat vt finis tãtum, vel vt finis & agens, & si vt agens, an mediatẽ vel immediatẽ: pertranibimus dicendo, quia est.

Tertiam verò principalem, s. an ex positione virtutis infinitę intensiuæ in rerũ natura necessariò sequatur motus in nõ tempore, pertractabim⁹ dupliciter, scilicet sm Auer. & simpliciter. Quãuis igitur multi ex secũdo cęli, tex. 64. Vbi in summo gradu perfectionis vniuersi locatur id, quod sine actione optimũ posſider: & ex 12. Metaph. tex. 30. vbi dicitur, q̃ Deus mouet sicut amatũ & desideratum: credant Deũ non esse causam agentem, sed finalẽ: verius tamẽ dicũt sentiẽtes vtroque modo Deũ esse causam: vt Simplicius arguit ex primo cæli tex. 30. vbi Arist. dicit, Deũ nihil agere frustra. Si enim ad hoc incõueniẽs solicit⁹ fuit Arist. deducere, q̃ Deus nihil agit frustra, ergo supponebat Deũ agere ꝓpter finẽ: ridiculũ enim esset deducere ad hoc incõueniẽs de causa nõ actiua. Auerrois quoq; in de substãtia orbis, manifestẽ reprehẽdit dicentes oppositum esse de intentione Arist. & in 10. Metaph. com. 7. expresse dicit, q̃ Deus mouet non tãtùm vt finis, sed vt motor. Quod etiã firmat in 12. com. 7. & in com. 44. vbi etiã postmodũ Auicennam ponentem Deum esse tantùm finem, arguit, quòd oportet primi principis esse actionem, quæ cum hoc, quòd sit sibi propria, sit cõmunis cæteris: qualis est motus diurnus. Et in secũdo cæli, com. 17. dicit, q̃ omne habẽs actionem in se, habet actionem in alio: & in com. 21. dicit, quod omne quod inuenitur propter se prima intentione, inuenitur propter aliud secunda intentione: nisi illic esset natura non innata ad largiendum. Et breuiter totus Auerrois plenus est hac sententia, vel formaliter, vel radicaliter: vt putà quòd in separatis à materia causalitas finalis & sufficiens eldem conueniunt: vt dicitur 11. commen. & 35. & 38. & 55.

Secũdus mod⁹ ꝓbẽdi infinitã tensiuã primi motoris.

Nec obstat q̃ Arist. dicit, Deum mouere vt amatũ: non enim dixit hoc cũ dictiõe exclusiua: imò ex hoc magis habet propositum, ꝓposita illa vniuersali Auer. quã modo diximus. Id verò q̃ ex secũdo cæli adducitur, admiratiõe dignũ est, qua frõte ab Auerroistis adducãt, cũ Auerrois ipse ibidẽ i cõsilio 46. expresse dicat, q̃ in illo summo gradu habẽte optimũ sine actiõe, dat latitudo includẽs oẽs intelligẽrias: ita q̃ apud ipsum oẽs intelligẽtię sunt in illo primo gradu, & nõ tantũ Deus: & tamẽ cõstat apud eos etiã q̃ cæteræ intelligẽtiæ agũt ad extra, intẽdit enim ibi Aristoteles apud Auerroim intelligẽrias quater⁹ intelligẽtiæ sunt habere optimũ (q̃d est fœlicitas specularia) sine omni depẽdẽtia ab exteriori actiõe, non sicut in nobis iuxta illud 12. Met. tex. 39. deductio aũt qualis optima, &c. & esse in primo gradu. Quatenus verò aiæ sunt, optimũ assequi ꝓ motũ: & in secundo locari ordine simul cũ corporib⁹, quorũ sunt animæ. Vnde Deũ mouere nõ solũ finaliter, sed actiue dicimus. Et quãuis ex multis commentis videatur haberi, q̃ Deus mouet immediatẽ: q̃a in com. 44. & 12. Met. reprehẽdẽtur ponẽtes Deũ esse priorẽ motore primi orbis: & in com. 38. expresse dicit, q̃ primus motor mouet sine medio: & in com. 48. numerãtur substãtiæ immateriales sm numerũ motuũ cælestiũ expresse, supponẽdo nullã esse, quæ nõ moueret: vt tamẽ ex dictis superius patere possit, in com. 41. & 12. expresse dicit motũ cęli cõponi ex duob⁹ motoribus. Et ideo sciẽdum est q̃ ista sibilinulcẽ nõ cõtradicũt: quoniam cũ sint in hac re opiniones extremæ: vna ꝓuicẽnæ, dicẽtis Deũ nihil agere ad motũ cæli, nisi sm quòd prima causa operatur ꝓ secũdas: sed primum motorẽ esse primam intelligentiam producta à Deo, quæ cum anima cæli mouet. Alia eorũ, qui dicunt Deum solũ mouere primũ cælum. Auerrois via incessit media, vtrũque declinãs extremũ: & ideo nũc hoc nũc illud excludit extremum, quãuis pluries Auicennam impugnauerit. Est igitur apud eũ primus motor Deus glorioſus, non tamẽ mouet solus.

Sed quia in motu primi cæli sunt duo (sempiternitas motus, & certa velocitas: puta 24. horarũ) posuit vtrũque horũ habere per se primò causam actiuã & propriã: sempiternitatis quidẽ Deũ, certę verò velocitatis animã cęli. Et hic sensus respondet planè expositiõi illius cõmenti absq; extorsione. Et sic Deus nõ est prior motore toti⁹: imò facit ꝓ se motũ toti⁹ quo ad nobilissimã ei⁹ rationẽ, quæ est sempiternitas: & hoc modo Deus non est anima alicuius orbis. Et ideo dixit ibi Auer. q̃est potẽtia nõ in materia: & per hoc volebat q̃ differret ab anima cæli. Et hoc modo ualuat quod com. 44. dicitur, q̃ illud quod int elligit motor corporis cæli de primo motore, est aliud ab eo q̃ intelligit motor orbis Saturni. Et sic numerus immaterialiũ substãtiarum secũdum numerũ motuũ aluatur: quia ex motuum numero incũctus est numerus motorũ aliorũ à primo: quia iã ex infinitate motus stabilitus erat. Nullã enim substantiam immaterialẽ ponim⁹ nisi ex motu cõclusam: sed prima ex infinitate motus, cęteras ex numero motuũ regulariũ & perpetuorũ exigentiũ motores immobiles. Et hoc cõsonat textui Arist. expresse quærẽti numerũ motorũ immobiliũ, nõ numerũ motorũ infinitorũ: i vt ꝓ hoc infinuaret quod de aliis primo loquebat: quanuis prim⁹ quoq; sit immobilis. Est sic de sermo Ari. & auer. & ibidẽ cõtra ponẽtes substãtias immateriales absq; aliqua ꝓpria mottõe alicuius corporis, vt patet ibidẽ: q̃d nos nõ diximꝰ. Et breuiter hoc modo

modo omnia dicta Auer. inueniũtur cõsona, & meritò: q̃a verò omnia consonant. Vnde Heliæ Hebręi labor, q̃ vanus fuerit patet. Putauit enim, q̃ ex hoc q̃ Deus dicitur motor effectiue primi cæli sequeretur, ergo mouet solus primũ cęlum. Iam enim liquet, Deũ propriũ & motorem primi orbis, quo ad sempiternitatem sui motus actuę causandam. Mouet ergo Deus cælum effectiuè vt motor proprius, & mediãte anima cęli, sic vt vtriusque proprius effectus motus cęli sit diuersimode: & sic quo ad duo prima patet quid tenendum sit.

Numda ta virtutis infiniti te intẽsiuę sequatur motus in nõ tẽpore.

¶ De tertio aũt (in quo tota stat difficultas præsens) ambiguitas magna videt: diuisi siquidẽ sunt Peripatetici circa id. Quibusdã enim apparet, q̃ ex hoc antecedente, darur virtus infinita in natura, sequit necessariò, ergo motus in nõ tẽpore. Quibusdã verò videtur, q̃ distinctiõe opus sit in re hac: & hi in tres distincti sunt vias. Alij putant q̃ distinctiõe modi agendi, s. liberè vel necessariò opus sit. Ali, verò q̃ distinctio modi essendi illius virtutis infinitę s. an habeat esse materiale, an immateriale, ad hoc sufficiat. Alij aũt duas distinctiões necessarias credũt ad saluãdam infinitam virtutẽ in rerum natura, s. modo essendi (quæ modò dicta sunt) & modi agẽdi, s. meditationẽ vel immeditatio nẽ, ita q̃ omnes huiusmodi opiniones sunt quatuor. Et primam quidẽ postponẽtes (quia ex discussione aliarum quid veritatis habeat patebit: & el⁹ fundamẽta sunt, quę arguẽdo adduxim⁹) ad secũdã nos trãsferam⁹ opinionẽ, quia tria dicit. Primò, q̃ ex hoc antecedente, virtus infinita est in magnitudine: necessariò sequit ergo mouet in nõ tẽpore, q̃ implicat contradictionẽ. Et in hoc conueniunt cũ Arist. 8. Phy. tex. 29. omnes Peripatetici: licet differant in modo deducendi consequentiã. Sco. enim in primo sent. dist. 2. quæst. 2. ad vlt. dicit, q̃ ex eo q̃ in antecedẽte assumit virtus infinita, sub inteligendo, agat, necessariò sequit, ergo actio sua est in nõ tẽpore: alioquin in æquali tẽpore agere contingerit virtutẽ infinitã & finitã, iuxta deductionẽ Arist. ibi. Ex eo verò, q̃ in antecedente additur ly in magnitudine (id est extensa) sequitur q̃ si agit, agat circa corpus: & consequẽter q̃ sit ibi aliqua resistentia, & sit etiã diuersa approximatio partiũ passi ad agens: ac per hoc sequitur, ergo actio illius virtutis est mouere: quoniã hæ duæ causæ, s. diuersa approximatio partium & resistentia, faciunt successionẽ esse in motu, & sic ex toto antecedente simul, s. virtus infinita in magnitudine sequit motus in nõ tẽpore. Sed hęc deductio manifeste peccat: quia ex hoc q̃ aliqua virtus est extẽsa, & agit in corpus, non sequitur illę duę causæ successionis: sed vna tantùm, s. diuersa approximatio partium passi ad agens: sed ex omnibus his absque resistentia nõ sequitur, ergo illa actio est motus. Et hæc omnia non egẽt probatione: quia manifeste patent de virtute illuminatiua. Hæc enim est extensa, & agit in corpus, &c. & tamen non est motus ꝓprie (de quo loquimur) vt distinguitur contra mutationẽ S. Tho. aurẽ quia Arist. non fuit solicitus ibi de vtraq; parte cõsequentis deducẽda, supponit cũ Auerroẽ & exteris expositoribus (quantum vidisse me recolo) q̃ subiectũ illius antecedẽtis, s. ly virtus seu potentia supponit pro virtute motiua, proprie sumẽdo motum, ita q̃ antecedens illius consequentiæ sm veritatẽ est hoc virtus motiua infinita est in magnitudine, ergo. Et q̃ hoc sit mẽs Arist. patet ibi, ex eo q̃ probando suppositionem vnam, s. q̃ ma ior virtutis facit æquale in minori tempore, dicit ve calefaciẽs, aut dulce faciens: aut proliciens, & omnino mouens. vbi manifeste patet, q̃ de virtute motiua loquitur. Patet etiã ex fine intẽto: ad nihil enim aliud inducebat demonstrationem illam, nisi ad inuestigãdam impartibilitatem primi motoris, quem cõstat mouere proprie. Vnde impertinens erat proposito tractare de omni virtute extensa: quamuis ex ista negatiua, non potest dari virtus motiua infinita in magnitudine, habeatur ex consequẽti, q̃ nulla virtus in magnitudine est infinita: quia quum sit virtus, aut substãtialis, aut accidẽtalis, & accidẽtalis ifinitas inferat in finitate substãtialis, & omnis virt⁹ substãtialis in magnitudine, si est simplex, sit principium alicuius motus naturalis (vt patet in primo cæli textu septimo) & simplicibus existentibus finitis impossibile sit mixtum fieri infinitum, manifeste deduci potest ex negatione infinitatis virtutis motiuæ in magnitudine, nega tio infinitatis omnis virtutis extensę.

¶ Facit tamen vim S. Tho. in ly magnitudine: ex hoc q̃ virtus extensa non est intelligẽs, virtus autem extra magnitudinem est intelligens: vt patet tertio de Anima, commenta quinto: virtus autem motiua non intelligens mouet tantum quantum potest. Ac per hoc tenet consequentia Arist. Quia si est virtus motiua infinita, & cum hoc mouet tantum quantum potest sequitur, ergo mouet in non tẽpore: vt patet ex deductione Arist. ibidẽ. Secũdò dicit, q̃ ex hoc antecedẽte, virtus infinita est (etiã loquendo de motiua (non sequitur necessariò, ergo mouet in non tẽpore: quia potest illa virtus esse agentis liberi: in cuius potestate est & actio & modus agendi. Et quum hoc arguit esse cõtra Arist. & Auer. & omnes Philosophos, Sco. cum sequacibus non reputat hoc icõueniẽs: imò dicit in secũdo sẽt. distinctio. prima quæst. 3. eos sibiipsis cõradicere, ponẽdo Deũ agere necessariò.

¶ Mihi autem videtur hoc non esse contra Arist. eo q̃ nulli imponendũ est q̃ nec dixit, nec necessariò sequitur ex dictis eius. Deum autem non esse agens liberum, nullibi dixit Arist. nec ex dictis eius sequitur necessariò. Demõstratio siquidem posita in primo cæli. textu 30. sufficienter saluatur supponẽdo omnes in intelligẽtias differre specie, q̃ mouere quantũ possunt, vt assimilẽt Deo glorioſo: cuius ꝓprius effectus est sempiternitas, siue libere, siue necessario illã causet. Numerus quoq; intelligẽtiarũ eisdem suppositionibus stantibus optime inuestigatur ex numero motuũ: sunt enim omnes motores adæquati. Incõueniẽs eriã q̃ dicitur in textu 79. s. virtutẽ finitã & infinitã mouere æqualiter: manifeste ibidem adscribitur virtutibus mouentibus naturaliter: & breuiter quæcunq; aliæ ad hoc adduci possunt, facile faluari videtur absque hoc. Nolo tamẽ propterea Arist. attribuere, q̃ posuerit Deum agere libere, sed opinionem suã ad nos non peruenisse tantum: contra Auer. tamen illã respondemus esse non dubito: vt ex cõmento quarto quodecimi Metaphy. deducere facile esset: & commento vigesimoprimo secundi de cælo manifeste habetur.

¶ Sed quoniã ex principiis philosophię non necessariò sequitur, Deũ agere necessario: idcireo quum soli rationi obediendũ sit, q̃ secũdo loco conera hoc obiicitur, soluendum est. Quum ergo dicitur, id, ad q̃ sequitur falsum, impossibile est simpliciter impossibile: &c. negatur minor. Et ad primam probationem dicitur, q̃ quamuis non sit impossibile, Deum velle vti tota virtute sua: est tamen impossibile, Deũ velle vti tota virtute sua, in hoc effectu, qui est velocitas motꝰ. Nec hoc est ex defectu virtutis, aut volũtatis: sed q̃a hoc nõ est factibile: vnde Deꝰ vtit tota virtute sua per se causando sempiternitatẽ motus, & creando, &c.

¶ Ad secundam verò dicitur præmittendo quator. Notandũ est enim primò, q̃ aliud est arguere ex potentia motiua infinita, & aliud est arguere ex potẽtia motiua infinita habẽte talẽ modũ essendi, s. in magnitudine, vel extra, vel modũ operãdi, s. necessario, vel libere. Primum siquidẽ antecedens abstrahit ab omni modo essendi & operandi: sm verò modũ essendi vel operãdi coassumit. Constat aũt q̃ multa possunt deduci ex aliqua ratione formali, & modo essendi vel operãdi simul: quę non possent deduci ex illa ratione formali absolute. Notandũ est secundo, q̃ ex aliqua ratione * abstracte, seu absolute sumpta, dupliciter aliquid deducere cõsueuerunt Philosophi. Vno modo necessario, sicut ex ratione motus deducitur, q̃ oportet esse in tẽpore, alio modo non repugnanter, sicut ex ratione motus deducitur, q̃ quocunque motu dato, potest dari velocior, &c. Et inter hæc tantum refert. q̃ cõsequẽs aliquid necessario, comitatur ipsum, in quocunque ponatur sm omnem modum essendi illius: consequens verò aliquid non repugnanter, non oportet comitari illud in aliquo: imo stat quod repugnet ei in quocunque modo essendi: vt patet in exemplis adductis.

** Alias abstrahẽte.*

¶ Notandum est tertio, q̃ tripliciter potest imaginari q̃ potentia motiua infinita exeat in actum secundum, vel quod moueat A mobile certa velocitate, ita quod non possit velocius illud mouere: sed illud mouere sibi adęquatum.

¶ Vel q̃ moueat infinita velocitate, i. in nõ tẽpore: non est enim intelligibile, q̃ aliqd actualiter moueat infinite velociter: & tamẽ in tẽpore: q̃a ex quo actualiter mouet tẽpus illius motus certũ est sm se, signetur ergo, & tunc procedatur iuxta tex. 79. octaui Phy. & venietur ad hoc, quod motus infinitę velocitatis erit in ęquali tẽpore cũ motu finitæ velocitatis (vtpote à virtute finita facto) q̃ est impossibile. Idẽ est ergo mouere actu infinite velociter, & mouere in nõ tempore. Vel medio modo, s. q̃ nunquã moueat tanta velocitate A mobile, quin possit illud velocius mouere. Hæc aũt tria aliter se habet ad potentiã motiuã infinitã absolutè, & aliter ad eam in magnitudine. Ad potẽtiam siquidẽ motiuã infinitã in magnitudine, duo extrema cõparanẽ immediate, ita q̃ respectu talis virturis nõ datur medium inter mouere in non tempore, & mouere certa velocitate.

¶ Ad potẽtiã verò motiuã infinitam absolute, extrema hæc sunt mediata, ita q̃ stat q̃ moueat sic velociter, q̃ tamẽ sẽper velociꝰ mouere possit. Et ratio differentiæ est: q̃a virtutis extẽsę quãtũ est posse, tãtũ necessario est facere: vt patet inductiue, & cõsequẽter si est infiniti posse, ergo habet adæquatũ facere: aut ergo hoc est certa velocitate mouere, aut in nõ tẽpore: mouere enim sic q̃ velociꝰ possit, nõ esse adęquatũ virtuti patet. Virtutis verò motiuę infinitę absolutè nõ oportet q̃d est posse, tantũ est facere: quia abstrahit ab omni modo operãdi, & essendi: & cõsequẽter abstrahit ab hoc, q̃ faciat sm totum posse, aut partem & tam ũmvel tnatum: & ideo non necessariò sequitur, quod si exeat inactũ, q̃ exeat in opus adęquatum. Notandum, est quarto, q̃ aliter agẽdum est ex infinita velocitate ad infinitã potentiã motiuæ absolute, & aliter econuerso. Ex infinita siquidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

velocitate, determinat interf, ergo potẽtia motiua est actu infinita: quia impossibile est aliter talẽ effectũ saluare. Ex infinita vero potentia motiua nihil aliud põt inferri: nisi ergo põt infinita velocitate mouere: ita si aliquãta virtus motiua põt mouere aliquanta velocitate, maior põt maiore, & infinita infinita. Sed q̃ posse mouere infinita velocitate cõtigit dupliciter, vno modo sic, q̃ possit facere motũ infinitæ velocitatis in actu alio modo sic, q̃ possit semper facere maiorẽ velocitatẽ quãcũq; fuerit velocitas: ideo nõ põt exinfinitate potẽtię motiuę absolutè inferri illa eminatè, ergo è actu infinita velocitas. sicut ecõuerso.

¶ His aũt præmissis, dico quatuor. Primò q̃ ex hoc antecedẽte A est virtus motiua infinita in magnitudine, optimè sequit, ergo mouet in non tẽpore: quia si non, ergo mouet adæquatè certo tẽpore ex tertio notãdo: & tunc sequit iuxta deductionẽ Arist. ergo virtus finita & infinita ſm totũ posse mouent æqualiter. Secũdo dico, q̃ ex hoc antecedẽte A est virtus motiua infinita non sequit necessario, ergo A mouet in nõ tẽpore: dicẽtibus enim q̃ non, sub inferri non põt, ergo mouet adæquatè in certo tempore: datur siquidẽ mediũ. s. q̃ permittitur mouere A mobile tãta velocitate (puta decẽ horarũ) non tã adæquatè, sed põt semper velocius: vt patet ex tertio notando, Quod nõ põt dici, si virtus illa est in magnitudine: & ideo Arist. fundans demonstrationẽ suam super illa distinctione, aut mouet in non tempore, aut certo tẽpore: loquendo de adæquata operatione assumit ab aduersario virtutẽ motiuam esse in magnitudine: q̃ a de tali constat, q̃ oportet supponere aliquam velocitatẽ esse illi adæquatam: q̃ non oportet verificari de virtute motiua absolute, quia abstrahit ab his. Tertio dico, q̃ ex hoc antecedente A est potentia motiua infinita, non sequit non repugnãter, ergo motus in nõ tẽpore. Probatur ex hoc illo principio: impossibile in se ex rationibus terminorũ, ex nullo deducitur possibiliter, ex quo nõ sequitur necessario. Hæc enim est differẽtia inter cõsequẽs possibile & impossibile ex terminis: q̃ possibile ex aliquo antecedẽte oritur possibiliter, ex quo nõ oritur necessariò: vt patet de velocitate mot⁹ respectu motus & mobilis. Impossibile verò nisi habeat conexionẽ necessariã cum antecedẽte ex illo oriri nõ põt: & hoc ideo est, q̃ a impossibile ex terminis, est impossibile simpliciter & omnino. Tale aũt ex nullo oriri põt, nisi ex alio impossibili, ad q̃ conditionaliter sequatur: q̃ sine necessaria connexione fieri nequit. Constat aũt, q̃ motus in nõ tempore claudit contradictionẽ ex terminis: si est enim motus, ergo in tẽpore: & si in non tẽpore, ergo nõ est motus. Et ex antedictis patet, quod hoc impossibile non sequitur necessariò ex infinita potentia motiua: ergo nec sequitur impossibiliter.

¶ Sed accidit hic dubiũ ex triplici capite. Primò, q̃ a id q̃ sequit necessariò ad aliquid cum aliquo speciali modo essendi, sequit permissiuè & possibiliter ad illud absolutè: verbi gratia: q̃ sequitur necessario ad animal rationale, sequitur possibiliter ad animal: sed motus in non tempore sequitur necessariò ad virtutem motiuam infinitã habentẽ esse in magnitudine: vt patet: ergo sequitur possibiliter ad virtutẽ motiua absolute. Secundò, quia quũ hoc argumentũ valeat, Si aliquanta virtus motiua potest mouere aliquãta velocitate, ergo maior põt maiore, & infinita infinita: & vlteriꝰ valeat, aliquãta virtus motiua põt mouere tanta velocitate, ergo põt facere tãtã velocitatẽ actualiter & maior similiter maiorem: quare nõ valet, ergo si est infinita potest infinitã facere actualiter. Nulla enì ratio a pparet dissimilitudinis & tamẽ oportet, si tenẽda sunt prædicta, negare illã vltimã consequentia: quia, vt patet ex dictis, posse facere velocitatẽ infinitã actualiter est idẽ q̃ posse mouere in nõ tẽpore. Tertio quia & si assignata sit ratio quare infinitæ potẽtiæ absolutæ non oportet assignare adæquatũ facere: quia. s. abstrahit à modis operandi: non tamen habetur, quare infinitę potentię motiuæ absolute repugnet mouere ſm totum posse. Si enim non repugnat dato q̃ ex ea non sequatur necessariò nec possibiliter, habetur intẽtum: quia si hoc sibi nõ repugnat, ergo est sibi possibile: possibili autẽ posito, nullũ sequitur impossibile. Ex hoc autẽ sequeretur quod moueret in non tempore, vt patet: ergo.

¶ Ad primũ horũ dicitur q̃ maior est sic modificanda: Illud q̃ sequit necessariò, ad aliquid cũ aliquo speciali modo essendi cõpossibili illi primo, sequit permissiuè ad illud absolute: sic enim est vera & nõ aliter. Si enim aliquid iungatur cũ aliquo sibi incõpossibili ex terminis, id q̃ sequitur ad cõiunctũ, vtriquę partiũ repugnat: verbi gratia. Ad hominẽ ærem sequitur habere perfectissimum sensum tactus, non mediũ inter cõtraria: q̃ vt patet, non sequitur ex ratione hominis absolute, nec aëris. Sic autẽ est in proposito: quia virtutẽ motiuã infinitam esse in magnitudine, implicat cõtradictionẽ, partesque cõiunctì non sunt compossibiles: vt ex iam dictis patet, & effectus necessario sequens monstrat: s. motus in non tempore.

¶ Ad ſm dicitur, q̃ ratio dissormitatis inter vltimã consequentiam & priores est: quia in omnibus prioribus proportionaliter adaptatur propria causa proprio effectui. In vltima aũt nõ ſm veritatẽ, sed solam apparentiã: non enim proprius effectus virtutis potentis infinita velocitate mouere, est actualiter mouere infinita velocitate: sed nulli certę velocitati obligatũ esse ſnum mouere, quantum est ex parte motiuæ potentiæ. Hoc aũt saluat, si sic possit mouere actualiter, vt semper possit velocius mouere: vt patet. Et si quæratur, quũ virtuti potẽti mouere velocitate vnius horæ ꝓprio effectu assignet mouere actualiter in vna hora & duplæ potẽtiæ potenti mouere in medietate horæ ꝓpriꝰ effectꝰ dicat mouere actualiter in medietate horæ: quare virtuti potẽti mouere infinita velocitate ꝓprius effectus nõ assignet mouere actualiter infinita velocitate: Respõdetur, q̃ hoc ideo est, quia quãdocũq; quãtitati virtutis põt dupliciter attribui quãtitas operis, & altero modo est impossibile pp̃ implicationẽ cõtradictionis in ipso opere, altero verò est possibile, dicẽdũ est, q̃ effectus ꝓprius illius est ille, in quo saluat modus possibilis. Verbi gratia, & est exẽplum theologicũ: dicimꝰ q̃ virtus creatiua Dei est infinita, non solum ex parte modi agẽdi, sed ex parte creabilium, nõ tamẽ saluatur infinitas in creabilibus, sic Deus possit creare aliq̃ infinitũ ens, sed sic: q̃ a quacunque creatura facta potest facere perfectiorẽ. Quũ ergo in ꝓposito inter virtutẽ motiuã quãcunque finitam, & infinitam respectu velocitatis motus hæc sit differentia, quod finitę virtutis quãtitati vno modo & illo possibili, respõdet quãtitas velocitatis in effectu. i. faciendo illã actu: infinitę verò virtutis quãtitati duobus modis quantitas velocitatis respondere videtur: s. faciendo infinitam in actu, vel mouendo absque obligatione ad certã velocitatẽ: & primo modo infinita velocitas effectus rationẽ habere nõ põt, quũ sit de genere impossibilium ex terminis, secundo modo infinitæ potentiæ proprius affectus est.

¶ Ad tertiũ dicit, q̃ infinitæ potẽtiæ motiuę absolutę, repugnat mouere actualiter ſm totũ ſnum posse quo ad velocitatẽ motus, non aũt quo ad durationẽ eius: quia operatio talis est de genere operationum impossibilium ex terminis. Et id, q̃ multos in materia alia decipit, est, quia assumitur talis motio vt operatio quædã, & quare infinitæ potẽtiæ motiuæ repugnet, quęritur: quũ tamẽ, vt ex dictis patet, nõ sit de genere operationũ, sicut nec alterare ex lum. Nec ex his imponas mihi, q̃ dicam infinito posse nõ posse attribui adæquatũ operari actualiter. Hoc enim ex dictis nostris diligenter inspectis non habetur: sed tãtũ q̃ in finito posse motiuo, non põt respõdere adæquatũ operari actualiter, quo ad velocitatem motus. Ex hoc enim non sequitur vniuersalis negatiua, ergo nõ potest respõdere adæquatũ operari: stat namque q̃ respondeat infinitũ operari quo ad durationem motus & quo ad operationes immanentes. s. intelligere & amare. Vnde ad quęsitum cum distinctione dicendum est, q̃ infinita potẽtia motiua potest referri ad motus velocitatem, & ad eius durationem. Et primo modo repugnat sibi mouere secundum totum suum posse, quia illa non est operatio, sed quiddam plus quam chimericum. Secundo modo, non repugnat, imò de facto conuenit, vt ex dictis patet.

¶ Quarto dico q̃ ex hoc antecedẽte A est virtꝰ motiua infinita agẽtis liberi, nõ põt inferri, ergo mouet, aut põt mouere in non tẽpore: dicã enim in illo tẽpore mouere põt tãq; adæquato effectu, sed mouet sępe certo tẽpore sicut eligit: nõ tamẽ sic quin quãtũ est ex ratione virtutis, posset velocius mouere. Quũ enì ex ratiõe potẽtiæ motiuæ infinitæ absolute, nihil aliud sequat, nisi q̃ ea tãta potẽtia põt mouere tãta velocitate, & maior maiore, infinita põt infinita velocitate mouere: & hoc cõtingat dupliciter, s. aut q̃ possit exire in actu ſm faciendo infinitã velocitatẽ, aut q̃ sic semper possit, vt nũq; exeat in actu ſm, faciẽdo aliquã velocitatẽ, quin possit adhuc facere maiorẽ: & ex ratiõe potentiæ motiuæ infinitę absolute non necessariò sequat, q̃ possit exire in actu primo modo: & ex hoc q̃ est agentis liberi, necessariò sequatur q̃ exeat in actu secundo modo, si debet exire in actum: cõsequens est, q̃ non ex infinita potentia motiua agẽtis liberi absolute considerata, nec ex ipsa sumpta cum tali modo agendi deducat necessario, ergo motus in non tẽpore. Et cõsequenter quũ omnis cõditionalis non vera sit necessaria, ista cõditionalis est vera: si datur virtus motiua infinita agẽtis liberi, posset dari motus in nõ tẽpore. Et sic patet ad secũdã probatio nẽ illius minoris, q̃d dicendũ sit, q̃ fallum est, q̃ ex ratiõe infinitæ potentiæ motiuæ, absolute sequatur, ergo motus in non tempore. Tertium, q̃ habet hæc secunda opinio est, quod non potest aliter saluari infinita potentia in rerum natura, nisi ponendo ipsam agere liberè, eo quod aliter sequeretur motus in non tempore. Sed hoc non est dictũ commune, vnde non videtur tutũ sequi illud: præsertim, q̃ (vt ex dictis & dicẽdis apparet) a multis illustribus viris saluatur, etiã si Deus non ageret liberè.

¶ Tertia verò opinio quã S. Tho. 8. Phy. protulit in lucẽ: dicit, q̃ sola distinctio modi essendi, s. in magnitudine, vel extra, sufficit ad saluandã virtutẽ motiuã infinitã abiq; motu in nõ tẽpore, quicquid

quicqd sit de modo operandi. Ita q̃ ſm eam quãuis ista conditionalis sit vera, si virtꝰ motiua infinita est in magnitudine dare motus in non tẽpore: ista tamẽ est vera, si motiua virtus infinita est extra magnitudinẽ, daret motꝰ in nõ tẽpore. Et sun dem̃tũ huius est: q̃ a veritas primę cõditionalis sundat super tribus. Primò, super infinitate motiuæ potẽtiæ, ex qua habet q̃ possit mouere infinita velocitate. Secũdò, super modo essendi eiꝰ in magnitudine, ex eo q̃ habet q̃ quantũ est posse, tantũ est operari. Tertio, super hoc quod effectus nõ est dignior sua causa: ex quo habet, si aliqua virtus est in magnitudine eiꝰ ad æquatũ opꝰ põt recipi in magnitudine. Ex his enim tribꝰ cõsurgere veritatẽ illiꝰ cõditiõalis patet ex eo, q̃ q̃cunq; horũ triũ desit, cõditiõalis nõ est vera. Si enì deest infinitas potẽtiæ motiuę, nũq̃ deduceretur motus in nõ tẽpore similiter si nõ ponit in magnitudine, seu operari tantũ quãtũ põt, nũquã deduceꝰ motꝰ in nõ tẽpore: & nihil minꝰ, si nõ ponit q̃ operet in passo capaci ad æquatę operatiõis illiꝰ potẽtiæ, nũquã sequeret motus in nõ tẽpore: quę cõstat nõ sequi nisi ex motione adæquata potẽtiæ motiuę infinitę. In operationibus siquidẽ trãseuntibus nõ solũ impedit operatio, & eius quãtitas ex parte potentię actiuę, sed ex parte passi. Cõstat aũt q̃ ꝓpriũ passiuũ motiuę virtutis, est mobile in actu: q̃ oportet esse actu quãtũ & corpus, &c. vt patet 6. Phys. tex. 32. & ideo nisi ponat, q̃ adæquata motiuo virtutis motiuę infinitę assumptę in antecedẽte possit recipi in corpore in actu, seu in magnitudine (idem enim sunt in ꝓposito) nõ põt deduci, ergo mouet in nõ tẽpore: & q̃a hoc non ponit põt absolute: q̃a est impossibile: ideo oportet ponit vt sequẽs ex antecedẽte aduersarij: habetur aũt, vt iam dixiꝰ ex illo, q̃a causa non est indignior effectu. Ex his aurem patet, quare secũda cõditionalis. s. si virtus motiua infinita esset extra magnitudinẽ, daret motus in nõtẽpore nõ est vera: quoniã deficit sibi tertia cõditiõe, nõ enim oportet virtutis existentis extra magnitudinẽ dari adæquatũ opus in magnitudine, & ratio est: q̃a virtus immaterialis cõparãt ad omnia quanta. vt vniuersale ad particulare, nõ in prędicãdo, sed potiꝰ in essendo & causando: nec est rationabile vt materiale possit totã immaterialiũ virtutẽ adæquare. Vnde ad maiorẽ horũ euidẽtiã cõsideãdũ est, q̃ motus relatus ad infinitã potẽtiã motiuã in magnitudine & extra, diuersimodę cõparatur. Illi qdẽ vt effectꝰ ꝓprius causę particulari & ꝓprię, huic verò vt effectus particularis causæ vniuersali (quẽadmodũ liquefactio cerę virtuti Solari) q̃a motus est effectus in corpore: & consequenter sit a virtute corporea, sicut ab vniuoco à virtute verò immateriali, sicut ab æquiuoco & vniuersali: & ideo sicut ridiculũ esset ex quãtitate virtutis Solaris inferre quãtitatẽ huius particularis effectus, vt adæquãtẽ virtutẽ solis, ita rationabile est ex quãtitate virtutis immaterialis inferre quãtitatẽ huiꝰ effectꝰ particularis. q̃ est velocitas motꝰ tãq̃ effectũ adæquatũ Cõsiderãdũ rursus est, q̃ inter potẽtiã motiuã infinitã in magnitudine seu absolutè: & potẽtiã motiuã infinitã incorporeã hoc interest, q̃ illa aut nihil aliud p se dicit, nisi principiũ motus, vt patet si sumaꝰ absolute, aut si aliq̃d aliud addit, nihil addit eleuãs ipsam supra rationẽ ꝓprij principij motus: vt patet si sumaꝰ in magnitudine. Ista aũt est hoc, q̃ immaterialis ordinis ponit, supra rationẽ ꝓprij principij motus eleuatur, sicut & supra corporalia. Propter q̃ ex hoc ipso, q̃ ponit extra magnitudinẽ, sequit q̃ nõ per se primò respiciat motus velocitatem, qui est corporeus effectus, quemadmodum faciũt virtutes corporales, sed altius q̃d per se primò aspiciat, & secũdario & quasi per accidẽs motũ. Vnde fit, vt infinitas virtutis motiuæ si esset in magnitudine motus velocitate necessariò manifestaret. Infinitas aũt virtutis motiuæ existentis extra magnitudinẽ nõ: q̃a. s. infinitas potẽtiæ in magnitudine est per se primò particularis principij motiui, infinitas verò potẽtiæ extra, est per se primò rei eleuatæ supra ordinẽ principiorum motiuorũ particulariũ ac per hoc latius q̃d respicit vt adæquatũ motum quam velocitatem motus. Imaginãdum est enim, q̃ res illa infinita extra magnitudinem, quamuis habeat in se vnde possit mouere: hoc tamen opus non per se primò respicit ad illa, sed aliq̃d altius: q̃a vt pluries dictũ est, motꝰ p se primo est actꝰ corporis, virtꝰ aũt illa eleuata est sicut supra corpora, ita super omnia corporalia per se primò: q̃ dico ꝓpter ęs & bonũ, & alia huiusmodi: quę etsi sint corporalia, nõ tamẽ per se primo: & ideo nõ oportet, si virtus illa est infinita, velocitatẽ infinitã posse ab ea prouenire. Ex duobus ergo falsificatur ſm S. Tho, cõditiõalis ista. Primò ex eo q̃ virtutẽ extra magnitudinẽ non oportet habere adæquatũ facere suæ virtuti, quũ agat per intellectũ, vt dictũ est in secũda opinione. Secundò ex eo q̃ cõsiderata virtute in finita extra magnitudinẽ nõ cõsiderato modo operãdi, sequeretur, ergo daretur motus in nõ tẽpore: quia nõ posset fieri motio quo ad velocitatẽ adæquatã virtuti motiuæ: quia moueret corpus in actu, puta cælũ, q̃ non esset capax motionis adæquatæ illi virtuti, nec absolutæ, q̃a hoc implicat: nec ex hypothesi data, q̃a infinita potẽtia nõ è cõcessa in magnitudine, sed extra.

¶ Contra hãc aũt opinionẽ dupliciter obiicitur. Primò, quia si ex sola incorporeitate virtutis motiuæ infinitæ habet sufficiẽs ratio falsitatis secundę conditionalis, manifestè sequitur q̃ nõ refert, si ponaꝰ, virtutẽ illam esse motiuam necessariò, dũmodo ponẽtur incorporea: illæ enim ista duo simul, non enim est impossibile virtutẽ immaterialẽ esse necessario motiuã, vt Arist. & Philosophi tenent de animalibus orbiũ. Ex hoc aũt quæratur in quanto tẽpore moueret virtus infinita extra magnitudinẽ mouens ſm totũ posse & signetur illud tẽpus, & tunc procedatur iuxta text. 79. octaui Phys. deducendo ad impossibile, q̃ æqualiter moueãt virtus finita & infinita. Secũdo: quia hoc est expresse contra auer. in secundo cæli. com. 18. & 71.

¶ Ad primum horum dicitur, q̃ istæ duæ cõditionales dicũtur sicut cælũ & terra. Si infinita potẽtia: motiua esset extra magnitudinẽ, moueret in nõ tẽpore, & si infinita potẽtia motiua existens extra magnitudinẽ, moueret ſm totũ ſnum posse, moueret in nõ tẽpore. Secunda enim est vera: quia in antecedente eius iam ponitur ipsam ſm totum posse actualiter mouere, & cõsequenter habere mobile talis motionis subiectum: quum motus sit actus mobilis, ac per hãc in hoc cõditionali saluantur tres antedictæ cõditiones. In alia verò nõ habet ex hypothesi antecedẽtis, mobile capax tõtius posse, & ideo est falsa ex defectu tertiæ cõditionis. De illa aũt cõditionali super q̃ firmat argumentũ. s. si esset extra magnitudinem infinita virtus motiua, necessariò daretur motus in non tẽpore: dicenda sunt duo. Primò, q̃ est impertinens ꝓposito: quia non habetur ex dictis S. Tho. Multũ enim refert posita virtute infinita incorporea, loqui de ipsa, & cõsequẽtiꝰ ad ipsam vt sic, abstrahẽdo à qui buscunq; aliis, quę nõ necessariò ipsam infinitã & incorporeã comitãt: & loqui de ipsa, addendo sibi specialẽ modũ agẽdi. s. necessariò. Primo enim modo est sermo S. Tho. & nõ secũdo, & primus nihilominus modus nihil ponit incõpossibile, secundus verò fortè adunat incõpossibilia: q̃a quãuis virtuti incorporeę nõ repugnet esse necessariò motiuã, & velocitariuã motus, repugnat tamẽ forte virtuti incorporeæ, infinitę, vnde nõ oportet de illa cõditionali solicitũ hic esse. Si tamẽ de veritate eius quęratur, dicẽdũ secũdò videt, q̃ est falsa eadẽ ratione q̃. s. ex hypothesi antecedẽtis habet q̃ in mobili posset recipi adæquatus effectus illi virtuti. Et quũ ia infinities tactũ est, motus in nõ tẽpore est quoddã impossibile ex terminis, & nõ sequitur nisi ex aliqua hypothesi impossibili: quã requirere illa tria nõstratũ est. Et quũ contra arguebatur, ergo mouerer in aliquo certo tẽpore, signetur illud, &c. & respõdetur, q̃ ga ex parte motoris nulla posset certitudo velocitatis determinari, q̃a nec ex libertate, nec ex finitate potentiæ, & in nõ tẽpore mouere non sequit ex hypothesi: oportet dicere q̃ si moueret, moueret ea velocitate, cuius mobile esset capax, puta si esset mobile nõ violẽtabile & capax motꝰ 24. horarũ, tãto tẽpore mouerer illud & nõ minore. Et si cõtra hoc dicaꝰ: signeẽ tẽpus illud: intrepidè assigneẽ, pura vna hora vel decem: hoc enim nõ refert. Et si ꝓcedaꝰ deinde ad hoc q̃ eodẽ tẽpore mouebit idẽ mobile virtus finita, & infinita, dicẽt hoc nõ esse incõueniens, quãdo aliũde ꝓuenit, q̃ ex virtute motiua. Incõueniens siquidem est, q̃ virtus finita & infinita ex ꝓpriis meritis consideratæ moueãtur æqualiter: sed quãdo aliũde hoc prouenit, puta ex libertate agẽtis (vt secũda opinio dicit) vel ex parte mobilis: vt modo dicitur, vel ex meditatiõe alterius motoris, vt vltima opinio Auer. dicer, nullum inconueniens est.

¶ Sed sunt in hac respõsione adhuc duo dubia. Primum est: quia ex eo q̃ in antecedente ponitur, virtus infinita motiua, ponitur consequenter mobile adæquatum. Motiuum enim ad mobile refertur: vt dicitur quinto Meta. cap. de ad aliquid: & sic tertia cõditionalis est vera. Secundò est, quia licet tale vel tale mobile certa velocitatẽ sibi determinet, non tamen mobile in cõmuni: & ideo comparando illam virtutem infinitam separatam necessario agentem ad mobile in communi, restat dubium, an moueret in non tempore, an certo tempore.

¶ Ad primũ horũ dicitur: q̃ ratio illa tenet, quãdo vis motiua est eiusdẽ ordinis cum mobili: tunc enim ex suppositione tanti actiui, necessariò supponitur adæquatum ꝓportionaliter passiuum. Quãdo aũt supponitur tantum actiuum altioris ordinis non oportet tantum passiuum supponere quia quũ passiuũ nõ respiciat nisi mediante actione transeunte (q̃ facit, vel facere põt in eo) & virtus altioris ordinis. i. vniuersalis immaterialis non oportet q̃ habeat, aut habere possit aliquã actionẽ in passo corporeo sibi adæquatã: cõsequens est, q̃ no necessario ꝓposita tanta virtute motiua immateriali supponat mobile adæquatũ ꝓportionaliter. Vnde licet motiuũ dicat ad mobile vniuersaliter, tantũ tamen nõ dicit ad tantũ mobile vniuersaliter: sed quando motiuum est eiusdem ordinis cum mobili.

¶ Ad sec

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicitur, q quamuis docuerit Arist. in Physicis motorem in cõmuni mobili in cõmuni cõparare, & quicquid contradicis talibus in proportionibus esse impossibile: nõ tamen didicimus cõparare mobili in cõmuni motorẽ cõtractũ: qualis est ille de quo loquimur, motor enim est separatus à materia. Vnde tali motori attribuẽdũ est tale mobile: puta cœlũ, & nõ mobile in cõmuni. Cõstat autem quòd tale mobile aliquã sibi certã velocitatẽ determinat: vt dicitur secũdo cœli: textu 50. Et si curiosè quæratur quid dicendum sit ad aliud quæsitũ. Dicendũ est, quòd si ille motor applicaretur corpori mobili 10 absolutè, quòd moueret nulla certa velocitate. Et si dicatur, hoc est impossibile, cõcedatur: quia etiam antecedens est impossibile: nec est à nobis vnquam concessum.

¶Ad alterã obiectionem, qua dicebatur hanc tertiã opinionẽ esse cõtra Auer. dicitur dupliciter. Primo q non est verũ nisi per accidẽs. Auerrois enim ideo dixit, q si anima cœli esset infinitæ virtutis, moueret in nõ tẽpore: q a supponebat ipsum necessario mouere: vnde ex modo agendi supposito tenet apud ipsum cõsequẽtia. S. Thomas autẽ loquitur de virtute infinita incorporea, abstrahẽdo a modo operãdi: ideo in hac opinione nõ sunt cõtrarij pertinet. Et si dicat, saltẽ habet, q ẽm Auerroim illa tertia cõditionalis est vera. Dicitur secũdo q hoc est verũ: nõ tamẽ propterea est relinquẽda: quoniã maior est auctoritas rationis, quàm sit auerrois & omniũ philosophorũ simul. Et puerorũ non philosophorũ est sequi dicta alicuius, ere dẽdo q non dixit hoc absque magna & sufficienti ratione: & relinquere argumenta ad opposita necessaria aut prope.

¶Quarta opinio ab Auerroe duodecimo Metaphysicorũ, conclusione quadragesimaprima explanata: duabus distinctionibus censet egere positionẽ, dicentẽ virtutẽ motiuã infinitam absq; motu in nõ tẽpore. Prima est modi essendi: vt. l. ponatur immaterialis, & non in magnitudine. Secũda est modi operãdi vt. l. mouear mediate, & nõ immediate. Supponit enim omnia immaterialia agere naturali necessitate: & sic dicit, quòd ideo nõ sequitur motus in tempore, si ponatur primus motor virtutis infinitæ: quia ille mouet mediante anima cœli, modificante in effectu velocitate: scilicet motus, infinitatem primi.

¶Sed hæc opinio à S. Thoma & Aegidio octauo Physico, arguitur insufficienter: à Scoto autẽ in primo sentẽt. distinctione octaua, quæstione vlt. ratione vlt. arguitur falsitatis. Insufficies quidem dicitur à S. Thoma: quia quum Arist. sexto Physi. duos effectus attribuerit infinitati virtutis. l. mouere tẽpore infinito, in textu 72. & mouere in non tempore, in textu septuagesimonono. & Auer. ponẽdo infinitã virtutẽ, ex mediatione motoris finiti dicat impediri motũ in non tẽpore, & nõ impediri motũ in infinito tẽpore: imõ dicit, q ga ille primus motor est infinitæ motionis, ideo mouet tẽpore infinito: & q a ibi est ali' motor finitus, ideo mouet in certa velocitate. Restat assignanda ratio quare mediatè mouere nõ impedit infinitatẽ tẽporis sicut impedit infinitatẽ velocitatis: quod Auer. nõ fecit. Ab Aegidio verò: q a si Deus moueret immediatè, nõ ꝓpterea moueret in nõ tẽpore: q a motus in nõn tẽpore est de genere impossibiliũ. Falsa autẽ dicitur, q a virt' infinita habet omnẽ perfectionẽ causæ efficientis, qua habet ipsa cum causa secũda proxima: & ideo sequitur q immediate potest causare omnẽ illũ effectũ in cœlo per ie, quẽ potest cum anima, ergo & causat. si necessariò agit q quòd potest: vt supponit: & vltra, si causat illud immediatè ergo in non tẽpore: q a virtus infinita agens ẽm vltimũ virtutis suæ & immediate non potest agere in tẽpore.

¶Ad horum autẽ primũ dici potest, q quamuis difficile sit reddere illius quæsiti rationẽ: nõ tamen est impossibile. Difficile quidẽ: q a ratio eius nõ pòt sumi ex eo, quod infinitas tẽporis sit effectus possibilis, infinitas vero velocitatis impossibilis. Ex hoc enim non habet quare mediatio impediat sequelã huius. & nõ illius licet habeat quare illud possit fieri, & nõ hoc. Nec pòt sumi ex eo q aliter attribuit infinitæ potẽtiæ infinitas tẽporis, & aliter infinitas velocitatis: l. q illa attribuit infinitæ potẽtiæ, siue in magnitudine, siue extra: hæc autẽ in magnitudine tantũ, quoniã dato q hoc sit verum, apud Auerroim reputat falsum, vt patet ex dictis: & ideo solicit' fuit de virtute immaterialiter infinita, quare nõ mouet in non tẽpore, & possit mediatiõe motoris. Nec pòt sumi ex eo q virtus velocitatiua in infinitũ nõ est cõmunicabilis, virtus autẽ continuativa in infinitũ est cõmunicabilis. quoniã hoc est falsum loquẽdo de virtute p le cõtinuativa in infinitũ: qualis é virt' primi motoris.

¶Impossibile autẽ non est. q a pòt sumi ratio ex eo, q ad hoc vt infinitas tẽporis puenitat ab infinita virtute, sufficit per se primò reijci ab illa, quod mediatio motoris nõ auferat: mediatio enim causarum non auferet perfectatem causalitatum.

¶Non enim ex hoc, q Sol & homo gerant hominem, tollitur perfectas causalitatis Solis respectu proprij effectus, quem habet in homine, ad hoc autẽ q infinitas velocitatis ꝓueniat à virtute infinita, ex igitur quòd virtus illa absq; vlla modificatiõe attingat motũ. Hoc autẽ motoris mediatio tollit: q a virtus primi motoris modificata in secundo, & non in sua illuminatiõe attingit motũ. Et sic ex vi mediatõis satisfieri videt quæsito, & sufficiẽs reddi respõsio data. Ad Aegidiũ verò dicit, q illa ratio non excludit, quin illa cõditionalis sit vera, Si Deus virtutis infinitæ moueret immediate, moueret in nõ tẽpore. supposito ea q supponit Auerrois. l. q agat ẽm totũ suũ posse: vnde impossibilitas cõsequẽtis nihil aliud cõcludit, nisi q antecedẽs est impossibile: cuius oppositũ ꝓbãdũ erat ab Aegidio, si ex impossibilitate cõsequẽtis reꝑhẽtione dign' cẽlebat Auerrois.

¶Ad ẽm autẽ dicit, q aliud est loqui de perfectiõe causæ, aliud de modo causandi: nec licet ex perfectione causæ ad modum causandi inferendo digredi. sed committitur sophisma figuræ dictionis. Vnde ex hoc, q primus motor est non minus ꝓtectæ virtutis q ipse cum anima cœli simul, nõ licet inferre, ergo eodem modo pòt solus facere, q ficit cũ anima cœli: quia aliud eẽ posse, aliud posse tali modo. Et similiter nõ licet inferre: ergo pòt immediate facere q cquidpotest facere cum medio: q a immediate agere ad modũ agendi ptinet. Et si quæratur vt arguẽdo dicebat, vnde pòt reddi ratio, q virtus infinita sit alligata tali modo moũdi. l. mediate: diceret Auer. q hoc, nõ est ex defectu potẽtiæ, sed ex essentiali ordine cõnectionis q causarũ & effectuũ vniuersi, vt in eo saluet vtrũq;. l. & perfectas causalitatis primi, dependentia quæ allorũ ab eo, & distinctio causarũ effectũq; cũ illarũ efficacia & illorũ dependentia ab illis. Nihil enim horũ necessariò saluaret in vniuerso, ordoq; vniuersi necessitate careret, si primus motor infinitæ virtutis non esset necessaria cõnexione cõiũct' mediis causis in causando. Et si cõtra hoc instetur, q a, vt dicit in prima ꝓpositione libri de causis, causa prima plus influit & prius in effectũ q̃ secũda. ergo si est infinita & agit naturaliter, in primo signo tõ effectũ totaliter causat, q sic nõ remanet ad q d actio causæ secũdæ terminet. Respondeti potest, q ex hoc q causa prima plus & prius natura influit, q̃ secũda, non habet, ergo totaliter causat ipsum, quãcũcunq; ponat infinita & naturaliter agens, accipiendo ly totaliter, ex parte causalitatis. Tũ q a nõ causat ipsum omni modo quẽ effect' exigit ad sui factionem natura lem, nec ex eo q totus effectus causat ab vna causa, habetur, aliæ causæ nihil faciunt, q a faciunt idem realiter alio modo. Nõ enim ideo dãtur plures causæ essentialiter ordinatè eidẽ qua aliq d eius fiat ab vna, & aliquid ab alia: sed vt totus effectus ẽm qualibet sui rationẽ habeat propriã: & per se primò causam, quamuis totus à qualibet fiat ẽm vẽ: vt superius dictũ est. Tum q a infinitas causæ primæ non largitur necessariò nisi efficaciam causalitatis eius in suo ordine. verbi gratia, Quantũcunque ponatur Solis virtus infinita, ex hoc non habetur, q ipse ablatis omnibus hominibus posset ꝓducere hominem: sed q effectum ꝓprium in homine efficacissime fortiretur: ita quanta meunq; ponat diuina virtus infinita & necessariò agens, ex hoc non subtrahũtur actiones secundorũ agentiũ. sed ponit ipsam omnibus coagere, ad omnia, quæ illa agũt alio modo, & saluat aliquẽ effectũ (puta sempiternitatẽ) habere p le causam, & ꝓpriũ effectũ primi esse intimũ & primũ in quolibet effectu. Illud autẽ q ibi dicit, q in primo signo effectus totaliter est a prima causa. &c. imaginariũ magis. q philosophicum quid fonat. non enim alia ratione Philosophi (ẽm quorũ intentionẽ loquimur) dicunt primã causam plus & prius influere in effectũ causæ secundæ, q̃ secundum nisi q a per ie primò effectus primæ causæ cõmunioris & intimioris ac prioris rationẽ habet in effectu, vt patet in ꝓpositõe adducta & eius cõmento. sicut verbi gratia causans p le vitã in homine, magis & prius dicit influere in hominẽ q̃ causans p le animalitatẽ in eodem: q a illud est intimius prius & cõmunius. Ex hoc autẽ nõ habet, q a in illo priori totus effectus ẽm omnem rationẽ habet sufficientem causam per se. & q aliæ superfluant: etiã si dãs vira, esset virtutis infinitæ, dato etiã q ꝓpriali causalitate attingeret hominẽ. q ramen est erroneũ in philosophia: q a causa prima non attingit effectũ causæ secũdæ, nisi media actione causæ secũdæ: quãuis magis & prius ꝓpter rationẽ dictã. Colligendo ergo reponsionem ad primũ argumentũ principale, dicimus tripliciter responderi posse, vel tenẽdo, primũ motorẽ mouere libere, vel tenẽdo ipsum mouere mediate. Et q nulla harum Arist. repugnat Auer. autem sola prima, quamuis tertia ab ipso habeatur.

¶Ad ẽm argumẽtũ principale dr, q teneũo via Auer. de necessaria cõnexione virtutũ agentiũ, & e. manifestũ est patet, q nõ po mit i rerũ natura aliq d possibili ẽm potẽtia actiua, quin ponat ẽm potẽtiã passiuã, & q infinitati potẽtiæ diuiq; rndet potẽtia passiua cœli ad tempiternitatẽ mot': nec est alius effect' in rerũ possibilis exillaviuente accepta, ẽm oes cõditiões necessarias ipsi cõnectes in rerũ natura. Tenẽdo aut alias reponsiõis, patet

patet respõsio dupliciter. Primò admittẽdo, q omnipotentiæ actiuæ respõdet passiua: sed nõ quo ad omne q esset absolutè possibile ex illa virtute fieri, & sic potẽtiæ infinitæ motiuę respõdet potẽtia cœli quo ad sempiternitatẽ motus: non aũt quo ad omnẽ gradũ velocitatis, qui posset fieri ex illa virtute absolutè. Et huius ratio ex dictis habeti potest: q a potẽtiæ actiuę vniuersali altioris ordinis: nõ oportet respõdere passum corporeũ capax totius eius virtutis quo ad oia: q a nõ per se primo respicit effectũ particularẽ: vt dictũ est, & est philosophiæ principiis satis cõsonũ: Secundò pòt dici, q licet omni potẽtiæ actiuę respõdeat possibile, nõ tamẽ potẽtia passiua, vt patet de ꝓductione intelligentiarũ à Deo: siue ab æterno, siue in tẽpore. Et hoc propter rationẽ dictã. Nec tamen oportet respõdere aliq vnũ possibile adæquarũ: sed, vt ex dictis patet, virtuti infinitæ respõdet infinitũ possibile, non sic q possit ꝓduci aliq infinitũ nisi duratio: sed fit q nullis finibus possibiliũ ꝓducibile ab ipsa arctatur. sed quocũq; producto pòt perfectius ꝓducere, quantũ est ex ratiõe virtutis actiuæ. Et hoc modo quãtitas virtutis in effectu manifestatur: & nõ primo modo tantum. Quod verò in vltima cõfirmatione dicitur, ꝓportionaliter intellectũ ꝓpositũ magis cõfirmat, q impugnet: q a quẽadmodũ mobile infinita velocitate potest dupliciter intelligi (vno modo q possit aequaliter infinita velocitate moueri, alio modo sic q quacũq; velocitate motuũ pòt velocius moueri) & primo modo impossibile est ponere mobile, secundo verò est possibile: ita est de motiuo: q. l. impossibile est dare motiuum infinita velocitate primo modo, sed secundo tantum: q etiam oportet esse infinitę virtutis. Et aduerte q de facto ẽm philosophos huic argumẽto dicendũ est, q potentiæ infinitę respondet in rerum natura effectus infinitus, l. tempus infinitum motus cœli per se producti: & potentia passiua cœli ad hoc. Et q hoc est sufficiens manifestatum infinitatis: vt patet ex dictis. Cætera autem pro vere philosophantium quiete dicta finr.

¶Ad tertiũ principale dicitur, q licet solo tertio modo arguatur ibi ẽm mentẽ Auer. & nec etiam illo modo habeatur intentionem, attamen singulis ordinatè respõdendũ est, præmissa prius intentione illorũ verborum ẽm veritatem. Intendit igitur ibi Auer. loquens de proximis mororibus orbium, non excludere infinitatẽ vigoris à Deo: q nulli' orbis est anima. sed cõcludere infinitatẽ vigoris nõ sequi ad motorem tempore infinito: ex hoc q motor infiniti vigoris habet necessariò infinitam potentiam, & consequenter infinitã naturã. Ex hoc enim sequitur q si motor tẽpore infinito necessariò esset infiniti vigoris. q haberet & potẽtiã & naturã infinitã. Et quũ plures sint motores tempore infinito, sequeretur vlterius, q expositione pluriũ motorũ cœlestiũ tẽpore infinito, non haberent propria naturis motorum: sed hoc tantũ, q sunt motores infiniti. Et sic vlterius sequeretur, q non esset ibi multitudo motorum, nec diuersitas ꝓportionũ motorũ ad mobilia, sed motus in nõ tempore, &c. Et tenẽt cõsequentiæ vt ibi: q a tunc illi motores cõuenirẽt in natura & potẽtia infinita intrinsecũe, quẽadmodũ modo de facto conueniunt in immobilitate: ex qua habent q possint cõtinuare motum tẽpore infinito. Et sic nõ esset vnde differrẽt adinuicem. Hæc est sententia Auer. ibidem: vt patere potest cuilibet exercitato, ex qua non habetur primum motorem esse vigoris finiti. Ad primum ergo modũ arguẽdi ibi tactum, dicitur q nõ sunt in eo tot verba quot errores. Cõsequẽtia primò nihil valet. Propositio deinde dicens, q quælibet pars infiniti est infinita, licet sit vera de parte aliquota, non tamẽ ſuuat cũ alia coassumpta. l. infinitũ nõ est maius alio infinito. Patet enim in quãtitate permanente, q si ponatur linea infinita vtrinque versus oriens & occidẽs, & secetur in directo pũcti meridiei, q vtraq; pars est infinita, & tota est maior vtraque parte. Et similiter in quãritate successiua, si secetur in termino decimæ horæ huius diei totũ tẽpus æternũ: vtraque pars est infinita: & tamẽ totum tẽpus est maius qualibet earũ. Fallum est ergo cõparando infinitũ simpliciter infinito ẽm qd, quale est pars aliquota infiniti, q vnũ nõ sit maius alio: & q a talis est cõparatio in ꝓposito notorio patet nihil cõcludi. Et vt ostẽdat quàt' error in hoc sophismate lateat, adhuc declarãt, q etiã cõparãdo infinitũ simpliciter fiat vnũ esse maius alio. Numerus enim reuolutionũ Lunę est maior numero reuolutionẽ. Saturni (& loquimur de motu ꝓpro) & tamẽ vterq; est infinitus ẽm poncutes motũ æternũ. Antecedens patet, quia singulis reuolutionibus Saturni respondent amplius trecenta sexaginta reuolutiones Lunares: quoniã ille singulis triginta annis vna cõplet: illa verò vigesimo octauo quoq; die vel circa suã peragit. Vnde diuus Tho. præclarè docet in tertia parte, quæstione decima, articulo tertio ad tertiũ, q nõ sit proprietas infiniti non excedi simpliciter, sed nõ excedi in illo ordine, in quo ponit. Et fundat hoc super text. 37. & 38. tertij Phy. vbi dr, q infinitũ non est vt subsitãtia, sed vt accidẽs quærendũ: accidentis aũt proprium est qualificare id, cuius est accidens. Et propterea quẽadmodũ infinitas adueniens alicui, pura diebus, non infinitat nisi numerũ dierũ: ita impossibilitas infinitatem consequens non ponitur nisi ordine dierũ. Et propterea infinitis diebus simpliciter, nõ possunt dari plures dies: sunt tamẽ multo plures horæ illorũ dierũ q ipsi dies. Et similiter infinitis horis non dãtur plures horæ: sunt tamẽ multo plura minuta illarũ horarũ q horæ ipsæ. Nefas quoque esse videt, cõdiriões totius & partis in impartibili & summe perfecto, ac per hoc vocato quãto virtualiter, requirere: quũ nõ magis q̃d sit totũ hoc: Deus bonus, sapiẽs, vinus. q hoc solum, l. Deus: aut ecõuerso: siue ponatur finitę virtutis siue infinitæ: quia non est æqualis sed eadẽ est perfectio rei illi', & omniũ quę eius sunt. Ad ẽm verò modũ arguendi dicitur, q sicut tactus quantitatiuus, quia ẽm extrema est expellit id, in q fertur, tactus autem virtualis, quia interiora penetrat, magis conseruat & fi niat si contrarius non est tactor: ita infiniti corporei proprium est, sic omnia occupare, vt omnia excludat, nihil secũ cõpatiẽs: infiniti verò virtualiter, & ꝓpriũ est sic omnia implere, vt ea faciat virtuosa & cooperantia, & modificãtia illimitationẽ suã in effectib'. Vnde ex infinitate virtutis nõ excludũ alia actiua, sed magis ponũtur: vt superius quoque dictũ fuit. Ad vltimum autem dicitur, q duplicirer põt poni distinctio formalis. Vno modo sicut aliqua participãtia aliqd, ꝓpriis cõstitutiuis diuersificantur: sicut homo differt ab equo, & albedo à nigredine. Alio modo sicut aliquid per essentiam distinguitur ab aliis, quę sunt talia per participationẽ: sicut homo separatus distingueret à singulis hominibus. Distinctio primo modo est causa finitatis vtriusq; extremi: & de hac est sermo Auer. ibidem. Secũdo modo non infert finitatẽ nisi vnius extremi, s. participantis tãtum. Illud autem q est per essentiam, ex hoc ipso q pura est ab allis distinguitur absque aliquo finitatẽ & cõtrahẽre. Et licet ab infinito nullum positiuum excludatur virtualiter, multa tamen excluduntur formaliter: quibus participantia ipsum ab ipso distinguntur, excellentiori modo omnia præhabente.

¶Ad quartũ principale dicitur, q consequentia nihil valet. Et ad probationem, concessa suppositione, negatur minor. s. quod diffantiũ ab aliquo in infinitũ, alterũ non sit altero ꝓpinquius illi: vt patet manifestè, & in quãritate pmanẽte, & successiua. In permanẽte quidẽ, si ponat linea infinita ex parte Septẽtrionis, cõstat q tam pars intercepta sub Tropico Cancri, & circulo Aequinoctiali. q pars intercepta inter circulũ Aequinoctialem & Tropicũ Capricorni, in infinitũ distat à quãritate lineæ infinitæ versus Septentrionẽ: & tamen dubiũ non est quin pars sub Tropico Cancri esse propinquior: quia minorẽ viã actura esset, si ad infinitã attingendã mouerentur, In successiua verò, quũ tam dies hesternus q hodiernus in infinitum differ ab æterno tempore præterito cõstat tamen q propinquior hesternus fuit q hodiern' & hodiern' q crastinus. Alioquin mũdus quotidie non esset maioris durationis, nec aliqd antiquius altero simpliciter: quæ sunt cõtra sentum. Est aũt ratio quare illa inter aliquas esse distãtia infinitã. & tamẽ vnã altero magis distare, q a distantia illa non est infinita vtrinque, sed ex vna parte tãtum sicut contingit in proposito, & in instantiis adductis. Tũc enim & ex parte infiniti habetur ratio infinitæ distãtiæ cæterorũ ab illo, & ex parte finitorum habetur ratio maioris appropinquationis ad primum vt patet in exẽplis adductis: quia enim tempus præteritũ est infinitũ, ideo infinita distãtia est à parte ante inter singulos dies & ipsum: quia verò hodiern' dies finit hinc rẽpus et ipsum ideo est finita distãtia à parte post. Et cõsequenter ex illa parte potest accipi ratio, quare est propinquior æterno ẽlapso, quàm dies crastinus. Et similiter est de distãtia inter Deum & creaturas. Ex parte siquidẽ Dei infinitæ distãtiæ ratio habetur: ex parte vero creaturę distãtia finit. Et ideo hinc sumit, q vna est ꝓpinquior altera primo entι infinito. Vnde posset cũ distinctione dici ad minorem, q distauria infinita est duplex: scilicet infinita vtrinque seu simpliciter, & infinita secundum quid, seu ex altera parte tantum: & quod quamuis primo modo sit vera, secundo tamen est falsa: & sicut est ad propositum.

¶Ad quintum principale dicit breuiter, q omnes authoritates Auer. in hac re, excepta illa octaui Phy lic. quia dicitur non esse virtutis finitæ nec infinitæ: loquuntur de mororibus proximis, id est animabus cœlorũ. vt ipsemet Auer. in comment. 41. duodecimi dicit: quum post distinctionem infiniti à finito subdit, q proportio inter mororem, & mobile in cœlestibus, est propter motorem finitũ: & quod propter ipsum dixit Aristoteles in secundo Cœli q primi' orbis esset in labore, &c. Vel & clarius, licet in idem redeat) dicendũ, q ideo iepe Auer. negat dari motorem infiniti vigoris, hic, q possit semper velocius mouere: non ex defectu potẽtię primi motoris, sed ex ordine essentiali causarum & effectuũ, & finitate motorũ proximorũ. Ex his enim sit, vt quẽadmodũ negatur no o Metaphys. cõmen 7. Deũ posse producere multa, non ex defectu potentiæ, sed ex ordine essentiali cau-

ellent

Ad tertiũ principale.

Adquartũ principale.

Ad quintum principale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentiali causarum & effectuũ exigente talẽ effectuũ fieri me diante corpore celesti mobili: ita nihil min⁹ negari simpliciter ab ipso pot. q motor aliquis possit semper velocius mouere. Non ex defectu potẽtiæ primi motoris, sed qa nõ põt monere nisi mediante anima cæli, in qua modificatur virtus eius. Et sic nullus motor restat potens maiorem velocitatẽ facere: quamuis primus sit vigoris infiniti. Illud verò q in commen. 89. octa vi Phy. dicit. s. q motor immaterialis, nec finitus nec infinitus dici potest: quamuis soner quid falsum & ridiculosum. & propterea reprehendum sit à multis. Quidem extorquetes intelligunt ea ratione dictum de solo Deo, quia non est virtutis actiuæ, sed tantum mouet vt finis. Quidam verò, quia non est virtutis actiuæ respectu velocitatis motus, de qua ibi est quæstio: sed tantum sempiternitatis motus.

¶Ego aũt nolens Auerroim Thomistã facere, neque me Auer. sed veritatẽ solam sequi (quantũ cognoscere potero Deo concedente) puto id rũc voluisse Auer. q ipse mentẽ meam pulsauit: tã de Arist. officina veniens. s. q virtutes immateriales nõ sunt quantæ virtualiter, & consequenter nec finitæ nec infinitæ. Non simpliciter. sed eo modo, quo sunt quatæ virtutes corporales. s. q non sunt ꝓportionales motibus vt. s. quãto maior motus, tanto virtus immaterialis maior: quemadmodum est in corporalibus, sed sunt altioris ordinis virtutes. Et hoc modo saluari videtur processus Arist. 8. Phys. quia quum sufficienter excludatur ex textu 78. & 79. q nulla virtus corporea põt monere tẽpore infinito ex eo q talem virtutem oportet esse infinitã, & ad hoc sequeretur motus in non tẽpore, & de facto supponatur virtutẽ motiuã cæli monere tẽpore infinito: restat q virtus illa sit extra ordinem virtutum coporearũ, quarũ nulla, põt hoc facere: qa nec finita, nec infinita. Et consequenter habetur q sit impartibilis, & nec finita, nec infinita: etiã de virtuali quãtitate loquẽdo, eo modo quo virtutes corporeæ: aliquin eodẽ modo posset argui de virtute corporea, sicut de incorporea. Et fm hoc quum in textu vltimo octaui Phy sicorum dicitur motorem cæli esse potẽtiæ infinitæ, ly infinitæ, pure negatiue teneri debet, id est, non finite. Hãc credo fuisse tũc mentem Auer. quam tamen quia vidit postmodum non esse veram (vt ex supradictis examinando rationem Arist. & commentatoris deduci ab exercitatis potest ex medio termino Arist.) ideo in 12. Metaph. commutauit in melius, admittendo ibi finitatem & infinitatem virtutis & proportionis.

¶Et sic sit finis præsentis quæstionis, anno Salutis, 1499. die 10. Septembris, Papiæ, in conuentu sanctⁱ Apollinaris: ad Dei gloriosi laudẽ & honorẽ, & eorũ temeritatẽ retundendã, qui philosophiam suo ingenio metiri præsumentes, non verentur dicere virtutem infinitam non esse in rerum natura, quia est ens impossibile secundum principia philosophiæ. Tm enim patet, quòd nullo philosophiæ principio negato, non solùm sustentatur, sed etiam ex sensibilibus probatur. Erubescant ergo.

TRACTATVS TERTIVS.

de potentia neutra, & de natura potentiæ receptiuæ in duas quæstiones diuisus.

1 *Num in rebus naturalibus detur potentia neutra.*
2 *Num potentia receptiua actuum supernaturalium sit naturalis.*

QVAESTIO I.

Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

IVXTA PRIMVM articulum primæ quæstionis remansit tractanda quæstio de potẽtia neutra. Vnde quæritur: Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

¶Circa q̃ difficultatẽ quatuor agenda sunt. Primò declarabit titulus quæstionis. Secũdo ponẽt opinio Scoti. Tertio probabitur opposita opinio. Quarto respõdebitur obiectis.

CONCLVSIO.

Qualibet potentia receptiua comparata ad actum in ea receptibilẽ, aut est naturalis, aut violenta, nec aliqua est in natura potẽtia neutra.

QVO AD PRIMVM. Res naturalis sumitur hic vt distinguit contra artificiales. Inuenitur verò in rebus naturalib⁹, sumit pro inuentione realis in singulatib⁹ naturalib⁹ simpliciter. Et hoc ad differentiã eorũ quæ dicũtur in abstractione: sicut contingit de proprietatibus quãtitatis vt sic & aliis similibus: quæ tamẽ in rerũ natura actualiter nõ inueniũtur. Potentia in opposito sumitur pro potẽtia receptiua. Neutralitas inclinationẽ naturalẽ respectu vtriusq; actus, scilicet huius & oppositi negat, non simpliciter, sed in potẽtia receptiua vtriusq;. Dico aũt hoc quoniã dupliciter cõtingit imaginari potẽtiã aliquã neutram. Primo per negationem potencialitatis ad vtrũque: quẽadmodum colorabile, nec ad grauem, nec ad acutum sonũ est in potentia. Et sic non vocatur potentia neutra. sed potẽtia nulla: colorabile enim non est receptiuũ sonorũ. Alio modo per negationẽ inclinationis impotẽtia receptiua vtriusq; significat ponere mus aliquam superficiem receptiuam albi & nigri, & tamẽ ad neutrum inclinatam. & hæc propriè vocatur potentia neutra. est ergo sensus quæstionis, an inueniatur aliqua singularis potentia in rebus naturalibus, receptiua alicuius actus & tamen nec ad illum nec ad oppositum inclinetur. Hæc de primo.

QVO AD secundũ. Scotus in prologo primi sent. quæst. 1. & in 2. dist. 2. quæst. 6. tenet dari potentiam neutram, ponẽs q potentia receptiua relata ad actum, aut est naturalis, aut violẽta aut neutra. Naturalis quidem si naturaliter) inclinetur in illũ: violẽta verò, si ille sit cõtra eius inclinationem naturalẽ: neutra verò, si neque inclinetur ad illã formã, q̃ recipit, neque ad oppositam. Exemplũ primi: vt motus deorsum lapidis. Exemplũ secundi, motus sursum eiusdẽ. Exemplum tertij: superficies respectu albedinis & nigredinis. Et enim manifestè paret inueniri in angelis talẽ potentiam eo q potẽtia passiua quæ est in angelo ad essendũ in loco neutra est. Quod probat dupliciter: q̃ a tale passum nõ inclinatur naturaliter ad illam formã vel oppositã: tũ q̃ a si esset in aliquo loco naturaliter, esset in alio loco violenter. Et probatur sequela per Anicennam. 9. Metaphy. volẽtẽ q si motus cæli esset naturalis, terminaretur ad quietem naturalẽ. & motus ab illa esset violentus. Posset quoque multipliciter argui pro hac opinione: sed quoniam stabiliendo oppositã, haberur solutio omnium, ideo hęc sufficiãt de secũdo.

QVO AD tertium propono vnam ꝓpositionem, & vnã distinctionem: ex quibus ꝓbabibitur intentum. Propositio igitur est hęc: Omnis potẽtia rei naturalis respicit per se primò & naturaliter aliquem actum. Probatur quo ad primã partẽ: q a, vt dicit. 9. Metaph. text. 15, potẽtia diffinitur per actum. Actus nanque diffiniẽs potẽtiã, ꝑcludubio est per le primo respectus ad illã: quoniã neque actus per accidẽs, neq; actus per se secũdo, illi æquinaler. Quo ad secundã verò partem. s. naturaliter, probatur: quia ex secundo Phys. text. 78. vnũquodq; sicut agit, sic aptum & natũ est agi. & econtra: sed potẽtia sit à natura, & est ꝓpter actũ: vt paret 9. Metaphy. text. 15. & 16. ergo potentia naturaliter sit. & est propter actum, ergo propter actum, quẽ per se primo respicit & sic omnis potentia naturaliter respicit suum per se primo actũ. Totus ꝓcessus clarus est ex allegatis & tradictis in 2. Phys. quomodo natura agit ꝓpter finẽ. & quo pacto ea quæ à natura agũt ꝓpter finẽ naturaliter inclinãtur in finẽ &c. Distinctio verò est, q potẽtia receptiua põt cõparari quatuor modis ad actus. Potest enim colorabile, verbi gratia, comparari ad colorẽ, ad species coloris, ad cõtrariũ coloris, & ad disparata, s. sonos. Si cõparetur ad colorẽ, sic cõparat naturaliter & per se primo sibi ad speciẽ eius, naturaliter quidẽ, sed non per se primo. si ad cõtrariũ violenter: si ad disparata, nulliter, nisi fortè per accidens. Nec hæc egent ꝓbatione: quoniã per se sunt nota ex terminis, nisi quis obiiciat actus, ad quos potentia se habet obediẽtialiter. Sed quoniã de hoc erit sequês quæstio nec hi locãtur a Scoto sub potẽtia neutra. ideo nihil ꝓpono ob stant. Ex his aũt deducitur opposita opinio: s. q omnis potẽtia in rerũ natura relata ad actũ receptibilem in ea, aut est naturalis, aut violẽta: q nulla est neutra. Omissa pro nũc potẽtia obediẽtiali: vt potè nũ spectãte ad præsens ꝓpositũ. Probatur aũt hæc cõclusio sic: Omnis potentia receptiua alicuius actus, aut respicit illum per se primo, aut per se secũdo, aut cõtrariũ his: sed tã actũ per se primò respectũ, quam per se secũdo, respicit naturaliter, & cõtrariũ eis respicit violenter: ergo omnis potentia receptiua alicuius actus aut est naturalis, aut violẽta. Minor est per se nota. Et maior ꝓbatur sic: Si daretur quartũ genus actuũ receptibiliũ in aliqua potentia, illud esset actus disparatus ab eo, quẽ per se primò respicit illa potẽtia: sed hoc esse nõ potest: ergo potentia nõ põt recipere nisi illa tria numerata. Quod aũtẽ hoc sit impossibile patet inductiuè. Colorabile enim nullã habet potentiã ad sonos, neque calefactibile ad colores: & sic de aliis. Et probatur ratione: q a potentia vnius generis non est ad actus alterius: vt patet 12. Metaphy. in tractatu de principiis predicamentorum. Et quoniam rationi hęc consonant, ideo hanc sequamur viam. Et hæc de tertio.

QVO AD quartũ respõdet, q distinctio illa trimẽbris est voluntaria quo ad tertiũ mẽbrũ. Nec id q̃ adducitur de superficie sonari: quoniã aliud est superficie absolutè, & aliud de superficie physica tali in rerum natura inuenta. Superficies enim absoluta nõ solũ abstrahit ab albo & nigro, sed etiã ab oi sensibili: & rursus aliqua superficies est quæ repugnat colori omni vt paret de superficie cæli. Itaque loquendo de superficie tali, id est colorabili, dicitur q vt sic nõ est indifferens ad albũ & nigrũ per exclusionẽ inclinationis naturalis, sed per exclusionẽ maioris ad vnũ q̃ ad aliũ: quoniã huiusmodi superficies respicit naturaliter colorem, & omnes species eius, sed colorem per se primò, speciem verò per se secũdo. Et simile est de materia prima respectu diuersarum formarum substantialiũ: ipsa quidem per se primo respicit formam per motum, aut mutationem

tionem acquisibilem quouismodo: per se aũt secundo respicit hanc & illã formã. Et sic naturaliter inclinatur in omnes: & indifferens est ad omnes aut multas, nõ p exclusionẽ inclinationis naturalis ad eas, sed p exclusionẽ maioris inclinationis ad vnã, quam ad aliã. Ad id verò q̃ adducitur de potentia locabili in Angelo. dicitur, q fallium supponit: s. in Angelo esse potentiam passiuam, respectu ipsius vbi. Vt enim in tractatu de Angelis dictũ est, Angelũ esse in loco, non est ipsum recipere aut pati sed virtualiter tangere locũ. Vnde non oportet solicitari nisi de actiua potentia Angeli: quã cõstat esse naturalẽ, liberè tamẽ exercitã. Quãuis ea quę adducuntur à Scoto ad probãdũ suũ intentũ de Angelo, non cogant: quoniã hæc consequẽtia formaliter non valet. A est naturaliter in vno loco, ergo est violenter in aliquo alio: vt patet de singulis partibus orbis lunę. Quelibet enim est naturaliter in Occidente, & similiter in Oriente, & tamẽ nullibi violenter: & mutat locã subiecto & ratione. Nec cõfirmatio ex Auic. cõuincit: quoniã non nisi de motu merè naturali verificatur dictũ eius. Motus enim cæli naturalissimus est ex parte principij passiui: ita q̃ ex hac naturalitate reducit ratio, quare in eo nullus est labor mouẽti: vt patet secũdo cæli, text. 3. quãuis ex parte principij actiui sit animalis. Vnde hoc magis ad oppositũ inferi Scoti videt: quoniã sic mot⁹ Angeli esset naturalis ex parte principij passiui absque sequela incõuenientiũ, sicut de motu cæli dicimus. Hæc de quarto, & de tota quæstione.

QVAESTIO II.

Vtrum potentia receptiua actuũ supernaturalium sit potentia naturalis.

IVXTA Eũdem articulum quærendũ erat, vtrum potentia receptiua actuum supernaturalium, sit potentia naturalis.

¶In qua quæstione quatuor agenda sunt. Primò declarabitur titulus. Secundò recitabitur opinio Scoti. Tertiò examinabitur. Quartò respondebitur quæsito.

CONCLVSIO.

Omnes potentiæ in naturalibus actuũ supernaturalium receptiuæ obediẽtiales sunt, non autem naturales.

QVO AD Primũ potẽtia receptiua hic sumitur formaliter, vt receptiua est. quicquid sit de ipsa, vt elicitiua actus. Actus supernaturalis dicitur, quẽ non põt fm naturæ cursum adipisci: vt gratia, charitas, visio Dei & reliqua huiusmodi. Potentia naturalis vocatur non subiectiuè, id est, potẽtia naturæ: sed formaliter id est, potẽtia naturaliter inclinata. Ita q̃ sensus quæstionis est, Vtrum potentiæ in rebus naturalib⁹ inuẽtæ, in quib⁹ recipiũtur actus supernaturales, naturaliter inclinẽtur ad illos. Hęc de primo.

QVO AD Secundum Scotus in primo. quæst. 1. prologi: & in quæst. 4. dist. 49. in plurib⁹ locis tenet affirmatiuã partẽ quęstionis. Putat nanque, q potentia cõparari põt ad actum recipiẽdũ, & agẽs impressiuum actus & q̃ in prima cõparatione nulla est supernaturalitas. sed potẽtia est vel naturalis, vel violenta, vel neutra. In secunda aũt cõparatione est differentia naturalitatis à supernaturalitate: quoniã si cõparatur ad agẽs naturaliter impressiuũ, est naturalitas: si non naturaliter impressiuũ, est supernaturalitas. Cõfirmatque positionem suã ex hoc, q potentia receptiua actus supernaturalis, seipsa est receptiue capax illius: & naturaliter perficitur per illũ, cum habet, & naturaliter appetit illũ. Ex his manifestè sequitur, ergo naturaliter inclinãt in illũ: &, ergo est potẽtia naturalis respectu illi⁹. Singula autem assumpta probantur. Primũ quidẽ: q a nullo eget potẽtia animæ medio ad recipiẽdũ charitatẽ: & similiter intellectus respectu luminis gloriæ, &c. Secũdũ verò, quia potẽtia naturaliter perficitur per actum, qui est eius perfectio. Tertiũ autẽ: quia vnũquodque appetit naturaliter suã perfectionem, sed maximè naturaliter appetit maximam perfectionem, ex principio Metaphysicæ, sed actus supernaturalis, vt visio Dei, &c. maxima est perfectio, ergo, &c. Sumus igitur fm hæc in naturali potentia ad supernaturales perfectiones: nõ possumus tamẽ acquirere eas nisi supernaturaliter: quia oportet acquisitionem hanc ab agente supernaturali, scilicet Deo glorioso causari. Hæc de secundo.

QVO AD Tertiũ tria minus bene dicta in prefata opinione videntur: s. principalis cõclusio, & eius probatio, & vsus vocabulorũ. Malè in primis vtitur ly supernaturale, dum o mnẽ actionẽ Dei ad extra supernaturalẽ vocat: quia Deus est agens non naturale, sed liberũ. Cõstat nanque, q alia est distinctio naturalis contra supernaturale, & alia naturalis cõtra liberũ. Primo nanque modo anima Sortis producit naturaliter: secũdo aute non. Vnde nisi vocabulis abuti velimus ad placitũ cuiusq;, supernaturale est, q̃ supra facultatem ordinis creaturis debitis in ei est. Omnes enim naturalia à supernaturalib⁹ distinguimus frequenti vsu per hęc q aliquid sit fm debitũ naturæ ordinẽ, & aliquid sit supra illũ. Ratio deinde assumpta manifeste aut falsa est, aut petit principium. Quum enim dicit, q potentia naturaliter perficitur per suum actum: & similiter appetit suam perfectionem: aut ly suum significat suum per informationem actu vel potentia, aut suum per naturalẽ proportionẽ seu inclinationem. Si primo modo, falsa est maior: graue enim est enim existens sursum, non naturaliter, sed violẽter perficit per esse sursum, & tamẽ ei se sursum est actus & perfectio eius per informationẽ. Si verò secundo modo, petitio est principij in minore. hoc enim est probandum, q̃ potentia naturalis habeat actum supernaturalem, vt suum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione, ad propositum nihil infert: æs enim immediate est receptiuum figuræ Mercurij, & tamen non naturaliter. Cõclusio demum principalis voluntaria relinquitur: & irrationabilis ostenditur probando oppositam. Hæc de tertio.

QVO AD quartum conclusio responsiua quæsito est, q potẽtia ad actus supernaturales, non est naturalis, sed obedientialis. Et probatur tripliciter. Primò ex parte actⁱ, sic: Actus super naturalis dupliciter inuenitur, s. fm se, vt gratia: & secundũ talem modum fiendi, vt visus exco datus. Visus enim secundũ se est naturalis actus hominis: sed q excco in instanti detur, supernaturale est. Charitas verò, & talia, sunt fm si actus supernaturales: adeò vt implicet contradictionẽ cõnaturales esse, aut fieri alicui creaturæ factę vel factibili, vt etiã ipse Scotus in secũdo distinct. 23. fatetur. Si ergo in natura nulla est naturalis potẽtia ad actum supernaturalem ratione modi vt sic, à fortiori nulla est naturalis potẽtia ad actus supernaturales simpliciter. Sed in natura nullam esse naturalem potentiam ad illos actus, patet ex frequenti vsu quo naturalem potentiam ad miracula negamus. Et ex hoc sequitur, quòd supernaturalitas inuenitur, non solum comparando potentiam ad agens, propter supernaturalem acquisitionem actus, sed etiam comparando potentiã ad actum, propter supernaturalitatem actus in se.

¶Secundo, ex parte potentiæ sic: Omnipotentiæ passiuæ naturali, respõdet aliqua potẽtia actiua proxima: ergo respõdet potentia actiua naturalis. Antece dens est maxima assumpta ab Arist. 3. de Anima tex. 17. ad probandũ dari intellectũ agentẽ. Fundatur enim super hoc, q in omni natura, vbi est patiens, oportet ponere agens. Et certum est q̃ de ꝓximo, non de primo agẽte loquitur: alioquin distributiuã non fecisset, dicẽs, in omni natura, &c. Et per hoc excluditur respõsio Scoti, dicẽtis, q̃ sufficit q̃ detur primum agens. Consequentia aũt probatur: quia potẽtia supernaturalis non est proximũ actuũ naturalis potentiæ, vt ex terminis patet: naturale enim soli naturali cognatum est.

¶Tertio ex parte subiecti. Quũ enim q̃ditatiua cognitio alicuius sit sufficiens ratio omniũ proprietatũ eius, & ex ea solutæ omnes difficultates cõtingẽtes rei, vt in quarto Phys. dicit. consequẽs est, q cognita quidditatiue re aliqua, cognosci ex ea possint omnes eius naturales potẽtiæ: & quum potẽtiæ cognitio ex actu pendeat, vt dicitur 9. Meta: consequẽs est, q actus, ad quos sunt naturales potẽtiæ, cognoscãtur, & cũ huiusmodi actus sint supernaturales apud Scotum, sequitur de primo ad vltimum, q ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoscũr super naturalia: q est manifeste fallum. Et cõfirmat: quia certe scimus hanc maiorẽ, q nulla naturalis potẽtia est frustrà: ergo si scimus hanc minorẽ q in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potentia ad actum supernaturalem, oportet cõcedere q scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus resurrectionẽ mortuorũ futuram, & gratiam iustificantẽ impiũ, &c. q est ridiculum. Nec euacuat hanc rationẽ responsio Scotica, dicens, q anima sui illam rationem est ignota. Cognitio namque quidditatiua alicuius, nihil naturale illi⁹ incognitum reliquit: quoniam continet formaliter, vel virtualiter omnem illius notitiã. Nec euaditur dicendo q substantia non potest à nobis pro statu isto quidditatiue & proprie cognosci: quoniã quicquid sit de hoc, habetur intentũ. s. q ex quidditatiua rerũ naturaliũ cognitione, siue habeatur pro statu illo, siue non, possit sciẽtia haberi de supernaturalibus: & sic remouetur obiectio de grtia, beatitudine pollicita, resurrectione, & aliis huiusmodi, ad quę naturalis ponitur potẽtia receptiua non frustra, erit necessaria secundũ quid, scilicet pro statu illo, & non simpliciter: q est manifestę falsum. Hęc de quarto. Finis.

TRACTATVS QVARTVS DE

Subiecto naturali Philosophiæ vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

An ens mobile sit subiectum in Philosophia naturali.

QVAERITVR an ens mobile sit subiectum in Philosophia naturali.

¶Et videtur q non. Primò. Quia aut ens mobile significat substãtiam mobilem, aut accidens mobile aut tertium commune vtrique. Si primum, cum substantia mobilis, & corpus

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus mobile sint idem cõuertibiliter, sequitur quod ponere ẽ sm rem corpus mobile subiectum philosophiæ, quod est contra tenentes ens mobile. Si sit cundum, hoc est manifestè contra omnes, & veritatem, Si tertium tunc sequeretur, quòd ens diceret tertium conceptum abstrahibilem à substantia & accidente. q̃ est contra Thomistas.

¶ Secũdo sic: Subiectũ scientiæ debet esse vnius rationis formalis: alioquin non haberet quod quid est, & cõsequẽter nec esset principiũ scientiæ: quia, vt dicitur in 1. de anima, in textu. 11. principium omnis demonstrationis est quod quid est. Nec haberet aliquam per se primo passionem: quia ei, q̃ non est in se natura vna, quicquid per se vnũ conuenit, conuenit ratione partiũ, & consequenter nulla passio conuenit ei primò: ens autem mobile dicit aggregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo nõ est subiectum. Si dicatur, q̃ illa duo ponuntur ad circunloquendum vnam rationem formalem, quemadmodã moris est ponere passiones loco differẽtiarum: contrà, Ratio subiecti in scientia debet esse primo & maximè nota in scientia: eo q̃ tota scientifica cognitio ex illa dependet: sed si circunlocutione egeat, nõ esset huiusmodi: implicatio siquidẽ est in adiecto, dicere q̃ est ratio formalis in scientia, & q̃ circumloquitur illam passionis nomine, vt potè occultam. ergo, &c.

¶ Tertiò: Si ens mobile esset subiectum philosophiæ naturalis, aut philosophia naturalis esset pars Metaphysicæ, aut esset subalternata illi: vtrunque est falsum: ergo. Tenet cõsequentia: q̃a aut ens mobile addit supra ens conditionem per se diuidentem ens, aut accidentalẽ enti. Si primo modo, sequit q̃ ens mobile à Metaphisico cõsiderandũ est: quia in primo Posteriorũ cap. 22. dicitur, quod eiusdem scientiæ est cõsiderare subiectũ aliquod & partes subiectiuas per se: & consequenter esset philosophia naturalis: cui ascribitur ens mobile, pars Metaphysicæ. Si secundo modo, sequit quod Philosophia naturalis Metaphisicæ subalternaretur: eo quod dicitur in primo posteriorum, cap. 8. descendere de genere in genus secũdum quid, id est, secundũ conditionem accidentalẽ (vt cõmuniter exponitur) est solius scientiæ subalternatæ conditio ab Aristotele tradita.

¶ Quarto sic: Subiectũ in scientia debet esse illud, ad cuius rationem formalem omnes resoluuntur passiones & conclusiones illius scientiæ, vt de se patet: sed passiones & consequẽter conclusiones Physicæ resoluuntur vltimo in Philosophia naturali ad quod quid est substãtiæ: seu corporis naturalis: eo quod omnia accidentia Physica cãsantur ex substantia naturali: ergo substãtia naturalis seu corpus naturale ponendum est subiectum.

CONCLVSIO.

Ens mobile, non autem corpus mobile, aut substantia mobilis, est naturalis, est subiectum adæquatum Philosophiæ naturali.

IN HAC dubitatione primò distinguã opiniones. Secundò declarabitur opinio sancti Thomæ. Tertiò simul ipsa confirmabitur & contra alias opponetur. Quarto respondebitur argumentis oppositum.

QVO ad primũ sciendum est de subiecto adæquato Philosophiæ naturalis (de quo hic est sermo) quosdã loq̃ in re hac naturaliter, quosdam verò innaturaliter: propter q̃ hi à nostra resecãdi sunt disputatione, q̃ inter Philosophos agimus. Supponũt enim intelligentias mobiles esse: & Philosophiam naturalẽ infra sensibilia non arctantes, cõmune aliquid sensibilibus & separatis à materia, quatenus mobilia sunt, subiectum Philosophiæ dicunt: operiuntque errorem suũ Theologicę pietatis nomine.

¶ Contra hos enim non oportet naturalẽ disputare: apud quem indubitatum principium est, substantias abstractas immobiles esse: & terminũ cõsiderationis philosophicę esse animã humanã, partim abstractã, partim non: vt dicitur secundo Physicorũ. textu vigesimo sexto. & vltimũ, q̃ pôt naturalis de intelligẽtiis attingere, & declarare quia sunt: vt Auer. dicit primo Physicorum. comento vltimo. Quanta tamen sit quorundam horum, temeritas, silentio inuoluendum non est, cum præsumant propriam opinionem Theologiæ sentẽtiã asserere: sicque theologicę facultatis expertibus, in philosophia tamẽ nutritis, deridẽdi Theologiam occasionem præbent. Non est enim ex sacra Scriptura, nec ex Theologis sanctis ab Ecclesia approbatis traditũ, quod Angeli sic mouerent, vt motus continui subiectũ sint: sed potius oppositum, vt in Theologia discussum à Sanctis est. Vnde si Peripateticos arguendos censent, gloriẽtur ex Scotica officina hos se errores deprehendere, non ex Theologia.

Auerroi ste alii qui. *Alberti & Aegidi sequaces.*

¶ His ergo omissis, ad naturales trãseam[us]: Quorũ opinio nõ est vna, dũ alij mobile, alij ens, alij vtrũq; ex subiecto physicę resecãdũ putãt. Et illi qdẽ q̃ neutri[o] modo recipiũt, secũda & quarta ratione ad appositũ iacta mouentur: & sensibilẽ seu naturalẽ substantiã subiectũ fore censent. Qui vero ens tantum abiiciũt, corpus mobile subiectũ philosophiæ ponunt. Et hi adhuc diuisi sunt, dũ quidã ly mobile, passionẽ significare cõcedũt: quidem autẽ rationẽ formalẽ corporis physici supponere cõtendũt. Mobile autẽ tantũ abiicientes, sunt qui ens naturale subiectũ dicũt. Sũt ergo quinq; opiniones naturaliter loquẽtiũ, s. Thomistarũ opinio tenẽtiũ ens mobile: & Albertistarũ, dicẽtiũ corp[us] mobile: & modernorũ multorum, dicentiũ substãtiã naturalẽ seu sensibilẽ: & quorũdã etiã modernorũ asserentiũ corpus physicũ seu naturale: & eorum qui ens naturale subiectum credunt.

Quinque opiniones naturaliter loquentium de subiecto naturalis scientiæ.

QVO AD secundum. Cum ens mobile cõplexionẽ quandam nominũ cõrineat, singula distinguenda sunt. Et primo qui dem circa ly mobile triplici opus est distinctione.

¶ Prima est q̃ cum mobile motum respiciat, sicut motus sumitur dupliciter, s. propriè, vt distinguitur contra mutationem in 5. Physi. & ad tria tantùm genera esse dicitur & communiter, vt cõtinet in se & motum propriè dictum. & mutationem, scilicet generationem & corruptionem: ita mobile dupliciter sumi potest. In quæstione ramẽ ista sumitur communiter prout idem est quod mutabile physica mutatione.

¶ Secunda est q̃ aliquid potest dici mobile, dupliciter. s. subiecti uè: q̃. s. est subiectũ motus & terminatiuè: q̃. s. est terminus alicuius mutationis. Et quãuis prima facie mobile sonet subiectũ motus, si tamẽ restringendũ est in proposito, magis tenendũ est terminatiue quàm subiectiue, vt ex dicẽdis apparet. iudicio tamen meo indistincte tenendum est non ea ratione vt sit cõmune ad omnia quomodocunque mobilia: continentque vt partes subiectiuas materiã & formã, &c. quia hoc est contra S. Tho. in primo Phy. super tex. com. 6. vbi in diuisione literæ expresse dicit, q̃ in primo libro Phy. agitur de principiis intrinsecis entis mobilis, s. de materia & forma: ex hoc aperte insinuans ens mobile, quod est subiectũ philosophiæ, non esse totũ vniuersale respectu materię & formæ, sed totum integrale seu essentiale, sed potius ratione vt. s. illa notissima sui acceptio supponatur. q̃ ex sensu supponere oporter: perhibent enim nobis sensus mobilia esse: an aũt subiectiue an terminatiue mutentur ea quæ mouentur videmus ratione magis discernitur, quã ex sensu habeatur.

¶ Tertia est q̃ mobile ę quinocũ est nomẽ ad aptitudinẽ, ad motum & ad fundamẽtũ illius aptitudinis: sicut si risibile significaret aptitudinẽ ad ridẽdũ. & rationalitatẽ, quę est eius fundamẽtũ. Quid aũt mobile in proposito significet, difficile est hac sola quæstione elucidare. Quãuis enim impossibile sit subiectũ & passionẽ simul accipi pro subiecto in aliqua scientia, sic q̃ totũ aggregatũ subiectũ sit (qa oporter subiecti vnã esse rationẽ formalẽ, & ex q̃ qd est subiecti, & qd est passionis vna ratio formalis constitui nequit) nihil tamẽ prohibet aggregatũ ex subiecto & passione, subiectũ sic constitui, vt passionis quod quid est, sit ratio formalis subiecti in illa scientia. Et hoc modo intelligi pôt mobile passionẽ significare in proposito: ita q̃ mobilitas quæ est passio, sit ratio formalis enti vel corpori, q̃ sit subiectũ philosophiæ naturalis: vnde solet fieri reduplicatio supra ly mobile, dicẽdo ens aut corpus mobile, in quantũ mobile est subiectũ Physicę. Suadet aũt in ꝓposito sic sumi mobile ex subiecto Mathematicæ, sicut enĩ Physica est de entibus in eo q̃ mobilia, ita Mathematica est de entibus in eo q̃ quãta. Constat aũt Mathematicæ sic esse subiectũ ens quãtũ: vt quãtitas ipsa quæ substantię materialis passio seu ꝓpriũ accidẽs est, ratio formalis subiecti Mathematicæ sic. Erit ergo Physicæ subiectũ ens actũ mouens, sic q̃ aptitudo ad motũ, ratio formalis subiecti sit. Et cõfirmatur hoc magni Alberti autoritate: qui in 1. Phy. sic distinguẽs corpus in Metaphysicũ, Mathematicũ, & Physicũ, mobilitatẽ, quam rationẽ formalẽ subiecti dicit posteriorem corpore quãto naturaliter dicit. Nec obstat q̃ eiusdẽ scientiæ est cõsiderare de passione & subiecto eius: quoniã hoc intelligitẽ quãdo tractatur de passione vt passio est. nõ aũt quãdo passio primũ subiecti locũ tenet: vt patet de quãtitate in Mathematica, quę de substãtiali bus principiis subiecti eius, à quo fluit, non se impedit. Similiter non obstat q̃ perfecta cognitio de re nõ habetur absque q̃ quid est subiecti: hoc enim nõ est sic accipiẽdũ, vt omnis cognitio citra illã sit imperfecta, ita q̃ nõ sit cuidẽs & scientifica: sed vt absque q̃ quid est subiecti, cõsummata omnimoda[q] notitia de re haberi nõ possit. Quod Physicæ accidere non inconuenit: quoniam Mathematicæ hoc conuenire certũ est: Mathematicę enim ignorat an. quantũ sit substãtia vel accidẽs, & quantitatis subiectum, &c. & tamẽ certissimus est omnium: vt dicitur in secundo Metaphy. textu & commento vltimo.

¶ Sed contra hanc viam est, q̃ sm eam ad Philosophum naturalem non pertineret considerare aliquod prædicatum quidditatium cuiuscunque substantiæ, nisi forte aliqua substantia sit, de qua quidditatiue prædicaretur aptitudo ad motum: & consequẽter philosophia naturalis non esset de substãtia, sed esset de accidẽte, quẽadmodum Mathematica. Si enim mobilitas (id est aptitudo ad motũ) quę passio ponitur entium naturalium, ratio formalis subiecti Physicæ acceptaĩ, non licebit Physico de ratione adæquati subiecti eius differre: q̃a illã prior est, ac q̃ hoc decẽdendo à mobilitate in communi ad talem vel talẽ mobilitatem

tẽ in specialib[us] partib[us] philosophię naturalis, nõ licebit ad qd quid est talis vel talis subiecti descẽdere: sed quẽadmodũ adæquati subiecti mobilitatis quod quid est omissum fuerat, pari ratione specialia quod quid erat esse subiectũ talium mobilitatum omittẽda sunt: quoniã nulla pars alicuius scientiæ tractat de aliquo priori propria ratione formali. Nec video quomodo possit huic rationi satisfieri, nisi tenẽdo q̃ Metaphysicæ est cõsiderare quod quid est in particulari. Quod quia nõ credo verum idcirco puto melius tenere, q̃ mobile in proposito non significat ipsam aptitudinẽ ad motũ si est passio: sed eius fundamentum. Cùm enim ista aptitudo, quam mobilitatis nomẽ sonat, quibusdã entibus repugnet, s. separatis à materia, & quibusdam non, s. materialibus, & de entibus materialibus (puta homine & Boue) non reputetur prędicari substãtialiter: cõsequens est, quòd aliquid præcedat in eis, ex quo ipsa aptitudinẽ hanc fortiãtur: & hoc fundamẽtum mobilitatis est. Noranter autem dixi non reputetur: quia cõmuni voci satisfacere volens distinctionem hãc mobilitatis pertractaui 10. siquidẽ Metaphysicorũ textu vltimo sub dubio relinquitur, an corruptibile sit substantia, an in substãtia, id est an sit de substantia rei, aut eam sequatur: vt exponit Auerrois. Corruptibilitas autẽ quædam mobilitatis species est, vel mobilitas ipsa: secũdum illud octaui Phys. tex. com. 25. in omni motu corruptio est. S. Thomas etiam ibidem inter substãtialia prædicata corruptibile ponere videtur. Arist. quoque in primo Phy. tex. 8. idem sentire videtur: dum dicit quòd ad naturalem non spectat probare mobilitatem: hoc enim non esset verũ, si mobilitas esset passio præuenta à formali ratione subiecti philosophiæ naturalis: posset enim per illam rationem à naturali Philosopho probari. Nisi fortè quis dicat dictum Aristi. non esse verũ per se, sed per accidẽs: quia. s. est passio notissima. Sed hoc non est tutum: tum quia non est sermo per accidens consuetus Arist. tum quia saltem defendere mobilitatem pertinet ad Philosophum naturalem, & non ad Metaphysicum. sicut & quamlibet passionem subiecti propri) quilibet artifex defendere debet. Nec obstat, quòd sit passio per se nota de adęquato subiecto: quoniam per se notum, & nõ per se notum, faciunt quidem differẽtiam quo ad probari vel non probari posse aliquid, vt patet in secũdo Phy. tex. com. 6. non tamen faciũt differẽtiam quo ad defendere vel nõ defendere: quoniam si occulta tuenda sunt, manifesta magis sunt tuenda, modo non sint principia, sed ex principiis: qualis est mobilitas, si passio ponitur. Quicquid autem de hoc sit mobilitas, quæ est ratio formalis subiecti physicæ, non passio, sed quod quid erat esse est entium naturalium: & præuenit naturaliratem & mobilitatem passionem eorum si concedatur: illam quidem, quia relatiua proprietas est: istam verò, quia passio dicitur.

¶ Circa verò ly ens, hoc tãtum distinguere oportet, q̃ dupliciter entis nomine vti consueuimus. Primò, pro omni eo quod habet esse quocũq; modo: & sic huc non capitur. Secundò, pro eo quod ꝓpriè esse dicitur: hoc autem in his, quę fiunt, est id quod ꝓprie fit: eius siquidẽ est esse propriè, cuius est fieri. Id autem quod ꝓprie fit, vt 7. Metaph. tex. com. 28. paret, est cõpositum: siue substãtiale, vt homo: siue accidẽtale, vt homo musicus. Et sic sumitur in ꝓposito. Vnde colligendo dicta ad hoc quòd aliquid sit pars subiectiua entis mobilis, quod subiectum Physicæ dicimus, exigitur & quod sit propriè ens, & q̃ sit mutabile physica mutatione. Et propterea nec materia prima, nec forma substãtialis aut accidẽtalis ens mobile est: sed entis mobilis principia hæc omnia sunt. Est ergo ens mobile cõmunius quã sit corpus mobile, & quàm substãtia naturalis siue sensibilis: quia cõtinet sub se omnia materialia cõposita, quæ solũ mutabilia sunt siue sint substãtialia, siue accidẽtalia, siue ẽm formã absoluta, siue ẽm vbi. Et est ens mobile abstractius quid quocũque prædictorũ, quãto ens aliquẽ gradũ cõcomitans prius est illo: dato etiam q̃ ad cõposita accidẽtalia se non extenderet. Nec obstat cõtradictio per ly mobile: quoniã sicut substantia rationalis abstractius quid est, quãanimal rationale: sic ens mobile abstractius & prius quid est, quã substãtia mobilis: quãuis enim ex parte ly mobile ęqua sit abstractio, ex parte tamen ly ens, & ly substãtia, abstractius est ens mobile. Vnde quẽmadmodum concedẽs substãtiam rationalẽ, adhuc disputãdi locũ haberet, an illa ratiõalis substãtia esset corpus an animal, & cætera & cõtinuè ab abstractiori ad minus abstractum quæstio descẽderet, dum à substãtia rationali ad corpus rationali, & à corpore ad corpus animatũ, & cætera veniretur. sic sub ente mobili quæstio remanet, an illud sit substãtia, an corpus, & cætera. Cùm igitur in re mutabili cõsiderari possit, & q̃ sit corpus mutabile, & quòd sit substãtia mutabilis, & q̃ sit ens mutabile, diui Thomæ sentẽtia est naturalia rationem subiecti Philosophiæ naturalis induere primò, non quatenus sunt corpora mutabilia, aut substantiæ mutabiles, sed quatenus sunt entia mutabilia: ita quòd ens mobile licet cõplectionem nominum contineat, incomplexum tamen & per se vnum quod quid est significat, sicut ens per se. Quemadmodum enim diuiso ente in per se & in alio, si simplicibus vocabulis careremus, substantiam ens per se nominaremus & accidens ens in alio, & tamen vnam formalem rationem significaremus. non aggregatam ex pluribus: ita diuiso ente in trãsmutabile & intransmutabile, carentes simplici vocabulo, ens transmutabile seu mobile vocamus alterum membrum quod vnius est quidditatis, & illud philosophiæ naturalis subiectum esse adæquatum dicimus. Hæc de secundo.

QVO AD Tertium, cùm ens mobile duo nomina complectatur, & vnum significet, primò ostẽdendum est, quod eius significatum est adæquatum Philosophiæ subiectum: deinde quòd his nominibus conuenientissimè significatur.

¶ Primò probatur tripliciter. Primò sic: Adæquatũ subiectũ primarum passionũ naturalium est adæquatũ subiectum Philosophiæ naturalis: sed ens mobile, & nõ substãtia aut corpus naturale seu mobile, est adæquatũ subiectũ primarũ passionum naturalium: ergo, &c. maior est per se nota. Minor verò probatur accipiẽdo transmutabilitatem, seu quod idem est, mutabilitatem pro prima passione Physica, vel saltem vna de primis, aut eis æquiualente: vt ab omnibus supponitur. Tunc sic: Adæquatũ subiectũ transmutabilitatis habet materiam, formam, & priuationẽ pro adæquatis principiis: sed tantũ ens mobile habet hęc pro adæquatis principiis: ergo nihil aliud ab ente mobili est subiectum adæquatũ trãsmutabilitatis, & cõsequenter primarũ passionũ naturaliũ: quod erat probãdum. Maior huius prosyllogismi est ex eo euidẽs, quòd oportet illa tria in omni materia esse adæquata sibi inuicẽ, scilicet passionem & subiectũ & propria passionis principia: vt patet de risibilitate, & homine, & animali rationali: cõstat autem ex primò Physicorũ per longũ processum, trãsmutabilitatis principia prima esse materiã, formam, & priuationem: oportet igitur eius, ad quod tãquam ad adæquatum subiectum primò sequitur transmutabilitas, esse adæquata principia, materiam, formam, & priuationem. Minor patet ex his, quæ in 12. Metaph. à textu 19. vsque ad tex. 29. dicuntur, scilicet quòd materia, forma, & priuatio ad genus substantiæ non arctantur, sed materia, forma, & priuatio generis substantiæ sunt principia propria substantiæ mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere quantitatis sunt propria principia quanti mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere qualitatis sunt principia propria qualis mutabilis.

¶ Si dicatur q̃ quẽadmodum principia propria substãtiæ continẽt ꝓpria principia cæterorũ generũ, quia sunt causa eorum (vt ibidẽ docet Arist.) sic substãtia mutabilis cõtinet omne quãtum & quale mobile & trãsmutabilitas substãtiæ omnẽ aliam. Et, ꝓterea licet materia, forma, & priuatio excedãt substãtiam mobilẽ formaliter, nõ tamen virtualiter. Hoc licet sit subtiliter dictũ, vim tamẽ rationis non excludit propter duo. Primò: quia falsum est, q̃ principia propria substantię mutabilis sint principia principiorũ cæterorũ generũ mutabilium. Quãuis enim sit verũ & expressum in 11. Meta. cap. 3. dicto, q̃ per se principia essendi in genere substãtiæ sunt principia principiorũ essendi in cæteris generib[us]: id est, q̃ materia & forma substãtiæ sũt capsę materię & formæ in cõtrate & qualitate, &c. Veritari tamẽ aduersatur: q̃ per se principia transmutabilitatis substãtialis sint principia principiorũ transmutabilitatis aliorũ generũ. Priuatio em in genere substãtię, quę est per se principiũ nõ substantię, sed trãsmutationis substãtialis, nõ est vniuersaliter. & consequẽter nec q̃ per se principiũ priuatiõis, quę est principiũ trãsmutationis accidẽtalis, vt in corpore cęlesti patet: vbi ens mobile ẽm locũ, habet omnia propria principia, scilicet materiam, formã & priuationem: cęlum autem substãtialiter non habet nisi duo principia, quę sunt essendi per se principia. siue ibi sit materia: quę est pura potẽtia: siue simplex corporeitas pro materia, & intelligẽtia & forma: nullo em mõ est ens mobile substantialiter. Secũdò: quia dato, q̃ esset rãlis inclusio virtualis, ad cęqua tũ tamẽ subiectũ trãsmutabilitatis, & similiter adęquatũ principiatũ ex materia, forma & priuatione, non substãtia mobilis, sed ens mobile: quoniã quãdo aliqua proprietas vniuersalis secũdum prędicationem habet subiectũ adęquatũ secundũ prædicationẽ, in quo reperitur causa, secundũ quam inest quibuscunque proprietas illa, illud tale est eius subiectum secundum quod ipsum. Nec est requirendũ pro primo subiecto illud ad quod per viã refolutiõis proprietas illa & eius principia reducũtur: alioquin periret doctrina tradita in libro Post. capitulo de vniuersali. Docemur enim ibi sistere, quando adęquatum subiectum secũdum prędicationẽ inuenimus, & causam in eo, per quam sibi cęteriq; illa passio inest. Nulla etiã posset poni proprietas cõmunis alicui analogo ad substãtias & accidentia: cùm accidentia & eorũ proprietates & principia in substantiis virtualiter includantur. Nisi ergo velimus abuti vocabulis & rationibus eorum, quod in se est subiectum adęquatum trans-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutabilitatis in seipso adequatè, claudit propria principia trãs
mutabilitatis. Sed nec subsãtia mobilis, nec corp⁹ mobile clau
dit in se illa: quoniã propria principia trãsmutabilitatis vniuer
salis seu in cõmuni, sunt materia, forma, & priuatio in cõmuni,
quæ genus subsãtiæ transcendunt. Enti autẽ mobili adæquãtur
quicquid enim ex materia, forma, & priuatione cõstat, ens mu
tabile est: & econuerso, eo q̃ priuatio machinatur ad malũ. Ens
igitur mobile est proprium, & primum mobilitatis subiectum.

¶ Secũdo probatur propositũ, & directè arguitur cõtra ponẽtes
corpus mobile sic: Coniũctio omnis mobilis cũ ratione corpo
ris, nõ supponit in naturali Philosophia, sed i 6. Phy. proba
tur, ergo nõ corp⁹ mobile, sed ens mobile est subiectũ Philoso
phiæ naturalis. Antecedẽs patet in tex. 32. sexti Phy. vbi probatur
q̃ omne mobile est corpus. Cõsequẽtia verò patet tum ex eo q̃
si corpus mobile ponit adæquatũ subiectũ, oportet supponi mo
bilitatem cõiunctam esse corpori, aut vt rationẽ formalem, aut
vt passionẽ: tum ex eo q̃ oportet supponi corpus coextẽdi ipsi
mobili: alioquin nõ supponeretur subiectũ adæquatum scientię.
Vtrũq; autem horũ impossibile est supponi ignorata vniuersa
li coniunctione ipsius mobilis cũ corpore: vt de se patet. ergo.
Et hęc est ratio S. Thom. in primo Phy. nũquam enim dixit ipse,
quod Philosoph⁹ naturalis debet corpus mobile esse: vt cõmu
niter sibi imponitur, quia nõ intelligitur (corp⁹ est mobile es
se, q̃ dubitãr, nõ egẽt medio, sed sensu, quo vel seipsos moueri
percipiat) sed dixit q̃ probat omne mobile esse corp⁹. Et vt ple
nius huius rationis vis percipiatur, aduertendũ est primò, q̃ sub
iecta adæquatũ scientiæ reloluẽtis suas cõclusiones in princi
pia per se nota (qualis est Philosophia naturalis) oportet & q̃
sit subiectũ primarũ passionũ, ac per hoc q̃ sit principiũ essẽn
di, & cõsequẽter cognoscẽdi secũdum naturã cæterorum, & q̃
sit principium cognitionis in nobis, siue ad latentes proprieta
tes & occulta principia a posteriori, siue a priori, pcedat: quo
niã subiecti cognitio omnib⁹ præsupponit. &, vt dicit Auer. in
2. Phy. cõ. 29. nec à priori, nec à posteriori, dari pot in scientia
& innatũ est nobis, q̃ oporteat semper a notioribus nobis pro
cedere, vt in primo Phy. cõ. 4. dicitur. Sicut ergo prima & supe
rius facta pcedit ex ordine naturæ, sic illa pcedit ex nostro or
dine cognoscẽdi. Et propterea S. Tho. dixit, q̃ ad audientes proba
tur, omne mobile esse corpus: infimũs p hoc, cognitionis magis
quam rei ordinem. Aduertẽdum est secũdò, q̃ quãuis aliud sit
omnẽ mobilitatẽ esse coniunctã corpori, & aliud cognosci omnẽ
mobilitatem esse cõiunctam corpori: ad hoc tamen q̃ corpus
mobile ponatur subiectũ adæquatũ, nihil refert q̃ horum defi
ciat: quoniã sicut deficiẽte coniunctione illa secũdũ rem, corpus
mobile prohiberetur ex parte rei esse subiectũ: ita deficiẽte cõ
iunctione illa in esse cognito, ex parte cognitionis, quę phabere
debet, impeditur. Nõ sufficit autẽ præsuppoi aliquod mobi
le esse corpus (quòd ad sensum patet) sed oportet supponere
omne mobile esse corp⁹: tũ qa ad hoc, q̃ cõplexũ aliquod, vel
cõplexe significatũ indoat rationẽ subiecti adæquati in scien
tia, oportet id quod est vt formale, & sic & supponatur per se
cõiunctũ alteri, vt passio vel ratio formalis: alioquin frustra de
materiali parte coplexi illius quæstio fieret: cum ea quæ sunt p
accidẽs, variabilia & extra quæstiões scibiles sint. Hoc autẽ sicut
impossibile est esse, nisi omne tale illi insit: ita est impossibile
supponi nisi omne tale ineslle illi supponat: qm̃ oia hęc, sicut in
naturæ ordine præexigũt de omni, ita & in cognitionis ordine.
Vnde si naturalis scientiæ subiectũ est corp⁹ mobile, oportet in
hac scientia q̃ de mobili in eo qđ mobile tractat, supponere mo
bile, qđ vt formale se habet, coniunctũ esse corpori p se, vel vt
passionem, vel vt rationẽ formalẽ. Neutrũ autẽ horũ heri potest,
nisi supponat omne mobile corpori cõnexũ esse: imaginari em
nõ põt, vt ppria passio aut ratio formalis credatur esse alicui⁹,
id qđ cõmunis illo dubitatur. Tum quia ad hoc vt aliquid cõ
plexũ, vel cõplexe significatũ habeat rationẽ adæquati subie
cti alicuius scientię, nõ minus oportet id quod vt formale ponit
adæquari scientiæ, q̃ id quod vt materiale sumitur coextendi il
li formali: alioquin si materiale rationẽ formalis contraheret,
scientia, quæ adæquatæ rationẽ formalẽ respicit subiectũ illum
excederet: nihil autem refert, vt dictũ est, coextensionẽ talem
non esse, aut nõ supponi. Si igitur corpus mobile in eo q̃ mobi
le, adæquatum subiectũ ponatur in philosophiæ naturalis, opor
tet Philosophiã, quę de mobili in eo q̃ mobile est, supponere,
corpus mobile: alioquin adæquatum sibi subiectum,
quãuis haberet, non tamen supponeret: & consequenter subie
cti rationẽ nõ haberet. Hoc autẽ impossibile est supponi, quan
diu nescitur, an omne mobile sit corp⁹: vt de se patet. Potes au
tem rationẽ hanc iuxta S. Thomam, sic colligẽdo formare: Nul
la scientia habens subiectum complexum, aut coplexe significa
tũ, probat eam coniunctionẽ partiũ subiecti, sine qua complexum illud subiecti rationẽ induere nõ potest: alioquin scientia contraheret sibi pũ subiectũ, quod de nulla scientia speciali dicere licet. Hæc enim maior æquiualet maiori S. Tho. breuius assumentis. nulla scientia probat id est, construit, vel cõponit sibi ipsi subiectũ loquẽdo em de subiecto cõplexo, æquialer dicere, nulla scientia cõponit aliq̃d, vt sit suũ subiectũ, & dicere, nulla scientia probat suũ subiectũ, apud formaliter terminos speculantes. Sed Philosophia naturalis, si corpus mobile ponit subiectũ, cõstrueret subiectũ suũ. ergo, &c. Patet minor ex dictis: q̃ probatur vniuersalẽ cõiunctionẽ mobilitatis cũ corpore, sine qua corpus mobile subiecti rationẽ habere nõ põt. Omissa autẽ verborum solicitudine, directè syllogizadũ est sic: Nullum cõiunctũ, cuius de omni cõiunctio probatur in aliqua scientia, est subiectũ adæquatũ illius: corpus mobile est cõiunctum, cuius de omni cõiũctio probat in Philosophia naturali. ergo corp⁹ mobile nõ est subiectũ in Philosophia naturali. Maior tam patet, ex eo quod omne cõiunctum, quod ponitur adæquatum subiectũ, supponitur & per se connectum salrẽ ex parte formalis & coextensum rationi formali adæquãti scientiæ: sed cuius cõiunctio dubitat de omni, nõ supponitur cõiunctũ per se, nec coextensum ratiõi formali. ergo. Minor ex sexto Phy. patet tex. cõ. 32. vbi probatur vniuersalis cõiũctio mobilis cũ corpore & pcessu Philosophię naturalis, maximè in secũdo Phys. & secũdo tractatu primi de Cælo, vnd. habetur vniuersalis coniunctio corporis cũ mobili.

¶ Sed remanẽt duæ cõtra rationẽ hãc obiectiones excludẽdæ. Prima est, quia nõ videtur verũ, q̃ in sexto Phy. probetur, omne mobile esse corp⁹: eo q̃ in tex. 32. probatur tantũ omne mobile esse diuisibile. Cõstat autẽ, q̃ si probatur passio alicuius de mobili, non propterea probatur ratio formalis subiecti illius passionis: sic autem se habẽt diuisibilitas & corporeitas, vt patet. Secunda est: quia videtur hæc secũda ratio aduersari primæ: i hac siquidem dicitur omne mobile esse corp⁹: in illa verò dicit ens mobile cõmuni⁹ esse, & corpore & subsãtia mobili. Ad primũ horũ dicit, q̃ quia nõ cadit in intellectu humano, q̃ aliquid supponat esse corp⁹, de quo dubitetur esse diuisibile, nisi apud antiquos attributos errores, ponẽtes corpora indiuisibilia. q̃ diuisibilitas ipsa sic comes est corporeitatis & esse, & in cognoscẽdo vt prius absq; posteriori nunquã cognoscatur: experimur enim nõ aliter nos cognoscere aut supponere corp⁹, nisi vt quãtum quoddã ũtitate molis: ideo si in Philosophia nõ supponat omne mobile esse diuisibile, a fortiori supponi nõ põt esse corpus: quia cõiunctio mobilis cũ corporeitate, dum dubitatur, cũ diuisibilitate nõ põt cognosci, nisi ratione aut sensu. Ex sensu ũtẽ cõstat: quod non habetur, ratio autẽ ad illã nulla inuenitur. Et si ex demõstratione illa 6. Phy. si. nõ acceptatur propositũ, saltem tãquam necessariò cõsequens conclusionem formaliter cõclu
lam, relinquitur maius incõueniens. q̃ scilicet omne mobile es
se corpus, loge remotius est à Philosophiæ principio: vt pote p
cęii. & 1. de generatione. Peripatetici tamẽ ibidẽ vtraque con
cludi propositionẽ indistinctè intelligũt. vnde Auerr. in primo
cæli: com. 5. dicit, Probatũ est in sexto Phys. q̃ omne mobile est
corpus, &c. Ad secundum verò dicitur, q̃ licet ens sit cõmunius
corpore (quia de multis pdicatur quidditatiuè, de quib⁹ corpus
nõ prędicatur quidditatiuè) nõ tamẽ est sic cõmunius q̃ aliqui
in sit, cui corporeitas cõiuncta non sit, omne enim ens mobile
est corpus, vel claudit in se corpus. Potest & secũdo dici (licet i
dem redeat) q̃ in sexto Phys. probatur omne mobile esse cor
pus: id est corporeũ aliquid. Probãdo enim mobile esse diuisibi
le, nihil aliud pbatur, quam mobile esse ens corporeũ, hue illud
sit corpus, siue corporeum aliquid. Corporeum autẽ cõuertitur
cum ente mobili, dato q̃ corpus cum eo nõ cõuertatur. Et eo
dem modo potest argui cõtra ponẽtes subsãtiam naturalẽ aut
mobilẽ. Omne enim naturale aut mobile esse subsãtiam: cũm
oporteat supponi, aut haberetur ex sensib⁹, aut ex naturali Phi
losophia, aut ex Metaph. Ex sensu quidẽ non habetur. Ex natu
rali aũt Philosophia si haberet, cõcluderet hoc nõ posse suppo
ni in ipsa: si aũt à Metaphysico tractatur, vt Auer. dicit secundo
Phy. cõ. 4. hoc etiã cõcludit illud nõ posse esse subiectũ in Phi
losophia naturali. quæ scientia ex se est cuiusdẽ ablqs Metaphysi
ca. Habet enim subiectũ & principia ppria ex sensibus p se no
ta: & nõ accipit ea positione, quãuis à Metaphysico defendi de
beant si impugnẽtur: vt in primo Phys. tex. com. 12. dicitur.

¶ Tertio probat idẽ autoritate: & primo Aristo. in 3. Phy. vbi in
diffinitiõe mot⁹ nõ posuit corp⁹ aut subsãtia, sed ens i potẽtia,
&c. Ex quo arguit sic: Id est subiectũ Philosophiæ, quod ponit i
diffinitione primorũ accidẽtiũ naturaliũ: quia tale est ppriũ subie
ctũ eorũ, vt patet in septimo Metaph. tex. 15. sed nõ corp⁹ nec
subsãtia, sed ens in potẽtia fm quod in potẽtia (quod idẽ est q̃
ens mobile, vt patet in tertio Phy. tex. 6 & 9.) ponitur in diffi
nitione primorũ accidentiũ naturaliũ: i. motus &c. ergo ens
mobile est subiectũ Philosophiæ naturalis. Et cõfirmat hoc idẽ
ex primo Phys. tex. 11. vbi supponẽdum dicit in Philosophia ea
aut quædã moueri, & nõ omnia aut quædã corpora, &c. Secũdò
autoritate Auerrois, qui. i non solicitus de vocabulis in 5. Meta
phy
si. com. primo, ens mobile. & in 12. eiusdem com. 5. corpus
mobile, & in procœmio Phy. res sensibiles subiectũ Philosophię
nominauerit, & propterea non verba sua in hac re, sed sensum
ponderari voluerit: in secũdo tamen Phys. expresè docet ali
quid prius corpore subiectũ esse Philosophię naturalis: dũ dicit
com. 3: Et sciendum est, quòd subiectũ istius libri est natura &
principia naturalia. cùm sint cõmunia omnibus rebus naturali
bus: & ideo in hoc libro nõ diffiniuit corpus neque alia de qui
b⁹ cõsiderat naturalis, sicut fecit in primo cęli & mũdi. Ex quo
habetur q̃ apud ipsum cõsideratio de corpore mobili differtur
vsq; ad librũ de cælo & mũdo, vbi ab eius diffinitione inchoa
tur: vt patet in tex. com. 2. Et rursus habetur subiectum Physicæ
esse cõmune corpori & aliis, de quib⁹ cõsiderat naturalis: vt pri
ma ratiõe assumpsimus. Nõ ergo corp⁹ mobile, sed aliq̃d prius
eo cõmune naturalib⁹ omnibus est subiectũ Philosophię: quod
ens mobile esse ex prima ratione liquet. Est ergo significata ra
tio p ens mobile subiectũ Philosophię naturalis: nõ aũt significa
ta per subsãtiam, aut corpus naturale, vel mobile, vel sensi
bile. Quòd aũt illis vocabulis cõuenientissimè significet, sic pa
tet. Mobilis vocabulũ in primis cõuenientius sumit, q̃ sensibi
lis: quoniã admisso ente sensibili, adhuc nõ est naturalis Philo
soph⁹ liber à Parmenidis & Melissi inuectiõe: cõcedẽtes enim
ens sensibile, negabãt mobile. supposito aũt ente mobili, Philo
sophię principia incõcussa manẽt. Similiter conuenientius est,
quam naturalis nomẽ: rum quia redit idẽ incõueniens. Nã sup
posito ente naturali, adhuc Philosoph⁹ naturalis liber nõ ince
dit, nisi mobile addat: vt ipse Arist. testatur in primo Phy. tex. 11.
cõtra Parmen. & Melissi. cõcedẽtes ens naturale, subdẽs, Nobis
aũt subiiciatur, omnia aut quædã naturalia moueri. Tum quia
subiectũ notissimè debet supponi, & cõstat diffinitia notiora
esse diffinito: vnde cũ motus naturã diffiniat, quod clarè signifi
catur p ens mobile, obscurè importatur per ens naturale: hoc
enim si declarandũ est, ad motũ oporter venire. Tũ quia nomi
nibus vt endũ est vt plures, 2. Topic. vsitatissimũ autem est na
turę nomẽ ad cuiuscunq; rei quod quid est, & naturale ad om
ne nõ artificiale, siue de genere mobilium sint siue non. Et pro
pterea si ens naturale supponeretur, ens non artificiale intel
ligeretur subiectũ in Philosophia naturali: quod est falsum. Et
sic inficiatiõi locũ daret vocabuli æquiuocatio: q̃ si distinguen
dũ esset, & ens naturale, id est, habẽs in se principiũ motus sup
ponendũ, cur nõ potius absq; glossa & distinctione ens mobile
à principio dictis clarius exprimẽdo? præsertim q̃ secũdi Phy.
principium anticipãdũ esset, vt glossa illa intelligeretur. Entis
autem nomen clarius propositis, ex dictis paret. Hæc de tertio.

Argumẽtũ. NVNC Quarto superest argumentis in oppositum satisfa
cere. Et ad primũ quidem dicitur, quòd ens significare tertium
quid commune secundum analogiam substantiæ & accidenti,
non est contra S. Thomam, nisi secundum analogiæ naturam
ignorantes. Vnde nullum inconueniens est, ens mobile com
mune esse secundum rationem formalem, non vnã simpliciter,
sed vnam analogicè entibus mobilibus omnibus, s. substantiis,
quãtis, & qualibus, & cæteris. Quamuis etiam ratio ad oppos
tum non concludat contra tenentes, ens mobile extra substan
tiam non inueniri: quia homo ipse inquantum est ens mobile,
aliud est à seipso, inquantum est substãtia mobilis. Et propterea
non sequeretur, ergo ponendo ens mobile subiectum, ponitur
substãtia, aut corpus mobile: quoniã differunt formali ratione.

¶ Ad secũdum dicitur dupliciter. Primò, quòd mobilitas cõmu
niter sumpta, (vt de ea in hac loquimur quæstiõe) nõ est passio,
sed substãtiale prædicatũ: sicut & materiale & posibile, iuxta
ea quæ supra adducta sunt. Quę possunt etiã ratiõe cõfirmari, ex eo q̃ posibile substãtiale prędicatũ est entis, à materia sum
ptũ. non enim homo est ens posibile per aliquã proprietatem
ipsum cõsequentem, sed per intrinseca sua. Mobilitas aũt apud
naturalẽ idẽ sonat quod posibilitas apud Phys. vt exercitatis in
istis sciẽtiis, non autoritatib⁹ notũ est. Sed qa hoc nõ est à præ
decessoribus discussum, & vt nouũ non facile acceptabitur, sic
debiliter firmatũ: ideo secũdo dicitur, q̃ si mobilitas sit passio,
adhuc subiectũ Philosophiæ conceditur esse vnius rationis for
malis circũlocutæ per ly ens mobile. Et ad instãtiam cõtra hãc
tiis a priori procedẽribus subiectũ debeat esse primò & maxi
mè notũ, quo ad quid rei, non tamen hoc oportet in scientiis à
posteriori doctrinã sciẽtibus qualis est naturalis Philosophia:
vt Commentator dicit in procœmio, & in commentariis primi
Phy. ficorum com. 2. Sufficit enim quòd sit primò & maximè no
tum, quo ad an est, & quid nominis: vt ex primo Poster. patet.
Huic autem nihil obstat talis circumlocutio. Secundò dicitur,
quòd notitiam subiecti debere esse maximã, potest dupliciter
intelligi. Vno modo respectu cognitionem posibilium haberi
de illo, potest enim idem cognosci probabiliter & demonstra
tiuè, per communia & propria, &cetera. Et hoc modo de sub
iecto nõ oporter supponi à nobis maximã cognitionẽ, vt patet
inductiuè etiam in Mathematicis. Alio modo respectu aliarum
cognitionum, quæ in illa sciẽtia acquiruntur. Et hoc modo est
verũ: & cõceditur quòd cognitio ista, quam habemus de illa ra
tione formali in isto circũlocuto, est maior omni cognitione,
quam acquirimus in Philosophia naturali. Et si cõtra hoc insta
tur: quia multorum notitiam acquirimus in Philosophia natu
rali quæ per intima eorum cognoscimus & nominamus (perfe
ctior autem est cognitio per intima, quàm per passionem, sicut
ratio illa cognoscitur.) respondetur, quòd perfectio cognitio
nis, de qua est sermo in primo Poster. vnde sumitur, quòd sub
iecti cognitio debet esse maxima, non attenditur penes aliud
quàm euidentiam. Vnde maius & minus in cognitione in pro
posito, penes euidẽtię latitudinẽ attẽdere oporter. & propter
ea aliud est cognoscĩ intimius, & aliud euidentius. Cum enim
omnis cognitio acquisita in scientia, siue pertingat ad intima
alicuius quæsiti, siue non, habet euidentiam ex cognitione sub
iecti, sicut ex principio necesse est cognitionẽ subiecti esse eui
dentiorẽ, & cõsequenter maiorẽ cæteris. Et vere sic est in pro
posito: quia cognitio entis mobilis, quam circumloquendo sup
ponimus, est ex sensibus euidens: quæcũque autẽ alia acquisita
est discursu syllogistico ex istius euidentia certa: propter quod
aurẽ vnum quodque & illud magis est: vt dicitur in primo Pos
ter. Tertiò dicitur, q̃ si Philosophia haberetur à nobis sub per
fecta ratiõe sciẽtiæ, qua est in se, proculdubio subiectum oporteret omnino esse primo & maximè notum, vt arguendo dici
tur. Quia autẽ non sic est, tantũ imperfectionis scientiæ nostræ
admisceretur, quantùm subiecti cognitio cõpatitur: ex hac enim
incõpleta cognitione subiecti, minus plena est cognitio subie
quentium, difficultatisque in soluendis quæstionibus non parua.

¶ Ad tertium dicitur negando consequentiam, quæcunque via
teneatur. Non enim eiusdem scientiæ est considerare aliquod
subiectum, & per se partes eius subiectiuas, aut per se modos
quoscũq; sed eos tantum, qui genus scilicet illius subiecti, non
egrediuntur. Mobile autem extra genus scibile Metaphysicæ
est: quoniam à materia sensibili non abstrahit. Accidentalẽ au
tem conditionem entis mobilitatem esse, vt subalternatio re
quirit, nullo modo est posibile: vt ex his, quæ scripsimus super
cap. 13. primi Poster. paret: quia accidentaliras illa perfeitatem
& extraneitatẽ simul respectu illius subiecti exigit, quod respe
ctu entis non est posibile: cùm nihil extraneum sit ab ente: vt
dicit tertio Metaphysicorũ textu vndecimo. Nec mihi obiicia
tur quòd sanctus Thomas in tractatu de natura generis dicit
Philolophiam naturalem propter accidentaliratem huiusmodi
subalternari Metaphysicę: quia tractatum illum fortè nũquam
vidit sanctus Thomas. Stylus enim eius non est: & multa ibi
sunt, quæ doctrinæ eius non consonant.

¶ Ad quartum dicitur, quòd plus requiritur ad hoc, q̃ aliquid
sit subiectũ, quàm quòd ad ipsum fiat resolutio: alioquin princi
pia subiecti, ad quæ vltimò fit resolutio, essent subiectum. Oportet ergo quòd ad eius rationem formalem fiat resolutio,
tanquam adæquatum primarum passionum subiectum: ad sub
stãtiam autem mobilem non fit mobilium resolutio, sicut ad a
dequatum mobilitatis subiectum, sed sicut ad primum clausum
in adæquato mobilitatis subiecto, quod est ens mobile. Post re
solutionem siquidem passionũ cõmunium in analogum subie
ctum, potest analogum ipsum in se resolui, posternus in prius re
ducendo: vt in tractatu de nominum analogia diffusè diximus.

¶ Et hic sit finis huius quæstionis in cõuentu sanctę Mariæ gra
tiarum in Mediolani suburbio, anno salutis 1499. die 6. Nouẽb.
Sume igitur amantissime mi fracer Vincenti, solicitudinis hos
pitalitarisque tuę fructum: & quo prestas ingenij acumine, di
scuti dans veniam minus consentaneis, memor quòd nihil in
vllo vnquam genere cultum repentinúmque fit. Vale.

TRACTATVS QVINTVS.

de nominum analogia, in vndecim capita diuisus.

1 *Quotuplex sit analogia: & quis sit eius primus modus.*
2 *Analogia attributionis quid sit: & quibus modis fiat & qua eius conditiones.*
3 *Analogiæ proportionalitatis quid & quotuplex sit: & quomodo propriè analogia dicatur.*
4 *Quomodo analogum nomen ab analogatis distinguatur.*
5 *Qualis sit abstractio analogi ab analogatis.*
6 *Qualis sit prædicatio analogi de suis analogatis.*
7 *Quotus analogatorum secundum analogi nomen definitio.*
8 *Qualis sit in analogia comparatio.*
9 *Qualis sit analogi diuisio: & resolutio.*
10 *Qualiter de analogo fit scientia.*
11 *De cautelis necessarijs circa analogorũ nominũ intellectum & vsum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT PRIMVM.

Quotuplex sit analogia, & quis sit eius primus modus.

INVITATVS Et ab ipsius obscuritate, & à nostri æui flebili profundarum literarum penuria, de nominũ analogia in his vacationibus tractatũ edere intẽdo. Est siquidẽ eius notitia necessaria adeò, vt sine illa nõ possit Metaphysicã quisquã discere, & multi in aliis sciẽtiis ex eius ignorãtia errores procedãt. Quod si vllo vsquam tempore accidit, hac ætate id euenire clara luce videmus: dũ analogiã, vel indifferentionis, vel ordinis, vel cõceptus præcisi vnitate, cũ inæquali participatione cõstitutũ: Ex dictis nãq; patebit opiniones huiusmodi à veritate (quæ vltro se offerebat) p abrupta deuiasse.

¶ Analogiæ igitur vocabulũ proportionẽ seu proportionalitatem (vt à Græcis accepimus) in proposito sonat. Adeò tamẽ extrẽum distinctumq; est, vt multa nomina analoga abusiue dicamus & multarũ distinctionũ aduario si fieret, cõfusionem pareret. Ne tamẽ rectũ, obliqui iudicio priuetur, & singularitas in loquẽdo accusetur, vnica diuisione trimẽbri omnia cõprehendemus & à minus, ppriè analogia ad verè analoga, præcedemus.

Triplex analoga.

¶ Ad tres ergo modos analogiæ analoga omnia reducuntur: s. ad analogiam inæqualitatis. & analogiam attributionis, & analogiam proportionalitatis. Quamus secundum veram vocabuli proprietatem & vsum Arist. vltimus modus tantum analogiã cõstituat. primus autem alienus ab analogia omnino sit.

Analogia inæqualitatis.

¶ Analoga secũdum inæqualitatem vocãtur, quorũ nomen est cõmune, & ratio ẽm illud nomen est omnino eadem, inæqualiter tamẽ participata. Et loquimur de inæqualitate perfectionis: vt corpus nomẽ comune est corporibus inferioribus & superioribus. Huiusmodi aũt analoga Logicus vniuoca appellat, Philosophus æquiuoca: eo q̃ ille intẽtiones cõsiderat nominũ, iste autem naturas. vnde & in 10. Metaphy. tex. com. vlti. Arist. dicit quòd corruptibili & incorruptibili nihil est cõmune vnuocum, despiciẽs vnitatem rationis, seu cõceptus tantùm. Et in 7. Phy. tex. com. 13. dicitur iuxta genus latere æquiuocationes: quia huiusmodi analogia cum vnitate cõceptus non dicit vnã naturã simpliciter, sed multas cõpatitur sub se naturas ordinẽ inter se habentes: vt patet inter species cuiuscũq; generis specialissimas. & subalternas magis. Omne enim genus analogum hoc modo appellari potest: licet non multùm cõsueuerint nisi generalissima & his ppinqua, sic vocari: vt patet de ætate & qualitate in prædicamẽtis & corpore, &c. Hãc analogia S. Th. in primo sent. dist. 19. vocat analogiam secundum esse tantùm, eo quòd analogata parificãtur in ratione significata per illud nomẽ cõmune. Sed nõ parificãtur in esse illius ratiõis. Perfectiõ siquidẽ esse habet in vno, q̃ in alio cuiuscunq; generis ratio: vt in Metaphysica pluries patet. Nõ solũ enim planta est nobilior minera; sed corporeitas in planta est nobilior corporeitate in minera: & sic de aliis. Perhiber quoq; huic analogiæ testimoniũ Auer. in com. 22. Metaph. dicens, cum vnitate generis stare prioritatẽ & posterioritatẽ eorũ, quæ sub genere sunt. Hæc pro tãto analoga vocãtur: quia cõsiderata inæquali perfectione inferiorũ per prius & posterius ordine perfectionis de illis dicitur nomẽ illud cõmune. Et iã in vsum venit, vt quasi synonime dicam⁹ aliquid dici analogicè, & dici p prius & posteri⁹. Abusio tũ vocabulorũ hęc est: qũ dici per prius & posterius, si per prius est ad dici analogicè. In huiusmodi aũt analogis, quomodo inueniãtur vnitas, abstractio p̃dicatio cõparatio, demõstratio, & alia huiusmodi, nõ oportet determinare: quoniã vniuocorũ canones in eis seruãdi sunt, ea sunt ẽm veritatẽ, & vniuocorũ canones in eis seruãdi sunt.

CAPVT II.

Analogia attributionis quid sit, & quibus modis fiat, & quæ eius conditiones

Analogia attributionis quid.

ANALOGA Autem secundũ attributionem sunt, quorũ nomẽ est cõmune: ratio autem secundum id nomen est eadẽ secũdum terminum, & diuersa secũdum habitudines ad illud. Vt, Sanum cõmune nomen est medicinæ, & vrinæ, & animali, & ratio omnium inquãtum sana sunt, ad vnũ terminum, sanitatẽ scilicet, diuersas dicit habitudines. Si quis enim assiguet quid est animal, inquãtum sanum, subiectũ dicet sanitatis: vrinam verò inquãtum sanam, signum sanitatis: medicinam autem, inquantum sanã, causam sanitatis proferet. Vbi clarè patet, rationẽ sani esse nec omnino eandem, nec omnino diuersam: sed eãdem secundum quid, & diuersam secũdum quid: est enim diuersitas habitudinum, & identitas termini illarum habitudinum.

¶ Quadrupliciter autẽ fieri potest huiusmodi analogia ẽm quatuor genera causarum: vocãdo pro nunc causam exẽplarem, causam formalem. Cõtigit siquidẽ multa ad vnũ finem, & ad vnum efficiẽs, & ad vnum exemplar, & ad vnũ subiectum secundum aliquam vnam denominationem, attributionem, diuersimodè habere: vt patet ex exẽplis ipsius Arist. Ad causam enim finalem pertinet exemplum de sano in 7. Metaph. tex. com. 2. ad efficiẽtem verò exẽplum de medicinali ibidem positum. ad materialem autẽ analogia entis ibidẽ subiũcta: ad exemplarem demum analogia boni posita in primo Ethi. c. 7. Attribuitur autem analogiæ huic multæ cõditiones, ordinatæ se cõsequentes: scilicet q̃ analogia ista fit secundum denominationem extrinsecã tantùm: ita q̃ primũ analogatorum tãtum est tale formaliter, cætera aũt talia denominantur extrinsecè. Sanũ enim ipsum animal formaliter est: vrina verò & medicina & alia huiusmodi sana denominãtur nõ à sanitate eis inhærente, sed extrinsecè ab illa animalis sanitate significatiuè vel causaliter, &c. Medicatiũ quoq; à medicinali arte deriuatũ, medicũ formaliter denominat. Instrumẽta verò & quæcũque alia medicatiua dicũtur, extrinseca denominatiõe abilla arte dicunẽ. Sola etiã substantia formaliter est ens, quasi esset subiectũ, & habẽs esse: cætera aũt entia ideo dicũtur, quia illius entis mẽsuræ, dispositiones, actiua, &c. sunt. Boni quoq; rõ in bono per essentiã saluata quo exẽplariter cætera denominãtur bona, in solo primo bono formaliter inuenit, reliqua aũt extrinseca denominatione ẽm illud bonũ bona dicũtur. Sed diligẽter aduertẽdũ est, q̃ hęc huiusmodi analogiæ cõditio, s. q̃ non fit secũdum genus causę formalis inhærẽtis, sed semper secundum aliquid extrinsecum, est formaliter intelligẽda, & nõ materialiter: id est, nõn est intelligẽdũ per hoc quòd omne nomẽ quod est analogũ per attributionem, est cõmune analogatis. sic q̃ primo tãtum cõuenit formaliter: cæteris aũt extrinseca denominatiõe, (vt de sano & medicabili accidit) illa ẽm vniuersalis est falsa: vt patet de ente & bono, nec haberi põt ex dictis, nisi materialiter intellectis. Sed est ex hoc intelligendũ quòd omne nomen analogum per attributionẽ vt sic, vel inquantũ sic analogũ cõmune est analogãtis sic, q̃ primo cõuenit formaliter, reliquis autẽ extrinseca denominatione. Hoc siquidẽ verũ est, & ex formali intellectu præcedentium manifestè sequitur. Ens enim quãuis formaliter cõueniat omnibus subiãtiis & accidẽribus, &c. inquantum ramen entia omnia dicũtur ab ente subiectiuè vt sic, sola substantia est ens formaliter: cætera autẽ entia dicũtur, quia entis passiones vel generationes, &c. sunt. licet entia formaliter alia ratione dici possint. Et simile est de bono. Licet ẽm omnia entia bõna sint bonitatibus sibi formaliter inhærẽtibus: inquantũ tamẽ bona dicũtur bonitate prima effectiue aut finaliter, aut exemplariter, oĩa alia nõ nisi extrinseca denominatione bona dicũtur: illa amen bonitate, qua Deus ipse bon⁹ formaliter in se est.

¶ Et ex hac conditione statim infertur alia: s. quòd illud vnum ad quod diuersæ habitudines terminãtur in huiusmodi analogis, est vnũ nõ solũ ratione sed numero. Quod dupliciter intelligi potest: ẽm q̃ analogata dupliciter sumi possunt, scilicet vniuersaliter & particulariter. Si enim sumãtur analogata particulariter, illud vnũ necessariò est vnũ numero verè & positiuè. Si autẽ sumãtur vniuersaliter, illud vnũ necessariò est vnum numero negatiuè, id est, nõ numeratur in illis analogatis vt sic, quãuis in se sit vniuersale quoddã & nõ vnũ numero. Verbigratia: si sumãtur hęc vrina sana, hęc medicina sana, & hoc animal sanum: hæc omnia dicũtur sana sanitate existẽte in hoc animali, quam cõstat vnã numero vere esse. Sortes enim dicitur sanus, quia hãc habet sanitatẽ: medicina, qa illã facit. vrina quia eandem significat, &c. Si verò sumantur animal sanũ in cõmuni, & vrina sana in communi, & medicina sana in communi: sic loquendo, sanitas à qua hmõi sana dicuntur, non est vna nec numero in se: eo q̃ causæ vniuersales effectibus vniuersalib. & cõparãdæ sunt. Et simile est de signis, & instrumẽtis coniecturatiuis, & aliis huiusmodi. sed est vna numero in illis analogatis. Nõ enim numeratur sanitas in animali, vrina & dieta: quoniam nõ est alia sanitas in vrina, & alia in dieta, & alia in animali. Et sequitur cõditio ista ex præcedẽti, quoniã cõmune ẽm denominationẽ extrinsecam non numerat id, à quo denominatio sumitur in denominatis, sicut vniuocũ multiplicatur in suis vniuocatis: & propter hoc, dicitur vnũ ratione tantùm, & non numero, in suis vniuocatis. Alia cñ est animalitas hominis, & alia equi, & alia bouis animalis nomine adunate in vna ratiõe.

¶ Ex hac aũt cõditione infertur alia: scilicet q̃ primum analogatũ ponitur in ratione cæterorũ ẽm illud nomen analogum: quoniam cætera nõ suscipiunt illud nomẽ nisi per attributionem ad primum: in quo formaliter saluatur eius ratio. Cadit siquidẽ in ratione medicinæ, & dietæ, & vrinæ, &c. inquantum sana sunt animalis sanitas. sine qua intelligi cætera sana nõ possunt, & simile est de aliis iudiciũ. Ex hoc aũt sequitur vlteriùs quòd nomen sic analogũ vnum certum significatum commune omnib⁹ partialib⁹ eius modis, seu omnib⁹ analogatis nõ habet. Et cõsequenter, q̃ nec cõceptũ obiectiuum, nec conceptũ formalẽ abstrahẽtem à cõceptib⁹ analogatorũ habet. sed ioia vox cum idẽtitate termini diuersimodè respecti cõmunis est: ita q̃ eũ in hac analogia fiat tria: vox scilicet, terminus respectus diuersũ ad illum, nomen analogũ terminũ quidem distinctè significat (vt sanũ sanitatem) respectus autẽ diuersos ita indeterminatè & confusè importat, vt primum distinctè vel quasi distinctè offendat: cæteros autẽ confusè, & per reductionẽ ad primũ. Sanũ enim respectus multos ad sanitatem, puta habẽtis, significãtis, causantis, &c. sic in vna voce sanitatẽ distinctè importãte cõfundit: vt respectũ primũ, scilicet habẽtis seu subiecti distinctè significet. Sanũ enim absolutè dicimus sanitatẽ habentẽ, vt subiectũ cæteros aũt respectus indeterminatè importat & per attributionem ad primũ: vt patet ex dictis. Et propter hoc tria de huiusmodi analogo dicũtur, scilicet q̃ cõmune est omnibus analogatis nõ secũdum vocem tantũ: & quòd simpliciter prolatum stat pro primo: quod nõ est prius primo analogato, in quod tota ratio formaliter saluatur. Primũ quidem peculiarius significat, & supra omnia analogata superius significatum nõ habet.

¶ Diuiditur autẽ à S. Tho. analogia hæc in analogiam duorũ ad tertiũ: vt vrinæ & medicinæ ad animal sanũ: & in analogiam vnius ad alterũ: vt vrinæ vel medicinæ ad animal sanũ. Nec habet diuisio ista alia mẽbra à supradictis: quoniã hoc circuit ana logia ẽm omnia genera causarũ: sed ad hoc facta est, vt ostẽdatur differẽter suscipi nomẽ analogũ, q̃do ponitur primũ analogatũ ex vna parte, & cætera ex alia parte: & quãdo secũdorũ analogorũ vnũ hinc & alterũ inde ponitur, ẽm quodcunq; genus causæ analogia fiat. Primo eñ. & cæteris sic cõmune est analogũ, vt nihil eis prius ponat aut significet: & ppterea vocatur analogia vnius ad alterũ, ponẽdo omnia alia à primo loco vni⁹. Secũdis aũt analogatis sic commune est nomen analogũ, vt aliquid eis prius ponat: primũ scilicet ad quod omnia secũda attribuũtur. Et vocat analogia duorũ ad tertiũ, vel multorũ ad vnũ. quia nõ inter se est attributio, sed ad primũ. Appellãtur aũt analoga ẽm attributionẽ à Logico æquiuoca: vt in principio Prædicamẽtorum patet: vbi animal æquiuocũ dicitur ad animal verũ & pictũ. Animal eñ pictũ nõ purè æquiuocè, sed p attributionẽ ad animal verũ animal dicitur: & in ratione eius inquantum animal manifestè patet verũ animal accipi. Quærẽti enim, quid animal pictũ in eo q̃ animal? respõdebitur, imago animalis veri. A Philosophis verò Græcis, nomina ex vno, vel ad vnũ, aut in vno & media inter æquoca & vniuoca dicũtur: vt pluries in Metaphysica patet & expressè in 1. Ethic. huiusmodi nomina cõtra analoga distinguũtur, vt infrà amplius dicetur. A Latinis aũt vocãtur analoga vel æquiuocà à cõsilio. Hãc analogiam S. Tho. in primo sent. dist. 19. vocat analogiã ẽm intentionem, & nõ ẽm esse, eo q̃ nomẽ analogũ non sic hic cõmune ẽm esse, id est formaliter: sed ẽm intentionẽ, id est. ẽm denominationem: vt enim ex dictis patet in hac analogia nomen cõmune non saluatur formaliter nisi in primo, de cæteris aũt extrinseca denominatione dicitur. Hæc ideò analoga apud Latinos dicuntur quia proportiones diuersas ad vnum dicunt extenso proportionis nomine ad omnẽ habitudinem: abusiua tamen loquutio hæc est, quamuis longè minor, quàm prima. Quomodo autem de huiusmodi analogis fit scientia, & contradictiones, & demonstrationes, & consequentię & alia huiusmodi de eis fiant, ex dictis & Aristotelis consuetudine patet. Oportet enim significationes diuersas prius diffinguere (propter quod ambigua apud Arabes hæc dicuntur) & deinde a primo ad alia procedere: sicut à centro ad circunferentiam diuersis proceditur viis.

Primũ analogatorum tãtum est tale formaliter, cætera aũt talia denominantur extrinsecè.

Analogia secũdum attributionem fiat ẽm quatuor genera causarũ.

Analogia attributionis quomodo fiat ẽm quatuor genera causarũ.

Analogia attributionis quæ & quotuplex.

Analogia attributionis quomodo fiat ẽm quatuor genera causarũ.

Analogia attributionis quæ & quotuplex.

CAPVT III.

Analogia proportionalitatis quid sit & quotuplex sit, & quomodo proprie analogia dicatur.

EX abusiue igitur analogiis ad propriè analoga ascendẽdo, dicimus analoga secũdum proportionalitatem dici, quorũ nomen est cõmune, & ratio secũdum illud nomẽ est proportionaliter eadẽ. Vel quorũ nomen commune est, & ratio secundum illud nomen est similis secũdum proportionẽ: vt videre corporali visione, & videre intellectualiter, cõmuni nomine vocantur videre: quia sic intelligere rem animæ offert, vt videre corpori animato. Quãnis aũt proportio vocetur certa habitudo vnius quantitatis ad aliã (secundũ quod dicimus quatuor duplam proportionem habere ad duo) & proportionalitas dicatur similitudo duarũ proportionũ ẽm quod dicimus ita se habere octo ad quatuor, quẽadmodum sex ad tria, vtrobique enim dupla proportio est &c. Tãsulerũt tamen Philosophi proportionis nomen ad omnem habitudinẽ cõformitatis, cõmensurationis, capacitatis, &c. Et cõsequenter proportionalitatẽ extẽderunt ad omnem similitudinem habitudinum. Et sic in proposito vocabulis istis vtimur.

¶ Fit aũt duobus modis analogia hæc, s. metaphoricè & p̃priè. Metaphoricè, quidẽ, quando nomẽ illud cõmune absolutè vnã habet rationem formalẽ, quę in vnũ, analogatorum saluatur, & per metaphorã de alio dicitur: vt videre vnam ẽm se rationem habet, analogũ tamen metaphoricè est vero risui, & prato floreti, aut fortunæ successui. sic enim significamus hæc se habere, quẽadmodũ homo ridẽs. Et huiusmodi analogia særa Scriptura plena est, de Deo metaphoricè nobis tam tradens. Propriè verò fit quãdo nomẽ illud cõmune in vtroq; analogatorum abliq; metaphoris dicitur: vt principiũ in corde respectu animalis & in fundamento respectu domus saluatur. Quod vt Auerrois in com. sexto primi Ethic. ait, proportionaliter de eis dicitur.

Analogia hæc ex & nomine.

¶ Præponitur autem analogia hæc cæteris antedictis dignitate & nomine. Dignitate quidem: quia hæc ẽm genus causæ formalis inhærẽtis: quoniã prædicat eã, quę singulis inhærẽt. Altera verò ẽm extrinsecam denominationẽ sit. Nomine aũt: quoniã analoga nomina apud Græcos (à quib⁹ analogię vocabulũ habemus) hęc tantùm dicũtur: vt ex Arist. etiam colligitur, qui in Metaphysica, nomina quæ dicimus analoga per attributionẽ, ex vno, vel ad vnũ, vel in vno vocat: vt patet in principio 4. & in 7. tex. com. 15. In quinto aũt Metaph. cap. de vno in tex. 12. diffiniẽs vnum ẽm analogiam, vt synonymis vritur vnum analogia & vnũ proportione: & diffinit esse ea, quæcũq; se habent vt aliud ad aliud, aperte insinuãs illã esse ppriè analogorũ diffinitionẽ, quã diximus. Quod tamen clarius in Arabica habetur trãslatione, dicẽte, Illa quæ sunt vnũ secundum æqualitatẽ, scilicet proportionalem, sunt quorum proportio est vna, sicut proportio alicui⁹ rei ad aliã rẽ. vbi Auer. exponẽs ait. Et illa dicuntur vnũ, quæ sunt vnũ secũdum proportionalitatẽ: sicut dicitur, q̃ proportio rectoris ad ciuitatẽ & gubernatoris ad nauem, est vna. In secũdo quoq; Polit. c. 11. huiusmodi nomina ppositiõalia analoga vocat. Et q̃l⁹ est in primo Eth. c. 7. diffinguit supradicta nomina ad vnum aut ex vno. cõtra analoga, dũ loquẽs de cõmunitate boni ad ea quę bona dicũtur, ait. Non assimilatur à casu æquiuocis, sed eorum ei, quod est ab vno esse, vel ad vnũ nomina cõtendere, vel magis ẽm analogiã. Et subdẽs exemplum analogiæ dicit: Sicut enim i cõrpore visus, in anima intellect⁹. Io quib⁹ verbis diligẽti lectori nõ solũ nomẽ analogiæ hoc, qđ diximus, sonare docuit sed præsertẽda esse in prædicatiõib⁹ metaphysicis hãc insinuauit analogiã in ly magis. vt S. Tho. ibidem propter supradictã rationem optime exponit. Scimus siquidẽ secundũ hãc analogiam, rerũ intrinsecas entitates, bonitates, veritates, &c. quod ex priori analogia nõ scitur. Vnde sine huiusmodi analogiæ notitia metaphysicales processus absq; arte discũtur. Accidit q; huiusmodi ignorantibus, quòd antiquis nescientibus logicã vt in 2. Elenchorum dicitur. Nec fuit forte ab Arist. tẽpore tam periculosus calus ille, sicut modò apud nos est: quoniã blasphemiare fere videtur, q̃ metaphysicales terminos analogos dicẽs secũdum proportionalitatẽ cõmunes exponit. Sed tamẽ Auer. dicat super predicto rex. Et dignus his trib⁹ modis est: vt sit nomẽ boni de eis secundum viam, quæ dicitur de proportionalibus. Vocãtur quoque à S. Thoma in primo Sent. dist. 19. analogia hæc analogia secundũ esse & secundum intentionem: eo q̃ analogata illa nec in ratione cõmunis nominis, nec in esse illius rationis parificantur. & tamen ram in ratione illius nominis, quàm in esse eiusdem * proportionaliter cõueniũt. Sed quoniam: vt dictũ est, obscura & necessaria valde res hæc est, accurate diffinẽte q̃ dilucidãda est per plura capitula.

Analogia proportionalitatis.

** Alias proportionalitatis.*

CAPVT IIII.

Quomodo analogum nomen ab analogatis diffinguatur.

QVoniam autem analogia media est inter æquiuocationem puram & vniuocationem, ex extremis medij natura declarãda est. Et quia in nominibus tria inueniuntur, scilicet vox, cõceptus in anima, & res extra seu cõceptus obiectiuus, ideo singula per lustrando, dicẽdum est quomodo analogum ab analogatis diffinguitur. Et à rebus incipiẽdo (quia priores cõceptibus & nominibus sunt) dicimus q̃ nomine æquiuoco diuersæ res significantur, q̃ vt sic non nisi voce adunantur. Vniuoco verò diuersæ res ita significãtur, quòd vt sic ad rem in se simpliciter, vnam, abstractam & præcisam in esse cognitio ab eis adunãtur. Analogo autem nomine res diuersæ ita significantur, quod vt sic ad res diuersas secundum proportionẽ vnam vniũtur. Vocatur autem in proposito res nõ solum natura aliqua, sed quicũque gradus, quæcunque realitas, & quodcunque reale in rebus inuentum. Vnde inter vniuocationem & analogiã hæc est differẽtia quòd res fundates vniuocationem sunt sic ad inuicem similes, q̃ fundamẽtum similitudinis in vna est eiusdẽ rationis omnino cum fundamẽto similitudinis in alia: ita q̃ nihil claudit in se vnius ratio, q̃ non claudat alterius ratio. Ac per hoc fundamentũ vniuocæ similitudinis, in vtroq; extremorũ æquè abstrahit ab ipsis extremis. Res aũt fundantes analogiã, sic sunt similes, q̃ fundamẽtũ similitudinis in vna diuersæ est ratiõis simpliciter à fũdamento illius in alia. ita quòd vnius ratio non claudit id quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

claudit ratio alterius. Ac per hoc fundamentū analogæ similitudinis, in neutro extremorum oportet esse abstractū ab ipsis extremis: sed remanent fundamēta distincta, similia tamē secūdum proportionē: propter quod eadem proportionaliter vel analogice dicūtur. Et vt omnib⁹ possint prædicta patere, declarātur exēplariter in vniuocatione huius nominis animal, & analogia huius nominis ens, homo, bos, leo & cætera animalia: qa habēt in se singulas naturas sensitiuas seu ꝓprias animalitates: quas cōstat diuersas ſm rem esse, & mutuo similes: sic ꝙ in quocunq; extremo (puta homine, aut leone) consideratur ſm se animalitas, quæ est similitudinis fundamētū, inuenitur æqualiter abstrahēs ab eo, in quo est, & nihil includēs in vno ꝙ non in alio. ideo & in rerū natura fundāt ſm suas animalitates similitudinem vniuocā: quæ idētitas generica vocatur: & in esse cognito adunātur non ad duas vel tres animalitates, sed vna tantū: quæ animalis nomine in cōcreto per se primo significatur, & vniuocē vocatur cōmuni nomine animal. Omniū siquidem eorū, secūduna ꝙ naturas sensitiuas habēt, indistincta omnino est ratio: quæ illius rei, quam animalitatē vocauimus, adæquata est diffinitio. Substātia autē, qualitas, quātitas, &c. quia non habēt in suis quidditatibus aliquid prædicto modo abstrahibile (pura entitatē) quoniā supra substātialitatē nihil ampli⁹ reſtat: ideo nullā substātialitatē vniuocātem inter se cōpatiūtur. Et quia cū hoc, ꝙ nō solùm eorū quidditates sunt diuersæ, sed etiā primò diuersæ, retinēt similitudinē, in hoc, ꝙ vnumquodq; eorū ſm suam ꝓportionem habet esse: ideo & in rerum natura nō secundum aliquam eiusdem rationis in extremis, sed secundum proprias quidditates, vt cōmensuratas his propriis esse fundant analogiam id est, proportionalē similitudinem. Et in intellectu adunātur ad tot res, quot sunt fundamēta, proportionis similitudine vnitas, significatas propter illā similitudinē, entis nomine, & analogicē cōmuni nomine vocātur ens. Differēter ergo res adunantur sub nomine Analogo & Vniuoco.

¶ Cōceptus quoq; mentalis non eodē modo inuenitur in vniuocis & analogis: quoniam nomē vniuocum & omnia vniuocata vt sic, vnū tantùm conceptum in mente habēt perfectē & adequatē eis correspōdentem: quia fundamēta vniuocæ similitudinis (quod significatū formale est nominis vniuoci) vnius omnino ratiōis est in omnib⁹ vniuocatis: ac ꝓ hoc in vno repræsentato, omnia repræsentari necesse est. In analogis verò, quoniā fundamēta analogæ similitudinis diuersarum sunt rationū simpliciter, & ei ipsi (secundū quid (id est, secūdū proportionem) oportet duplicē analogi mentalem conceptū distinguere: perfectum & imperfectum: & dicere ꝙ analogo & suis analogatis respōdet vnus conceptus mentalis imperfectus & tot perfecti, quot sunt analogata. Quia enim vnum analogatorū vt sic, similē est alteri, cōsequens est, ꝙ cōceptus repræsentans vnum: repræsentet alterum: iuxta illa maximam, Quicquid alsimilatur simili vt sic, alsimilatur etiam illi, cui illud tale est simile.

¶ Quia verò talis similitudo secūdum proportionem tātum est, quæ diuersam rationē in altero fundamēto habet: cōceptus perfectæ repræsentāe vnū analogatorū a perfecta repræsentatione alterius deficit: & consequenter oportet alterius analogati alterum adæquatū cōceptum esse. Vnde & analogum vnum habere mentalē conceptū & plures habere cōceptus mētales, verū est diuersimode: quāuis, simpliciter loquēdo, magis debeat dici, analogi esse plures cōceptus, nisi loquendo occasionaliter exigat. Dico autē hoc, quoniam cū contradicēdus analoga omnino carere vnō cōceptu mentali sermo est, vnū eorum conceptū absolute dicere nō est reprehendendū. Propter quod oportet solerti discretione lectoris vti: quando inuenitur scriptū, ꝙ analogata cōueniunt in vna ratione, & quando inuenitur aliter, quod analogo non cōueniunt in vna ratione. Est ergo differentia in teranalogiam & vniuocationem quo ad conceptum mentalem, ita quod vniuoci & vniuocatorū, vt sic, vnus est cōceptus perfectæ & adæquatæ eis respondens: vt de conceptu animalis patet. Analogi verò & analogatorum vt sic, vt plures necessariò sunt cōceptus perfectē ea repræsentātes, & vnus est conceptus imperfectē repræsentans. Non ita quod sit vnus cōceptus adæquatē respondens nomini analogo, & inadequatē analogatis: quoniā secūdum veritatem nomen illud vniuocum esset, sed ita quod conceptus vnus repræsentans perfectē alterum analogatum vt sic imperfectē repræsentat reliquum. Quo ad vocem autem, non est inter analoga & vnuoca differentia.

Nota de ſimiliꝯ nē analogi ab analoga tu.

¶ His aūt prælibatis, intentū facile patere potest: quomodo scilicet distinguitur analogū, puta, ens ab analogatis: puta, substātia, q̄tate & qualitate. Vniuocū em, puta animal, distinguitur ab vniuocatis (puta homine & leone) quo ad rē significatā seu cōceptum obiectiuum, & quo ad cōceptū mentalē: sicut vnum ſpliciter abstractū &c. a multis ſpliciter, &c. Analogū verò quo ad rem seu obiectū conceptam distinguitur sicut vnum ꝓportione a multis ſpliciter, vel (& idē est) sicut multa & ſmilia ſm proportiones à multis absolutè: verbi gratia, Ens distinguitur à substātia & quātitate: non quia significat rē quandam eis cōmunem, sed quia substātia quidditatē tantùm substātiæ importat, & similiter quātitas quidditatē quātitatis absolutè significat: ens aūt significat ambas quidditates vt similes secundum proportiōes ad suā esse: & hoc est dicere vt eadē proportionaliter. Quo ad cōceptū autem mentalē adequatum hoc quoq; eodē omnino modo distingnitur. Secūdum cōceptum verò mentalē imperfectum, quāuis distinguatur sicut vnū ſpliciter à multis ſpliciter, non tamen sicut vnum abstrahens in repræsentando ab illis multis quēadmodum in vniuocis cōtingit. Quoniā, vt ex dictis patet, conceptus ille, puta, qualitatis, inquantum ens, alterius analogati, id est ipsius qualitatis, secundum quòd se habet ad suum esse, est adæquatē representatiuus, & à qualitatis quidditate non abstrahens, cæterorum verò (puta quantitatis & substantiæ) imperfectē tantum est repræsentatiuus, inquantum eis similis proportionaliter est.

CAPVT V.

Quale sit abſtractio analogi ab analogatis.

OPORTET Autem exprimilis ostendere, qualiter analogū abstrahat ab his, quib⁹ cōmune secundū analogiā dicitur: puta, qualiter ens abstrahit à substantia & quantitate. Inūrgit ergo difficultas quædam in re hac, & ex parte rerū, & ex parte cōceptus. Ex parte siquidē rerū: quia videt analogi nominis res significata, eodē abstrahibilis & abstracta modo quo res vniuoco nomine significata. Quoniā cū (vt in 5. Mera dicit) vnū in qualitate faciat simile, nulla apparet rō, cur à qbuslibet similib⁹ sit vna res abstrahibilis, & a qbuslibet nō, licet euidens rō sit, cur ab his ſmtlib⁹, puta Sorte & Platōe, abstrahibilis sit res magis vna, & ab illis, puta homine & lapide, min⁹ vna. Vnde si substātia & ūitas assimilātur in hoc, ꝙ vtraque est ens, & cōsequēter ei⁹ est aliqd vnū, qđ est fundamentū illius similitudinis, quod vetat ab eis abstrahi rē vnā vtriq; cōmunē? Ex parte verò cōceptus, quia videtur eodē mō cōcept⁹, analogi abstrahere ab analogatis sicut vniuocū ab vniuocatis, eo ꝙ analogū nomē importat in cōfuso singulas proportiōes analogatorū, & distinctē nō significat nisi proportionē i cōmuni, verbi gratia, ens nō significat habē se ad esse sic vel sic, pura vt substātia, aut vt quātitas: sed ſportiōale nomē est, significare videt habēs se ad esse secundū aliquā proportionem, quæcūque sit illa. Hoc aūt constat esse æque abstractum à substātia, & à quātitate, & cōsequenter per modum vniuocī in analogis abstractio conceptus apparet.

VT Autem euidens fiat huius ambiguitatis determinatio, sciendū est, ꝙ licet abstrahere diuersa significet, cū dicimus intellectum abstrahere animal ab homine & equo, & cū dicimus animal abstrahere ab homine & equo: eo ꝙ tūc significat ipsam intellectus operationē attingētem in eis vnū & nō alia: nūc verò significat extrinseca denominationē ab illa intellectus operatiōe, qua res cognita abstracta denominatur. In vnū tamē & idē semper tēdit: quoniā semper sonat intelligi vnū, non intellecto altero. Ideoq; nihil aliud est agere de abstractione analogi ab analogatis, q̄ inquirere & determinare, quomodo res significata analogo nomine intelligi possit, nō cointellectis analogatis: & quomodo cōceptus illius habeat absq; cōceptib⁹ illerū. cùm igitur ex supradictis, & ex ipso analogię vocabulo pateat, ꝙ analogo nomine nō ſmpliciter vna res, sed res proportione vna significatur: talis aūt idem est quod res diuersæ vt similes proportionaliter, facilē deduci potest, ꝙ, res analoga pōt quidē intelligi nō cointellectis analogatis, & cōsequenter abstrahere ab eis. Sed nō sicut i vniuocis res vna (puta natura sensicua, seu animal intelligitur nō cointellectis omino natura humana & equina, vt sic) sed sicut duæ res vt ꝓportiōaliter similes intelligūtur, nō cointellectis ipsiſmet duabus rēb⁹ ſm suas ꝓprias naturas absolutè. Ita ꝙ analogi abstractio nō consistit in cognitione vni⁹ & nō in cognitiōe alterius: sed in vni⁹ & eiusdē intellectiōe vt sic, & nō in intellectiōe absolute, verbi gratia, entis abstractio nō cōsistit in hoc, quòd entitas apprehēditur, & substātia aut quātitas nō: sed in hoc ꝙ substātia, aut quātitas apprehēditur, vt sic se habet ad proprium esse: ſcēdum hoc enim similitudo proportionaliter attenditur: & nō apprehenditur substātia, aut quātitas absolute. Et simile est de aliis rebus analogis, quales sunt fere omnes Metaphysicales. Vnde cōcedi potest, rē analogā abstrahere, & nō abstrahere ab analogatis diuersimode. Abstrahere quidē, pro quāto abstrahit ab eis, quē admodū res vt sic, id est res similis alteri proportionaliter abstrahit à se absolute sumpta. Nō abstrahere verò, ꝙ quato res vt sic accepta seipsam necessariò includit, & absq; seipsa intelligi nō pōt. Quod de vniuocis dici nō pōt: quia res vniuoca, absq; aliis, quibus est vniuoce communis, intelligitur, sic ꝙ cas in suo intellectu nullo modo actualiter includit: vt patet.

OBIECTIONI Autem ad oppositū adductę ex analoge

Vide ſimili

Nō omnē ſimilitudinis natura, facilè satisfit, dicēdo, quod cùm vnū multiplices dicatur, non oportet omnem similitudinem attendi ſecundum vnū ſmpliciter, sed quandoque sufficit, quòd vnum ſecundum proportionem faciat simile. Vnum autem proportionaliter nō est ſmpliciter vnum, sed multa similia secundū proportiones, aquibus ideo nō potest abstrahi res vna ſmpliciter: quia similitudo ipsa proportionalis tantū est & fundamentū nō est vnum nisi proportionaliter. De ratione siquidem vnius proportionaliter est habere quatuor terminos: vt in quinto Ethic. dicitur. Quoniā proportionalitas, qua similitudo proportionū fit, inter quātuor ad minus (quæ duarū proportionum extrema sunt) necessariò est, & cōsequenter vnum proportione non vnificatur ſmpliciter, sed distinctionem retinēs, vnum pro tanto est, & dicitur, pro quāto proportionibus dissimilibus diuisum non est. Vnde sicut non est alia ratio quare vnum proportionaliter non est vnum absolutè, nisi quia ista est eius ratio formalis: ita non est quærenda alia ratio, cur à similibus proportionaliter non potest abstrahi res vna, hoc enim ideo est, quia similitudo proportionalis talem in sua ratione diuersitatē claudit. Et accidit vlteriꝰ procedētibus, vt quærāt id, quod sub quęstione non cadit: vt quare homo est animal rationale, &c.

Cōceptꝰ nominis analogi abstrahit nō ſicut vnū ſmpliciter ſed ſicut quē proportionē.

DE Abstractione quoq; cōceptus eodem dicendum est modo, abstrahit enim cōceptus analogi nominis nō sicut vnū ſmpliciter, sed sicut vnū proportione: seu simile ſecūdum proportiones a multis absolutè. Sed quia obiiciendo tangitur de abstractione conceptus analogi à ſpecialibus cōceptibus illius analogię, & abusiuè analogata ibidē vocantur partiales analogi ratione, ideo diligēter cauendū est, ne apparētia in obiectione tacta in illū errorē ducat, qui ibi tāgitur. Sciēdum siquidem est, ꝙ licet in analogis ſm attributionem in hoc omnia analogata cōueniant ꝙ eandē formā omnino respiciūtata q nō solū conueniūt in vno termino, sed in hoc quod est respicere illū. Erroneū tamē est analogum per attributionē cōceptum vnum respectus in cōmuni ad illum terminū per abstractionē à tali & tali respectu attribuere: verbi gratia, Animal inquantū sanum, vrina inquārum sana, & medicina inquārum sana licet conueniāt, & in tantūm tāquam termino, cuius animal est iubiectum, vrina ſignum, & medicina causa, & cōueniant, in hoc, ꝙ respiciāt sanitatē: quodlibet enim eorū sanitatē respicit, licet diuersimodē. Ab his tamē ſpecialibus respectibus nō abstrahitur respectꝰ in cōmuni ad ſanitatē, importatus ſani nomine: in cuius respectu omnes ſpeciales respectus ad ſanitatē, cōfusē & in potentia claudantur. Falsum enim est, ꝙ tanū ſignificet hoc quod dico, respiciens, vel aliqualiter se habens ad ſanitatē. Tū quia ſic Sanimen vniuocū verè esset ad vrinam & animal, &c. vt patet ex vniuocorum diffinitione. Tū quia hoc est cōtra intentionem dicētium, vrinā aut diætam ſana. Percūctantibus siquidē, quid sed vrina inquārum ſana, non respondetur, respiciēs ſanitatem: sed omnes respectum illum ſpecificant, respōdentes ſignum ſanitatis, & ſmiliter de diæta respondetur, quòd est cōservativa ſanitatis, &c. Tū quia contra omnes & Philosophos & Logicos hucusq; a me visos hoc est. Sicut autem in prædictis analogis Prædictus cauendus est error: ita in analogis ſecundum proportionem (quæ sola ſmpliciter analoga sunt) ſimilis cauēdus est error, ex ſimili causa a) parentiæ ſimitatem trahēs. Quia enim analogata conueniunt in hoc, quòd vnumquodq; eorum commensuratum seu proportionatum est, licet diuersimodē credi potest ꝙ ab his ſpecialibus proportionibus abstrahatur proportionatum in cōmuni, & nomine analogo ſignificetur. Ac per hoc analogū habeat cōceptum vnū, in quo cōfusē & in potētia claudātur omnes ſpeciales propōtiones analogatorum: verbi gratia, vt quia ſubstātia proportionata est suo esse & ſmiliter quārtas & qualitas, licet diuersimodē: ideò a ſubstantia, quantitate & qualitate, diuersimodē proportionitatis suis esse, abstrahatur res ſiue quidditas proportionem habens ad esse: qualiscunque sit illa proportio, & hoc sit entis primarium ſignificatū, in quo omnes ſpeciales proportiones ſubstantiæ, quātitatis & qualitatis, &c. ad ſua esse confusè claudantur & in potētia.*

¶ Sed hoc falsiſimū est. Tum quia hoc quod dicitur, ſcilicet res proportionata ad hoc ꝙ ſit, non est res vna ſmpliciter etiam in esse obiectiuo, nisi chimericè. Tū quia ꝓportionalia nomina vniuoca essent (vt ex vniuocorū diffinitione patet) & cōsequēter periret ꝓportionalitatis ratio, quæ extrema vnū ſmpliciter esse nō cōpatitur, & sic essent proportionalia & nō ꝓportionalia: quod intellectus capere nō pōt. Tū quia cōtra Arist. autoritatem in ſecūdo poſt. inferius adducēdam, & adductā ex primo Ethi. & S. Th. & Auer. & Alberti expresse est. Vnde cōfusio, qua analogū tam ſm attributionē quam ſm proportionem importat ſpeciales habitudines aut proportiones, nō est confusio pluriū conceptuū in vno cōmuni cōcepto: sed est cōfusio ſignificationū i vna voce, licet d ſformiter. Quoniā in analogia attributionis vox analoga primū diſtincte ſignificat, cętera aūt cōfusē. In analogia verò proportionis, nomen analogum ad omnes suas ſignificationes indistinctē se habere permittitur.

¶ Caurū tamen & attētum oportet hic esse, quia cū analogi rationes dupliciter ſumi possint, ſcilicet ſm se, & vt eadem & ipse vt eadem propter idētitatis proportiōalis naturā nō abstrant à seipſis: & tamē aliquid cōuenit eis ratione identitatis, seu inquārum eadem sunt, quòd nō conuenit eis ratione diuersitatis (vt patet de cōmunibus eis) videtur quòd duo incompossibilia ſecundum apparentiam, analogi rationibus conueniāt, ſcilicet quòd ipsæ vt eadem nō abstrahāt à seipſis, & quod ipsæ, vt eadem aliquid causent, & habeāt, quod nō vt diuersæ, reduplicariq; possint vt eadē, nō reduplicaris, vt diuersæ sunt. Hęc enim non solùm compossibiliter, sed necessariò simul sibi vendicat idētitas proportionalis: quoniam & extrema vniri omnino nō patiens, ab eis omnino abstrahi non permittit: & extrema aliqualiter indiuisa & eadem ponens, vt eadem ea cōsiderabilia & reduplicabilia exigit. Sicq; fit, vt analogo ſecundum identitatem in se clausam, ad diuersitatem rationū in se quoq; clausam comparato, abstractio quædam (quæ non tam abstractio, quàm quidā abstractionis modus est) inueniatur: propter quam nō solum ab analogatis (puta ſubstātia & quantitate) analogū, puta ens, abstrahere dicitur, vt ſupra diximus. Sed ab ipſis eius rationi bene, seu à diuersitate ipſarū rationū eius puta rationis entis in ſubstātia & rationis entis in quātitate. Non quia quādam rationem eis cōmunem dicat: quia hoc est falsū, nec quia illa rationes omnino sint eadē, aut eas omnino vniat: quia sic nō esset analogum, sed vniuocū: sed quia eas proportionaliter adunans, & vt eaidem proportionaliter ſignificans, vt eaſdem cōsiderādas esset, annexa inseparabiliter diuersitate quasi ſecluſa, & idētitate proportionali vnit, & cōfundit quodammodo diuersitatem rationū. Sicq; non ſola ſignificationū in voce cōfusio, analogo cōuenit, sed cōfusio qua dam cōceptuum, seu rationum fit in identitate eorum proportionali, sic tamē vt nō tam cōceptus, quam eorum diuersitas cōfundatur. Et quoniam analogum talem idētitatem præcipuè importat: & rali cōfusione ſi requēter vtimur, analoga nomina ab omni rationū eius diuersitate abstrahere dicēmus (dum cōfusè pro omnibus supponere ipſum pluries exponimus) ideo nō mediocri opus est vigilantia, ne in vniuocationem labi cōtingat. Abstrahit igitur analogū à ſuis analogatis (puta ens a ſubstātia & quantitate) sicut vnū proportione a multis, seu ſicut ſimilia proportionaliter à seipſis absolutè rā quo ad cōceptum obiectiuū, quàm mēralem ſiue sit termo de abstractione totali, ſiue de formali. Hæ enim abstractiones nō differūr in eodem, nisi ſecūdum præcisionem, & nō præcisionem: vt alibi declarauimus. Vnde nihil aliud est dicere ens abstractum à naturis prædicamētorum abstractione formali, quā dicere naturas prędicamēntales proportionales ad ſua esse, vt ſic præcisè, à ſpecialibus aūt seu ſingulis analogię rationibus extremis, nō tertio cōceptu ſimplici, ſed voce cōmuni & idētitate proportionali eārūdem, quoddammodo abstrahit.

CAPVT VI.

Quale ſit prædicatio analogi de ſuis analogatis.

VIdebitur autem forte alicui ex his quòd prædicatio analogi de ſuis analogatis (puta entis de substātia, & quātitate, aut formæ de anima & albedine, &c.) ſit ſicut prædicatio æquiuoci de ſuis æquiuocatis, ita quòd non ſit prædicatio ſuperioris de inferioribus, nec cōmunioris de minus communi, nisi ſola voce, ſed ejusdē de ſeipſo. Nō est enim analogo res vna ſignificata, quæ in vtroq; analogatorum saluetur absq; hoc autem prędicatio cōmunioris, aut ſuperioris nō inuenitur ſecundum intrinſecam denominationē, seu exiſtētiam. Sic enim analogum ſecundum proportionalitatem cōmune esse dictum est. Fouere quoq; potest non parum opinionem hāc processus iuxta primum Topic. Aut ſcilicet analogum est prædicatum convertibile, aut inconuertibile ſcluſa vocis cōmunitate. Et cùm cōstet non esse inconuertibile (quoniam ſubstātia vt ſic ſe habens ad ſuum esse, quod ens de ſubstātia dictum prædicat convertitur cum ſubstantia: & ſimiliter quantitas ſic cōmensurata ſuo esse, cum quantitate cōuertitur, & ſic de aliis) consequens est, quòd analogum tanquam ſuperius, de analogatis prædicari non poſſit. Superioris enim intentionem ſuſcipere non potest, quòd cōuertibile esse cōprobatur. Et quoniā ſecūdum veritatem analogum vt ſuperius prædicatur de analogatis, & non ſola voce cōmune est eis: sed cōceptu vnico proportionaliter: cuius vnitas ad hoc, quòd prædicatum aliquod ſuperioris rationem habeat, ſufficit: quia ſuperius nihil aliud ſonat, quàm vnū prędicatum ad plura ſe extēdens vnū autem non per accidēs, aut congregatione (ſicut acervus lapidū) sed per ſe, conſtat esse etiam vnū proportione: ideo ad huius veritatis claritatē ex extremis procedēdo, ſciendum est, quòd quia analogū medium est inter*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuocum & purè æquiuocum, cõsequens est, quòd analogum idem aliquo modo, & non idem aliquo modo de suis prædicet analogatis. Et quia prædicat aliquod abstrahẽs aliquo modo à suis analogaris (vt ex præmisso patet cap.) consequẽs est, q̃ comparet ad sua analogata, vt maius ad minora, seu superius ad inferiora: licet non omnino vnũ ſm rationẽ fit, quod eis imponit. Quod vt clarius pateat, figuraliter declaratur sic. Tam in æquiuocis quam vniuocis & analogatis, quatuor inueniũtur, scilicet duæ res ad minus, æquiuocatę, vniuocatæ, aut analogatæ: & duæ res, seu rerum rationes æquiuocationẽ, vniuocationẽ, aut analogia fundãtes, verbi gratia, In æquiuocatione canis inueniũtur hæc quatuor, canis marinus, & canis terrestris, & ratio illius, & ratio illius ſm nomen canis. In vniuocatione quoque animalis inueniuntur quatuor scilicet homo & Bos, & natura sensitiua hominis & natura sensitiua Bouis: quæ animalis vniuocationẽ fundãr. In analogia similiter entis quatuor sunt. s. substãtia & quãtitas, & substantia inquãtum cõmensurata suo esse, & quãtitas secũdum quod suo esse proportionatur. Et licet prima duo, s. æquiuocata & vniuocata, & analogata eodẽ modo quãtum ad propositũ spectãt in omnibus his distinguantur, quia vbilibet ex opposito cõdistincta sunt: altera tamẽ duo vniuocationẽ æquiuocationẽ & analogiam fundantia, diuersimode vnita aut distincta sunt. In æquiuocis nãque rationes illę, puta canis marini & terrestris, sunt omnino diuersæ ſm rationẽ: & propter hoc id quod prædicat canis de marino cane, nullo modo prædicat de terrestri, & ecõuerso: & ideo sola voce cõmunius, aut maius æquiuocatis dicitur, & est. In vniuocis verò res illæ (puta animalitas in Boue & animalitas in Leone) licet numero & specie diuersę sint, ratione tñ omninò eędẽ sunt: ratio enim vnius est omnino eadẽ q̃ ratio alterius, & ecõuerso: & propter hoc id q̃ prædicat animal de homine, idẽ omnino prædicat de Boue, & vniuocũ dicitur & superius homini & Boue.

In analogis autem res analogiã fundantes (puta quãtitas vt sic se habẽs ad esse: & substãtia vt sic se habẽs ad esse) licet diuersæ sint & numero, & specie, & genere, ratione tamẽ eadem sunt nõ omnino, sed ꝓportiõaliter: quoniã vnius ratio proportionaliter eadẽ est alteri. Et propter hoc, id quod prædicat analogũ, puta ens de quãtitate, illudmet ꝓportionaliter prædicat de substãtia, & ecõuerso. Est enim illudmet proportiõaliter id, quod in substãtia ponit, & ecõuerso: & propter hoc analogum (puta ens) nõ sola voce cõmunius, maꝰ aut superiꝰ analogatis est: sed cõceptu (vt dictũ est), ꝓportiõaliter vno. Ita q̃ analogũ & vniuocũ cõueniant in hoc, q̃ vtrunq; cõmunioris & superioris rationẽ habent. Differũt autem in hoc, quòd illud est superius analogicè seu proportionaliter, hoc verò vniuocè. Et meritò: quia fundamentũ superioritatis vtrobiq; saluatur, vniuocationis aũt nõ. Fũdatur eñ superioritas super idẽtitate rationis rei significatæ, id est super hoc q̃ res significata inuenit nõ in hoc tantũ, sed illamet nõ numero, sed ratiõe, inuenit in alio. Vniuocatio aũt super modò idẽtitatis omnimode, scilicet idẽtitate rationis rei significatę, id est super hoc, q̃ ratio rei significatæ in illo, & in illo est eadẽ omnino. Quãuis enim in analogis hic idẽtitatis modus nõ inueniatur, quẽ, in vniuocis inueniri plures dictũ est: identitas tamen ipsa rationis * rationem inuenitur, est nanque identitas proportionalis, identitas quædam. Et ideo non minus analogum (puta ens) est prędicatum superius, quàm vniuocum, puta animal sed alio modo: analogũ enim est superius proportionaliter: quia fundatur supra identitatẽ proportionalis rationis rei significatæ, vniuocum autẽ præcisè & simpliciter: quia semper omnimoda idẽtitate ratiõis rei significatæ eius superioritas fundatur. Propter quod S. Tho. superioritatis fundamentum aspiciens in quinto Metaphy. dicit, q̃ ens est superius ad omnia, sicut animal ad hominem & Bouem.

*Aliæ identitates rationũ, &c.

¶ Vnde obiectiones ad oppositũ adductæ, in hoc peccant, q̃ inter identitatẽ & modũ identitatis non distinguunt. Fatendum est enim, quòd ad hoc q̃ aliquis terminus denominetur superior, aut cõmunior, oportet vt rẽ vnã & eandem in vtroq; ponat: sed sophisma cõsequẽtis cõmittitur inferẽdo ex hoc, ergo oportet quòd dicat rem vnã & eandem omnino. Et est semper fermo de identitate ſm rationem seu diffinitionem. Identitas enim & vnitas cõtinent sub se non solum vnitatẽ & idẽtitatem omnimodã, sed proportionalẽ, quæ in analogi nominis ratiõe saluãtur. Negãdum est igitur quòd in analogis nõ prædicatur idem de vno & alio analogato: quoniã vnũ & idem proportionaliter de omnibus analogatis dicitur: & propterea inter prædicata nõ cõuertibilia numerandum est. Quãtitas enim licet adæquet ens de quãtitate verificatũ secundum rationẽ omnino eadem, nõ tamen secũdum rationẽ illam proportionaliter: quoniam entis ratio non alia proportionaliter ad substantiam & qualitatem se extẽdit. Verum quia analogũ sonat identitatẽ proportionalem, ideo huiusmodi rationibus formaliter respõdendo, nullo pacto cõcedendum est analogũ cõuerti cũ aliquo analogato. Ad materiã tamẽ descendendo, potest intrepidè dici, q̃ quia analogum rationem vnam proportionaliter tantùm prædicat, & vnũ proportionaliter plura & esse proportionibus similia manifestũ est: dupliciter potest secũdum singulas rationes ad analogata comparari. Vno modo absolutè: & sic secũdum singulas rationes cũ singulis analogatis cõuertitur: quia nulla omnino analogi ratio in duobus analogatis inuenitur. Alio modo secũdum identitatem proportionalem, quam habet vna cum altera: & sic cũ nullo analogato cõuertitur: quoniam omnes analogi rationes indiuisæ sunt proportionaliter, & vna est altera proportionaliter. Et quia vt dictũ est analogũ hãc sonat identitatẽ, ideo formaliter & simpliciter loquẽdo, analogũ incõuertibile & cõmunius prædicatum concedendum est esse. Nõ tamẽ genus, aut species, aut propriũ, aut diffinitio, aut differẽtia, aut accidẽs vniuersaliter est. Nec propterea diminutus Arist. aut Porphy. fuit: quoniã prædicabile. qđ simpliciter vnum est docebãt, ac per hoc inter æquiuoca analoga numerarentur.

¶ Ex prædictis autem manifestè patet, quòd analogũ non conceptum disiunctum, nec vnum præcisum inæqualiter participatum, nec vnum ordine, sed conceptum vnum proportione dicit & prædicat. De ordine tamen in analogis incluso infrà tractabitur. Vnde cùm dicitur de homine, aut albedine aut quocunque alio, quod est ens non est sensus, quòd sit substantia vel accidens: sed sic se habens ad esse. Vtor autem ly. sic, quoniam de propriis nominibus proportionum ad esse in actu exercito eas importantibus, disputare nolo ad præsens: quoniam Metaphysici negotij opus hoc est, & exemplariter hic de ente loquimur. Simile siquidem est de actu, potentia, forma, materia, principio, causa, & aliis huiusmodi iudicium,

CAPVT VII.

Qualis analogatorum secundum analogi nomen diffinitio.

APparere quoque poterit alicui, quòd in ratione vnius analogati (puta qualitatis) secũdum analogi, puta entis nomen, alterius analogati, puta substantiæ, vel quantitatis ratio secundum idem analogi nomen cadere debeat: sicut in analogia attributionis cõtingere dictum est. Fundamentum autem inde apparẽtia hæc sumit: quia ratio vnius analogati, vt eadem ꝓportionaliter est alteri, absq; illa altera exprimi cõpletè nequit. Dictum est autem, quòd analogo nomine rationes hæ importantur, vt eadem proportionaliter sunt. Et confirmat hoc expositio ipsa analogiæ ab Aristotele, Auerroe & S. Thoma in primo Ethicorum posita. Exponunt enim, quòd bonum seu perfectio analogicè dicit de vsu & intellectu: quia sicut visus in corpore, ita intellectus in anima perfectio est. Cõstat autem, quòd non est intelligibile hoc se habere sicut illud, nisi vtrunque extremorum percipiatur. Necessariò igitur videtur, vnum analogatorum secundum analogi nomen per aliud diffiniendum esse.

VT Autem liqueat huius ambiguitatis solutio recolẽdum est analogiæ hæc dupliciter inueniri, scilicet propriè & metaphoricè. Diuersimodè enim hæc se habent ad propositam quæstionem. In analogia siquidem secundum metaphoram, oportet vnum in alterius ratione poni non indifferẽter, sed propriè sumptum, in ratione sui metaphoricè sumpti claudi necesse est: quoniam impossibile est intelligere quid sit aliquid ſm metaphoricum nomen, non cognito illo, ad cuius metaphoram dicitur. Neq; enim fieri potest, vt intelligam quid sit pratũ in eo, quòd ridens, nisi sciã quid significet risus nomen propriè sumptũ, ad cuius similitudinem dicitur pratum ridere. Est autem huius ratio radicalis: quia analogum metaphoricè sumptum, nihil aliud prædicat, quàm hoc se habere ad similitudinẽ illius, q̃ absque altero extremo intelligi nequit. Et ꝓpter hoc huiusmodi analogia prius dicũtur de his, in quibꝰ propriè saluãtur, & posteriꝰ de his, in quibꝰ metaphoricè inuenitur & habẽt in hoc affinitatẽ cũ analogis secundum attributionem vt patet. In analogia verò, in qua nominis saluatur proprietas, nullum analogi mentbrum per alterũ diffiniri oportet, nisi forte gratia materię: vt S. Tho. in secũda quæst. de Veri. articulo vndecimo docuit. Sũt enim analogatorum rationes secundum analogi nomen quodammodo mediæ inter analogia secũdum attributionem, & vniuoca. In analogis enim secundum attributionem primum diffinit reliqua. In vniuocis verò neutrũ alterũ diffinit, sed vnius diffinitio est cõpleta alterius diffinitio: & ecouerso. In analogis autẽ neutrum alterũ diffinit, sed vnius diffinitio est proportionaliter alterius diffinitio. Et loquimur semper de ratiõe secũdum nomen cõmune, verbi gratia, in diffinitione cordis, secũdum quòd principium animalis, nõ ponit fundamentum, secundum quod principiũ domus: nec ecõuerso: sed eadẽ proportionaliter est principij ratio vtrobiq;, vt Cõment. vbi suprà dicit.

¶ Duabus autẽ opus est diffinctionibus vti in re hac: ea scilicet, ¶ in logica tradit de actu signato & exercito, & ea quæ à Metaphysico

physico, vt plurimũ tractat, de ordine rerũ ex vno nomine ex parte rei, & parte impositionis nominis. Ex prima siquidẽ distinctione scimus duo. Primo, q̃ sicut animal dictũ de homine & equo importans vniuocationem in actu exercito, nõ prędicat de homine totum hoc, s. naturam sensitiuam eãdem ſm rationẽ naturæ sensitiuæ equi & Bouis, sed naturam sensitiuã simpliciter, quã tamẽ ad hoc, q̃ vniuoca sit prædicatio, oportet esse omnino eandẽ ſm rationem naturæ sensitiuæ equi & Bouis, ita ens importat proportionalitatẽ in actu exercito, non prędicat de quãtitate totũ hoc, s. habens se ad esse sic proportionaliter vt substãtia, aut qualitas ad suum esse, sed habẽs se adesse sic absque alia additione: q̃ tamen oportet ad hoc, q̃ analoga sit prædicatio, idem proportionaliter esse cum altero, sic se habere ad esse q̃ de substãtia aut qualitate ens prædicat. Secundũ, q̃ sicut ex declaratione, qua manifestatur animal esse vniuocum, q̃ dicit vnam & eadẽ omnino rationẽ in omnibus, non fallimur, nec cõfundimur, nec vagamur circa hominis & Bouis secundò animalis nomen rationem, sed quiescimus, intuentes q̃ animal exercet, q̃ vniuocorũ diffinitio & expositio significat. Ita ex hoc, q̃ declaratur ens, aut bonum, aut quodcunque aliud esse analogũ: quia dicit rationes plures ealdem proportionaliter & importat hoc se habere quẽdmodũ proportionaliter se habet illud ad esse vel appetitũ, &c. non debemus turbari, & inquirere in analogi nominis (puta boni) ratione significationẽ illam, sed sat fit, distinguendo inter actum signarum & exercitum inspicere quod analogi nominis ratio id exerceat, quod analogi ratio & declaratio significat. Ex his autẽ duobus patere iam potest intẽtum, q̃ scilicet non oporter vnum analogię mẽbrum per alterum diffinire, ex eo quod analogum significat ea esse eadem proportionaliter: quoniam hoc in actu exercito significat.

¶ Ex secunda verò distinctione scimus, non solũ q̃ prœposterus est ordo rerũ & significationũ quandoque sub nomine analogo, ita q̃ prior secũdum rem ratio, posterior interdum significatione est (vt de ente & bono, & aliis huiusmodi communibus Deo & creaturis acciditratio enim, quam in Deo quodlibet horum ponit, significatione quidem posterior, re autẽ prior est) & propter alterum horum dicitur analogum prædicare de suis analogatis secũdum prius & posterius, ipsam analogi* rationem. Sed etiam scimus q̃ quãdo ratio, quam ponit analogum in vno, ex ratione, quam in altero ponit, exponitur, non ideo fit, quia vnũ in alterius ratione cadat: sed q̃ a vnius ratio posterior altera est significatione, & per priorem vtpotè notiorem declaratur, vt S. Tho. in secũdo articulo, quæstione decimatertia primæ partis fe- & poste- cit, declarans, q̃ dicendo, Deus est bonus, sensus est, id quod bonitatem in creaturis dicimus, præexistit in Deo proportionaliter, &c. Et eadem intelligendum est ratione fieri, si posterior secundum rem priorem declaretur. Non diffinit ergo analogum secundum vnam rationem, seipsum secundum alteram, licet exponat & declaret.

*Aliter prædicari de suis analogatis secundum prius & posterius.

OBIECTIONIBVS Autem in oppositum, quamuis ex dictis satisfactum sit, formaliter responderi potest, q̃ cognosci aliqua vt eadem proportionaliter, seu hoc se habere sicut illud, dupliciter contingit. Vno modo formaliter, id est, quo ad relationẽ identitatis & similitudinis: & sic absq; extremis cognitio hæc haberi non potest. Alio modo fundamentaliter: & sic in ratione vnius non cadit reliquum, sed ratio vnius est alterius rationem, omnino, vel proportionaliter. Cõstat autem, quod analogũ nomen (puta ens, aut bonum) non relationem idẽtitatis aut similitudinis significat, sed fundamentum: & ideo obiectiones, quæ iuxta primum sensum procedunt, nihil concludunt cõtra intentum. Patet autem facillimè hęc esse vera exempla de vniuocis, ponendo & applicando ad identitatem vniuocationis. Significat nanque nomen vniuocum plura, inquantum eadem sunt vniuocè, seu secundum rationem omnino. Et identitatis relatio in nullo extremorum absque altero intelligibilis est. &c.

CAPVT VIII.

Qualis sit in analogo comparatio.

DIFFICVLTAS Etiam non parua (quæ multos inuasit ac superauit) de comparatione in analogo dilucidanda est. Creditum enim a quibusdam est, quod non posset analogia posita, sermo ille nisi ex torte exponi, quo vnum analogatũ magis aut perfectius tale secundũ analogi nomen diceretur, verbi gratia: Substantia est magis, aut perfectius ens quam quantitas. Moti sunt autem ex eo, q̃ comparatio in vno communi, vtrinque facienda est etiam secundum grammaticos: quod in analogo non inueniri videtur. Et potest formari ratio pro eis talis: Aut comparãtur analogata in vna communi eis ratione, aut in suis rationibus: non in ratione communi, quia illa analogum caret: nec in rationibus propriis: quia tunc falluni est, substantiam esse magis ens, quam quantitatem. Non enim nunus aut imperfectius quantitas est sua ratio, quàm ens in ea ponit, quam substantia sua, & cętera. Nullo igitur modo videtur comparationem cum analogia saluari posse.

¶ Succumbitur autem difficultati huic, quia proprium comparationis fundamentũ non cõsideratur. Fundatur enim super identitate seu vnitate rei, in qua fit cõparatio, & non super modo identitatis aut vnitatis: sicut de intentione superioritatis prędicti est. Vnde cum analogum ex dictis constet rem vnam licet proportionaliter, dicere: nihil prohibet, in ipso comparari analogata, licet non eo modo, quo vniuoca fit comparatio. Ad comparationem siquidem cum requirantur & sufficiant hæc tria, s. distinctio extremorum, & identitas eiusdem in quo fit comparatio, & modus essendi illius in extremis scilicet: æquè, vel magis, aut minus perfectè: sub identitate autem seu vnitate proportionalis vnitas seu identitas continearur, cõsequens est, q̃ si in diuersis idem proportionaliter eque vel magis aut minus perfecte esse haber, cõparatio secundum illud proportionale fieri possit, cõparatione non vniuoca, sed analoga. Sicut enim quia natura sensitiua est in Boue, & illamet omnino secundum rationem est in homine, & perfectius esse habet in homine, q̃ in Boue, homo perfectius animal Boue dicitur vniuoca cõparatione, sic qa sic se habere ad esse est in substantia: & hoc idem proportiõaliter est in quantitate, & imperfectius esse habet in quantitate q̃ in substantia dicitur substantia magis seu perfectius ens, quã quantitas analoga comparatione. Vnde S. Tho. in septimo articulo quæstione septima de potentia Dei, tripliciter comparationem fieri docens, duos modos analogicę computationis ponit aperte ex hoc insinuans comparationem non solùm super identitate numerali specifica, aut generica fundari, sed etiã ꝓportionali. Modi autẽ cõparationis ibidem traditi sunt hi. s. secundũ solam quãtitatem rei participate, & sic vnum album dicitur altero albius. Vel extendendo propter præsens propositum, hunc modũ ad omnem comparationem vniuocam, dicatur quod primus attenditur secundum quãtitatem rei participatæ eiusdem omnino secundum rationem, siue illa ratio sit specifica, siue generica vt calidum magis calidum altero dicitur, & homo perfectiꝰ animal Leone est. Secundus vero modus attenditur secundũ q̃ res aliqua in vno inuenitur participatiue, alterũ verò est per essentiam, quẽadmodum homo Platonicus lõge perfectior homo esset nobis. Et abstractione intellectus vtendo, quemadmodum bonitas longe melior est quocunque bono q̃ participatiue bonum dicitur. Tertius autem modus attenditur secundum q̃ res aliqua in vno inuenitur formaliter, & secundum se, in altero autem virtualiter & eleuatum ad rem superioris ordinis. Quemadmodum dicimus, quod Sol est magis calidꝰ quã ignis, vel quod calor perfectius esse habet in Sole, quam in igne. Nec est dubiũ hos duos modos vniuocam cõparationem impedire: vt S. Tho. ibidem dicit, & Aristoteles in primo Ethicorum, de primo modo testatur, vbi bonum commune non vniuoce, sed secundum proportionalitatem dicendum docet, bonitati separate & bonis cæteris per participationem. Patet igitur ex his, eadem proportionaliter vt sic esse comparabilia, quamuis Physice loquendo in sola specie, aut genere comparatio fiat.

AD OBIECTIONEM Autem in oppositum dicitur q̃ vtroque modo in analogis comparatio fit. Comparantur siquidem analogata (puta substantia & quantitas) in ratione vna & communi proportionaliter, quam analogi nomen (puta ens) dicit & addit supra analogata, vt ex dictis patet. Et comparantur secundum suas rationes, secundum ramen analogi nomen, quæ earum sit perfectior, secundum quod dicimus, substantia est perfectius ens quantitate, quia ratio entis in substantia perfectior est ratione entis in quantitate. Ita quod iuxta istam comparationem est sensus, substantia habet perfectiorem secundum entis nomen rationem, quàm quantitas, & non quod substantia est magis aut perfectius substantia, quàm quãtitas sit quantitas, vt quidam somniare videntur. Vnde comparatio ista extenditur vsque ad analoga secundum attributionem, licet in tali analogia non nisi abusiue comparatio fieri possit. Dicimus enim quod ens reale est magis & perfectius ens ente rationis, quod per attributionem ad illud, ens dicitur in quarto Metaphysicorum, textu secundo, quia ens reale habet perfectiorem secundum entis nomen rationem, iuxta quem modum si visus admitteret, diceremus, animal est magis ignum vtina, quia perfectiorem, secundum sani nomen rationem habet.

CAPVT IX.

Qualis sit analogi diuisio & resolutio.

VALITER AVTEM Analogum diuidendum sit, ex dicendis manifestum est. Potest siquidem tritariam analogi diuisio intelligi. Primo, vt diuidatur vox in suas significationes. Dictum est enim q̃ analogum plures rationes significat immediate, & hęc diuisio cõuenit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fibi,inquantum æquiuocum quoddam est. Secundò, vt diuidatur significatū eius in quasi membra eius, eo modo quo eius, q̄ proportionaliter vnum est, sic & sic proportionatū membra dici possunt. Dictum est enim q̄ analogum non ita diuersas rationes significat, quin significet vnam rationem proportionaliter. Omnes namque rationes analogo nomine immediatè significatæ, eadem proportionaliter sunt. Ratio autem vna proportionaliter, cum constituat ex pluribus rationibus proportionalibus, in eas secari potest. Hęc autem nō est diuisio analogi in sua analogata, quoniam rationes hæ in ipsius analogi ratione intrinsecè claudūtur, & analogata ea sunt, in quibus rationes illę talibātur, & non ipsæ rationes. Entis enim analogata sunt substantia & quantitas, & non rationes entis in substātia & quātitate. Rationes enim (vt dictum est) analogæ sunt. Vnde tertio modo pōt diuidi analogum diuidendo significatū eius in sua analogata per diuersos modos, quibus analogi rationem proportionalē analogata ipsa diuersimode suscipiunt. Ita q̄ diuisum est signiti catum vnum proportionaliter, diuidētia sunt modi fundantes & facientes in analogatis proprias proportiones, secundū quas fit analogia constituta aūt per diuisionē, vt partes subiectiuæ, sunt analogata ipsa, verbi gratia, Quādo ens diuidit in substantiā & quātitatē, diuisum est ratio entis nomine significata, quę omnes in se entis nomine significatas rationes claudit, vtpote vna proportionaliter. diuidentia sunt substantiuum & mēsuratiuū, seu per se & in alio, sicut ex quibus substātia & quantitas habent q̄ diuersas entis rationes subintrent, partes autem subiectiuæ sunt substantia & quantitas, quæ in entis ratione analogantur.

¶ Et quia hęc est propria analogi diuisio, idcirco distinctè explicandum est, quomodo differat diuisio hæc ab vniuoca. Triplici ter siquidē differunt. Primò ex parte diuisi, quia diuisione vniuoca vnum omnino secūdum rationem secatur, hīc autē vnum proportionaliter.

¶ Secundò ex parte diuidentiūquia differentiæ secantes genus sunt extra genus, modi autem secantes analogum, in ipsius analogi ratione claudūtur, quemadmodum ipsa analogata (vt in capitulo de abstractiōe declaratum est) propter quod in tertio Metaphysic. tex. 10. ens genus esse negatur.

¶ Tertiò ex parte ipsarū partiū subiectiuarū in quæ per diuisionē fiunt, quia partes diuisionis vniuocæ licet ordinam habeāt fm se (& originis vt qualitas est prior trinitate, & perfectionis vt albedo est perfectior nigredine (tamen fm diuisi rationem, puta numeri, aut coloris, neutra altera prior, aut posterior est sed omnes æqualiter in diuisi ratione cōunicant. Analogata verò, quæ analoga diuisione cōstituuntur, non solum fm se, sed etiam in ipsius analogi, q̄ diuiditur ratione, ordinem habēt & aliud prius, aliud posteri⁹ est, adeo vt in vno eorū tota ratio diuisi saluari dicatur, in alio autem imperfectè & fm quid. Quod non est sic intelligendū, quasi analogum habeat vnam rationē quę tota saluetur in vno, & pars ei⁹ saluetur in alio, quoniā puerile est hoc. Sed cùm totum idem sit q̄ perfectū, & analogo nomine multæ importentur rationes, quarū vna simpliciter & perfectę constituit rale fm illud nomen. & alię imperfectę & secūdum quid, ideo dicit, q̄ analogū sic diuiditur, q̄ nō tota ratio ejus in omnibus analogatis saluatur, nec æqualiter participant analogi rationem, sed secundum prius & posterius. Cum grano ramen salis accipiēdum est analogum simpliciter saluari in vno, secundum quid in alio. Sufficit enim hoc verificari, vel absolute (vt patet in diuisione entis in substantiam & accidens, illa enim absolute loquēdo dicit ens simpliciter, hoc aūt fm quid vel in respectu, vt patet in diuisiōe entis in Deū fm & creaturarū. Vtrunque enim, licet ens simpliciter sit, & dicat, absolute loquendo creatura tamē in respectu ad Deum, ens secundū quid & quasi non ens est & dicitur.

CIRCA RESOLVTIONEM autem analogatorum sciendum est, q̄ cùm vniuersaliter primum in compositione sit vltimum in resolutione, & per diuisionē in ea, quæ actu in aliquo sunt resolutio fiat, eodē modo resoluenda sunt analogata in analogum, quo cætera resoluuntur, scilicet vtendo diuisione prędicta (quę vocatur diuisio in partes essentiæ vel rationis) & a posterioribus secūdum cōsequentiam ad priora procedēdo, si longa esset resolutio faciēda. Ad rationem autem analogi, cum deuentum fuerit, singulis analogatis in suas rationes secūdum analogi nomē resolutis, cum illa analogi ratio ex multis cōstituatur rationibus, ordinem inter se & proportionalem similitudinem habētibus, vel ordinatē ad primam resolutio fiet, veniendo semper ad simplicius & propinquius, primę & id, in quo dissimilitudo est, relinquēdo. Vel si nō sic ordinatas inter se cōrigit esse rationes illas, ad primam omnes modo prædicto deducendę sunt. Ordinem enim ad primam nulla subterfugere potest. Nec re ert in proposito, an fiat resolutio ad rationem primam significationę, vel secūdum rem. Intelligenda enim sunt hæc in tuo ordine, icil. cet significationum aut rerum.

CAPVT X. Qualiter de analogo sit scientia.

VISVM EST autem quibusdam de analogo scientiā esse nō posse, nisi quemadmodum de æquiuoco scientia habetur, eo q̄ plures rationes dicit, licet similes. Imò fallaciā æquiuocationis cōmitti in syllogismis in quibus analogo pro medio sumpto, certū analogatū subsumitur, nisi fortè gratia materiæ bonus esset processus, asserunt eadē ratione. Nec posse ex vnius analogati ratiōe fm analogi nomē cōcludi alterū analogatū tale formaliter esse, sed semper prędictū incidere vitiū ratiōe prędicta cōfirmatā, verbi gratia, Si ponamus sapientiā esse analogicè cōmunē Deo & homini, ex hoc q̄ sapientia in homine inuenta fm formalem rationem præcisè sumpta, dicit perfectionē simpliciter, nō cōcludere possum, ergo Deus est formaliter sapiens, sic arguēdo, omnis perfectio simpliciter est in Deo, sapientia est perfectio simpliciter, ergo. Minor enim distinguēda est, & si ly sapientia pro ratione sapiētiæ, quæ est in homine stat, argumētum erit ex quatuor terminis, quia in cōclusiōe sapientię stat pro ratiōe sapiētiæ, quam ponit in Deo, cum concluditur, ergo sapiētia est in Deo. Si aūt pro ratione sapiētiæ in Deo stat in minore, nō concludit ur ex perfectione sapiētiæ creatæ Deum esse sapientē, cuius oppositum & Philosophi & Theologi omnes clamant.

¶ Decipiūtur autem illi, Scotū (cuius est ratio hęc in quæstione prima distinctione 3. primi libri) sequētes, quia in analogo diuersitatē rationum intpiciētes, id q̄ in eo vnitatis & identitatis latet, nō cōsiderāt rationes entis, analogi, vt superius etiā diximus, possunt dupliciter accipi. Vno modo fm se inquātum abinuicem distinguuntur, & ea quę conueniunt eis vt sic, seu ex hoc. Alio modo, inquātū eadē sunt ꝓportiōaliter. Primo modo accepę vitium æquiuocationis inducerēt, si quis eis vteretur, vt patet. Secundo autem modo eis vtēdo, peccatum nullum incurrit eo q̄ quicquid conuenit vni, cōuenit etiam alteri proportionaliter. quicquid negatur de vna, negatur proportionaliter de alia, quia quicquid conuenit simili in eo, quod simile, conuenit etiā illi, cuius est simile, proportionalitate semper seruata. Vnde si ex immaterialitate animę cōcluditur eam esse intellectualē ex immaterialitate proportionaliter posita in Deo, optime cōcluderetur. Deum esse intellectualem proportionaliter, vt quantū immaterialitas illa excedit istam, tantū intellectualitas excedat illa istā, &c. Propter q̄ S. Tho. in quęstiōe secūda de potēcia Dei articulo quinto analogata omnia sub vna analogi attributiōe cadere dixit. Et merito, quia vnitas analogi non esset in coordinatione vnitatum numeranda, nisi vnum proportionaliter, vnumesset affirmabile, & negabile, & consequēter distribuibile, & scibile, vt subiectum & medium, & passio.

¶ Vnde ad obiecta in oppositum dicitur, q̄ quia vt in secūdo Elēchiorum, capitulo decimo dicitur, æquiuocatio latens in hiusmodi ꝓportionalib⁹, peritissimos etiā latet, ideo oportet huiusmodi analogis nominibus vtendo ex parte vnitatis, semper modum proportionalitatis subintelligi, aliter in vniuocationē lapsus fieret. Nisi enim prouocalis haberetur proportionalitas, cùm dicitur immateriale omne esse intellectuale, tanquam vniuoce dictum acciperetur, & latens æquiuocatio non vitabreperet. Proportionalitate aūt seruata de analogis sciētiā esse, & diui Tho. processus de bono & vero, & aliis huiusmodi. & quotidie cum cōuincit exercitiū. Testatur quoque demonstratiuæ artis pater Arist. in secūdo Posterio. capitulo vndecimo incipiēte. Vt habeamus autē propositā, vel problemata analogū causam adæquatam esse alicuius passionis, & in medio oportere quandoque a demōstratore assumi, dum venationem propter quid docēs, inquit, Amplius, alius modus est secundum analogiam eligere vnū, idē enim nō est accipere, q̄ oportet vocare lepion, & os, & spinam. Suntaūt quæ sequūtur. & hoc tanquā natura vna huiusmodi existente. Et in sequenti cap. ait, Secundū autē analogiam cuiusdē, & medium se habet secundum analogiā. In quibus verbis nō solum docuit analogum vt medium assumi quandoque in demōstrationibus, sed etiā * ipsum nō esse vnūm in se expresse, & cum hoc habere passionem adæquatū, ac si vnius esset naturæ. ¶ Nec lupedit analogia hæc processum formalem ad cōcludendam de Deo & creaturis prædicatum aliquod eis communē, quoniam accepta sapientiæ ratione, & segregatis ab ea per intellectum eis, quæ sunt imperfectionis, ex hoc quod id, quod est nihil proprium formaliter sumptum, perfectionem absque imperfectione claudit: cōcluditur ergo sapientiæ ratio no omnino alia, nec omnino hęc, sed hęc proportiōaliter est in Deo, quasi similitudo inter Deum & creaturā nō est vniuoca, sed analoga. Nec pāri ratione potest cōcludi, Deum esse lapidē proportionaliter, quia ratio lapidis formaliter sumpta quatumcūque expurgata, imperfectionem aliquā claudit, quæ prohibet tam ipsam, quam ipsum, quā ipsam ꝓportionaliter in Deo reperiri, nisi metaphorice, sicut admodum dictū est, Petra autem erat Christus. Vnde nō fit huiusmodi processus, ois perfectio hm, liciter est in Deo, sapien

sapiētia est pfectio simpliciter, ergo, &c. in minore ly sapientia, non stat pro hac vel illa ratione sapiētię, sed ꝓ sapiētia vna proportionaliter, id est pro vtraque ratione sapiētiæ nō cōiunctim vel disiūctim: sed inquātū sunt indiuisæ ꝓportionaliter, & vna est altera proportionaliter: & ambæ vna proportionaliter cōsituunt rationem. Significantur enim analogo nomine. Inquantū eadē sunt, vnde non oportet analogū distinguere, ad hoc q̄ contradictionē fundet, & enuntiatiationis subiectum, aut prędicatū fiat: sed ratione identitatis proportionalis in se claudę, & quam principaliter dicit ex se ad hoc sufficit. Cōtradictio enim dicit consistere in affirmatione & negatione eiusdem de eodē, &c. & non in affirmatione & negatiōe vnionci de eodē vniuoco: idēritas siquidem tam rerū quā rationū (vt pluries replicatū est) ad identitatē proportionalem se extendit. Ex hoc autem apparet, Sco. in primo senten. dist. 3. quēstio. 1. vel male exposuisse conceptum vniuocū, vel sibi contradicere, dū volens vniuocationem entis fingere ait, Conceptum vniuocū voco, quia ita est vnus, q̄ eius vnitas sufficit ad contradictionem affirmando & negando ipsum de eodem: & sic vniuocum vult esse, &c. Si enim idēritas sufficiens ad contractionē vniuocatio dicitur, constat q̄ ponendo ens esse analogum, & secūdum proportionalitatem tantum vnum satisfiet vniuocationi, q̄ Scotica doctrinæ aduertatur, tenenti hens habere conceptum vnum simpliciter, & omnino indiuisum: vt de vniuocis diximus. Si aūt non omnis talis idēritas sufficit ad vniuocationem, nō rectè igitur vniuocatio cōceptus declarata est esse ea quæ ad contradictionem sufficit, quasi proportionalis identitas ad hoc non sufficiat.

CAPVT XI.

De cautelis necessarijs circa analogorum nominum intellectum & vsum.

VIA VERO Aristotel. in prædicta ex elēchis authoritate, doctissimos viros circa horū nominū conceptus errare dicit ob latentē eorum vnitatis modū: idcirco necessarium fore duximus in fine huius tractatus cautelas quasdā tradere, quibus possit se quis ab errore multiplici in re hac præseruare.

Primus error.

CAVENDVM est igitur in primis, ne ex vniuocatione ipsi⁹ nominis analogi respectu quorūdā, credamus simpliciter ipsum esse vniuocum: omnia enim ferè analoga, propriè fuerūt prius vniuoca, & deinde extensione, analoga communia proportionaliter illis, quibus sunt vniuoca & aliis vel alij, facta sunt. Sapientiæ enim nomen primò impositum est humanæ sapientiæ, & vniuocum, omnium hominum sapientiis erat. Deinde ad diuinæ naturæ cognitionē ascendentes, proportionalemque similitudinē inter n s vt sapientes & Deū cōtemplantes. Sapientiæ nomen extenderunt ad id in Deo significandum, cui nostra sapientia proportionalis est: ficque vniuocum nobis analogum factū est nobis & Deo. Et similiter de aliis accidit. Falli aūt contigit faciliter ex hoc, quia illa ratio prior, vtpote notior, & familiarior, & prior quo ad nos semper profertur ab illustribus viris & cōmunibus quibusdam, quando analogi significatio queritur, & dicitur esse tota analogi ratio pro qua simpliciter prolatū stat, & omnia analogata illam participare: vt patet cùm sapiētię ratio reddicitur. Assignatur enim differētialis, eius cōceptus pro ratione, fm quam communis ponitur Deo & creaturæ, & simile est in aliis. Credit enim ex hoc, q̄ sit ipsa analogi ratio, & incauté vniuocatio accipitur: non enim illa ratio est ratio analogi, sed eius origo quo ad nos, quoniam nō illa, sed illa proportionaliter in altero analogato inuenitur, vt ex dictis patet.

Secundus error.

CAVENDVM secundo est, ne nominis vnitas aut diuersitas rationum, analogam vnitatē obnubilet, hoc enim tanquā quod dam accidēs in rebus suscipiendūm est. Nihil enim minus analogi cē idem sunt sepion, os, & spina. vnum non habentia nomen, q̄ si vnum nomen haberent, nec magis idem essent, si vnum nomē haberent, & ramen si communi nomine ossa vocarentur, ita q̄ defectu vocabulorum, vel rerum proportionali similitudine ossis nomen ad cętera extensum esset, crederemus eiusdem esse natura, & rationis esse, & spinas, &c. Præsertim quia (vt dictum fuit) ad ea, quæ sunt proportionaliter eadem consequuntur passiones, tanquam si eorum esset natura vna.

Tertius error.

CAVENDVM tertio est, ne vocalis vnitas rationis analogi nominis, mentem reuoluat. Ex eo nanque (verbi gratia) q̄ principiū, dicitur esse id ex quo res fit aut est, aut cognoscitur, & hęc ratio in omnibus, quæ principia dicuntur, saluatur. Principij no men vniuocum creditur. Erratur aūt, quia ratio ipsa non est vna simpliciter, sed proportione & voce, vocabula enim, ex quibus integratur, analoga sunt, vt patet, neque enim fieri, neq; esse, neque cognosci, neq; ly ex, vnies omnino est rationis, sed proportionalis. Et propterea ratio illa in omnibus, vtpote proportionalis saluat, sicut & principij nomen ꝓportiōaliter cōmune dicit.

Quartus error.

CAVENDVM demum est, ne diuersa doctorum dicta de analogis, nos perturbent. Cōsiderandū quippe est, quod qa analoguin medium inter æquiuocum & vniuocum est, & medij ex-

tremorū naturā sapiēs. ad alterum comparatum, alterū induit, adeò vt quādo medio fm id q̄ de vno extremo habet, vtimur, illius extremi cōditiones ei attribuamus (vt in quinto Phy. tex. cō. 6. & 32. patet) ideo plerunque doctores vtentes analogo ex parte vnitatis, quā ex vniuocis partic⁹ par, vniuocorū non solum conditiones (puta abstractionē &c. sed etiā nomē ei attribuūt vtentes vero analogo ex parte diuersitatis, q̄ ex æquiuocis trahit, conditiones quoque supradictis oppositas, & nomen illi imponūt æquiuoci. Et vt de multis pauca dicantur, Arist. in 2. Meta. tex. 4. ens & verū vniuoca vocat. quia ex parte identitatis illis vtitur, vt processus suis aperte ostendit.

S. Tho. quoq; pluries dicit in ratione alicuius analogi (puta paternitatis cōmunis diuinę & humanæ paternitati) omnia cōtenta esse indiuisa & indistincta, & q̄ paternitas (verbi gratia) abstrahit a paternitate humana & diuina, quia vtitur analogo ex parte idēritatis. Nec rū falsæ sunt aūt abusiuę prædictæ locutiones & similes, sed ample portius & largę, quę idemodam pallidū nigro contrarū est, & dicitur. Saluatur siquidē in analogis idēritas nominis & rationis, in qua (vt ex dictis patet) nō solū analogata. sed etiam singulæ analogi rationes vniuntur, & quodammodo cōundūtur, vtpote abstrahētes aliqualiter ab earū diuersitate. Arist. rursus in primo Phy. ex parte diuersitatis, ente vtēs cōtra Parmenidē, multiplex seu a quinocū (vt ipsemet illū tex. sic exponendū specialiter in secundo Elēchorū tradit) vocauit, vnde & Porphyrius Arist. dicere ens esse æquiuocū accepisse videtur, vtēs ente ex parte diuersitatis. Quod ramē Sco. in primo dist. 3. quę. 3. in Logica Aris. nō inuenit ideo dixit, quia prędictos tex. nō cōsuluit. Propter q̄ ibidem quoque contra textū glossauit principiū Arist. contra Parmenidē in primo Phy sic. textu. 13. vt in Elenchis (vt dictū est) clarè patet. Sanctus Thomas etiā ens prius nō esse primo analogato. nihilque Deo pri⁹ fm intellectū esse dicit pluries vtēs analogo ex parte diuersitatis rationum. Quę libet quidem eius ratio fm se, quia proprium analogatum in se claudit. & in sui abstractione illud secum trahens cū illo conuertitur (vt supra diximus) ideo prior fm consequentiam, aut abstractionē sui analogato negatur: ac per hoc primo analogato & Deo nihil est prius: quia eius ratio secundum analogi nomen, quę ipso prior secundum se non est, sed consequentiū, cæteris prior rationibus. Cum hīs tamen stat, q̄ ratio illa in Deo vt eadem est proportionaliter alteri rationi, fm idem nomē superior, fm cōsequentiā prior logicè loquendo, sic, vt ex dictis patet. Dico aūt logicè: quia physicè loquendo analogū nec est prius fm consequentiā omnis analogatis (quia ab eorū proprius abstrahere non potest: quamuis vt saluatur in vno sit prius altero) nec potest esse sine primo analogato, vbi analogata consequenter se habent. Vnde si quis falli non vult, solerter sermonis causam consectet, & extremorum conditiones medio applicatarum se recolat: sic enim facile erit omnia sane exponere, & veritatē assequi quę a prima est veritate. Cuius cognitio ex hoc exaltetur & limatur opusculo, completo in conuenta sancti Apollinaris, Papię suburb. o. die primo Septembris. 1498.

¶ Præclarissimus reuerēdissimi Domini, Domini Thomę de vio Caietani, Cardinalis sancti Xisti, de nominum analogia tractatus explicit.

TRACTATVS SEXTVS.

de Conceptu entis in duo diuisus. Quæsita ad Fratrem Franciscum de Ferraria.

1 *Num sit Genus conceptus mentalis entis representatiuus.*
2 *Num Analogum ad rerum naturas, de quibus dicitur, absolui possit.*

AMANTISSIME PATER, ex acceptis vestræ solicitudinis literis percipi libellū nostrum de analogia nominum vos perlegisse, duoque dubia de cōceptu entis mentē vestrā renere soluiq; a me familiariter flagitatis. Ego aūtē quā primū cōpleui expositionem librorum de anima (cuius fini incumbebam, cum ve strasrecepi) respōdere curaui. ne præclaro ingenio tuo deessem. Primum igitur dubium fuit ad hominem me ipsum scilicet quia in commentariis de ente & essentia, suffinco vnū cōceptū meo talem representatiuū entis, & in tractatu de analogia nominū videor hoc negare. Secundum autem est ad diuum Thomam: quo niā ego in prętacto libello suffinco analogū nō absolut ab his, quibus analogum dicit, & diuus Tho. in q. de Veri. q. 1. art. 1. ens habere cōceptū vnū simplicem, ad quem omnia prędicamenta, & tranicendētia addūt, in quē resolūtur, qui est primo motus. Hæc enim inuicem sibi aduersari videtur: quādoquidē si ens ab solui non potest a naturis rerū nō erit simplicissimus, nec primo motus. nec in quē vltimo resolutio fiat, & ad quē omnes addūt. AD EVIDENTIAM HORVM, Et specialiter: primi recolito, quod quicquid est imago alicuius similis alteri, etiā imago illius alterius quatenus primo assimilatur: ac per hoc omnis

conc

Universidad de Deusto

conceptus creaturæ est conceptus Dei, sicut ois creatura aliqua est similitudo Dei. Hinc ergo fit, q̃ cum vnum proportionalitate vt sic habeat singula membra similia proportionabiliter, oportet q̃ habeat etiam vnum conceptū mentalem repræsentatiuū illius vnius proportionabiliter. Nec huius oppositum teneo in tractatu de analogia nominū, sed conceptus ille vnus numero in mente sm esse repræsentatiuū, nec repræsentat vnū solū naturam, sed vltra vnā, quā determinate repræsentat (à qua est impressus) representat implicitè ceteras similes illi primò representate eam, in quo proportionabiliter eis similis est, idem enim est iudicium de similitudine rerū inter se & cōceptus mētalis & rerū. Quemadmodum enim ossis natura similis est naturæ spinæ in sustinendo carnes animalium (in quo analogantur) ita conceptus mentalis ossis, vt sustinens carnis, est similis ossi & spinę, sed ossi determinate, spinæ autē implicitè, sicut etiā ipsum os non est simile spinę determinate, sed quatenus spina sustinet carnes, sicut ipsum os. Hic est primus mod⁹, quo analogū habet vnū conceptum mentalem, ac per hoc ens, cum analogū sit, vnū hoc pacto habet conceptum in mente à rebus impressum. Aliter autem modus super ipsius intellectus opere, quo natus est aduna ta diuidere, fundatur, & est tunc conceptus similis vnus numero in mente, repræsentans analogum quidem determinate, nullum aurē eorū, quæ fundant analogiam explicite. Contingit autē hoc, cū intelligēs, mentalē cōceptū, quem paulo ante diximus, expoliat ab illa determinata natura, q̃ representabat, & loco illius naturæ concipit pronomen aliquod referens naturas fundātes analogiam indeterminate, verbi gratia, Si cōceptus ossis est os sustinens carnes, intelligens loco ossis ponat q̃, & dicatur q̃ sustinet carnes, tunc enim manifestè repræsentatur analogū explicite, implicite autē tātū natura fundantes analogiā. Est aūt inter hos duos cōceptus non tolum dicta ex radicibus differentia, sed etiam quia primus ad quid rei spectat analogi, secundus aūt ad qd nominis, neuter tamen perfectè representat analogū. De quo I. perfecto, seu adæquato explicite cōceptu analogi inter pretandū est, cum a me vel ab alio scripta inuenitur, q̃ non pōt analogum, vnū numero mentalē conceptū habere, sed vnū analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerum repræsentatarū (nisi sint ficticij) quemadmodū in mente conceptus adæquatus analogi non est vnus, sed exigit representationem omnium fundantium analogiā, ita significatū analogi adæquatū & perfectū nō potest sic abstrahi, vt obiiciatur, repræsentetur, aut concipiatur absque fundantibus rebus. Et sicut in mēte duplex cōceptus imperfectus reperitur, ita res significata, extra pōt obiici dupliciter imperfectè, s. vel in vno explicite, in quo cætera obiiciunt indeterminatè, vel in nullo explicite, sed omnia implicitè, in solo formalissimo significato explicite.

¶ Nec prædicta contrariantur doctrinę S. Tho. ens enim primo notum ordine generationis est secundum conceptum imperfectum, ordine autem distinctæ cognitionis est secundum conceptum perfectum, Ens quoque habere conceptum simplissimum, consonat dictis, quoniam cùm simplicitas cōpositioni opponat, & vnum analogia non sit vnū compositione aliqua, non habet ens ex hoc, q̃ analogum cōpositionem admixtam. Et vt exercitatione resolutio monstretur, si substātiam in ens vis resoluere, si in conceptum distinctum entis resolutio queritur, resoluetur in ipsam naturā substantiæ quatenus esse fundat, q̃ est simplissimū cui & addit ipsa substantia & adunt transcendēria. Et si in conceptū confusum, q̃ est, resolues, q̃ etiā est simplissimū, cui etiam prędicta addunt. Sed occasio errādi multis est, quia in resolutione distincta quærunt resoluere in vnū analogia sicut cō sueuit resolui in vnū vniuocatione. Ita q̃ quærunt in analogia quasi vnū numero terminum, sicut in vniuocis, cùm tamē terminus in analogia sit vnus æportionabiliter tantùm. Ita q̃ & singula resolubilia resoluuntur in conceptus simplices obiectiuos & mentales, & omnia inconceptum obiectiuum & mentalem simplicem, & vnum proportionabiliter. ita q̃ (vt vnico verbo rem absoluam) ens esse primò notū in q̃ sit omnis resolutio, in quod omnia addant per modum analogi interpretādum est, cùm quo stare potest, q̃ ens secūdū perfectū adæquatumque conceptum non abstrahit à naturis prædicamentalibus, sicut nec aliquod analogum à fundantibus analogiam. In hoc pendet tota vis claritatis rei huius, vt semper animaduertat secundum analogorū morem hęc dici. Plura nunc non mihi occurrunt ad propositū dicenda, nisi prolixior fui acutissimo ingenio tuo, quo ex vnico verbo concepisses cuncta. Bene vale, & pro me orare digneris. Romę die 27. Februarij, 1509.

TRACTATVS SEPTIMVS

Super librum de Ente & Essentia Sancti Thomæ Aquinatis in septem capita diuisus.

1 Entis & Essentiæ nomine quænam significatur ostendit, nomina item Scoti ponit, quæ essentiam significant.

2 Substantiarum essentiam proprie dici, accidentium autem, non nisi secundū quid ostendit. Nobiliores item esse simpliciū essentias quā compositarum substantiarū probat. Quod demum essentia substantiæ compositæ non materia, non forma, sed inter ea aliqua exorta relatio. Sed quid piam ipsi composito super additum, sed ipsum sit compositum varijs rationibus demonstrat.

3 Essentia generis, speciei, individuorum, quomodo tam absolutè, quam prima compositionum nominibus concepta distinguātur, quomodo item genus speciei, differentia diffinitio differant, exponit. Deinde quomodo essentia speciei ipsi individuis comparentur, declarat.

4 Quanam ratione compositorum essentia eadem sit esse genus, speciem, & differentiam, ostendit.

5 Quod simplicium substantiarum essentia minimè sit ex materia & forma, quid compositum, sed tantum forma, quomodo stè cōparentur cōpositorū essentia, & q̃ ex esse & essentia sit composita, q̃ denique intelligentia effectiua sint à Deo, ex actu & potētia cōpositæ, multipliciter.

6 Qualisnam sit essentia Dei, quanam item ratione in simplicibus substantijs separatis, & à quo genus & differentia sumendum sit, & quomodo multiplicatas res contingat, exponit.

7 Quid accidentia habeant essentiam incompletam ostendit, varia item accidentia, distinguit, & quomodo in ipsis sumatur genus & differentia, exponit.

PROOEMIVM.

Eorum, quæ dicenda sunt, vtilitatem ac necessitatem ponit, difficultatem item, illarum & ordinem ea exponendi, edocet. Tc. 33.

QVIA PARVVS error in principio magnus est in fine, secundum Philosophum primo Cæli & Mundi ens autem & essentia sunt, quæ primo in intellectū cōcipiuntur, vt dicit Auicenna in Metaphysica, ideo primo, ne ex eorū ignorantia errare cōingat, ad horum difficultatem aperiendam dicendum est quid nomine Essentiæ & Entis significetur, & quomodo in diuersis inueniātur, & quomodo se habeant ad intētiones logicas, scilicet genera, species, & differentias. c. 1. in fine. 2. in prin.

QVPVS ISTVD Insigne in duas partes diuiditur principales, in proœmium scilicet, & tractatum inci pientem ibi, Sciēdum est, &c. In proœmio autē Rhetoricæ seruando tria agit. Primò reddit auditores benevolos, vtilitatem & necessitatem dicendorum ostendens ea ratione, Omnis errans circa principia omnium intelligibilium magis errabit circa alia, omnis errans circa essentiā & ens errat circa principia omniū intelligibiliū, ergo ois errans circa essentiā & ens magis errabit circa alia. Vtile igitur & necessarū est tradere nōtitiā de essentia & ente ad vitandos multiplices errores, qui ex eorū ignorantia accidūt, huius ratio nis Maioris subintellectæ probatio ponitur in litera sumpta ex primo cęli tex. Commento 33. Minor autem probatur autoritate Auicen. primo suę Metaph. capite septimo. Ad euidentiam Maioris & suę probationis scito, quod quia principium est parvum in quantitate, ideo error in principio parvus appellatur, & quia principium est magnum in virtute (vtpote virtualiter continens omnia principiata) ideo error in principio paruus, in fine efficitur magnus. Crescit enim error sicut & dilatatur principium in suis principiatis, vt manifestè paret in principio linij, in quo modica deuiatio ad magnam diffantiam deducit in processu. Capit. 1. in prin. Quæstio.

QVAESTIO.

Num ens sit primum cognitum ordine & via originis.

AD EVIDENTIAM minoris occurrit dubitatio in hoc studio trita, an scilicet ens sit primo cognitum ordine originis ab intellectu nostro.

¶ In hac quęstione quinque agā. Primò declarabitur In quo stat difficultas quęstionis, Secundo ponetur opinio Scoti cum fundamentis suis, tertio ponet opinio Sancti Thomæ, & impugnabitur simul opinio Scoti, Quartò arguetur contra dicta Sancti Thomæ & respondebitur, Quinto latisfiet argumētis principalibus.

QVO AD primum notandum est quod vniuersale (quod tantum ab intellectu directè cognosci supponimus) duplicem habet totalitatē, est enim totū diffinibile, & est totū vniuersale, differūt aūt hæ totalitates tripliciter. Primò, quia totalitas diffinitiua fundatur suprà actualitates rei, totalitas autē vniuersalis suprà virtutē seu potestatem. Secundò, quia illa est in ordine ad superiora, si habeat ea, ita vero est in ordine ad inferiora. Tertio, quia illa naturaliter est ista prior, Et sicut habet duplicem totalitatem ipsum vniuersale, ita habet duplicem cognitionē confusam, & duplicem distinctam. Prima cognitio confusa est, qua cognoscitur vt totū diffinibile, non resoluēdo in partes diffinitiuas. Secūda cognitio confusa est, qua cognoscitur, vt totū vniuersale nō cōponēdo ipsum cum partibus subiectiuis. Prima distincta est, qua cognoscitur totum diffinitū, resoluendo ipsum in singulas partes diffinitionis: & hæc respondet primæ cōfusę. Secunda distincta est, qua cognoscitur totū vniuersale, cōponēdo ipsum cū suis partibus subiectiuis: & hæc respondet secundę confusę. Differunt aūt illæ duę cognitiones cōfusę inter se tripliciter. Primò, quia prima cognitio respicit obiectū: vt totū diffinibile, secūda vero vt totum vniuersale. Tertio, q̃ prima nullā notitiā distinctam eiusdē obiecti secū cōparitur. Secunda verò cōparitur secū notitiā distinctā eiusdem obiecti: in eo q̃ totum diffinibile, vtpote non sibi oppositam. Similiter enim ignoro animal in suis speciebus, & noui quid sit animal. Tertiò, q̃ prima naturaliter est prior secūda: ex quib⁹ pono verbalē differētiā. Et prima vocetur cognitio cōfusa actualis: secūda verò notitia virtualis confusa. Et meritò: eo q̃ prima cognitione cognoscit confusè, id q̃ actualiter in obiecto reperitur: secunda verò cognoscitur confusè, id quod virtualiter in obiecto includitur.

¶ Illę verò duę distinctæ cognitiones differunt etiā tripliciter. Primò, quia prima cognitione penetratur res, vt totū diffinibile: secunda verò vt totum vniuersale. Secundo, quia prima compatitur secū eiusdem obiecti aliquā cognitionē confusam vniuersalem, s. vtpote sibi nō oppositā, secūda verò nullā cōfusam secū cōpatitur: cum notitia enim animalis cū suis speciebus nō stat ignorantia animalis in se: & ex hac sequitur tertia differentia, q̃ secunda distincta infert primā, & non econuerso. Ex quibus pono etiam hic verbalem differentiam: & prima quidē vocetur notitia distincta actualis, secūda verò notitia distincta virtualis & merito: quia prima penetratur res, secūdum id, quod actualiter in ea inuenitur, secūdū aūtem cognoscitur res secundum id, quod virtualiter in ea includitur.

EX HIS Elicio primo diffinitiones istarū quatuor cognitionum: deinde coordinationes quatuor earundē. Et quia prima tio cognoscitur & diffinitur per suum habitum: ideo à distinctis incipiendo dicitur q̃ cognitio distincta actualis est: qua penetratur id, q̃ actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio confusa actualis est qua circa penetrationē cognoscit id, q̃ actualiter in obiecto inuenit. Cognitio distincta virtualis est, qua obiectū penetrarur secundū id q̃ virtualiter in ipso includitur. Cognitio confusa virtualis est, qua obiectum secundum id, quod virtualiter in ipso includitur non perfectè cognoscitur.

COORDINATIONES Harum cognitionum sunt istę prima est cognitionū cōfusarū actualiū: secūda cōfusarū virtualiū: tertia distinctarū actualiū: quarta distinctarū virtualiū. In prima est cognitio, qua cognoscitur substātia in scipla nō penetrādo tamē, & cognitio, qua cognoscitur corpus: & qua corpus animatū vt sic, & qua animal vt sic, & qua homo vt sic: semper absque penetratione, id est, absque hoc q̃ habeatur ratio formalis clara & resolura. In tertia sunt cognitiones oppositæ iupradictis, scilicet qua substātia, & qua corpus & qua animal, & qua homo quidditatiuè cognoscitur. In secunda sunt cognitiones, quibus substantia corpus, corpus animatū, & animal cognoscuntur, nō cōponēdo cū inferioribus suis. In quarta sunt cognitiones his oppositę, s. qua substātia ia cū suis inferioribus perfecta cognitione cōponitur totū vniuersale, s. cū suis partibus, & qua corpus similiter cū suis partibus subiectiuis penetrat, & sic de aliis. Cùm aūt, vt ex dictis patet, ordo cognitionū cōfusarum actualiū sit vta originis prior ex teris, primum cognitum in in ordine cognitiōis cōfusę actualis, erit primū cognitū simpliciter & sic cum hic quęramus, quid sit primū cognitū simpliciter ab intellectu nostro via originis nihil aliud dubitamus sit q̃d nisi primū cognitū in ordine cognitionis cōfusæ actualis. Stat ergo inter nos & Scotum difficultas in hoc, an in ordine cognitionis cōfusæ actualis via originis primū cognitum sit ens, an species specialissima. Ex quo patet defectus Antonij Trombete, q̃ hāc quęstionē mouēdo adducit opinionē S. Tho. ex prima pte, quę 85. arti. 3. etenim à S. Tho. nulla ibi facta est paratio inter cognitiones confusas actuales, de quibus est hic tota quæstio, sed comparauit ibi cognitiones distinctas actuales inter se, cōparauit quoque distinctā actualē superioris distinctæ virtuali eiusdem, comparauit & confusam virtualem superioris distinctæ virtuali eiusdē, cōparauit & confusam actualem distinctę actuali eiusdē obiecti, vt patet intuenti, Et hæc de primo.

Infra q. 85. arti. 3. scilicet sm. Dagnū. Vide dict. scilicet expositor. Arri. 3. ad 3. q. 2.

QVO AD SECVNDVM Scotus primo sen. dist. 3. q. 2. ponit hanc conclusionem. Primum cognitum cognitione confusa actuali est species specialissima, cuius singulare efficacius primo mouet sentum. Et probat tribus rationibus.

¶ Prima est, Causę naturales non impeditæ producūt primò perfectissimū effectū, quē possunt primo producere, patet ista, quia agunt secundū vltimū potentiæ suæ, sed agentia ad primum acuum intellectus sunt causę naturales nō impeditæ, ergo producunt primò perfectissimum effectum, quē possunt primo producere: talis effectus non est nisi cōceptus actualis cōfusus speciei specialissimæ, ergo & cętera. Probatur hoc vltimo assumptum, quia si talis conceptus, s. perfectissimus sit conceptus communioris, sequitur q̃ nunquā illa agentia poterunt producere conceptum speciei specialissimæ. Tenet consequentia, quia nūquam aliqua potētia poterit in effectum perfectiorē suo perfectissimo effectu, cōceptus aūt speciei specialissimæ est perfectior conceptu communiori, sicut totū sua parte. Et cōfirmatur, inquit Anto. Trombeta, quandocunque sunt aliqua duo naturalia agentia à quę approximata passo debite disposito, id, q̃ est actualius, præuenit id q̃ est minus actuale in agendo ergo actualius passum, sed rationes obiectiuæ speciei specialissimæ, & cuiuscunque superioris sunt huiusmodi, s. q̃ species specialissima est actualior, ergo species specialissima prius producit effectum suum quam genus. t. 3. circa medium.

¶ Secunda ratio est illa. Termini metaphysicales, vel vniuersalissimi sunt vltimo actualiter noti via doctrinæ. Patet ista ex Auic. 1. metap. capi. 3. dicente, q̃ Metaphysica est vltima ordine doctrinæ, sed termini illi sunt vniuersalissimi, ergo vniuersalia nō sunt prius nota actualiter. Et cōfirmatur, ait Anto. Trombeta, quia ordo scientiarum quo ad nos attenditur penes ordinem cognoscibilium quo ad nos, si ergo Metaphysica est vltima quo ad nos, ergo termini sui erunt etiam vltimò noti quo ad nos.

¶ Tertia ratio est ista, Si oporteret ante speciei cōceptū cōcipere vniuersaliora, tunc supposito sentu in actu & intellectu soluto, magnum temporis interuallum accideret antequā intellectus cognosceret speciem. Tenet consequentia, quia multa sunt prædicata media inter supremum & infimum.

¶ Quarto ad idem arguit Anto. Trombeta sic, Id prius cognoscitur q̃ est facilioris abstractionis, sed species specialissima est facillimæ abstractionis, ergo species specialissima prius cognoscitur. Probatur Maior: quia cum intellectus non intelligat nisi abstrahendo: sicut se habet ad abstrahendum, sic se habet ad intelligendum. Minor patet, quia à similioribus facilior est abstractio, quam a dissimilioribus: individua autem vnius speciei, à quibus abstrahitur genus: seu quodlis superius. Primo Topico.

¶ Quinto. Id vniuersale prius cognoscitur ab intellectu, cui⁹ singulare fortiꝰ mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ fortius mouet sensum, q̃ cuiuscq̃ superioris singulare: ergo species specialissima primò cognoscitur ab intellectu. Maior patet quia nostra cognitio intellectiua nascit ex sensitiua. Minor probatur dupliciter. Primo, Sensus mouetur à singulari, ergo maxime mouetur a maxime singulari (per regulā Topicā, sicut simpliciter ad simpliciter) sed maxime singulare est singulare speciei specialissimæ: quia est determinatū nō solū determinatione singularitatis, sed eriā naturæ determinatæ, nō amplius determinabilis per aliam naturā, q̃ individuis superiorum non conuenit: ergo, & cętera. Secundo probatur eadem minor sic. Singulare actualis fortius mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ est actualius, cum sit perfectius: cum ad alia singularia addat, ergo singulare speciei specialissimę fortius mouet.

¶ Sexto sic, Compositius est prius notum: species specialissima est cōpositior omnibus superioribus: ergo species specialissima est prius nota omnibus superioribus. Maior habetur a Commentatore primo Physicorum commento tertio. Minor a Porphyrio dicente, quod species abundat a genere. Et hoc de secundo.

CONCLVSIO.

Ens concretum quidditati sensibili est primum cognitum cognitione actuali confusa.

QVO AD TERTIVM Ponuntur duæ conclusiones. Prima est. Ens concretum quidditati sensibili est primum cognitū cognitione confusa actuali.

¶ Antequam hæc conclusio probetur duo præmittam. Primo declarabo quid nominis subiecti conclusionis, scilicet quid sit dicere ens concretum quidditati sensibili. Secundo declarabitur quoddam, quod præsupponit ipsa conclusio. Abstractio formalis et totalis quid sint.

¶ Circa primū scito q̃ ens sub triplici conditione potest terminare actum intellectus. Primo vt habet conditionem istam, quę est abstractio totalis, nō dico a singularib⁹, sed a speciebus & generibus. Secūdo modo, vt habet conditionē istā quæ est ab abstractio formalis similiter a speciebus & generibus. Tertio modo vt neutrā istarū cōditionum habens: abstractum tamen a singularibus primo modo ens nō est pertinēs ad hāc quæstionē: quia ipsum vt sic est totū vniuersale, nos autem loquimur de cognitione confusa actuali non virtuali. Secūdo modo ens est terminus metaphysicalis: & forte adhuc viris doctissimis nō innotuit. Tertio modo ens est primum cognitum, & nunc quarto est ens concretum quidditati sensibili: quia non est separatum aliqua dictarum abstractionum a quidditate specifica vel generica. Abstractor

¶ Ad horum pleniorem intelligentiam nota q̃ sicut est duplex

Universidad de Deusto
Biblioteca

compositio, ſ. formę cum materia, & totius cũ partibus, ita duplex eſt abſtractio per intellectum, ſ. qua formale abſtrahitur à materiali, & qua totũ vniuerſale abſtrahitur à partibus ſubiecti uis, ſm primã quantitas abſtrahit à materia ſenſibili, iuxta ſecũdam animal abſtrahitur à Boue & Leone, primam voco abſtractionem formalẽ, ſecũdam verò voco abſtractionem totalem, eo quia quod abſtrahitur prima abſtractiõe, eſt vt forma eius, à quo abſtrahitur. Quod verò abſtrahitur ſecunda abſtractione, eſt vt totum vniuerſale reſpectu eius, à quo abſtrahitur.

¶ Differunt autem hæ duæ abſtractiones quadrupliciter. Primò quia in abſtractione formali ſeorſum vterque conceptus cõpletus habetur, eius. ſ. q. abſtrahit, & eius à quo abſtrahitur, id eſt, formalis & materialis, ita q̃ cõceptus alter alterum non includit. Linea enim in eo q̃ linea, habet completẽ ſuã diffinitionem non includentem materiã ſenſibilẽ, & econuerſo, materia ſenſibilis lineæ habet completẽ ſuã diffinitionẽ non includentẽ aliquid lineæ, in eo q̃ linea: aliter diffinitiones naturales abſtrahentẽ à materia ſenſibili. In abſtractione verò totali nõ remanet ſeorſum vterque conceptus completus, ita q̃ alter alterum non includit, ſed vnus tãtum, eius, ſ. q̃ abſtrahitur. Quãdo enim abſtraho animal ab homine non præcidunt ſe inuicẽ conceptus hominis & animalis, ſed tantùm conceptus animalis non includit cõceptũ hominis, homo enim non eſt intelligibilis ſine animali. Fundamentũ huius differentię eſt, q̃ illa abſtractio fit per cõſiderationẽ alicuius, q̃ eſt de ratione inferioris, & per remotionẽ, id eſt, non conſiderationem alicuius, q̃ eſt de ratione illiuſmet inferioris, abſtrahitur enim animal ab homine per hoc, q̃ intellectus cõſiderat in homine animal & non rationale, quorum vtrũque eſt de ratione hominis. Illa autẽ abſtractio non fit per conſiderationem alicuius q̃ ſit de illius ratione materiæ, & per non cõſiderationem alicuius, q̃ ſit de illius ratione, ſed potius ſit p̃ ſeparationẽ corũ, quæ ſunt de ratione formalis, ab his quę ſũt de ratiõe materialis, & ecõuerſo, vt exẽplũ datũ oſtẽdit.

¶ Secũdo differũt, quia per abſtractionẽ formalem oritur in eo q̃ abſtrahitur actualitas, diſtinctio & intelligibilitas. In abſtractione verò totali oritur in eo q̃ abſtrahitur potẽtialitatis confuſio, & minor intelligibilitas. Tertiò differũt, qa in abſtractione formali quãtò aliquid eſt abſtractius, tãtò eſt notius naturę. In abſtractiõe verò totali quãtò eſt abſtractius, tantò eſt notius nobis. Fundamentũ harũ differentiarum eſt, quia abſtractio forma lis fit per ſeparationẽ à materialibus potentialibus, & huiuſmodi. Abſtractio autem totalis fit per ſeparationẽ à ſpecificis actuatitibus, à quibus quanto aliquid eſt abſtractius, tanto eſt potẽtialius, cum genus poteſtate contineat inferiora, & tãto eſt minus intelligibile, cùm actus ſm ſe ſit notior potẽtia. ſexto. Meta. *Text. cõ. 1.* tex. Cõmen. 2. Quarto differunt, quia penes diuerſos modos abſtractionis formalis ſcientię ſpeculatiuę diuerſificãtur, vt patet ſexto Metaph. in principio. Abſtractio autem totalis cõmunis eſt omni ſcientię. Propter q̃ metaphyſicalia vt ſic nõ cõparãtur ad naturalia per modũ totius vniuerſalis ad partes ſubiectiuas, ſed vt formalia ad materialia, ſicut & mathematicalia, licet enim gradus metaphyſicales ſint vniuerſaliores aliis, & cõparari poſſint ad alia vt ad partes ſubiectiuas, eo q̃ eidẽ põt vtraq; abſtractio conuenire, in quantũ ſtant ſub conſideratione metaphyſicali, nõ ſunt vniuerſalia reſpectu naturaliũ, ſed formæ, & naturalia ſunt earũ materia, hoc eſt valde nocandũ. Patet ergo quomodo ens quandoque habet abſtractionem formalem, quando ſcilicet ſum præciſione cæterarum rationum genericarum & ſpecificarum accipitur, & quomodo quandoque habet abſtractionem totalem, quando ſcilicet vt totum vniuerſale poteſtate includens cætera genera & ſpecies, conſideratur. Patere etiam poteſt quod nunc intendimus, quomodo ens ſit concretũ quidditati ſenſibili, tum ſcilicet neutri illarũ abſtractionum ſulcitur, ſed in quidditate ſenſibili abſtracta à ſingularibus abſque aliqua ſeparatione intricit, & ſic eſt manifeſtum quid ſignifice tur nomine Entis concreti quidditati ſenſibili.

Supplementum in concluſiõe. ¶ Id verò q̃ præſupponit cõcluſio eſt, ens poſſe cognoſci cognitione actuali confuſa, q̃ Scotiſtæ negant, tenentes ens non poſſe cognoſci cognitione actuali confuſa, ſed diſtincta tãtum. Et probant ſic, Id q̃ habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, non poteſt cognoſci cognitione confuſa actuali, ens habet cõceptũ ſimplicem, ergo. Maior patet ex eo, q̃ cognitio cõfuſa actualis fit, cùm intellectus fertur in obiectum ſm id q̃ actualiter in eo includitur, neſciendo reſoluere in partes rationis illius obiecti. In id autem q̃ habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, nõ contingit intellectum ferri ſm aliquid, & ſm aliquid non aliter cõceptus eius eſſet compoſitus. Minor patet, quia conceptus entis eſt irreſolubilis. Vt autem videatur q̃ concluſio non præſupponit aliquod falſum, & pateat inſufficientia huius rationis, aduertas q̃ ſicut de ratione cognitionis diſtinctæ actualis non eſt, q̃ obiectum cognoſcatur per reſolutionem in partes rationis, vt patet; cum diſtinctè cognoſcitur ens, ſed eius ratio ſtat in hoc q̃ obiectũ penetretur ab intellectu ſm omne, q̃ actualiter in illo inuenitur, ſiue hoc fiat per reſolutionem obiecti in partes rationis, ſiue fiat ex claro intuitu obiecti ſimplicis, ita nõ eſt de ratione cognitiõis confuſæ actualis, q̃ intellectus intelligat obiectum ſm aliquid, & ſm aliquid ignoret, ſed ſufficit q̃ intellect⁹ feratur in obiectũ ipſum actualiter, & non penetret eius actualitatem, ita q̃ in hoc ſtat ratio cognitionis confuſæ actualis, q̃ intellectus feratur in obiectũ ſm id q̃ actualiter in eo eſt, non penetrando ipſum. Siue autem id contingat ex eo, q̃ obiectum eſt reſolubile in plures cõceptus, ſiue ex alio per accidẽs, hoc ſe habet ad cognitionem confuſam actualem, & ſic ratio Scoti aſſumit maiorem falſam, & probationem peccantem falſum conſequentis, ab inferiori ad ſuum ſuperius negatiuè, à negatiua vnius modi cognitionis confuſæ ad negatiuam vnius modi.

¶ Et q̃ ita ſit, & q̃ ens & quodlibet ſimpliciter ſimplex poſsit cognoſci cognitione confuſa actuali, probo ſic, Quandocũque intellectus fertur in ens, actualiter ipſum cõcipiendo, & neſciẽdo ſeparare ens à ſubſtantia & accidẽte, habet de ente cognitionẽ confuſam actualem, ſed multorum hominũ intellectus eſt huiuſmodi, ergo, &c. Maior ſic manifeſtat, quia cũ intellectus actualiter fertur in ens & tamẽ neſcit ſeparare propriã eius rationẽ à rationibus propriis ſubſtantię & accidẽtis, aut habet cognitionem confuſam aut diſtinctam. Non diſtinctam, quia effectus inſeparabilis cognitionis diſtinctæ, eſt ſcire illi⁹ obiecti differẽtiã ab aliis, ergo cõfuſam, & cùm poſitũ ſit q̃ ſit cognitio actualis, ſequitur q̃ ſit cognitio confuſa actualis. Minorem experientia docet, videm⁹ enim multos per plures annos exercitatos in ſtudiis adhuc neſcire diſtinguere rationem propriã entis à ſubſtãtia & accidente, quos neſcire habere conceptum actualem entis fatuum eſt dicere, & contra ſenſum, conſiderant enim ens ſm id quod actualiter in ſe habet, & totum attingunt, ſed quia non totaliter comprehendũt, ideo neſciunt ipſum ab aliis ſeparare, reſtat igitur paræſuppoſitũ in noſtra concluſione ſolidũ, & falſum eſſe, q̃ ens ſola cognitiõe actuali diſtincta cognoſcatur. Nunc ſupereſt probare cõcluſionem, q̃ habes quo ad primã partẽ à S. Tho. & Auicen. dicẽtibus, q̃ ens eſt id q̃ itellectui noſtro primo imprimitur, probatur ergo ſic concluſio, Conceptus imperfectiſſimus omnium eſt primus via originis, ſed conceptus actualis confuſus entis eſt conceptus imperfectiſſimus omniũ, ergo eſt primus via originis. Maior patet, quia imperfectiora ſunt priora via generationis, 9. Metaphy. tex. com. 15. Minor etiam eſt de ſe euidens, quia omnis alius conceptus cùm addat ad entis conceptum, eſt perfectior illo, ſicut totum ſua parte. *Text.* ¶ Reſpondet Antonius Trombeta, q̃ perfectio cõceptus eſt duplex, perfectior obiectalis & perfectior euidẽtię, ille cõceptus eſt perfectior obiectalis, qui habet obiectũ perfectius poſitiue, ille autem eſt perfectior euidenter, qui habet obiectum pauciora includẽs ex Ariſt. (in procœ. Mera.) Vnde ſi in argumento fit ſermo de perfectione obiectali, maior eſt falſa: & minor vera, ſi de perfectione euidentiæ, maior eſt vera & minor falſa. *15.*

¶ Contra, & probo q̃ minor ſit vera de perfectione euidẽtiæ ſic quẽdo, ita q̃ cõceptus actualis cõfuſus entis ſit imperfectiſsim⁹, quo ad euidentiã. Ille conceptus eſt nmnium ineuidentiſsimus ſub quo intellectus poſitus magis remot⁹ eſt à cognitione alio rum omniũ, q̃ ſub quocunque alio conceptu, conceptus actualis confuſus entis eſt huiuſmodi. ſ. q̃ intellectus habens ipſum, magis diſtat ab aliorum cognitione, q̃ habẽs quẽcunque aliũ conceptum, ergo conceptus actualis confuſus entis eſt in euidentiſſimus omniũ. Maior patet ex eo q̃ euidẽtia conceptus, cũ ſit pro pria perfectio intellectus, quantũ maior eſt, tantò intellectũ magis propinquũ reddit ad aliorũ cognitionem, præſertim cũ intellectus ex euidẽtibus ad ineuidẽtia naturaliter procedat. Minor verò probatur ſic. Quãdocũq; ſunt aliqui duo cõcept⁹, quorũ vnus actualiter alterũ ineludit, & nõ econuerſo intellect⁹ habẽs illũ, qui actualiter includit alterũ, eſt in proximiori diſpoſitiõe ad cognoſcẽdũ reliquũ, q̃ econuerſo, modo cõceptus entis ita ſe habet ad alios, q̃ ipſe alios nõ includit, alij verò actualit ipſũ includũt, ergo intellectus habẽs cõceptũ ẽtis magis diſtat ab aliorũ cognitiõe, q̃ habẽs quẽcunq; aliũ cõceptũ. Et cõfirmatur per Sco. dicẽtẽ, q̃ pars rationis actualiter intellectę eſt facis proxima intellectui, adeò vt proximius eſſe nõ poſſit. Illud aũt q̃ adducitur ex procœ. Metaph. q̃ euidẽtia attẽditur penes obiectum pauciora actu includẽs, ad propoſitũ non eſt quoniam certitudo illa eſt certitudo obiectalis, ſermo aũt noſter eſt de euidentia ſe tenẽte ex parte intellectus, ex talibus enim euidentibus & certis procedit intellectus ad ſibi ineuidẽtia & incerta. *Text. cõ.* ¶ Secũdò ꝓbatur eadẽ cõcluſio ſic. Cognitio primorũ principiorũ eſt prima cognitio cõplexa, ergo cognitio ẽtis ẽ prima cognitio icõplexa. Antecedẽs patet ex eo q̃ cognitio quæ ẽ à natura debet pcedere eã, quæ eſt ex induſtria, & ex eo q̃ in oium ſunt notitia etiã in pueritia, & ex eo q̃ præſupponũt ad q̃libet diſce re, vt habeſ primo Poſte. Cõſequẽtia verò probat, qa cũ ens ſit terminus

terminus ille, ex quo conficitur principium primum: ſi ens non eſſent primum cognitũ, ſed aliquid aliud, poſſet tunc fieri alia complexio ab intellectu: adhuc nõ habita notitia principij, &c. *Primo intellect⁹ eſt ſingulare, quicquid prima intellectiõe intelligitur, eſt ſingulare, ergo quicquid prima intellectiõe intelligitur, eſt in re, ergo quicquid prima intellectione intelligitur, eſt ſingulare, ergo nõ põt intelligere magis vniuerſaliter. Maior eſt S. Tho. Minor eſt ſecundo ſuppoſito patet, quod quadrupliciter probatur. Tum quia ens rationis, eſt poſterius actu collationis intellectus. Tum quia tale obiectum eſt cauſa entis realis, ſ. primi actus intelligẽdi. Tum quia talis primus actus refertur ad obiectũ relatione reali, quæ non eſt niſi ad terminum realem. Tum quia talis primus actus dependet ab obiecto, vt à menſura, ens autem reale non dependet ab ente rationis.*

Contra Scoti poſitionẽ. ¶ Contra ipſam poſitionẽ Scoti arguit: Species ſpecialiſſima nõ eſt obiectũ confuſiſsimũ ſimpliciter, ergo cognitio eius actualis confuſa non eſt prima ſimpliciter, & conſequenter ipſa non eſt primũ cognitũ. Conſequẽtia tenet ex poſitione aduerſa dicẽte, q̃ ideo ſpecies ſpecialiſſima eſt primũ cognitũ: quia eſt cõfuſiſſima. Antecedẽs probat ſic. Genus eſt confuſius ſpecie ergo ipſa non eſt confuſiſſima. Conſequentia iterum eſt nota: Antecedẽs probatur, Quod plura cõtinet eſt cõfuſius, genus plura cõtinet quàm ſpecies. animal enim continet plura. q̃ homo, ergo, &c.

¶ Reſpondent, q̃ continentia eſt duplex, quædam actualis, quædam potentialis: & q̃ id eſt cõfuſius, q̃ plura cõtinẽt actualiter, non potentialiter, modò genus continet plura in potentia: ſpecies autem in actu, & ideo ſpecies eſt confuſior.

¶ Contra, confuſius eſt q̃ cõtinet plura ſine ordine, quam quod continet plura cũ ordine: ſed cõtinens actualiter continet plura ordinatè ſpecies enim ordinatè continet partes diffinitiuas: ergo continens autem in potentia continet plura ſine ordine. ergo continens plura potentialiter eſt confuſius.

¶ Reſpondet Anto Trombeta, q̃ genus continet ſpecies ordinate & non ſine ordine, eo quod non reſpicit eas niſi mediis differentiis, quæ ſunt valde ordinatæ. *2. de diſ ferẽtia.*

¶ Cõtra, Genus cõtinet ſpecies & differẽtias in actu: ſed in potẽ tia (vt dicit Porphyrius.) ergo cõtinet eas indiſtinctè. Tenet cõ ſequẽtia: quia actus eſt qui diſtinguit. ſeptimo Metaph. tex. com 49. tunc vltima continet indiſtincte: ergo non ordinatè. Tener cõſequẽtia: quia ordo abſque diſtinctione non eſt imaginabilis (etiã ſi fingendi detur licentia). Quod autem dixit, genus, ſ. non reſpicere ſpecies niſi mediis differentiis ordinatis, nõ ſmat: eo quod non ſolum ſpecies, ſed etiam differentias inter ſe ordinatas genus abtqs ordine continet: vt probatum eſt. *3. cõ. 49*

¶ Aduertas hic, quod confuſio non ſequitur continentiam plurium (vt Scotiſtæ fingunt) ſic enim vniuerſum eſſet maximè confuſum: id cõtinentiam plurium ſine ordine. Vnde prouerbium eſt, vbi pluralitas ſine ordine, ibi confuſio, &c.

SECVNDA Concluſio eſt ilta. Inter cõceptus actuales confuſos prædicatoriũ quiddirituorũ nõ eſt eſſentialis ordo originis, probatur ſic, Quandocunque ſunt aliqui cõceptus eſſentialiter ordinati ordine originis, impoſsibile eſt extremos generari nõ genitis inter mediis. Iſta patet de ſe: alioquin nõ eſſet ordo eſſentialis originis inter illos: ſed de facto habemus conceptus cõfuſos actuales extremorũ abſque intermediorũ cõceptib⁹: ergo nõ eſt inter eos eſſentialis ordo originis. Minorẽ experientia declarat: experimur nãque nos cõcipere hominẽ, & ſubſtantiã, & tamẽ intermedia ignoram⁹ nõ ſolũ diſtincte, ſed cõfuſe: care m⁹ eni cõceptib⁹ ꝓprijs eorũ. quib⁹ actualiter in ipſa dirigat⁹ intellectus actus. & nõ ſolũ ignoramus reſoluere ipſa in partes diſſimitiuas. Et qa hæc ratio cõuincit me, ideo ſolã adduco. Ex hoc patet defectus Scotiſtarũ dicentiũ, q̃ eſt ordo eſſentialis inter conceptus confuſos: non enim poſſunt ſoluere hanc rationem.

¶ Sed immediate contra hæc obiicitur ſic, Inter conceptus cõfuſos actuales ſuperioris & inferioris non eſt ordo eſſentialis originis: ergo ita põt primò generari cõcept⁹ ſpeciei ſpecialiſſimę, ſicut entis: q̃ eſt contra primã concluſionẽ. Tenet conſequentia: quia ordo non eſſentialis non eſt neceſſarius, & variari põteſt.

¶ Ad hoc dico negando cõſequẽtiã. licet enim non ſit ordo eſſentialis inter oẽs conceptus confuſos, eſt tamẽ talis ordo inter cõceptus entis, & quẽcunque aliũ. Nec hoc eſt volũtarij, eo q̃ conceptus entis eſt quędã forma generaliſſima ipſi⁹ intellectus, ſicut forma corporeitatis eſt forma generaliſsima ipſius materię, vnde ſicut inter formam corporeitatis & alias eſt ordo eſſentialis non autẽ inter alias format inter ſe, ita inter conceptũ entis & alios, nõ aũt inter alios inter ſe, põt enim poſi cõceptũ entis quẽcunque aliud cõcipi, Siue ſubſtãtia, ſiue accidens, ſiue ſpecies, ſiue genus. Eſt etiã cõceptus entis quaſi naturalis ipſi intellectui ſicut & cognitio primi principij. ſtati eni præſentaſi ens ab oib⁹ cognoſcit, & ideo ipſũ oportet cẽ pri⁹ aliis eſſẽtialiter ſicut vniuerſalit act⁹ naturalis præcedit cæteros, q̃ penitus ab extra ſunt, nõ eſt aũt ſimilis ratio de aliis cõceptib⁹ inter ſe. Et hęc de tertio.

Quinque dubia circa S. Tho. defenſio.

QVO AD QVARTVM, quia Anto. Trombeta impugnat quadam dicta S. Doc. in prima parte, q. 85. ar. 4. vbi tradit ordinem intellectualis cognitiõis ſm viam Peripateticã, ideo addu co eius impugnationes, & ſolno. Quinq; autẽ ſunt dicta, contra quę arguit. Primum eſt, intellectus eſt vniuerſaliũ & prius magis vniuerſaliũ. Secũdũ, Intellectus noſter procedit de potentia ad actum. Tertiũ, Notitia rerũ in vniuerſali eſt notitia incompleta. Quartum, Notitia in vniuerſali eſt notitia ſecundum quid, & in potentia. Quintum, Senſus exiẽs de potentia ad actũ prius cõmunius, quam minus commune cognoſcit.

¶ Contra primum arguit ſic, S. Tho. tenet, q̃ quicquid eſt in re & ex natura rei ſit ſingulare, addo huic aliã ꝓpoſitionẽ, ſ. illud q̃ præcedit actum intelligẽdi eſt reale, tũc ſic, quicquid eſt in re eſt ſingulare, quicquid prima intellectiõe intelligitur, eſt in re, ergo quicquid prima intellectione intelligitur, eſt ſingulare, ergo nõ põt intelligere magis vniuerſaliter. Maior eſt S. Tho. Minor eſt ſecundo ſuppoſito patet, quod quadrupliciter probatur. Tum quia ens rationis, eſt poſterius actu collationis intellectus. Tum quia tale obiectum eſt cauſa entis realis, ſ. primi actus intelligẽdi. Tum quia talis primus actus refertur ad obiectũ relatione reali, quæ non eſt niſi ad terminum realem. Tum quia talis primus actus dependet ab obiecto, vt à menſura, ens autem reale non dependet ab ente rationis.

¶ Ad hęc reſpõſio, q̃ Maior poteſt habere duplicem ſenſum. Primus eſt, q̃ quicquid eſt in re, eſt ſingulare, id eſt, quicquid eſt in re eſt ſingularitas, & ſic eſt falſa, eſt enim in Sorte nõ ſolũ ſingularitas, ſed humanitas & animalitas. Secũdus ſenſus eſt, q̃ quid eſt in re, eſt ſingulare, id eſt, quicquid eſt in re, habet eſſe ſingularizatum. & hoc modo eſt apud Peripateticos verũſima, vnde argumentũ ſi debet eſſe trib⁹ terminis. Maior eſt falſa in primo ſenſu. in ſecũdo autem cõceditur totũ argumẽtũ, ens ſiquidẽ primò cognitum non habetur eſſe reale niſi in ſingularibus. Quæ autem addit, quantum veritatem habeant infrà patebit. *Secũdo intellectus eſt ſingularis, hæc propoſitio ſemper procedit ex potẽtia ad actum.*

¶ Contra ſm dictum, ſ. intellectus noſter procedit de potẽtia ad actum, arguit ſic. Illa propoſitio aſſumitur à S. Tho. ad probãdũ illam concluſionẽ, ſ. magis vniuerſale prius intelligitur, aut ilta propoſitio cõcludit nihil ad propoſitum, aut ipſa eſt ſimpliciter falſa. Quia ſi intelligit q̃ intellectus prius intelligat aliquid in potentia, q̃ in actu, ipſa eſt vera. ſed non ad propoſitum: cõcedo enim q̃ intellectus prius intelligit ſpeciem ſpecialiſſimã in potentia, quã in actu. ſed hoc nõ habetur, q̃ prius genus quam ſpeciem intelligat. Si amẽ intelligat, quod intellectus procedit de potentia ad actum, id eſt de notitia imperfecta ad perfectã, ipſa nõ eſt vniuerſaliter vera vt patet cùm proceditur à notitia præmiſſarum ad concluſiones, & à notitia cauſæ ad effectus notitiã: & per hoc patet etiam illud eſſe falſum, ſcilicet q̃ intellectus prius peruenit ad actum imperfectum quam perfectum, nam aẽr illuminatus non prius imperfectè: deinde perfectè illuminatur a ſole, ſimiliter intellectus prius recipit actum quam habitũ: & tamen actus eſt perfectior habitu, vnde ad hoc quod propoſitio ſit vera, oportet probare ordinem eſſentialem actus incompleti ad actum completum. *Ad hęc ſtatim patebit.*

¶ Ad hoc reſpondeo q̃ S. Tho. intelligit illam propoſitionem neutro illorũ modorũ præciſe, ſed hoc modo, Intellectus exiens de potentia ad actum vltimate perfectũ trãſiturus per multos actus medios prius peruenit ad actum vltimatum perfectum, quam perfectum: & habet iſta propoſitio ex octauo Phy. text. com. 58. & no no Mera. text. cõmento 14. & in libro ſecũdo de Partibus animalũ, q̃ priora via generationis ſunt imperfectiora. Sub illa ergo Maiore ſubſumatur Minor. ſ. intellectus noſter eſt exiẽs de potentia ad actũ vltimate perfectũ, puta cognitionẽ diſtinctã ſpeciei ſpecialiſsimę trãſiturus per multos actus intermedios, ergo prius peruenit ad actũ imperfectũ, q̃ perfectũ, minor eſt euidẽs: eo q̃ cognitiones generum ab omnibus concedũtur actus intermedij. & ſic ratio concludit q̃ prius magis vniuerſale quàm minus vniuerſale diſtincte cognoſcamus: q̃ intendebat beatus Thomas, ſed ille deceptus eſt qa credidit S. Tho. loqui de cognitionibus cõfuſis actualibus, cùm, ſicut ſupra dictum eſt loquatur de cognitione confuſa virtuali ipſius ſpeciali & diſtincta ejuſdem & generis, cognitio enim diſtincta actualis generis appellatur ibi cõfuſa ipſius generis & ſpeciei. eo q̃ contulę in illa ſpecies & generis poteſtas cognoſcantur. Ad id q̃ additur contra hãc ꝓpoſitionẽ, Intellectus procedit de notitia imperfecta ad perfectã, dico q̃ hæc propoſito eſt vera vniuerſaliſsime ſi intelligãt.

¶ Pro cuius intellectu & omniũ inſtantiarum ſolutione aduerte primo, q̃ proceſſus naturæ & intellectus eſt duplex, alter ſecundum ordinẽ generationis tãtum, alter ſecundum ordinem generationis & cauſalitatis effectiuæ, vel finalis. Primus proceſſus eſt quãdo inter terminos & media non cadit niſi prioritas & poſterioritas ſecundum generationem. Secundus eſt quãdo vltra iſtam prioritatẽ inuenitur in illo quod eſt prius etiam prioritas cauſæ effectiuæ vel finalis.

¶ Secundò aduerte q̃ aliud eſt perfectius altero dupliciter, ſcilicet ſimpliciter vel ſecundum quid. illud enim quod aliquid ſit ſimpliciter, id eſt ſecundum ſuam naturam altero perfectus: q̃ tamen ſecundum aliquam conditionẽ eſt imperfectius illo ſicut ſubſtãtia materialis eſt ſimpliciter perfectior accidente, quo tamen eſt imperfectior ſecundũ quid inquantũ actuatur per illud. Dicit ergo q̃ tam natura, quam intellectus in proceſſu generationis tantũ ſemper procedit de imperfectio ſimpliciter ad perfectũ ſimpliciter: eo quod ordo generationis attenditur penes genus cauſæ materialis: ſicut animal prius generatur quam homo (vt dicitur in libro de animalibus. (In proceſſu autẽ ſecũdo proce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

proceditur de imperfecto non simpliciter sed ℣m quid, ad perfectius ℣m quid, sicut substãtia est prior generatione accidẽte, & vitra hoc est prior causalitate finali, eo q̃ est finis ei⁹, & quãdoque agens. constat autem ipsam esse secundum quid imperfectiorem accidente, inquantum est in potentia respectu eius, & causalitatem materialem participat.

¶Ad primã igitur instãtiarũ dicitur q̃ præmissæ non sunt priores conclusione via generationis rantũ, sed etiam ordine causalitatis effectiuę (vt dicitur secũdo Phy. tex. commen. 31.) In alia litera, vt recitatur ibi S. Tho. & colligi põt ex primo Posteriorũ, & ideo sufficit q̃ notitia earũ sit imperfectior ℣m quid, vnde etiã in genere causæ materialis collocãtur, secundo Phy. ibidẽ & quinto Meraph. tex. com. 32. Idem dico ad secundam de processu notitię causę ad effectũ. De aëre illuminato nõ est ad propositum, quia illuminatio non est successiua, cõceptus verò generis & speciei sibi succedũt. Falsum quoque est q̃ actus præcedens habitũ sit simpliciter habitu perfectior, licet hoc sit verũ de actu elicito ab ipso habitu, vt habex primo Ethico. talis autem est posterior habita. Ordo quoq; essentialis cõceptus generici ad specificum satis sufficienter notus in notitia distincta est ex dictis ibidem vnde non oportebit aliter laborare.

Tertiũ notitia est vniuersalis si est notitia incompleta.

¶Cõtra tertiũ, scilicet quod notitia in vniuersali est notitia incõpleta, arguit sic, Demonstratio vniuersalis est potior demonstratione particulari, ergo notitia in vniuersali, quę acquiritur per demõstrationẽ vniuersalem, est potior notitia particulari. ¶Ad hęc dico q̃ argumentum peccat per fallaciã æquivocationi: illius termini vniuersale. Arist. enim vocat demonstrationẽ vniuersalẽ illã, qua passio de suo ꝓprio subiecto scitur, & hoc tam in passionibus genericis, quam specificis, & vult dicere q̃ potior est notitia illa, quam acquirimus per demonstrationem demõstrantẽ passionem de suo subiecto primo, quam illa quæ fit per demõstrationẽ, qua illa passio demõstratur de parte subiecta primi subiecti. Nos autem dicimus quod cognoscere hominem in animali est cognoscere hominem imperfectius, q̃ cognoscere hominẽ in seipso, & hãc vocamus cognitionẽ in vniuersali. Manifestũ igitur est omni habenti ingeniũ, q̃ nostra dicta Arist. nõ repugnant. Aliud est enim dicere, A cognoscitur in vniuersali, &, A demonstratur demonstratione vniuersali primo modo A non cognoscitur in semetipso, sed in suo superiori, secũdo modo A in seipso cognoscit inesse suo primo subiecto.

Quartũ notitia in vniuersali est notitia secũdum quid & in potentia, propterea quòd in ipso vniuersali intelliguntur particularia sub quadã cõfusione, ex quo infertur, ergo notitia in vniuersali est notitia confusa.

¶Cõtra quartum, scilicet notitia in vniuersali est notitia secundum quid & in potentia, propterea quòd in ipso vniuersali intelliguntur particularia sub quadã cõfusione, ex quo infertur, ergo notitia in vniuersali est notitia confusa. ¶Contrà illa probatio nulla est, quæ procedit ℣m fallaciã æquivocationis ista est huiusmodi, ergo, &c. Declaratur Minor. quia aliud est loq; de notitia actuali obiecti, & aliud de notitia virtuali eorũ quę in ipso includũtur. Licet enì in notitia virtualis partium, ut cularii in vniuersali sit cõfusa, tñ notitia actualis ipsius vniuersalis est distincta, & q̃ ab his, quæ actualiter cõfundũt in obiecto, attendit cõfusio notitiæ cũ notitia specificet ab obiecto, & his, quæ sunt intrinseca nõ debet dici notitia cõfusa, sed distincta. ¶Ad hæc dico q̃ iste nõ intelligit S. Tho. qui vult, q̃ notitia disiuncta animalis, vt est totũ dissimibile, sit notitia cõfusa animalis, vt est totũ vniuersale, & consequẽter notitia cõfusa specierum, & ideo non accidit æquivocatio. Fatemur enim q̃ notitia qua actualiter fertur intellectus in ipsum animal, vt vniuersale, & nõ in suas species est notitia cõfusa animalis, vt totũ vniuersale est & nõ solũ specierũ ei⁹, vt expresse dicit ibi S. Tho. vnde contingit animal simul esse notũ distincte & cõfuse diuersimodẽ, vt supra dictũ est. Nec oportet q̃ si istæ duæ notitiæ simul inueniãtur, sint eędem cum etiam separẽtur, puta cum & actualiter & virtualiter animal distincte cognoscitur. Quod aũt addit q̃ talis notitia nõ debet dici confusa, falsum esse ostenditur. ex eo q̃ minor est cõfusio actualis q̃ potẽtialis. Quod vltimo addit tur, q̃ notitia specificatur ab obiecto & eius intrinsecis, ad propositũ non est. cõfusio enim & distinctio non sunt species cognitionũ, alioquin cognitio confusa & distincta eiusdẽ obiecti non essent eiusdem speciei & sit notitia non specificaretur ab obiecto, vnde assumptũ eius implicat cõtradictionem in proposito.

2. quæst 85. arti cu. 3.

Quintũ sensus exiens de potẽtia ad actũ magis cõmune primus attingit, quã minus cõmune

¶Cõtra quintum, scilicet q̃ sensus exiens de potẽtia ad actũ prius cõmunius quàm minus cõmune cognoscit, arguitur sic, Sensus non cognoscit nisi singulare, ergo non prius cognoscit magis commune. Quòd si dicas sensum non cognoscere magis cõmune in se, sed pro cognoscere singulare magis communius, cõtra, aut cognoscit singulare magis cõmuni⁹, ita q̃ singularitas est ratio cognoscendi, aut ita q̃ natura cõmunis sit ratio cognoscẽdi, primũ nõ est dicẽdũ. vt de se patet, nec ℣m poręt dici a Thomistis, quia hoc ideo esset, quia natura illa esset ratio mouẽdi sensum.

Quid res q̃ quid ne quid nominis distinguũtur.

¶Contra q̃ arguitur sic, illud nõ est ratio mouendi, q̃ est idem re & ratione ei, cui repugnat ratio mouẽdi, sed natura cõmunis est eadẽ re & ratione singularitati, cui repugnat ratio mouẽdi, ergo, &c. probatur minor, qa natura & singulare non distinguntur realiter, non ex natura rei apud re, nec ratione q̃ probo, qa distinctio rationis sequitur actum intellectus, in illo aũt priori nullus actus est intellectus. Et confirmatur. quia actus realis nõ depẽdet ab ente ratiõis, sed sensatio est actus realis, ergo nõ depẽdet ab ente ratiõis, sed obiectũ sensibile habẽs in se distinctionẽ rationis est ens rationis, vel aggregatũ ex ente reali & ratione ergo, &c. Et cõfirmat ratio principalis sic, Quęcunque sunt indistincta omnino ℣m rem, si vnũ terminat ad aliquã actionẽ realẽ & reliquum terminabit eandem, sed natura magis cõmunis & minus communis sunt homini, ergo &c. & hoc suppositis debita approximatione ad sensum. Cõfirmatur secundo, idẽ sensus primo cognoscit q̃ species sensibilis primo representat, sed species sensibilis primò representat singulare speciei specialissimæ posita debita distantia, ergo, &c. Minor probatur, Species sensibilis primò representat obiectũ sub ea ratione, qua imprimitur sensui, sed imprimitur ab obiecto sub ratione naturæ specifice. Tum quia est actualior & perfectior. Tũ quia species sensibilis est naturalis similitudo causata ab obiecto repræsentãs ipsam adęquatè ℣m rationem sibi essentialius competentẽ, ergo magis repsentat ipsũ ratiõe, quæ sibi essentialiꝰ & pfectiꝰ cõpetit, quã sub ea ratiõe, quę sibi remotè & minꝰ principaliꝰ cõpetit.

1. quæst. 3. art. 3.

¶Ad hęc respondetur, q̃ respõsio ibi recitata est bona & recta. Ad impugnationem dico, q̃ natura talis pura color & non natura cõmunis, id est color cõmunis est ratio mouẽdi. Ad improbationem, negatur Minor pro vtraque sui parte, nam apud S. Tho. in Prima parte q. 3. ar. 3. in rebus materialibus natura & singularitas distinguũtur realiter, & distinctio rationis, licet actualiter si post sensationem, fundamẽtaliter tamẽ præuenit ipsam, & hoc sufficit. Ad cõfirmationẽ dicitur primò, q̃ obiectũ sensibile habẽs distinctionẽ rationis fundamẽtaliter, nõ est ens rationis, nec aggregatũ ex ente reali & ente ratiõis. Distinctio enim rationis fundamentaliter nihil addit supra rẽ. Dicitur secundò q̃ sensatio nõ causatur à distinctione naturę, sed à natura ipsa habente talẽ cõditionẽ, & ideo dato q̃ distinctio illa esset ens rationis, adhuc nihil cõcludit, non enim color inquãtũ distinctus à sua singularitate mouet, sed hic color inquãtũ color, de cuius ratiõe, nec distinctio nec adunatio est. Ad aliam confirmationẽ dicitur, q̃ maior est falsa quo ad actiones nihil reale ponẽtes in suis terminis, quales sunt actiones immanẽtes, possum enim intelligere Dei sapientiã non intelligẽdo eius bonitatẽ. Ad alias confirmationes premitto, q̃ non dicit S. Tho. q̃ semper sensus priꝰ cognoscat magis cõmune, quã minus cõmune: verbo enim sua sunt ista. Et quia sensus exit de potẽtia ad actum, sicut & intellectus, idem etiã ordo cognitionis apparet in sensu, nã primò ℣m sensum diuidicamus magis cõmune, quã minus commune & ℣m loci, & ℣m tempus. Ex quibus verbis non habetur nisi q̃ sensus primò ℣m locum & tempus cognoscit singulare magis communis, & nõ habetur, q̃ semper ità sit, vnde argumenta illa non sunt contra S. Tho. licet non concludant, fatium enim est, q̃ species sensibilis primo repræsentet singulare speciei specialissimę, & eius probatio falsa est, i. q̃ species sensibilis sit primo impressa à natura specifica, nam species sensibilis primo imprimitur à per se primo obiecto sensus, nullius autem sensus obiectum primum est species specialissima, vt patet discurrẽdo, propterea species visibilis imprimitur primò à visibili in eo, q̃ coloratũ, & non ab ipso, in eo, q̃ est albũ vel nigrũ. Nec obstat, q̃ albedo sit actualior colore, quia hoc non sufficit, sed requiritur q̃ sit primũ obiectũ potentię. Nec est verum q̃ assumit, i. q̃ essentialius inſit sensibili natura specialissima, quã natura generis, imo huic visibili, vt sic essentialior est color, quàm albedo siue nigredo. quod patet ex hoc, q̃ sublata albedine siue nigredine visibile remanet, non autem econuerso. Et hæc de quarto.

QVO AD quintum respondetur ordinate argumẽtis factis, & ad primũ negatur illud vltimo assumptum, i. q̃ perfectissimus effectus, quę possunt primo producere agentia ad intellectionẽ, sit conceptus specificus. Dico enim, q̃ perfectissimus, quę pro tunc possunt: est conceptus entis, imo nullum alium possunt pro tunc. Et cum cõtra hoc arguitur, quia sic nunquam produceretur conceptus specificus, nõ valet cõsequentia. Ad cuius probationem dicitur, q̃ nulla virtus potest in perfectiorem effectũ suo effectu perfectissimo simpliciter, quęlibet tamẽ virtus potest in effectũ perfectiorem suo perfectissimo effectu, in quẽ potest pro aliquo priori, quia ille non est perfectissimus, nisi ℣m quid. Exemplum. Virtus generatiua Leonis nõ potest in perfectiorẽ effectũ, quã sit Leo, quia huiusmodi est eius effectus perfectissimus simpliciter, potest tamẽ in effectũ perfectiorẽ illo, quẽ ꝓducit in principio actionis, qa tamẽ effectus fuit perfectissimus, quẽ pro tunc posset ꝓducere. Ad cõfirmationẽ dicit, q̃ Minor est falsa, nã intellectꝰ existẽs in pura potẽtia nõ est ęquè dispositus ad cõceptũ specifi. ũ, sicut entis, nõ per positionẽ alicuiꝰ cõtrariæ dispositiõis, sed ꝓpter ordinẽ cõcept' generalissimi ad specialeꝰ, sicut materie prima

prima omni cõtraria dispositione inconsiderata, non est æquè disposita ad formas specificas, & ad formam corporeitatis: sed oportet primò recipi formam corporeitatis propter ordinem formæ generalis ad specialeꝰ: propter quod consueuit dici, quòd est indispositus priuatiuè & non contrarie.

¶Ad secũdum patet reſponſio ex dictis: nam termini metaphysicales vt sic, non ponuntur à nobis primò cognoscit: sunt enim termini metaphysicales abstracti abstractione formali: sed dicimus quòd significatum huius termini ens concretum quidditatis sensibilis est primò cognitum.

¶Ad tertium dico, quòd non oportet in quacũque formatione conceptus specifici semper sigillatim præformare conceptum confusum entis: sed sufficit ens primò omnium fuisse cognitum: in illo enim omnia virtualiter concipiuntur. Vlrerius dicitur, quòd cum apud nos non ponatur ordo essentialis inter istos cõceptus confusos, non oportet tantum temporis interesse.

¶Ad quartũ dicitur, q̃ species specialissima nõ est facilioris abstractionis, q̃ ens, loquendo de abstractione ad propositũ requisita: sicut enì ad cõceptũ cõfusum speciei specialissimę requiritur, & sufficit duplex abstractio: altera p actũ intellectus agẽtis, i. separatio à singularibꝰ: altera per actũ intellectus possibilis, scilicet actualiter intueri speciẽ, & nõ actualiter intueri genus: ita ad cõceptũ cõfusum actualẽ entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibꝰ, quę quidẽ fit, cũ species quęcunq; abstrahit ab intellectu agente: altera fit ab intellectu possibili per hoc, q̃ in quidditate quacũq; sibi primò præsentata actualiter, primò cõcipit ens non cõcipiendo actualiter cætera quæ in illo sunt: vnde tãta & tã facilis est abstractio illa entis, q̃ facilis est abstractio speciei specialissimæ imò abstractio ista entis est facilior: quia facilius est actualiter cõcipere prius sine posteriori q̃ ecõuerso: ex quo patet, q̃ abstractio illa de qua loquitur argumẽtum nõ est necessaria ad cognitionem cõfusam.

1. quæst. 3. art. 3.

¶Ad quintũ dico, q̃ Minor est falsa: & ad eius probationẽ negatur consequẽtia, eo q̃ sensus nõ mouetur à singulari in eo q̃ singulare. Ille enim modus arguẽdi ℣m regulã Topicã non tenet, nisi cum prædicatum cõuenit subiecto, secũdum q̃ ipsum, vt habes à S. Tho. in tertio cõtra Gentiles. cã. 139. quod in proposito nõ reperitur nõ enim hic color, inquantũ hic, mouet visum: sed inquantum color. Ad aliã probationẽ dicitur, q̃ Maior assumpta nõ est vera vniuersaliter: eo q̃ coloratũ magis mouet visum, q̃ hoc nigrũ: quia à remotioribus mouet. Agẽs nãque corporale quãto in remotius agit, tantò fortius videtur. Secũdo dicitur, q̃ fortius mouẽt sensum multa singularia imperfecta, quàm vnum actualius & perfectius: & quia omnia singularia sunt singularia entis, ideo cogitatiua pueri, in quo noua cognitio oriri debet, magis mouetur à singularibus entis, quàm à singularibus huius speciei, & eũ intellectꝰ accipiat vniuersale ex multis singularibus, vt dicit 2. Poste. (& in prooemio Meta.) ideo priꝰ cognoscit ens, q̃ species: & ℣m hoc dicitur ad argumentũ, q̃ maior est vera cæteris paribus: nõ aũt vbi aliqua imparitas sicut in proposito accidit, præpõderãs inuenitur: multò em plura singularia entis præponderant paucioribus singularibus speciei, sicut plus trahunt mille homines non nimis fortes, quàm decem fortes.

¶Ad sextũ dicitur, q̃ Maior simpliciter est falsa. Ad autoritatem Philosophi dicitur primò, quòd tex. Commentatoris est corruptus: debet enim legi confusa & non cõposita. Dicitur secundò, vt saluemus Commẽtatorem, quod compositum est notius suis componentibus, vt sic, non autem absolutè: vnde prius confuse cognosco hominem, quam partes eius distinctiuas vt sic: absolute tamen prius cognosco magis vniuersale. Ex his apparet veritas Minoris auctoritatis Auicennæ approbatæ.

DEINDE reddit auditores attẽtos, dicendorum difficultatem apperiens, tria proponẽdo. quid nomine Essentiæ & Entis significetur, & quomodo in diuersis diuersimodè inueniantur, & quomodo se habeant ad intentiones Logicas. Horum enim difficultas non modica est, vt diuersitas opinionum circa ipsa testatur, sunt enim maximè vniuersalia, quæ sunt difficillima ad cognoscendum: vt dicitur primo Metaphysicorum.

CIRCA hanc particulam nota, q̃ sicut quid rei est quidditas rei, ita quid nominis est quidditas nominis: nomen aũt cum essentialiter sit nota earũ, quæ sunt obiectiue in anima passionũ (ex primo Peri hermenias) nõ habet aliã quidditatẽ nisi hanc, quod est signũ alicuius rei intellectæ seu cogitatæ: signũ autem vt sic, relatiuũ est ad signatũ: vnde cognoscere quid nominis nihil est aliud, q̃ cognoscere ad quid tale nomẽ habet relationẽ: vt signũ ad signatum. Talis autem cognitio potest acquiri per accidentalia illius signati, per cõmunia, per essentialia. p nutus, & quibusdam aliis modis, sicut a Græco quærẽtibus nobis (qd nomen anthropos) si digito ostẽdatur homo, ità percipimus quid nominis: & similiter de aliis. Interrogatibus verò qd rei, oportet assignare id q̃ cõuenit rei significatæ i primo modo perfectionis & quarẽ. Et hæc est essentialis differẽtia inter qd nominis, & quid rei. i. quid nominis est relatio nominis ad signatũ qd rei verò est rei relatæ seu significatæ essentia: & ex hac differentia sequũtur omnes aliæ quę dici solẽt, puta q̃ quid nominis sit nõ entiũ cõplexorum, per accidẽtalia, per cõmunia, per extranea: quid rei verò est entiũ incõplexorũ per propria & essentialia: relatio enim vocis potest terminari ad nõ entia in rerũ natura, & cõplexa: & declarari per accidẽtalia, & huiusmodi; essentia aũt rei nõ nisi p ꝓpria essentialia habetur de entibꝰ incõplexis.

Quia verò ex compositis cognitionem simplicium accipere debemus, & ex posterioribus deuenire in priora, vt à facilioribus incipientibus conuenientior fiat disciplina: ideo ex significatione entis ad significationem essentiæ procedendum est.

¶In hac tertia parte proœmij reddit auditores dociles ordinẽ dicẽdorũ proponẽs tali cõclusione. Ab ente ad essentiã procedendũ est: quã probat duplici medio. Primo sic, Ex cõpositis ad simplicia procededum est: sed ens est velut cõpositum, & essentia velut simplex: ergo ab ente ad essentiã procedendũ est. Secũdo sic, Ex posterioribus in priora ꝓcedendũ est: sed ens est posterius essentia: ergo ab ente ad essentiã procedendum est. Maior vtriusq; rationis probatur: quia ex facilioribus est inchoãdum: composita autẽ & posteriora sunt faciliora nobis simplicibus.

Cap. 1. in prin. 6. 1. 9. 2. in fin.

¶Circa minorẽ primę rationis nota, quòd ens, vt infrà dicetur, significat id quod habet esse: id aũt quod habet esse, comprehendit in se essentiã: essentia verò significat id quod importat diffinitio, vt dicetur: quæ nõ dicit esse vel non esse, ex primo Posteriorũ: ens ergo ita se habet ad essentiam: quod cõplectitur in se vtrũque, essentiã, scilicet & esse: essentia verò alterum tantũm, & ideo ens appellatur compositum respectu essentiæ.

¶Circa maiorem secundæ rationis scito, quod quãdo dicimus, Ex posterioribus procedendum est, intelligitur ex posterioribus secundum naturam prioribus quoad nos: innata enim est nobis via ex notioribus nobis in ignotiora naturæ: vt dicitur primo Phy. tex. com. 2. Minor secundæ rationis probatur ex eo, quod compositum est posterius componentibus: & ens (vt dictum est) compositum est respectu essentiæ.

CAPVT I.

Enti & essentiæ nomine quidnam significetur, ostendit. Nomina rem varia ponit, quæ essentiam significant.

Sciendum est, quòd sicut in quinto Metaphysicę Philosophus dicit, ens per se dicitur dupliciter. Vno modo, quod diuiditur per decẽ genera. Alio modo, quod significat propositionũ veritatem. Horũ autem differentia est, quia secundo modo potest dici ens omne illud de quo affirmatiua propositio formari potest, etiam si illud in re nihil ponat: per quẽ modum priuationes & negationes entia dicuntur: dicimus enim quòd affirmatio est opposita negationi, & quòd cæcitas est in oculo. Sed primo modo non potest dici aliquid quod sit ens, nisi q̃ in re aliquid ponat. Vnde primo modo cæcitas & huiusmodi non sunt essentia. Nomen igitur Essentię nõ sumitur ab ente secũdo modo dicto: aliqua enim dicũtur hoc modo entia, quę essentiam non habent, vt patet in priuationibus: sed sumitur essentia ab ente primo modo dicto. Vnde Com. in eodem loco dicit, Ens primo modo dictum est, quod significat substantiam rei.

¶Hic incipit tractatꝰ diuisus in duas partes. In quarũ prima declarat quid nomine Entis & essẽtię significetur. In secũda verò quo essentia in diuersis diuersimodè inueniat: pars prima vnico absoluit capitulo, pars secũda sex: & sic totus integrat tractatũ capitulã septẽ. Quorũ primũ q̃ præmittꝰ habemꝰ, tres partes cõtinet: in prima declarat qd nomine entis significet, in secũda qd nomine essẽtię, in tertia differẽtia nominũ ipsiꝰ essẽtię designat. Primũ tali diuisiõe declarat, ens p se dupliciter dicitur: vno mõ, vt dimidit p decẽ genera, alio modo vt significat veritatẽ propositionũ: quæ admodum dicit Aristos. Meta. tex. cõ. 14. Dixit ens p se ad differẽtiam entis p accidẽs aggregati ex rebꝰ diuersis generũ, vt homo albꝰ: de quo habes quinto Met. tex. cõ. 13. Et innuit, q̃ tripliciter differũt ens primo mõ, & ens secũdo modo. Primo, qa ens primo modo ꝓdicat nõ nisi dereb⁹ existẽtibus in decẽ generibꝰ. ens aũt secũdo modo prędicatur de omni eo, q̃ põt esse subiectũ propositionis affirmatiuę. Secũdo differũt: quia ens primo modo est illud cõpositũ, de quo supra diximus, q̃ aliqualiter cõplectitur in se essentiã & esse: ens aũt secũdo modo nõ est huiusmodi: quã. aliqd est hoc modo ens (puta negatio aut chimera) q̃ non habet essentiã aliquã. Et ex hoc sequitur tertia differentia, q̃ ab ente primo modo tanquã à cõposito notiori Essentię, nomẽ sumitur: nõ autem secũdo modo.

Ens simpliciter. ens vere. ens potentiæ. ens actu. ens per accidens. ens per se. quid rei. quid nominis.

CIRCA Primã differẽtiam aduerte primò, quod veritas

Universidad de Deusto Biblioteca

positiõis,quę eũ nõis secũdo modo significati nihil aliud est q̃ cõpositio facta in secũda operatione intellectus obiecto cõformis,verbi gratia,Sortes est cęcus ly est,nõ significat inhęrẽtia cęcitatis in Sorte. eo q̃ cęcitas omni inhęrẽtia careat,sũ inhęrere realiũ accidentiũ sit:sed significat compositionẽ factam ab intellectu adęquãtę seipsum per illã obiecto Sorti,s.carẽte virtute visiua.vnde 5.Meta. in alia litera dicitur, quod ens significans veritatem propositionis significat.quoniam propositio est vera. Prima aũt significatio entis quid sit,infrà videbit. *t.cõ.14. cap.1. q.2.in fi.c.4. circa mediũ.*

ADVERTE Secundo q̃ licet nullo intellectu cõsideranto Sortes sit cęcus,& per cõsiderationẽ intellect⁹ nõ fiat magis vel minus cęcus: tñ cęcitas nullo intellectu cõsiderãte nullum habet esse in Sorte, stãt enim ista duo simul. Quod sic declaratur, Sortẽ esse cęcũ,vt sic,nõ est Sortẽ habere aliquod esse substãtiale,vt patet nec accidẽtale,qa Sortes sit cęcus sola absentia visiuę virtutis,quę nihil supra Sortẽ addit:vnde cęcitas nullũ esse omnino ponit in Sorte.ac per hoc q̃ absq; omni cõsideratione intellect⁹ virtus visiua Sorti nõ inest,oportet Sortẽ nullo intellectu cõsiderãte esse cęcũ.Dubitatio aũt in hac re accidit,quia nõ rectè inspicitur q̃ esse cęcũ nõ est esse aliquid: sed carere virtute visiua. Exẽplum,Nauis caret gubernatore nullo intellectu cõsiderãte,ablentia tamẽ gubernãtis nullũ esse substãtiale aut accidẽtale ponit in naue,vnde nauẽ esse sine gubernatore extra animã nõ est esse aliquid, sed nõ esse gubernatã. Acquirit aũt esse & fiũt entia priuatiões & negatiões,ex hoc q̃ intellect⁹ intelligẽs priuatiões p habitus:& negatiões per affirmatiões formar in seipso rei carẽtis aliquo mõ idolũ quoddam. Verbi gratia,cũ intellect⁹ formar in se idolũ quoddã nauis gubernatore carẽtis:quod est ista ꝓpositio mẽtalis. Nauis est sine gubernatore,nõ prętẽtia gubernatoris,q̃ extra animã nihil ponit in anima,sit ens ꝑ hoc q̃ intellectus fecit ipsam propositionis terminũ aliquẽ. & cũ hoc esse sit in anima,& nullũ aliud esse habeat:cõsequens est q̃ negationes huiusmodi & priuatiões nõ sint entia nisi in anima obiectiuè. & sic earũ esse nihil aliud est,q̃ intelligi quomodo tantũ omnia entia rationis habẽt esse.

CIRCA Tertiam differẽtiam aduertendum est,quod cum nomina sint signa conceptuum,secundum ordinem concipiendi est ordo nominandi:propterea fient ab ente primo modo tãquam à composito nobis notiori essentię notitiam sumpsimus: sic Essentię nomen ab ente originem habet.

Et quia,vt dictum est, ens hoc modo dictum diuiditur per decem genera,oportet quòd Essentia significet aliquod commune omnibus naturis, per quas diuersa entia in diuersis generibus & speciebus colloçatur, sicut humanitas est essentia hominis: & sic de aliis.

¶In hac secũda particula declaratur quid nomine Essentię importetur tali cõclusione, Essentia significat quoddã commune omnib⁹ naturis omniũ entiũ. Cuius talẽ declarationẽ insinuat: sicut ens significat aliquod commune omnibus existentibus,ita essentia,cum ab illo sumatur,significat aliquod commune omnibus generibus & speciebus: & sicut ens significat id quod est in quolibet genere & qualibet specie, ita essentia oportet q̃ significet id quo aliquid est in quocũque genere & quauis specie. habent enim se ens & essentia vt quod & quo. cum autem naturæ rerum sint illæ, quibus res reponuntur in generibus & speciebus: sequitur quod essentia significat aliquod commune omnibus naturis rerum: vnde quemadmodum ens prædicatur de homine,boue,& similibus, quæ sunt in generibus: ita essentia prędicatur de humanitate & bonitate, quibus in generibus reponuntur. per nomen ergo Essentiæ intelligitur natura rei,sicut per nomen Entis.id quod habet naturam illam.

QVAESTIO. II.

Num Ens & Essentia significent immediatè ipsa prædicamenta: vel illorum naturas,an immediatè.

CIRCA Hanc particulã insurgit dubitatio valde difficilis: an ens & essentia significẽt immediatè ipsa prędicamenta seu naturas eorũ,an mediatè.in hac dubitatione tria agam. Primò declarabitur titulus quæstionis: secũdo adducetur opinio Scoti,& impugnabitur. tertiò ponetur opinio Sanctι Thomæ. Pro primo scito,quòd significare mediatè in proposito est significare aliquid mediatè aliquo superiori: sicut animal significat species suas mediatè (mediante scilicet natura sensibili) non enim animal significat hominẽ:nisi quia homo est substãtia animata sensibilis. Significare immediatè est significare aliquid nõ per aliquã naturã.seu realitatẽ superiorẽ,sed per ipsam primò sicut animal significat gradum sensitiuum immediatè: vt patet. Vertitur ergo in dubiũ hoc, an ens significet aliquem gradum seu aliquam realitatem abstrahibilem a naturis prædicamentalibus communem eis sicut superius essentiale suis inferioribus:& sic immediatè significet prædicamẽta,an immediatè significet ipsas naturas prædicamentales. Hæc de primo.

QVO Ad secũdum,Scot.vt colligitur ex primo sen.dist.3. q.1.& 3.& di.8.q.2. opinat q̃ ens significet decẽ prędicamenta mediatè:& imaginat enim q̃ à quibuscũq; similib⁹ fit abstrahibilis vna realitas obiectiua vtriusq; cõmunis & prior vtroq;:& sit cũ substãtia & accidẽs habeãt similitudinẽ i ente,& ab eis est abstrahibilis vna ratio obiectalis vtriusq; cõmunis & prior tã substãtia,q̃ accidẽte q̃ nomine entis significat. Quod vt melius intelligat pono ꝓcessum istarũ abstractionũ diffusè. Cũ eñ Sortes cõueniat cũ Platone in humanitate & nõ cũ Brunello ab eis pòt abstrahi humanitas cõmunis & prior eis:& inde cũ homo cõueniat cũ Brunello i sẽsibilitate & nõ cũ plãta, ab eis pòt abstrahi animalitas cõmunis & prior eis:& inde cũ animal cõueniat cũ plãta in vegetabilitate,& nõ cũ lapide,ab eis pòt abstrahi vita cõmunis & prior eis:inde cũ viuũ cõueniat cũ lapide in corporeitate & nõ cũ intelligẽtiis,ab eis pòt abstrahi corporeitas cõmunis & prior eis:inde cũ corp⁹ cõueniat intelligẽtiis in substãtialitate,& nõ cũ accidẽtib⁹,ab eis pòt abstrahi substãtialitas cõmunis & prior eis:inde cũ substãtia cõueniat cũ accidẽte in entitate reali.& nõ cũ entib⁹ rationib⁹,ab eis abstrahibilis entitas cõmunis & prior eis, & cũ hic realitas vtrimò abstrahibilis sit illa.q̃ significat eis immediatè, oportet q̃ prædicamẽtales realitates seu naturę mediatè sub entis significatione claudantur. ¶ Ad hanc positionem confirmandam multa possent adduci media, quæ ne digrediamur ad analogiam entis & comparationem transcendentium ad prædicamenta, an scilicet sint eorum prædicata quidditatiua vel non,omittemus pro nunc:quia infra speciales erunt de his quæstiones.

¶ Cõtra hãc opinionẽ arguo dupliciter. Primò autoritate Arist. 8.Met.tex.cõ.16.vbi soluẽs quęstionẽ.Quare quidditas sit vna, dicit q̃ in substãtiis separatis nõ est quærẽda alia causa:quia in eis nõ est nisi forma,quę statim seipsa est ens & vnũ:quæ admodũ ens statim seipso,est substãtia & quãtitas,& cætera prędicamẽta, non expectãs aliud faciẽs. ipsum naturas prædicamentales.ex qua autoritate arguitur sic,ens significat quandã realitatẽ priorẽ prædicamẽtis: ergo expectat aliquid cõtrahẽs ipsum ad prædicamenta cõsequẽtia nota.consequẽs autem est contra Arist.ergo à destructione consequentis ad destructionem antecedẽtis ens non significat realitatẽm priorem prędicamẽtis. ¶ Secũdo arguitur autoritate. Cõment.10.Met.com.18.dicẽtis, q̃ hoc nomen ens, vnũ, significat id quod significat in prædicamẽto substãtię & quantitatis & qualitatis prima significatione fine medio & non mediãte aliqua cõmuni.quid clarius? Ratione non arguo:quia oportet egredi limites. Hęc de secundo.

QVO AD Tertium pono opinionem S.Thomę ex duabus conclusionibus eliciendam. Quarum prima est illa. Ens significat vnũ conceptum formalem communem in repræsentando substãtię & accidenti Deo & creaturę.

SECVNDA Est illa. Ens significat vt cõceptũ obiectalem aliquod reale inuentum in omnibus generibus distinctum secundum rationem a propriis conceptibus obiectalibus omniũ generum:nullum gradum supra naturas genericas specificas & indiuiduales exprimens.

¶Pro intelligentia terminorum nota, q̃ conceptus est duplex, formalis & obiectalis. Cõceptus formalis est idolũ quoddam, qđ intellectus possibilis format in seipso repræsentatiuũ obiectaliter rei intellectæ:quod à Philosophis vocatur intentio seu cõceptus:à Theologis verò verbũ.Cõceptus autem obiectalis, est res per cõceptũ formalem repręsentatã in illo terminãs actũ intelligẽdi.Verbi gratia, cõceptus formalis leonis,est imago illa, quam intellectus possibilis format de quidditate leonina,cũ vult ipsam intelligere: cõceptus verò obiectalis eiusdẽ, est natura ipsa leonina repræsentata & intellecta. Nec putandum est cum dicitur nomẽ significare cõceptum q̃ significet aliter tantũ:significat enim leonis nomen cõceptũ vtrunq;, licet diuerſimodẽ.est nanq; signum cõceptus formalis,vt medij, seu quo & est signũ conceptus obiectalis,vt vltimi,seu quod. Vnde idem est loqui de conceptu entis & de significatione eius.

¶ Probo ergo conclusionẽ primã tali medio,omnia similia quacunq; similitudine etiã analoga seu imitatiua secundum id in quo assimilãtur,possunt per eandẽ imaginem repræsentari:sed Deus & creaturę substãtia & accidens habent similitudinẽ inter se saltẽ analogam:ergo secũdum id in quo assimilantur,possunt per eandẽ similitudinẽ repræsentari. Sed assimilãtur in esse:ergo eadẽ similitudine poterunt repræsentari inquantũ habẽt esse.similitudo illa est conceptus formalis entis: ergo, &c. Processus clarus est, & ꝓpositiões ab omnib⁹ sunt concessæ: cũ Maior fuerit dilucidata,qua sic ex notioribus suademus. Vbicũq; inuenitur agẽs ꝓducere sui similitudinẽ in alio,si id aliud ꝓducat aliud simile sibi,sm id,quo ipsum assimilat primo: oportet tertiũ assimilari vtrisq; eorũ: qa quicquid est simile alicui i eo,q̃ illud est alteri simile est simile vtrisq;:sicut species Sortis in oculo meo ꝓducta ab imagine Sortis i speculo est similitudo repræ-

sentatiua vtriusq;:& figuræ Solis: in speculo à qua immediatè est causata:& figuręSortis in seipso à qua est mediatè causata.Sed ita est mũ,q̃ iter habẽtia analogã similitudinẽ Deũ & creaturã,substãtiã & accidẽs,reperiẽ hmõi habitudo in ordine ad cõceptũ formalẽ:igitur,&c. Fit aũt hoc sic manifestũ exemplariter, Sapiẽtia diuina ꝓducit sapiẽtiam humanã, q̃ est quædã sui similitudo (imperfecta tamen) sapiẽtia aũt humana producit similitudinẽ sui in intellectu nostro,quæ nil aliud est,q̃ sapiẽtia in esse intentionali:sicut sapiẽtia extra est sapiẽtia in esse naturali.Cũ aũt similitudo ista sapiẽtiæ in intellectu repræsentet sapiẽtiã humanã sm id quo illa alsimilatur sapiẽtię diuinę: quia repræsentat eã sm propriam rationẽ formalẽ, sequitur de necessitate, q̃ hic vnica similitudo repræsentat vtrãq; , humanã,s.q̃ diuina : vtpote quæ similis est vtriq;:licet ab humana sit immediatè exẽplata, à diuina mediatè.Ex hoc exẽplo,in terminis specialib⁹ intuere ꝓpositũ nostrũ in terminis trãscendentibus,qualis est ens. Cùm eñ esse creaturę alsimilẽ esse diuino à quo exẽplatũ est,& esse accidentale alsimilẽ esse substãtiali à quo emanat:similitudo ꝓducta in intellectu ab esse substãtiali siue accidẽtali in quãtũ alsimilatur, erit omniũ repræsentatiua imago,& cũ cõcept⁹ nõ requirat ad intellectionẽ nisi vt obiectaliter repręsentet rẽ vnico cõceptu intellect⁹ in Deũ & creaturã in quo ens feret.& similiter in substãtiam,& accidẽs. Nec oportet ponere plures cõcept⁹,& multiplicare entia sine necessitate.Quòd aũt hic sint nõ solũ sm mentẽ S.Tho.dicta,sed etiã sm expressam sententiam patet in q.de diu.potẽtia Dei q.7.art. 5.in corpore:vnde hãc rationẽ accepi:& in eadẽ q.ar.6.vbi cica finẽ corporis q.adducit exẽplum de speculo:& dicit expresse, q̃ sic se habet cõcept⁹ noster ad Deũ & creaturas sicut species rei visæ in speculo : ita q̃ Deus se habet vt res producẽs similitudinẽ sui in speculo:creatura vt species in speculo:cõcept⁹ noster vt similitudo extracta à specie in speculo vtriusq; repræsentatiua.Vnde null⁹ mẽtis cõpos pòt hoc negare in eius via.

CONCLVSIO secũda habet tres partes. Quo ad primã declaratur sic,cõcept⁹ obiectalis entis est id q̃ repræsentat per ei⁹ cõceptũ formalẽ: sed eius cõcept⁹ formalis repręsentat id, in quo assimilãtur omnia entia realia,q̃ oportet i eis esse,ergo cõcept⁹ obiectalis entis est aliquid reale inuẽtum in omnibus. Secũda ꝓpositio assũpta licet patere possit ex dictis, tñ declarat adhuc,sicut cõcept⁹ formalis animalis repręsentat fundamentũ similitudinis generięę: & cõcept⁹ formalis hominis repręsentat fundamẽtũ similitudinis specifięę; & vniuersaliter quęlibet imago cõmunis plurib⁹ in repręsentãdo repręsentat fundamentũ similitudinis inter illa plura:vt patet in exẽplo suprà posito de specie in oculo causata à specie Sortis in speculo:quoniã illa repręsentat nõ similitudinẽ inter speciẽ in speculo,& Sortis: cũ sit relatio, sed fundamẽtũ illi⁹ similitudinis puta qualitates & lineamẽta quæ sunt in vtroq;:sic conceptus entis formalis repręsentat fundamẽtum analogicæ similitudinis in esse inter omnia entia realia existẽtis quod in omnib⁹ esse absq; opere intellectus ex eo patet,vnde q̃ similia sunt extra animã:cũ hoc fundamẽtum repræsentatũ sit cõceptus obiectalis entis, vt dictũ est, patet cõceptum obiectalem entis esse aliquid reale inuentum in omnibus:quod erat in prima parte conclusionis positum.

Secũda pars cõclusionis sequitur ex ista,si enim cõceptus obiectalis entis inuenitur in omnibus: & nullus conceptus obiectalis proprius substantiæ , aut accidentis inuenitur in omnibus, consequens est,quod non omnino sunt idem,& quòd saltem ratione distinguatur conceptus entis à propriis omnium conceptibus obiectalibus:quòd erat secunda pars conclusionis.

¶ Tertia pars eiusdẽ sic declararur,Si cõceptus obiectalis entis esset aliqs gradus supra gradus specificos & genericos:tũc cõsiderãtis pręcisè gradib⁹ specificis & genericis, cũ eorũ pręcisè passionibus nõ esset in eis vt sic,inuenire passiões entis: hoc est falsũ:ergo à destructionib⁹ cõsequẽtis,&c.cõsequẽtia declarat: quia enim animal dicit aliũ gradũ ab homine, ideo homini secũdum differẽtialem conceptum præcisè non insunt passiones animalis, vt ostẽdit falsitas illius reduplicatiuæ,homo inquãtũ rationalis,est bipes,circũloquẽdo per ly.bipes, passionẽ animalis propriã & similiter si ens dicit aliũ gradũ à substãtia, sequitur q̃ cõsiderata pręcisè ratiõe cõstitutiua substãtiæ substãtia nõ est vna,nec vera nec bona,&c. quæ nominãt passiones entis,&c. Falsitas cõsequẽtis probatur sic,Homo inquantũ rationalis pręcisè est vnũ qd vnitate,quæ est passio entis: homo inquãtum rationalis dicit aliũ gradum ab ente,secũdum te, contrã quẽ arguo: ergo passio entis cõuenit aliis gradibus ab ente pręcise,vt sic acceptis:quod est oppositũ cõsequentis. Prima ꝓpositio assũpta habet ex Scot.in secũdo sen.dist.3. q.1. tenẽte vnitatem mediã minorẽ vnitate numerali, & maiorẽ generica esse passionẽ entis, & sequi naturã specificã ratione vltimæ differẽtiæ. Manifesta quoque sit sic pro nunc eadẽ propositio,Homo inquantum rationalis est indiuisibilis formaliter supposito, q̃ rationale sit vltima differẽtia:ergo homo inquãtum rationalis est vn⁹ formaliter,vnitas eñ nihil aliud est quam indiuisio. Sed de hoc(cũ de vnitate naturę agẽt)amplior erit sermo. Nũc aũt sufficiat q̃ in gradibus specificis pręcisè, acceptis & similiter genericis est inuenire passiões entis : quod erat probandũ, & cõsequẽter, quòd ens nõ significat distinctum gradum a naturis specificis & genericis:quod erat tertia pars conclusionis.

Scot.3. dist.3. q.1. dist.8. q.2.

Contra Scot. Contra Scot. Contra Scot.

SED tũc ex quo res significata per hoc nomẽ ens est aliquid inuentum in omnib⁹:& nõ est gradus distinct⁹ cẽtra specificos & genericos.declarandũ superest quid sit.Quod sic declaratur, Gradus quicũque genericus vel specificus, vel differẽtialis vel indiuidualis,habet in se vnum q̃ multis modis cõcipi potest : & secũdum quod quilibet gradus est habẽs esse,nomine Entis importatur,& ad cõceptũ obiectalem entis pertinet:secundũ verò quod absolutè talis gradus cõsideratur , nomine proprio significatur,& cõceptus obiectalis illius est:verbi gratia,humanitas ex sua propria perfectiõe formali, qua distinguitur cõtra reliquas vniuersi perfectiões,habet ꝙper cõceptum formalem humanitatis repræsentetur & cognoscatur & significetur humanitatis nomine humanitas : vt sic etiam habet quod sibi debeatur,seu cõueniat esse quidditatiuum,& actualis existentia: & sic repręsentatur cõceptu formali entis tanquã pars sui obiectalis Cõceptus.& Entis nomine significatur. Similiter animal hęc duo in se habet,& sic de aliis. Vnde cõcept⁹ obiectalis entis sunt naturæ genericæ & specificę,vt habẽtes esse,sic eñ fundãt analogã similitudinẽ,de qua loquimur, & ꝓpterea ens & passiões eius in quolibet gradu prædictẽ accepto saluãtur:quilibet enim gradus vt sic habet in se vnde sit, & indiuisus sit & cõformabilis intellectui & apetitui,&c. q̃ à ponẽtibus ens abstrahibile à gradib⁹ specificis,& genericis saluari nõ pòt. Quod aũt hęc sint secũdum doctrinam S.Tho.diligẽter intuẽs eius doctrinã censorem cõstituo. Infrà tamen cùm de analogia entis agetur,hoc ostẽdemus:pro nũc satisfaciat hæc dicta,præsertim,quòd tam prima,quam secunda pars conclusionis ex præcedente conclusione sequitur quam constat esse S.Thomæ.

¶ Tertia autẽ pars ab omnibus Thomistis asseritur vnanimiter. Si ergo patet qualiter ab omnibus entibus vtpote similib⁹ abstrahibilis est cõceptus entis,nõ modo Scotistico,vt patet,qualiter sit verum quod hic S.Tho.dicit,scilicet essentia significat aliquid cõmune omnibus naturis omnium generum,& specierum:nõ enim intẽdit quod essentia significet aliquam naturam cõmunem omnibus naturis,sed quòd significet omnes naturas, vt assimilãtur in hoc,quòd essentia sint:quælibet enim naturæ vt sunt (quibus res sunt) essentię rationem habent:sicut quælibet res habent rationẽ entis, vt sunt habẽtes esse,seu quę sunt.

Quinque nomina quæ ad Essentiã spectant.

Et quia illud,per quod res cõstituitur in ꝓprio genere vel specie,est quod significamus per diffinitiõem indicãtem quid est res.Inde est, quòd nomẽ Essentiæ à Philosophis in nomẽ quidditatis mutatur. Et hoc est quòd Philosophus in septimo Metaphisicæ frequenter nominat,quod quid erat esse id est hoc,per q̃ aliquid habet esse quid. Dicitur etiam forma,secundum quod per formam significatur perfectio, vel certitudo vniuscuiusque rei,sicut dicit Auic.in secũdo Metaphysicæ suæ.Hoc etiã alio nomine natura dicitur accipiẽdo naturã secundum primum modum illorum quatuor modorum,quos Boetius de duabus naturis assignat, secundũ,scilicet quod natura dicitur esse illud:quod quocũque modo intellectu capi potestinõ enim res intelligibilis est nisi per suã diffinitionem & essentiã. Et sic etiã dicit Philosophus in quinto Metaphysicæ, quod ois substãtia est natura:Nomẽ autem Naturæ hoc modo sumptæ videtur significare essentiam rei secundũ quod habet ordinem vel ordinationem ad propriã operationẽ rei,cùm nulla res proprias desituatur operatione. Qualitatis verò nomẽ sumitur ex hoc,quod per diffinitiõem significatur:sed essentia dicitur secundum quod per eam,& in ea res habet esse.

Parum post pri cipium.

¶ In hac tertia parte huius capituli declaraturus, quomodo differant nomina Essentiæ inter se , enumerat quinq; eius nomina:primò, scilicet essentia, quidditas, quod quid erat esse,forma,& natura:quorum ratio & differentia satis clarè, ac manifesto sermone in litera traditur, adeò vt addere non sit opus.

¶ Nota tamen circa id quod de hoẽrio affertur,q̃ Boëtius in li. bro de duab⁹ naturis,& vna persona Christi,naturã quadrupliciter accipi dicit.Primò omne intelligibile:secũdò omnis substãtia:tertiò principiũ intrinsecũ mot⁹ : quartò specifica essentia seu differentia : quos modos (si Boëtiũ nõ habes) vide si placet in secundo sen.S.Tho.dist.37.q.1.art.1. primo modo accipit

hic naturam ſ. Tho. quoniam ſic communis eſt eſſentiis ſubſtãtialibus & accidentalibus genericis & ſpecificis, &c.

CAPVT II.

Subſtantiarum eſſentiam proprie dici, accidentium autem non niſi ſecundum quid oſtenditur: nobiliores item eſſe ſimplicium eſſentias, quam compoſitorum ſubſtantiarum probat, quod demum eſſentia ſubſtantia cõpoſita non materia non forma, vel inter ea aliquæ exoriatur relatio, vel quippiam ipſi compoſito ſuperadditum, ſed ipſum ſit compoſitum Gariſ rationibus demonſtrat.

SEd quia ens abſolutè & primò dicitur de ſubſtantijs, & poſterius ſecũdum quid de accidentibus: inde eſt quòd eſſentia proprie & verè eſt in ſubſtantijs: ſed in accidentibus eſt quodammodo & ſecundum quid, &c.

¶Expedito primo propoſitorũ exequẽs in hac ſecũda parte tractatus, quomodo eſſẽtia in diuerſis diuerſimode inueniatur, q̃ ſecũdo loco propoſitũ erat. Primò declarat, quomodo eſſentia inueniat̃ in ſubſtãtijs cõpoſitis in trib⁹ capitulis, ſecũdò in ſubſtãtijs ſeparatis duob⁹ capitulis: tertiò in accidẽtib⁹ vnico capitulo. Circa ſubſtãtias cõpoſitas tria declarant̃ in illis trib⁹ capitulis. In primo, q̃d ſint entia ſubſtãtiarũ cõpoſitarũ: in ſecũdo, quomodo differat inter ſe eſſẽtię ſubſtãtiarũ cõpoſitarũ. In tertio, quomodo ſe habeãt ad intẽtiones Logicas. incipiẽs aũt exequi in hoc c. quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimode inueniatur. Primò hoc declarat in cõmuni, omnes eſſentias vniuerſi ad inuicẽ cõparãdo in duabus cõparationibus. Secũdo, quid ſit eſſentia ſubſtãtiarũ cõpoſitarũ tribus cõcluſionibus negatiuis, & quarta affirmatiua. Tertiò mouet dubitationẽ quandã circa cõcluſionẽ affirmatiuã, & ſolum eã facit primo cõparationem primã inter eſſentias ſubſtãtiarũ & accidentiũ: ali cõcluſione, Subſtãtia verè & propriè habet eſſentiam: accides aũt ſecundũ quid, quam ſic probat. Vnumquodq; ſicut eſt ens, ita habet eſſentiã: ſed ſubſtãtia eſt ens ſimpliciter, accidens verò eſt ens ſecũdũ quid. ergo ſubſtãtia habet eſſentiã ſimpliciter, accides aũt ſecũdum quid. Maior ex dictis in præcedẽti capitulo patet. Minor licet habeatur ſeptimo Meta. in principio, tamẽ ſic probatur in litera: illud eſt ens ſimpliciter de quo ens abſolutè & primo prædicatur, & illud eſt ens ſim quid, de quo ens poſteri⁹, & ſecũdum quid dicitur: ſed de ſubſtantia ens dicitur abſolutè & primo, de accidente autem poſterius & ſecũdum quid: ergo ſubſtantia eſt ens ſimpliciter, accidens verò ſecundum quid.

QVAESTIO. III.

Num ens per prius de ſubſtantia, poſterius de accidente dicatur, an de vtroque vniuoce.

CIRCA Hanc particulã dubitatur, an ens per prius dicatur de ſubſtãtia & poſterius de accidẽte, an vniuoce de vtroq; In hac quæſt. quinq; agenda ſunt. Primò declarabitur titulus. Secũdò ponẽt opinio 2ª. Tertio arguet cõtrà illã. Quartò ponẽt opinio S. Tho. Quintò reſpõdebitur argumẽtis in oppoſitũ.

¶Quo ad primũ ſciendũ eſt, q̃ aliq̃d dupliciter cõtingit de aliquib⁹ prædicari per prius & poſterius. Vno modo ſm eſſe illi⁹ prædicati. Alio modo ſm propriã rationẽ eiuſdem. Illud dicitur prædicari analogicè (ſecundũ eſſe) q̃ perfectius habet eſſe in vno & ſic omne genus prædicatur per prius & poſterius de ſuis ſpecibus: eo q̃ perfectius eſſe neceſſario habet in vna ſpecie, quam in alia. vnde cõmentator 12. Met. com. 2. dicit q̃ prioritas & poſterioritas ſpecierũ non impedit vnitatẽ generis. & hoc modo non quærimus hic. per ſe enim motum eſt omnibus, quòd ens perfectiori modo eſt in ſubſtãtia, quàm in accidentibus, & quòd hoc modo prædicatur per prius & poſterius.

¶Illud verò dicitur prædicari analogicè, ſeu p̃ pri⁹ & poſterius ſm rationẽ propriã, quod de vno prædicatur ſine reſpectu ad aliud, de altero verò nõ niſi reſpectu ad aliud. Verbi gratia: Sanũ p̃dicatur de animali ſine reſpectu ad dietã, medicinã & vrinã, de iſtis verò p̃dicat̃ non niſi in reſpectu ad animal. dicit em animal ſanũ ablq; additione aliqua. vrina verò no dicit ſana niſi q̃a eſt ſignũ ſanitatis exiſtẽtis in animali: & dieta ſimiliter non eſt ſana, niſi q̃a eſt cõſeruatiua ſanitatis: & ſic de aliis. Cũ enim diſſinies ſanũ p̃dicatũ de animali, nõ ponẽs in ei⁹ diffinitiõe re ſpectũ ad aliq̃d horũ. Cũ aũt diſſinies ſanũ p̃dicatũ de vrina, in diffinitiõe ei⁹ ponet reſpect⁹ ad ſanitatẽ animalis cũ ipſa aĩalis ſanitate. & ſimiliter i diffinitiõe dietę & medicinę in eo q̃ ſanę ſunt, dices eã. (vt iã dictũ) q̃ vrina eſt ſana in eo q̃ ſignum eſt ſanitatis: dieta i eo q̃ cõſeruatiua: & medicina in eo q̃ cauſa eſt ill⁹: & hoc mõ vertit hic in dubiũ an ens p̃dicet analogicè. ita q̃ abſolutè p̃dicet de ſubſtãtia: de accidẽtib⁹ verò nõ niſi relatiuè ad ſubſtantiã q̃ idẽ eſt q̃ quærere, vtrũ ſubſtantia in eo q̃ ens nõ includat accidẽs, accides verò i eo q̃ ens includat ſubſtãtiã. & in hoc pẽdet tota quæſt. inter nos & ſcotũ: quia accidẽs in eo, quod accides includere ſubſtãtiam ab omnibus conceditur. ſed nõ accidẽs in eo, quòd ens. Hęc de primo.

QVO Ad ſecũdum Scotus primo ſent. di. 3. q. 1. & 3. di. 8. q. 2. ponit hãc cõcluſionẽ, Ens eſt vniuocũ ſubſtãtię & accidẽti Deo & creaturę: & probat eã ſic: Omnis intellect⁹ certus de vno cõceptu, & dubius de diuerſis, habet cõceptũ, de quo eſt certus, a⁹ liũ à cõceptu de quo dubius: intellectus quiſq; poteſt eſſe certus de Deo ſeu de propria paſſione. quòd ſit ens, dubitando an ſit ens finitũ vel infinitũ. ſiue an ſit ſubſtantia vel accidens. ergo cõceptus entis eſt alius à cõceptibus iſtis, & ita neutrum eſt ex ſe: ſed in vtroq; illorum includitur: igitur vniuocus. prima propoſitio patet ex terminis. Minorem verò experiẽtia docet.

¶Secũdò ſic, Ens nõ eſt vniuocũ, ergo Deus nõ eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis aliquo cõceptu ſimplici. hoc eſt falſum. ergo à deſtructiõe cõſequẽtis, &c. Cõſequẽtia p̃batur. Nullus cõceptus eſt producibilis in intellectu noſtro, q̃ nõ cõtineatur eſſentialiter, vel virtualiter in obiecto relucente in phãtaſmate. ſed cõceptus nõ vniuocus Deo & obrecto relucẽte in phãtaſmate eſt nõ cõtentus tã eſſentialiter q̃ virtualiter in obiecto relucẽte in phãtaſmate. ergo null⁹ cõcept⁹ eſt p̃ducibilis in intellectu noſtro, niſi ſit vniuocus obiecto relucenti in phãtaſmate: hoc aũt eſt creatura. ergo omnis cõceptus ſimplex, quẽ habem⁹ de Deo, eſt vniuoc⁹ creaturę: & cõſequẽter cõceptus entis Maior pater. Minor declaratur: quia obiectũ creatũ cõtinet eſſentialiter cõceptum increatum, vt de ſe notũ eſt, nec virtualiter. quia prius nõ includit virtualiter in poſteriori, ſed eõuerſo.

¶Tertio ſic. Omnis inquiſitio Metaphyſicalis de Deo p̃ceditˢ cõ derãdo rationẽ formalẽ alicui⁹: & auferẽdo ab ea imperfectionẽ, quã habet in creaturis, & reſeruãdo illã rationem formalẽ, & attribuendo ſibi omnino ſummã perfectionẽ: & ſic ponendo illã in Deo. ergo omnis inquiſitio de Deo ſupponit intellectum habere cõceptum eundem vniuocum, quẽ accipit ex creaturis.

¶Quartò ſic. Ens non eſt vniuocũ ſubſtantię & accidenti. ergo ſubſtantia nõ eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis, hoc eſt falſum. ergo &c. Tenet cõſequentia, eo q̃ cũ ſubſtãtia non immutet immediatè intellectũ noſtrum ad aliquã intellectionẽ ſui: ſed tãtum accidẽs ſenſibile: ſequitur q̃ nullã conceptũ quidditatiuũ habere poterimus de ea, niſi aliquis talis poſsit abſtrahi à cõceptu accidentis. ſed nullus talis quidditatiuus abſtrahibilis eſt à cõceptu accidẽtis, niſi ens vniuocum accidenti & ſubſtãtię. Hoc aũt quod in ifta ratione aſſumit, ſcilicet q̃ ſubſtantia non immutet intellectum noſtrũ ad aliquã ſui intellectionẽ, probatur ſic, Quicquid ſua preſentia immutat intell. ctũ, abſentia illius poteſt naturaliter cognoſci ab intellectu quando immutatur (ſicut apparet ex ſecũdo de Anima) quòd viſus eſt tenebrę cognoſcitiuus, quãdo lux non eſt preſens, eo quòd tũc viſus non immutatur. igitur ſi intellectus naturaliter immutatur à ſubſtãtia immediatè ad actũ circa ipſam, ſequeretur quòd quando ſubſtantia non eſſet preſens, poſſet naturaliter cognoſci non eſſe preſens: & ita naturaliter cognoſci poſſet in hoſtia cõſecrata non eſſe ſubſtãtiam panis: quòd eſt manifeſtè falſum.

¶Quinto arguitur autoritatibus ſecundi Met. tex. com. 4. Probãs Ariſto. cauſam entitatis & veritatis, maximè entia & vera, aſſumit hãc propoſitionem. Vnumquodq; maximè ipſum aliorũ dicitur. ſecundum quod aliis ineſt vniuocatio. ens ergo vniuocum dicitur apud Ariſt. de cauſa entitatis, ſcilicet Deo & aliis: aliter proceſſus Ariſt. nullus eſſet. arguit enim ſic, Cauſa vniuoca entitatis & veritatis eſt maxime ens: & verè Deus eſt huiuſmodi. ergo Auicenna quoq; primo Meta. cap. 2. dicit, Subſtantia & quãtitas nõ habet intentionẽ cõmunẽ niſi entis, cuius quidam ſunt quaſi ſpecies: & quædã quaſi accidentia propria. Et capitulo quinto facit argumentum, quod adductũ eſt de conceptu certo, & dubiis. Omnes inquit, imaginatur incertitudinem entis. dubitant autem vtrum ſit agens vel patiens. Algazel in Metaphyſica ſua tractatu primo habet, quòd quidam homines putauerunt, quòd ens nõ prædicat aliũ cõceptumà ſuis inferioribus, diceres quòd eſſe accidentis nihil aliud ſit, quam eſſe ſubſtantiæ. Multa alia argumenta adducuntur ad hoc: ſed quia (vt patebit) non probant vniuocationem ſed alietatem conceptus entis, omittõ: & etiam quia ex dicendis cuilibet ingenioſo patebit reſponſio ad omnia. Hæc de ſecundo.

QVO Ad tertium arguo primo ſic. Nullum vniuocatum in ratione ſui vniuoci habet aliquid plus quam reliquũ vniuocatum: ſubſtantia & accidens ſunt vniuocata per te in ente: ergo accidẽs non habet aliquid plus in ratione ſui vniuoci, ſcilicet entis, quã ſubſtãtia: ſiſtitur ius bonus: cõcluſio verò eſt falſa. ergo alterna præmiſſarum, non Maior: quia illa habetur ex ante prædicamẽtis: ergo Minor, quę eſt cõcluſio aduerſæ partis. Falſitas cõcluſionis habetur ſeptimo Meta. textibus & cõmentis ſecũdo & tertio, vbi dicitur q̃ in ratione accidẽtis inquãtum ens ponitur ſubſtãtia, vnde Cõment. dicit in commento tertio, q̃ ſedens & ſtãs non dicũtur eſſe entia ſine ſubſtãtia: patet autem q̃ in diffinitione ſubſtãtię, inquãtum ens non ponitur accidens nec ſubſtãtia, eo quòd abſtrahit apud eos ab illis. Patet ſecũdo falſitas illius concluſionis ex dictis Antonij Trombetę, qui in hac quæſtione fatetur in diffinitione accidentis, inquantum ens, cadere ſubſtantiam. Vnde etſi ratio poſsit à Scoto ſecundum apparentiam ſolui gloſſando Ariſtotelem (gloſſa deſtruente textum) nullo tamen pacto poteſt ab Antonio Trombera ſoluiꝛ eo quòd ab ipſa veritate coactus conceſsit in Quoli beto ſuo falſitatem concluſionis, quam Scotus negaret.

Fide ad hoc propoſitum commẽ. hunt de tra. ſecũ de ẽ. e. 6. circa me. & idem cõſequẽtiam. Ariſt. 1. diſ. 3. q. 3. c. 3.

¶Secundo arguitur ſic, Ens eſt vniuocũ prædicatum in quid de pluribus differẽtibus ſpecie. in nulla differẽtia quidditatiue ſumpta cluſũ: ergo eſt genus. Tenet cõſequentia ex diffinitiõe generis, & cõdirtõe appoſita à Scoro in primo ſen. diſt. 3. q. 3. vltimã eñ particulã aſſumptã exigi dicit ad genus & benẽ, ſecundũ Ariſt. quarto Topi. Antecedens quo ad primã partẽ & ſecundã Scoti ibidem eſt. Quo ad tertiã autem probatur ſic: Si ens eſſet incluſum in aliqua differẽtia nõ vltima, ſequeretur quòd addendo differẽtiã non vltimã generi, eſſet nugatio: hoc eſt falſũ: ergo, &c. Tenet cõſequẽtia: q̃a bis ens poneretur eodẽ modo, ſemel ratione generis, & ſemel ratione differentię. Verbi gratia, Si ens includit quidditatiuè in ratione animalis, & rationalis, dicendo animal rationale, erit nugatio: cũ eñ prima pars ratiõis animalis ſit ens, erit ratio p̃pria animalis ens. A, B, C, Similiter cũ prima pars ratiõis ſit ens, erit ratio rationalis ens, D, E, F. & ſic dicẽdo animal rationale, dicẽs ens, A, B, C, ens, D, E, F, & cõſequẽter pones ens bis: & expreſsè nugationẽ cõmittes. Nec eſt opus impugnare reſpõſionem Scoti, vbi ſuprà ad hoc argumẽtum, quia nõ eſt ad propp̃ſitũ: ait enim q̃ ſicut dicimus, animal albũ abſq; nugatiõe, eo q̃ ens clauſum in ratione albedinis denominat accidẽtaliter ens clauſum in rõne animalis: ita in p̃poſito dicimus animal rationale, eo q̃ ens clauſum in rationali denominat eſſẽtialiter ens clauſum in animali abſq; nugatiõe.

2. diſ. 3. q. 3. in ſolutiõe quinti contra Scotum. Scotus.

¶Hoc enim nõ eſt ad propoſitũ: aliud enim eſt loqui de ente in ſua ratiõe cõmuni, in qua indiſtinctè vniuocãtur ſupradicta: & aliud eſt loqui de ente particulariter accepto. Licet eñ pallari poſsit, q̃ ens particulatũ ad albũ & rationale denominet ens particulatũ ad animal: non tamen poteſt intelligi, quòd prima pars rationis alibi formaliter ſumpti, denominet primã partem rationis animalis. Ea enim eſt ens eodẽ modo ſumptũ, cũ vniuocũ ſit: remanet ergo, quòd nugatio eſt dicere apud Scot. animal rationale: imo animal album eodem modo arguendo, vt prius vtendo loco nominum eorum rationibus quidditatiuis.

1. diſt. 3. q. 1.

¶Quòd ſi aliquis vim faciẽdo in verbis Scoti, fortè dixerit, ens nõ claudi in rationali quidditatiuè & albo, ſed in rationalitate & albedine, tunc interim ſequitur principale intentum noſtrũ: quòd, ſcilicet ens in nulla differentia, includatur quidditatiuè, quia rationalitas non eſt differentia, ſed differentię principium ſecundum veram Auicennæ doctrinam: differẽtia enim prædicatur de ſpecie rationalitas autem non: quare, &c.

¶Tertio arguitur ſic, Ens eſt vniuocũ ſubſtãtiæ: & accidẽtis: ergo in ratiõe ſubſtãtię expreſsè cadit ens: ergo in diffinitiõe hominis explicitè cadit ens: hoc eſt incõueniens & contra Ariſtotelem & viam communem: ergo, &c. Prima conſequentia probatur, ex eo, quòd omne ſuperius vniuocum explicitè cadit in ratione ſui eſſentialis inferioris: ſicut animal cadit explicitè in ratione hominis. Secunda conſequẽtia probatur ex autoritate Ariſtotelis poſita in ſecũdo libro Topicorum: illa, ſcilicet quãdo aliquid ponitur in diffinitiõe alicuius loco illius: ſi ponatur eius ratio, clarior erit intellectus. Cũ ergo ſubſtantia ponatur in diffinitione hominis, & loco ſubſtantiæ liceat ponere eius rationem, in qua explicitè cadit ens, vt clarior ſit diffinitio, ſequitur quòd ens debeat poni in diffinitione hominis explicitè: vt clarior reddatur. Nec prohibet hoc cõmuniſſimus ambitus ipſius entis, aut carentia differẽtiarũ. Sicut nec ex his prohibetur, quin aliquã prædicatum vniuocum & quidditatiuum cadere in ratione ſubſtãtię. Et cõfirmatur hoc per Scotũ, qui in primo. ſentent. diſt. 3. ponit ens eſſe primum cognitum cognitione diſtincta: eo quòd ens cadat in cõceptu quidditatiuo omnium tanquam primum prædicatum quidditatiuum. Hæc de tertio.

1. Met. t. c. 16. cap. 5. Auic. 3. cõm. 1. diſt. 3. q. 1. Scotus.

QVO ad quartũ principale prænoto differẽtiam inter vniuocũ & æquiuocũ, purũ & analogum. Vniuocata ſunt, quorum nomen eſt cõmune: & ratio ſecũdum illud nomẽ eſt eadem ſim pliciter. Pura æquiuocata ſunt, quorũ nomen eſt cõmune, & ratio ſecundũ illud nomẽ eſt diuerſa ſimpliciter. Analogata ſunt quorum nomẽ eſt cõmune & ratio ſecũdum illud nõmẽ eſt ali quo modo eadẽ: & aliquo modo diuerſa, ſeu ſecũdum q̃d eadẽ, & ſecundũ quid diuerſa. Verbi gratia, Animal & medicina ſunt analogata ſub ſano. vnde habẽt illud nomen cõmune: vtrunq; enim illorũ dicimus ſanum: diffinitio aurẽ eorũ inquantum ſana ſunt, eſt aliquo modo eadẽ, & aliquo modo diuerſa: animal enim, inquãtum ſanum, eſt habẽs ſanitatẽ: medicina, inquãtum ſana, eſt cauſa ſanitatis: ſunt enim eædem aliquo modo ittæ diffinitiones: quia in omnibus includitur ſanitas: & ſunt diuerſæ aliquo modo: quia diuerſis modis ſanitatem reſpiciũt: vnde analogũ eſt mediũ inter purum æquiuocum & vniuocũ: ſicut inter idẽ ſimpliciter, & diuerſum ſimpliciter cadit mediũ idem ſecũdum quid, & diuerſum ſecundum quid: & ſicut medium ſapit naturam vtriuſq; extremi, dicit enim quodammodo plures rationes, & quodammodo vnam, propter quod inuenitur quandoque apud illuſtres Philoſophos, quòd analogum dicit plures rationes, & quandoque quòd dicit vnam rationem.

¶Nota ſecũdò, quòd duplicia ſunt analogata. Quędã ſecũdum proportionalitatem. Exẽplum: Subſtãtia & accidẽs ſunt analogata primo modo ſub ente. Deus aũt & creatura ſecũdo modo: infinita enim eſt diſtãtia inter Deũ & creaturã. Differũt autem hæc plurimũ: quoniã analogata primo modo ita ſe habẽt, q̃ poſterius ſm nomẽ analogũ diffinitur per ſuum prius: puta accidẽs inquãtum ens per ſubſtãtiam. Analogata verò ſecũdo modo nõ: creatura enim inquantũ ens non diffinitur per Deũ: vnde analogara primo modo habent nomen cõmune, & rationem ſecũdum illud nomen ſecũdum quid eãdem, & ſecundum quid diuerſam: per hoc q̃ analogũ illud ſimpliciter, id eſt, ſine additione aliqua de primo dicitur de aliis verò nõ niſi diuerſimodẽ reſpiciẽdo primũ, quod cadit in eorum rationibus: ſicut in exẽplo de ſano manifeſtũ eſt. Analogata verò ſecũdo modo habẽt nomen cõmune, & rationẽ ſecũdum illud nomen aliquo modo eãdem & aliquo modo diuerſam: non propter hoc, q̃ illud ſimpliciter dicatur de primo & de aliis relatiuè ad primum, ſed habent rationem eãdem ſm quid, ꝓpter identitatẽ proportionis, quæ in eis inuenitur, & ſm quid diuerſam, propter diuerſitatẽ naturarũ ſuppoſitarũ illis proportionibus. Exẽplum, Forma & materia ſubſtãtialis, & forma, & materia accidentiũ ſunt analogata quædam ſub nominibus formæ & materiæ: habẽt enim nomen cõmune, puta formã & materiã & rationem ſecundum nomen formę ſiue materię eandẽ, & diuerſam hoc modo: quia forma ſubſtãtialis ita ſe habet ad ſubſtãtiã, ſicut forma accidẽtalis ad accidẽs: ſimiliter materia ſubſtãtiæ ita ſe habet ad ſubſtãtiam, ſicut materia accidẽtis ad accidẽs vtrobiq; enim ſaluatur idẽitas proportionum cũ diuerſitate naturarum & vnitate nominis: hũc modum analogię exprimit Commẽtator 12. Metaph. com. 28. & clarius cum Ariſt. primo Ethic. cap. 7.

com. 28. & 5. Met. cõ. 12. cũ media. diũ. c. 7. Concluſiones duæ.

QVIBVS ſic ſplibatis, pono duas cõcluſiões. Prima eſt, Ens analogicè vtroq; modo analogiæ dicit̃ de ſubſtãtia & accidente. Secũda cõcluſio, Ens dicitur de Deo & creatura ſecũdo modo tantũ. Prima cõcluſio probari põt rationibus factis contra Scotũ, & maxime prima. Autoritatibus aurẽ Ariſt. 4. Meta. tex. com. 3. & Cõmentatoris ibidẽ: expreſſe enim ibi dicitur q̃ ens nõ eſt vnum. ſed ad vnũ. Duodecimo quoq; Metaph. tex. com. 28 expreſſe dicitur, q̃ principia prædicamẽtorũ nõ ſunt aliquo modo eadẽ niſi ſecũdum proportionem. Super quæ autoritate poteſt argui ſic, Illa nõ ſunt vniuoca, quæ nullã identitatẽ habẽt niſi proportionis: ſed principia propria ſubſtãtiæ, & accidẽtium ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Minor expreſſe eſt in litera Ariſt. Maior eſt nota ex terminis: ſi enim nullã aliã idẽtitatẽ habẽt niſi proportionis: oportet q̃ careãt vnitate vniuoca. Et hęc autoritas eſt notãda cõtra Scotiſtas, quia ſi cõcedant ens habere entitatẽ analogã, dicunt cũ hoc, q̃ habet etiam identitatem vniuocam: cuius oppoſitum Ariſtot. dicit, ſolam identitatem proportionis inter principia prædicamentorum ponens.

In tra. de Analogia.

¶Secũda cõcluſio non aliter pro nũc probetur, quàm autoritate S. Tho. in quæſtionibus de veritate, q. 2. art. 2. vbi examinans quomodo ſciẽtia ſit analoga ſciẽtiæ diuinę & ſcientiæ creatæ, expreſſe fatẽtur, quòd ſecũdo modo ſit analoga, & non primo modo. Vnde cũ ens dicitur de Deo, & creatura, hoc modo dicitur ꝓportionabiliter, qui exprimitur, q̃ ſicut Deus ſe habet ad ſuũ eſſe, ita creatura ad ſuũ: ſed de his aliàs, cũ ex propoſito tractabitur, diffuſius loquemus: modo ſufficiãt hæc pauca dixiſſe, ex quibus innoteſcere poteſt, q̃ cõceptus entis formaliter eſt vnus inæqualiter repreſentãs eſſe ſubſtãtiæ & accidẽtis Dei & creaturæ: & quòd cõceptus obiectalis non habet niſi vnitatem proportiõis determinatę ex idẽtitate termini. vel vnitate proportionabilitatis & identitate proportionũ. Ex quibus elici poteſt, q̃ cùm talis vnitas apud Ariſt. quarto Metaph. tex. com. 2. ſufficiat ad obiectum ſcientiæ, ens non oportet ponꝛ vniuocum ad hoc, quòd paſſiones habeat: & contradictionẽ ſundet, & reliqua huiuſmodi habeant ſibi conuenientia. Hæc de quarto,

1. diſt. 3. q. 5.

QVO ad quintum reſpondetur ordinatè ad argumenta.

¶Et ad primum dicitur, quòd argumẽtum illud ſi aliquid probat alietatem cõceptus non vniuocationem probat ſicut ipſemet Scotus dicit, & ideo gratis concedimus illud, ſicut etiam Auic. qui tenet ens nõ eſſe prædicatũ quidditatiuũ, cõcedit eos dicere aliũ conceptũ, non tamen vniuocum & quidditatiuum.

¶Ad ſecundũ negatur cõſequentia. Ad cuius probationẽ dico, q̃ aliquod cõtinere virtualiter aliud, põt intelligi dupliciter.

Vno modo sicut causa virtute sua cõtinet effectum. Alio modo sicut effectus cõtinet virtutẽ causæ, participãdo illã sic: hoc stãte Minor est falsa, etenim effectus quilibet virtualiter cõtinet secũdo modo Deũ. Nec oportet q̃ cõtinens illo modo sit prius: imo necessariò est posterior. Quòd si mihi dixeris, q̃ hoc est abuti vocabulis, quia apud omnes continere virtualiter non attribuitur nisi causæ: dico, quòd si fiat vix in verbo, falsa est Maior: eo q̃ datur triplex modus cõtinendi, scilicet essentialiter, virtualiter, & participatiuè: sicut effectus continet in se causam.

¶ Ad tertium, concesso toto antecedente, negatur consequentia: sufficit enim analogia illius rationis formalis.

¶ Ad quartũ negatur cõsequentia. Ad probationẽ dicitur, q̃ falsum supponit, scilicet q̃ substãtia nõ immutet intellectum per propriã speciẽ. Vnde ad eius probationẽ dico, q̃ quãtitas & accidẽtia in Eucharistia agũt & patiũtur totũ, quod ageret & pateretur substãtia, si esset: sicut em̃ acceperũt modũ essendi substantiæ .s. absq; subiecto: ita etiam agere & pati ei⁹: & ideo ex multis hostiis sensatis generat in intellectu species intelligibilis substãtiæ panis: & eius quidditatiua cognitio, sicut ad nutritionẽ agũt, acsi esset ibi panis: nõ eũ. minus ex illis accidẽtibus nutrimur, q̃ ex aliis hostiis nõ cõsecratis: sicut nõ minus ex cõsecratis generãtur vermes & cineres, q̃ ex nõ cõsecratis. Vnde ad argumentũ dico, q̃ panis absens immutat, quoniã nõ est omnino absens: remãsit enim ibi accidẽs suũ, qd̃ est vice panis: quare nõ est simile de visu respectu tenebræ. Nec est cõtra nos autoritas Arist. quoniã hęc ota habẽt locum, vbi est simpliciter absentia obiecti: quam hic non cõcedimus quo ad operationes.

¶ Ad quintum dico, quòd quia mediũ cõparatum vni extremorũ, vt oppositũ induit alterũ extremũ, vt dicit quinto Phys. tex. cõ. 6. ideo analogũ cõparatum æquinoco, quod diuersas rationes simpliciter sonat, vninocũ appellatũ est ab Arist. ibi: & meritò, eo quòd vtebatur analogo secundũ id, quod habet de vnitate: oportet enim ad verificãdam illã maximã, q̃ causa & effectus nõ in fola voce conueniant, sed in ratione aliqua formali eadem aliquo modo in illis: vnde textus ille nõ est contra nos.

¶ Ad Auicen. & Algazelem dico, quòd nihil contradicunt: quia alieratem non vniuocationem conceptus intẽs insinuant.

Ad vltimum. Substãtiarum verò quædam sunt simplices, & quędam compositæ, & in vtrisque est essentia, sed in simplicibus veriori & nobiliori modo secũdum etiam quod habent esse nobilius, sunt etiam causa eorum, quæ composita sunt, ad minus substantia prima, & simplex, quæ Deus est.

¶ Hic ponit secũda cõparatio, qua substãtialis inter se cõparat tali cõclusione: Substãtiæ simplices nobiliori & veriori modo habẽt essentiã q̃ cõpositæ, quam probat dupliciter: primò sic, Quorũ esse est nobilius, eorũ essentia est nobilior: substantiarũ simpliciũ esse est nobilius, q̃ cõpositarum: ergo essentia substãtiarũ simpliciũ est nobilior. Secũdo sic, Causa, supple effectiua, nõ vniuoca habet nobiliorem essentiam suo effectu: substantia simplex saltem prima est huiusmodi causa compositarum: ergo substantia simplex est perfectioris essentiæ quàm composita.

Substãtia simplices substãtiæ sunt perfectiores substãtiis compositis.

AD Euidentiam huius partis nota, q̃ vt habes à S. Tho. quarto sen. di. 11. q. 2. art. 1. ad primũ simplicitas nec perfectionẽ simpliciter nec imperfectionẽ sonat: res enim ex eo q̃ simplex, nõ habet perfectionẽ maiorẽ: sed ex eo q̃ taliter simplicitatẽ subsistentem habet. Vnde materia prima est simplicissima, & formæ accidẽtales sunt simplices, & tamen non sunt perfectiores substãtiis cõpositis, vt ideo cùm dicimus substantias simplices esse perfectiores cõpositis, intelligas non de quibuscũq; simplicibus substãtiis. sed de simplicibus substantibus in sua simplicitate: quales sunt substantiæ separatæ omnes.

Sco. 1. d. 8. q. 1. ad primũ quòd libet. q. 1.

PROPTEREA Caueto hic opinionem Scoti in primo sent. dist. 8. q. 1. dicentis simplicitatem esse perfectionem simpliciter. Vt autem veritatem tutari ac falsum impugnare scias, notato quid sit perfectio simpliciter.

Diffinitio perfectionis simplicis.

Perfectio simpliciter, apud Anselmũ Monologiõ 15. est quę in vnoquoq; melior est ipsa, quã non ipsa. Glossa sic, In vnoquoq; inquantũ est indiuiduũ entis, id est, hoc ens nõ inãtũ est indiuiduũ hui⁹ vel illius naturę, puta, hic homo, aut hic Angelus, melior est, &c. quia cõparatiũ includit suũ positiuũ: ideo melior est, id est, bonitatẽ seu perfectionẽ meliorẽ ponit, quã nõ ipsa, id est, quã quodlibet sibi incõpossibile: ita q̃ (ly nõ ipsa) nõ teneat cotradictorie, sed incõpossibiliter. Vnde perfectio simpliciter exigit duas cõditiones: primo, q̃ dicat perfectionẽ: secũdo, q̃ illa perfectio in indiuiduo entis sit melior, quã quodlibet sibi in eo incõpossibile. Propter defectũ enim primæ cõditionis tã relatio, q̃ negatio à perfectionibus simpliciter excludit. Propter verò defectũ secundę, ratiocinari, ridere, latrare, & hmõi pfectiones simpliciter nõ sunt: quia illa et si sint meliora in indiuiduo hui⁹ vel illius naturæ, non tamen entis. Diximus q̃ ly nõ ipsa tenetur incõpossibiliter & nõ contradictorie: quia aliter omne positiuũ esset pfectio simpliciter: quia in indiuiduo entis melius est positiuũ quodlibet quolibet cõtradictorio formaliter sumpto. Nec superficie tenus cõsideres primã conditionẽ: quoniã propter defectũ eius simplicitas nõ dicit perfectionẽ simpliciter. Simplicitas enim nihil aliud est q̃ negatio cõpositionis: vnde nõ est pfectio, sed negatio imperfectiõis. Preterea deficit talis modus arguẽdi. In indiuiduo entis quodlibet incõpossibile simpliciter dicit imperfectionẽ: ergo ipsa simplicitas est melior in vnoquoq; quã non ipsa: & cõsequenter perfectio simpliciter. Oportet enim addere in antecedẽte: & ipsa dicit perfectionem, quod fãlsum est: quia negatiuum prædicatum est.

¶ Potes autem cõtra Scoti positionem arguere sic. Nulla perfectio simpliciter saluatur in relatione, vt relatio est: simplicitas autem saluatur in relatione, vt relatio est ad. siquidem est simplissimum, nullam enim cõpositionem includit. & vniuersaliter secundum Scotum omnis differentia vltima relationis, ergo, &c. maior patet. ex eo quòd relatio vt relatio nec perfectionem nec imperfectionem sonat apud nos & Scotum.

¶ Preterea, Quod diuiditur p quantũ, & nõ quantũ, nõ est perfectio simpliciter. Patet ista. q̃a implicat q̃ aliquid sit nõ quãtũ & perfectio simpliciter. Sed simplicitas diuiditur p quantũ & nõ quantũ. ergo, &c. Patet Minor, quia diuidit in simplicitatẽ relatiuã & absolutã: simplicitas autem relatiua est non quãta.

¶ Si dicatur ad ista, q̃ relatio formaliter sumpta nõ est simplex, sed simplicitas ꝑdicat de ea denominatiuè: hoc nõ euadit argumẽta: quia simplicitas relatiua est pasio relationis ꝛm hoc, aut modus intrinsecus. Impossibile est autẽ q̃ alterũ horũ sit perfectius eo, cui⁹ est vt arguaꝛ sic: Nulla pasio est maioris entitatis subiecto suo: simplicitas denominãs relationẽ est ei⁹ pasio, sicut vniuersaliter pasio supioris est pasio inferioris, licet non primo: ergo simplicitas relationẽ denominãs nõ est maioris entitatis relatiõe, sed relatio nõ est q̃ta. ergo simpliciras relatiua nõ est q̃ta, ergo nec pfectio simpliciter. Stat ergo assumptũ verũ, scilicet q̃ simplicitas diuiditur p quãtum & non quantum.

¶ Similiter arguere potes, si dicant q̃ simplicitas sit modus, q̃ tamẽ minus cõsonum veritati videtur. Substãtiæ ergo immateriales (nõ ratione simplicitatis sunt pfectiores essentijs substãtiarũ cõpositarum) sed ratione simplicitatis subsistentis, & aduantis in se tantam perfectionem, ita indiuisę, qua gaudent.

Sed quia illarũ substantiarũ essentiæ sunt nobis magis occultæ, ideo ab essentijs cõpositorũ incipiendũ est, vt à facilioribus cõueniẽtior fiat disciplina. In substãtijs igitur cõpositis forma & materia notæ sũt, vt in homine anima & corpus. Nõ autẽ potest dici, q̃ alterũ eorũ tantũ essentia dicatur essẽtia. Quod enim materia sola nõ sit essẽtia, planũ est: quia res per suã essẽtiã cognoscibilis est, & in specie ordinatur vel in genere: materia autẽ non est cognitionis prũcipiũ: nec secundũ causã à quid ad speciẽ vel ad genus determinatur: sed secundũ id solum, quo in actu aliquid est.

Materia non est essentia substantiæ compositæ.

Forma non est essentia substantiæ compositæ.

Essentia substantiæ compositæ non est materia, aut forma, aut aliquod superadditum composito.

¶ In hac secũda parte capituli qd sit essẽtia in substãtijs cõpositis declaraturus (q̃a à notioribꝰ inchoãdũ est) cõclusionẽ hãc negatiuã ponit, Materia sola nõ est essẽtia substãtię cõpositæ: quã duplici ratiõe probat. Prima est talis. Illud quod est essẽtia substãtiæ cõpositę est principiũ cognoscẽdi illã: sed materia sola nõ est principiũ cognoscẽdi illã: ergo materia sola nõ est essentia substãtiæ cõpositæ. Maior patet ex eo, q̃ vnũquodq; per suã essentiã cognoscitur quidditatiuè: vnde omnes aliæ cognitiones oriuntur. Minor habetur ex 9. Meta. tex. com. 20. vbi dicitur, quòd principium cognoscendi est actus & non potentia.

¶ Secũda ratio est. Essentia substãtię cõpositę est id, quo res ponitur in genere & specie: sed materia sola nõ est id quo res ponit in genere & specie, ergo materia sola nõ est essentia substãtiæ cõpositæ. Maior est euidens inducẽdo in singulis: Sortes enim per suã naturã in specie humana collocatur: similiter in genere animalis: & sic de aliis. Minor probatur: quia id, quo aliq̃d in specie reponitur, oportet q̃ actuale sit, eo q̃ est principium distinguẽdi ipsum ab alijs speciebus. & collocandi ipsum in tali gradu vniuersi: materia autem sola actualitatẽ non includit.

Materia non est essentia substantiæ compositæ.

Forma non est essentia substantiæ compositæ.

Neque etiã forma tantũ substãtiæ cõpositę essentia dici potest, quamuis quidam hoc asserere conentur. Ex his enim, quæ dicta sunt, patet, quòd essentia est id, quod per diffinitionem rei significatur: diffinitio autẽ substantiarũ naturalium nõ tantùm formã, sed & materiã continet, aliter enim diffinitiones naturales & Mathematicę non differrent. Nec etiã potest dici, quòd materia in diffinitione substantię naturalis ponatur, sicut additum essentię eius: vel ens extra illã naturam, vel essentiam eius: quia hic modus ꝓprius est accidentibus, quę essentiam perfectè nõ habent: vnde oportet, quòd in diffinitione sua substãtiam, vel subiectum recipiant, quod est extra genus eorum patet ergo quòd essentia comprehendit materiam, & formam.

¶ Hic ponitur secũda cõclusio negatiua talis. Essentia substãtiæ cõpositæ nõ est sola forma, quã vnica ratiõe ꝓbat sic, Illud est essẽtia substãtię cõpositæ, quod p ei⁹ diffinitionẽ significat: sed sola forma per eius diffinitionẽ nõ significatur: ergo sola forma nõ est essentia substantiæ cõpositę. Maior est de se nota: minor ꝓbatur: quia diffinitiões naturales p hoc differũt à Mathemãticis: quia istæ significãt solam formã, id est formã absq; materia sensibili: naturales verò significãt formã, & materia sensibilẽ.

¶ Sed ad hãc rationem potest dici, quòd cùm significari per diffinitionem contingat dupliciter. Vno modo, vt pars rei diffinitæ: alio modo, vt subiectum rei diffinitæ: seu vt deferẽs rem diffinitam, per diffinitionem naturalem significatur sola forma vt res diffinita: & ideo quidditas est sola forma: materia autem significatur, vt quidditatem deferens.

¶ Contra hanc responsionẽ subiungitur in litera talis ratio. Illud quod est proprię accidẽtibus ex imperfectione suę essentię, nõ conuenit specificis substãtijs: sed recipere in diffinitiõe aliquid extra essentiã suã est proprię accidẽtibus ex imperfectione suę essentiæ: ergo hoc nõ cõuenit substãtijs specificis: Maior patet ex terminis: quod enim est proprię alicui ex sua imperfectiõe, non cõuenit alteri habenti perfectionem oppositam illi imperfectioni. Minor habetur ex 1. cp. primo Meta. tex. com. 13. 15. & 16.

CIRCA Maiorẽ nota, q̃ licet formæ partis, puta animę cõueniãt etiã diffiniri p aliquid extra essentia eius: ac p hoc illud videaꝛ esse nõ ꝓprię accidẽtib⁹: sed cõmune eis & formis partiũ: in rei tamẽ veritate ꝓprię est accidẽtiũ, eo q̃ diffinitio non est nisi rerũ existentiũ in recta linea predicamẽta habentiũ speciẽ cõpletam, cũ diffinitio cõponatur ex genere, & differẽtia, sola autẽ accidẽtia inter entia, & specie cõpleta sunt p additamẽtum diffinibilia: & ideo proprię accidentibus dixit esse tali modo diffiniri: vnde, & anima diffinitur per aliud extra essentiam suã, pro quãto participat de accidentis natura esse in alio.

Non etiã potest dici, q̃ essentia significet relatiõem, quæ est inter materiã & formã, vel aliquid superadditum illis, quia hoc de necessitate esset accidens extraneũ à re, nec per eam res cognosceretur: quę oia essẽtiæ cõueniũt: p formã enim, quæ est actus materiæ, materia efficitur ens actu, & hoc aliquid: vnde illud, q̃ superaduenit, nõ dat esse actu simpliciter materię, sed esse actu tale, sicut accidẽtia faciũt: vt albedo facit actu album, vnde quãdo talis forma acquiritur, non dicitur generari simpliciter, sed secundum quid.

¶ Hic ponit tertia cõclusio negatiua. Essẽtia substãtię cõpositę, non est aliqua relatio inter materiã, & formã aut aliq̃d additũ cõposito ex materia, & forma: quã ꝓbat ex duab⁹ rationib⁹. Primo sic, Omnis relatio media inter materiã & formã, & similiter omne additũ cõposito ex materia & forma est accidens extraneũ substãtiæ: nulla essẽtia substãtię cõpositę est accidẽs extraneũ: ergo Minor est de se nota: Maior verò ꝓbat, Omne adueniẽs enti simpliciter faciẽs formaliter ens tale est accidẽs extraneæ naturę à substãtia: omnis relatio media inter materiam & formã, & omne additũ cõposito aduenit enti simpliciter, & faciũt ens tale: ergo omnia hmõi sunt accidẽtia extraneæ naturę à substãtia cõpositа. Hui⁹ ꝓsyllogismi Minor declaraꝛ: primò ex eo, q̃ forma substãtialis aduenies materiæ facit esse simpliciter, & hoc aliq̃d, vt dicit secũdo de Anima, tex. com. 2. Declarabitur secũdo ex eo, q̃ generatio terminata ad formã substantialẽ est generatio simpliciter: terminata verò ad formã accidentalẽ, est generatio ꝛm q̃d, vt dicit 5. Phy. tex. cõ. 7. cũ ením materia Sortis acquirit formã substãtialẽ, tũc fine additiõe dicit Sortes fieri: acq̃sita aũt forma substãtiali, cũ magnitudinẽ acquirit, nõ dicit sortes fieri simplicit. & fine additiõe, sed fieri magn⁹.

¶ Secunda ratio est ista. Nullum additum vt relatio illa media, aut vt quomodolibet sequens compositum ex materia & forma est proprium principium à priori perfectæ notitiæ substantiæ cõpositæ: essentia substantiæ compositæ est proprium principium à priori completæ notitiæ eius: ergo, &c.

Relinquitur ergo q̃ nomẽ Essentiæ in substãtijs cõpositis significat illud qd̃ est ex materia, & forma compositũ: & huic positioni sonat verbũ Boetij in cõmẽto Prædicamẽtorum, vbi dicit q̃ Ousia significat cõpositũ. Ousia em̃ apud Græcos idẽ est, quod essentia apud nos, vt ipsemet in lib. de Duabus naturis fatetur. Auicẽ. autẽ dicit, quod quidditas

substantiarum compositarum est ipsa cõpositio formę, & materiæ. Cõmentator autẽ dicit super septimo Metaphysicę, natura quã habent species in rebus generalibus est aliquod mediũ, id est compositum, ex materia, & forma. Huic etiã ratio cõcordat, quia esse substãtię cõpositę nõ est tãtũ formę, nec tãtum materię, sed ipsius cõpositi: essentia autẽ est secũdũ quã res dicitur esse. Vnde oportet vt essẽtia, qua res denominatur ens, nõ tantũ sit forma, nec tantũ materia, sed vtrũq;: quãuis hutiusmodi esse, siue essentiæ sola forma suo modo sit causa. Sicut em̃ in aliis videm⁹ quę ex pluribus principiis cõstituũtur, q̃ res denominãtur ex altero illorũ principiorũ tantũ, sed ab eo qd̃ vtrũque cõplectitur, vt patet in saporibus quia ex actione calidi digerẽtis humidum causatur dulcedo: & quãuis hoc modo calor sit causa dulcedinis, non tamen denominatur corpus dulce à calore, sed à sapore, qui calidum & humidum complectitur.

¶ Hic ponit quarta cõclusio affirmativa: Essẽtia in substãtiis cõpositis significat cõpositũ ex materia & forma, quã p locũ à diuisiõe cõcludit ex autoritate Boẽtij, Auic. & Cõmentatoris, septimo Met. cõ. 27. & ratiõe tali ꝓbat, Id quo tãquã pricipio cõpleto denominatur, substãtia cõpositа est ens, est cõpositũ: sed essẽtia ipsi⁹ substãtię cõpositę est id, quo tãquã pricipio cõpleto denominãte substãtię cõpositę est ens: ergo essẽtia ipsi⁹ substãtię cõpositę est cõpositа. Minor de se est clara, dicit eñ, & est Sortes ens ꝓpter suã essentiã, quã habet. Maior verò declaraꝛ sic, Quãdocũq; aliqua res ex pluribꝰ principiis cõstituit, nõ est talis ex altero eorũ, vt cõpleto pricipio, sed ex cõplectẽte vtrũq;: sed substãtia cõpositа est ens ex pluribꝰ principiis, constitutũ, .s. materia & forma: ergo nõ ex altero tãquã cõpleto principio, sed cõplectẽte vtrũq; est, & dicitur ens: sed id quod cõplectit vtrũq;, est cõpositũ: ergo id, qd̃ substãtia cõposito tanquã cõpleto principio, denominãte esse, oportet esse cõpositũ: quod erat ꝓbandũ. Maior huiꝰ profyllogizmi exẽplariter in ꝓpositis declaraꝛ in litera ranquã ex notioribꝰ: & declaratio est manifesta p se: quod aũt dicitur, q̃ sola forma, & causa essẽdi, infra patebit.

QVAESTIO. IIII.

Num Materia sit pars quidditatis naturalis.

CIRCA prędicta dubitatur, ñ materia sit pars quidditatis naturalis. In hac dubitatione tria faciam: primò ponam opinionem Commentatoris secundò ponam opinionem S. Thom. tertiò respondebitur argumentis oppositis.

QVO ad primũ, Cõmentator 6. Met. cõ. 21. & 34. opinaꝛ, materiã nõ esse partẽ quidditatis naturalis, sed cadere i diffinitione rei naturalis, vt deferẽs illã quiddita ẽ: adducit aũt in 34. cõ. ad hæc rationẽ talẽ: Essẽtia rei est substãtia declarãs rẽ quiddiatiuè: materia nõ est substãtia declarãs quidditatẽ rei: ergo materia nõ ꝓtinet ad essentiã rei: minor colligitur ex primo Phys. tex. com. 80. vbi dicitur q̃ materia ꝛm se est ignota: & per consequẽs alterius declaratiua nõ est. Ex com. vero 21. põ elici talis rõ ad hoc: si quidditas hominis esset homo cõpositus ex materia & forma, tũc quidditas hominis haberet quidditatẽ: & sic quidditatis esset quidditas: q̃ est fãlsum. Tenet cõsequẽtia: q̃a quęcũq; sunt idem, quicquid habet vnũ, habet reliquũ: ergo quidditas hominis, & homo cõpositus sunt idẽ cùm homo compositus habeat quidditatẽ, sequit q̃ quidditas hominis habeat qdditatẽ. Hãc eandem positionẽ videmꝰ docere Arist. 7. Meta. tex. cõ. 34. expresse dicens materiã nõ esse partẽ quidditatis: & secũdo Phy. tex. com. 28. partes diffinitiões in genere causę formalis collocans. Vnde & 10. Meta. tex. com. 25. dicit quòd mas, & fœmina non variãt speciem quia sunt differẽtiæ materiales.

¶ Idem etiam persuaderi potest ex consequentibus materiam: materia enim est causa corruptionis, distinctionis ꝛppositi à natura sensibilitatis & similium, quorum oppositа conueniunt quidditatibus: sunt enim essentiæ rerum ingenerabiles, incorruptibiles, insensibiles, & huiusmodi. Hæc de primo.

CONCLVSIO.

Materia est pars quidditatis substantiæ naturalis.

QVO ad secũdum S. Tho. 7. Met. supra tex. com. 33. & prima parte q. 75. art. 4. & hic tenet materiam esse partem quidditatis substãtiæ naturalis: probat hanc conclusionem tribus rationibus: quarum duæ in litera ꝓsitę sunt. Tertia, verò est ista, Quic quid de essentia omnium indiuiduorum contentorum sub specie, vniuersaliter conceptum est de essentia speciei illa est vera pro tãto: quia aliter essentia specifica non prædicaret essentialiter totam essentiam indiuidui: sed materia est de essentia omnium indiuiduorum naturalium: ergo materia vniuersaliter accepta est de essentia speciei, & sic nõ cadit in specie, vt deiciens ipsam, sed vt pars essentialis.

Lect. 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad primā rationē in litera factā dicūt aduersarij, q̄ propriū est accidentibus diuidiri p additamentū alterius generis: & hoc non cōuenit subſtantijs, ſed diſſinūtur ſubſtantiæ per additū ſui generis: materia enī eſt in eo genere, ī quo eſt quidditas delata.

¶Cōtra. Ergo nulla eſt differētia inter diſſinitionē formę partis, & diſſinitionē formæ totius, niſi forte ſecūdum modū ſignificādi, cū vtraq; peradditū ſui generis diſſinatur! & ſic eadem erit diſſinitio animæ & viui: & tūc ſicut nullū genus prædicāmēti ſubſtantiæ ponitur in diſſinitione animę: ita nullum ponetur in diſſinitione viui: & ſic de aliis: quod eſt manifeſtē fallum.

¶Confirmatur. S. Th. poſitio adhuc tripliciter. Primo ſic, In omni obiecto quidditatiuè ſumpto cui cōuenit aliqua paſſio adequata, oportet inueniri intrinſecę cauſam illius paſſiōis: ſed corp⁹ cōtrarietati ſubiectū quidditatiuè ſumptū eſt ſubiectū, cui cōuenit corruptibilitas p modū paſſionis ad equatæ: ergo in corpore cōtrarietati ſubiecto quidditatiuè ſumpto oportet intrinſecè inuenire cauſam corruptibilitatis: & talis cauſa nō eſt niſi materia: ergo, &c. Maior eſt de ſe nota: q̄ a paſsio fluit ab intrinſecis pricipiis quidditatis: aliter nō cōueniret ei ſm quod ipſa. Minor ex eo manifeſtatur, q̄ corruptibilitas primò cōcluditur de corpore cōtrarietati ſubiecto. Quod aūt cauſa corruptibilitatis ſit materia, clarum eſt, apud Commentatorem maximè.

¶Secūdò ſic, id q̄ eſt pars humanę naturæ eſt pars quidditatis humanæ: quia natura & quidditas ſunt idē. ſed materia eſt pars naturę humanę: ergo, &c. probatur Minor, ex eo q̄ materia eſt natura ſecūdo Phy. tex. cō. 21. Et ſi nō eſt pars, oportet q̄ in Sorte ſint duæ naturæ nō partiales: quia nō ſunt partes alicuius nature: quod eſt impoſsibile. Tertio declaratur hāc fuiſſe mērem

Primo phy. cap. 79 ſi. 9. met. cō. 17. T. c. 7. Ariſt. primò ex octauo Met. tex. com. 15. & 16. vbi aſsignat cauſam, quare diſſinitio cōpoſitorū eſt vna: quia ex actu & potētia natū eſt fieri vnū, quidditates autē ſimplices ſeipſis, inquit, habēt vnitatē ſtatim, eo q̄ formę tātum ſint: ex quibus habetur, q̄ ſi eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ eſſet ſola forma, nō oportet Ariſt. aſsignare cauſam, ꝓpter quid ſit vna: forma enim ſeipſa eſt vna: ſed quia eſt cōpoſita id. o dixit q̄ vnitatem habet, ex eo q̄ altera

T. c. 22. ra pars eſt actus, altera potentia. Similiter 9. Meta. textu vltimorū cōmentorum dicit, q̄ in quidditatibus compoſitorum accidit error, non autem in quidditatibus ſimpliciū propter multitudinē partium: ex quibus ſunt cōpoſitæ illæ quidditates, vnde ex earum cōpoſitione error accidere poteſt: qui in ſimplicibus, cùm careant partibus, locum non habet: ex quibus apparet ipſum opinari eſſentiam compoſiti eſſe compoſitam, & non ſimplicem: & quòd quidditas ſubſtantiæ materialis differt à quidditate ſeparatā, ex eo quòd iſta eſt eſſentialiter ſimplex: illa verò eſt eſſentialiter compoſita. Hęc de ſecundo.

QVO ad tertium dicendum eſt ad rationes in oppoſitum: ad quarū primam negatur Minor: licet enim materia ſecūdum ſe, id eſt, ſolitariè ſumpta ſit ignota, adiuncta tamen & ſubſtracta tali formæ ſpecificæ, ſiue genericæ declaratiua eſt alterius.

¶Ad ſecūdam negatur cōſequentia: ad cuius probationē dicit, q̄ Maior illa pōt intelligi dupliciter. Vno modo ſic, Quæcunq; ſunt idem realiter, quicquid realiter coniunctum eſt vni, eſt & realiter coniunctum alteri: & ſic cōceditur: ſed non eſt cōtra nos. Alio modo ſic, Quęcūq; ſunt idē realiter, quicquid prędicatur de vnō prædicatur de altero: & hoc modo eſt falſa. Aliquid enim cōuenit vni, vt diſtincto ſm rationem ab altero: quod nō cōuenit alteri, ſicut in poſito: habere quidditatem cōuenit homini, vt diſtincto à ſua quidditate ſecundum rationē: diſtinguitur enim ab illa, vt habēs ab habito: & quia ſic oportet diſtingui illā. Maior ē in propoſito, ideo argumentū non ꝓcedit.

T. c. 34. & 37. ¶Ad id quod additur ex Ariſt. dicitur q̄ ſeptimo Metaph. nō remouet materiā à quidditate: ſed materiā particulārē & eas partes, quæ per accidēs ſe habēt ad ſpeciei intellectū, vt manus & pedes: verbi gratia, ab hominis ratiōe: & has carnes & hęc oſſa. Quod aūt partes diffinitiōis in genere cauſæ formalis cōllocentur nō eſt cōtra id quod dicim⁹. Meminiſſe enī oportet q̄ omne ſuperi⁹ ſe habet, vt formale reſpectu inferioris: vt ibid. ab Ariſt.

Secūdo Phyſ. T. c. 28. habeſ. Maſcul⁹ quoq; & fœmina erſi nō differāt ſpecie ī genere ſexus, cuius differētiæ ad gen⁹ animalis p accidēs ſe habēt, & ex pte materię: & ꝓpterea in illo genere nō cauſant diuerſitatē ſpecificā.

¶Ad vltim. cōfirmationē de paſsionibus materię dicit, q̄ illa ſe quūtur materiā priculariter exiſtentē: & nō ſequūtur materiā abſtractā à ſingularibus, q̄ eſt pars quidditatis ſpecificę: & ideo nō oportet illa ineſſe q̄ditati, nec oportet materiā remoueri à quidditate propter hoc, q̄ illorū oppoſita quidditati inſunt.

Sed quia individuationis principium eſt materia, ex hoc fortè videtur ſequi, quòd eſſentia, quæ complectitur in ſe ſimul & formam, ſit tantum particularis & non vniuerſalis. ex quo ſequeretur vniuerſalia diffinitionē non habere, ſi eſſentia eſt id, quod per diffinitionem ſignificatur.

¶In hac tertia parte huius capituli obiicit cōtra quartā cōcluſionē ſic, Id. quod cōprehendit in ſe materiā intrinſecè eſt particulare: eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ cōprehendit in ſe materiā intrinſecę: ergo eſſentia ſubſtātię eſt particularis: ergo nō dat eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitę vniuerſalis: quod eſt fallum. Et vlterius ſequitur, q̄ vniuerſalia naturalia nō ſunt diſſinibilia: q̄ rerū naturaliū non niſi eſſentię ſunt diſſinibiles: eo q̄ diſſinitio ſignificat eſſentiam rei: eſſentiæ autē naturalium vt deductum eſt particulares ſunt. Maior probatur ſic, Quod habet in ſe actū intrinſecè principium individuationis, eſt particulare: habens intrinſecè materiam, habet in ſe principium individuationis, quia materia eſt principium individuationis: ergo, &c.

Et ideo ſcīendum eſt, quòd materia non quomodolibet accepta eſt principium individuatiōis, ſed ſolùm materia ſignata. Et dico materiam ſignatam, quę ſub certis dimenſionibus conſideratur. hæc autem materia in diffinitione hominis, inquantū homo nō ponitur, ſed poneretur in diffinitiōe Socratis, ſi Socrates diffinitionē haberet: in diffinitione autē hominis ponitur materia nō ſignata: non enim in diffinitione hominis ponitur hoc os, & hæc caro, ſed os & caro abſolutè, quæ ſunt materia hominis non ſignata.

¶Hic reſpōdet obiectioni, deſtruēdo Maiorē cū ſua probatione dicēs, q̄ materia dupliciter accipitur: ſignata ſcilicet & non ſignata: ſignata eſt principium individuationis, non ſignata ponitur pars eſſentiæ ſpecificę: ſignata poneretur in diffinitione Socratis ī diffinitretur: non ſignata ponit in diffinitiōe vniuerſaliū. vnde & patet vniuerſalia diffiniri: & tamen materiam includere: ſed non ſignatam, quæ particularitatis eſt principium.

QVAESTIO V.

Num materia eſt principium individuationis.

CIRCA hanc partē dubitatur an materia ſit principiū individuationis. In hac queſtione ſunt ſex agenda. Primò declarabitur titulus: ſecunda ponetur opinio Scoti: tertio impugnabitur: quartò ponetur opinio S. Tho. quintò arguetur contra illam: ſextò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

QVO ad primū nota, quòd cum de principio individuationis agitur, cū individui duo dicar, ſcilicet individuū a te & diſtinctū ab aliis: nihil aliud quærit niſi ꝓ quid primò natura ſpecifica reddatur incōmunicabilis: ita q̄ repugnet ſibi communicari pluribus: vt ſuperius inferioribus cōmunicatur, atq; per quid hoc individuū primò diſtinguit realiter ab aliis eiuſdē ſpeciei. Duo ergo quærūtur cōcurrentia ad individuationem, ſcilicet quo (primò) natura ſpecifica reddatur incōmunicabilis & quo (primò) reabter diſtinguat ab aliis eiuſdē ſpeciei. Et aduertas bene ſingulas partes tituli, quas declarauimus, quoniā aliquos in hac parte errare inuenio. Agitur eīn hic de incōmunicabilitate, q̄ opponit cōmunicationi reali, & nō de incōmunicabilitate, quę opponitur cōmunicationi formę, hāc enim nullus dubitat primo cōuenire materię. Et ſimiliter agitur hic de diſtinctione reali individuorū ſub eadē ſpecie, quę non eſt niſi intrinſeca realis, & nō de diſtinctiōe qua Sortes viuus & Plato mortuus diſtinguūtur. Aduertēdo ſemper, q̄ non loquimur nūc niſi de individuatione ſubſtantiarum materialium. Hęc de primo.

SCOTI PROPOSITIO.

Num materia, nec forma, ſed compoſitum ſed individualis proprietas, hecceitas, principium eſt individuationis.

QVO ad ſm. Scotus ſecūdo ſent. diſt. 3. q. 6. opinatur, q̄ natura ſpecifica individuatur per quodda poſitiuū per ſe contrahens illa, & faciēs vnum cum illa: ita q̄ illud poſitiuum nec eſt materia, nec forma, nec cōpoſitum: ſed eſt modus omnium, ſeu vltima realis materię, formæ & cōpoſiti: eadem illis realiter: & ſic apud eum de principio individuationis ponitur talis cōcluſio. Principium individuationis non eſt materia, nec forma, nec quantitas: ſed proprietas individualis, ſcilicet hecceitas.

¶Huius concluſionis ꝓbationes, quo ad tres primas partes nūc omitto, poſtmodū quatum ad propoſitū ſpectat adducēdas. Pro quarta arguitur ſic: Vnitas ſequitur entitatem, & proportionaliter loquēdo, eodē enim modo res eſt ens & vna. igitur vnitas ſimpliciter vltima, ſcilicet numeralis ſeu individualis ſequitur entitatem individualē. ſed clarum eſt, q̄ entitas illa individualis nō eſt aliquod eorū, quę ſunt actu in ſpecie, nec aliquod accidēs: ergo oia accidētia ſint poſt. ergo eſt ꝓprietas individualis, in diuiduorū ſcilicet cōſtitutiua: & arguatur ſic, Illud ad quod primò ſequit vnitas numeralis, eſt principiū individuationis: proprietas illa ſeu hecceitas eſt id, ad quod primò ſequit vnitas numeralis, ergo hecceitas eſt principiū individuatiōis. Maior patet: quia vnitas ꝓportiōaliter ſequitur ens. Minor probatur: quia vnitas numeralis non ſequitur quidditatem, vt patet: nec ad aliquod accidens, cùm præcedat totum genus accidentium.

¶Secūdo

¶Secūdo ſic, Omnis differētia differētiū reducit ad aliqua primo diuerſa: alioquin nō eſſet ſtat⁹ in differētibus: ſed individua proprię differūt, ergo eorū differētia reducit ad aliqua primò diuerſa, hęc nō ſunt naturę ipſorū, nec priuationes, nec accidētia aliqua, ergo ſunt hecceitates. probatio huius vltimi aſſumit quo ad tertiā partē, q̄ a ſi differētia individuorū reducit ad aliq̄ accidēs, maximè reducit ad quantitatem: ſed hoc non. Quod ſic patet. queraſ enī ꝓ quid hæc quātitas & illa quātitas differāt, nō ſeipſis. hic enim ſpecifice diſtingueręſ, ergo aliquo alio, puta ſitibus. Sed hoc nō pōt eſſe: q̄ aut diſtinguūtur ſitu, qui eſt ſpecia, le prædicamētū. & hoc nō, q̄ illa ē poſterior, quātitate aut ſitus quia eſt differētia quātitatis, & hoc nō: quia quæratur per quid illi ſitus diſtinguūtur, aut ſeipſis, & hoc nō poteſt dici: quia ſeipſis nō ſunt bi, aut aliquo alio, & ſic in infinitū. Et ꝓpterea cū ſit⁹, qui eſt differētia quātitatis integretur ex cōtinuatiōe & permanētia partiū idē eſt dicere, hæc quantitas differt ab illa ꝓpter aliū ſitū, & quod hæc quantitas differt ab illa quantitate ſeipſa.

¶Tertiò ſic, Id q̄ ſe toto primò conſtituit aliq̄ ſingulare in ſua entitate ſingulari, & vnitate cōſequente talem entitatē, ei ſe toto primo repugnat diuidi diuiſione oppoſita illi vnitati: & cōſequenter eſt principiū individuationis, ſed ſola proprietas individualis ſeu hecceitas eſt huiuſmodi. ergo, &c. Maior patet ex terminis: Minor eodē modo probatur, vt ſupra. Hęc de ſecūdo.

Contra Scoti exiſtimationem.

QVO Ad tertiū arguiē cōtra opinionē Sco, qua dupliciter, primò ſic. Omnis actus ſingularis præexigit potētia ſingularē, q̄ actuat: ſed hecceitas eſt actus ſingularis, ergo præexigit potētia ſingularē, q̄ actuat: ſed illa potētia eſt natura ſeu in natura ipſius individui. ergo natura individui eſt ſingularis ante aduentū hecceitatis: & ſic hecceitas nō eſt principiū individuationis. propoſitiones aſſumptæ omnes ſunt Sco. in hac materia, etiā maior: quæ tamē ꝓbatur ex doctrina Ariſt. 2. Phyſ. tex. com. 38. vbi docet cōparationes cauſarū, vnde ſicut forma particularis præexigit materiā particulārē: & ſic actⁿ potētiā. Si dicaſ, q̄ hoc eſt verū, vbi actus & potētia diſtiguntur realiter, ea q̄ tūc potētia realiter recipit actū: hoc nō obſtat: eo q̄ ſm Scot. quando aliqua duo adunantur realiter: eundē ordinē ex natura rei retinēt, quē habebāt: ſi eſſent diſtincta realiter, cùm ergo actus ſingularis ſi diſtinctⁿ eſſet realiter ex natura ſua præexigeret potētiā ſingularē oportet q̄ & nunc hoc idem exigat, cùm ordo idem ſeruetur.

¶Secūdo ſic, Illa quę ſunt principia individuationis ſunt ſeipſis primò diuerſa: hecceitas Sortis & Platonis nō ſunt huiuſmodi: ergo. Maior eſt Scoti, minor probat. Id q̄ cōuenit magis cū vno quā cū alio: nō eſt primo diuerſum ab eo, cum quo magis cōuenit: ſed hecceitas Platonis magis cōuenit cū hecceitate Sortis q̄ cum hecceitate albedinis: ergo hecceitates Platonis & Sortis nō ſunt primò diuerſę: Maior proſyllogiſmi patet ex terminis primo enim diuerſum ab alio nō conuenit cū illo. Minor ꝓbatur dupliciter: primò quia hecceitas Sortis & Platonis conuenit in ſpecie: hecceitate Sortis & albedinis differūt genere. Secūdò, quia illa magis cōueniūt quę magis aſsimilātur: magis aūt aſsimilantur quæ ſunt magis cōparabilia: hecceitates autem Sortis & Platonis ſunt cōparabiles magis quā hecceitates Sortis & albedinis: ſicut vniuerſaliter res eiuſdē prædicamēti ſunt magis comparabiles, quam res diuerſorum prędicamentorum.

¶Tertio ſic, Quod cōuenit & repugnat alteri individuo eiuſdē ſpeciei præexigit neceſſario ipſorū diſtinctionē: ꝓprietas individualis, puta Sorteitas, cōuenit Sorti, & repugnat Platoni eiuſdē ſpeciei individuo: ergo ꝓprietas individualis præexigit diſtinctionē Sortis a Plat. & ſic ꝓprietas individualis nō eſt id, quo primò Sōrtes diſtinguit à Plat. Cōcluſio eſt falſa ſm Scot. ꝓceſſus eſt bon⁹: ergo altera præmiſſarū eſt falſa: vtraq; aūt eſt ſua: ergo oīo falſus cōuincitur: & Maior quidē habet à Scoto in quolibet quæſt. 2. Minor autem eſt ſua concluſio quam nūc impugnamus.

¶Quarto oſtēdo hāc poſitionē cōtradicere Peripateticis. Ariſt. & Com. 11. enim Metaph. tex. com. 42. ſit hęc cōſequētia, primū cælū, id eſt primū principiū eſt vnū ſpecie & plura numero: ergo habet materiā, quę cōſequētia nulla eſſet, ſi proprietas individualis poneretur diſtinguere individua eiuſdem ſpeciei.

¶Gloſſam autē Sco. intelligēris per materiā individualē proprie tatē, deſtructiuā eſſe textus, apparet ex Commentatore ibi dicēte, Omne q̄ eſt vnum in ſpecie & plura in numero, habet materiam: ſed iam declaratū eſt: q̄ principiū cæli non habet materiā ex quibus verbis apparet, q̄ de illa materia loquitur, quam declarauit non eſſe in primo principi. Apparet autē in tex. commē. 30. expreſſe declaraſſe motorem cęli non habere materiam ad vbi & ad eſſe, & nullam feciſſe mentionem de proprietate individuali. Apparet quoque fictio illius gloſſæ ex 3. Metaph. tex. cō men. 11. vbi dicitur q̄ omnis multitudo, aut eſt rerū differentium ſecundum formam, aut ſecundum quantitatem, quōd idē habes in Commentatore in primo Phyſic. com. 6.

¶Nec admittenda eſt gloſſa Antonij Trōbetæ, q̄ intelligit concomitāter. Eodē enim modo & vniformiter debet teneri (ly ſe cundum) in primo mēbro & in ſecūdo: in primo autē notat cauſalitatem, ergo & in reliquo. Deprehendi quoque poteſt eſſe puram fictionem nouam hanc de hecceitatibus inuentionem, ex primo cæli textu com. 92. & 93. vbi vnitatem & pluralitatem individuorū in eadem ſpecie, in rebus materialibus non niſi ex materia aſsignant Ariſt. & Comment. Hæc de tertio.

T. c. 92. & 93.

CONCLVSIO.

Materia ſignata eſt per ſe intrinſecum individuationis principium, nō autem quippiam aggregatum ex materia & quantitate.

QVO Ad quartū opinio S. Tho. poſita ab eo hic & in multis aliis locis eſt q̄ materia ſignata eſt principiū individuationis.

¶Circa hāc cōcluſionē aduertendū eſt, q̄ Thomiſtæ inter ſe differūt & cōueniūt. Cōueniūt in hoc oēs, q̄ ad individuationem duo cōcurrere debēt, materia & quātitas. Differūt autē quia aliqui tenēt q̄ aggregatū ex materia & quantitate ſit intrinſecū individuationis principiū: materia dante incommunicabilitatē, ſiue in diſtinctione in ſe, quātitate dante diſtinctionē ab aliis. & tale aggregatum dicūt eſſe materiā ſignatā. Alij vero longē melius ſentiunt dicentes, q̄ principiū intrinſecū individuationis & quo ad incōmunicabilitatem, & quo ad diſtinctionē ab aliis eſt materia ſignata nō materia quātæ: ſeu aggregatū eſt materia & quantitate. Et cū hoc iudicio meo ſit doctrina S. Tho. vera vt oſtendatur, ideo hanc declarare volumus & tueri, declarādo primò q̄d importet materia ſignata: ſecūdo excludendo primā expoſitionē Thomiſtarū: tertio probando cōcluſionem intentam.

¶Materia ſignata nihil aliud eſt quàm materia capax huius quātitatis, ita q̄ nō illius: hæc nanq; materia eſt pars intrinſeca Sortis de diffinitione eius ſi diffiniretⁿ: Imaginādū eſt enim, q̄ agens particulare pura hoc ſemen continuo appropriat materiā ad formā indocēdā hoc modo, q̄ ſicut ſemē humanū appropriat materia ad animā: ita hoc ſemē ad hāc animā: vnde cum in primo inſtāti generationis Sortis, q̄ eſt primū eſſe Sortis, & primum nō eſſe formæ præcederis & accidentiū primo ordine naturæ fiat particulare cōpoſitū: deinde naturali ordine ſequūtur oia accidentia (in via noſtra) in illo priori ſm naturā: quo cōpoſitū particulare terminat per ſe primò generationem: materia quæ eſt pars intrinſeca eius, ſ. Sortis, ita eſt a appropriata ipſi Sorti ab agente particulari, q̄ non eſt capax alterius quātitatis q̄ eius q̄ Sortes ſibi determinationē enī natura cōtrāriū determinata eſt ratio magnitudinis & augmēti, vt dicitur ſecūdo de Anima ex com. 41. & talis materia vocat materia ſignata. Nihil ergo addit materia ſignata ſupra materiā, niſi capacitatē huius quantitatis: ita q̄ non illius. Capacitas autem materię reſpectu huius quantitatis nihil aliud eſt quam potentia receptiua huius quantitatis: ita q̄ nō illius, potētia aūt receptiua nihil realiter diſtin ctū in recto dicit: ſed addit aliquid reale diſtinctū ſm rationem rātū à materia. Sicut materia propria nihil addit, ſupra materiā realiter diſtinctū ab ipſa: dicit tamē aliqnid reale in materia, q̄ non explicat materia ſm ſe: materia enim ſignata non eſt diſſinibilis, niſi per hanc quantitatē ſi diffiniretur: ſicut ꝓpria poteria: non niſi per propriū actum diffinitur, vt dicit tertio phyſicorum, textu commento 30. Materia autē ſm ſe hanc quantitatē in ſua diffinitione non exigit: vnde materia propria individui, & materia ſignata, & materia ſub certis dimenſionib⁹ idem importāt: & propterea S. Tho. non dixit materiam ſignatam materiam cum certis dimenſionibus: ſ. ſub certis dimēſionibus: & alibi dicit, q̄ ſicut materia in ordine ad formas ſi generales, puta formam toralem & partialem diſtinguit generica corpora cæleſtia ab inferioribus: ita materia in ordine ad hanc, vel illam quantitatem diſtinguit numeraliter in reb⁹ materialib⁹. Materia igit ſignata nō dicit aggregatū ex materia & quātitate, ſed materiā in recto ſignificat, quantitatē vero in obliquo: ſicut potentia materię ſignificat materiam in recto: in obliquo verò actum, quem reſpicit, eo quod non niſi per actum eſt diffinibilis. Et ſic manifeſtum eſt quid importet materia ſignata.

T. c. 30.

Tractata de principio individuationis.

¶Quòd autē Thomiſtæ alii non cōueniēter exponāt, ſic declaratur. Idem eſt principiū diſtinctiuū individui a ſpecie & ab altero individuo eiuſdē ſpeciei: ſed materia non quātæ: ſed ſic ſignata modo ꝓpoſito eſt principiū intrinſecę diſtinctiuū individui a ſpecie: ergo non materia q̄ta: ſed materia ſignata eſt principiū intrinſecū diſtinctiuū individui ab altero eiuſdē ſpeciei individuo. Minor ab eis cōceditur: & eſt S. Th. expreſse in tractatu q. de principio individuationis vocatur: qui ſm veritatem & antiquū titulū vocatur de Potētiis cognoſcitiuis: vt habetur in Bibliotheca ſummi Pontificis, in qua ſola tractatū illū cōpletum vidi: eſt enim trācatus ille, qui communiter habetur. Maior verò nō niſi voce à proteruis negari poſſe videt: vniuerſaliter nanq; verū videmus, q̄ quādocunq; aliquod commune diuiditur in plures ſubiectiuas, per idē differt inferiora inter ſe, & a ſuperiori: ſicut per idē homo differt ab animali. & à Leone, ſ. differentia propria: vnde, & Porphyrius tres actus *c. de diſ ferētia.* differētię dat. diuidere ſuperius, conſtituere inferius, & diſtin-

guere cõstitutum à superiori,& aliis cõparibus.Probatur ergo hec cõclusio modo pr̃dicto:quia materia signata est intrinsecũ indiuiduationis principiũ illud est intrinsecũ principiũ indiuiduationis:cui primo repugnat cõmunicari plurib⁹ per modũ quo vniuersale cõmunicatur particulari:sed materia signata est id,cui primo repugnat cõmunicari,vt vniuersale particulari.ergo,&c. Maior ab omnibus cõceditur.Minor vero probatur: sed nota q̃ Minor duo includit in se,s. q̃ materiæ signatæ repugnat communicari pluribus:& q̃ primo ei repugnat: primum horum ex se patet:materiã enim capacẽ huius quantitatis tantũ,impossibile illi plurificari. Secundũ autem probatur,illud cõpetit primo materiæ signatæ,q̃ circunscripto quocũq; alio sibi cõuenit: & ipsa circũscripta nulla alteri cõuenit (ex primo posteriorũ) sed non cõmunicari pluribus vt vniuersale particulari circunscripto quocũq; alio existẽte in subsltãria sensibili cõuenit materiæ signatæ:& ipsa circũscripta nulli alteri conuenit: ergo non cõmunicari pluribus primo cõuenit materiæ signatę inferoĩa, quæ in subsltãia sensibili inueniũtur.Probatur minor,quo ad vtranque sui partem,quo ad primã sic,Id q̃ materia signata precisẽ sumpta sibi vendicat,ita q̃ sub eius oppositio non est intelligibilis,conuenit sibi circunscripto quocũque alio: patet ista ex terminis,sed incommunicabiliras cõuenit materiæ signatæ præcisẽ vt sic acceptæ: ita q̃ sub eius oppositio materia signata non est intelligibilis:nõ enim potest intelligi matgria ꝓpria indiuidui cõmunicabilis:ergo incõmunicabilitas cõuenit materię signatę circũscripto quocunq; alio. Secũda pars Minoris patet exemplariter: quia circũscripta Sortis materia signata,seu materia propria:q̃ idem est,certum est q̃ non remanet hic,neque forma eius remanebit hic,neque ipsa materia: si enim materiã pro priã non habet per quid,exigit ordinem cõmuniũ. Secũdo probatur eadem conclusio sic, Frustra fit per plura, q̃ põt fieri per pauciora, & æquè bene,sed absque quibusque aliis ex materia signata sufficienter saluatur indiuiduatio subsltãiæ compositæ: ergo frustra addũtur quęcũq; Minor ex dicendis apparebit: vbi solutis aduersariorũ rationib⁹,stabilis ac firma remanebit positio nostra.Et cõfirmatur:quia cũ in subsltãia cõposita nõ sint nisi materia & forma & cõpositũ ex his,& accidẽtia quæcunq; in diuiduo accidũt,nullã aliã intrinsecã causam habẽt, nisi aliquid horũ:& sic ad inueniẽdã indiuiduationis causam non oportet extra hoc vagari.Probatur tertio eadẽ conclusio autoritatibus Arist.& com. supra inductis, quas nõ opus est repetere.Apparet quidem apud eos euidenter omnẽ distinctionem aut ex formis, aut à quantitate oriri. Est igitur materia signata intrinsecũ indiuiduatiõis principiũ:quo intrinsece(licet particulariter)Sortes est hic.Dico ait particulariter:quia non arbitror materiã signatam esse ipsam individualem proprietatẽ seu differentiã:sed potius differẽtię indiuidualis essentiale principium.Opinor enim q̃ proportio materię signatę ad proprietatẽ seu differentiã in diuidualẽ fit,sicut proportio animę humanæ ad differẽtiã hominis cõstituẽtis:sicut enim anima intellectiua nõ est ipsa differẽtia puta ratiõale:sed id vnde sumitur:ita materia signata nõ est ipsa differẽtia indiuidualis:sed id vnde sumitur, & q̃ causat ipsam intrinsecẽ.Et sicut homo est homo,& per rationale tanquã per principiũ formale totale, & per animam intellectiuam tanquã per principiũ partiale intrinsecũ formale, à quo rationale mẽdicat & causatur:ita Sortes est hic per differẽtiam indiuidualem,tãquã per totale quoddam denominans,q̃ nihil aliud est,q̃ gradus indiuidualis:sicut differẽtia specifica est gradus specificus,& per materiã signatã tanquã per priorẽ causam intrinsecã à qua ipsa indiuidualis differentia mẽdicat. Vt sic inter nos & Sco.in hoc fiet diuersitas,q̃ ipsi differẽtias indiuiduales absque essentiali dependentia à materia signata multiplicãt: nos aũt sicut animal cõtrahere nescirem⁹ ad hominẽ & Bouẽ sine formis partiũ:à quibus differẽtię cõtrahẽtes animal causantur:sic speciẽ,puta hominẽ cõtrahere ad indiuiduum nõ nouimus sine materia signata,quæ est causa indiuidualiũ differẽtiarũ:& cõsequẽter primo principiũ indiuiduationis intrinsecũ. Moueor ad hoc dicendũ,quoniam teneo Sortẽ subsltantialiter sumptũ in rẽcta.s. linea prædicamẽtali sub specie esse vnũ numero: nõ vntrare de prędicamẽto quantitatis:sed subsltãiali : quã necesse est antecedi,cum sit entis passio ab indiuiduali gradu: quę ipsa indiuidualis differẽtia importat.Et hoc an sit de mẽte S.Doct.non cõstat quisquã,priusquam legerit ipsum:& in compendio Theologię, cap.157.vbi vult Sortem eodem numero esse post resurrectionẽ eius quantitate numerata,& in tractatu supradicto.

QVOad quintũ arguit cõtra cõclusionẽ & dicta in ea à Sco. vbi supra. Primò sic,Impossibile est aliquid dependens à posteriori naturaliter,esse idẽ priori naturaliter:quia tũc esset prius: & non prius:sed subsltãria est prior naturaliter quãtitate:igit nihil causatũ à quantitate siue qualitercunq; prærexigens naturã quãtitatis pot esse idẽ subsltãtiæ, non igitur signatio illa a quãtate causata est eadẽ subsltãtia.probatio Maioris,vbi est vera & realis idẽtitas,licet nõ sit formalis.Ibi sposibile est hoc esse.& illud nõ esse:q̃ tũc idẽ realiter esset,& nõ esset:sed posibile é pr⁹ naturaliter esse sine posteriori naturaliter: ergo multo magis absq; eo q̃ derelictũ est; vel causatũ à posteriori naturaliter.

¶Præterea,Id q̃ est necessaria cõditio causę in causando,nõ potest habere esse à causato:quia tunc causa,inquantũ sufficiens ad causandum,esset causata à causato: & illud causatũ esset causa suiipsi⁹: sed singularitas siue signatio subsltãtiæ est necessaria cõditio in subsltãtia ad causandã quãtitatẽ: quia causarum singulare requirit causam singularẽ,ergo impossibile est istam signationem esse à quantitate.

¶Præterea,Quæro quid est quantitatẽ causare vel derelinquere talem modũ seu significationẽ in subsltantia, si nihil ex hoc est, nisi quòd præfuit quantirari, tunc nullo modo signatio est per quantitatem: quia tunc signatio subsltantiæ naturaliter præcedit ipsam quantitatem. Si autem aliquid aliud,quæro quomodo causetur à quantitate,& in quo genere causę.

¶Præterea, Quare quãtitas potius relinquit talem modũ in subsltãtia,quam qualitas:nõ videtur ratio:qa sicut qualitas in seipsa informat superficiẽ: nihil reliquẽdo in ea:ita quantitas informat subsltantiam in seipsa & nõ per aliam formam derelictam.

¶Præterea,Quãritas ista,quæ ad indiuiduationem cõcurrit, aut est quãtitas terminata,aut interminata,nõ terminata,qa illa sequitur formam in materia,& per cõsequẽs singularitatẽ subsltãtiæ:qa sicut subsltãtia est causa eius,vt est terminata,ita hæc subsltantia est causa eius,vt est hic terminata.Et cõfirmatur hoc:qa cũ quãtitas terminata varietur sola rarefactione, idẽ indiuiduũ quãtitatibus singularibus idẽ:q̃ est impossibile. Si autem interminata,contra:illa manet eadem in genito & corrupto.

¶Præterea,Si quantitas cõcurrit ad indiuiduationẽ,vt primò dicitur,oportet q̃ in seipsa sit priò distincta numeraliter ab alia: sed tunc tua propositio nõ est vera:illa.s.omnis differẽtia formalis est specifica.quantitas enim hęc & illa cũ sint formæ, differrent specifice.Quod si quantitatẽ excipias ab illa,ꝓportione fundamentali ædificij ruinosi,vnde probabitur,q̃ differẽtia formalis sit specifica:quæcunque enim ratio fuerit adducta de forma, habebit locum in quantitate,cum quantitas forma sit.

¶Præterea,Tota latitudo prędicamẽti subsltãtię est prior ceteris prædicamẽtis,ergo cũ indiuiduũ subsltãtiæ claudatur in ista latitudine,oportet q̃ sit intrinsecè cõplerũ absq; dependẽtia à quãtitate,quæ est posterior.Et cõfirmat:quia nihil reponitur in aliquo genere p aliq d,q̃ sit extra illud.gen⁹. Multa alia argumẽta fiũt à Sco.& aliis:sed qa cõcludũt materiã solã vel quãtitatẽ solam,vel aggregatũ ex materia & quãtitate nõ esse principiũ indiuiduatiõis omisi,nihil enim cõtra nos. Omisi præterea q̃ indirẽctè cõtra positionẽ nostrã esset, breuitati studẽs.Hæc de quinto.

QVO Ad sextum respondendum est argumentis factis:nunc deinde aliis pro opinione contra inductis.

¶Ad primũ igitur istorũ dicitur:q̃ falsa est Maior. Ad cuius euidentiã est notãdũ,q̃ proportio materiæ signatæ ad hanc quantitatem est proportio potentiæ ad proprium actum: vndè sicut potẽtia materię est eadẽ realiter ipsi materiæ: & tamẽ depẽdet à forma:ita potẽtia seu capacitas materiæ respectu huius quantitatis, quæ vocatur eius signatio,dependet a quantitate: & tamen est eadẽ materia.Et quia potentia est prior & posterior,& naturaliter actu,prior est in genere causæ materialis: posterior in ordine causæ formalis,ideo signatio materiæ est prior quantitate ordine causæ materialis:posterior autẽ in ordine causæ formalis vnde vtroque modo Maior est falsa:tam si intelligatur de priori & posteriori ꝼm genus causę materialis,quã intelligatur de priori & posteriori in ordine causæ formalis. Aliquid enim dependẽs a forma est idem realiter materiæ:& aliquid depẽdẽs a materia est idẽ realiter formæ vt patet. Ad probationem primã qua dicit:quia tunc esset prius,& nõ pri⁹.dico q̃ nõ est inconueniens in conuersis generibus causarum. Ad aliam probationem,qua dicitur,Vbi est vera & realis identitas,&c.negatur secunda propositio assumpta:non enim omne prius potest esse sine posteriori:vt alias ostendetur.

¶Ad secundũ negatur Maior,cùm causatum est causa suæ causæ in alio genere causæ:sicut in proposito accidit: materia enim signata est causa quantitatis in genere causæ materialis:quãtitas est causa materiæ signatæ in genere causæ formalis, vt actus potẽtiæ.Et patet falsitas Maioris ĩ exẽplo supra posito: potẽtia enim materiæ est necessaria cõditio materiæ ad causãdã formã,& tamẽ dependet a forma in genere causæ formalis.Ad probationẽ dicit,q̃ causa materialis ꝼm causalitatẽ suã dependet a suo esse ctu.s.forma:sed nõ inquãtũ ẽ effectꝰ ei⁹,sed in eo q̃ est causa materiæ:causæ enim sunt hĩ inuicẽ causæ, vt dicitur secundo Physi. tex.com.30. nõ ergo inconuenit causam in causando dependere a causato:nõ vt causato, sed vt causa est secũdũ aliud genus.

¶Ad tertium dicitur, quod quantitatem causare talem signationem in materia nihil aliud est,quam materiã esse sub hoc agẽte facta m

factam capacem adeo huius quantitatis,quod non illius,& sic quantitas concurrit ad signationem materiæ vt actus: propter quem talis capacitas sit. Agens vero vt efficiẽs illam: & talis signatio seu capacitas præest ipsi quantitati in genere causę materialis:& non potest ex hoc inferri, ergo non sit per quantitatem:eo q̃ sit quantitate in genere causæ formalis,quæ sicut & finis inter causas posteriores inesse numeratur.

¶Ad quartum dicitur, q̃ non solum quantitas tali modo signat materiam,sed etiam qualitates proprie:Materia enim Sortis ita est capax harum qualitatum, q̃ non aliarum: sed quia sola quantitas immediatè recipitur in subsltantia.& ex sola quantitate oritur radicaliter distinctio materialis,ideo ad propositum,materiam signatam, materiam sub certis dimensionibus & non sub certis qualitatibus dicimus.

¶Ad quintum dicitur, q̃ quantitas illa quæ ad indiuiduationem vt originalem non intrinsecum indiuiduationis principium cõcurrit,est quãtitas terminata. Nec obstat,q̃ sequatur formã: qa etiam forma sequitur potẽtiã materiæ: à qua tamen causatur: & concedimus hanc subsltantiã esse, causam materialẽ huius quantitatis.sed econuerso in genere causę formalis hanc quantitatẽ esse causam huius signationis materię modo prędicto.Ad cõfirmationem Antonij Trombetæ dicitur:q̃ quantitas terminata ad indiuiduationem concurrens non stat in diuisibili.sed latitudinem haber. sicut enim quęlibet species naturalis determinat sibi quantitatẽ maximã & minimã infra quandam latitudinem: ita & quodlibet indiuiduum determinat sibi hanc quantitatem infra tales limites, & non indiuisibili vnde põt fieri rarefactio sine eius(vt indiuiduatiua est)variatione.non enim hic accipit quantitas terminata punctualiter:sed cum certa latitudine.

¶Ad sextum dicitur cõcedẽdo consequentiã primam:sed negãdo q̃ ex hoc sequatur falsitas illius propositionis fundamẽtalis firmissimi ædificij. Peccauit enim argues peccato maximo non distinguens inter differentiam formalẽ & formarũ: omnis enim differẽtia formalis est specifica, non aũt omnis differẽtia formarũ,vt dicit S.Tho.secũdo contra Gentiles.ca.Si alioquin forma huius ignis & forma illius ignis distingueret specifice cũ sint formę,& differãt,vnde linea mathematica diuisa in partes, habet duo indiuidua.quęlibet enim pars lineæ est linea,& illa indiuidua sũt formæ,& differunt,sed non differentia formali. Appellatur autẽ differentia formalis illa,quę est p principia quidditati ua.hæc enĩ semper oritur à forma in eo q̃ forma qualis nõ est inter ha nc lineã & illã:cũ sit eadẽ vtriusque quidditas.verum argũẽtis error est valde puerilis,sicut formę,& differũt:ergo differũt formaliter:est monach⁹,& est alb⁹,ergo est monach⁹ albus.

¶Ad vltimũ negatur consequẽtia:licet enim id q̃ est in prędicamento subsltãtiæ sit prius simpliciter quodlibet alio prædicamẽto,tamen aliqua cõditio(sine qua indiuiduũ vt sic non est in prędicamẽto)potest esse posterior in genere causę formalis,& alterius prędicamenti,eo quòd causa formalis est posterior in esse.

¶Ad cõfirmationem dicitur q̃ quòdlibet prædicamẽtum completur per res suũ generis, si loquamur de his quæ ponuntur in prædicamẽtis,& de ratione reponendi ea in illis,non autẽ si loquamur de cõditione rei repositę in prædicamẽto.Sortes enim non est nisi substantia, & ratio ponens ipsum in prædicamento est subsltantia:cõditio autẽ indiuiduationis, sine qua nõ est ratio reponẽdi ipsũ in prędicamẽto, nõ inconuenit quod coexigat aliquod accidens,puta quantitatem.

¶Ad primum vero eorum,quæ pro oppositа conclusione adducta sunt, dicitur quod Minor est falsa, ad materiam nanque signatam primo sequitur vnitas numeralis.

¶Ad secundum dicitur,q̃ differentia indiuiduorũ reducitur ad quantitates: quãtitates autem differunt sitibus propriis, qui sũt differẽtiæ quãritatis.situs autẽ non solũ integratur ex illis duobus:s.permanẽria & cõtinuatione partiũ:sed ex his duobus cũ tertio ordine,dc.partium in toto: vt docet Albertus in prędicamẽtis,cap.de quãtitate:per hoc enim differt a situ speciali prædicamẽto qui dicit ordinẽ partiũ in loco:vnde situs in propositio distinguũtur suis ordinibus partiũ in toto,qui sunt de eorũ ratione:ordines aũt seipsis:in diffinitiõe enim ordinis cadit distinctio:& sic patet,q̃ non est æque dubiũ de his,ad quæ facim⁹ reductionẽ,& de quantitatibus, & q̃ nõ oportet quantitates pp hoc distingui formaliter:talis enim ordo partiũ in toto vt materiale quid,est in ipsa quantitate,quod in nulla alia forma inuenit.

¶Ad tertiũ Antonij Trombetæ dicitur q̃ Minor est falsa:materia enim signata,vt probatũ est,est id. cui prima repugnat diuidi,vt vniuersale in particularia:ratiõe enim repugnat esse itaq.

Cõ.10. Essẽtia Generis & speciei secũdũ se sumpta differunt realiter ab indiuiduo & ꝼm hunc modum de essentia generis & speciei secũdũ signatũ & nõ signatũ differunt, quãuis alius modus designationis sit vtrobique, quia designatio indiuidui respectu speciei est per materiam determinatã dimẽsionibus: designatio autẽ speciei respectu generis est per differentiam constituiuam,quę ex forma rei sequitur.

POSTQVAM Determinatũ est quid sit essentia subsltãtiarũ cõpositarũ in cõmuni,in hoc tertio capite intendẽs agere de differẽtia essentiarũ cõpositarũ inter se: cùm essentiæ cõpositæ sint tres,s.generica,specifica,& indiuidualis, quinque facit.Primò loquitur de differẽtia earũ absolute: Secundo determinatus de differẽtia earũ,vt subsunt primis intentionibus,& illarũ nominibus, ostendit quomodo essentia generica differat à specifica:Tertio genus,species differentia,diffinitio qualiter inter se differat,declarat:Quarto excludit quã.i.dubitationẽ.Quinto assignat differentiã inter essentiã specificã & indiuidualem.

Essẽtia generis & speciei ꝓ tanto differunt realiter ab indiuiduo & ꝼm hunc modum de essentia generis & speciei ꝓ tanto differunt realiter ab indiuiduo & nõ ꝼm hunc modum de essentia generis & speciei ꝓ tanto differunt realiter ab indiuiduo & nõ ꝼm hunc modum

AD EVIDENTIAM dicẽdorũ prænotãdũ est,q̃ de essentiis possumus tripliciter loqui:primò,de eis absolute absque habitudine ad primas,vel secũdas intẽtiones:Secũdo,de eis,vt subsunt nominib⁹ primæ intẽtionis: Tertiò,vt subsunt nominib⁹ secũdæ intẽtionis:verbi gratia.De natura humana cõtingit loqui ꝼm se,i.ꝼm ea:q̃ cõuenit sibi rõne sui,cõtingit loqui de ipsa,vt stat sub hoc noie,humanitas,& hoc noie:hõ, & similib⁹:contingit & tertio loqui de ipsa:vt stat sub hoc noie species.S.Tho.ergo in prima huj⁹ ca.pte loqẽ de essẽtiis rerũ priò mõ:in toto vero residuo loquit de eis secũdo mõ sumptis,in sequẽti autẽ cap. de eis tertio modo acceptis sermonẽ faciet& hoc,si nõ vis deci pi in hoc ca diligẽtissime notato ponit igit assignãdo differẽtiã inter essentiã generică :specificã: & indiuidualẽ ꝼm se sumptas hãc cõclusionẽ:essentiæ ꝓdictę nõ differũt,nisi ꝼm signatũ,& nõ signatũ:hoc sic declarat,animalis,hoĩs, & Sortis essentiæ,ꝓprie nõ differũt,nisi per hoc:qa in rõne animalis cadit subsltãtia animata sensibilis absq; determinatiõe ei⁹ per ratiõale:in rõne aũt hoĩs ponit subsltãtia animata sẽsibilis rõalis & sic addit in ea de signatio ꝓ differẽtiã:ratio verò Sortis ponit subsltãtiã animatã, sẽsibilẽ:rationalẽ in istis carnib⁹,& istis ossib⁹:& sic in ea addit designatio materiæ q̃ nõ ponebat in rõne hoĩs: vñ absolute loquẽdo, & ꝼm suas rõnes ꝓprias apparet, has essẽtias,nõ nisi ꝼm signatũ,& nõ signatũ differre,i.ꝼm explicitã inclusionẽ alicui⁹ designatiõis,siue determinatiõis,& nõ explicitã inclusionẽ illi⁹, licet talis designatio nõ vniformiter sit in natura specifica,& in natura idiuidui determinatio eni q̃ addit natura specifica suprà genericã. est formalis essentialitꝰ diuersificãs gen⁹: vtpote à forma in eo,q̃ forma sũpta:determinatio aũt,q̃ natura indiuidualis supra specificã addit,é materialis,nõ formaliter,sed materialitãtũ diuersitatẽ in specie faciens. vtpote sũpta à materialis cõditiõib⁹ rei.Ex his habes q̃ hõ & humanitas:anima & aialitas ꝼm se,i.naturas significatas,nullo mõ differunt, eadem oĩno est ratio naturæ significatæ ꝓ hominẽ,& humanitatẽ,ita q̃ nulla designatiõe differũt,sed.vt pòst dicet, differũt vt subsunt nominib⁹ primæ intẽtionis.Quia verò distinctio p signatũ, & nõ signatũ, nõ est distinctio realis:ideo dicit cõmen.7.Meta.com.10.q̃ Sortes subsltãtialiter sumptus.nil aliud est q̃ animalitas & rationalitas,quæ sunt quidditas eius:Sorteitas enim,quę naturam Sortis nominat,eadem realiter est animalitati,& rationalitati. Com.10

Hæc autem determinatio vel designatio, quę est in specie respectu generis, non est per aliquid in essentia speciei existens,quod nullo modo in essentia generis sitimo quicquid est in specie, est etiã in genere, vt nõ determinatum,si enim animal nõ esset totum,quod est homo, sed pars eius, non prædicaretur de eo,cum nulla pars integralis prædicetur de suo toto. Genus cõparatur ad speciem sicut nõ ei⁹ pars, sed vt totum.

¶In hac secũda parte capituli determinat quomodo essẽtia generica differt à specifica, ꝼm q̃ ambæ stãt sub nominib⁹ primæ intẽtionis, puta quomodo differãt essentia hominis,& essentia aialis sub his nominib⁹,hõ & animal;& intẽdit, q̃ essentia significata per nomẽ genericũ,puta animal& essentia significata per nomẽ specificũ,puta homo, nõ differũt per hoc,q̃ essentia significata per nomẽ specificũ includat aliq determinationem. quæ omnino sit,extra rem significatam per nomẽ genericũ, sed per hoc, q̃ essentia per speciei nomẽ importata includit actu designationem specificam. quæ fit per differentiam eius constitutiuã,sicut homo actu includit rationale:ponit nanq; in ei⁹ diffinitioe.Essentia verò nomine generico signata cõfuse,& indeterminate

CAPVT III.

Essentiæ generis speciei,& indiuiduorum quomodo tã absolute quã primæ impositionis nominibus concepta distinguuntur:quomodo item Genus, species:Differẽtia,diffinitio differant exponit deinde quomodo Essentia species ipsis indiuiduis comparetur declarat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

minante importat de significatione illam: sicut animal in potentia includit rationale, vt dicit Porphyrius: vnde animal & vniuersaliter ois essentia generico nomine importata vt sic, totū includit q̄ includit species, licet nō eodē modo. Et propterea ad positam differētiæ declarationē ponit talē cōclusionē, Genus dicit totū esse speciei: quā sic probat, Omne prædicatū dicit totū esse eius de quo prædicat: genus prædicat de ipsa specie, ergo natura generica, puta animal, dicit totū esse speciei. Maiorē patet per hoc: quia nulla pars prædicatur de suo toto. Vbi aduertēdū est q̄ hic fermo verus est de prædicatione in recto & directo, siue essentia illi, siue denominatiua, & de parte, in eo q̄ pars, & nō de parte vt significatur per modū totius: pōt enim pars vtrobiq; modo significari sicut materia significat vt pars rei (per ly materia) significatur aūt vt totū (per ly materiale) his enim modificata cōditionibus propositio illa, s. nulla pars prædicatur de suo toto, nullam patitur instantiā: cum enim dico, Homo est albus, ly albus, cōsundit in se totū q̄ est in homine. & similiter cū dico, Homo est materialis, ly materialis, comprehendit in se implicite totū q̄ est homo: & sic cum dicitur, Homo est animal, ly animal, continet implicite totum q̄ est homo, modo qui infra declarabitur. & sic probādum est: q̄ essentia generico nomine importata includit definationem specificam: extra totum enim nihil est.

In cap. de differentia.

Hoc autē quomodo cōtingat, videri potest, si inspiciatur corpus secundū quod ponitur pars animalis, & secūdū quod ponitur genus: nō enim potest dici eo modo esse genus, quo est pars integralis. hoc igitur nomē, quod est corpus, multipliciter accipi potest: corpus, enim secūdū quod est in prædicamēto substātiæ, dicitur ex eo quod habet talē naturā, vt in eo designari possint tres dimēsiones ipsæ: autē tres dimēsiones designatæ sunt corpus, quod est in genere quātitatis. Cōtingit autē in rebus, quod habet vnā perfectiōem. ad vlteriorē perfectiōem pertingat sicut patet in homine, qui naturā sensitiuā habet, & vlterius intellectiua: similiter etiā & super hāc perfectionē, quę est habere talem formā: & vt in ea possint tres dimensiones designari, potest alia perfectio adiūgi, vt vita vel aliquid huiusmodi, potest ergo hoc nomē corpus, rē quādā designare: quæ habet talē formā, ex qua sequitur in ipsa designabilitas triū dimēsionū cum præcisione, vt scilicet ex illa forma nulla vlterius perfectio sequatur, sed si aliquid aliud superadditur, sit præter significationē corporis sic dicti, & hoc modo corp⁹ erit materialis & integralis pars animalis: quia sic anima erit præter id quod significatum est nomine. Corporis, & perueniens ipsi corpori, ita q̄ ex ipsis duobus, scilicet ex anima & corpore sicut ex partibus constituitur animal. Potest etiā hoc nomen Corpus hoc modo accipi: vt significet rē quandam, quæ habet talē formā, ex qua possint in ea tres dimēsiones designari: quecunque forma sit illa, siue ex ea possit prouenire alia vlterior perfectio, siue nō: & hoc modo corpus erit genus animalis: quia in animali nihil est accipere, quod in corpore implicitè nō cōtineatur. non enim anima est alia ab illa forma, per quam in re illa poterant designari tres dimēsiones: ideo, quando dicebant, quod corpus est, quod habet talem formā, ex qua possunt designari tres dimensiones, in eo intelligebam quecunque forma esset illa siue anma esset, siue lapideitas, siue quecunque alia forma, & sic forma animalis implicitè in corpore, siue in corporis forma continetur: prout corpus est genus eius.

Genus cōparatum ad speciem conceptur vt pars.

Immediate supra.

¶Quoniā declaratū est: genus cōparari ad speciem, non vt eius partē, sed vt totū: aperire intendit hic quomodo res per generi cum nomē significata possit vtroque modo accipi, vt pars s. & totum: & primo in corpore tanquā notiori: deinde in animali, dicens q̄ ex quo non potest eodem modo sumpta res esse pars rei & genus eiusdē (vt ostensum est) scire debes, q̄ hoc nomen Corpus accipitur dupliciter: est enim æquiuocū ad corpus quod est res prædicamenti Substantię, & ad corpus quod est res prædicamenti quantitatis, Corpus vt significat rem prędicamenti Substātiæ, importat naturam, ex qua nata est fluere trina dimēsio. Corpus vero vt significat rem prædicamenti quantitatis importat ipsam trinam dimensionem.

¶Iterū corp⁹ q̄ significat rē p̄dicamēti Substātię, de quo nūc est sermo, accipit duplicter. Vno modo, vt significat naturā illā: ex qua nata est fluere trina dimēsio, cū præcisione ōis substātialis pfectiōis vlterioris. Alio modo, vt significat illāmet naturā, absq; præcisione vlterioris perfectionis substātialis. Causam huius & similiū distinctionū assignat in litera, ex eo q̄ res habēs, aliquā perfectionē substātialē, nō excludit à se aliquā altā vlteriorem substātialē pfectionē, sicut hō ex eo q̄ habet pfectionē sensitiuā, nō excludit à se perfectionē intellectiuā: & similiter corpus ex eo, q̄ habet pfectionē corporeā, nō excludit à se perfectionē vitalē: & sic de aliis: cū enim prior pfectio substātialis nō excludat secūdā & tertiā, & manifestū sit etiā, q̄ nō includit eas in actu: pōt prior perfectio cōcipi & significari, & cū præcisione seu exclusione aliarū, & cū inclusiōe cōfusa earū. Ex eo nanque, q̄ formaliter nō includit alias, pōt præcisē cōcipi & significari. Ex eo verò, q̄ cōiunctionē cū aliis nō excludit, pōt cū aliarū cōfusa & potētiali inclusiōe cōcipi & significari: vnde natura significatata per hoc nomē Corpus, quia nō formaliter includit perfectionē vitalē, nec sensitiuā, nec intellectiuā pōt cū præcisione hominū horū cōcipi & significari: & quia nō excludit aduantio nē essentialē sui cū illis: ideo pōt absque eorū præcisione cōcipi & significari, vt cōfusē & determinatē includēs omnia illa: colligit aūt ex textu triplex differētia inter hæc: differūt enim primò in hoc, quia corpus primo modo dicit corporeitatē solā, ex qua nata est fluere trina dimēsio, & nulla vlterior perfectio: corpus verò secūdo modo dicit formā quācunque, à qua fit corporeitas: ex qua nata est fluere trina dimēsio cū quacūque alia perfectione. Secūdo differūt, quia corpus primo modo est pars speciei, eo q̄ significatū formale est præter & extra significatā eius: sicut anima rationalis est extra corporeitatē: sunt enim in homine duo, perfectio. s. corporalis, quām præcisē acceptā patet nō includere aliquo modo intellectualitatē: & perfectio intellectualis, quæ est altera pars: corpus verò secundo modo est totum respectu speciei, eo quia perfectio, seu forma formaliter importata per speciē includitur in significato corporis sic accepti: significat enim quācunque formam, à qua fit perfectio corporea, & sic anima intellectiua includitur in ly quacūque. Tertio differunt, quia corpus primo modo nō est in recta linea prędicamētali, sicut nec quacūq; pars: corp⁹ verò secūdo modo est directè in prędicamēto substātię sicut & quodlibet aliud genus.

Et etiā talis est animalis habitudo ad hominē. Si enim animal nominaret tātū rem talē, quæ habet quādam perfectionē, vt posset sentire & moueri per principiū in ipso extens, cū præcisione alterius perfectionis: tūc quacūque alia perfectio vlterius superueniret, haberet se ad animal per modū partis, & non sicut implicitè cōtenta in ratione animalis: & animal nō esset genus. sed est genus secundū quòd significat rē quādam: ex cuius forma potest prouenire sensus & motus, quæcunque sit illa forma, siue sit anima sensibilis tantùm, siue sit anima sensibilis & rationalis simul.

¶Declarat hoc quoque in hoc genere, q̄ est animal, pōt enim animal accipi vt significat formā, ex qua præcisē oriātur sensus & motus, quibus animal à non animali discernit: vt dicitur primo de Anima, tex. cō. 19. Potest etiā accipi animal. vt dicit formam quamcunque, ex qua oriātur sensus & motus non præcise. & sic est genus: primo autē modo est pars speciei: vnde homo est cōpositus ex animali & intellectiuo principio tanq̄ ex suis partibus essentialibus, accipiēdo animal primo modo, sic enim extra significatū eius est intellectiua natura, animal verò secūdo modo est totū respectu hominis implicite includens specificas perfectiones: cū enim sic dico. animal. dico habēs naturā sensitiuā indeterminate relinquēdo per quā formā habeat sensitiuā naturā: & sic implicite includuntur oēs formæ specificę: habet enim natura sensitiua nō nisi per formā hominis, leonis vel bouis, &c. Ex his patet differētia inter essentialē generica & specifi cā, vt sublūt nominib⁹ generico & specifico primę intētionis: q̄ s. differūt sicut includēs implcite & icludēs explicite illamet.

Si igitur genus significat indeterminate id totū, quod est in specie, nō enim significat tantū materiā similiter etiā differentia significat id totū, quod est in specie, & non tantum formam: & etiam diffinitio significat totum, & etiā species sed diuersimode. Quia genus significat totum: vt quædā denominatio determinās id: quod est materiale in re sine determinatione propriæ formæ: vnde genus sumitur à materia: vnde patet ex hoc quòd corp⁹ dicitur ex hoc, quòd habet talem perfectionem vt possint in eo designari tres dimensiones. quæquidem perfectio est, vt materialis se habens ad vlteriorem perfectionem. Differentia vero econuerso est, sicut quędam determinatio a forma determinata sumpta præter hoc, quòd de intellectu primo sit materia determinata: vt patet cum dicitur animatum, scilicet illud, quòd habet animā, non determinatur quid sit, vtrum corpus, vel aliquid aliud, vnde dicit. Auicen. q̄ genus non est in differentia, sicut pars essentiæ eius, sed solum sicut ens extra quidditatē, siue essentiā, sicut etiam subiectum est de intellectu passionum. & ideo genus nō prædicatur de differentia per se loquendo, vt dicit Arist. in tertio de anima, & quarto. Topicorum: nisi fortę sicut subiectū prædicatur de passione. Sed diffinitio siue species comprehendit vtrūque, scilicet determinatā formā, quā designat nomē Generis & determinatam formam, quam designat nomen Differētiæ.

2. Meta. cap. 6.

Vide Auic. cap. 5. Prædicamentorum.

In hac tertia parte capituli cōparat genus, speciē, differētiā & diffinitionē inter se quo ad cōuenientiā & differētiā. Conuenire ait hęc oia in hoc q̄ quodlibet eorū significat totū q̄ est in specie. Quod ex prędictis immediatę sequitur: si enim genus significat totū, quia verè & proprie prędicatur de specie, & confundit in se omnia, ad quæ se extēdit: pari ratione differētia cū verè & proprie prædicet de specie, & confundit in se omnia, ad quæ se extēdit vt prædicabile, totū significabit. Differentiā autē duplicē ponit inter ea. Differūt primo quo ad formalia significata eorū: qa formale significatū generis est perfectio materialis: formale autē significatū differētiæ est perfectio formalis: formale verò significatū speciei est aggregatū ex vtraque perfectione, non distinguēdo eas: formale aūt significatū diffinitionis est similiter aggregatū ex vtraq; pfectione: sed diuidēdo in singulas verbi gratia, formale significatum animalis est natura sensitiua quę se habet vt materialis ad perfectionē intellectualē, quæ formaliter importat per rationale: & cōsequēter perfectio intellectualis se habet vt formalis: similiter formale significatū hoīs & animalis rationale est aggregatū ex natura sensitiua & intellectiua: sed animal rationale separatim explicat vtrūq;, hō verò non.

Prædicamentorum.

PRO Intellectuorū nota q̄ significatum formale nominis ad prędens est perfectio seu forma determinate: & primo explicata per illud nomē. Materiale verò est illud q̄ sub nominis significatione cadit non primò: vnde cōsiderato omni eo q̄ tā formaliter q̄ materialiter importatur per genus, speciem, differentiā & diffinitionē, dicit, q̄ idē significant, & q̄ cōueniūt: consideratis aūt formalibus eorū significatis, dicimus, quod differūt & quod non significant idem. sed ne vageris, quærendo differentiā inter significatū formale speciei & diffinitionis: quoniā nulla est, sed in modo tantū expriēdi idē formale significatū differunt: species enim indistinctè actu tamē explicat totū: diffinitio verò diuidit in singula. vt dicit 1. Phy. tex. com. 5. Genericè ergo nomē, puta animal formaliter & determinatè explicat materialē hominis perfectionē, s. sensitiuam & ideo genus sumitur à materia. 8. Met. tex. com. 9. Differentiæ verò nomē puta rationale, formaliter & determinate explicat formalē rei perfectionē: ideo dicit ibi idē sumi à forma. Et sicut in formali significato generis non pfectio per differentiā importata quia indeterminate in illo in eo diuisa in formali cōceptu differentię nō cadit gen⁹ eadē ratione: qa s. perfectio generica indeterminate cadit in nomine Differentiæ. Sicut enim ex eo q̄ animal significat habēs naturā sensitiua, duo significat, naturā sensitiuā formaliter, & primò, & q̄ habet illā indeterminate: non enim explicat an id sit homo vel bos: sic rationale ex eo q̄ significat habēs rationalitatē. duo significat, scilicet rationalitatē formaliter & primo, & habēs illā secundario & indeterminate. nō enim determinat quid sit id habēs an homo, vel animal, & ideo dicit Auic. q̄ gen⁹ nō est indifferētia, sicut pars essentię ei⁹ id est sicut pars sui formalis significati, sed est extra formale significatū eius: sicut subiectum est extra formale significatā suę passionis. Alhū enim purā qualitatē significat: vt dicit in prędicamētis. Et licet genus nō sit de intellectu differētiæ tali modo, q̄ vt formaliter significatū per illā: est tamē de intellectu eius alio modo: vt subiectū. s. de intellectu passionis. Dupliciter enim vt supra dictū est, aliquid cadit in ratione alicuius. Vno modo vt pars qudditatis. Alio modo vt subiectū eius: quomodo subiectū intrat diffinitionē passionis: vt habes 7. Meta. tex. cō. 19. & ideo dicit Ari. 3. Meta. tex. cō. 10. & 4. Topica. 3. q̄ gen⁹ p̄ se nō prędicat de differētia, nisi forte subiectū prędicat de passione. Ratio primi dicti est, quia genus in nullo modo dicēdi per se prędicat de differentia: non quidē i quarto, quia differētia nō explicat causam generis: nec in secūdo, quia differētia no ponitur in generis diffinitione, nec etiā in primo proprie, quia prædicata primi modi in recto, quę proprie prædicantur, sunt ea quę intrinsecè in ratione cadūt, & nō ea quæ per additamētū in ea sunt. homo enim no prædicat proprie de rationali in primo modo q̄ patet ex eo q̄ ista, Rationale est homo, est p accidens, vt dicit 1. Polit. ca. 18. Ratio secundi est, quia si genus est de intellectu differētiæ, sicut subiectū est de intellectu passiōis: cōsequēs est q̄ genus prædicetur de differētia, sicut subiectū de passione. q̄ dicit forte, nō dubitātis est, sed nō determinātis cō fecuit eni apud ipsū res nō decisa sub dubia verborū formaponit.

Vide Auic. cap. 5.

¶Aduerte q̄ licet in intellectu differētię cadat genus determinate: nomē tamen differentię genus illud non explicat determinate; rationale enim nō explicat animal cum rationalitate, sed habens rationalitatem. sicut & in diffinitione risibilis cadit homo. & tamen hoc nomen risibile non explicat hominem determinate significat enim habens risibilitatem.

Genus sumitur à materia, quæ non significat: differentia vero a forma, quæ non importat: species vero a cōposito ex vtra que qua tamē nō significat.

Et ex hoc patet ratio, quare genus & species & differentia se habeant prōportionaliter ad materiam, formam & compositum in natura: quāuis non sint idem cum illis, quia neque genus est materia: sed sumitur à materia vt significās totum: nec differentia est forma, sed sumitur à forma, vt significans totum vnde dicimus hominem esse animal rationale, & non ex animali & rationali, sicut dicimus eū esse ex corpore & anima. Ex corpore eni & anima dicitur esse homo, sicut ex duabus rebus quędam tertia res constituta quę neutra illarū est, homo enim nec est anima neque corpus: sed si homo aliquo modo ex animali & rationali dicatur esse, non erit sicut restertia ex duabus rebus, sed sicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. intellectus enim animalis est fine determinatione formę spectalis naturam exprimens rei ex eo quod est materiale respectu vltimę perfectionis. Intellectus autem huius differentiæ ratio finalis consistit in determinatione formæ specialis, ex quibus duobus intellectibus constituitur intellectus speciei, vel diffinitionis: & ideo sicut res constituta ex aliquibus, non recipit predicationem earum rerum, ex quibus constituitur: ita nec intellectus recipit predicationem eorum intellectuum, ex quibus constituitur: nō enim dicimus, quod diffinitio sit genus, vel differentia.

Vide Auic. cap. 5. Prædicamentorum.

¶Correlarie cōcludit secūdā differētiā inter genus & speciē & differētiā: qa. s. genus, pportiōaliter se habet ad materiā, quę est pars cōpositi, & nō significat ipsam: differētia proportionaliter se habet ad formā. & nō significat ipsam. species, pportionaliter se habet ad cōpositum ex materia & forma: & vt sic nō significat cōpositū ex materia & forma. sed aliqd cōplectēs genus & differētiā. In assignatione huius differētiæ. fm quosdam membrum ponuntur duę particulę: pura in primo membro prima particula est q̄ genus, pportionaliter se habet ad materiā, secūda verò est, q̄ gen⁹ nō significat materiā: similiter in secūdo & tertio mēbris. Prima particula omniū sequit ex suprādictis. Si enim pfectio generica quæ formaliter importat per gen⁹, est materialis respectu perfectionis differentialis, quę formaliter importatur per differētiā, oportet q̄ sicut se habet materia respectu formæ in cōposito naturali, puta Sorterita genus respectu differētię in cōposito rationali, s. specie: vt sicut materia est potētialis, & perficit ac specificat per formā, sic generica pfectio est potētialis pfectibilis & specificabilis p differēciā. Secūda verò particula, licet sequat etiā ex suprādictis quia ex eo, q̄ gen⁹ differētia & species significat totū, sequitur immediate q̄ genus nō significet materiā q̄ materia nō est totū: & q̄ differentiā non significet formā, quia forma non est totū & q̄ species vt sic nō dicat cōpositū ex materia & forma, eo q̄ ptes ei⁹ vt sic nō sunt materia & forma, sed gen⁹: & differētia. Attū S. Tho. probat eā tali ratiōe. Materia & forma sunt p̄tes sui totī⁹, sicut duæ res tertiæ rei: gen⁹ & differētia nō sunt p̄tes sui totī⁹, s. speciei, vt duæ res tertię rei: ergo gen⁹ & differētia nō sūt materia & forma speciei. Maior patet ex se, homo eni est alia res à materia sua, & alia à sua forma. Nec ē curę modo vtrū sit res diffincta realiter, vel fm rationē ab illis duab⁹ cōstitis: sufficit eni nobis q̄ sit tertia res realiter diffincta a qualibet parte. Minor vero declarat hoc modo. Si gen⁹ & differētia cōponerēt speciē, vt duæ res tertiā tūc hō esset cōpositū ex animali & rationali: hoc est falsū: ergo à destructiōe cōsequētis gen⁹ & differētia nō cōponūt speciē, vt duę res tertiā: q̄rat, p̄batū. Cōsequetia patet ex se: falsitas vero cōsequētis, p̄batur, ex eo q̄ nulla pars prædicat de suo toto, vt supra dictū est. Habet quarto Topic. cap. 11. Animal autē prædicatur de homine: similiter rationale: dicimus enim, quod homo est animal, & quod est rationalis.

ADVERTENDVM est q̄ S. Tho. in rex. explicādo Maiorē exēpliter dicit, q̄ hō dicit esse ex anima & corpore, sicut ex duab⁹ reb⁹ tertia res. Circa q̄ verba dubitat q̄o hoc te verū, ei⁹ doctrinā sustinēdo ponētis vnicā formā substātialē in cōposito: quæcunq; eni sunt ide realiter, non cōstituūt aliq̄, vt duæ res tertia: perfectio autē corporea, & anima sunt ide realiter, si vnica forma ponit: quomodo ergo cōstituēt hominē, vt duæ res tertiā?

¶Hanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Hanc dubitationē propter eius magnā difficultatem diuersimodē soluunt. Quēdam dicunt, Corpus & anima non sunt ſm rem partes hominis: sed ſm rationem tantùm: licet enim anima sit verē pars, corpus autem ſm rem est totum. dicit enim compositum ex materia & forma, quæ est anima: ideo non est compositus ex anima & corpore tanquam ex duabus partibus ſm rem, sed ſm rationem, sed bene est compositus ex eis tanquam ex duabus rebus: eo modo, quo totū & pars sunt duæ res, vt tertia res secundum rationem distinctam ab altera, scilicet corpore: & secundum rem ab altera, scilicet anima.

¶Alij dicunt, & in idē redit, quod homo est cōpositus ex anima & corpore, sicut ex causa formali, & eo cui⁹ est causa formalis. Diuersę enim res sunt ſm Auicen. causa formalis, & id cuius est causa formalis: sicut lucidū est cōpositū ex luce & lucido. vnde & isti dicunt, ꝙ est compositus homo ex duabus rebus, scilicet ex toto & ex parte: sed non ex duabus partibus secundum rem.

¶Alij dicūt, ꝙ locutio ista est intelligēda per synecdochen, Homo est cōpositus ex anima & corpore ratione suæ partis, ſ. materiæ. Mihi autē pro nunc videtur dicendū, ꝙ homo est cōpositus ex anima & corpore, non solùm tanquā ex duabus rebus tertia res: sed tanquam ex duabus partibus ſm rem totum, accipiendo corpus: non vt est genus, sed vt significat partē, & accipiendo animam præcisē, vt diffinitur secūdo de Anima. Significat autem corpus sic acceptū compositū ex materia & perfectione corporea precisē. Anima verò perfectionē vitalē precisē. Probatur in tertū sic, Corpus differt realiter ab anima, & non vt totū à parte. ergo vt pars à parte. Probatur media: quia totum confuse saltē includit partem, corpus autē sic acceptū excludit animā: vnde in diffinitione animæ ponitur corpus, vt subiectū deferēs animam: vt ibi dicit S. Tho. Prima propositio est ex se euidēs, & ab omnibus concessa. Consequentia autē ex sufficiēti diuisione robur trahit: oportet enim vel vt totū à parte, vel vt pars à parte, corpus realiter differre ab anima: ſi realiter differūt: homo igitur est cōpositus ex corpore & anima taliter realiter distinctis: ꝙ erat intentū. Et aduerte ꝙ corpus, pars cùm importat corporeitatem præcisè extra ipsum, est identitas perfectionis corporeæ ad animā seu perfectionē vitalē: accidit enim, accidente extraneo corpori precisè, ꝙ eius perfectio sit idē cum anima: per se enim præscindit animā. & ideo per se loquēdo subtiliter dictū est: hominē componi realiter ex anima & corpore. Vnde ſm hoc ad obiectionē deductā, dic ꝙ licet perfectio corporea, seu forma corporeitatis sit eadem realiter animæ: corpus tamen aliud est realiter ab anima, & ipsa perfectio corporea, per se loquendo, non est eadem realiter ipsi animæ: imò ipsam excludit præcisè accepta: & ideo cōp⁹ & anima cū precisione, per se loquēdo realiter partes ipsius hominis cōcedit esse. Huic respōsioni fauent verba tex. vbi assignatur pro causa dicti præcisio animæ à significato corporis. Quod dicim⁹ de corpore est anima respectu animalis, dicere poteris de animali & anima intellectiua respectu hominis, de corpore & forma lapidis respectu lapidis: & sic de aliis, ſem per accipiēdo terminos præcise pro ptibus. licet nō cōsuetū sit dici inanimata cōponi ex corpore & forma specifica. sicut animata ex anima & corpore, pp latē rē differētiā inter corporeitatē & formā inanimatorū: & etiā qa forma animatorū eleuat cōpositū ad hoc, ꝙ moueat seipsum. oportuit in ipso distinguere partē mouentē, & partē motā: animā ſ. & corpus: ꝙ non inuenitur in formis inanimatorum

ADVERTE Secundò, ꝙ S. Tho. ad clarificādā minorē dicit, ꝙ homo nō est ex animali & rationali, sicut ex duabus reb⁹ tertia res: sed sicut intellectus tertius ex duob⁹ intellectib⁹. Vbi sciendū, ꝙ genus, species & differētia possunt accipi tripliciter. Primò modo pro re significata per nomē genericū, specificū. & differentiale primę intētionis. Secundo modo pro conceptu formali taliū nominū. Tertio modò pro re significata per corū nomina secundæ intētionis: verbi gratia, Anima, homo, & rationale possunt accipi primò pro re significata per hec nomina: secūdo pro conceptibus eorū formalibus: tertio pro relationibus generis, speciei & differētię: primo modo nec species nec diffinitio est cōpōsita ex genere & differētia, eo ꝙ res significata per speciē & diffinitionē est eadē realiter cum re significata per genus & differētiā: idē enim nō cōponitur ex seipso. Tertio modo similiter nec species nec diffinitio est cōpōsita ex genere & differentia, eo ꝙ relatio speciei relatiuæ apponitur relationi generis, vt dicitur à Porphyrio. Nullū autem correlatiuū cōponitur ex suo correlatiuo, & vniuersaliter non apparet quomodo relatio possit cōponi ex aliis relationibus: vnde sicut relatio quam significat hic nomen Propositio, non est compōsita ex relatiōe prędicati ad subiectū: sed est relatio attributa ab intellectu ipsi cōplexo ex prædicato & subiecto: ita relatio diffinitionis est relatio attributa tali formato cōceptui in prima operatione intellectus explicanti distincte genus & differentiam.

¶Secundo verò modo tā species, ꝙ diffinitio est cōpōsita ex genere & differētia: cōceptꝰ enim formalis speciei integraē ex cōceptu formali generis & cōceptu formali differētiæ tāq̄ ex duabꝰ partibꝰ: verbi gratia, Cōceptꝰ formalis hois est aggregatū quid ex cōceptu formali animalis, & cōceptu formali ratiōalis. Quod ex supradictis sic deducit: ex eo enī ꝙ ostēdim⁹, genꝰ & differē tiā & speciē differre in significato formali, illāt ꝙ cōceptꝰ formalis animalis est cōcept⁹ perfectiōis sensitiuę, & cōceptꝰ formalis rationalis est cōceptꝰ pfectiōis itellectiuę, & cōceptꝰ formalis hois est cōceptꝰ vtraq; pfectionē cōplectēs ex illis tāq̄ cōceptꝰ 3. illorū adunatiōe formatus: & sic hō est ex animali & rationali tāquā intellectus 3. ex duobus intellectibus: id est tāq̄ cōceptus tertius ex duobus cōceptibus & nō tāq̄ res ex duabus rebꝰ: & qa nulla pars vt pars prædicat in recto de suo toto: ideo stelleētꝰ, siue cōceptꝰ formalis animalis nō prædicat in recto de intellectu, id est cōceptu formali hominis. Ista enim est falsa. Conceptus formalis hominis est cōceptus formalis animalis: qa cōceptus formalis hominis aggregat totū ex intellectiua & sensitiua perfectiōis cōiunctū: conceptus verò formalis animalis non nisi partē, ſ. perfectionē sensitiuā dicit: licet. vt suprà dictū est, ſm cōceptum seu significatū materiale & formale simul totū dicat. homo ergo ſm suum formalē intellectū seu conceptū acceptus nō est animal, neq; rationale: sed ex animali & rationali. Et sicut dictum est de homine, qui est species, ita dicito de animali ꝙ est diffinitio: animal enim rationale ſm suum formalē conceptum nō est animal neq; rationale, sed ex animali & ratiōale: differt nanque formalis cōceptus animalis rationalis à cōceptu formali animalis, & à conceptu rationalis sicut totum à partibus.

HOC AVTEM ꝙ dictū est, cōceptū formalē ſ. speciei & diffinitionis cōponi ex cōceptibus formalib⁹ generis & differētiæ pōt duplicit intelligi, vno modo de cōceptu mētali. alio modo de cōceptu obiectali formaliter sumpto. Si primo modo, adhuc dupliciter intelligi pōt. Vno modo de cōceptu mētali ſm esse subiectiuum, seu ſm id ꝙ est. Alio modo de illo ſm esse repræsentatiuū: cōceptus mētalis speciei, ſm id ꝙ est, nō est cōpositus ex cōceptibus mētalibus generis & differētiæ ſm id ꝙ sunt, eo ꝙ oēs sunt qualitates simplices, nec possunt distingui in plures partes cōponētes. Non enim est imaginandū, cū intellectus format cōceptū diffinitionis hominis, ſ. animal ratiōale, ꝙ formet plures cōceptus, sed vnū tātū: qui est quædā simplex qualitas, distincte singulas repræsentātē, sicut & in re extra, res diffinita est habēs rē generis & differētiæ absq; cōpositione reali: vnde hoc primo modo dictū nostrū nō est verū: cōceptꝰ verò mētalis speciei ſm esse repræsentatiuū formaliter acceptꝰ est cōpositus ex cōceptibus mētalibus generis & differētiæ ſm esse repręsentatiuū formaliter acceptis, sicut idolū repręsentās totū ex idolis partib⁹: homo enim in mēte repręsentat aggregato ex perfectione sensitiua & intellectiua: animal verò in mēte formaliter nō repręsentat nisi pfectionē sensitiuā, rationale autē nō nisi intellectiuā: vnde hoc modo verificat dictū nostrū. Cōceptꝰ aūt obiectalis speciei formaliter sūptꝰ, cū nihil aliud sit, q̄ significatū formale, cōceptꝰ mētalis eiusdē est cōpositus ſm rationē ex cōceptibus obiectalib⁹ generis & differētiæ formaliter acceptis: sicut significatū formale speciei est cōpositū ſm rationē ex significatis formalib⁹ generis & differētię, vt supra ostēsū est: vñ homo acceptꝰ vt est obiectꝰ cōceptui mētali. suo, ſ. specifico nō est animal neq; ratiōale: sed ex animali & rationali, accipiēdo etiā animal & ratiōale, ſm ꝙ obiecta sunt suis mētalibꝰ cōceptibꝰ: vt ostēdit talitas huius propositiōis, Obiectū formale specificū est obiectū formale genericū, siue differēciale: dicit enim homo vt sic aggregatū est pfectiōe sensitiua & intellectiua: animal verò vt sic nō nisi vnā partē aggregati, ſ. sensitiuā naturā, & ratiōalē, vt sic nō nisi alterā partē, ſ. intellectiuā perfectionē. Manifestū est ante ꝙ aggregatū nō est alig⁹ aggregatorū: vnde & hoc modu dictū nostrū veritatē cōtinet: & est maxime ad propositū. Et sic animal quo ad rē iportatā, nec est pars, nec totū respectu hominis & animalis ratiōalis, quo ad significatū verò materiale & formale simul est totū: quo ad significatū: formale aūt est pars tā obiectaliter q̄ repręsētatiue sūptū. Vnde cū dico, Homo est animal ratiōale, ſi res ipsa solū attēdat, nec partis, nec totiꝰ ratio saltem habet: ſi aūt res ipsa sit significata attendatur secundū id, quod explicite includit vt sic: partis rationem sortit, propter quod animal ponitur in diffinitione hominis, vt res: res enim de re prędicatur vt totū, quia prędicatur in recto, & vt pars, quia additur differētia, quæ aliud explicat, &c.

¶Quod supra dicimus de specie, dicito de diffinitione, seruato semper eo ꝙ dicitur 1. Phyſic. tex. com. 5. ſ. ꝙ diffinitio diuidit in singula: non autem species. Nec fallaris, nostra dicta in hac materia legēs, & supra (quoniā supra) nec conceptum formalē conceptum mentalem diffinctum contra obiectalem accepimus, in hac materia verò per itellectū seu cōceptū formalē tā mētalē cōceptū, quā obiectalē formaliter sumptū intelligi volumus.

Quamuis

Tametsi genus significet totā essentiā, plures naturas non tamen oportet esse eiusdē realiter distinguūtur.

Quamuis autem genus significet totā essentiā speciei, non tamen oportet vt diuersarum specierum, quarū est idē genus, sit vna essentia: quia vnitas generis ex ipsa indeterminatione vel indifferentia procedit: non autē ita quod id quod significatur per genus, sit vna natura numero in diuersis speciebus, cui superueniat res alia, quę sit differentia determinās ipsum: sicut forma determinat materiam, quæ est vna numero: sed quia genus significat quandā formā, tamē non determinate hāc vel illam. quā determinate differentia exprimit, quæ nō est alia quā illa, quæ indeterminate significabatur per genus: & ideo dicit Cōmētator in 11. Metaphysico. quod materia prima dicitur vna per remotionem omnium formarum, sed genus dicitur vnum per communitatem formæ signatæ: vnde patet, quod per additionem differentię remota illa indeterminatione, quæ erat causa vnitatis generis, remanent species diuersæ per essentiam

¶In quarta parte capituli huius intēdit excludere talē obiectionē. Quæ cūq; habēt vnū gen, habēt vnā essentiā: diuersæ species habēt vnū genus: ergo diuersæ species habēt vnā essentiā, ꝙ est falsum: quia species differūt essentialiter. Maior probatur ex eo, ꝙ genus ſm prędicta dicit tātā essentiam speciei. Et licet ista obiectio faciliter solui posset, dicendo ꝙ species habent eandē essentiā genericè, non tamen specificè: quia tamē argumētū altiorem difficultatē petit, ex altiori principio respondere oportuit. Inducta est enim hæc obiectio ad cōcludendū diuersas species habere eandē essentiā simpliciter, & nō generice: vt patet ex medio assumpto sic arguēdo, Ea quorū tota essentia est vna, habēt eandē essentiā simpliciter: diuersarū specierum eiusdem generis, tota essentia est vna: ergo diuersæ species eiusdem generis habent eandem essentiam simpliciter. Minor patet ex eo, quod genus dicit totā essentiā specierū, & est vna in eis.

¶Ad huius obiectionis exclusionē declarat quomodo genus est vnū & innuit talē diffinctionē. Aliquid significat vnum dupliciter: vno modo per positionē vnius determinate rei significatæ: alio modo per indifferentiā seu indeterminationē pluriū rerū importatarū. Primo modo genus non significat vnū, sed secūdo modo. Illud enim primo modo significat vnū, cuius significatū ſm se acceptū est vna aliqua natura & determinata: sicut homo significat humanitatē. quæ est certa & determinata natura. ſ. humana. Illud autē, ꝙ significat vnū secūdo modo, habet significatū, non aliquā determinatam naturam, sed plures naturas indeterminate: sicut animal significans perfectionē seu naturā sensitiuā non significat aliquā certā & determinatā naturā siue formam: nulla enim est in vniuerso forma, quæ sit anima sensitiua, sed quælibet est vel bouina, vel leonina vel humana, &c. vnde dicitur 7. Phyſ. tex. com. 31. quod iuxta genus latent multa. & 10. Meta tex. com. 24. ꝙ natura generis diuersa est in speciebus. & 1. de Anima. tex. com. ꝙ ratio animalis ſm vnūq̄q; animal est altera: est igitur genus vnum secundo modo. vnde ad formam rationis dicitur secundum præmissam distinctionem: ꝙ quorū est tota essentia vna primo modo, eorū est essentia eadem simpliciter, non autem quorum tota essentia est vna secūdo modo: sicut est in proposito. Ipsecierum enim totam essentiam non adunat genus nisi vnitate indeterminationis.

ADVERTENDVM autē est in litera appositā fuisse differentiā inter vnitatē generis & vnitatē materiæ primæ ad maiorē prędictorū euidētia: q̄ etiā differētia ponit Cōmen. 12. Metaphy. Cōmen. 14. vbi nota ꝙ de materia contingit loqui dupliciter. Vno modo, vt est quoddā totū vniuersale respiciēs hanc materiā vel illam, vt partes subiectiuas: & sic de ipsa modo nō est sermo. idē enim est iudiciū de eius vnitate & de vnitate cuiuscunq; vniuersalis. Alio modo contingit loqui de ea solitarie sūpta ſm se: non prout est vniuersalis, aut particularis, neque prout est in hac specie vel illa: & sic de ea loquitur Cōmē. ibi, & S. Tho. hic differunt ergo vnitas materię sic accepta & vnitas generis in hoc, ꝙ vnitas materię est vnitas numeralis fundata supra determinatā rem: vnitas vero generica est vnitas non numeralis, sed indeterminationis fundata supra diuersas naturas indeterminate. Cùm autem audis vnitatē materiæ primæ esse vnitatē numeralē intellige negatiue nō positiue. Dicitur enim aliquod vnū numero dupliciter: positiue scilicet & negatiue, illud est numero positiue quod est vnum per positionem proprietatis seu differentiæ numeralis: sicut Sor. & hoc modo materia prima secūdū se non est vna numero: quia nullam proprietatē indiuiduale includit. Illud est vnū numero negatiue, quod vniuersale cū nō sit, est non plura numero. hoc autem est illud, quod nullum dictiuū includit in se: vnde pluralitatē & numerū habere queat: & hoc modo materia prima secūdū se est vna numero: & talis vnitas numeralis fundatur supra determinata entitatem, illā, ſ. quę est materia: quę nullū dictiuū includit cū ab omni denudata sit actu, cuius est distinguere. & ideo dicit, Cō. ꝙ materia est vna p remotionē omniū formarū: quia vnitatē suā negatiue habet, ex hoc ꝙ nō habet distinctiuas formas. Genus aūt nō esse vnū numero neq; positiue, neq; negatiue, ppriè loquēdo, ex eo patet qa vnitas numeralis tā positiue, q̄ negatiue fundat supra certā & determinatā rem: ꝙ in genere nō inuenitur. dicit enim genus plures naturas & res, ex quibus numerari pōt. Sed & ꝙ genus sit vnū vnitate indeterminationis, ex eo patet ꝙ naturę plures per genus importatę nō adunātur in eius significatione, nisi ꝓpter hoc, ꝙ indeterminate significant eas: animal enim ideo adunat in se equū, bouē, leonē &c. quia nō determinate explicat quis eorū sit habēs perfectionē sensitiuā. & ideo dicit Commen. ibi, ꝙ genus est vnū per cōmunitatem formæ significatę, id est ex eo ꝙ communiter & non determinate formā significat. Vnde & patet quomodo proposito S. Tho. deseruit inducta autoritas. Si enim materia & genus in hoc differunt quod materiæ vnitas est per negationem formarum supra entitate determinata fundata, & genus non est vnum nisi propter hoc quod significata communiter plura, consequens est quod genus non sit vnum nisi ex indeterminatione: quod erat propositum.

Essentiā speciei in diuiduis comparatā totū cum tempt ef se, est partē: aūt pars est de illis, minime prędicatur & autē totū est, & in cōcreto nō minime significatur de illis prędicatur.

Et quia, vt dictum est, natura speciei est indeterminata respectu indiuidui, sicut natura generis respectu speciei, inde est quod sicut id, quod est genus, prout prædicatur de specie implicite in sua significatione, quamuis indistincte: totorum id quod determinatè est in specie, ita id quod est species secūdum quod prædicatur de indiuiduo: oportet quòd significet totū quod essentialiter est in indiuiduo licet indistinctè, & hoc modo est species significatur nomine Hominis: vnde homo de Sorte prædicatur. Si autē significatur natura speciei cum præcisiōe materiæ signatæ, quæ est principium indiuiduationis, sic se habebit per modum partis: & hoc modo significat nomen humanitatis: humanitas enim significat id vnde homo est homo. Materia autē signata nō est illud, vnde homo est homo: & ita nullo modo cōtinetur inter illa, ex quibus homo habet ꝙ sit homo. cum igitur humanitas in suo intellectu includat tantum ea, ex quibus homo habet, ꝙ sit homo, patet ꝙ à significatione eius excluditur, vel præceditur materia determinata vel signata. Et quia pars nō prędicatur de toto, inde est, ꝙ humanitas nec de homine, nec de Sorte prædicatur: vnde dicit Aul. quod quiddtas cōpositi nō est ipsum cōpositū, cuius est quidditas, quāuis etiā ipsa quidditas sit cōpōsita, sicut humanitas, licet sit cōpōsita, non tamen est homo, imo oportet ꝙ sit recepta in aliquo, quod est materia signata. Sed qa, vt dictum est, designatio speciei respectu generis est p formas, designatio aūt indiuidui respectu speciei est p materiā: ideo oportet vt nomē significās id, vnde natura generis sumitur, cū precisiōe formę determinatæ pficientis significet partē materialē totius: sicut corpꝰ est pars materialis hominis: nomē aūt significās id, vnde sumit natura speciei cū precisiōe materię designatę, significat partē formalē: & ideo humanitas significatur vt forma q̄ dā. Et dicitur ꝙ est forma totius, nō qdē qua si supra adicta pubꝰ essentialibꝰ materię & formę, sicut forma domus superadditur partibꝰ integralibꝰ eius, sed magis est forma, q̄ est totū. ſ. forma cōplectēs & materiā: cū precisiōe tm eorū. p q̄ materia est nata designari. Sic ergo patet, ꝙ essentia hois significat hoc nomine, homo, & hoc nomine, humanitas: sed diuersimode, vt dictū est: qa nomē, homo significat eā vt totū, inquātū, ſnō prętedit designationē materię, sed implicite cōtinet eā, & indistinctè, sicut dictū est: ꝙ genus cōtinet differētiā: & ideo prędicatur hoc nomē homo de indiuiduis: sed hoc nomē humanitatis significat eā vt partem: nec cōtinet in sua significatione nisi id ꝙ est hominis inquantū homo: & præcedit omnē designationem materię, vnde de indiuiduis hominis non prędicaretur: & propter hoc quandoque hoc nomē essentia inuenitur prędicatum de re: dicitur enim Sortis essentia quędā: & quandoq; negatur, sicut dicimus quod essentia Sortis non est Sortes.

¶In hac quinta & vltima parte huius capituli comparat essentiā specificam ad indiuiduum ſm totalitatem partialitatē, prædicabilit

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilitatem & formalitatem.

¶Ad quorum euidentiã aduertendũ est, q̃ sicut suprà de essentia generica dictum est, q̃ potest significari per modum totius & per modum partis, ita nũc dicitur, q̃ essentia specifica potest accipi vt significata nomine primæ intẽtionis per modũ totius, & per modum partis. Per modum quidem totius sicut essentia humana significatur per ly homo: per modum vero partis, sicut illa mẽ significatur per ly humanitas. Differt autem ipsa à se altero modo significata in hoc q̃ significata per modũ totius implicitè ineludit individua: significata vero, per modũ partis excludit illa à sui significatione. Quod sic declaratur exẽplariter, Homo cũ significet habẽs natura humanã, implicitè includit sub ly habẽs omnia individua humana: habẽs enim naturã humanã est quodcũque individuũ humanũ: humanitas autem cùm significet quo homo est homo, omne aliud ab humanitate excludit à ly quo: nullã enim aliud ab humanitate est, quo homo est homo: & ideo cũ principia individuantia sint aliud ab humanitate, vt suprà dictũ est, sequitur q̃ humanitas excludit principia individuantia à sui significatione: & consequẽter individua, quæ sine individuatione intelligibilia non iuntficut nec species absque differẽtia intelligi potest, & cum pars vt pars non prædicet de suo toto: omne autem prædicatũ in recto habet rationẽ totius, ideo essentia primo modo, id est per modũ totius significata de individuis in recto prædicatur: significata verò per modũ partis nequaquã. & propter hoc illa est vera, Sortes est homo, illa autẽ falla, propriè loquẽdo, Sortes est humanitas (vt Auic. testat) & sic iã patet proportio essentiæ specificæ ad individuum secũdum tria, scilicet totalitatẽ & partialitatem, & prædicabilitatẽ.

¶Quo ad formalitatẽ verò declaratur apposita differẽtia inter essentiã genericã per modum partis significatã respectu speciei, & essentiã specificã per modum partis significatã respectu individui. Differũt enim in hoc, q̃ illa est pars materialis speciei. ista vero est pars formalis individui. Et ratio est, q̃ illa, scilicet essentia generica cõparat ad alterã partẽ speciei, vt materia ad formã & perfectibile ad suam perfectionẽ, cùm designatio seu determinatio generis ad speciẽ fiat per differentia, quæ sumitur à specifica forma, quæ perficit & complet perfectionem generi camitia verò, scilicet specifica essentia comparatur ad alteram partem individui, vt forma ad materiã, & perfectio ad perfectibile, cùm designatio seu determinatio speciei ad individua fiat per materiam signatã, quam imperfectionẽ esse specifica forma, qua essentia specifica sumitur, constat: ideo animalitas est pars materialis hominis, humanitas vero est pars formalis Sortis, & dicitur quod est forma totius non quasi superaddita, &c.

AD EVIDENTIAM horum verborũ est notandum, q̃ forma totius & forma partis, vt in secũdo ca. visum fuit, differunt realiter: nõ sicut vna forma differt ab alia forma puta albedo à dulcedine, sed sicut totũ & pars, & ideo dicitur hic q̃ forma totius non est quasi superaddita partibus, id est, non est forma addita materiæ & formę, sicut forma domus est, forma addita lignis, lapidibus, cęmẽto, & cęteris partibus: sed magis est forma, quę est totũ, id est ipsum compositum resultans ex partibus. Quod cum per modum partis formalis significatur, forma totĩ appellatur, eo quod totius est completè certificatium & distinctium & determinatium: hæc enim sunt cõditiones formę. Et residuum sermonis epilogus per se pãtens est.

CAPVT IIII.

Nulla species substantiæ compositæ significata per modum partis, est genus, vel species, vel differentia. 5. Meta. cap. 6. in princip.

Quanã ratiõe essentia cõueniat esse genus, speciẽ, vel differentiã ostendit.

VISO quid significetur nomine essentiæ in substantiis compositis, videndum est quomodo se habeat ad rationem generis, speciei, & differentiæ, quia autem cui conuenit ratio generis, speciei vel differẽtiæ, prædicatur de hoc singulari signatio, impossibile est quod ratio generis vel speciei vel differentiæ conueniat essentiæ, secundum quod per modum partis significatur, vt nomine humanitatis vel animalitatis: & ideo dicit Auic. quod rationalitatis non est differentia, sed differẽtiæ principium, & eadem ratione humanitas non est species, nec animalitas genus.

IN HOC quarto ca. intendãs determinare quomodo essentia substantiarũ cõpositarũ se habeat ad intẽciones logicas, scilicet generis, differẽtiæ, quatuor facit, primo sex cõclusionib⁹ determinat intẽtũ: secũdo excludit quędã Auer. errorẽ: tertiò excludit quãdã aliã obiectionẽ: quarto respõdet cuidãtæ obiectioni.

¶Pro intellectu primę pris notãde sunt duæ distinctiões. Prima est ista: Natura seu essentia substãtię cõpositæ põt tripliciter accipi: primò, vt significata p modũ partis: secũdo, vt p se existẽs separata à singularibus: tertiò, vt significata p modũ totĩ⁹. Secũda distinctio quę est subdiuisio tertij membri est ista: Natura substãtię cõpositę significata p modũ totius põt accipi tripliciter: primo, secundũ se, secũdò, secundum esse quod habet in singularibus: tertiò, secundum esse quod habet in intellectu.

¶His prælibatis scias q̃ ſm singula mẽbra harũ diuisionũ ponit singulas cõclusiões: ſm primã quidẽ duo mẽbra vtriusq; diuisionis ponit quatuor negatiuas: ſm verò vltima vtriusq; ponit duas affirmatiuas, ita q̃ ſm quãlibet diuisionẽ primò ponit duas negatiuas, deinde tertiam affirmatiuam: & sic fiunt sex cõclusiones.

¶Prima ergo cõclusio negatiua est, Essẽtia substãtię cõpositę significata per modũ ptis sicut animalitas, humanitas, rationalitas nõ est genus neq; species neq; differẽtia: Quã, pbat sic, Tã gen⁹, q̃ species, q̃ differẽtia prędicat in recto de hoc ptĩculari suppositõ, pũta Sorte: essentia substãtiæ cõpositę, significata per modum partis nõ prædicatur in recto, de hoc particulari suppositõ: ergo essẽtia taliter significata nõ est gen⁹, nec species, nec differẽtia. Cõs, ppositiões patẽt ex præcedẽti ca. & ideo dicit. Auic. q̃ rationalitas, quę significat p modũ ptis, nõ est differẽtia, sed principiũ differẽtiæ: & similiter animalitas nõ est gen⁹ sed generis principiũ. & humanitas nõ est species, sed speciei principiũ, sicut albedo est principiũ albi, & pars est principium cius, cuius est pars.

Essentia per modum partis non est genus, nec species, nec differentia.

Similiter etiam non potest dici, quod ratio generis, speciei, differentiæ cõueniat esse, secundum quod est quædam res existẽs extra singularia, vt Platonici ponebãt: quia sic genus & species nõ prædicarẽtur de hoc individuo: nõ enim potest dici quod Sortes sit hoc, quod ab eo separatũ est. Nec separatũ illud proficit in cognitiõe huius singularis signati.

Essentia per se non subsistit.

¶Hic ponit secũda cõclusio negatiua, Essẽtia substãtiæ cõpositæ per se non in singularib⁹ existẽs nõ est species siue gen⁹. Et probat eã duplici ratiõe. Primò sic. Genus seu species prædicat de hoc particulari: essẽtia p se subsistẽs nõ in singularib⁹ nõ prædicat de hoc particulari: ergo essẽtia p se subsistẽs nõ in singularib⁹ nõ est gen⁹ seu species. Maior patet, Minor probãt sic, Subiectũ, i. q̃ in recto de eo prædicat: Sortes nõ est homo separat⁹: ergo Sortes nõ est subiectũ respectu hominis separati: ergo homo separatus nõ prædicat de Sorte: q̃ erat assumptũ in Minore. Secũdò sic, Genus seu species est id, quo individua cognoscũt: essentia per se subsistẽs nõ in singularib⁹ nõ est id, quo individua cognoscũtur: ergo essentia per se subsistẽs nõ est genus neque species. Maior patet ex eo q̃ vnũquodq; per suũ genus speciẽ, differẽtia cognoscitur. Minor verò ex eo q̃ vnũquodq; cognoscitur quidditatiue per id q̃ est in eo: & nõ per id quod non est in eo.

Essentia per se subsistens non est genus.

Et ideò relinquitur, quod ratio generis, vel speciei, vel differẽtiæ cõueniat essentiæ, secundum quod significat per modũ totius, vt nomine Hominis, vel animalis prout implicitè & indistinctè cõtinet totũ hoc, quod in individuo est.

Essentia per modum totius est species, genus vel differentia.

¶Hic ponit 3. cõclusio affirmatiua: Essẽtia substãtię cõpositæ significata p modũ totius est species, genus vel differẽtia, &c. probãt sic, Gen⁹, species seu differẽtia substãtialiter cõtinet & implicite totũ q̃ est in individuis: essẽtia substãtiæ cõpositæ nõ nisi significata p modũ totĩ⁹ cõtinet implicite totũ eẽ individuorũ: ergo essentia substãtię cõpositę significata p modũ totĩ⁹ est gen⁹ vel species vel differẽtia. Proportiões oẽs ex præcedẽti ca. patẽt: vbi dicim⁹ gen⁹, speciẽ, differentiã, cõuenire i hoc q̃ significãtũ q̃ est in inferiorib⁹, & sua abstracta excludere ea, q̃ sunt in inferiorib⁹: ẽ igit animal gen⁹, homo species, rationale differẽtia.

Natura autem vel essentia sic accepta potest dupliciter cõsiderari. Vno modo secundum naturam & rationem proprium: & hæc est absoluta cõsideratio ipsius: & hoc modo nihil est verum de ea dicere, nisi quod conueniat sibi, secundum quod huiusmodi. Vnde quicquid aliorum sibi attribuitur, falsa est attributio: verbi gratia, Homini in eo, quod est homo, cõuenit rationale & animal, & alia quæ in eius diffinitione cadũt, album verò vel nigrum vel quodcunque huiusmodi, quod non est de ratione humanitatis, non conuenit homini in eo, quòd est homo. Ideo si quæratur vtrum ista natura possit dici vna vel plures, neutrum concedendum est, quia vtrunque est extra intellectum humanitatis, & vtrunque potest sibi accidere. Si enim pluralitas esset de ratiõe eius, nunquam posset esse vna: cum tamen vna sit secundum quòd est in Sorte. Similiter si vnitas esset de intellectu & ratione eius, tunc esset vna & eadem natura Sortis & Platonis, nec posset in pluribus pluificari. Alio modo considerator, secundum quòd habet in se in hoc vel in illo: & sic de ipsa prædicatur aliquid per accẽs ratione eius in quo est: sicut dicitur quod homo est albus, quia Sortes est albus, quamuis homini non conueniat in eo, quòd est homo. Hæc autem natura habet duplex esse, vnum in singularibus, aliud in anima & secundũ vtrunque consequuntur accidentia dictam naturã: & sic in singularibus habet multiplex esse secundũ diuersitatẽ singularium: & tamen ipsi naturę secundum propriã consideratione, scilicet absolutam, nullum istorum esse debet, falsum enim est dicere, quòd natura hominis, inquantũ huiusmodi, habeat esse in hoc singulari, si enim esse in hoc singulari conueniret homini, inquantum est homo, nõ esset vnquam extra hoc singulare. similiter si cõueniret homini inquantum est homo, nõ esse in singulari, nunquam esset in eo. Sed verum est dicere, quòd homo, inquantũ est homo, non habet quòd sit in hoc singulari vel in illo. patet ergo quòd natura hominis absolutè considerata abstrahit à quolibet esse: ita quòd non fiat præcisio alicuius eorũ: & hæc natura sic considerata, est quæ prædicatur de omnibus individuis.

¶Hic antequã ponat quarta cõclusio, inchoat secũda diuisio suprà posita, cuius terminos oportet p̃ declarari ad intellectũ cõclusionũ. Natura p modũ totius significata, ſm naturã seu rationẽ propriam, vel ſm se, idem sunt q̃ natura considerata ſm eas cõditiones, siue ea prædicata, quæ cõueniũt sibi ex sua diffinitiõe, seu in primo modo dicẽdi per se. Natura verò secundum esse in singularibus idem sonat quod natura cõsiderata secundum eas cõditiones: siue ſm ea, prædicata, quæ conueniunt sibi ex hoc, q̃ in singulari vel in singularibus esse habet. Natura autẽ secundum esse in intellectu idẽ sonat quod natura cõsiderata secundum eas cõditiones, siue illa prædicata, quę conueniunt sibi ex hoc, q̃ habet esse in intellectu. Differunt aũt quadrupliciter, vt ex textu colligitur, cõditiones conuenientes naturæ ſm has diuersas acceptiões. eo q̃ cõditiones debitæ naturæ ſm se sumptę sunt prædicata essentialia: homo enim ſm se est nisi animal rationale, cõditiões verò debitæ naturæ reliquis duob⁹ modis sunt p̃dicata denominatiua. homo eñ nõ est res illa, q̃ cõuenit ei ex esse in singularibus. sed ab ea denominat: nõ enim homo est albedo quę cõuenit ei ex hoc q̃ est in Sorte, sed ab ea denominat albus. Similiter homo nõ est res illa, quę cõuenit ei esse in intellectu, puta relatio vniuersalitatis, aut speciei, sed nominat ab ea vniuersalis & spẽs. Et licet hęc duo vlt. mẽbra in hoc cõueniãt, q̃ artẽdunt penes p̃dicata denominatiua differũt tñ quia prædicata denominatiua, quæ cõueniũt naturæ ſm esse in singularibus, aliquid ponũt reale suprà ipsam, sicut albũ addit suprà hominẽ, naturã albedinis quæ est ens reale: p̃dicata verò denominatiua q̃ cõueniũt rei ſm esse in intellectu nihil ponũt reale suprà naturã ipsam: sed denominationẽ negatiuã, aut relatiuã ſm aliquã relationẽ rationis. Cũ eñ dico. Homo est species, ly species, nihil reale addit suprà hominẽ, sed solam relationẽ rationis, qua respicit suum genus: species enim generis est species.

¶Secũdò differũt istius diuisiõis positæ mẽbra in hoc q̃ natura absolutè sũpta nec est vna numero, nec plures numero. si enim esset vna numero, nõ posset reperiri in plurib⁹ numero: q̃ patet esse falsum, eo q̃ natura humana est in Sorte & Platone. Consequẽtia, pbatur sic, Natura ſm se est vna numero: ergo nõ põt esse distincta numero: ergo nõ põt reperiri in plurib⁹ numero: q̃ erat inrẽtum. Prima cõsequentia harũ ex eo est clara: quia impossibile est alicui cõuenire oppositũ eius quod cõuenit ei ſm se sicut impossibile est homini conuenire irrationale, distinctio aũt numeralis est opposita vnitati numerali, & ideo si natura ſm se habet vnitatẽ numeralẽ, nũquam habere põt distinctionẽ numeralẽ. Similiter probat, q̃ natura ſm se nõ fit plures numero: sequeret enim naturã humanã nõ esse in Sorte, q̃ nõ posset habere vnitatẽ numeralẽ, ex quo vẽdicat sibi ſm se distinctionẽ numeralẽ. Natura autẽ ſm esse in singularibus vnitatẽ & distinctionẽ numeralẽ sortitur, ppterea nanq; homo est vnus numero, q̃ Sortes est vnus numero: & ppterea homo est distinctus numero in pluribus: quia Sortes & Plato sunt distincti numero.

¶Tertiò differũt in hoc. quia natura secũdum se sumpta nullum esse sibi vẽdicat: ſ. nec esse in singulari aut singularibus, nec esse in intellectu: nec etiã vẽdicat sibi nõ esse in singulari & singularib⁹, aut nõ esse in intellectu, quod patet ex eisdẽ fundamẽtis. si enim esse in singulari esset de ratiõe sua nunquã extra illud inueniretur: cum nihil inueniatur extra id quod est de eius rõne. similiter si esse i singularib⁹ esset de ei⁹ rõne, modò posset i vno inueniri: quia in vno natura existẽs nõ est in plurib⁹. similiter si esse in intellectu esset de rõne ei⁹, nunquã posset extra intellectũ reperiri, eodẽ mõ si nõ esse in singularib⁹, aut singulari esset de ei⁹ rõne nunq̃ posset habere esse in aliquo singulari: & si nõ esse in intellectu esset de eius rõne. nunq̃ posset habere esse in intellectu ex illo fundamẽto. Nulli põt cõuenire oppositũ, q̃ est de rõne sui: vñ natura absolute sũpta ab omni esse & nõ esse abstrahit sine præcisione, id est nec includit nec excludit aliq̃ huiusmodi esse vel nõ esse: natura aũt tã secũdo q̃ tertio modo accepta, alterũ illorũ esse includit, & alterũ excludit. vt de se patet, homo enim ſm q̃ est in singularibus, non est in intellectu: & econtra: secundum q̃ est in intellectu non est in singularibus.

¶Quarto differũt, quia natura per modũ totius significata ſm se sumpta est ea, quæ prædicẽt de individuis. cũ dicitur, Sortes est homo. Natura aũt sumpta tam prout est in singularib⁹, quã prout in intellectu nõ prædicatur de individuis: q̃ declaratur sic, Id prædicatur de individuis: q̃ attribuitur illis in propositione: sed natura absolutè accepta & non ſm esse in singularibus, neque ſm esse in intellectu attribuitur individuis in proportiõe: ergo natura absolute sumpta & nõ ſm esse in singulari, vel intellectu prædicatur de individuis. Maior est nota ex terminis. Minor declaratur exẽplariter, cũ dico, Sortes est homo. sensus propositionis est, Sortes est animal rationale: ita q̃ in ista propositione nihil attribuitur Sorti nisi esse animal rationale: quæ sunt cõditiones naturæ humanæ absolute acceptæ: vt patet. nõ enim cum dico, Sortes est homo, attribuo Sorti aliq̃ debitum naturæ humanæ ex esse in singularibus, aut ex esse in intellectu: neq; attribuo Sorti habere naturam humanam cum aliquo addito: sed tãtum attribuo Sorti habere naturã humanã, seu esse animal rationale: quæ sunt vt dictũ est conditiones naturæ humanæ secundum se acceptæ. Natura igitur primo modo sumpta est, quæ prædicatur de individuis. & non natura secundo & tertio modo.

Dubita 110.

IN hoc loco antequam vlterius procedatur, dubia quædam examinanda sunt. Circa prędicta dubiũ est. Primò circa primam differẽtiam assignatã in eo, quod dictũ est q̃ natura secundum se sumptæ nõ insunt nisi prædicatæ quidditatiuæ, hoc enim patitur difficultatẽ tum propter trãscendentia, tum propter quædã prędicata negatiua. si enim trãscendentia, quę sunt, ens, res, vnum, aliquid, verũ & bonũ. conuenire afferantur naturæ absolutè sumptæ erũt p̃dicata quidditatiua. & si sic ponat in diffinitiõe, nulla enim diffinitio est cõpleta, nisi oia p̃dicata quidditatiua includat: trãscẽdẽtia aũt in diffinitiõe poni omnes negant.

¶Cõfirmatur cõsequẽtia ex dictis S. Tho. in litera. vbi habetur q̃ quę insunt natura absolutè sunt de diffinitiõe illius. si aũt trãscendẽtia dicãtur nõ cõuenire naturę absolutè, tũc homo ſm se sumptus nõ est aliq̃d. nec res, nec vnũ quid: q̃d omnino negat.

DE Prædicatis verò negatiuis occurrit difficultas talis: quia negationes naturarũ disparatarũ ſi cõueniunt naturę absolutæ erũt prędicata quidditatiua: & sic negatio erit de diffinitione substãtiæ. Si autem conueniunt naturæ secundum esse in singularibus vel in intellectu, tunc accipiendo hominem absolutè, ista erit falsa. Homo non est Leo: quod videtur irrationabile.

AD horum dissolutionem cõsiderandum est primò, quomodo trãscendentia se habeant ad naturas rerũ. suprà quas cadũt. vt autem suprà in quæstione de significatione entis tactũ fuit, nullum trãscendentium imporralium gradum, seu aliam naturam à gradibus seu naturis eorũ, quibus apponũtur. cum enim dico, ens homo, vnus homo, res homo, verus homo, bon⁹ homo, aliquid homo, nullũ alium gradũ ab humanitate significo, sed ipsam humanitatẽ diuersis modis, ly enim ens significat humanitatẽ, prout habet esse: ly vnus, illam prout nõ est diuisa formaliter. ly res, illam prout latitudinem habet, vtpotè non ex intellectu fabricata: ly bonum, ipsam, prout perfectiua est appetitus: ly vetũ, ipsam vt perfectiua est intellectus: ly aliquid, ipsam, vt aliud quid est ab aliis. Simili modo est dicendum accepto quocunq; gradu generico: vt faciliter exemplo manifestari potest.

1. 1. q. 2.

5. Meta.

Considerandum est secũdò, quòd cùm primum inter trãscendẽtia sit ens (eo quòd eius ratio cæterorũ rationes præuenit) & omnia cõuertantur cum ente, tanquam eius passiones, cùm declaratum fuerit quomodo ens cõueniat naturis rerum, planũ erit de cęteris. Scotus ergo primo sent. dist. 3. q. 3. opinatur ens esse vniuocum & prædicari, inquit de omnibus inferioribus exceptis vltimis differentiis. Et primum quidem horum tanquam per se notum supponens, secundi duplicem rationem reddit.

d. 3. q. 3.

¶Primò, qui. si differentiæ includant ens vniuocè dictũ de eis, & nõ sunt omnino idem: oportet q̃ sint diuersa aliquid idẽ entia: & consequenter sequitur, q̃ differentiæ vltimæ sint propriè differentes, & sic habent alias differentias, & non sunt vltimæ.

3. cons. 4. 3. &

¶Secũdò, quia sicut ens compositũ in re est compositum ex actu *suprà di* & potentia: ita conceptus cõpositus per se vnus est cõpositus ex *stinctum* cõceptu actuali & potentiali determinabili & determinãte. Sicut ergo resolutio cõpositi in re fiat ad simpliciter simplicia, scilicet actum vltimũ & potentiã vltimã: ita q̃ actus nihil potẽ tiæ, & potẽtia nihil actus includat: ita resolutio cõceptus debet fiare ad cõceptus simpliciter simplices actualẽ & potẽtiã determinabilẽ tantũ ita q̃ nihil determinatis includat. & determinãtẽ tãtũ, q̃ nihil determinabilis includat. tales sũt cõcept⁹ entis & vlt. differẽtię: ergo vlt. differẽtia nõ includit formaliter ens.

2. 3. q. 3. 4. 3. &

prima ratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONTRA primum arguitur: quia sequeretur, q̄ ens poneretur in diffinitione, contra Arist. octauo Meta. tex. com. 16.

t.c.16. ¶Præterea sequitur, quòd esset negatio in diffinitione, vt suprà in quæst. de vniuocatione entis deduximus.

c.2.q.3. ratione 2. ¶Contra secūdum dictū arguo sic, Omne id, de quo formaliter sumpto prædicatur in secūdo modo passiōes entis includit in se formaliter ens: sed de vltima differētia formaliter sumpta prædicatur in secūdo modo passiones entis: ergo vlt. differētia includit in se formaliter ens: Minor patet, quia vlt. differentia est p se vna & intelligibilis: Maior probatur sic, Omne formaliter includēs medium propter a priori, per quod demōstratur passiōes entis, includit in se formaliter ens, patet ista: quia entis cōceptus est illud mediū. Sed omne id, de quo formaliter sumpto prædicātur in secūdo modo passiōes entis, includit in se formaliter mediū, per quod tales passiones de eo sunt demōstrabiles: ergo omne tale includit formaliter ens. Patet ista Minor, quia implicat oppositū. Si enim formaliter nō includit propriū mediū cōcludendi B, quomodo de A formaliter sumpto erit à priori demōstrabili B. Secūdo arguo, & in idem redit: Omnis passio cōueniēs pluribus formaliter sumptis, cōuenit eis ratione alicuius cōmunis in eis formaliter inclusi, cui illa passio primò cōuenit: sed vnitas vel intelligibilitas est passio cōueniens omnibus vltimis differētiis formaliter sumptis: ergo cōuenit eis ratione alicuius cōmunis formaliter inclusi in eis, cui primò cōuenit: tale aūt est ens: ergo oēs differētiæ vltimæ includunt ens. Minor patet p se nōta. Maior est Arist. primo Posteriorū. Nec potest dici ad Maiorē, quòd sufficit subiectū denominatiuè includi in eis, quibus formaliter sumptis cōuenit passio illi⁹ subiecti. Quia cū tota ratio quare passio alicui⁹ insit alteri, sit participatio illius subiecti primi: si alicui formaliter sumpto ineſt passio, cidē formaliter sumpto ineſt & subiectū: & si formaliter sumptum subiecti expers est, quomodo formaliter sumptū illius passioē habere pōt? Vt arguatur sic, Id quod formaliter sumptū à se subiectū excludit, etiam à se passionē excludit: sed vltimæ differētiæ formaliter sumptę nō excludūt a se passiōes entis in secūdo modo: ergo nec excludūt ens in primo modo. Nec patiātur aures tuæ audire responsionē Fracisci de Mayronis dicētis, reguli⁹ adductā Posteriorisiticā Arist. nō tenere in trāscendentibus, Voluntaria enim & destructiua totius Metaphysicæ glossa est.

t.c.12.

Primo sen.q.6. quæ quæ ritur & trum a simplicibus simplicibus possit abstrahi aliquid cōceptū communis in fine. Cap.5. Cap.3. Cap.8. Circa T.cō.5. Circa T.c.8. Quolibet.2.q.2. ar.1.cō tra Gē. c.26. Vnitas pertinēs 5.art.1. ad primum de Quæs.q. 21.c.1. Sede cō. hemundo lib.1. & post.c. 6. in pri & c. 16. & in cip. & ceria diuiditur media.

¶Ad rationes autem Scoti dicitur, q̄ cū tam prima, quam secūda supponāt ens habere cōceptū obiectiuū vnū simpliciter, nihil cōcludit. Dicitur secūdò ad secundam, quòd argumentum à simili claudicat: licet enim sit similitudo quo ad aliquid inter cōpositum naturale & intellectuale: dissimilitudo tamē est magna in p̄posito, qa partes cōpositi naturalis mutuò se excludūt: quia quędā res speciales sunt, partes aūt cōpositi intellectualis non possunt mutuò se excludere: quia altera (puta ens) est adeò vniuersalis, vt nihil possit eam subterfugere.

AVICENNA Autem Alpharabius & Algazel, vt testatur Albertus in Posteriorū prædicamētis, c. 9. opinantur, quòd ens nō conueniat naturæ absolutę sumptæ. Vnde dicūt hanc consequentiā non valere, Homo est substātia: ergo homo est ens: eo quòd ens significat aliquid additum essentiæ rei: quod non est de eius ratione. quod expresse etiam de Auicenna refert Commentator quarto Meta. com. 3. & 10. Metaph. com. 8.

S. THO. aūt cuius est opus, quod exponēdum suscipimus super quarto Meta. lectu. 2. super tex. com. 3. & super lect. 2. supra tex. com. 8. expresse in hoc reprehendit Auic. vnde sententia eius nō est censenda eadem opinioni Auic. licet difficile sit videre in quo differat ab ea, cùm ipse teneat nullū aliud à Deo esse ens per suā essentiā, sed per aliquid additum suæ essentiæ: & expresse dicat in quolibeto secundo, q. 2. artic. 1. ens non esse prædicatū essentiale: & in primo cōtra Gen. c. 26. dicat ens non cadere in cōceptu substantiæ: quod est genus generalissimum.

¶Propter quod à quibusdam dicitur, q̄ ens dupliciter sumitur, scilicet nominaliter & participaliter. Et quod ens nominaliter quidditatiuè & intrinsecè de omnibus prædicatur: sic enim vnumquodq; est ens per essentiam suam. Ens verò participaliter, cùm idē sonet quod existēs non est prędicatum quidditatiuum: sic enim nihil aliud à Deo est ens per essentiam suā: vnde secundum istos ens nominaliter cōuenit naturæ absolutę, non autem ens participaliter. Addunt quoque quòd ens nominaliter est diuisum in decem prędicamēta, & est trascendens conuersum cū aliis, propriè loquendo, non ens secundo modo: & ideo repræhensibilis erat Auic. qui hanc distinctionem prætermisit.

¶Mihi autem aliter dicendū occurrit: dico enim quòd ens participaliter est id quòd est trāscendens, diuisum in decē prædicamenta. Quod ex eo patere potest, quòd S. Tho. prima parte, q. 5. art. 2. & 6. & in quæstione de Veritate, quęst. 21. ostendit bonū, quod cria diuiditur in decem prædicamenta (vt dicitur primo Ethicorum) conuerti cum ente participaliter non nominaliter vt clarè patet ex duobus.

¶Primò ex eo quod dicit, quòd cùm bonum & ens conuertātur sicut res est ens, ita bona: sed nō est ens per essentiam suam: ergo nec bona. In quo processu, vt fallacia q̄uiocatiōis vitetur, non nisi de ente participaliter est sermo. Secundò, ex eo quòd dicit, id, quo res formaliter est bona, non esse ens: q̄d dictum de ente nominaliter falsum est: quia esse actualis existētiæ, quo res est ens & bona, est ens nominaliter, Ens igitur quod conuertitur cum bono, quod est transcendens, diuisum in decem prędicamenta. est ens participaliter.

Duo includuntur in prædicamento Entis.

¶Sed in Entis nomine duo aspici possunt, s. id à quo nomen Entis sumitur: scilicet ipsum esse, quo res est, Et id ad q̄d. nomē Entis imposītū est, scilicet id quod est. Suprà enim, in principio operis dictū est, ens significare id q̄ est in quolibet prędicamento: & in hoc differre ab essentia, q̄ significat id, quo res in prędicamēto reponitur. Vnde primo Physi. tex. commen. decimitertij. Arist. loco ly ens, ponit ly quod est. Auicen. ergo attendens ad id, quo res est, vnde nomē entis sumptum est, dixit simpliciter ens esse prędicatum extra essentiā rei: S. Tho. verò intuens id quod est, ad quod nomen Entis impositū est, Auic. non adhæsit. Nanq; ipsum quod est, non prædicat aliquid extra essentiam rei. Insuper aduertens, q̄ ipsum, quo res est, scilicet actualis essentia, non est extraneę naturę ab ipso, q̄ est, sed per principia propria ipsius, quod est, cōstruitur inter prædicata accidētalia, ens annumerare noluit: hoc enim nō pōt asseri de quocūq; alio extra essentiā rei. Nihil enim extra essentiā rei p propria principia ipsius rei cōstituitur, nisi rei existētia. Quodcunque enim aliud p principia propria alteri⁹ generis cōstituitur, scilicet genus propriū, & differentiā propriā, & vniuersaliter propria illius prędicamenti principia, Ipsum autem existere, non nisi per genus & differentiā & principia ipsius, quod est cōstituitur. Et hęc est ratio, qua S. Tho. arguit Auic. quarto Metaph. vbi suprà vnde ens prędicatū de aliquo. pura homine, cū non trahat hominem extra propriū genus & propriā differentiam: nec ratione ipsius, quod est substātiale. prædicatum esse relinquitur cum Aristotele & Cōmentatore, vbi suprà, licet nō sit omnino eodē modo substātiale, quo prædicata illa, quę in diffinitione cadūt. His prælibatis, ad dubiū dico q̄ transcēdentia non sunt prędicata propria naturę secūdum suam absolutā cōsideratione, neq; secūdum esse in singularibus, neq; secundum esse in intellectu: sed sunt prædicata cōmunia naturæ quomodolibet accepręcōuenientia non solùm cōcomitatiuè, sed & causaliter. Et de natura quidē tam secūdo quam tertio modo accepta, patet: ex hoc enim q̄ homo in singularibus inuenitur entis, vnius rei, & reliquorum rationē habet. Similiter ex hoc quod habet esse in intellectu ens est aliquo modo indiuisum, &c: debet enim sic sibi aliquod esse, licet ratiōis. De natura aūt primo modo sumptæ ex dictis patere pōt: & ex eo q̄ in quocunq; inuenitur posterius trāscendens, inuenitur & prius. Manifestum est autem de posterioribus trālcendentibus, quę sunt vnū, res, aliquid, &c. q̄ conuenisit naturę absolutè. Vnde de homine, absolutè loquēdo, ista est vera, Homo est ens. Vnde & S. Tho. dicit super 10. Meta. vbi suprà, q̄ ens prędicat naturas decē generum, secūdum q̄ sunt actu. vel potentia & non tantum secundum quòd sunt actu.

Dua in.

¶Ad rationē in dubio tactā, qua dicebatur, Si sic, ergo transcendentia essent ponēda in diffinitione, dicitur primò, q̄ non oportet omnia prædicata essentialia poni in diffinitiōe, sed ea tantū quę explicāt aliū gradum essentialem diffiniti: qualia non sunt transcēdentia, de quibus dictū est: quod eundem gradū prędicant, quem genus vel differētia importat. Vnde 8. Meta. tex. cō. 19. dicit Arist. quod ideo nec ens ponitur in diffinitionibus, nec vnum: quia ens statim est vnumquodq;: diffinitio enim completa tunc est, cùm omnes rei gradus explicantur à prima potentia vsque ad vltimum actum inter se cum, quod sine trasscendentibus, quæ nullum gradum addunt, fit. Dicitur secundo de ente, quòd quia ens importat aliquo modo ipsum esse: quod pertinet ad quęstionem, An est: & non ad quęstionem, Quid est: ideo à prędicatis quidditatiuis aliqualiter declinat.

¶Ad dictū S. Tho. dicitur, quod transcendentia duo habent: & quòd in nulla diffinitione ponatur ratio dicta & quòd in quolibet conceptu includantur, vt dicitur de ente, 3. Metaph. tex. cō. 10. quod secundum ideo dictum arbitror: quia transcendentia quemlibet gradum cōmitantur: & ideo cōceptui nulli desunt. Et sic dico, quòd ea quæ naturę absolutè conueniunt, in cuius ratione cadunt cōueniunt rei in eo, quòd talis. homo enim in eo quòd homo, est ens, res, aliquid, &c. Ex his diligēs lector, habes vnde diuersa dicta S. Thomę, sanè intelligere debeas.

¶Quo ad prædicata negatiua verò dicitur breuiter, q̄ negationes illę possunt dupliciter accipi, formaliter, s. & fundamentaliter. Si formaliter sumptum est, q̄ cōueniant naturę absolutę: per opus enim intellect⁹ attribuunt ei, cū negatiōes entia ratiōis sint. Si fundamētaliter, cū negatio super affirmatiōe fundetur, cōuenit esse prędicata q̄dditatiua, sed sic sumptę nihil aliud sunt, q̄ genus & differentia propria. Fundamentum enim negationum naturarum disparatarum de homine nihil aliud est quàm natura hominis: ex hoc nanque quòd homo est animal rationale, non est Leo neque Bos, &c.

QVAESTIO VI.

Num natura absolutè sumpta sortiatur esse vel pluralitatem habeat.

DVBIVM Secundò est circa dictum S. Thomæ in litera in assignatione secundæ differentiæ, quo dicitur, quòd natura absolutè sumpta nec vnitatem, nec pluralitatem habet.

T.c.13. T.c.10.

¶Videtur enim hoc esse impossibile, cū id, q̄ vnū non est diffinibile nō sit: vt dicit 7. Met. tex. cō. 13. imò nec intelligibile, vt habet quarto Met. cō. 10. Et si vnitatē naturæ absolutę habere cōcedat: qualis sit illa vnitas nō est facilè assignare: cū nō numeralis sit, vt declaratū est nec specifica, nec generica, cū hę ex intellectu fiāt, nec analogica, vt de se patet, homo enim nō est vna analogicè. Nec ēt facile quisquā dicet, an vnitas illa sit realis an nō.

In expositione litteræ.

¶Ad euidentiam huius dubitationis quinque facienda sunt. Primò videndum est quid sit vnitas quælibet. Secūdò, vnde habeat vnitas realitatem. Tertiò, quomodo vnitas quælibet sit extra animam. Quartò respondendum est dubitationi motæ. Quintò, quædam obiectiones excludendæ sunt.

Vnitas quælibet est dam sio. T.c.3.

QVO ad primum sciendū est, q̄ cùm vnū nihil addat suprà ens, nisi privationē diuisiōis: ita q̄ vnū nihil aliud est quàm ens indiuisum: vt dicitur 4. Met. tex. com. 3. Vnitas quælibet nihil aliud est, quàm rei indiuisio. Et quia quælibet privatio per suum habitū cognoscitur: ideo vnitas quæ indiuisionē sonat, ex natura diuisionis, quam priuat, cognosci debet: & secūdum diuisionis multiplicitatem, multiplicitatem vnitatis accipere oportet.

¶Cōsideradū est igitur q̄ diuisio est duplex, quędā est materialis p̄ principia indiuiduationis causata, quędā est formalis, quæ p essentialia fit. fit hęc habet latitudinē, quia quędam est p essentialia principia ppria. Quędā verò per principia essentialia cōmunia. & hoc iterū habet latitudinem, secūdum q̄ principia essentialia cōmunia sunt magis & minus cōmunia, verbi gratia, inter Sortē & Platonem est diuisio numeralis & non formalis: quia nō causatur diffinctio eorū ex essentialibus, sed indiuidualibus principiis. Inter Sortē verò & hūc Leonem, dato q̄ Leo & homo essent sub eodem genere proximo, est diuisio formalis p essentialia principia propria vltimas scilicet differentias partātum. Inter Sortem verò & hāc plantā est maior diuisio formalis per principia, scilicet essentialia cōmunia Sorti, & multis aliis speciebus, scilicet sensibile & insensibile. Inter Sortē verò & hunc lapidē est diuisio formalis adhuc maior p communiora principia, scilicet per animatū & inanimatum. Et sic semper ascendēdo intenditur diuisio formalis: adeò quòd inter Sortē & hāc albedinem est maxima diuisio formalis: vtpote per propria & cōmunissima principia essentialia, scilicet substantiam & dispositiuum modos entis prædicamentorum constitutiuos.

Vnitas est reale præter existit extra

¶Similiter p oīa de vnitate dicēdum est. Vnitas ēn est duplex, Quædā numeralis, & quędam formalis. Vnitas numeralis attenditur penes priuationē diuisiōis numeralis. Vnitas aūt formalis attenditur penes priuationē diuisiōis formalis: & hæc habet latitudinē. Quędā cū priuat diuisiōe formali omnino causabili p principia, ppria cōmunia & hęc est vnitas formalis simplicit. Quædā verò priuat diuisiōe formali nō simpliciter, sed taliter causabili, s. per principia cōmunia: & hęc est vnitas formalis s̄m qd, & habet latitudinē s̄m q̄ diuisio priuata causabilis est à magis & minus cōmunibus principiis essentialibus verbi gratia, Sortes est vnus numero: quia nō est p materiales differentias in se distinctus. Homo est simpliciter vnus formaliter: quia nō cōparatur secū diuisionem formalē quancūq;. Animal verò est vnum formaliter, inquantū non cōpatitur secū diuisionē per sensibile: & insensibile nō tn habet vnitatē simpliciter, q̄ cōpatitur secū diuisionē p rationale & irrationale. Corpus verò est minus vnū formaliter: est ēn vnū, quia non est in se diuisum p corporeū & incorporeū. Est autem minus vnū, quia cōpatitur secum diuisionē formalem maiorē, scilicet per animatum & inanimatum. Ens aūt minimè est vnū, vnū quidē est pro quāto non est in se diuisum proportionaliter: minimè verò pro quanto tantam diuersitatem formalem cum sua vnitate cōpatitur. Ex his patet primum quid scilicet sit vnitas quælibet: quia scilicet vnitas est indiuisio, & talis vnitas est talis indiuisio, id est diuisionis privatio: ita q̄ nihil aliud est dicere, Sortes est vnus numero, id est Sortes est ens carēs diuisione numerali. Homo est vnus formaliter: id est homo est ens carēs diuisiōe formali. Hæc de primo.

Neutra abſolutè sumpta habet

QVO ad secūdum est sciēdū q̄ ens reale dupliciter accipitur. Vno modo vt distinguitur cōtra nō existēs actu. Primo modo omnes res prædicametalis est ens reale siue sit, siue nō. Secūdo modo id tātum quod realiter existit extra causas suas. est ens reale. Et quia hoc proprie est ens reale apud S. Thom. dicentem in quæstionibus de potentia Dei, q. 3. art. 5. ad secundum, quod res antequam existat, est nihil, & est sententia hec conformis Aristoteli in prædicamētis dicenti quòd destructis primis substantiis, impossibile est aliquid remanere: ideo vnitas sicut & cætera realitatem habet propriè loquendo: pro quanto ipsa existit in actu extra animam & causas suas.

Potētia 4. Arist. 5.2. in prædica mento Subſtan tiæ.

QVO ad tertium propono tres propositiones. Prima est, Quælibet vnitas suprædicta, tā scilicet numeralis, quā formalis existit extra animā. Secūda est. Nulla vnitas cōmunis extra animā pluribus suppositaliter distinctis existit in rerū natura. Tertia est. Omnis vnitas formalis existēs extra animam multiplicat realiter ad multiplicationē ipsarum rerū. Prima propositio est adeò manifesta, q̄ nullus sanę mentis potest eam negare. In Sorte enim præter omnem intellectus operationē apparet vtraque vnitas. Caret enim in seipso diuisiōe numerali & formali causabili p principia ppria & cōmunia: & sic indiuisionē numeralē & formalē habet. Vnde in Sorte nō est sola vnitas numeralis, sed formalis multiplex s̄m multitudinē prædicatorū quidditatiuorum: & sicut nō sola indiuidualitas Sortes est extra animam sed quodlibet ei⁹ p̄dicatū quidditatiuū, ita nō sola vnitas numeralis, sed quælibet ei⁹ vnitas formalis extra animā dicēda est esse.

Probatur prima pro positio.

AD Intelligētiam verò secūdæ est notādum quod res potest intelligi cōmunis extra animā dupliciter. Vno modo positiuè, alio modo negatiuè. Illa res est cōmunis positiuè, quæ indiuisa manens in pluribus suppositaliter distinctis inuenitur. Illa verò est communis negatiuè, quæ nulli supposito est propria. Primo modo rem communem nullam recolo asserentem dari extra animam, nisi essentiam diuinam secundum fidem Christianam. Secundo modo videtur à quibusdam poni res extra animam communis, de quibus sermo erit infrà: & quia hoc alienum à veritate mihi videtur: ideo de tali communitate intelligendo secundam propositionem probo dupliciter.

Probatur secūda pro positio.

¶Primo sic, Nulla res exigens quidditatē solitariè inuenirī extrà animā existit in rerū natura: sed vnitas communis extra animā, negatiuè pluribus suppositaliter distinctis est res exigens quidditatē solitariè inueniri extra animam. ergo nulla vnitas cōmunis extra animā pluribus suppositaliter distinctis existit in rerū natura. Maior sic probatur: Nullum exigēs ad suum existere ali quod impossibile inuenit: sed quidditatē extra animā solitariè inueniri est impossibile. oportet enim ipsā esse in aliquo supposito. ergo id quod exigit ipsam solitariè inueniri, nunquā existit in rerū natura. Minor aūt probatur sic: Id, quod exigit quidditatem non propriam alicui suppositō extra animā, exigit ipsam solitariè existērem. Sed vnitas hominis extra animā pluribus suppositaliter distinctis exigit quidditatem non propriā alicui supposito. ergo vnitas cōmunis extra animā pluribus suppositaliter distinctis exigit quidditatē solitariè inueniri in rerū natura. Huius prælegati præmisse notę sunt ex terminis. Maior quidē: quia quidditas nō proprie alicui supposito necessariò est solitarie. si enim nō est solitarie, est in aliquo supposito: & si est in aliquo supposito, est ppria illi. Minor verò patet: quia cōmune & proprium sunt opposita: cōmune enim includit negationē proprij. & ecōuerso. Statim enim vt res appropriata est alicui communis negatiuè, esse desinit, eo quod negatione appropriatiōis caret: & statim vt communis negatiua est appropriata alicui, non est, eo q̄ negationem appropriationis habet. Oppositum ergo prædicati infert oppositum subiecti in vtraq; præmissa.

In hac quæſt.

¶Præterea secūdo ꝓbo sic: Omnis res existēs in rerū natura est res particularis. Nulla vnitas cōmunis extra animā pluribus suppositaliter distinctis est res particularis. ergo nulla talis vnitas est in rerū natura. Maior est nota ex cōmuni Peripatheticorū sentētia. Minor, ꝓbat sic: Omnis res particularis est alicui vni supposito ppria: aliter nō esset particularis. Nulla vnitas cōmunis extra animā pluribꝰ suppositaliter distinctis est alicui vni supposito ppria. Hoc patet ex termiis, ergo nulla talis vnitas est particularis.

Probatibiliter idē realiter tur ter tia pro positio.

¶Tertia ꝓposito ꝓbatur sic: Quotiescūq; aliqua duo iunt cōuenientia idē realiter, multiplicato realiter vno, multiplicat & reliquū: sed res vna & vnū iunt cōuertibiliter idē realiter: ergo multiplicata realiter multiplicabit realiter & ei⁹ vnitas. Sed pluralitas numeralis est realis. ergo plurificata re numeraliter plurificabit, & ei⁹ vnitas. vñ in Sorte & Platone sicut sūt duę corporeitates, aīalitates & humanitates: ita sūt duę vnitates formales sequētes corporeitates, & duę sequētes aīalitates, & duę sequētes humānitates. Oportet ēn s̄m numerū p̄dicatorū essentialiū esse numerū vnitatū formaliū i quolibet individuo. Sicut enī quolibet p̄dicatum q̄dditatiuū dat aliq̄d esse: ita dare oportet aliq̄ vnitatē, vnū enim & ens idē iunt, vt dicit quarto Met. tex. cō. 3.

T.cō.3.

¶Ex his patet tertiū, quomodo. s. vnitates habeāt esse extra animā: ga iunt nō cōmunes, sed particulares & multiplicatæ numeraliter iuxta numerum individuorū quorū sunt. Hæc de tertio.

Neutra abſolutè sumpta habet ꝙ vnitatem

QVO ad quartum dico, quòd natura absolutè sumpta habet quāvnitatem quandā: vt efficaciter cōcludit ratio adducta, quæ est sancti Thomæ, in tractatu de Natura generis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

formalis etiã & generis, & specifica habet, unaquæque formaliter malitex genere & specie suæ naturæ fundamentum est, nullaq; autem modo vnitatẽ vel pluralitatem numeralẽ habere dicitur.

¶Et quãdo quæritur, aut illa vnitas est numeralis, aut specifica, dico, q̃ est vnitas formalis, quæ alia est à numerali, sicut diuisio formalis alia est à materiali. Nec illa vnitas formalis est specifica aut generica formaliter: sed est fundamẽtum vnitatis specificæ & vnitatis genericæ. Hæ enim vnitates formaliter ab intellectu fiũt: illa vero omnẽ actũ intellectus præuenit. Quod autẽ in littera dicitur, quod natura absolutè sumpta, nec est vna, nec est plures: intelligẽdum est de vnitate & pluralitate numerali.

¶Ad id vero, quod dubitationi additur, an ista vnitas sit realis, dico, q̃ sic. Secũdum se est realis primò illorũ modorũ, quos infrà ponemus, accipiendo ens reale sicut & natura ipsa absolutè sumpta: & sicut natura secũdum esse in singularibus est ens reale secundo modo, ita vnitas illa, quæ semper naturam comitatur, in particularibus, posita est realiter verè & propriè. Idem enim est iudicium de natura & eius vnitate. Hæc de quarto.

QVO ad Quintum duo dubia propria occurrunt. Primum est circa secundam propositionem, in qua dictum est, quod nulla est vnitas communis extra animam. Secundum est circa id quod nunc dictum est: qua scilicet alicuius sit alia vnitas formalis a numerali in Sorte.

¶Cõtra primum enim instatur sic. Quæcũque suppositaliter distincta sunt vnũ formaliter extrà animã habẽt aliquam vnitatẽ cõmunem eis extra animã, Sortes & Plato sunt vnum formaliter extra animã: ergo Sortes & Plato habẽt aliquã vnitatem sibi cõmunem extra animam. Maior ex eo videtur manifesta, q̃ si aliqua suppositaliter distincta sunt vnũ in eo, quo sunt vnum in eo, quo sunt vnum, non distinguuntur: & sic illud vnum est commune vtrique extra animam, ex quo sic sunt vnum.

¶Præterea, Humanitas quæ est in Sorte, quantũ est ex se, non est determinata ad Sortẽ vel Platonẽ: ergo vnitas formalis humanitatis, quæ est in Sorte, quantũ est ex se, est cõmunis negatiuè Sorti & Platoni. Consequẽtia est nota: quia etiã vnitas formalis nõ est determinata quãtum est ex se ad Sortẽ & Platonem. Antecedẽs autẽ de se est manifestum: datur ergo extra animam aliqua vnitas cõmunis negatiuè pluribꝫ suppositaliter distinctis.

CIRCA Secundum dubium videtur, q̃ inter vnitatem formalem & vnitatẽ numeralem in Sorte existẽtem sit alicuis realis: quia quãcunq; priuationũ habitus distinguntur realiter, ipsæ quoq; distinguntur: sicut quia visus & auditus distinguuntur realiter, cæcitas etiã & surditas realiter differunt: sed vnitatis formalis & numerabilis habitus distinguuntur realiter: ergo, &c. Patet ista: quia diuisio formalis & diuisio numeralis adeò distinguũtur, quòd in rebus separatis à materia formalis sine numerali inueniatur: & in istis infeotoribus indiuidua eiusdem speciei numeralem diuisionem absque formali habeant.

¶Ad opposita verò respicienti apparebit, quòd sit alicuis ratiõis ratiõ: quia sicut se habet natura formalis ad naturã indiuiduales, ita vnitas formalis ad vnitatem numeralem: sed natura formaliter sumpta est eadem naturæ numeraliter sumptæ, & non nisi ratione ab ea distinguitur: ergo vnitas formalis est eadem realiter vnitati numerali, & non nisi ratione ab illa est alia.

PRO Dissolutione primi dubij nota, q̃ aliqua duo suppositaliter distincta esse vnũ formaliter cõtingit dupliciter. Vno modo per hoc, q̃ illa duo adunentur in aliquo extra animam communi vtriq; indiuiso in vtroq; illorũ. Alio modo per hoc, quòd illa duo habent mutuam negationẽ inter se diuisionis formalis. Exẽplum primi nõ inuenio in rerum natura, nisi (vt dictum est) secũdum fidẽ Christianã in Trinitate. Exemplum secundi inuenitur in omnibus indiuiduis eiusdem speciei. Sortes enim nullo intellectu considerãte, habet hanc negationem: scilicet q̃ non est diuisus à Platone formaliter, & Plato similiter non est diuisus à Sorte formaliter. Et quia ad eos esse vnum formaliter, nihil aliud requiritur, quàm esse indistinctos formaliter: ideo simpliciter verum est Sortẽ & Platonẽ esse vnum formaliter extrà animã. Cõmittitur ergo fallacia Consequẽtis in argumẽto à superiori ad suũ inferius affirmatiuè, esse enim vnũ formaliter est superius ad habẽtia aliquod cõmune indiuisum in eis extra animam, & ad habentia duas naturas cũ mutua negatione diuisionis formalis. Non enim est imaginãdum Sortẽ & Platonem esse vnũ formaliter: quia cõueniant in aliquo, in quo nõ distinguuntur extra animã: sed ideo, quia vtrq; negatione diuisionis formalis ab altero gaudet. Vnde enim formaliter nihil aliud est, quàm nõ diuisum formaliter. Et quod dicimus de vnitate formali simpliciter inter Sortẽ & Platonẽ, intellige de vnitate formali fm quid inter Sortẽ & hunc Leonem, & hunc lapidem, & hãc intelligentiam, &c. Sicut enim quia Sortes & Plato habent duas naturas, inter quas nõ cadit diuisio formalis: ideo sint indistincti formaliter simpliciter extra animã: ita quia inter Sortem & huius Leonis naturas nõ cadit diuisio formalis qualis nata est causari p̃ sensibile & insensibile, ideo Sortes & hic Leo sint indistincti formaliter secundũ quid. Ita etiã quia inter Sortem & hũc lapidem non est diuisio formalis per corporeũ & incorporeũ, ideo Sortes & hic lapis sunt indistincti formaliter secundũ quid, ita quoq; quia inter Sortem & Gabrielem non est diuisio formalis, quia nata est causari p̃ modos entis. scilicet p̃ se & in alio: ideo Sortes & Gabriel sunt indistincti formaliter fm q̃d: & cõsequẽter sunt vnũ formaliter absq; omni opere intellectus. Ista enim pluries dictũ est, vnũ idẽ sonare q̃ ens indiuisum.

¶Ad secundum dico, q̃ aliud est dicere, natura humana existens extra animã fm se est cõmunis pluribus negatiuè, seu indifferens negatiuè. Et aliud est dicere, natura humana existẽs extra animã est cõmunis pluribus seu indifferẽs negatiuè, prima enim est vera, secũda verò est falsa. Et veritas primæ patet ex suprà dictis, vbi diximus q̃ natura, quæ est extra animam, puta natura Sortis, secũdum se, id est solitariè sumpta, non est determinata, neq; appropriata alicui, & cõsequenter est indifferens, seu cõmunis negatiuè. Falsitas aũt secũdæ patet ex eo, q̃ omnis propositio est simpliciter falsa, in quæ prædicatũ repugnet subiecto ratione cõditionis explicitè importate in illo: sicut ista est simpliciter falsa, Ignis non approximatus combustibili comburit: quia comburere repugnat igni non approximato passo. Sed illa propositio secunda, scilicet natura existens extra animam est communis pluribus negatiuè, est huiusmodi: ergo ista est falsa.

AD Euidentia minoris scito, q̃ cum dico natura secundũ se, seu natura absolutè, dico duo, scilicet naturã & solitudinẽ, & eius conditionem. Similiter cum dico, natura existẽs extra animam, dico duo: scilicet naturam & particularẽ existẽtiam sibi cõiunctã, & eius cõditionem. Vnde aliquid cõuenit siue repugnat naturę absolutè rõne naturę, & aliquid ratione solitudinis. Similiter aliqd cõuenit siue repugnat naturę existẽti extra ratiõe naturę & aliquid ratione assotiatiõis eius ad particulare. Cũ igitur cõmunitas negatiuæ, quæ est prædicatũ in prepositione nostra, nõ cõueniat naturę absolutè ratione sui, scilicet naturæ, quia nõ est eius prædicatũ quidditatiuũ, sed cõueniat ei ratiõe explicite cõditionis per ly fm se, seu ly absolutè, quæ est solitudo (ex hoc enim natura est cõmunis negatiuè, quia solitarie accipitur ablq; determinatiõe ad hoc, vel illud) oportet q̃ repugnet naturę sub opposita cõditiõe sumptæ rõne illius oppositæ cõditionis. Explicat aũt cõditionẽ oppositam solitudini natura existẽs extra: eo q̃ explicat cõiunctionẽ eius ad particulare existentiã, quæ solitudinẽ illius tollit. Et ideo communitas negatiuè repugnat naturę existẽti extra: nõ ratione naturę, sed rõne cõditionis explicitæ per ly existẽti extra animã: & cõsequenter propositio illa, in qua subiectũ erat natura existẽs extra, & prædicatũ erat communitas negatiuè, est simpliciter falsa. Statim enim, vt natura perdit solitudinem, cõmunitatem quoque perdere cogitur. Amittit autem solitudinem, quàm primum in alio est.

¶ Vnde apparet relpõsio ad argumẽtum, quòd licet tam natura quàm vnitas formalis, quantũ est ex se: id est solitarie, sit cõmunis negatiuè: ipsa tamẽ existẽs extra, non est cõmunis: sicut ipsa, quãrum est ex se, nõ est cũ alio: ipsa tamẽ existẽs extrà necessariò est cũ alio. & hic nõ licet inferre, ipsa quantũ est ex se non est cũ alio, ergo ipsa existẽs extra nõ est cũ alio: ita nõ licet inferre, Ipsa quãtum est ex se, est cõmunis negatiuè, ergo ipsa existẽs extra, est cõmunis negatiuè. Vtrobique enim idem peccatum accidit, & est secundũ fallaciã accidẽtis. Et si hoc intuitus fueris, videbis in quo differt positio Scoti in secũdo sen. di. 3. q. 1. à positiõe nostra: & vnde in talẽ opinionẽ incidit. Dicit enim ipse naturã specificã, puta humanitatẽ ratione sui sequi hæc duo, scilicet vnitatẽ formalẽ & cõmunitatem negatiuã, seu indifferentiã ad plura numero. Dicit nãq; in fine illius quæstionis, quod nõ oportet quærere causam, quare natura sit cõmunis: quia natura ipsa est causa sufficiẽs suæ cõmunitatis: sed bene oportet quærere causam, quare sit singularis: q̃ nõ ex se est singularis: & ideo sicut extra animã inuenitur natura vna formaliter: ita inuenit natura cõmunis plurib⁹. Nos aũt in primo nõ dissentimus, sed in secundo. Dicimus enim naturã ratione sui sequi vnitatẽ formalem: sed cõmunitatem negatiuã fatemur non sequi eam ratione sui, sed ratiõe solitudinis sue: sicut singularitatẽ sequi eã dixim⁹ ratione associatiõis eius ad existentiã. Et quia cõditio solitudinis non conuenit naturæ ratione suimet ratiõe ipsius esse, q̃ habet extra animã, sed rõne intellect⁹ q̃ nat⁹ est adunata diuidere: ideo ante omnẽ actũ intellect⁹ nulla cõmunitas i natura inuenit. Et sicut quærẽda est causa, vnde habeat natura esse solitariũ, & esse extra. q̃ de se neutrũ habet: ita quærẽda est causa, vt habeat natura cõmũitatẽ & singularitatẽ: de se enĩ neutrũ habet.

¶ Causa autẽ vnde fallitas in hoc Scotica pcessit opinione, videtur duplex. Prima est equinocatio illius termini, ex se, seu de se. Potest enim vtrũque eorũ accipi dupliciter. Vno modo positiuè. & sic nõ dicit aliquã habitudinem causæ. Alio modo negatiuè: & sic dicit solicitudinem: id est non cum alio, & primo modo intellexit natura esse cõmunem ex se, ita q̃ ipsa est sibi sufficiẽs causa suæ cõmunitatis, vt ex verbis eius ibi patet: cũ ait debuisset intelligere secũdo mo: natura enĩ ex se, id est nõ cũ alio, est indifferens & communis: sicut quando dicitur natura ex se est sola. ly ex se, non dicit aliquam causalitatem, sed tantum negationem coniunctionis cum alio.

¶Secũda causa est diffãria inter propositionẽ negatiuam & affirmatiuã de prædicato infinito. reduplicatiõe addita. Licet enĩ ex affirmatiua de p̃dicato infinito sequatur negatiua, & ecõuerso, vt dicitur in secũdo Perihermenias, quãdo nõ sunt replicatiuæ cum reduplicatione: tamẽ licet ex affirmatiua de p̃dicato infinito, sequatur negatiua de prædicato finito: nõ tamẽ ecõtra. Hãc enim, Homo in eo q̃ homo non est albus, non sequitur ista, Homo in eo, q̃ homo, est nõ albus. Si enĩ homo in eo q̃ homo est non albus, nunquã homini cõiungi posset albedo: quia quod cõuenit alicui, secundũ quòd ipsum, conuenit ei semper necessario & p̃ se. Apparet aũt in hoc defecisse manifestè processum Scoticum: cùm enim cõmune negatiuè idem sonet quod nõ proprium, argumẽtatus est sic, Natura, puta humanitas, inquantum talis, nõ est propria alicuius: ergo humanitas, inquantum humanitas, est nõ propria: vbi expressè patet defectus p̃dicti. Et quòd sic processerit, patet ex suo processu. Cõclusio enim sua est affirmatiua de prædicato infinito. cũ cõcludat, ergo natura ex se est cõmunis, id est nõ propria. Antecedẽs verò est negatiuum scilicet natura nõ est de se hic, id est ppria alicui. Similiter patet ex alio processu, quem ibi inducit, scilicet humanitati Sortis ratiõe sui nõ repugnat esse in alio, ergo humanitas Sortis ex se est cõmunis: vbi apertè patet p̃dictus defectus. Reduplicationẽ enim in primo processu sonat ly ex se, seu de se, in secũdo ly ratione sui, &c. Et hoc est valde nõtandum in hac materia. & in materia, de vniuersalibus: eo quòd hinc omnia pẽdent. Attẽtum ergo oportet esse, quòd hęc propositio, Natura ex se est cõmunis, si debet esse vera, oportet quòd tam ly ex se, quàm ly cõmunis, teneatur negatiuè secũdum viam nostram, & veritatẽ: & tunc idem est, ac si dicatur, Natura non cũ alio sumpta, est non propria alicui: quod patet esse verum. Secũdum verò Scotum, ly ex se teneretur positiuè & malè: & sensus est, Natura ratione sui, siue inquantum talis est non propria alicui: quod est manifestè falsum.

¶Ærtẽrior adhuc sis, quòd aliud est dicere, natura, puta humanitas, inquantũ huiusmodi, nõ est propria alicui. Et aliud est dicere, humanitas, inquantũ huiusmodi, est non propria seu cõmunis, quod idem sonat in proposito. Prima enim est vera: quia humanitati in eo, q̃ humanitas nõ cõuenit q̃ sit appropriata alicui. Secundum verò patet esse falsum ex eadem radice: quia humanitati in eo quòd humanitas nõ conuenit, quòd sit non appropriata alicui. Abstrahit enim ab vtroq; scilicet ab esse, p̃prio & ab esse non proprio. Si enim humanitas in eo q̃ humanitas, esset nõ appropriata nunquã humanitas esset appropriata alicui quia vt dictũ est ex primo Posteriorum, quod cõuenit alicui secũdum quod ipsum præsupponit de omni necessarium & per se. Quòd autem natura ratione sui nõ conueniat illa communitas, scilicet suprà indicẽte probatum fuerit, vbi duabus rationibus deducta est falsitas istius propositionis. Vnitas existẽs extra animã est cõmunis pluribus suppositaliter distinctis: ad falsitatem enim hui⁹ sequitur falsitas illi⁹: quia quod nõ cõuenit rei extra animã, nõ conuenit ei ratione sui. Dicẽte tamen nũc probo sic, Omne quod sequitur aliquã naturã ratione sui, prædicatur simpliciter, id est sine aliqua additione de suppposito illius naturæ: sed cõmunitas sequitur naturã humanã per se ratione sui, ergo cõmunitas prædicatur simpliciter. id est sine aliqua additiõe de suppposito naturæ humanæ. Processus bonus in tertio primæ: cõclusio autẽ est falsa. ergo altera præmissarum: non Maior, vt declarabitur: ergo Minor quę est positio tua. Falsitas cõclusionis patet: quia ista est simpliciter falsa, Sortes est cõmunis pluribꝫ: & si addatur ly ex se, adhuc est falsum dicere, Sortes ex se est cõmunis pluribus. Veritas Maioris declaratur sic. Quod sequitur naturã ratiõe sui, aut est passio, aut modus, aut prædicabile p̃ se, aut per accidens, aut separabile, aut inseparabile. Modò omnia ista, si cõmittantur naturã ratione sui, ita se habẽt q̃ sicut natura prædicat essẽtialiter de indiuiduo, puta homo de Sorte. ita ista prædicãtur denominatiuè in suo ordine de ipsomet indiuiduo: vt patet discurrẽdo. ¶Et cõfirmatur hoc, quia in proposito nostro naturã humanã sequitur vnitas formalis & cõmunitas ratione sui secũdum te. Vnde neutrius est alia causa quærẽda nisi natura ipsa. ergo sicut vnitas formalis p̃dicatur simpliciter de Sorte: ista enim est simpliciter vera. Sortes est vnus formaliter, ita communitas prædicabitur de Sorte simpliciter dicẽdo, Sortes est cõmunis. Hoc est falsum. ergo, &c. Quęnã est maior ratio de vnitate q̃ de communitate, & quare eorũ, quę sequũtur naturã ratiõe sui, alia prædicẽtur de indiuiduis, alia non. Non enim erit facilè fingere rationes Scoti, quas ibi facit: quia nõ cõcludũt cõmunitatẽ dari extra animã, sed vnitatẽ. ideo superfluũ iudicaui adducere. Si quę aũt ex eis aut expositis ab eodẽ in septimo Metaꝫ ad cõmunitatem probandã adducerẽtur, non erit difficile sumere relpõsionem ex dictis ad duas illaru hic inductas.

AD secũdi dubii euidẽtiam sciendum, q̃ vnũ, cum dicat ens indiuisum, importat aliquid positiuum, & aliquid priuatiuum. Si *Ad secũ* loquamur de vnitate formali & vnitate numerali substantiali, *dum da* quod ad propositũ quod importãt, sic sunt idẽ realiter & distinguuntur sola ratione. Sic idem realiter sunt Sortes & homo, & ratiõe distinguũtur: eo q̃ eadẽ res est quę est vna formaliter & numeraliter. Si autẽ loquamur de his vnitatibus, quo ad priuationes diuisionũ importatas, sic dico q̃ distinguũtur realiter: dũmodò nõ fiat vis in hoc, q̃ distinctio realis sit passio entis realis, eo q̃ alia priuatio est priuatio diuisiõis formalis: & alia est priuatio diuisiõis numeralis. Sicut alia est diuisio formalis, & alia est diuisio numeralis. Nec inconuenit in vno esse plures vnitates substantiales realiter distinctas: quo ad priuatiões importatas: esset aũt impossibile in vno esse plures vnitates substantiales realiter distinctas quo ad res positiuas, quas importãt. Vnde veritusq; rõnis adductę cõclusio cõcedẽda est, diuersimodè loquẽdo: nec aliter respõdere est opus. *QVAESTIO.*

Num Natura absolutè sumpta sit illa quæ prædicetur de indiuiduis.

DVBIVM est tertiò circa assignationẽ quartæ differẽtiæ: *Dubiũ* non enim videtur verũ, q̃ natura absolutè sit illa quę prædicat *tertiũ.* de indiuiduis: quia natura absolutè sumpta, nõ est vniuersalis, neq; cõmunis. In huiusmodi aũt propositionibus, Sortes est homo, & Sortes est animal, & similibus prædicatur vniuersale, & superius de particulari & inferiori. Similiter etiã cũ quæritur, an ista p̃dicatio, Sortes est homo, sit æqualis de æquali, vel inferioris de inferiori, nõ videtur posse responderi, tenendo q̃ natura absolutè prædicatur, cùm illa nec æqualis, nec superior sit.

¶Ad hoc dicẽdũ est, q̃ sicut i natura extra est cõsiderare ipsam rõnẽ agẽdi: & ex cõsiderare cõditionẽ eius sine qua nõ operaꝫ. Verbi gratia, in colore cõsiderãt natura ei⁹, ex qua est visibilis: & cõsideratur particularitas, quę est cõditio, sine qua nõ est visibilis. Ita in natura prædicabili est cõsiderare duo, s. id q̃ prædicatur & attribuit subiecto, & cõditionẽ sine qua nõ attribuitur illi. Sicut in hac propositione, Sortes est homo, id quod attribuitur subiecto, est ipsa natura humana: & nihil aliud. Cõditio verò sine qua ly homo, nõ prædicatur de Sorte, est esse vniuersale superi⁹ cõmune, vel aliud huiusmodi: vt cm infrà patebit, & habet ab Ari. 7. Met. tex. cõ. 46. Nulla res prædicatur, nisi vt habet *In fine* esse in intellect⁹, eo q̃ prædicatio ab intellectu dependet. Vnde *huius c.* ad dubiũ dico, q̃ natura fm suã rationẽ est id quod prædicatur *T. c. 46.* de ipso indiuiduo. Est enim prædicatio rei de re. Superioritas tamen & vtilitas & cętera huiusmodi, sunt cõditiones eius. Et ideo ad interrogationem, an in illis prædicati nibus sit prædicatio æqualis vel superioris, dico q̃ est prædicatio superioris.

¶Nec obstat q̃ superioritas non insit naturę absolutæ quę prædicatur: quoniam non dicit S. Tho. q̃ naturæ absolutè, prout abstrahit ab omni esse, conueniat hæc cõditio, scilicet prædicatio de indiuiduis: sed dicit q̃ res cui conuenit illa conditio, est natura absolutè, & non aggregatũ ex natura & esse in intellectu, seu in singulari. Non enim cum dico, Sortes est homo, est sensus, Sortes est homo secundum esse in intellectu, aut in singulari: aut superiori, aut æquali: sortes est habens humanitatem.

¶Vndevalde attẽdenda est distinctio inter id q̃ prædicat & cõditionẽ prædicati: quã nõ attenta fortè decepti sunt dicẽtes absolutè ex hoc textu haberi, q̃ ista, Homo est animal: nec est p̃dicatio superioris, nec inferioris, nec æqualis. sẽsus ergo literæ est, Natura absolutè quę est prædicatur id est natura fm conditiones sibi debitas rõne sui est id quod attribuitur singularibus: & nõ fm cõditiones sibi debitas ex esse in intellectu, vel singulari, cũ quo stat, q̃ esse in intellectu vniuersalitas & superioritas sint cõditiones, sine quib⁹ natura ipsa nõ prædicat de singularibus.

Non tamẽ potest dici, quòd ratio vniuersalis conueniat naturæ hic acceptę, quia de ratione vniuersalis est vnitas & cõmunitas. Naturæ autẽ humanæ neutrum eorum cõuenit secundum suam absolutam cõsiderationẽ. Si enim communitas esset de intellectu hominis, tunc in quocunque inueniretur *falsitur* humanitas, inueniretur communitas, & hoc falsum est: quia in Sorte non inueniretur communitas aliqua, sed quicquid est in eo, indiuiduatum est. *Essentia absolutè sumpta non est communis.*

¶Hic iã ponitur quarta cõclusio negatiua, essentia substãtię cõpositę absolutè sumpta nõ est vniuersalis, vt species, &c. Probat sic, Vniuersale est vnũ cõmune multis: essentia substãtię cõpositę fm se nõ est vna cõmunis multis: ergo essentia substantiæ cõpositę fm se nõ est vniuersalis. &c. Maior est Arist. secũdo Posteriorum. Minor verò probat ex eo q̃ si secũdum se essentia substantiæ cõpositæ esset vna & cõmunis, in quocunq; inueniretur illa essentia, esset vna & cõmunis multis, quod est impossibile. Cõsequentia patet ex eo, q̃ omne quod conuenit alicui secundũ se, conuenit ei in quocunque ponatur: vt ex primo Posteriorum apparet. Impossibilitas autem cõsequẽtis adeò est manifesta, vt *T. c. 27.*

Auic. dicat secundo, suæ Metaphysicæ, quod nullus sanæ mentis T.c.1. potest oppositum illius opinari. Quis enim est adeo fatuus, qui dicat essentiam Sortis sibi communem esse & Platoni?

SED hic occurrit dubiū circa propositionem illā, supra quā fundatur totus processus, scilicet, Omne quod conuenit alicui secundum se conuenit ei, in quocunq; ponatur: videtur enim multas habere instātias. Motus enim secundum se est velocitabilis in in-
T.c.15. finitum: ex sexto Phys. text. Com. 15. Motus autē in cælo positus,
T.c.28. nequaquā, sed est velocitas vt dicitur secūdo Cæli, text. Cō. 28.
T.c.31. Similiter cōtinuum secūdum se est diuisibile in infinitū ex tex-
T.c.41. to Phys. tex. Com. 3. Cōtinuum autem in re naturali positum, nō
T.c.8. est omnīo natura cōstantiū determinata sit ratio magnitudinis:
&14. vt dicitur secundo de Anima: tex. Cō. 41. similiter motus secun-
T.c.10. dum se habet cōtrarium, ex 5. Phys. tex. Com. 8. & 14. Motus autem in cælo positus caret contrario: primo Cæli, tex. Com. 20.

AD hęc & similia dicitur prænotādo quod aliud est dicere, A conuenit aliquid secūdum se: & aliud est dicere, A non repugnat aliquid secundū se. Ad veritatē enim primi exigitur, quòd A vēdicet sibi illud in primo, vel secūdo, vel quarto modo persciatis. Ad veritatem secūdi sufficit, q; ipsi A vt sic, nō repugnat illud. Ad veritatē quoq; primi sequitur illud conuenire sibi in quocunq; ponatur: ad veritatē secūdi, non. Multa enim sunt quę non repugnāt animali in eo q; animal: quæ tamen non inueniūtur in quolibet animali. Quicquid aūt conuenit animali in primo, vel secūdo, vel quarto modo dicēdi, per se inuenitur in omni animali. Vnde in proposito dico, q; nulla instātiarū adductarum est cōtra propositionē assumptam, eo q; omnia, quæ in illis dicūtur, intelligēda sunt per nō repugnātiam & cōuenientiam. Cùm enim dicitur motum esse velocitabilem in infinitum, intelligim' motui vt sic, nō repugnare velocitatem in infinitum. Similiter cum dicitur, continuum esse diuisibile in infinitum, intelligitur continuò sic, vt non repugnare diuisibilitatem in infinitum. Similiter cùm dicitur, motum habere contrarium, intelligimus motui, vt sic non repugnat habere contrarium.

¶ Quod si hoc non placet, dicito, q; aliud est dicere, A in eo q;, A conuenit aliquid: & aliud est dicere, A in eo q;, A non conuenit aliquid: vt patet. Et q; quicquid cōuenit A, in eo, q; A conuenit omni A: quicquid aūt nō conuenit A, in eo quod A, non oportet negari ab omni A. Risibile enim non cōuenit animali in eo, q; animal: & tamen nō negatur ab omni animali. Conuenit enim animali in homine. Et subiungito, q; omnes propositiones in instantiis adductę sunt intelligendę negatiuę, vt sit sensus: Motus est velocitabilis in infinitum, id est motus vt sic, est determinatæ velocitatis. Similiter cōtinuum est diuisibile in infinitum, id est continuum vt sic, non est determinatę diuisionis. Similiter motus habet cōtrarium, id est motus vt sic, non determinat sibi esse absque contrario: & sic secundum vtrunque modum respōdendi, remanet propositio assumpta vniuersaliter vera.

Essētia absolutè accepta non est vniuersalis nec habet esse in singulari bus.

Posset tamen & aliter dici ad has instantias: sed quia magis ad formam propositionis attendo, quam ad materiam, ideo impręsentiarum pertranseo.

Similiter etiam non potest dici, quòd ratio generis accidat naturæ humanæ secundum illud esse, quòd habet in indiuiduis, quia non inuenitur in indiuiduis natura humana secundum vnitatem, vt sit vnum quid conueniens cuilibet, quod ratio vniuersalis exigit.

¶ Hic ponitur quinta cōclusio negatiua, s. essentia substātiæ cōpositæ sm esse quod habet in singularibus, non est vniuersalis, probatur sic, Vniuersale est in multis essentia substātiæ cōpositę secūdum esse quod habet in indiuiduis, nō est vna in multis, sed diuersa in multis: ergo essentia substantiæ compositæ secundum esse, quod habet in indiuiduis, nō est vniuersalis: & cōsequēter, nec species, nec gen', nec differētia q; vniuersalitatē supponūt.

Essētia s. habet esse in intellectu: est vniuersalis, vel sec. gen' vel species, vel differē tia. Commē tator. 8. in medio.

Relinquitur ergo quòd ratio speciei accidat naturę humanæ secundum illud esse: quod habet in intellectu. Ipsa enim natura habet esse in intellectu abstractum ab omnibus indiuidualibus, & habet rationē vniformem ad omnia indiuidua, quæ sunt extra animam: prout essentialiter est imago omnium: & inducens in cognitionem omnium, in quantum sunt homines, & ex hoc, quòd talem relationem habet ad omnia indiuidua, intellectus adinuenit rationem speciei: & attribuit sibi, vnde dicit Cōmētator prīo de Anima, quòd intellectus est, qui facit vniuersalitatem in rebus: hoc etiam Auicen. in suæ Metaphisicæ octauo dicit.

¶ Hic per locū à diuisione cōcluditur sexta cōclusio affirmatiua determinatiua quæstię difficultatis scilicet essentia sm esse in Intellectu est vniuersalis, genus, species, differētia, &c. phās sic. Vnū in multis & de multis est vniuersale natura sm esse in intellectu est vna i multis & de multis: ergo est vniuersale. Probatio Minoris, Vniformiter se habēs ad multa, vt essētialis eorū imago, est vnum in multis & de multis natura sm esse in intellectu est hmōi. quia habet esse abstractū ab omni differmitate indiui duorum essentialiter eorum cognitionem gignens: ergo, &c.

AD euidentiam huius conclusionis & rationis: quia termini multiplicitèr dicti sm Arist. doctrinam distinguendi sunt. Nota primo distinctiones terminorū in cōclusione positorum. Esse in intellectu cōtingit dupliciter, subiectiuè & obiectiuè. Esse in intellectu subiectiuè est inhærere ipsi, sicut accidēs, suo subiecto, vt albedo superficiei. Esse in intellectu obiectiuè, est terminare actū intellectus. Intellectus est duplex in nobis, agēs & possibilis, vt dicitur tertio de Anima. tex. Com. 17. Intellectus agens est ille, qui abstrahit speciem intelligibilem à phantasmatibus. Intellectus possibilis est ille, q; intellectionē recipit in se. Vniuersale duplex, repręsentādo, & in prædicando. Vniuersale in repręsentādo in proposito est quod repræsentat rem, non repræsentando cōditiones eius indiuiduales. Vniuersale in prædicando est illud q; prædicatur de multis differentibus secundū esse.

¶ His visis, scito conclusionem illā, scilicet natura secūdum esse in intellectu est vniuersalis trifariam verificari. Primò sic, Natura sm esse obiectiuū in intellectu agēte est vniuersalis in prædicādo. Secūdò sic, Natura sm esse subiectiuū in intellectu possibili est vniuersalis in repręsentādo. Tertiò sic, Natura sm esse obiectiuū in intellectu possibili est vniuersalis in prædicando.

Sciēdum est secūdò, quòd res extra, secūdum q; est actu intelligibilis est obiectiuè in intellectu agēte: sic enim terminat eius actionē, quia ad hoc positus est ab Arist. intellectus agēs, vt faciat rē intelligibilē in potentia, intelligibilē in actu, vt Com. dicit tertio de Anima. Com. 18. Fit aūt actu intelligibilis res extra ab intellectu agēte, nō q; hoc q; recipiat, aut perdat aliquid sm esse per illius actionem, sed ex hoc q; eius species intelligibilis producitur ab intellectu agente. Per hoc enim res extra repræsentatur nō rei sentatis cōditionibus indiuidualib': cū quib' in potētia intelligibilis erat nō in actu. Vnde ipsa, producto specie intelligibilis est factio rei extra: intelligibilis in actu. Habet est ratio illa duos terminos. Vnū intra animā, s. speciē intelligibilē, quę realiter, producitur de nouo in intellectu possibili. Et aliū extra, scilicet rem cuius est illa species, quæ nihil reale ex hoc acquirit, sed tantum denominationem extrinsecam, scilicet q; est abstracta ab hoc, & nunc: quod est actu intelligibilis, &c.

¶ Natura aūt extra, secundum, q; est actu intellecta, est obiectiuè in intellectu possibili: sic enim terminat eius actionē, quę est intelligere. Fit aūt & est actu intellecta res extra, nō per hoc q; aliquid accipiat, aut amittat per actionē intellectus possibilis, sed ex hoc q; cōceptus eius formatur ab intellectu possibili: tūc enim res intelligitur, quando eius cōceptum formamus. Vnde ipsa conceptus formatio est factio rei extra actu intellectæ: habet enim & hæc actio duos terminos. Vnum intra animam, scilicet cōceptum, qui realiter fit, qui nihil aliud est quàm expressa similitudo rei, rem præsentem obiectaliter faciens intellectui possibili. Et alterū extrā, scilicet rem quę ex producto conceptu extrinsecè denominatur actu intellecta.

¶ Ex his patet, quæ sit differentia, & quæ sit conuenientia inter rem obiectiuè in intellectu agente & intellectu possibili. Differentia siquidem est quia ex hoc q; obiectiuè in intellectu agente fit, & est actu intelligibilis, non autem actu intellecta. Ex hoc verò q; est obiectiuè in intellectu possibili, quæ iam erat actu intelligibilis, fit actu intellecta. Conuenientia autem est, quia tā ex hoc quòd est obiectiuè in intellectu agēte, quàm ex hoc quòd hoc est obiectiuè in intellectu possibili, habet quòd fit repræsentata absque indiuidualibus & conditionibus: & consequenter quod fit abstracta ab hoc & nunc, &c.

Sciendum est tertio ex Auic. 5. Meta. c. 1. quod vniuersale in prædicando, est id quòd in intellectu non est impossibile prædicari de multis. Et hoc tripliciter potest se habere.

¶ Primò, quod illa multa sint actu in rerum natura: sicut homo obiectus intellectui est vniuersale respectu Sortis & Platonis.

¶ Secūdò, quod illa multa non sint: possint tamen esse, sicut domus heptāgula obiecta intellectui, est vniuersale respectu plurium heptangularum, quæ non sunt, possunt tamen esse.

¶ Tertiò, q; illa multa nec sint esse sicut Luna obiecta intellectui est vniuersale respectu pluriū Lunarū, quas impossibile est esse. Et Gabriel obiect' intellectui est vniuersale respectu pluriū Gabrielū, quos implicat cōtradictionē esse. Vniuersale primo modo vocatur à S. Thom. prima parte, q. 13. vniuersale sm rē & sm rationem: quia res illa realiter est in pluribus, & non solùm vt obiecta intellectui. Vniuersale tertio mō vocatur ibidē vniuersale, seu commune sm rationē tantū: quia res illa non inuenitur realiter in plurib', sed vt obiecta intellectui tātùm. Vniuersale secūdo modo ibi distinguitur contra vniuersale primo modo. Posset tamē nomine proprio dici vniuersale secundū rationē & secun

secundum rēm in potētia tamen. Nec solùm nomina ibi imponūtur à S. Tho. sed & dictorum ratio assignatur valde subtilis, quæ super quatuor propositiones fundatur.

In hoc 14.

¶ Prima est. Vniuersalitas & prædicabilitas non conueniunt rei secundum se: nec secundum esse, quod habent extra animam. patet illa ex dictis.

¶ Secūda est, Res materialis, quæ sola p propriā speciē cognoscitur à nobis, sm q; est in intellectu nostro, obiectiuè repręsentatur absq; cōditionibus indiuidualib' pateret illa etiā ex dictis.

¶ Tertia est. Res immaterialis etiā Deus ipse sm quod est in intellectu nostro, obiectiuè repręsentatur per modum rerū materialium, scilicet non repræsentatis proprietatibus indiuidualibus. Patet illa: quia res illę non cognoscuntur à nobis secūdum quòd in seipsis sunt, sed per modum rerū materialium: nec per proprias species, sed per species rerum materialium.

¶ Quarta est, Res omnis vt repræsentata absq; cōditionibus indiuidualibus, nō magis respicit vnū q; plura indiuidua. Patet illa: quia vt abstracta est, æqualiter ad vnū & multa se habet. Nihil em fingi pōt, vnde abstractū vt abstractū vnū magis respiciat, quàm plura, vel ecōtra. Vnde & notāter Auic. apposuit in diffinitione vniuersalis illā particulā, sm quod est in intellectu. Multa enim sunt vniuersalia, quibus tam sm esse extrà, quàm secundū propriā rationē repugnat prædicari de pluribus, vt de intelligētiis dicetur. Nulli aūt vniuersali, sm q; est in intellectu repræsentatū, absq; propria & particulari existētia proprietate & hypostatica repugnat prædicari de pluribus. Ex quibus formatur talis ratio: Res quælibet & sola æqualiter se habēs ad vnum & plura indiuidua est vniuersalis in actu prædicādo res quælibet sola vt repræsentata intellectui nostro, est æqualiter se habens ad vnū & plura inferiora: ergo res quælibet & sola vt repręsentata intellectui nostro, est vniuersalis in actu in prædicando. Maior patet ex diffinitione vniuersalis assignata ab Arist. primo Periher menias. Minor verò quo ad secundā partē patet ex prima propositione: quo ad primam autem partem ex reliquis tribus.

2.5.9.9.

2.5. Periher. in principium.

EX his corollariè elicio, q; ad hoc q; aliquid sit vniuersale in actu in prædicādo, nō exigitur actualis relatio naturæ obiectæ ad particularia: sed sufficit q; res ipsa sit in ea dispositione, secūdum quam intellectus ad libitū possit illā relationem sibi verè attribuere, nihil addendo præter ipsam actualem relationem.

¶ Istis prælibatis, iam patere potest conclusio intenta secundum omnes tres sensus assignatos.

Primus sensus.

¶ Et pro primo quidē sensu argui potest sic, Id quod in intellectu nō est impossibile predicari de multis, seu (vt Aristo. verbis vtar) aptū natū est prædicari de multis, est vniuersale in prædicādo: sed res sm esse obiectū in intellectu agēte est hūiusmodi. ergo res sm esse obiectiuū in intellectu agēte est vniuersalis in prædicando. Maior patet ex Auic. & Arist. Minor verò probatur sic, Res abstracta à conditionibus indiuidualibus vt sic, est apta nata prædicari de pluribus: res secundum esse obiectiuum in intellectu agente, est abstracta à conditionibus indiuidualibus: ergo, &c. Præmissæ omnes ex dictis sunt manifestæ.

2. dist. 3. q. 1.

EX his habes quàm malè dixerit Scot. secundo sen. dist. 3. q. 1. in respōsione ad primum, dicendo, quòd natura ante actum intellectus possibilis nihil habet, nisi quod cōuenit sibi extra animam, patet enim iam quòd secundum sententiam Arist. est actu intelligibilis abstracta ab hoc & nunc: & consequenter vniuersalis in actu ante actum intellectus possibilis.

Secundus sensus.

¶ Pro tertio sensu arguere aliter non est opus: eo quòd eodem modo procedendum esset.

¶ Secundus autē sensus intelligētibus terminos ex rationib' terminorū clarus est. Natura nanq; secundū esse subiectiuū in intellectu possibili nihil aliud est q; similitudo immaterialis sui repręsentatiua in illo existēs. Similitudo aūt immaterialis à singularibus abstracta, rem vniuersaliter necesse est repræsentet: eo ipso q; abstracta est. Si enim rē vniuersaliter nō repræsenter: sed particularib' cōditionibus immixtam: & nō à materialibus cōditionibus abstractā, nō esset vniuersalis: ergo in repræsentādo ipsam est vniuersalis res, sm q; est subiectiua in intellectu possibili, id est species seu similitudo ipsi' naturæ, p quāto repræsentat naturā ipsam non repręsentatis cōditionib' indiuidualibus.

¶ Et nota q; quia natura ipsa habet duas similitudines in anima, s. speciē intellig bilē & cōcept': siue speciē impressam & speciē expressam: ideo secūdum vtrāq; speciē est vniuersalis in repræsentādo. Quare aūt oporteat duas species ponere, & quomodo, fi Deus cōcesserit nobis vitam, alibi dicetur. Quānis autē cōclusio secūda posit omnib' modis dictis verificari, tamē primus & tertius sunt ad propositū literæ. Intēdimus enim hic de vniuersali in prædicādo, quòd intentionē logicam sonat, & non de vniuersali in repręsentādo quòd nulla intētione secūda logica dicetur vniuersale, sed ex esse, proprio, quod secūdum rē sortitur.

Primus sensus.

¶ Literā sic glossare potes. Ipsa enim natura habet esse in intellectu agēte, vel possibili tā obiectiuè, quā subiectiuè abstractū ab omnibus indiuidualibus conditionibus. Et habet rationē vniformē obiectiuè in prædicando, subiectiuè in repræsentādo, ad omnia indiuidua quæ sunt extrà, prout essentialiter est similitudo omnium obiectiuè in essendo: subiectiuè in repręsentando, indūcēs cognitionem omnium, in quantum sunt homines: quia vt sic assimilantur. Et ex hoc quòd talem relationē, scilicet vniformitatis & similitudinis essentialis, vel repræsentatiuæ habet natura ad omnia indiuidua intellectus, adinuenit rationem speciei, id est secundam intentionem, quę est species, & attribuit ipsi naturę vniformiter se habenti ad indiuidua ex hoc, quòd repręsentatur absque omni indiuiduantium difformitate.

QVAESTIO. VII.

Num vniuersalia in actu sint extra animam.

CIRCA dicta est quæstio nō modica. An vniuersalia in actu sint extra animam, an fiant per opus intellectus, quēadmodum dictum est. In hac quæstione primò declarabitur titulus. Secundo ponetur opinio Scoti. Tertiò ponetur opinio S. Tho. Quartò respondebitur ad argumenta in oppositum.

QVO ad primum: quia hęc quæstio diuersimodè intellecta, diuersis modis à Philosophis determinata est, impręsentiarum Peripateticam sententiam supponēdo, scilicet q; vniuersalia non subsistant extra singularia, declarāda est quomodo intelligatur. ¶ Sm nomine vniuersalis tria intelligimus. Primò vniuersalitatē, quę est relatio ratiōis. Secūdò rē, quæ denominatur vniuersalis ab illa vniuersalitate. Tertiò, aptitudinem ad essendū in multis, quæ est quid medium inter illa duo, & est fundamentū proximū quare res suscipiat illā relatiuā denominationem: ideo enim rei intellectus attribuit relationē vniuersalitatis, quia res illa apta nata est esse in pluribus: nō vertitur in dubiū: an illa relatio, quę vocatur vniuersale formaliter sit extra animā: cā enim omnes ab intellectu fieri dicūt. Nec quæritur an illa res, quę denominatur vniuersalis, quę vocatur vniuersale obiectiuè in potentia, sit extra animā. Cōmunis enim sententia est quandoq; res illa est extra animā, quādoq; nō. Si enim res illa est res realis, puta homo, bos & huiusmodi ponitur extra animā. Si autem res illa sit ens ratiōis, nō ponitur extrà, vt subiectū, prædicatū, propositio, syllogismus, & similia. Sed dubitatio est an aptitudo ad essendū in multis sit extra animā: ita q; absque omni tēpore intellectus inueniatur res apta nata esse in multis, quæ vocatur vniuersale in actu obiectiuè, an solū extra animam sit res. Aptitudo autem ad essendū in multis inest rei per opus intellectus. Et quia aptitudo illa cōplet rationem vniuersalis in actu obiectiuè sumēdo vniuersale, licet nō formaliter: ideo quærere an extra animam inueniatur totum hoc, scilicet res apta nata esse in pluribus: est quærere, an sit extra animam vniuersale in actu obiectiuè.

Vniuersale dupliciter sequitur.

ET debes scire ad euidētiam terminorū, q; sicut album accipitur dupliciter scilicet formaliter & subiectiuè: ita vniuersale accipitur dupliciter, scilicet formaliter & subiectiuè. Subiectiuè enim accipi nō potest, eo q; vniuersalitas in nullo est subiectiuè cum sit ens ratiōis. Vniuersale formaliter est ipsa vniuersalitas, quæ relationis est. Vniuersale obiectiuè subdiuiditur in vniuersale obiectiuè in actu, & vniuersale obiectiuè in potētia. Vniuersale obiectiuè in actu est totum hoc, scilicet res vna apta nata esse in pluribus. Vniuersale obiectiuè in potētia est res ipsa vna formaliter, nō adiungēdo sibi aptitudinē ad essendū in plurib'. Ex his patet, in quo fiat difficultas: & patet in quo quid nominis terminorū in titulo quæstionis positorū. Intendimus enim non de vniuersali formaliter, nec de vniuersali obiectiuè in potētia: quia in his cōuenimus, sed de vniuersali obiectiuè in actu. Propterea cum loquimur de vniuersali in actu absq; additiōe obiectiuè intelligi volum' ne in equiuoco laborem'. Hęc de primo.

Scot. 7. met. q. 16. 16. eo. 2. dist. 3. q. 1.

QVOad secūdum Sco. suprà 7. Met. q. 16. sequēdo fundamēta sua: q; scilicet naturam extra animā sequātur vnitas formalis & cōmunitas, opinatur rē vnā aptā natam esse in pluribus dari extra animā: ac hoc dicit vniuersale in actu esse in rerū natura absq; omni ope intellect'. Adducit quoq; ad hoc multas rationes, quas i mediū afferre esset limites intērjōis nostrę excedere: propterea eas afferā, ex quarū solutiōe reliquarū debilitas innotescit. ¶ Arguit primò per locū à diffinitione ad diffinitū sic: Circumscripto quocunque actu intellectus res est apta nata esse in pluribus: ergo datur vniuersale in actu extra animā. Tenet consequentia, quia vniuersale obiectiuè in actu, vt distinguitur contra singulare & prædicabile diffinitur, primo Perihermenias vniuersale est quod aptum natum est esse in pluribus. Antecedēs probatur: quia si non, ergo aptitudo ad essendum in pluribus repugnat sibi, nec conferri sibi posset saltem ab intellectu: quia tunc pari ratione posset dare Sorti talem aptitudinem.

cap. 15. Lec. 10.

¶ Præterea, Vniuersale in actu est proprium obiectū intellectus: igitur præcedit actum intellectus. Tenet consequentia ex secundo de anima, vbi dicitur quòd obiectum est prius actu.

¶ Præterea, Obiectū scientiæ realis est ens extra animā, vniuersale in actu est obiectū sciētiæ realis: igitur vniuersale i actu est T.c.33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ens extra animam.

T.c.20. ¶Præterea, Relatio mensuræ est realis, quinto Meta. sed illa fundatur in aliquo vniuersali. Probatur: quia oportet esse aliquod vnum mensuram aliarum specierum: sed non vnum numero secundum Arist. ergo vniuersale.

T.c.39. ¶Præterea: Operatio seu passio realis primo & adæquatè inest vniuersali: vt intelligere homini ex primo Posteriorum. igitur datur vniuersale extra animam.

¶Præterea, Contrarietas est oppositio realis: & eiꝰ extrema sunt vniuersalia nã singularia: ergo dãtur vniuersalia extra animã.

¶Præterea, Si vniuersale sit ab intellectu, quomodo res prædicatur de re? & quomodo vniuersale est vbiq; & semper incorruptibile & æternum? & quomodo materia & forma pertinent ad quidditatem vniuersalis Physicis? & quomodo vniuersalium tantum est diffinitio? & quomodo genera & species, & vniuersaliter prædicamenta sunt entia extra animam?

¶Præterea, si nihil esset in re nisi singulare: nulla esset vnitas realis, nisi numeralis, quę est propria singulari: consequens est falsum: ergo, &c. Hæc de secundo.

opinio sancti Thom. QVOad Tertium scito nos sequêres S. Tho. ac per hoc communẽ Peripateticorũ doctrinã oppositã in hac re proferre sententiã. Dicimus nanq;, q̃ illorum trium, quæ in Vniuersalis nomine intelligũtur, vnũ tãtum quadoq; est extra animã, scilicet res ipsa vna formaliter reliquis duobus opus intellectus consequẽtibus: quod & probatur simili modo arguendo, quo supra argutum est. Quicquid sequitur naturã ratiõe sui, simpliciter prę-

In hoc eo. c.q. 5. circa fin. dicatur de indiuiduo illius naturę. sed aptitudo ad essendum in pluribus apertè sequitur naturam: puta humanitatem ratione sui: ergo aptitudo ad essendum in pluribus prędicatur simpliciter de indiuiduo humanæ naturæ: igitur ista erit vera, Sortes est aptus natus esse in pluribus: quod est impossibile. Maior manifesta fuit supra, ex eo quòd omnia, quæ comitantur naturam ratione sui, non separantur ab ea posita in indiuiduo. & consequenter prædicantur de eo: quia (esse in) fundat dici de.

¶Præterea, Omnis aptitudo fluẽs ab aliqua natura, inuenitur in qualibet singulari natura inferiori ad illam: sed aptitudo ista. s. ad essendũ in pluribus fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad essendũ in pluribꝰ inuenit in qualibet natura humana. processus bonus, & cõclusio falsa: ergo altera præmissarũ, nõ Maior, quę ex terminis patet: ergo Minor, quę est cõclusio aduersariorũ. Falsitas cõclusionis probatur sic, Illa aptitudo attribuẽda non est cuilibet humanitati, quæ in qualibet humanitate impossibilis est reduci ad actũ. Patet ista: quia aliter ociosè data esset talis aptitudo. Aptitudo enim est, ppter actum. sed aptitudo ad essendũ in pluribus est huiusmodi, s. q̃ in qualibet humanitate posita impossibilis est reduci ad actũ: quia impossibilis est, vt humanitas Sortis actu sit in Sorte & Platone, aut migret de Sorte in Platonem: ergo aptitudo ad essendum in pluribus non est attribuenda cuilibet singulariter humanitati. Dicamus igitur rem vnam esse extra animam. Aptitudinem autem ad essendum in pluribus cõuenire rei secundum esse, quod habet in intellectu: quia conuenit ei sub solitud nis conditione positę. Solitarię enim accepta natura apta nata est in multis, saltem secundum rationem esse. Solitudo autem cùm importet separationem naturæ à proprietatibus indiuidualibus, non conuenit rei nisi in intellectu agente vel possibili obiectę.

hoc eod. c.5. circ ea fin. ET Aduertas ad maiorem nostræ positionis euidẽtiam quòd hic accidit similis defectus Scoto illi, qui positus est supra. Cum enim aptitudo ad essendum in pluribus sit idem, quod non repugnantia ad essendum in pluribus, arguit sic, Naturæ, puta humanitati inquãtum humanitas non repugnat esse in pluribus: ergo humanitati, inquãtum humanitas, cõuenit aptitudo, seu non repugnãtia ad essendũ in pluribus: & cõsequenter humanitas est vniuersalis absq; opere intellectus. Apparet autẽ manifestè peccatum in hoc processu, cum ex negatiua infertur affirmatiua de prædicato infinito reduplicatione addita. Prima enim propositio, quæ est negatiua veritatẽ habet. Secunda verò quæ affirmatiua est, est impossibilis: quod patet ex eo, q̃ humanitas inquantũ humanitas abstrahit à repugnãtia ad essendum in pluribus, & non à repugnãtia ad essendũ in pluribus sicut abstrahit ab albo & nõ albo. Si enim humanitas vẽdicaret sibi inquantum humanitas, non repugnãtiam ad essẽdum in pluribus, nullo pacto humanitati posset cõuenire repugnãtia ad essendum in pluribꝰ: & sic nec per se, nec per accidens posset repugnare humanitati esse in pluribꝰ: q̃ est manifestè falsum, Humanitati enim Sortis ratiõe adiũctæ hæcceitatis repugnat esse in pluribus: Consequẽtia tenet: quia oppositũ eius quod cõuenit alicui, secundum q̃ ipsum nullo modo potest inueniri in illo: vt habes ex primo Posteriorũ. Quã ob rem igitur naturæ ratione sui non repugnet esse in pluribus: nõ tamẽ vẽdicat sibi ratione sui non repugnantiam ad essendum in pluribus: & cũ eam non vẽdicet sibi secundum esse, quod habet in singularibus, relinquitur q̃ vendicabit eam sibi secundum esse quod in intellectu sortitur. Et quia ad hoc q̃ aliquid sit vniuersale in actu, exigitur q̃ vendiceț sibi nõ repugnãtiam ad essendũ in pluribus cùm in diffinitione eius ponatur: quod enim ponitur in diffinitione per se cõpetit diffinito: ideo res ratione sui nõ potest esse vniuersalis in actu, sed quam primũ est obiecta intellectui agẽti vel possibili, sit vniuersalis in actu, quæ vniuersalis erat in potẽtia. Quomodo autẽ fiat huiusmodi reductio potẽtiæ ad actum, iam dictũ est. scilicet quòd ab intellectu agente fit per productionem speciei intelligibilis, ab intellectu vero possibili per formationem conceptus.

In hoc eo. c.q. ¶ Quod si aliquis finxerit, vniuersale in actu cõstitui per negationẽ repugnantiæ ad essendum in pluribus: & non exigere affirmationem non repugnantię aduertat se errare propter tria.

¶ Primò, propter hoc, q̃ in diffinitione vniuersalis affirmatiuæ cadit ipsa aptitudo, seu non repugnãtia ad essendũ in pluribus.

¶ Secundo, quia si ad vniuersalẽ sufficit negatio repugnãtiæ ad essendum in pluribus, ad singulare quoq; sufficiet negatio repugnantiæ ad essendum in vno solo. Sicut enim vniuersale se habet ad multa: ita singulare ad vnum tantum: & si sic est tunc humanitas, inquantum humanitas, erit vniuersalis & singularis: de ea enim vt sic negatur vtraque repugnantia.

¶ Tertiò, quia cùm vniuersale in actu distinguat cõtra singulare: sicut singulari repugnat esse in pluribꝰ, ita vniuersali in vno tantũ: humanitati aũt, de qua negatur repugnãtia ad essendum in plurjbus, nõ repugnat esse in vno tantũ, ergo negatio talis repugnãtiæ non sufficit ad cõstituendum vniuersale in actu. Et potest hæc ratio formari cõtra principale sic: Vniuersale in actu repugnat esse in vno tantũ: humanitati inquantum humanitas nõ repugnat esse in vno tantũ, aliter non posset saluari in vniuoco tantum indiuiduo: ergo humanitas vt sic, non est vniuersalis in actu. Similiter dicas de quacunque alia natura. Hæc de tertio.

QVOad quartum respondendum est argumentis in oppositum. Et primi quidem negatur antecedens, ad cuius probationem dicitur negando consequentiam. Non enim valet res circunscripto actu intellectus, non est genus: ergo sibi repugnat esse genus. Sat enim quòd abstrahat ab vtroque: sic autem est in proposito. Natura enim ipsa circunscripto actu intellectus abstrahit ab aptitudine ad essendum in pluribus, & à repugnantia ad essendum in pluribus: vt ex dictis paret.

¶Ad secũdum dupliciter respondetur, & vtroque modo bene. Primò negatur cõsequẽtia, si sermo sit de intellectu agẽte: quia potẽtia actiua non præsupponit obiectũ suum. sed facit illud. Si autem sermo sit de intellectu possibili, cõcessa cõsequentia prima, nõ sequetur, ergo vniuersale in actu est extra animam: quia fit per actũ intellectus agẽtis. Secũdò dicitur, quòd cùm vniuersale in actu nominet duo, scilicet rem & aptitudinem, &c. res ipsa est obiectũ, aptitudo autem est modus obiecti seu cõditio, sine qua res nõ est obiecta. Sufficit autem, q̃ res ipsa, quæ est obiectum, præcedat actum intellectus: & non oportet quòd modus eius præcedat. Obiectum enim, ait Aristot. est prius actu non modus obiecti. Vnde ad formã argumẽti negetur cõsequentia, quia & si posteriori tati antecedẽtis nõ obstet aptitudinem esse medium obiecti: obstat tamen illationi consequẽtis ex eo, prioritas enim modi non potest inferri ex posterioritate obiecti.

¶Per hoc idem respondetur ad tertium, quòd scilicet res obiecta scientię reali est extra animam, non modus rei obiectæ: vniuersale autem in actu nominat vtrunq;, scilicet rem & modum: & ideo vniuersale in actu nõ sequitur esse extra animam, ex eo quòd res, de qua est scientia est extrà.

¶ Ad formam argumenti dicitur, quòd vera existente maiore committitur fallacia figuræ dictionis: mutatur enim res obiecta in modum rei, seu in rem cum modo.

SED contra istas responsiones instat Sco. ibi: & primo contra primã sic, Quicquid est per intellectum agentem est prima intentio: ergo nullum vniuersale est in genere substantiæ: consequẽter, nulla est prędicatio in quid superiorũ de inferioribus.

¶Præterea, Vniuersale præcedit sensum, vt aliàs probatum est, ergo præcedit intellectum agentem.

¶Præterea, Intellectus agẽs & possibilis sunt vna potẽtia: aliàs quilibet homo haberet duos intellectꝰ: sed vniꝰ potẽtię est vnũ obiectũ quare si præcedit actum vnius, præcedit actum alterius.

¶Præterea, Secũdum hoc nõ esset generatio vniuoca sine actione intellectus agẽtis. Dicetur forte q̃ nõ habeat aliquã vnitatẽ realẽ generãs & genitum, sed similitudinem. Contrà, quia proximũ fundamẽtum similitudinis est vnum. quinto Metaphysicæ: sed non generãs neque genitum, ergo aliquid cõmune vtrique.

CONTRA secundam vero responsionẽ arguit: quia nullo intellectu considerante non erit vniuersale in actu: & ita scientia habitualis non esset obiecti vniuersalis in actu.

¶Præterea, Obiectum, inquantum est prius actu, non intelligitur sub hoc modo: ergo vel sub nullo, vel sub opposito modo: sed non sub nullo: ergo, &c.

¶ Præter

¶Præterea, Aut ille modus est factꝰ ab intellectu, aut nõ, si nõ, habet intẽtũ: si sic, ergo nõ est necessarius in obiecto: qa prius obiectũ est intellectũ sine illo modo causato p intellectionẽ obiecti.

AD HAS Instantias respondetur, præsupponendo sæpe iam dictum, q̃ vniuersale duo dicit, rem & aptitudinem, seu vniuersalitatem. Vniuersale pro re posita in prędicamento est prædicabile, scibile est obiectũ intellectus, diffinibile, & huiusmodi. Vniuersale autẽ pro aptitudine est modus: seu conditio rei prædicamẽtalis prædicabilis: scibilis, diffinibilis, &c. neque intellectus agens, aut possibilis facit rem, sed modum tantum,

¶Ad primam ergo conceditur, q̃ vniuersale pro eo quod fit ab intellectu agente, non est in prædicamento substantiæ, vlterior autem consequentia nullam habet apparentiam.

¶Ad secundam negatur antecedens. visus enim etsi sit coloris vniuersaliter, vt habes, à S. Tho. Prima secundę, qõ. 76. ar. 6. nõ tamen est coloris vniuersalis.

¶Ad tertiã similiter negatur antecedens: necessariũ enim est vt dicit 3. de Anima, tex. Com. 17. in anima nostra esse duos intellectus, s. agentẽ & possibilẽ: qui non possunt esse eadẽ potentia cũ potentia actiua & potentia passiua non sint eadem apud Arist.

¶Ad quartam negatur consequẽtia, & dicitur q̃ relpõsio illa ibi data est optima sanè intellecta. Ad improbationẽ eius dicitur, q̃ similitudo fundatur supra res ipsas, puta duas albedines, vel humanitates, tanquam fundamentum, & q̃ vnitas non est fundamentum similitudinis, sed conditio fundamenti: fundatur enim similitudo propriè dicta supra duas res habentes illã conditionem, s. mutuam negationem distinctionis formalis, puta duas albedines: & hoc modo intelligendus est Arist. 5. Meta. Et dato q̃ vnitas esset fundamentum, adhuc non sequeretur, dari aliquid commune vnum vtriq; : dicam enim q̃ similitudo non fundatur supra vnũ, q̃ est generans, neque supra vnum quod est genitum, sed supra vnũ, q̃ sunt generans & genitum. Iam autem declaratum est supra committi fallaciam consequentis. Si sic procedatur, Generans & genitum sunt vnum formaliter, ergo habent aliquid vnum commune vtrique.

In hoc. quæst. 5.

AD PRIMVM Eorũ, quę cõtra secundã responsionẽ adducuntur, dicitur q̃ præcisè loquendo, de intellectu possibili, fecatur vniuersale, quẽ admodum scientia: ita q̃ sciẽtia in actu est vniuersalis in actu: scientia in potentia est vniuersalis in potẽtia, & sciẽtia in habitu est vniuersalis in habitu, quod tunc accidit, quando cùm volumus ipsum, in actu facimus. Egrediendo autem ad intellectum agentẽ, dicitur q̃ nullo intellectu considerãte, dummodo producta sit species intelligibilis, datur vniuersale in actu: eo q̃ Philosopho dormiente, rosa, cuius species intelligibilis in illꝰ intellectu cõseruatur, denominatur repręsentata absque hoc, & nunc actu intelligibilis, &c.

¶Ad secundum dicitur, q̃ obiectum vt prius actu nullũ sibi vendicat modum: abstrahit enim ab omni esse & modo quidditas.

¶Ad tertiũ dicitur, q̃ modus ille fit ab intellectu agẽte: & cum inferatur, ergo non est necessarium, negatur consequentia: quia potentia actiua non præsupponit conditionem sui obiecti, sed facit. Dicitur secundo, q̃ dato q̃ non fieret ab intellectu agẽte, fit ab intellectu possibili. & simili ter negat illa cõsequẽtia. Ad probationẽ dicit, q̃ fallum assumit. s. q̃ prius intellectꝰ intelligit rẽ, deinde facit eius modũ, simul enim vtrũq; fit, intellectus enim formãdo cõceptũ rẽ absq; hoc & nũc apud se facit, neq; põt imaginari, q̃ prius faciat rem, deinde absq; hoc. & nũc, sicut Sortes simul generat hominem nunc, & non prius hominẽ, deinde hũc.

¶Ad quartũ negatur, q̃ relatio mãsuræ fundetur in aliquo vniuersali, fundatur enim neq; in vniuersali, neque in singulari, vt sic, sed in natura vna formaliter quę in singulari reperitur, & sic non est vnũ numero, vt sic mensura aliorũ, sed vnũ formaliter.

¶Ad quintum dicitur, q̃ nihil aliud concludit, nisi quod vniuersale pro re est extra animam, sic enim accepto vniuersali inest primò passio seu realis operatio, homo enim est cui primò conuenit ridere, non homo vniuersalis, alioquin risibile non inueniretur in homine non vniuersali, puta Sorte.

¶Ad sextum dicitur similiter, q̃ extrema contrarietatis sunt res ipsæ non res particulares vt sic, neque vniuersales, aliter res nõ vniuersales. s. hæc albedo & hæc nigredo, non essent cõtrariæ.

¶Ad septimum dicitur, q̃ si ant ista duo simul, Vniuersale prædicatur de rebus, &, Vniuersale fit ab intellectu, eo q̃ vniuersale pro re est id q̃ prædicat, & quo ad hoc nõ fit ab intellectu. Vniuersale autem pro aptitudine est conditio rei, quæ prædicatur, & talis sit ac intellectu, prædicatio enim non debetur rebus nisi habentibus conditionẽ aliquã intentionalem. Vnde & Arist. 7. Meta. tex. Commen. 46. ait, quod substantia non dicitur de subiecto, quia loquebatur de ea secundum suam naturam. In prædicamentis vero vbi de substantia induta accidentia intentionalia loquebatur, dixit subsistentiam dici de subiecto.

¶Ad id verò, q̃ ibi additur, dicitur q̃ omnia illa verificantur de vniuersali pro re, sed exponẽda est affirmatiua proponta negatiuè, vt sit sensus, Vniuersalia sunt vbique, &c, id est, naturæ ipsæ denominatæ vniuersales nõ terminant sibi locum neque tẽpus. Similiter dicitur ad, quod subiungitur, q̃ forma & materia pertinent ad quantitatem vniuersalis, id est rei physicę, quę denominatur vniuersalis. Similiter vniuersalium tantum est diffinitio, id est rerum quę denominatæ sunt vniuersales. Similiter res denominatæ genera, species, & differentiæ sunt extra animam, conditiones autem earum sunt per opus intellectus.

¶Ad octauum dicitur q̃ per ly singulare, duo intelligere possumus, quandoq; intelligitur ipsa singularitas, quandoq; totum. s. res singularis. Primo modo accipiẽdo singulare, conceditur consequẽtia, sed antecedens non est verum. Secundo modo antecedens Peripateticũ est, sed cõsequẽtia nihil valet, supra enim is dixim⁹, in singulari multas vnitates exiitere, & nõ tãtũ numerales.

hoc ea. c.q. 5. Com. 5.

Et quamuis hæc natura intellecta habeat rationem vniuersalis, secũdum quòd comparatur ad res, quæ sunt extra animam, quia est vna similitudo omniũ, tamen secundum quod habet esse in hoc intellectu, vel in illo, est species quædam intellecta particularis, & ideo patet defectus Commẽtatoris in tertio de anima, qui volunt, ex vniuersitate formę intellectæ vnitatem intellectus cõcludere, quia non est vniuersalitas illius formæ secũdum hoc esse, quod habet intellectum, sed secũdum quod ad res refertur, vt similitudo rerum. Sicut etiam, si esset vna statua corporea repræsentans multos homines, constat quod illa imago, vel species statuę haberet esse singulare & proprium, secundum quod esset in hac materia: sed haberet rationem communitatis, secũdum quod esset commune repræsentatiuum plurium.

Hoc ea cap.

¶In hac secunda parte capituli huius Auer. errorẽ remouere intẽdit, qui in tertio de aĩa, cõ. 5. ex vniuersalitate formę intellectæ voluit declarare vnitatẽ intellectꝰ hoc modo. Quod est vniuersale. suã vniuersalitatẽ retinẽs est indiuinctũ numero: forma intellecta, id est natura. fm esse in intellectu subiectiue est vniuersalis suam vniuersalitatẽ retinens: ergo est indiuinda numero. igitur subiectum eius q̃ est intellectus possibilis non est distinctum numero: & sic vnus intellectus in omnibus hominibus concluditur. Maior videtur ex se nota, quia vniuersalitati oponitur distinctio numeralis. Minor verò ex eo patet q̃ species intelligibilis repręsentat vniuersale. Hęc ratio etsi alterius principium exigat pro sui dissolutione, & pro sui probatione: attamen quãtum præsentis intentionis est ex dictis sic destruitur. vniuersale est aliquod duplex. s. in essendo & in repręsentando. Vniuersale in essendo esset, si daret natura hominis separata, vt idea Platonis & de tali vniuersali vera est Maior: sed falsa Minor. Vera quidem Maior, quia tali vniuersali cùm fm esse vniuersalitatẽ sortiatur. fm esse quoq; repugnabit distinctio numeralis: vnde impossibile est imaginari: plures homines vniuersales. Falsa autẽ est Minor, quia species intelligibilis nõ est vniuersalis in essendo, cũ sit in singulari subiecto, s. intellectu possibili, qui individuũ quoddam est, licet immateriale. Vniuersale verò in repręsentãdo (vt dictũ fuit) est q̃ rẽ vniuersalẽ repręsentat: & tali vniuersali falla est maior: licet Minor sit vera & Maioris quidem falsitas ex eo cognosci potest, q̃ tale vniuersale vniuersalitatẽ non habet fm suum esse, quo respicit subiectũ, vnde vnitas vel pluralitas numeralis in accidẽtibus oritur: sed habet vniuersalitatẽ fm repręsentationẽ, quę respicit obiectum: vnde nõ repręsentat obiecta distincta numero: sed vnum & idem obiectũ omnium repręsentant omnes species cuiusdem rei puta species humanitatis in te & in me: sicut eadem Sortis facies à pluribus per plures species idem omnino repręsentãtes videtur. Minoris aũt sic intellectę veritas ex supradictis liquet: species enim intelligibilis repręsentat naturam, non repręsentando cõditiones particulares eius, vt dictum est: hæc est sententia literæ in hac parte

Et quia naturę humanæ secundum suã absolutã cõsiderationẽ cõuenit, quòd prædicetur de Sorte: & ratio speciei nõ conuenit sibi secundũ suã absolutã, scilicet humanæ naturę cõsiderationem, sed est de accidentibus, quę cõsequuntur eam, secundũ quoddã esse, quod habet intellectu: ideo nomen Speciei non prędicatur de Sorte, vt dicatur, Sortes est species, quod de necessitate accideret, si ratio speciei conueniret homini secundum esse, quod habet in Sorte, vel secundum suam absolutam considerationem, scilicet inquãtum est homo, quicquid enim conuenit homini, inquantũ est homo, prædicatur de Sorte.

¶In hac parte tertia capituli hui⁹ talẽ obiectionẽ ex supradictis excludere intendit, quia q̃ prędicatur de prędicato prędicatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

& de subiecto, scz species prædicatur de homine, q̃ est prædicatũ respectu Sortis. Ergo species prædicat de Sorte, & sic Sortes erit species. Conclusio est falsa. Maior vera ex anteprædicamẽtis habetur. Huius obiectionis peccatum vnde oriatur ex suprà posita distinctione eorũ quę conueniũt naturę, manifestat simul ex hoc insuper quòd conueniens tradita fuerit doctrina, cum ex ea difficultates accidentales dissoluuntur. Cùm enim dictũ sit, q̃ triplicia sint quæ de natura prædicantur, quędam s. absolutè, & quædam ſm esse in intellectu, & quædã ſm esse in singulari, ea quæ conueniunt naturę secũdam esse in intellectu, non conueniunt ei absolutè, neque ſm esse in singulari cùm opposita sint, & ideo prædicto processu error accidit, quia denominatio ipsius humani ſm esse in intellectu cõuenit, & concluditur de homine ſm esse in singulari, dum infertur, ergo Sortes est species. Vt autem ad formam argumenti dici possit, innuit talem distinctionem, Prædicari de prædicato contingit dupliciter. Vno modo vt prædicato, id est secundum q̃ illud prædicatur de altero, sicut animal prædicatur de prædicato Sortis, scilicet homine, ſm id secundũ q̃ homo prædicatur de Sorte, ſm idem enim homo recipit prędicationem animalis & prędicatur de Sorte, secũdam suam naturã, & hoc modo Maior est vera, Minor autem falsa. Alio modo contingit prædicari de prædicato, non vt prædicato, id est nõ ſm illam rationẽ, quia illud prædicatum de suo subiecto prædicatur, sicut in proposito species non prædicatur de homine inquantũ homo est prædicatum Sortis, id est nõ prædicatur de homine secundum illud esse, quo homo prædicatur de Sorte, eo q̃ homo prædicat de Sorte ſm suum esse quidditatiuum absolutum, species autẽ prędicatur de homine non ſm eius esse quidditatiuum, sed ſm esse q̃ in intellectu habet, & hoc mõ Maior est falsa, Minor autẽ vera semper, ergo altera præmissarum est falsa. Et hoc est q̃ in litera dicitur, q̃ ratio speciei non conuenit homini secundum suã absolutam considerationem, secundũ quã conuenit sibi prædicari de Sorte, quia sic oportet etiam conuenire Sorti (vt suprà dictum fuit) sed conuenit ei secũdum esse in intellectu secundũ quod esse prædicat de Sorte.

In hoc. 3ę. 5. fi.

Et tamen prædicari conuenit generi per se, cum in eius diffinitione ponatur. Prædicatio enim est quoddam, quod complerur per actionem intellectus componentis & diuidentis, habens tamen fundamentum in re, ipsum vnita tem eorum, quorum vnum de altero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis potest claudi in ratione huius intentionis, quæ est genus, quæ similiter per actionem intellectus completur, nihilominus id, cui intellectus intentionem predicabilitatis attribuit, componens id cum altero, non est ipsa intentio generis, sed potius id, cui intellectus intentionem generis attribuit, sicut quòd significatur hoc nõe Animal, sic ergo patet qualiter essentia vel natura se habet ratione speciei, quia ratio speciei non est de illis, quæ conueniunt ei secundum suam absolutam considerationem, neque de accidentibus, quæ consequuntur ipsam secundum esse, q̃ habet extra animam, vt albedo vel nigredo, sed est de accidentibus, quæ consequuntur eam secundum esse, quod habet in intellectu, & per hunc modum conuenit sibi ratio generis vel differentię.

¶ In hac quarta parte capituli huius respondere intendit cuidã tacitæ obiectiõi, quæ talis est, Quod per se prædicat de speciebus cõuenit ipsis speciebꝰ, sed ly genꝰ, ꝙ se prædicat de speciebus, puta homine & Boue, ergo ly genus, cõuenit ipsis speciebꝰ, & sic hõ erit genꝰ & similiter Bos. Maior est ex terminis nota, implicat enim q̃ aliquid per se prædicetur de aliquo in quocũq; modo per se ita tis & nõ conueniat illi. Minor probatur sic, Illud, in cuius diffinitiõe ponit prędicari de speciebꝰ, per se prædicat de illis, sed ly genus est, in cuius diffinitione ponit prædicari de speciebꝰ, ergo genꝰ per se prædicat de speciebꝰ. Maior syllogismi huius patet ex eo, q̃ quælibet pars diffinitiõis in recto in primo mõ per se ita tis cõuenit diffinito. Minor autẽ in Porphyrio patet sic dicẽte, Genꝰ est prædicabile de pluribꝰ specie differẽtibꝰ.

Ca. de genere.

¶ Similiter omnino põt argui de specie respectu individui, cũ etiã in diffinitione speciei ponatur prædicari de individuis, & sic videtur q̃ malè dictũ sit, Sortem non esse speciẽ. Huius obiectionis in litera motiũ tantum tangitur, cum dicitur, Et tamen prędicari per se conuenit generi, cum in eius diffinitione ponatur.

¶ Responsio autẽ in residuo ponitur, in quo ad plenã materię huius discussionẽ duas distinctiões innuit. Prima est, prędicari dupliciter capitur. s. formaliter, & fundamentaliter, seu materialiter. Secunda est, genus dupliciter accipit, scilicet formaliter, & fundamẽtaliter, seu materialiter. Et debes scire, vt terminos intelligas, q̃ in hac propositione, Homo est animal, sunt tria, s. ly homo, ly est, & ly animal, quæ extra animam nihil aliud sunt, q̃ natura humana importata per ly homo, & natura sensitiua importata per ly aïa, & vnitas seu cõiunctio earũ inter se importata, per ly est: hęc enim tria intellectꝰ apprehẽdẽs in secũda sua operatione formar hanc propositionem, Homo est animal, qua formata reflectendo se super illa tria, vt terminant actũ sui componentis adinuenit & attribuit eis quasdam relationes, & ly homo, attribuit relationem subiecti, & ly animal, relationẽ prędicati, & ly est, relationem prędicationis. Vnde prædicatio formaliter est illa relatio adinuẽta ab intellectu: fundamẽraliter verò seu materialiter est coniunctio rei prædicate cum re subiecta. Similitercum intellectus apprehẽdit: natura sensitiua, & reflexerit se super illam, vt ſtat sub actu eius, videritque eam vt sic inferenter se habere ad species in quibus primo inspexerat naturam illam saluari, attribuit naturæ sensitiuæ, seu animali obiecto relationem generis, & sic genꝰ formaliter est illa relatio, genus autem fundamentaliter, seu materialiter est natura ipsa, pura sensitiua, & sic patent termini distinctionum.

EX HIS tria deducuntur. Primum est, q̃ cùm genus fundamentaliter, puta animal, nõ includat in diffinitione sua prædicationem fundamentalẽ, quia in diffinitione animalis nõ ponitur cõiunctio eius cũ homine, vel Boue, neq; prędicationem formalem, quia in diffinitione rei non ponit res secũdę intẽtiõis, cẽse quês est q̃ genus formaliter sumat, quãdo diffinit à Porphyrio.

Ca. de genere.

SECVNDVM est, q̃ in diffinitione generis formaliter nõ cadat prędicatio fundamentalis de specie, puta homine, quia relatio generica non est coniuncta realiter rei, quæ denominatur species, consequens est, q̃ prędicari de pluribus positum in diffinitione generis, sit accipiendum formaliter, scilicet pro relatione prædicationis: vna enim relatio potest cadere in diffinitione alterius, ita vt conceptus relationis, quæ est prædicatio de pluribus, & c. cadat in concepru relationis, quæ est genus. Et hinc habes: quam conformiter S. Tho. dicant asserentes genus & speciem diffiniri pro secundis intentionibus in concreto.

TERTIVM deducendum est, q̃ aliquid dicitur prędicari de specie dupliciter, Vno mõ, vt res denominata prędicabilis de speciebus, & sic animal prædicatur de homine & boue. Alio modo, vt id, quo res denominatur prædicabilis de speciebus, & sic genus in cuius diffinitione ponitur prædicari de speciebus, prędicatur de ipsius speciebus. Sicut aliquid dicit disgregatiũ visus dupliciter. Vno modo vt res denominata disgregatiua visus: hoc enim modo nix dicitur disgregatiua visus. Alio modo, vt id, quo res denominatꝰ disgregatiua visus quẽadmodũ albedo dicit disgregatiua visus, cũ in diffinitiõe eius ponat, disgregare visum. Et sicut ſtante ista duo simul, s. q̃ res diffinita per disgregare visum est albedo, & non nix, res autem denominata disgregatiua visus est nix & non albedo, ita præcisẽ in proposito ſtant ista duo simul, s. q̃ res diffinita per prædicari de speciebus est relatio generica, res autẽ denominata prædicabilis de speciebus est natura, quę subest illi relationi, puta animal, ita q̃ res diffinita per prędicari, &c. est genus formaliter non materialiter, res autem denominata prędicabilis est genus materialiter, non formaliter. Vnde in litera dicitur, q̃ ratio prædicabilitatis claudit in hac intentione, quæ est genus, id tamẽ, cui intellectus intentionem prędicabilitatis attribuit non est ipsa intentio generis, sed res, cui etiam ipsa intentio generis attribuitur.

De tribꝰ modis huius dictionis per se.

¶ Ex quibus patet respõsio ad obiectionẽ, quia loquendo de eo, q̃ per se prędicatur de speciebus, vt res denominata prædicari, vera est Maior, sed falsa Minor: loquẽdo aũt de eo q̃ per se prędicatur, vt ratio denommandi falsa est Maior, licet Minor sit vera. Vnde cùm semper, altera præmissarum sit falsa nihil cõcluditur. Hac distinctione nunc assignata in terminis simplicibus sic vti poteritis, prædicabile de speciebus dupliciter, formaliſ & denominatiue, q̃ prædicat de homine & Boue denominatiue est animal, q̃ autẽ prædicatur formaliter de homine & Boue, est genꝰ, de prędicabili nominatiue falsa est Minor de prædicabili formaliter falsa est Maior. Hæc dicta cum applicaueris ad speciem respectu individuorum ad differentiã, proprium: & accidens, & reliqua huiusmodi, solues multas obiectiones, & illucescet tibi veritas multarum propositionum, quę obscurè apparent. Residuum capituli est Epilogus, per se patent, & cętera.

CAPVT V.

Quod simplicium ſubſtantiarum eſſentia minime ſit ex materia & forma quid compoſitum, ſed tantùm forma, non item comparatur compoſitorũ eſſentia, & quod eorum eſſe & eſſentia ſit compoſita. Quod denique intelligentiæ & cæleſtes animæ ſint à Deo ex actu & potentia compoſitæ, multipliciter oſtenditur.

VNC restat videre secundum quem modum essentia sit in substantiis separatis: scilicet in anima: intelligentiis & causa prima. Quamuis autem causæ primæ simplicitatem omnes Philosophi

Subſtãtia ſimplex eſt in plurimis de facili.

sophi concedant, tamen compositionem materiæ & formę in intelligentiis & animabus quidam nituntur ponere, cuius positionis fuisse dicitur Auicebron Autor libri, Fontis vitę. Hoc autẽ dictis philosophorum reperitur quid esse contrarium, quia eas substantias a materia separatas nominant, & absque omni materia esse probant, cuius demonstratio potissima est ex virtute intelligendi, quæ in eis est. Videmus enim formas non esse intelligibiles in actu, nisi secũdum quod separantur a materia, & a conditionibus eius: nec efficiũtur intelligibiles in actu, nisi per virtutem substãtię intelligentis, secundum quod recipiuntur in ea, & secũdum quod aguntur per eam: vnde oportet, quod in qualibet substantia intelligente sit omnimoda immunitas à materia, ita quod nec habeat materiam partem sui, neque etiã sic sicut forma impressa materię, vt est de formis materialibus

T.C. 11.

¶ Hic incipit tractatus secũdus huiusoperis, intẽdens in duobus capitulis tradere noritiam de essentiis substãtiarũ simpliciũm, quemadmodum tradita est de essentiis substantiarũ compositarum. Facit autẽ sex in præsenti capitulo. Primò declarat, q̃ essentia in simplicibus non significat cõpositũ quid ex materia & forma, sed formã tantũ. Secundo comparat illas essentias essentiis substantiarũ compositarũ. Tertio ostendit tales substantias esse cõpositas ex esse & essentia. Quartò declarat intelligẽtias habere esse effectiue à Deo. Quinto ostẽdit eas esse cõpositas ex actu & potentia. Sextò de multitudine eorũ agit. Præmissa igitur primò cõcordi sentẽtia Philosophorũ de simplicitate omnimoda primæ causę, & quibusdã differentibus circa immaterialitatẽ intelligẽtiarũ adductis. Cõtra hos talẽ cõclusionẽ ponit, Omnis substãtia intellectualis est immateriali, id est cõposita ex materia & forma, & independẽs à materia: quã sic probat, Omne patiens, vel agens, vel recipiens, vel habens in se intelligibile in actu est immateriale: ois substãtia intellectualis est patiẽs, vel agẽs, vel recipiẽs, vel habẽs in se intelligibile in actu, ergo ois substãtia intellectualis est immaterialis. Maior quo ad tres sui partes ex codẽ medio probat: s. ex hoc q̃ intelligibile in actu oportet esse immateriale, tertio de Anima. tex. Cõ. 11. & 15. agens aũt rẽ immateriale oportet esse idem immateriale, eo q̃ agẽs nõ potest esse ignobilius suo effectu, vt dicitur 3. de Anima tex. Cõ. 18. & text. Com. 40. recipere quoq; immateriale nõ potest res Immateriales, vt patet 3. de Anima, Com. 5. vnum quodq; recipitur per modum recipientis: & per idem immateriale cognoscibile sn seipsa. Minor autem ab omnibus conceditur. Frustra enim esset substãtia intellectua lis nisi aliquid intelligeret: cum vnumquodq; e sit propter suam operationem, vt dicitur 2. Cæli. tex Commento. 17.

T.c. 17. T.c. 33. T.c. 5.

Intelligentia ſimplex immaterialis eſt non modo à materia corporali, ſed omni materia & forma eſt.

Nec potest dicere aliquis quod intelligibilitatem non impediat materia quælibet, sed materia corporalis tantum: Si enim hoc esset ratione materię corporalis tantum, cum materia non dicatur corporalis, nisi secundũ quod ſtat sub forma corporea, tũc oporteret, quod hoc haberet materia à forma corporali, scilicet impedire intelligibilitatem. Et hoc nõ põt esse: quia & ipsa forma corporalis actu: intelligibilis est, sicut & aliæ formę, sed quod a materia abſtrahuntur. Vnde in anima intellectiua & intelligentia nullo modo est compositio ex materia & forma, vt hoc modo accipiatur materia in eis sicut in substantiis corporalibus, sed est ibi compositio formę & esse. Vnde in commento nonæ propositionis libri de causis dicitur, quod intelligentia est habẽs formam & esse, & accipitur ibi forma pro ipsa quiditate, vel essentia simplici.

¶ Quia posset aliquis credere rationem factam recipere responsionẽ, ideo intẽdit hic excludere responsionẽ: quę posset imaginari sufficiẽs. Ad hoc posset aliquis distinguere de materia corporali & materia simpliciter & dicere q̃ maior est vera de materia corporali, non autẽ à materia, quia nõ materia, sed materia corporalis impedit intelligibilitatem in actu.

¶ Contra hanc fugam inſtatur ratione ducente ad impossibile sic, Materia corporalis impedit intelligibilitatẽ per te, ergo forma corporalis est id vñ materia habet, q̃ impediat intelligibilitatẽ, hoc est impossibile, ergo à destructiõe consequẽtis, & c. cõsequẽtia est nota ex terminis. Cũ enim materia corporalis duo dicat, ſly materia, & ly corporalis, & ex ly materia secundum aduersarium non impeditur intelligibilitas in actu, restat q̃ hoc impedimẽtũ sit ex ly corporali, sed ly corporalis nihil addit supra materiã, nisi formã corporeã, ergo ex forma corporali seu corporea orit, q̃ materia impediat itelligibilitatẽ in actu. Falsitas aũt cõsequẽtis probatur sic, Omnis forma non concepta cũ materia est actu intelligibilis, patet ista ex 3. de anima tex, Com. 11. Forma corporea est forma ſm se non cõcepta cum materia, accipit enim distincta contra materiam, ergo forma corporea ſm se est actu intelligibilis. Tunc vltra. Nihil ſm se actu intelligibile ex se impedimentũ præstat intelligibilitati, forma corporea est homini, ergo forma corporalis nõ est id vnde materia impedimẽtũ intelligibilitatis sumat. q̃ erat probandũ. Est igitur tamanima intellectiua, q̃ intelligẽtia quęlibet non cõposita ex materia & forma. Si accipiamus cõpositionẽ ex materia & forma vniuoce prout s. materia & forma nominant partes essentiales rei, quẽadmodũ dictũ est, substãtias aliquas esse compositas, in præcedẽtibus, sed est in eis aliud genus compositionis, s. ex forma esse, de quo infra erit sermo, & sic habetur prima pars intenti, s. q̃ essentia in substãtiis intellectualibus non significat compositum quid ex materia & forma. Remanet ergo modo declarandum, quomodo significet formam tantum, proprerea subiungit.

In cap. 2 huc eo cap. Dubio sequen. post q. 10. Eſſentia ſimpliciũ eſt forma tantũ eſt.

Et quomodo hoc sit, planum est videre. Quęcunque enim, sia se habent adinuicem, quod vnum est causa esse alterius, illud quod habet rationem causæ, potest habere esse sine altero: sed non cõuertitur. Talis autẽ inuenitur habitudo materię & formæ, q̃ forma dat esse materię: & ideo impossibile est esse aliquã materiã sine forma: tamen non est impossibile esse aliquã formã sine materia: forma enim non habet in eo, q̃ forma dependentiã ad materiam, sed si inueniãtur aliquę formę, quę non possunt esse nisi in materia, hoc accidit eis secundũ q̃ sunt distantes a primo principio, quod est actus primus & purus. Vnde illę formę, quæ sunt propinquissimę primo principio, sunt formę per se sine materia subsistentes: non enim forma secundum totum genus suum materia indiget, vt dictum est & huiusmodi formę sunt intelligentię: & ideo nõ oportet vt essentię, vel quidditates harũ substantiarum sint aliud quam ipsa forma.

Altera causa eſſendi poteſt ſecundũ aliqd ſuę ordinis eſſe ſine illo.

¶ Intẽdens in his verbis declarare, quomodo essentia in substãtiis simplicibus significet formã tãtũ tali ratiõe hoc probat: Quę cũq; ita se habẽt, q̃ vnũ est causa esse alterius, & nõ ecõtrario. Illud q̃ habet rationẽ causæ, potest esse sine altero: sed forma & materia ita se habent, q̃ forma causat esse materiæ. & nõ econuerso. ergo forma põt esse sine materia, & materia non sine forma. Tunc vltra. Essentia intelligentiarũ non est cõposita ex materia & forma, & nõ põt esse materia tantũ, ergo est forma tantũ.

T.c. 13. & 15.

ET NOTA Quod maior ꝓpositio potest dupliciter intelligi. Vno modo sic, q̃ id q̃ est causa alterius, &c. idẽ numero posit esse sine altero, & sic nõ assumitur à nobis, quia est falsa & extra propositum. Falsa quidem: quia subiectum causat esse ꝓpriẽ passionis, & nõ ecõtra: & tamẽ subiectũ nõ potest esse sine propria passione. Extra propositum verò, quia nolumus cõcludere, q̃ forma, quæ est in materia, fit sine materia: sed q̃ aliqua forma nõ exigit materiã. Alio modo intelligitur Maior, q̃ id q̃ habet rationem causę secundũ suum ordinem, potest esse sine altero, id est ſm aliquod sui ordinis potest reperiri sine altero, & sic est vera, & ad propositum. Vera quidẽ, quia causa cum indepẽdens sit à causato, consequens est, vt aliquod pertinens ad suum ordinem possit habere esse extra causatum. Ad propositũ verò, quia intendimus concludere, q̃ forma ſm suũ genus nõ dependet à materia, ita q̃ aliqua forma potest inueniri separata, Vnde & in minori noranter nõ assumitur forma materialis, seu habẽs esse in materia: sed forma sine addirione aliqua ad insinuandũ q̃ loquimur de forma, vt forma, est, nõ vt talis vel talis. Patet autem Minor illa ex nono Metaphy. tex. com. 13. & 15. vbi habẽt q̃ actus est prior potentia simpliciter & indepẽdẽs ab ea. Ex eo enim q̃ forma essentialiter est actus, materia autẽ essentialiter potentia, si actus ſm toram suam latitudinem non dependet à potentia, consequẽs est q̃ forma ſm totũ suum ordinẽ non dependet à materia. Materiam autem cum essentialiter sit potentia, necesse est dependere à forma sine qua actualitas non inuenitur: & sic patet Minor: quia à forma absolute in eo q̃ forma, dependet à materia in suo esse, sicut potentia ab actu, & non econuerso. Quod vero alicui actui conueniat, quòd non inueniatur nisi receptus in aliqua potentia, hoc est ex eius imperfectione, & non habet hoc in eo, q̃ actus. & similiter quod aliquæ nõ sint nisi in materia, hoc habent ex sua imperfectione, formæ quæ attenditur penes distantiam a primo principio Deo glorioso, &

prop

propinquitatem ad primam materiã, vnde tales formæ non solum causant esse materiæ, sed & ipsæ causatæ sunt quodammodo a materia. Causę enim sunt sibi inuicem causæ, vt dicitur 2. cũdo Ph. text. Com. 30. Essentia igitur substantiarum intellectualium est immaterialis & forma tantum.

QVAESTIO VIII.

Num materia possit esse sine forma.

T.c.30. CIRCA hanc partem occurrit quæstio, & hęc est octaua, an materia possit esse sine forma. In hac quæstione tria facienda sunt, primò ponetur Scoti opinio, secundo ponetur opinio San. Tho. tertio respondebitur rationibus in oppositum.

Scot. in 2. dist. 12. q. 2. QVO AD primum Scotus in 2. sententia. distinct. 12. quæst. 2. opinatur posse materiam esse sine forma, arguitque ad hoc probandum multipliciter.

Secũdo. ¶Primo sic, Non minus dependet accidẽs a substantia quam materia a forma, sed accidens potest esse sine substantia, vt patet in Sacramento altaris, Ergo materia potest esse sine forma.

T.c.16. ¶Præterea, Absolute distinctũ & prĩ' alio absoluto potest esse sine illo absque contradictione. materia respectu formę est huiusmodi. ergo potest esse sine forma, minor est euidens, maior probatur, quia prius in eo quod prius, non dependet a posteriori, & accipitur hoc ex quinto Metaphy. text. Comen. 16. priora sunt, quæ possunt esse sine aliis, alia non sine ipsis.

Tertio. ¶Præterea, Quicquid absolutum facit Deꝰ in creaturis mediante causa secunda, quæ non est de essentia causati, potest facere sine illa, sed materiam Deus facit mediante forma, quæ non est de essentia eius, ergo potest facere sine illa.

Quarto. ¶Præterea, Quicquid Deus immediatè creat, immediate conservat vel cõseruare potest, sed materiam Deus immediatè creat, ergo immediatè conseruare potest, ergo sine omni forma.

¶Præterea, Cùm nihil Deus extra se necessario velit ex hoc q̃ vult materiã esse, non est necesse q̃ velit materiã esse, nisi propter necessariã connexionem vtriusque, se inter materiã & formam non est talis necessaria connexio, ergo, &c. Quod autem non sit talis necessaria connexio inter materiam & formã, probatur, quia tunc sequeretur, q̃ materia determinaret sibi necessariò aliquam determinatam formam. Probatio cõsequentiæ, Quod determinat sibi genus formæ determinat sibi aliquã speciem in genere illo. & q̃ determinat sibi speciem, determinat sibi esse in aliquo individuo illius speciei, omne enim q̃ de necessitate est hõ necessariò est hic vel ille homo, cõsequens aũt est falsum, materia enim nullam sibi determinat formã, ergo relinquitur, q̃ materia nõ determinat sibi genus formæ ad hoc q̃ fit. Confirmatur, Quicquid contingenter se habet ad quodlibet generis absoluti, contingenter se habet ad id genus absolutum, sed materia contingenter se habet ad quamliber formam, ergo materia cõtingenter se habet ad genus formæ. Probatur adhuc, q̃ si materia sibi determinat de necessitate genus formę, q̃ etiã de necessitate determinat sibi vnum individuũ solum illius generis, quia vnũ essentiale & vnũ singulare est impossibile depẽdere à pluribus essentialiter eiusdem generis, materia autẽ est vna essentialis & singularis, ergo impossibile est, q̃ dependeat à pluribus formis eiusdem generis, & sic si necessario determinat sibi genus formæ, necessario quoque determinabit sibi aliquam vnam formam. quod falsum est. Hæc de primo.

1. quæst. 66. a. 1. & 2. & 3. ar. 1. quo lib. qũ. 13. QVO AD secundum S. Tho. in prima parte. quæst. 96. articu. primo, & in quæstionibus de potẽtia Dei, quæst. 4. artic. primo, & in quolib. quæst. 3. articu. 1. cõfirmat id quod hic dicit, scilicet materiam non posse esse sine forma duabus rationibus.

¶Prima est ducens ad impossibile sic, Si materia existeret absq; omni forma, materia simul nõ esset, & nõ esset: hoc implicat cõtradictionẽ, ergo: probatur cõsequẽtia quo ad secundã partẽ, qa quo ad primã ab aduersariis conceditur. Impossibile est effectũ formalẽ separari à forma, sed existere est effectus formalis formæ, sic enim diffinitur. Forma est quæ dat esse rei. ergo impossibile est esse albũ sine albedine, ita esse in actu sine actu, actus aũt primꝰ, cuius est dare esse, idẽ est q̃ forma. Ex illa ergo propositiõe, Materia existit absq; omni forma sequuntur duo contradictoria simul vera. ex eo enim q̃ materia existit, sequitur q̃ sit in actu, ex eo autẽ q̃ est absq; omni forma, sequitur q̃ nõ sit in actu. Huic rationi dat Sco. quandã responsionem, quæ quia non nisi chimerica, & tanquã insigna, de qua verba fiant, omittatur, quolibet enim proferẽte contraria solicitum esse stultum est, ait Arist. à quo didicimus in libro nono Metaph. qd sit actus & quotuplex.

1. Topic. cap. 5. T.c. 11. ¶Secunda ratio S. Tho. ad hoc idẽ est ista, Omne indiuiduũ determinatũ ad genus cõpletum vel incõpletũ in rerũ natura per se existẽs est in aliqua certa specie per se vel reductiue, materia sola neqũ per se neqũ reductiue est in aliqua certa specie, ergo materia sola nõ potest esse indiuiduum quodcunque in rerum natura. Minor est ex se clara, non enim facile esset fingere, in qua determinata specie esset materia sola. Maior probatur ex eo q̃ indiuiduum omne tam cõpletum, quàm incompletum, si per se existit in rerũ natura separatũ (q̃ dico propter indiuiduum generis. vt hæc substãtia, hoc animal &c.) non cõtinetur sub genere per se, vel reductiue immediate: sed mediãte specie, inter genera enim & indiuidua mediat species, & inter principia generis & principia indiuidui mediãt principia speciei pariformiter. Insuper hæc Maior potest probari ad hominem assumẽdo dicto Sco. 5. arg. ibi enim ipse expresse assumit, q̃ quid determinat sibi genus aliquod, determinat sibi aliquam certam speciem illius generis. Et potes etiam ex dictis Sco. ibi arguere ad hominem, & probare oppositum intenti sui sic, Quicquid determinat aliquod genus, determinat sibi aliquã certam speciem illius generis, materia sola determinat sibi genus substatiæ, ergo determinat sibi aliquam certã speciem substantiæ (alterum reductiue, ergo materia sola esset in aliqua certa specie, hoc est falsum, Minor est omnium, & processus bonus, ergo, &c.

2. dist. 3. quæ. 1. ¶Hanc veritatem approbat Arist. (vt ipse Sco. cõfitetur) loco allegato. Sed quia dicit ex falso fundamento Arist. hanc conclusiõnẽ tenuisse, i. ex hoc, q̃ Deus non potest agere sine causis secundis, ostendo in hoc, Scotum errare ex dictis Commen. secundo enim Physico. Commen. 22. Auer. ex eodem præcisæ fundamẽto q̃ S. Tho. adduxit in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vbi nullam fieri mentionem de connexione causalitatis primæ causæ apparet, sed tantũ de actu & potentia, ità q̃ ex natura actũ & natura primæ materiæ, quæ est pura potentia, concludit Auer. q̃ duo cõtradictoria essent simul vera, vt dedictũ est &c. Auicenna quoque in secundo Metaphysicæ suæ, capitulo tertio tenet cõclusionem Scoti esse impossibilem, & tamen posuit expresse materiam esse creatam. Vnde hæc tanquam destructiua Metaphysicalium principiorum vitanda est, Hæc de secundo.

Com. 1. Phy. c. 36. & sequenti. Aduer. materiã.

QVO AD tertium respondeo. Ad primum negatur antecedens, plus enim dependet potentia pura ab actu, quam actus imperfectus ab actu perfecto.

¶Sed contra hoc instat Antonius Trombeta sic, Magis depẽdet posterius a priori, quam prius à posteriori, sed accidẽs est posterius substãria, materia autẽ est prior forma, ergo magis dependet accidens à subiecto, quàm materia à forma. Forte diceretur (ait) q̃ materia non est prior, sed posterior forma. Contra. nam licet materia sit posterior forma ordine perfectionis, est tamen prior ordine generationis, & consequẽter prior simpliciter, vt arguatur sic. Quãdocũq; sunt aliqui duo ordines, quorum vnus simpliciter est prior altero, quicquid est in ordine priori est simpliciter prius quocunque existente in ordine posteriore, sed ordo originis & ordo perfectionis ita se habẽt, q̃ ordo originis est simpliciter prior ordine perfectionis (& hoc in natura limitata) ergo quicquid est prius origine, est prius simpliciter quocunq; priore ordine perfectionis, sed ita est, q̃ materia est prior origine forma, licet forma sit prior perfectione. ergo materia est simpliciter prior forma. Processus bonus, & Maior probatur, q̃ ordo originis est simpliciter prior ordine perfectionis, nam priora generatione sunt posteriora perfectione, natura enim semper procedit de imperfecto ad perfectum, ergo quicquid est imperfectius, est simpliciter prius quocunque perfectiori, sed materia prima est imperfectior forma, ergo materia prima est simpliciter prior forma. Tunc vltra, Est simpliciter prior forma, & omne prius in suo priori potest esse sine posteriori, ergo, & c.

¶Ad hoc respondetur triplici responsione, ad infinuandum argumenti multiplicem defectum.

¶Primo dicitur, quòd forma, licet sit posterior materia ordine generationis. est tamen prior etiam ordine generationis materia existẽte. Magni enim refert dicere materiam, & materiã existentẽ, sicut superficies est prior albedine. albedo tamẽ est prior superficie habente esse album, vnde in proposito cùm sermo sit de materia existente (si enim poneretur materia sola in rerum natura oportet ipsam existere) patet falsum assumi.

¶Secundo, dicitur q̃ aliud falsum ibi assumitur, s. q̃ ordo generationis sit simpliciter prior ordine perfectionis, stãdo infra limites naturæ finitæ, cum enim actus sit prior potentia simpliciter, tã si ponat Deus finitus, quàm infinitus, vt patet ex nono Metap. text. Com. 15. & 12. & tex. Cõ. 30. & prioritas actꝰ sit prioritas perfectionis, consequens est q̃ secundũ Arist. & veritatẽ ordo perfectionis sit simpliciter prior ordine generationis. Amplius Id q̃ est prius natura ratione & tẽpore, est simpliciter prius, ordo perfectionis prior natura ratione & tẽpore ordine imperfectionis, qualis est ordo generationis, qui se tenet ex parte causæ materialis, ordo igit perfectiõis est prior simpliciter, media quæ ꝓpositio est Arist. octauo Physic. tex. Cõ. 75. vbi expresse loquitur in natura finita ad probandum, q̃ motũ circulare ẽ esse primum. Vnde ad probationem, cõcesso, quod priora generatione sunt imperfectiora, & q̃ natura procedit de imperfecto ad perfectũ, negatur consequẽtia, ergo ordo generationis est simpliciter prior, licet enim agens naturale prius attingat imperfectũ, oportet

T.c. 30. 9. 1. qu. 1. dic.

Ad secundum. T. c. 6.

Ad tertium. Ad quartum. Ad quintum.

T. c. 2. 2. de 3. q. 3.

T. c. 15. T. c. 30.

T. com. 75.

oportet tamẽ prius agens in se perfectũ esse: vt dicitur in 12. Metaph. tex. Com. 40. Hic aduerte tu, q̃ oportet mẽdacem esse memorem: in quæstione de primo cognito. Anto. Trombeta, quas impugnat propositiones, has nunc assumit, &c.

¶Tertio dicitur, q̃ dato toto processu, vltima consequẽtia nihil valet, falsum est enim, quod omne prius posuit secundum rem absolui a posteriori quolibet (vt ad secundum dicetur.

¶Sed cõtra primam responsionem, quæ ponit materiã nõ habere propriam existentiam: sed eã mendicare à forma, instatur sic: Cuicunque conuenit actu caulare pro aliquo signo, cõuenit & existere pro eodẽ signo: sed materiæ primæ in primo signo, quo recipit formã, cõuenit causare, ergo ꝑ sic sibi cõuenit existere; sed pro illo signo non habet existentiã formæ, ergo propriã. Et confirmãt quia materia aut causat compositum, & recipit formam, quãdo existit, aut quãdo non existit: non quãdo nõ existit, ergo quando existit, ergo pro tunc. conuenit sibi proopria existentia, quia existentia formæ sequitur, totum compositum. Et confirmatur secundo, quia causa non mendicat, a suo effectu materia autem causat existentiam compositi & formæ: ergo nõ mendicat existentia ab eis, &c.

¶Ad hęc dicitur, quod sufficit causæ pro quolibet instanti temporis quo actu caulat habere existentiam: nec apparet necessarium, q̃ pro quolibet signo naturę insit existentia sibi: quo inest causalitas ordo enim naturæ talis est in eodẽ istãti temporis, q̃ 1. materia recipit formã: ex quibus resultat cõpositum, cui iam esse actualis existentiæ aduenit: quo ipsum cõpositum primo, forma secũdo, & materia tertio existunt. Ad formam autem primę instantiæ negatur Maior. Ad primã confirmationẽ dicitur, quod materia causat, quãdo existit: quia pro omni instanti quo causat, existit: quando enim est terminus temporalis. Ad secundã cõfirmationem dicitur, quod licet causa vt causa non mẽdicet a suo effectu tamen causa materialis mendicat à suo effectu, que est eius causa in altero genere causę: eo quod causæ sunt sibi inuicẽ causę, quinto Metaph. tex com. 2. Oportet autem has responsiones a Scotistis admitti: quia cũ Sco. ponat secũdo sent. distin. 3. q. 3. existentiã esse vltimũ actũ posteriorem tota coordinatione prædicamẽtali, licet non dissiunctum realiter à re cuius est, oporter essentiam materiæ ex natura rei habere habitudinem ad suam euidentiam, vt potẽtiam ad actum. Et tunc potest argui sic, Essentia materiæ, vt distincta contra suam existẽtiam, causat ex natura rei in genere causæ materialis suam existentiã, recipiendo eam: ergo sibi pro illo signo conuenit existentia, & sic habet existentiam antequam recipiat eam. similiter stando in illo signo: aut essentia materiæ recipit ex natura rei suam existentiã, quando est, aut quando non est, &c.

Ad secundum principale. T. c. 6.

¶Ad secundum principale negatur Maior. Ad eius probationẽ dicitur q̃ non sola dependentia sed necessaria cõnexio aliquorum potest esse causa inseparabilitatis eorum. Ad id, quod additur ex quinto Metaph. dicitur q̃ vniuersalis affirmatiua non conuertitur simpliciter: ista enim est vera, Quæcunque possunt esse sine aliis & alia, nõ sine ipsis sunt priora, sed nõ cõuertitur, quæcunque sunt priora, possunt esse sine aliis, & alia sine ipsis.

¶Et nota q̃ maxima illa Scotica, Omne prius absolutũ, &c. non potest saluari, etiã sequẽdo viam Sco. q̃ pronunc ex duobus manifestatur. Primo ex eo, q̃ partes essentiales simul sumptæ sunt priores toto, & tamen apud Sco. non possunt esse sine toto.

¶Secundo ex eo, quod prædicamentũ quãtitatis est absolutum prius prædicamento qualitatis, prętertim quo ad quartam speciem eius, & tamen non potest fieri quantitas continua sine figura. Si enim quantitas sine figura fieri dicatur, aut finita, aut infinita, nõ infinita, quia illa non dabilis, & si forte imaginetur dari adhuc cũ oporteat esse lineatã, aut ergo linea recta aut curua, & sic esset figura, si finita, ergo figurata, figura enim est quę termino, vel terminis clauditur, & similiter aut habet lineas rectas, aut curuas, aut circulares.

¶Ad tertiũ q̃quid sit de Maiori, negat Minor, forma enim etsi nõ sit de essentia materiæ, est tamẽ de essentia materię existẽtis.

¶Ad quartũ dicitur, q̃ cum medium sit duplex effectiuum & formale, quicquid immediatè Deus causat effectiue, potest absque media causa effectiua conseruare, non autem absque media causa formali, quale medium est forma respectu materiæ.

¶Ad quintum negatur, q̃ inter materiã & formam non sit necessaria connexio. Ad cuius probationem negatur consequẽtia, cuius probationis falta est Maior, per id autem q̃ additur. s. Secundum q̃ necessariò est homo, necessariò est hic, vel ille homo, nil aliud habet, nisi q̃ qa materia necessario determinat sibi genus formæ, ideo materia nõ potest esse sine hac, vel illa forma, quod est intentũ nostrum. Non enim valet consequẽtia. A necessariò est homo, ergo A necessariò est hic vel ille determinate, sed vage: & sic conceditur, materia necessario determinat sibi hanc vel illam formam, ergo necessario determinat sibi hanc vel illam formam, non determinate, sed vage.

¶Ad confirmationem, cũ dicitur, Quicquid cõtingẽter se habet ad quodlibet generis absoluti, cõtingẽter se habet ad genus ipsum, eodẽ modo respõdetur, distinguẽdo contingenter se habere ad quodlibet determinate, vel vage. Primo enim modo falsa est Maior. Secundo verò falsa est Minor. materia enim non contingenter, sed necessario se habet ad quamlibet formam indeterminate, & Vage.

¶Ad aliam probationem, dicitur, q̃ vnũ essentialiter vnũ & singulare negatiue, sicut est materia prima, pòt essẽtialiter dependere inesse à pluribus eiusdẽ generis inderminate & vage. Ex q̃ illa plura habent vnam rationẽ cõmunem, sicut in proposito omnes formæ cõueniũt in hoc q̃ dant esse actuale. Reflectre hoc argumentũ contra Sco de quãtitate & figura, & forte persuadebis infirmitatem eius, quantitas enim continua determinat sibi genus figuræ, nullam tamẽ sibi figurã vendicat. Hæc de quarto.

In hoc ergo differt essentia substantiæ compositæ & substantiæ simplicis, quòd essentia substantiæ compositæ non tantum formam, nec tantum materiam, sed complectitur formam & materiam, essentia vero substãtiæ simplicis est forma tantum. Et ex hoc causãtur duæ aliæ differentiæ, & vna est, quòd essentia substantię compositæ potest significari vt totum, vel vt pars, quòd accidit propter materię designationem, vt dictũ est, & ideo non quomolibet prædicatur essentia rei compositę de ipsa re composita. Non enim potest dici, quod homo sit quidditas sua. Sed essentia rei simplicis, quę est sua forma, non potest significari nisi vt totum, cum nihil sit ibi præter formã, quasi formã recipiẽs. Et ideo quocũque mõ sumatur essentia substãtiæ simplicis, de ea prędicatur. Vnde Auicenna dicit, q̃ quidditas substantię simplicis est ipsummet simplex, qa nõ est aliquod recipiẽs ipsam.

5. Meta. cap. 1. post medium.

¶In hac secunda parte capituli comparat essentias substãtiarũ simplicium essentiis substantiarum cõpositarum, triplicẽ differentiam inter eas assignando. Prima differentia est, q̃ essentia substantiæ simplicis significat formam tantum, essentia aũt substantiæ compositæ significat compositum quid ex materia & forma: vtraque pars differẽtiæ patet ex supradictis. Secũda differẽtia est: q̃ essentia substantię compositę potest significari vt totũ & pars, non autem essentia substãtiæ simplicis. Vnde oritur, q̃ quia prædicatum non debet habere rationem partis q̃ essentia substantię compositæ quandoque prædicatur de ea: & quandoque non cùm scilicet significatur vt pars. Essentia autem substantiæ simplicis, quia vt pars denotabilis non est, semper prędicatur de eo, cuius est.

12. cap. 39. 3. qua. 12. a. 5. Metap. cap. 5.

AD EVIDENTIAM Huius differentię notandum: quia primo aspectu apparet falia ex eo q̃ patet, q̃ in positis nonnullis substantiis separatis: possunt significari earum essentię in abstracto & in concreto, & consequẽter vt totum & pars: possum enim dicere Gabriel & Gabrielitas, Deus & Deitas. &c. Sed licet ita appareat, diligenter tamẽ inspicięti oppositũ illucescit, Considerãdum enim, q̃ loquimur de essentiis rerũ & conditionibus earum, quæ eas sequuntur. & non de illis quæ ex solo opere intellectus fiunt essentię enim substãtiarũ compositarũ ex eo, q̃ duas partes realiter habent, seu ex eo, q̃ sunt formę in materia, ex se habẽt. vnde intellectus fundet in eis significationẽ per modũ partis & per modũ totius. Cùm enim significat formã illã in habente seu deferente, significatur vt totũ & concretum, vt homo: cùm autem significat illam, non vt in habente seu differente, sed per se significat in abstracto & per modum partis, vt hu manitas. Essentiæ autem substantiarum immaterialium, quia dicunt formas non receptas in materia: ideo ex se nõ habẽt q̃ significẽtur in cõcreto & in abstracto, vt totũ & pars & cętera. nõ eni ei ibi deferẽs nec delatũ. Sed qa intellectus noster intelligit res simplices & altissimas p modũ rerũ cõpositarũ: ideo, vt dicũt Cõmẽ. 12. Metap. com. 39. & S. Tho. prima pte. q. 13. fuit necesse, in illis formaret abstractũ & cõcretũ, & intelligeret eas per modũ totius & partis. Differẽtia ergo posita hic est cũ additiõe intelligẽdatic q̃ essentia substãtiarũ cõpositarũ ex se habet, q̃ significabilis sit per modũ totius, & partis, essentia aũt simpliciũ ex se nõ habet, q̃ significet per modũ totius & partis, sed ab intellectu tãtũ: & ideo diuersitas, quę inter abstractũ & cõcretum in substãtiis cõpositis est ex parte rei, & reducit ad distinctionẽ, quę est inter subiectũ deferẽs & formã delatam. Diuersitas autẽ, quę est inter abstractũ & cõcretum in substantiis separatis, non est id ex parte intellectus: vt Commẽ. ibi dicit. Et propter hoc dicit Auicẽ. q̃ quidditas simplicis est ipsum simplex, & quidditas compositi non est ipsum compositum.

CIRCA Hanc particulam est vnum dubium, An verum est, q̃ in substantiis separatis idem sit quidditas, & id cuius est

id est

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quolib. id est natura & suppositum. Est autē ratio dubitādi, quia S. Tho. *2.q.2.ar* in quolib. 2. q. 2. arti. 2. dicit ꝙ cum apud Arist. 7. Meta. rex. com. *2.T.Co.* 20. & 21. in his, ꝙbus admiscet aliꝙ accidēs, natura & suppositū *20.25* distinguitur. & intelligentiis aliis à prima aliquod accidēs sit in *21.T.* omnib⁹ excepta prima, natura & suppositū distinguūtur siue qd *Com.9.* ditas. & id cui⁹ est. Ex alia pte. 3. de ani. C. 6. 9. dicit in separatis *1.q.9.* à materia idē est, ꝙ qd est & id. cui⁹ est. Et in prima pte. S. Th. q. *artic.3.* 3. ar. 3. expresse hoc dicit ꝙ & apparet hic autoritate Auicēnæ.

In 18. AD intellectū huius difficultatis est notādū, ꝙ cum nomine *Nomine* siue titulo rei id ꝙ per diffinitionē significatur, nomine autem suppositi individuum habēs illam quidditatē secundum triplicē gradū substantiarum, in vniuerso tripliciter inuenitur differentia suppositia natura.

¶ In substantiis siquidem materialibus suppositum differt à natura dupliciter secundū rem, & vltra hoc secundū rationē. Differt primo modo intrinsece, quia aliꝙ reale suppositum sibi intrinsecū includit, ꝙ non includit natura, i. principia indiuiduationis. Si enim sortes diffiniretur, in eius diffinitione poneret hæc materia, quę nō ponitur in diffinitione naturæ humanæ. Differt secundo extrinsece, quia aliquid reale extrinsecum sib includit suppositū, s. esse, actuale existentiæ, ꝙ non includit natura, existentia enim primo est actus suppositi, cuius est fieri, quę tamen caderet in diffinitione Sortis, si diffiniretur. Differt tertio secundum rationem, vt patet.

¶ In substantiis autem separatis aliis à prima suppositum differt à natura duob⁹ modis tantum, scilicet extrinsece s̄m rem & secundū rationē. nihil enim reale intrinsecum sibi includit suppositū in eis, ꝙ nō includat natura, quia nō indiuiduatur per aliꝙ positiuum contrahens naturam specificam, ꝙ sit velut differentia indiuidualis suppositio intrinseca, sicut est in substantiis materialibus. Sed quia in eis, vt patebit, existentia differt realiter a natura, quæ primò, vt dictum est, est actus suppositi, ideo suppositū in eis differt extrinsecè à natura, addit enim extrinsecè realiter existentiæ. Differt secunda secundū rationē, vt patet. In Deo verò glorioso suppositum vno modo tantum differt, s. secūdum rationem. quia nec natura diuina indiuiduatur per additū, nec existentia sua distincta est realiter ab eius essentia, vnde patet, ꝙ vtraque pars dubij est vera aliquo modo, & ꝙ in substantiis separatis differunt, secundum rem ꝙ quid est, & id cuius est, quia extrinseca differentia differunt secundum rem, & quod sint idem quia non differunt per aliquam intrinsecam differentiam realem, hanc autem esse mentem S. Th. diligenter intuenti dicta eius in locis allegatis facilè innotescere potest.

Essentia simplicium nō pluraliter indiuiduatur in eadē specie, sicut compositorum. Ca.49.

Secūda differentia est, quia essentiæ rerum compositarum ex eò quòd recipiuntur in materia designata, vel multiplicantur secundum diuisionem eius, contingit quòd aliqua sint idem specie, & diuersa numero. Sed cùm essentia simplicium non sit recepta in materia, non potest ibi esse talis multiplicatio. Et ideo non oportet quòd inueniātur plura indiuidua vnius speciei in illis substantiis. Sed quotquot sunt indiuidua tot sunt species, vt Auicenna dicit expressē.

¶ Hic ponitur tertia differentia in ordine vocata secunda inter eas quæ oriūtur ex prima, & dicitur ꝙ differūt etiā in hoc essentia substantiæ compositæ & essentia substātiæ simplicis, ꝙ essentia substātię cōpositæ est plurificabilis numero in eadem specie, sicut essentia humana distingu itunumero in Socrate & Platone. Essentia autē substantiæ simplicis, id est separatæ à materia non est plurificabilis in plura indiuidua eiusdē speciei, sed quod speciem, & distinguitur specificè ab alio. Et fundamētum libet indiuiduum constituit vnam eius est in duabus propositionibus quarum prima est, Cum actus sit, ꝙ diuidit & separat. 7. Meta. tex. com. 46. omnis diuisio aut est formalis aut quantitatiua, vt Arist. inquit. 3. Meta. tex. Com. 11. & Commentator primo Physicorum. com. 6. Secūda est, Formę specificæ, sunt Indiuisibles formaliter. Ex his enim deducitur ꝙ formæ specificæ quę recipiuntur in materia diuidūtur ad diuisionem materię perquātitatem, & sic fiunt multa indiuidua eiusdem specaret, & formali quidem caret, & formali quidem ex eo ꝙ speciꝙs specialissima est, quantitatiua autem ex eo, ꝙ non est recepta in materia, quam sequitur quātitas & ideo nōpotest esse multa indiuiduain eadem specie, multitudo enim diuisionem sequitur.

QVAESTIO IX.

Num qualibet species substantiarum separatarum. Quum tantum habeat indiuiduum.

CIRCA HANC partem occurrit quęstio, An quælibet species substantiarum separatarum vnū tantum habeat indiuiduū. *T.r.11.* *Com.6.* In hac quæstione tria sunt faciēda. Primò ponetur opinio Scoti *Sco.3.d.* cum fundamentis, Secundò ponnetur veritas Peripatetica, ter- *quæst.1.* tiò respondebitur argumentis in oppositum.

prima. QVO AD primum Scotus secundo sententiarum dist. 3. q. 7. opinatur plures esse intelligentias eiusdē speciei talib⁹ mediis,

Scotus

¶ Primò sic, Omnis q̄ditas quātū est de se est cmūnicabilis, intelligētia est aliqua quidditas, ergo quidditas intelligentiæ est de se communicabilis. ergo potest inueniri in pluribus. Maior probatur, quia si quidditas omnis non esset communicabilis, vel cōmunicabilitas repugnaret ei ratione perfectionis q̄ditatiuę aut imperfectionis, nō ratione perfectionis, qa cōmunicabilitas. s̄m fidem catholicam, conuenit quidditati diuinę quæ summe perfecta est. Nec ratiōe imperfectionis, qa cōmunicabilitas cōuenit quidditatibus substantiarū cōpositarū, quę sunt imperfectæ. Cum ergo ratione neutri⁹ repugnet sibi, restat Maior vera.

Secūdo

¶ Præterea, Omnis quidditas intelligibilis sub ratione vniuersalis, absque cōtradictione est plurificabilis numero, quidditas separata est intelligibilis sub ratiōe vniuersalis absq; cōtradictione, ergo est plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, ꝙ implicat intelligi sub ratione vniuersalis. & esse de se hoc, est enim vniuersalitas opposita hecceitati: sicut implicat intelligere essentiam diuinā sub ratione vniuersalis, quia est de se hoc.

Tertiò.

¶ Præterea, Deus potest hunc Angelum in hac specie ānichilare isto ānichilato, Deus potest specie hanc reparare in aliquo alio indiuiduo, non in eodem, secundum istam opinionē, quia secundum istos homo non posset resurgere idem numero, nisi anima intellectiua remanente eadem numero, ergo in eadē specie erunt plura indiuidua saltem successiuè.

Quarto

¶ Præterea, Animæ intellectiuæ distinguūtur numero in eadem specie, & tamen sunt immateriales, ergo &c.

Quinto

¶ Præterea, Aug. in Enchiridio cap. 29. dicit quòd quia tota natura seu species humana ruerat, ideo misertus Deus ad eam saluādam venit non autem venit ad saluandam naturam angelicam, quia totā non ruit. Ecce, ꝙ Aug. dicit totā naturā angelicam non lapsam esse per peccatū, ꝙ non pōt esse vertū, si tot sunt species, quot sunt indiuidua, sic enim mulę naturæ angelicæ lapsę totaliter essent, humana autē tantū vna, cū humana non sit nisi vna.

Sexta. Quinta. 9.q.3. parte.

¶ Præterea, Damascenus in Elementario, cap. 12. dicit, quod secundum vnamquanque speciem fecit Deus Angelos.

Quarta. 9.q.3. parte.

¶ Præterea, Arguit ad idē in quolibet. q. 2. ꝙ prædicta opinio est damnata Parisiis in pluribus articulis. Primus est, Si quis dixerit Deum non posse multiplicare formas sine materia, error. Secūdus, Si quis dixerit formam non recipere diuisionem sine materia. error. Tertius, quòd quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non posset eiusdem speciei facere plures, error.

¶ Quod si dicatur, inquit Antonius Trombeta quod ista sententia non est damnata vbique, dato quòd Parisiis sic sit, contra, nā sententia damnata in aliqua Vniuersitate famosa vbique est dānata, aut suspecta de hæresi, non solùm autoritate diœcesani, sed etiam autoritate domini Papę, vt patet extrà de hæreticis, capitulo ad abolendam. Hæc de primo.

CONCLVSIO.

Quanis intelligentia constituit vnam speciem

QVO AD secundum, veritas Peripatetica ab Arist. Commentator⁹ & S. Tho. accepta est, quod quælibet intelligentia constituat vnā speciē, ita quod non possint ibi inueniri plura indiuidua eiusdem speciei. Et S. Tho. quidem in quæstionibus disputatis de spiritualibus creaturis, articu. 8. & in secūdo contra Gentiles cap. 93. & in prima parte. q. 50. articu. 4. & alibi probat hoc *S. Tho. 1.q.50. articu.4.* multis rationibus, quarum duabus nunc vtendum est.

¶ Prima ex earū immaterialitate sumitur, vnde omni principio *primum* distinctiuo numeraliter carent, & formalē ratio sic, Omnis species habens plura indiuidua, habet in se distinctiuum numerale, intelligentia non habet tale principium distinctiuum, ergo Minoris probationē habes supra immediate ante quæstionem. Et *Et 12. Me.* nota, ꝙ hæc ratio est sumpta ex 12. Metap. tex. Comen. 49. vbi sic *49.* hæc consequentia, Cælum, id est primum principium est vnum specie & plura numero, ergo est materiale. vnde expresse datur intelligi, ꝙ immaterialitas est sufficiens causa non plurificationis numeralis. Sed quia Sco. expresse dicit loco prælegato, ꝙ *T. vbi.* opinio sua est contra Arist. ideo omittam autoritates.

¶ Secunda ratio S. Tho. est sumpta ex ordine vniuersi fundata super tres propositiones, quarum prima est, Vniuersum habens tres partes, s. sphæram generabilium & corruptibilium, corpora cælestia, & substantias immateriales habet pro bono intrinseco ordinem, hæc habetur, 12. Metaph. tex⁹ Commen. 2. *T. com. S. com.*

¶ Secūda ꝓpositio est, quòd ordo est duplex scilicet par se & p accidēs. Ordo per se inter essentialiter ordinata, vt species quę sunt sicut numeri 8. Met. tex. Cō. 10. Ordo per accidēs est inter indiuidua eiusdem speciei, vt dicitur tertio Meta. tex. Com. 11.

¶ Tertia propositio est, ꝙ ea pars vniuersi, in qua est ordo per se purus, est potior ea, in qua est ordo p se admixt⁹ ordini per accidens ex 12. Met. tex. Com. 5. vbi cōparatur prima pars vniuersi filij familias, quibus nihil ordinatū per accidēs inest. Super his ꝓpositionibus fundatur talis ratio, Id quod cadet ordine p accidēs non habet plura indiuidua eiusdem speciei, sūprema pars vniuersi

vniuersi caret ordine p accidēs, ergo nō habet plura indiuidua eiusdē speciei. Maior ex terminis patet: Minor licet ex Arist. habeatur loco allegato: qa isti tamē negāt Ari. in hac parte. sicut & alibi, ratione probat sic. Nō minus excludit ordinē per accidēs suprema pars vniuersi, ꝙ media pars: cum suprema sit perfectior & bonitas vniuersi in ordine cōsistat. & ordo per accidēs sit imperfectū q̄d & deficiēs ab ordine per se, imo ordinatū p accidēs est inordinatū, eo ꝙ p accidēs est cōditio diminuēs rationē ordinis: sed media pars excludit ordinē per accidēs, vt patet: corpora enim cælestia non habent plura indiuidua eiusdē speciei, nō enim est nisi vnus Sol, vna Luna, &c. ergo suprema pars vniuersi à fortiori excludit ordinē per accidēs. Hæc de secūdo,

Responditur ad argumenta.

QVO AD Tertiū respondetur argumētis Sco. Et ad primum quidē, vt terminos Theologicos admisceamus: quia argumētum theologicū est, dicitur ꝙ communicabilitas est triplex. Quædā cum diuisione essentiæ, sicut vniuersale communicabile est particularibus. Quę dā vero absque diuisione aliqua essentiæ & esse per idēitatē, sicut essentia diuina cōmunis est tribus suppositis. Quædā per assumptibilitatem ad hipostaticam vnionē, sicut natura humana communicabilis est omnibus suppositis diuinis. Si in præmissis Sco. assumit communicabile primo modo, falsa est Maior, patet in essentia diuina. Si secūdo modo, falsa etiā est Maior: nulla enim essentia creata est illo modo cōmunicabilis. Si tertio modo falsa quoq; est Maior, vt patet de essētia diuina. Si autem accipiatur cōmunicabile neutro illorum modorum: sed pro cōmunicabili in cōmuni non descendendo determinate ad hoc, vel illud cōmunicabile, cōcesso toto argumēto, nō cēcludit ꝙ quidditas angelica sit cōmunicabilis, sicut vniuersale particularibus. Cōmittitur enim fallacia consequentis à superiori ad inferius affirmatiuè. Vnde probatio adducta nihil cōtra nos facit. Cōmunicabilitas primo modo repugnat intelligētiis propter earum perfectionem. Communicabilitas secundo modo repugnat intelligentiis propter earum imperfectionem. Communicabilitas tertio modo conuenit eis ex earum imperfectione: quia esse distinguitur realiter ab earum essentia.

Ad 1.

Ad secundum 1.q.13. supra 6. c.

¶ Ad s̄m dicitur distinguēdo maiorē. Aliqd enim esse intelligibile sub ratione vniuersalis cōuenit dupliciter. Vno modo ex parte rei & intellectus, vt verbis S. Tho. vtar. Alio mō ex parte intellectus tantū. Primo modo Maior est vera & Minor falsa. Secūdo modo Maior est falsa, li cet Minor sit vera: cū enim vniuersalitatis fundamētū ex parte rei sit, inuētio illius q̄ditatis in pluribus indiuiduis simul vel successiue. Fundamētū vero ex parte intellectus sit præsentatio illius quidditatis nō repręsentatis cō ditionibus indiuiduationis, vt sic, illud est vniuersale vtroq; modo, s. ex parte rei & intellectus: ꝙ vtroq; fulcitur fundamento, sicut humana essentia est intelligibilis sub ratione vniuersalis ex parte rei: qa ipsa est realiter diuisa & inuēta in multis & ex parte intellectus: quia repręsentatur absque hic & nunc. Illud autē est vniuersale ex parte intellectus tantū, ꝙ altero tātū fulcitur fundamento, s. repręsentatione, &c. ita ꝙ eius vniuersalitas ex hoc solo habetur, ꝙ obiectiue in intellectu ponit: cui obiicitur res s̄m cōditiones quidditatiuas nō indiuiduales vt sic: & hoc modo quidditas intelligētiæ est vniuersalis. Licet enim indiuidua & specificū esse ibi idem habeat principiū, quia tamen repræsentatur vt talis res non vt hoc: quia non repręsentatur s̄m ꝙ in se est, sed s̄m modum rerum compositarum, in quibus aliud est natura, & aliud est indiuiduum illius naturę: ideo est vniuersalis. vt obiecta est tātū. Ex hoc eodē mō est prædicabilis q̄ditas intelligentiæ de pluribus, scilicet nec actu nec aptitudine: sed vt obiecta est intellectui, vt ab Auicen. habes. 5 Metaphi. quinimo ipsa quidditas diuina hoc modo cōmunis & vniuersalis secundum rationem est, vnde & numerum pluralem apud grāmaticos habet. Ad probationem autem Maioris sic negatę patet responsio: cum enim dicitur quod implicat quidditatem esse de se hanc & vniuersalem & prædicabilem de pluribus: hoc est verū, accipiēdo vniuersale ex parte rei: & similiter prędicabile. Vniuersale enim secundum rationem tantum est vnum in multis, & de multis vt obiectum est tantum. Vniuersale tantum ex parte rei est in multis secundum rem, licet vnitatem habeat, vt obiectū est. Hæc si vis plene intelligere, memento eorum quæ dicta *supra.s. q.7. ad tertium. Vide 8. T. quod 5.q.5. adquar tum.* sunt in quęst. de Vniuersalibus.

Ad tertium

¶ Ad tertium dicitur quod in casu illo repararetur necessariò idem numero Angelus: ex podē enim Gabriel est hic & Gabriel. Nec est verum ꝙ apud nos Deus non posset idem numero reparare, licet dicamus ꝙ si in resurrectione non resumeretur eadē anima numero, quę non annichilata esse debet: si resurrectionis ratio saluanda est, nō esset idem homo numerò cum quo stat idem numero esse reparari à Deo.

Ad quartum dicitur

¶ Ad quartum dicitur, ꝙ non est simile de intelligentiis & animabus intellectiuis quo ad hoc quia animę sunt partes speciei corporibus vnibiles: nō autem intelligentiæ: sed de his infra erit amplior sermo.

Ad quintum

¶ Ad quintum respondet S. Tho. ꝙ natura humana & angelica possunt dupliciter accipi. Vno modo secundū esse naturæ: & sic natura humana est vna: angelica verò plures. Alio modo accipiuntur s̄m esse via, scilicet vt viatrices ad beatitudinē supernaturalem: & sic sicut natura humana est vna, ita nota latitudo angelicarum specierum est vna natura, eo ꝙ sicut oēshomines vno modo tendunt ad patriam, s. per liberum arbitrium flexibile remediabiliter sic omnes Angeli vno modo tendunt ad beatitudinē, scilicet per liberum arbitrium flexibile irremediabiliter: semel enim flexum reuerti amplius non pōt: apprehendunt enim immobiliter. Et propterea Aug. vt Theologus loquens ad quem pertinet consideratio de homine & Angelis ineſſe viæ & patriæ vocauit omnes Angelos vnius naturæ.

c. 6. qō. 1. in da spiritualibus creaturis. 9ō. 3ni. supra 6. ad primum. Ad sextum. Ad septimum. De articulis Parisiensibus. Reuocatis sūt artic. Parisiē sis. Et tāguntur docte. S. Th.

¶ Ad sextum dicitur, quod Damasc. forte opinionē illorū quos in hoc non sequimur imitās dixit illa verba. Vel per speciem intellexit specie subalternā non specialissimā & hoc mihi placet magis cùm non constet ipsum contrariæ opinionis esse: & nunc large speciei nomen accipiendum est, si veritatē habere debet.

¶ Ad septimū dicitur primò, ꝙ argumentum procedit ex malo intellectu articulorum Parisiensium, illi enim sunt contra Auerroistas, qui animam intellectiuam, non multiplicabilē numero dicūt: quia est forma immaterialis: vnde sensus primi articuli est, Si quis dixerit Deū non posse multiplicare formas sine materia id est sine dependentia à materia, error. Similiter secundi. Si qs dixerit formas non recipere diuisionem sine maieria. id est sine dependēria à materia, error. Similiter tertij, ꝙ quia intelligētiæ non habent materiā, Deus non posset eiusdē speciei facere plures error. non habent materiam, id est dependentiā a materia, vel non posset, id est ex impotentia Dei procedere.

¶ Vel dicatur secundò, ꝙ articuli Parisienses, inquantum tangūt vel tangere videntur doctrinā S. Tho. reuocati sunt per dominum Stephanum Episcopum Parisiēsem apud Berteliacum, anno Domini. 1325. Die Iouis ante sacras Cineres: vt patet in literis, quę incipiūt. Magistrarerū experientia certis indiciis euidēter demonstrat.

¶ Dicitur tertio, ꝙ cum sanctissimus Vrbanus Papa doctrinā S. Tho. approbauerit in Extrauagāti quę incipit, Laudabilis Deus in Sanctis suis & in sui matestate mirabilis, mirum est quomodo isti audeant contra Romanę ecclesię approbationem reducere articulos Parisienses. Sunt autē verba domini Papæ in calce Extrauagantis ad Vniuersitatem Tholosanam, illa, Volumus insuper, & tenore præsentiū vobis iniungimus, vti dicti Beati Tho. doctrinam tanquā veridicam & catholicam sectemini, eamque studeitatis totis viribus ampliare. Datum apud Montem Flasco anno Domini, &c. Hæc verba attendāt aduersarij, & videant quāta teme ritate contra mandatum summi Pontificis catholicam S. Tho. doctrinam impugnare nituntur.

Vide de illis articulis Ca- pren. 2. d. 2. q. 2. ad. 8. contra primā conclusi onem. Esse. a simplici cum cō posita sunt ex esse & essentia.

Huiusmodi ergo substantiæ quamuis sint formæ sine materia, non tamen in eis est omnimoda simplicitas. nec sunt actus puri, sed habent permixtionem potētiæ, & hoc sic patet, Quicquid enim non est de intellectu essentiæ vel quidditati, hoc est aduenies extra, & faciens compositionem cum essentia, quia n illa essentia sinē his quæ sunt partes essentiæ intelligi potest. Omnis autem essentia vel quidditas intelligi potest sine hoc quod aliquid intelligatur de suo facto, Possum enim intelligere quid est homo vel phœnix, & tamen ignorare an esse habeant in rerum natura, ergo patet quod esse est aliud ab essentia, vel quidditate.

cōuenio tia & illi differē tia in rerum natura, ter cōpositum ex materia & forma. Conueniunt in hoc ꝙ vtriusque extrema sunt in eodem genere, tā enim materia & forma hominis, quam essentia & esse eius in genere substātię & ipecie humanæ reponuntur,

¶ In hac tertia parte capituli huius probat substātias separatas esse cōpositas ex esse & essentia. Sed antequā ad probationem accedatur, prænotandum est in substātiis materialibus inueniri quatuor re aliter distincta, scilicet materiā, formam, essentiam compositam ex eis, & essentiā. In homine enim est cōsiderare materiā, in qua recipitur eius forma, & formam ipsam, quæ est illi⁹ materię, actus, & essentiā humanā, quæ nec est materia nec forma, & esse actualis existētiæ, quo homo formaliter existit in rerum natura, vnde fit, vt in istis substantiis duæ compositiones pertinentes ad genus substātiæ reperiantur. Quarū prima est ex materia & forma, secunda est ex essentia, & existētia quæ vocatur compositio ex esse & essentia.

Differūt ex ma- teria & forma. Conueniunt quidem in duobus: Primò in hoc, ꝙ vtraque constat ex actu & potentia: materiam enim & formam clarū est se habere vt potentiam & actum, essentia autem & esse ex eo liquet, ꝙ se habent vt potentia & actus quia quidditas quælibet ex hoc potest. cōmuni tur in rerum natura quod existentiā acquirit. Secundo conueniunt in hoc: ꝙ vtriulque extrema sunt in eodem genere, tā enim materia & forma hominis, quam essentia & esse eius in genere substātię & ipecie humanæ reponuntur,

¶ Differ

Universidad de Deusto

¶Differũt autẽ quo ad decem. Primò, quia extrema primę compositionis sunt partes substãtiæ, & nõ sunt substãtia, propriè loquendo, vt pater. Materia enim & forma non sunt in genere substantiæ nisi reductiue, vnde prædicationẽ substantiæ, quæ est genus generalissimum non nisi in obliquo suscipiunt. Extremorũ verò secundæ compositionis neutrum est pars substantiæ, sed alterum est substantia, essentia scilicet quæ est in recta linea prædicamentali, alterum verò extra substãtiam scilicet existentia.

Secundo. ¶Secundo differunt, quia extremum illud ○ se habet vt potẽtia in prima compositione, est ens purè potentiale materia. s. Extremum verò illud quod se habet in potentia, in secunda compositione non est pura potentia, sed ens in aliqua specie quidditatiue completum essentia scilicet.

Tertio. ¶Tertio differunt, quia extremum illud ○ se habet vt potentia in prima cõpositione, nõ est id ○ est, nec ○ fit, proprie loquẽdo. T.co.27. & 32. Meta.tex. Com.32. Quarto. 3.met. T.co.21. Materia enim non fit, vt dicitur 7. Meta. tex. com 27. eiusdẽ autẽ est esse, cuius est fieri, cum fieri adesse terminetur. Extremũ verò id ○ in secũda cõpositione se habet, vt potẽtia est id ○ est, & fit, cum omnis factio ad cõpositũ terminetur, vt ibidem dicitur.

¶Quarto differũt, quia extremũ illud ○ in prima compositione se habet, vt actꝰ nõ est vltima actualitas rei, sed causat aliũ vltẽriorem actum: forma enim hominis, quę eius materiã informat, causando totum cõpositum, complet proprium receptiuũ ipsius existentiæ, & sic eam causat: quæ est vltẽrior actus. Extremum verò illud quod in secunda compositione se habet, vt actus est vltima actualitas illius generis, post existentiam enim Sortis nihil sibi substantiale amplius adsenit.

Quinto. ¶Quintò differunt, quia extremũ illud, ○ in prima compositione se habet vt actꝰ est ita actus, ○ autẽ cõparatur ad aliud, vt potentia. Extremum verò illud ○ in secunda compositione se habet vt actus est ita actus, ○ ad nihil ipsius rei cõparatur vt potentia. Quod patere põt aduertendo proportionẽ, quæ est inter formam & existentiã. Est enim proportio formæ ad esse actuale, sicut proportio diaphaneitatis ad lumẽ, forma liquidẽ recipit existentiã & causat eam, sicut diaphaneitas lumen. Sicut nanque aër in eo, ○ aër nõ est capax luminis, sed oportet ipsum diaphaneitate informari, vt ꝑpriũ receptiuũ luminis fiat, ideo ○ neq; aër nec diaphaneitatis, sed aër diaphanus est qui primò luminosus est, licet secũdario tã aër ○ diaphaneitas lumine careat, ita in proposito materia sola non est capax existẽtiæ, ○ actus in propria suscipi debet potentia, sed oportet in ipsa formã recipi, vt propriũ exceptiuũ existẽtia fiat, nõ materia nec forma, sed cõpositũ ex eis. Id enim ○ primò existit, est cõpositũ cuius primò ratio est fieri tamẽ tã materia, quã forma, secũdario actuatur illa mẽt existentia. Vnde sicut diaphaneitas est causa formalis aëri diaphano & eius cõplementũ formale ad hoc vt propriũ suscipiatur lumẽ sit, & cum hoc cõparatur ad lumen aduenies vt potẽtia recipiẽs, licet secũdario ad actũ. ita forma est causa formalis cõposito & cõplemẽtũ eius formale ad hoc: vt propriũ receptiuũ existẽtię fit, ac per hoc, cõparatur ad ipsam existẽtiam subsequẽtẽ vt potẽtia recipiẽs, secundariò tamẽ ad actũ receptũ, vñ fit, vt ipsum esse actualis existẽtiæ ad nihil aliud cõparet, vt potẽtia ad actũ, sed fit vltima actualis oĩs rei etiam ipsius formæ.

Sexto. ¶Sexto differũt, quia extremũ illud, quod in prima compositione se habet vt actus est de intellectu: seu diffinitione rei extrinsecè, forma enim secũdum omnes intrinsecè, in diffinitione concipitur. Extremũ verò illud ○ in secunda cõpositione se habet vt actus, est extra quidditatẽ rei: diffinitio enim non significat esse, vel non esse, vt dicitur primo Poste.

T.co.35. Septimo. ¶Septimo differũt, ○ ex extremis primę cõpositionis fit vnum tertiũ per se vnũ. Ex extremis vero secundæ compositionis nõ fit vnũ tertiũ per se vnũ neque per accidẽs, propriè loquẽdo. Et colligitur ratio huius differẽtię ex supradictis, vnum enim per se non fit nisi ex duobus, quorũ vtrumque est pars substãtiæ, nulla enim substãtia cõpleta facit vnum per se cũ quocunq; alio, & quorũ alterũ est ꝑra potẽtia, ex duobus enim actibus nõ fit tertiũ per se vnũ, & quorũ alterũ est ita actus, vt possit cõparari ad aliquid aliud, vt potẽtia: partes enim sunt materia totius, quito T.Cõ.3. Meta.tex.com.3. Cùm autẽ in prima cõpositione omnes istæ cõpositiones saluentur, in secũda verò nulla, sequitur ○ in secũda compositione non fiat vnũ tertiũ per se, neque etiam vnum per accidẽs fit, quia vnũ per accidẽs aggregat res diuersorũ generum, cum his tamẽ stat quod essentia per se adunetur cum esse.

Octauo. ¶Octauo differunt, quia prima cõpositio est cõpositio ex his, & ideo fit ibi vnũ tertiũ. Secũda verò est compositio cum his. Nulla enim res datur, quæ constet ex essentia & existentia, proprie loquendo sicut datur res constans ex materia & forma. sed essentia componit cum existentia & ecõuerso, & ideo dictum est, quod adunantur per se, non tamen componendo tertium.

Nona. ¶Nono differunt, quia prima compositio ad pauciora se extendit, quam secunda. Extrema enim primę compositionis non iuniũtur nisi in rebus sensibilibus, ea namq; solã ex materia & forma cõstare, supra cõclusum est. Extrema vero secũdæ cõpositionis reperiũt & in rebꝰ sensibilibus, & in rebꝰ immaterialibꝰ, habent enim intelligẽtiæ qdditatẽ & existẽtiã. Vnde prima cõpositio infert secundã, & nõ ecõuerso, omne enim cõpositũ ex materia & forma est cõpositũ ex essentia & esse, sed non cõuertit. c.1.sup.

¶Decimò differũt quo ad passiones suas, cõpositionẽ enim prima quantitas, accidentia sensibilia & transmutatio saltem localis sequũtur. Cõpositionẽ autem secũdam neq; generatio, neq; corruptio, neq; trãsmutatio aliqua physica sequitur: sed tãtũ recipere & recipi, perficere & perfici, quia hæc sequunt actũ & potentiam, illa vero materiã & formã. Io litera igitur hanc secundam cõpositionẽ in omni ente citrea primũ inueniri probat tali cõclusione proposita, Omne ens aliud à primo est cõpositũ ex esse & essentia. Ratio talis est: Omne habẽs aliquid realiter fuæ quidditati coniunctũ ○ est extra essentiam eius, est cõpositũ ex quidditate & illo additamẽto, id est essentia & esse: omne ens aliud à Deo habet aliqd reale fuæ quidditati realiter coniunctũ extra essentiã eius, s. esse, ergo omne ens aliud à Deo est cõpositum ex esse & essentia. Maior relinquitur à S. Tho. pro manifesta. Et est modificanda ita, quod illud additũ sit extra essentiam rei particulariter sumptam (○ dico propter inferius: cùm sit extra essentiam superioris, non tamen componit cum illo) & etiã deleruit sic modificã ꝓpositio, quia esse est extra essentiã Sortis, nõ enim poneret in eius diffinitione si diffiniretur. Reliquitur igitur manifesta Maior, quia duo adunata, quorum neutrum est contrahens alterum, & alterum se habet vt actus, & alterum vt potentia, non nisi per compositionem realiter sunt coniuncta. Minor autem patet ex textu differẽtia & Aristotele primo Posteriorum dicente, quòd nulla diffinitio significat esse. Intelligentia sunt effectiua producta à Deo.

Nisi forte sit aliqua res, cuius quidditas sit suum esse, & T.co. hæc res non potest esse nisi vna & prima, quia impossibile est vt fiat plurificatio alicuius nisi per additionem alicuius differentię, sicut multiplicatur natura generis in speciebus. Vel per hoc, quod forma recipitur in diuersis materiis, sicut multiplicatur natura speciei in diuersis individuis. Vel per hoc, quod vnum est abstractum, & aliud in aliquo receptũ, sicut si esset quidam color separatus, esset alius à colore non separato, ex ipsa sua separatione. Si autem ponatur aliqua res, quæ sit esse tantum, ita vt ipsum esse sit subsistens, hoc esse non recipiet additionem differentię, quia iam non esset esse tantum, sed esse, & ꝓter hoc forma aliqua. Et multo minus recipiet additionem materię, quia iam esset esse non subsistens, sed materiale, vnde relinquitur, quod talis res, quę sit suum esse, nõ potest esse nisi vna, vnde oportet, quod in qualibet alia re ꝓter eam sit aliud esse suum, & aliud quidditas vel natura seu forma sua. Vnde in intelligentiis oportet quod sit esse ꝓter formam: & ideo dictũ est, quod intelligentia est forma & esse.

¶Hic ponit secũda ratio ad idẽ quę inducit per modũ exclusionis tacitę respõsionis, q.a aliquis posset dicere ad rationẽ factã, ○ aliqua res. est cuius quidditas est suum esse & illius diffinitio non abstrahit ab existere. Contra hoc inquam inducitur secũda ratio probãs, ○ in vno solo ente. s. primo, essentia est idẽ ○ existentia, & consequenter in quolibet alio. esse & essentia distinguũtur realiter. Ratiocinat ergo sic, Omne plurificabile seu pluraliter sumptum altero triũ modorũ multiplicatur, vel per additionem differentiæ formalis, vel per receptionẽ vtriusq; in materia, vel per receptionẽ vnius in materia & alterius separatione. sed quidditas quæ est suum existere, nullo istorũ modorũ est multiplicabilis, ergo quidditas, quæ est suum esse, nec esse plurificabilis nec pluricata est: ergo est vna tantũ, & sic omne aliud ab ea nõ est sua existẽtia. Processus clarus, Maior vero declarat, quoniã cũ pluralitas sequatur diuisionẽ, diuisio alicuius fit per differẽtias formales, sicut natura generica animalis multiplicatur in homine & Leone. Vel ꝓ differẽtias individuales, sicut natura specifica multiplicat in Sorte & Platone ꝓpter hoc ○ humanitas Sortis est in alia materia signata ab illa, in qua est humanitas Platonis. Vel tertio mõ põt imaginari diuisio inter aliqua duo eiusdẽ naturę, ꝓpter hoc, ○ alterũ est omnino separatũ à materialibus cõditionibꝰ, alterũ verò cõcretũ est illis sicut homo separatus apud Platonẽ, distinguitur ab homine particulariter ꝓpter hoc, ○ hõ separatus est immaterialis, natura vero Sortis est recepta in hac materia. Nec apparebit discurrẽti ꝓ omnia Prędicamẽta aliqs alius modus realis multiplicationis in vniuerso. Nec aliqs mihi obiiciat ○ quãtitas & substãtia distinguũtur realiter, & tamẽ nõ per differẽtias formales, nec &c. Quoniã siue modis siue differẽtiis fiat diuisio, nõ refert dũmodo cõtrahẽs ad aliquã limitatã naturã trahat contractũ. Minor autem declaratur quo ad omnes eiꝰ particulas. Primò, ○ nõ fit multiplicabilis per modũ generis, patet ex eo, ○ genus recipit additionem differẽtię, per quam trahitur natura generis ad determinatã naturã specificam: & sic perdit genus puritatẽ propriam, animal enim cõtractũ ad humanã speciẽ non est purum animal, sed animal humanũ: ○ quidditas verò, quę est suæ existentiæ, est ipsum esse purũ, & nõ cõtractum: flatim enim quod cõtraheretur, perderet puritatẽ, & essent ibi duo: esse, scilicet & quidditas. ad quã cõtractum esset. Secũda pars Minoris clarius patet: ○ enim recipitur in alio, non est esse purũ, & per se subsistẽs, sed sustẽtatur in alio: quidditas autem, quę est suũ esse, est pura & cõsequẽter per se subsistens, & nõ alteri admixta, in quo fugeretur. Per idem quoque patet tertia pars Minoris: si enim vna quidditas, quę est suũ esse, est separata, altera quę est recepta ex hoc, ○ est recepta, nõ poterit esse eadem suæ existẽtię: vt enim dictũ est, esse receptũ non potest esse idem quidditati & sic cõcluditur, quòd quidditas, quæ est suum esse, est vna tantũm, quæ est prima causa omnium, ac per hoc cætera habent esse distinctum à suis essentiis. Formalis ratio. Intelligentia prima causa est sua existere. s. immediata sua forma.

Omne autem quod conuenit alicui, vel est causatum ex principiis naturę suę, sicut risibile in homine, vel aduenit ab aliquo principio extrinseco, sicut lumen in aere ex influentia Solis. Non autẽ potest esse, quòd ipsum esse sit causatum ab ipsa forma, vel quidditate rei: dico sicut à causa efficiente: quia sic aliqua res esset causa suipsius, & aliqua res seipsam in esse produceret, quod est impossibile: ergo oportet, quòd omnis talis res, cuius esse est aliud à natura sua, quòd habeat esse ab alio. T.c.4.

¶In hac parte quarta huius capituli declaratur intelligẽtias habere esse à Deo effectiuè, in quo omnino idẽ est esse cum essentia: primũ horum in sua vniuersali cõclusiõe hoc, scilicet omne aliud à prima causa est productũ ab ipsa, ꝓbatur sic. Omne habẽs esse distinctum à sua quidditate, est ꝓductũ effectiuè à prima causa: omne ens aliud à causa prima habet esse distinctum à sua quidditate: ergo omne ens aliud a prima est effectiuè ꝓductũ à prima causa. Minor supponitur ex dictis & dicendis. Maior probatur sic, Omne illud, cui cõuenit aliquod distinctum á sua quidditate, ita se habet ○ vel ipsum est causa effectiua illius, aut habet illud ab alio effectiuè. nõ enim potest imaginari tertiũ: ribilitas siquidem & albedo, & quicquid aliud conuenit homini, aut causatur ab ipso homine effectiuè, aut ab aliquo alio, quod non est hominis quidditas: sed impossibile est, vt aliquod ens efficiat suã propriam existentiã, vt dicitur. 2. de Anima tex. com. 47. ergo oportet quòd illam habeat ab alio effectiuè. Quòd autem sit impossibile, vt aliquid ens efficiat suã propriam existentiam, patet ex eo, quòd sequeretur, quòd illud esset ante quã esset, ex eo enim ○ efficeret, esset: omne enim efficiẽs existit, 7. Phy. tex. Com. 17. ex eo verò quòd suum proprium esse causaret suũ existere, eius causalitatem sequeretur: & sic esset ante quam esset. T.sup. 47. T.c.17.

Et, quia omne, quod est per aliud, reducitur ad id, quod est per se, sicut ad causam primam: ideo oportet quod sit aliqua res, quæ sit causa essendi omnibus rebus, eo quòd ipsa est esse tantum, aliàs iretur in infinitum in causis, cùm omnis res, quæ non est esse tantum habeat causam sui esse, vt dictum est. Patet ergo, quòd intelligentia est forma & esse, & quòd esse habeat à primo esse, quod est esse tantum: & hoc est prima causa, quę Deus est.

¶Hic declaratur secũdum propositorũ, hęc cõclusio, scilicet essentia primę causę est suũ existere, tali ratione, Omne quod est per aliud tale, præceditur ab eo quod est per se tale: omne ens aliud à prima causa est per aliud tale, id est ens, ergo præceditur ab eo quod est per se ens, causa est omnibus vt entia sint: vt dicitur 2. Met. tex. Com. 4. prima ergo causa est ex se ens, seu per se ens, & consequenter sua quidditas est ipsum esse, aliter non esset per se. sed per aliud à sua quidditate ens: & cõsequẽter dependeret ab alio, vt antè posita ratione deductum est. Maior propositio est si habeatur secundo Phy. tex. Com. 66. & 8. tex. Com. 39. tamen in litera probatur ex eo, quod aliter sequeretur processus in infinitum in causis: si enim non esset deuenire ad vnum per se tale, sed omnia essent per aliud talia: qua ratione aut vnum est aliud, eadem ratione ante illud erit aliud: & sic de infinitum. Minor vero est conclusio præcedentis rationis. T.c.4.

QVAESTIO X.

Num intelligentiæ sint à Deo effectiuè productæ.

CIRCA hanc partem dubitatur, an intelligentiæ effectiuè sint productæ à Deo.

¶Et pro parte quidẽ negatiua arguitur sic, Omne agẽs aliquid, agit illud par motũ: nulla causa subtiariarum immaterialiũ agit eas per motũ: ergo nulla causa earũ est agẽs eas. Maior est Aristo. 1. de Generatione tex. com. 41. Et confirmatur: quia apud Aristo. Met. tex. Com. 12. omnis productio exigit triã, a quo, ex quo, & ad quod: quæ in substãtiis immaterialibus saluari non possunt. T.c.12. T.c.33.

¶Præterea. In 1. Phy. tex. comm. 37. communis conceptio Philosophorum est, quòd ex nihilo nihil fit, sed in intelligentiæ sunt effectiuæ à Deo. sunt ex nihilo, &c.

¶Præterea, Quarto Cæli. com. 1. nullum æternum, inquit Auer. habet efficiens vere, nisi per modum formæ & finis. Similiter 12. Meta. com. 44. reprehendit modernorum morem, dicens, quòd in separatis à materia non est verè agere.

¶Præterea, Nullum possibile ex se est necessarium ex alio, apud Commentatorem 12. Met. com. 41. nisi motus: sed intelligentiæ si sunt effectiuæ à Deo, sunt possibiles ex se, ergo nõ sunt necessariæ ex alio, ergo corruptibiles. Auer.c. 44. poss. sec. 2 part. com. 41.

IN hac dubitatione, quoniã nostra ætate in hoc Patauino studio nõ vertitur in dubiũ, an ita sit, ○ Deus creauerit intelligentias, sed an hoc sit fm mẽtem Aristo. & Commentatoris: ideo breuiter & inciditer persuadere volumus, ○ omnes intelligentiæ sunt à Deo effectiuę secũdum cõmentatorem: & consequenter Aristo. omnes enim admittũt in hac re cõsequentiam istam. Deinde quoniam multi in hac re quærunt modum, quo apud Commẽtatorem, pductio ista fit, declarabitur & modus productionis. Vbi supra. Ca. 44. ¶Primũ declarabit sic, Id quod est maximè ens & verũ est causa entitatis & veritatis in cæteris, 2. Met. tex. cõ. 4. Deus est maximè ens & verũ: ergo Deus est causa entitatis in cæteris. Si dicas ○ est causa finalis & nõ effectiua, cõtra 12. Met. cõ. 36. & 44. quælibet res separata à materia, cuiuscunq; est principiũ finale, est principiũ efficiẽs: ergo si Deus est principiũ finale intelligentiarũ, erit & principiũ efficiens earũ. Dicitur forte ○ Cõmentator nõ ponit illã propositionẽ vniuersaliter, sicut assumpta est, sed indefinitã: cõtrà. Cõmentator ex separatione à materia, seu im materialitate rei ponit causalitatẽ effectiuã cõcomitari causalitatẽ finalem respectu eiusdẽ effectus, vt patet ibi: ergo vbicunque reperitur immaterialitas cũ causalitate finali respectu alicuius, oportet eriã reperiri causalitatẽ effectiuam respectu eiusdẽ. Cõfirmatur ex verbis Cõmentatoris in de substantia orbis, capitulo secũdo: vbi expresse dicit cęlũ egere intelligẽtia nõ solùm mouẽre, sed largiẽre in sua subsistantia permanentiam æternam: par autem est ratio de intelligentiis. Quòd si dicatur, ○ loquit de causa finali & formali exẽplari, replica. Ista est: & adde quòd ibi dicit Cõmentator, quòd finis significatione necessaria: & sunt verba valde notãda. Cõfirmatur adhuc, quia Auer. in 12. Met. & nũc nunc declarabitur, non solum ponit ipsas produci, sed eriã modum quo à prima causa omnes producũntur, assignat. Modus autẽ productionis ab ipsomet ponitur. 44. Com. 12. Meta. reprehendit Auic. nõ quia ponebat intelligẽtias produci à Deo: sed quia ponebat, quòd Deus causaret eas per modum naturæ, scilicet quòd ab vno vnũ tantùm procedat. Posuit enim Auicẽna Deum gloriosum, qui pura actualitas est, intelligẽdo se, producere primã intelligẽtiam, quæ producta intelligẽdo Deũ, producebat secundã intelligẽtiam: intelligendo autẽ se secundũ id, quod habet de actualitate, producebat animã primi orbis: intelligẽdo autem se secũdum id quod habet de potẽtialitate, producebat orbẽ primum: & similiter secunda intelligẽtia faciebat vsq; ad vltimã, quæ præsidet sphæræ actiuorũ & passiuorũ. Reprehenditur ergo Auic. de hoc, quòd vnum tãtùm procedere à Deo immediatè dicebat. Vnde dicit, Nõ esse illic prouẽtus, neq; cõsectio, neq; actio: ita quòd dicamus, ○ vna actio sequitur vnũ agẽtem. Vbi apparet quòd propterea apposuit ly. Ita ○ vna actio, vt declararet modũ productionis se impugnare. Vnde & verè ꝓductionis modũ subiungit in verbis sequẽtibus dicẽs, Tantùm enim est illic causa & causatũ, secundum quod dicimus, intellectũ est causa intelligẽtis. Vbi scito ex Alberto 12. Metaphy. quòd cõcemplatio intelligentiarum, si veritatẽ inuenire quærit in eas, vt operatiuas non speculatiuas tẽdat: sunt enim essentialiter opifices, vt earum instrumenta corpora, scilicet & cælestia præ se ferũt. Inter artes enim talis inuenit ꝓcessus, ○ ars cõmunis & principalis speciales artes subseruiẽtes causat exẽplariter & effectiua (partialiter saltem), aut diuersis modis est imitabilis: Verbi gratia, ars militaris causat equestrẽ & frenefactiuã, & alias huiusmodi, vt fic, & sic & aliter imitabilis: omnes eã inferiores artifices intuẽdo artẽ principalẽ, & cõmunẽ, ad eius imitationẽ formãt opationes suas, ꝓportionatas illi, Deus aũt gloriosus est ars prima & communissima immaterialis ab omnibꝰ artificibꝰ specialibus, quales sunt omnes intelligẽtiæ. Vnde ipsa ars diuina, vt sic imitabilis, puta per modũ talẽ, qualis est motus Saturni causat artẽ intelligẽtiæ Saturni: & sic de aliis, & causat dico nõ solũ exẽplariter, sed effectiuè, & totaliter. Ars enim vniuersalis in humãnis ideo nõ causat, nisi ptialiter & exẽplariter artes speciales: Vbi supra. Ca. 2. Nota. hic dimittam declaratio nem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia nō potest nisi cōcurrente lumine intellectus agētis in alterius intellectus fieri. Si nāq; ars vniuersalis esset separata à materia p se subsistēs ex se, nō phiberetur quin posset artes speciales sui imitatiuas effectiuè producere. Vnde cum ars diuina sit p se subsistēs, & summè efficax, nō requirit coagēs: sed sola intelligēdo se vt pluribus nobis imitabilē artes speciales orbiū motiuas tāquam propriorū instrumentorū produxit: & quia artes illas tāquam receptæ in aliquo, oportet q̄ sint subsistētes, & quòd sint nō solū formæ intelligibiles, sed intelligētes. Omnis enim res immaterialis si est subsistēs, est intelligēs ex doctrinā Arist.

T.c.16. 3. de Anima tex. Com.16. Vnde cùm Deus immediatè producat
Et 15. plures artes speciales subsistentes, sequitur q̄ immediatè produ-
cat plures intelligētias. ipsę enim sunt essentialiter artes: & sic
ibi est tantū causa & causarum, sicut intellectum, id est ars communis intellecta, est causa intelligentis artificis subseruientis.

In eodē Cōmen. ¶Confirmāt hūc sensum verba sequētia, quibus ait, non est impossibile, vt id q̄ est per se intelligētia & intellectum, sit causa pluriū entium, secundum quod ex eo intelliguntur multi modi. Ars enim diuina, quæ est pura intelligētia & purū intellectum, secundum quod intelligitur à se practicè pluribus modis imitabilis, plures artes producit. Quarū cuilibet, quia quod concipit de arte cōmuni, est ratio operandi, cū sumat principia sua ab illa: ideo subdit, quòd aliud est quod concipit de primo motore motor orbis Iouis, & aliud quod concipit motor orbis Saturni: & est causa in anima, eius scilicet, quòd operetur.

¶Confirmat quoq; hoc idem proportio inter intelligentias assignata ab ipso Commentatore. ait enim in Com.44. quod habitudo intelligentiarum aliarum ad primam est habitudo artium specialium ad communem: ita quòd sicut artes speciales perficiuntur & causantur à communi in humanis: ita proportionabiliter intelligentiæ aliæ perficiuntur & causantur à prima.

Ad primum. AD primum in oppositū dicitur, quòd agēs dupliciter sumitur. Quandoq; propriè pro illo, q̄ ex sua actiōe infert passionē, quę magis facta abijcit à substātia: & sic sumitur ibi ab Aristot. agēs, sic enim opponūtur agens & patiens. Alio modo pro omni eo, quod in genere causæ efficientis cadit: & sic agens communius est mouente, vt patet ex septimo Meta. Commen. 31.

Ad confirmationem primam. ¶Ad cōfirmationem primam dicitur, quòd & illud & similia intelligenda sunt de productione Phys. scilicet per motum & mutationem. Similiter dicitur ad secundum.

Cō. 31. Ad primā rationem. ¶Ad autoritates Commentatoris adductas & similes sibi dicitur, quòd loquūtur de agente proprio dicto & productione Physica: vel contra positionem Auic. quòd vnum ab vno emanat.

Ad secundam rationem. ¶Ad rationem secundam concessa Maiore, negatur Minor: stat enim apud Arist. Commentatorem, & S. Tho. & veritatem aliquid esse ab alio effectiuè & tamen esse necessarium ex se.

AD cuius euidentiam notandæ sunt quatuor propositiones. Prima est, Posibile ex se est id, quod habet in seipso potentiam ad nō esse. Patet ista ex extremis. ideo enim aliquid est in ordine posibiliū & non in ordine necessariorum: quia habet in seipso potentiā ad nō esse. Si enim carerer potentia ad non esse, impossibile est ipsum non esse: & sic necessarium esse illud esse.

Secunda propositio est, Id solùm habet in seipso potētiam ad nō esse: cuius aliquid habet potentiā ad aliud esse. Patet ista ex eo, q̄ nulla potentia per se primò appetit non esse: omnis enim appetitus per se tendit ad aliquod esse, sed quia cū illo ad quod tendit, non potest stare esse quod habet: ideo ex cōsequenti appetit non esse, quod est priuatio formę, quam habet. Sicut materia aquæ per se primò appetit formam ignis: sed quia cum forma ignis non potest simul stare aquę forma, ideo ex consequenti appetit priuationē formę aquæ, quam habet. Potentia ergo omnis appetens non esse prius natura appetit aliquod aliud esse. Notanter autem dixit in hac propositione, cuius aliquid habet potentiam: quoniam non totum appetit aliud esse, sed pars potētialis. nō em tota aqua appetit esse ignis, sed eius materia.

Tertia propositio est, Necessarium ex se est illud quod caret
T.c.6. potentia ad esse & non esse. Patet ista ex terminis quinto Metaphysicæ, textu Commenti sexti. Necessarium enim est quod impossibile est aliter se habere. quod autem caret potentia ad esse & non esse, impossibile est aliter se habere. omnis enim successio, quæ dicitur sic ad aliter se habere, fit per posse hoc esse perdere, & aliud acquirere.

Quarta propositio est, quòd nec intelligentiæ, nec corpora cælestia habent aliquid sui, quod sit in potentia ad aliud esse. Ista quo ad intelligentias est per se nota: quia sunt simplices formæ: quo ad corpora cælestia verò secundum Auerroim similiter dicendum est, quia sunt substantiæ simplices apud ipsum: secundum autem Sanctum Thomam ex eo est vera, quòd materia cuiusque eorum non est capax nisi formæ quam habet.

¶Ex quib⁹ quatuor ꝓpositionib⁹ succincte declaratis patere potest, q̄ secundum veritatē intelligētiæ & corpora cælestia sunt necessaria ex se arguēdo sic, Omne carens potētia ad esse & nō esse est necessariū ex se: intelligentiæ & corpora cælestia carēt potētia ad esse & non esse. ergo, &c. Cùm hoc tamen stat, quòd sint effectiuè ab alio: potest enim vnū necessarium esse effectiuè ab alio necessario. vt dicitur octauo Phys. tex. Com. 15. & quinto T.c.9. Meta. tex. Com. 9. Vnde intelligentiæ & corpora cælestia dupliciter sunt necessaria & ex se & ab alio. ex se quidem formaliter Cō.41. & extrinsecè ab alio verò effectiuè & extrinsecè. Vnde Commentator 12. Met. Com. 41. dicit, quòd nō potest esse aliquid possibile ex se, necessariū verò ex alio nisi motus: & non dixit impossibile est aliquid esse necessariū esse ex se & ex alio. Et cum hoc inspexeris fugabūtur omnes dubitationes inter dicta eius in de substātia orbis, & hic, reputauit enim impossibile nisi in motu aliquid esse necessariū ex alio præcitē. pro nūc sufficiāt hæc.

Omne autem, quod recipit aliquid ab alio, est in potentia respectu illius: & hoc quod receptum est in eo, est actus eius. ergo oportet, quòd ipsa forma vel quidditas, quę est intelligentia, sit in potentia respectu esse, quod à Deo recipit. & illud esse receptum est per modum actus, & ita inuenitur actus & potentia in intelligentiis: non tamen forma & materia, nisi æquiuocè. vnde etiam pati, recipere, subiectum esse, & omnia huiusmodi, quæ videntur rebus rationem materiæ conuenire, æquiuocè cōueniunt substantiis intellectualibus & corporalibus, vt in tertio de Anima Commentator dicit.

¶In hac quinta particula declaratur talis conclusio, Intelligentiæ sunt cōpositæ ex actu & potentia, quo est & quod est: sic omne quod recipit aliquid ab alio effectiuè, est compositum ex recipiente potentia & actu recepto: intelligentiæ recipiunt aliquid ab alio, scilicet esse à Deo: ergo intelligentiæ sunt compositæ ex potentia & actu. Maior ex eo patet, quòd nihil est in ipso. Minor autem ex præcedentibus nota est. Et quamuis sic sit, quòd in intelligentiis inueniatur actus & potentia: non tamen habent formam & materiam. In plus enim se habent actus & potentia, quàm forma & materia. Vnde pati, recipere, & subiici, & similia, quæ sunt passiones materiæ æquiuocè in inferioribus, & superioribus reperiuntur. Alia enim est ratio recipiendi. ibi & hic: ibi ablque omni motu & materiali conditione, in illis verò non nisi cum motu & individualibus conditionibus, vt & Commentator refert 3. de Anima com. 14.

Et quia, vt dictum est, intelligentię quidditas est ipsamet intelligentia, ideo quidditas, vel essentia eius est ipsum quod est ipsa, & esse suum receptum à Deo est id, quo subsistit in rerum natura, & propter hoc à quibusdam huiusmodi substantiæ dicuntur compositæ ex quo est, & quod est, vel ex quo est, & essentia, vt Boëtius dicit.

¶ Assignat rationem, quare intelligentiæ dicūtur cōpositæ ex quo est: & quod est. Omne cōpositū ex quidditate, quę est ipsum suppositum & esse est compositum ex quo est, & quod est: intelligentiæ sunt compositæ ex quidditate, quæ est ipsa intelligentia, & esse quo subsistunt. ergo sunt cōpositæ ex quo est & quod est. Omnia assumpta ex prædictis sunt manifesta,

QVÆSTIO XI.

Num esse actualis existentiæ ꝓ essentia distinguantur realiter.

CIRCA supradicta duæ dubitationes sunt. Prima est, an esse actualis existentiæ & essentia distinguantur realiter. Secunda est, an intelligentiæ sint compositæ ex actu & potentia.

¶Circa primam tria agenda sunt: Primò ponetur opinio Scoti. Secundò ponetur opinio Sancti Thomæ. Tertiò respondebitur argumentis in oppositum.

QVO ad primum Scotus in tertio sententiarum distinctione sexta, quæstione prima, opinatur esse actualis existentiæ & essentiam rei esse idem realiter: licet distinguātur ex natura rei, sicut modus intrinsecus & quidditas cuius est: sicut nec albedo distinguitur à suo modo intrinseco gradu scilicet, vt tria vel quatuor. Ad probandum autem hoc licet adduci possent rationes Scoti: quia tamen vnionem naturæ humanæ cum suppositō diuino concernunt, decem rationes inductas ab Antonio Trombeta in Quolibeto suo nunc recitandas primo censui.

¶Primò arguit, vt ipse dicit, contra fundamētum Thomę sic Manēte eadē ratione, manet idem effectus: sed tota ratio quare ponitur ab illis, essentiam differre ab esse est propter indifferentiā essentiæ ad esse & non esse: nam, vt dicūt, lapis est in potētia, vt sit & non sit. ergo vbi talis indifferētia inuenitur. ibi ponēda est talis distinctio. sed ita est, q̄ est cōsimilis indifferentia esse ad esse & non esse (esse enim rosæ in hyeme non est, in vere autē est) cōsimilis etiā indifferētia est essentiæ ad essentiam & nō essentiam, essentia nanq; creaturæ ab æterno nō est, ergo esse differre realiter ab esse, & essentia differt ab essentia, quod est ridiculū.

¶Præterea, Quācunque distinguuntur, realiter se habent sicut res, & res: sed essentia & existentia non se habent sicut res, & res: ergo, &c. Pater ista: quia res, propriè loquendo, conuertitur cum ente in actu actualitate existentiæ.

Quart. ¶Præterea, Nulla res componit cum sua realitate, ergo nulla quidditas differt realiter à sua existētia. Tenet cōsequētia: quia existētia est ipsa realitas rei, nihil enim aliud est dicere rē esse realiter, quā existere, & econuerso. Antecedens est de se notū, ridiculū est enim dicere quòd aliquid cōponas cū sua realitate.

Quinto. ¶Præterea, Homo verus nō componit cum sua veritate, nec homo affirmans cum sua affirmatione: ergo quidditas non componit cū sua existētia. Consequentia patet ex eo, quòd rei existentia nihil aliud est, quàm positio veritatis & affirmatio huius. Antecedens autem oppositum non videtur bene intelligibile.

Sexto. ¶Præterea, Existentia & essentia habēt idē cōtradictoriū, ergo non distinguūtur realiter. Consequētia est nota: antecedēs verò manifestatur ex eo, q̄ nihil est q̄ primer esse, quin priuet essentia: nec est aliud nihil priuās esse: & aliud nihil priuans essentia.

Septimo. ¶Præterea, Homo in potentia nō cōponit cum homine in actu: ergo essentia & existētia nō cōponunt: & cōsequenter non realiter distinguūtur. Cōsequētia relinquitur q̄ se nota: quia essentia est impotētia, existētia verò est actualitas eius. Antecedēs verò patet ex eo, q̄ actus, & potentia diuidunt ens, vt conditio diminuens, & perficiens: sicut verum & pictū diuidunt animal, vt
Cōm. 7. Commentator dicit nono Meta. com. 7. homo ergo in potentia cum non sit homo simpliciter, cùm sit homo in actu, solam conditionem distrahērem perdit positum sub conditione perficiente: & sic nullam compositionem habet cum homine in actu.

Octauo. ¶Præterea, esse existentiæ si est distinctum realiter à quidditate, non est substantia, nec accidens: ergo probatur antecedens: quod enim non sit accidēs vt concessum ponatur. Quod autem non sit substantia, probatur: quia aut est materia, aut forma, aut compositum. nullum illorum est apud Thomam: ergo, &c.

Nono. ¶Præterea, Existētia & essētia distinguūtur realiter: ergo in quālibet generatiōe substātiali sunt duo termini totales, & duo termini formales. Cōsequēs est impossibile: ergo, &c. Cōsequētia probatur quo ad vtrang; partē, supponēdo duo. Primū est, quòd cōpositum per se vnū sit ex per se actu, & per se potētia, ex octauo Metaphysicę, vbi nullā causam nouit Arist. quare cōpositum
T.c.15. subsistātiale est per se vnum, nisi quia materia est per se potētia, formā verò per se actus. Secundò supponitur, q̄ essentia est per se potentia: existentia verò per se actus. Ex quibus cōcluditur, q̄ id quod resultat ex esse & essentia, est per se vnum, quo dato, sequitur q̄ erunt duo cōposita per se vnitatē habentia: quorū alterum erit cōpositum ex materia, & forma, alterum ex esse & essentia: & cùm vnumquodq; per se vnum natum sit terminare generationē, ergo in generatione erūt duo termini totales: & sic patet prima pars. Erūt etiā duo termini formales, scilicet existētia & forma substātialis: quod etiam probatur sic. Terminus formalis generationis est id, quo aliquid generatur: sed tā existētia, quā forma est id, quo aliquid generatur: ergo, &c. probatur Minor sic. Eo modo, quo aliquid est ratio essēdi, est ratio generādi: sed existētia est ratio essendi. ergo est ratio generādi. Vel formetur sic ratio. Eo modo quo aliquid generatur, eo modo est: sed per
Decimo. ipsum cōpositum nō generatur per esse sic, quòd esse sit terminus generationis, ergo nō habet esse per ipsum esse. Consequēs est falsum, ergo altera præmissarū: nō maior, ergo minor.

¶Præterea, Ex existētia & essentia fit per se vnū: ergo datur processus in infinitū in essentiis. Cōsequēs est impossibile: ergo, &c. Antecedēs patet ex præcedēti ratione: & probatur sic, Nā sicut ex materia & forma resultat tertiū per se vnū: quia illa est per se potentia, hęc per se actus, ita ex existētia & essentia, cū etiam existētia sit per se actus, & essentia per se potētia, eadē enim ratio est. Cōsequētia autē probatur: quia si ex esse & essentia fit tertiū per se vnum, cum illud iterum distinguatur à sua existentia, cōponet cum ea, & ex eis fiet aliquod per se vnū: & iterum arguitur eodem modo de illo: & sic in infinitum. Hæc de primo.

Opin. S. Tho. in 2. contra Gen. c. 52. Prima ratio. QVO ad secundum, opinio S. Thomæ ab eo posita in secundo contra Gentiles. c. 52. est quòd in omni creatura quidditas, & eius esse actualis existētiæ distinguuntur realiter: & licet hęc conclusiō nunc in textu probata sit, attamen ad pleniorem declarationem deducam tres probationes ex S. Tho. ibi.

¶Prima est, Omnis essentia creata habet aliqd sibi realiter connexū præter suū esse: nullū esse receptū habet aliquid sibi annexū præter se: ergo nullū esse irreceptum est essentia creaturæ, & cōsequenter esse & essentia nō sunt idē: esset enim ipsum esse irreceptū, si esset idē essentiæ, sicut & ipsa essētia irrecepta est, de substātiis loquēdo. Maior est nota ꝑ se: Sortes cū præter suū esse habet quantitatem, albedinem, & similia: similiter substātiæ separatæ, vt nūc supponimus, habent aliquod accidēs, puta actū intelligēdi talem. Minor verò declaratur ex eo, quòd si affirmatio est causa affirmatiōis, negatio erit causa negationis: sed pęna causa, quare esse habeat aliquid præter se annexū, est, quia esse est receptū in alio, in quo potest recipi aliud: q̄ patet ex hoc, q̄ esse substātiale Sortis & esse album eiusdē nulla alia ratione adunatur, nisi quia vtrūq; recipitur in Sorte: sunt enim tantùm vnū subiecto. Cùm ergo esse non erit receptum, non remanebit aliquis modus, quo potest habere aliquid sibi annexū.

¶Cōfirmatur hoc: quia esse substātiale Sortis, aut adunātur cum aliis præter se idēticè, & hoc est manifestè falsum esse: esse enim substātiale Sortis, non est esse album. Aut sicut potēcia & actus: ita, quòd esse substātiale sit potēcia, & accidētale actus eius: & hoc non, quia nullum esse actualis existentiæ potest poni subiectum alterius, cùm sit vltima actualitas. Remanet igitur, quòd ea ratione adunentur, quia ambo recipiuntur in tertio: & ideo sublato hoc ab ipso esse actualis existentiæ, q̄ sit, scilicet receptum, aufertur etiam, q̄ possit habere aliquid sibi annexum: & hoc est quod Boëtius dicit in Hebdomadibus, quòd ipsum quod est aliquid, habet sibi præter se cōiunctū: ipsum verò esse nihil.

Secūda ratio. ¶Secūda ratio ad idē est. Omne esse irreceptū est infinitum simpliciter: nullū esse creaturæ est infinitum simpliciter, ergo nullum esse creaturæ est esse irreceptū: ergo distinguitur ab essentia, &c. Minor est per se nota. Maior probatur sic, Omne purum esse est infinitū simpliciter: Omne esse irreceptū est purum esse: ergo omne esse irreceptum est infinitum simpliciter. Maior est nota ex terminis (esse enim ideo est limitatū, quia non est purum, sed præ dicamentis mixtum) esse enim limitatur per naturas prædicamentales: à quibus si deputetur, omni finitate carēs infinitum omnino restabit. Minor verò etiam patet ex præcedēti ratione, & ex ratione facta supra in textu. Et adhuc exemplariter declaratur. Albedo si ponatur nō recepta in aliquo, est pura albedo: & nihil haberet nisi se tantū, & esset infinita in specie albedinis, vt de se clārum est: non enim potest à sano intellectu imaginari albedo separata definita ad aliquem modum albedinis: omne enim quod est per se tale, habet omnem perfectionē possibilem illi naturæ: sicut homo separatus apud Platonem, habet omnem perfectionem possibilem naturæ humanæ.

3. dist. 3. q. 4.

Nec valet id quod Antonius Trombera contra hoc dicit sumptum ex Scoto, secundo sententiarum. dist. 3. q. vlt. quòd si albedo esset separata, & haberet omnem perfectionem possibilem talī speciei, sequeretur quòd albedo esset infinita simpliciter: quia haberet perfectionem infinitorum individuorum possibilium esse sub specie albedinis. Hoc inquam nihil valet: quoniam sicut infinita individua albedinis, etiam simul posita non sunt perfectionis infinitæ simpliciter, cùm sint limitata ad speciem albedinis: ita nec albedo separata eorum perfectiones habens erit infinita simpliciter. sed in tali specie.

Tertia ratio. ¶Tertia ratio est ista, Id quod conuenit naturæ specificę absq; omni causa effectiua, distinguitur realiter ab eo, q̄ cōuenit illi, nō nisi per aliquā causam effectiuā: sed prędicata quidditatiua cōueniunt rei absq; omni causa effectiua: existētia aūt nō conuenit rei, nisi p aliquod efficiēs: ergo prædicata quidditatiua, & existētia rei distinguūtur realiter: Maior est per se nota. Minor etiā quo ad secundā partem est clarissima: quo ad primā verò declaratur sic, Seclusa omni causalitate effectiua respectu rosę, quæro an ista sit vera, Rosa est substantia corporea: si sic, habeo intentū: si nō, ergo sola absolutè sumpta nō est in prædicamento: & ꝑdicta primi modi possūt intelligi nō ad esse rei, & diuinitio separatur à diffinito: quæ omnia nō sunt imaginabilia, &c. Videt etiā hæc opinio ab aliquis deriuata, Platone, s. Alpharabio, Auicenna, Algazele, Boëtio, Hilario, Alberto, & eorū sequacibus: licet ab Arist. nihil manifesti in hac re habeamus. Hæc de secundo.

Videat hui⁹ dō. in 2. pos. 6.

QVO ad tertium respōdetur argumentis in oppositum. Et ad primum dicitur præmittendo, quòd arguens non vidit S. Tho. in fonte: vt enim apparet ex secundo contra Gentiles, vbi ex intētione septem rationibus fundat suam opinionē, seu positionem: ratio assumpta ab arguente non nominatur inter illas: vnde pecauit imponendo nobis hoc esse totum fundamentum positionis nostrę, licet illa ratio ex dictis S. Thomæ primo sententiarum, distinctione octaua, quæst. 4. artic. 2. elici possit (vbi tamen de hac re non tractat) & est formanda sic ratio illa, Essentia particulariter sumpta est indifferens ad esse & non esse: ergo distinguitur realiter a suo esse. Nec valet responsio sua dicens, quòd in antecedente oportet addere, quod essentia habeat propriam realitatem aliam a realitate existentię, quia hoc est voluntarium. Distinctio enim realis est inter materiam & formam: quas Philosophi non dubitat habere eandem realitatem existentię, cùm ex eis ponant vnum per se fieri.

circa princ. 2. contra Gē. 52.

1. dist. 8. quæst. 1.

¶Ad argumētū ergo cōtra hāc rōnem factū dicit, q̄ falsum est, q̄ esse sit indifferēs ad esse, & nō esse, & essētia ad essentiā, & nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentiã: nihil enim est indifferẽs ad aliqua duo: quorũ alterum sibi determinat in sua diffinitione: cõstat autẽ q̃ esse est de intellectu esse, & esẽtia de intellectu esẽtiæ. Quòd aũt esse rosæ in hyeme nõ sit, sed in vere: hoc ideo est, q̃a essentia rosæ, cui sẽper sua prædicata quidditatiua adsunt, ad actũ essendi nõ peruenit. & non ideo, quia ipsum esse sit indifferẽs. Cũ aũt addit q̃ essentia est indifferẽs ad essentiã, & non essentiam, quia nõ est ab æterno, nõ videtur intelligere vocẽ propriam: ex negatione enim actus essendi ab æterno, bene sequitur, quæ rosa sit indifferẽs ad esse & nõ esse: sed nõ quòd sit indifferens ad rosam & non rosam: vt enim dicũt Alpharabius, Auicẽna, Algazel, & Albert⁹, siue rosa sit, siue nõ sit, semper est rosa, & semper est substantia corporea, &c. si in aliquo termino mensuræ in his vti licet.

Ad secũdum. ¶ Ad secundum negatur vtraq; præmissa: & Maior quidem supposita ostensa est esse falsa. Minor verò ostenditur in Christo in quo humanitas absque creata existentia actuali est.

Ad tertium. ¶ Ad tertium negatur Maior ad intellectum arguentis: nõ enim requiritur ad distinctionem realem, quòd vtrunque eorum habeat propriam existentiam.

Ad 4. ¶ Ad quartum dicitur, q̃ sicut esse est duplex, scilicet existentiæ & essentiæ, ita duplex est realitas essentiæ & existentiæ: & licet nulla res cõponat cum sua realitate, tamen cum hoc stat, quòd componat cum realitate existentiæ: vnde essentia hominis absolutè in reali prædicamento, substantiæ scilicet reponitur: posita autem in rerum natura fit realis realitate existentiæ.

Ad quintum. ¶ Ad quintum dicitur eodẽ modo: quia etiam verũ conuertitur cũ ente & res: vnde simpliciter homo dupliciter est verus, scilicet veritate essentiæ & existẽtiæ, homo verus veritate essentiæ non cõponit cum tali veritate, quæ nihil aliud est, quàm fundamentalis conformitas ad sua prædicata quidditatiuè: componit autem cum sua veritate existentiæ: id est cum esse, quod fundat hanc veritatem, homo est similiter dicitur de affirmatione.

Ad sextũ c.32. ¶ Ad sextũ negatur antecedẽs: cuius probationis vtrunq; assumptum est fallum. Cũ enim quot modis vnũ oppositorum dicitur, tot dicatur & reliquũ (in primo Topicorũ) sicut ens dupliciter dicitur, scil. ens quidditatiuũ & existẽtiæ: ita nõ ens, seu nihil dicitur dupliciter: scilicet nihil quidditatiuè, & nihil existenter: homo enim absolutè sumptus cùm sit in prædicamẽto substãtiæ, est ens quidditatiuè, non tamen extrà nihil oppositum actuali existentiæ: & ideo aliud est nihil oppositum entiprædicamentali seu essentiæ, & aliud, quod opponitur existentiæ actuali, &c. & similiter alia est negatio essentiæ & alia est negatio existentiæ,

Ad septimum ¶ Ad septimũ negatur cõsequentia: nõ enim idem est dicere, homo in potẽtia cõponit cum homine in actu & essentia cõponit cum existẽtia. prima enim est falsa quia idem nõ cõponit cum seipso: secũda autẽ est vera, quia extrema realiter distinguũtur, vnde non est eadẽ proportio existẽtiæ ad essentiam & hominis in actu ad hominẽ in potẽtia. Inter prima enim est proportio potentiæ receptiuè ad actũ: & distinctio re lis vtroque extremo posito extra causas suas: inter secunda verò non sed est proportio eiusdem ad seipsum secundum diuersas sui dispositiones simul incompossibiles, scilicet esse in potentia & esse in actu.

Ad octauum. In hoc eodẽ ca. ¶ Ad octauũ negatur antecedẽs: existentia enim substantiæ est substãtia, & existẽtia accidẽtis est accidẽs & (vt suprà patet) existentia substãtiæ non est materia, nec forma, nec cõpositum, sed actualitas omniũ eorũ & sic est reductiue in genere substantię. Sed cõtra hoc instat argues sic, Omne quod est reductiuè in genere, reponitur vt principiũ ipsius: sed esse non est principium substãtiæ, ergo non est in genere substantiæ reductiue.

Ad hoc dicitur, quòd cum esse sit vltima actualitas rei: & vltimum in generatione sit primum in intẽtione esse in genere substantiæ vt principium formale vltimatum ipsius substantiæ: per hoc enim res reponitur in genere substantiæ, quia est capax esse substãtialis: etenim differentiæ in omnibus generibus (vt infrà declarabitur) sumuntur ab ordine ad ipsum esse.

Cap 6. par. 3.

Ad 9. T.c. 15. ¶ Ad nonũ negatur cõsequentia. Ad cuius probationem dicitur, q̃ primũ suppositum malè intellectũ adducitur eo quòd Aristo. 53. Met. tex. com. 15. quem arguẽs adducit, non dicit quòd ex per se potentia & per se actu resultet vnum tertium, sed quòd ideo res habẽs partes est vna: ex altera est actus, altera verò potẽtia, & intelligendũ est (sicut suprà declaratũ fuit) si ad compositionem realẽ referatur, scilicet quòd altera pars est pura potẽtia, eo q̃ ex duobus actibus non fit tertiũ per se vnũ: modo quidditas rei & existẽtia eius nõ se habẽt sicut pura potentia & actus, nec sunt partes, vt patet: vnde autoritas illa nõ est ad propositũ. Relinquitur ergo falsum esse q̃ essentia fiat tertiũ per se vnum & cõsequenter probatio cõsequentiæ quo ad primam partẽ nihil valet, quia nõ sunt ibi duo compositæ. Ad probationem verò cõsequẽtiæ quo ad secundã partem dicitur, quòd non mẽ conuenit generationẽ habere duos terminos formales differmiter, vnũ primò, alterũ secũdario: terminus formalis generatiõis primus est forma, secundarius aũt esse, sicut per oppositũ creatiõis terminus formalis primò est esse: secũdarius verò forma, & hoc modo conceduntur argumenta.

In hoc eodem capitul.

¶ Quod si intendat probare, q̃ esse sit terminus generationis primò respondetur & dicitur q̃ id quod assumit, scilicet eo modo, quo aliquid est ratio essendi, est ratio generãdi. falsum est: licet enim sit verũ, q̃ id quod est ratio essendi, sit ratio rei, quòd generetur: nõ tamẽ est verũ, quòd eo modo quo est ratio essendi, sit ratio generãdi, & ratio est: quia res per generationẽ nõ exit de nõ esse omnino ad esse, sed de priuatione ad formã, vt dicit 1. Phys. creationis enim est propriũ, vt res transferat de nõ esse omnino ad esse quo fit vt esse, quod est primò ratio essendi. meritò sic & primò ratio primæ productiõis, quæ est creatio: & forma, quę est, secũdariò ratio essendi, sit prima ratio secũdę productionis, generationis scilicet. vnde & primo Phys. principia generationis ponũtur forma & priuatio. Per idem patet ad aliam formam eiusdẽ rationis. falsa enim est Maior, alius nãq; est modus quo res generatur: & alius quo est, est enim per formam secundariò, per se autem primò: generatur verò econuerso.

Tertio de Anima. Tex. 14. terrio de Anima dicit: & ideo Philosophus comparat eam tabulę rasæ, in qua nihil est depictum. Et propter hoc, quia inter alias substãtias intelligibiles plus habet de potentia: ideo efficitur intantum propinqua rebus materialibus, vt res materiales trahatur ad participãdum esse suũ: ita quòd ex anima & corpore resultat vnum esse in vno composito, quãuis illud esse, prout est animæ, non sit dependens à corpore, & ideo post istam formam, quæ est anima, inueniuntur aliæ formę plus de potentia habentes, & magis propinquæ materiæ, intantum, quòd esse earum sine materia non est: in quibus etiam inuenitur ordo, & gradus vsque ad primas formas elementorum: quæ sunt propinquissimæ materię, vnde nec aliquam operationẽ habent nisi secundum exigentiam qualitatum actiuarum, & passiuarum, & aliorum, quibus materia ad formam disponitur.

Tertio de Anima. Tex. 14.

Tex. 47.

Ad obiecta.

Ratio Scoti.

Scot. ibi supra.

Responsio Scoti.

Sequitur Met. t. c. 3. l. 4. pro.

Facilis est mentem Scoti intelligere.

Scot. in 1. d. 43. q. 1.

Tertio de Anima. Tex. 14.

¶ In hac sexta & vlt. parte huius cap. de multitudine intelligentiarũ agẽs primò proponit duas cõclusiones: quarum prima est, q̃ secundum fundamẽta prædicta non est difficile inuenire pluralitatẽ intelligẽtiarum. Secunda est, quòd absq; tallibus fundamẽtis impossibile est inuenire in eis pluralitatẽ: & hoc quidem nõ nisi autoritate Cõm. 3. de Anima. com. 14. Probatio verò primæ cõclusionis est: quia quãdocunq; est aliquod mediũ per participationẽ vtriusq; extremi plurificatur penes maiorẽ participationẽ vnius & minorẽ alterius: verbi gratia. Imponatur nomẽ coloribus mediis, & vocẽtur A: tũc A quia est inter albedinẽ, & nigredinẽ mediũ, per participationẽ multiplicatur in plures species: pura pallidũ, croceũ, citrinũ, propter maiorẽ appropinquationẽ ad albedinẽ & recessum à nigredine, & econuerso: sed intelligẽtia est quid mediũ secundum præhabita inter duo extrema, scilicet actũ purũ, & puram potentiam, participans naturam vtriusq;: quia habet actum coniunctum potentiæ: ergo intelligentias plures esse: ex hoc fundamento facilẽ perpendi potest, scilicet ex eo quòd sunt compositæ ex actu & potentia.

A D horũ euidẽtiam est sciẽdum, quòd in latitudine entis sunt duo extrema, scilicet Deus gloriosus actus purus omnino, & materia prima pura potẽtia omnino: reliqua omnia sunt inter media, vtpotè habentia actum & potẽtiam: & attẽditur eorũ essentialis, seu specifica multitudo penes appropinquationẽ & elongationẽ ab extremis: quia enim aliquid magis ſapit naturã actꝰ, q̃ aliud, & illud quàm aliud: ideo plura sunt, & dignitas in eis est penes maiorem appropinquationem ad extremum nobile, scilicet actum purum: quantò enim res est actualior: & minus potẽtialis, tanto nobilior: omnes igitur formæ intermediæ participãt actum & potentiam. Sed inter eas quædam tantũ actualitatis fortitę sunt, vt adeò propinquę sint actui puro, q̃ per se absq; materia subsistant, vtpotè ab ea valde elongatæ: non tamen sine admixtione potentię, cuius puritas est ratio materię q̃ sit extremum. & inter has tãta latitudo est secũdum maiorẽ & minorem participationem actus & potentiæ, vt vlima earũ tantum potentialitatis habeat, quod materiã informet (anima, scilicet intellectiua.) Hęc cũ inter omnes formas subsistẽtes elongata est maximè ab actu puro: propter quod cõtingit q̃ adeo appropinquat alteri extremo, vt materiã ipsam recipiat & ad eius esse trahat. Aliæ autẽ formę tantùm potentialitatis habent, q̃ à materia desident in esse & fieri: inter quas etiam magna latitudo inuenitur, dũ quædam quibusdã actualiores sunt. Quod ex operibus cognoscere potes (operatio enim facit cognoscere formã) vnde formæ elementorum, quæ sunt maxime potẽtiam habẽtes, vtpote materiæ propinquissimæ, nullius sunt principia operatiõis, nisi per materiales qualitates, scilicet caliditatẽ, frigiditatẽ. Formę verò mixtorũ, vtpote eleuatiores à materia altiori mõ operantur: sicut adamas trahit ferrũ non ratiõe caliditatis, aut frigiditatis, sed ex naturę proprietate. Formę aũt animaliũ lõgè actua liores dignoscũt, cũ seipsa mouere & alia discernere intuemur.

Tertio de Anima. Tex. 14.

Tex. 47.

Ad obiecta.

Ratio Scoti.

Scot. ibi supra.

Responsio Scoti.

Sequitur Met. t. c. 3. l. 4. pro.

Facilis est mentem Scoti intelligere.

Scot. in 1. d. 43. q. 1.

EX his nõ solùm percipitur, quàm facilis sit aditus ad pluralitatẽ intelligẽtiarum cognoscẽdam, sed etiã q̃ impossibile est fingere illam absq; hoc fundamento. Quomodo enim latitudo potest inueniri in eo: quod actu & potentia caret? Commune est nanq; omnib⁹ extremis, si extrema sunt, latitudinẽ in seipsis nõ ex parti: essent enim vlt. & nõ vltima, vt de se patet: & ideo oportet media esse illa, in quibus latitudo quęritur, quę vtriusq; extremi naturã sapiãt. Et quia intellectuale natura, quàm ex hoc, q̃ intellectualis est, scimus actualiorem habere, nõ cognoscemus habere potẽtiam admixtã, nisi viderem⁹ animã nostram illã habere, cum potentia æquinocè dicatur de potẽtia rerũ intellectualium, & de potẽtia rerũ sensibilium: & sine potẽtia non potest intelligi multitudo substantiarũ intellectualiũ: ideo Cõmentator ait, q̃ si nõ esset nora natura intellectus posibilis, non

possemus intelligere pluralitatem in substantiis abstractis.

Tertio de Anima. Tex. 14.

Tex. 47.

Ad obiecta.

Ratio Scoti.

Scot. ibi supra.

Responsio Scoti.

Sequitur Met. t. c. 3. l. 4. pro.

Facilis est mentem Scoti intelligere.

Scot. in 1. d. 43. q. 1.

Notanda sunt in hac litera tria. Primum est, hoc ex dictis Cõmentatoris adducitur, q̃ si nõ esset nota natura intellectus possibilis, nõ possum⁹ scire pluralitatẽ in substãtiis immaterialib⁹. ¶ Secundum est, quòd S. Tho. non dicit animam intellectiuam esse adeò potentiæ participem, vt forma materialis sit: sed vt materia trahatur ad participandum esse ipsius animæ. ¶ Tertium est: quia dicit animæ & corporis esse vnum & idem esse: quod est independens à corpore.

Tertio de Anima. m. c. 5. fin.

Primo dicto videtur obuiare processus Arist. 12. Met. tex. com. 43. vbi ex pluralitate motuum pluralitatem intelligentiarum cõcludit. & nullo modo meminit actus, & potentię. Sed hoc rectè intelligentibus non obstat. Aliud est enim concludere numerum motorum, & aliud est cõcludere pluralitatem substantiarum intellectualiũ: licet enim idẽ subiecto sint motores orbiũ, & substãtiæ immateriales: differũt tamen ratione, adeò vt ad diuersas scientias pertineat, secundum Commentatorem 12. Met. com. 6. & ideo ex pluralitate motuum quamuis pluralitas motorum vt sic concludi possit: non tamẽ pluralitas substãtiarum intellectualium vt sic. Intendunt igitur Auerrois & S. Thom. q̃ intelligẽtiarum, inquantum intelligẽtiæ sunt, multitudo non ni si per notam naturam intellectus possibilis discernitur à nobis: licet earũ, inquantum motrices sunt orbium, ex suorũ effectuum numero pluralitas inferatur. Vel dicito, quòd venatio illa suppositæ notitiæ habita in libro de Anima: vbi radicaliter innotuit pluralitas substãtiarum intellectualium possibilis quęrit ex numero motuũ, quot sunt. Quòd autem ibi supponatur, motores proprios orbium habere potẽtiam admixtam, potest persuaderi ex eo, q̃ supponitur ibi, scilicet motores proprios orbium esse proportionatos suis orbibus: ita vt vnus vnũ tãtum moueat orbẽ. Et si stella adderetur, vel non moueret, vel tardius (vt dicit secũdo Cæli) textu com. 71. Talis enim proportionis, seu commensurationis, cùm alterum extremum sit res materialis, scilicet orbis. reliquum extremum à potentia omnino denudatum putandum non est: imò à sano intellectu non est intelligibile.

Com. 6.

T. c. 71.

Propter secũdum intelligẽdum est inueniri duplicem rerum ordinem in vniuerso, intelligibilium, scilicet & sensibiliũ. Ordo sensibiliũ materialis est materiam sibi necessariò vẽdicans: omnes enim substãtię sensibiles materiã habẽt, licet diuersimodè: vt dicitur octauo Met. tex. com. 3. & 12. Ordo intelligibilium immaterialis est, & à materia non dependens. Intelligibile enim est vnumquodque per separationem à materia: vbi dicitur 3. de Anima tex. cõ. 11. Cùm ergo materia sit sub aliqua forma sensibilis ordinis, cuiusmodi est omnis forma habens omnes vires suas sensibilibus organis affixas, non egreditur limites proprios: ipsa enim ad illud genus pertinet. Cum verò sit sub forma intelligibilis ordinis, extrà limites suos ascendit & trahi dicitur ad id quòd capacitatem eius transcendit, scilicet esse rei à se nõ dependentis: & quia supremum infimi attingit infimum supremi secũdum doctrinam Dionisij in libro de Cælesti hiera. cap. ideo supremum inter sensibilia: homo, scilicet seu materia eius coniungitur infimæ formæ intelligibilis ordinis: scilicet animæ intellectiuæ, & eius esse participat: & propter hoc dicitur, quòd materia trahitur ad esse eius, eleuatur esse materia ad superius.

T. c. 3. & 12. & 14. T. c. 11.

AD euidentiam tertij adducende sunt rationes Scoti cõtra hoc dictum S. Thomæ, vt magis veritas elucescat. Scot. in quolibet q. 9. & 4. sent. dist. 43. quæst. 1. lex motiua contra hoc facit: quorum aliqua recitantur ab Antonio Trombeta, in quæstione vtrum corruptum per potentiam diuinam possit idem numẽro redire. in qua tam ipse, quàm Scotus vbi supra S. Thom. opinionem non suam attribuunt de eo, quòd ibi quærit: & hoc quia locuti sunt non tota lege perspecta, & iuxta Arist. ad pauca respicientes de facili enuntiant.

Nũ esse animæ sit etiã ipsius corporeit. Sco. qua. 9. 9. 4. dist. 43. q. 1. Primo.

¶ Arguit ergo primò in propositio sic, Esse animæ & hominis est idẽ: ergo anima coniuncta corpori non est perfectior seipsa extra corpus, Cõsequens est cõtra S. Thom. prima parte, q. 69. vbi dicit animam habere perfectiorem statũ in corpore, quàm extrà. Consequẽtia autem probatur: quia nihil habens idem esse, ex hoc solo est perfectius, quòd aliquid cõmunicat alteri, licet alterũ perficiatur ex hoc: comunicare enim licet supponat perfectionem in cõmunicante, non tamẽ dat illam ei: modo anima in corpore sit semper retinet idem esse: nihil in corpore plus habet, nisi quod communicat esse suum corpori: ergo ex hoc non est perfectior seipsa separata. Et confirmatur: quia ex hoc solo quòd causa non communicat aliquid, nullam imperfectionem acquirit: ergo animanon est imperfectior se parata, si idem esse retinet: nihil enim amisit nisi sui communicationem corpori.

Confirmatio.

Secũdò.

¶ Præterea, Anima habet idem esse cum homine: ergo homo nõ est perfectior in essendo ipsa anima in essendo. Antecedens est fallum: consequẽtia verò probatur quia quęcunq; habẽt omnino idem esse sunt æquè perfecta in essendo, vel saltẽ id, cui cõmunicatur illud esse nõ est perfectius in essendo cõmunicante.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Homo, vt homo, est tertium ens realiter distinctum ab vtraque sui parte, scilicet anima & corpore: ergo habet proprium esse aliquid ab esse partiũ: & consequenter non est idem esse animæ & hominis. Tenet consequentia, quia distinctum ens debet habere distinctum esse.

Quarto. ¶Præterea, Esse hominis in morte corrũpitur, esse aũt animę nõ corrũpitur: ergo esse animę & hominis nõ sunt idẽ. Cõsequẽtia plana est, & antecedẽs probatur, quia sicut generatio terminatur ad esse cõpositi, scilicet hominis: ita corruptio ad esse ipsius.

Quinto. ¶Præterea, Homo post morte nõ manet: ergo nec esse eius. Tũc vltra, Esse hominis nõ manet post morte: ergo esse animę & hominis nõ est idem: cũ esse animę remaneat. Processus totus clarus est excepta prima consequentia: quæ probatur ex eo q̃ nullius actuale esse inuenitur, cum illud cuius est, non inuenitur.

Sexto. ¶Præterea, In homine est alia forma præter animã: ergo in ea est aliud esse præter esse animæ. Cõsequẽtia est nota: q̃a quælibet forma habet propriũ esse: antecedẽs verò aliàs probatũ est.

1.par.q. 76.a.4. 9. de a. 9.9.que li. 1.q. 5.1.par. q.76. supra 3. & 4. Potẽtia Dei q. 3. & a. 9. nego forma elemẽtorũ 1. q.76. a. 4.b. Differẽtia. Inter hominem & alia cõposita materialia.

Antequam ad argumẽta hæc respondeatur, aduertas primò, fundamẽtum S. Tho. vniuersaliter esse, in omni cõposito nõ inueniri nisi vnũ esse substãtiale actualis existentiæ, de quo nunc sermo est eo q̃ vnam tãtum formã substãtialem in cõposito tenet, ab vna enim forma non est nisi vnum esse substantiale. Sed inter esse hominis & esse aliorũ diuersitas est, quòd licet tã esse hominis, quàm aliorum primò sit actus suppositi, vt quod in homine: tamẽ totũ cõpositum mẽdicat illud esse à forma: cuius est primò actus, vt propriũ & cõpleri principij: in aliis verò cõpositis forma mẽdicat illud a cõposito. Et est ratio disparitatis: quia in solò homine, qui supremum tenet locũ inter sensibilia, ordo inferior, sensibilis scilicet, trahitur ad ordinẽ superiorẽ intelligibilem & immaterialẽ. Vnde esse hominis, cum ab anima intellectiua fluat, immateriale & altioris ordinis, quã homo, licut & ipsa anima: & ideo homo mendicat illud ab anima: cui est propriũ: vtpotè ad suum pertinẽs genus: & inde est q̃ post mortem hominis anima remanet, esse etenim propriũ indepẽdens erat à composito corrupto: & sic illud retrahendo ad se subsistit. Cæterorum verò esse, cum sint eiusdem ordinis cum compositis, quibus attribuũtur, sicut & formæ à quibus fluunt, formę ipsæ mendicant à compositis, sicut & fieri: ita quòd randiu illo gaudent, quãdiu in compositis sunt. vnde corruptis compositis ipsę (cum sine existentia remanere non possint) desinunt ilatim.

Aduerte secundò pro resolutione argumẽtorum tres propositiones. Prima est, q̃ cum duplex sit perfectio rei prima scilicet & secũda, res creata potẽs causare, si nõ efficiatur perfectior fm perfectionẽ primã, ex hoc q̃ actu causat, efficitur tamẽ perfectior fm perfectionẽ secũdam. Patet hoc ex tribus. Primò ex eo q̃ est magis in actu res actu causans re in potentia causante, operatio enim est actus secũdus causæ, perfectio autem actualitatẽ sequitur, sicut imperfectio potentialitatẽ. Secũdò patet ex eo quòd vnumquodque est perfectius coniũctum suo fini, quàm separatum ab illo: res aũt actu operans coniuncta est suo fini intra neo, qui est operatio: iuxta illud secundi de Cælo & mundo *T.c.17.* tex.com.17. Vnumquodque est propter suam operationem. Tertia patet idem, q̃ vnũquodq; quantò est similius Deo, tanto perfectius est: res autem actu causans est similior Deo, quã non actu causans: quia non solùm assimilatur Deo secundum hoc, quod est, sed etiam secundum hoc, quòd est communicare se aliis.

Libro de Hebdomadib. 2.q.8. arti.1. Ad primum. 1. q.6. ar. 3.c. Triplex perfectio rei. ¶Secũda propositio est, Res eũ perfecta simpliciter nõ propter perfectionẽ primam, sed propter vltimam. Hoc traditur a Boëtio in libro de Hebdomadibus, dicente, Intueor in rebus aliud esse, quòd sunt, & aliud esse, quod bona sunt: & declaratur a S. Thoma, prima parte, quæst. 5. arti. 1. ad primum.

¶Ad cuius intellectũ nota, q̃, vt idem dicit prima parte, q. 6. art. 3. triplex est perfectio, rei, i. prima, secũdum quam res cõstituitur in suo esse, sicut prima perfectio hominis esse suum substantiale. Secũda verò est, fm quam est potẽs proximè ad suas perfectas operatiões: sicut vires animæ & habitus eas informates, quibus homo in perfectã operationẽ potest exire. Tertia autem perfectio est, secũdum quã cõiungitur suo fini: sicut speculatio, quæ hominẽ iubilantiis separatis vnit. Manifestum est aũt, non esse hominẽ simpliciter perfectũ, qui sola naturæ bonitate gaudet: aut qui a proprio fine procul est, vnde ordo entis simpliciter ad ens, fm quid oppositus est ordini perfecti simpliciter ad perfectum fm quid: secundum nanq; esse substãtiale homo ens simpliciter dicitur, perfectus aũt fm quid: ideo enim qui nullam aliã perfectionem habet, nisi quia est homo perfect⁹, nõ asseritur simpliciter, sed cũ additione dicimus, q̃ est perfectus fm esse substantiale. Secundũ verò esse accidẽtale, quale est habituum & operationũ, ens secundũ quid homo dicitur, perfectus autem simpliciter, nihil enim tunc sibi deficit eorum, quæ ad perficiendum hominem exiguntur. Patet ergo intenta propositio, quod scilicet res est perfecta simpliciter ex vltima perfectione.

Oppositio modo dicẽdi entis simpliciter, & ordo perfectionis simpliciter.

¶Tertia propositio est illa, Realis pars essentiæ perfectior est in toto existens, quã separata: & declaratur sic, Vnumquodq; est perfectius, cùm est in complemento sui esse specifici, quàm cùm deficit ab illo: pars autem essentialis, quando est in toto, est in cõplemento suæ speciei, ad cuius integritatem essentialiter ordinatur: cùm autem est separata ab eo, iam cum esse complero speciei non est natura specifica materiam & formam aggregantes: perfectior igitur est in toto pars essentialis, quàm separata.

¶Ex quibus ad propositum descẽdendo, dicimus perfectiorẽ statum habere animã intellectiuam in composito, quàm extrà: eo q̃ quãdo est cõiuncta corpori, habẽt nõ solũ perfectionem primã, quæ est esse, sed etiam perfectionem secũdam, influendo vires suas corpori. & cõmunicãdo se: & sic similior est Deo, quàm separata: licet Deus omnino immaterialis & incõponibilis sit: sicut cor motũ similius est Deo, quàm non motum, licet Deus sit omnino immobilis, perfectio enim eorum consistit in hoc.

¶Est præterea perfectior in corpore: quia in eo habet cõpletum esse specificum, quod non nisi partialiter obtinet separata, quãuis enim integrũ esse existentiæ retineat separata, quod in composito habebat: non tamen habet tunc integrũ esse essentiæ cõpletum in specie eo modo, quo nata est habere, scilicet vt pars in toto: ad quod tamen habẽdum non accidentaliter, sed essentialiter ordinatur: vnde falsum est, animam separatam retinentem, idem esse actualis existẽtiæ, & nihil nisi sui cõmunicationem ex separatione perdidisse: amisit enim esse quidditatiui specifici integritatem, quãdoquidem in sua specie integra non manet: vnde & beatus Tho. in quæstionibus de anima, q. 1. ad 16. ait principia essentialia alicuius speciei ordinari, non ad esse tantũ, sed ad esse huius speciei. Licet igitur animal posit per se esse, non ramẽ in complemento suæ speciei esse sine corpore.

Ad 1. Ad 2. Ad 3.

AD primum ergo argumentorum negatur consequẽtia. Cuius probationem patet ex prima propositione assumere falsum: licet enim cõmunicare supponat primã perfectionem, in communicante, tamen perficit ipsam perfectionẽ secunda, qua res perfectior simpliciter dicitur: imo apud Dionysium supremum, quod participãt creaturæ, de Deo est, quòd cõmunicatiuæ sunt.

¶Dicitur secundò, q̃ etiam minor probationis est falsa, s. quòd anima separata hoc solò careat, scilicet communicatione sui, vt patet ex tertia propositiõe: caret enim integritate specifici sui esse: & hoc est primum & principale quod reddit imperfectiorem animam separatam: ideo nanq; caret perfectionibus secundis, quia caret integritate specifica, & non cõuerso. Ad confirmationem patet ex prima propositiõe: quia causa creata ex hoc, quòd causat, habet perfectionem secundam, cuius priuatio imperfectio magna est: & in proposito aliquid plus est: quia anima separata non solum desinit cõmunicare se, & vires suas: sed est in statu tali, in quo impeditur à sui & virium suarum cõmunicatione. & hoc est signum imperfectionis non modicæ: & est ea, quam diximus, scilicet separatio a completo esse quidditatiuæ suæ speciei: vt expressè habetur à Sancto Thoma, in quæstione de spiritualibus creaturis, quæst. 2. ad quintum.

Ad 4. Ad firmationem. 3.c.

¶Ad fm negatur cõsequẽtia. Ad probationẽ dicitur, q̃ cum esse sit duplex, quidditatiuum & existentię actualis: primum non remanet in anima nisi partialiter, homo verò habet illud integraliter: & fm tale esse homo est perfectior in essendo. Quo ad esse aũt existentiæ potest dici homo perfectior, quo ad modũ habendi hunc, scilicet quia habet illud vt suppositum. anima autẽ secundum aliũ modum perfectior dici potest, inquantum. s. tale esse est sibi, & non homini proprium, modo supra declarato: vnde se habẽt in hoc homo & anima sicut excedens & excessum.

Ad 5. Ad 6.

¶Ad tertium negatur cõsequentia, de esse actualis existentiæ loquendo: non enim res distincta realiter ab alia habet aliam existentiam ab illa: iam enim dictum est, partes & totum habere idem esse. Concẽditur autem consequentia de esse essentiæ: sed hoc nostro fuit proposito.

Ad 7.

¶Ad quartum dicitur sicut antè, quod si in antecedente sit sermo de esse essentiæ, verum assumitur in prima eius parte, sed non in secũda: liquet enim ex supradictis, quod esse specificum completum animæ corrumpitur.

¶Si aũt sit sermo de esse existẽtiæ, potest dupliciter intelligi. Primò, q̃ esse actualis existentię hominis desinat simpliciter. & sic est falsum: retrahit enim anima illud ad se. Alio modo põt intelligi, quòd esse hominis in morte desinat esse hominis, id est desinat informare hominẽ. & hoc modo cõceditur: sicut enim de generatione hominis specialẽ sermonem facimus, & non sic de cæterorum propagatione animalium, dicente Arist. in secundo *Cap.3.* de Generatione animaliũ, c. 3. quòd intellectus tantum venit extrinsecò, & ipse solus est diuinus, eò q̃ operatio sua nõ habet cõmunicationem cum operatione corporali omnino. ita de corruptione eiusdẽ specialis sermo esse debet, dicẽte eod. 2. Met. *T.com.* tex.com.1., quòd in quibusdam nihil prohibet formam remanere pòst, vt si est anima talis: non omnis forsan, sed intellectus.

Ad 8. firmatur.

¶Ad quintũ negatur prima cõsequentia. Et ad probationẽ vrendo dis-

tinctione facta dicitur, q̃ cum esse actuale hominis dupliciter sumatur, scilicet secundum se, seu simpliciter. Alio modo prout est huius: primo modo remanere nõ est impossibile corrupto homine: secũdo modo non est intelligibile, q̃ remaneat: nullius ergo rei esse actuale manet, vt eius est, quãdo id, cuius est, non inuenitur: potest tamen simpliciter inueniri: & ratio est in proposito sæpè iam dicta, quia id esse non est propriũ hominis, sed animæ: ideo oportet q̃ inueniatur semper quando est id, cuius est proprium: etsi designat id, cuius erat vt cõmunicatum.

Ad sextum. ¶Ad sextum negatur antecedens. Ad probationes verò alias factas sunt responsiones aliàs datæ: relinquitur igitur verum esse de esse actualis existentiæ, quòd vnum omnino est esse animæ intellectiuæ, & hominis, quod secundum se independens est à corpore, vtpotè non causatum ab illo: quia non est eductum de potentia materiæ, licet prout est huius, scilicet hominis, non nisi in corpore inueniri possit.

CAPVT VI.

Qualiter sit Essentia Dei: quinam item ratione in simplicibus substantijs separatis, & à quo genus & differentia sumendum sit, & quomodo multiplicari ex contingat, exponit.

Potẽtia diuina est ipsa eius essentia.

THIS visis, patet quomodo essentia inuenitur in diuersis. Inuenitur autem triplex modus habendi essentiam in substantiis: aliquid enim est sicut Deus, cuius essentia est ipsum suum esse: & ideo inueniuntur aliqui Philosophi dicentes, quòd Deus habet essentiam: quia essentia eius non est aliud, quàm esse eius.

¶Hoc est principiũ capituli sexti, quod diuiditur in quatuor partes. In prima agitur de essẽtia Dei. In secũda de essentia intelligẽtiarum & animæ. In tertia ostẽditur, quomodo ista se habeãt ad interiones logicas. In quarta replicat de essentiis cõpositis.

Cap. 5. in prin. & cæt. medium.

De essentia ergo Dei posturus duas cõclusiones, & exclusurus duos errores ponit primã conclusionem affirmatiuam talem, Essentia in Deo significat ipsum esse eius: Hãc conclusionem non aliter, quàm ex supradictis deducendo ponit: fuit nanque suprà probata, & ab omnibus est cõcessa. Est aũt intellectus conclusionis, q̃ esse actualis existẽtiæ diuinum est ipsa quidditas eius: ita q̃ prædicatur de Deo sicut prædicatũ primi modi dicẽdi per se: ita q̃ ista, Deus est, est in primo modo perfectatis: quod de nullo alio à Deo cõmunis via fatetur: dato etiam, quòd esse & essentia in creaturis teneatur esse idem realiter, & quia ipsum existere est essentia Dei: ideo à quibusdam Platonicis, scilicet dicitur, quòd Deus nõ habet essentiam, quasi pura existẽtia sit.

Deus nõ est in genere.

Et ex hoc sequitur, quòd ipse nõ sit in genere: quia omne quod est in genere, oportet quòd habeat quidditatẽ præter esse suum: cùm quidditas, aut natura generis, aut speciei nõ distinguatur secũdum rationem naturæ in illis, quorum est genus, vel species: sed esse est in in diuersis diuersimodè.

¶Hic ponitur secunda cõclusio & negatiua, Deus nõ est in genere: Probatur in litera ex antedictis sic, Omne q̃ est in genere, habet quidditatẽ præter suum esse: Deus nõ habet quidditatẽ præter suũ esse: ergo Deus nõ est in genere. Minor est cõclusio præcedẽs: Maior probatur sic, Omnia quæ sunt in genere, indistincta sunt in essentia generis, vel speciei: distincta aũt per differẽtiam, diuersimodè habere esse illius naturę genericæ, vel specificę: ergo est se naturæ genericæ, vel specificæ est præter naturam ipsam genericam, vel specificã: & sic omne q̃ est in genere, habet naturã præter suũ esse. Antecedẽs huius cõsequentiæ est de se notũ: homo enim & Leo, sunt indistincti in natura animalis: distinguũtur aũt inter se per hoc, q̃ diuersimodè habent esse animalitatis: genus enim diuersum habet esse in speciebus: Similiter Sortes, & Plato indistincti sunt in natura humana: distinguũtur aũt inter se, quia habẽt diuersum esse humanũ: non enim est intelligibile, q̃ homo habeat idem esse in Sorte & Platone. Consequẽtia verò patet ex eo, quod videtur imaginabile, quòd id, quo aliqua distinguuntur, non fit præter id, quo aliqua conueniunt.

¶Et nota, q̃ ad intẽtum huius rationis sufficit, q̃ esse sit præter essentiã, id est præter conceptum quidditatiuũ: sic enim sufficit differre principium cõuenientiæ à principio differẽtiæ, vt patet de genere & differẽtiis, quorũ altero conueniũt, alteris differũt species: & quia in solo Deo esse est de conceptu quidditatiuo, ideo solus Deus extrà genus ponitur. Sed quoniã esse ideo est præter cõceptũ quidditatiuũ, quia est distinctũ realiter ab essentia: & ideo est de conceptu quidditatiuo, q̃a est idẽ realiter essentia: ideo ex hac radice, scilicet, q̃ esse & essentia sunt idẽ realiter, in Deo procedere dicitur, quòd Deus nõ sit in genere. Nec te mouẽat, q̃ ratio ista digredi videtur ab esse actualis existẽtię ad esse quidditatiuum: quãdoquidem in Minore est sermo de esse actualis existẽtiæ & postmodũ in probatione Maioris: quam oportet de eodẽ esse loqui, trãsitur ad esse quidditatiuum, cum dicitur, Species cõueniunt in genere, & differũt in esse diuersorum: hoc enim verificat de esse quidditatiuo specifico accepto, homo nãq; & bos cõueniũt in animali, & distinguunt differẽtiis specificis, quibus animal in eis diuersificatur. Propè hoc, inquã nõ oportet turbari: quoniã (vt in hoc patebit capit.) differẽtiæ naturã genericã nõ diuersificãt, nisi in ordine ad diuersum esse actualis existẽtię: & ideo mira subtilitate S. Th. dicit *In hoc cod. c.* fius nõ est prima rationẽ distinctionis naturæ genericæ in inferioribus antecedẽs: hoc autẽ inira melius intelligetur cum cõmunissima regula assignabitur, vnde sumãtur genus & differentiæ.

Ad sextum.

AD euidentiam eius, quod hic supponitur, scilicet, q̃ in Deo esse est de cõceptu quidditatiuo: quia est idẽ essentiæ, nota tres propositiones. Prima est, Quidditas, quæ est sua existẽtia actualis, nõ est ad aliquod genus determinata. Hoc declaratur breuiter vnico medio sumpto ex secũdo cõtra Gẽtiles, c. 25. sic, Omnis quidditas in genere limitata est essentialiter designabilis p differentiã, à qua mẽdicat esse in actu: nulla quidditas eadẽ sua actuali existẽtię esse essentialiter designabilis per differẽtiam, à qua mendicat esse in actu: ergo nulla quidditas eadẽ suę actuali existẽtię est ad aliquod genus determinata. Maior notificatur inducẽdo: animal enim est essentialiter determinabile p differẽtias, rationale, i. & irrationale, & ab eis mẽdicat esse in actu, cũ impossibile sit esse animal in actuali existẽtia, nisi sit rationale, vel irrationale: similiter color essentialiter est determinabilis p suas differẽtias, p quas existẽtiam actualẽ sortitur: nõ enim potest inueniri color, nisi albus, vel niger, &c. minor aũt: intelligẽtibus terminos patet ex se: quomodo nanque existẽtia actualis mẽdicabit esse in actu ab aliquo alio formaliter: Si enim mẽdicat esse in actu ab aliqua differẽtia formaliter cũ esse in actu nihil aliud sit, q̃ habere existẽtiam actualem: sequitur quòd existẽtia actualis habebit existẽtiam actualẽ formaliter, p aliquid aliud à se: sicut animal per rationale formaliter acquirit existentiam actualem: hoc autem non videtur intelligibile: ergo, &c. *Quomodo de Deo sit quod in Deo ille sit de cõceptu quidditatiuo rei: contra Gen. c. 25.*

Secũda propositio est ista, Existentia actualis ad nullũ genus determinata, est purũ esse: ista patet ex similibus: si nãq; animal non sit determinata ad aliquã speciẽ, purũ animal erit: & albedo si non sit coartata in aliquo subiecto, pura albedo erit: ita & esse ad nullius naturæ prædicamẽtalis capacitatẽ determinatũ, purũ esse necesse est: & si abstractio huiusmodi est per opus intellectus, etiã puritas ipsa est secundum rationẽ. Si autem fuerit secundum rem, & puritas ipsa est secundum rem, vt de se patet.

Tertia propositio est illa, esse est de conceptu quidditatiuo puri esse tãtum. Patet ista quo ad vtranq; expositionem, & quo ad primã quidem: quia non est intelligibile q̃ de puro esse non prædicetur quidditatiuè, illud oporteret esse, ipsum esse, cum purum esse ponatur. Quòd autem cætera non recipiant esse in suis quidditatiuis conceptibus ex eo patet, quòd cùm esse non habeant in sua puritate, sed suis quidditatibus coaptatum possunt secundum suas quidditates absque esse, & non esse distiniri. Ex his deducitur intentum sic, ideo existentia est de cõceptu quidditatis rei, quia res illa est purum esse: ideo autem res illa est purum esse: quia non est ad genus aliquod limitata: ideo autem res illa nõ est ad genus limitata, quia est idem cum sua existentia: igitur de primo ad vltimum: ideo existentia est de conceptu quidditatiuo rei: quia res illa est eadem suę existentiæ.

¶Et quoniam si affirmatio est præcisè causa affirmationis, negatio est causa negationis ex hoc, quòd res creata non est eadem suę existentiæ esse non est de eius conceptu quidditatiuo. Vnde cùm Deus gloriosus sit suũ esse, ipse nihil est aliud, quàm ipsum esse secundum rem separatum à naturis prædicamentalibus à sua puritate subsistens.

Deus nõ est ipsum esse quia res formalis est.

Nec oportet, si dicimus quòd Deus est esse tantùm, vt in errorem eorum incidamus, qui Deũ dixerunt esse illud esse vniuersale, quo quælibet res formaliter est. Hoc enim esse, quòd Deus est huius cõditionis, est vt nulla sibi additio fieri possit. Vnde per ipsam suam puritatẽ est esse distinctum ab omni esse: propter quod in commento nono propositionis libri de causis dicitur, q̃ induiduatio primæ causę, quæ est esse tantùm est per purã bonitatem eius. Esse autem commune sicut in intellectu suo, non includit aliquam additionem, ita nec includit in intellectu suo aliquã præcisionem additionis: quia si hoc esset, nihil posset intelligi esse, in quo superesse aliquid adderetur.

¶Hic excluditur primus quorũdam error talis: s. Deus est commune esse omniũ: imaginati sunt isti, q̃ cum omnia cõueniat in hoc, q̃ habẽt esse ipsũ esse omniũ, quo res formaliter sunt in cõmuni seu vniuersali sic ipse Deus gloriosus. Moti sunt aũt tali rõne, visse nulla additiõe specificatũ est esse cõmune: Deus est esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulla additione specificatiũ: ergo Deus est esse cõmune. Sed nec extrã illã, ppter multiplicẽ Maioris intellectũ: dupliciter enim intelligi põt esse à nulla additione specificari. Vno modo ſm rẽ extra animã subsistẽdo; alio modo ſm intellectũ cogitationem tantũ: primo modo Maior est falsa: Minor aũt vera: Secũdo modo Maior est vera: Minor aũt falsa: esse nãq; cõmune p intellectum a sua abstractione acceptũ, nullã cõtradictionẽ includit: secundum verõ q est extra intellectũ, sine cõtradictione nõ inuenitur: omne nãq; esse est contractũ ad substantiã, vel accidens: esse aũt, quod est quidditas diuina, est purum absq; omni additione ſm rem, & ex ipsa sua puritate, ſm rẽ est distinctũ ab aliorũ esse & hoc: & nullo modo cõmune sicut albedo separata ex hoc ipso, q̃ esset pura albedo, esset distincta albedo ab aliis albedinibus cũ subsistãtijs mixtis, & nõ esset albedo in cõmuni. Peccat secũdo Maior illa: qa contingit adhuc dupliciter esse nulla additione specificari seu cõrahi. Vno modo actu tantũ: alio mõ actu & potẽtia. primo mõ Maior est vera: Minor verõ falsa. Secũdo modo Maior est falsa: Minor aũt vera. Esse nãq; in cõmuni licet nulla sit additiõe contractũ, est tamẽ cõtrahibile, aliter nulla res haberet esse, quæ aliquid addit supra ipsum esse: & sic homo nõ haberet esse, cũ vltima esse habeat humanitatẽ, quãtitatẽ, &c. Vnde esse cõmune actu tãtum, specificatiõe caret: esse verõ diuinũ nullã specificationẽ habet actu, nec aliũ habere potest: & ideo actu & potẽtia additiõe caret. Et hæc est solutio, q̃ litera S. Th. ponit sub aliis verbis, dicẽs q̃ omne cõmune nec includit, nec excludit additionẽ, id est nõ includit actu: põt tñ habere illã. Esse verõ diuinũ nõ solũ nõ includit illã, imo excludit, id est nõ solũ nõ includit actu, imõ nec potẽtia: & sic excludit illã: q̃ eũ impossibile est cõuenire alicui, excluditur omnino ab illa. De his diffuse habes in primo contra Gentiles, capite 27.

Vide primo contra Gẽtiles cap. 27.

Similiter etiam quãuis sit esse tantũm, nõ oportet quòd deficiãt ei reliquæ perfectiões, vel nobilitates: imò habet omnes perfectiones, quæ sunt in omnibus generibus propter quòd perfectũ simpliciter dicitur: vt Philosophus & Cõmẽtator in 5. Meta. dicũt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo omnes vnũ sunt. Sed in aliis diuersitatẽ habent: & hoc est, quia omnes illæ perfectiones conueniunt sibi secũdum suum esse simplex. Sicut si aliquis per vnam qualitatem posset efficere operationes omnium qualitatum, in illa vna qualitate omnes qualitates haberet ita Deus in ipso esse suo omnes perfectiones habet.

Deus tametsi est ipsa esse-rẽ tamen in ipso perfectiones habet.

Excluditur secundus error.

Hic excluditur secũdus error talis, ſ. Deus nõ est simpliciter perfectus. Ratio aũt huius erroris in proposito est ista, Id, quod habet esse tantũ, est imperfectũ respectu eius q̃ habet esse viuere, & intelligere: sed Deus habet esse tantũ. ergo Deus est imperfectior aliis. Maior est ex se nota. Minor verò ex dictis deducit sic, Quod est purũ esse nõ est admixtũ aliis, puta viuere & intelligere, aliter esset purũ & non purũ. Deus est purũ esse, ergo non est admixtus aliis. ſ. viuere & intelligere. & cõsequenter Deus nõ habet nisi esse: quod erat probãdum. Defectus huius rationis in litera nõ explicat: sed in primo cõtra Gẽtiles cap. 29. vbi declaratur q̃ ex hac propositiõe, Deus est purũ esse subsistẽs, sequitur, Deũ esse vniuersaliter perfectissimũ. Et propterea notãter in textu dicitur, Imò habet omnes perfectiões, &c. aeſi dicat q̃ ex hoc nõ sequitur. Deũ aliqua perfectione carere: sed oppositũ potius ex hoc concluditur. Est aũt modus ex illo fundamento intrinsecũm deducẽdi talis, Id cui cõuenit esse ſm totã virtutẽ, seu potestatẽ ipsius esse nulla perfectione, seu nobilitate essendi caret, sed esse purũ subsistẽs est id, cui cõuenit esse secundum totã virtutem, seu potestatẽ ipsius esse. ergo esse purũ subsistẽs nulla perfectione, seu nobilitate essendi caret. Maior declaratur ex eo, q̃ omnis perfectio cuiuscũq; generis non nisi secũdum aliquod esse est. Nõ enim sapiẽtia perficit hominẽ, nisi ea homo sapiens sit: nec iustitia perfectio hominis dici potest, nisi ea homo iustus sit. Si igitur omnis perfectio attẽditur ſm aliquod esse: id in quo tota plenitudo essendi reperit omnẽ pfectionẽ patet habere. & sic repugnat, quod Id habeat esse ſm totã amplitudinẽ suã, & aliqua perfectione essendi careat. Minor verò exẽplari-ter notificatur, sicut enim si albedo separata inueniretur, nihil ei de virtute albedinis deesse posset. Vt enim supradictum est, ratio quare albedini huic non inest tota perfectio possibilis reperiri in specie albedinis est, quia coaptata est receptiuo. q̃ ſm totum posse eius nõ recipit eam: ita esse ipsum si receptũ est in alio, coarctãtur est ad naturę illius recipientis limites, ſubstantiã, scilicet, vel accidens & consequenter limitatum ad illius generis nobilitatem. Si verò purum & non receptum est in aliqua sit natura, illimitatum & infinitum simpliciter est, & omnes perfectiones possibiles in ente reperiri simpliciter præhabet. Cum autem audis, q̃ albedo si separata sit omnem perfectionem possibilem suę speciei habet, nõ intelligas, vt veritatis æmuli obiiciunt, quòd negatio. scilicet receptionis eius in alio daret sibi illam perfectionem. sed sicut receptio albedinis est conditio ad suam requisita imperfectionem, ita negatio receptionis est cõditio suæ illimitatæ perfectionis comes. Vnde efficax argumentum, ex receptione & separatione eius sumitur tanquã a conditionibus necessarijs & inseparabilibus.

Nota optime.

¶ Et quoniam habere perfectiones, omniũ generũ potest intelligi dupliciter: Vno modo in seipsis; Alio modo in a'i quo superioris ordinis: ideo ad declarandum, quo modo ipse Deus, qui est ipsum esse essentialiter, habeat omnes perfectiones dicit quòd Deus nõ habet omnes perfectiones in seipsis, id est distinctas ab inuicẽ in propriis naturis. sicut homo habet sapiẽtiam, iustitiã, prudẽtiam, &c. Sic enim in Deo oporteret esse maximã cõpositionem, sed habet eas indistinctẽ vnitas in suo esse simplicissimo. Illud quippe esse diuinũ æquiualet omnibus perfectionibus omniũ generum, & excedit singulas, & omnes simul vtpote res superioris & inaccessibilis ordinis. Cuius exemplum in luce Solis habes, qua sola Sol potest quicquid possunt omnia inferiora per tot varias qualitates, propterea à Philosopho & Cõmentat. quinto Meta. capitulo de perfecto, dicitur q̃ Deus solus est ens simpliciter perfectũ, vniuersitatem perfectionum in se habens.

QVAESTIO XII.

Num perfectiones existentes in Deo, sint aliquo modo distinctæ præter omne opus intellectus.

HIC quæritur an perfectiones existentes in ipso Deo sint aliquo modo distinctæ absque omni opere intellectus.

¶ In hac quæst. quinque agenda sunt, primò declarabi ur titulus quæstionis. Secundò recitabitur opinio Scot. cum fundamentis. Tertio declarabitur opinio S. Tho. Quartò impugnabitur opinio Scoti. Quintò respondebitur argumentis in oppositum.

Positio Scoti.

QVO ad primum scito primò perfectionem esse duplicem: quædam est perfectio simpliciter: & quædã est perfectio in hoc vel illo. Perfectio simpliciter est illa, q̃ in suo ꝓprio, ac formali cõceptu dicit perfectionẽ cum nulla imperfectione, vt sapiẽtia, bonitas, & similia. Perfectio verò in hoc vel illo est q̃ in suo proprio ac formali cõceptu dicit perfectionẽ imperfectioni mixtã, vt humanitas, æquitas, & his similia. Dixi (in proprio ac formali cõceptu) quia includere aliquã imperfectionẽ in cõceptu communi sibi & aliis, aut materiali, nõ derogat suę ꝓfectioni simpliciter. Sapiẽtia enim licet i generis cõceptu, puta habitu, seu qualitate imperfectionẽ dicat, potẽrialitatem. i. aut dependẽtiam, &c. quia tamẽ in suo differẽtiali cõceptu hoc formaliter nõ includit, non probibetur quin perfectio simpliciter sit. Dixi dici, perfectionẽ propter relationem, quæ in suo proprio ac formali cõceptu, cum nulla imperfectione nullam perfectionem sonat.

¶ Scito secũdo, q̃ perfectiões esse in aliquo contingit dupliciter. Vno modo formaliter, alio modo virtualiter. Esse formaliter in aliquo est esse in eo, vt forma est in habẽte ipsam: sicut humanitas, albedo, quãtitas, & alia huiusmodi in homine sunt. Esse aũt in aliquo virtualiter est esse in eo, vt effectus est in sua causa effectiua, quemadmodum calor est in Sole. Poteris autem cõprehendere multum differre inter hos modos essendi in aliquo ex hoc vno eorum effectu pro nunc, quòd ea quę primo modo insunt, intrinsece denominant suppositum tale. Ea autem quę secũdo modo insunt, non determinãt suppositum tale, vt patet in Sole, qui lucet dicitur lucidus, calor autem non dicitur calidus.

¶ Amplius, Perfectiões esse in aliquo formaliter, cõstat dupliciter. Vno mõ in suis ꝓpriis naturis distinctis & limitatis: sicut i homine est esse intelligere & velle, &c. Alio mõ cõtingit eas esse formaliter in aliquo superioris ordinis vnitas & illimitatas: sicut in Solis luce sunt virtus calefactiua, & deliccatiua, & alia hmõi. Nec parũ differt isti duo modi inter se. Longe nanq; excellẽtius est esse in aliquo secũdo modo, vt in exẽplo dato apparet. Quãuis igitur perfectiones omniũ generum excellẽtiori modo sint in Deo, quam in creaturis quia tamẽ perfectiones nõ simpliciter sunt in eo virtualiter tantũ (eis enim nõ denominantur talis) perfectiones aũt simpliciter sunt in eo formaliter, & nõ in propriis naturis limitata, sed vt in re superioris ordinis realiter indistincta & illimitatæ: ideo vertitur in dubiũ an perfectiões similiter existẽtes formaliter in Deo cũ reali identitate sint aliquo modo ab iq; omni opere intellect⁹ distinctę. Hęc de primo.

Tanquã sit ad formã.

Tanquã sit ad finẽ.

Secunda.

QVO Ad secundum Scotus in primo sent. d. 8. q. 3. opinatur perfectiones has esse distinctas præcisio omni opere intellectus distinctione ex natura rei forma liter. Appellat autem distinctionẽ ex natura rei quæ ina fecit ex ipsarũ rerum natura: ita quòd absque omni intellectus operatione est. Formalem verò addit: quia non omnis distinctio, ex natura rei est formalis, sed ea tantum, quę ex quidditatibus seu rationibus formalibus fit. Probat autem intentum suum multis rationibus, quarum eas adducendas censui, quę ex puris naturalibus procedunt: quoniam Theologiam nunc tradere non intendimus, &c.

Scd. d. 8. q. 3. per to tum.

¶ Argu-

Prima ratio.

¶ Arguit ergo primò sic Sapiẽtia & bonitas absolutè distinguũtur formaliter ex natura rei: ergo sapiẽtia infinita & bonitas infinita distinguũtur formaliter ex natura rei: Antecedẽs est euidẽs. Cõsequẽtia aũt ꝓbat: quia infinitas nõ variat rõnẽ formalem eius, cui addit. In quocũq; enim gradu pfectionis suæ latitudinis in telligat, pfectio aliqua semp retinet eãdẽ rõnẽ formalẽ, vt patet in oĩbus. Si igit sapiẽtia & sapiẽtia infinitæ est eadẽ rõ formalis. & ratio formalis sapiẽtiæ distinguit ex natura rei à rõne formali bonitatis: necessario sequitur q̃ ratio formalis sapiẽtię infinitæ nõ includat ex natura rei rationẽ formalẽ bonitatis.

Secunda.

¶ Præterea, Distinctio præcedẽs rationẽ primi distinctiui nõ est per tale distinctiuũ: sed distinctio naturæ & intellectus præcedit intellectionẽ, quæ est primũ distinctiuũ secundũ rationem, ergo, &c. Probatur Minor: quia si nulla distinctio eorũ præcederet, nõ magis distingueretur intellectione, vt intellectio est, quã ea, vt natura est. Quicquid enim distinguit intellectione, vt est omnino indistincta a natura, distinguitur etiam natura.

Tertia.

¶ Præterea, Illa quæ formaliter distincta intelligũtur intellectu intuitiuo, habẽt distinctionẽ, vt existẽtes: sed perfectiones diuinę intelligũtur formaliter distinctæ ab ipso Deo intellectu intuitiuo: ergo habẽt distinctionẽ vt existentẽ in eis. Talis nõ potest esse distinctio rationis: oporteret enim intellectũ diuinum sua intuitiõe causare aliquã relationẽ rationis in sua essentia, vt existentem: quod est absurdũ, igitur talis distinctio est ex natura rei. Maior patet ex differẽtia inter intellectum intuitiuum & abstractiuum. Minor verò est clara de se.

Quarta.

¶ Præterea, Deus intelligit essẽtiam suam vt verã: vult autem vt bonam: ergo veritas & bonitas distinguuntur ante omnẽ actum intellectus. Tenet cõsequentia: quia distinctio obiectorum præuenit distinctionem actuum, sicut causa effectum.

Quinta.

¶ Præterea, Bonitas & veritas in Deo nõ distinguũtur ex natura rei: ergo sũt formaliter synonyma. Consequẽs est cõtra te: consequentia autem ꝓbatur: quia bonitas & veritas non significant nisi ipsas puras perfectiones in re nullo modo distinctas in ea.

Sexta.

¶ Præterea, Inter pfectiões diuinas est ordo demõstrantis: est etiã distinctio inter prædicationes formales, & non formales. Dicitur enim q̃ sapiẽtia non prædicatur formaliter de bonitate: est & æqualitas ſm Au. 15. de Trinitate: igit distinguũtur ex natura rei. Vt quid enim doctores implẽt tot quinternos, si omnia sunt idẽ formaliter. Præterea inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellect⁹ inuenitur cõtradictio: ita q̃ Deus intellectu intelligit & non vult: volũtatem aũt vult & nõ intelligit: ergo inter perfectiones diuinas est distinctio ex natura rei.

Ca. 3.

¶ Præterea, Ad complemẽtum doctrinæ, distinctio fundans distinctionẽ realem nõ dependet ab opere intellectus: sed distinctio perfectionum diuinarũ fundat distinctionem realem eam nationum diuinarum: igitur est ex natura rei: & nõ ex intellectus operatione, &c. Hæc de secundo.

Septima.

Octaua.

Nona.

Decima.

Undecima.

Duodecima.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Octaua.

Nona.

Decima.

Undecima.

Duodecima.

Ca. 1. q. 2. circa fine prima.

Probatur secunda propositio.

Contra arg. pri.

1. dist. 2. qua. 4.

CONCLVSIO.

Perfectiones existentes in Deo secundum se, distinguuntur, virtualiter tamẽ sine fundamentaliter: in eodẽ vero, vt terminat actum intellectus, distinguuntur rõne, sed actualiter.

QVO AD Tertiũ præmissa Trinitate personarũ declarãdæ sunt tres propositiones, in quibus cõsistit sententia S. Tho. & veritas. Prima est, In Deo secũdum se nulla est distinctio actualiter. Secũda est, In Deo secũdum se est distinctio rationis virtualiter seu fundamẽtaliter. Tertia est, In Deo, vt terminat actum intellectus nostri, est distinctio rationis actualiter.

¶ Ad euidẽtiã primæ ꝓpositionis sciẽdũ est, q̃ aliud est iudiciũ de rationib⁹ formalibus rerũ in propriis naturis, & aliud est iudiciũ de rationibus formalibus earũdẽ in re aliqua superioris ordinis formaliter existẽtibus. Res enim in ꝓpriis naturis ideo secluso oĩ opere intellectus distinguũtur formaliter: qa se mutuo nõ includũt in suis formalibus rõnibus. Ideo aũt ratio formalis vnius nõ est alterius: q̃ a quælibet earũ ita est ipsa, q̃ non altera. Verbi gratia, Ideo virtus calefactiua & virtus deliccatiua in ꝓpriis naturis distinguũtur formaliter ex natura rei: quia virtus calefactiua ita est calefaciẽdi principiũ, q̃ nõ deliccãdi & cõuerio. Res aũt adunatæ in aliquo superioris ordinis, sicut in vna simplici re altiori inueniũtur: ita in illius vnica rone formaliter adunãtur: hęc q̃ distinctiõe formali ex natura rei necesse est careãt, cũ desit ibi talis distinctionis radix iam dicta. limitatio. ſ. illa, quęlibet earũ ita est ipsa, q̃ nõ altera: neutra nãque earũ, cum sunt taliter vnitæ, est magis ipsa quã alia. Verbi gratia, profectũdo exemplũ datũ. Virtus calefactiua & deliccatiua in luce Solis formaliter inuentæ sicut in vna lucis natura adunantur: ita in lucis ratione formali indistinctẽ formaliter sunt: ita q̃ assignata cõpleta Solaris lucis diffinitioe, nõ sit op⁹ vltra earũ quærere diffinitiões. Cõpleta enim diffinitiõe, Solaris lucis, eã in sua celsitudine, qua inferiora indistinctẽ in seipla recipit, cũ declaret, ꝓpter adæquationẽ, quę deb. esse i er diffinitionẽ & rem diffinitã. virtutẽ eius calefactiuã & deliccatiuã manifestat, quandoquidẽ virtus eius calefactiua non magis est ipsamet, quã sit lux & virtus deliccatiua, & ecõuerso. Cũm autẽ ſm Dyonisium quinto capitulo de Diuinis nomi nibus, perfectionis simpliciter sint in Deo non ad proprias naturas definitæ, sed ad ipsius esse illim rationẽ elevatæ: consequẽs est, vt sicut omnes in vna simplicissima reformaliter adunatur, ita in illis simplicissima ratiõe formali indistinctẽ formaliter sint. Et sicut sapientia diuina nõ magis est sapiẽtia, quam bonitas & veritas & ipsum esse diuinũ & ecõtrarã ratio formalis ipsius esse diuini nõ magis includit ipsum esse, q̃ sapiẽtia & bonitatẽ. Si enĩ adæquata diffinitio illius rei simplicissimę, quę Deꝰ est daret, in illa vnica rone formali quicqd est Deus, includeret formaliter: aliter diffinitio eel situdinẽ diffiniti non adæquaret, vñ & ipe Deꝰ gloriosus, q̃ seipsũ ꝓ modũ sui intelligitur, vnicã tãtũ rationẽ formalem format, Verbum scilicet.

¶ Potes ergo super hæc arguere sic, Quęcũque formaliter adunanẽ in vnica & adæquata ratiõe formali ipsius Dei nõ distigũtur formaliter ex natura rei: sed perfectiones diuinæ secluso omni opere intellectus, adunantur in vnica & adæquata ratione formali ipsiꝰ: ergo, &c. Probatur Minor: quia nõ magis adunãtur virtutes qualitatum inferiorum in luce Solari, quã perfectiones simpliciter in Deo: sed illæ adunantur formaliter, vt ex se patet, & ab aduersatiis cõcedit ur: ergo, &c: Probatur Maior: quia aliter diffinitio non adæquaretur diffinito.

Secunda ratio.

¶ Secũdò principaliter pro prima ꝓpositione arguit sic, Omnis actualis distinctio ex natura rei fundatur super actuali oppositione ex natura rei, sed inter perfectiones nulla est actualis oppositio ex natura rei: ergo. Maior habet ex 10. Met. tex. cõ. 24. Minor probat inductione, q̃ enim ibi nõ sit oppositio cõtradictoria, neq; priuatiua formaliter, ex eo q̃ pater q̃ vtriusq; oppositionis alterũ membrũ est formaliter negatio, quã ponit in Deo formaliter, nefas est. Nec sufficit, q̃ sit ibi negatio fundamentaliter: quoniam distinctio actualiter exigit actualiter oppositionẽ: opposito autẽ actualiter exigit extremã actualiter, vt patet regulariter de omni oppositione. Quod autẽ nõ sit oppositio inter eas cõtrariẽ, patet ex eo, q̃ alterũ cõtrariorũ seim per est defectiuũ 10. Metaphys. tex. cõ. 16. Quòd verò nõ sit oppositio relatiua inter illas, ex se manifestũ est. Nec obstat. q̃ ex hoc sequi videtur, q̃ in Deo non sint multæ perfectiones, sed vna tantum, puta deitas: verissimũ enim est. q̃ Deus ipse nõ est, nisi vna perfectio illimitata, omnino prahbens in se multiplicatas & multiplicabiles in aliis perfectiones omnes.

T. c. 24.

T. c. 16.

¶ Ad euidẽtiã tam fidẽ, quã tertiæ propositionis nota. q̃ (vt in quadã quæstiõe supra diximus) sicut res illa simplicissima, quã Deũ dicimus, est in. cui assimilantur omnes perfection. s simpliciter in propriis naturis existẽtes, ita est id, cui assimilantur omnes cõceptus formales earũ, cum nihil aliud sint, quã ipsa perfectiones in esse intẽtionali. Ex hoc aũt, q̃ Deus terminat conceptiones has vt obiectum in eis intellectũ necesse est Deũ ipsũ omium earũ correlatiuũ intelligi pluribus relationibus rationis ſm earũ numerum: sicque distinctionẽ in se rationis actualiter habere: ita vt Deus obiectus pluribus cõceptionibus, seu rationibus formalibus dicat habere in se distinctionẽ ratiõis formalẽ actualiter, obiectiuè tamen, & propter pluralitatẽ cõceptũ formalũ, quibus obiicitur, & propter pluralitatẽ relationum rationis, quibus refertur, seu referri intelligit ad pfectiones prædictas: tam in esse naturali quã in esse intẽrionali. Ex eo aũtẽ q̃ in Deo, secluso omni opere intellectus est, vnde causare & terminare posit cõceptus prædictos, dicitur habere in se distinctionẽ rationis virtualiter, seu fundamẽtaliter. Habet aũtẽ hæc Deus ipse ex ilima illimitatio sui perfectione, cuius, licut nulla creatura est capax in esse naturali, ita nullus intellectus creatus in esse intẽtionali: quicũq; enim intellectus creatus (etiã videẽs Deũ per essentiã) impotẽs est ad formãdum cõceptũ vnum diuinæ adæquatũ perfectioni. Vnde pro secunda ꝓpositione argue sic. Omne habẽs in se, vnde causare & terminare. ac verificare obiectaliter possit, distinctas rationes seu cõceptiones formales, habet in se distinctionẽ rationis virtualiter, secluso omni opere intellectus. Deus gloriosus est homini: ergo. Pro tertia verò propositione argue sic, Omne terminãs plures conceptus formales, habet in se actualiter distinctionẽ rationis, Deus est huiusmodi: ergo, &c. Hæc de tertio.

Probatur secũda propositio.

QVO ad Quartũ arguit cõtra Scotũ tripliciter. Et primò, sic, Distinctio formalis ex natura rei est maior distinctio distinctione realis: ergo pfectiões diuinæ nõ distinguũtur formaliter ex natura rei. Cõsequẽtia tenet. & antecedẽs ꝓbat sic, Distinctio p intrinsecã est maior illa, quę fit pea, s, sunt extra intima rei. distinctio formalis ex natura rei est p maximæ intimæ rei: distinctio autẽ realis per ea quæ sũt extra intima rei: ergo, &c. Minor: patet ex Sco. in 1. sen. dist. 2. dicẽte q̃ distinctio formalis ex natura rei fit per prędicata primi modi, quæ insunt rei in primo signo: distin-

Universidad de Deusto

Dissolutione.1. q̃. vbi proposita circa medii. Secundo Scot. 1.d.8.q.3. in 3. principale.

ctio autē realis sit per ea quæ insunt post. Maior probat. Distinctio per aliqualiter intima est aliqualiter distinctio: distinctio per magis intima est maior distinctio: ergo distinctio p maxie in tima est maxia distinctio. Si enī simpliciter sequit ad simpliciter & magis ad magis, maximū: necessariò sequit ad maximū, &c.

¶ Secundò arguit sic, Perfectiones diuinæ abstractæ abstratiōe præcisissimæ, sunt formaliter infinitæ: Ergo sunt idē formaliter ex natura rei. Antecedens est Sco. in 1. sent. distinctio. 8. quæst. 3. in responsione ad argumentū principale. Cōsequētia probat, supponendo ẽm duplicē infinitatē (in respōsione ad primum declaranda) dupliciter posse intelligi illud antecedēs. s. de infinitate infra propriā rationē, & de infinitate infra entis latitudinē: cūc sic aut intelligis illud antecedens verificart de infinitate prima, & hoc nō: quia nullū prius includit formaliter suum posterius: perfectio autē diuina, puta sapiētia, est prior infinitate illa quia modus eius in ir infecus est, &c. Aut intelligitur de secūda infinitate, & tūc sequit̃ intentū: quia si sapientia diuina præcisè & formaliter sumpta est ita infinita q̃ ad nullā entis prfectionē simpliciter & formaliter terminata, oportet q̃ infra suæ rationis formalis ambitū omnem perfectionē simpliciter cōtineat, & q̃ nullā a ratione sua perfectionē formaliter excludat: & cōsequēter, q̃ a nulla formaliter distinguaī ex natura sua: statim enim q̃ ab aliis perfectionibus distingui ponit, coartata forma liter infra entis ponitur latitudinem: quod ad oppositū antecedentis sic intellecti, ponitur enim talem & tātā entis perfectionem formaliter importare, ita q̃ non omnem. Verbi gratia, ponitur q̃ sapientia formaliter ex natura sua eam perfectionē ponit, quam enti sapienti a addit: ita quod non eam quam iustitia sua bonitas enti addit. &c.

Tertio.

¶ Tertiò sic, Perfectiones diuinæ distinguntur formaliter ex natura rei. ergo. inter eas est relatio realis. Tenet consequentia, quia distinctio illa cùm si relatio existens in rerum natura necesse est q̃ sit realis, sicut non quodlibet aliud existēs in rerū natura reale est, consequens autem est contra Auicen. dicentem q̃ eiusdem ad seipsum non est relatio realis.

3. met. c. 10. no. optime duplex infinita.

QVO ad quintū pro respōsione ad primū & destructionem Scoti fundamenti nota. q̃ aliquid esse infinitū cōtingit dupliciter. Vno modo ẽm propriā rationē: alio modo, ẽm quod ens seu simpliciter. Illud est infinitū ẽm propriam rationē quod nullis suæ propriæ latitudinis clauditur terminis, licet sit ad talem entis gradū definitū, quod nō omnē essendi perfectionem habeat. Illud verò est infinitū ẽm q̃ ens seu simpliciter, quod nullis infra totius entis latitudinem terminis limitatur, sed omnē habet perfectionē essendi. Exemplū in quantitate molis: Quantitas si daretur infinita, esset secūdum quantitatis rationem infinita: esset enim infinita quātitas, nō tamen esset secundū esse infinita: esset nanq; ens finitū & limitatū ad quantitatis genus. Similiter in quātitate virtutis: Albedo, si esset infinita intensiuè esset infinita ẽm propriam rationē, esset enim infinita albedo: nō tamen esset infinitū ens, quia ad speciem esset definita. Non parui autē refert qua quis infinitate dicat esse aliqd infinitum. Prima enim infinitas, cum attendatur penes ea, quæ infra rei latitudinē sunt, rationem rei formalem in ea, qua inuenit formali limitatione relinquit: vt patet in exemplis datis. Secunda autē infinitas, attenditur penes ea, ad quę totius entis latitudo se extēdit: rē & eius rationē formalem illimitat, & elenatad hoc vt ipsa omnis sit perfectio in ente possibilis: & nō magis sit ipsa, quā quæcūq; alia perfectio simpliciter, ac p hoc distinctionē & formalē limitationē, qua ab aliis formaliter ex natura rei absolutè sumpta distinguebatur, eā comitari nō finit.

¶ Ad propositū ergo descendēdo dico, q̃ licet sapientiæ & sapientię infinitæ prima infinitate sit eadē oīo ratio formalis: tamen sapiētię infinitæ secūda infinitate est lōgē altior ratio formalis. Cōcludit enim in sua ratione formali omnē perfectionē simpliciter, & sic cū in Deo sint perfectiones omnes infinitate, oportet omnium vnam esse simplicem rationem formalem.

Optime soluitur Achilles Scoti.

¶ Ad argumētū, sub quacūq; forma fiat, respondeat, attendendo æquiuocatione infinitatis: quoniā, vt dictū est, infinitas prima est illa, quę nō variat rationē formalē, & quæ attendit penes gradus perfectionales ꝓpriæ latitudinis rei, nō aūt secūda. Vnde si perfectiones diuinæ nō essent infinitæ nisi prima infinitate, argumētū cōcluderet: quia habet secundā ante omnē actum intellectus, ideo nihil cōcludit. Nec obstat, q̃ fortè infinitas prima cuiuscunq; perfectionis simpliciter inferat secūdā: Sufficit enim q̃ rōne distinguātur, vt aliquid secunda fiat, qđ non prima. Similiter nō obstat. si quis perfectiones cōmunissimas, putasse bonitatē, & similes, &c. vtrāq; infinitatē habere negaret: nesciens in eis imaginari primam: ꝓptera quod propria latitudine careāt. Hoc enī magis nostro fauet ꝓposito: quoniā si vtrāque infinitatē habē, q̃ alibi discutiendū est, distinctione supra dicta opus est, Si autem secūdam tantū absque distinctione aliqua negādum est esse, & esse infinitū habere omnino eādem ratione formalem: & sic ruit totum Scoticum ędificium.

¶ Ad secūdum loquendo de distinctione actuali quacūq; negatur Minor. Et ad eius probationem dicitur negādo omnia assumpta. Sufficit enim hoc, ꝙ aliqua distinguantur intellectione, vt intellectio est, & nō natura, distinctio rationis fundamentaliter inter natura & intellectionē. Vnde quādo dicitur, Quicquid distinguitur intellectione, vt omnino indistincta est a natura, distinguitur etiā natura, distingue ly indistincta actualiter, vel fundāmētaliter. Et primo modo dic esse falsum, secundo modo verū: sed tunc negatio Minorē subsumendā, scilicet sed intellectio & natura sunt indistinctē fundāmētaliter ante omnem actum intellectus, habent enim distinctionem rationis fundamentaliter, vt declarauimus. *Ad secundum.*

¶ Ad tertiū negat Minor, licet enim Deus intneatur perfectiones suas ab æterno distinctas, nō tamē ab æterno distinctas actualiter. Licet ponere distinctionē rationis actualiter, causari per actū intellectus diuini non sit à Philosophia alienum. *Ad tertium.*

¶ Ad quartū negatur cōsequētia. Sufficit enim q̃ obiecta intellectus & volūtatis prędistinguātur fundāmētaliter: nec est opus distinctione actuali pro tūc, sicut nec intellectus & volūtas Dei pro tūc distinguūtur, nisi fundāmētali distinctiōe rationis. Ad quintū negatur cōsequētia, Synonymeitas enim cū sit passio nominū, non attendit penes identitatē rationis formalis rei ẽm se, sed penes identitatē cōceptus formalis seu mentalis: voces enim sunt notæ earū quæ sunt in anima passionū: vnde cum veritas & bonitas Dei habeāt diuersos cōceptus, in nobis non sunt synonyma. Ad probationē ergo dicit, q̃ licet significent eandē rem formaliter ẽm se, & solū illā vt rem significatā: tamen significandi, & hoc de struit synonymeitatē, vt dictum est. *Ad quartum. Ad quintum.*

¶ Ad sextū dicitur, q̃ ex parte rei sufficit ad omnia illa distinctio rationis virtualiter, seu fundāmētaliter cū distinctiōe rationis actuali ex parte nostri. Loquimur enim, vt cōcepimus. Formamus autē distinctos cōceptus, quorū vnus ex alio oritur, & de alio nō prædicatur, & habet aliquā habitudinē, quā alius non habet. Et ideo demōstrationes prædicationesq; formales & identitas facimus: negamusq; de Deo sub vno cōceptu quod affirmamus de ipso sub alio. Implent ergo libros doctores balbutiendo, vt possunt, excelsa Dei humano more resonātes simplicissimā illā rationē formalē. Omne quod in Deo est formaliter cōplectēs em, non nisi particularibus cōceptibus inspicere, tradereq; potētes, & nō propter distinctionē, quæ ibi sit ex natura rei. Aequalitas autē inter perfectiones diuinas ante omnē actum intellectus non est nisi fundamentalis non excessus inter se, qui inter eas virtualiter tātùm distinctas saluatur. *Ad sextum.*

¶ Ad septimū dicit, q̃ quia ante omnē actū intellectus nō inuenitur cōtradictio formaliter, sed fundamētaliter tātū: quia alterū cōtradictorū est formaliter negatio, quæ nō est nisi per opus intellect⁹: ideo sufficit ꝓ tūc inquiri distinctionē rōnis fundamētaliter, quod cōcedimus: nec aliud exigit, vt patet per le. *Ad octauum.*

¶ Ad vltimū dicit, quod emanatiōes distinguūtur & realiter & formaliter. & licet distinctionis formalis earū fundamētū sit distinctio intellectus & volūtatis: nō tamē distinctionis realis earū non enim ideo ꝓcessiōes diuinæ distinguūtur realiter, quia altera est ab intellectu, altera à volūtate: sed qa habēt realē oppositionem relatiuā (vt Boetius tradit.) Falsum ergo assumitur, q̃ scilicet distinctio perfectionū diuinarum sūdet distinctionem realē emanationum diuinarum. Ad fundādam autem distinctionem formalem inter eas sufficit distinctio formalis fundamentalis inter intellectū & voluntatē. sicut etiā ipsæ processiones diuinę non distinguuntur formaliter ex natura rei, secluſa distinctiōe reali, sed distinctione rationis virtualiter tātū ante omne opus intellectus. ita q̃ absque reali oppositione relatiua nō magis distinguuntur ex natura rei quā m intellectus & voluntas. *Ad nonum.*

¶ Potest autē breuius ad hoc & similia argumēta dici, q̃ in diuinis est ante omnē actū intellect⁹ distinctio formalis nō formaliter, sed virtualiter, id est eminēter cōtēta hoc modo: q̃ a quodlibet diuinū ꝓpria exequitur, ac si esset distinctū formaliter ab alio. Intellect⁹ em ita intelligit & nō vult: & volūtas ita vult, & nō intelligit: ac si esset distinctio formalis formaliter inter intellectū & volūtatē: & sic de aliis. Fūdatur autē talis modus habendi distinctionē formalē supra deitatis eminentē vnitatē formaliter formaliter: & sufficit ad oia saluanda, quæ p distinctionē formaliter saluāda inducūtur: quia illi eminenter æquiualet. *Decimum. Ad vltimum. Ad primum. Ad secundum. Ad tertium. Ad quartum. Ad quintum. Ad sextum. Ad septimum. Ad octauum. Ad nonum.*

Secundo modo inuenitur essentia in substantijs creatis intellectualibus, in quibus est aliud esse, quam essentia ipsorum, quamuis essentia sit sine materia, vnde esse earum non est absolutum sed receptum: & ideo limitatum & finitum ad capacitatem naturæ recipientis. Sed natura vel quiditas earū est absoluta nō recepta in aliqua materia: & ideo dicitur in libro de causis, quod intelligētiæ sunt finitæ superius, & infinitæ inferius. Sūt enim finitæ quātū ad esse suū quod

Finitū essentia autem infinita est quo ordinē tā cōtinua secūdā numerum multiplicabilitē est. In 5.

quod à superioti recipiunt: non tamen finiuntur inferius, quia earum formæ nō limitantur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas: & in talibus substantijs non inuenitur multitudo indiuiduorum in vna specie, vt dictum est, nisi anima humana propter corpus. cui vnitur.

¶ In hac secūda parte capituli huius de essentijs substātiarū intellectualiū creatarum, quæ in secūdo ordine collocātur, quatuor propositiōes colligit. Prima est: In substantijs intellectualibus creatis esse est aliud ab essentia. Secūda, In eis nō inuenitur materia. Tertia, Esse earum est finitū: essentia autē infinita. Quarta, Nulla earū multiplicabilis est numeraliter nisi vltima, scilicet humana. Prima & secūda (tanquam declaratis omissis) tertiam explanat ratione & autoritate.

Actus finitur potētia: potētia finit actum.

AD RATIONIS Autem euidētiā est notādum, q̃ actus finitur per potētiam, in qua recipitur & potētia finitur per actū, quem recipit, diuersimodē tamē quod enim est in potētia, nō est determinatū: sed determinabile per actū, ad quem est in potētia: cùm aūt ipsum receperit ab eo formaliter finit. Similiter actus ẽm essentiā suā receptibilis est, in hoc vel illo: & cōsequēter de terminabilis ad hoc vel illud subiectū. Cùm verò receptus est in hoc, iā nō remanet in eo amplitudo & indefinitio ad hoc vel illud. est enim ad hoc determinatus. Est ergo duplex finitas & duplex infinitas. altera s. ex parte actus: altera ex parte potēcię. Sed infinitas ex parte potētiæ imperfectionē sonat, cùm sit p carentiā actus potentiā finiētis. Infinitas autem actus perfectionē maximam dicit, cùm sit per carentiā potentiæ actū finientis. In cuius signum formæ secundū rē nō receptæ in aliquo lōge pfectiores sūt formæ receptis, vt patet. Cū ergo esse substātiarū intellectualiū sit receptū in earū essentia: consequens est quòd sit finitū eo modo, quo actus finitur per potētiā. Vnde & cōtractū & limitatū est ad genus sui receptiui, naturæ scilicet cuius est. Quia verò essentia earū non est recepta in aliquo, cùm sit forma nō recepta in materia: cōsequēs quoque est, quòd sit infinita infinitate se tenēte ex parte actus: non est enim determinata ad capacitatem alicuius materiæ ipsam recipientis, sicut sunt formæ rerum materialium.

Probatur ex dictis pro posito.

¶ His præmissis formetur ratio sic, Id, cuius esse est receptū, forma autē irrecepta, habet esse finitū, essentia aūt infinita: intelligētiæ sunt huiusmodi. ergo. Et nota q̃ in ratiōe hac termo est semper tā de finitate, quā de infinitate se tenēte ex parte actus. Tali enim finitate esse intelligentiarū finitū est: & tali infinita te earū essentia est infinita. Si enim loqui volumus de finitate se tenente ex parte potētiæ, earum essentia finita inuenitur, eo quod potētia in eis est terminata per actum essendi.

Confirmatur ex dictis pro posito.

¶ Confirmatur autē hoc autoritate libri de Causis, vbi dicitur, q̃ intelligētiæ sunt finitę superius & infinitæ inferius. quia esse earū, quod est supremū in eis, est receptū: essentia verò, quod infimū est, non est recepta: & quia essentia earū vt respicit id, quod est supra se formaliter, ipsum. s. actum essendi, & finita, recipiēdo ipsum. vt autem respicit id quod est infra se, materiam scilicet, est infinita, vt potè non recepta in ipsa, &c.

ADVERTE Hoc ad multorū supradictorū intelligētiā, & vt euites errorē eorum, qui horum fundamētum non intelligentes, dicūt, q̃ si esse ideo est infinitū simpliciter, vt supra dixim⁹, quia in nullo receptū est, cum essentia tam substātiarū immaterialium, quā compositarū in nullo penitus recepta sit: erit infinita simpliciter, quod est ridiculum. vnde ex irreptione infinitatem arguere, valde leue videtur.

Probatur quarta.

¶ Sito igitur positionē hanc fundari super hac propositiōe, Omnis res ẽm suū ordinē receptibilis in alio, realiter irrecepta est infinita infinitate opposita finitati: quā res sui ordinis recepta contrahit. Dixi, ẽm suū ordinē receptibilis in alio, propter cōpositā & materiā, quę in tota sua latitudine irreceptibilia sunt. Dixi, est infinita infinitate opposita, &c. quia sicut nō quodlibet receptibile est in quolibet, sed quilibet actus habet ꝓpriū receptiuū (vt habet in secundo de Anima textu Cō. 24. & 26.) ita nō ex qualibet receptione sequit quælibet finita: sed determinata ex determinata, & per oppositū ex tali irreceptione talis infinitas opposita. s. finitati: quā (si recepta esset) res illa contraheret. Verbi gratia, albedo, cū sit receptibilis in subiecto, si ponat irrecept., erit infinita, nō quacūq; infinitate, sed ea, quæ opponit finitati, quā in subiecto habet. In ꝓposito ergo tā esse quā forma ẽm suū ordinem receptibilis rationē habet (neutri enim recipi repugnat) sed in alio & alio receptiuo. receptiuū enim propriū ipsius esse, est quidditas seu suppositū, formæ verò est materia. Et ideo sicut alterius rationis est receptio formę in materia à receptione esse in essentia, vt supra ostēdim⁹: ita alterius rōnis est finitas formæ per materiā à finitate esse per essentia: licet cōueniāt in hoc, q̃ vtrāq; est per modū, quo actus finitur per potētia: & similiter diuersarū rationū oportet esse infinitatē, quā forma sortitur ex hoc, quod est irrece, ta in materia: & infinitatē, quā esse sortit ex hoc, q̃ in quidditate nulla est receptū. Forma nāq; ex hoc, q̃ recepta in materia infra ipsā clauditur, amplitudinē suā, qua ad hoc veli illud particulare est indefinita, amittit. & ideo ex hoc, q̃ separata à materia est, non alirer est infinita, nisi quia ad nullius materiæ capacitatē coartata eius terminis caret. Esse autē, quia ex hoc, quod recipitur in aliqua quidditate, ad illius genus & speciē coartatur: si irrecęptū ponatur, ad nullū genus diffinitum erit: & cōsequenter cuiusliber generis terminis carens simpliciter infinitum.

Habes ergo dubii solutionē ex hoc, q̃ nō dicimus, omne irreceptū infinitū: sed rem ẽm ordinem receptibilem irreceptā & ex hoc, q̃ non dicimus, omnem rem ẽm suum ordinem recepti bilem irreceptam esse eodem nodo infinitum, sed diuersimodē. Ex primo enim patet, q̃ substantia composita nullam infinitatē ex sua irreceptione habet. Ex secundo verò, q̃ essentia intelligentiæ, quæ claudiiur in ordine formæ, cum sit pura forma separata à materia, & nō sit ipsū esse, ex sua irreptione in materia est infinita: sed nō simpliciter, &c. & q̃ esse diuinum q̃ sub ipsius esse ordine concluditur ex sua irreptione in quidditate seu essentia est infinitum simpliciter.

Habes & hinc vnde Scotistarū & Scoti, eorū iudicio, peccatum deprehēdas in primo. Sententiarū dist. 2. quæst. 2. vbi ab eis imponitur S. Tho. ratio vltimò ibi inducta ad concludendā Dei infinitatē, quæ est talis. Forma finitur per materiā, ergo forma, quæ nō est nata esse in materia est infinita. Iā enim nosti qualē, infinitatem ratio hic cōcludat, & quod infinitas Dei altiores negat terminos secundum S. Thomam. *T.c.31.*

¶ Vnde aduertas triplex ibi peccatū. Primū est, q̃ ratio prædicta ad cōcludendā infinitatē simpliciter assūpta a nobis dicit: cùm apud nos non cōcludat nisi infinitatē ẽm quid. Secundū est, q̃ ratio prædicta secundū fallaciā cōsequētis sophisma asseritur, quia forma prius natura est finita in se, quā finiatur per materiā: sicut illud 1ertii Phys. corpus finitur ad aliud corpus: ergo si non est finitū ad aliud corpus, est infinitū. Manifeste eni patet error: quia cū dicitur. Forma finitur per materiā, ly per, denotat causā præcisam finitatis ẽm quid supradictē: nō enim forma secundū se est tali modo finita: cū ẽm se sit indeterminata ad hanc vel ilam materiā: & ideo benè sequitur: ergo forma, quæ nō est nata recidi in materia: est infinita ẽm quid. Si enim affirmatio est causa præcisa affirmationis, negatio erit causa negationis, non est aūt talis, ꝓcessus tertij Phys. quia corpus nō finit per aliud corpus causaliter & præcisè. Tertiū est, quod inficiari conatur aliud supradictū. s. q̃ essentia intelligētiæ est finita superius per suū esse. Cōtra, inquit, esse est posterius essentia, & accidēs eius apud vos: ergo essentia intelligētiæ in primo signo naturæ vt infinita intē sue: & cōsequēter nō finibilis p esse in secūdo signo. *Vbi supra.*

¶ Ad hoc quidē dicit, q̃ licet esse sit posterius essentia ordine generationis & accidēs eius, id est extra cōceptū formalē: tamē essentia in illo priori est finita simpliciter, & per hoc q̃ est receptiua ipsius esse, & nō est ipsum suū esse, &c. sicut enim p hoc q̃ essentia est ipsū esse est infinita simpliciter (vt patet in Deo ex dictis) ita per hoc q̃ essentia nō est suū esse, nō est finita simpliciter, iuxta maximā illā, Si affirmatio est causa affirmatiōis, &c. Quia ergo in omni priori essentia intelligētiæ est fundamētaliter receptibilis ipsius esse, & ab hoc abstrahi nō potest, licet nō in omni priori habeat illud: sequit, q̃ sit simpliciter finita p suū esse, id est, per hoc nō est suū esse, sed illa actuabilis, vel actuata est, &c. Sic enim intelligit, cū dicitur q̃ essentia intelligentiæ finit per suū esse. Quarta ꝓpositio quo ad primā ptē superius discussa relinquat. Quo ad secundā verò, q̃. s. anima intellectiua, quæ est vltima inter substātias intellectuales fit multiplicata numeraliter, eget magna cōsideratione. In textu autē assignat pro causa huius vnio ad corpus: omnis enim forma sic vnita corpori, q̃ dat ei esse formaliter, necessariò multiplicat ẽm multiplicationē illius: alioquin plura corpora haberet idē esse in numero: ab vno enim forma non ꝓuenit nisi vnū numero esse subsitātiale, & merito exvnioe ad corpus anima multipli cari numeraliter dicit: quia diffinitio numeraliter, cū nō sit formalis, oportet q̃ sit ẽm quātitatē, vt supra declaratum fuit) ẽm quantitatē autē esse nō posset talis diffinitio in anima, si forma non esset rei quantæ (vt intelligētiæ ostendunt.) Efficax ergo ratio ad concludenda pluralitatē numeralē animarum est coniunctio ipsius animo ad corpus numeraliter multiplicatum. *T.c.31. c.3.9.5. c.9.9. Anima humana cum ex occasione multiplicetur ad corporum multiplicia nec manet destructis corporibus.*

Et licet indiuiduatio eius ex corpore occasionaliter dependeat, quantum ad sui inchoationem: quia non acquirit sibi esse indiuiduatū, nisi in corpore cuius est actus: nō tamen oportet, vt destructo corpore, indiuiduatio pereat: quia cùm habeat esse absolutum, ex quo acquisitum est sibi esse indiuiduatū ex hoc quòd facta est forma huius corporis illud esse semper remanet indiuiduatum, & ideo dicit

Auicen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Auicenna, quod individuatio animarum & multiplicatio dependet ex corpore, quantum ad sui principiū, sed non quantum ad sui finem.

¶Hic obiectio quædā cōtra quartā ꝓpositionē excluditur, quæ talis est. Forma multiplicata ad multiplicationē corporis destructis corporibꝰ, nō remanet in sua multitudine: anima humana est multiplicata ad multiplicationē corporis: ergo nō possunt remanere multæ aīæ humanæ destructis corporibus, &c. Processus bonus, cōclusio aūt falsa est: ergo altera ꝓmissarū, nō Maior, vt probatur: ergo Minor, quę fuit quarta ꝓpositio. Maior probat ex eo, ꝙ remota causa, remouet effectus. Si ergo cā multitudinis animarū est ipsa multitudo corporū, remota multitudine corporū remouebit etiā multitudo animarum. Excluditur autem hic obiectio in litera, declarando, formas duplici ter plurificari ad plurificationē corporū: scilicet cum dependentia à materia, & sine depēdētia ab illa: & primę quidē destruūtur destructis corporibus, secūdę verò remanent, eo ꝙ nō nisi occasionaliter eorum individuatio à corporibus est: de harum autem numero est anima intellectiua.

AD horū euidētiā nota primò, ꝙ idem est iudicium de esse & vnitate & multitudine rei, quo ad dependentiā & independentiā: ita scilicet ꝙ cuius esse à materia nō depēdet, nec eius vnitas: nec multitudo à materia depēdet. Cuius aūt esse à materia dependet, tam vnitas, quā pluralitas eius etiam ab illa dependens est, vnum enim & multa entis passiones sunt.

NOTA Secundò, ꝙ formę sunt in triplici differentia. Quædā fiunt in materia & educunt de potētia materię, vt formę materiales. Quædam fiūt in materia, sed nō educuntur de potentia materię: vt anima intellectiua, quę venit de foris. Quędam nec fiunt à materia, nec educuntur de potētia materiæ vt formæ separatę à materia, intelligētię. s. Non potest autem dari quartum genus earum, ſquæ educātur de potētia materię, & nō fiant in materia: quia implicat, vt de se patet.

¶Et ille q dē, quę nec educunt de potētia materia nec fiūt i ea, oio independentes & separatę sunt à materia & immultiplicabiles numeraliter, vt suprà ꝓbatū fuit. Primę verò & secūdæ, q cōuenūt in hoc, ꝙ fiūt in materia, habēt & hoc cōe, ꝙ oportet vtraſq; esse coaptatas & ꝓportionatas suis receptiuis materiis, in quibus fiūt: proprios enim actus oportet in propriis fieri materiis, vt dicit 2. de anima tex. cō. 24. & 26. Forma nanq; Leonis deber esse cōmensurata corpori Leonino, ita ꝙ non equino: & huiꝰ Leonis forma oportet ꝙ sit cōmēsurata huic corpori Leonino, ita ꝙ nō illi, & c. Et ex hoc cōsequēter cōuenīūt ita in hoc, ꝙ vtraſq; oportet simul multiplicari in propriis corporibus. Quęcūq; em oportet esse inuicē coaptata & ꝓportionata simul, recipiūt multitudinē & vnitatē, vt patet in discurrēdo in singulis semper enī multiplicationē formarū in vna specie comitatur multiplicatio corporū in illamet specię, & ecouerſo: aliter vel vna forma esset in diuerſis materiis, vel diuerſę materię sub vna forma, quorū vtrūq; est ipoſsibile. Ex eo verò ꝙ primę formę educunt de potētia materię, & nō secūdę, differūt inter se in hoc ꝙ primę habēt esse depēdens à materia, sicut à causa materiali earū esse causante & ſuſtētāte. Secę aūt habēt esse exedēs totā materię capacitatē & indepēdēs ab ea, vtpotè nō causatæ ex illa. Et ex hoc cōſequēter differūt secūdò, ꝙ primarū tā vnitas, quā multitudo à materia depēdens est, sicut & esse: & ideo sicut destructis corporibꝰ ipse destruūtur: ita vnitas & pluralitas earū. Secārū verò tā vnitas, quā multitudo indepēdens est à materia, sicut & esse: & ideo sicut destructis corporibꝰ earū esse remanet, ita vnitas & pluralitas. Et hoc est qđ hic intendit. S. Tho. dicēs diuiduationē aīę. i. vnitatē eius. Et similiter in tellegēdū est de pluralitate occasionaliter ex corpore depēdere. Depēdet enī hoc modo: q a fit in corpore, nō aūt ita, ꝙ educaī de potētia corporalis materię: & hoc est quod subdit, quia non acquirit illud in corpore, & ratione addit, q a cū habeat esse absolutū, id est indepēdens à corpore, corrupto corpore, absque illo remanere pōt. & ideo Auic. dicit individuationē aīæ ex corpore in sui initio depēdere: nō aūt in fine, quia. s. non fit nisi in corpore. Potest autē esse de facto est post mortē sine corpore, & sic soluta est obiectio facta, quia Maior est falsa de secundo ordine formarum, qualis est anima humana.

¶Ad probationem eius iam patet quid dicendum, quia corporum multiplicatio non est proprie causa, sed occasio & non nisi in fieri multitudinis animarum: cessante autem causa in fieri, non cessat effectus quo ad esse.

a. de ge. animalium c. 3.

c. 5. 9. 9. cōuenīūt inter se. T. ca. 24. & 26.

Differūt inter se.

De individuatione animæ intellectiuæ.

QV AEST. XIII.

HIC circa individuationē animę intellectiuæ, per quod scilicet individuetur, dubitatur. In hac quæstione facienda sunt tria. Primò recitabitur opinio Scoti. Secūdò declarabitur opinio S. Tho. Tertiò respondebitur argumentis in oppositum.

QVO ad primū Sco. in secūdo sen. dist. 3. quæst. vlt. & in quo lib. q. 2. seqūs positionē suā de hecceitatibus tenet animam, de. 2. 3. suā propria hecceitate, individuari: arguitq; sic cōtra S. Tho. Eo primo, quo aliquid est in actu extra causam & intellectū eo primo est hoc: sed anima sicut & quælibet entitas præcipue ab soluta seipsa primò est in actu extra causam & intellectū. ergo anima seipsa primò est hæc. Maior probatur: quia vniuersalitas siue esse non hoc nō conuenit rei nisi in intellectu. Minor patet ex eo, ꝙ res seipsa primò recedit à non esse. *qu. 7. in c. 9. qui. 2. post principio. Prima ratio.*

¶Præterea, Omnis distinctio formalis seu nō p materiā est specificata per re: aīæ intellectiuæ distinguī formaliter. seu non per materiā. ergo distingūtur specificè, cōclusio est falsa, ergo altera præmissa: non Minor. quia animæ intellectiuæ separatæ carēt materia. ergo Maior: quæ est fundamētū positionis tuæ. Quòd si dicas, ꝙ animæ habēt inclinationes ad diuersa corpora, & per has distinguntē: cōtrà, Anima prius natura est terminꝰ creationis, qui vt talis formaliter est hoc, quā vniatur materię. ergo prius natura anima est hęc, quā vniat materię. ergo anima individuat, & non per vnionē ad corpus: Antecedens probatur sic, Prius, est quod potest esse fine alio, & aliud nō fine illo ex 5. Meta. tex. cō. 16. de anima non solū ſm essentiā, sed etiā ſm exiſtentiā potest esse fine vnione ad materiam, non autem absq; hoc sit terminus creationis & hæc, quàm sit in materia. *Secūda ratio. T. c. 16.*

¶Si dicatur ꝙ anima nō est hęc per actualē vnionē seu existentiā in materia, sed per aptitudinē essendi in illa: contra, Hoc nō euadit difficultatē, q a natura absoluta est prius natura ipsa sua aptitudine, quia enim anima est hęc: ideo habet hanc aptitudinē ad hoc, & illi repugnat, &c. vt arguat sic, Quod cōuenit vni, & repugnat alteri eiusdē speciei. non cōuenit per se huic. ſm id q cōmune est illis: vel saltem præexigit eorum necessariò distinctionē. s. huius ab illo, sed hæc aptitudo conuenit huic animę, & repugnat illi: ergo necessariò præexigit distinctionem huius ab illa: igitur non individuantur aptitudinibus.

¶Cōfirmat, Ratio aptitudinis formaliter loquēdo, nō est ad se, nec est rō entis in actu: ergo nō potest esse individuariuū principiū animę. Antecedēs probat pro prima parte: quia si esset ad se, posset intelligi nō ad aliud, vt ad terminū, quod est falsum. Pro secūda quoq; parte ꝓbatur. quia quod necessariò exigit aliquid nō existēs, ipsum est non existēs in actu: aptitudo autē est ad terminū non existentē: ergo eius ratio nō est ratio entis in actu. Consequēter patet, qa distinctio relatiua præsupponit distinctionē absolutā: q a enim aīa est hæc: ideo habet hanc aptitudinē, & nō econtra. & quia hęc anima est singularis singularitate actuali siue in actu, non est hęc aptitudine ad hoc corpus. Hæc sunt quę isti in hac re sentiunt. *Quomodo cōmensurata individuatur animæ intellectiuæ.*

NOS autē peripatetica fundamēta sequētes, animā ſdiuidua ri cōmensuratione ſubſtātiali ad hoc corpus dicimꝰ, & hāc animā, & illā distingui cōmēſurationibꝰ suis ad hoc & illud corpus. ꝓbationes aūt huiusᵒ supra adductę fuerūt, cū deductū fuit distinctionē numeralē non nisi à quātitate originari posse. Vñ nunc ſufficiet declarare quo sit hoc quod dicimꝰ. Cōmēſuratio dupliciter ſumit. Vno mō pro relatiōe cōmēſurationis: aliomō do ꝓ ipſa ſubſtātiali coaptatiōe rei. primo modo cōmensuratio est res respectiua essentialiter: & in genere relationis: secundo modo est res absoluta, &, de prædicamēto rei cōmensuratę: est enim idē essentialiter quod ipsa, sed differēs ab ipsa ſola rōne, & ſimiliter dico de indeclinatiōe, aptitudine, coaptatiōe, figillatiōe. & ſimilibꝰ, quę ad exprimēdū propoſitū assumuntur. *Quomodo cōmensuratio individuat animam intellectiuam.*

¶Absolutū quoq; pro nūc ſumit dupliciter. Vno mō à termino, & sic dicimꝰ ſubſtātiā, q̄titatē & qualitatē esse entia absoluta. Alio mō à receptiuo seu ſubiecto: & sic nullū ꝑdicamētorū accidētiū est absolutū: ſūt enī essentialiter receptibilia i ſubſtātia. Cùm ergo dī, ꝙ aię ſuis cōmēſurationibꝰ individuant, itelligēdū est cōmensurationibus ſubſtātialibus, q̄ ſunt res absolutę a terminis, & ſi nō a receptiuis, & nō cōmēſurationibus, q̄ ſunt relationes, &c. Sicut nāq; de essentia animę in cōi est, ꝙ essentialiter ſit ꝓportionata corpori philoſophico organico, qđ in eiᵒ diſſinitiōe ponit: ita de essentia animę humanę est, cōmēſurari corpori humano: est nāq; ita pfectiua corporis humani, ꝙ nō bouini: sic quoq; de essētia huiᵘ aię est cōmēſuratio ad hoc corpus. & sic cōmēſuratio ad corpᵘ humanū nō ſequit animā iā humanā, ſed cōſtituit ipſam humanā. Per hoc enim primò differt aīa hōis ab aīa ſouis: q a illa est ꝓprius actus corporis humani, illa verò bouini. Cōſtat aūt, ꝙ idē est esse actū ꝓriū corporis humani, & esse ſubſtātialē ſubſtātialiter cōmēſuratā pfectionē eius. Ita ſubſtātialis cōmēſuratio huius aię ad hoc corpᵘ, nō ſeqt animā hāc, ſed cōſtituit ipſā hāc, est enī hęc aīa ſubſtātialiter ꝓprius actus huius corporis: vñ hęc anima ab illa primò differt: qa illa est ꝓprius actus huiᵘ corporis, illa verò ꝓprius actus alteriᵘ, & hoc est qđ S. Tho. in 2. cōtra Gen. c. 81. tradit, & in quæſt. de anima, & vbicūq; de hac re loquitur. est autē conueniens *c. 3. 4. 5. c. 5. 9. 9. 2. cōtra Gen. c. 81.*

9. 3. ad 15. 1. cōtra Gent. cap. 74. & 79. 1. 3. de part. anima.

niens propositio ista principiis Arist. docet enī in primo lib. de Partibus animaliū, ꝙ ꝓriæ differētiæ alicuius diuisi debēt esse p se distinguētes illud in eo ꝙ tale. verbi gratia, propriæ differētię animalis nō debēt esse albū & nigrū, quæ non diuidūt animal in eo, ꝙ animal. Stat enim idēitas animalis, cū illarū diuersitate: nec debēt esse nauigatiuū & volatiuū: q a nō diuersificāt hæc p se naturā ſenſitiuā, ſed debent esse tales ſēſitiuū vel tale. animal enī in eo, ꝙ animal. cū ſenſitiuo cōſtet, nō diuersificatur per se nisi p differētias ſētiēdi. Vnde cū anima in eo ꝙ talis esse tialiter ſit actus corporis philoſophici propriis differētiis diuiditur per hoc, ꝙ actus talis corporis vel talis: & iterū actus talis corporis, puta humani, propriis differētiis diuiditur (materialibus tamē) per hoc quod est huius corporis vel illiꝰ. Individuantur ergo ipsę aię cōmensurationibus ſubſtātialibus nō absolutis à receptiuis: ſicut & ipsę aię essentialiter ſunt non absolutæ à perfectibilibꝰ corporibus earū receptiuis. Et nō cōſiderare hoc, est causa erroris corū, qui de oībus volant eodē modo iudicare (vt sunt Scotiſtæ) quibus dum non cōſiderāt propriæ rerum naturas, & res ſuis conceptibus adæquare volūt, accidit vt de omniū individuatione eandē proferant ſententiā, & in eorum numero ſint, de qbus dicitur ſecūdo Cęli text. com. 80. ꝙ quærunt vſque quo non habeant contradicere ſibiipſis. *Ad primum.*

HIS Viſis ad ſolutionem argumētorū procedendum est.

¶Ad primū dicitur, ꝙ falſa est Maior, licet enim quælibet res poſita extra intellectū & causam ſit hæc, nō tamē eodem primò est, & hæc. Est enim ipſo esse primò. Hæc aūt hecceitate primò: multa enim inſeparabiliter ſeſe comittant, quæ nō eodem principio habētur primò: ſicut quodlibet ens aliud à Deo extra intellectum & causam est, & est depēdens, nō tamen eodē primò est & dependet. Minor quoq; est falſa: res enim non ſeipsa primò, ſed per exiſtentiā actualem diſtinctam realiter à ſe extrà nihil ponitur vt ſuprà declaratum, fuit, &c. *c. 5. 9. 4. Ad ſecūdum. Diſtinctio formalis quæ ſit. Diſtinctio formarum quæſti.*

¶Ad ſecundū negat Minor. Duæ enim animæ humanæ ſeparatę non diſtinguūtur formaliter, ſeu per materiā: licet ſint puræ formę à materia abſtractę. Aliud enim est dicere, oīs diſtinctio formalis est ſpecifica: aliud, oīs diſtinctio formarū. Diſtinctio enī formalis, cū ſit illa, quæ ex principiis diſſinitiuis cōſtat, ſpecifica est: Quæcūq; enim habēt diuerſas diſſinitiōes ſpecie differūt cū ſaltē differētias vltimas habeāt non eaſdē, quarū diuerſitas ſufficiē ad diuerſitatē ſpecificā: ſed talis nō est inter aīam Sortis & Platonis: habēt ſiquidē eādem diſſinitionē. Diſtinctio aūt formarū cū sit, vndecunq; inter formas diuiſio accidat in duabus animabus ſeparat, id est, inuenīt ex hoc ꝙ diuerſis corporibus coaptarę ſunt. Vnde nō est ſimilis ratio de eis & de aliis ſub ſtantiis ſeparatis, quę corporibꝰ vnibiles nō ſūt. Et ſic reſpōſio ibi data est bona ſi ſanè intelligaſ modo. I. expoſito, ꝙ animæ in clinationibus ſubſtātialibus ad diuerſa diſtinguntur.

¶Ad id quod primò obiicitur, cōtrà dicit ꝙ nō concludit inrēum. Cōcludit enim, ergo aīa prius natura est hæc quā habeat actualē vnionē ad corpus: cùm debeat cōcludere, ergo anima prius natura est hæc quā ſit coaptata, ſeu inclinata ad hoc corpus. Non enim dicimꝰ animā indiuiduari formaliter per actualem vnionē ad corpus, ſed per coaptationē ſubſtātialē ad hoc corpus, quā prius natura debere animæ quā ipſam actualē vnionem, patet ex eo ꝙ omnia hic per ſe terminat creationē, & non anima hoc exiſtēs: & ex eo ꝙ ineſſe ſſupponit esse: esse autē particulari tā immediatior est, quā ineſſe. Vnde reſpōſio ibi recitata est bona, cū grano tamē ſalis. Dicimus enim animās indiuiduari per aptitudinē ſubſtātialē, ſeu cōmensurationē formaliter: per vnionē verò actualē ad corpus cōditionaliter, id est tanquā p conditionē ſine qua nō: & quia prius natura ineſt rei ratio formalis quā conditio, ſine qua non, ideo, &c. *Ad arguméta cōtra. 12. 45.*

¶Ad argumētum cōtra hoc patet reſpōſio ex dictis: aſſumit enī hoc falſum. ſ. q natura huius animæ ſit prior aptitudine ſua ſubſtātiali. Vnde Maior arguméti ibi formati pro ſecunda pte diſiunctiuæ est falſa. I. ꝙ quodlibet cōueniēs vni & repugnās alteri eiuſdē ſpeciei præexigat diſtinctionē ipſorū. Stat enim ꝙ nō præexigat, ſed faciat diſtinctionē ipſorum, ſicut quod cōuenit vni ſpecięi, & repugnat alteri eiuſdē generis, non opus est, ꝙ præexigat illarū ſpecierum diſtinctionē, ſed ſtat quod faciat earum diſtinctionē. Verbi gratia, rationale cōuenit homini, & repugnat Leoni, & irrationile cōuenit Leoni, & repugnat homini, & tamē rationale & irrationale nō præexigūt diſtinctionē hominis & Leonis, ſed faciūt. Vnde ſubſumas ſub illa Maiore, Sed hæccheitas aīæ Sortis cōuenit ſibi, & repugnat aīæ Plat. ergo hæccheitatis ſupponūt ipſas diſtinctas: & ſic ſuadebis Sco. vi argumēti ſui. ¶Ad cōfirmationē, cū dicit, Ratio aptitudinis non est ad ſe, dico, ꝙrō aptitudinis ſubſtātialis, de qua loquimur, est ad aliud, ſed nō vt ad terminū, ſed vt receptiuū. Probatio autē cōtra hoc nihil facit cōcedo: enim ꝙ pōt intelligi nō ad aliud, vt ad terminū. nō autē non ad aliud vt receptiuum, ſicut quantitas & qualitas abſolutę ſunt à termino, & non à ſubiecto.

¶Ad id quod ſecūdo loco in antecedēte ponitur. ſ. ꝙ ratio aptitudinis nō est ratio entis in actu, dico primò, q quod falſum est, Aptitudo enim ad ridendum. ſ. riſibilitas habet rationē entis in actu primo, licet potētia ad actū ſecundum. Probationis verò, vtraque propoſitio est falſa: & Maior quidē. ſ. q neceſſariò exigit aliquid non exiſtens, ipſum est non exiſtēs in actu: quælibet enim potentia actiua in actu primo tantùm exigit operationē ſuam non exiſtere: & tamen ipſa est exiſtens in actu. Minor verò, quia aptitudo ſubſtantialis animæ ad corpus non excludit corpus, ſed compoſitio ex contrariis est, quæ facit aptitudinem animæ esse absque actuali vnione. *T. c. 92 & 93.*

¶Dico ſecūdò, ꝙ æquiuocaꝰ de aptitudine. Aptitudo enī iſta, quā in aia intelligimus, nō est niſi comensuratio, ſeu ſubſtātialis ſigillatio ipſius aīæ ad hoc corpus: quā cōſtat esse in actu, & dum est corpori vnita & dū est ſeparata ab eo, ſicut in exēplo ſuprà poſito de cera lquet. Argumētū aūt pcedit, acſi aptitudo iſta esset quid potētiale expectās aliq d quod reducat ipſam in actu, &c. Ad cōſequētiā patet quid dicendum ſit, quia non est talis diſtinctio relatiua, ſed abſoluta relatiuē ad receptū, &c.

Et quia in iſtis ſubſtantiis quidditas non est idem quod eſſe, ideo ſunt ordinabiles in prædicamento, & propter hoc inuenītur in eis genus, ſpecies, & differentia, quāuis earum differentiæ proprię nobis occultæ ſint. In rebus enim ſenſibilibus etiam ipſę differentię eſſentiales nobis ignotę ſunt: vnde ſignificantur per differentias accidentales, quæ ex eſſentialibꝰ oriuntur: ſicut cauſa ſignificatur per ſuum effectum ſicut bipes ponitur differentia hominis. Accidentia autem propria ſubſtātiarum immaterialium nobis ignota ſunt: vnde differentiæ earum nec per ſe, nec per accidentales differentias nobis ſignificari poſſunt. *Intelligēntia ſūt i prædicamēto, quāquā illarum differētiæ late ant.*

¶In hac tertia pte capituli huius declaraturus. S. Tho. qūo qđditates ſubſtātiarū ſeparatarū ſe habeāt, ad intētiones logicas, ſgenus, ſpecię, & differētiā, &c. quatuor notatis ſe abſoluit excludēdo poſt duas obiectiōes. Proponit ergo priò cōcluſionem talē, Intelligētię ſūt in prædicamēto, ꝓbatq; eā ſic, Omne id, in quo differt ab eſſentia, est in ꝑdicamēto, intelligētię ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Minor ſuprà, ꝓbata est. Maior verò ꝓbari potest ſic, Omne habēs eſſe limitatū, est i genere, ſi enim limitatū eſſe haberet, ad aliq̄d genus definitū eſſet. Quod enim ad nullū genꝰ definitū est, ac per ſe ſubſiſtit, vnde aut quo eſſe limitatū habet? omne aūt ens, in quo eſſe diſtinguit à ſua eſſentia, habet eſſe limitatū, vt ſuprà declaratū fuit: ergo oē tale est in prædicamēto. Ex quo colarie cōcludit, ꝙ habēt genus, ſpecię, & differētiā. Addit aūt, quis occultæ ſint nobis earū differētiæ: & vt reſpōderet dubitationi, qua quis diſcere poſſet, Quomodo ſcis, in eis eſſe differētias, ſi illas ignoramꝰ? ſtat enim ſcire de eis ſi ſtionē an eſt, & ignorare ſſtionē quid est: nouimus inquā differētiam eſſe in illis, ſed quæ ſint illę, latet: latēt aūt intelligētiarū differētiæ ſm ſe: qa cōe est oībus ſubſtātiis habere occultas differētias proprias ſm ſe: & in hoc cōueniūt cum ſubſtantiis inferioribus: latent ſm accidētales proprietates, quæ ſunt earum paſſiones, quia excedunt facultatē naturalē intellectus humani, qui ſe habet ad manifeſtiſſima in natura: ſicut oculus nocturæ ad lumen Solis, & in hoc differūt à ſenſibilibus ſubſtātiis, quarum propriæ differētiæ nōibus ſuarū proprietatū ſignificantur: ſicut cauſæ nominibus ſuorū effectuū: vnde oīo immaniſeſtæ ſunt nobis intelligentiarū differentiæ quo ad quid ſunt, &c. *Hacqū. c. parte. 2 in pri. 2. Met. tex. c. 1.*

QV AESTIO XIIII.

Num intelligentiæ ſint à nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac Vita.

CIRCA Hanc particulam dubitatur, an intelligentiæ ſint à nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac vita, &c.

¶In hac q. ſeptè agēda ſunt: primò declarabo titulū & intentionē quæſtionis, ſecūdo adducetur opinio Auer. Tertiò impugnabitur: Quartò reſpōdebitur ſuis rationibus: Quinto declarabitur opinio S. Tho. Sextò adducentur rationes Ioannis de Gandauo contra S. Tho. Septimò eis ſatisfiet, &c. *Differ cognitio quidditatis à cognitione quid ditatiua.*

QVO AD Primū nota, ꝙ aliud est cognoſcere quidditatē, ſeu cognitio quidditatis, & aliud est cognitio quidditatiua, ſeu cognoſcere quidditatiuè. Cognoſcit enī Leonis qdditatē quicūq; nouit aliq̄d eius ꝑdicatū eſſentiale. Cognoſcit aūt quidditatiuè nō niſi ille, qui oia ꝑdicata quidditatiua viq; ad vltimā differētiā nouit, &c. Cū autē cognoſcamus intelligentias esse ſubſtātias, & esse intellectuales, &c. liquet ꝙ earū qdditates cognoſcimus: vnde hoc in dubiū nō vertit, ſed quæſt. est, an qdditatiuè cognoſcere eas poſſimus, vt penetremus. I. viq; ad vltimas earū differētias: & licet hæc quæſt. habeat opiniones pluimas, vt patet tertio de Anima, cō. 36. quia tamē non niſi cū Scotiſtis & auerroiſtis hic agit, & Scot. opinio in cōcluſione non diſcrep

Universidad de Deusto

discrepat, vt patet in primo senten. distin. 3. cum solo nobis dis-
Puta ad lexādri. Alphā rabi d. ner. pace th. Sco. pri. di. 3. q. 3. arbit. tione hu mani in e. q. cur ca med. sceptandum est Auer. Hæc de primo.

QVO ad 5m Auer. in 2. de Anima. com. 36. supposita fictione sua in com. 5. opinari, q intellectus possibilis, vt appropriatus nobis adeptis oibus intellectis speculatiui, ac p hoc cõtinuatus intellectus agẽti, vt formæ per illã intelliget substãtias separatas: & cõsequẽter nos, quibus per hoc fiet intellectus agẽs formalis: sicut modò est intellectus possibilis: ita q sicut modo p intellectum possibilẽ intelligimus materialia, ita tunc per intellectum agentem intelligimus substantias separatas.

Probat aũt ratione suã duabus rationib⁹. Prima ratio fundat̃ supra duas ppositiones. Quarũ prima est, Intellectus, & prima intellecta speculatiua se habẽt sicut forma & materia. Probat illa sic, Illa quorũ est vnamet operatio, ita q operatio vnius cõmunicet alteri, se habẽt, sicut agens & instrumẽtũ, vel sicut forma & materia: sed intellectus agentes & primorũ intellectorũ speculatiuorũ est vnamet operatio: ita q operatio intellectus agentis. s. facere intellecta in actu, cõmunicatur primis intellectis speculatiuis, ergo intellectus agẽs & prima intellecta speculatiua se habẽt sicut agẽs & instrumentũ, vel sicut forma & materia. Patet Minor, q a intellectus in habitu põt non solũ intelligere, sed facere cõclusiones intellectiuas in potẽtia intellecta sin actu, vtrũq; enim experimur in nostra esse potestate, s. intelligere & facere cõclusiones actu intellectas mediãtib⁹ primis intellectis: quæ solo lumine intellect⁹ agẽtis fiũt intellecta in actu. In Maiore verò notãter dr (ita q ppria opatio vnius cõmunicet alteri) quia plures trahẽtes nauẽ, ad eãdem operationẽ cõcurrũt, nõ tamẽ sicut materia & forma, nec sicut agẽs & instrumentũ: ppterea quia alter alterius ppriã operationẽ non formi. Clarũ est aũt, q cõicans operationẽ suã alteri cõcurredo ad idem se habet ad illud, sicut agẽs principale ad instrumẽtũ, quẽadmodũ carpentarius sedis factionẽ ferræ cõmunicat: vel sicut forma ad materia, sicut calor calefactionẽ aquæ calidæ cõmunicat. Et licet vtraq; pars diuũncti cõclusi sit vera: quia tamen prima pars manifestior est, & minus ad propositũ, ideo Cõmentator secũdam partẽ declarat. s. q prima intellecta speculatiua & intellectus agẽs se habeãt vt materia & forma: & hoc facit declarãdo, q intellectus agens, & nõ solũ prima, sed anima intellecta speculatiua se habẽt sicut forma & materia. Manifestat aũt hoc sic. Quãdocunq; est aliqd receptiuũ aliquorũ duorum ordinũ inter se habentiũ id quod est perfectius & formalius, est sicut forma: id verò quod est imperfectius, & minus formale, habet rõnẽ materiæ: sed intellectus possibilis est receptiuus intellectorũ speculatiuorũ, & intellectus agẽtis ordinẽ inter se habentiũ: ita q intellectus agens est perfectior & formalior intellectis speculatiuis: ergo intellectus agẽs & intellecta speculatiua se habẽt sicut forma & materia. Dicit aũt in maiori, ordinẽ inter se habentiũ: quia aliter ppositio nõ esset vera. sicut patet de albedine & dulcedine lactis: quarũ neutra est alterius forma. Cum enim ordinata sunt necessario verifica ppositio, vt patet. cũ aer recipit colorẽ & lumẽ. Minor patet ex eo q intellectũ recipit in intelligere. Intellectus aũt possibilis intelligit, & intellectũ agẽtẽ & intellecta speculatiua & c. & sic patet prima ppositio. ¶ Secũda ppositio est, Intellectus possibilis & appropriatus nobis, quã dog; recipit intellecta speculatiua & intellectũ agẽtẽ i potẽtia tãtũ: quã dog; partẽ in actũ, & partẽ i potẽtia, quãdoq; totaliter in actu. Ista ppositio, quo ad intellecta speculatiua est clarissima, intellectus nãq; infatis est in pura potẽtia, sicut tabula rasa, in qua nihil est depictũ: possibilium verò recipit primorũ principiorũ notitiã de inde multarũ cõclusionũ successiuè acqrit notitiã: & sic fm aliqd est i actu, puta fm principia: & fm aliqd in potẽtia, puta fm cõclusiones, & postremo acqsitis oib⁹ cõclusionib⁹ & totaliter, & fm oia in actu tã principia, quã cõclusiones. His si cõiunxeris primã propositionẽ, illucesceret tibi hæc secũda propositio, quo ad secundã partẽ. Si enim intellectus agens est forma intellectorũ speculatiuorũ, eadẽ erit proportio coniunctionis ad intellectũ agentem, quæ est inter intellectum possibilem & intellecta speculatiua quoad hoc, q sit totaliter vni totaliter & reliquo coniunctus erit: & si partialiter vni, partialiter & reliquo coniunctus erit.

2. propositio Auer. ibi. circa pe rum ãte finem.

Forma quæ pria ratio Auerro.

¶ His præmissis formãt prima Auer. ratio sic, Omne qđ mouet ad acqsitionẽ alicuius vt formæ illã perfectè acquisitæ, põt operari operatiõe ppria illius formæ: sed intellectus possibilis vt appropriatus nobis, mouet ad acqsitionẽ intellectus agẽtis, vt formæ: ergo illo acquisito, põt oiari operatiõe ppria illi⁹. Sed operatio ppria intellectus agẽtis est intelligere substãtias separatas quidditatiue. ergo intellectus possibilis poterit per illã intelligere substãtias separatas: & cũ intellectus possibilis opatio noua nos denominet, cõsequẽter nos p intellectũ agẽtẽ intelligim⁹, substãtias separatas & c. Maior patet exẽpliariter cũ aqua mouet à forma caloris, acqsito illo põt calefacere, & similiter apparet in oibus. Minor verò ꝓbat dupliciter. Primo ex duabus propositionib⁹ hus præmissis sic. Quãdocũq; aliquid mouetur ad aliqua duo recipiẽda ordinata inter se, ad id quod est formalius & perfectius mouet, vt ad formã ex prima ppositione: sed intellectus possibilis mouet ad intellecta speculatiua, & intellectũ agentẽ: q a quãdoq; est in pura potẽtia, quãdoq; partim in actu, & partim in potẽtia, ex secũda ppositione ordinẽ inter se habẽtia: q a mediatibus intellectis speculatiuis recipit intellectus agẽs: & intellectus agẽs est formalior & perfectior. ergo intellectus possibilis mouet ad acqrendũ intellectũ agentẽ vt formã. Secũdo probatur illa Minor sic, intellectus possibilis mouet ad acquisitionẽ intellectus agentis vt finis: ergo vt formæ. Antecedẽs patet ex eo, q ipse intellect⁹ agẽs est efficiẽs illius motus: quo mouet intellectus possibilis ad ipsum. in separatis eni à materia idẽ est efficiẽs & finis motus: vt Cõ. 36. 12. Meta. habet. Cõsequẽtia verò patet ex scõo Phy. text. cõ. 70. vbi dicit, q finis, motus & forma idem sunt, & hanc probationẽ tangit Auer rois in duodecimo Meraphysicorum in fine commen. 38.

¶ Secunda ratio Auer. ponit secũdo Meta. cõ. 1. Si intelligẽtiæ nõ essẽt à nobis cognoscibiles, natura ociose egisset, cõsequẽs est falsum. Cõsequẽtia ꝓbatur: quia frustrasset id quod est in se naturaliter intellectũ: nõ intellectũ ab alio, sicut si fecisset Solem non cõprehẽsum ab aliquo visu. Et quoniã hæc cõsequẽtia cum sua probatione dr sibilis à S. Tho. iudicatur, ppterea q frustra est quod nõ potest cõsequi finẽ suũ: & intelligentiarũ finis non est intelligi à nobis: dato enim q intelligi esset finis earũ, sufficit earũ intelligibilitati, vt a seipsis itelligãtur: nõ enim sequit, ab intellectu humano nõ intelligũtur, ergo à nullo: sicut nõ valet, Sol nõ videtur a noctua, ergo à nullo visu. Idcirco Ioann. de Gan. in tertio de Anima, dupliciter probat illã cõsequentiã. Primo dicẽs, q Commẽtator non supponit q finis substãtiarũ separatarũ sit intelligi à nobis: sed supponitur q intelligentiæ ex se sint intelligibiles ab intellectu nostro, cum cõtineãtur sub ei⁹ obiecto primo, scilicet ente: & tũc bene sequitur, intelligẽtiæ sũt ex se naturaliter nobis cognoscibiles, intellect⁹ noster naturaliter nat⁹ est eas intelligere: naturaliter emactiuo quale est intelligẽtia debet correspõdere naturale passiuũ quale est intellect⁹, alter potẽtia actiua esset frustra in natura. Secundo deducit ab eodẽ illa cõsequẽtia: q a etsi intelligẽtiarũ finis primarius nõ sit intelligi ab intellectu nostro, est tamẽ earũ finis secũdarius. Agũt enim pria intẽtione, ppter se: secũdario autẽ ppter alia, vt dicit secũdo eã li. Com. 21. & ideo sequtur q intelligẽtiæ sãltẽ quo ad finẽ secũdariũ esset frustra: & sic natura fecisset aliqd otiosè. Proprerea, inquit, cõsequẽtia Cõmẽtatoris est vna ppositionib⁹ per se notis: & nõ est deri sibilis. Potest adhuc tertiò deduci illa cõsequẽtia ex dictis Cõmẽtator 3. de Anima. Cõmẽ. 36. vbi examinas rationẽ Themistii, dicit q si intellectus noster est immaterialis, cõsequẽtia ista tenet, intellect⁹ noster intelligit res sensibiles factas immateriales, ergo intelligit res secundũ se immateriales. Et fundatur hoc dictũ super verbum Arist. tertio de anima. tex. Com. 7. dicẽtis, q intellectus excellenti intelligibili appræhensio vigoratur ad altius intelligendum. Ex quibus habetur in ppositio, q immaterialitas est sufficiens causa virtuti cognoscitiuæ, q intelligere possit substãtias separatas. Vnde sic probatur cõsequẽtia. Intelligentiæ nõ sunt ab intellectu nostro cognoscibiles, ergo à nullo alio sunt cognoscibiles. ergo frustra sunt cognoscibiles: sicut Sol frustra esset visibilis, si à nullo posset videri. Prima cõsequẽtia tenet ex eo q si immaterialitas nõ dat intellectui nostro illas intelligere, nullo hoc dabit: quia iam declaratũ est immaterialitatẽ esse sufficientem causam huius: licet quia sensitiuũ est sufficiẽs causa sensus tactus, si positũ in vna specie animalis non daret tactũ, nulli alij hoc daret. Secũda consequẽtia clara est exemplo. Quilibet ergo intellectus potest substãtias separatas cognoscere ex sua immaterialitate: plus tamen & minus secundũ q plus & minus perfectionis habent. Hæc de secundo.

QVO AD Tertiũ arguitur cõtra hãc opinionẽ dupliciter. Et primò probatur, q talis continuatio posita non perducat in intellectũ possibilẽ, vt nobis appropriatũ, ad intelligendas substãtias separatas: id quod cõtinuatur intellectui agenti nõ nisi vt formæ intellectorũ speculatiuorũ agenti nõ potest, per illũ intelligere substãtias separatas quidditatiue, sed intellectus possibilis, vt appropriatus nobis continuatur intellectui agẽti nõ nisi vt formæ intellectorũ speculatiuorũ, ergo intellectus possibilis vt appropriatus nobis per talẽ continuationẽ non potest intelligere substãtias separatas quidditatiue. Maior probatur, supponendo quod intellectus agẽs habet proportiones diuersorũ ordinum ad superiora & inferiora. substãtias immateriales. s. & intellecta speculatiua. Ad superiora enim comparatur vt contemplatiuus, & non vt eorũ forma: ad inferiora verò, vt factiuus & forma. Hoc stante patet vis maioris. Quandocunque enim aliquod vnum habet diuersi ordinis proportionem ad diuersa, id quod continatur ei, secundum quod habet proportionẽ ad inferiora, ex hoc nõ continuat̃ fm quod habet ꝓportionẽ ad superiora. Cõmittit enim manifestè fallacia accidentis. ex vno aliud cõcludẽdo. Id ergo quod cõtinuat intellectui agẽti vt formæ intellectorũ speculatiuorũ, nõ ex hoc continuat ei. vt contẽplatiuo substãtiarũ immaterialiũ. Minor vero ex Cõmentatoris dictis habet, nullũ aliũ modũ ponentis in ꝓposito, quo cõtinuetur possibilis cum agẽte, nisi per intellecta speculatiua, vnde dicit q cùm est in pura potentia ad intellecta speculatiua est & in pura potẽtia ad intellectũ agẽtẽ, cũ vero partim est in actu, & partim in potẽtia respectu illorũ, est etiã sicut respectu istius: & cũ fuerit totaliter in actu fm intellecta speculatiua. erit totaliter copulatus intellectui agenti.

¶ Secundò probat̃ q posito, q talis continuatio ad hoc perduceret intellectũ possibilẽ, nunquã tamẽ nos ad hoc perducere potest: & arguo sic, Id quod cõtinuat intellectui agẽti, non nisi vt colorũ lumini, & intellectui possibili nõ nisi sicut coloratũ vi sui: non põt denominari operãs ppria opatiõe luminis, vt visus seu intellectus agẽtis, aut possibilis. sed homo phãtasians habet huiusmodi cõtinuationẽ cũ his intellectibus: ergo non põt denominari faciẽs intellecta, & intelligẽs substãtias immateriales, quæ sunt operationes intellect⁹ agẽtis, nec intelligẽs res sensibiles, quæ est operatio intellectus possibilis. Minor est nota ex terminis, nõ enĩ põt verè dici, q colorũ illuminet, aut videat. Minor aũt patet ex tertio de Anima, tex. com. 18. & 30. Nec obstat aliquo modo similitudini datæ, q homo ꝓprio actu cogitatiuæ spiritualizat phãtasmata. Colorũ verò non spiritualizat colores. Quoniã si fingamus coloratũ in seipso nõ posse obiici oculo, neq; lumini, sed spiritualizatũ ãtum in speculo, q propria operatio speciem in se colorati spiritualizaret, similitudo currerent quatuor pedib⁹: & tamẽ tale speculũ obiectũ lumini & vilui nõ vere posset denoiari illuminãs. neq; videns & hæc ratio apparet mihi demõstratiua: & aliàs, si Deus cõcesserit nobis vitam, eius efficaciam plenius ostendemus. Hæc de tertio.

*Intelligere quid dicitur substãtiam spe tas p ciliter ligẽtia rum ad ligẽtia rum ad ligẽtia rum ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertio. simpliciter. Tertio arguitur contra conclusionē ipsam ex dictis S. Tho. sic, Illi dicūt ꝙ cognoscimus esse intelligētiarū nō quid diratez, aut esse est idē ꝙ quidditas aut diuersum. Si diuersum: ergo virtus; sub nostra cadit cognitione. quicunq; enim cognoscit diuersitatem aliquorum cognoscit extremā illius diuersitatis, vt dicitur secundo de Anima. tex. commen. 146. Si idem, ergo

T.c.148 cognito vno cognoscitur & reliquum.

¶ Si dicatur ꝙ cognoscimus illas quidditates, sed non perfectē, cōtra. Istud quia hoc repugnat duobus dictis Thomistarū, quo rū primū est, ꝙ nos nō intelligim⁹ quidditates substātiarū separatarū. Secūdū est, ꝙ cognoscim⁹ esse illarū nō quidditates. Ex primo arguit sic, Homo nō intelligit quidditates separatas: ergo nullo modo intelligit eas. Tenet cōsequētia per locū a toto in modo ad suam partē negatiue. Ex secūdo dicto arguit sic. Ea cognitio negatur de quidditate, quę affirmatur de esse, sed esse nō cognoscitur a nobis, nili imperfectē: ergo cognitionem etiā imperfectā negare intendunt de quidditatibus. Si enim vtrūq; imperfectē cognoscimus, quare magis alterū negat cognosci, aut alterū affirmatur: secundo probatur, ꝙ responsio in se sit falsa sic, Si imperfectē cognoscimus quidditates illas, aut hoc est, qa nec scimus eas ita perfectē sicut a ipsis cognoscūtur: & hoc nō qa hoc est ridiculū vertere in dubiū, aut quia nescimus eas perfectione debita nobis secundū nostrā naturam: & hoc est voluntarii: nulla enim ratiōe hoc cōuinci potest. vnio nāq; ad corpus

1. par. q. 88. art. hoc impedire non potest, vt probatum est. Hæc de secto.

Et q. 89. art. 1. & 2. Q V O Ad septimum pro responsione ad hæc argumenta ꝓnotādū est, ꝙ fm doctrinā S. Tho. prima parte, q. 88. & 89. inter cognitionē aīæ cōiūctæ & separatæ hoc interest, ꝙ cōiūcta sicut habet modū essēdi, cōcernēdo corp⁹, ita habet modū intelligēdi cōcernēdo sed phātasmata tanta ꝙ ex cōformitate modi operādi ad modū essēdi, sit vt aīa cōiuncta sit cōuersa ad phātasmata te

Differunt ani ma sepa rata & cōiuncta primo. cūdū intellectū possibilē, vt palsinū ad actiuū: adeo vt nō sit ab illis cū intellectu agente recipere possit species. Separata aūt a corpore, sicut habet aliū modū essēdi abſq; corporis informatione. ita habet & aliū modū intelligēdi, vt etiā ex conformitate modi operādi ad modū essēdi sit, vt aīa separata cōuertat fm intellectū ad superiora vt actiua, vt ab eis influxū specierū recipiat, vtpote in modo essēdi similis illis reddita, & corpore relicto liberiori quodāmodo facta amplⁱ phātasmatib⁹ nō allegata.

Secundo ¶ Ex hoc aūt orit alia differentia, qⁿ f. anima cōiūcta nō pōt sub stātias immateriales cognoscere, nisi p species a sensibilib⁹ acceptas. Alligat⁹ est eni ei⁹ intellect⁹ phātasmatib⁹. Separata vero pōtillas p species, p̄rias cognoscere, cū cōuersa sit ad superiora.

Tertio. ¶ Nascitur quoq; ex his tertia differētia apud subtiliter speculātes animā esse parte speciei & vniri corpori, ꝓpter melⁱ⁹ quia s. cognitio, quā habet aia per species acquisitas est cognitio distincta, & quidditatiua ptingēs vsq; ad vltimas rerū differētias. Cognitio aūt, ꝙ separata ex speciebus influxis sortitur, cōfusa est, & in cōmuni resnotificat. Cū enim aīa naturaliter sit pars hominis, naturale modū intelligendi ex propria natura sibi vendicat per species acceptas a phātasmatib⁹ intelligere, & nō p species influxas: hic enim mod⁹ intelligēdi naturalis est in intelligētiis ex sua natura, & ideo sicut intelligētiæ perfectā rerū notitiā p species influxas habēt: sic anima per species acquisitas de sensibilibus notitiā habere potest perfectā, species enim influxæ facultatē naturalem intellectus eius excedūt. Et hic modus superiori ordini cōnaturalis & propriⁿ, & animę nō cōuenit nisi p quādā defectiuā participationē. Cùm sit pręterea talis inter substātias intellectuales ordo, ꝙ quo proximiores sunt primæ ois a sola sua substātia intelligēdo penetrāti, eo p vniuersaliores species rerū notitiā perfectā naturaliter capiūt. vltima inter eas anima s. intellectiua ex natura sua, adeo dearticulatas exigit species, vt singularū quidditarū singulas oporte at habere similitudines. pp ꝙ & corpori vnitur, vt eas inde accipiat: & ideo vis eius intellectiua, cùm per species superiores quales sunt influxæ intelligere tētat, oprimitur quodāmodo, & consuſam tantū notitiā habet, sicut discipulus vniuersales cōcepⁱ⁹ præceptoris apprehēdere nō valēs absq; diffícta cognitione remanet. Hui⁹ aūt signū est, ꝙ inter hoies, qui sunt perspicacis ingenij, statim ꝓpositis principiis ad cōclusiones sese cōferūt & ex eisdē principiis multas cōclusiones speciales deducūt. Habetis aūt ingenij nō nisi principiis applicatis a præceptore ad singulas cōclusiones & in forma syllogistica, & cū exēplis materialibus difficta percipiūt veritatē.

Ad primum. Cap. 9. Cap. 8 ¶ Ex his ja potes intelligere, ꝙ anima nec cōiūcta nec separata quidditatiua cognitionē substātiarū immaterialiū habere naturaliter potest, & ꝙ plus est, habes ex his, ꝙ anima separata per species influxas nec bouē nec l. conē quditatiue cognoscit, sed omnia præter sui ipsius naturā in cōmuni nouit. Vbicunq; aūt alibi inuenies a S. Tho. dici, ꝙ anima separata quidditates substantiarū immaterialium nouit, & c, recolito ab ipso vocari cognitionem quidditatiuam cognitionem eam, quam habet de illis anima separata per propias species, quam habere nō potest

Ad Rationem igitur primā dicēdum est quod licet stellgere substātias imateriales sit nobilissima operatio aīe intellectiue: intelligere tamē eas quidditatiue est operatio sibi ꝓpositibilis: nec Ari. in 1. aut. 10. Ethi. dxit oppositū imo quæstio mota ab ipso in 3. de Anima text. cō. 36. nusquā soluta reperitur. Potuit enim fœlicitatē humanā in cōtemplatione substantiarum separatarū nobis possibilis, quęcunq; sit illa. Similiter dicit ad secūdū, ꝙ vnio aīæ ad corpus nō impedit cognitionē quidditatiuā substanciarū immaterialium: quādoquidem illa animæ secūdū omnē naturæ statum est impossibilis. Quòd si hæ duæ rationes formentur ad concl. dendū animā vtinā posse habere talem notiam substantiarum immaterialium, qualem per earum species separata habet. Respōdeat ad primū negādo, ꝙ intelligere substātias immateriales tali modo si inobilissima simpliciter operatio animę: licet sit nobilissima secūdū quid: maiorē enim perfectionem simpliciter ponit in anima intelligere substātias sensibiles distincte. & quidditatiue: & substātias imateriales p effectē sensibiles & cōmunia. ¶ intelligere ea in confuso. licet sit secundū quid nobilior illa cōfusa intellectio ex hoc ꝙ est p eard̄ species & immaterialiori modo. Vnde dico ꝙ nō incouenit animā notiā impedīri ab operatione nobilissima secūdū quid ꝓpter pfectionē sibi nobilissimā simpliciter acquirendā ex vnione ad ꝓpriā materiā: vnde nō sequitur vnionē esse præter naturalē, sed naturalissimā, vtpote propter perfectionē suam simpliciter: & præsertim quia cognitio illa, quam habet, separata est sibi quasi præternaturalis, sicut & modus essendi, quem habet: &c.

¶ Ad secundā dicitur, q impeditur animā ex vnione ad corpus, ad receptionē talis influxus ex hoc ꝙ modū essendi in corpore sequit̄ modus operādi nō nisi per cōuersationē ad phātasmata: naturalis enim cōuertio animæ ad phātasmata est impeditiua cōuersionis ad superiora, pbatio aūt cōtra hoc nihil facit, cōgirem alio modo ipedimētū dari: vt iā patet. Ad cōfirmationē dicitur, q minor est falsa. Intelligere enim substātias imateriales tali modo est bonū aīę secundū quid, & nō simpliciter: vnio verò ad corp⁹ cū sequentibus ipsā, est bonū eius simpliciter.

¶ Ad tertiū dicitur, ꝙ sine esse & essentia distinguātur. sive sint idē, nō variatur propositio in Deo enim sunt idē, & in aliis intelligentiis distinguūtur, & tamē eandē de vtrisq; pferimus sententiā, dicentes ꝙ cognoscimus esse, nō quidditatē. Respōsio ergo ibi data vera est, q dicit, ꝙ cognoscim⁹ quidditatē imperfectē.

Nec hoc repugnat dictis Thomistarū. Nō q̄dē primo qa illud debet intelligi de cognitione quidditatiua, & nō de quacūq; cognitione, vnde nō valet, ergo nullo modo cognoscimus: sed ergo nullo modo cognoscimus quidditatiue.

¶ Secundo autē dicto nullatenus aduersatur. Cū enim dicimus, ꝙ cognoscimus esse & nō quidditatē, assueti Peripateticis sermonibus, intendimus, ꝙ scimus de illis terminare quæstionem an est, quæ de esse querit: & ꝙ nescimus de eis terminare quæstionem quid est, quæ quidditatē scrutatur: & si secundū aliquod prædicatū quidditatiuū terminare illā nouerimus: notitiā illā (quia & nō quidditatiuā vocamus) sequētes Aristotelis vestigia, qui notitiā rei p cōmunia, notitiā qa inposterioⁱ⁹ Analyticis appellat. Et ꝓpter hoc ea notitia ꝓportionaliter negatur de quidditate a Thomistis in ꝓposito, quæ affirmatur de esse: qa notitia de propria quæstione quidditatis nō haberi dicitur. notitia vero de propria quæstione ipsius esse non caremus.

¶ Ad vltimū: quo probatur, ꝙ responsio sit falsa in se: dico ꝙ ideo dicitur intellectus noster imperfectē substantias immateriales cognoscere: qa nō quidditatiue potest eas apprehēdere, & magis imperfectē in hac vita: qa per species aliorū. Et licet primo modo eas cognoscere sibi ipsi tantū cōueniat, & ridiculū esset dubitare an id, ꝙ cōuenit solis intelligētiis, cōueniat aliis: necessariū tñ est dubitare, an cognoscere eas quidditatiue sibi solis, an etiā aīæ nostrę cōueniat, ꝙ secūdo modo eas cognoscere sit nobis; hac vita ipossibile, nō volūtarie, sed ratiōe cogēte dr. Cor p⁹ enim vnitū aīę animā ad sensibilia cōuertit: vt declaratū est, &c.

Hoc tamen sciendū, ꝙ nō eodē modo sumitur genus & differētia in illis substantiis & in substantiis sensibilibus. Quia in sensibilibus genus sumitur ab eo, quòd est materiale in re: differētia verò ab eo quod est formale in ipsa. Vnde dicit Auic. in principio libri sui de Anima, ꝙ forma in rebus cōpositis ex materia & forma est differentia simplex eius, quòd cōstituitur ex illa: non autem ita, quòd ipsa forma sit differentia, sed quia est principium differentiæ, vt idē dicit in sua Metaphysi. & dicitur talis differentia esse differentia simplex, quia sumitur ab eo, quòd est pars quidditatis rei, scilicet à forma. Cùm autem substantiæ spirituales sint simplices quidditates: non potest in eis differentia sumi ab eo, quòd est pars quidditatis, sed à tota quidditate: & id

& ideo in principio de anima dicit Auic. quòd differētiam simplicem non habent, nisi species, quarum essentiæ sunt cōpositæ ex materia & forma. Similiter etiam in eis ex toto essentia sumitur genus, modo tamē differēti: vna enim substātia separata cōuenit cū alia in immaterialitate. Differunt autē ab inuicē in gradu perfectionis secundum recessum à potentialitate & accessum ad actum purum. Et ideo ab eo, quod sequitur illas, inquantum sunt immateriales, sumitur in eis genus, sicut intellectualitas, vel aliquid huiusmodi: ab eo autem, quod sequitur in eis gradum perfectionis, sumitur in eis differentia, nobis tamen ignota.

Nota quod in substan tia cum mans q. reperiū tur. ¶ Ponitur hic secundum notatum, quo vnde sumatur differentia, & vnde genus in substantiis immaterialibus, declarat oppositā comparatione ad substantias sensibiles.

¶ Ad cuius euidētiam scito, quòd in rebus cōpositis ex materia & forma quatuor intelliguntur, scilicet materia: quæ est altera pars cōpositi specifici, forma reliqua pars: tota quidditas vt habet rationē perfectibilis vlteriori pfectiōe formali, & ipsamet tota quidditas, vt habet vltimā perfectionē formalē. verbi gratia, in homine potes cōsiderare materiā in qua sua forma recipit, & formā in illa receptā. Aduertes etiā ipsum hominem, inquantū est substātia: est enim homo substātia, & vt substātia habet rationem perfectibilis, per corporeū, per rationale, &c. Aduertes etiā hominē, inquantū est rationalis naturæ, quæ est vltima eius perfectio formalis: Hæc aūt quatuor ita se habēt ad genus & differētiā, ꝙ & materia, quę est pars, & ipsum totū, & perfectibile fundāt genus, diuersimodē tamē. Forma verò, quæ est pars & ipsum totū, vt posteriori pfectione formali pfectū fundāt differētiam diuersimodē etiā. Cū enim genus potestate cōtineat differētias incōpletēs, ac in potētia rei naturā explicet, totūq; fm id quo adhuc perfici pōt importet, radix aūt potētialitatis in rebus sensibilibus sit: materia merito a toto fm ꝙ possibile est formaliter perfici, & à materia ipsa sumi dicitur. Similiter cū dicere sit diuidere, terminare, & actuare genus totūq; fm posteriorē perfectionē & actualitatē explicare, radix autem actualitatis & perfectiōis sit forma: merito a toto fm ꝙ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia animata sensibilis rationalis, tunc iam esse actualis existentiæ suscipere potest: nihil enim aliud formale intrinsecũ exigitur ad hoc, quòd sit: licet requiratur causæ extrinsecæ & proprietas individualis: vt cõstat ex dictis. Patet autem adducta prædicata ita se habere, quòd semper id quod propinquius se habet ad existentiã, cõparatum ad remotius se habet vt actuale ad potentiale: sicut homo ad animal, animal ad viuum, viuum ad corpus, corpus ad substãtiam. Et ex cõsequenti id, quod proximius est ipsi esse, est actualius: illud verò quod remotius est ab esse, est potẽtialius. & sic patet vtraque propositio exemplariter.

Probatur ista secunda propositio.

¶ Ratione autẽ probo cum enim esse sit actualissimũ omnium, quæ sunt in re, & tãtæ actualitatis: vt non nisi cõplexæ essentiæ actus proprius sit, ad hoc quòd essentiæ eius receptiuũ fiat: oportet intrinsecè cõpletam & determinatã esse, sicut ad hoc quòd aër recipiat lumen oportet prius, quòd perficiatur à diaphanicitate: terminatur aũt, perficitur, & cõpletur substãtia his prædicatis quidditatiuis: & ideo quantò prædicatum quidditatiuum erit magis essentię determinatiuũ, magis appropriabit ipsam ad hoc, ꝙ sit receptiuũ propriũ ipsius esse, Et per oppositum quãtò prædicatum quidditatiuum est minus determinatiuum essentiæ: tantò minus eam appropriat ad hoc, ꝙ capax sit ipsius existentiæ: & quia vnumquodq; quantò est propinquius actualissimo, tantò est actualius, & quanto remotius ab illo, tanto est potẽtialius. Idcirco inter prædicata quidditatiua talis est ordo, ꝙ propinquius ipsi esse est actualius: remotius verò potentialius.

Regula generalis à qua sumitur genus & differentia.

HIS Duabus propositionibus, postquam tertiam addideris, scilicet ꝙ genus sumitur ab eo, quod est vt potẽtiale. Differentia verò ab eo, ꝙ est vt actuale: cõficietur regula generalissima, ꝙ genus & differẽtia in omnibus sumũtur à tota essentia rei secundum elongationẽ & propinquitatem ad ipsum esse existentiæ. Differẽtia enim vltima cũ sit cõstitutiua speciei: & propriũ illi inter entia gradum donet: vltimũ complementum ipsius essentiæ est, ad hoc ꝙ sit. Vltra eam enim (vt iã dictum est) indiuiduũ nullum aliud cõplementum intrinsecum expectat, vt sic. Genus quoq; generalissimum cum essentiam maximè determinabiliter explicet, ab eo sumitur, quo essentia ipsa ab existẽtia magis est elõgata: vtpote determinabilis & perfectibilis omnibus differẽtiis ad hoc, vt esse suscipere possit. Genera verò & differẽtiæ intermediæ ab intermediis sumũtur (& ꝓpter hoc dicitur ꝙ diffinitio explicat diffinitũ à prima potentia vsq; ad vltimũ actũ) ineludit liquidè primũ genus, quod sumitur ab eo quo primo essentia ipsa põt habere esse: & omnes differẽtias, quib⁹ paulatim essentia determinatur & actuatur vsq; ad vltima differẽtiam quæ est actus vltimò determinãs & perficiẽs ipsam, vt

Cap. de differẽtia.

esse habeat, propterea & Porphyrius ait, ꝙ ẽm interius perscrutãtes differẽtia est, quæ cõcludit ad esse. Nec propter hoc quod diximus intendimus, quòd genus & differentia sumantur ab esse actualis existẽtię, scimus enim diffinitiões abstrahere ab esse: sed intẽdimus, quòd genus & differẽtia sumuntur (vt verbis S. Tho. vtamur) ab ordine ad esse actualis existẽtiæ. Ab ordine aũt dicimus nõ relatiõe ordinis, sed fundamẽto eius ab eo, scilicet quo essentia appropinquat vt receptiuum ad ipsum esse, & ab eo quo essentia elongatur ab ipso. Et ẽm hæc habes vnde in intelligẽtiis, substãtiis materialib⁹, & accidẽtibus sumãtur genus & differẽtia, vt facile ei cuilibet exercitato deducere in singulis. Et ꝓpter hoc solus Deus caret genere & differẽtia: quidditas enim sua cũ sit sua existẽtia actualis, nõ põt cõcipi vt elõgata ab existẽtia, vel propinqua illi. Vnde sufficientissimã causam S. Tho. in principio huius capituli assignauit: quare Deus nõ sit in genere, & intelligentiæ sint in prædicamento: quia ille est suum esse, istarum autem essentia distinguitur ab esse proprio.

Nec oportet has differentias esse accidentales. quia sunt secundum maiorem & minorem perfectionem, quę nõ diuersificat speciem. Gradus enim perfectionis in recipiẽdo eandẽ formam, nõ diuersificat speciẽ, sicut albus, & minus albũ, in participãdo eiusdẽ speciei albedinem, sed diuersis gradibus perfectionis, in ipsis formis vel naturis participatis, diuersificat speciem, sicut natura procedit per gradus de plantis, ad animalia, per quædam, quæ fiũt media inter animalia & plantas, secũdũ Philosophũ, in lib. de Animalibus.

¶ Hic excluditur prima obiectio, dictũ est enim, ꝙ differẽtię in intelligẽtiis sumuntur à diuersis ꝓfectionis gradib⁹, quibus vna altera ꝓpinquior est actui primo. Contra hoc initatur sic, Quæcunq; differũt ẽm actum perfectũ, & minus perfectũ, differũt iolũ accidentalibus differentiis: intelligẽtiæ differũt non nisi ẽm magis & minus perfectũ, ergo differũt iolũ accidẽtalibus differentiis. Processus bonus: cõclusio vero est falsa: ergo altera præmissarũ, nõ Maior, vt ꝓbabit: ergo Minor, ꝙ est ꝓpositio supradicta. Probatio Maioris est: qa magis & minꝰ nõ variãt speciẽ: albedo enim ꝓfecta & minus ꝓfecta vnius speciei sunt, quæcũq; aũt sũt eiusdẽ speciei accidẽtalibꝰ solũ differẽtiis distinguũt, cũ in omnib⁹ essentialib⁹ cõueniãt. Hãc obiectiõẽ excludit hæc pulchra distinctiõe. Perfectius & perfectiũ possunt attẽdi vel penes modũ habẽdi aliq̃ formã vnã simplicit, vel penes ipsas formas habitas magis & minus. primo mõ nõ variãt speciẽ, sed secundo modo: quæcunq; enim ira se habẽt ꝙ ẽm diuersos gradus perfectionis aromã sutcipiũt formã, solo numero vt sic distinguũtur, vt patet de albo, vt 4. de albo, & 6. Ea verò quę diuersos gradus perfectiõis nõ eiusdẽ formæ, sed pluriũ formarũ suscipiũt, essentialiter seu specifice distigui necesse est, vt patet de homine & Boue. Vñ patet respõsio ad obiectiões, ꝙ primo modo. Minor est falsa, secũdo mõ Maior. Cui⁹ ꝓbatio ideo videtur sine additione vulgata, quia cõparatio denotata per ly magis & minus non fit ꝓprie, nisi in anatoma ꝓpecie, vt dicitur septimo Phy. in com. 2. *T.c.27.*

Nec iterum est necessarium, vt diuino intellectualium substantiarum sit semper per differentias veras, quia hoc est impossibile in omnibus rebus accidere, vt Philosophus dicit, in vndecimo de Animalibus. *Ca.30*

¶ Hic excluditur secũda obiectio. Obiicit enim cõtra idẽ dictũ sic, Vbicũq; fũt verũ gen⁹ & verę ꝓpecies, ibi debet esse artificialis diuisio illi⁹ generis ꝑ duas veras differẽtias: sed in intelligẽtiis inuenit verũ gen⁹ & verę ꝓpecies: ergo ibi debet esse diuisio ꝑ duas differẽtias veras. Cõclusio est cõtra diuisionẽ ꝑ assignatã, qua dictũ est, Gen⁹ intelligentiarũ descẽdit ad suas ꝓpecies ꝑ magis ꝓfectũ & minꝰ perfectũ: quę nõ sunt verę differentiæ. Maior verò probatur ex eo, ꝙ vbi verũ genus cum veris ꝓpeciebus inuenitur, oportet esse diuisiuas ipsius generis & speciẽrũ constitutiuas differẽtias: ex eo autem ꝙ diuisio est secũdum artem *In lib. de diuisione.* debet esse bimembris, vt Boẽtius tẽtatur. Hãc obiectionem excludit S. Thomas, dicens, Maiorem esse vniuersaliter impossibilem secundum Aristot. sentẽtiarum in 2. libro de Animalibus. *Cap. 2. de Anima. T.c.6.*

AD Cuius euidentiam notandũ, ꝙ cùm veræ differẽtiæ appellẽtur differẽtiæ positiuæ non extraneæ cõtrariæ inter se conuertibiles cum his quorũ sunt differẽtiæ: vt ibi dicit Arist. cap. 3. Genus illud, ꝙ plures duabus speciebus cõtinet immediatè non potest diutiũ duabus veris differẽtiis, sed si veris differẽtiis diuidendum erit potestatem eius euacuãtibus, oportet ꝙ diuidatur pluribus duabus: & sic diuisio nõ erit bimẽbris. si enim diuisione bimẽbri parriendũ erit, oportet alterã differentiam esse non veram: iterum enim cum priuatiõe accepta alterius. Sicut si animal immediate cõtineat hominem, Bouẽ & Leonẽ, oportet trib⁹ veris differẽtiis diuidi, vel altera vera, puta rationali: altera nõ vera, sed priuatiua cõmuni reliquis duabus, puta irrationali. Quia igit inueniant aliquæ res in mũdo plures duab⁹ cõtentæ immediatè sub aliquo cõmuni formaliter diuisibili: ideo dicitur, ꝙ impossibile est vniuersaliter, ꝙ omnis diuisio fiat ꝑ duas differẽtias veras: & hoc in ꝓposito nostro accidit. Cũ enim intelligẽtiæ careãt genere sub alterno, vt S. Th. in tractatu de Natura generis, c. 5. *Cap.*

testatur, eo ꝙ perfectio earũ ex pluribus cõiunctionibus differentiarũ non cõfargit, sicut perfectio ꝓpecierũ in istis inferioribus, quibus nõ sufficit genus cõmune & differentia, omnes immediatè sub vno genere continebũtur: & sic genus earũ, si veris differẽtiis ad illas descẽdere debet, oportet multimẽbrem fieri diuisionẽ nobis ignotã: quod si bipartita diuisione contrahẽdum erit, altera simpliciter necesse est esse nõ verã: quia priatiuã, alteram propter debilitatẽ intellectus nostri ad nullam propriã earum differẽtiam descẽdere potẽtis, necesse quoque est esse non veram. Tales autem fuerunt differentiæ in litera assignatæ: scilicet magis perfectum & minus perfectum.

¶ Ex his iam patet respõnsio ad obiectionem, declarata impossibilitate Maioris vniuersaliter. Boetij verò dictum non obstat: quamuis enim dicat diuisionem omnem ad bimembrem reduci non tamen dicit, quòd omnis bimembris fiat per differentias veras inferiorum per illam diuisionem accipiendorum.

Tertio modo inuenitur in substantiis cõpositis ex materia & forma, in quibus & esse est receptum & infinitum propter quod & ab alio esse habent, & iterum natura vel quidditas earum recepta est in materia signata. & ideo sunt limitæ & superius & inferius & in eis iam propter diuisionem materię signatę possibilis est multiplicatio indiuiduorum in vna specie: & in his substantiis, qualiter se habeat essentia ad intentiones logicas supra dictum est.

In hac quarta & vltima parte huius capituli quatuor colligit de essentiis substantiarum compositarum. Primum est, quòd esse earum est limitatum: quia habet illud ab alio vtpote distinctum realiter à se: & per hoc primo distinguitur à primo cuius esse est infinitum, & idem realiter suæ quidditati. *Cap.*

¶ Secundum est ꝙ essentia earũ est recepta in materia signata: sunt enim in hoc vel in illo, ad hic & nũc determinatæ: sicut formale suum materiale.

¶ Tertiũ, ꝙ ex istis duob⁹ corollariè sequit, est ꝙ sunt finitę superius & inferius. Superius quidẽ quia habẽt esse limitatũ, & essentia earũ per ipsum esse, ꝙ vt superius respicit, terminatur. Inferius verò, qa recipiũtur earũ formę i materia, & ipsæ ad hoc & illud terminãtur, quę respiciũt vt inferius: ꝓhoc ꝙ in his & illis cõditionibus materialib⁹ recipiũtur tanquã in parte materiali.

¶ Quartum est, quòd essentia earum est multiplicabilis numeraliter in eadem ꝓpecie propter materiæ signatæ diuisionem. Et per hæc tria differunt ab intelligentiis in secundo ordine positis, quæ immunes à materia infinitęque inferius parem sibi nõ compatiuntur. Et sic terminatur tractatus secundus huius libri.

CAPVT VII.

Quòd accidentia habeant essentiã incõpletam ostendit. Varia itẽ accidentia distinguit & quomodo ex ipsis formatur genus & differentia exponit.

NVNC Autem restat videre, qualiter essentia sit in accidentibus: quomodo autem sit in omnibus substantiis, dictum est. Et, quia, vt dictum est essentia per diffinitionem significatur, oportet quòd eo modo habeant essentiam, quo habẽt diffinitionem. Diffinitionẽ autem habent: incõpletã quia non possunt diffiniri, nisi ponatur subiectũ in eorum diffinitione: & hoc ideo est quia nõ habẽt in se esse absolutũ per se à subiecto, sed sicut ex forma & materia relinquitur esse substantiale, quãdo componuntur: ita ex accidẽte & subiecto relinquitur esse accidentale: quando accidens subiecto aduenit. Et ideo etiã nec forma substãtialis cõpletam essentiã haber, nec materia: quia in diffinitione formæ substantialis oportet, ꝙ ponatur illud cuius est forma & ita diffinitio eius est per additionẽ alicuius quòd extra eius genus est: sicut & diffinitio formæ accidẽtalis, vt etiã in definitione animæ ponitur corpus à naturali: qui cõsiderat animã solam, inquantum est forma physici corporis. Sed tamen in formis substantialibus & accidentalibus tantũ interest quia sicut forma substantialis non habet per se esse absolutũ sine eo, cui aduenit. ita nec illud, cui aduenit: scilicet materia: & ideo ex ea coniunctione vtriusque relinquitur illud esse, in quo res per se subsistit & ex eis efficitur vnũ per se, propter quod ex coniunctione eorum relinquitur essentia quędam: Vnde forma, quãuis in se cõsiderata non habet rationem cõpletã essentiæ, tamen est pars essentiæ cõpletæ. Sed illud, cui aduenit accidens, est ens in se cõpletum cõsistens in suo esse, quòd quidẽ esse naturaliter præcedit accidens, quòd sit peruenit: & ideo accidẽs supereuniẽs ex cõiunctione sui cũ eo, cui superuenit, nõ causat illud esse in quo res subsistit, ꝙ res est ens per se: sed causat quoddã esse secundũ, siue quotes subsistens intelligi potest esse: sicut primũ potest intelligi sine secũdo, vel prædicatũ sine subiecto. Vnde ex accidẽte & subiecto nõ fit vnũ per se, sed vnũ per accidens, & ideo ex eorũ coniunctione nõ resultat essentia quædã, sicut ex cõiunctione formæ cũ materia, propter quòd accidẽs neque ratio nẽ cõpletæ essẽtiæ habet, neque pars cõpletæ essẽtiæ est: sed sicut est ens secũdũ quid, ita & essẽtiã secundũ quid habet.

Capi. 2. in fi. de Anima. Accidentia habent essentiã incõpletam.

¶ In hoc tractatu tertio, vnico capitulo cõtento, determinatur de accidẽtibus, vt nihil sub latitudine entis intactum remaneat. diuiditur autem in tres partes, in quarũ prima quid significet essentia in accidentibus declaratur. in secũda verò diuersitas accidentium a substãtia & inter se: in tertia aũt, quomodo se habeãt ad intẽtiones logicas. Declarat ergo primũ tali cõclusiõe, Accidẽtia habẽt essentiã incõpletã. Probatur sic: quęcũq; habẽt diffinitionẽ incõpletam, habẽt essentiam incõpletam: accidẽtia habẽt diffinitionẽ incõpletam. ergo. Maior patet ex eo, ꝙ essentia est id ꝙ per diffinitionẽ significatur, vt dictũ fuit in principio libri. Minoris probatio est: quia quæcũq; diffiniũtur necessariò per aliquod, quod est extra eorũ essentiam, habent diffinitionẽ incõpletam. diffinitio enim taliũ non cõpletur per intrinseca, sed eget intrinseco additamẽto: sed accidẽtia diffiniuntur necessario per aliquod, ꝙ est extra eorũ essentiã: oportet siquidẽ in eorũ diffinitione poni subiectũ, vt dicitur septimo Met. tex. Com. 17. ergo accidẽtia habẽt diffinitionem incompletam.

Cap. 1. de fi.

¶ Ad euidenter manifestandam Minorem S. Thomas in litera compara accidentia formis substantialibus penes conuenientiam & differentiam. inde enim clarè patebit, quomodo accidentia habent essentiam incompletam.

T. c. 17.

¶ Cõuenire aiũt accidẽtia cũ formis substãtialibus in tribus. Primò in hoc, ꝙ neutrum eorũ habet esse absolutum a subiecto independens à receptiuo, sed sicut ex forma substantiali cõiuncta materiæ fluit esse cõmune vtriq; ita ex cõiunctione accidentis, cum subiecto relinquitur esse commune vtriq;: ex coniunctione eñ albedinis cũ niue fit esse, quo & albedo est, & niꝫ est alba. *Conuenientia formæ substantialis et accidentalis.*

¶ Secũdò cõuenit in hoc ꝙ neutrũ eorũ habet esse ẽ sẽ cõplexũ: quia essentia vtriusq; essentialiter ad aliud refertur, vt recepti ũi forma si quidẽ substãtialis essentialiter est entitas perfectiua materiæ: & accidẽs essẽtialiter est entitas subiecti qualificatiua.

¶ Tertiũ aũt, in quo cõueniũt est, ꝙ neutrũ eorũ habet diffinitionẽ cõpletã, ꝓprias terminis, sed ꝑ additamẽtum, sicut enim in diffinitiõe accidẽtis oportet ponꝫ subiectũ, quod est extra eius genus: ita in diffinitione formæ substãtialis oportet ponere receptiuũ, materiã. i. quę est extra eius genꝰ ꝓprium, ꝙ genus formæ est actus (vt patet secũdo de Anima) materiã aũt cũ ens diuidatur in actũ & potentiã, sub potẽtia cõtineri clarũ est. Et cõsequẽter esse extra actũ, quod est genus formæ. huius signũ est, ꝙ fecit Aristi. diffiniẽdo animã, dũ posuit in eius diffinitione, corpus physici organici, ꝙ propria materia est animę in eo ꝙ est corpus, physici plectio. Addidit autem hoc, ne mireris, quare in diffinitiõe animæ non ponitur materia, cũ sit forma substãtialis sed corpus physici. hoc enim ideo est: qa physicus nõ cõsideratanimã vt forma substantialẽ, sed vt animã, ꝙ vt sic, corꝑ physici ꝑexigit tanquã ꝓpriã materiã. Hinc habes, ꝙ cõsiderare animã intellectiuã vt sic, ẽm suã cõpletam quidditatẽ non est opus physici, vt etiã tradit Arist. in lib. 1. de partibus animalium, c. 1. *Secũdo de Anima. T.c.6.*

¶ Differũt aũt in quinq;. Primò, quia receptiuũ formæ substãtialis nõ habet esse per se sine esse formæ, est enim in hoc cõforme suæ formæ: sicut enim forma substãtialis non habẽt esse ꝓter suũ receptiuũ: ita nec suũ receptiuũ habet esse ꝑter suã formã. receptiuũ verò accidẽtis habet esse ꝑ se ꝓter esse sui accidẽtis. Hui⁹ differẽtię rõ est: qa receptiuũ formæ substãtialis est ens in pura potẽtia, receptiuũ verò formę accidẽtalis habet esse i actu. *Cap. 1. Differẽtia inter formã substantialẽ et accidentalem.*

¶ Secũdò verò differũt, quia ex cõiunctione formæ substãtialis ad suũ receptiuũ emanat esse illud, quo res ipsa subsistit. seu fit ꝑficiter est. Ex cõiunctiõe verò formę accidẽtalis ad subiectum fluit esse quo res ẽi quid est. Et hæc differẽtia oritur ex prima: ex quo enim receptiuũ formæ substãtialis caret esse per se illo esse, quod ex forma fluit. primò est: & ꝙ oppositũ. ex quo subiectũ accidẽtis proprio esse gaudet, per adoptionem accidẽtis tale esse acquirit, & nõ esse simpliciter. hoc enim præhabet: & sic ẽm hoc primum esse potest intelligi esse sine secũdo. põt enim substãtia ab accidẽte separari, vt dicitur septimo Met. tex. cõ. 4. *Secũdo de Anima. T.c.6.*

¶ Tertiò differũt: quia ex cõpositione formę substãtialis cũ suo subiecto fit vnũ ꝙ sic. Ex cõpositiõe aũt accidẽtis cũ subiecto nõ fit vnũ nisi ꝑ accidẽs. Oritur autẽ hęc differẽtia ex secũda: ex quo ẽm ex forma substãtiali esse simpliciter fit quo res ꝙ se est, oportet ꝙ vnũ simpliciter fiat quo res sit ꝙ se vna, ens enim sequit vnũ. Ex eo verò ꝙ subiectũ & accidẽs duo esse habet, vnũ ꝙ se facere nõ possunt eadẽ ratione: quia, s. vnũ sequitur ens: non enim potest esse quòd vnũ per se sequatur ens per accidẽs. *T.c.4.*

¶ Quartò differũt: quia ex cõiunctione formę substãtialis cũ materia resultat essentia quędã tertia, scilicet as. Ex cõiunctione verò accidẽtis cũ subiecto nõ fit aliqua essentia tertia. Oritur aũt hęc differẽtia ex tertia: cũ enim essentia sit id ꝙ ꝑ diffinitionẽ significat, vt res diffinita: diffinitũ aũt oportet esse vnũ ꝙ te ẽm Arist. septimo Met. tex. cõ. 16. ex eo ꝙ ex accidente & subiecto nõ fit vnũ ꝙ se: habeãt ꝙ nec essentia aliqua resultat, & ꝙ oppositũ ex eo ꝙ ex forma substãtiali & materia vnum ꝙ se fit, essẽtia tertia resultat. *T.c.16.*

¶ Quintò differũt: qa forma substãtialis etsi nõ sit essentia cõpleta: est tñ pars cõpletæ essentię. Accidẽs verò nõ est essentia cõpleta, nec pars essentię cõpletę. Sequit aũt hęc differẽtia quãta ex quarta. si enim ex forma & materia fit essẽtia quędã, tertia forma substãtialis illi⁹ pars erit. Si aũt ex accidẽte & subiecto essẽtia nulla resultat, accidẽs nullius cõpletę essẽtiæ pars ponitur põt. & sic accidẽs incõpletũ & ẽm q̃d est ens, ac cõsequẽter incõpletã essẽtiã & diffinitionẽ habet. Nec te moueat, ꝙ forma substãtialẽ nõ absolutã à receptiuo. & esse nõ habere sine materia modo dicaꝫ, & ꝙ ꝓpri⁹ dictũ fit ad iam intellectiuã indepẽdẽte à materia & separata ab illa ẽm rẽ remanere: hoc enim est simpliciter verũ: ad verificationẽ aũt eius quod modo diximus, sufficit animã intellectiuã esse essentialiter materię informariuã: & talimõ ab illa insolubilẽ ẽm esse quidditatiuũ, ex eius diffinitione oritur. & ꝙ forma substãtialis ve sic, nõ habeat vnde ẽm esse actualis existẽtię à materia abiolaratur & independens fit: licet ab inde alicui formæ substãtiali hoc insit, puta ex hoc quod est intellectiua: loquimur enim de forma partis substantiali ve sic. *Differẽtia inter formã substantialẽ et accidentalem. Cap. 1. Differẽtia inter formã substantialẽ et accidentalem. Cap. 1. Differẽtia inter formã substantialẽ et accidentalem. T.c.6.*

CIRCA Hęc supradicta multa sunt dubia. Circa secũdam enim cõuenientiam dubitatur, an sit verũ quod ibi dicitur, s. ꝙ essentię accidẽtales essentialiter non sunt absolutę à receptiuo. *Præmissa dubia.*

Universidad de Deusto

Secundum. ¶Et hãc dubitationem comitatur alia, circa tertiã conueniẽtiam, an scilicet accidẽtia necessariò per subiectũ diffiniantur.

Tertiũ. ¶Occurrũt quoq; quæstiones circa differẽtias als gnatas,& prima quidẽ habet dubitationem de vtroq; membro cum sua radice,an scilicet forma substãtialis purę potentiæ tantùm actus sit.

Quartum. ¶Et, an forma accidentalis in ente, in actu tantùm recipiatur.

Quintum. ¶Circa secũdam differentiã est dubium, an accidentia habeãt propriũ existẽtiam distinctam realiter ab existentia substãtiali.

Sextũ. ¶Et iterum est ibi dubium:an substantia subiecta accidenti possit intelligi esse absque omni accidente.

¶Ista lex dubitationes si diffusè tractare vellemus,propositi limites exiremus.alterius enim negotij est: sed ne omnino ieiuni transeamus, de pluribus earum dicetur ordine supradicto, fundamenta & nostra & aduersariorum adducendo.

QVAESTIO XV.

Num inhærentia aptitudinalis sit de inhærentia accidentis.

CIRCA Primum dubiũ declarato titulo primò adducetur opinio Scoti, secundo S. Tho. tertiò respõdebitur argumẽtis in oppositum.Est igitur sensus primi dubij,an de essentia accidentis sit dependentia ad subiectũ: quod sub specialibus vocabulis dubitatur ab aliis.cũ quæritur, an inhærẽtia aptitudinalis sit de essentia accidẽtis. Scotus in 4 quarr. sent. dist.12.q.1. decidit hanc quæstionem, quo ad accidẽtia absoluta, scilicet quantitatem & qualitatem:atq; tales qui hoc vertunt in dubium: quid nominis ipsius inhærentiæ ignorare, contentúsque est vnica ratione ad probandam,quòd impossibile sit inhærentiam quancunque esse de essentia accidentis absoluti,sic.; Nulla relatio est de conceptu formali rei absolutę: omnis inhærentia est relatio, ergo nulla inhærentia est de conceptu formali rei absolute.

¶Aliter hęc ratio formatur ab eodem,sic.Id quod essentialiter ad se,non includit in se essentialiter respectum secundum Augustinum septimo de Trinitate,capitulo secundo: sed accidẽs absolutum est ad se:ergo accidens absolutum nõ includit essentialiter respectum,inhærentia autem respectus est.ergo.

¶Ab aliis autem confirmatur eadem ratio sic, Omne quo d relatiæ dicitur: est aliquid præter relationem:fundamẽtum enim relationis est aliud formaliter à relatione: sed accidens absolutum,puta qualitas relatiuè dicitur inhærens:ergo est aliquid absolutum præter inhærentiam.

¶Præterea Inhærẽtia aptitudinalis est de essentia accidentis, ergo quantitas & qualitas non sunt genera generalissima. Tenet consequentia ex eo,q; tunc à quantitat. & qualitate & cæteris accidentibus posset abstrahi conceptus communis quidditatiuus eiusdem rationis in omnibus illis inferior conceptu entis:& superior illis nouem generibus scilicet,esse in:& sic cũ omnis talis conceptus sit genus:nouem genera accidentium generalissima non erunt.haberent enim superueniens genus.

Thomistarum autem sententia est inhærentiam aptitudinalem esse de essentia accidentis.& eam non esse relationem.

¶Sciẽdum est enim aliquid esse absolutũ vel respectiuum dupliciter,scilicet à subiecto & à termino, Absolutum est à subiecto ens, est id quod non est natum recipi in alio vt substantia. Respectiuum ad aliud,vt subiectum est id,quod essentialiter natum est recipi in alio,vt omne accidens. Absolutũ à termino est id,quod formaliter non respicit aliud præcisè, vt terminum ad quem,vt substantia,quantitas,& qualitas. Respectiuũ ad aliud vt terminũ est id,quod formaliter respicit aliud præcisè,vt terminũ ad quem,sicut prædicamẽtum relationis.In hoc enim differt relatio pertinens ad prædicamentum relationis ab aliis respectibus cæterorũ generum,quia quibuldam trãscendentes vocãtur, quod respectus pertinens ad genus ad aliquid, essentialiter est ad aliud, non vt receptiuum, vel causam efficẽtem, aut finalẽ, aut formalem: sed præcisè est ad aliud tanquam terminũ,vnum enim relatiuorum nec est forma,nec finis,nec efficiẽs alterius,sed terminus. Propter quod dicit Magnus Albertus, quòd vnum relatiuorũ non est diffiniendum per reliquum: eo quòd ly per, denotat causalitatem. Respectus autẽ aliorum generum, qui propter vocabulorum penuriam respectus dicuntur:et spiritualiter essentialiter aliud,sed vt subiectum,vel materiam, vel formã, & econtra:vt de commensuratione animæ intellectiuæ supra dictũ est. cum ergo inhærentia aptitudinis importet respectum ad aliud vt receptiuũ,ipsam non de genere relationis,sed identificata cuilibet generi,modo absolutũ ens modo relatiuũ significare dicimus. Vnde non prohibetur inhærentia aptitudinalis esse de essentia absoluti accidẽtis ex eo, q; est respectus:imò ex hoc,q; accidẽs absolutum nõ à subiecto est,licet à termino: sequitur q; de essentia eius sit essentialis dependentia ad subiectum,quam inhærentia aptitudinalis explicat.

¶Cõtra autem notata positio rationi ostenditur, ex eo quòd sicut esse ad cõstituit accidẽs relationem:ita esse in cõstituit accidens vniuersale, Cõtrahitur enim ens per esse in,ad nouem generationes rex.C.6.7.& cõsequẽter earet cõtrario. Hæc de primo.

Hãc opinionem, Et si in quibusdã suis libris sequatur S. Tho. propria tamen sententia oppositũ vltimò determinauit in prima parte,q.76.ar.6.vbi tali ratiõe vtit cõtra Auer.positionẽ.Quãdocũq; aliquid est in potẽtia ad actũ omnẽ,ordine quodã prius recipit actũ primũ simpliciter &demũ sequẽtes,sed materia prima ẽm se est in potẽtia ad omnes actus substãtiales & accidẽtales ordine quodã:ergo prius recipit actũ priorẽ simpliciter:deinde posteriorẽ, sed primus actus simpliciter etiam ordine generationis est esse.ergo primũ,qđ intelligit recipi in materia est esse substãtiale,& no nisi ẽm forma substãtialis:ergo prius recipit in materia forma substãtialis, quàm quodcunq; accidens, & sic omne accidens sequens aduenit enti in actu. Quòd primus actus simpliciter sit esse,patet tũ autoritate libri de causis in principio. Tum quia esse quatum præsupponit esse: & similiter esse quale præsupponit esse:& sic de aliis. Sequunt præterea ad hãc positionẽ multa incõueniẽtia:q; scilicet ens ẽm quid præcedat esse simpliciter.& q; ens per accidẽs sit prius ente per se:&quòd materia maiorẽ cõnexionem habeat cũ forma alterius generis,q; cũ forma proprij generis,ex quo à qualibet forma substãtiali est denudabilis,& nõ à qualibet forma accidẽtali: & quòd substãtiæ generabilis sint nõ solùm res, sed quatuor principia, s.materia,forma,priuatio &quãtitas terminata.nõ enim potest fingi quin sit principiũ saltẽ per accidẽs, cum sit cõiuncta principio per se,sicut de priuatione dicitur & sic debuit cõnumerari ab Arist. Tenẽda est igitur opi.S.Tho.q; omne accidẽs est subiectiuè in ente & actu, & per hoc differt à forma substantiali, quæ est subiectiuè in ente in pura potentia. Et hæc de secundo.

AD Primam rationem Auer.dicitur q; consequẽs primum illarũ habet multiplicẽ sensum & quandoq; verũ & quãdoq; falsum:& ideo distinguendum est. si nãq; ly ex,dicat habitudinem causæ materialis verũ est: corpus enim fit ex materia quæ non est corpus & indiuisibilis in actu,licet fit corpus & diuisibilis in potẽtia.si autẽ ly ex,dicãt habitudinẽ termini a quo falsum est: necesse est enim materiã,ex qua fit corpus immediatè, ante illud instãs habuisse corporeitatẽ: & vniuersaliter in omni instãti tẽporis necesse est ipsam esse sub dimẽtionibus. & hoc modo intelligẽdum est quod Aris.tertio Cęli,tex.com.29. & 64.dicit, q; impossibile est corpus fieri ex nõ corpore,id est posit nõ corpus. Amplius est distinguendum ly fit:corpus enim seu dimẽsionẽ fieri intelligi potest dupliciter. Vno modo terminatiuè,id est vt fiat tanquam terminus alicuius motus,vel mutationis.&hoc modo est impossibile fieri dimensionem.Alio modo concomitatiuè, id est vt sit tanquam aliquod cõsequens ipsum terminum motus seu mutationis:& hoc modo verũ est,corpus fieri: neque enim generatio,neq; alteratio, neq; motus localis ad quantitatẽ terminatur,vt quantitas est,licet augmentatio terminetur ad quantitatem perfectam, sed quando generatio terminatur per se primo ad compositum substantiale, generantur consecutiuè eius accidentia inseparabilia: de quorum numero est quãtitas, quæ substãtialem corporeitatem sequitur.Peccatũ ergo accidit in prima ratione Auerrois: quia concessa prima consequentia, pro quanto infert consequens in sensu vno, non tenet secunda cõsequentia,quę supponit dimensiones fieri non cõcomitatiuè, & per accidens,sed determinatiuè. de illis enim,quæ fiũt vt termini mutationum,verificatur,q; corrumpuntur à cõtrario,& q; succedunt sibi inuicem se mutuo expellẽtia, & non de illis quæ fiunt consecutiuè de quorum numero est quãtitas interminata.

¶Ad secũdam rationem negatur consequentia.Et ad probationem dicitur, q; diuersas formas præexigere diuersas partes in materia potest intelligi dupliciter. Vno modo vt ly præ,dicat ordinem tẽporis:& sic verũ est,quatcunq; duas formas simul recipiendas in materia præexigere eam esse distinctã in plures partes immediatè ante illud instãs, in quo illæ formæ inducuntur, eadem enim pars materiæ non potest simul ad duas formas alterationẽ sufficiente disponi.sed talis distinctio partium materiæ præexacta non oportet q; fiat per interminatas dimensiones ipsi materiæ inhærentes, sed sit per dimensiones præcedentium cõpositorum. Alio modo potest intelligi vt ly præ, dicat ordinẽ necessariũ:ita q; in instanti introductionis formarum necesse sit materiã habere prius natura diuersitatẽ partium,& post formas distinctas:& hoc est fallum:oportet enim prius natura materiã esse,quã distinctam esse in illo ergo & pro illo instanti exigunt duæ formæ distinctas partes materiæ sed non præexigunt.

¶Ad tertiũ dicitur q; forma diuidi per diuisionẽ subiecti potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt ideo forma diuisionẽ habeat ex subiecto, quia in materia prædiuisa recipitur, & hoc modo quomodo sit verũ & quomodo sit fallsum,nũcnõ declaratũ est. Alio modo,vt ideo forma diuidat ad diuisionẽ subiecti: q; forma habet talẽ diuisionẽ ratione subiecti & hoc modo verũ est:eo q; diuisio quãtitatiua cõuenit formæ substãtiali ex hoc quòd est in materia, ratione cuius compositum est quantum: sicut enim qualitas sequitur cõpositum ratione formæ:non ita tamẽ quòd ipsa qualitas præsit in ipsa forma subiectiuè: ita quantitas inest cõposito ratione materiæ,non ita q; præsit in materia: quia ergo diuisio quantitatiua formæ nõ cõuenit nisi ratione materiæ, in qua recipitur,vt formæ à materia separatæ ostẽdũr:ideo formas diuidi ad diuisionẽ subiecti cõcedimus, non tamẽ diuisionẽ istã præcedere formam. sed comitari. Vnde patet responsio ad totũ processum rationis:quoniam ruit,fundamẽto falso innitẽs, fundatur enim super hoc quòd in expositione nostra sequitur, formas non diuidi ad diuisionem subiecti: quod patet nõ sequi

Quinta dubitatio prętermissis argumentis secundum.S.Thomæ doctrinam habet partem affirmatiuam veram. Cum enim ab omni forma fluat aliquod esse, quia forma est quæ dat esse rei,necesse est à forma accidentali fluere accidentale esse:sicut ab albedine esse album,& à dulcedine esse dulce.

¶Quòd autem esse q; fluit a forma accidẽtali nõ est idem quod esse substãtiale,ex propriis rationibus substãtiæ & accidẽtis notissimũ est,esse nãq; substantiale est esse simpliciter secũdum se independẽs & primum:esse autẽ accidentale est esse secundum quid in alio dependens a subiecto & posterius. Nec esse solum actualis exitẽtiæ accidẽtis distinguitur realiter ab esse subiecti actualis, sed etiã ab ipsa essentia formæ accidentalis à qua est. Iam enim suprà probatũ est,q; nulla quidditas creata est suũ esse exisẽtię. Vnde exisẽtia albedinis nec est ipsa albedo nec exisẽtia subiecti,nec receptio albedinis in subiecto:sicut nec exisẽtia formę substãtialis est ipsa forma,aut materia,aut receptio formæ in materia.sed quẽadmodum forma substãtialis recepta in materia perficit ipsam,vt vtraq; exisẽtiam recipiat:ita albedo recepta,in subiecto perficit ipsam, vt esse album recipiat,ita q; sicut forma est ratio materię & compositi substãtialis, q; esse habeat: ita albedo est rõ subiecto cõposito ex albedine & subiecto q; habeat tale esse,album scilicet.& sicut tor esse substantialia in aliquo oportet esse quot sunt formæ substantiales: ita secundum numerũ formarũ accidentium multiplicatur esse accidẽtale.Aliud est liquidem esse album & aliud est esse dulce.

¶Errant propterea qui S. Thomæ impoiuerunt opinionem recitatam à Scoto,in quarto sen.dist.12.

Circa sextam dubitationem, an scilicet distantia accidenti subiecta possit intelligi esse sine omni accidente,declarãda est primò sentẽtia sancti doctoris.Error deinde quidam eliẽndus.

¶ Ad percipiendum primum,distinguendum est q; de substãtia & accidẽte dupliciter loqui possumus.Primò modò vt sic,id est de substãtia sub ratione substãtiæ & de accidẽte in eo quod accidẽs. Alio modo contingit loqui de substãtia & accidente sub ratione talis substãtię & talis accidẽtis. primo modo substantia est separabilis ab omni accidẽte eo quòd esse substãtiale, vt sic, nullam cõnexionem necessariã habet cum esse accidẽtali:alioquin omnis substantia esset accidenti subiecta. Secundo modo substãtia non potest separari ab omni accidente:quia non à propria passione propter cõnexionem necessariã, quę est inter substãctum & propriã passionem, non propter hãc quòd subiectum depẽdet à passione. Propterea S.Tho.in quæstionibus disputatis de spiritualibus creaturis, quæst. vltima ad septimum, & in quæstionibus de Anima. q.12. ad septimum ait,q; subiectum esse sine propria passione nõ est possibile nec intelligibile.In littera aũt loquẽs de esse substãtiali & accidentali,vt sic,ait subiectum posse esse sine accidẽtali forma sibi adueniente. Ostẽdit autem natura demõstrationis subiectum esse non posse sine passione, oportet nanq; conclusionem,quę inhærentiam passioms in subiecto cõcludit necessarium esse,& impossibile aliter se habere.

Error autem intolerabilis,hic cauendus est, positus ab Antonio Trombera in Quolibet suo diẽrę,q; quia secundum S.Tho. & eius sequaces subiectũ non est nisi causa materialis respectu passionis,& passio est accidẽs,ex quo necessariò sequitur subiectũ posse esse sine propria passione. Fundamentum autem huius cõsequentię est quia omnis potẽtia passiua,est potẽtia cõtradictionis:sed subiectũ est solũ in passiua potẽtia respectu passiõis: ergo est in potẽtia cõtradictionis, ergo pòt habere ipsam & nõ ipsam.Maior habetur ex nono Met.tex.com.17.& probatur etiã ratione sic.passiones entis dicuntur tunc,tales,quod vna includit negationem alterius:ergo potẽtiam includit negationem actus & per consequens potentię, vt potentia est non repugnat esse sine actu, ergo omnis potentia est potẽtia contradictionis.

¶Præterea ad idem, Possibile est medium inter necessarium & impossibile,ergo cum necessariũ respiciat esse solùm & impossibile: non esse solùm possibile respicit esse & non esse: & sic omnis potentia cùm ab ea dicatur possibile est potentia contradictionis.

¶Præterea ad idẽ,Ideo potentia passiua est ad esse:q; potest ab alio recipere esse,s.ab agente,si aũt ab alio recipit esse,illo circũscripto quantũ est in se est sub nõ esse. Si ergo potẽtia passiua ex se est sub nõ esse,& ab agẽte pòt habere esse necessario sequ

Opi. Scoti ex 2.4. dist.12.q.1.art.2. §.4. nõ recipit actu primũ simpliciter &demũ sequẽtes,sed materia prima ẽm se est in potẽtia ad omnes actus substãtiales & accidẽtales ordine quodã:ergo prius recipit actũ priorẽ simpliciter:deinde posteriorẽ, sed primus actus simpliciter etiam ordine generationis est esse.ergo primũ,qđ intelligit recipi in materia est esse substãtiale,& no nisi ẽm forma substãtialis:ergo prius recipit in materia forma substãtialis, quàm quodcunq; accidens, & sic omne accidens sequens aduenit enti in actu. Quòd primus actus simpliciter sit esse,patet tũ autoritate libri de causis in principio. Tum quia esse quatum præsupponit esse: & similiter esse quale præsupponit esse:& sic de aliis. Sequunt præterea ad hãc positionẽ multa incõueniẽtia:q; scilicet ens ẽm quid præcedat esse simpliciter.& q; ens per accidẽs sit prius ente per se:&quòd materia maiorẽ cõnexionem habeat cũ forma alterius generis,q; cũ forma proprij generis,ex quo à qualibet forma substãtiali est denudabilis,& nõ à qualibet forma accidẽtali: & quòd substãtiæ generabilis sint nõ solùm res, sed quatuor principia, s.materia,forma,priuatio &quãtitas terminata.nõ enim potest fingi quin sit principiũ saltẽ per accidẽs, cum sit cõiuncta principio per se,sicut de priuatione dicitur & sic debuit cõnumerari ab Arist. Tenẽda est igitur opi.S.Tho.q; omne accidẽs est subiectiuè in ente & actu, & per hoc differt à forma substantiali, quæ est subiectiuè in ente in pura potentia. Et hæc de secundo.

Ad primam. AD Primam rationem Auer.dicitur q; consequẽs primum illarũ habet multiplicẽ sensum & quandoq; verũ & quãdoq; falsum:& ideo distinguendum est. si nãq; ly ex,dicat habitudinem causæ materialis verũ est: corpus enim fit ex materia quæ non est corpus & indiuisibilis in actu,licet fit corpus & diuisibilis in potẽtia.si autẽ ly ex,dicãt habitudinẽ termini a quo falsum est: necesse est enim materiã,ex qua fit corpus immediatè, ante illud instãs habuisse corporeitatẽ: & vniuersaliter in omni instãti tẽporis necesse est ipsam esse sub dimẽtionibus. & hoc modo intelligẽdum est quod Aris.tertio Cęli,tex.com.29. & 64.dicit, q; impossibile est corpus fieri ex nõ corpore,id est posit nõ corpus. Amplius est distinguendum ly fit:corpus enim seu dimẽsionẽ fieri intelligi potest dupliciter. Vno modo terminatiuè,id est vt fiat tanquam terminus alicuius motus,vel mutationis.&hoc modo est impossibile fieri dimensionem.Alio modo concomitatiuè, id est vt sit tanquam aliquod cõsequens ipsum terminum motus seu mutationis:& hoc modo verũ est,corpus fieri: neque enim generatio,neq; alteratio, neq; motus localis ad quantitatẽ terminatur,vt quantitas est,licet augmentatio terminetur ad quantitatem perfectam, sed quando generatio terminatur per se primo ad compositum substantiale, generantur consecutiuè eius accidentia inseparabilia: de quorum numero est quãtitas, quæ substãtialem corporeitatem sequitur.Peccatũ ergo accidit in prima ratione Auerrois: quia concessa prima consequentia, pro quanto infert consequens in sensu vno, non tenet secunda cõsequentia,quę supponit dimensiones fieri non cõcomitatiuè, & per accidens,sed determinatiuè. de illis enim,quæ fiũt vt termini mutationum,verificatur,q; corrumpuntur à cõtrario,& q; succedunt sibi inuicem se mutuo expellẽtia, & non de illis quæ fiunt consecutiuè de quorum numero est quãtitas interminata.*

Ad secũdam. ¶Ad secũdam rationem negatur consequentia.Et ad probationem dicitur, q; diuersas formas præexigere diuersas partes in materia potest intelligi dupliciter. Vno modo vt ly præ,dicat ordinem tẽporis:& sic verũ est,quatcunq; duas formas simul recipiendas in materia præexigere eam esse distinctã in plures partes immediatè ante illud instãs, in quo illæ formæ inducuntur, eadem enim pars materiæ non potest simul ad duas formas alterationẽ sufficiente disponi.sed talis distinctio partium materiæ præexacta non oportet q; fiat per interminatas dimensiones ipsi materiæ inhærentes, sed sit per dimensiones præcedentium cõpositorum. Alio modo potest intelligi vt ly præ, dicat ordinẽ necessariũ:ita q; in instanti introductionis formarum necesse sit materiã habere prius natura diuersitatẽ partium,& post formas distinctas:& hoc est fallum:oportet enim prius natura materiã esse,quã distinctam esse in illo ergo & pro illo instanti exigunt duæ formæ distinctas partes materiæ sed non præexigunt.

Ad tertiũ. ¶Ad tertiũ dicitur q; forma diuidi per diuisionẽ subiecti potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt ideo forma diuisionẽ habeat ex subiecto, quia in materia prædiuisa recipitur, & hoc modo quomodo sit verũ & quomodo sit fallsum,nũcnõ declaratũ est. Alio modo,vt ideo forma diuidat ad diuisionẽ subiecti: q; forma habet talẽ diuisionẽ ratione subiecti & hoc modo verũ est:eo q; diuisio quãtitatiua cõuenit formæ substãtiali ex hoc quòd est in materia, ratione cuius compositum est quantum: sicut enim

Quintum dubij sententia.

qualitas sequitur cõpositum ratione formæ:non ita tamẽ quòd ipsa qualitas præsit in ipsa forma subiectiuè: ita quantitas inest cõposito ratione materiæ,non ita q; præsit in materia: quia ergo diuisio quantitatiua formæ nõ cõuenit nisi ratione materiæ, in qua recipitur,vt formæ à materia separatæ ostẽdũr:ideo formas diuidi ad diuisionẽ subiecti cõcedimus, non tamẽ diuisionẽ istã præcedere formam. sed comitari. Vnde patet responsio ad totũ processum rationis:quoniam ruit,fundamẽto falso innitẽs, fundatur enim super hoc quòd in expositione nostra sequitur, formas non diuidi ad diuisionem subiecti: quod patet nõ sequi

Accidẽs habere propriã exisẽtiam distinctã ab exisẽtia subiecti. c.5.q.2.

Quinta dubitatio prętermissis argumentis secundum.S.Thomæ doctrinam habet partem affirmatiuam veram. Cum enim ab omni forma fluat aliquod esse, quia forma est quæ dat esse rei,necesse est à forma accidentali fluere accidentale esse:sicut ab albedine esse album,& à dulcedine esse dulce.

¶Quòd autem esse q; fluit a forma accidẽtali nõ est idem quod esse substãtiale,ex propriis rationibus substãtiæ & accidẽtis notissimũ est,esse nãq; substantiale est esse simpliciter secũdum se independẽs & primum:esse autẽ accidentale est esse secundum quid in alio depẽdens a subiecto & posterius. Nec esse solum actualis exisẽtiæ accidẽtis distinguitur realiter ab esse subiecti actualis, sed etiã ab ipsa essentia formæ accidentalis à qua est. Iam enim suprà probatũ est,q; nulla quidditas creata est suũ esse exisẽtię. Vnde exisẽtia albedinis nec est ipsa albedo nec exisẽtia subiecti,nec receptio albedinis in subiecto:sicut nec exisẽtia formę substãtialis est ipsa forma,aut materia,aut receptio formæ in materia.sed quẽadmodum forma substãtialis recepta in materia perficit ipsam,vt vtraq; exisẽtiam recipiat:ita albedo recepta,in subiecto perficit ipsam, vt esse album recipiat,ita q; sicut forma est ratio materię & compositi substãtialis, q; esse habeat: ita albedo est rõ subiecto cõposito ex albedine & subiecto q; habeat tale esse,album scilicet.& sicut tor esse substantialia in aliquo oportet esse quot sunt formæ substantiales: ita secundum numerũ formarũ accidentium multiplicatur esse accidẽtale.Aliud est liquidem esse album & aliud est esse dulce.

Meta. q.5.in prin.c.

¶Errant propterea qui S. Thomæ impoiuerunt opinionem recitatam à Scoto,in quarto sen.dist.12.

Solutio textus dubij.

Circa sextam dubitationem, an scilicet distantia accidenti subiecta possit intelligi esse sine omni accidente,declarãda est primò sentẽtia sancti doctoris.Error deinde quidam eliẽndus.

¶ Ad percipiendum primum,distinguendum est q; de substãtia & accidẽte dupliciter loqui possumus.Primò modò vt sic,id est de substãtia sub ratione substãtiæ & de accidẽte in eo quod accidẽs. Alio modo contingit loqui de substãtia & accidente sub ratione talis substãtię & talis accidẽtis. primo modo substantia est separabilis ab omni accidẽte eo quòd esse substãtiale, vt sic, nullam cõnexionem necessariã habet cum esse accidẽtali:alioquin omnis substantia esset accidenti subiecta. Secundo modo substãtia non potest separari ab omni accidente:quia non à propria passione propter cõnexionem necessariã, quę est inter substãctum & propriã passionem, non propter hãc quòd subiectum depẽdet à passione. Propterea S.Tho.in quæstionibus disputatis de spiritualibus creaturis, quæst. vltima ad septimum, & in quæstionibus de Anima. q.12. ad septimum ait,q; subiectum esse sine propria passione nõ est possibile nec intelligibile.In littera aũt loquẽs de esse substãtiali & accidentali,vt sic,ait subiectum posse esse sine accidẽtali forma sibi adueniente. Ostẽdit autem natura demõstrationis subiectum esse non posse sine passione, oportet nanq; conclusionem,quę inhærentiam passioms in subiecto cõcludit necessarium esse,& impossibile aliter se habere.

q. de sp. creatu. q.3.q.de anima q.12. septimũ Antoni Trõ beta in Quolib Meta. 7.com. 17.

Error autem intolerabilis,hic cauendus est, positus ab Antonio Trombera in Quolibet suo diẽrę,q; quia secundum S.Tho. & eius sequaces subiectũ non est nisi causa materialis respectu passionis,& passio est accidẽs,ex quo necessariò sequitur subiectũ posse esse sine propria passione. Fundamentum autem huius cõsequentię est quia omnis potẽtia passiua,est potẽtia cõtradictionis:sed subiectũ est solũ in passiua potẽtia respectu passiõis: ergo est in potẽtia cõtradictionis, ergo pòt habere ipsam & nõ ipsam.Maior habetur ex nono Met.tex.com.17.& probatur etiã ratione sic.passiones entis dicuntur tunc,tales,quod vna includit negationem alterius:ergo potẽtiam includit negationem actus & per consequens potentię, vt potentia est non repugnat esse sine actu, ergo omnis potentia est potẽtia contradictionis.

¶Præterea ad idem, Possibile est medium inter necessarium & impossibile,ergo cum necessariũ respiciat esse solùm & impossibile: non esse solùm possibile respicit esse & non esse: & sic omnis potentia cùm ab ea dicatur possibile est potentia contradictionis.

¶Præterea ad idẽ,Ideo potentia passiua est ad esse:q; potest ab alio recipere esse,s.ab agente,si aũt ab alio recipit esse,illo circũscripto quantũ est in se est sub nõ esse. Si ergo potẽtia passiua ex se est sub nõ esse,& ab agẽte pòt habere esse necessario sequ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd est potẽtia contradictionis, scilicet ab esse & non esse.

9.q.77. ar. 6. c. Cli. sup. 9. Meta. T.c.17. Accidit autem error hic & in principiis & in conclusione. In principiis: quia S. Tho in Prima parte, q.77. art.7. tenet ex intentione, & probat subiectũ esse causam suę proprię passionis in triplici genere causę, scilicet materialis, effectiue & finalis: vnde patet error minoris. Maior aũt licet sit Arist. est tamẽ malè intellecta & probata: potẽtia enim materialis est duplex, quedam est receptiua tantum, quędam verò nõ solùm receptiua, sed etiam passiua extẽso nomine passionis ad omne genus transmutationis. Potentia receptiua tantũ est necessario coqua suo actui, eo q; si esset ante suũ actum, oporteret q; per aliquã transmutationem illi reciperet: & sic nõ esset receptiua tantùm respectu illius. Potẽtia aũt passiua necessario nulli actui coxua est, respectu cuius est passiua: eo q; omne actũ per transmutationẽ acquirit, & cõsequenter per transmutationẽ perdit, omne enim generabile est corruptibile, vt dicitur primo Cœli. Propositio ergo illa. Omnis potẽtia est potẽtia cõtradictionis, est intelligẽda de potẽtia passiua, & nõ receptiua tantùm. Hãc glossam & sensus ipse & tex. Arist. cõuincunt. Ad sensum enim patet, in cælo esse potẽtiam receptiuã suæ figuræ: & tamen in eo talis potẽtia non est potẽtia contradictionis: cælũ enim nõ est in potentia ad aliã figuram. Arist. verò tex. allegato nono Meta. ait cælum non esse in potentia ad motũ, sed ad terminos eius tantùm: & tamen constat cælum habere potẽtiam receptiuam sui motus. vnde ex hoc insinuauit, quòd de potentia passiua loquebatur: ea enim cælum est in potentia ad terminos motus. Vnde cum subiectum non habeat potẽtiam passiuam, sed receptiuam tantũ respectu propriæ passionis, nulla enim mutatio mediat inter subiectũ & passionem: oportet subiectum non esse in potentia contradictionis respectu passionis: & sic conclusio deducta fuit falsa.

T.c.10. 26.29. & 28. T.c.17.

Ad rationes Trombe. ¶ Ad rationes autem, quibus arguens nititur illam propositionem de omni potẽtia receptiua probare, respondetur. Et ad primam dicitur, quòd passiones entis diffinctas esse tales, quòd vna includit negationem alterius, verum est: quia vna nõ est alia formaliter. potentia enim non est actus formaliter, sed ex hoc non sequitur, ergo quælibet potest esse sine alia. Nam non valet, hoc non est illud, ergo hoc potest esse sine illo.

Ad primam.

Ad secũdam. ¶ Ad secũdam dicitur, q; possibile vt distinguitur cõtra necessarium & impossibile, sumitur à potẽtia passiua. & nõ à potẽtia receptiua tãtùm: & ideo ex hoc non sequitur, nisi potẽtiam passiuã esse potentiã cõtradictionis: cùm tamẽ argues debeat probare, q; omnis potentia receptiua sit potentia contradictionis.

Ad tertiam. ¶ Ad tertiam dicitur, q; propositio prima ibi adducta, s. q; ideo potẽtia est ad esse: quia potest recipere esse ab alio, scilicet ab agẽte. in vno sensu est vera, & in altero falsa. si enim ly põt, dicat posse distinctũ cõtra impossibile. Arist. dicit eã esse falsam, est enim sensus q; ideo potẽtia est ad esse: q; nõ est impossibile ipsam recipere esse ab agẽte, & sic cælũ esset in potẽtia ad motũ, cũ recipiat ipsum ab alio. Si aũtẽ ly potest, dicat potentiam, vt distinguitur cõtra esse in actu, tũc ꝓpositio est vera, ideo eã aliquid est in potẽtia ad esse: quia põt recipere esse quod adhuc nõ habet, sicut ideo aliquid est potẽtia ad nõ esse, quia põt habere nõ esse quo caret, sed cũ omnis actꝰ possibilis haberi ab aliqua potẽtia nõ nisi per trãsmutationẽ acquiratur, ad nostram positionẽ reditur, quòd scilicet potẽtia passiua sola fit ad esse.

Alias ratiões, quibus seqparabilitas subtãtiæ, ab omni accidẽte à Scotistis ꝓbatur, ex supradictis facilè est soluere. Assumũ siquidem propositiones, quarum falsitas est superius declarata.

Subtãtia est ens accidentium. T.c.4. Sed, quia illud, quod dicitur maximè & verissimè in quolibet genere, est in causa eorum, quæ sunt pòst in illo genere: sicut ignis, qui in fine caliditatis est causa caloris in rebus calidis, vt in secundo Meta. dicitur: ideo subtãtia, quę est principium in genere entis, maximè & verissimè essentiam habens, oportet quòd sit causa accidentium, quę secundario & quasi secundum quid quid rationem entis participant.

¶ In hac secũda parte capituli ẽjus fitatem accidẽtium inter se declaraturus prẽmittit causam accidẽtium, quæ sit, vt causas diuersitatis eorũ insinuet tali cõclusione, Subtãtia est causa accidentiũ, quã probat sic. Maximè & verissimè ens est causa reliquorũ entiũ: subtantia est maximè & verissimè ens. ergo subtãtia est causa aliorũ entium: sed talia sunt accidẽtia. Minor verò ex septimo Meta. in principio patet. Maior verò ex secundo Meta. tex. Com. 4. habetur, vbi dicitur, q; vniuersaliter id quod est maximè tale in aliquo ordine, q; est causa omniũ aliorum in illo ordine, vt sic: sicut ignis qui in ordine calidorum est maximè calidus: omniũ calidorũ est causa vt sint calida. Vtitur autẽ nomine generis in litera, sicut Aristo. vtitur vbi vniuocatione: eo q; ad veritatẽ huius propositionis exigitur, q; causa communicet cum effectu in nomine & ratione, licet analogicè eadem, nõ enim sequitur, cælum est causa omniũ calidorũ, ergo cælum est maximè calidũ, quod tamẽ sequeretur, si cælo calidi nomen non æquiuocè cõueniret. Quia igitur subtãtia & accidẽs in nomine & ratione entis analoga tamen conueniunt, & subtantia maximè est ens, ideo causa est omnium aliorum vt entia sint.

T.c.1. T.c.4.

Quòd tamen diuersimode contingit: quia enim partes subtantiæ sunt materia & forma, ideo quædam accidẽtia principaliter cõsequuntur formam & quædam materiam.

Accidentia quædam sunt formæ subtãtiales, quædam quantitates, quædam qualitates, quædam relationes, quædam actiones, quædam passiones.

¶ Quia accidentia causantur à subtantia in qua sunt, & effectuũ diuersitas ex causis prouenit, assignat diuersitatem inter accidentia à priori ex diuersitate partium subtantiæ à quibus fluũt accidentia: & ponit tres distinctiones.

¶ Quarũ prima cum suis diuisionibus talis est, Accidentium alia sequũtur principaliter formã: alia sequuntur principaliter materiam. Accidentiũ sequentium formã quædam communicant materiæ, quędã verò sunt separata à materia. Accidentium autem sequentium materiã, quędam sequuntur eam in ordine ad formã generalem & quædam in ordine ad formam specialem.

¶ Est autem ratio primæ diuisionis, quia cum vnumquodq; operetur per q; esse actu & semper species aliqua mouere & agere existimetur vt dicitur tertio Phy. tex. Com. 1., oportet formam sequi operatiões & operatiuas virtutes: similiter cũ patiatur & trãsmutetur vnumquodq; ratiõe materię, oportet plura accidẽtia eã sequi, vt ea quæ propter materiæ diuersam complexionem insunt. & ipsam motui subiiciũt, &c. Appellat aũt in prima diuisione ly principaliter, vt distinguitur cõtra totaliter: nullũ esse accidẽs est soli formæ, aut solius materiæ: sed ꝺa sunt cõposito (etenim ad ipsam quoq; intellectionem nõ solùm anima cõcurrit, sed totum cõpositum ex materia & forma, Sortes enim est qui primò intelligit) est ergo sensus diuisiõis q; accidẽtium quædã sequũtur formam nõ vt causam totalẽ, sed principalem: quędam similiter sequuntur materiam, vt causam principalem nõ totalem. Cùm enim omnium accidentiũ causa sit id quod verè est, id est subtãtia cõpleta omnium causa est compositum ex materia & forma: sed aliquorũ principalis radix est forma, aliquorũ verò principalis radix est materia. Sicut enim in artificialibus aliquid cõuenit cõposito rõne formę & aliquid rõne materiæ, quędadmodũ scindere cõuenit serrę rõne formæ, duricies aũt rõne materię: ita & in naturalibus aliquid oritur in cõposito rõne formę, & aliquid rõne materiæ quemadmodũ in sorte sentire & intelligere est ratione formæ: masculinũ verò ratiõe materię. Quę aũt sit regula ad diiudicandũ accidẽtia sequẽtia formã ab accidẽtibus sequẽtibus materiam, infrà assignabitur.

Accidẽtia quædam sunt formæ subtãtiales, quædam quantitates, quædam qualitates, quædam relationes, quædam actiones, quædam passiones.

Forma autem inuenitur aliqua, cuius esse non dependet à materia, vt anima intellectualis. Materia verò non habet esse nisi per formam, vnde in accidentibus, quæ sequuntur formam, est aliquid, quod non habet cõmunicationem cum materia, vt intelligere, quod non est per organum corporale, sicut probat Philosophus in tertio de Anima. Aliqua verò ex consequentibus formã sunt, quæ habent communicationem cum materia, vt sentire, sed nullum accidens sequitur materiam sine communicatione formæ.

Hic ponitur prima subdiuisio cũ eius causa, Cũ enim ꝓprię virtutes & ꝓprietates & operatiões formarũ ipsis formis ꝓportionari debeant: ita si essentia ipsius formæ sit dependens à materia: virtus & operatio eius (cùm nõ sint ipsa forma à qua fluũt perfectiones) dependere oportet à materia. Et si essentia formæ est independens à materia virtutem aliquã oportet habere à materia independentem, alioquin otiose fecisset natura formam independentem, fecisset liquidẽ naturã eleuatam supra materiam, vt sic nõ posset operari & cõsequenter nec finẽ propriũ consequi. vnúquodq; enim est ꝓpter suã operationẽ, vt dicitur secundo cœli, tex. cõ. 17. Quia ergo inuenitur duplex genus formarũ à subtantialium, dependentiũ scilicet a materia, vt sunt omnes formę materiales, & independentium ab ea vt est anima humana: ideo inuenitur duplex genus accidẽtium sequentium formam.

¶ Quędam enim fluunt à forma dependente à materia, & hęc ita fluunt ab ea, quòd tamen recipiuntur subiectiuè in compositore: propterea dicitur quòd habent cõmunicationem cum materia: vt sentire, vegetare, & huiusmodi.

¶ Quędã verò fluũt a forma independẽte à materia vt sic & hęc ita fluunt ab ipsa forma, quòd recipiũtur in sola forma subiectiuè: & propterea dicũtur non habere cõmunicationem cum materia, vt intellectus & voluntas intelligere, velle, & huiusmodi.

NEC Arbitraris nos immemores contradicere superiùs nũc dictis: verunq; enim est verũ quòd, scilicet omne accidens est compositi, vt supra diximus: & quod aliquod accidens est solius formæ, vt modò dicemus. Accidens enim esse alicuius potest intelligi dupliciter. Vno modo vt completi principij elicitiui & receptiui. Alio modo vt suppositi, homo secundo modo omne accidens

accidẽs est cõpositi cuius est esse & fieri. vnde anima non intelligit suppositũ quod operatur Sed Sortes per animã. Primò verò modo aliquod accidẽs est ipsius animę & aliquod est cõpositi. virtus enim intellectiua nõ est subiectiuè in aliqua parte corporis, cõposita ex materia & forma, sed est subiectiuè in sola essentia animæ. vnde in tertio de Anima, tex. com. 4. dicitur q; intellectus nullius corporis est actus. Virtutes autem sensitiuę non sunt subiectiuę in sola anima, sed in determinatis corporis partibus cõpositis ex materia & forma subtãtiali. similiter cõpletum elicitiuũ principiũ sensationis non est sola potentia animę sed cõpositum ex organo corporali & virtute animæ. Intellectiõis autẽ principiũ elicitiuũ cõpletum est ipsa sola virtus intellectiua: & cùm operatio immanẽs sit subiectiuè in suo elicitiuo pricipio, intelligere erit i solo intellectu sicut in subiecto.

Topic. 4.

¶ Propterea S. Thom. alibi dicit, q; anima intelligit sicut oculus videt: videt vt completum principium elicitiuum, oculus enim nominat cõpositum ex organo corporeo & virtute animæ: non ergo contradicunt ista, omne accidens est compositi, vt suppositi, & aliquod accidens ex solius formę, vt completi principij elicitiui & receptiui. Et licet totus termo sit de accidentibus subtantiarũ materialium: ex his tamen innuitur natura accidentium, quæ sequuntur formam independentem à materia.

¶ Et nota quòd antequam ponatur alterius membri subdiuisio assignatur causa in litera, quare non sit talis subdiuisio de accidentibus sequentibus materiam, qualis facta est de his quæ sequuntur formam vt dicatur, Accidentium sequentium materiam, quædam communicantur formæ & quædam non: & causa est ista: quia non inuenitur duplex materia, altera dependens à forma & altera non, sicut inuenitur duplex forma: nulla enim materia potest esse sine forma vt probatum fuit.

Ca. 5. q. 8. Accidentium, quæ sequuntur materiã dupliciter, scilicet generaliter & specialiter.

In his tamen accidentibus quæ materiam cõsequũtur, inuenitur quędam diuersitas. Quędã enim accidẽtia cõsequuntur materiã secundũ ordinem, quem habet ad formã specialem, vt masculinũ & femininũ in animalibus quorũ diuersitas ad materiã reducitur, vt dicitur in decimo Meta. vnde remota forma animalis dicta accidentia nõ remanẽt nisi æquiuocè. Quædã verò consequũtur materiã secũdum ordinem, quę habet ad formã generalẽ: & ideo remota forma speciali adhuc in ea remanent, sicut nigredo entis est in Aethiope ex mixtione elementorum, & non ex ratione animę: & ideo post mortem in eo remanet.

Signum differẽtiæ accidentium generalẽ.

¶ Hic ponitur alterius mẽbri diuisio talis, Accidentium sequentium materiã quędam sequuntur eam in ordine ad formam generalem, quę indiuiduo generis altioris cõueniunt ratione magis suę materię, quàm formæ: sicut hoc mixtũ habet cutis nigredinẽ non ex ratiõe formæ mixti, sed quia materia sua talis passa est, puta in tali climate, vbi calor solis abundat. Illa verò dicũtur & cõsequi materiã in ordine ad formã specialẽ, quæ indiuiduo inferioris generis, vel speciei cõueniũt magis rõne materiæ, q; formæ: sicut hoc animal est masculinũ non ratione animæ principaliter, sed quia materiã ad animam dispositã talis passio comitata est: puta quia materia plenè dominio actu vigorosi feminis subiecta nõ fuit. Signum aũtẽ, q; talia accidẽtia se habẽt, scilicet q; sequũtur materiã, secũdum quod respicit formã altioris vel inferioris generis est q; aliqua eorũ eiusdẽ rationis remanẽt cõpositio corrupto: & quædã nõ remanent nisi æquiuocè: nigredo siquidem hominis viui & mortui eiusdẽ rationis est: masculinitas aũtẽ non. causa autẽ huius nulla est alia, nisi quia masculinitas sequitur animal ratione suæ propriæ materiæ: & propterea corrupto animali & non remanẽte nisi æquiuocè, oportet masculinitatẽ, in cuius ratione ponitur animal, æquiuocè remanere. Albedo autem quia mixti materiã sequitur in cadauere remanentis, secundum eandem diffinitionem non æquiuoce remanet.

Quatuor modi generantur accidens

QVAESTIO. XVII.

Num eadem accidentia numero sint in genito & corrupto. Auer. ista rum quorundam opinio. Ita de subtantia orbis capitula prima, & primo vsq; fol. 66.

CIRCA ea quæ hic dicuntur accidit dubium, Vtrum nigredo cutis in Aethiope viuo & mortuo sit vna & eadem numero: & vniuersaliter vtrum sit idem numero accidens in genito & corrupto. In hac dubitatione tria agenda sunt: primò recitabitur opinio quorundam: secundò ponetur opinio Sancti Thomę, tertiò respondebitur ad obiecta.

QVO Ad primum quidam opinantur accidentia communia genito & corrupto esse eadem numero in vtroque inter quos aliqui quibusdam verbis Auerrois innixi tali distinctione suam promũt imaginationem, Accidentia cõmunia genito & corrupto pro habẽt duplicem modum essendi, terminatum, scilicet & interminatum. Accidẽtia interminata vocant essentias accidentium absq; limitatione ad talem, vel talem gradum. Accidẽtia verò terminata dicũt essentias accidẽtium limitatas ad hũc vel illum gradũ. Accidẽtia interminata ponũt eadem numero esse in genito & corrupto. motum autem terminata, vnde sicut quantitas interminata cõmunis expressè à Comm. & eadem in omnibus ponitur ita color interminatus cõmunis: & idẽ est in aëre & igne.

¶ Cõfirmatur aũt opinio ista autoritatibus & rationibus Aristo. teles enim primo de Generatione, tex. com. 23. dicẽs. In his autem si aliqua manẽt in genito & corrupto, puta in aëre & aqua si ambo diaphana, aut humida, &c. ostendit non esse inconueniens quòd aliquod idẽ accidens sit in genito & corrupto. Et in secundo de Generatione. tex. com. 25. vult expressè quòd in hac bentibus symbolum est facilior transitus: quia est facilius corrumpere vnum quàm duo. Auerrois quoque in libro de Subtãtia orbis, non longè à principio dicit nõ solùm dimensiones interminatas quas simplices vocat remanere eadẽ in genito: sed vniuersaliter qualitates omnes communes genito & corrupto.

T.c.23. T.c.25. Capi. 2.

¶ Ratio autẽ prima ad hoc est: quia si qualitates disponẽtes materiam rei corrũpendæ ad nouã formam corrũpuntur, quæritur, Quid educit formam generandam? non potest dici quòd illud sit agens extra: quia hoc non potest facere, nisi per qualitates medias introductas in materia: qualitates autem illæ corrumpi dicuntur ab aduersario ante inductionem formæ: ergo remanet, quòd nihil sit quod educat formam: quod est impossibile.

¶ Præterea, Qualitates symbolæ, quæritur, a quo corrumpuntur, cum nullum contrarium appareat: & frustrà corrumpi res censeatur in aliquo instanti in quo eadem oportet generari.

¶ Præterea figura cadaueris, organi ratio & cicatrix, & si qua sunt huiusmodi, si non remanent eadem quæritur a quo generantur: & cùm non possit dici à quo generantur per modum sequelæ, oportet quòd nullum sit generans. Quod autem non generentur per modum sequelæ, probatur. Accidentia enim aliqua ideo consequuntur generantur, quia dans formam, dat consequentiam ad formam: modò ista accidentia repugnant formæ magis quam sequantur eam: cuius signum est, quia sub forma cadaueris ad corruptionem tendunt. Et hæc de primo.

Accidẽs quatuor modis terminatur.

CONCLVSIO.

Num sint eadem numero accidentia in genito & corrupto.

QVO Ad secũdum sciendum est Thomistarum esse opinionem: nullum accidens esse idem numero in genito & corrupto. Sequit eũ hoc necessariò ex nostris principiis. Nã si nullũ accidẽs est subiectiuè in materia: & non datur nisi vna forma subtãtialis in cõposito, impossibile est idẽ accidẽs remanere idẽ numero: migraret siquidem accidens de subiecto in subiectum, & esset idem & non idem. Nec rationes pro nunc ad hanc conclusionem afferam, quia oportet ad hoc efficaciter probãdum probare illud principium, scilicet quòd incompositio est tantum vna forma subtantialis. Sed declarabo quomodo hoc sit possibile, & quomodo defendenda est ab aduersariis positio nostra.

¶ Sciẽdum est igitur accidens quadrupliciter corrumpi. Primò per alterationẽ oppositã suo contrario: vt frigus à calido. Secũdò ad absentiã cõseruatiui agẽtis, vt lumen in aëre desinit Sole recedente. Tertiò ad corruptionẽ subiecti, vt rubilitas corrũpitur homine mortuo. Quarto ad corruptionẽ termini, vt simili tudo definit cõsimili perẽpto. Et quia quot modis dicitur vnum, oppositorũ, tot modis dicitur & reliquũ, accidẽs generatur quadrupliciter. Primò ab agẽte sibi simili per trans mutationẽ: sicut aqua calefit ab igne calido. Secũdò ad præsentiam agentis fieri & esse, vt lumẽ in aëre fit à Sole præsente. Tertiò ad generationẽ subiecti, vt rubilitas generat homine genito. Quarto ad generationẽ termini, vt Sorte solo albo exiltẽte, flatim ad alterã albi generationẽ cõsurgit in Sorte similitudo. Et licet omnibꝰ istis modis cõingat accidẽs fm tota latitudinem corrũpi: nullus tamẽ illorũ modorum cõuenit accidentibus omnibus nisi tertius. Cõmune nanq; est omnibus accidentibus corrũpi eorum subiecto corrupto, cùm accidentis esse sit in esse: & ideo sufficiens causa corruptionis accidẽtiũ redditur, quãdo subiecto corruptio assignat. Vnde cùm ex aëre fit ignis, licet nõ oporteat corrũpi calorẽ aëris, sed potius intrẽdi: quia tamẽ aër qui subiectũ illius est, corrũpitur, necesse est ipsum quoq; calorem corrumpi ab liq; cõtrario ad solum subiecti defectũ. Propterea apparet qualiter peccent peccato fallaciæ cõsequẽtis argumẽta ea quæ qualitates symbolas & dispositiones pro forma introducenda, facientes: quia carent contrario corrũpente, remanere inferunt.

Quatuor modi generantur accidens

¶ Et notãdum, q; quando accidens generatur ad generationem subiecti, vel corrũpitur ad corruptionem subiecti: tunc cùm eadem actio terminetur ad vtrũque, ad subiectum per se, & accidẽs consecutisè, non oportet quærere aliud generans, vel corrupens nisi generatiuum vel corruptiuũ subiecti. Idem enim est agẽs q; vtrũque simul & eadem operatione facit: sicut cũ ignis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex aëre ignē generāt, alterādo aërē, in fine alterationis aërem corrūpit per se, & cōsecutiuē calorē introductum: & vniuersaliter omnia accidētia, quę in aëre subiectiuē erāt ea cōsecutionis necessitate; ea accidēs sine subiecto ꝓprio remanere nō potest, & in eodē instāti generat ignē per se, & calorē cōsecutiuē absq; alia media alteratiōe similē calori ante illud instās ex instāti. Simile aūt est iudiciū de ɋtitate & figura & aliis dispositionib⁹ accidēriū similib⁹ in genito & corrupto: oia enim ista cōcomitatiue ꝓducūtur. & ideo nō oportet quærere generans nisi ꝙ subiectū generat. Et cùm supradicta inspexeris videbis, ꝙ similē à suo simili cōcomitatiuē & per accidēs quandoque corrūpitur: & per oppositū à nō simili cōcomitatiuē, per accidens generari cōtingit ipsum accidēs. Arist. ergo quoties dicit eadē remanere in genito & corrupto eadē specie, non numero, ait: & hoc ꝓ accidēs. Variatur enim vnitas numeralis, nō propter generationis vim, sed subiecti corruptionē. Facilior quoq; translatus in habētibus symbolum, nō ex identitate numerali symboli accidētis, sed ex nō repugnātia illius in agēdo, vel patiendo prouenit. Et ex hoc ꝙ formæ substātiales à quibus fluunt similes qualitates sunt similiores: ex effectibus enim, natura causæ innoteſcit. Auerrois aūt (si saluari debet) eodē modo glossetur.

Ad primum. Ad rationem autem oppositę opinionis dicitur. Et ad primam quidem, quòd educens formam in vltimo instanti, est generans extrà, non per aliquam actionem, quam in illo instanti eliciat, sed in termino actionis, nudam materiæ essentiam attingens, Vnde, cùm dicitur, agens extrà, non potest educere formam, nisi per qualitates medias introductas, verum est, dum agit: non autem, cùm est in termino actionis. Sufficit enim & exigitur alterasse ad materię expoliationem & dispositionem.

Ad secūdum. ¶ Ad ſm dicitur, quòd qualitates symbolæ, & similia, corrūpuntur per accidēs ad corruptionē subiecti à corrūpēte per se subiectum: nec frustra in eodē instāti est primū nō esse earū, & primū esse similiū: sed necessariò necessitate materiæ, vt dictū est.

Ad tertium. ¶ Ad tertiū dicitur, ꝙ figura, cicatrix & huiusmodi, producūtur cōsequutiuè, & per accidēs, à generāte eorū subiectum, scilicet cadauer: nec est verum, ꝙ sola illa accidētia generentur consequutiuè, quę sequuntur formam: sed multa accidētia sequuntur compositum ex necessitate materiæ, quę sunt, licet non incompossibilia: aliqualiter tamē oppositæ ipsi formæ, vt patet de se. Et ideo dico, ꝙ figura & similia sequuntur cadauer ex necessitate materiæ, quia. ſ. agens naturale non potest tam cito dispositiones per tot tranſmutationes radicatas corrumpere totaliter, & ideo similes dispositiones sequuntur: & quia non sunt facientes pro forma geniti, ideo ad corruptionem properatur.

Accidētia ınsequentia materiā sunt accidentia indiuidui, insequētia aūt formā, sunt proprię passiones.

Et, quia vna quæque res indiuiduatur ex materia & collocatur in genere vel specie per suam formam, ideo accidentia quæ consequuntur materiam sūt accidentia indiuidui secundum quæ etiam indiuidua eiusdem speciei differunt adinuicem. Accidentia verò, quæ consequuntur formam, sunt propriæ passiones vel generis, vel speciei, vnde inueniuntur in omnibus participantibus naturam generis vel speciei: sicut risibile cōsequitur in homine formā, quia risus contingit ex aliqua apprehensione animæ hominis.

¶ Hic ponit secūda diuisio accidentiū, q̄ talis est, Accidētiū alia sunt accidētia indiuidui, alia sunt accidētia generis, vel speciei.

¶ Duplex aūt inter ista differētia ponitur. Prima est, ꝙ accidentia indiuidui cōsequuntur cōpositum ratione materiæ principaliter, accidētia verò speciei, vel generis sequūtur cōpositum ratione formę. Secunda est, ꝙ accidentia indiuidui sunt ea, penes quę attēditur differentia inter particularia eiusdē speciei. Accidētia verò speciei, siue generis sunt cōmunia necessario omnibus indiuiduis illius speciei vel generis. Exēplum masculinum, & fœmininū sunt accidētia indiuidualia: sequūtur enim materiā, & penes ipsa differūt Sortes & Berta. Risibile aūt est accidēs specificū: sequitur enim intellectiuā appræhensionē & omnibus hominibus necessariò cōuenit. Assignatur quoque radix proximæ differētię, cū dicitur, ꝙ materia est principium indiuiduationis, forma autē est, per quā res in genere, vel specie collocatur. Ex hoc enim, ꝙ materia est causa esse indiuidualis vt sic, sequitur ꝙ sit etiam radix accidentiū cōsequentium ipsum esse indiuiduale: ac per hoc accidētia indiuidui sunt quę cōsequuntur materiā, ex eo ꝙ forma est principiū esse generici & specifici oportet ꝙ etiā sit causa proprietatū & accidētium cōsequentiū speciē, vel genus: & sic accidētia speciei siue generis sequuntur formā. Secūdę verò differentię ratio est: quia cùm tā in forma specifica quā in generica cōueniant omnia contenta sub eis, oportet etiā proprietates earū omnibus esse cōmunes. Cùm autem penes materiā differāt indiuidua, accidētia quoque materialia oportet esse ea, ſm quæ ipsa particularia inter se differunt, vt effectus proportionabiliter propriis respondeāt causis.

Accidunt hic duo dubia circa literam. Primum est qualiter sit verum, quod accidentia sequentia materiam sint ea penes quæ differunt indiuidua in eadem specie: quandoquidem quantitas sequitur materiam: & tamen est communis omnibus indiuiduis corporis & inferiorum.

¶ Secūdum dubium est, qualiter verificetur quòd accidētia sequentia materiā non sint passiones generis, vel speciei, cùm masculinum & fœmininum sequantur materiam: & tamen passiones sunt animalis, vnde & animal in eorū diffinitione ponitur, sicut subiectum in diffinitione passionis, vt 10. Met. tex. Cōmentis habetur. Similiter quantitas videtur esse passio corporis de prædicamento substantiæ: & tamen sequitur materiam.

Ad euidentiam primi scito, verba illa scilicet accidentia sequētia materiam sunt ea secūdum quæ indiuidua differunt non esse intelligenda vniformiter, sed differmiter. Indiuidua enim differūt penes accidentia materialia dupliciter. vel quia vnum eorum habet vnum, & reliquum aliud: vel quia vtrunque habet idem, sed alio & alio modo. Verbi gratia, Sortes & Berta differūt penes masculinū & fœmininum, ex eo ꝙ ille habet masculinitatem, illa fœminitatem. Differunt quoque penes suas quantitates: non ex eo ꝙ ille sit quantus & illa non, sed ex eo ꝙ non eodem modo sunt quanti, nunquā enim inueniuntur duo quanta omnino similia: sitibus fiquidem propriis differre necesse est. Quantitas ergo licet sit communis omnibus indiuiduis, quia tamē non vniformiter eis conuenit, est secundum quam indiuidua inter se differāt secundo modo. & hoc sufficit.

Ad intelligentiam secundi notandum quòd passiones generum sunt duplices. Quædam conuenientes eis ratione formæ genericæ: & quædam ratione materiæ. Illæ quæ sequuntur formam, vocatæ sunt hic passiones generum: & non illæ, quæ sequūtur eorū materiam: propterea quia natura generica ex sua forma est talis & nō ex materia: animal enim est animal ex sua forma & non ex sua materia. Vnde cum in proposito animalis passio ratione formæ sit sensibilitas, & ratione materiæ masculinitas, vel fœmineitas: diuersūs rationibus moti Arist. in Met. & S. Tho. hic, diuersimodè locuti sunt. Quia enim est passio animalis ratione materiæ, ideo vocata est ibi passio: quia autem non ratione formæ, ideo hic non est dicta passio.

¶ Similiter dicendum est de quātitate, quia sequit̄ corpus rōne materiæ: sequitur enim ipsum ſm id, ꝙ est in propria diuisibile, ꝙ nō est nisi materia, vt indiuisibilitas rerū immaterialiū ostendit. Et nota ꝙ hæc secūda diuisio accidentium nō differt à prima per mēbra diuidētia: eadē enim sunt huius & illius mēbra, sed ſm rationē, quia illa diuisio accepta est penes primas earū radices, materiā scilicet & formam: ista autem penes subiecta, quibus appropriantur, scilicet genus, speciem & indiuiduum.

Sciendum etiam est, quòd aliquando accidentia ex principiis essentialibus causantur secūdum actum perfectum, sicut calor in igne, qui semper actu est calidus. Aliquādo verò secundum aptitudinem tantùm, sed cōplementum accipiunt accidentia ex agente exteriori: sicut diaphaneitas in aëre, quæ completur per corpus lucidum exterius: & in talibus aptitudo est accidens inseparabile: sed complementum quod aduenit ex aliquo principio, quod est extra essentiam rei, vel quod non intrat constitutionem rei, est separabile, sicut moueri, & huiusmodi.

¶ Hic ponitur tertia diuisio accidentium, Quædā causantur ex principiis essentialibus subiecti ſm actū perfectum, quędam secūdum aptitudinem tātùm. Illa accidētia vocat causari secundum actū perfectum ex essentialibus principiis, quę ſm suas actualitates ex intrinsecis principiis subiecti in ipso fluunt: vt calor in igne. Illa verò dicit causari ſm actū imperfectū, seu aptitudinem tantùm, quę nō secūdum suas actualitates, sed secundum quasdam inchoationes ex principiis essentialibus subiecti in ipso fluūt, vt moueri sursum in igne ex principiis eius causatur ſm sui inchoationem, puta leuitatem. Differūt autem, quia prima & ſm suas aptitudines, & secūdum se inseparabilia sunt a subiectis: secūda verò ſm se quidem sunt separabilia, secundum autem suas aptitudines nō possunt separari. Ab igne enim neq; aptitudo ad calorem, neque calor ipso remanente: motus autem sursum nō semper inest igni, sed aptitudo ad motum sursum, puta leuitas est inseparabilis ab ipso: & causa horū est, quia in illis ipsa actualitas accidētis ex solis principiis essentialibus fluit, in istis verò aptitudo tantum ex solis principiis essentialibus fluit: ipsa autē actualitas aliūde expectāt ex aliquo, scilicet extrinsece cōcurrente, vel agēdo, vel nō prohibēdo: vt patet in exēplo dato de motu sursum, ꝙ nō inest igni, nisi in aliquo concurrēte extrinsecō remouēte scilicet prohibēs, & diaphaneitas non

non est actu in aëre, nisi concurrente extrinseco illuminante: lumen enim est actus diaphani secundum actum, vt dicitur secundo de Anima, text. Comment. 69.

¶ Profundiorē autem huius diuisionis causam elicio ex Prima secūdæ. 10. art. 1. ad ſm ꝙ scilicet ideo aliqua accidentia oriunt ex principiis essentialibus inseparabiliter ſm actū completum, aliqua autē separabiliter ſm actū cōpletum, & inseparabiliter secundum aptitudinem: quia illa sequuntur rei actualitatem, ista verò potētialitatem. Quod sic intelligo quia vnūquodque agit ſm quod est actu: patitur autē secūdum quod est in potentia ex sufficiente rei actualitate ꝓcedit quod accidens in se cōplerē producat, & per oppositum ex sufficiente actualitate, & consequenter potentialitate ex qua omnis sufficientia est, prouenit ꝙ res habet accidens in se secundum aptitudinem tantū: & ꝙ ab illo expectat actualitatē, seu quòd accidens separabile ut secundum actualitatem, quod idem est.

¶ Amplius cum esse & bonū actualitatē sequant, & non esse & malum potentiā: ex actualitate rei prouenire necesse est esse accidens perfectū & inseparabile secundum actum & aptitudinē, & per oppositum ex rei potētialitate procedere oportet in cōpletione accidentis, separabilitatē eius ſm actum: est enim separabilitas ipsa quoddam non esse, cùm nihil aliud sit, quā negatio necessariæ sequelę sui esse cōpleti ad esse subiecti. Intellegere autem hic vt suprà, scilicet ꝙ ex actualitate subiecti aptitudo est: ex potentialitate autem separabilitas accidentis secundum suam actualitatem.

¶ Aduertendū vero est, ꝙ S. Thomas passiones, quę dicūt aptitudinē non collocauit simpliciter inter accidētia ex essētialib⁹ principiis fluētia, sed potius ipsarū passionū & aptitudinū actus quos ſm incompletū esse aptitudines vocauit. Fecit autem hoc: quia aptitudo de se nō habet rationem alicuius per se producti; seu producibilis: nullum enim naturale producens intendit aptitudinē, sed aptum illius: nō est nanque opus risibilitate, nisi vt rideatur, vnde & risibilitas inchoatio quędā risus est: ꝓpterea igitur inter effectus essentialiū principiorū aptitudo nō est simpliciter posita. sed actus quia nō ipsa, sed eius actus est qui à principiis productiuis intendit: & ꝙa aptitudo nihil aliud est quā inchoatio quædā. inchoatio autē est actus imperfectus: ideo accidētia ſm actum incompletum aptitudines vocantur.

ANTEQVAM Terminem⁹ tractatū de diuersitate accidētiū, quæritur an omne accidēs habet aliquod subiectū propriū, aut aliqua accidētia sint ita cōmunia, quod nulli propria.

¶ Est autem ratio dubitandi: quia si omne accidens est propriū alicui. i. cùm proprium conueniat omni, soli, & semper: nullum accidēs erit separabile ab eo in quo est. Ineſſet enim soli & semper proprio subiecto.

Amplius sequeretur, semper, corruptionem cuiuscunque accidentis comitē fieri corruptioni subſtantię, sicut corrupto risibili corrumpitur homo. Patet consequentia, quia corrupto proprio, necesse est corrumpi illud cuius est proprium, aliter non conueniret ei semper: hęc autē experientia esse falsa, vt patet in accidentibus communibus & actibus secundis.

¶ Ex oppsito autē, cū omne accidēs sit diffinibile, & in diffinitione cadat subiectū, de quo accidēs per se prædicatur, vt patet primo Posteriorū, & secundo Metaphyſicæ, oportet ꝙ omne accidens habeat proprium & per se subiectum, per ſe nanque supponit de omni semper & necessario.

AD Huius dubitationis euidētiam sciendū est, ꝙ cùm apud S. Tho. in quæstione de virtu. quæſt. 1. arti. 5. subiectum habeat triplicem habitudinem ad propriū accidens, ſ. sustentantis ad sustentatū, potentiæ ad actum, & principij & principiatū, sicut calor ignis nō habet esse, nisi sustentet in igne. & est forma accidentalis eius, & oritur ex ipso, ſm quod participat istas conditiones, potest dici accidentis subiectū, & secundū quod ab istis habitudinibus recedit, potest negari accidentis subiectum. Vnde propter defectū primæ, quæ principalior est, dicit in primo Posteriorū, ꝙ nullū accidens est subiectiue in alio accidente, quia videlicet nullū accidens potest sustentare aliud, sed sola substantia, quæ est ens per se, aliis sulcimentum præbet essendi. Quia autē aliquod vnū accidens potest comparari ad aliud, vt potentia ad actum, & quandoque vt proximū principium ad principiatum, & ideo conceditur etiā vnum accidens esse subiectū alterius, quemadmodum superficies dicitur subiectum coloris, quia est impotētia respectu coloris, & dulcedo esse in calido & humido, quia causatur ex calido & humido.

¶ Potest ergo quadruplicem intellectū habere dubitatio mota. Primò potest intelligi, vt quæratur, an omne accidens habeat proprium subiectum vt sustentatiuū, secundo, an habeat proprium subiectū vt potentiam, tertiò an habeat proprium subiectū vt principium, quartò, an habeat proprium subiectum vt sustentatiuū potentiæ, & principium simul.

SI QVIDEM sit secundum primum sensum, respondetur negatiuè. ꝙ. f. omne accidēs habet propriū subiectum in ratione subſtrantis, vt probāt rationes primò inductę, multa enim sunt accidētia, quę nullū propriū sustētans sibi vēdicat, sed cōiter, multis insunt, vt eorū separatio ostēdit, separantur naq; à subſtantia sustentante ea naturaliter remanente, quod de ꝓpriis accidentibus dici nō potest. Eadē quippe subſtantia absq; ſui mutatione contraria sustentat, vt dicitur in Prædicamentis.

¶ Si autē iuxta ſm sensum dubitetur, respōdetur affirmatiuè, ꝙ scilicet omne accidens habet propriū subiectū in ratione ꝓprię potētię, eo ꝙ quilibet actus respicit ꝓpriā potētiam, sicut enim actus respicit potentiā, sic talis actus talem potentiam, & actus specificus potentiam specific⁹, accidens autē omne actus quidem est, igitur omne accidens habet propriā potentiā, cuius est actus. propter quod tertio Phyſic. tex. Com. 10. dicitur, potentia ad infirmitatē est alia à potentia ad sanitatem, eo ꝙ sanitas est aliud ab infirmitate, & 12. Meta. longo processu probat, principia Prædicamentorū esse eadē proportionabiliter, quia cuiuslibet actui propria respondet potentia.

¶ Si autē tertio sensu inquirat, respōdet negatiuè. ꝙ sci. non omne accidens habet aliquod subiectū propriū in ratione principij proprij, eo ꝙ habere subiectū proprium in ratione principij includit fluxum illius accidentis à tali subiecto in genere causę efficētis, eo modo, quo duorum effectuū ordinē inter sese habentiū prius est causa effectiua eius, quod necessario primi ꝓdūctione sequit̄, siue illud subiectū sit receptiuū accidētis. vt quo, siue vt quod: patet ꝙ non oē accidēs fluit à suo receptiuo effectiuē: sed multa sunt, respectu quorum receptiuum purè passiue se habet: vt patet cū species rei sēsibilis recipit̄ i medio, siue i sēsu.

¶ Si autem quarto modo intelligatur quæstio, patet quid dicendum sit: negatiuè enim respondere oportet.

SED Aduertendū est ꝙ hæc, quæ diximus intelligi debēt de accidētibus. ſ. eo rsum acceptis actibus, & eo rsum aptitudinibus: loquēdo nāq; de accidētibus, vt S. Tho. in litera loquit̄. ſ. non iudicādo actualitates accidentiū eo rsum ab aptitudinibus: dicerē ꝙ omne accidēs ſm suā radicalem aptitudinē habet aliquod subiectū proprium in ratione subſtrantis potentiæ & principij, licet non ſm suam actualitatem eo ꝙ aptitudo ad tale accidens nō est nisi à tali gradu subſtātiali fluat mediatē, vel immediatē, & cōsequēter nisi in tali gradu subiectiuè sustente tur immediatē, vel immediatē. Verbi gratia, Lumē ſm suam actualitatē & subſtātiā, licet sit ab extrinseco, & sit accidēs separabile: tamen ſm suam inchoationē, seu radicalē aptitudinem, puta diaphaneitatem est inseparabile: & fluit à certo gradu subſtantiali cōmuni superioribus & inferioribus. Et similiter sed licet sit accidens, per accidens tamen ſm suā aptitudinē est proprium: & nō natum cōuenire nisi certò enti, puta animali tali &c. fluit enim aptitudo ad sedendum ex suis principiis. Similiter & videre licet sit accidens separabile: radicaliſtamē aptitudo ad videndum separari à tali animali non potest.

¶ Ex his patet quomodo ad vtranq; partē rationis adductæ verum cōcludūt diuersimodè. Nam loquēdo de accidentibus ſm suas essentias & actualitates, cōclusio rationū primò adductarum cōceditur, accipiēdo subiectū in ratione sustentātis & principij. In ratione aūt potētiæ falsa est cōclusio, vt dictū est. Nec probatio cōtra hunc apliçata sensum valet: eo ꝙ cū dicitur, ꝙ propriū cōuenit soli, oi & semper, intelligit̄ de ipso proprio nō ſm suā actualitatē, sed secūdum aptitudinē. Et similiter cū dicitur ꝙ ad corruptionē proprij definit̄ subiectum, intelligitur, si corrumpitur ſm aptitudinem: non autem secundū actum, vniuersaliter loquendo. Vel dicatur ꝙ inseparabilitas, & huiusmodi non cōuenit accidenti, vt respicit subiectū in ratiōe proprię potentiæ, sed vt sustentatiuū, & principiū. Loquendo autem de accidētibus ſm suas aptitudines, patet quomodo rationes peccant. Dico enim ꝙ nullū accidēs est separabile ſm aptitudinē radicalem saltem, sed cōtrū subiecto necessario: & ꝙ corrupto accidente secūdum talem aptitudinē potest subiectum corrumpi. Ratio autē in oppositū adducta concludit, ꝙ omne accidens habet subiectū, de quo per se prædicat ſm se, vel secundū suā aptitudinem. Cùm enim eius sit actus, cuius est potentia (vt dicitur in Somno & vigilia) idem subiectū erit ꝙ cadit in diffinitionem accidentis, ſm aptitudinē & secundū actum: sicut homo debet poni non solū in diffinitione risibilis, sed risus. Stant ergo ista duo simul, ꝙ accidens secundū suam actualitatē non habeat proprium subiectū, cui vniuersaliter soli & semper insit: & tamen habeat propriū subiectū per quod diffiniri debeat: qa ad hoc ſm sufficit, ꝙ secundum se vel secundum suam aptitudinem per se de illo subiecto prædicetur. Ad primum verò sufficit accidens ſm se tantū non prædicari per se de subiecto.

Sciendū est autem, quòd in accidentibus in alio modo sumuntur genus, differentia, & species, quàm in substātiis, quia enim in substantiis ex materia & forma substantiali

Universidad de Deusto

sit per se vnum, vna quadam natura ex eorum coniunctione resultante, quæ propriè in Prædicamento substantię collocatur, ideo in substantiis nomina concreta, quę compositum significant, propriè in genere esse dicuntur, sicut genera, vel species, vt homo vel animal: non autem forma vel materia est in Prędicamento hoc modo, nisi per reductionem, sicut principia in genere principiatorum esse dicuntur. Sed ex accidente & subiecto non fit vnum per se, vnde non resultat ex eorum coniunctione aliqua natura, cui intentio generis vel speciei possit attribui, vnde nomina accidentium concretiue dicta non ponuntur in Prędicamento, sicut species vel genera, vt album vel musicum, nisi per reductionem, sed solum secundum quod abstracta significantur, vt albedo & musica.

¶In hac tertia parte capituli huius determinat, quomodo accidentia se habeant ad intētiones logicas, & primò, quomodo se habent ad esse in prædicamēto, deinde vnde sumatur in eis genus & differentia. Quo ad primum ponit duas conclusiones, scilicet, Accidentia in concreto nō sunt propriè in prædicamēto. Et accidentia in abstracto proprie sunt in prædicamento.

AD quarum euidentiam sciendum est, q̄ accidentia habent vnum modum essendi, scilicet esse in alio, nō enim sūt nisi insint alicui. Habent autem duos modos intelligendi, eo q̄ intellectus est natus ea, quæ sunt adunata in re, diuidere. Intelligūtur enim quādoque cointelligēdo sibi subiectū, cui insūt, & intelligūtur per modum accidētis, eo q̄ accidentis esse est in alio esse. Quandoque vero intelliguntur solitarie, nō cointelligendo, scilicet eis subiectū, cui secundum rem insunt, & tunc intelliguntur per modum substātiæ, eo q̄ esse per se, id est solitarie soli substantiæ cōuenit, accidentia enim semper comite egent. Cùm autem modus significādi non fundet super modo essendi, sed intelligēdi, sicut habent duos modos intelligēdi, sic habēt duos modos significādi. Vnde significatur quādoq; consignificādo subiectū, & tunc significātur per modū accidentis, & vocantur significata in cōcreto, vt album, nigrū, &c. Quandoque verò significanē ipsa sola, absque scilicet subiecti cōsignificatione, & tunc significantur per modū substantiæ, & vocantur significata in abstracto, vt albedo & nigredo. Abstractū enim & concretum in accidentibus, licet differant in modo significandi, id est penes cōsignificare subiectū, & nō consignificare illud, cōueniunt tamen in significatione ipsius formę accidētalis. Albū enim purā qualitatē significat (sicut in Prædicamentis dicitur) sicut & albedo, album significat albedinē in subiecto, albedo autē significat albedinē absque illo. Quia igitur accidentia in concreto totum coniunctum important, puta sicut album albedinē in subiecto, coniunctū autem hoc non est vnum per se, sed vnum & ens per accidens, id autē quod in prędicamēto reponitur, debet importare vnū & ens per se, cùm prędicamenta diuidant ens per se, quinto Met. tex. Com. 14. ideo accidētia in cōcreto nō propriè reponūtur in prædicamēto. Et hæc est ratio, quā in litera prima cōclusio probat, quę sic formari potest. Nullū nomen importans ens & vnū per accidens, est propriè in prędicamēto, cōcretū accidentale importat vnū & ens per accidens, ergo nomē concretū accidentale nō ponitur in prædicamento propriè & per se. Ad declarationē Minoris ponit differentia inter cōcretū accidentale & substantiale in hoc, q̄ concretū substātiale importat compositū ex materia & forma, & tale est vnum per se, & ideo reponit in prędicamento, vt genus, vel species, accidentale verò importat ex subiecto cōpositū & accidēs, quod est vnū per accidens, ex accidēte enim & subiecto nō fit nisi vnū p accidēs, vt dicitur 7. Meta. & ideo non debet poni in prædicamēto, nisi reductiuè, eo mō quo res ipura ad suæ puritatē naturę reducit. ¶Et sic remanet secūda cōclusio vera, q̄ accidentia, scili. in abstracto, in prædicamēto speciei & generis prædicationē suscipiunt taliter omnino à prædicamētis accidētia sunt excludenda.

CVM autē audis abstractum solā formā importare, nō ideo hoc dictū putes, q̄ abstractū subiectū formæ à se omnino excludat, hoc enim falsum est: sed ideo quia abstractū ex modo suo significandi, quo solo differt à concreto, nō includit subiectum principaliter, sed secūdariò, & ex cōsequēti. Quod ex cōueniētia & differētia inter ea ex modo significādi persuaderi potest. Conueniūt enim in hoc, q̄ tam abstractum, quā cōcretū ex modo significādi importat duo, scilicet quod & quo, seu subiectū & formā. Idem enim importat definitio & definitū, licet alio modo. Definitio autē vtriusque importat vtrunque dictorum, vt exemplariter patet, similitatem enim dicimus curuitatem nasi, & simum nasum curuum. Quod autem hoc sit ex modo significandi, ex eo clarum est, q̄ tam abstractū, quàm cōcretum pura formā significat, vt in Prædicamētis testatur Aristo. Differunt autem abstractum & cōcretum ex varietate modi significandi in hoc, q̄ concretum importat ex modo significandi principaliter subiectum, & secūdario formam. Abstractum verò principaliter importat formam & ex consequenti subiectum.

¶Aduertendū nāque est, q̄ cōtrario ordine se habēt subiectū & forma, ad significationē nominis cōcreti, & eius modū significandi. Importat enim cōcretū ratiōe significationis primo formam, & subiectū nō nisi ex cōsequēti copula. Quo ad modum verò significandi primò subiectū & ex cōsequēti formā importat. Cuius signū est, q̄ in diffinitione concreti exprimit primò subiectū tāquā genus, quod prima pars est diffinitio & forma secūdo loco ponit quasi differētia. Dicimus nāq; q̄ simū est nasus curuus. Abstractū verò & ex significatione & ex modo significādi primò formā importat, secūdariò autem ex eo cōsequēti subiectū. In cuius signū in eius diffinitiōe forma ipsa primò exprimitur vt genus, subiectū autē secundario loco differētiæ, vt ex dictis patet, cū dicitur, simitas est curuitas nasi. Oritur autē hæc differentia ex eo, q̄ cōcretum importat habitudinē inter subiectum & formā, prout incipit a subiecto & terminatur ad formā. Abstractū verò importat habitudinē inter formā & subiectū, prout incipit a forma, & terminat ad subiectū, vt in exēplis datis apparet. Ex hoc enim q̄ habitudo importata per cōcretū, importat ex modo significādi, vt incipiēs à subiecto, sequit q̄ primò importet subiectū, a quò incipit, & similiter ex hoc q̄ habitudo importata per abstractū importat ex modo significādi, vt incipiens à forma, cōsequēs est vt primò importet formā à qua incipit. Causa enim huius diuersitatis est, quia cōcreta ad cōposita significāda sunt inuēta. Cōpositio autē à subiecto oritur. Abstracta verò inuēta sunt ad significādas formas apud nos, inuentas simplices quidē, sed à quibus denominatio ad subiecta deriuat, vnde & cōcreta cōpositū qd̄ sonāt, abstracta verò formas: vt cadētes tamē ad subiecta, nō igitur ꝓpterea dictū est q̄ abstractū solā formā importet, q̄a nullo modo copulat subiectū, sed quia ex modo significādi cōpositū non sonat, nec principaliter importat ipsum subiectū, quēadmodum cōcretum, sed extrinsece rātum terminum habitudinis formæ significatæ.

ADVERTE hic q̄ de abstracto & cōcreto quomodo sunt in prædicamēto, aliter Metaphysicus, & aliter Logicus iudicat. Cū enim apud Metaphysicū, qui res ſm suas essentias cōsiderat, & nō ſm modos intelligēdi, vel significādi abstractū & concretū nō differāt, eo q̄ eadē res abstractè & cōcretè sit significata, dicit ipse sicut abstractū ita & cōcretū in genere esse, res enim per suā essentiā ingredit, vel egreditur genus Metaphysicaliter sumptū, id est per rem generis, & nō per modū significādi. vnde nō dicet Metaphysicus albū ens per accidēs, sed hoc albū. vt patet 5. Met. text. Com. 15. & 14. & 7. eiusdē tex. Com. 16. Logicus autē, qui nō res ſm suas naturas, sed ſm intētiones adiunctas primis intellectis ac significatis, cōsiderat, dicet abstractū esse in genere, cōcretū verò nō, quia res nomine abstracto, significata potest denominari species, vt albedo, & genus, vt color, cōcretū verò nō, ꝓpter alietatē modi significādi vt dictum est.

¶Causa autē quare alietas modi significādi hāc veritatē Logico præbeat, est q̄a modus significādi prætedit secūdas intētiones, & fūdat quodāmodo ipsas, licet enī tā mod' significādi quā secūda intētio cōueniāt in hoc q̄ sequant rem, nō secūdū se, sed vt intellectā. prius tamē rē. vt intellectā sequtur mod' significandi quā secūda intentio, eo q̄ mod' significādi nisi aliud est, quā signū modi intelligēdi, sicut vox significās est signū rei intellectę, vnde sicut vox significatiua prius sequtur rē intellectā, quā secūda intētio ita eius modus significādi modū intelligēdi, vt tot' ordo pertinētiu ad nomina primę intētionis præcedat ordinem quę pertinēt ad nomina secūdę intentiōis. Quia igitur secūdæ intentiones res vt intellectas & significatas denomināt, & nō absolute, ideo stat eandē rē diuersimode intellectā & significatā denominari speciē, & cōsequenter esse directè in prædicamento & nō esse directè in eo, sicut eadē natura humana significata nomine Hominis, species est: significata verò nomine Humanitatis species nō est, sed speciei principiū. Vnde in proposito apud Logicū res illa q̄ Albedinis nomine intelligit, diuersimode significata, in prędicamēto esse affirmat, & negatur. Si enī in abstracto significet, cùm sic speciei denominationē habeat, in prędicamēto reponitur. si autē in cōcreto significet, cū sic speciei, vel generis denominationē nō habeat, q̄a rē extraneam ex modo significādi includit, in prędicamēto directè esse negatur. Et quia intētio S. Thomę est declarare quō accidentia se habeant ad intentiones logicas, & nō ad cuius generis rem pertineat, ideo concretum accidentale à Prędicamētis separauit.

CVM his omnib' aduertas, q̄ aliquid facit rē reponi in prędicamento dupliciter. Vno modo vt ratio reponendi ipsū in prædicamēto, alio mō vt cōditio sine qua nō. Ratio reponēdi rē in genere siue specie ea apud Logicū quā apud Metaphysicū est essentia illius

illius rei, res enim per suā essentiā ad genus & speciē, definitur: conditio aūt, sine qua nō est modus ipse significādi. Et in prędicamento quidē substātię conditio, sine qua res non suscipit genetis vel speciei, &c, denominationem, est modus significandi in concreto. In prędicamētis autē accidētium cōditio, sine qua non est modus significandi in abstracto: propterea cùm dictum est concretū accidērale nō directè reponi in prędicamēto apud Logicū, intellige hoc propter defectū cōditionis, sine qua non, & non propter defectū rationis reponēdi. Et similiter cùm dicitur, q̄ humanitas & vniuersaliter abstractum substantiale non est in genere substantię, intellige propter defectum conditionis, sine qua non, & non rationis reponendi.

Et quia accidentia non componūtur ex materia & forma: ideo non potest in eis sumi genus à materia, & differētia a forma, sicut in substantiis cōpositis: sed oportet vt primum genus sumatur ex ipso modo essendi, secundū quod ens diuersimodè secundum prius & posterius de decem generibus prędicatur. sicut dicitur quantitas ex eo quod est mensura substātiæ, & qualitatis secūdum quod est dispositio substātię, & sic de aliis secundū Philosophū in 11. Met. ¶Hic declaratur vnde in accidētibus summanē genus & differentia ꝓpositionibus tribus. Prima est, Genus & differētia non sumūtur in eis ex materia & forma. Secūda est, primū genus sumitur ex proprio modo essendi, quo prędicamentū ipsum pars entis cōstituitur. Tertia est, Differentię sumuntur in accidētibus ex diuersitate propriorū principiorū. Prima patet sic. Incōpositū ex materia & forma non potest habere genus sumptum a materia, & differentiam a forma, sed accidētia sunt incōposita ex materia & forma: igitur nō poterit in eis sumi genus a materia, & differētia a forma sicut fit in substātiis cōpositis: quod qualiter intelligendū sit, supra dictū est. Secunda patet sic, Primum genus oportet explicare essentiā ſm propria potentiam, quę est in ea: sicut vltima differentia debet explicare essentiam secundum vltimū actū: sed essentia accidentis secūdum modū illum, quo pars entis cōstituitur habet propriam potentiam: ergo ex illo modo sumendum est genus primum.

INTELLIGENDVM Est hic primò ens diuidi per quosdam modos in prędicamenta: sicut quoddāmodo genus in species per differētias: nra q̄ sicut species per id, quo generis partes efficiūtur in esse specifico, cōstituūtur: ita prędicamēta per id, quo partes entis fiunt, in esse generalissimo cōstituuntur: & ideo modi propriį quibus ens ad quodlibet prędicamētū deiecē dir, sunt illi, penes quos prima genera constitutra sunt. Sunt autem isti modi per substantiam, mensurā, dispositionem, relationē, actionem, &c. vt dicitur quinto Meta. tex. commen. 14.

NOTANDVM Est secundò, q̄ cùm genus sumatur a re secundū id quo habet rationē determinabilis, primū genus sumēdum est à re secundū id, quo primo habet rationem determinabilis res ſm primum sui gradū cōcepta. Primus autem gradus rei is est, quę res ex modo illo sortitur, quo proprium sibi locū inter partes entis vendicat: & ideo primū genus sumptū ab illo modo entis importat rem, vt primo determinabilē: & propterea ista se consequitur, sumi à re ſm propriam potentiam eius, id est secundum, id quo primò habet rationem determinabilis, & sumi à re secundum modum illum, quo entis pars sit, Et sic patet assumpta ratio

Differentiæ verò in eis sumuntur ex diuersitate principiorum, ex quibus causātur, & quia propriæ passiones ex propriis principiis subiecti causantur, ideo subiectum ponitur in diffinitione eorum loco differentię, si in abstracto diffiniantur, secundum quod sunt propria in genere, sicut dicitur, quod simitas est nasi curuitas, sed econuerso esset si eorum diffinitio sumeretur secundum quod concretiuè dicuntur, si enim subiectum in eorum diffinitione poneretur sicut genus, quia tunc diffinirentur per modum substātiarum compositarum, in quibus ratio generis sumitur à materia, sicut dicimus, quod simum est nasus curuus, similiter etiam est si vnum accidens alterius accidentis principium fit, sicut principium relationis est actio, & passio, & quantitas, & ideo secundum hęc diuidit Philosophus relationem in quinto Metaphisicę.

¶Hic ponitur tertia propositio. s. q̄ differentię sumuntur in accidentibus ex diuersitate propriorū principiorum, & declaratur à posteriori. Signum enim, q̄ differentiæ sumatur ex diuersitate propriorum principiorum est, quòd in diffinitione accidentium in abstracto, quæ propriè habēt genus & differentias, duo iectum ponitur loco differentiæ, hoc enim non esset, nisi accidentia differrent penes sua propria principia, propterea enim proprię passiones differunt inter se, quia principia subiecti, ex quibus causantur, inter se differunt.

¶Et quia posset aliquis signū hoc inficiari, dicēs q̄ subiectū, ꝓpriū quādoq; ponit in diffinitione propriį accidētis loco generis & nō differētię, ideo ad hāc obiectionē excludēdam subdit, Licet econuerso esset, &c. & vult dicere q̄ licet ita sit, q̄ quandoque ponatur subiectum in diffinitione propriį accidentis loco generis & non differentiæ, quia tamen hoc non fit, nisi cùm accidens in concreto diffinitur, quod vt sic non est in genere, ideo hoc nō obstat nostræ sententiæ, quia accidentis differētia, ſm quod in prædicamento est vnde sumēda sit, declarauimus. Causa enim, quare in diffinitione accidentis in concreto subiectū Ponitur loco generis, nō est ipsa natura accidentis, ita q̄ subiectum eius esseria pro genere sibi vēdicet, sed est modus eius significandi, quia enim cōcretū ex modo significādi importat totum coniūctum. s. accidēs & subiectū, ideo per modū rerum diffinitur cōpositarum in quibus genus sumitur à materia, & differentia a forma, & propterea subiectū, cùm se habeat vt materia, loco generis ponit, & natura accidētis, cū se habeat vt forma, loco differētię ponitur, & dicitur, simum est nalus curuus, non sic autē est cū diffinitur accidēs in abstracto, tunc enim ponitur vt genus in quod essentia ipsius accidētis determinat sibi vt genus, & ponitur loco differētiæ id, à quo accidens secundū naturā suā ipecificam differētiam trahit, scilicet subiectū proprium, & dicitur, simitas est curuitas nasi. Manifestum quoque fit hoc, scilicet q̄ differentiæ accidentium sumūtur ex diuersitate principiorū propriorū, nō solū, quādo accidens immediatè causāt à subiectia, sed etiā quādo vnū accidēs est alterius principium propriū: nāc enim differentiās sortiuntur accidēria accusata penes diuersitatē accidentium causantium: vt patet de relationibus, quarū differentia attenditur penes sua fundamenta seu causas, puta actionē, passionē, & quantitatē, vt patet ex diffinitione relationis facta ab Arist. 5. Met. tex. cō. 20. Et per hoc excludit obiectio alia, quæ posset fieri de secunda & tertia passione eiusdē subiecti. Posset em aliquis obiicere, quomodo alia est differētia secūdæ passionis à differētia primæ, si ex principiis ex quibus fluit passio: differētia sumitur, quādoquidē eadē sint principia à quibus fluū: prima & secūda. Excluſa enī est obiectio ꝓ hoc quod dictū est, q̄ quādo vnū accidēs est principium alterius accidentis nō ex diuersitate remotorū principiorū, sed ꝓpriorū attendit, & ideo, cū prima passio sit principiū secūdę, nō sūt eadē propria & immediata principia primæ & secūdæ.

Sed quia propria principia accidentiū non semper sūt manifesta, ideo quādoque sumimus differentias accidentiū ex eorū effectibus, sicut cōgregatiuū & disgregatiuū visus dicuntur differentię coloris, quę causātur ex abundantia & paucitate lucis, ex qua diuersæ species coloris causātur. Sic ergo patet, quomodo essentia est in substantiis & accidentibus, & quomodo in substantiis compositis & simplicibus, & quomodo intentiones logicę vniuersales in eis inueniuntur, excepto primo principio, quod est infinitę simplicitatis, cui non conuenit ratio generis vel speciei, & per consequens nec diffinitio propter suam simplicitatem, in quo si finis & consummatio huius sermonis.

¶Quia posset certiō aliquis dubitare de hoc quod dictū est, s. q̄ differētiæ accidentiū sumūtur ex eorum propriis principiis, ex hoc q̄ quādoq; sumimus eorū differētias ab effectibus, sicut albedinis & nigredinis differētias dicimus cōgregare & disgregare visum: ideo ad hāc dubitationē tollendā dixit, q̄ hoc contingit non ex natura ipsorum accidētium, sed ex nobis, quibus propria principia accidētium occulta cùm sint, opus est ex effectibus differetias sumere, quæ differētias veras quodāmodo, nobis insinuā. sicut in exēplo proposito liquet. albedo enim & nigredo differūt a priori ex abundātia & paucitate lucis: lux enim in opaco corpore exiſtēs aliqualiter obū bratea albedinē cōstituit valde autē offuscata nigredinē, a posteriori autē differunt congregatione & disgregatione visus: ex hoc enim cōtingit congregare, q̄a ibi est lucis de luce, & nō econuerso. Et quia abundantia & paucitas lucis nō ita nobis manifestæ, sicut cōgregare & disgregare: ideo loco propriarū differetiarū, cōgregatiuum & disgregatiuum ponimus dicentes, albedo est color congregatiuus visus, nigredo vero congregatiuus.

HIC ADVERTAS, Quod nō dixit subiectū esse differētia accidentis, sed ponit loco differētiæ, habē enim propriū genus, & propriā differētiā sui generis, quæ tamē absque obiectione non possunt explicari cōpleti & ideo omnino oportet subiectū in diffinitione accidentis cadere, vt dictum est. Vltimo epilogus

fit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fit eorum, ſi dicta ſunt, in quorū explicatione meā opinionē ita prolatā eſſe volo, vt vbi veritati cōſentanea inuenta nō fuerit, & ingenio & ætati venia detur, adoleſcentiam enim adhuc ago. Vbi autē veritatis tramitē ſecuta videbitur, grātū debitæ actiones diuo Thomæ habeantur à quo quicquid veri eſt, didici.

Commentariorum Thomæ de vio Caietani Cardinalis Sancti Xiſti in librum diui Thomæ Aquinatis de Ente & Eſſentia, finis.

TRACTATVS OCTAVVS

ſolutionum quorundam locorum ſibi inuicem aduerſantium, in commentariis Sancti Thomæ contentorum.

AD FRATREM IACOBVM Crecton Scotum, lectorem Theologiæ.

PETITIONIBVS tuis, fili chariſſime, deeſſe nolens, ad propoſita duo dubia reſpondere curaui. Proponis primò, diſſonantiam dictorū noſtrorū in ter ſe, dum in Commentariis primæ partis, articulo primo, quæſtione duodecima, diximus creaturā rationalem vt ordinatam ad fœlicitatē, & non abſolutè, naturaliter appetere viſionem Dei in ſe, in articulo autē primo, quæſt. 82. reſpondendo quarto argumento Scoti diximus, quod ad naturaliter volendum finem vltimum in particulari, non ſufficit indubitatus, quoniam hæc eſt in quolibet fideli, ſed exigitur euidentia, quæ ſolum conuenit Beatis.

¶ Proponis ſecūdò ambiguitatem circa quandā gloſſā noſtram in eiſdem Cōmentariis, quæſtione 47. articulo tertio, ad tertiū, vbi dicente textu, Non eſt poſsibile eſſe aliam terrā, quām iſtā gloſſauimus, ly poſsibile. ſumi pro poſsibili ſumpto ex potētia inditæ rebus creatis, ſecūdū quam diximus, impoſsibile eſt mortuum reſurgere, & nō pro poſsibili ſecundū potētiam actiuam Dei, neque pro poſsibili logico. videtur enim tibi, q̄ de poſsibili logico ſit ſermo, propter materiā ſubiectā, de qua ibi diſputatur, & hoc propter tria. Primò, quia propoſitio illa præcedens, Mundus conſtat ex tota ſua materia, ſumpta ex Philoſopho, aut intelligitur de totalitate individuali, & hoc nō, quia quodlibet individuū perfectū iſto modo conſtat ex ſua materia. Aut de totalitate ſpecifica, & ſic oportet intelligi de impoſsibili abſolutē quū implicet cōtradictionem habere totā materiā ſpeciei, & non habere aliquam partē, quæ eſſet extra illud. Secundò, quia idem dicit iudicium de terra & de aliis partibus mūdi, ſed eſſe duos Soles, implicat cōtradictionē. ergo ſermo eſt de impoſsibili abſolutè. Manifeſtatur autem Implicatio contradictionis, quia poſitis duobus Solibus, ſi materia vnius appareret formam alterius, neuter haberet ſuā materiā, quia Sol cōſtat ex materia ſatiata ſua forma, ſi autē materia vnius nō appeteret formā alterius, ſic differrēt nō ſolū ſpecie, ſed genere. Tertiò, quia ſecūdū iſtam gloſſam, quū dicitur, Nō eſt poſsibile eſſe aliam terram, ſenſus eſſet, Non eſt potētia actiua in rebus creatis, quæ poſsit producere aliam terrā, hic autem ſenſus longē eſt à propoſito, & quis vnquam de hoc dubitauit?

AD PRIMVM dubiū reſpōdemus, q̄ ly naturaliter non ſecūdū eandem ſignificationē in vtroque loco ſumitur. Nam in quæſtione duodecima naturale attenditur penes naturam tanquā principiū, ita q̄ naturalis appetitus appellatur, qui prouenit à principio indito ſecundum ſuperadiectū diuinæ gratiæ ordinē. Vt enim locutio naturalis eſt homini à principiis naturalibus, ita appetere cæleſtis patriæ fœlicitatem, naturale eſt homini ex principiis gratiæ, quia ex illis natum eſt prouenire. In quæſtione autem 82. naturale attenditur penes modum, vt diſtinguitur cōtra liberalem, ideoque ibi dicitur, quòd naturaliter id eſt non libere velle Deum in particulari, &c. ſolis Beatis conuenit, vnde nulla relinquitur inter dicta diſſonantia.

AD SECVNDAM autem dubitationem reſpondetur, clare conſtare ex textu, q̄ poſsibile ſumitur ſecundum potentiā in rebus exiſtentem, dum probatur in textu, ex naturali motu terræ ad centrum hoc, hæc enim probatio manifeſtat, de Phyſica potentia ſermonem eſſe. Nam certum eſt, apud Theologos omnes, poſſe à Deo creari aliam terram extra iſtum mundum, & conſeruari ibi in æternum.

¶ Ad primam igitur obiectionem dicitur, propoſitionem illam, Mundus conſtat ex tota ſua materia, intelligi de omni totalitate materiæ, poſsibili tamē potentia Phyſica, quoniam hoc ſufficit ad probadum in philoſophia naturali, q̄ conſtat ex tota ſua materia ſimpliciter, hoc eſt ſine additione aliqua. Et ſic ſtat iſta duo ſimul, q̄ mundus conſtat ex tota ſua materia, & q̄ Deus poteſt per omnipotentiā ſuā ſimilem materiā extra mūdum creare, quoniā primū intelligitur de tota ſua materia poſsibili Phyſicā. Nec implicat contradictionē habere totā poſsibilem Phyſicē, & non habere aliquam partem, quæ per omnipotētiam diui nam fieret extra.

¶ Ad ſecundā autem dicitur, q̄ nulla apparet contradictio, ponendo plures Soles eiuſdē ſpeciei ſpecialiſsimæ ex diuina omnipotētia, & q̄ exiſtentibus pluribus Solibus, neutrius materia appeteret alterius formā, quia vtriuſq; materia contenta eſſet ſua forma, ſicut modò materia exiſtens in vna parte cœleſtis corporis homogenei non appetit eſſe in alia parte, & ſimiliter in motibus pars ſphæræ ignæ contiguæ accidentali parti orbis Lunę non appetit eſſe in Orientali parte eiuſdem orbis. Et omniū vna cōmunis eſt ratio, q̄ in his, quæ ſunt eiuſdē rationis, vna eſt etiam ratio appetitiuæ quietis, ac per hoc quodlibet contentū eſt illa portione, quā habet, & meritò, quoniam priuatio, quæ machinatur ad malum, non eſt in certa materia, propter formā eiuſdem ſpeciei. Nunquam enim Sortes corrumperetur, ſi materia eius non appeteret, niſi formam humanam, quoniam illam iam habet, & ſic de aliis.

¶ Ad tertiam dicitur, q̄ aliud eſt aliqua eſſe idem, aliud eſt aliqua conſequenter ſe habere, Vnde licet ad ſenſum expoſitum conſequatur illa alia propoſitio, Nulla eſt potētia actiua in rebus creatis, quæ poſsit facere aliam terrā, non tamen eſt idem quod ſenſus expoſitus, quoniā iuxta ſenſum expoſitum ſermo eſt de potentia naturali non, deſcendendo ad actiuā aut paſsiuam, & ſecundum huiuſmodi potentiam affertur ratio de motu naturali & non de potentia vel impotentia generatiua terrę.

¶ Hæc ſunt quę velut à ſomno ſcientiarum ſpeculatiuarū excitato occurrerūt reſpōdenda. Reliquū eſt, vt attēdas tibi & lectori, & ores pro me, & bene vale. Romæ 25. Nouembris, 1522.

TRACTATVS NONVS

de vinculo obedientiæ, cuius eſt vnica quæſtio.

QVÆSTIO.

Num Homo teneatur ſuperiori obedire in his in quibus parendo oportet periculo mortis ſe exponere.

VTRVM homo homini ſuperiori teneatur obedire in his, in quibus oportet ſe exponere periculo mortis? Et videt q̄ non. Primò ratione, quia homo homini nō eſt ſubditꝰ, quo ad naturā, ac per hoc nō tenetur vitam perdere ad mandatum alterius. Et confirmatur autoritate, quia S. Tho. in Secunda Secundæ, quæſt. 105. art. 5. in corpore dicit, Tenetur homo homini obedire in his, quæ exterius per corpus ſunt agenda; in quibus tamē ſecūdum ea, quæ ad naturam corporis pertinent homo homini obedire non tenetur, ſed ſolùm Deo, quia omnes homines natura ſunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationē & prolis generationem. Hæc ille.

¶ Secundò, quia non tenetur homo ſm charitatis ordinem ponere vitam corporalem pro quocunque exteriori bono, aut pro vita corporali alterius, quum plus teneatur diligere corporalē vitam ſuam, quām proximi, & contra aut ſuprà charitatis ordinem non tenetur homo homini obedire.

¶ Tertiò, quia humana iura de actionibus humanis intelliguntur ſalua conſiſtentia, imò incolumitate ſubiecti, vt patet de præcepto ieiuniorum, de diuinis officiis perſoluendis, de obſeruatione feſtorum, non enim tenetur homo ad diuinum officium aut ad obſeruationem feſtorum, ſi non poteſt hæc ſine non ſolū vitæ, ſed ſanitatis periculo ſeruare. Eximit ergo periculum vitę ab obedientia humana.

¶ Quarto, quia timor cadens in conſtantem virum, qualis eſt timor mortis, excuſat ab omni iuris ac iudicii humani executione, ergo idem quod prius.

CONCLVSIO.

Tenentur inferiores æ ſubditi, legi & ſuperioribus in omnibus obedire, quæ ab ipſis præcipiuntur, & ad virtutum actus, & commune bonum attinant, etiam ſi mortis periculum parendo immineat.

AD EVIDENTIAM huius quæſtionis ſciendū eſt, q̄ non diſtinguere inter per ſe & per accidēs occaſio eſt minus bene ſentiendi, contingit enim etiam ſapientes, inquit Ariſt. fallin iis quę ſunt per accidens. Aliud eſt igitur ſubdi hominem homini in his, quę ſunt naturę, per ſe loquēdo, & aliud per accidēs. Subiici naque per ſe, eſt directē & formaliter ſubiici, ita q̄ poſſint illa directē & formaliter præcipi. Subdi verò per accidēs eſt per cōcomitantia, aut ſequelam ad illud, in quo per ſe ſubditur ſubiici. Exemplū, Homo homini nō ſubditur per ſe ſecundum intentiones motus animi, & ideo non poteſt ſuperior præcipere directē & formaliter interiores actus animi, ſoli enim Deo hoc eſt propriū. Subditur tamen per accidens, inquātū interiores animi motus ſunt exteriorum actionum rationes, ſic enim cōcomitantur exteriores actiones, in quibus homini homo per ſe ſubiicitur. Et ideo ſuperiores aliter iudicant hominē ex malitia, aliter ex paſsiōe, aliter ex ignorātia operantē. In ppoſito autē veriſsimū eſt hominē nō ſubdi homini in his, quæ ad naturā ſpectāt, ſed hoc ſtelligit per ſe & formaliter & ideo nullus poteſt alteri præcipere vt ſe occidat, vt nō comedat, vt nō generet. Sed per accidēs in his etiā homo homini ſubditur, pro quāto hęc cōcomitāter ſe habēt ad actiōes, in quātū homo homini per ſe ſubdit vt patet in laicis ſubditis, qui tenētur mādante principe, præliari, & exponere ſe mortis periculo, vt experiētia teſtat. ga poteſt princeps præcipere, vt tueant armis rempublicā, vt vlciſcant armis eandē. & huic annexū eſt periculum mortis. ideo ex tali annexione ſubdūtur etiā, quo ad vitā. Ratio autē huiuſmodi debitę obediētię eſt: quia de humanorū actuū ſubiectione iudicādū eſt ſm ea quę inſunt per ſe, & nō ſecundū ea quę ſunt per accidēs, ſicut vniuerſaliter de cæteris conditionibus humanarū actionū cōſideratio & iudiciū ſi non fiat per ſe, non rectè iudicātur niſi diuinādo. oportet ergo inſpicere ad naturā operis humani, an ſit per ſe de genere ſubditorū ſuperior homini, an ſit de genere exemptorū a ſubiectiōe humana, vt ſe cit Diuus Thomas in loco allegato, duo operū genera p ſe exigens ſubiectione, humana opera ſcilicet interiora animi, & opera naturę ſuſtē. adę & ppagandę. Et aduerte q̄ etiā nō per ſe ſubiectæ operationes alteri homini, poſſunt per accidēs fieri ſubiectæ alteri homini, vt declaranimus. Quū igit cōſter, exteriores actus virtutū neceſſarios ad cōmune bonū politicū, vel domeſticū ſubiectos eſſe homini ſuperiori, quoniā & leges humanæ huiuſmodi actus præcipiū, & ſuperiores ad hos cogunt ſubditos, nō ſunt à luo ſubiectionis ordine eximendi, ppter accidētia annexa: vt teſtātur præcepta de actibus fortitudinis. Si enim leges & præcepta principū de actibus fortitudinis exceptionē admittunt, quādo eſt fortitudinis actibus annexū vitæ periculū, vanus eſt oīs principatus ad præcipiēdū quæ ſunt fortis: vnde nil aliud eſt dicere, q̄ lex, aut princeps, aut ſuperior non pōt præcipere actus, quibus annexū eſt vitæ periculū, quā exterminare præcepta fortitudinis à poteſtate humana: quum fortitudo circa mortis pericula ſit: quod quia abſurdū, imo ridiculū eſt, ſtet iudiciū in his, quę ſunt p ſe. Simile quoq; facile apparet in actibus religionis: præcipit eccleſiaſtica lex Miſſam celebrare nō niſi cū ſacris veſtibus, cū altari, cū calice, ſi fiat exceptio de mortis periculo, ſacerdos cōminata ſibi morte celebrabit licite in diaploide, habēs tātūmodo panē & vinū. qs ſatuus diceret hæc: Similiter Epiſcopus cōferet ordines ſacros in diploide ſine vllis cæremoniis, ſola forma ſubſtātiali ſeruata ob comminatā ſibi mortē q̄ eſt ſacrilegiū. Ex q̄buslibet ſapiēs poteſt præcipere, fallum eſſe. fundamētū. q̄ humana lex & ſuperior homo nō pōt præcipere actus virtutū vſq; ad mortis periculū inclusiue, & q̄ ſubditi nō teneant obedire. Stet ergo, vt dictum eſt, in his, quæ ſunt per ſe, cēſendo q̄ tā lex, quā ſuperior homo poteſt præcipere oēs exteriores virtutū actus neceſſarios ad commune bonū illud cuiꝰ curā habet, ad quod ſubditos habet: & ſubditi tenētur obedire, nō obſtāte quocūq; vitę periculo annexo. Vnde q̄ prælatus poteſt præcipere ſubditis religioſis ea, quæ ſunt ad mutua obſequia, inter quæ nō infimū tenet locū cura infirmorū: ideo teneē ſubditus obedire ad ſeruiēdū ægris etiā in infectis epidimie morbo: quoniā hoc periculū vitæ cōcomitanter ſe habet ad opus, quod per ſe præcipit. I. ſeruitiū infirmorum. Nec minus teneē religioſus in his & ſimilibus obedire quā ſecularis ſuo principi ad prælriandū. vbi eſt maximū mortis periculū cōcomitās. Et quoniam hoc clarū eſt, nō me extēdo amplius, ſed ex his conſtat ſatisfactū eſſe primæ rationi in oppoſitum allatæ, & autoritati S. Tho. verificantur ſiquidē formaliter & per ſe: ſecus autē eſt quum cōcomittāter concurrit id quod eſt naturæ, ſeu vitæ ad illud quod per ſe præcipi poteſt.

¶ Ad ſecundā verò rationē de charitatis ordine, reſpondetur q̄ charitatis ordo haber, vt p actu virtutis cuilibet exponat vitam ſuā corporalē. & miles p actu virtutis, ſcilicet iuſtæ defēſionis, aut iuſtæ vltionis, exponit vitā ſuā periculo, & ſeruient infectis pro actu virtutis, ſcilicet religioſi obſequij exponit ſe periculo mortis, & nō pro bonis externis, aut corporali ſalute alterius. Cōnat autē hos & ſimiles virtutū actus debitos poſſe præcipi, nec co.ra nec ſupra charitatis ordinem, ſed ſecundum charitatis ordinem quātum bonum animæ præſtat corporali vitæ.

¶ Ad tertia dicitur, q̄ actus virtuoſi præcepti à iure poſitiuo relati ad vitę periculū, non ſūt vniformes. Quidam enim ſunt quorū rectitudo deſtruitur ex vitæ periculo annexo, vt ſūt actus abſtinētiæ, qui ſi cū crimine vitæ fiant, nō ſunt virtuoſi, quoniā recta abſtinētię ratio medij ſic exigit, vt non ſubcrahat neceſſariū ad vitā, & de his verificatur, q̄ leges humanę intelligūtur ſalua conſiſtentia ſubiecti. Quidam verò ſunt quorum rectitudo conſtituitur ex periculo vitæ. vt actus fortitudinis, qui ſi diſcrimen vitę effugerent, in vitium inciderent. Et ſimile eſt de reliquis actibus virtutū neceſſariis ad cōmune bonum, vt ſūt obſequia, officia, miniſteria neceſſaria ad cōmune bonum, in quibus eſt nonnulla fortitudo in ſuſtinēdo pericula vitæ ſupuenientia, ſuſtinet enim in tālī corū rectitudo ex periculo vitę, vt ſi huiuſmodi periculū effugerent in vitiū inciderēt timiditatis. & in huiuſmodi nō ſubintelligit ſalua cōſiſtentia ſubiecti. Quidam verò ſunt medij reſpicientes periculum vitæ omnino accidentaliter vt ſūt multi religionis actus, puta audire Miſſā, ſeruare feſta, & huiuſmodi. Et horū duplex eſt differētia. Nam quidam ſunt, qui ex ſupradicto vitæ periculo & licitè omittuntur, & ſupererogatorie fiunt vt ſint actus prædicādi & corrigendi, qui quandoque (puta nō cogente diuini iuris neceſsitate) poſſunt propter vitæ periculū on i ti licitè, quia eſt licitum quādoque fugere, poſſūt & tunc nihilominus ſupererogare, volētes prædicare & reprehendere, et Ioan. Bapti ſta arguit Herodē: ſciebat enim Herodes crimē ſuū, ita q̄ non neceſsitaris, ſed ſupererogationis erat Io. reprehēſio. Quędam verò ſunt, quæ ſi fiāt propter timorem mortis: illicitè omnino fiunt, vt celebrare Miſſam, abſque ſacris veſtibus, calice, & altari, celebrare ſcienter corā excommunicatis nominatim, & reliqua ſimilia quæ ſi fiant propter timorem mortis ſunt illicita, qui nō excuſantur a toto, ſed a tanto. Et horum omniū vna cōmunis eſt ratio quia legis & principis eſt præcipere actus virtutū neceſſarios ad cōe bonū, vt aūt declaratū eſt, à virtute recederet, ſi mortis periculū in prædictis excuſaret. ¶ Ad quartā dicitur, q̄ timor cadens in cōſtantem virum, excuſat iuxta prædictā diſtinctionē, quandoque à toto, vt in his, in quibus omiſsio, vel commiſsio ob mortis periculum à rectitudine non recedit. Et hoc gratia materię humanitatis pietate ſuffultæ plerunque fortè à furiſtis extenditur. Quandoque autem excuſat ſed à tanto coram Deo, quāuis coram humano iudice excuſet a toto, vt in prędictis patet: & tunc moriendū eſt potius viro forti, quam incurrere obliquitatem etiam veniale, Romæ die 27. Decembris, 1522.

TRACTATVS DECIMVS

de Miſſa Sacrificio & Ritu aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Pontificem Maximum, in ſex capita diuiſus.

1 *Quanam ſit operis intentio.*
2 *Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa ſacrificium Miſſæ.*
3 *Ex inſtitutione Chriſti Euchariſtiam immolari.*
4 *Ex inſtitutione Chriſti immolari Euchariſtiā in remiſſionē peccatorum*
5 *Obiectiones ex Epiſtola ad Hebræos contra ſacrificium Miſſæ.*
6 *Reſponſio ad obiecta.*

CLEMENTI VII. PONT. MAX. THOMAS de Vio Caietanus, Cardinalis ſancti Xiſti felicitatem.

MANDASTI Olim P. beatiſsime, vt tanquam inſtructor nuntij ſcriberem reſpondenda obiectis in libello de Cœna Domini, aſſerente corpus & ſanguinē Chriſti in Euchariſtia eſſe dūtaxat, licut in ſigno: oblato autem nuperrimè mihi Libello Lutherano etiā de Cœna Domini affirmāte in Euchariſtia vere Chriſti corpus & ſanguinē, ſed negante ſacrificiū vere Chriſti in Miſſæ. cōtra vniuerſas etiam ſchiſmaticorum Eccleſias, cæxiſtimaui non eſſe expectandū mandatum, ſed officij mei partes exequi, manifeſtādo rationes errādi in hac noua hæreſi. Suſcipiat itaque decernendam Apoſtolatus tui cenſura lucubratiunculam hanc, & fœlix. vale.

CAPVT I.

Quæ ſit intentio operis.

VNICVS Magiſter omnium dominus Ieſus Sadducęos (qui ex ſ. eris libris ſolos libros Moyſi recipiebant) confutādo ex libris Moyſi, docuit nos, vt aduerſ. hæreticos abſtineam' à teſtimoniis, quę nō recipiunt: ſed illis vtamur ſacris teſtibus, quos non recuſant. Quocirca aduerſus hæreticos, qui Lutherani vocantur, inſiſtentes ſolis teſtimoniis ſacrarum Scripturarū, ſcripturus de ſacrificio Miſſę, ex ſolis ſacris Scripturis diſputationē doctrinamque omnē perhęre intendo: cum ne glorientur in ſolido fundari ſacrarum Scripturarū fundamēto, negationē ſacrificij Miſſę. cum ne minus docti putent ex Eccleſię inſtitutione, non Scripturę autoritate, fuiſſe ſacrificium Miſſę: cum vt habeant Lutherani illi, qui ignoranter errant, vnde reſipiscant.

¶ Vt autem clara fiat apud omnes veritas, primùm in quo conueniūt, & in quo differunt Lutherani a catholicis deinde quid ex ſacr

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex sacris scripturis de sacrificio Missæ habetur, & demum Lutheranæ obiectiones discutientur.

CAPVT II.

Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa sacrificium Missæ

CONSENTIVNT Lutherani Missam posse sacrificium memoriale appellari, ea ratione, quia in memoriam sacrificij oblati in cruce verum corpus Christi, cum vero sanguine Christi consecratur, venerat & sumitur, dicente Domino, Hoc facite in mei commemorationē. Negant autem duo. Alterum est, offerri corpus, vel sanguinem Christi Deo, quamuis enim affirment in altari esse verum Christi corpus, negant tamen illud verum Christi corpus offerri Deo. Alterum est, esse in altari hostiam, seu sacrificium pro expiatione peccatorum, siue pro viuis siue pro defunctis. Et fundant vtrumque super doctrinam Epistolæ ad Hebræos vbi clarè vnica oblatio corporis Christi in cruce semel facta, sufficiens manifestatur pro peccatis totius mundi. Et propterea inferunt, quod quamuis cultus corporis Christi in memoriam passionis & mortis Christi fuit institutus à Christo, oblatio tamen corporis Christi tanquam hostiæ pro peccato, est adinuētio humana cōtraria documentis sacræ Scripturæ.

CAPVT III.

Ex institutione Christi Eucharistiam immolari.

CATHOLICI autē agnoscimus in sacris literis scriptam esse institutionē immolationis Eucharistiæ, Euangelistæ enim (specialiterque Lucas capite vigesimosecundo, specialiusque Paulus ad Corinthios vndecimo,) tradut post multas actiones Domini Iesu in cœna, eum mandasse, Hoc facite in mei commemorationem. Quæ quia verba sunt Iesu Christi, libranda valde sunt, tum pronomen, Hoc, tum verbum Facite, tum, In mei commemorationem. Quæ quia verba sunt Iesu Christi, libranda valde sunt, tum pronomen, Hoc, tum verbum Facite, tum, In mei commemorationem.

¶ Ad intelligendum itaque demonstrandum per pronomē, Hoc inspicienda sunt quæ præmittuntur. Præmittitur autē, quod Iesus accepit panem, gratias egit, fregit, dedit, dixit, Accipite, comedite, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur, vel secundum Lucā, datur, Stratimque subiuxit, Hoc facite in mei cō memorationē. Pronomē itaque, Hoc, quum non arceatur ad demonstrandum aliquod præmissorum, & ad aliquod præmissorum non demonstrandum, consequens est vt demonstret vniuersitatem præmissorum.

¶ Verbum, Facite, multa fert mysteria. Nam non dicit, hoc dicite, sed hoc facite, vt significaretur, q̄ id, quod mādat, nō consistit in dicere, sed in facere, q̄ue dicere hic intercuniēs, nō ꝓpter dicere. sed ꝓpter facere est, vt intelligeremus, q̄ verba cōsecrationis sūt verba efficientia illud, quod significat. Et adiungēdo. In mei cōmemorationē. distinguit facere a cōmemorare, vt significantius nō dixerit, hoc cōmemorate. sed hoc facite in cōmemorationem mei. Mandat itaque Dominus Iesus hoc, id est vniuersa præmissa, facere in memoriam sui. Actus ergo faciēdi hoc. mandatur relatus ad recordationem Domini Iesu.

¶ Ex eo autem. q̄ sub facere hoc, comprehenditur nō solum facere corpus Christi, sed etiā facere corpus Christi q̄ frāgit seu datur ꝓ nobis, manifestū est Dominū Iesum mādasse, facite corpus meum, quod pro vobis frangitur & datur. Perinde autem est, Quod pro vobis frangit & datur, ac si diceretur, Quod pro vobis immolatur, neque enim aliter frangitur aut datur nisi ꝓ quāto in cruce frāgitur & datur (hoc est immolatur) pro vobis, facere autē corpus meū, quod pro vobis immolatur vt sic, perinde est, ac facere corpus meū, quatenus pro vobis immolatur.

¶ Vt autē hæc, quæ dicimus penetres, aduertē q̄ si Dominus Iesus ob veritatem dūtaxat corporis sui significandam admisisset, quod pro vobis frangitur, seu datur, sat fuisset dicere, quod in persona mea videtis, seu quodcunque aliud eiusmodi. Sed absit a Domini Iesu Christi nomine, sermo non formalis, quo adepto, omnis tollitur certitudo sermonis, vagaret enim per infinita accidentia. Dicendo itaque, quod pro vobis frangitur, seu datur, formali sermone significat, facite corpus meū, quatenus pro vobis offert, & hoc ipsum facite in mei cōmemorationem.

¶ Porro ex eo q̄ facere hoc in Christi memoriā, plus est quā cōsecrando facere corpus Christi (quia est etiā facere corpus Christi, quod datur & frangitur pro vobis) & plus est, quā recordari Christi (quia est facere Christi corpus quod dat ac frangitur pro nobis in Christi recordationē) & dari ac frangi pro nobis, est immolari pro nobis (nā dari significat in genere offerri, frāgi verò significat in specie modū offerēdi, ꝓ tractionē scilicet) dedit enim semetipsum Deo in cruce fractione manuū, pedū ac lateris pro nobis, cōleques est q̄ mandāte Domino Iesu, hoc facite in mei cōmemoratione, mandatū hoc facite immolatio modo in mei cōmemorationē, facere enim corpus Christi, q̄uod immolatur, est facere illud immolando, seu per modū immolationis, nā sic dūtaxat fit à nobis corpus Christi, quatenus immolatur, nisi vtrūq; facto impleatur, videlicet & cōsecrādo facere corpus Christi, & immolādo facere quod datur, & frangitur nobis, ad unctio tertio, videlicet in Iesu Christi memoriam.

¶ Et aduerte prudēs lector, facta in cœna Dominica, vt perpendas quā quadret istitutio institutioni, & factū facto, & immolatio immolationi. Cœna siquidē agni Paschalis, institura in memoriā eductionis de Aegypto. in facto cōsistebat immolationis, ita q̄ ipsa cœna erat immolatio Paschalis agni. Similiter nāq; Dominus Iesus cōpetro sacrificio Paschalis agni, instituit nouū nouū Pascha seipsum, vt immolat, dicēdo. Hoc est corpus meum quod pro vobis dat ac frāgitur, hoc facite in mei memoriā. Ac si verbo dixisset, quod surrogationis facto dicebat, quemadmodum hactenꝰ in memoriā exitus de Aegypto fecistis Paschā, ita deinceps hoc facite in meę immolationis memoriā. Vt ipsa surrogatiōe nouī Paschatis pro veteri loqueref, ac diceret, Pascha illud fecistis immolādo cōmun cœna, & hoc facite immolando communi mēsa in mei cōmemorationē. Ita q̄ ex ipsa surrogatione nouī Paschatis veteri, significatur, q̄ dicendo, Hoc facite in mei memoriā, intelligitur de facere immolatitio modo, nam & immolatitio modo fecerant vetus pascha,

¶ Huic autē esse germanū sensum mandati istius, testātur etiam facta recitata à Paulo 1. ad Corin. 10. Cōmemorat siquidē Paulus panē fractū, & poculum sanguinis Christi inter immolata, supputat mēsā nostrā iter altaria, decernit edēres & bibēres de mēsa Domini inter comedētes & bibentes immolata. Ex quibus clarè patet, tū Apostolos intellexisse mādatū Christi, hoc facite in mei memoria, de facere immolādo Eucharistiā, tam Apostolorum tēpore Eucharistiā fuisse in Christi Ecclesia nō solū sacramentū, sed etiā sacrificium, tū in sacra Scriptura, & nō solūm in vsu Ecclesiæ & libris Doctorū, haberi, immolationem corporis & sanguinis Domini. Verba autē Apostoli sunt hæc. Fugite ab idolorū cultu, vt prudentibus loquor, iudicate vos quod dico. Poculū benedictionis cui benedicimus, nonne cōmunicatio sanguinis Christi est? panis quē frangimus nonne cōmunicatio corporis Christi? est quoniā vnus panis, vnū corpus multi sumus, nam omnes ex eode pane participamus. Videte Israelem secundum carnem, nonne qui edūt victimas, participes altaris sunt? Quid ergo dico, q̄ simulacrum aliquid sit, aut q̄ simulacris immolatum aliquid sit? sed q̄ quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autē vos cōmunicantes fieri dæmoniorum, nō potestis poculū Domini bibere, & poculū dæmoniorum, nō potestis mensæ Domini participes esse, & mēsæ dæmoniorū. Hæc ille. Ex his enim manifestè patet Apollolorū inter victimas Israellis, & immolata dæmonis recensere panē, quem frāgimus & poculū benedictionis, & inter altare Israelis & mēsam dæmoniorum, mensā Domini, & intercedentes victimas altaris Israel & edētes immolata dæmoniis, edentes de mēsa Domini & bibentes de illius poculo, & ex huiusmodi ratione argūere, quod non possāt immolatorū Deo & dæmonibus participes esse. Nisi enim immolata essēt Deo panis & calix Christi, vniuersa Pauli fabrica ex immolatis tā Deo vero ab Israēle, quā immolatis dæmoniis à Gēribus surgēs rueret. Sed hoc tā clarū est testimonium, quod panis & calix Christi tempore Pauli immolabantur. vt nostra clarificatione non indigeat.

CAPVT IIII.

Ex institutione Christi immolari Eucharistiā in remissionē peccatorū.

ALTERVM Lutheranus negatum in Missa, videlicet q̄ sit hostia pro expiatiōe peccatorū, facilè ex eodem Domini Iesu mādato, eadem procedēdo via monstrantur falsò negari. Nam Matth. 26. Dominus Iesus accepto calice non solum dixit, Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur, sed adiunxit. In remissionem peccatorum. & subiunxit, Hoc facite in mei recordationē. Sub mandato itaque hoc facite, comprehenditur facere immolando sanguinē Christi in poculo, nō solū quatenus effunditur, sed etiā quatenus effunditur pro multis in remissionē peccatorum. Sermo enim formalis significat, q̄ quēadmodū effusio sanguinis in remissionem peccatorū est ipsa cruēta hostia pro peccatis nostris ita facere poculū sanguinis, qui effunditur in remissionē peccatorū vt sic, est immolare poculum sanguinis qua renus effunditur in remissionē peccatorū, quatenus operatur remissionē peccatorū, effundi eni in remissionē peccatorū est operari remissionē peccatorum, quātū est ex parte sua, quicquid sit de effectu. Non igitur humana est adinuētio, sed intelligētia & obedientia diuini mandati. tum offerre corpus & sāguinem Christi sub specie panis & vini in memoriā Domini nostri Iesu Christi, tamē hęc ipsa offerre pro expiatiōe peccatorū, vt opri ma legis interpres cōsuetudo vniuersalis Ecclesiarū, non solum Latinarum, & Græcarū, sed Armenarū, Persarum & reliquarum per orbem diffusarum ab antiquo semper interpretata est.

CAPVT

CAPVT V.

Obiectiones ex Epistola ad Hebræos contra sacrificium Missæ.

ADVERSVS Hæc duo instituta insurgunt Lutherani ex multis dictis i Epistola ad Hebr. ca. 7. vsq; ad decimū inclusiue. Et contra quotidianā quidem oblationem Eucharistiæ arguunt tripliciter. Primò; ex multitudine sacerdotum. Nam ibidem differentia ponitur inter Christū sacerdotem noui Testamenti, & sacerdotem veteris Testamenti, quod ille est vnicus, illum autem oportet multiplicare: quia ille æternus, iste temporalis: inconueniēs ergo est in nouo Testamento affirmare talem hostiam, cui non sit est vnicus sacerdos, Christus. sed oportet successiue, secundum temporum successus sacerdotem sacerdoti succedere: vt oportere videmus in Missæ sacrificio. Secundo, ex repetitione oblationis. Nā ibidē differentia scribitur inter sacrificiū veteris Testamēti & sacrificiū noui Testamenti, quod illud repetebatur tū singulis diebus à sacerdotibus simplicibus: tū singulis ānis à sūmo Sacerdote: hoc autem nec quotidie nec quotanis repetitur, sed semel oblatū est: inconueniēs est ergo, in nouo Testimento sacrificiū affirmare, q̄ oportet sæpe reperere. Tertio, ex parte rei oblatæ. Nam ibide differētia inter sacrificium veteris & noui Testamēti, ponitur, q̄ tūc sanguine hiī corū. & c. vtebatur sacerdos: nūc autē per propriū sanguinē semetipsū semel obtulit: inconueniens ergo est, ꝓ nos offerri sub specie panis & vini, qui semel sufficientissimè oblatus est Christus à seipso.

CONTRA hoc verò, videlicet q̄ Eucharistia sit hostia pro peccatis, arguūt etiā tripliciter. Primo ex repetitiōe: quia ibidem hostiaū veteris Testamēti infirmitati ad deleda peccata, aferebatur repetitio Hostiæ. Si enim peccata purgassent, defissent offerri: & ideo noui Testamēti hostia tollens peccata, nō repetit inconueniēs ergo est, in nouo testamēto affirmare hostiam pro peccatis, quā oportet repetere: qualis est Missa. Secundò, ex sufficientia sacrificij Christi, quia Christus vnica oblatiōe semetipsum offerens in cruce, cōsummauit omnes accedētes ad eum, &c. iniuria ergo fit sufficientissimæ Christi hostiæ pro peccatis, totius mūdi, addēdo hostiā aliā i nouo Testamēto ꝓ peccatis. Tertiò, ex parte abolitorū peccatorū: quia (vt ibi dicitur) vbi non restāt peccata expianda, non est opus hostia pro peccatis: sed omnia peccata sunt abolita per gratiam noui Testamenti, quod Christi morte firmatum est: non est ergo locus alteri hostiæ pro peccatis in nouo testamento.

CAPVT VI.

Responsio ad obiecta.

FVNDAMENTVM Veritatis & intelligēdi diuersa sacræ Scripturæ dicta circa noui Testamenti sacrificiū ac sacerdotiū est vnitas hostiæ, simpliciter & absolutè immolatæ semel in cruce ac ipso Christo ꝼm seipsum, & secūdum quid immolatæ quotidie ab eodē per ministros in Ecclesia sua. Ita q̄ in nouo Testamento est hostia cruenta, est & hostia incruenta. Hostiā siquidem cruēta agnoscimus Iesum Christū in crucis ara oblatum semel pro peccatis totius mundi: hostiā verò incruētam agnoscimus institutā à Christo, corpus & sanguinē eius sub specie panis & vini: vt ait æ Scripturæ testātur. Verūm hostia cruēta & incruēta non sunt hostiæ duæ, sed hostia vna: quia res quæ est hostia, est vnamet res, nō enim Christi corpus in nostro altari est aliud ab illo Christi corpore, quod oblatū est in cruce nec sanguis Christi in nostro altari alius est ab illo Christi sanguine, q̄ fusus est in cruce. Modus verò hāc vnā eandēq; hostiā immolandi alter est, q̄ ille vnicus substātialis ac primæuus immolādi modus, fuit cruētus, vt poté in ꝓpria specie corporis fractione in cruce sanguinē fundēs, ille verò quotidianꝰ externus accessorius q̄ modus est incruētus, vt poté sub specie panis & vini oblatū in cruce Christū, immolatitio modo repræsentans. Quocirca noui Testamēti hostia cruēta & incruēta, vnica est ex parte rei oblatę, & ex parte modi offerēdi, licet sit diuersitas, quia tamen ille modus. i. incruēte immolare, nō est secūdum seipsum tanqua diiparatus modus immolādi instituēs, sed duntaxat vt refertur ad cruētam in cruce hostiā, cōsequēs est apud sapiētes. & penetrātes, q̄ vbi vnū non nisi propter alterū, ibi vnū duntaxat est, cōsequēs inquam est nō posse affirmari, ꝓprie loquēdo, duo sacrificia aut duas hostias aut duas oblationes, immolatitias, & quouis nole appelles, esse i nouo Testamēto, ex hoc q̄ est in eo hostia cruēta Christus in cruce & hostia incruēta, Christꝰ in altari, sed esse vnicam hostiā semel oblatā in cruce, perseuerante modo immolatitio quotidiana repetitiōe ex institutione Christi in Eucharistia. Perseuerantia autē hostiæ in cruce oblatæ tangimus in nostro altari, sed ex identitate rei oblatæ in cruce & in altari habemus, ex eo em, q̄ vnam atq; idē Christi corpus est, quod oblatū est in cruce, & illudmet offertur in altari clare, patet, nō esse aliam hostiā in altari & in cruce, sed eā, quę in cruce oblata semel est, perseuerare, alio tamen modo in altari, mediante Christo, Hoc facite in mei cōmemorationem. Si nanque iunxeris hæc duo, videlicet, hoc facite, &, in mei memoriā, perpendens q̄ vnū atque idem illud, quod tunc fiebat, facimus in Christi memoriam, quod est illud vnum atque idem quod tunc frangebatur & effundebatur perseuerare sub specie panis & vini in memoriam Christi.

EX HIS IGITVR ad singula obiecta sigillatim dilucida descendēdo, dicitur ad primū de vnitate sacerdotis, q̄ in nouo Testamento vnicus est sacerdos Christus, & ipsemet est sacerdos in nostro altari, nam ministri quiq; non in personis propriis, sed in persona Christi consecrāt corpus & sanguinem Christi, vt testantur verba cōsecrationis, ac per hoc vices Christi agētes offerūt, nō enim dicit sacerdos, Hoc est corpus Christi. sed Hoc est corpus meū. faciēdo in Christi persona sub specie panis, corpus Christi, iuxta mādatum Christi, hoc facite. Et quū infertur, incōueniēs esse affirmare hostiā in nouo Testamēto, cui nō sat est Christus, sed oportet succedere ministros, respondetur q̄ aliud est affirmare disparatam hostiam requirentem successionem sacerdotum, & aliud est affirmare, perseuerantiam hostiæ in cruce oblatæ requirentem successionem. ministrorum. Primum enim dedeceret noui Testamenti statum. secundum autem consentaneum nouo Testamento est, vt iugis vigeat victima vnica illa semel oblata.

¶ Ad secundū ex parte repetitionis, dicitur, q̄ in nouo Testamēto nō repetitur sacrificiū seu oblatio, sed perseuerat immolatitio modo vnicum sacrificiū semel oblatum, & in modo perseuerādi iteruenit repetitio, nō in ipsa re oblata, nec etiā ipse, qui repetitur modus, cōcurrit ad sacrificiū propter se, sed propter oblationem in cruce cōmemorandā incruentē. Huius autē modi repetitionē non esse contra doctrinam Epistolæ ad Heb. testātur verba illius, inferentia quod si repeteretur noui Testamenti sacrificium. oportuisset Christū sæpe pati. De repetitione igitur sacrificij manifestat se loqui nō de repetitione istius modi a Domino Iesu Christo instituti.

¶ Ad tertium ex parte rei oblatæ, dicitur q̄ cùm hoc, q̄ Christus semel proprium sāguinem sufficientissimè & abūdantissimè fuderit in cruce, quadrat vt peracueret immolatitio modo in Eucharistia illa vnica ac sufficiētissima sanguinis in cruce effusio. AD primum autem contra Eucharistiam, quatenus affirmatur hostia pro peccatis dicitur concedendo, q̄ ex hostiæ impotētia ad delenda peccata decreta est in lege veteri repetitio eiusdē hostiæ. Et quum inferf, inconueniens esse, in nouo Testamenti affirmare hostiam pro peccatis, quam oporteat repetere: concedituir totum proprie loquendo: quia non repetitur in Missa hostia: sed illame: hostia in cruce oblata perseuerans immolatitio modo. recolitur inqualibet Missa.

¶ Ad secūdū autē dicit q̄ absit a fideliū mēribus etiam cogitare, quod ad supplendā efficaciā hostiæ in cruce oblatæ celebretur Missa: celebratur enim tanquam vehiculum remissionis peccatorum per Christum in cruce factæ: ita q̄ quemadmodum nō est alia hostia, ita non aliam affert remissionem peccatorum. Nam quemadmodum Christus per proprium sanguinem penetrauit cœlos perseuerans sacerdos in ætternum ad interpellādum pro nobis (vt in eadem Epistola scribitur): ita perseuerat nobiscum per Eucharistiam immolatitio modo, intercedendo ꝓ nobis. Sicut enim sufficientia & efficacia summa sacrificij in ara crucis non excludit perseuerantiā Christi in cœlis in officio interpellandi pro nobis: ita nō excludit perseuerātia eiusdē nobiscū immolatitio modo ad intercedēdū pro nobis. Nam quēadmodum continua intercessio Christi pro nobis in cœlo, non derogat vnicæ intercessioni mortis Christi: ita non, imò multò minus eidem derogat, perseuerātia Christi immolatitio modo, ad intercedendū ꝓ nobis, vt participes simus remissionis peccatorū in ara crucis factæ quādo ista intercessio fit ꝓ mysterium sub specie panis & vini: illa autem in cœlo fit per Christum in propria specie, in qua crucifixus est. Si enim derogationi locus esset, magis derogaret vnicæ mortis intercessioni, vt post mortis intercessionē, intercedat Christus sub specie propria, quam sub specie aliena: illud nanque intercedere præ se fert quasi supplemē tum intercedendi: hoc autem præ se fert ceremonialem intercedendi modo, nobis valde consonum.

¶ Ad tertiū dicitur, q̄ cum grano salis intelligendū est peccata esse nobis remissa per Christi mortē: videlicet per Christi mortē applicatā nobis ꝓ institutā à Christo sacramēta: in hoc enim Christiani omnes cōuenimꝰ. Inter sacramēta autē à Christo istituta supputat & est sacramentū Eucharistiæ, institutum ab ipso Christo immolatitio modo, vt declaratum est ex verbis Christi & Pauli. Et ideo si qui inter Christianos sunt egentes post Baptisma remissione peccatorum, Eucharistiæ hostia prodesse potest illis ad remissionem peccatorum applicando efficaciam mortis Christi ad illos. non egētibus autem remissione peccatorum, prodest ad vegetationem animæ quemadmodum

cibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibus & potus corporeus vegetat corpus, sacramētū eni Eucharistię quāuis immolatitio modo institutū sit etiā ꝓ expiatione peccatorū facta ꝓ crucem Christi applicāda colentibus, non tamēn est institutū ꝓpter hoc dūtaxat. sed pro aliis animæ bonis.
¶Cum omnibus igitur scriptis in Epistola ad Hębreos stat sacrificiū Missæ, ꝙ Ecclesia catholica edocta Christo & Apostolis celebrat. Et hæc sint dicta extēsione ibidē dictorū admissa ad Eucharistiæ hostiā: noui enim, ꝙ iuxta genuinū sensum, de sacrificio crucis tractat Autor illius Epistolę, monstrās excellentiam eruenti sacrificij oblati à Christo cōdendo nouū testamē tum relatiue ad sacrificia omnia veteris Testamēti. Visum fuquidē est expedire claritati veritatis Catholicæ, admittere huiusmodi extēsionē, vt nulla ex parte hęsitādi locus relinquat, ad Dei gloriā. Romæ, die tertio Maij, M. D. XXXI.

Tractatus de sacrificio Missæ, editi per Reuerendissimum Dominum, Dominum Thomam de vio Caietanum Cardinalem Sancti Xisti, finis.

TRACTATVS VNDECIMVS de Fide & operibus aduersus Lutheranos, ad Clementem VII. Pont. Max. in duodecim capita diuisus

1 Positio Lutheranorum de fide
2 Primus in præceptis error, quod incidit aequiuocatio in nomine fidei.
3 Secundus in præceptis error, quod dicta credulitas apprehendit remissionem peccatorum.
4 Tertius in præceptis error, quod ante Christianitatis aduentu remittuntur peccata pœnitentibus.
5 Positio Lutheranorum de Operibus
6 Quid & quomodo intelligatur meritum in proposito.
7 Humana opera esse meritoria alicuius à Deo.
8 Opera iustorum Christi membrorum esse meritoria vitæ æternæ.
9 Modus, quo opera nostra meritoria sunt vitæ æternæ.
10 Valor operum existentium in peccato mortali.
11 Opera nostra esse satisfactoria pro peccatis.
12 Responsio ad obiectiones quarto capite scriptas.

PRAECEPTIS beatitudinis tuæ, Clemens septime Pontifex Maxime, etsi semper parere fas est, nūc tamen etiā iucundū mihi est, venena siquidem Lutherana de fide & operibus diffundi etiā in corda fidelium timens. cupiebam vt irretur obuiam, & nō nisi paulo ante beatitudinis tuæ mandatū cogitauerā animum ad scribendum tractatū hunc appellere, Suauissima itaq; hæc obediētia venit, vtinā & Christi fidelibus fructuosa & tuæ beatitudinis obediētia venit, vtinā & Christi fidelib⁹ fructuosa, & tuæ beatitudini (cui etiā censura libelli huius incumbit) grata.

CAPVT I.

Positio Lutheranorum de fide.

MAGNIFICANTES Lutherani Euangelicam doctrinā de æterna salute hominum perfidem Mediatoris Dei & hominū hominis Christi Iesu, docent homines cōsequi remissionē peccatorū per fidem in Iesum Christū, extendendo nomē fidei ad credulitatē, qua peccator accedēs ad sacramentū credit se iustificari ex diuina misericordia, intercedēte Iesu Christo. Et vsque adeò magnipēdūt hanc credulitatē, vt dicāt eam assequi remissionē peccatorū ex diuina promissione. Aiunt enim ꝙ nisi homo habeat huiusmodi firmā credulitatē diuini Verbi, iuriā facit diuino Verbo, minus credendo diuinæ promissioni: si autē firmiter credit se iustificari, suscipiendo sacramentum, verē iustificantur, alioquin non esset vera & efficax diuina promissio.
¶Nonnulli quoque Lutherani vsq; adeò extollunt huiusmodi fidē, vt ea assequi remissionē peccatorū antequā peccator habeat charitatem, doceant, ea ratione quia fides iustificans distinguitur cōtra legem lōgo sermone à Paulo Apostolo, charitas autem cōprehenditur sub lege, quoniā diligere Deum ex toto corde, &c. est primū & maximum mandatū in lege, vt Dominus in Euangelio dicit Matth. 22. ¶Hęc sunt in quibus cōsistit neruus doctrinę Lutheranę de fide.

CAPVT II.

Primus in præcitatis error, quod incidit aequiuocatio in nomine fidei.

FIDEI nomen aliud significat cum de illa sacrę literę tradūr, ꝙ iustificat homines, & aliud significat credulitatē, qua homo credit se iustificari per Christum & sacramenta. nam fides iustificans est quę significat id quod per eius diffinitionē manifestatur ad Hębr. 11. dicendo ꝙ fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium, sic enim sumpta est vna trium virtutum theologalium, dicente Paulo, Nunc autem manēt fides, spes, & charitas. Et fides in hac significatione sumpta est, quæ est domus Dei, vt dicit ad Eph. 2. per quā saluamur. & sine qua impossibile est placere Deo, & est qua credimus omnes articulos fidei & quæcunq; sunt de necessitate salutis credēda.
¶Fides aūt significās credulitatē, est quā iste homo credit se iustificari, hic nunc suscipiēdo hoc sacramētū ex merito Christi, multū distat à fide primo modo sumpta. Quod declarat. tum ex parte rei creditæ, quoniā fidei nō potest subesse falsum, credulitas autē ista pōt falli. Et ratio est, qa credulitas ista est de singulari effectu hic nūc, & in hoc prouidēs partim ex fide necessaria ad saluté, & partim ex humana cōiectura: pro quāto enim est de merito Christi & sacramētis, imperat à fide, pro quanto autē est de effectu hic nūc in seipso ex humana, puenit cōiectura. Nam sub fide Christiana claudit, ꝙ quilibet cōfidens in merito Christi & ritè intus & extra suscipiēs sacramētum iustificatur ex diuina gratia, sed nō extendit Christiana fides ad credēdum, ꝙ ego nunc sim intus & extra suscipiēs ritè sacramētum, quemadmodū ex Christiana fide teneor credere in hostia ritè consecrata esse verū Christi corpus, sed Christiana fides nō se extendit ad credēdū, ꝙ in hac hostia ab isto nunc in hoc altari celebrāte est corpus Christi: quoniā hoc potest aliūde esse falsum. Tum qa fides omniū Christianorū est vna, iuxta illud ad Eph. 4. Vnus Dominus, vna fides: perspicuū est autē ꝙ sub fide quæ est in me, nō continetur credere ꝙ ille suscipiēs sacramentum nunc hic iustificet, aut ꝙ in illa hostia est corpus Christi. ergo sub nullius fide credere hunc singulare effectū huius sacramenti in hoc nomine cōprehenditur. Ex vnitate ergo fidei apparet secūdo diuersitas dictæ credulitatis à fide. Et ꝓpterea primus in hac re Lutheranorū error est, ꝙ ea quę attribuuntur in sacra Scriptura fidei, attribuūt huic credulitati: semper enim hanc docēt credulitatem textus sacræ Scripturæ citāt, tractantes de fide, puta, Iustificati ex fide, pacem habemus ad Deū, & fide purificans corda eorum, & infinitos similes textus.

CAPVT III.

Secundus in præcitatis error, quod dicta credulitas apprehendit remissionem peccatorum.

QVOD aūt dicūt, ꝙ huiusmodi credulitas assequit remissionē peccatorū, potest & bene & malè dici & intelligi. Nam si dicatur & intelligat, ꝙ hęc credulitas formata fide & charitate assequitur veniam peccatorum, verū est, si autem secluditur charitatis formatio falsum est. quoniam, vt August. dicit 15. de Trinit. cap. 18. nullum est isto Dei dono excellentius, solum est quod diuidit inter filios regni æterni & filios perditionis æternæ.
¶Et scito, ꝙ hæc credulitas cōmunis est omnibus deuotè accedentibus ad sacramenta, nā quilibet deuotè accedens ad quod cunq; sacramētum. credit suscipiēdo illud, se iustificari ex merito passionis eius, &c. Inde libenter remissionē peccatorū. Et ideò a Leone 10. inter dānatos Lutheri articulos annumerati sunt articuli dicētes, Peccata nō sunt vlli remissa, nisi remittēte sacerdote, credat sibi remitti, imò peccatū maneret, nisi remissū crederet nō enim sufficit remissio peccati, & gratię donatio, sed oportet etiam credere esse remissum. Nullo modo cōfidas absolui propter tuā cōtritionem, sed propter verbū Christi. Quodcūque solueris, &c. hic inquam confide, si sacerdotis obtineris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quicquid sit de contritione: si per impossibile confessus nō esset contritus, aut sacerdos non ferio, sed toco absolueret: ille tamen credat se absolutum, veritsimè est absolutus.

CAPVT IIII.

Tertius in præcitatis error, quod ante charitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.

INtolerabilius autem est dimitti peccata ante charitatem infusam illi, cui dimittuntur peccata: quod sic clarissimè cōuincitur. Impossibile est ex inimico reddi amicum sine amicitia, cum amicus sine amicitia nec intelligibilis sit, quēadmodum nec albus sine albedine intelligibilis est. Sed cū homo ex iniusto fit iustus per Christū, fit ex inimico Dei amicus Dei, dicente Apostolo Ad Ro. 5. Cùm inimici essemus: reconciliati sumus Deo per mortē filij eius: reconciliatio enim amicū reddit reconciliatum. Ergo peccatorē iustificari sine amicitia Dei, nec est possibile, nec intelligibile: charitas autē est ipsa amicitia inter hominē, & Deū: est enim amor amicitiæ hōis ad Deū, & econtra, iuxta illud, Deus charitas est. & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo: & ibidē (i. primæ Ioānis quarto.) Diligimus Deū, qa ipse prior dilexit nos. In mutuo enim amore cōfitit amicitia: ergo per charitatē formaliter fit remissio peccatorū. Ita ꝙ vna eaq; eadē res est, quę vocat iustitia fidei, & charitas: sed iustitia fidei vocatur, quatenus ea homo est iustus apud Deum, secūdum rationes diuinarum rerum atque actionū, quas credimus, appetitu sensibili debite subdito voluntati, & voluntate rectę rationi, & rectā ratione Deo secundum rationes eorum, quæ de eo, ac cælesti patria fide tenemus. Nomen autem charitas, quatenus est amor amicitię ad Deum cōmuaicantem nobis ciuitatem cælestis patriæ in qua illud ad Phil. 3. Nostra autē politia in cælis est: & ad Eph. 2. Iam non estis hospites & aduenę, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei. & Cantic. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi.
¶Et hęc sola ratio, quia cōuincit intellectū, sufficit, sulta nihilo minus autoritate Christi, Petri, Ioānis & Pauli est illi enim omnes autoritatē Christi, Petri, Ioānis & Pauli est illi enim omnes autoritatē remissionē peccatorū fidei, & charitati simul. Et Christus quidē Luc. 7. peccatrici dixit, Fides tua te saluā fecit: & de eadem dixit, Dimittūtur ei peccata multa, quoniā dilexit multū. In quibus verbis dilectionē esse proximam causam remissionis peccatorū. tollatur coniunctio, Quoniam, dum dicitur, Quoniā dilexit: fides enim inchoatiue, charitas autē completiue est causa remissionis peccatorum. Petus Apostolus Actuum decimo ait, Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere omnes, qui credunt in nomine eius: & in primę suæ Epistolæ capitulo quarto ait, Charitas operit multitudinem peccatorum. Ioannes similiter Apostolus in prima sua Epistola capitulo quinto ait, Omnis qui credit, ꝙ Iesus est Christus, ex Deo natus est. & in capitulo tertio dicit, Nos scimus, ꝙ translati sumus de morte ad vitā, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Nec obstat si dicatur, quod ad literam Ioannes loquitur de dilectione proximi, quoniā perpicuum est vnam atque eandem esse charitatem, qua diligimus Deum propter seipsum, & proximū propter Deū, vt habet primæ Ioan. 4. & de tali duntaxat fratrū dilectione verificatur translatio de morte ad vitam.
¶Paulus demum Apostolus ad Rom. 5. ait, Iustificati ex fide, pacem habemus ad Deum. Et 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum, in esse spirituali, quo constituimur filij Dei. Et ad Gallatas quinto, Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quę per dilectionem operatur. Vbi clarè non fidei qualicunque. sed per dilectionem operanti attribuit valere in Christo. Perpicuum est igitur, verissimam esse communem Ecclesiæ doctrinam, quod non per fidem informem, sed per fidem formatam charitate fit remissio peccatorum. Ita quod autoritates autēticę Ioānes, iustificari nos per fidem, quod spiritussan⁹ cōtestatur spiritui nostro ꝙ sumus filij Dei. Nā hæc cōtestatio præsupponit remissionē peccatorū factam, quia præsupponit illū, de quo testātur esse filiū Dei, vt clarè ipsa litera sonat: credimus aūt ita, qua Lutherani ponunt, non præsupponit remissionē peccatorū in illo, sed apprehendit illā, vt præcedēs apprehēdit quod sequitur. Voluntarū igitur dogma est, dicere ꝙ huiusmodi credulitas in verbo Christi, in merito passionis eius, &c. Inde libenter remissionē peccatorū. Et ideò a Leone 10. inter dānatos Lutheri articulos annumerati sunt articuli dicētes, Peccata nō sunt vlli remissa, nisi remittēte sacerdote, credat sibi remitti, imò peccatū maneret, nisi remissū crederet nō enim sufficit remissio peccati, & gratię donatio, sed oportet etiam credere esse remissum. Nullo modo cōfidas absolui propter tuā cōtritionem, sed propter verbū Christi. Quodcūque solueris, &c. hic inquam confide, si sacerdotis obtineris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quicquid sit de contritione: si per impossibile confessus nō esset contritus, aut sacerdos non ferio, sed toco absolueret: ille tamen credat se absolutum, veritsimè est absolutus.

CAPVT IIII.

Tertius in præcitatis error, quod ante charitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.

INtolerabilius autem est dimitti peccata ante charitatem infusam illi, cui dimittuntur peccata: quod sic clarissimè cōuincitur. Impossibile est ex inimico reddi amicum sine amicitia, cum amicus sine amicitia nec intelligibilis sit, quēadmodum nec albus sine albedine intelligibilis est. Sed cū homo ex iniusto fit iustus per Christū, fit ex inimico Dei amicus Dei, dicente Apostolo Ad Ro. 5. Cùm inimici essemus: reconciliati sumus Deo per mortē filij eius: reconciliatio enim amicū reddit reconciliatum. Ergo peccatorē iustificari sine amicitia Dei, nec est possibile, nec intelligibile: charitas autē est ipsa amicitia inter hominē, & Deū: est enim amor amicitiæ hōis ad Deū, & econtra, iuxta illud, Deus charitas est. & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo: & ibidē (i. primæ Ioānis quarto.) Diligimus Deū, qa ipse prior dilexit nos. In mutuo enim amore cōfitit amicitia: ergo per charitatē formaliter fit remissio peccatorū. Ita ꝙ vna eaq; eadē res est, quę vocat iustitia fidei, & charitas: sed iustitia fidei vocatur, quatenus ea homo est iustus apud Deum, secūdum rationes diuinarum rerum atque actionū, quas credimus, appetitu sensibili debite subdito voluntati, & voluntate rectę rationi, & rectā ratione Deo secundum rationes eorum, quæ de eo, ac cælesti patria fide tenemus. Nomen autem charitas, quatenus est amor amicitię ad Deum cōmuaicantem nobis ciuitatem cælestis patriæ in qua illud ad Phil. 3. Nostra autē politia in cælis est: & ad Eph. 2. Iam non estis hospites & aduenę, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei. & Cantic. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi.
¶Et hęc sola ratio, quia cōuincit intellectū, sufficit, sulta nihilo minus autoritate Christi, Petri, Ioānis & Pauli est illi enim omnes autoritatē Christi, Petri, Ioānis & Pauli est illi enim omnes autoritatē remissionē peccatorū fidei, & charitati simul. Et Christus quidē Luc. 7. peccatrici dixit, Fides tua te saluā fecit: & de eadem dixit, Dimittūtur ei peccata multa, quoniā dilexit multū. In quibus verbis dilectionē esse proximam causam remissionis peccatorū. tollatur coniunctio, Quoniam, dum dicitur, Quoniā dilexit: fides enim inchoatiue, charitas autē completiue est causa remissionis peccatorum. Petus Apostolus Actuum decimo ait, Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere omnes, qui credunt in nomine eius: & in primę suæ Epistolæ capitulo quarto ait, Charitas operit multitudinem peccatorum. Ioannes similiter Apostolus in prima sua Epistola capitulo quinto ait, Omnis qui credit, ꝙ Iesus est Christus, ex Deo natus est. & in capitulo tertio dicit, Nos scimus, ꝙ translati sumus de morte ad vitā, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Nec obstat si dicatur, quod ad literam Ioannes loquitur de dilectione proximi, quoniā perpicuum est vnam atque eandem esse charitatem, qua diligimus Deum propter seipsum, & proximū propter Deū, vt habet primæ Ioan. 4. & de tali duntaxat fratrū dilectione verificatur translatio de morte ad vitam.
¶Paulus demum Apostolus ad Rom. 5. ait, Iustificati ex fide, pacem habemus ad Deum. Et 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum, in esse spirituali, quo constituimur filij Dei. Et ad Gallatas quinto, Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quę per dilectionem operatur. Vbi clarè non fidei qualicunque. sed per dilectionem operanti attribuit valere in Christo. Perpicuum est igitur, verissimam esse communem Ecclesiæ doctrinam, quod non per fidem informem, sed per fidem formatam charitate fit remissio peccatorum. Ita quod autoritates autēticę Ioānes, iustificari nos per fidem,

intellguntur ad literam de fide formata, amicitia diuina, quam vocamus charitatem.
¶Ad obiectionem autē in oppositū (ex eo ꝙ fides distinguitur contra legē, & dilectio cōprehēditur sub lege) respondetur ꝙ Legis nomē aliter sumitur à Christo, cùm dicitur, ꝙ hoc est primum & maximum mādatū in Lege: & aliter sumitur, cùm fides distinguitur ab Apostolo cōtra legē. Nā Christus vtitur Legis nomine, vt comprehendit omnia mādata diuina: scripta in libris Moysi: Apostolus autem vtitur Legis nomine arctius, vt distinguitur in præcepta moralia, cerimonialia, & iudicialia.
¶Nec ego fingo hanc dilectionem, sed ex Scriptura ipsa sacra hic habeo, vt etiā aduersarios oporteat eis assentire. Quod enī Christus vtatur sic large Legis nomine, ex eo conuincitur, ꝙ in eodē rex. Deut. 6. vnde citatur præceptū de dilectione Dei immediate ante ponitur præceptū fidei, dicēdo, Audi Israēl, Iehouah Eloenoster, Iehouah vn⁹: sub eodē ergo cōtextu legis ponūtur, præceptū fidei, vt credat Deū vn⁹ dūtaxat, & præceptū dilectionis eiusdē Dei, vt intelligam⁹, ꝙ nō magis sub lege claudit præceptū charitatis, quàm præceptū fidei, loquēdo de lege largo vocabulo: vt hinceria clare pateat, ꝙ quēadmodum fides distinguit cōtra legē ab Apostolo, charitas quoq; pariter dist. qui cōtinelligitur cōtra eadem legē. Loqui autem Apostolū de lege, seclusis iis quę sunt fidei & charitatis, patet ex eo, ꝙ appellat eam legē factorū, & dicit eā seruari naturaliter ab Ethnicis: ait enim ad Ro. 2. Gentes quæ legē non habent, naturaliter ea ꝙ legis sunt, faciūt: certū est enim, ꝙ non faciunt naturaliter ea ꝙ charitatis sunt. Aequiuocē igitur vtitur obiectio hęc Legis nomine, & propterea nihil valet: dilectio enim dei claudit. inb lege factorū, contra quam distinguitur fides, sed sub eadem lege, sub qua clauditur fides vt patet Deut. 6. vbi simul dantur præcepta fidei, & dilectionis Dei. Ad alia autē à Lutheranis obiecta, patet ex dictis responsio. Et hæc de fide sufficiant.

CAPVT V.

Positio Lutheranorum de operibus. *Horum solutio- nes 12. huius tractatus.*

DOCENT Lutherani opera nostra nō esse meritoria gratiæ, nec vitæ æternę, nec esse satisfactoria ꝓ nostris peccatis, eo ꝙ sufficientissimè Christus meruit nobis gratia remissionis peccatorū, & vitā æternam, & sufficientissimè satisfecit pro omnibus: & proinde nefas esse attribuere operib⁹ nostris esse meritoria gratiæ (seu remissionis peccatorū) aut vitæ æternę, & esse satisfactoria pro peccatis nostris. Na hoc redūdat in opprobriū Christi, quandoquidē quod est ꝓpriū Christi attribuere nobis blasphemia est: & detraheretur merito ac satisfactioni Christi, vpote inutisicientibus, si opus esset meritis & satisfactionibus nostris.
¶Fulciantur autem hæc multis sacræ Scripturæ autoritatibus. Et in primis, ꝙ non mereamur per nostra opera remissionē peccatorū, probatur ex eo, ꝙ Paulus ad Rom. & ad Gal. probat nos iustificari nō ex operibus. sed ex fide, iuxta illud Abacuc 2. Iustus ex fide, viuet: & ad Titū scribit, Non ex operibus iustitiæ, quę fecimus nos, sed secūdum suam misericordiam saluos nos fecit: & ad Ephes. 2. Gratia salnati estis per fidem, idque non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriet.
¶Quod vero per opera nō mereamur vitam æternam, sed per Dei donum, scribitur ad Rom. 6. Stipēdia peccati mors, donum autē Dei, vita æterna. Ad idem quoque & ad probandū simul, ꝙ opera nostra, quantuncunque iusti simus non sint satisfactoria pro peccatis, affertur illud Luc. 17. Cùm feceritis omnia quę præcepero vobis, dicite quod debuimus fecimus, serui inutiles sumus. Si enim faciētes omnia præcepta Christi sunt serui inutiles, ergo non merentur mercedem: ergo multò magis qui non seruauerunt omnia præcepta, sed egent satisfactione pro peccatis, sunt inutiles ad satisfaciendum.
¶Authoritates autem, quibus manifestatur sufficientia meriti, & satisfactionis Christi pro nobis, omittendas duxi, quia de hoc nullo est qua stio.
¶Docent igitur Lutherani opera bona esse facienda, quia sunt præcepta à Deo quia sunt fructus fidei iustificantis, & nō vt sint meritoria æternæ vitæ aut satisfactoria pro peccatis. *Ex diuina promissione & gratia operis*

CAPVT VI.

Quid & quomodo intelligatur meritum in proposito. *Humana merito- ria in operibus nostris in proposito.*

ANTEQVAM declaretur, opera nostra esse, vel non esse meritoria, præhibandum est summarie quid Meritū significet, & qualiter à Theologis intelligatur. Meritū appellatur *sine iusta* voluntariū opus siue iternū, siue externū, cui iure debetur merces, seu præmiū, dicēte Apostolo ad Rom. 4. Ei ꝙ operatur merces nō imputatur ex gratiam sed secundum debitum. Et propterea ad meritū concurrunt quatuor, videlicet persona quę meretur, & operatio voluntaria ꝙ est ipsū meritū, & merces debita merito, & persona reddēs mercedē: iuxta eni quis meretur, nili mereret ab aliqua persona reddendā sibi mercedem. *æternæ vitæ simpliciter* *& non ter*

Et quoniã de nostro merito apud Deũ est quęstio, oportet declarare quomodo verificat, homines mereri à Deo mercedẽ sui operis. difficile enim apparet, q̃ operi nostro iure reddatur merces à Deo, quoniã inter nos & Deũ nõ est ius simpliciter & absolutè, iuxta illud, Non intres in iudiciũ cũ seruo tuo Domine, sed est ius ℔m quid, multò minus quàm ius filij ad patrem, & serui ad dominũ, quãtò minores sumus nos relati ad Deũ, homine seruo relato ab hominẽ dominũ eius, & filio relato ad carnalẽ patrẽ, qui genuit eum. Et propterea si pro quia, vt scribitur in 5. Ethic. igitur seruũ & dominũ inter patrẽ & filiũ non est ius simpliciter & absolutè, sed ius ℔m quid, multò minus est ius inter nos & Deũ. Ex hoc nanq; q̃ quicquid est seruus est domini sui, & filius nõ potest æquales reddere patri, negatur inter dominum & seruũ inter patrem & filium ius simpliciter & absolutè. Multò aũt magis quicquid est homo, est Dei, & multò minus potest homo Deo reddere æqualẽs. Nõ potest igitur homo mereri aliquid à Deo sic q̃ iure debeatur homini, nisi iure tã attenuato, vt sit lõgè minus quam ius domini ad seruũ & filij ad patrem. Nec hoc tã attenuatũ ius inuenitur inter hominẽ & Deũ absolutè (quoniã absolutè loquẽdo omnis bona operatio volũtaria hominis debeẽ Deo. & quãto potiorib⁹ & plurib⁹ bonis operib⁹ internis, vel externis pollet homo, tãto plus Deo debet, q̃a ipse Deus operaẽ in nobis & velle & pficere & omnia opera nostra) sed hoc attenuatũ ius est inter hominẽ & Deũ ex diuina ordinatiõe, qua Deus ordinauit opera nostra ad hoc vt sint meritoria à Deo. Quod ꝓbatur ex eo, q̃ quãdo homo meretur aliquid à Deo, Deus nõ fit nec est debitor homini, sed sibiipsi Deo. si eñ hoc attenuarum ius esset inter hominẽ absolutè & Deum, Deus deberet homini mercedem quã meruit, sed perspicuũ est Deũ nulli debere, dicẽte Paulo ad Rom. 11: Quis antè dedit illi, & retribuet ei? Sibi ergo ipsi dũtaxat Deus debet, vt adimpleat volũtatẽ suã, qua cõtulit humano operi esse meritortũ reddẽdo homini mercedẽ operis. Et hęc sunt vera & indubitata simpliciter & absolutè loquẽdo, secus aũt est præsuppositа cõuentione factа inter Deũ & hominẽ de aliquo; nã quẽadmodum inter homines si dominus pactũ aliquod cũ seruo luo faciẽ, nascitur inde ius inter seruũ & dominũ: ita si Deus dignatur pactũ facere cũ homine, nascitur ius inter hominẽ & Deum quo ad illud de quo pactũ est. Sępe enim legimus in veteri Testamẽto, Deum dignatum esse pacisci cum hominibus. Genesis enim 9 scribitur pactũ Dei de non futuro amplius vniuersali diluuio. & Genesis 15. fœdus iniit Deus cũ Abraham de terra Chanahan dãda semini eiꝰ. & Gen. 17. fœdus circũcisionis scribitur, & Exod. 24. Moyses dicit, Hic est sanguis fœderis, &c. Hiere. quoq; 31. de fœdere nouæ legis ac veteris Deus manifestè loquitur. In nouo autem Testamento Saluator noster manifestat Deum sub specie patrisfamilias conducentis operarios ad vineam conuenisse cum operariis de mercede diurna, vt patet Matth. 20. conuentione inquit, facta de denario diurno, misit illos in vineam. & rursus, Nonne pacto conuenisti mecum? Ex his enim manifestum fit, quod ratio meriti etiam iure potest inueniri in operibus nostris relatis ad primum, de quo conuentio facta est cum Deo.

¶ Veruntamen scito q̃ quantumcunque intercedat pactum de præmio inter Deum & hominem: nunquam tamen Deus fit aut est debitor nobis, sed fit & est debitor sibiipsi. ita quòd præsuppositа cõuentione debetur quidem operibus nostris præmium de quo conuentio facta est: sed Deus nõ propterea fit illius præmij debitor nobis, sed voluntati suæ priori, qua dignatus est pacisci nobiscum: & propterea verissimè profitemur, quòd Deus nulli debet nisi sibiipsi. Duplex itaque ratio meriti potest inueniri in operibus nostris relatiuè ad Deum (vel secundum ius attenuatum, vel secũdum fœderis) & nunquam Deus debet nobis. Et hæc sint prælibata, vt intelligant omnes voces proprias, cùm loquuntur de meritis nostris apud Deum.

CAPVT VII.

Humana opera esse meritoria alicuius à Deo.

Reuelauit nobis Deus in sacris literis humana opera mereri apud Deum aliquid. Et ne occupemur in exponẽdis singulis sacrę scripturæ locis de hoc scito, quòd vbicunq; promittit Deus homini mercedem, ibi dẽ cointelligitur meritũ: eo quòd merces & meritum, correlatiua sunt. meritum enim est mercedis meritũ, & merces est meriti merces, & propterea absque alia declaratione cũ leges in sacra scriptura Deum promittere mercedẽ homini, cointellige meritũ hominis respectu illius mercedis à Deo reddẽdę. Perspicuũ eſt autem in vtroque testamẽto promittere Deum mercedem homini. nam Gen. 5. dicit Deus ad Abraham, Ero merces tua multa valde. & Isa. 40. dicit, Ecce Dominus veniet, ecce merces eius cum eo. & Ezech. 29. scribitur. Filij hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitũ suã seruitute magna aduersus Tyrũ: & merces nõ est reddita ei, &c. & subiungit Deus, & erit merces exercitui eius terra Aegypti. Matth. quoq; 20. dicit Deus. Voca operarios, & redde illis mercedem. Apoc. quoque 22. dicit Deus, Ecce, venio citò: & merces mea mecum est, vt reddam vnicuique secũdum opera illius. Ex his enim clarè patet non solùm opera Sanctorum esse meritoria alicuius boni à Deo, sed etiam opera iniquorũ, imò & Ethnicorum. rex enim Babylonis & exercitus eius Ethnici erant. nec ex intentione seruiendi Deo obsederant Tyrum: & tamen testatur Deus meruisse mercedem, & decernere, quod Aegyptũ dabit illis in mercedem, vt intelligamus tam benignã esse bonitatem diuinam, vt etiam ordinando humana bella in suũpsius Dei seruitutem, gaudeat se conferre actionibus, quamuis iniquis, quòd sint meritoriæ ab ipso Deo alicuius boni. Hinc enim documentum magnum habemus, quòd multo propensior est Deus ad conferendum bonis actionibus hominum, quòd sint meritoriæ alicuius mercedis à Deo.

CAPVT VIII.

Opera Sanctorum Christi membrorum esse meritoria vitæ æternæ.

Concedũt multi humana opera esse meritoria apud Deum aliquorum bonorum, sed non vitę æternæ. & propterea monstrandum superest in specie, quòd opera viuorum Christi membrorum sunt meritoria æternę vitę. Saluator noster Matth. 5. Gaudete, inquit, & exultate, q̃a merces vestra multa est in cęlis. perspicuũ est eñ, q̃ in mercede cęlesti eorũ, qui patiũtur ꝓpter Christũ, primũ tenet locum beatitudo, quæ vocatur vita æterna. Matth. quoq; 20. describẽdo mercedem datam operariis, dicitur, quòd acceperũt denariũ. perspicuum est aũtẽ quòd cõmunis merces omnibus operatiis in vinea Domini, est vita æterna. Paulus quoque 2. ad Tim. 4. scribit. Bonũ certamen certaui, cursum consummaui, fidẽ seruaui: in reliquo repositа est mihi corona iustitiæ quam reddet mihi Dominus iustus iudex. perspicuũ est enim, q̃ corona Pauli ipse primò claudit beatitudinẽ: & nisi merces esset debita pœnitẽtis operib⁹, nequaquã verificaretur, q̃ quatenus iustus iudex Dominus redder illi coronã: manifestè enim vitam æternã sibi iure deberi propter relata opera docet. Idem quoq; manifestat Dominus Matt. 25. describẽdo q̃ cùm iudicabit mũdum, propter opera misericordiæ dabit vitã æternam. Esurijui enim & dedistis mihi mãducare, &c. cõcluditur enim. Ibunt hi in supplicium æternum: iusti verò in vitã æternam. Quod enim a iudice datur ex diuersitate operũ, secundum q̃ opera merentur, datur: alioquin afferret nõ causam ꝓ causa. Ex his enim manifestũ est nõnullorum hominum opera meritoria esse æternæ vitæ secũdum sacras Scripturas. Et quod plus est, ex Matt. 20. habetur, operarios mereri illã ex cõuentione. nam Origenes, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & Chrysostomus denariũ omnibus datum exponunt beatitudinem communem Beatis.

CAPVT IX.

Modus, quo opera nostra meritoria sunt æternæ vitæ.

Radunt Theologi opera nostra esse meritoria ętern̄ę vitę, eo q̃ à charitate, à gratia gratum faciente, à spiritu sancto habitante in nobis procedunt, & docent quòd quamuis opera humana, quatenus procedũt ex libero arbitrio, nõ sint meritoria ęternę vitæ (nisi ex quadam cõgruitate, qua cõgruit homini recte vẽti libero arbitrio in iis quę *Dei* sunt, *Deum* largiri secũdum affluentiam suæ gratiæ) quatenus tamen sunt a Spiritu sancto habitante in homine per gratiã & charitatem, sunt meritoria æternæ vitæ. Tũ quia gratia, seu charitas est tãquàm semen *Dei*. 1. Io. 3. cuius vis se extẽdit ad producẽdum fructum: ita q̃ quemadmodũ actioni seminis deberur naturali iure fructus, ita diuinę gratię in anima, actionibus debetur fructus æternę vitæ. Tum quia diuina gratia vt *Dominus* dicit Ioan. 4. fit in homine habente illam fons aquę salientis in vitam æternam, vbi clarè patet efficacia gratię in nobis ad ascendendum in vitam ęternam. Et dicendo quòd gratia data, fit in homine fons aquę ascendentis in vitam ęternam, docet quòd mediante operatione ascendit in vitam ęternam. nam quod fit in me post accepeam gratiam, me cooperãte fit. Tũ præcipuè, quia vis Spiritussancti habitantis in homine non est impar ad acquirendum ęternam vitam, & ad efficiendum quòd operibus eius in nobis debeatur æterna vita.

¶ Clarior aũt ac persuasibilior modus huiusmodi meriti est aperiendo, q̃ meritũ vitę æternæ nõ est tã actio nostra, quam actio Christi, capitis in nobis & per nos: supponendum est enim cum Apostolo ad Ro. 12. ad Eph. 4. & ad Col. 2. homines ĩ gratia cõstituros, esse Christi capitis mẽbra viua. Ita q̃ Christus caput cũ hominibus viuis eius mẽbris nõ est sicut vnũ corpus politicũ (quale est corpus ciuiũ reip. bene gubernatę) sed cõstituit vnũ corpus, quẽadmodum est vnũ corpus naturale: quia Christus caput Spiritu suo viuificat mẽbra sua, & per ĩfluxuras, ac nexus spirituales vnit mẽbra corporis, vt clarè patet ex verbis Pauli. Huic autem præsuppositо adiunge, q̃ etiam sacra Scriptura tradit, videlicet & passiones & actiões viuorum Christi mẽbrorum esse passiones

passiones & actiões Christi capitis. Et de passionibus quidẽ testatur ipse Christus act. 6. Saule Saule, quid me persequeris? cũ tamẽ ille persequeretur mẽbra eius. Et Paulus ad Gal. 4. reuocat ad memoriã Galatarũ, q̃ Christus crucifixus fuit in eis, proculdubio in cruciatibus eorũ pro Christo perpessis. De actionibus verò testatur Paulus, scribẽs Corinthiis in 13. c. secũdę Epistolę, An experimẽtum quæritis eius, qui in me loquitur Christus: & vniuersaliter dicit ad Gal. 2. Viuo ego iam nõ ego, viuit autem in me Christus. Ex quibus habetur, q̃ verissimè dicere possum, mereor ego, iam non ego, meretur autẽ in me Christus: ieiuno ego, iam non ego, ieiunat autẽ in me Christus: & sic de aliis operationibus volũtariis, quas Christi mẽbra vera exercẽt propter Deum. Et isto modo meritum æternę vitę non ram attribuitur operibus nostris q̃ operibus Christi capitis in nobis, & per nos. Ita q̃ hinc discernitur inter meritũ æternæ vitæ in infantibus baptizatis debetur æterna vita merito duntaxat Christi, illo, quod meruit Christus in hac vita mortali degens, patiẽs & moriẽs: adultis aũt proficiẽtibus in gratia debetur æterna vita dupliciter: primò ex iure meriti Christi, quod in propria persona meruit: postea ex iure meriti Christi, quod Christus caput in adulto, & per adultum operando meretur. Cõuenit autem diuinæ liberalitati, vt vtroq; modo cõmunicet meritum æternę vitæ adulcis Dei filiis: nã vt dicitur ad Ro. 8. prædiffiniuit eos conformes imagini filij sui. Conformiores autem sunt Christo habẽtes meritũ vitæ æternę vtroq; modo, quàm primo tãtùm: nam ipsi Ghristo duplici iure debita fuit sua gloria', primo iure gratię vnionis personalis, qua Verbũ caro factũ est: & hoc ius conuenit Christo sine eius meritò. Deinde eadẽ gloria debita fuit Christo per meritũ obedientiæ eius vsq; ad mortẽ, dicẽte Paulo ad Philip. fecũdo, Factus obediẽs vsq; ad mortẽ, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illũ, &c. Christo igitur duplici iure habẽti gloriã, cõformiores reddimur duplici quoque iure acquirẽtes, & nõ vitã æternã, videlicet & sine nostro merito per Christi in propria persona meritũ, & cũ nostro merito per Christi capitis in nobis, & per nos meritũ. Et quemadmodũ ad Christi excellentiã pertinet, q̃ etiam proprio merito acquisierit immortalẽ corporis vitã, & gloriã sui nominis, &c. Ita ad dignitatẽ mẽbri Christi pertinet, vt cooperetur capiti suo ad acquirendam æternam vitam. Omnium enim diuinissimum est, inquit Dionys. cap. tertio cæle. Hierarch. Dei cooperatorem fieri. Et hinc quoque habes, non esse superfluum nostrum mereri vitam æternam, quoniam est reddere vitam æternam esse nobis debitam alio modo, seu altero iure, quemadmodum Christus meruit suam exaltationem, reddendo sibi eam altero iure debitam. Ad obiecta autem in oppositum postea respõdebitur.

CAPVT X.

Valor operum existentium in peccato mortali.

Quamuis conueniamus in hoc, q̃ opera existentium in peccato mortali non sunt meritoria æternæ vitæ, nec sunt meritoria remissionis peccatorum, multum tamen esse vtilia homini subiecto peccato mortali, bona opera eorum ad remissionem peccatorũ consequendã sacra tradit Scriptura: nam etsi non habẽt vim meritoriã remissionis peccatorũ, habẽt tamen vim impetrandi remissionem peccatorum: ita q̃ per modũ supplicationis multum valẽt ad consequendum remissionẽ peccatorum à diuina largitate. Et quidem quòd oratio multum vtilis sit ad remissionem peccatorum cõsequendam: testatur Saluator, Luc. 18. inducens Publicanum orantem, Deus propitius esto mihi peccatori: sic enim consequutus est veniam. De ieiunio verò testatur Ioël in Persona Dei, Conuertimini, inquit, ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu: ibi enim subiungitur, Quis scit si conuertatur Dominus, & ignoscat? De eleemosyna quoque testatur Daniel: capitulo quarto, consulens Nabuchodonosor regi, Peccata tua eleemosynis redime: & ad Hebręos decimotertio scribitur, Beneficentiæ, & communionis ne obliuiscamini, talibus enim hostiis conciliatur Deus. Et idem est iudicium de peregrinationibus, afflictionibus, continentia, & id genus reliquis.

¶ Supra hãc autẽ vim simplicẽ, tradit sacra Scriptura maiorem quãdam vim impetrandi in obseruatione vniuersorum mãdatorũ Dei. Ezech. enim 18. docemur, q̃ conuersio impii ad faciendã mandata Legis terminatur ad remissionẽ peccatorum, dum dicit, Et dixistis, nõ est æqua via Domini, audite ergo domus Israël. nũquid via mea nõ est æqua? Nõne viæ vestræ nõ sũt æquę? cũ eñ auerterit se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatẽ, morietur in ea iniquitate quã operatus est: & cùm auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium, & iustitiã, ipse animã suam viuificabit: cõsiderans enim & auertens se ab omnib⁹ iniquitatibus suis, quas operatus est, vitã viuet, & nõ morietur. Quę verba testatur, q̃ in hoc cõsistit viarũ Dei æquitas, vt sicut iusti auersio a iustitia ad opera iniqua terminatur ad mortem animæ, ita impii conuersio ad opera bona terminatur ad animæ vitam: reuelatur enim Prophetę, quòd tam accepta est Deo conuersio peccatoris quo ad opera (hoc est, ab operibus malis ad opera bona propter Deum) vt Deus non recordetur omnium iniquitatum præteritarum, quod est dare remissionem peccatorum, & vitam gratiæ.

¶ Amplioré quoquoq; impetrandi vim in huiusmodi operibus hominũ subiectorũ peccaris reuelauit Deus Isaię, c. 1. Lauamini, mũdi estote, auferte malũ cogitationũ vestrarũ ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere, quęrite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinũ, quasi nix dealbabũtur: & si fuerint rubra tãquã vermiculus, velut lana alba erũt. Ex quibus discimus, tanta esse Dei largitatẽ, vt à sordibus cõuersis ad iustitię, & misericordię opera seipsum obtulerit arguẽdum Deus, si non remittat peccata prætcrita.

¶ Ex diuinis ergo reuelationibus habemus bona, quòd impiorũ bona opera non solùm sunt vtilia ad remissionem peccatorum, sed quòd cum ex corde redeunte ad Deum prodeunt, ita comitem habent diuinam benignitatem, vt & terminentur ad remissionem peccatorum, & tanquam ex conuentione impetrent illam. Verè benignissimus erga nos est, Deus, prouidendo, vt quam in statu peccati mereri non possimus remissionem peccatorum, impetrare oratione, ieiunio, eleemosynis, aliisque bonis operibus valeamus. In hoc enim immensa charitas diuina erga peccatorum salutem commendatur, vt etiam nostris quamuis impiorum bonis operibus vim impetratoriã remissionis peccatorum largiri dignata sit. Et præter hęc (vt in capite septimo, ex verbis Ezechielis monstrandum est) sunt meritoria alicuius temporalis boni à Deo. Ex quibus patet inducendos esse peccatores ad bona opera, quia verè vtilia sunt ad remissionem peccatorum impetrandam & assequendam, cùm deuota mente fiunt.

CAPVT XI.

Opera nostra esse satisfactoria pro peccatis.

Via Lutherani satisfactionem auferunt ab operibus nostris, superest declarandum quid Ecclesia de hoc sentiat. Distinguẽdum in primis est de statu, in quo fiunt opera, an in statu peccati mortalis, an in statu gratię, & rursus, de satisfacere pro peccatis, vel quo ad culpam, vel quo ad pœnam. Dicimus itaque primò, quod nulla nostra opera sunt satisfactoria pro peccatis nostris quo ad culpam, quia nec facta in statu peccati mortalis faciunt Deo satis pro offensa, vt patet: & facta in statu gratię præsupponunt culpam, seu offensam abolitam ex diuina gratia ex satisfactione Christi, qui fecit Deo satis pro offensis, quibus offendimus Deũ, offerendo vitam propriam in ara crucis.

¶ Dicimus secundò, quòd nulla opera nostra in statu peccati mortalis sunt satisfactoria Deo pro pœna debita peccatis nostris, quamuis prius abolitis in sacramento pœnitentię. Et ratio in promptu est, quia cùm remittitur à Deo peccatum quo ad offensam, fit peccator de inimico, amicus Dei, & consequenter non remanet puniendus hostiliter (quod esset puniri pœna inferni) sed si non tam copiosum diuinę gratię donum collatum tunc est vt, cũ remissione culpę remissa fit tota pœna, remanet obligatus ad amicabiliter soluendum residuum pœnę: & propterea si in reciduum lapsus est, & iterum factus est inimicus Dei, antequam illud residuum pœnę solueret, opera eius quia sunt opera in statu hostili, non possunt amicabiliter exoluere, quod est non posse satisfacere pro illa pœna.

¶ Dicimus tertiò, quòd opera perseuerantis in amicitia Dei nullum habent impedimentum ad hoc quòd sint satisfactoria pro illo residuo pœnæ. Et hoc errant Lutherani dupliciter: primò docendo, quòd cùm remittitur peccatum quo ad offensam, remittitur quoque quo ad pœnam omnem: ita quòd non remanet obligatus ad pœnam consecutus peccari veniam à Deo. Hoc enim manifestè contrariatur sacrę Scripturę, docenti secundo Regum duodecimo, quòd quamuis Dauid consecutus fuerit remissionem peccatorum, dicendo. Peccaui Domino. non tamen consecutus est remissionem totius pœnę, sed remansit obligatus ad pœnas multas, vt Scriptura testatur. Deinde errãt, quòd tollunt ab operibus viuorum Christi membrorum vim satisfactoriam pro pœna non remissa. Hoc enim contrariatur efficacię Christi capitis in nobis, nam satisfacio ego, iam nonego, satisfacit autem in me Christus: contrariatur & Ecclesiæ catholicæ vlui, quo consueuit salutares satisfactiones imponere per ministerium sacerdotum verè pœnitentibus & confessis.

CAPVT XII.

Responsio ad obiectiones in capitulo quinto scriptas.

Superest obiecta diluere. Prima autem obiectio fuit sumpta ex sufficientia meriti & satisfactionis Christi. Respõdemus meritum Christi fuisse sufficientissimũ, & satisfactionem eius sufficientissimam pro peccatis non solùm nostris, sed totius mundi, originali, mortalibus & ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vialibus, iuxta doctrinã 1 Io.2. & propterea non ex insufficientia meriti, aut satisfactionis Christi opera viuorum Christi membrorũ meritoria ac satisfactoria apponuntur, sed ex affluẽtia meriti Christi cõmunicatur membris eius viuis, vt illorum quoq; opera sint meritoria & satisfactoria. maior enim gratia Christi nobis cõfertur cõmunicãdo nobis, quòd ipse caput nostrum in nobis, & per nos tanquã membra sua mereatur & satisfaciat, quàm si meritum duntaxat Christi in propria persona participaremus.

¶ Cum autẽ obiicitur id quod est proprium Christo, nõ esse nobis attribuẽdum, respõdemus q; non est nobis attribuendum eo modo, quo est proprium Christo: potest tamẽ nobis alio modo attribui, videlicet per cõmunicationem, sicut quod est proprij Deo, nulli est attribuendum eo modo, quo est propriũ Deo, põt tamẽ per cõmunicationem ab aliis participari. Verbi gratia, videre diuinã essentiã, est proprium Deo (nulla siquidem creatura potest videre Deũ, sicuti est, sed solus suapte natura videt seipsum) potest tamẽ ex gratia cõmunicari videre Deũ participatiue: & sic cõmunicatur beatis omnibus. Sic in proposito mereri vitã æternã est propriũ Christo, intelligendo mereri ex propriis viribus: quod tamen potest cõmunicari membris eius viuis, non vt mereantur ex propriis viribus, sed vt mereantur ex virtute capitis Christi. Et similiter intellige de satisfactione.

¶ De merito autẽ remissionis peccatorum non oportet respondere, quia iam diximus hoc non cõmunicari viuis Christi membris, eo quòd opera eorum præsupponunt remissa fuisse eis peccata: nullus autem meretur id quod præhabet: sed omne meritum est rei non habitæ. Et hæc est ratio, quare Christus communicat membris suis mereri augmentum gratiæ & cælestem beatitudinem, & non communicat eis mereri remissionem peccatorum: quia videlicet beatitudine æterna carent membra Christi in hac vita, remissionem autem peccatorũ iam habuerunt in hoc ipso, quòd fuerunt facta membra Christi, nullus autem meretur quod habet, sed quod sperat. Ex quibus clarè apparet, q̃ nihil detrahitur merito aut satisfactioni Christi per merita & satisfactiones nostras (sed extenditur gratia meriti & satisfactionis nostræ, sed extenditur gratia meriti & satisfactionis Christi per seipsummet ad ipsummet Christum, vt caput operantem in membris suis & per membra sua.

¶ Ad autoritates vniuersas sonãtes. q̃ non meremur per nostra opera remissionẽ peccatorum, non oportet respondere, quia in hac cõclusiõe omnes cõuenimus. Ad autoritates verò inductas ad probãdum, q̃ nõ meremur vitam æternam per opera nostra, respõdendum est. Et ad illud quidem quod affertur ex Apostolo ad Roma. Donum Dei, vita æterna, respondetur, quòd vtiq; nos hoc dicimus & docemus. quoniam donum Dei gratiæ gratum facientis est tum nos esse membra Christi, tum ex virtute Christi capitis in nobis, mereri vitam æternam. non enim dicimus, quòd ex operibus nostris, quatenus à nobis sunt, sed quatenus a Christo in nobis & per nos sunt, meremur vitam æternam.

¶ Ad id verò quod obiicitur ex documẽto Christi, Dicite, serui inutiles sumus, cum eadem distinctione respõdetur, q̃ nos quãcunq; omnia Christi præcepta impleamus, quatenus implemus ea ex nostro libero arbitrio, inuenimur serui inutiles ad ea, quæ sunt domus patris cælestis, inuenimur inutiles ad ea, quæ sunt politiæ nostræ, quæ in cælis est, qualia sunt remissio peccatorũ, gratia Spiritussancti, charitas, & cætera propria filiis Dei. Et in prõptu ratio est, quia nos, quatenus à nobis operãtes, sumus, tã infirmi, vt non possumus ascendere ad cõferendum aliquid supremo ordini oprobriorũ bonorũ filiorũ Dei. Cũ qua tamen veritate stat, q̃ nosmet, quatenus ex Christo in nobis ea opera sumus operantes, vt illius mẽbra viua, multum cõferre possumus per nostra opera politiæ cælesti & paternæ domui: quia vt sic sumus eleuati in ordinem filiorum Dei, nec vt sic sumus inutiles: sed membra vtilia paternæ domui & cælesti politiæ.

¶ Etsi ex hoc Christi documento argumẽtum fiat cõtra vtilitatem iustorũ operum in statu peccati mortalis ad impetrandam remissionẽ peccatorũ, iuxta scripta superius in c.10. si inquã, fiat argumẽtum ad inferendũ, q̃ bona opera non sunt vtilia ad impetrandam remissionẽ peccatorũ: respõdendum est q̃ orationes, ieunia, eleemosynæ, & alia iusta opera impiorum, quatenus ab ipsis procedunt, non sunt vtilia ad remissionẽ peccatorũ impetranda, sed quatenus afflata diuina benignitate ordinate ea ad impetrãdam remissionẽ peccatorũ, sunt valde vtilia ad impetrandũ illam. propter hoc enim apud Ezechielem appellantur viæ Dei, & non viæ nostræ, prouidit siquidẽ diuina bonitas, vt multa impetremus, quę nunquã meruimus: dedit diuina bonitas (vt Christus, Esaias, Ezechiel & Apostolus ad Hebr. testãtur) bonis operibus redeũtium ad Deum, vim impetratoria remissionibus peccatorũ à diuina misericordia per Christum meritum. Ex hac parte ieunia, orationes, eleemosynæ & reliqua iusta opera peccatorum vtilia sunt non ad merendum, non ad satisfaciendum, sed ad impetrandum remissionem peccatorum. Et hæc puto sufficere ad intelligendum materiam hanc, quæ in quæstionem vertitur de fide & operibus, ad Dei omniporentis gloriam & piorum consolationem. Romæ die 13. Maij, 1532.

TRACTATVS DVODECIMVS De Communione sub vtraque specie, De integritate Confessionis, De Inuocatione Sanctorum aduersus Lutheranos ad Clementem VII. Pont. Maxim. in quatuor capita diuisus.

1 Nequaquam illicitum est esse populo Christiano sub altera tantum specie communicare.
2 De integritate confessionis quo ad omnia peccata.
3 Posse peccata & veniam & necessariam quoque esse satisfactionem pro peccatis, & eam fieri posse ex nostris operibus.
4 De Inuocatione Sanctorum.

PROOEMIVM.

PERTINAX Lutheranorum animus prætextu conscientiæ. Clemens septime Pontifex Maxime, erga communionem populi sub vtraque Eucharistiæ specie, confessionemque nõ omnium peccatorum, ac negatam satisfactionem, necnon inuocationem Sanctorum, inuitat me ad credendum de his, non absolutè, sed quatenus pendent ex sacra Scriptura, quoniam ipsi solius sacrę Scripturæ autoritatem suscipiunt & profitentur se illi initi. Et quamuis pertinacibus non proderunt nostra hæc, speramus tamen vtilia fore tum ad retrahendum alios, ne illos imitentur: tamen ad cõsolandam fidelium mentes. videre enim in sacra Scriptura falsitatem eorum, quę hæretici iactantes se professores sacræ Euangelij docent, non parum solatium fidelibus confert. Et quamuis hæc pro Ecclesia catholica scripserim, ad tribunal tamen beatitudinis tuæ non minus hęc quàm reliqua mea omnia refero.

CAPVT I.

De communione sub vtraque specie.

VTheranis non sat est, ipsos communicare sub vtraque specie, sed nequeunt flecti ad dicendum, licitam esse cõmunionem sub altera tantũ specie: quia tum ex vsu Christi, tum ex præcepto eiusdem communicandum est sub vtraque specie. Proinde opus est discutere secundum Scripturas sacras vtrunque, vt videlicet manifestemus nec ex vi vsus Christi, nec ex vi præceptorum eius illicitum esse populo communicare sub altera tantum specie. hoc siquidem patefacto, clarum erit non teneri populum ex diuina lege ad communionem sub vtraque specie.

¶ Quia igitur Saluator noster in vltima Cœna instituens sacramentum Eucharistię, vsus est hoc sacramento sub vtraque specie, communicando Apostolos (vt Euangelistę testantur) hinc infertur, quòd sacerdos non nisi sub vtraque specie dare debet Eucharistiam. debet enim sacerdos dare Eucharistiam, quemadmodum dedit illam Christus. & similiter debemus omnes communicare, quemadmodum communicauerunt Apostoli.

¶ Nos autẽ facilè manifestamus vsum Christi & Apostolorũ, nõ habere vim legis, q̃ simili modo distribuatur populo Eucharistia, nã si ille vsus Christi vim legis haberet, nõ obligaremur ad quędam in vsu illius distributionis seruata. & ad quędã nõ, sed ad omnia in illo vsu seruata. Perspicuũ autẽ est, nos nõ obligari ad omnia illa in distributiõe facta à Christo: ergo nec tenemur distribuendo Eucharistiam seruare hoc vnũ, videlicet dare sub vtraq; specie. Quod enim nõ teneamur ad seruãdum omnia, patet: tum quia Christus fregit, fractamq; dedit speciẽ panis: ridiculum aũt est dicere, q̃ sacerdos teneatur dare hostiã fractam: tum quia Christus distribuẽdo, non immisit in ora Apostolorum Eucharistiam, sed dixit, Accipite & comedite: ridiculũ autẽ est dicere, q̃ sacerdos tenetur nõ immittere Eucharistiã in os communicãtis, sed dare in manũ illius, vt ipse se cõmunicet: tũ quia Christus distribuit hoc sacramentum Apostolis post Cœnam. plus aũt quàm ridiculum est dicere, q̃ teneamur communicare post Cœnam, illicitũq; sit dare Eucharistiam ieiunis. tum quia Christus dedit Eucharistiam sub specie panis azymi. & tamen vniuersalis Ecclesia fatetur non esse illicitum Eucharistiã vti fermẽto. Ex his enim omnibus clarè patet, quòd distributio Eucharistiæ, qua vsus est Christus, non habet vim legis, statuentis, vt similiter fiat distributio à nobis.

¶ At si quispiã cõtenderit in hoc vno imitandam esse Christi distributionem. q̃ sub vtraque specie dedit Eucharistiam, animaduertat Christum dedisse sub vtraq; specie Apostolis solis, & nõ dedisse septuaginta Discipulis, nec multitudinẽ eorũ, qui credebant

debãt in illã, vt vr. Ex hoc fat sit inferre ab exẽplo Christi, ergo successoribꝰ Apostolorũ dãda est Eucharistia sub vtraq; specie: nõ enim plus inferri potest ex Christi distributione. nõ igitur inferri põt, ergo vniuersis Christianis dãda est Eucharistia sub vtraq; specie. Patet itaq; q̃ ex vsu Christi nõ potest inferri illicitã esse cõmunionem populi sub altera tantũ specie. Et multo minus inferri hoc põt ex vsu Ecclesię Corinthiorũ, cuius meminit Paulus in prima Epistola ad Corinthios. vsus enim vnius particularis Ecclesię non statuit legem Ecclesijs aliis. Hæc de vsu.

¶ Discutiẽda sunt deinceps præcepta Christi iã ante institutionẽ Eucharistię, q̃ in ipsa institutione promulgata. Primum itaq; præceptũ ex verbis Domini, Io.6. olim assumptum est à Boëmis: ait enim Christus, Nisi mãducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis vitã in vobis. Quid, inquiũt, clarius? Eodem enim modo necessitatẽ cõmunicandi sub vtraq; specie promulgat, quo promulgauerat necessitatem Baptismi: nam quẽadmodum de Baptismo dixerat Io.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu nõ potest introire in regnum Dei ita de Eucharistia Dicit, Nisi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitam in vobis.

¶ Nos aũt dicimus hæc Christi verba nõ esse fm genuinum sensum intelligẽda de vsu Eucharistiæ, imò nec posse intelligi salua Christiana fide de cibo & potu sacramẽtali. Et hoc facilè manifestatur, ex eo q̃ si intelligerentur de Eucharistia: tolleretur Baptismi sufficiẽtia ad salutẽ: pari siquidẽ modo hæc necessitatem sonãt edendi carnẽ & bibẽdi sanguinem filij hominis, quo sonãt illa alia Domini verba, necessitatẽ nascẽdi ex aqua & Spiritu: & propterea manifestè sequitur, q̃ si in istis verbis indicit necessitas sumẽdi Eucharistiã, nõ sufficit Baptismus ad salutem, sed ad hoc q̃ aliquis habeat vitam, oporteret & baptizari, & sumere Eucharistiã. Cum cõtrarium nõ solùm in Symbolo fatemur, cõfitẽtes vnum baptisma in remissionem peccatorum: sed Dominꝰ in Euãgelio dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: & Paulus Apostolus ad Tit.3. Saluos. inquit, nos fecit p lauacrũ regenerationis. Quia igitur idẽ est afferere verba illa Christi, Io.6. intelligi de cibo, & potu sacramẽti Eucharistiæ, & negare Baptismi sufficiẽtiã ad salutẽ, claré patet verba illa nec intelligi posse de cibo, & potu Eucharistiæ: & propterea iudex nõ habebitur præceptũ adsumendi Eucharistiã sub vtraq; specie. Discutere aũt quis sit Germanus sensus illorũ Christi verborũ, nõ est præsentis negotij: nã sat est proponere quæstioni nosse, quòd nõ loquitur ibi Dominus ad literã de sacramẽtali cibo & potu.

¶ Superest demũ discutere præcepta Christi promulgata, quãdo instituit Eucharistiæ sacramẽtum. Vide Euãgelia omnia, & nullũ inuenies in illis de Eucharistia præceptũ, nisi apud Lucã immediatè post Eucharistiam sub specie panis: Hoc facite in mei cõmemorationem. Apud tamẽ Paulum Apostolũ primæ ad Corinth. 11. duo præcepta leguntur data à Christo in institutione Eucharistiæ: alterum immediatè post Eucharistiam sub specie panis, Hoc facite in mei commemorationem: alterum immediatè post Eucharistiam sub specie vini, videlicet, Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

¶ Quæ præcepta si perspicacius fuerint cõsiderata, nullũ secum ferũt mãdatum de cõmunione sub vtraque specie, vt patet discutiẽdo singula. Præceptũ enim immediatè post speciẽ panis tã apud Lucã, q̃ apud Paulũ manifestè refertur ad Eucharistiã sub specie panis, vt ipse cõtextus refert. Præceptũ aũt apud solum Paulum scriptũ de imitatione Christi in Eucharistia sub specie vini, limitatur manifestissime ad vices, quibus bibimus in commemorationẽ Christi: ita q̃ non est præceptum absolutè. sed est præceptũ ex suppositiõe, videlicet, si biberimꝰ in Christi memoriã, faciamus hoc q̃ fecit Christus. Nõ igitur præcepit, vt bibamus in eius memoriã, sed præcipit vt quoties in eius memoriã biberimus, faciamus q̃ fecit ipse, hoc est, quoties vtemur calice Eucharistiæ, sacrificate hoc. Bibere nãq; manifestè significat vsum calicis, & cõsequenter facere hoc distinctum: cõtra bibere, significat cõficere hoc: præcipitur enim ad literã, vt assotietur vsus calicis, sacrificio calicis. Et ex hoc ipso, q̃ similẽ assotiationem non præcipit circa vsum Eucharistię sub specie panis, insinuauit q̃ vsus quidẽ calicis illius esset seorsum à sacrificio, vsus verò sub specie panis licitus, vt ritus Ecclesię seruat, nõ referãdo Eucharistiã sub specie potus, sed dũtaxat sub specie panis, & pro infirmis, & pro cõmunicantibus extra Missarũ solennia.

¶ At si quispiã cõtenderit, q̃ hoc præceptum directè obligando sacerdotes, cõsequenter obligat populum. Nam ex eo q̃ bibentibus in Christi memoriã præcipitur, Hoc facite, manifestè sequitur, q̃ sacerdotibus celebrantibus Missas (quos constat bibere in Christi cõmemorationem) præcipitur, Hoc facite, sed sub hoc Facite, cõprehenditur etiã dare alijs calicem, quia cõprehẽdit omnia quę Christus fecit circa calicẽ. ergo ex hoc præcepto sacerdos tenetur, quoties ipse bibit, dare alijs calicẽ, ac per hoc alij tenentur accipere, & bibere. Aduertat hoc argumento vtens imprimis ad textum literæ, quia cõtextui literæ non quadrat hic sensus. Nã in litera, hoc facite, distinguitur cõtra bibere: ac per hoc conficere sacramentum distinguitur contra vsum sacramẽti, ac per hoc nõ tam amplè in hac litera extẽditur, hoc facite, sed ex ipso cõtextu restringitur ad demonstrandũ ipsum sacrum, vt distinguitur cõtra vsum sacramenti, eo ipso q̃ distinguitur contra vsum calicis. Quæcunq; igitur spectant ad vsum calicis cõprehenduntur hæc sub bibere & quę spectãt ad ipsum sacramẽtum cõprehenduntur sub facere hoc, secũdum suauem contextus sensum: perspicuũ autem est, quòd dare aliis calicẽ, spectat ad vsum sacramenti, & non ad sacramẽtum ipsum. Non igitur cõprehenditur in hac litera sub hoc facite, dare aliis calicem. Aduertat deinde, quòd Lutherani non constarent sibi ipsis, dicendo fit, quia ex hoc argumento sequitur manifestè, quòd sacerdos celebrans tenetur dare calicem omnibus præsentibus, si, hoc facite, cõprehenditur etiã dare sacramentũ, vt Christus dedit: nam Christus dedit omnibus præsentibus: constat autem Lutheranos hoc non seruare: non igitur obligatur Christianus populus ad bibendum sacramentum Eucharistiæ ex hoc Christi præcepto, secundum planum suauissimumque literę sensum. Et quia nullibi nisi in allatis locis habetur in sacra scriptura mãdatum aliquod de communione Eucharistiæ, manifestum est quòd non tenetur Christianus populus ex præcepto in diuino iure scripto ad communionem sub vtraque specie: voluntariè igitur, & non autoritate Scripturę prędicatur illicitam esse cõmunionem sub speciẽ panis tantùm. Et hoc sufficit aduersus Lutheranos, solius sacrę Scripturę autoritatẽ suscipientes. Hæc de communione populi sub altera tantùm specie.

CAPVT II.

De integritate confessionis quo ad peccata omnia.

ONiteri peccata mortalia omnia, quę quis admisit, Lutherani nõ solùm negãt esse necessariũ, sed affirmãt repugnare sacræ Scripturę, & esse impossibile: quia scriptum est, Delicta quis intelligit?

¶ Nos autem dicimus haberi ex Euãgelio cõfessionem peccatorum mortalium omnium, & non obstare Prophetę sententiam allatam. Quod enim peccata omnia confitenda sunt in sacramentali cõfessione, ex ipsa forma ministrãdi sacramentum pœnitentię tradita à Christo, quando instituit hoc sacramentum Io.20. manifestatur: ait enim Christus Apostolis, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retenta sunt. In quibus verbis datur à Christo ministro sacramenti facultas duarum actionũ, videlicet remittendi, vel retinẽdi peccata quorũcunq;: & ex hoc ipso, quòd ministro cõmittitur facultas discernẽdi an remittenda, an retinenda sint peccata cuiusq; pœnitẽtis: manifestè sequitur, quòd oportet ministrum (nisi cœcus ministrare velit) nosse si in pœnitente est aliquod peccatũ retinendũ: quod est nosse, si in pœnitẽte est aliqd impediẽs remissionẽ. nam omne peccatũ retinendum impedit remissionẽ cuiuscunq; peccati hominis cõfitentis, quia non potest simul vnũ peccatũ remitti, & aliud retineri: nam mortalia peccata, quęcũq; vnius hominis cõnexa esse tam quo ad remissionẽ, quàm quo ad retentionem, & relatiuè ad Deũ, & relatiuè ad Christi ministrũ, perspicuũ est. Et relatiuè quidem ad Deũ, patet ex eo quòd ille cui remittitur a Deo peccatũ, amicus Dei constituitur iuxta illud, Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatũ. Ille autẽ, cuius retinet peccatum, & manet in peccato vnico, inimicꝰ Dei est, vtpotè omniũ reus, iuxta illud Iac.2. Qui in vno offendit, reus omniũ factus est. Ex hoc aũt q̃ tã remissio quam retẽtio diuina est peccatorũ mortalium omnjũ quę quis habet, manifestè sequitur, q̃ etiam tam remissio quam retentio quę fit à Christi ministro debet esse non aliquorũ peccatorum mortaliũ cõfitentis: sed omniũ: quia tam remissio, quàm retẽtio ministri debet esse talis, vt remissioni aſsistat diuina remissio, & retẽtioni aſsistat diuina retẽtio, alioquin nõ verificarẽtur Christi verba, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Non vendicaret autem sibi remissio ministri, aſsistentiam remissionis diuinę, si discordaret à remissione diuina: discordaret autem si Deo remittente omnia, vel retinẽte omnia: ministet quoq; non remitteret omnia, vel nõ retineret omnia. ad hoc aũt vt minister, vel remittat omnia, vel retineat omnia, oportet ministro innotescere omnia, nisi cœcus ac temerarius remissor, vel retentor sit: & quoniam ministro Christi peccata pœnitentis per ipsius confessionem propriã innotescũt, cõsequens est, vt oporteat confitentem confiteri omnia sua mortalia peccata. Vide, examina, & libra prudẽs lector, quæ diximus, & perpendes ex ipsa institutionis forma in Euangelio scripta, haberi confessionem omnium peccatorum.

¶ Superest diluere obiecta à Lutheranis, distinguẽdo de cõfessione vel absolute, vel vt est actus humanus. Est aũt cõfiteri omnia absolutè, nullum peccatũ incõfessum relinquere: confiteri verò omnia, vt cõfessio est actus humanus, est cõfiteri omnia: quorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cōfessio subesse humanæ facultati. Vnde ex hoc q̄ delicta nullus ad plenū intelligit, esto q̄ impossibile sit hominē confiteri absolute omnia peccata sua (quoniā ignota relinquit incōfessa) nō tamē hinc sequitur, quin cōfessione humana possit quis confiteri omnia peccata sua, quoniā sub integritate cōfessionis humanæ nō cōprehenduntur omnia peccata absolutè, sed dūtaxat nota, & quorū quis memoriā habet. nā oblita & incognita cōfiteri nō subest facultati humanę. Et quia perspicuū est sub lege tam diuina, quam humana actionū nullam exigi ab homine, quæ non sit in hominis potestate: ideo cū ex Euāgelio habetur, confessionem omniū peccatorum requiri ad sacramētum pœnitentię, non est sermo de cōfessione omniū peccatorū absolutè, sed de cōfessione omniū peccatorū, vt subest facultati humanæ, quod est dicere, vt pœnitens confiteatur omnia peccata sua, non ignota nec oblita. Hæc de confessione omnium peccatorum.

CAPVT III.

De satisfactione.

SAtisfactionem pro peccatis, quæ tertia pars pœnitentię ponitur. Lutherani negant, tum quia non habetur ex sacra Scriptura, tum quia opera nostra non sunt meritoria nec satisfactoria.

¶ Nos aūt dicimus ex sacra Scriptura haberi necessariū quandoq; esse posse veniam peccati satisfactionē pro peccatis, eāq; fieri posse operibus nostris. Et quidē posse consecutā veniam peccati, satisfactionē quandoq; superesse pœnæ pro peccato, testatur duplex modus, quo Deus remittit peccatū. Legimus enim Deū quādoq; remittere peccatū, quo ad culpā, & quo ad pœnā. vt patet tū in Latrone, cui dicit, Hodie mecum eris in Paradiso, tum in remissione peccatorū, quę fit Baptismo, gratia siquidē Baptismalis sola sufficit ad salutem æternā, si antequam Baptizatus moriatur, nouū peccati obicē non ponat vltimo Baptismi effectu, qui est vita æterna. Et in huiusmodi remissionibus perspicuū est nō esse opus satisfactiōe. Legimus quoq;, Deū quādoq; remittere peccatū, & non remittere totā pœnam peccati, vt patet 2. Reg. 12. vbi clarè legimus q̄ arguēte Natha propheta Dauidē de adulterio simul & homicidio: & dicēte Dauide, Peccaui Domino, respōdit Natham, Etiā Dominus transtulit peccatū tuum, & non morieris: verūtamen filius, qui natus est tibi, morietur. Ex his cōstat pater Deū remisisse peccatū & quo ad culpā, & quo ad aliquā pœnam: nō remisisse autem quod ad punitionē Dauidis in morte filij, nec vt subiūcta in ca. 16. testatur) quo ad punitionē eiusdē in publica violatione vxorū à proprio filio nec quo ad punitionē eiusdem in perpessione mali ex domo propria. nā propter hoc peccatū passus est ab Ablalō filio suo. omnes siquidē pœnas has ex parte Dei Nathā Propheta cōminatus est propter illud peccatū Dauidis. Ex hoc igitur, quod Deus remittit quādoq; peccatum, & tamē post peccati veniam restat, qui peccauit adhuc puniendus, manifestè dicimus Deum quādoque remittere peccatū, & nō remittere totā pœnam pro peccato debitam. Hinc ergo nascitur necessitas exoluēdi illud pœnæ reliquum, quod Deus non remisit remittendo peccatum.

¶ Quia aūt huiusmodi reliquiæ pœnæ exolui possunt dupliciter (vel satisfaciēdo) & Dauid exoluit sapiēdo (nā non pie intulit sibiipsi quas debebat pœnas, sed Deus inculit eas illi) superest otiōdere ex Scriptura, q̄ huiusmodi reliquias pœnæ possumus satisfaciēdo exoluere. Lege in Euāgelio Matth. c. 3. & inuenies Ioānem Baptistā prædicantem duo: alterum, Pœnitentiam agite: alterū facite fructum dignū pœnitētia. Quorum primum ipe ctare ad ipsum peccatū Græca dictio apertius manifestat, dum simplicem pœnitendi actū significat. Secundū autem verba ipsa testātur ad nostra opera pœnitētiam cōsequētia pertinere, fructus enim pœnitētiæ tonat opus prouenies à pœnitētia vt à radice, seu arbore. Et ex eo q̄ non dicit, Facite fructum dignum innocentia, ieu fructū dignum iustitia, seu fructū dignum bonitate, sed fructum dignum pœnitentia: manifestum fit, quòd de fructu digno pœnitetia formaliter (hoc est quatenꝰ pœnitētia) loquitur vt videl cet faciāt fructū dignū radice internæ pœnitētiæ. Perspicuū autem est ex eo quòd pœnitētia est præteritorum peccatorū, quòd fructus dignus pœnitētia est opus relatiuās ea, quorū est pœnitētia, hoc est reparās ea quæ omisisse, vel cōmisisse nos pœniter. hoc autē vocamus satisfacere pro peccatis pro quāro in hoc cōprehenditur delectio omniū maloru, quæ in pœnitēte remāserunt ex peccato, quorū vnum est reatus reliquæ pro peccato pœnæ. Si em pœnitētia no fructificat rei reparationē omniū perditorū per peccatū, nequaquam ad fructus dignos seipia extēderetur, quoniam suapte natura exigit vt ad perfectum ducatur quod ipia inchoauit: & clarum est ad perfectum non duci donec superest aliquid ex peccato soluendum.

¶ Ex autoritate itaque sacræ Scripturę habetur, quod quandoque posit veniam peccati opus esse satisfactione, quæ fit per opera, qui sunt fructus digni pœnitentia.

¶ Quod vero obijcitur de nostris operib⁹, q̄ nec meritoria, nec satisfactoria sunt, indignū cōseo discutiōe noua. Nam scriptura plena est sentētiis sonantibus, tū q̄ opera nostra nō sunt meritoria, tū q̄ opera nostra sunt meritoria: & perspicuū est has duas sententias nō sibimuicē aduersari, sed esse sensum, q̄ opera nostra quatenus sunt ex nobis nō sunt meritoria. & cōsequēter nec satisfactoria: quedq; opera nostra, quatenus ex diuina sunt gratia, & præuenīēte, & subsequēte, & perficiē.e, sunt meritoria, & cōsequenter satisfactoria. Et ambo tā clarè habētur in innumeris Scripturę locis, vt apud exercitatos in sacris literis luce meridiana clariora sint. & ꝓpterea pertrāseo. Hęc de satisfactiōe.

CAPVT VIII.

De inuocatione sanctorum.

VTherani inuocationem Sanctorum aiunt ex Scriptura non haberi. Et quamuis non putem eos loqui de inuocatione sanctorum Angelorum, sed sanctorum hominum, tutiorem tamen cligendo partem, declarabimus summarie primum de sanctis Angelis, deinde de sanctis hominibus, quæ habentur in Scriptura de inuocatione eorum.

¶ Et quidem quòd Angeli intercedāt pro nobis, clarè patet Zachar. 1. vbi Angelus dicit Deo, Domine exercituum, vsquequo non misereberis Hierusalem & vrbium Iudæ, quibus iratus es iam septuaginta annos? Matthęi quoque 18. Dominus Dicit Angelos eauiam agere pusillorū, qui cōrēnuntur: Videte ne contemnatis vnum ex pusillis istis: dico enim vobis, quòd Angeli eorum in cęlis semper vident faciem Patris mei, proculdubio ad patrocinium præstandum pusillis contemptis.

¶ Quòd aūt inuocādi à nobis sint sancti Angeli, habetur in primis ex Gen. 32. vbi Iacob inuocauit Angelū ad benedicēdū sibi Non dimittā, inquit, te nisi benedixeris mihi. Deinde ex Dan. 7. vbi Daniel de seipso dicit, Accessi ad vnū de assistentibus, & veritatē quęrebam ab eo. Nec est dubium, q̄ de sanctis Angelis assistentibus loquitur. Ad Hebręos quoq; c. 1. de sanctis Angelis dicit, q̄ omnes sunt administratorij spiritus, q̄ in ministeriū mittitur, propter eos qui hæreditatē capient salutis. Ex hoc enim q̄ Deus disposuit gubernare nos per medios Angelos, non propter se Deū sed ꝓpter nos hęredes vię ętęrnæ, ordinasse intelligit, vt nos inuocem⁹ sanctos Angelos tāquā medios inter nos & Deū, nisi vsq; adeo desipere liceat, vt dāte principe, seu curia aduocatu peregrino, vel pupillo, negetur simul disponi vt pere grinas, aut pupillus inuocare possit patrocinium aduocati dati.

¶ Quo circa inuocationem sanctorū Angelorū vtpote manifestā fin sacras Scripturas relinquēdo, ad inuocationem sanctorū hominū trāeamus. Duob⁹ modis inuocare cōsueuimus sanctos, vel directe eos rogādo, puta, Sancte Petre, ora pro nobis: vel rogādo Deū per Sanctorū merita, vt in canone Missę Ecclesia cōsuetit rogare, dicēdo, Quorū meritis precibusq; concedas, &c. Vtroq; autē modo ex sacra Scriptura haberi inuocationē Sanctorū dicimus. Et quidem q̄ animæ Sanctorum intercedant pro nobis, habetur ex Apo. c. 6. Vidi sub altari animas interfectorum propter verbū Dei. & clamabāt voce magna, dicentes, Vsquequo Domine, sanctus & verus nō iudicas & vindicas sanguinem nostrū de his, qui habitāt in terra? Ex hoc enim q̄ animę Sanctorum orāt Deū contra malos habitantes in terra manifestè dicimus q̄ multò magis orant pro salute electorū, quanto propensior est voluntas Sanctorū ad bonū nostrum, quam ad malum nostrum. Rursus Luc. 16. reuelauit nobis Dominus, q̄ dives in inferno intercessit pro fratribus suis in hac vita manētibus. ex hoc enim reuelatū esse infinuauit, q̄ multò magis sanctæ animæ intercedūt pro salute suoꝝ. Nam si dives, cui dum esset in hac vita, nulla fuit cura salutis fratrū, in tormentis positus etiā importune supplicat pro salute fratrū, multò magis sancti viri, quorū in hac vita studium fuit circa salutē fratrū, exuti carnē, jāq; beati continuar charitatis effectū, & intercedūt pro salute fratrum.

¶ Quod aūta nobis inuocādi sint, ex scriptis Matth. 27. habetur. Scribitur enim ibi q̄ multa corpora Sanctorū, qui dormierant, surrexerūt & venerunt in sanctā ciuitatem, & apparuerunt multis. Hinc enim habētur, q̄ Deus, posti Christi resurrectionem gubernat, instituēdo nos non solum per sanctos Angelos, sed etiā ꝑ sanctos homines. nō enim vane apparuerūr multis, sed ad instruēndū eos de vero Messia, deq; illius resurrectiōe. Ex hoc enim q̄ vsq; ad tēpus illud gubernauit nos per Angelos sanctos, & nō per homines sanctos, & tūc incepit gubernare nos per sanctos homines infinuauit noua se habuisse media gubernatiōe electorum. Et nisi ordinis gubernationis diuinæ erga nos, adiūctos ex merito palsiōis & resurrectionis Christi, sanctos homines manifestare voluisset Deus, misisset Angelos in Hierusalem ad apparendū multis & instruēdos illos, sed ex eo q̄ non solum per medios Angelos in sepulchro apparētes mulieribus, sed etiam per sanctos homines apparētes multis in Hierusalem manifestauit resurrectionē Christi, insinuauit q̄ ad ea quę sunt nostræ æternę salutis ministerio Angelorū adiunxit ministerium hominum beatorum. Et hinc vlterius sequitur, quod ex ipso ordine diuinæ gubernationis quo gubernat nos, etiā per sanctos homines manifestatur recurrendum esse nobis ad sanctos homines, aliquin rediret illud idem absurdum quod deduc.m est, si nō possemus inuocare sanctos Angelos: datos enim esse sanctos hominēs ad nostrā vtilitatem medios inter Deū & nos, testatur dicta apparitio: ad datos autem diuinitus medios posse nos recurrere, perspicuū ex dictis est. Pauloque minus absurdum sequitur, si Deus disposuit gubernare nos per medias intercessiones sanctorum hominum (vt priores Scripturæ testantur) & nobis nō liceret ad intercessore nostros recurrere.

¶ Quòd demū orandus sit a nobis Deus per merita Sanctorum, habetur ex Exodi 32. cap. dū Moses supplicādo Deo, inter alia dicit, Recordare Abrahā, Isaac & Israēl seruorū tuorū. Hoc enim nihil aliud est, quā rogare per merita Abrahæ, Isaac & Israel. Et huic si adiunxeris prius declarata, videlicet q̄ Sancti intercedunt pro nobis, manifestè inferes q̄ non soluum per merita, sed etiā per preces Sāctorū supplicare nos Deo ē Scriptura habēt. Et his si adiunxeris q̄ in idē redit orare Deum per merita & preces sanctorū, & orare Sanctos vt merita & preces proponant apud Deum (nam res est eadem, licet modus sit dispar, & vtrobiq; est inuocatio Sanctorū licet diuersimodē) facile perpendens omni ex parte tradi ex sacra Scriptura inuocationē Sāctorū. Et hęc de propositis dicta, qui legerint, meminerint ineru ditorū esse certitudinē Mathematicā quærere in moralibus, & vniuersaliter in agendis à nobis. Romæ die 25. August. 1531.

TRACTATVS DECIMVS tertius, Thomæ Vio de Caietani Cardinalis sancti Xisti, ad serenissimum Angliæ regem fidei que defensorē, Hēricū eius nominis octauum: de coniugio cum relicta fratris sententia.

AETATVS sum in iis quæ dicta sunt mihi, q̄ nō celsitudinis autoritate, sed sacrarū literarum documentis maiestas tua ad antiqui coniugij explosionē nouāque ducendā vxorē mota est: quodq; id licuisse, non credendo doctoribus, sed proprij ingenij acumine propriaque intelligētia se scire profitetur. Gratias profectò debemus Deo, qui ætatem nostra Rege Theologo decorauit, quocirca nō ab re charitatis Christianæ putauī doctissimo regi supplicare, vt subiūcta legere, librare, atq; cū iis, quæ intellectū maiestatis eius mouēt, cōferre dignet: si forte plus videat oculi, quā oculus. Et q̄ a Regem Theologū alloquor, veræ Theologiæ fundamēta dunta cat tangā. Optimè autē celsitudo tua nouit vniuersam de hac materia quæstionē pēdere ex hoc, an cōiugiū inter dictā fratris & leuirum sit prohibitū iure diuino morali. & partem affirmatiuā fundari super legem Leuiticā scriptā capite decimooctauo, & vigesimo. & super verba Ioan. Baptistæ, Matthæi decimoquarto, & Marci sexto. Et propterea si compertum fuerit, q̄ neuter textus cōtinet huiusmodi inhibitionē moralem, manifestum erit tale coniugiū non esse aduersus ius diuinū morale. Et q̄ lex quidē Leuitica (videlicet Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui est) non prohibeat inhonestatē moralē, ex duobus ostendit capitibus. Alterū est in eodē. 18. cap. Leuitici. ibidē enim concēditur, vt vir sororē defunctæ vxoris ducere possit inconiugem dicendo, Sororē vxoris tuæ in pellicatum illius nō accipies, nec reuelabis turpitudinē eius adhuc illa viuēte. quāuis iuxta Hebraicā veritatē dictio interpreta pellicatum soner angustiam. ex eo enim q̄ inhibitio coniugij cum sorore vxoris restringit ad tempus vitæ vxoris, perspicuū est, sub hac inhibitiōe non cōprehendi coniugiū cum sorore vxoris mortuæ. ad hoc enim apposita est illa limitatio viuente illa, q̄liberū esset coniugium cū sorore defunctæ vxoris. nam quēadmodum coniugia in quibuscunque gradibus tam affinitatis quā consanguinitatis non prohibitis in lege Moysi, inter indulta supputabantur, ita coniugiū cum sorore vxoris defunctæ, ex hoc ipso q̄ in lege Moū non prohibet, intra indultorū numerū cōprehendebatur. Conferendo itaque hanc legē priori, formatur ratio hæc inter vnam mulierem & duos fratres & inter vnū virum & duas sorores æquale est vinculū affinitatis, par est ratio turpitudinis, vt per le manifestū est. hinc per hoc si coniugiū cum relicta fratris cotinet inhonestatem moralem: coniugium quoque cum relicto sororis cōtinet inhonestate moralē, & si coniugiū cum relicto sororis nullam cōtinet inhonestatē moralē: coniugium quoque cū relicta fratris nullam continet inhonestatē morale. Et quia lex Leuitica mōstrat coniugium cum relicto sororis non continere inhonestatem moralem nō comprehendēdo illud inter prohibita: consequens est vt ex eodē capite Leuitici discamus, q̄ cōiugiū cum relicta fratris non continet inhonestatē moralem: ac per hoc non est prohibitū, quia malū moraliter, sed ideo malum q̄a prohibitum. Si enim ex morali inhonestate fuisset prohibitū, non fuisset ondultū coniugium cum sorore vxoris mortuæ: quia parē inhonestatem moralē habuisset. Quod vero æquale sit vinculum necessitudinis vtrobique, probatione nō eget: quòd autem par sit ratio turpitudinis vtrobique, patet ex eo q̄ sicut turpitudo fratrię non detegenda sanctur, quia est turpitudo fratris defuncti, quoniā effecti fuerāt vna caro fratria & frater defunctus, ita turpitudo sororis nō detegenda est, quia est turpitudo sororis defunctę: nam sororius & defuncta soror effecti fuerant vna caro. Ex hoc igitur q̄ lex diuina vnū prohibet & aliud concedit, attestat q̄ ratio inhibēdi alterum non est inhonestas moralis, sed autoritas legislatoris, quia sic placuit legislatori.

¶ Alterum caput surgit ex collatione Leuiticæ legis cum honestate coniugij inter leuirum & relictam fratris in casu defuncti fratris absque prole. nam ante legē Moysi rale cōiugium in tali casu solum licitum, sed sancitum cōsuetudine, vel Patrum autoritate, innuit scriptura Genesis trigesimooctauo, in historia Thamar: & postea sub lege Moysi mandatum legitur Deuteronomii 25. Ita q̄ coniugium inter leuirum & relictam fratris regulariter erat illicitum: in casu autem mortui fratris absque prole, erat licitum. Ex iis autem surgit ratio hæc, Si coniugium inter leuirum & relictam fratris esset per se malum moraliter, in nullo casu fuisset licitum: sed fuit licitum in casu mortui fratris absque prole tam ante legem, quàm sub lege: ergo nō est per se malā moraliter. Assumpta cōditionalis manifestat, & probat: manifestatur siquidem in blasphemia, periurio, mendacio, adulterio, rapina, furto, & id genus reliquis per se malis moraliter: quia enim sunt per se prava, in nullo casu sunt licita. Probatur autem: quia id quod per se cōuenit alicui, nunquā separatur ab eo, sed comitat illud in quocūque illud inuenitur, quia necessario cōuenit illi: ac per hoc impossibile est separare à re id qd conuenit illi rei per se. ac per hoc si coniugium inter leuirū, & relictam fratris est per se prauum, in omni casu est prauum seu per, & in omnibus ipsum eius prauitas comitatur. Ex hoc itaq; quòd coniugium inter leuirum & relictam fratris nuētum est quandoque sine prauitate, dicimus q̄ non est per se prauū. quod non fuit prohibitum eo, q̄ esset per se prauum: sed ex autoritate legislatoris effectum est prauum, quia prohibitum, Hæc de Leuitica lege.

¶ Verba aūt Ioan. Baptistę ad Herodē Galileę Tetrarchā, Non licet tibi habere vxorē fratris tui, aliena sunt à proposito, tum quia de vxore fratris viuētis loquebatur Ioannes, vt testatur Iosephus Antiq. lib. decimooctauo, cap. xiiij. clarè enim dicitur, q̄ Herodias deseruit virum virū. Ege sippus quoque de exci. Hierosol. lib. secundo, capite quarto, clarè dicit de Herode, q̄ fratris vxorem viuentis eripuerat, habentem iemē de germano ipsius. Tum quia 'aliud est esse illicitum coniugium cum relicta fratris, aliud est esse illud illicitū ex prauitate morali per se cōuenīente tali coniugio. cōmittitur enim sophisma à pluribus cautis ad vna determinatē. Illicitum siquidem proficisci potest ex multis causis: & quātum ad propositū spectat, in promptu erat causa illiciti cōiugij ipia lex Leuitica. Herodes enim legē profitebat sud eorū: & ideo ellio q̄ Herodias fuerit relicta fratris, verum dixit Ioannes. Non licet tibi habere vxorem fratris tui: quia prohibitum hoc est in lege. Clarum enim erat, q̄ non ad fuscitandum semen fratris duxerat eam. Non potest itaque hinc inferri moralis prauitas per se conuenientis tali cōiugio. sed prauitas moralis propter prohibitionem legis: talis enim prauitas certa, & clara omnibus erat.

¶ Hæc doctissime Rex. si vera, ac sufficientia esse videbuntur, corrigendum est factum, at si non sat esse iudicatur: significet quæso quid deest: confido enim in diuina gratiæ largitate, q̄ qui cœpit, perficiet. Si verò probabilia cēnentur, agat obiecto defensor fidei hominem inter hinc inde probabilia ambiguum: optimè autem nouit maiestas tua quid in dubiis agendum sit, quid diuina lex Deuteronomii decimoseptimo, statuit agendum in occurrentibus dubiis. Si demum falla exilissimabuntur confutare dignare doctissime princeps: paratus enim sum, & dicere, & mutare sententiam. Tolle obsecro scandalum rantæ multitudinis Christianorum in Europa, non solum vulgarium, sed & religiosorum, & peritorum. Tolle autem, manifestando iustitiam facti, vt scandalum non sit datum, sed acceptum: offero enim me præconem iustitię celsitudinis tuę: quę fœlix valeat. Romæ vigesimoseptimo Ianuarij. 1534.

Responsionis Thomę de Vio Caietani Cardinalis sancti Xisti ad præmissas 16 articulorum censuras, eiusdemque de coniugio cum relicta fratris sententia, (quæ simul cum enarratione Iobis, ad stuftiosorum vtilitatem, post mortem autoris per Ioann. Danielis. S. C. N. Papę pœnitentiarū edita sunt) finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS QVARTVS-decimus de Coniugio Regis Angliæ cum relicta fratris sui, ad Clementem septimũ Põtificem maximum, in decem capita diuisus.

1 *Qua intentio sit operis.*
2 *Enarratofacti.*
3 *Quid diuino iure statutum est de coniugio inter leuirum & fratriam.*
4 *Quòd non omne coniugium inter leuirum & fratriã est diuina lege prohibitum.*
5 *Quod secundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam est inhonestum.*
6 *Quod secundum legem tam diuinam, quam naturalem patet fieri inter leuirum & fratriam coniugium honestatum propter aliam causã quam propter suscitandum semen, ac nomen fratris defuncti.*
7 *Quod secundum ius tum diuinum, tum naturæ honestum potest esse cõiugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.*
8 *Quod coniugium inter serenissimos Angliæ Regem & Reginã, eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturæ aduersetur.*
9 *Quod siue ligent, siue non dicta diuina iura, coniugiũ hoc est honestum.*
10 *Quod sacrorum Consiliorum, Pontificum, ac Doctorum dicta non militant aduersus hoc coniugium.*

CAPVT I.

Qua intentio sit operis.

BEATISSIME pater, post pedũ oscula beatorũ perpetuã fœlicitatẽ, iussisti, vt libellos de cõiugio inter serenissimos Angliæ reges ad me perlatos, causãmq; totã diligenter inspicerẽ, quidue iudici) con filiique mei esset, accuratissimẽ perscriberem, quo quantũ in me esset, quãprimum Beatitudinẽ tuam hac molestia liberarem, studui mox (vt par erat) iussis parere, præfectisque libellis ꝓ & cõtra, animaduerti multas cõmunes insertas quæstiones. Videlicet de multiplici iure diuino, de illorũ duratione, de diuersis naturę iuribus, de præceptorũ iudicialiũ diffinitione, de multis dispẽsandi modis, de potestate Papæ circa ea, quæ sunt diuini aut naturæ iuris. Quæ si tractãda essent & multa conficiẽda essent volumina, & latissimus literariis certaminibus caput daret, vt desideradus semper finis superesset. Quocirca cõtuli ad ꝓpria causę de qua agit, & ad pũctũ quæstiones venientio ante oculos locãdũ in primis quod in quæstionẽ vertit, duxi, vt omnes intelligãt materiã, de qua loquor. Deinde circa hoc, tũ in genere, tum in specie quid diuina ac naturæ iura censeãt, scrutãdũ. His ẽni notis manifestã apparebit quasi veritas.

CAPVT II.

Enarratio facti.

SERENISSIMVS Angliæ modernus Rex, dum esset adolescens, serenissimo patre eius Angliæ rege agẽte, contraxit matrimonium cum Serenissima moderna regina Angliæ, tunc non regina, sed relicta fratris eius primogeniti absque prole defuncti, filia serenissimorum regum Hispaniarum, interueniente autoritate Iulij II. Rom. Pon. ob bonum seruandæ pacis ac amicitiæ inter eosdem Reges, consummauitque matrimonium, ac genuit ex ea, multisque annis cõiugali affectu & effectu cum ea versatus est, modò petit diuortium, eò ꝙ coniugium inualidum fuerit, vtpote cõtra ius diuinum atque naturæ à sacris Conciliis, Põtificibus ac Doctoribus comprobatum. Hæc est causa ex propriis discutiẽda, præmisso tenore apostolicæ dispẽsationis.

¶Iulius, &c. Dilecto filio Hẽrico charissimi in Christo filii nostri Henrici Angliæ regis illustris nato, & dilectæ in Christo filiæ Catherinę charissimi in Christo filij nostri Ferdinãdi regis, & charissimæ filię nostrę Elisabet reginę Hispaniarũ, & Sicilię Catholicorum, naturæ illustribus salutem &c.

¶Romani Põtificis præcellẽs autoritas cõcessa sibi desuper vtiturpotestate, put, ꝓnarũ, negociorũ & tẽporũ qualitate pensata, i Domino cõspicit salubriter expedire. Oblata nobis nuper ꝓ parte vestra petitiõis series cõtinebat, ꝙ cũ alias tu in Christo filia Chatherina & tũc in humanis agẽs, quondã Arturus charissimi in Christo filij nostri Hẽrici Angliæ regis Illustris. primogenitus pro cõsetuãdis pacis & amicitiæ nexibus, & fœderibus inter charis, in Christo filiũ nostrũ Ferdinandũ. & charis. in Christo filiã nostrã Elisabet Hispaniarũ & Siciliæ reginã, Catholicos, ac prẽfatum Angliæ reges, & reginã matrimoniũ legitimẽ per verba de prẽsenti cõtraxisses, illudque carnali copula forsan cõsumauissetis, dictus Arturus prole ex huiusmodi matrimonio nõ suscepta decessit. Cum aũt sicut eadẽ petitio subiungebat ad hoc vt vinculũ pacis & amicitiæ inter præfatos Reges & Reginã huiusmodi diutius permaneat, cupiatis matrimoniũ inter vos per verba legitimẽ de præsenti cõtrahere, suppli cari nobis fecistis: vt vobis i ꝓmissis de opportunæ dispẽsatiõis gratia, ꝓuidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui inter singulos Christi fideles & præsertim Catholicos Reges & principes, pacis & cõcordiæ amœnitatẽ vigere intẽs desideriis affectamus vos & quẽlibet vestrũ à quibuscũque excommunicationibus, &c. Huiusmodi supplicationibus inclinati vobiscunq;, vt (impedimẽto affinitatis huiusmodi ex premissis prouenięte, ac cõstitutionibus & ordinationibus apostolicis ceterisque cõtrariis nequaquã obstãtibus) matrimoniũ per verba legitimẽ de præsenti inter vos cõtrahere, & in eo, postquã contractũ fuerit, & si iam forsan hactenus de facto publice vel clãdestinẽ cõtraxeritis, ac illud carnali copula cõsumaueritis licitẽ remanere valeatis, autoritate apostolica tenore præsentium de spiritualis dono gratię dispensamus: ac vos & quemlibet vestrũ, si contraxeritis, vt præfert ab excessu huiusmodi ac excommunicationis sententia, quam propterea incurristis, eadem autoritate absolumus prolem ex huiusmodi matrimonio siue cõtrahendo, susceptam forsan, vel suscipiendam legitimã decernendo, prouiso ꝙ tu in Christo filia Catherina ꝓpter huiusmodi rapta nõ fueris. Volumus autẽ ꝙ si huiusmodi matrimonium de facto cõtraxeritis, cõfessor per vos & quẽlibet vestrũ eligendus, pœnitentiam salutarem propter ea vobis iniungat, quam adimplere teneamini. Nulli ergo, &c. Datum Romę, &c. 1507. calen. Ianuarij, anno primo.

CAPVT III.

Quid diuino iure statutũ est de coniugio inter leuirum & fratriam.

CIRCA coniugiũ inter vxorẽ fratris & leuirũ ter Mosaica lex statuit, primò Leui. 18. his verbis, Turpitudinẽ vxoris fratris tui nõ reuelabis: quia turpitudo fratris tui est. iterũ cap. 20. his verbis, Qui duxerit vxorem fratris sui, rem facit alienam, leu illicitam, turpitudinem fratris sui reuelauit, absque filiis erit. tertio Deut. 25. his verbis, Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defũcti nõ nubet alteri. sed accipiet eã frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & progenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt nõ deleatur nomẽ eius ex Israel: si autem noluerit accipere vxorẽ fratris sui, quę ei lege debetur, perget mulier ad portã ciuitatis, & interpellabit malores natu, dicetq;, Non vult frater viri mei suscitare semẽ fratris sui in Israẽl, nec me in cõiugẽ sumere. tũc accersiri eum faciẽt, & interrogabũt, si respõderit, Nolo eam vxorẽ accipere, accedet mulier ad eũ corã senioribus, & tollet calciamẽtũ de pede eius. ſpuetq; in faciẽ illius, & dicet. Sic fiet homini qui nõ ædificat domum fratris sui: & vocabitur nomen eius in Israẽl, Nomen discalciati.

¶Hæc iuxta vulgatæ editionis verba allata, quãuis ſm veritatẽ sufficerent, quãtum ad præsentem spectat cautam, quia tamen nonnulli ex eo ꝙ aliter sonat textus Hebraicus, vertunt in dubiũ, legem Deuteronomij loqui de fratribus, quos carnales dicimus (obiiciẽdo, ꝙ nõ dicit, Accipiet eam frater viri eius sed cognatus eius: & similiter nõ vxor fratris, sed cognata reperit, constat enim Cognati nomine cõsanguineos intelligi) ideo diligẽtiã adhibui, vt textũ hunc de verbo ad verbũ iuxta Hebręũ haberẽ hic inferendũ & est talis, Quãdo sedebũt fratres simul, & morieꝫ vnus ex eis, & filius nõ est, non erit vxor mortui foris viro extraneo: leuir eius veniet super eã, & capiet eam sibi in mulierem, & leuirabit eã, & erit primogenitus, quẽ pariet, surget super nomẽ fratris eius mortui, & nõ delebitur nomen eius ex Israel: & si nõ volet vir capere fratriam suã, ascendet fratria eius ad portã ad senes, & dicet, Recusauit leuir meus facere super fratri suo semẽ Israẽl, nõ voluit leuirare me. vocabũt eum senes ciuitatis & loquẽtur ad eũ, & stabit, & dicet. Nõ volo eam capere eã, & appropinquabit fratria eius ad eũ in oculis senũ, & excalciabit calceũ eius, à pede ei⁹ & ſpuet i faciẽ eius, & respõdebit & dicet, Sic fiet viro qui nõ ædificauit domũ fratris sui: & vocabit nomẽ eius in Israel, Domus excalciati calceo. hæc ibi.

¶Vbi clarè patet legẽ hanc loqui de fratribus, quos fratres carnales appellamus & ꝙ interpres nouus, qui cognato & cognata vsus est, Latinã lingua iuxta vulgare Italicũ vlurpauit, appellando eũ qui Latinè appellatur leuir, cognatum: & eã, quę Latine fratria vocat cognatã, eo autẽ, vsque Hebraicus sermo vtit ꝓprio Leuiri nomine, vt ex illo formet verbũ, quo bus i hac lege vtit, loco cuius oportuit fingere nouũ verbũ Latinũ à leuir deductũ Leuiro. as, significas exequi ius leuiri erga fratria Mira est aũt, in dubiũ verti legẽ hãc de fratribus carnalibus loqui, cũ & Sadducæi in Euãgelio proponẽtes Christo vxorẽ septẽ fratrũ secundũ legẽ Moyſi, id tetenẽ, & etiã apud mulierculas hoc notissimũ fuisse testẽtur verba Noẽmi. Ruth primo, & ex toties repetito fratris nomine in hac lege clarè habeatur. Nam vbicũq; in illis legibus est nomẽ fratris, in Hebręo, eadẽ penitus dictio habetur ꝙ idẽ nomẽ Fratris habet in legibus Leuitici, & in lege Deut. vt si vnã æquiuocãdi licentia, quã vsurpet, alias quoq; æquiuocandi legitimè concedatur, ac per hoc siquis exponeret, bella pertinaci sensu Deuteronomicam legem loqui de Fratribus ne

quando carnalibus, desistat à cœpto, ex hoc ꝙ eadẽ licẽtia leges exponerẽtur de fratribus nõ carnalibus. Quo fieret, vt nullũ de cõiugio inter leuirũ & fratriã ius tam diuinũ, quàm naturæ scriptũ haberet: & cõsequẽter cessaret tota quæstio hæc, innixa iuri diuino, aut naturæ scripto, quia, super hoc solo vniuersa mo les huius cõtrouersiæ fundata est. Non est itaque vertendum in dubiũ, leges has de fratribus quos carnales appellamus, loqui.

CAPVT IIII.

Quòd non omne coniugium inter leuirum & fratriam est diuina lege prohibitum.

CONVENIENTIBVS Igitur legibus his Leuiticis & Deuteronomiis in hoc, ꝙ de fratribus carnalibus loquũtur, differẽtia manifesta inter Leuiticas & Deuteronimias est penes hoc, ꝙ Leuiticæ sunt leges de genere, Deuteronomia verò est lex de specie. Nam Leuiticæ statuũt de vxore fratris, non specificãdo viui vel defuncti. Deuteronomia de vxore fratris defũcti, ille de vxore fratris nõ specificãdo cũ filio, vel sine filio: ista de vxore fratris de funcți sine filio, ille de vxore fratris nõ cognoscẽda, nõ specificãdo ad propriũ, vel fratris semẽ nomẽque seruandũ, ista de vxore fratris defũcti absque filio ad suscitandã semẽ nomẽq; fratris quibus adiũge quartã necessario subintellectã specificationem, ꝙ ille de vxore fratris nõ specificãdo, an ętatis qua possit generare, an vetula. Ista de fratris vxore in ętate, qua potest generare: loqui cõuincitur, quia ducẽda præcipitur ad suscitandũ semẽ fratris. Ex hac aũt manifesta differẽtia inter has duas leges habetur, absq; omni cõtrouersia, nõ omne cõiugiũ inter leuirũ & fratriã esse diuina lege prohibitũ: sed discernẽdũ esse inter coniugiũ leuiri cũ fratria sine specificatione aliqua, vel tot specificationibus in Deuteronomia lege vallatũ, & fatẽdũ ꝙ in genere sine specificatiõe aliqua cõiugiũ inter leuirũ & fratriam, est diuina lege damnatũ: cõiugiũ verò inter leuirũ & fratriã tot conditionibus fultum non solũ licitũ, sed præceptũ diuina lege est. Hæc sunt, quæ circa cõiugiũ inter leuirũ & fratriam manifestè sancita à Deo habemus. An aũt diuinæ istę leges veteris Testamenti ligent noui Testamẽti professores, an expirauerint parui refert quo ad causam propositã. Illud tamẽ silentio inuoluendũ nõ est, ꝙ cum istæ leges cõueniant eũ sententia (videlicet de coniugio inter leuirum & fratriam tum in actu) videlicet actiu pietatis, quę cultũ officiumque sanguine iũctis exhibet tum in ratione moris (quia omnes innitimur rationi moris pietatis naturalis) tum in genere præceptorum (quia vtręque sũt præceptа, parti iudicialia, & parti moralia) tum in autore (quia oia diuina autoritate sũt edita per Moysem quatenus diuina ligar, eadem ratiõe perseuerat, & Deuteronomica, quatenꝰ diuina lex: & qua ratione Deuteronomica expirauit, eadẽ & Leuitica expirauit, cũ gratia & veritas per Iesũ Christũ facta est. Dixi quatenꝰ diuina: qa nõ est nũc sermo de eisdẽ legibꝰ, quatenꝰ morales sunt, sed quatenus diuina sũt autoritate per Moysem fultę.

CAPVT V.

Quòd secundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam est inhonestum.

QVID autem naturale ius de cõiugio inter leuirũ & fratriã habet, non est difficile ex dictis haurire. Semoto siquidẽ omni tã diuinę quàm humanę legis nõ testimonio, sed viculo, clarè patet tũ cõiugium inter leuirum & fratriã absolutè esse turpe (Turpitudo enim moralis opposita honestati vel tuus ex naturali pietate debiti fratriæ ratione fratris, pro ratiõe legis reddit in lege Lenitica dicẽdo, Turpitudinẽ fratris tui nõ reuelabis, qa turpitudo fratris tui est) tũ cõiugiũ iter leuirũ & fratriã vallatũ tot antedictis cõditionibꝰ esse moraliter bonũ. Ex eo enim ꝙ cõiugiũ inter leuirũ absolutè est turpe infert, ꝙ turpitudo illa per cõiugiũ inter eosdẽ tot cõditionibus fultũ, &c. tollit. Alioquin etiã tot cõditionibus vallatũ esset moraliter turpe, ac per hoc illicitũ, cuius opinionẽ testatur lex diuina & cũm turpitudo moralis nõ tollatur nisi per bonũ morale, consequẽs est, ꝙ per morale bonũ, cõsurgẽs ex cõcursu tot cõditionum in cõiugio inter leuirũ & fratria, tollatur turpitudo, quæ inesset eidẽ coniugio nudo, patet igitur inter leuirum & fratriã coniugiũ honestatum tot cõditionibus, bonũ moraliter esse. Et si altius scrutatus fueris, inuenies maius bonũ moraliter esse in coniugio inter leuirũ & fratriã sic honestato, quàm sit turpitudo consequẽs coniugiũ inter eosdẽ absolutè. Nam nisi illius bonitas vinceret illius turpitudinẽ, præceptũ illius in specie non vinceret prohibitionẽ illius in genere, ita ꝙ diuinũ ius præceptam prohibitione illius vigẽte, attestatur maiorem esse bonitatem in hoc, quã turpitudinẽ, quę cõsequitur coitũ leuiri cum fratria & tãtum excellit, vt etiã tollat rationem turpis ab huiusmodi coitu, & reddat eũdem honestũ & pium. Quo fit, vt si qui quo ad hoc soluti ab huiusmodi vinculo legis diuinæ & humanæ leuir & fratria cõtraherent matrimoniũ honestatũ his conditionibus, proculdubio honestum ac pium connubiũ subirentur. Quod etiam testatur coniugium inter Thamar & filios Iudæ ante legem Moysi. Genesi 38.

CAPVT VI.

Quod secundum legem tam diuinam, quam naturalem patet fieri inter leuirũ & fratriã coniugium honestatũ propter aliã causam, quam propter suscitandum semen, ac nomen fratris defuncti.

EXHIS autem manifestis iuxta diutinũ ac naturæ ius rectissima infertur ratione, ꝙ si longè maius bonũ, quã bonũ ex omnibus conditionibus in lege Deuteronomia expressis consurgens posset iniri coniugium inter leuirũ & fratriã, fieret proculdubio in tali accidente ꝙ coniugiũ inter leuirum & fratriam honestum, quatenus pendet ex lege tum naturali, tum diuina. (Secretis enim loquor humanis legibus.) Et secundũ quidem naturæ iura patet illatio, rectæ rationis dictamẽ exigit, vt si minus bonum sufficit ad tollendum turpitudinẽ coniugij inter leuirum & fratriam, multò magis ad eandem turpitudinem tollendam sufficiat maius bonũ. Secundum verò diuina iura paret eadẽ illatio ex eo, ꝙ nullæ leges multiplicantur propter multitudinẽ euentuum, qui cõtingere possunt. Oportet enim infinitas condere leges, iuxta infinitos euentus contingẽtes) sed in omni politia leges conditæ intelliguntur sic, ꝙ ex vno casu decreto intelliguntur decreti omnes similes, & si minus bonum decretũ est sufficere ad tollendã aliquã turpitudinẽ, intelligitur decretũ esse ꝙ multò maius bonũ etiam sufficit ad tollendã omnem turpitudinem. Hæc, ni fallor, tam clara sunt, vt probatiõe non egeãt, sed insinuatione, ꝙ in proposita materia (si in propriis fiẽdũ est) non est digrediendũ ad quodcunque maius bonũ, sed ad maius bonum fratri defuncto, quia turpicudo coniugij inter leuirũ, & fatriã constitit in fratris defuncti de honestatione. & in cõiugio Deuteronomio tollit huiusmodi irreuerẽtia defuncti fratris per eiusdẽ fratris defuncti bonũ, videlicet nomẽ eius suscitandũ & propagandũ in familia ꝓgeniti ex fratria, quæ fuerat vna cũ ipso charo, & ex leuiro cõiunctissimo ſm carnem defuncto fratri, tãquam supplẽte vices defuncti ad generãdũ ipsi defuncto familiã. Et hæc ideo discussa sint, nõ quia supponamus cõiugiũ inter Serenissimos Reges Reginaque Angliæ contractũ fuisse ad suscitandũ nomẽ fratris defuncti, cõstat enim hoc esse falsum, sed vt clarè pateat ſm ius naturæ diuina etiã autoritate firmatũ, nõ vnico tantum euentu honestũ esse cõiugiũ inter leuirũ & fratriã, sed in omni euentu maioris boni fratris defuncti, quam sit illiud tã exiguũ bonũ, videlicet nominis per filium ficti, idq; incertum. Incertum enim est an proles sequatur.

CAPVT VII.

Quod secundum ius tum diuinum, tũ naturæ honestum potest esse coniugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.

SI perspicacius cõsideratũ libratũque fuerit, ꝙ id iuris naturæ, quod in his Leuiticis legibus cõtinet, videlicet dehonestatio fratris defuncti, repensatur per tã exiguum ac incertũ bonũ defuncti, cui nihil boni, aut mali accidere potest ex operibus merè humanis, nisi in existimatione hominũ, quodq; bonũ cõmune ciuitatis, vel patriæ nõ in opinione, sed in re & lõge maius & finis iuxta natura est (nã singulorũ bona externa ad cõmune bonũ ordinãtur vt finẽ) manifestabit ꝙ tam ſm naturalis quã diuini iuris rationẽ rectissimũ cõiugiũ inter leuirum & fratriam honestatur, si ob commune patrię bonũ fiat. Validius enim est ad tollendũ dehonestationẽ defuncti fratris, cõmune patrię bonũ quã tam exiguũ idq; incertũ bonũ defuncti fratris. Nã cõstat huiusmodi bonũ esse bonum externũ, vtpotè in nomine consistens, idq; exiguũ, vtpotè nõ cõsequẽs præclarũ aliq̃d factũ, imò nullũ defuncti factũ, sed naturale opus alterius, si tn efficax erit ad generandũ. Nec interuenit in hac deductione aliqua digressio a propriis materię quę tractatur: quoniã procedere à bono externo vnius ob bonũ cõmune, nõ est digredi, sed progredi aperte ad totum, à bono partis ad bonũ totius, à re ordinata ad finem ad rem illius finem: & hæc tam manifesta tãque consona sunt iuribus, vt iniuria illis fiat si diutius discutiantur,

CAPVT VIII.

Quod coniugium inter Serenissimos Angliæ Regem, & Reginam eius fratriam nec iuri diuino nec iuri naturæ aduersatur.

EX hoc igit, ꝙ diuinũ ius testificat in minori bono cõmune patriæ bonũ sufficere ad tollendũ turpitudinẽ cõiugij inter leuirũ & fratriã, & naturæ ius in minori quoq; bono testat idem, manifeste infertur, coniugiũ inter hos Serenissimos Regẽ & Reginam ob bonũ ſeruãdę pacis inter reges Hispaniarum, & Angliæ contractum (vt clare explicat in literis apostolicis) non contrariari iuri diuino, aut iuri naturę, sed honestum esse ac cõsonum vtrique iuri, adeò ꝙ si fecerna tur humana iura, coniugium hoc nulla indiguisset dispẽsatione, quoniã ferendo secum commune

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonũ pacis inter tã excelsos reges, fert secũ conditionẽ tã diui
mi, quam naturæ iuris testimonio sufficientẽ ad honestãdũ cõiu
gium inter leuirũ & fratriam. Verùm dispẽsatione ecclesiastica
opus fuit, tum ad tollẽda vincula humanorũ iuriũ, tum ad autor
rum honestationẽ illius singularis coniugii ob cõmune bonũ pa
cis. Honestatio enim illius coniugij ex cõmuni bono pacis sua
pte natura est, sed á doctoribus definitur magistraliter, ab apo
stolica autẽ dispẽsatione autoratur. Quocirca Iulius Papa dis
pensãdo nihil ademit diuino iuri, nihil ademit iuri, naturæ, sed
abstulit vincula iuris humani circa hoc singulare, sed definiuit
legitimũ, sed autorauit illud, vtpote ex expressa rationabili cau
sa ac more cõsonũ tã diuino, quã naturali iuri. Omnia enim hęc
fert secũ dispẽsatio ob cõmune bonũ pacis. Alienũ siquidem à
Christiana professione est, vt Papa, quãtuncũq; minimũ ius di
uinum, aut naturæ in toto, vel in parte tollat. Hoc enim autori
naturæ reseruatur, illudverò autori diuinæ legis, sed nõ est alie
num à Christiana professione, vt Papa in ambiguis interpretetur ac diffiniat, tã ius diuinũ, quã naturæ. Dispẽsatio itaq; illa di
uersos simul petulit effectꝰ iuxta diuersas, quas attigit materias:
pro quãto enim attigit iuxta humana, efficit licitũ ꝙ secundũ
humana iura fuisset illicitum: quatenus verò attigit iura diui
na & naturę, diffiniuit ac autorauit licitũ, quod secundum diui
na & naturę iura dubitabatur, vel reputabatur, seu dubitari
vel reputari potuisset illicitum.

¶Et ad opulentiã honestationis cõcurrunt duo bona fratris de
functi: alterũ ꝙ vxor eius quæ fuerat vna cum ipso charo ex hoc
coniugio, sublimata est in futurã Reginã Angliæ, vt regno, quo
ipse defũctus nõ potuit per seipsũ potiri, saltem in carne sua po
tiretur. Alterum ꝙ frater eius ex hoc coniugio reddit' est secu
rus à tali ac tãta malorũ congerie, qualem & quãta bella inter
regna asserũt inter se. Interesse autẽ mea defũcti mala pœnę fu
turæ fratri meo testatur euãgelicus diues sepult' in inferno dũ
rogat Abraham, ne fratres sui veniãt in illũ locum tormentorũ.
Honestatur itaque hoc coniugũ, tum ex bono fratris defuncti
non minore, quàm sit illud descriptum in Deuteronomio non
consistẽte in nomine, sed in re dubio, sed certo: tum ex maximo
communi bono pacis, autoraturque apostolica potestate.

CAPVT IX.

Quod siue ligent, siue non dicta diuine iuris coniugium hoc est honestum.

VNIVERSA autẽ diuina lege perspecta facile mon
stratur ꝙ siue diuinæ leges circa coniugium inter le
uirum & fratriam ligent modo, siue expirauerint, cõ
iugium hoc inter serenissimos reges Anglię licitum
atque honestum est. Nam si diuina veteris Scripturæ
spirarũt, nulla hinc illis infertur iniuria: si verò etiã hodie ligãt
cùm cõstet ex eadẽ diuina lege Deuter. c.17. ad summum sacer
dotem spectare emergentes causas ambiguas ac difficiles diffi
nire iuxta legem Domini: consequens est ꝙ etiã si omni ex par
te non pateret bonum sufficere, ad honestandũ coniugiũ inter
leuirum & fratriam, ex eo ꝙ summus Sacerdos requisitus, vt
hinc diuina iura naturęque, ac humana, quæ videntur obstare
huic coniugio, illinc tale bonũ pacis seruandæ librarent (ꝓpter
hoc enim cõstat supplicta rum fuisse sũmo Pontifici) & qui tunc
erat sũmus Sacerdos Iulius dispẽsando autorauit inter hos se
renissimos leuirũ & fratriã, congruũ ob tale bonũ pacis reddi
dit illud licitum & honestum. Nam per hoc diuina autoritate
sibi in lege diuina concessa exemit illud ab iniuria omniũ iuriũ
diuinorũ, naturaliũ, ac humanorũ: quia etiam fingendi licentia
concessa inficiari mẽte quãuis ose nemo potest, ambiguã saltẽ
fuisse iuxta legẽ diuinam ac naturæ causã, videlicet si ob tale bo
num pacis honestandũ erat coniugium inter leuirum & fratriã
& diffinitionẽ talis ambiguũ spectasse ad sumum tunc sacerdo
tem. & causam boni pacis cõmunis conformẽ, esse diuinæ legi,
cui inter humana nihil magis quadrat, quàm cõmune pacis bo
num. Et hæc dixerim, nõ ꝙ causa ambigua fit, quoniã deductũ
iam est commune bonũ pacis causam esse sufficientem ad hone
standum coniugium, iuxta leges diuinas & naturales (sed ad de
mõstrandũ) ꝙ esto quod ambigua, ac difficilis fuisset causa auto
ritas summi Sacerdotis, diffiniendo iuxta rationem valde con
sonam, diuinis & naturæ legibus coniugium hoc licitum, hone
stũ ac legitimum sufficeret, ad reddendum coniugium hoc licitum, honestum ac legitimam, etiam si leges Leuiticæ non solũ
quatenus morales, sed quatenus diuinæ ligarent Christianos.

CAPVT X.

Quod sacrorum Conciliorum Pontificum ac doctorum dicta non militant aduersus hoc coniugium.

ET QVONIAM sacra Cõcilia, sacri Pontifices, sacri
Doctores, damnando cõiugium inter leuirum & fra
triam ius diuinum & naturæ citant, manifestum ex
auditis fit, quod non militant eorum dicta aduersus
hoc coniugium, secũdum ius diuinum & naturæ apo
stolicaque autoritate cõtractum. Damnant siquidẽ inter leuiri
& fratriam, cõiugium nudum, non coniugium tot cõditionibus
consonis diuino naturæque iuri fultum, ex hoc ipso, ꝙ iuri di
uino ac naturæ inniituntur, Clara enim luce iam patet iure diuino
ac naturæ prohiberi inter leuirum & fratriã cõiugiũ in gener.
seu nudum: consonum autem fore vtrique iuri inter leuirum &
fratriã coniugiũ vestitũ multis honestatis speciebus, siue ꝓpter
bonum fratris defũcti, siue ꝓpter bonũ cõmune. Quocirca Iu
lius nihil aduersus doctrinã sacrorum Cõciliorum, Põtificum
aut Doctorũ egit, nec etiã aduersus illos Doctores qui dicũt &
verisimile, Papa nec in iure diuino, nec in iure naturæ posse dis
pensare, hoc est facere licitum ꝙ diuino, aut naturæ iure cõstat
esse illicitũ. Nam (vt patet ex dictis) coniugiũ inter leuirum &
fratriã ob cõmune bonũ pacis, nec diuino nec naturæ iure pro
hibetur imò tũ diuino, tũ naturæ iuri cõsonat. Sed Papa iure suo
ordinario, quo de iure super ius potest vrens, diffiniuit & auto
rauit cõiugium honestatũ ex causa cõmunis boni pacis, ad tol
lendũ omnẽ ambiguitatem vtriusque iuris. Hoc est Pater sãcte,
in causa hac iudicium meũ: cõsiliũ autem non occurrit mihi me
lius, quam quod à spiritu sancto proficisci non ambigimus, Dili
gite iustitiam, qui iudicatis terram. Fœlix in seculũ valeat bea
titudo tua. Romæ die 13. Mart. 1530.

Tractatus Reuerendissimi D. Thomæ de Vio, Caietani, Cardinalis S. Xisti ordinis Prædicatorum, De coniugio regis Angliæ, finis.

TRACTATVS QVINTVSDECIMVS Responsionum ad quosdam articulos nomine Theologorum Parisiensium editus ad magistrum Ioannem Studi Moguntini Regentem missus.

MISISTI ad me conclusam in tuis literis schedu
lam scandalosam apud Germanos, rogans vt scan
dalo prouidere velim, declarando veritatem. Pre
cibus itaque tuis satisfacere cupiens, respõsionem
mitto ad receptam à te schedulam sexdecim arti
culorum, quorum titulus est.

¶Articuli aliquot pro erroneis à Theologis Parisiensibus ex libris Caietani excepti.

¶Titulus iste in primis falsus est: quòniã multi subscripti arti
culi non sunt in libris meis. Et deinde titulus iste, incertum ma
nifestat autorem. Ex eo enim ꝙ dicitur à Theologis Parisiensi
bus, non explicatur qui sunt isti Theologi. nam innumerabiles
sunt Theologi Parisienses, & ad verificandũ numerum pluralẽ
sufficiunt duo. Quocirca multi suspicantur animo fallaci scri
ptum hunc titulum: ita ꝙ ille qui titulum hunc apposuit, aliud
dixerit & aliud intẽderit. dixit enim à Theologis Parisiẽsibus
intendit aurem vt passim legentes & audientes fallãtur, intel
ligẽdo ab vniuersa Theologorum schola Parisius. Nec temere
suspicãtur: quoniã quisquis ille fuerit, imponit mihi multa quæ
non scripsi: ipsa enim impositio, signũ est mali animi: propterea
vos quidem estote cauti, vt non fallamini ex hoc titulo: illius
verò quisquis fuerit ille, miseretur omnipotens Deus. Ego au
tem tanquam ad libellum famosum respondebo.

¶Articulus itaque primus est, Licitum est viro vxorę fornican
te, ducere aliam. Secũdus, est, Nõ est eadẽ libertas vxori, quæ vi
ro. Articuli isti nõ sunt mei. neuter enim inuenitur assertus in li
bris meis: vt patet in cõmen. super Matth. cap. 19. vbi duntaxat
disputaui de hac materia, & reliqui diffinitendã ab Ecclesia.

¶Tertius articulus est, Epistola Pauli ad Hebr. nõ est autẽtica.
Iste articulus nõ est meus. in cõmẽtariis enim super dictã Epi
stolã non negauit Epistolã esse autenticam: sed dixi ꝙ dubio,
apud Hieronymũ. autore eius Epistolæ existente, dubia quoque
redditur Epistola. quam, nisi sit Pauli, nõ perspicuum est cano
nicã, & nõ nego ipsam autenticam, existente authore Epistolæ
dubio. Aliud est enim Epistolam esse canonicã, & aliud est esse
perspicuũ, ꝙ est canonica. perspicuitas enim spectat ad notitiã
nostram, esse verò canonicam, ipectat ad ipsam Epistolam se
cundum seipsam, si nãque tolleretur dubium & fieret perspi
cuũ, nõ propterea Epistola fieret nouiter canonica: sed quæ erat
secundum se canonica, manifestaretur canonica. certum est, ta
men ꝙ durante dubio, non est tantæ autoritatis apud nos, vt so
la sufficiat ad ea, quæ sunt fidei. Ego igitur locutus sum de no
stra notitia: non de ipsa Epistola (vt verba mea clarè sonant) ar
ticulus verò loquitur de Epistola secundum se.

¶Quartus articulus est, Posterior pars vltimi capituli Marci. f.
Nouissimè autẽ recumbentibus, non est autẽtica, Iste articulus
non est meus: vt patet in Commẽ. super Marcum. Sed ex verbis
Hiero

Hieronymi, dixi ꝙ illa scripta Marci, quæ Hieronymus habet ꝙ
dubiis, nõ sunt solidæ autoritatis ad firmandã fidẽ, sicut sunt re
liqua Marci indubitata. Certũ est enim ꝙ ea quę vertũtur in du
bium, nõ sunt tantæ autoritatis, quãtæ sunt indubitata: dubium
enim ad nostrã spectat notitiã, & non adscripta ipsa in se.

¶Aduertendũ est autẽ circa hunc articulũ præcedentẽ & simi
les, ꝙ ego nullã Biblię partẽ reieci, nisi quas reiicit beatissim'
Hieronymus: & nullã partẽ, aut particulã in dubiũ verti, nisi il
las de quibus dubitat Hieronymus. Secutus sum Hieronymum,
& ex illius verbis deduxi cõsentanea sermoni eius. Hieronymus enim vniuersæ Ecclesiæ lumen est, ad discernendas partes
& particulas sacrę Scripturę ab iis, quæ non sunt partes, nec
particulę eius, & ad discernendum partes, seu particulas certas
à dubiis. Cur itaque accusor sequẽs beatissimum Hieronymũ?
accusando siquidem in istis me, accusant Hieronymum, qui est
principalis autor huiusmodi dubiorum.

¶Quintus articulus est, confessio auricularis nõ est instituta à
Christo inquantũ auricularis & secreta. Iste articulus non est
meus: sed Ioã. 20. scripsit, ꝙ Christus instituit cõfessionẽ volun
tariã peccati, sed modũ confitendi, & similiter absouendi, an ad
aurẽ an publice. Ecclesię vsui reliquit, iuxta tamẽ qualitatẽ pec
cati publici vel occulti. Quod nõ est dicere hanc negatiuã Con
fessio auricularis nõ est instituta à Christo, sed est dicere, ꝙ cõ
fessio instituta à Christo, nõ restingitur ad hũc modũ cõstẽdi:
quia extẽditur etiã ad cõfessionẽ publicã, satisfacit enim præce
pto Christi, qui postquam publice peccauit, publicẽ confitetur,
publicẽ absoluitur, & publicè satisfacit.

¶Sextus articulus est. Nõ est necessariũ, hominẽ, qui mortaliter
peccauit, & qui habet copiã Cõfessoris, cõfiteri antequã Eucha
ristiã sumat. Hic articulus meus est: & fundatus super doctrinã
Apost. Pauli, dicentis de existẽte in peccato mortali, ꝙ manduc
aret & biberet indignè Eucharistiã, nisi prius probaretur. Pro
bet autẽ, inquit, seipsũ homo, & sic de pane illo edat, & de cali
ce bibat: qui enim manducat & bibit indignè, & c. Probare eni
seipsũ, ad contritionẽ spectat: cõfessio verò spectat ad probatio
nem nõ solum a seipso, sed etiã ab alio, videlicet à confessore.
Et hoc itaque, ꝙ Paulus dicit sufficere ad euitandã indignitatẽ
probare seipsũ, dicit contritionem sufficere ad sumendã Eucha
ristiam, nisi enim sufficeret probare seipsum, non adiunxisset,
Et sic de pane illo edat, clare enim significat, ꝙ homo, qui sic
est probatus à seipso, de pane illo edat, & de calice bibat. Non
est itaque articulus erroneus, quem Paulus docuit.

¶Septimus articulus est, Nõ habetur verus textus sacræ Scriptu
ræ in lingua Latina, nisi fiat translatio de verbo ad verbũ ex lin
gua, ex qua sumitur, & fiat omnino talis qualis in sua origine
est. Iste articulus nunquam fuit à me scriptus: vt testatur proœ
mium super Psalterium, in quo solo materiam hanc tractaui.

¶Octauus articulus est, Melius est, ꝙ orationes dicãtur in lin
gua vulgari in Ecclesia, quàm in lingua Latina. Iste articulus
non integrè recitatur: quoniam non scripsi, ꝙ est melius, sed ꝙ
est melius ad ędificationem Ecclesię: neque scripsi orationes,
sed orationes publicas, quę audiente populo dicuntur. hoc autẽ
super doctrinam Pauli fundaui i. ad Cor. 14.

¶Nonus articulus est, Pensiones super beneficiis curatis pecu
nia numerata redimi possunt. Iste articulus recitat plus, quàm
ego scripserim: quoniam ego nõ scripsi de beneficiis curatis in
specie, sed de beneficiis ecclesiasticis in genere: & fũdaui dicta
mea super doctrinã diui Tho. Et ea vera esse, testatur mos Eccle
siæ passim. nam quotidie fiũt huiusmodi redemptiones, etiam à
vitis timoratius. Et consueuit quãtitas pensionis redimi, soluen
do pecuniam in proportione quintupla: reputatur enim cõmu
niter huiusmodi pretium iustum.

¶Decimus articulus est, Nec ratione nec authoritate probari
potest, ꝙ absolutè loquẽdo, sacerdos peccet cõtrahendo matri
monũ, quin potius & ratio ducit ad oppositionẽ. Iste articulus
nõ est meus, quãtũ ad iliam particulam, probari potest: quoniã
vt tex. quęstionis manifestat, scripsi nec ratione nec authoritate
probatur, ꝙ sacerdos seclusis legibus iuris positiui & votis, peccet cõtrahendo matrimoniũ. & c. & attuli, rõnem, cõtra quã
oportet adursãtes, rationibus procedere. & nõ libello famoso.

¶Vndecimus articulus est, Summus Pontifex salua cõscientia po
test dispensare cũ sacerdote Occidentali, ꝙ contrahat matri
moniũ, etiã cessante causa publicę vtilitatis. Iste articulus est
meus: & alienus monstratur ab omni errore in illa quæstione.
nulla enim iura arctant causam dispensandi ad vtilitatem
potest publicam solam: occurrente enim alia causa rationabili,
Papa vti suapotestate. vt clare patet.

¶Duodecimus articulus est, Vtrum discordia orta inter coniu
ges huiusmodi sine spe remedij, sit rationabilis causa dispensã
di, vt vterque cũ alio contrahat, crediderim ꝙ sic, cõiugium cõ
sẽsu accedente. Iste articulus de coniugio nõ consũmato meus
est. & tam moderatus, vt irreprehẽsibilis omnino sit, tum quia
nihil asserui, nisi credulitatem. tum quia innititur autoritati se
dis Apostolicę, quę huiusmodi causam habet pro rationabili: vt
apostolica relcripta testantur.

¶Tertiusdecimus articulus est, Asserit ꝙ Christus descendẽs ad
inferos prędicauerit dęmonijs & damnatis: Iste articulus non
est meus: quoniã nunquã hoc asserui. Sed in cõmẽtariis super
primã epistolã Petri c.3. manifeste dixi, Petrus non loquitur de
prędicatione qua Christus manifestauit apud inferos seipsum
esse Messiã, & cõuincit tam dæmones, quàm incredulos omnes:
huiusmodi enim prædicatio communis fuit omnibus apud infe
ros. Vbi clarè patet, ꝙ nõ de prædicatione absoluta, sed de præ
dicatione huius (hoc est confutante & conuincente dæmones
& incredulos omnes) locutus sum: isti autem imponunt mihi
prædicationem sua e aliqua additione.

¶Quartusdecimus articulus est, Epistola secũda Ioan. non tam
eget expositione, quàm correctione. Iste articulus non integrè
recitatur: nã in Cõmẽtariis super ipsã Epistolã scripsi. Nec tã e-
get expositiõe, quã correctione, quoniã in multis differt à textu
Græco. Vbi clare patet, ꝙ de correctiõe verborũ dissonãtium a
textu Græco locut' sũ. Et si hoc est error, quare Hieronim' tã
to tẽpore laborauit ad corrigẽdum libros sacræ scripturę iuxta
Hebraicã veritatẽ: quare Augu. pro correctione librorũ veteris
Testamẽti remittit lectores ad Hebraicũ textũ, & pro correctio
ne librorum noui Testamenti ad textum Græcum?

¶Quintusdecimus articulus est, Iacobus Alphęi, frater Domini
appellatur, quia filius fuit Ioseph ex alia vxore. Iste articul' nõ
est meus, nũquam enim sciui, nunquã asserui ꝙ Ioseph habuerit
aliam vxorẽ, quamuis opinio dicentiũ hoc nõ mihi displicuerit:
& propterea scripserim in Cõmentariis super Epistolã ad Gala
tas c.1. & forte nulla magis quadrare videtur ratio, quam ꝙ fue
rit filius Ioseph ex alia vxore. nihil enim vt certũ scripsi.

¶Sextusdecimus articulus est, an Paulus vxorẽ habuerit, disputa
re, superfluũ est: quoniã ex eis Epistolis nihil certi habetur, licet
ex aliquibus sẽsu valde rationabili mõstretur eũ habuisse vxo
rem. Iste articulus nõ est meus. nam in Cõmẽtariis super Epistolam ad Phili. c.4. scripsi, disputare hic, an Paulus habuerit vxo
rem, superfluũ duci: cùm ex aliis locis Epistolarũ Pauli nihil cer
ti habeã: & hic locus cõgere videatur nõ ratione demõstratiua,
sed ẽsu valde rationabili, ꝙ Paulus habuerit vxorẽ. Ex hoc au
tem articulo, & multis aliis prærecitatis, facile patere potest, ꝙ
articuli isti indigni sunt Theologis, indigni & respõsione: vtpo
te vel impositi, vel alieni à materia erroris, nullus siquidẽ error
incurritur, putando Paulũ habuisse vxorẽ, vel non habuisse vx
orẽ: nullus error est, putare Ioseph habuisse, vel non habuisse
aliam vxorem, ante beatam Virginẽ: nullus error est Epistolã
Ioannis esse correctã vel non correctam iuxta textum Græcum
nullus error est dubitare de illis, dequibus dubitat beatus Hie
ronymus: & id genus multa in articulis schedulę istius contẽ
tenta. Pro consolatione itaque tua & Germanorum, honorande
magister, hæc scripsi vt perpendas ridiculos fore apud eos, qui
libros nostros legũt. & intelligũt, libellos hos famosos, pugnẽt
rationibus & authoritatibus Scripturę, non libellis famosis, non
nominis supercilio, qui oppugnare nostra cupiunt. Bene vale.
Romę 30. Decembris. 1534.

FINIS.

Series Chartarum.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL
MM NN OO PP QQ RR SS TT. Omnes
sunt quaterniones, prẽter TT qui est ternio.

Universidad de Deusto
Biblioteca